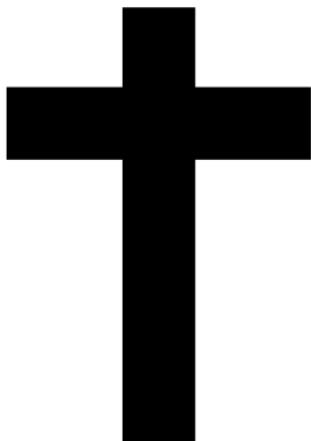

Godindî Hoafî

The New Testament in the Angor language of Papua New Guinea

**Godindî Hoafi
The New Testament in the Angor language of Papua
New Guinea
Nupela Testamen long tokples Angor long Niugini**

Copyright © 2001 The Bible Society of Papua New Guinea

Language: Angor

Contributor: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2013-01-07

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 13 Jun 2025 from source files dated 31 Aug 2023

c500d379-d0cf-5c22-9613-91d7bcc63af3

Contents

Matyu	1
Mak	124
Ruk	188
Son	304
Ratüpuri	390
Rom	492
1 Korin	545
2 Korin	591
Garesia	624
Efesus	642
Firipai	657
Korosi	668
1 Tesaronaika	679
2 Tesaronaika	688
1 Timoti	693
2 Timoti	707
Taitus	716
Firemon	722
Hibru	725
Sems	767
1 Pita	780
2 Pita	794
1 Son	803
2 Son	814
3 Son	816
Sud	818
Weindahifembo	822

Matyu

Aboedî Hoafi Matyu ai sürü papimarandi

Sisas Kraisindi amoao mami nüngurumboemo tüküyafu maningomo hoafi

(Ruk 3:23-38)

¹ Sisas Kraisindi amoao mami nüngurumboemo tüküyafu maningomo hoafane nda. Sapo Sisas ai Defitindi amoao ambeahindi tükümeifiua asu Defit ai Abrahamindi amoaoombofi tükümeifiu ranî hoafane nda.

² Abraham ai Aisakindi afindiyuane. Asu Aisak ai Sekopindi afindiyuane. Asu Sekop ai Suda ahandî apodoho mami ranî babidimbo-memo ranahamundi afindiyuane.

³ Asu Suda ai Peres Sarayafandî afindiyuane. Ahafandî hondî ranai Tamarîyoane. Asu Peres ai Hesronindi afindiyuane. Asu Hesron ai Ramindi afindiyuane.

⁴ Asu Ram ai Aminadapindi afindiyuane. Asu Amidadap ai Nasonindi afindiyuane. Asu Nason ai Sarmonindi afindiyuane.

⁵ Asu Sarmon ai Boasindi afindiyuane. Ahandî hondî ranai Rahapîyoane. Asu Boas ai Obetindi afindiyuane. Ahandî hondî ranai Rutîyo. Asu Obet ai Sesindi afindiyuane.

⁶ Asu Sesi ai sapo Defit adükari bogorî nindoumbofi manüngu ranahandî afindiyuane. Asu Defit ai Soromonindi afindiyuane. Ahandî hondî ranaiyo horombo Uriandî nimorehi-mayo.

⁷ Asu Soromon ai Rehoboamindi afindiyuane. Asu Rehoboam ai Abaisandî afindiyuane. Asu Abaisa ai Asandî afindiyuane.

⁸ Asu Asa ai Sehosafatindi afindiyuane. Asu Sehosafat ai Sehoramindi afindiyuane. Asu Sehoram ai Usiandî afindiyuane.

⁹ Asu Usia ai Sotamindi afindiyuane. Asu Sotam ai Ahasindi afindiyuane. Asu Ahas ai Hesekiandî afindiyuane.

¹⁰ Asu Hesekia ai Manasendî afindiyuane. Asu Manase ai Emonindi afindiyuane. Asu Emon ai Sosaiandî afindiyuane.

¹¹ Asu Sosaia ai Sekoniandî apodoho mami ranahamundi afindiyuane. Sapo ranî-simboanî Babiron ami Israer nendi ranaheimbo Babiron hifina ahamundi moani ratüpürimbohunda sowandümonduri mahomo.

¹² Ai Babiron hifina sowandümonduri houmbo Sekonia ai Seartierindi afindiyuane. Asu Seartier ai Serubaberindi afindiyuane.

¹³ Asu Serubaber ai Abiutindi afindiyuane. Asu Abiut ai Eriakimindi afindiyuane. Asu Eriakim ai Asorindi afindiyuane.

¹⁴ Asu Asor ai Sadokindi afindiyuane. Asu Sadok ai Akimindi afindiyuane. Asu Akim ai Eriutindi afindiyuane.

¹⁵ Asu Eriut ai Ereasarindi afindiyuane. Asu Ereasar ai Matanindi afindiyuane. Asu Matan ai Sekopindi afindiyuane.

¹⁶ Asu Sekop ai Sosepindi afindiyuane. Asu Sosep ranai Mariandri nindowenih-mayu. Maria ai Sisas ranahambo wakimarimndo, sa po ahambo Krais* sei arihundi ra.

¹⁷ Ranimboane munjuambo nindou Abraham nünguambe peyo haya ho hombo Defit nünguambe tükümeffeyo ranai 14 amoao boagiriyomo nimoriyomo marundi ra tükümeffeyo. Asu Defit nünguambe peyo haya ho hombo Babiron hifina sowandümonduri homondambe amboani, mare yahurai 14 amoao kareandeimbambe ramindümbi boagiriyomo nimoriyomo marundi ra tükümeffeyo. Asu Babiron hifina sowandümonduri homondambe peyo haya ho hombo Kraisimbo Maria wakirrimndoambe amboani mare yahurai 14 amoao kareandeimbambe ramindümbi boagiriyomo nimoriyomo marundi ra tükümeffeyo.

Sisas Kraisimbo Maria wakimarimndo hoafi

(Ruk 2:1-7)

¹⁸ Sisas Krais ai tükümeffiyu hoafi ra ndahuraiane. Ahandi hondi Maria ranahambo Sosepimbo segodimbo momo kurihi hinengimarihindri. Maria ranai Sosepidibo nengokoateyoambeyo asu ahambo hoeirihindane ai furumbi maningo moani Yifiati Aboedindi nginindinambo.

¹⁹ Ahandi nindowenih Sosep ranai nindou mbumundi hamindiyu, nga ai Maria ranahambo nindou himboahü amoanengambofembo-mayo ranimbo yiboarükumbo asu ai moani dibo ahambo randihe hinengindihea yahu haya hohoanmomayu.

²⁰ Sosep ai ranimbo dibo hohoanmoyu-ane asu Adükardin sünambeahindi nendi ranai ahamboso yafogoadinambo tüküfi hoafiyunduh yahuya, "Sosep, Defitindi amoao, se Maria sihafti nimorehimbofe semindimbo yihimbondamboyaf. Yifiati Aboedindi hoafi sünguane Maria ai fi masemindo.

* **1:16:** Nduri Krais ranana nindou God ai nindou aboedambofembohunda adükari bogorimbofembohunda kamafoariri.

²¹ Nimorehi ranai nindowenihi nimore*i* nderimindimboe. Asu se nduri Sisas ra kaboadiwori nimboe sapo ai animbo ahanti nindou ranaheimbo ahei moaruwai hohoanimo ranambeahindi aboedambondearumbui,” mehundo.

²² Munguambo ran*i*-moatukuni rahurai tükümeleyo ra, sapo Adükari ai ahanti hoafi hoafiyu randeimbindi yafambe süngure haya hoafimaya. Ai yare hoafiyuhü yahuya,

²³ “E, nimorehi mami ai nindowenihi dibo hokoaten-dowohü ai fi ndemindi haya asu nindowenihi nimore*i* nderimindimboe.

Rananimbo asu ahambo nduri ra kaboadihoruhi Emanuer mbisahündomboyei,” *Aisaia 7:14*

mehu ra. Ran*i* hoafi ranahandi nimorendi hoafi ana God ai shirü babidimboe anünguane.

²⁴ Raniyu asu Sosep ai yanqirifi haya Adükarindi sunambeahindi nendi hoafimayundo süngu rareanduhi Mariambo ahanti nimorehimbore masemündu.

²⁵ Sosep ranai moai nimorehi ranidibo mamühi apafe rinandi, nja moani nimorehi ranaipoanimbo nijgo himboyo asu ai nindowenihi nimore*i* maserimindo. Raniyu asu Sosep ai nimore*i* ranahambo nduri Sisasani mehu.

2

Hüfihamindi süfuanipoedi ndüfosi nendi Sisas hoeifimbo tükümeundi

¹ Herot ai Sudia hifambe bogorimbofi nünguambe ran*i*-simboani Maria ai Sisas ranahambo Betrehemuhi wakimarimindo. Hondi ai Sisas ranahambo serimindi hayamboyo-ane ranambe nindou bogori firundeimbi ranai hüfihamindi süfuanipoedi Serusarem ngoafambe tükümeundi.

² Ai düduyafunduhi yahomoya, “Nimore simbori masahorimindei sapo Suda-yafe bogorimayu ra nüngufiyua? Ro hoeirihundani ahanti mupui ranai hüfihamindi süfuani tüküfe mamaroamboanefi asu ro ahambi hohoanimoyondowohü ngusüfo pefimbohunda masühifi,” mehomondamboyu.

³ Raniyu asu Herot Adükari Bogorimayu ranai ran*i* hoafi ra himboriyu haya ngusüfoambe afindi hohoanimomarira asu munjuambo nindou Serusarem ngoafihü mamarei amboani ramareandüri.

⁴ Raniyu asu Herot ai Godimbo sesi sihou-rundeimbi bogori nindou-memo raniyomo asu ahinümbi hohoanimmo firundeimbi nindou-memo raniyomo munjuambo ahamumbo mamühi gugureapuri mbura

düdüfipurüh̄i yahuya, “Krais ranahambo ɳgoaf̄i nahü mandahorimindeia?” yahu düdumefipuramboemo.

⁵ Asu s̄imbori ai ahambo yahomoya, “Betrehem ɳgoaf̄ihü Sudia hifambe. Sapo horombo God ai ahandi hoaf̄i hoaf̄iyurandeimb̄i nindou ahandi süngu hoaf̄i ra ndahuraiyu yare sürü pare masihendi. Ai Bukambe yare hoaf̄iyuhü yahuya,

⁶ “Betrehemihündi, se Sudia hifambe-anei aniboaidei ra awi se Sudiambo hifandundeimb̄i bogori ɳgoaf̄i ranahamundi daboadanipoed̄i hamindiyepoani, ɳga wanit.

S̄ihei ɳgoaf̄i mbusümodid̄i animbo nindou adükari mami ai tükündüfi haya wandi Israer nindou ranaheimbo hibadarümbui,”

Maika 5:2

mehu.

⁷ Raniyu asu Herot ai apo nindou hüf̄hamind̄i süfuanipoed̄i ndüfosi nendi masifomo ranahamumbo dib̄o mborai yahupuri härühepur̄i haya yahuya, “Nini s̄imboani hondü hamind̄yo mupui ra tüküfe mamaro?” yahu haya düdu düdumefipuri.

⁸ Raniyu ai nindou memo ranahamumbo Betrehemnambo koamarıhepur̄i ndanit süngundafundi yahuhaya hoaf̄iyupurüh̄i yahuya, “Se ɳgiromo moanit ndondu n̄imori ranahambo nahi ai ahambo masahorimindei ranahambo kokondürü. ɳga asu hoeindurüh̄i ana, asu se wambo ranüh̄i mbisimo hoaf̄ind̄mondanit animbo asu ramboanit d̄ugi ahambo hohoanımondahandowohü ɳgusüfo pandihinimboane,” yahu koamarıhepur̄i.

⁹ Ndüfusi nendi-memo ranai ahandi hoaf̄i ra h̄imboriyomo houmbo ndamefund̄i. Ai naftna hifomondane, apo mupui hüf̄hamind̄i süfuanit tüküfe mamaro ra asükaiyomo hoeimarundi. Mupui ranai ahamundi hanjifoanit hifo n̄imori n̄imarümb̄i wor̄i ranit n̄imoamo mamaro.

¹⁰ Raniyomo mupui ra hoeirundanit mayowa ai afind̄i hihifimem̄o.

¹¹ Raniyomo asu ai wor̄imayo ranambe kefou hifomo n̄imori ranahambo hoeimarüwuri ahandi hondi Maria radib̄o. Raniyomo asu ai ahandi fikimi pütapiyomo yiri yimbu pusiru n̄imarimombo ahambo hohoanımoyomondühi ɳgusüfo pamarüwuri. Raniyomo ai ahamundi arambeahindi napo ra bokaründümo houmbo masabudo. Ranit-moatükuni ra gor̄yo, fisiñjarümb̄i mbimbirayō asu sanda aboediyo, ɳginindi napo ra masabudo.

¹² Nindou ranahamumbo God ai yafogoadi-namboya, “Se Herot n̄imaru nafti ɳgomboemo,” mehupuramboemo. Asu

süngunambo ai raninafit hiningiru hou ngorü nafit ahamundi hifina mahomo.

Isip hifina Sosep ai ahandi ambori babidimbo aboeda mafefoehindi

¹³ Nindou ranai ndaweyafundane ranisimboani Adükardinidi nendi ranai Sosepimbo yafogoadinambo tükumefiyu. Asu ai hoafiyundühi yahuya, "Botindafo, nimori ranani asu ahandi hondane ra ndowapindifit hawa Isip hifina feboehi ngei ranühi nimboeian asu ro hombo hoafindahani animbio ngoründühi ngei. Nimboe Herot ai nimori ranahambo hifokoeimbo kokonduri wakindirumbui," yahu hoafimenduamboyu.

¹⁴ Raniyu Sosep ai botifi nimori ra serümündü haya ahandi hondi ranidibo mare ranis nimbokoani Isip hifinambo mahei.

¹⁵ Hifi ranühanimbo ai nimboeian Herot ai yifindümbui. Adükari ai ahandi hoafiyu-randeimbti ahandi yafambe süngure haya hoafiyuhuya, "Ro wandi Nimori Isip hifambeahindi mborai masahando," mehu. Hoafit ra moani anihondü hondü tükündifemboe yaho hayamboyu ranis moatükun ranai yare yahurai tükumefeyo.

Herotindi hoafit süngu nimori hifokoakomarihündi

¹⁶ Hüfihamindi süfuanipoedi ndüfosi nendi masifomo ranai ahambu ngorü-süngumaruwuri ra Herot ai kirihi fífire hayamboyu asu ranimbo ahambu ngingindit ngusüfoambe fondirimindit mahafo. Raniyu asu ai munguambo nindowenih nimori yimbu himbanikoateyeimbti Betrehem ngoafithündi asu ngoafit amuri ranis ngoafit-kimi adaburo ranambeahindi hifokoakofoefembo hoafit masendi. Sapo nindou hüfihamindi süfuanipoedi ranai hoafimemo ranisimboani mupui tükumefeyo hoafit ra fífire hayamboyu asu ai yare hoafimepuri nimori ra hifokoakofoefembo.

¹⁷ Ndani-moatükun tükumefeyo ra sapo Godindi hoafit hoafiyu randeimbti nindou Seremaandi yafambe süngure haya horombo hoafimareandi ra simogodühi tükufemboyo yare tükumefeyo.

¹⁸ Sapo ai yare hoafiyuhü yahuya,
"Ramahündi ai yasimondi mamit himboriyei.

Aranit hoafit afindit pukuna asu aranit hoafit yambohai tükifeyowa himborayei.

Reser ai ahandi amoao mamit Israerihündi nimori ranaheimbo araninamborandura

asu muŋguambo nindou ranai ŋgiri ahamb
didiboaondihindi ahandi ŋgusüfoambe
farihefembo.

Nimboe sapo ahandi nimori ranai niŋgokoatemayeiambo
wambo," mehu ranisüŋgumbo. *Jeremaia 31:15*

Sosep ai ahandi ambori babidi asükaiyei masühüsi

19-20 Sün̄gunambo Herot ai yiſiyuane asu Adükärindi
nendi ranai yafogoadambe Sosepimbo Isip hifihü tüküfi
hoafiyundühi yahuya, "Se ambori ndowapindifi hawa
hihirindafo Israerinambo ŋgafi. Nindou sapo nimori
ranahambo hifokofimbo hohoanmomemo ranai ana
yiſimemo," mehundoamboyu.

21 Raniyu asu Sosep ai botifi nimori ra serümündü haya
hondambo kameihit asu ai hihiriyahi Israer hifinambo
mahüsi.

22 Asu Arkeraus ai ahandi afindit Herot ranahandi fondühi
Sudia-yafe adükari bogorimbofi manüŋgu ranis hoafit ra
Sosep ai himboriyu haya ranühi niŋgombo hombo ra
yihiimbomayu. Nga asu God ai yafogoadambe Sosepimbo
bidiſiri hoafit masagadoamboyu asu ai Gariri hifinambo
mahu.

23 Raniyu asu ai hu ŋgoafit mami ahandi ndürit Nasaret
ranühi manüŋgu. Sapo mami ranisüŋgumbo animbo God
ai ahandi hoafiyomo rundeimbisüŋgu hoafiyomondühiya,
"Nindou ranahambo Nasaretihündi nindou mbiseimboei,"
mehomo yahurai anihondü tüküfembohündamboyoyahurai
tükümeleyo.

3

*Son himoni hundürürarandeimbisindou ranai Godindit
hoafit bokarihefembo tükümeleyu*

(Mak 1:1-8; Ruk 3:1-9; Son 1:19-29)

¹ Ranisimboanit Son himoni hundürüra-randeimbimayu
tükümeleyu. Nindou ranai nimti wohi furikoatereandühi
Sudia hifambe ranühi manüŋgu. Ai piyu haya nindou
ranis hifihü amarei ranaheimbo Godindit hoafit ra bokarihai
marandi.

² Raniyu asu ai yare hoafiyuhü yahuya, "Awi, se
s̄hei moaruwai hohoanimo ranahambo daboadanam-
bondihindi, nga God ŋginindi hifandarandi ra ndeara
moani akimane," mehu.

³ Sapo Son ranahamboyu God ahandi hoafit
hoafiyu randeimbisindou Aisaia ranahandi yafambe
sün̄gure hoafiyuhüya, "Nindou mami ai nimti wohi
furikoatereandühi mun̄gyuhü yare hoafiyuhüya,
'Adükärindi nafit se didiboadondihindi.'

Ai hombo-memo nafî ra ndondondîhi hînîngîndîhindi,’

Aisaia 40:4

mehu ra,” mehu.

⁴ Son ai hoeari ahanti güdemarandi ranana kamer nînîhondi nînendînambo nafiyoweimbihündiyo. Asu ai nînîhondi hoearihundi tîtapürimbore güdehaya botifohü asu wohi yîtihî nîmambeahîndi, efu hoe ranîyu sesü marandi.

⁵ Ranîyei asu nindou ranai Serusarem ngoafihundi, munjuambo Sudia hîfî ranîhundi asu munjuambo hîfî Sodan Hoe ranikimî adaburo ranühündambo ai Son sowana masühüsi.

⁶ Ranîyei nindou ranai ahei moaruwai hohoanîmo sünzungarîhi hei ranahambo weindahîmarîhinda asu ai aheimbo Sodan hîmo hundürürarü marandi.

⁷ Nga Son ai hoeireapurane Farisi asu Sadyusi afîndi ranai ahamoya, “Yîhoefombo ai hîmoni hundürümberamuni,” yahomo houmbo ahambo sowana mahomonda hoeimareapur. Ranîyu asu ai ahamumbo hoafiyupurûhi yahuya, “Awi seana amoasîrîndi nîmoranemo! God ai sîhamumbo ngînîndînduhî moaruwaimbo ndeapurîmbui. Se nüngundafu mafebou?

⁸ Se moaruwai hohoanîmo ranahambo daboadanambo-rundeimbihundi ana asu sîhamundi nîne ratüpuri rawarundi ra se moaruwai hohoanîmo hînîngîfembo nafuimbendüramboane.

⁹ Se ngîrî randu borîndîmondühiya, Roana Suda anefi, Roana Abrahamîndi amoao mamîwambo aboedambo-nîdahumboyefî, mbisîmo. Awi ro sîhamumbo hoafehapurî God aiana moanî nîmoei kurayo ranamboani ndemündi haya Abrahamîndi amoao mamîmponde hînîngîndeambui!

¹⁰ Nîmi sîrahamebe pîrifîrifîhefembohunda ndeara tîme ranai ndoramîndi engoro. Munjuambo nîmi ra nahaniyo ai aboedi hîsikoateayo ana, ranahambo tîme ranambo hîtîhefe hefe haiambe pütifemboane.

¹¹ Roana se moaruwai hohoanîmo ra hînîngîrîhimboanei ranîmbo nafuimbohunda hîmoni hundürarîharü. Nga nindou ngorü ai wandi wagabe tükufemboayu ranai ana sîheimbo Yifiafî Aboedinambo asu hai ranambo hundüründarîmbui. Aiana moanî adükari hondüywani asu ro ranî hoarehanahi. Roana awi aboedi ndearîhamîndîyahîpoanî ahanti su ra semîndîndombo.

¹² Rananîmbo ai fok warambe ndemündi haya ranambo wit hîpîri ra futînde fîndamîndi pindendambui. Asu ai wit safî aboedi ranî-yangîri ndemündi ahanti wit sîhefembo worî-mayo ranambe dîgembui. Nga asu hîpîri moaruwai moanî yangorombo rananîmbo ai ndemündi sapo hai

dikirifekoate moanî yare koadürümbo koadürümbo horowe-imbi ranambe pütindifimbui,” mehu.

*Son ai Sisasimbo hundürümariüri
(Mak 1:9-11; Ruk 3:21-22)*

¹³ Mamî ranî-simboanî Sisas ai Gariri hîfi hîningire haya Sodan hîmona mahanu. Son sowana ñgahani ai wambo ahandî warîna hîmonî hundürimbirandîri, mehu.

¹⁴ Nga asu Son ai ahambo ñgorü hohoanîmonambo yare hoafiyundowohü yahuya, “Seanîmbo wambo hundürüyondîrimbo-mayafî asu simborî se wambo-sowana asinifî ro sîhambo hundürüyonîmbo,” mehundoamboyu.

¹⁵ Asu Sisas ai simborî ahambo hoafiyundûhi yahuya, “I ambe, ñga hapondanî ana moanî ro hoafayahî süngu randowandî. Se randowandanî moanî ranî süngu mbumundi hohoanîmo munju sîhîri nafîndihumîndefomboane, ñga ra aboedane,” mehundoamboyu. Asu Son ai hîmborîyu haya refembo-anemehu.

¹⁶ Son ai Sisasimbo hîmonî hundürûri hayamboyu ane, Sisas ai mamîharî hîmonindi tükümefiyu. Ranîyo asu sünâme sünü ahambo bureandühîyo asu Godîndî Yifiafî ranai wupufo nahurai kosi ahandîwami pûhîmayoa hoeimareandi.

¹⁷ Ranîyo asu yasîmondi mamî ranai sünâmbeahîndî kosowohü yare hoafiyowohü yahoya, “Nindou ranana wandî nîmorani, ñga moanî ro ñgusüfo parîhineimbani. Ahamboane Ro wambo ñgusüfoambe siaoweheandi,” meho.

4

*Sisasimbo refe hoeifembo moatükuni
(Mak 1:12-13; Ruk 4:1-13)*

¹ Ranîyo asu ranî-simboanî Yifiafî Aboedi ranai Sisasimbo Satan ai sisihîmombohunda nîmî wohî furîkoatereandühî serîmîndî maho.

² 40 si ra Sisas ai sesîkoate nürgu mbura asu ai wembombomayu.

³ Asu Satan, nindou sisînda-randeimbî ai ahambo-so tüküfi hoafiyundûhi yahuya, “Se Godîndî Nîmorayaft ana, nîmoei kurayo ndanahambo hoafîndafanî sesîmbofe tükümbîfeyowamboane,” mehundoamboyu.

⁴ Asu simborî Sisas ai hoafiyuhü yahuya, “Godîndî Bukambe yahoya, ‘Sesi yangîri ana ai ñgîri nindoundî yangîri nîngombo ndendî. Nindou ai yangîri nîngombo sahümündi arîhündi ra munju hoafî Godîndî yafam-beahündi süngu mbisahümündi,’ meho,” mehu.

⁵ Raniyu asu Satan ai Sisasimbo Godindı adükari ngoafı Serusarem ranı-nambo serümündü hu haya hafumbo nimoamo hamındı Godindı Worı Adükari bogımondı ranıwamı hınıngımarırı.

⁶ Raniyu asu ai Sisasimbo hoafıyundühi yahuya, “Asu se Godindı Nımorayafı ana, nımoamo ndanı-wamınındı hıfını horıpındafo pındafı. Sapo Baiborambe yare hoafıyowohü yahoya,

‘God ai sıhambo ahandı sünambeahındı nendı ranahamumbo hoafınduanı
asu ai sıhambo ahamundi warınambo mbundındıñıñımboemo
asu ıgırı nımoei hoarehi kurayo ranai sıhambo futındeaniñı,’ meho,” *Buk Song 91:11-12*
mehundoamboyu.

⁷ Asu Sisas ai ahambo yahuya, “Nga awi Baiborambe hoafı ranamboanı ai yare hoafıyowohü yahoya, ‘Se Adükari sapo sıhafı God ranahambo rando hoeindorımboyafı, nga yowanı,’ meho,” mehundoamboyu.

⁸ Raniyu asükaiyu Satan ranai Sisasimbo serümündü hıfı wafu nımoamo hamındı-mayo ranıwamı mahafu. Raniyu ai ranıwamı nıngumbo Sisasimbo muñguambo nindou-yafe hıfandarundi ranıyo asu ahamundi muñguambo aboedi adükari moatükuntı engoro ranahambo nafuimefoendo.

⁹ Raniyu asu Satan ai hoafıyundühi yahuya, “Asu se yırı yimbu pusırowandühi wambo hohoanımoyafındırühı ıgusüfo pararowandırı ana, asu ro sıhambo muñgu moatükuntı nafuimehanıñı ra ndahanıñımboyahı,” mehundoamboyu.

¹⁰ Asu Sisas ai ahambo hoafıyundühi yahuya, “E! Satan, se andai ragu ıgafı! Baiborambe hoafı ranai yare hoafıyowohü yahoya, ‘Adükari sapo sıhafı Godımayu ranahambo yanğıranımbo se hohoanımondaftı ıgusüfo pandoworühı asu ahandı ratüpuri yanğırı ratüpürındafı,’ meho,” mehundo-amboyu.

¹¹ Asu Satan ai Sisasimbo yare hınıngımarira ndamefiyuua asu Godındı nendı ranai kosımo ahambo farıhouwurühı hıfandımarürü.

Sisas ai Gariri hıfambe piyu haya Godındı hoafı wata-porımbomarındı

(Mak 1:14-15; Ruk 4:14-15)

¹² Sonımbo sowaründümo karabusambe hınıngımaruwuri hoafı Sisas ai hımborıyu haya Gariri hıfına mahu.

¹³ Asu ai Nasaret ıgoafıhü hınıngıre haya Kaperneam ıgoafı sapo Gariri kurıhoe ranıkımı ıgoafı ranına mahu.

Kaperneam Seburun hifit, Naptari hifambe engoro ranuhî manüngu.

¹⁴⁻¹⁵ Sapo God ai ahandi hoafit hoafiyu-randeimbî nindou Aisaiandî yasîmondi süngu yare hoafiyuhuya,

“Seburun hifit, Naptari hifit, Gariri hoe nafit howanî gogu ra,
Sodan hoe gogoanîni ra nindou Sudayafe ndifoyei
Gariri hifane.

¹⁶ Nindou dîdîyei ai nîmbî nîmaroambe anîmboei
ranai ana si adükari ra hoeirîhimboanei.

Yifîyorambo hifit ranambe nîmbî nîmaroanî nindou
anîmboei
ranaheimbo ana si ranai boakîfoareandürimboane,”
Aisaia 9:1-2

mehu, nja ranî-sîmonjorühümboyo ranî-moatükunî ra
yahurai tükümfeyo.

¹⁷ Ranîyu asu ranî-sîmboanî piyu haya Sisas ai ahandi
hoafit ra bokarîhendühi yahuya, “Awi se sîhei moaruwai
hohoanîmo ranahambo daboadanambondîhindî, nîmboe
sapo God ngeñîndî hifandarandi engoro ranai ndeara akîmi
tüküfembo yangîrane,” mehu.

*Sisas ai ahandi sünguferambo nindou yimbuyimbu
weangurühî mborai mehupuri*

(Mak 1:16-20; Ruk 5:1-11)

¹⁸ Sisas ai Gariri kurîhoekeimî huane kinî wowariyafani
rinandeimbî apodoho ranai manîmbafanda hoeimareapiri.
Ahafandî ndüri ra Saimon, Pitamboyu-randeimbî asu
ahandî akîdi Andruyu. Apodoho ranai andürinambo
kurîhoe ranambe kinî wowariyafandühi manîmbafani.

¹⁹ Ranîyu asu Sisas ai hoafiyupirühi yahuya, “Se mbo-
rai wandi süngu sînifandanî anîmbo asu ro sîhafanîmbo
nindou semîndîmbo se kinî rawarîneandi nou nafuinda-
hapîrimboyahi,” mehupiramboyafani.

²⁰ Asu ai moani hoafit nîngoambe ahafandî andüri ra
rarîne sîhene hena Sisasîndî süngu ndamefîneandi.

²¹ Asükaiyu ai sühüfi huhündamboyu ngorü apodoho
ahafandî ndüri Sems, Son ai ahafandî afîndî Sebedi
babîdi botambe nîmarîmombo ahamundi andüri ra
dîboadorundühi mamari monda hoeimareapuri. Asu ai
ahafanîmbo mborai mehupiri.

²² Asu moani hoafit nîngoambe ahafandî bot asu
afîndambo rarîne hîníngirîne hena Sisasîndî süngu
ndamefîneandi.

*Sisas ai hoafit bokarîhendühi asu angünîmboyeimbî nin-
dou aboedîmarearü*
(Ruk 6:17-19)

²³ Ranıyu asu Sisas ai Gariri hifı munju ranambe nüñgu wakımareandı. Ranıyu asu ai refihı Suda-yafe rotu worı nindou ranambe aheimbo yamundımareandırı. Asu ai refihı God ıgnıñndı hifandarandı engoro Aboedı Hoafı ranahambo bokarımarıhendırı. Mamı ranı sımboanı nindou ranahei fi ranai moanı ranıpoanıimbo ranıpoanıimbo angünı fi moaruwaimboareandırı ranahambo aboedımarearü.

²⁴ Ai ranı-moatükünı rawareandı ranahambo Siria hifı munju ranambe nindou amarei ranai hımborımayei. Asu ranıyei munjuambo nindou ranai nindou dıdıyei ai moanı mamıkarı angünı moaruwai asu asübüs afındı mamıkararandırı ranaheimbo ahambo-so fufurühümündihündırı mafandıhindi. Bıdıfırı nindou moaruwai nendi ahei fiame nımarümbı, wunünümboyeimbı asu yırı warı yıfısafeimbı ranıyei ai mafandıhinda asu Sisas ai aheimbo aboedımarearü.

²⁵ Ranıyo asu nindou afındı ranai Gariri hifıhündı, Dekaporis ıgoafıhündı, Serusarem ıgoafıhündı, Sudia hifıhündı asu Sodan hoe gogoanıñipoedı ranai mamı munju ahambo sünğumarıhorı hei.

5

Sisas hifı wafuambe Godındı hoafı bokamarıhendı

¹ Sisas ai hoeireandürane nindou afındı ranai ahандı sünğü tımareandamboyu asu ai hafu hifı wafu mamı ranıwamı nımaru ane asu ahambo sünğurürü-rundeimbı ai ahambo sowanambo masıfomo.

² Ranıyu asu Sisas ai ahamumbo piyu haya yamundımareapuri.

Anıhondı hondı hıhıfı hıhıfane

(Ruk 6:20-23)

³ Ranıyu ai ahamumbo yare hoafıyupurühı yahuya, "Nindou dıdıyei ai rarıhi hoafıyeihüya, Roana Godındı aboedı süröhoeimbı hohoanımo ra mbonımborı humındefı-mboanefı, asei ana, nindou ranai hıhıfı hıhıfımbeyei-amboane,

ıga God ıgnıñndı hifandarandı ranı hoarehı anıboadei.

⁴ Nindou dıdıyei ai aranı aranıyei hei ranai ana hıhıfı hıhıfımbeyei-amboane,

ıga nindou ranaheimbo ana God ai dıdıboado-ndearühı yırımondearümbui.

⁵ Nindou dıdıyei ai hımboarı yangırı hifandühündeimbı-mayei aiana hıhıfı-hıhıfımbeyei-amboane,

ıga nindou ranai ana nıni-moatükünı God ai aheimbo saimbo yahuhaya masıhendı ra ndahümündimboyei.

- ⁶ Nindou didiyei ai Godindi mbumundi hohoanimo ranahambo semindimbo wembohuhit nouehindi asu hoe simindimbo amindanijombo nouehindi ana, aiana hihifi-hihifimbeyei-amboane,
 nga God ai aheimbo mbumundi hohoanimo ra dagadürumbui.
- ⁷ Nindou didiyei ai nindou ngorümbo moani hipoamboarühündi ranai ana hihifi-hihifimbeyei-amboane,
 nga God ai hipoambondearümbui.
- ⁸ Nindou didiyei ai ahei ngusüfoambe moani aboedi sürühoeyoweimb hohoanimo ra amaronduri ana, aiana hihifi-hihifimbeyei-amboane,
 nga aiana God amaru ranahambo hoeindihorimboyei.
- ⁹ Nindou didiyei ai moani nindouyei mbusümo raran moatükunimbo borifoeferambo yangiri nindouayei ana, aiana hihifi-hihifimbeyei-amboane,
 nga nindou ranai ana aheimoya aiana Godindi nimoranei, mbiseimboyei.
- ¹⁰ Nindou didiyei ai mbumundi hohoanimo yangiri süngurihindani,
 asu ranimbo nindou amuri ai aheimbo tijirifo sahündürühi moaruwai moaruwaimbo-arihinduri ana,
 asu nindou ranai ana hihifi-hihifimbeyei-amboane,
 nga God ngenindi hifandarandi sünambe ra ahei-ane.
- ¹¹ Nindou bodimondi ai sihamumboya, Aiana Sisasimbo süngururu rundeimb-anemo, mbiseihümbo, sihamumbo moaruwai moaruwaimbo ndihipurühümbo, moani moaruwai woshoafori moatükuni watapor hoafindühüpuran ana, asu se ranimbo hihifi-hihifindimo.
- ¹² Asu se ngusüfoambe aboedi kündundüh afindti hihifi-hihifina ningomo sapo adükari moatükuni takini ra ai sünambe mbenjoripuri. Sapo Godindi hoafit hoafiyomo rundeimb se ningomondi daboadani maningomo ranahamumbo amboani nindou ai rarahi yahurai moaruwaimbo marhipuri.”

*Anihondümbofimb nindou ana sor nami asu si nahurai ane
 (Mak 9:50; Ruk 14:34-35)*

¹³ “Seana hifinindi nindou ranahei aparümbi nami nahurai-anemo. Nga asu nami ranai ahanti aparit ra hininqireandüh wanayo ana, asu nami ra budesowanit aparit-koatendoanit ngiri ahanti aparit ra koadürü koadüründife hininqindifeyo, nga wanit. Ranana ranit

moatükuni ranai ndeara moaruwaimaya nindou ai ɳgirɪ ndahümündi ranambo ranimbondihindi, ɳga pifeyoani nindou ai pütəpiyeihanei.

¹⁴ Seana munjuambo hifinindı nindou ranahei si nahurainemo. Ngoafı adükari hifı wafuambe anaŋgo ranai ɳgirɪ dıbo naŋgo.

¹⁵ Nindou ɳgorü ai ɳgirɪ ram hai ra yimunde mbundambo wambürı hoarehi ragu nindeandi, ɳga wanı. ɳga ai moanı nimoamo moanambühı anımbo nindeandanı asu si ranai nindou munjuambo ranı worambe amarei ranaheimbo si boakıboadeandürımböe.

¹⁶ Moanı mami ranı-süngumbo anımbo sıhamundi si ranamboanı nindou ranahei himboahü si boakıboadeandüranı, asu ai nıne aboedi moatükuni rawarundi ra hoeindihindühı rananımbo asu ai sıhamundi Ape sünambe amaru ranahambo aboedani mbiseiamboane.”

Ahinümbi hohoanımombo yamundife hoafi

¹⁷ “Ro masınıhi nda sapo Godındı hoafı hoafiyomo rundeimbi yomondı hoafı menjoro asu Mosesındı ahinümbi hohoanımo ra raguanambofembo sınımboyahıpoanı, ɳga asu se randu hohoanımondımböemo, ɳga wanı. ɳga roana ranı hoafımayo ranıfıhi sımongorıyımindımboyahı masınıhi.

¹⁸ Sıhamumbo ndanahambo anıhondümbo anahi hoafıyahıpurı, süngunambo sünü hifı ranai munjuoyoambe ra ahinümbi hohoanımo ranahandı sürü pamefeyo ane, asu ranahandı sısamane ranı-moatükuni ra akıdou amboanı ɳgirɪ awarındıhoayo, ɳga wanı. ɳga ahinümbi hohoanımo moatükuni ra rande moanı yagodi ɳgo ɳgombo munjuambo moatükuni ranai tükündıfemboe.

¹⁹ Ranımboane nindou düdi ai moanı akıdou amboanı ahinümbi hoafımayo ranahambo himborıkoateyuhü, asu ai nindou bodımondambo mare ranı hohoanımo süngu yamundareandırı ana, nindou ranımayu ranahandı ndürı ra moanı akıdou hamındı God ɳgınındı hifandarandı ranambe yagodomboe. ɳga asu nindou düdi ai ahinümbi hohoanımo ranahambo himborıyu ranı-süngureandühı, asu ai nindou bodımondambo mare ranı hohoanımo süngu yamundareandırı ana, nindou ranımayu ahandı ndürı ra God ɳgınındı hifandarandı ranambe adükari hamındı yagodomboe.

²⁰ Ro sıhamumbo nda hoafehapuri, sıhamundi mbumundi hohoanımo ranai ahinümbi hohoanımo yamundu-rundeimbi nindou-anemo asu Farisi nindou-anemo ranahamundi mbumundi hohoanımo ranahambo ɳgasündıfekoateayo ana, se ɳgirɪ God ɳgınındı hifandarandı ranı-hoarehi nımandımo, ɳga wanı.”

*Nindou ḥgın̄ndi hohoanimo ranahandı yamundife hoafı
(Ruk 12:57-59)*

²¹ “Se hımborıyomombo-anemo horombo sıhamundi amoao ai hoafı ra masowandümo. Yare hoafıyo Hü yahoya, Se yowanı nindou hıfokoeypoani. Nindou düdi ai ḥgorümbo hıfokoararırı ana, ahambo nindou yıbobore-randeimbi-mayu ranahandı hımboahü semündü homboani, mehomo ra.

²² Ngä asu hapo ro sıhamumbo hoafehapurı nda, nindou düdi ai ahandı wandafı ranahambo ḥgın̄ndi hımboahoeyu ana, sapo yıbobore randeimbi-mayu ranahandı hımboahü semündü homboani. Asu nindou düdi ai ahandı wandafı ranahambo yare hoafıyundühiya, Seana fífirife koate-anafı, ehundo ana, nindou ranahambo kansır bogorı ranahundi hımboahü semündü homboani. Asu nindou düdi ai ahandı wandafı ranahambo yare hoafıyundühiya, Seana hohoanımokoate-anafı, ehundo ana, nindou ranai hıbadambo, hai ḥgoafambe homboani asu ranüh̄t hai ahambo tıkındırımbœ.

²³⁻²⁴ Ranımboane asu se nıni-moatükuni Godımbo saimbo fondı-mayo ranıwamı sıhefembo safı hawamboyafıhunda asu sıhaftı wandafındandı-mayo hoafı sıhambo enjoro ra hohoanımondafıhi ana, asu se nıni-moatükuni Godımbo saimbomayaſı fondıkımı rando dıgoefı hawa ḥgafı. Sapo sıhaftı wandafı-mayu ranıdıbo aboedi aboedındafıne mbundınambo anımbo sǖnguna ḥgafı sıhaftı sıhefembo moatükuni-mayo ra Godımbo dabado.

²⁵ Asu nindou ḥgorü ai sıhambo papi-hoafıyonıñımbo mbüsü haya yıbobore randeimbi nindou ahambo sowanımbo hombo sıhambo ndemündünınanı ana, se nımai ḥgafı naftıñı aboedi aboedındafıneandı. Ngä asu hıbadambo sıhambo ai papi-hoafı ranambe sındeanıñımbui. Asu se ranambe efoandı ana, asu ai sıhambo yıbobore-randeimbi ranahandı warambendeanınanı asu ai ndemündünıñı prismanındı warıhündeanınanı asu ai sıhambo karabusambe hıniñgıñdeanıñımbui.

²⁶ Ro sıhambo anıhondümbo-anaſı hoafehanıñı. Asu se sıhaftı papi hoafı ranahambo kakı sıhefekoateayaſı ana, asu se ḥgırı karabus ra hıniñgındo hawa aboedambondafoandı, ngä wanı. Ngä se moanı rando karabus ranambe nımboamboyafı.”

Nımorehı ḥgorü semındı yamundife hoafı

²⁷ “Se hımborıyomombo-anemo horombo yaru hoafıyomondühi yahomoya, ‘Se yowanı nımorehı sısıhımo asu nindowenihı bırabırıpoanı,’ mehomo.

²⁸ Nga asu hapo ro s̄ihamumbo hoafehapuri nda, nindou düdi ai n̄imoreh̄i hoeire haya ahambo hohoanjareandi ana, nindou ranai ahandi ḥngusüfoambe n̄imoreh̄i s̄is̄ihimoyumboani.

²⁹ Ranimboane asu s̄ihaf̄i himboari mami ranai randeaninan̄i se moaruwai hohoan̄imondafan̄i ana, himboari ra hündandif̄i ragu pindowandi. Himboari mami ranahambo yangiri ragu moenda pife ranane aboedayo, nga asu mun̄guambo fi ra haiambe ho ana, aboedi hamindiyopoani.

³⁰ Asu s̄ihaf̄i war̄i mami ranai randeaninan̄i se moaruwai hohoan̄imondafan̄i ana, war̄i ra kandandif̄i pindowandi. War̄i mami ranahambo yangiri ragu moenda pife ranane aboedayo, nga asu mun̄guambo fi ra haiambe ho ana, aboedi hamindiyopoani.”

*N̄imoreh̄i semindihünda h̄in̄ingife yamundife hoafi
(Matyu 19:9; Mak 10:11-12; Ruk 16:18)*

³¹ “Asükaiyo horombo hoafi ra yare hoafiyowohü yahoya, Nindou düdi ai ahanti n̄imoreh̄i ranahambo moei yahuhi h̄in̄ingfembo mbüsuh̄i ana, ai n̄imoreh̄i ranahambo h̄in̄ingife hoafi pepafih̄i sürü papindandühi an̄imboya, Ro n̄imoreh̄i ndanahambo h̄in̄ingfembo anah̄i, mbüsü, mehomo.

³² Nga asu ro hapo s̄ihamumbo hoafehapuri nda, n̄imoreh̄i ranai nindou ḥgorü-dib̄o hokoateyowan̄i, asu ahanti nindowenih̄i ai moei yahuhü h̄in̄ingireanda asu ai nindowenih̄i ḥgorü aserim̄indo ana, nindou ranai n̄imoreh̄i semind̄i ahint̄i ra gogonimbo-foareandühani.”

Se hoafiyowohüya, N̄imoamo nda, yahopoani

³³ “Asükaiyomo se himboriyomombo-anemo, horombo s̄ihamundi amoao ranahamumbo yare hoafiyowohü yahoya, Se t̄kando hawa hoafindafüh̄i n̄imoamo nda mb̄samboyaf̄i. Nga asu se n̄int̄ moatükunimbo dabariñih̄i n̄imoamo nda yahombo mb̄safombo ana, se moani an̄hondümbo mamanimbo radowadühi amboani Adükarındi himboahü yahurai dabarındafoandi, meho.

³⁴ Nga asu ro hapo s̄ihamumbo hoafehapuri nda. Se n̄inimbo dabariñih̄i n̄imoamo nda yahopoani, nga wan̄i. Se sünambe ranahambo dükefihi n̄int̄-moatükunimbo ḥginemindühi dabariñepoani. Nga sapo sünü ranana Godind̄i mun̄gu moatükuni ra h̄ifand̄iyo n̄imarimbo fondane.

³⁵ Asu se n̄inimbo dabariñih̄i h̄if̄i ndanahambo dükefehümbo dabariñepoani. Nga h̄if̄i ranana sapo God ai n̄imoamo ahanti fondiwam̄i n̄imarümbo h̄if̄i ran̄i-fihani t̄ñari türe amaru. Asu se Serusarem ḥgoaf̄i ra ndüri

dükefihi ranifihî dabarifepoani. Nga Serusarem ranana Adükari Bogorindi ngoafane.

36 Asu nîne-hoafî ranahambo ñginemindimbohunda mbîrofihî kife dabarifepoani. Ngirî sîhafîhoarî mbîrînanî mamamboani ra radowadanî kîfohindô asu nimbandindo ndandi, nga wanî.

37 Se yînî ehomô ana, yînî yangirî yînî mbisimo. Se wanî ehomô ana, wanî yangirî wanî mbisimo. Ranifohafî ra moanî ndearane. Nga nîne-hoafî ranifihî tûre haya aho ranahambo se hoafemo ranana Satanindi-mayo hohoanîmoane.”

Se nindoumbo simborî moaruwaimbofepoani

(Ruk 6:29-30)

38 “Se himboriyomombo-anemo hoafî ra yare hoafiyowohü yahoya, Nindou ñgorü ai sîhafî himboari nikondeandani simborî amboani ahandî nikondowandi. Asu ai sîhafî yahafî kaboadedandani simborî amboani ahandî kaboadowandi, meho.

39 Nga asu hapo ro sîhamumbo hoafehapuri nda, nindou ai sîhambo moaruwaimbo-ndeaninanî asu se simborî moaruwaimbo-ndîworimboyaft, nga wanî. Nindou ñgorü ai sîhafî koeho ra pakarindîheninanî asu ñgorügoanîni amboani ahambo hîhîrindowandi.

40 Nindou düdi ai sîhafî warî ambeimbî hoeari ra ai ndahamindi yahu haya sîhambo papî hoafifembo randifiyuwani ana, asu sîhafî ngisîhari hoeari ñgorü ranamboa kameihî dabado.

41 Nindou ai ahandî napo semindimbo, Se wandî napo ra ndowandîfî hawa mami kiromita nafî gebuai ra ñgafî, mbusuani ana, asu se ñgorü kiromita nafî gebuai ra tapan-dandîfî hawa napo ra ndowandîfî ñgafî.

42 Nindou ñgorü ai sîhambo nînî moatükunimboyu düdündüfininanî moanî ahambo dabado. Asu nindou düdi ai sîhafî-mayo nînî-moatükunimboyu semindî mburumbo saimbo mbüsüwanî ngirî ahambo daboadî hîhîndîwori.”

Hürütümbe nindoumbo ñgunindimbofembo yamundife hoafî

(Ruk 6:27-28, 32-36)

43 “Se himboriyomombo-anemo hoafî ra yare hoafiyowohü yahoya, ‘Se sîhafî ñgunindambûri ranaheimbo hohoanîmo pandowandûri asu sîhafî hürütümbe nendîmayei ranaheimbo moaruwai moaruwaimbo ndoandûri, meho.

⁴⁴ Nga asu hapo sihamumbo ro hoafehapuri nda. Nindou sihamundi hürütümbaye ranaheimbo se hohoanimo pandunduri asu nindou sihamumbo moaruwaimbo-arihindi ranaheimbohunda Godimbo didibafindafundi.

⁴⁵ Rananimbo se sapo sihamundi Ape God sunambe amaru ranahandi nimori nijgomboemo. Sapo ahanti hüfihamindi ra ai nindou moaruwai-anei asu aboedanei ranaheiwanai ai rareandanai boakifoareanduhane. Asu ai hoe ra rareandanai nindou moaruwaiayei ranaheiwanai peyo asu nindou mbumundayei ranaheiwanai amboani peyo randuhane.

⁴⁶ Asu se nindou sihamumbo aboedi hohoanimo耶 rihundeimbimbo simbori aheimbo aboedi hohoanimoemonduri ana, ranimbo asu God ai sihamumbo nini-takinai madagapurayo? Nindouyei-mayo takis kakisowandumo-rundeimbri aiamboani yahurai yaru arundi.

⁴⁷ Asu se sihamundi wandafi ranaheimbo yangiri hijifaründuri ana, asu sihamundi hohoanimo ra nindou amuri ranaheimbo nüngundo ngasündimandowora? Nindou sapo Godimbo fifirifekoate-mayei ranai ranai hohoanimo se sünguarundi ra aiamboani süngurihinduhanei.

⁴⁸ Ranimboane asu se moani mbumundi hamindi hondü nijgomo sapo sihamundi Ape sunambe moani mbumundi hamindi hondü anüngu nou.”

6

Nindou ngorümbo fehefembo hohoanimoane

¹ Sisas yahuya, “Se hibadümbo! Se sihamundi aboedi ratüpuri ra nindou himboahü randundanai asu nindou ai hoeindihimboyei, nja yowanai. Se ra süngu yaru randundanai ana, asu se ngiri aboedi takinai moatükuni sihamundi Ape sunambe amarundi-mayo ra ndowandumo, nja wanai.

² Ranimboane asu se nini-moatükunayo nindou napokoateyeimbri ranaheimbo saimbo mbisafimbo ana, asu se nindou ngorümbo yinafoaimbohündambo, Se wambo horombondafo ngafani animbo nindou munguambo hoeimbirihindiramboane, mbisamboyafit. Se nindou yafuiyambo horombo aho nou refe weindahit weindahitoyo hopoani sapo yimbu yafambeimbri nindou ai rawarundi nou. Nindou ranai Suda-yafe rotu worambe asu naft bogorit süngu yinafoai tüürü houmbo homo-arundi, nja se ai rarundi nou refepoani, nja yowanai. Nindou ranai rawarundi ranana sapo nindou amuri ranai yihoeffimboya, Aiana moani nindou aboedi hamindanemo, mbiseiya yahomombo-anemo rawarundi. Ro sihamumbo

anihondümbo-anahî hoafayahî nda, nindou ranai ana takînî ahamundi ra ai ndeara sowandümombo-anemo.

³ Nga asu se nindou napokoateyeimbî ranahambo farîhefimbo hohoanîmondafûhi ana, dîbo anîmbo ahambo fandîhawori asu sîhafî fikîmînîndî amboani nîne-moatükuni se rawarowandi ranîmbo ai fîfirîfekoatembeiamboane.

⁴ Ranîmboane asu sîhafî saimbo hohoanîmo ra dîbo yangoromboane. Rananîmbo asu sîhafî Ape sapo nîni-moatükuni dîbo engoro ra hoeireandeimbîmayu ranai simborî sîhambo takînî masîhendi-mayo ra daganînîmbui."

Godîmbo dîdîbafîfe yamundîfe hoafî
(Ruk 11:2-4)

⁵ "Se Godîmbo dîdîbafîndafundühi sapo yimbu yafambe hoafümbî nindou rawefundi nou randafumboemo. Ranî nindou ana munjuambo nindou ai yîhoefîmbo hoeimbîrîhimuna yahomo houmbo-anemo. Sudayafe rotu worî munjuambo asu nafti tüküfîhi aho ra botîyafu weindahî nîngomombo Godîmbo dîdîbafîmbo hohoanîmoyomondühanemo. Ro sîhamumbo anihondümbo-anahî hoafayahî, nindou ranai ana takînî ahamundi ra ai ndeara hîfi ndanühündü sowandümombo-anemo.

⁶ Nga asu se dîdîbafîfembo mbisafombo ana, se worî safambe keboao ñgûfi yipuri pando hawambo anîmbo sîhafî Ape moanî dîbo amaru ranahambo dîdîbafîndafandoandi. Rananîmbo asu sîhafî Ape sapo nîne-moatükuni dîbo engoro ra hoeireandeimbî-mayu ranai simborî sîhambo takînî daganînîmbui.

⁷ Se dîdîbafîndafundanî Godîmbo fîfirîfe-koateyeimbî nindou rawarîhindî nou randafundümboemo, ñga yowanî. Nindou ranai Godîmboya, Ai yîhoefî hoafî himborîndümbui, sei hehi moanî afîndî hoandari hoafî hoafîyeihî dîdîbafehindi. Nga se yahurai Godîmbo moanî fîfirîfe-koate hoafî afîndî dîdîbafîndafu-mboemo, ñga yowanî.

⁸ Asu se ranî-nindou yahuraindîmondühi ahamundi-mayo hohoanîmo ranî-süngundümboemo, ñga yowanî. Sîhamundi Ape ai nîne-moatükuni semîndîmbo hohoanîmoayomo ranahambo se ahambo düdufeateyomondambe fîfirreamboane.

⁹ Se dîdîbafîfembo mbisîmombo ana, ndandu houmbo anîmbo dîdîbafîndafundi,
'Yîhoefî Ape sünambe amarîfi,

sīhafī ndüri ranahambo moanī ahīnūmbī
hamīndīmbeyowamboane.

10 Sīhafī ḥgīnīndī hīfandarandī ra ndühi mbokoso-
amboane.

Se hohoanīmoayafī sūngu yangīri hīfī ndanūhī
sūngufemboane
sapo sūnambe-amboani sūnguarundi nou.

11 Yīhoefīmbo sesī ndanī sīmboani sesīmbo sīmogodūhī
ndawamuni.

12 Se yīhoefīmbo nīne-moatükunī moaruwai ramarīhundi
ranīmbo amboawiyei mbīsafīmuni
sapo ro nindou ai moaruwai yīhoefīmbo rarīhimuna
aheimbo amboawiyei sefī arīhundi nou.

13 Se yīhoefīmbo refe hoefimuni moatükunī ranambe
ndowandīfīmuni ḥgamboyafī,
ŋga se yīhoefīmbo moaruwai nendi ahanti waram-
beahīndī aboedūhī ndowandīfī hīnīngīndowamuni,
mbīsīmo.

14 Nindou ai sīhamumbo moaruwaimbo-rīhipurani asu se
ranameimbo amboawi ehomondürī ana, asu sīhamundi
Ape sūnambe amaru ranai-amboani sīhamundi moaruwai
hohoanīmo ranahambo amboawi mbūsumbui.

15 Ngā asu se nindou ḥgorūmbo ranahambo amboawi ya-
hokoateyomo ana, asu sīhamundi Ape sūnambe amaru ranai
amboani ḥgīri se nīne-moatükunī moaruwai rarumboemo
ranahambo amboawi mbūsu, ngā wanī.”

Sesi wehīsao yamundiye hoafane

16 “Asu se nīnīmbo sesī wehīndīmondūhī
ana, se ḥgusūmboari sīhamundi ra amomongo-
amomoŋgondīmondūhī wembombofi ndīmboemo yimbu
yafambeimbī nindou rawefundi nou, ngā yowanī. Nindou
ranai wembombofiayomo houmbo ai nindou hīmboahū
hoahoanīgomondūhanemo nindou ai ahamumboya ai ana
sesī wehīyomondūhanemo, mbīseiya yahomo houmbo.
Ro sīhamumbo anīhondūmbo-anāhī hoafehapuri, nindou
ahamumbo aboedanemo asei ana, ai ranīhündā ahamundi
takīni sowandūmombo-anemo.

17 Ngā asu se sesī ra wehīndafühī ana, sīhafī ḥgusūmboari
ra popoainda asu mbīro sībada mbundambo anīmbo ḥgafī.

18 Rananīmbo nindou amuri ai ḥgīri sīhambo
fīfīrīndīhīnīni se sesī wehayafī ranahambo. Ngā sīhafī Ape
sapo dībo anūngu ai yangīri anīmbo fīfīrīndeānīnīmbui.
Rananīmbo asu sīhafī Ape sapo nīne-moatükunī dībo engoro
ra hoeireandeimbī-mayu ranai sīhambo takīni masīhendī-
mayo ra daganīnīmbui.”

Napo afindî sünambe mbengorî
(Ruk 12:33-34)

19 “Se hifî ndanühi nîngomombo moani ńgînîndî napo ra sîhamumbo püpindu gafomboemo. Hifî ndanühi ana nîne-moatkunî engoro ra kîdaboarî ai taparühi, sami ai sesi, asu hümbuhünî nendî ai worî bîrîhehi sahümündi raraorîhündühanei.

20 Nga asu se sîhamundi ńgînîndî napo ra se sünambe anîmbo püpindu gafomo. Ranühi ana ńgîri kîdaboarî ai tapandühi, sami ai dedî asu hümbuhünî nendî ai worî bîrîndîhehi ndahümündi raraao ndühündî, nga wanî.

21 Nga sîhafî aboedî napo ra püpîra hafo yañgorowohü ranühi anîmbo sîhafî ńgusüfo amboani kündarîmboe.”

Fi ranahandî si
(Ruk 11:34-36)

22 “Hîmboarî ranana sîhafî fi muñguambo ranahandî ram hai nouane. Sîhafî hîmboarî ranai sürarîhoayo ana, asu hohoanîmo sîhafî fiambe muñguambo ranai si nahu-raindîmboe.

23 Nga sîhafî hîmboarî ranai moaruwaiayo ana, asu hohoanîmo sîhafî fiambe muñguambo ranai nîmbî nîmandîmboe. Asu si sîhafî fiambe amaro ranai nîmbî nouayo ana, nîmbî ra moaruwai hamîndîndîmboe!”

Nindou ńgorü ai ńgîri yimbu bogorî nindouyafandi ratûpurîndu

(Ruk 16:13)

24 “Nindou ńgorü ai ńgîri yimbu bogorî nindouyafandi ratûpurîyu randeimbî nüñgu. Nga nindou ranai ana bogorî ńgorü ranahambo moaruwaimbondirühi asu ńgorü bogorî ranahambo dîboardondirümbui. Ai ńgoründî hoafî yañgîri süñgundeandühi asu ńgoründî hoafî daboadanambondeambui. Se ńgîri God asu kakî mami ńgusüfoambe hohoanîmo pandowapîri.”

Ngusüfo puküyowohü afindî hohoanîmoyo hoango hoafî
(Ruk 12:22-31)

25 “Ranîmboanahî ro sîhamumbo hoafehapuri nda, se sîhamundi yañgîri nîngombo ranahambo afindî hohoanîmo-ndîmboemo. Se yaru hoafîyomondühiya, Sîhîri nîni-moatkunî madagüdifi? asu Sîhîri nîni-moatkunî mandîmîndefî? mbîsîmboemo. Asu sîhamundi fi ranahambo ńgîri afindî hohoanîmo-ndîmondühiya, Sîhîri nîni moatkunî magüdühu? mbîsîmboemo, nga wanî. Yañgîri nîngombo ra ai sesi moatkunî yañgîryopoani. Asu fi ra ai yihuru moatkunî yañgîryopoani.”

²⁶ Asu awi se ndu nimoamo ahahabodei ranaheimbo hoeirundüri. Ndu ranai ana moai nini-moatükun i hoari hif i karahi, sesi yimungurihümundi hei sesi wori ranambe gugurihi sihehi raraorihündi. Nga sihamundi Ape sünambe amaru ranai-ani aheimbo sesi sagadürühi hifandandüri arandi. Se ndu ranaheimbo ngasündundüri houmbo ndeari hamindanemo.

²⁷ Nga asu nindou sehündi ranai-amboan i ngiri moani ahanti hohoanimo ranambo yangiri ahanti yangiri niango ra sühinde ngu!

²⁸ Asu nimboe se hoeari napo ranimbo afindi hohoanimoemoa? Awi se amindafuri ahuri tüküfe ninouayo ranahambo hoeiru. Ai ana moai tñirifoyeih i momo yibüdüh i riühündi, nga wan i.

²⁹ Nga asu awi ro sihamumbo hoafehapuri horombo nindou adükari bogori Soromon amboan i ai yihuru napo moani simbafi hamindimayusi, nga asu ai moai hoeari ra ahuri moani aboedi himboy o haya tüük iyo ninouayo yahurai yihururamündu.

³⁰ Wohi amindaforambe amaro haponda ra asu sümbo siambe hifitiriyimindi haiambe pütifemboane. Moaruwai yahurai wohi ranamboan i God ai ahambo aboedi yihurure hiningareandi ana, asu ai sihamumbo amboan i yihurundeapurümbui. Se yihuru ranahambo afindi hohoanimo, nga sihamundi anhondümbofe hohoanimo ana akidou ane!

³¹ Nga asu se refe afindi hohoanimo-yomondühiya, Nahanihunda sesi yihoefti ranai tükümandife? Yihoefti simindimbo moatükun i amboani? Asu yihoefti hoeari napo amboani? Rani-moatükun i ranahambo yahurai afindi hohoanimo hoangopoani.

³² Yahurai ran i hohoanimo ranana nindou Godimbo fñirifekoate-yeimb i mayei rananei ai yahurai rar ihi hohoanimoeyi hei arihündi. Sihamundi Ape sünambe amaru ranai ran i-moatükun i se semindimbo hohoanimoayomo ra ai fñire turüfoare-amboani.

³³ Asu se apo God ahanti hifandarandane asu ahanti mbumundi hohoanimomayo ranane ran i-boatei-animbo se hohoanimond i mo hoangomo. Rananimbo asu ran i-wam i amuri bidifir i moatükun i ranamboan i ai ran i-moatükun i kapeih i ndaiyapurümbui.

³⁴ Rananimboane asu se nini-moatükun i sümbo tüküfemboayo ranahambo afindi hohoanimondimboemo. Nini-moatükun i sümbo tüküfemboayo sümbo se ranahambo hohoanimond i mo. Mamam i si ranai moani ahanti tñirifo ran i-simboan i ndearane,” mehu.

*Nindou ɳgorümbo ahandi nɪŋgo ranimbo yibobofepoani
(Ruk 6:37-38, 41-42)*

¹ Sisas yahuya, “Se nindou ɳgorümbo yibobondundürimboemo. Hıbadümbo, ɳga sıhamumbo asükai hıhindife yibobo-ndeapurimboe.

² Sapo se nindou ɳgorundi hohoanimo yiboboardundi ranı sımogodühi anımbo God ai-amboanı sıhamundi hohoanimo yibobo-ndeapurümbui. Sapo se nindou ɳgorümbo yimbumarundi mamı ranı sımogodihü God ai sıhamumbo yimbundeapurımbui.

³ Nımboe asu se sıhafı wandaftı ranahandı himboarambe düdübüdılakıdou apaiaro ra hoeiaroworı, ɳga asu nımoko afındı sıhafı himboarambe amaro ranahambo awi se moai fífirwandıyo?

⁴ Asu se nünguro hawamboyafı sıhafı wandaftı ranahambo raro hoafiyafühıya, Wandaftı, sıhafı himboarambe düdübüdılra hündıhehea samboanahı, asafı, ɳga asu sıhafı himboarambe nımoko ra nüngumando-a?

⁵ Awi seana yimbu yafambeimbı nindou-anafı! Se boatei sıhafı himboarambe nımoko ra hündandıfı raguanambondo hawambo anımbo asu sıhafı wandaftı-mayu ranahandı himboarambeahındı düdübüdılakıdou ra hündıhoefindo.

⁶ Se Godındı moatükünü ra yaforı moaruwaimbo dıgoemboemo, ɳga asu ai hıhırendahindühi sıhamumbo kündarimboyei. Asu sıhamundi nıne-moatükünü aboedi-mayo ra moateiyeli wagabe pindumboemo, ɳga asu ai tıñarınambo anümı boagındühı dıgegimboyei.”

*Nindou ai Godımbo didıbafehindı ana, dagadıürımbui
(Ruk 11:9-13)*

⁷ “Se düduyafı arundi ana, dagapurümbui. Se kokoru arundi ana, hoeindumboemo. Se pırako pırako arundi ana, yipurı sıhamumbo sübüdühepurımboe. Asu düdi ai pırako pırako arandi ana, ahambo yipurı sübüdühoemboe.

⁸ Nga nindou düdi ai düdufi arandi ana, ndemündümbui. Asu düdi ai kokora arandi ana, hoeindeambui. Asu düdi ai pırako pırakora arandi ana, ahambo yipurı sübüdühoendomboe.

⁹ Nindou sıhamumbo mbüsümo ahandı nımorı ai mbanımbo sao yahumbo düdwefindo ra ahambo moanı nımoei menjoro ra madagadoyo?

¹⁰ Asu ahandı nımorı ranai kinımbo düdufindoanı ra ahambo amoasırı madagadoyo?

¹¹ Se nindou moaruwai-anemos, ɳga se sıhamundi nımorı ranaheimbo aboedi moatükünü yanğırı sabudürü arundi.

Yahurai animbó síhamundi Ape súnambe amaru ranai nindou düdi ahambo düduefiyu ana, ranahambo aboedi moatükuni dagadombui.

¹² Muñguambo moatükuni hohoanimo ra nindou amuri ai síhamumbo yahurai rambirihimuni ayahomo yahurai hamindi animbó se moani aheimbo randundürt. Ranimoatükuni hohoanimo ranana Mosesindi ahinumbi hohoanimo asu Godindi hoafí hoafíyomo-rundeimbí-yomondi yamundi fe hoafímayo ranahandi nimindane.”

*Nafitambe akidou nafí ho
(Ruk 13:24)*

¹³ “Nafitambe akidou raní nafanimbó se kebou ñgomó. Sapo nafitambe adükari ahandi nafí fuiiyandeimbí ranana moaruwaimbo ñgoafínamboane aho. Nga nindou afindi ai nafí raní-süngu hei rhündühanei.

¹⁴ Nga yipuri nafitambe hihforeandeimbí ranai akidouyo haya asu ahandi nafí tiñümbane. Nga nafí ra yangiri koadürümbo nimongo nafane aho, nga ranane asu nindou yimbu mami yangiranei ai nafí ranahambo hoeirihindühi raní-süngu ahei.”

*Nimí nimindi asu ahandi hisí ranane
(Ruk 6:43-44; 13:25-27)*

¹⁵ “Godindi hoafí tikai hoafíyomo-rundeimbí nindou ranahamumbo awi se hibadümbo. Moanambühí sipsip himboarí hoafendi himboemo nahurai síhamumbo sowana asifomo, nga asu wagabe ragu ana nimambeahindi yaforanemo.

¹⁶ Se ahamundi ratupuri ranambo ahamundi hohoanimo fífirindumboemo. Nga anginaní tihooari tihooarümbi wofí nimindi ranífihi hisimandíyo? Asu hoandasüfo sosowembí werifoai nimindi ranífihi hisimandíyo? Ra waní.

¹⁷ Nga sapo níne-nímí aboedayo ranai aboedi nimí hisí yangiri hisindimboe. Asu moaruwai nimímayo ranai moaruwai nimí hisí raní yangiri hisindomboe.

¹⁸ Nga asu moaruwai nimí ranífihi ngiri aboedi nimí hisí ra hisindo. Asu aboedi nimí ranífihi ngiri moaruwai nimí hisí ranai hisindo, nga waní.

¹⁹ Muñguambo nimí ranai nimindi ranífihi moaruwai hisiyowaní ana, ahambo hifitiriyimindi haiambe mandifeyowohane.

²⁰ Raníimboane asu se Godindi hoafí tikai hoafíyomo-rundeimbí ranahamumbo ahamundi ratupuri hohoanimo ranambo fífirindupuri.

²¹ Se yaru hohoanimo-ndimondühiya, Muñguambo nindou ai wambo hoafíyeihí, Adükari Adükárayei ranai

God sünambe hifandarandi ranambe gagüsimboyei, mbisimboemo, nga want. Nga nindou didiyei ai moani wandi Ape sünambe amaru ranahandi hohoanimo süngurih arihundi ranai yangiri animb God nginindi hifandarandi ranambe keboehimboyei.

²² Nga asu yibobofembo si ranai tüküfeyoambe animb nindou afindi ai dükandihindir hoafindeih animboya, 'Adükari, Adükari, sihafi ndürinamboyefi Godindir hoafi ra hefi wataporimbo-rihunduh bokarhehu marihundi. Sihafi ndürinamboyefi moaruwai nendi nindouyei fiambeahindi raguanambo-rihunduh hepünfeimb moatükuni rarihu marihundi, mbiseimboyei.

²³ Rananimb asu ro hoafindahuh animboya, 'Ro moai siheimbo fiftirihearü. Moaruwai hohoanimo ratüpuriyei rühundeimb nindou-anei. Wambo sowana nduh siñipoani, nge andai ragu ngei!' mbisamboyah.'

*Worimborini rinandeimb nindou yimbu
(Ruk 6:47-49)*

²⁴ "Asu, nindou düdi ai wandi-mayo hoafyaheimbi hoafi ranahambo himboriyu mburambo asu ai ranisünguareandi ana, nindou ranai sapo fifireandeimb nindou ai ahanti wori kambohoani nginindi raniwami worimboarandi nahurai-ani.

²⁵ Asu hoe afindi ranai hoeyowohü, hohoambu afindi ranai tüküfeyowohü weri ranai wori ranahambo fandihendühanesi, nge asu wori ra kambohoani fondarimbo-wambo moai birefoai hifini peyo.

²⁶ Asu nindou düdi ai wandi-mayo hoafyaheimbi hoafi ranahambo himboriyu haya asu ai ranisüngufekoateayu ana, nindou hohoanimo mokoate-ani. Sapo nindou wori moani kambohoani kaihuri yangiri raniwami worimboarandi nahurai-ani.

²⁷ Hoe afindi ranai hoeyo, hohoambu afindi ranai hohoambuyo, asu weri afindi ranai wori ranahambo fandihenda asu wori ranai birefoai peyowohane ranimoatükuni ranambo. Wori ra birefoendi ranana moani moaruwai hamindir hondane!" mehu.

²⁸ Sisas ai hoafi ranahambo hoafiyu kikimaramündua, nindou afindi ranai ahanti yamundife hoafi himboriyeani mayowa mahepunehindi.

²⁹ Nga Sisas ai moai ahinümbi hohoanimo yamundurundeimb nindou yahurai tüküfi yamundeanduri, nge ai moani ranispoanimb ngeinindinamboyu aheimbo yamundi-mareanduri.

8

*Sisas ai nindou m̄iman̄iho an̄günümb̄i aboed̄imarir̄i
(Mak 1:40-44; Ruk 5:12-14)*

¹ Sisas ai yamundīfe hoaf̄i ra hoaf̄iyu haya hif̄i wafu-mayo ran̄i-wam̄inind̄i hif̄ina mahanua, awai nindou ranai ahand̄i s̄üngu tümareandi.

² Ran̄iyu asu nindou m̄iman̄hoeimb̄i-mayu ranai Sisasimboso tüküfi Adükaranı yahu hohoan̄moyuhü yir̄i yimbu pus̄ireapir̄i ahand̄i fik̄imi piyu n̄imarüh̄i hoaf̄iyundowohü yahuya, “Adükari, se refembo hohoan̄mondafüh̄i ana, wambo aboed̄indowand̄ir̄i,” mehundo-amboyu.

³ Asu Sisas ai warifi hu nindou-mayu ahambo sündirüh̄i hoaf̄iyuhü yahuya, “Ȳni, ro randiheamboyahis̄. Nga se haponda aboed̄i tüküyafo,” mehuamboyu. Asu moanī mam̄ihart̄ ran̄i-s̄imboanī nindou ranai m̄iman̄hoeimb̄i-mayuhünd̄i aboed̄imefiyu.

⁴ Ran̄iyu asu Sisas ai ahambo hoaf̄iyundühi yahuya, “E, Se ndühi h̄imboriyaff! Ndanī-moatükunī ndanahambo se nindou amurambo hoaf̄indamboyaff. Nga se moanī n̄gaf̄i Godimbo s̄ihai-randeimb̄i nindou-mayu ranahambo animbo s̄ihaf̄i fi ra nafuindaf̄i. Asu Godimbo s̄ihefembo moatükunī Moses refemboane mehu ra randowand̄i ai hoaf̄i-mayu s̄üngu. Ran̄imboane s̄ihaf̄i fi hoearī an̄gün̄i ra muñgumayo mb̄isei-amboane,” mehundo.

*Sisas ai Romihünd̄i amiyomond̄i bogorindi ratüpuriyurandeimb̄i aboed̄imarir̄i
(Ruk 7:1-10)*

⁵ Ran̄iyu asu Sisas ai Kaperneam ngoafambe tüküfiuwane Romihünd̄i ami-yomond̄i bogori ai ahambo ranüh̄i hoeirirī hayambo Sisas ai mb̄ifarihendir̄i yahu haya düdu düdumarür̄i.

⁶ Ai yare hoaf̄iyundühi yahuya, “Nindou Adükari, wandi ratüpuriyu-randeimb̄i nindou ranai an̄gün̄imbo worambe mbenjuri. Ai ahand̄i tiñari yif̄yo haya asübüs̄i afind̄i semündü haya mbenjuri,” mehundo-amboyu.

⁷ Asu Sisas ai hoaf̄iyundühi yahuya, “Awi ro n̄ga ahambo aboed̄indihin̄imboyahi,” mehundo-amboyu.

⁸ Asu s̄imborī ai hoaf̄iyundühi yahuya, “Nindou adükari, n̄girī se randafoandi. Ro ndearī hamindiyahi animbo se wandi worambe keboao mangüfi. Nga se moanī hoaf̄i yangir̄i animbo hoaf̄indafan̄i amboanī asu wandi ratüpuriyu-randeimb̄i ranai aboed̄imbiyu-wamboane.

⁹ Ro-amboanī wambo hif̄andiyindir̄imbo nindou ami bogori adükarī nüñguwan̄i anah̄i asu ami b̄idifirī ai

wandı hoarehanemo anıñgomı. Rananaħi asu ro nindou ndanahambo, Se hafı, asahando ra ai huhani, asu nindou ɳgorü ranahambo, Se sühüfı, asahı ra ai süfuhani. Asu nindou wandı ratüpuriyu-randeimbı ranahambo, Se ranı-moatükuntı raro, asahı ra ai moanı rareandühani,” mehundo-amboyu.

¹⁰ Asu Sisas ai ranı hoafı ranahambo hımborıyu haya, hepünüfihi nindou afındı ahandı sünğu tümareandı ranaheimbo hoafıyundürühı yahuya, “Ro sıheimbo hoafehandürü, horombo ro moai nindou mamı Israer ɳgoafı-hündı ndahurai anıhondümbo-reandeimbı nüngua hoeirihini.

¹¹ Awi ro nda sıheimbo hoafehandürü, nindou afındı bıdífırı ai hüfıhamındı süfuanıpoedı asu hüfıhamındı hanüwanıpoedı ranai fandıhi sesesi fondı manıñgo ranıkımtı Abraham, Aisak asu Sekop babıdı God ɳgınındı hıfandarandı ranambe nımandeimboyei.

¹² Nga asu sapo hıfandarandı ranambeahındı nendı-mayeı ranaheimbo anımbo nımbı nımarıwanı ndemündündürı pindeiranı ranühi ai hasıheindeihı ahei yahafı hıtılımboyei,” mehundürü.

¹³ Ranıyu asu Sisas ai ami-yomondı bogorı ranahambo hoafıyundürühı yahuya, “Se ɳgoafınambo ɳgafı, nga asu se nıne-hohoanımo raro anıhondümbo-arowandı ranı-sünğu anımbo sıhambo randeanıñımboe,” mehundoamboyu. Asu moanı hoafı nıñgoambe ami-yomondı bogorındı ratüpuriyu-randeimbı nindou ranai aboedımefiyu.

*Sisas ai Pitandı yamoñgoamındı aboedımareandi
(Mak 1:29-31; Ruk 4:38-39)*

¹⁴ Refi mbura Sisas ai Pitandı worambe kefuai hüfuhunda Pitandı yamoñgoamındı ranai fi hüfıyohü angünımbo fondühı menjorowa hoeimareandi.

¹⁵ Ranıyu asu Sisas ai ahambo watıñarühı masündeanda angünı ranai nımorehımbo hıñıñgire haya makosıfoendi. Ranıyo asu ai botıfe Sisasımbo sesi kanımarerı.

*Pitandı yamoñgoamındı aboedımareandi
(Mak 1:32-34; Ruk 4:40-41)*

¹⁶ Ranıyo asu ranı nımbambe nindou bıdífırı moaruwai nendı ahei fiambe nımarındüreimbı ranaheimbo Sisas sowana fufurühümündı-hündürü mahüsü. Ranıyu Sisas ai nindou ranahei fiambeahındı moaruwai nendı ranaheimbo hoafınambo yaŋgırı raguanambo-mareandüra asu nindou ranı angünümbı-mayeı ranai muŋguambo aboedımehindi.

¹⁷ Sisas ai ranı-moatükuntı ramareandı ra, sapo Godındı hoafı hoafıyu randeimbı Aisaia ai yare hoafıyuhü yahuya, “Ai ahandıhoarı angünı moaruwai sıhefi ra ndemündühı

asu s̄ihefi ranī-moatükunī ra raguanambo-mareandi,”

Aisaia 53:4

mehu ranī s̄imogodühi tüküfemboyo ramareandi.

*Nindou yimbu ai Sisas̄indi süngu hombo masafanī
(Ruk 9:57-60)*

¹⁸ Sisas ai hoeireandane nindou afindī ranai ahandī fikimī rerembo mengoroamboyu, asu ai ahambo süngurürü-rundeimbī-memo ranahamumbo kurīhoe Gariri ra ḥgorū h̄imboranī barīhoemo nīngomo yahumbo hoafīmayupuri.

¹⁹ Ranīyu asu ahīnūmbī hohoanīmo yamunde-randeimbī-mayu ranai Sisasimbo-so tüküfī hoafīyundühi yahuya, “Yamundo-randeimbī, se nahaniñyo ahafī ra roana s̄ihafī süngu hombo yaŋgīranahī,” mehundo-amboyu.

²⁰ Asu ai s̄imborī hoafīyundühi yahuya, “Koko ai ahei nīmarī rambo ambe mbanīngondürī, asu ndu ai-amboanī ahei apo rambo ḥgerī mbanīngondürī. Nga Nindou Hondū ro nīmarī apo rambo fondī-koate anahtī,” mehundo-amboyu.

²¹ Ranīyu asu Sisasimbo süngurürü-randeimbī ḥgorū ahambo hoafīyundühi yahuya, “Adükari, awi ro hīhīrīndahe, ḥga wandī apembo boatei hīfī kandīhīni heheambo anīmbo,” mehundo-amboyu.

²² Asu Sisas ai s̄imborī hoafīyundühi yahuya, “Wambo mborai se süngundandırī dīdīfī, ḥga nindou yīfīyeimbī ahei-hoarī yīfī nīmoko hīfī kambīreand-amboane,” mehundo.

Sisas hoewerimbo hoafīmayua afurīmareandi

(Mak 4:36-41; Ruk 8:22-25)

²³ Ranīyu asu Sisas ai botambe farīfi haya mahua ahambo süngurürü rundeimbī ai ahandī süngu mamī mahomo.

²⁴ Asu ranīyomo ai botambe naftī hīfomondane nīmai hoewerī ḥgīnīndī ranai tüküfīhi kurīhoe ranahambo yabadīmarandi. Ranīyo asu bot ai nīmarīmondeimbī ranai ndeara hīmonī hanīmbo yaŋgīrīmaya. ḥga asu Sisas ai dībo botī-mayo ranambe yapombofi haya apu.

²⁵ Ranīyomo ahambo süngurürü-rundeimbī ranai ahambo hīfomo yaŋgīrwurī hoafīyomondühi yahomoya, “Adükari, yīhoefīmbo farīhawamuni. Sīhīrīt ana ndeara yīfombo yaŋgīranefī,” mehomondamboyu.

²⁶ Asu s̄imborī ai hoafīyupurühi yahuya, “Se ra nīmboe moanī yahurai yīhīmboemo rana? Awi se akīdou hamīndī anīhondūmboru-rundeimbanemo,” yahupuri haya, botīfi hoewerīyo asu hoe ranai fīfīmīyowohü hanī hafo marandī ranahambo rūhī safī kīkīndandīfī mehua asu hoafī nīngōambe munjuambo moatükunī ranai afure pīmaya.

²⁷ Muŋguambo botambe mamarīmo ranai hepūnafundühi yaru hoafīyomondühi yahomoya, “Nindou ndahurai nda

nini nindouyu yahuraia? Asu hoeweri hoe hanif hafo marandi ranai moani ahandi hoafit himboriyondo haya afurimareandi,” mehomo.

Sisas ai nindou yimbuyafandi fiambeahindi moaruwai nendi hemafolareandi

(Mak 5:1-20; Ruk 8:26-37)

²⁸ Raniyu Sisas ai kurihoe ra gogoasuruni Gadara hifambe tükümeifiy. Raniyafanit asu nindou yimbu moaruwai nendi ahafandi fiambe nimaripireimbi ranai honguambeahindi tüküyafine sifanit Sisasimbo-so tükümeifieandit. Nindou yimbu ranai moaruwai hamindi himbomefanda asu nindou amuri ai ahafanimbo moai hei ngasundihipiri rihiundi.

²⁹ Raniyafanit asu ai pukuna heiyafanduhi hoafiyafanduhi safaniya, “Godindit Nimore, se yihoehimbo nüngufemunimboyafit? Yihoehimbo tinjirifo semunimbo safomboyafit apo refembo si ranai awi moai tükufeyo, naga asu se yihoehimbo nüngufemunimboyafit?” safanit düdumefineando.

³⁰ Ranifikiimi moatei afindi ranai sesi sahusi wakirihinduh buriyei.

³¹ Raniyiei asu moaruwai nendi nindou yimbuyafandi fiambe mamarei ranai Sisasimbo düduyahihinduh hoafiyohündowohu seiya, “Se yihoeftimbo nindou yimbu ranahafandi fiambeahindi hefoefemunimbo mbisafombo ana, moatei afindi burayei ranaheimbo sowana ahei fiambefembo koandihawamunti,” masahündoamboyu.

³² Asu Sisas ai moaruwai nendi ranaheimbo yare hoafiyundürüh yahuya, “Se andai hei,” mehündüramboyei. Asu ai nindou yimbumbo hinjingirihipiri hehi moatei burimayei ranahei fiambemehindi. Raniyiei asu moatei afindi burimayei ranai hiripininti pipiyehanei himoni putapiyei hoe karühüsöh yiftsafmayei.

³³ Raniyomo asu nindou apo moatei moangui mafandundi ranai adükari ngoafit manango raninambo fefou mahomo. Nine-moatükunti nindou moaruwai nendümbimefanit ranahafanimbo tükümeferipi ranit hoafit ra wataporimbomarundi.

³⁴ Raniyiei asu munjuambo nindou adükari ngoafit ranühindambo-mayei ranai Sisasimbo hoeifimbo heimarihundi. Asu ai hei hoeirihorüh ahei hifit ra hinjingife hefe ngorügoaninti hombo Sisasimbo andai, sei hehi hoafitmehündo habodei.

9

*Sisas ai nindou tijari moaruwaimbü aboedimariri
(Mak 2:1-12; Ruk 5:17-26)*

¹ Sisas ai asükaiyu botambe farifi haya Gariri kurthoe ra barthoei haya ahandi ngoafi Kaperneamina mahu.

² Nindou bidifiri ai Sisas sowana nindou tijari moaruwaimbü fondiwami mananguwa sahorimindei mahei. Sisas ai nindou ranahei anihondümbofe ra hoeire haya asu nindou tijari moaruwaimbü-mayu ranahambo hoafiyundühi yahuya, “Wandit nimort, ngusüfoambe afurindo kündowandi. Sihafi moaruwai hohoanimo ranahambo amboawi sambo-anahi,” mehu.

³ Raniyomo asu ahinümbi hohoanimo yamundurundeimbri ranai moani ahamundihoari simbori hoafiyomondühi yahomoya, “Nindou ndanai ana Godimbo moaruwaimbofe hoafi hoafimayu,” yahomo dibo hoafimemo.

⁴ Sisas ai fífireandi níne-moatükuni nindou ranai ahamundi hohoanimoambe wataporimboarundi ranimbo. Raniyu asu ai ahamumbo hoafiyuhü yahuya, “Nimboe se hohoanimo moaruwai ra yahurai yaru ngusüfoambe hohoanimoemo rana?

⁵ Ro hoafiyahühi sahiya ‘Sihafi moaruwai hohoanimo ranahambo amboawi,’ asahyo asu ‘Botiyafo hawa hafi,’ asahyo, yimbu ra hoafimbo ro nginindeimbanahi. Asu yimbu hoafi ra hoafimbo nahaniyo hininqirouayo asu nahaniyo tijumbayo? Yibobo ro hoafindahanit anihondümbo tükündifemboe.

⁶ Nga Nindou Hondü hifi ndanühi moaruwai hohoanimo ranahambo amboawi yaho hoafi ra nginindi hifandamboayu ranahambo ra anihondümbo nafuindamboyahit, mehupuri. Raniyu asu ai nindou tijari moaruwaimbü-mayu ranahambo hoafiyundühi yahuya, “Se botiyafo sihafi fondi ra sowandifi hawa worinambo ngafi,” mehundo-amboyu.

⁷ Asu nindou ranai aboedi botifi haya ahandi worina mahu.

⁸ Nindou afindi ranühi burimayei ranai Sisas ramareandi moatükuni ranahambo hoeirihhi hehi yihimbo sisirimehindii. Raniyei asu ai Godimbo adükaranisei hoafimehundo moani yahurai hamindi nginindi ra nindoumbo masendi sei hehi.

*Sisas ai Matyumbo Se wambo sünjurandiri mehundo
(Mak 2:13-17; Ruk 5:27-32)*

⁹ Sisas ai ranihündə botifi haya nafin̄i huhündamboyu, nindou mami ahandı ndüri Matyu takis kakı semündürandeimbı ranai ahandı ratüpuri worambe mamaruwa hoeimariri. Raniyu Sisas ai yahuya, “Se wambo sün̄gurandırı,” mehundu-amboyu. Asu ai botifi haya ahandı sün̄gu ndamefiyu.

¹⁰ Mami Sisas ai worambe n̄marümbo sesi sesühi n̄maru-ane, takis kakı sowandümo-rundeimbı nindou afındı raniyomo asu nindou moaruwai hohoanımoyomo-rundeimbı raniyomo ranai tükümefundı. Sisas ai ahambo sün̄gururü-rundeimbı-memo ranıbabıdımbo mami sesi fondı-mayo ranıkımi guguriyafu mamarımo.

¹¹ Raniyomo Farisi nindou ai ranı-moatükunı ranahambo hoeirunda mayoa, asu Sisasımbö sün̄gururü-rundeimbı-memo ranahamumbo düduyafupurühı yahomoya, “Nı̄mboe sı̄hamundi yamunde-randeimbı ranai yahurai nindou babıdımbo mami n̄marımombo asesu rana?” mehomondamboyu.

¹² Asu Sisas ai hoafı ra hı̄mborı̄yu haya, sı̄mborı̄ hoafıyupurühı yahuya, “Nindou anġünı̄-koate ana, dokta sowana moai hei rı̄hündı, ńga nindou anġüneimbanei dokta sowanambo hei arı̄hündı.

¹³ Awi se ńgomo Bukambe hoafı ndare hoafımayo ranahambo türüboaundı. Hoafı ranai ndare hoafıyowohü yahoya, ‘Hı̄poambofe hohoanı̄mo ranı̄mbo-anahı̄ ro yifirayahı̄, ńga sesi moanı̄ sı̄hefe hohoanı̄mo ranı̄mboyahı̄poanī,’ God ra-mehu. Ro tükümeheandı nda nindou aheihoarı̄mbo mbumundi hohoanı̄moyefeimbanefı̄ asei ranaheimbo mborai yahomboyahı̄poanī, ńga moaruwai hohoanı̄moyeimbı̄ nindou ranaheimbo mborai yahomboyahı̄ tükümeheandı̄,” mehu.

*Sisas ai sesi wehı̄saombo hoafı̄ ra yamundīmareandi
(Mak 2:18-22; Ruk 5:33-39)*

¹⁴ Asu Son hundürı̄rarü-randeimbı̄mbo sün̄gururü-rundeimbı̄ nindou ai Sisasımbö-so tüküyafu düdururühı yahomoya, “Nı̄mboe Farisi nindou babıdımbo ro sesī ra wehı̄saoyeffı̄, ńga asu sı̄hambo sün̄gurunı̄nı̄-rundeimbı̄ nindou aiana moai wehı̄saoyomo rundı̄?” mehomo.

¹⁵ Sisas ai ahamumbo yare hoafıyupurühı yahuya, “Nindou mami ai n̄morehı̄ sı̄mborı̄ ndemündü haya asu ahandı ńgunindi sesesiyeihı̄ ranı̄babıdımbo n̄boadei-ambe ranai nindou ranahambo afındı̄ hohoanı̄mo-mandahünduyo? Awi ra ai ńgırı̄ randahindı̄, ńga wanı̄. Ńga ńgorü nindou ranai sesī ranambeahı̄ndı̄ ndowarı̄ndümo ńgorünambonduranī

ranı-sı̄mboanı anı̄mbo ahandı ı̄ngunindi-mayei ranai sesi wehı̄saondeimboyei.

¹⁶ Nindou mamı̄ ai-amboanı moai wamı̄ndafı̄ hoearı̄ ranai ambe nı̄ngowanı̄ asu sı̄mborı̄ hoearı̄ bı̄dı̄fırı̄ kı̄kamündı̄ ambe ranahambo pare kakı̄yu randı̄. Nindou ai sı̄mborı̄ kı̄kamündǖ wamı̄ndafı̄fı̄ parareandı̄ ana, asu wamı̄ndafı̄ hoearı̄ ranai ambe afındı̄ hamı̄ndı̄ nı̄ngomboe.

¹⁷ Asu nindou ai sı̄mborı̄ wain hoe ra wamı̄ndafı̄ wain hoe nı̄nı̄hondı̄ hoearı̄ hı̄pı̄rı̄ ranambe karareandı̄ ana, asu hı̄pı̄rı̄ ranai tı̄pondı̄feyowohü asu wain hoe ranai keboendühı̄ hı̄pı̄rı̄ ranai moaruwaimbo-ndı̄femboe. Nga sı̄mborı̄ wain hoe ranana sı̄mborı̄ hı̄pı̄rambe anı̄mbo kefeyeoanı̄ amboanı̄ asu yı̄boboambo moanı̄ aboedī nı̄mboamboyafe,” mehu.

Sisas ai bogorı̄ nindoundı̄ nı̄morehı̄ nı̄morı̄ aboedīmareandī asu nı̄morehı̄ ai Sisasındı̄ hoearı̄ sündı̄mareandī

(Mak 5:22-43; Ruk 8:41-56)

¹⁸ Sisas ai ranı̄ hoafı̄ ra hoafı̄yuhü nǖngu ane, Sudayomondı̄ bogorı̄ nindou mamı̄ ahambo-so sünı̄ yırı̄ yimbu pusı̄re nı̄marümbo ahandı̄ hanğı̄foanı̄ hoafı̄yundühı̄ yahuya, “Wandı̄ nı̄morı̄ ai ndeara yı̄fı̄yo haya mbengorı̄. Nga asu se sı̄nı̄fı̄ sı̄hafı̄ warı̄ ahandı̄ wamı̄ nandowandanı̄ anı̄mbo asu ai aboedī yanğı̄rı̄ botı̄fe mbı̄nı̄ngo-wamboane,” mehundu-amboyu.

¹⁹ Ranı̄yu asu Sisas ai botı̄fī haya nindou ranahambo sǖngumarürǖ huamboemo asu ahambo sǖngurürǖ-rundeimbı̄ ai botı̄yafu houmbo Sisas babı̄dı̄ mahomo.

²⁰ Nı̄morehı̄ mamı̄ ai nı̄ngo hayamboyo 12 hı̄mbanı̄ amoamo watı̄koafı̄ra marandı̄ ranai sı̄nı̄ Sisasındı̄ daboadanı̄ nı̄ngombo ahandı̄ hoearı̄ bı̄dı̄fırı̄-mayo ranı̄fı̄ masündeandı̄.

²¹ Ai ahandı̄ hohoanı̄monambo yanğı̄rı̄ yare hoafı̄yowohü yahoya, “Ro moanı̄ ahandı̄ hoearı̄ ranı̄-yanğı̄rı̄ asündı̄heandı̄ amboanı̄ aboedīndaheamboyahı̄,” meho.

²² Sisas ai hı̄hı̄fı̄fı̄ hoeireandühı̄ hoafı̄yuhü yahuya, “Wandı̄ nı̄morı̄, se moanı̄ ı̄ngusüfo afurı̄ndo kündowandı̄. Sı̄hafı̄ anı̄hondümbofe ranambo aboedīreanı̄nı̄-mboane,” mehundo-amboyo. Asu moanı̄ mamı̄ ranı̄ sı̄mboanı̄ hamı̄ndı̄ nı̄morehı̄ ranai aboedīmayo.

²³ Ranı̄yu Sisas ai bogorı̄ nindou-mayu ranahandı̄ worı̄na mahu. Ranı̄yu ai hoeireandane nindou yı̄nafoai tüture haya menjoro nı̄morehı̄ nı̄morı̄ ai yı̄fı̄mayoambo asu nı̄morehı̄ nindowenihı̄ afındı̄ ranai hoafı̄ afındı̄ afındı̄yei wakı̄marı̄hindī.

²⁴ Ranı̄yu asu ai aheimbo hoafı̄yundürühı̄ yahuya, “Muñguambo nindou se ragu andai! Nı̄morı̄ akı̄dou

ndanana moai yifeyo, ḥga ai moani apomboane ana," mehu-amboyei. Asu mun̄guambo nindou ranai ahambo t̄kifinambo-marihor̄i.

²⁵ Nindou afindi ranaheimbo bukür̄imafolareandüra n̄imori akidou-mayo ranahand̄i fondan̄i kefuai hüf warühi kümefindoa aboed̄i bot̄mefeyo.

²⁶ Sisas ai ahambo ramareand̄i hoaf̄i ranai mun̄gu ran̄i h̄if̄hü nindou amarei ranai himbor̄iyei pamar̄ihind̄i.

Sisas ai himboat̄ihari nindou yimbu aboedi mareap̄iri

²⁷ Sisas ai ranihünda bot̄fi haya naf̄ni hu ane, nindou yimbu himboat̄ihari ranai ahambo sūngumar̄iniri hafan̄i. Ai hafan̄i Sisas ranahambo puküna hoaf̄iyaf̄inandowohü safan̄iya, "Defitind̄i n̄imori,* ȳihoehimbo se h̄ipoambondowamuni," masaf̄inando.

²⁸ Sisas ai worambe kefuai hüf ane himboat̄ihari nindou yimbumefan̄i ai ahambo-so tükümefineanda, asu ai ahafan̄imbo düdureap̄irühi yahuya, "Se wamboya, Ai ȳihoehimbo aboediindeamunümbui safan̄i hena anihondümbo-rineandai?" mehup̄iramboyafan̄i. Asu ai hoaf̄iyafandühi safan̄iya, "Ȳint̄, Adükari," masafandamboyu.

²⁹ Asu Sisas ai ahafand̄i himboari ra sündearpirühi hoaf̄iyuhü yahuya, "Se sihafand̄i anihondümbofe ran̄imbohünda ran̄i-moatükun̄i ranai sihafan̄imbo aboedi mbeyop̄iramboane," mehup̄ir̄i.

³⁰ Ran̄yo asu ahafand̄i himboari ranai b̄ir̄imar̄ihoep̄iri. Ran̄yu asu Sisas ai ahafan̄imbo ahin̄i hoaf̄iyup̄irühi yahuya, "Se ndanī-moatükun̄i ndanahambo nindou amurambo weindah̄i hoaf̄indamboyafan̄i," mehup̄ir̄iyosi.

³¹ Nḡa asu ai ranihünda bot̄iyaf̄ne hena hafan̄i ran̄i hoaf̄i ranahambo, mun̄guambo ran̄i h̄if̄hü nindou ranaheimbo hoaf̄üh̄imarin̄neanda himbor̄iyei pamar̄ihindi.

Sisas hoaf̄ikoate nindou aboedi marir̄i

³² Ai ranihünda bot̄iyaf̄ne henambo naf̄i hafandane, nindou b̄idifiri ai nindou ahand̄i fiambe moaruwai nend̄i n̄imari hayambo ran̄imbohünda hoaf̄i-koateayu-randeimb̄i ranahambo Sisas sowana sahorim̄indei tükümhindi.

³³ Sisas ai nindou ranahand̄i fiambeah̄indi moaruwai nend̄i ra raguanambo-mareanda asu moani mami ran̄isimboani nindou ranai hoaf̄i watapor̄imayua mun̄guambo nindou ranai mahepuñehindi. Ai rar̄ihi hoaf̄iyehi seiya,

* **9:27:** Suda ai sünambeah̄indi adükari bogor̄i ai kosombo hohoan̄imoyeih̄ mamarei. Ahand̄i ndür̄i ḥgorü Defitind̄i n̄imorani asei. N̄imboe horombo hondü Defit ai Israeri-yafe adükari bogorani.

“Ro moai Israer hifambe yahurai moatükunî horombo tüküfeyoanî hoeirihundi,” masei.

³⁴ Nga asu Farisi nindou ai yaru hoafiyomondühi yahmoya, “Moaruwai nendi-yafe bogorani ai ahanti nginindi ranambo moaruwai nendi ranaheimbo hemafaorearü,” mehomo.

Sisas ai nindoumbo hipoambomareandürî

³⁵ Sisas ai adükari ngoafî asu akidou ngoafî ranambe ndüfosi ndüfosi yuhü hoahoangu wakimareandi. Ai refihî munjuambo Suda-yafe rotu worambe nindoumbo yamundi-reandürühî Aboedi Hoafî sapo God nginindi hifandarandi ranahambo bokarihendürî marandi. Asu nindou moanî ranî-poanîmbo ranî-poanîmbo aنجünümbe ranaheimbo aboedî-reandürî marandi.

³⁶ Asu ai nindou afindî ranaheimbo hoeireandürühî ahanti ngusüfo ranai aheimbo hipoamborandürî marandi. Nimbœ sapo ai afindî hohoanîmoyeihî moanî fehefe nindou-koateaye sapo sipsip aheimbo hifandi-koate burîyei wakarihindi nou ramehindi.

³⁷ Ranîyu ai ahambo sünjururü-rundeimbî-memo ranahamumbo hoafiyuhü yahuya, “Sesi ra yimuñguri yimindimbo ranana afindane aningo, nga asu yimuñguri yimindî nindou ranana moanî yiñkoarîfo-ané.

³⁸ Yimuñguri Aharamburi ahambo dîdibafifeyoanî anîmbo asu ai yimuñguri yimindimbo nindou bîdîfirî koandihenda ahanti yimuñguri ra yimuñgurihümündi mbüsühüsi-amboane,” mehupuri.

10

Sisasindi hoafî sowandümo homorundeimbî 12

(Mak 3:13-19; Ruk 6:12-16)

¹ Sisas ai ahanti sünjururü-rundeimbî 12 ranahamumbo mborai yahupuri hü hüreapuri haya mamühi asu ai ahamumbo moaruwai nendi nindou fiambeahindi raguanambofe asu munjuambo ranî-poanîmbo ranî-poanîmbo aنجuni ra aboedîferambo nginindi masagapuri.

² Kraisindi hoafî sowandümo homo-rundeimbî-yomondi ndüranepuri nda: Saimonîmboyu Pitamboyu-randeimbî, ahanti akidi Andru, Sems asu ahanti akidi Son ai Sebedindi nimoranafanî.

³ Firip, Bartoromyu, Tomas anemo, Matyu nindou ra ai takis kakî semündü-randeimbani. Sems Arfiusindi nimorani, asu Tadiusani.

⁴ Saimon Serot* asu Sudas Iskariot nindou sapo Sisasimbo hürütümbi-yomondi warühi hininqindirümbui. Ahamundi ndüranepuri ra.

Sisas ai ahandi hoafit sowandümo homorundeimbidi 12 ranahamumbo ratüpuri masagapuri

(Mak 6:7-13; Ruk 9:1-5)

⁵ Sisas ai nindou 12 ranahamumbo randafu-randafu ndundi yahuhaya hoafit sagapuri mbura koarithepurühi yahuya, "Se nindou ɳgorü sırıhündiyei hifambe-ane asu bıdıfırı Samariayeit ɳgoafit ranambe-ane ra ɳgomboemo, ɳga yowanı.

⁶ ɳga raninı himbo-memohündi asu se moanı hihindafu sape farıhehindeimbidi sipsip nıñhondi nou Israer nindou burıyeiani anımbo ɳgomo.

⁷ Raninı anımbo se ɳgomo wataporımbondundühi anımboya, God ɳginındi hifandarandi ranai ana ndeara akımane, mbısimo.

⁸ Asu se nindouyei anqünı aboedindundüri, yıfıyeimbımbıbo yanqırı aboedambo botındu hininqindundüri, mımanıhoeimbı aheimbo aboedindundüri asu moaruwai nendi ranaheimbo raguanambondundüri. Se moanı masowandümo-ane, ɳga rananımbıbo se moanı ndoundı.

⁹ Se ɳgomondühi sıhamundi hoearambe gor, sirfa, kaki ra ndowandümboemo.

¹⁰ Se arü, hoearı yimbu, su, nımi-nımi, munjuambo ranınapo ra fihı ndowandümo ɳgomboemo, ɳga wanı. Nindou ratüpuriyu-randeimbı ranai anımbo nindou ɳgorü ahambosesi napo ra mbısagado-amboane.

¹¹ Se adükari ɳgoafıhıyo asu akıdou ɳgoafıhıyo nahanhıyo se tükefundı ra nindou mbumundıyuweimbı ranahambo anımbo kokonduri. Asu se yahurai nindou hoeindurühündoranı se ai-babıdımbıbo nıñgomo mbundu ɳgorüninı ɳgomondühi anımbo ahamborandu hininqindüwuri.

¹² Se nindouyei worambe fandafundühi ana, nindou ranı worambeahındı-mayei ranaheimbo hoafındımondühi anımboya, 'God ai sıheimbo aboedi aboedi-mbıreandürämboane,' mbısimondüri.

¹³ Nindou ranı worambeahındı ai sıhamumbo worıñındıhipuranı ana, sıhamundi hıhıftı hoafı ra randu ranaheimbo-so dıgau houmbo ɳgomo. ɳga asu nindou

* **10:4:** Serot ai Sudahündanemo, ɳga mami hohoanımo sınguru-rundeimbıbanemo. Rom gafman ai Suda-yafe hıftı hifandımarundi, ɳga Serot ai Rom babıdı yıfıarımbı mehomo. † **10:5:** Samaria hündiana Suda hondüyeipoanı, ɳga amıñgırıhoandı nahurai anei. Suda ai Samariahündi yıboaruko-marıhündi.

ai sīhamumbo refe worinifepuri-koatendeiani ana, sīhamundi hīhīfi hoafī ra hīhīndu ndowandümo ḥgomō.

¹⁴ Asu nindou bīdifīri ai worambeyo adükari ḥgoafīhüyo nahi ra ai sīhamumbo worinifepuri-koatendei, sīhamundi hoafī ranahambo hīmborī-koatendeiani ane, ranana se sīhamundi tīnjarī fihīndi hīfi hasūfī ra kīkīboardu houmbo ḥgomō ranaheimbo God ai moaruwaimbo-mbīreandürī yaho refe nafuiyondürīmbohündā.

¹⁵ Ro sīhamumbo anīhondümbo-anahī nda hoafehapuri, Yībobofo si ra tüküfeyoambe ana, Sodom Gomora ḥgoafīhündi nindou ranaheimbo tīnjerīfo afīndi tükündifemboesī, ḥga nindou sīhamumbo worinifepuri-koatendeiani, nindou ranī ḥgoafāmbe amarei ranaheimbo tīnjerīfo afīndi safī tükündifemboe.”

*Sisas ai ahandi hoafī sowandümo homorundeimbīmboya,
Afīndi tīnjerīfo tükündifemboe mehupuri
(Mak 13:9-13; Ruk 21:12-17)*

¹⁶ “Se hīmborīyomo. Sīhamumbo ro sipsip nou nīmambeahīndi yaforī afīndi burīyei-ambe koararīheheapuri. ḥga se moanī sapo amoasīri rawefeyo nou hohoanīmo-ndīmondühi hībadundi. Asu ndu wupufo rawefeyo nou yahurai hīmboari hoafendühi nīmandīmo.

¹⁷ Awi se hībadümbo, ḥga sīhamumbo nindou bīdifīri ai mbundüpündümo mbundu kotambe papi-hoafīndüpürīmboemo asu ahamundi rotu worī ranambe ndüfurīboardīpurīmboemo.

¹⁸ Wambohündambo sīhamumbo nindou ranai gafmani-yomondi bogorī nindou asu bīdifīri adükari bogoranemo ranahamumbo sowana papi-hoafīyopurīmbo kündafu hündüpündümo ḥgomboemo. Asu se nindou ranaheimbo-anē asu ḥgorū nindou ḥgorū sīrambe-ahīndane ra Aboedī Hoafī wataporīmbondündüri.

¹⁹ Ai sīhamumbo papi-hoafīyopurühi refe hoeifepurīmbo ndowapundümo ḥgomondani wanī asu nūngu-nahurai hoafī hoafīndefühi asu nūngundihi hoafīmandefī mbīsīmo houmbo afīndi hohoanīmo-ndīmboemo, ḥga wanī. Se hoafombo-yomondi sīmboanī anīmbo God ai sīhamumbo nīne-hoafī hoafombo-memo ra nafindüpürühi ranī-sūnguru hoafīyomo mbüsüpürīmbui.

²⁰ Ranī hoafī se wataporīmboarundi ra sīhamundi-mayo hoafīyopoanī, ḥga wanī. Hoafī ranana sīhamundi Ape God ranahandi Yīfīafī ranai-anīmbo sīhamundi yafambe sūngunde haya moanī aimbo wataporīmbondamboe.

²¹ Nindou bîdîfîri ai ahamundi apodoho ranahamumbo hifokoefembohunda ngorü nindou-yomondi warühindüpürimboemo. Asu afindi mami ai ahamundi nîmorî ranaheimbo amboanî moanî mami ranisüngundundürimboemo. Asu nîmorî ai-amboanî ahei boagîri ranaheimbo daboadi hîhîrîndihindühi aheimbo hifokoandî-hindürimboyei.

²² Wambohündambo nindou ai sîhamumbo yiiboarukondîhipurimboyei. Ngâ asu düdi ai ranimoatükuni tînjirifo ranahambo moanane yahu ngenindî kikîhamundi hu humbo bîdîfranî tükefiyu aiana aboedambo-ndifimbui.

²³ Sîhamumbo ngorü ngoafîhü moaruwai moaruwaimbongîhipuranî ana, ranî ngoafî ra hinîngîndu houmbo ngorü ngoafînî febou ngomo. Ro sîhamumbo anihondümbo-anahi hoafehapuri, Se Israeri-yafe ngoafî munjuambo hokoateyomondambe anîmbo Nindou Hondü ai kudümbui.

²⁴ Yamundîhindeimbi nindou ranai moai ahandî yamunde-randeimbi nindou ranahambo ngasündiri. Asu ratüpuriyu-randeimbi nindou ranai moai ahandî bogori nindou ranahambo ngasündirî, ngâ wanî.

²⁵ Ngâ yamundîhindeimbi nindou ranai anîmbo ahandî yamunde-randeimbi nindou ranî sîmogodühi tükefiyu ana, hîhîfî-hîhîfîiyu-wamboane. Asu yahurai anîmbo nindou ngorundi ratüpuriyu-randeimbi ai-amboanî ahandî bogori nindou ranî sîmogodühi tükefiyu ana, ranai hîhîfî hîhîfîiyu-wamboane. Worî aharambûri-mayu ranahambo ndûri moaruwai dükârîhorühi Bersebur asahûndo ana, nindou mami ranî worambe amarei ranaheimbo amboanî moanî moaruwai hamîndî ndûri hondü anîmbo dükandîhindürimboyei.”

*Sîhîri Godîmbo anîmbo yihiimbondîhurümboane
(Ruk 12:2-7)*

²⁶ “Ranîmboane asu se nindoumbo yihiimbo sisirifepoani. Nîne-moatükuni hapondanambe gabudambe engoro ranana asu süngeunambo weindahî gabudîwamî nîmoamo yagodomboe. Nîne-moatükuni munjuambo dîbo menjoro ranai weindahî fîfînde-fîfîndendamboe.

²⁷ Nîne-moatükuni ro sîhamumbo nîmbî nîmaro-ambe hoafehapuri ra asu se sîrûhi si peyoanî ro hoafîmayahî sünge kaindîmo hoafîndomo. Nîne-moatükuni se dîbo hîmboreyomo ra asu se weindahî worî bogîmondî wamî pukuna bokarîhoemo.

²⁸ Nindou ai fi hoearî ranahambo hifokoarundühanemosi, ngâ asu ngîri yifiafî hifokoandundî se ranahamumbo yihiimbondîpurimboemo. Ngâ Godîmbo anîmbo

yihimbonduri, nga aianimbo fi hoeari asu yifiafi ranı kameihı munjuambo Haiambe ranı-nambo ndemündü moaruwaimbo-ndeambuimbohunda.

²⁹ Ndu akidou yimbu ra mami toeanambo yangirane pemiyeyi sahümündi arıhundi. Nga asu sıhamundi Ape ranai refembo moei ehu ana, asu ngiri ndu akidou yahurai amboani hifini pindo, nga wanı.

³⁰ Sıhamumbo ana, sıhamundi mbırınanı amboani munjuambo mami mami ra tapuiyoweimbaneupurı.

³¹ Se Godindi himboahü adükaranei, nga ndu afındı akidou ane. Ranımbohündambo anımbo se nıni-moatükunımbo yihimbondımboemo.”

Sisasındı ndürü weindahife hohoanımo

(Ruk 12:8-9)

³² “Nindou düdi ai wandi ndürü ranahambo nindou himboahü weindahareandürü ana, asu sımborı nindou ranahandi ndürü wandi Ape sünambe amaru ranahandi himboahü weindahındıheamboyahı.

³³ Nga asu nindou düdi ai wandi ndürü ranahambo nindou himboahü weindahıfe wataporımbo moei ehu ana, asu sımborı amboani ranahandi ndürü ranahambo wandi Ape sünambe amaru ranahandi himboahü weindahıfembo moei mbısamboyahı.”

Munjuambo nindou ai Sisasımbo hohoanımo pandıhorı

(Ruk 12:51-53; 14:26-27)

³⁴ “Se wambo randıhi hohoanımondeihıya, Ai yifiarı-yifiarı hıfı ndanühı engoro ra kıkıfembo makusu-ane mbıseimboyei, nga wanı. Ro moai yifiarı-yifiarı ranahambo kıkıfemboyahıpoanı makosahı, nga roana pisao yihımlındı nahurai sahamındı heheamboyahı makosahı.

³⁵ Rananımbo ro randıheiaranı, Nindowenihı nımorı ai afındambo hürütündürumbui. Asu nımorehı nımorı ai ahandı hondambo hürütündamboe. Asu nımorehı ahandı ahıboarambo hürütündamboe.

³⁶ Nindowenihımayu ahandı fıkımınındı anımbo ai ahambo hürütündıhorımboyei. *Maika 7:6*

³⁷ Nindou düdi ai ahandı afındamboyu asu ahandı hondamboyo ahafembo afındı hohoanımoyupırühı asu wambo akidou yangiri hohoanımoayu ana, nindou ranai ngiri wandi süngureandeimbı nindoundu. Asu nindou düdi ai ahandı nindowenihı nımorımboyo asu ahandı nımorehı nımorımboyo ahafembo afındı hohoanımoyupırühı asu wambo akidou yangiri hohoanımoayu ana, nindou ranai ngiri wandi süngureandeimbı nindoundu.

38 Nindou düdi ai ahanti nimi keimbì karihendeimbì ra semündü haya ro ahahì anumi süngu ho-koateayu ana, nindou ranai ɳgirì wandì süngureandeimbì nindoundu.

39 Nindou düdi ai ahanti yanğıri ningo ranahambo kikiharimündü ana, ranì-moatükunì ra ai awarindìhoemboe, ɳga asu nindou düdi ai wambohündambo ahanti yanğıri ningo ranahambo hiniñgareandì ana, nindou ranai ahanti yanğıri ningo hondü ra ndemündümbui.”

Nindou Kraisandi nendambo farihehinduranì aboedi takinì ndahümündimboyei

(Mak 9:41)

40 “Nindou düdi sìhamumbo aboedi ndindoareapurì ranai ana, wambo kameihì ndindoreandırühani. Asu ai wambo ndindoareandırì ana, Nindou sapo wambo koamarihendìra makosahi ranahambo amboanì ndindorirühani.

41 Nindou düdi ai Godindi hoafì hoafìyu-randeimbì ranahambo ndindoarirì ana, sapo Godindi hoafì hoafìyu-randeimbì-mayuambo wambo, nindou ranai Godindi hoafì hoafìyu-randeimbì nindou ranahandi takinì ra simogodi ai-amboanì ndemündümbui. Nindou düdi ai nindou mbumundi ranahambo ndindoarirì ana, sapo nindou mbumundi-mayuambo wambo, nindou ranai mbumundi nindou ranahandi takinì ra simogodi ai-amboanì ndemündümbui.

42 Ro nda sìhamumbo anhondümbo-anahì hoafehapuri, nindou mamì ai-amboanì ahambo horiruhì awi ai Sisasimbo sünguriri-randeimbì nindou-ani nda, ɳga ro ahambo hoe ɳgisihari fuihando ehu ana, nindou ranahandi takinì ra ɳgirì awandìhoayo,” mehu.

11

Son ai Sisas sowana ahambo süngururürundeimbì koamarihapuri

(Ruk 7:18-35)

1 Sisas ai ahambo süngurürü-rundeimbì 12 ranahamumbo ra-süngundundi hoafì ra yahu sagapuri haya, ranihunda botifi haya nindou ranì ɳgoafìkimi amarei ranaheimbo Aboedi Hoafì bokarihefendürimbo asu yamundiñfindürimbo ahei ɳgoafìna mahu.

2 Son hundürararü-randeimbì ai karabusambe nüngumbo nîne-moatükunì ratüpuri Krais ai ratüpuryu ranahambo himboriyu haya, asu ai ahambo süngurürü-rundeimbimbo koarihepura ahambo sowana mahomo.

3 Ai homo Sisasimbo düduyafundowohü yahomoya, “Se yihoefimbo hoafìyafimuni. Son ai hoafìyuhuya, ‘Awi

nindou wandi süngu düdümbui,’ mehu raniyafí se ndane asu ro nindou ɳgorümbo tükündüfimbui mbisefí hoahu himbomandefíyo?” mehomondamboyu.

⁴ Asu Sisas ai s̄imbori hoafiyupurühi yahuya, “Se n̄ini-moatükuníyo himboramomo-ane asu hoeiarundi ranane raní-moatükuní ranahambo hihirindafu ɳgomó Sonimbo hoafindimondo.

⁵ Nindou himboatihari ai aboedí himboaraye, t̄injari moaruwaimbi ai asükaiyei aboedí ahahabodei, nindou n̄imaního fi hoeari-mayei ai fi aboedayei asu nindou himbotühüfü güreareimbí-mayei ai asükaiyei hoafí himboraye. Nindou yifyeimbihündi ai yangiri botehindí asu nindou napo-koateyeimbí ranai Godindí Aboedí Hoafí ra aheimbo bokarihefendüra ai himboraye.

⁶ Nindou ai wambo yimbu hohoanimo-koatendühi ana, nindou ranai hihifi-hihifiyu-wamboane,” mehu.

⁷ Sonindí süngurürü-rundeimbí ranai ndamefundamboyu mamí raní-simboani Sisas ai nindou afindí burimayei ranahimbo Sonimbohunda hoafiyundürühi yahuya, “Sapo se nimiwohi furi-koateyoweimbí hifihü Son sowana mahei ra n̄ini-moatükunimboyei tüküfeyoani hoeifemboane maseia? Awi se werinambo boabodari momoangorü-marandamboyo hoeifembo maheia?

⁸ Asu se n̄ini-moatükuní hoeifemboyei ranini mahei rana? Nindou ai moani raní-poanimbo hoeari yihururamündü haya manüngu raní hoeifemboyei mahei? Nindou yahurai hoeari yihururündümondeimbí ana bogori adükari nindou-yomondí wori ranambe-ane niŋgomo arundi.

⁹ Se n̄ini-moatükuní ranahambo hoeifemboyei ranini mahei rana? Godindí hoafí hoafiyu-randeimbí ranahambo hoeifemboyei? Yini, ro s̄heimbo hoafehandüri nindou se hoeimaríhorí ranana Godindí hoafí hoafiyu-randeimbí nindou ranahambo ɳgasündireimbí adükari hamindiyu se ahambo hoeimaríhorí.

¹⁰ Ngä Son ranahamboyo Baiborambe God ai hoafiyuhü yahuya,

‘Ro wandi hoafí semindi hombo nindou ranahambo boatei horombo s̄ihafi naftí diboadiembó koandíhehinimboyahí,’ mehu. *Maakai 3:1*

¹¹ Ro s̄heimbo anihondümbo-anahi hoafehandüri nda, Son hundürirarü-randeimbí aiana sapo nindou munju ndani hifihü manimboadei ranaheimbo ɳgasündeändüri haya moani adükari hamindani. Ngä asu nindou moani akidou ai God ɳgiñindí hifandarandi ranambe animboei ana, ranai Sonimbo ɳgasündihorimboanei.

¹² Son hundürirrarü-randeimbı ai ranı-sımboanı ranambe piyu haya ho ho hombo hapondanambe-amboanı, nindou ai seiya, Sıhırı yifiarı yifiarındefanı anımbo God ıŋgiñndı sünambe hıfandarandı ra tükündıfemboe, masei.

¹³ Ho ho hombo Son ai nünguambeyo Godındı hoafı hoafıyomo-rundeimbıyomo asu Mosesındı-mayo ahınümbı hohoanımo ranıyo muŋguambo ranı-moatükunı tükündıfemboe yahomo ranahambo wataporımbomarundi.

¹⁴ Nga asu se wändı hoafı ranahambo hımborımboayeı ana, hımborındeı. Son aiana Eraisa-ani nindou awi tükümbıfiywambo-ane masei horombo.

¹⁵ Se hımboambeimbındeihı ana, awi se hoafı nda hımborındeı.

¹⁶ Nindou hapo ndanambe burayei ndanaheimbo ra nıni-moatükunı fihi aheimbo pandıhe sımongorındıhe hoeimandıheiara? Nindou ndanai ana nımorı bıdıfırı nahurai-anei. Nımorı akıdıbou maket fıkımtı nımareimbo, ahei bodımondambo hoafıyeihüya.

¹⁷ Ro sıheimbo fufuŋı fufuŋayefi,
nga asu se herümbo moei asei.

Ro aranı hoafı herü herayefi,
nga asu se aranımbı moei asei.

¹⁸ Son ai tüküfihi sesı wehıyühü wain hoe ranamboanı sımındı-koatemayu-amboyei, asu ahambo muŋguambo nindou ranai hoafıyhündowohü seiya, Ahandı fiambe ana moaruwai nendı nımarındo-mboane! masahündö.

¹⁹ Asu Nindou Hondü ai tüküfi sesı ra sesü asu wain hoe ra sümündı raraomarandomboyei, asu muŋguambo nindou ranai hoafıyeihı seiya, ‘Awi se nindou ndanahambo hoeirıhorı! Nindou ndanai ana sesı afındeimbıyu, asu wain hoe sımındı afındeimbani. Aiana takis kakı sowandumorundeimbı nindou-anemo asu moaruwai hohoanımoyomo-rundeimbı nindou-anemo ranahamundi ıngunindanı,’ masei. Nga asu God ai dıboadore fıtırıre haya rareandanı aboedı moatükunı tükefeyo ranühündambo nindou ai ranı-moatükunı anıhondane mbısei fıtırındıhimboyei,” mehu.

*Nindou bıdıfırı ıgoafıhündı Godındı hoafı anıhondıümbofe koateayeı ai hıpoanımbembouanei
(Ruk 10:13-15)*

²⁰ Sisas ai hepünıfeimbı moatükunı afındı safı bıdıfırı adükarı ıgoafıhü ramareandi, nga ranı ıgoafıhündı nindou ranai ana moai ahei moaruwai hohoanımo ra daboadanambo-rıhindı. Ranıyu asu Sisas ai ranı ıgoafı ranahambo watıkoafımarandi.

²¹ Ai yare aheimbo hoafiyuhü yahuya, "Korasin se hipoanimbembou-anei! Betsaida se hipoanimbembou-anei! Siheimbo tijirifo adükari safi tükündifendürimboe! Nindou ngorü ai Tair Saidon ngoafambe hepünfeimbı moatükuni rambarea-mbonana sapo ro sihei ngoafambe ramarıheandı nou, ranana asu Tair, Saidon ranai horombo hasüft parıhi sisowembi hoearı güdühi hehi nimarei ahei moaruwai hohoanımo daboadanambo-fembo nafuimbohunda.

²² Nga ro siheimbo hoafehandürı nda, Godındı yibobofe si tüküfeyo-ambe ana, Tair, Saidon ngoafihündı nindou ranaheimbo tijirifo afındı tükündifemboesi, nga siheimbo ana moanı adükari hamındı tijirifo anımbo tükündifemboe.

²³ Asu Kaperneam se ra. Asu sünambe botife hafombo hohoanımoyeyi? Nga seana Haiambe hifini gadeimboyei. Nindou ngorü ai Sodom ngoafambe hepünfeimbı moatükuni rambarea-mbonana sapo ro sihei ngoafambe ramarıheandı nou, Sodom ai aboedi yangırı yare ho.

²⁴ Nga ro siheimbo hoafehandürı nda, Godındı yibobofe si tüküfeyo-ambe ana Sodom ngoafihündı nindou ranaheimbo tijirifo tükündifemboesi, nga siheimbo ana moanı adükari hamındı tijirifo anımbo tükündifemboe," mehu.

*Se wamboso tüküyahi nimarei yikunimi harihi
(Ruk 10:21-22)*

²⁵ Mamı ranı-sımbaanı Sisas ai yare hoafiyuhü yahuya, "Ape, sünü hifı ranahandı Adükari bogori, ro sihambo hıhıfarıhanını. Sapo se sihaftı hohoanımo ra nindou hohoanımo fífırıhindeimbı-mayei ranahei hımboahü dıbonapıro mbura asu nımorı akıdıbou ranaheimbo nafuiyafındırı-mboanafı.

²⁶ Yını Ape, seana ranı-moatükuni ra yahurai yare tükümbıfeyo safı hawamboyafı hohoanımomayaftı.

²⁷ Munjuambo moatükuni ra wambo wandi Ape ranai wandi warıwamı manandeandı. Nindou düdi ngorü ai moai Nımorımbo fífırırı, nga moanı Afındı ai yangırani fífırırımboayu. Asu nindou düdi ngorü ai moai Afındambo fífırırı, nga moanı Nımorı ai yangırani fífırırımboayu. Asu nindou bıdıfırambo Nımorı ai ahandıhoarı Afındambo nafuimbo yahumbo rananımbo ai-amboanı Afındambo fífırırımboayu.

²⁸ Nindou se dıdiyei afındı tijirifoayeihı fiambe yıboarukoarandırı habodei ranana se mborai wambo sowana ndühi dügüsianı anımbo ro siheimbo afurındıhe hınıngındıheandırımboyahı. Asu wandi nıborı nımühi kündıho se rodıbo yıbobondahoamınde.

²⁹ Rananimbo asu wambo fífirindi-hindirimboyei, nimboe sapo roana nindoumbo himboari hoafendühì hininingirou safi rarihearuhahahi asu wandihoari fi hifinambo-riheandühahahi. Rananimbo asu se sihei ngusüfo ranahambo afurife kifembo hoeindihimboyei.

³⁰ Nga nimi ro siheimbo segodürimboyahì ranana tñjumbiyopoani, nga ro siheimbo semindimbo asahanduri ranana ai nimboreibiyopoani,” mehu.

12

Moani nimirimbo sihi ratüpurikoatembo hoafi

(Mak 2:23-28; Ruk 6:1-5)

¹ Ranisimboani moani nimirimbo si tüküfeyo-ane, Sisas ai wit nümbürämbe mahu. Asu ahambo sünjurürü-rundeimbì ai ranühi wembomboyondühìyo ai nümbüri ranambeahindì witi-mayo ra hüründümo masowasümo.

² Asu Farisi ai ra hoeiru houmbo Sisasimbo hoafiyomondühì yahomoya, “Awi se rando hoeindowandi, sihafti sünjurunin-rundeimbì ai ranismoatükuni rarawarundi ra yihoefti moani nimirimbo si ahinümbi hohoanimo ranahambo gogonimbo-foarundühahemo!” mehomondamboyu.

³ Asu Sisas ai simbori hoafiyupurühi yahuya “Asu se Bukambe moai hoeirundiyo, sapo nine-moatükuni Defit ai ahandi nendi bïdifiri ra babidimbo wembomboyomondühì ramareandì rana?

⁴ Sapo ai Godindì wori ranambe kefuai hüfu ahandi nendi bïdifiri-memo ranisbabidimbo bret Godimbo hoafiyo sihefeimbihundi masowasümo ra. Ranismoatükuni ra ai sesimbo ahinümbiyo, sapo nindou Godimbo sihou-rundeimbì ranisyangiri bret ra sesimbo-mayo.

⁵ Asu awi se moai Mosesindi ahinümbi hohoanimo ra hoeirundiyo? Sapo munquambo moani nimirimbo si ranambe nindou sihou-rundeimbì sapo Godindì wori ranambeahì ahinümbi hohoanimo ra gogonimbofoaru marundi, nga hütiyomopoani.

⁶ Awi ro nda sihamumbo hoafehapuri. Godindì wori ranahambo ngasündeandeimbì nindou ndanühi anütingu.

⁷ Baiborambe yare hoafiyowohü yahoya ‘Hipoambo hohoanimo ranahambo roana yifirayahì, nga asu ninihondì hifokofe sihefe hohoanimo ranahambo ana moai yifiriyahi,’ meho. Asu se ranis hoafit ra ninisnimindihündimboyo yare hoafimayo ranahambo fífirihimbonana, asu nindou ai nine-moatükuni hüti refe-koatemayomo se ngirir ranahamumbo papishoafindüpuri.

⁸ Nindou Hondü ranai ana moanî nîmarîmbo si ranahandî aharambûrani,” mehu.

*Sisas nindou watîjari moaruwaimbü aboedîmariri
(Mak 3:1-6; Ruk 6:6-11)*

⁹ Sisas ai ranîhündâ botîfi haya, Suda-yafe rotu worîna mahu.

¹⁰ Ranûhi nindou mami watîjari moaruwaimbü ranai marumu. Asu nindou bîdîfîri ai Sisasîmbo papi-hoafiyumbo yahomo houmbo mamarîmo, ai ahambo düduyafundowohü yahomoya, “Moanî nîmarîmbo sihî nindou ai aboedîfembo ratüpuri ratüpuryu ana, asu ai yîhoefî ahînûmbî ho-hoanîmo gogonîmbîfoareandühîyo wanîyo?” mehomondamboyu.

¹¹ Asu Sisas ai ahamumbo sîmborî hoafiyuhü yahuya, “Asu sehündî nindou mami ai sipsip ra moanguirandanî nîngô haya asu moanî nîmarîmbo sihî hifambe ambe pîrayo ra ai nüngumandeä? Nindou ranai si ranîfihî ahandî sipsip ranahambo hifambe ambeahîndî nîmoamo hündämündî tükümandüfiyo wanîyo?

¹² Nindouyei nîngô ranana sipsipiyei nîngô ranahambo ñgasünde haya adükâri moatükunî ane! Ranîmayomboane nindou moanî nîmarîmbo sihî nindoumbo farîhefembo hohoanîmo ra wanjeiayo,” mehu.

¹³ Ranîyu asu Sisas ai nindou watîjari moaruwaimbü-mayu ranahambo hoafiyunduwohü yahuya, “Se sîhafî watîjari ra ñgurîhoefî,” mehundu-amboyu. Ranîyu asu nindou-mayu ranai watîjari ahandî ra ñgurîmarîhenda asu ñgorü rahurai aboedîmayo.

¹⁴ Ranîyomo asu Farisi nindou-memo ranai homo Sisasîmbo hifokoeftimbo hoafî fîfirîmarundi.

Sisas ana God ai wandî ratüpuriimboani yahu haya dîbonîmayundoani

¹⁵ Sisas ai ahambo hifokoeftimbo hoafî ra hîmborîyu haya, ranûhînda botîfi haya ndamefiyu. Ranîyei nindou afîndî ranai ahambo sün̄gumarîhorî hei. Ranîyu asu Sisas ai aheimbo munju anğünî ra aboedîmareandürî.

¹⁶ Ai hoafiyundürühî yahuya, “Se nindou amurambo wandî ndürî hoafînde-i-anî fîfirîndîhindîrimboyei,” mehu.

¹⁷ Ranî-moatükunî ai ramareandî ra sapo God ai ahandî hoafî hoafîyu-randeimbî Aisaia ahandî yafambihî ai hoafîmayu yahurai anîhondü tükümbîfeyo yahu hayamboyu ramareandî.

¹⁸ Sapo Aisaia ai yare hoafiyuhü yahuya,
“Wandî ratüpuriyu-randeimbî nda kafoarîhinî hînîngîmarîhinî.

Asu ro ahambo ḥgusüfo parihinühi siaowehini.

Ro wandi Yifiafi ahanti fiambe h̄in̄nḡind̄heandomboyah
asu ai wandi mbumundi hohoanimo ranahambo
munguambo nindou ḥgorü s̄rambeahind̄
ranahaimbo bokandihendürumbui.

¹⁹ Nindou ranai ana ḥgiri watikoaf fi hoafinduh fi hoaf fi puk
kandihendi.

Ngiri nindou ai himborindei ai nafi bogor ra pukuna
hoafindu wakinde ndandi, ḥga wan.

²⁰ Ai ḥgiri woh emündü bürühoai yangoroweimb rana
hambo munguna bübüriboade digendi.

Asu ai ḥgiri ram hai akidou nimbiranji reandeimb
ahoro ranahambo munguna dikinde kosiboa deandi.

Ng aiana moan ratüpürindühi ḥgu ḥgumbo moan aboedi
mbumundi hohoanimo tükündifemboe.

²¹ Rananimbo asu nindou ḥgorü s̄rambeahind muŋu
ranai ahambo yangiri anihondümbo-ndihori ḥgeih
ahambo himbondeimboyei,” *Aisaia 42:1-4*

mehu.

Sisas ai Bersebur kameih ratüpuryayu masei

(Mak 3:20-30; Ruk 11:14-23; 12:10)

²² Raneyei asu nindou bidifiri ai Sisasimbo sowana nindou
mami moaruwai nendi ahanti fiambe nimarindo haya
hoaf-koate himboatihari nimarümbimayu ranahambo
sahorimindei mahei. Sisas ai nindou ranahambo
aboedimarira hoafiyu himboariyu arandi.

²³ Raneyei asu nindou afind ranai nini-moatükunyo Sisas
ramareandi ranimbo hoeirahi hehi mahepünehindi. Raneyei
asu ai rarahi hoafyeih seiya, “Awi nindou nda Defitind
nimorimbeyu?” masei.

²⁴ Farisi nendi ai ran hoaf himboriyomo houmbo
simbori hoafiyomondühi yahomoya, “Sisas ai moaruwai
nendi raguanambore arandi ra sapo Bersebur moaruwai
nendi-yafe bogor ranai ḥginind sagadowan-ani ai ranahandi
ḡginindnambo rani-moatükun ra yare arandi,” mehomo.

²⁵ Sisas ai fifireand Farisi ai ninimboyo hohoanimoemo
ranimbo. Raniyu asu ai ahamumbo hoafiyuhu yahuya,
“Ngorü bidifiri hifi ranai ahafehoar ḥgorügoanini,
yibobore ḥgorügoanini yibobore haya simbori yifari,
simbori yifiarayo ana, hifi ra ḥgiri amitata yikürübinde
pindowohu awarindihoeyo. Asu bidifiri ḥgoafiyo
mami ran worambeahindyo ranai ahafehoar yibobore
ḥgorügoanini, yibobore ḥgorügoanini yibobore haya
simbori yifiarayo ana, ḥgiri gedambo ningo.

²⁶ Satan ai ahanti nendi bidifirambo h̄haiboadipuranî ana, ahanti nendi ranai ndeara yikürübireandüh-anî. Ranimboane ahanti hifandarandi ra ŋginindî nîngombo nüñgunde maniñgo?

²⁷ Se yaru hoafiyomondühîya Bersebur ai ŋginindî sendanane ai ranahandi ŋginindînambo moaruwai nendi ranaheimbo raguanamboareandüri mehomondiri. Refeana, asu nindou düi sapo nindou se mamabeyafundeimbî-memo ranahamumbo moaruwai nendi raguanambofe rambo ŋginindî masagapura? Ranimbohündambo anîmbo asu sapo nindou se mamîmemo ranai se hüti-anemo mbisimo houmbo sîhamumbo papindüpürimboemo!

²⁸ Bersebur ranaiyopoani, ŋga Godindî Yifiaft wambo ŋginindî sendiranî raninambo moaruwai nendi ranaheimbo raguanamboarîheandüri. Ranane asu God ŋginindî hifandirandi ranai sîhamumbo sowahi ndeara tüküfemboane ranahambo se fîfîndundi.

²⁹ Asu nüñgunde nindou ŋgorü ai sapo ŋginindî hamindî harümbî ahanti worambe bîrîndîhai fandîfi ahanti napo ra fufumandamünde? Nindou ranai harümbîmayu ranahambo mbundürümündî yiri warî hüputüpundürümündî hayambo anîmbo ai ahanti worambe bîrîndîhai fandüfi napo ra fufundamündümbui. Ngâ moani ana ŋgîrîndu.

³⁰ Nindou düi ai wambo ŋgunindîmbofendîri-koateayu ana, ai wandî hürütümbani. Nindou düi ai rodîbo nîne-moatükunti mamühi gugurîfe-koateayu ana, nindou ranai mamîkare pütiyu wakireandühani.

³¹ Ranimboane asu ro ndani-moatükunîmbo-anahî hoafe-hapuri. Nindou ai moaruwai hohoanîmoayeî aye asu nîne-moatükunti moaruwai hoafayeî-ane ranahambo God ai amboawiyeî mbüsümbui. Ngâ asu nindou düi ai Yifiaft Aboedîmaya ranahambo moaruwai hoafayu ana, asu God ai ŋgîrî ahambo amboawi mbüsü, ngâ wanî.

³² Nindou düi ai Nindou Hondümayu ranahambo nîne-moaruwai hoafendu ana, God ai nindou ranahambo amboawi mbüsündombui. Ngâ asu nindou düi ai Yifiaft Aboedî ranahambo nîne-moaruwai hoafayu ana, God ai nindou ranahambo ŋgîrî amboawi mbüsü hapondanane asu süngeunambo aho ranamboani.

*Nîmî moaruwai ranai hisî moaruwai hisîyowohane
(Ruk 6:43-45)*

³³ Nîmî nîmîndî ranai aboedayo ana, hisî ranai-amboanî aboedîndîmboe. Asu nîmî nîmîndî ranai moaruwaiayao ana, hisî ranai-amboanî moaruwaindîmboe. Nindou ai

his̄i ra hoeind̄ihindühi an̄imbo n̄imi n̄imindi aboediyo, moaruwaiyo ra f̄ifirind̄ihimboyei.

³⁴ Awi seana nindou amoasiri moaruwai nahurai-anemo. Asu se nindou moaruwai-anemo asu nüngundu aboedi moatükuni ranahambo wataporimbo-mandundi? Nine moatükuni ̄ngusüfoambe tüküra pire haya an̄ingo ranane asu yafambe ai ranahambo wataporimbora arandi.

³⁵ Nindou aboedi ai ahanti ̄ngusüfoambe aboedi hohoanimo afindi amarondo. Ranane asu ranihündambo aboedi ratüpuri hohoanimo ra tüküfe arandi. Nindou moaruwai ai ahanti ̄ngusüfoambe moaruwai hohoanimo afindi amarondo. Ranane asu ranihündambo moaruwai ratüpuri hohoanimo ra tüküfe arandi.

³⁶ Ro s̄hamumbo nda rarihe hoafehapuri, Godindi yibobofe si tüküfeyo-ambe ana, munguambo nindou ai nine mamikari wataporimaye ranahambo asükaindo hihinde Godindi himboahu yibobondeandürimboe.

³⁷ S̄hamundi hoafi ranisüngumbo an̄imbo God ai türuboade yibobondeapurühi nindou moaruwai hohoanmomayaft mbüsü asu nindou mbumundi hohoanmomayaft mbüsündambui,” mehpuri.

Nindou b̄idifiri ai hepünifeimb̄i moatükuni Sisas rande-anda hoeindihu sei hehi hoafimayei

(Mak 8:11-12; Ruk 11:29-32)

³⁸ Raniyomo ranisümboan̄ ahinümb̄i hohoanimo yamunu-rundeimb̄yomo asu Farisi nindouyomo ai hoafiyomondühi yahomoya, “Yamundo-randeimb̄i nindou, se hepünifeimb̄i moatükuni rarowanda hoeindihu sefombo-anefi,” mehomondamboyu.

³⁹ Asu ai ahamumbo s̄imbori hoafiyupurühi yahuya, “Godimbo hohoanimo-koateyeimb̄i nindou moaruwai hamindi hapondanambe an̄imboei se wamboya, Ai hepünifeimb̄i moatükuni nafuimbiyu, yahomo houmbo-anemo. Nga asu ro ̄giri ranisotükuni nafuindahi. Sapo Sona Godindi hoafi hoafiyu-randeimb̄i nindoumayu ranahandi hepünifeimb̄i moatükuni yangiri an̄imbo nafuindahan̄i se hoeindihimboyei.

⁴⁰ Sona ai kin̄i adükariindi bodoambe ̄ḡimi si ̄ḡimi n̄imb̄iyu haya tükümefiyu nou yahurai-an̄imbo asu Nindou Hondü ranai-amboan̄ hifambe ragu ̄ḡimi si ̄ḡimi n̄imb̄indümbui.

⁴¹ Yibobofe si tüküfeyo-ambe ana, nindou Ninifehündi ai botindahi n̄imboeimbo nindou se hapondanambe an̄imboei s̄heimbo pap̄i-hoafindihündürimboyei. N̄imboe sapo nindou ranis ̄goafihündi aiana horombo Sona

bokarimarihendi wataporı ra himboariyei hehi ahei moaruwai hohoanimo ranahambo daboadanamborıhi hehimbohündi wambo. Nga awi ro s̄hamumbo hoafehapuri, nindou mami Sonambo ŋgasündireimbı adükarı awi ndanüngu!

⁴² Yibobofe si tükufeyo-ambe ana, Siba-yafe bogori n̄morehı ŋgorügoanıni-poedı ranai nindou hapondanambe anımboei s̄heimbo botındıfe n̄ngombo papi-hoafındandürimboe. Nimboe sapo ai adükarı bogori Soromonındı fıfırıfeimbı hoafı ranı himborımbı aŋgunipoedı s̄ifo hayambo-hündıwambo. Nga awi ro s̄hamumbo hoafehapuri, nindou mami bogori Soromonımbı ŋgasündireimbı ndanüngu!"

*Moaruwai nendi koadürana hihirife maho
(Ruk 11:24-26)*

⁴³ "Moaruwai nendi nindou ranahambo h̄in̄ngareandi ana, asu ai hoe-koatereandi hifihü warı hefe n̄marımbı kokora howohane, nga ai fondı ra moai horeandi.

⁴⁴ Asu ai rande hoafındowohü anımboya, Awi ro asükainda koadürü n̄imboahı ana, hihindahe nga, mbisımboe. Asu ai ho hoeireandane worı sapo horombo ranambe manıŋgo-mayo ra nindou ai ȳhoarıyo dıboardore h̄in̄ngımareandi.

⁴⁵ Rananımbı asu ai ngo moaruwai nendi 7 bıdıfırı ranaheimbo fihindamündündürı haya ŋgei worı ranambe n̄imandeimboyei. Weaŋgurühıdıdı-mayo ranahambo ŋgasündıhi hehi 7 bıdıfırı ranai ana moanı munjuna moaruwai hamındanımbondeimboyei. Moaruwai nendi ranai nindou ranahandı fiambe naſındühümündi n̄imandeianı anımbo asu nindou ranai munjuna moaruwai himbondı haya n̄mandümbui horombo rasafı mamaru yahurai n̄marı-koate. Moaruwai hohoanımoyeimbı nindou hapondanambe anımboei aheimbo amboanı yahurai-anımbo tükufendındürımboe," mehu.

*Sisasındı hondı asu akohoandi mami
(Mak 3:31-35; Ruk 8:19-21)*

⁴⁶ Sisas ai nindou afındı ranaheimbo wataporımborandühı nüŋgu-ane asu ahandı hondı akohoandi ranı babıdı ahambo-so tükümehindi. Ai hıfıni tüküyahi n̄imboeimbo ahambo hoafımbı masei.

⁴⁷ Ranıyei asu nindou mami ranambeahındı ai Sisasımbı hoafıyundowohü yahuya, "Se ndühı himboyafı, sıhaftı me ai amondı mami babıdımbı hıfıni anımboei ra ai sedıbo wataporımbı seimboanei," mehundo.

⁴⁸ Nga Sisas ai s̄imbori hoafiyuhü yahuya, “Dide wandi me rana? Didemo wandi akohoandi rana?” mehu.

⁴⁹ Raniyu asu ai ahambo s̄üngururü-rundeimb̄-memo ranahamumbo warı nümbuirapurüh̄ hoafiyuhü yahuya, “Ndüh̄ h̄imboyei, ndananemo wandi me, wandi akohoandiyomo!

⁵⁰ Nindou düdi ai wandi Ape sünambe amaru ranai refembo hohoanimoayu ranı-süngu rawareandi ana, ai wandi rehane, wandi akıdani, wandi meane,” mehu.

13

Nindou sesi ahuri nümbürambe bubuarandi hoafi

(Mak 4:1-9; Ruk 8:4-8)

¹ Moani mamı ranı-s̄imboanı Sisas ai worı ra h̄inıngire haya kurıhoe-mayo ranı h̄imborikimı hu mamaru.

² Nindou afındı ahambo wakımarıhorı ranai afındıwambo fondı tire koamarandamboyu Sisas ai botambe kefuai nımaru ane asu nindou afındı ranai gudih̄ hoekimı burımayei.

³ Raniyu asu ai afındı kafoefe hoafi ranambo aheimbo hoafımayu. Raniyu ai aheimbo yare hoafiyuhü yahuya, “Nindou mamı ai mamımbı sesi ahuri bubumbo ahandı nümbürına mahu.

⁴ Ai hu sesi ahuri ra buburandane bıdifırı ai nafını pütapımayoa ndu ai tüküyahi fufumarıhüsi.

⁵ Bıdifırı hıfı akıdou yanğırı nıngo-ambe nımoei yahafı safambe pütapıyo. Hıfı ranai ragu hanı-koate nıngo-ambe. Hıfı ranai ragu han-koate-wambo sesi ahuri ranai nımai tüyükımayo.

⁶ Asu hüfıhamındı ai peyowohüyo ranambo ahuri hapoadümbo maforo ranahambo sore-soremarandi. Sapoahasıhari ai ragu hıfambe hanı hanı ra-koateyo hayambowambo ranıyo asu ai muŋgu yapatıparımayo.

⁷ Asu bıdifırı ahuri ranai tıhoarı-tıhoarümbı wofambe pütapıyo haya, asu tıhoarı ranambo gabudandüh̄ moaruwaimbo-mareanda hisı-koatemayo.

⁸ Asu ahuri bıdifırı ai hıfı aboedambe safı pütapıyowohü ai aboedi hisımayo. Nımındı mamı ranahandambo bıdifırı ai 100 hisıyo, bıdifırı ai 60 hisıyo, asu bıdifırı ai 30 hisıyo marandi,” mehu.

⁹ Sisas ai hoafi moendifembo yahumbo hoafiyuhü yahuya, “Hımboambeimbındeihı ana, hımborımbeyei-amboane” mehündürü.

Sisas ai nüngure hohoanimoayuhü yahumbo hoafınambo wataporımbora marandi

(Mak 4:10-12; Ruk 8:9-10)

¹⁰ Raniyomo asu Sisasimbo sūngururü-rundeimbì ai Sisas sowana sifomo ahambo düdururühi yahomoya, "Nimboyafì se nindou ranaheimbo wataporimborarühi kafoefe hoafìmefindüra?" mehomondo-amboyu.

¹¹ Asu simborì Sisas ai ahamumbo hoafìyupurühi yahuya, "God ñginindi hifandarandi ranahandi hoafì dìbo engoro ahandì nimindi ranahambo sihamumboyo masayo, ñga asu nindou ranaheimbo moai sayo.

¹² Nindou düdi ai bìdifirì moatükunì asihendi ana, asu God ai ahambo bìdifirì moatükunì ranìwamì dagadombui. Rananimbo asu ai ranì-moatükunì ndearindümbui. Ñga asu nindou düdi ai ranì-koateayu ana God ai nìne-moatükunì sapo akidou masihendi ra muñgu hihinde ndemündümbui.

¹³ Ranimboane asu ro aheimbo kafoefe hoafìnambo wataporimbo-marìhandüri.

Sapo nindou ranai hoeirihindühaneisi,

ñga asu ai ñgiri ndondìhi hoeindihindi.

Ai himborìyeihaneisi,

ñga asu ai ñgiri nini-moatükunimboyo hoafayo ranahambo ndondìhi himborìnde fìfirindihindi.

¹⁴ Nindou ranaheimboyo Godindì hoafì hoafìyu-randeimbì nindou Aisaia hoafìmayu hoafì ra hapoana anhondü tükümfeyo. Hoafì ranai yare hoafìyowohü yahoya, 'Se hoafì ranahambo afindimbo himborìndeimboyei, ñga asu se ñgiri fìfirindihindi.

Se afindimbo himboapondeimboyei,

ñga ñgiri hoeindihindi.

¹⁵ Sapo nindou ranai ahei hohoanimo ra tapìhamiyondüri, asu ai ahei himboambe ra güre papìreandüri asu ahei himboari ra tütümondeandüri hayambo wambo.

Ñga asu refe-koatembeysi-mbonana ahei himboarinambo hoeirìhi,

ahei himboambenambo himborìyeihì hohoanimo ra fìfirìhi mburìhümbo

asu wambo sowana sìneihì ro dìdiboadorìheandürani aboedìyei,' *Aisaia 6:9-10*

mehu.

¹⁶ Ñga asu moanì seana hihifi-hihifindimo. Sihamundi himboari ranai ana hoeireandühi türüfoareandühane. Asu sihamundi himboambe ranai-amboanì nini hoafìyo ranahambo himborìyowohü fìfirereandühane.

¹⁷ Ro sihamumbo anhondümbo-anahi nda hoafehapuri. Horombo Godindì hoafì hoafìyomo-rundeimbì nindou afindì asu mbumundi nindou afindì ai nìne-moatükunì se hoeiarundi ranahambo hoeifembo masei, ñga asu ai moai

hoeirihindi. Asu se nîne-moatükuni hoafî hîmborayei ranî hoafî ra hîmborîmbo masei, ñga asu ai moai hîmborîyei.”

Sisas ai sesi ahuri ranahandi kafoefe hoafî nîmîndi tûrûfoare hoafîmayu

(Mak 4:13-20; Ruk 8:11-15)

¹⁸ “Se ndühi hîmborînde. Nindou sesi ahuri bubumarandi kafoefe hoafî ranahandi nîmîndi ra tûrûboadîhindi.

¹⁹ Nindou sapo God ñginîndi hîfandarandi ranahambo hîmborîyei hehi asu ndofe tûrûfoefe-koateaye nindou ranana sapo sesi ahuri nafîni pütapîmaya nahurai-an. Nîne-moatükuni ahei ñgusüfoambe sesi ahuri nou bubumayo ra moaruwai nendi-mayu Satan ranai tüküfi kosamündühani.

²⁰ Sapo sesi ahuri nîmoeiwami pütapîmaya ranana nindou sapo hoafî hîmborîyu sîmboanî ai nîmai hîhîfî-hîhîfîyuhü masemündu nahurai-an.

²¹ Ñga ai ahuri ahasîhari-koate nahurai hoafî ranai moai ahandi ñgusüfoambe ñginîndi nîmarondowohü ai moai gedambo ñginîndi nüngu. Ranîmboane nindou ranai afîndi hohoanîmoyo asu papî hoafîyo ranai Aboedî Hoafî ra süngefembo tükündîfendoani asu ai ahandi anîhondümbofe hohoanîmo ra nîmai hînîngîmareandi.

²² Sesî ahuri tîhoari tîhoariyoweimbi wofambe pütapîmaya ranana, sapo nindou ai hoafî ra hîmborîyu haya mîtanaramündu nahurai-an. Hîfînîndi moatükuni ranahambo afîndi hohoanîmoyuhü asu napo afîndi sihefembo ranahambo ñgusüfo pareandühî ranî-moatükuni ranai Godîndi hoafî ranahambo gabudîmareandi, asu ahuri ranai ñgîrî hîsîndo.

²³ Ñga asu sesi ahuri hîfî aboedambe bubumayo aboedi tükümfeyo ranana, sapo nindou düdi ai hoafî ra hîmborîyu haya asu ai hoafî ranahambo fîfreandühî tümafoareandi nahurai-an. Ranîyo ai hîsî aboedî hîsîmaya. Bîdîfîri ai 100 hîsîmaya, bîdîfîri ai 60 hîsîmaya asu bîdîfîri ai 30 hîsîmaya,” mehu.

²⁴ Sisas ai aheimbo ñgorü kafoefe hoafî hoafîyuhü yahuya, “God ñginîndi hîfandarandi ranana nindou ai aboedi sesi ahuri ahandi nümbürämbe bubuarandi nahurai-an.

²⁵ Mamîmbo nîmbokoanî munjuambo nindou ai apusîyei-an, hürütümbî nindou moaruwai ranai tüküfi wohî ahuri ra nindou sapo wit ahuri bubumarandi ranambe bubura hînîngîre haya ndamefiyu.

²⁶ Wit maŋgiri ranai tütük̄iyowohüyo asu his̄ ranai ndeara tüküfe-tüküfe marandi. Ran̄yo asu ran̄i mbusümo woh̄i ahuri amboan̄i tükümefeyo.

²⁷ Nümbüri ahamarbüri-mayu ranahand̄i ratüpuriyomo-rundeimb̄i-memo ranai nindou ahambo-so tüküyafu hoaf̄iyomondüh̄iya, ‘Nindou adükari, se sapo sesi ahuri ra moaruwaiyopoani, n̄ga aboediyo s̄ihafi nümbürambe bubumarand̄isi. Asu dagüda woh̄i ra tüküfemboyō furayo rana?’ mehomondamboyu.

²⁸ Asu nindoumayu ranai s̄imbori ahamumbo hoaf̄iyuhüya, ‘Nindou hürütümb̄i ai d̄ibo tüküfi woh̄i ahuri ra bubumarandane furayo,’ mehu-amboemo. Asu ai s̄imbori ahambo düdurüwurüh̄i yahomoya, ‘Ro woh̄i ra ho woh̄ir̄ihefembo se hohoan̄imoyafai?’ mehomondamboyu.

²⁹ Asu s̄imbori ai ahamumbo hoaf̄iyuhüya, ‘Yowan̄i refe-poani! Se woh̄i d̄igoundüh̄i wit maŋgiri ra woh̄i bitapindu f̄ir̄ibadigoumboemo, n̄ga ambe.

³⁰ Woh̄i ranai moani rande wit bitapinde mami tüükindo n̄gombo asu sesi ra yimunjuriyimindambe f̄ir̄ibadhefemboane. Ra-s̄imboani ro nindou yimunjurindümo-rundeimb̄i ranahamumbo woh̄i ra boatei woh̄i d̄igau mbundu hüputüpunu haiambe fufusindundüh̄i, asu moani wit saf̄ ran̄i yaŋgiri gururiṇdu wandi sesi s̄ihefe worambe kurindundi mb̄isamboyah̄i!’ mehupuri,” mehu.

Sisas ai hoari akidouhündi adükari tüküfembo kafoefe hoaf̄i hoaf̄imayu

(Mak 4:30-32; Ruk 13:18-19)

³¹ Sisas ai n̄gorü kafoefe hoaf̄i hoaf̄imayundi. Ai yahuya, “God n̄ginind̄i hifandarandi ranana ndahurai-ane. Nindou ai mastet hoari hambomo nahurai ra semündü haya ahandi nümbürambe hif̄i karirühani.

³² Hoari ra ai moani moaruwai akidou t̄ikaimboanisi, n̄ga asu ai hifambeahind̄i tüküfe n̄moamo ahafo ranana moani n̄gasündeandeimb̄i moatükuni ane, asu muŋguambo ndu ranai tükündahi n̄imi düdüdü ran̄iwam̄i n̄geri ahei n̄gerambo-ndühümboyei,” mehu.

Sisas ai mami moatükuni ahandi ndüri yis ranahambo süŋgunambore haya kafoere hoaf̄imayu

(Ruk 13:20-21)

³³ Sisas ai kafoefe hoaf̄i n̄gorü hoaf̄imayu. Ai hoaf̄iyuhü yahuya, “God n̄ginindi hifandarandi ranana ndahurai-ane. Nimorehi ai bret mandifembo yahombo ana, ai sapo fufudigoyo-randeimb̄i moatükuni, ahandi ndüri yis,

ra akidou yangiri praua adükari ranambe bubufoare haya fande yamunderandan muñguambo praua ranai nimoamo fufudigoyo hafohane.”

Sisas ai kafoefe hoafinambo hoafimayu ranahandi nimindi
(Mak 4:33-34)

³⁴ Sisas ai kafoefe hoafinambo muñguambo moatükun ranahambo nindou afindi ranaheimbo hoafimayunduri. Nga asu ai ngiri nine-hoafi aheimbo hoafombo mbüsümbo ra kafoefe hoafinambo hoafi-koate hoafindunduri, nga wan.

³⁵ Horombo, Godindi hoafi hoafiyu-randeimb nindou ai hoafimayu ran s̄imogodühi yahurai tüküfemboyu Sisas ai yare kafoare hoafimayu ra. Sapo nindou ranai yare hoafiyuhü yahuya,

‘Ro aheimbo wataporimboar handuri ana, kafoefe hoafinambo wataporindamboyah.’

Ro muñgu moatükun dibo engoro hifi asu muñgu moatükun nafi-koateyo-ambe ho hombo hapon-danambe fifirife-koatemayo

ra aheimbo hoafindaharümbayah,’   *Buk Song 78:2*
mehu.

Sisas ai wohimbo kafoefe hoafimayu ranahambo türüfoare hoafimayu

³⁶ Raniyu Sisas ai nindou afindi ranaheimbo ranühi yare hinengirearü haya worambe kefuai mahüfu. Raniyomo asu ahambo s̄üngurürü-rundeimb ai ahambo-so kefoau hifomo hoafiyomondowohü yahomoya, “Se yihoefimbo nümbürambe wohi tükümfeyo ranahandi kafoefe hoafi nimindi ranahambo türüfoaro hoafiyafimunt,” mehomondamboyu.

³⁷ Asu Sisas ai ahamumbo simbori hoafiyuhü yahuya, “Nindou düdi ai sapo sesi ahuri aboedi nümbürambe bubumarandi ranana Nindou Hondü ranani.

³⁸ Nga asu nümbüri ana hifi ndanane. Ahuri aboedi ranana nindou sapo God nginindi hifandarandi ranambe ani boadei ranane. Nga asu wohi moaruwai ranana nindou sapo Satanindaye ranane.

³⁹ Nga asu hürütümbi nindou wohi ahuri bubumarandi ranana Satan-ani. Asu yimuñguri yimindimbo si ranana hifi ndanai munjumbo si-ane. Nga asu yimuñgurindümo-rundeimb nindou ranana Godindi sünambeahindi nendi rananemo.

⁴⁰ Sapo ai wohi ra firu hüputüpuru haiambe fufusarundi yahurai-animbo hifi nda munjuyu-ambe nindoumbo tükündifemboe.

⁴¹ Rananimbo Nindou Hondü ranai ahanti sunambeahindi nendi koandihepurumbui. Asu ai munju moatkun i nindouyei anihondümbofe hohoanimo ranahambo moaruwaimbo-reanduri arandi asu nindou bidifiri moaruwai hohoanmoyei arihundi rananei aheimbo God nginindi hifandarandi-ambeahindi fufundundi mo raguanambo-ndundurimboemo.

⁴² Rananimbo aheimbo hai hifi afindi ranambe pinduwuran ranuh ai ahei yahafi hitihündühi hasiheindeimboyei.

⁴³ Rananimbo asu Godind nindou mbumundi mayei ranai ahei Ape nginindi hifandarandi ranambe hifihamindi nou si boakiboadihimboyei. Se himboambembündehi ana, himborindei.

⁴⁴ God nginindi hifandarandi ranana ndahurai-ane. Nindou ai nginindi napo dibo hifambe samboeroa hoeire-anduhi ana, asu ai dibo yare gabude sihenduh-ani. Ranani asu ai ranimbo hihifi-hihififi haya asu hu munju moatkun i ai masihendi ra nindou ngorümbo fufusenduh ranihundi kak semündü haya asu ai hihirifi hu nginindi napo yangoroweimb hifi ra pemimayu.”

Sisas ai boagiriyafe kak finambore hoafimayu

⁴⁵ “Asu God nginindi hifandarandi ra ndahurai ane. Nindou ai moani nginindi moatkun i boagiri kak nahurai ranahambo kokora randühani.

⁴⁶ Asu ai ran i-moatkun i ra moani aboedi hamindi hoeire-anduhi animbo asu ai hu munju moatkun i ai masihendi ra nindou ngorümbo fufusenduh ranihundi kak semündü haya asu kak ra pemimayu.”

Sisas ai andürimbo süngure haya kafoare hoafimayu

⁴⁷ “Asu God nginindi hifandarandi ra ndahurai-ane. Nindou bidifiri kin i wowariyomo-rundeimb i ai ahamundi anduri ranambo himoni safoarunduh mamikarambo kin i gümarüwurt.

⁴⁸ Asu anduri ranai kin i ranambo tüküfeyo-an i ane ai gudiani hüründümo sihoemo houmbo kin i ra yiboboarundi. Rananimbo asu ai nimirimombo kin i aboedi aboedi ra wambürämbe wambürühirunduh asu moaruwai moaruwai moani yangorombo ra ragu moenda pütyefu arundi.

⁴⁹ Hifi nda bidifiran i si ran i-simboan i moani yahurai hamindi animbo tükündifemboe. Rananimbo asu sunambeahindi nendi ai nindou moaruwai hohoanmoyeimb i ranaheimbo gugunduwurü mamindüwurümboemo aboedi-mayei ranambeahindi.

⁵⁰ Rananimbo aheimbo hai hüfi afındı ranambe pinduwuranı ai ahei yahafı hitihündühi hasıheindeimboyei.”

Simborı yamundife hoafi asu wamındafi yamundife hoafi

⁵¹ Sisas ai ahamumbo düdüpürühı yahuya, “Se ndanımoatükünü ranahambo fífırı türüfoarundai?” mehuamboemo. Asu ai hoafıyomondühi yahomoya, “Yıńı, ro fífırıhumboaneftı,” mehomondamboyu.

⁵² Asu asükaiyu ahamumbo yahuya, “Rani-mboane asu munjuambo nindou ahınümbe hohoanımo yamundurundeimbı-memo ai God ıngınındı hıfandarandı ranahambo ndoru fífırarundi ranai worı aharambüri nahurai anemo. Ai kefuai hüfu ahandı napo worı-mayo ranambeahındı simborı napo asu wamındafi napo fufuaramündü nahurai anemo.”

Nasaretihündi ai Sisasimbo yıboarukomarıhorı

(Mak 6:1-6; Ruk 4:16-30)

⁵³ Sisas ai ranı kafoefe hoafi ra hoafıyu moendire haya, ranühündə botıfi haya ahandı ngoafına hıhırıfi mahafu.

⁵⁴ Ai hafu ahei rotu worı ranambe hoafi yamundi-mareandüra nindou ahandı hoafi himborımayei ranai ranımbı mahepuñehindi. Ai düduyahindühi seiya, “Ai dagüdamboe fífırıfe ra yahurai masemündü-a? Asu ahandı hepünıfeimbı moatükünü ranambo-ana?

⁵⁵ Nindou nda dadı nımorıyua? Ai awi nindou worımbora randeimbındı nımorımbeyu? Asu awi Maria ana ahandı hondımbai? Awi Sems, Sosep, Saimon, Sudas ra ahandı akohoandımbemo?

⁵⁶ Awi ahandı munjuambo rehıhoandi ranai ndanühı nımboiai? Asu ai dagüdamboe munjuambo ranı-moatükünü ra masemündü rana?” rarıhi hoafımayei.

⁵⁷ Ranıyei asu ai Sisas ahambo yıboaruko-marıhorı. Ranıyu asu Sisas ai hoafıyundürüühı yahuya, “Godındı hoafi hoafıyu-randeimbı nindou ranahambo munjuambo nindou ai ahambo hıhıfı-hıhıfıyeihı nindou adükar-ani sahündə arıhündi, nıga asu ahandı ngoafıhündi ai ana wanı,” mehu.

⁵⁸ Nindou ranı ngoafıhündi ai anıhondümbofe hohoanımo-koatemayei-amboyu asu ai moai ranühı hepünıfeimbı moatükünü afındı ahei himboahü rareandi.

14

Son nindou hundürürarandeimbımayu ranai yıfımayu hoafi

(Mak 6:14-29; Ruk 9:7-9)

¹ Ran-i-simboan-i Gariri hif-i hifandira-randeimb-i nindou ahanti nduri Herot ranai Sisas ni-ne-moatukun-i ratupurimayu ran-i hoaf-i himborimayu.

² Raniyu asu ai ahanti hoarehi nindou bidifiri ratupuriyomo-rundeimb-i ranahamumbo hoafiyupuruh-i yahuya, "Ai ana sapo Son nindou hundurura-randeimb-imayu ranai ana yifihundi botifimboani. Ranimbo ani anasi ai ran-i nginindi ra semündü haya ranambo hepuni-feimb-i moatukun-i rawareandi," mehpuri.

³ Nimbœ sapo Horombo Herot ai Sonimbo karabusifimbo hoafimayu. Raniyomo Son ahambo mburundumo hifutupurihauwuri mburu karabusambe hinijngimaruwuri. Sapo Herot ai ahanti akidi, ahanti nduri Firip, ahanti nimorehi, ahanti nduri Herodias, ra ndahamindi mehu.

⁴ Horombo Son ai Herotimbo hoafiyunduh-i yahuya, "Herot, se nimorehi ra asowandifi ana, aboediyopoani," mehundo.

⁵ Raniyu asu ai Sonimbo hifokoandihini yahu haya ramefiyu. Ngä asu ai Sudambo yihimbomaranduri sapo ai Son ahamboyo Aiana Godindi hoaf-i hoafiyu-randeimbani sei hoafimayei.

⁶ Mamimbo Herotimbo hondi ai wakimarimindo si ranahambo hohoanimoyomonduh-i nindou bidifiri ai fandih i nimareimbo sesesimayei. Raniyu asu Herodiasindi nimorehi nimori ranai ahei hanjifoani moporivo wakimareandi. Raniyu asu Herot ai nimorehi moporimayo ranimbo siaomefiyu.

⁷ Raniyu asu ai hoafiyuhü yahuya, "Ro sithambo nda dabareheandi se nin-i-moatukunimboyaf-i wambo düduwefoandi ra ndahaninimboyah-i!" mehundo.

⁸ Nimorehi nimori ranai ahanti hondi hoafimayo süngu niengombo Herotimbo hoafiyohü yahoya, "Moan-i haponda hamindi nduh-i Son hundurura-randeimb-imayu ranahandi mbiro pretiwami nando ndawandi," mehoamboyu.

⁹ Asu Herot ai ran-i hoaf-i ra himboriyu haya afindi hohoanimomayu. Ngä asu sapo ai nimaoamo ranifihi dükare dabari-mefiyuwambo asu nindou afindi ai-babidimbo nimarei masahusi ranimbo ai hoafiyuhü yahuya, "Ahanti hohoanimo süngu-ndundi," mehu.

¹⁰ Raniyu asu ai nindou ahanti hoarehi ratupuriyomo-rundeimb-i ranahamumbo Sonindi mbiro kikirihefimbo hoafmepura ai homo karabus-ambe-ahindi mbiro kikimarihauwuri.

¹¹ Raniyomo ai ahanti mbiro ra preti-mayo raniwami nandu sowandumo hifomo nimorehi nimori-mayo ranahambo masabudoa ahanti hondi sowana semindi maho.

¹² Raniyomo asu Sonimbo süngurürü-rundeimbı ranai homo ahandı fi nımoko sowaründümo homo hifkarıwuri houmbo asu ai homo Sisas+mbo hoaf+memondo.

Sisas ai 5,000 nindou sesi masagadüri

(Mak 6:31-44; Ruk 9:10-17; Son 6:1-13)

¹³ Sisas ai Son ramefiyu hoafi ra himboriyu haya, ranihunda botambe farifi haya moanı aimbo nindou kikifoefe-koatereandı hifinı mahu. Nindou bıdıfırı ai Sisas ranını mahu hoafi ra himboriyei hehi asu ai ahei ngoafı hininqirihı hehi moanı hifi nafi süngumarıhorı hei.

¹⁴ Sisas ai botambeahındı kusıfoendane asu nindou afındı ranai gudihı mengorowa hoeireandürühı aheimbo ngusüfo afındı hipoamborandürühı ahei anğuni ra aboedımarearü.

¹⁵ Mami ranı nımbı hoafombo ahambo süngurürü-rundeimbı-memo ranai ahambo-so homo tüküyafu hoafıyomondowohü yahomoya, “Ndanana nindou koatreandühane, nga ndeara hüfıhamındı hürimındühane. Nga se nindou ranaheimbo koarıhawandüranı anımbo ai ngoafına nımai ahei sesi kokofefembo ndambeyahindi,” mehomondamboyu.

¹⁶ Asu Sisas ai ahamumbo hoafıyupurühı yahuya, “Ai nıgırı botındahi hehi sesi kokombo ragu ngei. Nga seanımbo sıhamundıhoarı sesi ra ai sesımbo dabudürı!” mehuamboemo.

¹⁷ Asu ai sımborı hoafıyomondowohü yahomoya, “Roana hondahüfeimbı (5) bret anemo asu kinı akıdou yimbumanafanı ranı yanğırane sahumındıfımboayefı,” mehomondamboyu.

¹⁸ Asu ai ahamumbo hoafıyupurühı yahuya, “Refe ana ndühı wambo sowana sesi ra sowandümo sıfomo,” mehu.

¹⁹ Ranıyu asu ai nindou afındı ranaheimbo wohıwamı nımandei mehua mamarei. Ranıyu asu ai mami hondahüfımbı bretı-memo ranıyomo asu kinı akıdou yimbumefanı ranıyafanı ra semündü haya sünambe himboyu hafuhı Godımbo hıfıfımarürü. Refi mbura ai bretı-mayo ra hıfıtire ahambo süngurürü-rundeimbımbo masagapura asu ai nindou afındı ranaheimbo yimbumarundürı.

²⁰ Muñguambo nindou ai sesi ra sahüsımbo ndeara naftımarıhümündi. Ranıyomo asu ahambo süngurürü-rundeimbı ai sesi moanı bode menjoro ra 12 wambürü tüküfımbı masowandümo.

²¹ Nımorehı, nımorı akıdıbou tapuife-koate nindowenihı yanğırı sesi ra masowasümo ranana ai 5,000 nahurai nindouyomo masowasümo.

*Sisas ai Gariri kurihoe hanjifo sنجgu nimoamo pütapimayu hüfu
(Mak 6:45-52; Son 6:16-21)*

22 Raniyu Sisas ai ahambo sنجgurürü-rundeimbimbo botambe fandafu houmbo se-boatei Gariri kurihoe ran goesürüni ңgomomo mehuamboyu asu ai nimorehi nindowenihimbo ahei worinambo koarihefendürimbo mehu.

23 Ai aheimbo koarihendüri haya hif wafuwami ahandaamboanı mahafu Godimbo didibafifendombo. Ndeara nimbi ai akimiyowohüyo asu Sisas ai moanı ahandaamboanı hamındı ranühı manüngu.

24 Asu ranı-simboanı bot ai ndeara angunı hoe mbusümondühı weri ra hanjifoanı sifohıyo asu hoe ranai fandıhoayohü bot ranahambo semındı pire semındı pire randühı maho.

25 Raniyu asu Sisas ai si hoafombo ahambo sنجgurürü-rundeimbı ranhamumbo-so hoe hanjifo sنجgu pütapıyu hüfu tükümeiyu.

26 Asu ai ahambo hoeiruwura hoe hanjifo sنجgu pütapimayu hüfuwa hıhamındarıyomondühı yihimbayondühı yahomoya, "Ranı-moatükunı ranana yififane," mehomo. Raniyomo ai yihimbombo hisiheimemo.

27 Asu Sisas ai mamıharı hoafı nıingoambe hoafı karihoeihı yahuya, "Se ңginındı nıngomo, roanahı nda, ңga se yihimbondımboemo!" mehupuramboemo.

28 Raniyu asu Pita ai ahambo hoafıyundühı yahundoaya, "Adükari, anıhondü sendafuhı ana, wambo hoafıyafındıra ro sıhambo sowana hoe hanjifo sنجgu pütapında düğt," mehundo-amboyu.

29 Asu Sisas ai Pitambo hoafıyundowohü yahuya, "Se mborai sühüft," mehundo-amboyu. Raniyu asu ai botambeahındı tüküfi haya Sisas sowana hoe hanjifo sنجgu mahüfı.

30 Ңga asu ai weri ra hoeireandanı mayowamboyu ңginındı hamındımayoa yihimbayuhü ndeara hımonı tiporıkomefiyu hanu. Raniyu asu ai heiyuhü hoafıyuhü yahuya, "Adükari, se wambo aboeda farıhawandırı!" mehundo-amboyu.

31 Raniyu asu Sisas ai nımai mamıharı warıfi hu kikihirümündühı hoafıyundühı yahuya, "Sıhafı anıhondümbofe ra akıdou ane. Se nımböe hohoanımo yimbumbomarowanda?" mehundo.

32 Asu ai yibobo botambe kefoeneandühimboyo asu weri ai afuri mareandı.

³³ Raniyomo asu nindou botambe mamarimo ranai Sisasimbo Adükari hondani yahomo hohoanmoyomondühi yahomoya, “Awi seana moan Godind Nimir hond-anaf!” mehomondo.

*Sisas nindou afindi Genesaret hifihündi anguni aboedimareanduri
(Mak 6:53-56)*

³⁴ Ai botambe kurihoe ra barihemo hou homo Genesaret hifambe tüküme fundi.

³⁵ Raneyei asu nindou ran hifihündi ai Sisasimbo fiftirimarihori. Raneyei asu nindou ranihündambo mayei ranai ngoaf dabur wakimareandi ranaheimbo Sisas tüküfimboani hoaf ra hoafühmarihündi. Raneyei asu nindou ranai angünümboyeimb ranaheimbo fufurühümundi-hünduri mafandihindi Sisas sowana.

³⁶ Raneyei asu nindou angünümbyeimb ai moan Sisasindi hoeari ranahambo sundifimbo hoafmehundo habodei. Ranyo asu ai ran hoeari ahanti ra sundihindühi ahei anguni ra munquambo aboedimehindi.

15

God ai amoao mamyei ahinumbi hohoanimo hifinambomareandi

(Mak 7:1-13)

¹ Ranyo asu Farisi nindouyomo asu ahinumbi hohoanimo yamundu rundeimb yomo ranai Serusarem ngoafihündi botiyafu houmbo sini mo Sisasimbo-so tüküyafu hoafiyomondühi yahomoya,

² “Asu nimboe sihafi süngurunin-rundeimb ranai horombo yihoef amoao mami ai ahamundi hohoanimo yamunde sihai mamaro ra süngufe-koateayomoa? Aiana moai ndoru koadürü refe-arandi süngu ahamundi war ra popoairihemo mburu sesi ra sowasümo rundi,” mehomondamboyu.

³ Asu Sisas ai simbori ahamumbo hoafiyuhü yahuya, “Asu se nimboe God ai hoafiyumbi hoaf ra ndofe süngufe-koate moan sihamundi yamundife hohoanimo ranisüngu yangiri sünguaru homoa?

⁴ Sapo God ai yare hoafiyuhü yahuya, ‘Se sihafi meapembo ahinindafühi fandihawapiri ndandi.’ Asu ‘Nindou düdi ai ahanti hondafindambo hoaf moaruwai hoafinduan ana, nindou ranahambo hifokofimboane,’ mehu.

⁵⁻⁶ Nga asu se hoafiyomo rundühi yahomoya, ‘Nindou mami ai kak napo moatükuni hondafindi ahafembo farihesepirimbó asihendi ana, ai ahafembo hoafinduh animboya, Ranis-moatükuni ranana ro

Godimbo masiheheandane ehu ana, asu ai ahandi hondafindambo raninambo ngiri fandihepiri, yahomo arund. Ranı hohoanimo sünge ana, asu se Godindi hoafı ra mbahırıhaundühi moani sihamundi yamundi fe hohoanimo ranı-sünge yangiri sünguru homondühanemo.

⁷ Awi seana nindou yimbu yafambeimbanemo! Aisaia ai anihondümboyu sihamumbo horombo hoafiyuhü yahuya,

⁸ ‘God ai yahuya, “Nindou ranai wambo yafambe ranambo Adükaranı aseindirı,

ŋga asu ŋgusüfoambe ana moai wamboso akimyo, ŋga angunanendürı.

⁹ Ai nindou-yomondi ahinümbi hohoanimo ranahambo bokarıhehindühi yangiri hoafiyehüya, ‘Ndanana Godindi hoafane,’ masei.

Raninambo ai wambo ndürı adükärümbani, mbisahündirımboyei,” ” mehu. *Aisaia 29:13*

Ninemoatükuri nindoumbo rareanda nindou ai moaruwai hohoanımoyei arıhündi

(Mak 7:14-23)

¹⁰ Ranıyu asu Sisas ai nindou afındı ranaheimbo mborai yahundırı haya hoafiyundürühı yahuya, “Se hoafı ndanahambo himborindei hehi fırındıhindı.

¹¹ Nıne-moatükuri nindou ranahandı yahamo ahano ranaiyopoanı nindou ranahambo rareranı ai moaruwai hohoanımombi nindouayu Godindi himboahü. Ngı nıne-moatükuri ahanti yahamo nafıpoedi tükefeyo ranane rareranı ai moaruwai hohoanımombi nindouayu Godindi himboahü,” mehundırı.

¹² Ranıyomo asu ahambo süngurürü-rundeimbı ai ahambo-so homo hoafiyomondowohü yahomoya, “Awi se moai fırırowandıyo, Farisi ai se ranı hoafı hoafımayafı ranımbo himborıyomo houmbo ahamumbo ŋgusüfoambe moaruwaiarapırı rana?” mehomondamboyu.

¹³ Asu Sisas ai simborı hoafiyuhü yahuya, “Muŋguambo mangırı wandı Ape sünambé amaru ai himfe-koatemayu ranana fırıbadı hefemboane. Farisi ai nindou yahurai anemo.

¹⁴ Se ahamumbo hohoanımoyopurıpoanı. Nindou ranai ana himboatıhari nindou anemosı, ŋga himboatıhari bodımondambo nafı naſuimbo yahomombo-anemo. Ngı asu himboatıhari ŋgorü ai himboatıhari ŋgorümbo nafı naſuiarırı ana, yibobo hoeapoarambe pındamboyafanı.”

¹⁵ Ngı asu Pita ai hoafiyundühi yahuya, “Awi se yihoefımbo ranı kafoefe hoafı ra fırıro hoafıyafımunı,” mehuamboyu.

¹⁶ Raniyu asu Sisas ai ahamumbo hoafiyupurüh yahuya, “Awi se-amboan rani-moatükuni ranahambo awi fífirife-koateyomoa?

¹⁷ Muŋgu moatükuni yahamo nafi ahano ana, asu rani moatükuni ranai hanf bodoambe tüküfeyoan ahand fi ranambe hasifi tüküfihane. Se ra moai fífirundi-yo?

¹⁸ Nga asu níne-moatükuni ñgusüfoambeahind hohoanimo haya yahamo nafi tükefeyo ranane ai nindou ranahambo rareran asu ai moaruwai hohoanimombi nindouayu Godind himboahü.

¹⁹ Nindou ranahand ñgusüfoambeahind níne-moatükuni hohoanimo tükefeyo ranana, sapo nindou ñgorümbo hifokofe hohoanimo, nímorehi sisihimo, nindowenih birabireimb hohoanimo, hümbuhün hohoanimo, tikkai hoaf, asu bodimondambo moaruwaimbofe hoaf ranane.

²⁰ Ran moatükuni ranane nindoumbo rareran asu ai Godind himboahü moaruwaimboarer. Nga asu nindou ai wari popoai hefe-koate asesu ana, rani-moatükuni ranai ñgiri nindou ahambo randeandan nindou ai moaruwai hohoanimombi nüŋgu, ñga wan, mehu.

*Nímorehi mami ai Sisasimbo anihondümbomarer
(Mak 7:24-30)*

²¹ Sisas ai ranühinda botifi haya Tair Saidon ñgoaf anam-bafe hif ranikimi mahüfu.

²² Nímorehi mami Kenanhündi ai rani hifihü nímar hayamboy Sisas sowana sini pukuna hoafiyondowohü yahoya, “Adükari, Defitindi Ahuri, se wambo hipoamborowandri. Wand nímorehi nímorind fiame moaruwai nend ranai nímarindo hayamboane asu ahambo fi ra moaruwai mami kararandi,” mehondo.

²³ Nga asu Sisas ai nímorehi ranahambo moai hoaf akidou-amboan kareandi. Asu ahambo süngurürü-rundeimb ai hoafiyomondo hoangomondüh yahomoya, “Se nímorehi ranahambo koarhawanda mbaho! Ai sihefimbo süngu sünguramuni hoangohane rani-moatükuni ranahambo himboso papara hoango,” mehomondamboyu.

²⁴ Asu Sisas ai ahamumbo simbori hoafiyupurüh yahuya, “God ai wambo Israer nindou sipsip nahurai ranaheimbo sowanamboyu yangiriyu farihefendürimbo koamarihendri.”

²⁵ Nga asu nímorehi-mayo ranai sini Sisasindi yirikimi peyo nímar hoafiyowohü yahoya, “Adükari, awi se wambo farihawandri,” meho.

²⁶ Asu Sisas ai ahambo hoafiyuhü yahuya, “Awi nímor akidibou-yafe-mayo sesi ra semind hefe yaforimbo pife ana, aboedi hamind yopoani,” mehu.

²⁷ Asu nimorehı ranai hoafıyondowohü yahoya, "Adükari, ranana anihondanesi. Nga asu yaforı ranai-amboani sesi fu ra fondi waminindi ahandi afindandi-mayo ra peyoani sesowohane," mehoamboyu.

²⁸ Ranıyu asu Sisas ai ahambo simbori hoafıyundühi yahuya, "Nimorehı, sihafı anihondümbofe hohoanimo ra adükari hamindane. Nine-moatükuni ro sihambo refembo se hohoanimoayaf ranana sihambo randiheaninimboyahı," mehundo. Ranıyo hoafı ningoambe ahandi nimorehı nimorehı-mayo ranai aboedimayo.

Sisas ai nindou afindi aboedimarearü

²⁹ Ranıyu asu Sisas ai ranihünda botifi haya Gariri kurihoe-mayo ranikimi mahu. Ai hu haya hifi wafu-mayo raniwami farifi hafu mamaru.

³⁰ Ranıyei nindou afindi hamindi ranai nindou tinjarı moaruwaimbi, himboatıhari, nimari titirinambo yangirı hahabudimbi, hoafı-koate, asu bidifirı amuri mamikarambo angünümı ra munju aheimbo sahümündihündürı Sisas sowana mahei. Ai hei Sisasindi yirikimi hinnengımarıhindüramboyu asu ai aheimbo aboedimarearü.

³¹ Asu nindou afindi hamindi ranai mahepünımehindi hoafı-koatemayei ranai wataporei, nimari yangirı nimareimbi ai aboedei, tinjarı moaruwaimbi ai hahabodei, himboatıhari ai himboarei raraomarihünda horihi hehi. Ranıyei asu ai Israerei God ranahambo Adükarani sei hoafımehündo.

Sisas ai 4,000 nindouumbo sesi masagadürı

(Mak 8:1-10)

³² Sisas ai ahambo süngurürü-rundeimbıimbo mborai yahupuri hürühepurı haya hoafıyupurühı yahuya, "Ro nindou ndanaheimbo himpoamboarıharü sapo ai ndanühı ro babidi ngimı si nimareimbo asu sesi-koatemayei-ambo ai sesimbomayo ra. Ro aheimbo sesi segodürı-koate koarıhefendürıimbo ana moeisahı. Asu ai ngoafina ngeihünda nafinı himboawurindeimboyei samboanahı," mehuamboemo.

³³ Asu ahambo süngurürü-rundeimbı-memo ai düdururühı yahomoya, "Asu sihiri dagüda sesi afindi yahurai ndare nini kikefoefe-koateyowohü nda ndahumindefı hohu nindou afindi ranheimbo sesi ra mandahundüra?" mehomondamboyu.

³⁴ Sisas ai düdureapurühı yahuya, "Se bret ra nüngunimbıyo sowandümomboemoa?" mehupuramboemo.

Asu ai s̄imbori hoafiyomondowohü yahomoya, “Bret 7 anemo asu kin̄i akidimondou-anemo,” mehomondamboyu.

³⁵ Raniyu asu Sisas ai nindou afindi ranaheimbo hifini n̄inouyei mehundüra asu ai mamarei.

³⁶ Sisas ai bret 7-yomo asu kin̄i akidibou-memo raniyomo ra semündü haya, Godimbo hihifiruri mbura, hifitre ahambo süngurürü-rundeimbimbo masagapura asu ai nindou afindi-mayei ranaheimbo yimbumarundür̄i.

³⁷ Nindou ai sesi ra sahüsi naftihümündih̄yei asu sesi wamburi 7 ranai bode mengorowa ahambo süngurürü-rundeimb̄i ai fufumaründimo.

³⁸ Nindou ai sesi masahüsi ra n̄imorehi n̄imori akidibou kameih̄i tapui-koate nindowenih̄i yanğırı̄t ana 4,000 nindouyomo.

³⁹ Raniyu refi mbura Sisas ai nindou ranaheimbo koakorihendür̄i haya asu ai botambe farifi haya Magadan hifina mahüfu.

16

Hepünifeimb̄i moatükuni sünambeahındi hoeifembo hoafimemo

(Mak 8:11-13; Ruk 12:54-56)

¹ Farisi asu Sadyusi nindou ai Sisasimbo refi hoeifimbo yahomo houmbo ahambo-so tükümefundı. Ai hepünifeimb̄i moatükuni sünambeahındi ɳiginındi rarowanda hoeindihu yahomo houmbo hoafimemondo.

² Nga asu Sisas ai s̄imbori ahamumbo hoafiyuhü yahuya, “Hüfihamındi ai hürimindih̄i sünü hamburi aboedi kakirandan̄ se yaru hoafiyomondüh̄iya, ‘Hapoana ɳigirīt hoendo, nga yahimo aboedi n̄engomboe,’ yahomondühənemo.

³ Asu siambeah̄i se yaru hoafiyomondüh̄iya, ‘Hapoana hoewerindimboe, nga hoenimban̄iyowohü asu sünü anüsahayo,’ yahomondühənemo. Yinīt, se ana sünambe n̄ine-moatükuni tükefeyo ranahambo ndoru hoerundüh̄imboya, ‘Ran̄-moatükuni ra randifemboe,’ yahomondühənemosi. Nga asu se ana n̄ine-moatükun̄yo hapondanambe tüküfemboayo ranahambo moai ndoru fífirundi.

⁴ Moaruwai hamındi hondü nindou anei hapondanambe anīboadei! Godimbo hohoanimo-koateyeimb̄i nindou ra ro hepünifeimb̄i moatükuni nafuimbo düduyahindirüh̄yei, nga ro ɳigirīt s̄heimbo ran̄-moatükuni ra nafuindahandür̄i. Ran̄-moatükuni ana ndearamboyo s̄heimbo horombo Sona ai nafuiyundür̄i masagadür̄i ran̄ yanğırı̄t hoeindihimboyei,”

mehupuri. Raniyu asu ai ahamumbo yare hiniŋgirepuri haya ndamefiyu.

Farisi asu Sadyusi nindouyomondi fufudigoyorandeimb i moatükunti yis ranahandi kafoefe hoafi
(Mak 8:14-21)

⁵ Sisasimbo süngurürü-rundeimb i ai Gariri kurihoe ra barihemo gogoanin mahomo, asu ai moai bret sowandümo, nga mitanımarundümo.

⁶ Raniyu asu Sisas ai ahamumbo hoafiyuhü yahuya, "Farisi asu Sadyusi nindou-yomondi fufudigoyo-randeimb i moatükunti yis ranahambo awi se hibadümbo," mehu.

⁷ Raniyomo asu ai ahamundinhoar i simbori hoafiyomondühü yahomoya, "Ai ra-mehu awi sapo sihiri bret semindi sifokoate-mayefi ranimboyumuni yare hoafmemuni," mehomo.

⁸ Sisas ai nine-moatükunti hoafi ai watapor i mboarundi ranahambo fifireapuri. Raniyu asu ai ahamumbo hoafiyupurühü yahuya, "Se sihamundi anihondümbofe hohoanimo ra akidou safane! Se ra nimboe sihamundinhoar i wataporimboarundi bret semindi-koateayefi yahomo houmbo rana?

⁹ Awi se fifirundai? Sapo ro hondahüfeimb i bret hifitrihe heheya 5,000 nindoumbo yimbumar iheand i ra se hohoanimoyomondai? Asu nüngunümbi wambür iyo se wambür ihi manindunda?

¹⁰ Asu bret 7 ran iyo 4,000 nindoumbo hifitrihe masehe-andambo asu se wambür i 7 wambür ihi manindundi ra fifirundai?

¹¹ Awi se ra ninünguyafumboyomo fifirife-koateayomo rana? Ro ana moai sihamumbo bretimbo wataporimborihapuri, nga wan i. Ro ana Farisi asu Sadyusi nindou-yomondi fufudigoyoweimb i moatükunti yis ranahamboyah i awi hibadümbo masahi," mehu.

¹² Raniyomo asu ahambo süngurürü-rundeimb i-memo ranai ngusüfo masowandümo Sisas ai fufudigoyo-randeimb i moatükunti yis bretambe pefe arandi ranahambo se hibadümbo yahumboyupoani, nga Farisi Sadyusi nindou-yomondi yamundife hoafi hohoanimo ranahamboyu hoafi mayu.

Pita ai Sisasimbo Kraisani mehu
(Mak 8:27-30; Ruk 9:18-21)

¹³ Sisas ai ahambo süngurürü-rundeimb i babidi Sisaria Firipai hifina homondüh i yomo asu ran i-simboani ai ranahamumbo düdufi hoafiyupurühü yahuya, "Nindou ai Nindou Hondü ranahambo düdi sei hoafyeih iyeia?" mehupuramboemo.

¹⁴ Asu ai s̄imbori hoafiyomondühi yahomoya, “Bidiñiri ai seiya ‘Son sapo nindou hundürarü-randeimbimbeyu,’ asu bidiñiri ai ‘Seremaiambeyu’ asu ‘Godindi hoafit hoafiyurandeimbim mamimbeyu’ asei,” mehomu.

¹⁵ Raniyu asu Sisas ai düdureapurühü yahuya, “Asu s̄hamundihoari ro nindou diñiyahü se nüñguru hohoanimoyomondühiyomoa?” mehupuramboemo.

¹⁶ Asu Saimon Pita ai s̄imbori ahambro hoafiyundühi yahuya, “Seanati Kraisayati.* Seana God sapo yangirin koadürümbo nüñgumbü-mayu ranahandi N̄imor-anati,” mehundo-amboyu.

¹⁷ Asu s̄imbori Sisas ai hoafiyuhü yahuya, “Saimon, Sonindi n̄imort, se h̄ihifit-h̄ihifindafit! Ranit hoafit ra moai nindou h̄ifit ndanühündä ranahandi-mayo tüküfenin, n̄ga moani wandi Ape sünambe amaru ahandihoari s̄hambo masaganin.

¹⁸ N̄ga s̄hambo ro hoafehanin nda, se Pita-anati. (Ndüri Pita ana Grik hoafinambo n̄moei yitifo ane). Asu n̄moei yitifo raniwami animbo ro wandi nendi gugurindihearümboyahü. Rananimbo asu n̄gitri yifimbo n̄ginindi amboani wandi nendi ranaheimbo hifinambondeandi.

¹⁹ Rananimbo asu ro s̄hambo God n̄ginindi sünambe hifandarandi ranahandi yipuri ki ndahaninimboyahü. Nine-moatükun hifit ndanühi se pararowandi ranana asu God ai-amboani sünambe pandeambui. Asu nine-moatükun hifit ndanühi se tirihoeffi asihoeffi ana, asu God ai-amboani sünambe tindihai digembui,” mehundo.

²⁰ Sisas ai ahambro süñgurürü-rundeimbimbo nindou amurambo yowanit Krais ani yahopoani yahu haya hoafimepuri. Sisas ai ro yifinda mbundiha botindaheamboyahü yahu haya hoafimayu ranimbo.

*Sisas ai yifindiumbui mehu
(Mak 8:31-9:1; Ruk 9:22-27)*

²¹ Mami ranisimboani Sisas ai piyu haya ahambro süñgurürü-rundeimbimbo nafuimefoepuri ai Serusarem ngoafinambo mbühuwamboane. Ndanhündambo bogori nindou, bogori Godimbo sesi s̄hou-rundeimbim nindou asu ahinümbi hohoanimo fñfirundeimbim-yomondi-mayo afindi tñjirifo tüküfendombamayo ranahambo hoafimayu. Ai yare nafuiyupuri hoafiyuhü yahuya, “Nindou ranai wambo hifokoandu ndirimboemosi, n̄ga asu n̄gimi si süñgunambo asükainda ro yangiribotindaheamboyahü,” mehupuri.

* **16:16:** Ndüri Krais ranana nindou God ai nindoumbo aboedambo-fendürambo adükari bogorimbofembohündä kamafoarir ani.

²² Raniyu asu Pita ai ahambō ḥgorükim̄ serümündü hu h̄in̄ngirir̄ haya ḥgiñnd̄ hoafiyundühi yahuya, "Adükari, ran̄-moatükun̄ ra se yowan̄ s̄hambo yahurai tükündifēn̄imboe, ḥga yowan̄," mehunduamboyu.

²³ Asu Sisas ai h̄ihir̄ifi nüngumbo Pitambo hoafiyundühi yahuya, "Satan, se wambo-sowahind̄ andai ragu biyaf! Awi se wambo naf̄ gürarowandır̄. Awi se s̄ihaf̄ hohoan̄moayaft̄ ranana Godind̄-mayo sowandifimbo-yaf̄poani, ḥga ranana h̄ifin̄nd̄ nindou-yafe-mayo masowandif̄," mehundo. Ai munjuambo ahamumbo hoafiyupurühi yahuya, "Nindou d̄id̄yei ai wand̄ süngu hombo hohoan̄mondeih̄ ana, asu ai ahei hohoan̄mo ra h̄ifinambond̄ihi hehi n̄imi keimb̄ kar̄hendeimb̄ fihi yifimbo noundahi hehi munjuambo si aho ra wambo süngumbir̄hind̄ramboane."

²⁴ Raniyu asu Sisas ai ahambō süngurürü-rundeimb̄-memo ranahamumbo hoafiyuhü yahuya, "Nindou düdi ai wand̄ süngu hombo hohoan̄moayu ana, ai moan̄ ahand̄ fimbo h̄ifinambonde haya n̄imi keimb̄ kar̄hendeimb̄ fihi yifimbo nounde wambo süngundandır̄.

²⁵ Nindou düdi ai ahand̄ fi ranahambo aboedambofem-bohündə ahand̄hoar̄ k̄k̄haramündü ana, asu ahand̄ fi yangiri n̄ingombo awandhoemboe. ḥga asu nindou düdi ai wambohündə ahand̄ fi ra moan̄ yare hohoan̄mo-koate h̄in̄ngireandi ana, asu ai süngunambo ahand̄ fi yangiri n̄ingombo ra gedühi n̄ingomboe.

²⁶ Asu nindou düdi ai h̄ifin̄nd̄ moatükun̄ munjuambo ra semündü h̄ifanda huhü asu ahand̄ fi n̄ingo awandihoeih̄ ranana ahand̄ munju moatükun̄ nüngunde nindou ranahambo mafand̄hera? I ra wan̄! Nindou mam̄ ai n̄ini-moatükun̄nambo s̄isemandend̄ ahand̄ yangiri n̄ingo hohoan̄mo ra h̄ihirife sem̄indimbohündə?

²⁷ Nindou Hondü ai ahand̄ Afindand̄ himboampuimborandeimb̄ moatükun̄ ran̄ mbusümo ahand̄ sünambeahind̄ nendi-memo ran̄-babidimbo ndeara ak̄imi kosimbo yangirani. Ra-s̄imboani asu ai kusühi nindou d̄id̄yei n̄ine ratüpuri ramarihindi ran̄ s̄imogodühi takin̄ dagadürümbui.

²⁸ Ro s̄hamumbo an̄hondümboanah̄ hoafehapuri nda, nindou ndanühi an̄boadei nda b̄idif̄ri ai ḥḡiri yifin̄dei, ḥga n̄iboadeimbo Nindou Hondü ranai bogor̄ nindoumbondüfi akusu ra hoeindihorimboyei," mehupuri.

17

*Sisasind̄ fi ra ran̄ipoan̄imbo himbomayo
(Mak 9:2-13; Ruk 9:28-36)*

¹ Refe haya 6 si ranai howane, asu ranambe Sisas ai Pita, asu Sems Son apodoho ranahamumbo sepurümündi haya hifit wafu nimoamo hamindi-mayo raniwamit moani ahamund-amboanit mahafomo.

² Asu ai himboyomondane ahamundi himboahü Sisas ai moani ranit-poanit-mbo fi tükümfendo. Ranito asu ahanti ngusümboarit ranai hüfihamindi nahurai sisinjarambo randühüyo asu hoeari magüdeandi ranai si nahurai kifohi hamindi tükümfeyo.

³ Raniyomo asu ahambo sünjurürü-rundeimbi ngitmimemo ranai Moses Eraisa ai Sisas babidimbo wata-poritmemonda hoeimarüpuri.

⁴ Raniyu asu Pita ai ranimbos Sisasimbo hoafiyundühi yahuya, "Adükari, awi aboedi safanefi sikhiri ndanühi sühifit animboefit! Se refembo hohoanimoayafti ana, awi ro dago ngitmim hüründihapurit-mboyahi, sikhambomamit, Mosesimbo mamit, asu Eraisambo mamit," mehundo.

⁵ Ranijo asu Pita ai hoafiyuhü nüngu ane kifohi sisinjarambo-randeimbi mburüngai ranai ahamumbo gabudimafoareapuri asu hoafit mamit ranai mburüngai-ambeahindit tüküfihit hoafiyowohü yahoya, "Nindou ndanana wandit nimori hondü ro ahambo ngusüfo parihineimbani. Ro ahambo siaoyamboanahit, nga ahambo himborindimondo," meho.

⁶ Sisasimbo sünjurürü-rundeimbi-memo ranai ranit hoafit ra himboriyomo houmbo yithimboyomondühi hifitni hifambe mbiro pütapitmemo.

⁷ Raniyu asu Sisas ai ahamumbo-so sunit sündiapurühit hoafiyuhü yahuya, "Boteayafu. Se yithimbondimboemo," mehupuramboemo.

⁸ Raniyomo asu ai mbiro faründümo himboyomondane moai didit ai ranühit nüngu, nga Sisas ai yangirit manüngu.

⁹ Raniyomo asu hifit wafu-mayo ranit-wamitindit hifitna hanimondühit naftini Sisas ai ahamumbo yowanit hoafit hoafiyupurühit yahuya, "Yowanit se nindou amurambo hoafitindimboemo sapo nitne-moatükunti tükümfeyoa hoeimarundi ranahambo. Nga ranit-moatükunti ra moani rande yagodi ngombo Nindou Hondü ranai yifthündit botifiyu-ambe tükümbifeyo-wamboane," mehupuri.

¹⁰ Raniyomo asu ai simborit ahambo düduyafundowohü yahomoya, "Asu nimboe ahinümbit hohoanimo yamundurundeimbit ai hoafiyomondühiya Godindit hoafit hoafiyurandeimbit Eraisa boatei tükümbifiyu-wamboane mehomoa?" mehomondamboyu.

¹¹ Asu Sisas ai ahamumbo simborit hoafiyuhü yahuya,

“Yini, anihondane Eraisa ai boatei tüküfi munjuambo moatükunt ra ai nafiyimind sihefemboani.

¹² Nga asu ro sihamumbo hoafehapuri, Eraisa ai ndeara tüküfimboani, nja asu nindou ai moai ahambo ndorihori fiftirihori. Nga asu ai moan ahambu ai hohoanimoayei ranisüngurihori mami kar moatükunt raraorihori hei. Mami ranisüngumboanimbo Nindou Hondü ranahambo amboani randihori moaruwaimbo-ndihorimboyei,” mehu.

¹³ Raniyomo asu ahambo süngurürü-rundeimb ai rani hoaf ra himboriyomo houmbo ai Son sapo hundürura-randeimb-mayu ranahamboani wataporimboaramuni mehomo.

Sisas ai moaruwai nendi nimori akidoundi flambeahindi hemafaareandi

(Mak 9:14-29; Ruk 9:37-42)

¹⁴ Asu ai nindou afind mengoro ranaheimbo sowana homo tüküyafundane, nindou mami ai Sisasimbo-so tüküfi hu yiri yimbu pusireanduh hoafiyunduh yahuya,

¹⁵ “Adükari, awi se wandi nimori ranahambo hipoamborwor! Ai ana wunünümboyu randuh ranani asu ahandi fi moaruwai tüküfihimboawuwure piyu arandi asu ai afindimbo haiambe piyu asu himoni piyu arandi.

¹⁶ Ro sihafti süngurunini-rundeimb-memo ranahumumbo-so sahümindi mahahi, nja asu ai ngir ahambabo aboedindiwuri,” mehundo-amboyu.

¹⁷ Raniyu asu Sisas ai nüngumbo hoafiyuh yahuya, “Awi nindou se ana anihondümbofe hohoanimo-koateayei hehi hohoanimo ndofe kife-koate nindou-anei. Nüngunimbimbo ro se babidimbo manimboahi rana? Nüngunimbimbo ro ra awi hipoambomandheandüra? Ndüh se nimori ra wambo sowana sahorimindei sühüsi,” mehundüri.

¹⁸ Raniyu asu Sisas ai moaruwai nendi nimorimayu ranahandi flambe mamaro ranahambo andai ragu haf mehundoa asu ai nimorindi flambeahindi kosifoai haya ragu mahoa, asu mami ranisimboanit hamindi nimori ranai aboedimayu.

¹⁹ Raniyomo asu Sisasimbo süngurürü-rundeimb ai ahambo-so ai yangiri tüküyafu düduya fu hoafiyomondowohü yahomoya, “Nimboe asu ro moaruwai nendi ranahambo raguanambofe-koatemayefa?” mehomondamboyu.

²⁰⁻²¹ Ai simbori hoafiyuh yahuya, “Nimboe sapo se ranisüngurunini refe ranahambo anihondümbofe akidou yangiri-memo ranimbohunda se ngirindimo.

Ro sīhamumbo anīhondümboanahī hoafehapuri nda, sīhamundi anīhondümbofe hohoanīmo ranai akīdou hambomo hoarī yahurai-ayopurī ana, asu se nīngomombo hīfī wafu ndanahambo ndühündā fīrīhoefī hawa gogu ranūhī hafī nīmarifī ehomo ana, ra ai nīgomboe. Asu se nīne-moatükunī refembo ra nīgīri sīhamumbo tīnīdapuri, nīga se moanī raranī-moatükunī ra randumboemo!" mehu.

Sisas ai asūkaiyu sapo ai yīfīmboayu ranahambo wata-porīmbomarandi

(Mak 9:30-32; Ruk 9:43-45)

22-23 Sisasimbo süngurürü-rundeimbī ai-babīdī Gariri hīfambe guguriyafu mburümbo ai hoafīyuhü yahuya, "Nindou Hondū ra ndeara nindou ranahamundi warühīfembo yanğirani, nīga ahambo hīfokoandüwurīmboemo. Nīga asu ai randīfī haya süngunambo nīgīmī si yagudi mbunda yanğirī botīndüfimbui," mehupuramboemo. Ranīyomo asu ahambo süngurürü-rundeimbī ai afīndī hohoanīmomemo.

Sisas ai Godīndī worī ranahambohündā kakī masīhendi

24 Sisas ai ahambo süngurürü-rundeimbī babīdīmbo Kaperneam nīgoafīhü tüküyafundane, Godīndī worīmbohündā nindou takis kakī sowandümo-rundeimbī ai Pitambo-so tüküyafu düduwurīhü yahomoya, "Sīhafī yamunde-randeimbī nindou ranai Godīndī worīmbo takis kakī ra sīhendai?" mehomondoamboyu.

25 Asu Pita ai sīmbori hoafīyupurühī yahuya, "Yīnī, ai sīhendīstī," mehu. Asu Pita ai worambe tükümefiyuā, Sisas ai ranī hoafī boatei düdufihī yahuya, "Saimon, se sīhafī hohoanīmo ra nūñgu-nahuraiyo-a? Hīfī ndanühündambo bogorī nindou ra dadīmayoyo mamīkarambo takis ra sowandümo arunda? Ai ra nindou mamī ranī sīrimayei ranahei-mayoyo asu nindou amurīyei-mayoyo sowandümo arundi?" mehuamboyu.

26 Asu Pita ai sīmbori hoafīyundühī yahuya, "Nindou amurīyei-mayo," mehuamboyu. Ranīyu asu Sisas ai asūkaiyu hoafīyuhü yahuya, "Refe anası, nindou mamī ranī sīri ranai kakī ra sīhefepoanīstī, nīga moanīmboane.

27 Nīga asu sīhīri takisimbo kakī sīhefe-koateayefī ana, sīhefīmbo yīboaruko-ndīhimuniṁboyei. Nīga se nīgafī Gariri hoe ranambe batüründandanī kinī weanğurühī hürarīhoefī ranahandī yahamo hīmbondafanī kakī nīgūsarīmboe. Ranana wanĝei Godīndī worī ranahambo kakī sīhefembohündā ndearane. Rananīmbo ndowandīstī hawa ahamumbo dabapuri sīhehī takisimbo sīhefembohündā," mehu.

18

Nindou düdi God ḥgjinindi hifandarandi ranambe adükari hamindi hondayu

(Mak 9:33-37; Ruk 9:46-48)

¹ Mami ranisimboani ahambo sūngurürü-rundeimbimemoo ranai Sisasimbo-so tüküyafu düduyafu hoafiyomondowohü yahomoya, “Nindou düdi God ḥgjinindi hifandarandi ranambe adükari hamindi hondayua?” mehomondamboyu.

²⁻³ Raniyu asu Sisas ai n̄imori akidou serümündü ahamundi mbusümo h̄ininqiriri haya hoafiyuhü yahuya, “Ro sihamumbo anihondümboanahü hoafehapuri nda. Se h̄ihirife n̄imori akidou ndahurai tüküfe koateayomo ana, asu se ḥgirri God ḥgjinindi hifandarandi ranambe keboundi.

⁴ Nindou düdi ai moanı ahanti fi h̄ifinamboreandühi n̄imori akidou ndahuraiayu ana, nindou ranai God ḥgjinindi hifandarandi ranambe adükari hamindi hondü tükündüfimbui.

⁵ Nindou düdi ai wambohunda n̄imori ndahuraimbo amboani hohoanimoayundüri ana, asu ai wambo amboani hohoanimoayundırühani,” mehu.

Moaruwai hohoanimo ana nindouyafe n̄ingo hohoanimo ranahambo moaruwaimboreandühane

(Mak 9:42-48; Ruk 17:1-2)

⁶ Nga asu nindou düdi ai n̄imori akidibou mami ndahurai wambo anihondümboareandiri ranahambo randeandanin̄imori ranai moaruwai hohoanimo sūnguareandı ana, awi nindou ranahambo n̄moei hondü ra kife mburumbo ahanti amandasümoambe foefendo hefe sıriwara hohoeambe safefimbo ra aboedane.

⁷ Hifit ndanuhı moaruwai moatükuntı afındı rareandanin̄indou moaruwai hohoanimo耶 arıhündi. Anihondane hohoanimo ra tükündife gedühi yagodomboesi, n̄ga hipoanımböembou-anei nindou ranai rarihindanı moaruwai hohoanimo ra tüküfe arandi.

⁸ Sihaftı warı, yırı ranai randeandanı se moaruwai hohoanimoayaftı ana, kandandıftı ragu pütindafoandı! Aboedane se warı mamümbıyo asu yırı mamümbıyo hefe yangırı koadürümbo n̄ıngoweimbı semindi ra. Nga asu yırı yıboboyopırı, warı yıboboyopırı hefe sapo hai koadürümbo koadürümbo horoweimbı-mayo ranambe sihambo pifeninı ana, moaruwai-ane.

⁹ Asu sihaftı himboarı ranai randeandanı se moaruwai hohoanimoayaftı ana, hündandıftı ragu pütindafoandı! Se himboarı mamümbıyo hefe yangırı koadürümbo n̄ıngombo

ra aboedane. Nga asu h̄imboari yiboboyopiri hefe sapo haiambe s̄hambo pifeniñi ana, moaruwai-ane.

*Sipsip mami mafarīhoayo kafoefe hoafi
(Ruk 15:3-7)*

¹⁰ Se h̄ibadümbo sapo akidibou ndahurai ranheimbo ŋgiri moanane yahomondühi h̄in̄ngindundüri. Ro s̄hamumbo anihondümboanahi hoafehapuri, ahei sunambeahindi nendi ranai ana muñguambo si ra wandi Ape sunambe amaru ranahandi ŋgusümboari hoeiruwuri rundühanemo. [

¹¹ Nga Nindou Hondü ana sapo didiyei ai awarīhehindeimbī-mayei aheimbo aboedambofendürimboyu tükümeifiyū.]

¹² "Se nünguru hohoan̄moyomo-ndüh̄iyomoa? Nindou mami ai ahanti 100 sipsip moangui fandandeimbihündi asu mami ai afarīhoayo ra nüngumandifia? Ai amuri 99 ranaheimbo rande h̄in̄ngindeiarani wafuwami wohi dagüdi wakindihindanı anımbo asu ai ŋgorü mafarīhoayo ranahambo kokonda wakindeambui.

¹³ Ro s̄hamumbo hoafehapuri, nindou ranai sipsip mafarīhoayo-mayo ra kokora hœiareandi ana, ai ahanti sipsip ranahambo moani afindihamindih̄i-h̄ihifihindümbui ŋga, asu ŋgiri amuri farīhefe-koate burimayei ranaheimbo yahurai h̄ihifihindu.

¹⁴ Mare yahurai ane s̄hamundi Ape sunambe amaru ai-amboani akidimondou ndahurai ranaheimbo hohoan̄moayu refe farīhefepoani yahu haya."

Sihafi wandañi ai s̄hambo moaruwai hohoan̄monduani nüngumandowora

¹⁵ "Asu s̄ihafi wandañi ranai s̄hambo moaruwai hohoan̄monduani ana, asu se ŋgafit ahambo-so tükündafio sapo n̄ine-moatükuni ai huti s̄hambo ramareandi ra nafuindafindo. Asu ranı-moatükuni ra moani dibo s̄ihafandamboani yangirit anımbo randineandi s̄ihafandi mbusümo. Ai s̄ihafi hoafi ra h̄imborayunini ana, asu se s̄ihafi wandañi ranahambo aboedambo ŋgunindimboro sowarindifimbo-anafit.

¹⁶ Nga asu nindou ranai s̄ihafi hoafi ra h̄imbori-koatenduanı ana, asu se nindou maminduanı, yimbundafandani yahurai ndowapindifit hawa ŋgafit. Rananımbi asu ai sapo n̄ine-moatükuni tükümefeyo ranahambo anihondane mbiseimboyei.

¹⁷ Asu nindou ranai ahei hoafi h̄imbori-koatenduanı Kraisindii nendi-mayei muñguambo fandihindanı ranaheimbo ranı-moatükuni ranahambo hoafindafindüri. Bidiñirani nindou ranai ahei hoafi ra h̄imbori-koate h̄imbosiñimo-ndihoayuanı ana, ranahambo

randihi hohoanimondeihya nindou ranai Godimbo anhondümbofe-koate nindou asu nindou takis kak semündü-randeimbì nahurai-ani, mbisei-amboane,” mehu.

18 “Ro sihamumbo anhondümbo-anahi hoafayahì nda. Nîne-moatükunì hifì ndanuhì se kikiharündümo ranana asu God ai-amboanì sünambe kikihindamündimbui. Asu nîne-moatükunì se hifì ndanuhì moanì raru hinjgarundi ranana asu God ai-amboanì sünambe moanì hinjngindeambui.

19 Awi asükai sihamumbo hoafehapuri nda. Nînisimboanìyo nindou yimbu se hifì ndanuhì nîmbafanîmbo nîni-moatükunîmboyo se refemboane safanì hena ranahambo Godimbo didibafefineandi ana, ranì-moatükunì ra wandi Ape sünambe amaru ranahandì warì sünju sihafanîmbo tükündifepirîmboe.

20 Nga nindou yimbu-yafe, ngimìyei ranai wandi ndürinambo mamühiyahindanì ana, ro ranuhì ahei mbusümo nîmboambo-anahi,” mehu.

Amboawi yaho hohoanimo

21 Ranìyu asu Pita ai Sisasimbo-so tüküfi düdufi hoafiyunduhì yahuya, “Adükari, asu wandi wandafì ai moaruwai hohoanimoondupündunda ȱguwanì wambo ra, asu ro nüngunümbimbo ahambo amboawi mbisa hinjngimandihina? 7 ambefimbì ramandihinìyo?” mehuamboyu.

22 Asu Sisas ai hoafiyuhü yahuya, “Yowanì, 7ambe ramindeimbì asükai 7ambe ramindeimbì asükai 7ambe ramindeimbì aho ra.

23 Nga God ȱginindì hifandarandi ranai ndahurai-ane. Adükari bogorì nindou mami ai ahandì ratüpuriyomorundeimbì nindou ranhamundi nîni-moatükunìyo ahandì-mayo sowandümo marundi ra simogoduhì tümara hu.

24 Ai hapoadümbo kakì nindou ahandì-mayo masowandümo ra didiboadoreanduhì nîmaru-ane, nindou mami ahandì-mayo ten mirian (10,000,000) kakì semündümbimayu ranahambo sowaründümo tükümfundi.

25 Nga asu nindou ranai moai kakì yahurai sihendi asükaiyo simborì ahambo segodimbo. Ranimboyu asu bogorì nindoumayu ranai nindou ranahambo hoafiyuhü, ‘Nindou ranahambo, ahandì aborüdi asu ahandì munju moatükunì ra sahündürühì ranì fihindì kakì simborì segodimbo mbisahümündi-amboane,’ mehu.

26 Ranìyu asu nindou ranai bogorì nindoumayu ranahandì fikimì yimündiho kare pusire nîmarümbo hoafiyuhü, ‘Se awi wambo hipoamborowandiruhì

himboarınambo yangiri hifandandırı. Nga awi ro sihadı-mayo muŋguambo moatükunt masahamındıhi ra sihambo asükainda ndahanınimboyahi! yahu hüti-hoafımayundo.

27 Ranıyu asu bogorı nindoumayu ranai nindou ranahambo hipoamborirühı ahanti simborı segodımbo-mayo ra hınıngire haya asu moanı aboedı koamarıheira mehu.

28 Ranıyu asu ai nafını huhündamboyu ahanti ıgorü afındı mamı ratüpuriyafanı-rındeimbı ai kakı akıdou simborı ahambo segodımbo engoro ranahambo hoeimarırı. Ranıyu asu ai ahambo mburümündü haya amındasümöhü fufure waramberamündöhü hoafıyuhü yahuya, ‘Se wandı-mayo ıgımı kina simborı sünge ra ndawandırı! mehu.

29 Ranıyu asu ahanti ıgorü afındımayu ranai ahanti fıkımı yimındoho kare pusıre nımarımbo hoafıyundöhı yahuya, ‘Se awi wambo hipoamborowandırıhı himboarınambo yangiri hifandandırı, nga awi ro sihadı-mayo masahamındıhi ra simborı hıhırındıhe ndahanınimboyahi,’ mehundo.

30 Nga asu ıgorü afındı ai ahanti hoafı himborı-koate refembo moei mehu. Ranıyu asu ıgorü afındambo serümündü hu karabusımarırı mamı ahanti kakı akıdou ra dagadowanı anımbo hınıngındirumbui.

31 Asu ratüpuriyomo-rundeimbı bıdıfırı ai ranımoatükunt ramefeyo ranahambo hoeiru houmbo ai ıgınındı hoafımemo. Ranıyomo asu ai bogorı nindoumayu ranahambo-so tüküyafu nıne-moatükunt tükümfeyo ranahambo wataporımbomarundi.

32 Ranıyu asu bogorı nindou ai ratüpuriyurandeimbımayu ranahambo mborai yahundo hühüriri hoafıyundöhı yahuya, ‘Se ana nindou ratüpuriyafırandeimbı moaruwai hamındanafı. Se wambo düdumefoındı asu ro afındı kakı se wandı-mayo masowandıfı ranahambo i amboawi saheheya moanı hınıngımarıheanıntı.

33 Se sihadı mamı ratüpuriyafanı-rındeimbı-mayu ranahambo hipoamboroworühı amboawi safındosı sapo ro sihambo ramarıheanıni süngeumbo,’ mehundo.

34 Ranıyu asu bogorı nindoumayu ranai ahambo ıgınındırürühı karabusambe asübüsı semındımbo koamarıheiri. Ai karabusambe nüngeumbo-anımbo asu simborı saimbo ra dagadombui,” Sisas ra-mehu.

35 Ranıyu Sisas ai hoafı moendıreandöhı hoafıyuhü yahuya, “Moanı mamı yahurai safı wandı Ape sünambé amaru ranai nindou muŋguambo sihamumbo randeapurumbui se sihamundi ıgusüfoambe sihamundi wandafı

ranahambo amboawi yaho-koateayomo ana,” mehu.

19

Sisas ai nindowenihi nimorehi semindihündambo híningífe ranimbo yamundimareandi

(Mak 10:1-12; Ruk 16:18)

¹ Sisas ai rani hoafi wataporimbomarandi ra moendire haya asu ai Gariri hifi ra híningíre haya Sudia hifina Sodan hoe ñgorü goesürini barihoei mahu.

² Rani-simboani nindou afindi safi ranai ahandi súngu maheia asu aheimbo ranühi aboedimarearü.

³ Raniyomo asu Farisi nindou bidifiri ai Sisasimbo-so tüküyafu ahambo refi hoeifimbo yahomo houmbo düdururühi yahomoya, “Nindou mami ahanti hohoanimo yangiri ahanti nimorehi híningífembo ehu ana, asu sihefi ahinümbi hohoanimo ranahambo wanjeimandiyo?” mehomondamboyu.

⁴ Asu Sisas ai simbori hoafiyuhü yahuya, “Awi se moai Baiborambe hoeirundiyo sapo hoafi ranai yare hoafiyohohü ‘Weanjurühi hondü Nafira-randeimbi ai nimorehi nindowenihi nafimarapiri,’ meho ra?

⁵ Sapo God ai yare hoafiyuhü, ‘Ranimbohündambo animbo nindou ahanti hondi afindambo híningindeapiri haya ahanti nimorehi rani dibo mami tapeimbi nimbafeihi asu yimbu ai moani mami tükündafine nimboambo-yafe,’ mehu.

⁶ Asu ñgiri ai yimbundafe, ñga ai fi mamanafe. Sapo God ai mamambere híningímareandi ra asu nindou ai yükürübfepoani,” mehupuri.

⁷ Raniyomo asu Farisi nindou ai Sisasimbo düdururühi yahomoya, “Nimboe asu nindowenihi ranai ahanti nimorehi ranahambo moei-yaho híningífe ranahambo Mosesindi ahinümbi hohoanimo ranambe yare hoafiyohohü ‘Se sihafi nimorehi híningígarowandi ana, ahambo moei yahombo sürü pando dabado,’” mehomondamboyu.

⁸ Asu Sisas ai asükaiyu simbori ahamumbo hoafiyuhü yahuya, “Se afindafindeimbanemo ranimboane asu Moses ai sihamundi nimorehi híningífembo hohoanimo ranahambo moani yare himboana wamarapuri. Nga asu horombo hondü munju-moatükuni God ai nafirandambe ana hohoanimo yahurai moai yangoro.

⁹ Asu ro sihamumbo hoafehapuri nda, nindou mami ai ahanti nimorehi ra nindowenihi ñgorü-dibo hoanepoani, ñga ai moani hoangire haya nimorehi ranahambo moei yahu híningíre haya, asu ai nimorehi ñgorü asemündu

ana, nindou ranai n̄morehi sem̄indi hohoan̄imomayo ra moaruwaimbo-reandühani.”

¹⁰ Sisasimbo sūngurürü-rundeimb̄ ai ahamb̄ hoafiyomondowohü yahomoya, “Asu nindowenih̄ n̄morehühifembo hohoan̄imo yahurai rawefeyo ana, asu nindowenih̄ n̄morehühife-koate ra aboedane,” mehomondamboyu.

¹¹ Asu Sisas ai s̄imbori hoafiyuhü yahuya, “Ndani hoaf̄ nda munguambo nindou ranahamumbo hoafiyowohüyopoani, ḥga nindou sapo ahamumbo God ai ran̄ ḥgin̄indi masagapuri ranahamumboane hoaf̄ ra.

¹² ḥga ran̄-poan̄imbo hohoan̄imomboane nindou ai sapo n̄morehi sem̄indi-koate an̄ingo ra. Nindou b̄idifir̄i ra n̄imboe sapo ai moan̄i yahurai n̄ingombo boagir̄i ai masahüpuri-m̄indei, asu nindou b̄idifir̄i ra n̄imboe nindou ai ahamumbo moan̄i-poan̄imbo mb̄inünguwa seihehi t̄moef̄ kamarihor̄i. Asu nindou b̄idifir̄i ai moan̄i God h̄ifandarandi ranahambo hohoan̄imombo yangir̄wambo ran̄imboane n̄morehi sem̄indi-koateyomo arundi. Nindou düdi ndani yamundi-fe hoaf̄ ra sem̄indi-imb̄oayu ana, ai moan̄i mb̄semündu-wamboane,” mehpur̄i.

*Sisas ai n̄moakidiboumbo-hündambo d̄idibafimayu
(Mak 10:13-16; Ruk 18:15-17)*

¹³ Ran̄yei nindou ai Sisas sowana n̄moakidibou ra fufurühmündi-hündüri tükümehindi, ai aheimbo ahandi war̄i nandearüh̄i d̄idibafimb̄ifindüra sei hehi. ḥga asu ahambo sūngurürü-rundeimb̄-memo ranai nindou ranaheimbo ḥgin̄indi-marundüri.

¹⁴ ḥga asu Sisas ai hoafiyuhü yahuya, “N̄moakidibou ra ndühi aheimbo h̄in̄ingir̄ihindüra wambo sowana mb̄isühüsi, ḥga ḥgīri güdüwuri. ḥga God ḥgīn̄indi h̄ifandarandi ra nindou n̄moakidibou ndahuraiyei-ane,” mehu.

¹⁵ Ran̄yu ai aheiwan̄i war̄i nandeandüri mbura asu ndamefiyu.

*Nindou hoarifi napo afindeimb̄i
(Mak 10:17-31; Ruk 18:18-30)*

¹⁶ Nindou mami ai mamimbo Sisasimbo-so tükümefiyu. Ai ahamb̄ düdufi hoafiyundühi yahuya, “Yamundo-randeimb̄, ro yangir̄i koadürümbo n̄ingombo ra sem̄indi-imb̄o mb̄isambo asu n̄ni aboedi moatükuni ramand̄hea?” mehundo-amboyu.

¹⁷ Asu Sisas ai ahamb̄ hoafiyundühi yahuya, “Se ra n̄imboe wambo n̄ni-moatükuni ai aboedayo ranahambo hoafiyafüh̄i düduwefoandır-a? Aboedi mami-yangirani

moani aboedayu. Se gedühi aboedi yangiri n̄ngombo hohoan̄mondafuh̄ ana, se moani sapo ahinumb̄ hohoan̄momayo munju ranimbo kikihisafindandifit,” mehundo-amboyu.

¹⁸ Asu nindou-mayu ranai düdudinduh̄ yahuya, “N̄ne ahinumb̄ hoaf̄ rana?” mehundo-amboyu. Asu Sisas ai simbori hoafiyunduh̄ yahuya, “Se nindou hifokoepepoani, se n̄morehi sisihimopoani, se hümbuhünipoani, se nindou ngorümbo tikefehefe papi hoafipoani,

¹⁹ se sihafi meapembo ndondondiwapiruh̄ ahafe hoaf̄ himborindafit, se sihafi wandaf̄ mamimbo n̄gusüfo pandoworu sihafi fimbo n̄gusüfo pararowandi nou,” mehuamboyu.

²⁰ Asu nindou hoarifi-mayu ranai simbori ahambo hoafiyunduh̄ yahuya, “Ro munjuambo ran̄ ahinumb̄ hoaf̄ ranahambo himboriya süngurıheambo-anahi. Asu ngorü n̄ni-moatükun̄ ramandifhe-a?” mehundo-amboyu.

²¹ Asu Sisas ai ahambo hoafiyunduh̄ yahuya, “Asu se moani aboedi nindou hondü n̄ngombo mbisafombo ana, se n̄gafi sihafi munju-moatükun̄ masihoeft̄ ra nindou ngorümbo fufundawanduh̄ ran̄-fihindi kak̄ ndowandifit mbunda, nindou moaruwai napokoate-mayei ranaheimbo kak̄ ra dabaduri. Rananimbo asu se sünambe napo afindeimb̄-ndamboyafit. Nḡa asu se mborai wandi süngu,” mehundo.

²² Ran̄iyu asu nindou hoarifi-mayu ranai ran̄ hoaf̄ ra himboriyu haya afindit hohoan̄imo kapeih̄ ndamefiyu sapo ahandit napo afindit ranimbo wambo.

²³ Ran̄iyu asu Sisas ai ahambo süngurürü-rundeimbimbo hoafiyupuruh̄ yahuya, “Ro nda sihamumbo anihondümboanahi hoafehapuri, nindou napo afindeimb̄ ranai God n̄ginindit hifandarandit ranambe kefoefembo ana, awi t̄njumb̄ safane.

²⁴ Asükai ro sihamumbo hoafehapuri nda, kemor, adükari n̄nihondit hos nahurai, ranai ana hoeari kakimbo nür ambe akidou ran̄ naft̄ kefoefembo ana, ahambo t̄njumb-ane, nḡa nindou napo afindeimb̄ ai God n̄ginindit hifandarandit ranambe kefoefe hifombo t̄njumb̄ safane,” mehupuri.

²⁵ Asu ahambo süngurürü-rundeimb̄ ai ran̄ hoaf̄ ra himboriyomo houmbo asu ranimbo mahepunafundi. Ran̄iyomo asu ai ahambo düdururuh̄ yahomoya, “Asu nindou didi ai refe ana, aboedambomandifit?” mehomondamboyu.

²⁶ Sisas ai ahamumbo himboari pareapuruh̄ simbori hoafiyuhü yahuya, “Ndani moatükun̄ ranana nindou ai

refembo tñjümbi safane, n̄ga God ai refembo ana, mun̄gu-moatükuni ra tñjümbiyopoani,” mehuamboyu.

²⁷ Raniyu asu Pita ai hoafiyuhü yahuya, “Awi se ndühi himboyafit, ro mun̄guambo moatükuni rarihu kokosifoorihu hohu sihafit sün̄gefemboanefit, n̄ga niñi takini mandahumindefa?” mehuamboyu.

²⁸ Sisas ai ahamumbo hoafiyupurühü yahuya, “Ro sihamumbo anihondümbo-anahit hoafehapuri nda, hitit simborit tüküfemboayo ranit sihit Nindou Hondü ranai surühoeyoweimbti niñmarit fondit raniwamit niñmanduanit, asu wambo sün̄gurundirit-rundeimbit se-amboani mami niñmarit fondit 12 raniwamit niñmandimbemo 12 mamisirit Israerihündi ranaheimbo hitandiyondürimbohündi.

²⁹ Rananimbio asu nindou mun̄guambo didiyei ai ahei worit, akohoandi, rehit mami, hondafindi, niñmori, asu nümbürit ra wambohündi rarihi hitinjgarithindit ana, asu ai 100 yimbumbondithi ndahümündihi asu aheimbo yanğırit koadürümbo niñgombo-mayo ra God ai dagadürimbu.

³⁰ Nga nindou afindit didiyei ai haponda adükariimbofemboayeit ana, sün̄gunambo ai akidoumbo-dahimboyei, n̄ga asu nindou afindit didiyei ai haponda akidou-mboehindit ana, asu ai sün̄gunambo adükariimbodahimboyei,” mehu.

20

Wofit hisit nümbürambe ratüpuriyomorundeimbti nindou kafoefe hoafit

¹ Sisas ai hoafiyuhü yahuya, “God n̄ginindit hitandarandi ranana sapo nindou mami nümbürit aharambürit nahuraine. Ranani asu ai siambe hamindit hu nindou ahandit wofit hisit nümbürit ranambe ratüpuriimbo masepurimündi.

² Nindou ranai ratüpuriyomo-rundeimbti ranit-babidimbo mamamit si mamamit kakit ra ai segopuriimbo hoafit mamühuru houmbo asu ahamumbo ahandit nümbürit ranambe ratüpuriimbo koamarithepuri.

³ Asükaiyu ai hüfihamindit n̄ginindiyuambe safit huane nindou bidifirit ai maketambe moanit ratüpuri-koate burimemonda hoeimareapuri.

⁴ Raniyu asu ai ahamumbo hoafiyupurühüya, ‘Seamboani n̄gomo wandit wofit hisit nümbürit ranambe ratüpuriindimo. N̄ga ro sihamumbo kakit ndeara segopuriimbo-mayo ranit-simogodühi ndahapurimboyahit,’ mehupuri.

⁵ Raniyomo asu ai ratüpuriimbo mahomo. Hüfinimbo asükaiyu niimbambe safit ai hu mami ranit-sün̄gumareandi.

⁶ Ndeara nimbambe hondü hu hoeireapurani nindou bïdifirai ai moanî ratüpuri-koate ranühi yaru maningomondamboyu. Ranîyo asu ai ahamumbo düdureapurühü yahuya, ‘Se ra nimboe moanî ndanühi ratüpuri-koate hüfîhamindi gebuai afindi ra maningomo rana?’ mehuamboemo.

⁷ Asu ai ahambo hoafiyomondühi yahomoya, ‘Yîhoefimbo nindou ai ratüpuri saikoate-memo-ndamboaneft anîmboeft,’ mehomondamboyu. Asu ai hoafiyupurühü yahuya, ‘Irefe anasi, se-amboanî ñgomo wandi nümbürämbe ratüpuriñdimo,’ mehupuri.

⁸ Ndeara bïdifirana kînîni hoafambe nümbürî aharambûrî bogorî-mayu ranai ahandi ratüpuriyomo-rundeimbimbo bogorîmbofi hifandapurî randeimbî-mayu ranahambo hoafiyuhü yahuya, ‘Ratüpuriyomo-rundeimbî nindou ranahamumbo mborai mbisafipuri hawa ahamundi kakî ra dabapuri. Nindou bïdifiranî sünjunambo hondü ratüpuri masahapurî ranhamundi fihi pindafî hawa ñgafî weanjurühî ratüpurimemo ranhamundi fihi tündowandi,’ mehundo.

⁹ Ranîyo asu nindou ndeara nimbambe hondü peyomo houmbo ratüpurimemo ranai kakî mamamîru masowandümo.

¹⁰ Ranîyomo asu nindou weanjurühî peyomo houmbo ratüpurimemo ranai-amboanî kakî semîndimbo tükümefundî. Ndananâ ro afindi safî ndahumîndemboyeft yahomo houmbo. Ñga asu ai-amboanî moanî mami yahurai kakî mamamîru masowandümo.

¹¹ Ranîyomo ai kakî ra sowandümo houmbo asu ratüpuri masagapuri nindoumayu ranahambo ‘Kakî ranîmbo nimboe ndahurai masawamuni,’ yahomo houmbo ñjijepomemo.

¹² Ai yahomoya, ‘Nindou sünjunî se ratüpuri masapura moanî bodifombo yangirî ratüpurimemo-anemo asu se ahamumbo kakî ra yîhoefimbo masawamuni nahurai masabapuri. Roana siambe peyefî hohu hüfünî gebuai ra ratüpuri tijirifomayefî hüfîhamindi kikirihundühi,’ mehomondamboyu.

¹³ Nümbürî aharambûrî ai nindou ñgorümayu ranahambo sîmborî hoafiyundühi yahuya, ‘Wandafî, se hîmborîyafî, ro sîhamumbo moai moaruwai dîbo nînünjurîheapuri, ñga wanî. Asu sapo sîhîri moai mami si ratüpuriimbo weanjurühî mami si ratüpuriyowohü, kakî mamamîfe semîndimbo hoafî mami sünjurîhundiyo?’

¹⁴ Haponda hamindi se sîhafî kakî ra ndowandifî hawambo ñgoafinambo ñgafî. Sapo ro kakî sîhamumbo

masahapuri yahurai nindou sün̄guni ratüpurimemo ranahamumbo amboanı segopurimbo saheheamboyahı masahapuri.

¹⁵ Awi wandı kakı ra ro hohoanımomayahı sün̄gu refembo ra wanımandıyo? Rani-moatükuni ranana ai moanı wandı moatükuni yaŋırane. Ro sapo aboedi moatükuni ramarıheanda asu se ranımbı wambo garıbırowandırühüyüft? mehu.”

¹⁶ Sisas ai ndeara hoafı moendıfembo yahumbo hoafıyupuruhı yahuya, “Nga nindou dıdıyei ai haponda adükarımbı-femboayei ana, sün̄gunambo ai akıdouumbo-n dahimboyei, nga asu nindou dıdıyei ai haponda akıdouumboehindi ana, asu ai sün̄gunambo adükarımbı-n dahimboyei,” mehu.

Ngı̄mımbo Sisas ai yı̄fı̄mbo ranı̄mbo wataporı̄mbomarandi

(Mak 10:32-34; Ruk 18:31-33)

¹⁷⁻¹⁸ Sisas ai Serusaremınambo hafuhüyü ai ahandı sün̄gurürü-rundeimbı 12 memo ranahamumbo ahamundihoarı bogo hoafıyupuruhı yahuya, “Awi se hı̄mborı̄yomo. Haponda sı̄hı̄rı nda Serusarem ngoafınambo hahifühaneftı, nga ranuhı anı̄mbo Nindou Hondü ranai Godı̄mbo sı̄hou-rundeimbı bogorı nindou asu ahı̄nümbe hohoanı̄mo yamundu-rundeimbı nindou ranahamundi warühı̄ndı̄fimbui. Rananı̄mbo asu ai ahambo yı̄fı̄mbo papı̄hoafı̄-ndürı̄mboemo.

¹⁹ Rananı̄mbo asu ai ahambo nindou amuri ranahei warambe hı̄n̄ı̄ngı̄ndurümboemo. Rananı̄mbo asu nindou amuri ranai ahambo nindou hı̄mboahü tı̄kı̄ffınambondı̄horı habudihü ahambo ndüfurī ndüfurīboaduwurı̄mboemo. Asu ahambo nı̄mı̄ keimbı̄ karı̄hendeimbı̄fihī panduwurı̄mboemo. Nga asu randıfe hayambondoanı sün̄gunambo ngı̄mı̄ sindu mbunda asükaindu yaŋı̄rı̄ botı̄ndı̄fimbui,” mehupuri.

Sems Son ai adükarı̄mbofembo masafanı

(Mak 10:35-45)

²⁰ Ranı̄yo asu Sebedindi nı̄morehı̄ ahandı nı̄morı̄ yimbu babı̄dı̄ Sisası̄mbo-so tüküfe ahandı haŋı̄foanı̄ peyo yırı̄ kakı̄re nı̄marı̄mbo ai mamī-moatükuni rambı̄reandı̄ yaho haya düdumareri.

²¹ Ranı̄yu asu Sisas ai ahambo düdureandı̄hı̄ yahuya, “Nı̄morehı̄ ra se nı̄nı̄-moatükunı̄mboyaftı̄ rana?” mehundoamboyo. Asu ai ahambo sı̄mborı̄ hoafı̄yondowohü yahoya, “Se wambo randı̄heamboyahı̄ mbı̄safı̄ndırı̄ se bogırı̄mbofeyoanı̄ asu wandı̄ nı̄morı̄ yimbu nda sı̄hafı̄ warı̄-

hondünि nimirि, sihadfi kadüdanि nimirि rambohunda,” mehoamboyu.

²² Raniyu asu Sisas ai tijirifo ahambo tüküfemboayo ranimbo nimiri yimbumbo hoafiyupirühi yahuya, “Se ana moai fifirineandi se nini-mboyafanı düduefineandi ranimbo. Se ra ro tijirifo semindimboyahi ra mandowandifaniyo?” mehupiramboyafanı. Asu ai simbori ahambo hoafiyafinandowohü safaniya, “Yini, ro randihoamboyehisı,” masafani.

²³ Sisas ai ahafanimbo hoafiyupirühi yahuya, “Yini, wandi tijirifo ndowandimboyafanisı. Nga asu ro sihafanimbo hoafindahapiri, düdi wandi warı-hondünि nimiri asu kadüdanı nimiri rambo ra njirindahı, nga wanı. Fondı ranana wandi Ape ai nindoumbo diğiboadoramündi hıninqimareandane,” mehu.

²⁴ Raniyomo asu Sisasimbo süjgurürü-rundeimbı 10 memo ranai ranı hoafı ra himboriyomo houmbo asu ai apodoho yimbumefanı ahafanimbo njinindımarupırı.

²⁵ Raniyu asu Sisas ai ahamumbo mami gugureapuri mbura hoafiyupurühi yahuya, “Se awi ranahambo fifirumbo-anemo, ngorü sırambeahındı-mayei ranahei bogori nindou ranai ana nindou ranaheimbo njinindı hifandırundürühənemo. Rananemo asu ahei adükari nindou ranai-amboanı njinindı aheimbo hifandarundüri.

²⁶ Nga awi ndahurai hohoanımo ndanana sihamundi mbusumo yangoripoanı, nga wanı. Sihamundi mbusumo nindou mami ai adükariimbofe tüküfembo hohoanımoayu ana, asu ranai nindou sihamundi ratupurıyu-randeimbı nindoumbofi mbününgu-wamboane.

²⁷ Asu nindou mami ai sihamundi mbusumo ro horombonıpoedı nindou-anahı yahu anüngu ana, nindou ranai sihamundi moanı ratupurıyu-randeimbı nindoumbofi mbününgu-wamboane.

²⁸ Sapo rahurai ane Nindou Hondü aiana hifinambo makusu ra ahambo nindou ai farıhefimboyupoanı. Nga ai nindou afındı ranaheimbo aboedambo-fendürimbo-hündamboyu yifimbo makusu,” mehu.

*Sisas ai nindou yimbu himboatiharı aboedimareapırı
(Mak 10:46-52; Ruk 18:35-43)*

²⁹ Raniyomo ai Seriko ngoafı hıninqırı hou mahomonda, asu nindou afındı safı ranai Sisasimbo süjgumarıhorı hei.

³⁰ Himboatiharı nindou yimbu ranai nafkımı nimirifanı himboriyafandane, Sisas ai muhuwamboyafanı, asu ai hoafı pukuna karıhoefineandühi hoafiyafandühi safaniya,

“Defitindi ahuir! Adükari, se yihoehimbo hipoambo-rowamuni,” masafani.

³¹ Nindou afindi ranai ahafanimbó se moani yafambe kikihandifan sei hehi nginindi hoafmehüpri. Nga asu ai moani pukuna hamindi hoaf karihoeft-neanduh hoafiyafanduh safaniya, “Defitindi ahuir! Adükari, se yihoehimbo hipoamborowamuni,” masafani.

³² Raniyu asu Sisas ai ranuh ngininimareandi. Asu ai ahafanimbó düdureapiruh yahuya, “Rosihafanimbó nint nününgufepirimboyah asu se ranimbó hohoanimoayafana?” mehupiramboyafani.

³³ Asu ai simbori ahambo hoafiyaf-nandowohü safaniya, “Adükari, se yihoeft himboar aboedi birihawamuni semboanehi hohoanimoayehi,” masafani.

³⁴ Raniyu asu Sisas ai ahafanimbó hipoamboreapiri haya wari ahafandı himboarambe pamareapira moani mami ran-simboanı himboar aboedi birimarhoayopira himboarifafanduh, asu ai Sisasindi süngu mahafani.

21

Sisas ai bogori nindou nahurai Serusarem ngoafambe tükümeifyu

(Mak 11:1-11; Ruk 19:28-40; Son 12:12-19)

¹ Sisas ai ahambo süngurürü-rundeimbı babidi Serusarem ngoafikimi akimi tifirunduhiyomo asu ai ndeara Betfage ngoafambe Orif Nimi Wafukimi tükümefundı. Ai ranuh tüküyafunduhiyomo Sisas ai ahandı sünguneri-rinandeimbı ranahafanimbó hoaf ranı bitapire horombo koarhepiruh yahuya,

² “Ngoafi akimi anango ranıhunda ngafanı nimehünou hoeindineandanı dongi mami ahandı nimori ranıbo wofifihi kife hininqifimbı-mayo ra fufurindi-heneapiri mbundına wambo sowana ndowandifanı dügüfanı.

³ Asu nindou ngorü ai ranahambo nint hoaf hoafinduanı ana, asu se hoafindafanduhiya, ‘Adükari ai ranahambo hoafmayu-amboanehi,’ mbisafandanı animbó asu ai moani rande hininqindeandanı amboanı ndowandifanı dügüfanı,” mehu.

⁴ Ranı-moatükunt ranana sapo horombo Godindi hoaf hoafiyu randeimbı ai hoafmayu simogoduh tüküfemboy ramefeyo. Sapo ai yare horombo hoafiyuhuya,

⁵ “Saion nindou ranaheimbo hoafindafindüruh animboya, ‘Awi se nduhı himbondei sihei adükari bogori nindou ranai siheimbo sowana asüfu!

Aiana moanî hîmboarî hoafendühî dongi ranîwamî nîmarü haya asüfu.

Asu aiana dongi nîmorî mamî ranîwamani nîmarü haya asüfu," meho. *Sekaraia 9:9*

⁶ Ranîyafanî asu ahambô süngrînerî rînandeimbî ai hafanî Sisas ai hoafîmayupîri ranî-süngru ramarîneandî.

⁷ Ranîyafanî asu ai dongi hondî nîmorî kameihî ra sowapîndifanî hüfanî ahafandî hoearî ra ahafewamî nandîne hîningîmarîneapîra asu Sisas ai ranîwamî farîfi mamaru.

⁸ Ranîyei nindou afîndî safî ranai ahei warî hoandarî hoearî fufurühümündi nafînî korîmarîhinda asu bîdîfîri ai nîmî warî emündî kameihî hutühümündi nafînî korîmarîhi hei.

⁹ Nindou afîndî bîdîfîri ranai Sisasîndî hanjîfoanî kefoehi hehi hei asu bîdîfîri süngrûnîmayei ranai hoafî pukuna karîhehindühî hoafîyeihü seiya,

"Defitîndî ahuirî, ranahambo hîhîfî-hîhîfîndahündo!

God ai ahambô aboedî aboedî-mbîriramboane ai Adükârîndî ndürînambo asüfu ranahambo.

Godîndî ndürî adükârane mbîsefomboane," masei. *Buk Song 118:26*

¹⁰ Sisas ai Serusarem ñgoafambe tükümeiyua asu ñgoafî adükârî ranai hepünî kîkîrandühî nindou ranai düduyahindühî seiya, "Nindou düdi rana?" masei.

¹¹ Nindou afîndî-mayei ranai hoafîyeihî seiya, "Nindou ndanana Nasaretihündî Gariri hîfîhündî Godîndî hoafî hoafîyu-randeimbî nindou Sisas ani," masei.

Sisas ai Godîndî worambe kefuai mahüfu

(Mak 11:15-19; Ruk 19:45-48; Son 2:13-22)

¹² Sisas ai Godîndî Worîkîmî hüfu nindou ranühî sesînapo kakîfîhî sîmborî sîseyei wakîrîhindühî nînoumayei ranaheimbo bukürümafoarearü. Ranîyu ai kakî sîsefe rambo fondîyo asu nindou bîdîfîri ai wupufo nîmarîmombo sîseru-rundeimbî nîmarî fondî ra hîhîrîmafoareapuri.

¹³ Ranîyu ai hoafîyundürühü yahuya, "Sapo Baiborambe sürü mapaiaro ra yare hoafîyohü yahoya, 'Wandî worî ranana dîdîbafefe worane mbîseimboyei,' mehu. Ngâ asu se worî nda nîmboe hümbuhünî nindouyei dîbonapîfe worîmbo-arîhinda?" mehupuri.

¹⁴ Nindou hîmboatîhari asu nindou tînarî moaruwaimbi ranai Godîndî worî ranambe tükümehindî Sisas ai aboedîmareandürî.

¹⁵ Godîmbo sesî sîhou-rundeimbî bogorîyomo asu ahînümbî hohoanîmo yamundu-rundeimbîyomo ranai hoeirundane, Sisas ai hepünîfeimbî moatükunî ramareanda asu nîmoakîdîbou ai pukuna hoafî karîhehindühî Godîndî

worि ranambe seiya, “Defitindi ahuirि ranahambo hihif-i hihifimboani,” maseiamboemo asu ai ranि-moatükuni ranahambo ngeñindimemo.

16 Raniyomo asu ai Sisasimbo düdururuhि yahomoya, “Se níne-hoafि ai hoafayeи ra himboriyafai?” mehomondamboyu. Asu Sisas ai simborи ahamumbo hoafiyuhü yahuya, “Anhondane, ro ra himboriyamboanahи. Asu se moai hoafि Baiborambe menjoro nda hoeirundiyo? Sapo ai yare hoafiyowohü yahoya,

‘God, Se nímorи akidibou asu

akidibou hondü titihundi ranahei yafambe boaroworanи animbo

asu ai Sihambo adükaranı sei ndorihи hoafimbeyai-amboane,’ meho ra,”

Buk Song

8:2

mehu.

17 Raniyu Sisas ai ahamumbo yare hininqireapuri haya Betani ngoafina ranuhи apombo mahu.

*Sisas ai hoafimayua nimi fik süfuri nahurai nimbi Mayo
(Mak 11:12-14, 20-24)*

18 Hapoadümbo siambe hondü Sisas ai adükari ngoafina hihiri fi nafti huhüyü asu ai wembombomayu.

19 Raniyu ai huhunda naftikimi fik nímindi ranai maninqowa hoeire haya ranı sowana mahu. Asu moai nímindi ranififi fik hisi ranai kiaro, nga moani emündi yangiri maninqowa hoeimareandi. Raniyu asu ai ními ranahambo hoafiyuhü yahuya, “Ními ndanimbafi ndani se ngeñiri asükaindafi hisindafit,” mehua, asu ními ranai moani mamiharì hoafि ningoambe nimbi Mayo.

20 Raniyomo asu ahambo sünjurürü-rundeimbì ranai ai ramareandi ranahambo hoeiru houmbo hepünafundühi düduyafundühi yahomoya, “Nüngumareandamboyo fik nímindi ranai moani yahurai nímai hamindi nimbi Mayo rana?” mehomo.

21 Raniyu Sisas ai simborи ahamumbo hoafiyupuruhи yahuya, “Ro sihamumbo anhondümboanahи hoafehapuri, asu se anhondümbondundühi moani yimbu hohoanimo-koateayomo ana, seamboani ro ními ndanahambo ramihinandi nou randumboemosi. Nga se hifì wafu ndanahambo hoafindimondühiya, ‘Se firihoeft hawa sihafihoori hanift siriwara himo peyafi,’ ehomo ana, ra ai randifemboe.

22 Asu se anhondümboru houmbo nint-moatükunimboyo sihamundi didibafife ra hoafemo ana, asu se ranि-moatükuni ra ndowandümboemo,” mehupuri.

*Sisasimbo düdi ḥgınındı masagado yahomo houmbo düdumefundi
(Mak 11:27-33; Ruk 20:1-8)*

²³ Sisas ai Godındı worımayo ranambe kefuai hu tüküfi nindou bıdıfırambo hoafı yamundeandürühı manıñgu. Ranıyo asu Godımbı sesı sıhou-rundeimbı bogorı nindouyomo asu nindouyei bogorı nindouyomo ranai ahambo-so tüküyafı düdururühı yahomoya, “Nüngruhı se yahurai nda sowandıfı hawa ndanımoatükünü refembo rana? Nindou düdi sıhambo ḥgınındı yahurai ra masaganın-a?” mehomondamboyu.

²⁴ Asu sımborı Sisas ai ahamumbo hoafıyupurühı yahuya, “Ro-amboanı sıhamumbo awi mamı düdufe düdündəheapurımbayahı. Asu se wandı düdufe ranahambo hoafı weindaharundi ana, sıhamumbo nıne-ḥgınındı ro sahamındı hehea ranı-moatükünü rarıhe arıhandı ranahambo hoafındahapurımbayahı.

²⁵ Asu dagüdamboe Son hımonı nindou hundürıyo rambo hohoanımo masemündü rana? Ranı-moatükünü ra Godındı-mayo tüküfemboyı asu nindouyei-mayo tüküfemboyı?” mehupuramboemo. Ranıyomo asu ai ahamundihoarı bogo sımborı hoafıyomondühi yahomoya, “Nıni hoafı sıhırı ra hoafımandefa? Asu sıhırı ahambo hoafıyahundowohüyü, Godındı-mayo tükümfeyeo ane asefı ana, asu ai sımborı sıhefımbı rande hoafındümüñühiya, Nımböe refe ana, asu se Sonımbı anıhondümbofe-koatememoa? mbüsü düdündüfimunımbui.

²⁶ Asu sıhırı rarıhu hoafıyefühı, Ranı-moatükünü ra nindou-yafe-mayo tükümfeyeo ane, asefı ana, asu nindou ranaheimbo yıhımbı-ndıhurımboyefı, nımböe sapo nindou ranai Sonımbıya, Aiana Godındı hoafı hoafıyu randeimbı nindoumayu ani aseimbohunda,” mehomo.

²⁷ Ranıyomo asu ai Sisasımbı hoafıyomondühi yahomoya, “Ranı-moatükünü ra ro moai fífırıhundi,” mehomondamboyu. Asu ai ahamumbo sımborı hoafıyuhü yahuya, “Roamboanı ro ḥgırı sıhamumbo hoafındahapurı dagüdamboe ro hohoanımo ra sahamındı hehea ranı-moatükünü rarıhe arıhandı ra,” mehu.

Sisas ai afındı mamı ranahandambo nımorı yimbu ranahandı kafoefe hoafı hoafımayu

²⁸ Sisas ai yahuya, “Asu haponda se ra nüŋguru hohoanımoyomondühiyomoa? Mamımbı nindou mamı ai nindowenihı nımorı yimburapırı henüŋgumboyu. Ai hu ahandı amongo nımorımayu ranahambo hoafıyundühi

yahuya, ‘Wandi n̄imori nda, se ḥgaf̄i wof̄i his̄i n̄umburi ranambe ratupurimdaft̄,’ mehu.

²⁹ Asu n̄imori ai yahuya, ‘Ro ratupurimbo moei sambonah̄i,’ mehu, ḥga asu sūngunambo hohoan̄moyu hoeire-anda mayoa ai ratupurimbo mahu.

³⁰ Ran̄iyu asu afind̄i ai akidambo sowana hu mami hoaf̄i yahurai yare hoaf̄imayundo. Asu n̄imori ai yahuya, ‘Yin̄i Ape, ro ḥgamboyah̄i ran̄i ratupurimbo,’ mehu, ḥga asu sūngunambo ai moai hu.

³¹ N̄imori yimbu ranai nahan̄iyu sapo afind̄i ai hoaf̄imayu sūngu h̄imboriyu haya ramareanda?’ mehuamboemo. Asu nindou ai hoaf̄iyomondüh̄i yahomoya, “Amongo n̄imori ai,” mehomondamboyu. Sisas ai hoaf̄iyupuruh̄i yahuya, “Ro s̄hamumbo haponda hoafehapuri nda, Nindou takis kak̄i sowandümo-rundeimbi asu n̄imorehi nindowenih̄i b̄irabir̄iyei r̄ihündeimbi ranai s̄hamumbo ḥgasündihipuri hehi ai boatei God ḥgin̄ind̄i hifandarandi ranambe karefoehind̄i.

³² ḥga n̄imboe Son s̄hamumbo sowah̄i tükümeiyu ra ai s̄hamumbo sapo naf̄i aboedi sūngumbeyafunda yahumboyu nafuimayupuri. ḥga asu se moai ahambo an̄hondümberuwuri. ḥga asu nindou takis kak̄i sowandümo-rundeimbi-memoyomo, asu n̄imorehi nindowenih̄i b̄irabir̄iyei r̄ihündeimbi ai yan̄gir̄iyei ahambo an̄hondümbo-mar̄ihori. Ran̄i-moatükunt̄ ra se hoerundisi, ḥga asu se moai sūngunambo yaru n̄ingomo hohoan̄moyomondan̄ wan̄i asu ahambo an̄hondümberuwuri,” mehu.

Nindou moaruwai wof̄i his̄i n̄umburi hifandimarundi kafoefe hoaf̄i

(Mak 12:1-12; Ruk 20:9-19)

³³ Sisas ai hoaf̄iyuh̄i yahuya, “Awi se ḥgorü kafoefe hoaf̄i ranahambo h̄imborindimo. Mamimbo nindou mami h̄ifi aharamburi ai wof̄i his̄i h̄ifoare mbura gin̄ir̄imayu. Asu n̄umburi ranambe wof̄i his̄i ra boboeyorambohünda h̄ip̄iri naftimaranandi. Asu n̄umburi ranambe n̄imoamo hafo ḡigüd̄iyo rambohünda yibadi ḥger̄ira hafu h̄in̄inḡimareandi. Ran̄iyu asu ai mun̄gu-moatükunt̄ ra raraore mbura nindou kak̄i sem̄indimbo ratupuriyomo-rundeimbi ranahamundi warambe h̄in̄inḡire haya, ḥgorü h̄if̄ina anguni mahu.

³⁴ Ndeara wof̄i his̄i ranai süfiyoan̄i nindou ranai ratupuriyomo rundeimbi ranahamumbo nindou n̄umburambe ratupurimemo ranahamumbo sowana koamar̄hepura mahomo wof̄i his̄i ra sem̄indimbo.

³⁵ Raniyomo asu nindou wofi hisi nümbürambe ratüpuriyomondühi maniŋgomo ranai nindou ahanti koamarihepura mahomo ranahamumbo mbumaripundümo. Ngorümbo bubururi, ngorümbo hifokoarüwuri asu ngorümbo nimoeinambo-maruri.

³⁶ Raniyu asükaiyu nindou ranai ahanti ratüpuriyomorundeimbti bidiſiri afinti safi koarihepurane, nindou nümbürambe maniŋgomo-memo ranai ahamumbo mami horombo bidiſirambo ramarüpuri nou yahurai ramarüpuri.

³⁷ Raniyu nindou ranai bidiſiranambo hondü ahanti nimori ranahamobo ahamumbo sowana koamarihierü. Raniyu ai yare hoafiyuhü yahuya, ‘Nindou ranai awi wandi nimori ranahambo ndonduwurühi ahanti hoaf hiborindimboemosi,’ mehu.

³⁸ Nga asu ai ahanti nimori ranahambo hoeirüwurühi ahamundihoar yahomoya, ‘Nimori ndanana sapo nümbüri aharambürindi nimorani. Awi sihiri ahambo haponda hifokoandihurühi animbo asu sihiri ahanti-mayo napo ra fufundihumündefomboane,’ mehomo.

³⁹ Raniyomo asu ai ahambo mburündümo nümbürambeahindi hiboran piruwuri houmbo houmbo hifokoamarüwuri.”

⁴⁰ Sisas ai yare düdifihi yahuya, “Asu wofi hisi nümbüri aharambürri ai asükaindu tükündüfihri ra, nindou ahanti nümbüri hifandimarundi ranahamumbo nüngumandeapura?” mehuamboemo.

⁴¹ Asu ai hoafiyomondühi yahomoya, “Nindou moaruwai ranahamumbo nindou ranai hifokoa-ndeapurümbui. Rananimbo asu ai nindou bodimondambo ahanti nümbüri ra dagapuran asu ai hifandundühi wofi hisi süfi ambe nindou ranai nümbüri aharambürimbo bidiſiri dabudomboemo,” mehomo.

⁴² Raniyu asu Sisas ai ahamumbo hoafiyuhüya, “Awi, se moai hoaf Baiborambe apeningo ra hoeirundiyo? Hoaf ra yare hoafiyowohüya,

‘Worimboru-rundeimbti nindou ai worimbombo kambohoani moaruwai ra moani yaru moei yahomo masihoemo,
asu kambohoani ranai moani ndorihoeimbti hamindti kambohoanimbofe tükümfeyo.

Rani-moatükuni ra Adükari ai ramareandane,

nja ranimmoatükuni ra ro hoeirihunda aboedi hamindane, asefi,’ *Buk Song 118:22-23*

meho.

⁴³ Ranimboane asu sihamumbo hoafehapuri, ‘God nginindti hifandarandi ranamboani sihamumbo saihündimayo ra ndemündü haya asu nindou diđiyei ai hisi

aboedî hifandarandambe tüküfembohündə ranaheimbo dagadürimboi.

⁴⁴ Nindou düdi ai kambohoanî ranıwamî pırayu ana, ai munguna hürühümbo yagudümbui. Asu kambohoanî ranai nindou ranahandî wamî pırayo ana, ranambo ndüninderimboe,” mehu.

⁴⁵ Ranıyomo asu Godımbô sesi sıhou-rundeimbî nindou bogorıyomo asu Farisi nindouyomo ranai Sisasındî kafoefe hoafî ranahamboya ‘Yıhoefomboani yare kafoare hoafayu,’ yahomo fífirımarundi.

⁴⁶ Ranıyomo asu ai ahambo mbuimündümbo yahomo houmbo hohoanımomemo. Nga asu ai nindou afındî ahambo wakırerî menjoro ranaheimbo yıhımbomarundüri, nımbœ sapo ai Sisasımboya, Ai Godındî hoafî hoafıyu-randeimbî nindoumbofimboani masei ranımbô wambo.

22

Sisas ai nımorehi semındî sımboanî sesesımbô kafoefe hoafî hoafımayu

(Ruk 14:16-24)

¹⁻² Asu asükai Sisas ai kafoefe hoafınambo hoafıyundürühıyahuya, “God ıgınındî hifandarandî ranana ndahurai-ane. Mamımbô adükarı bogorî nindou ai nımorehi semındî sesesımbô sesi raraore fıkımı-fıkımire masıhendî ahandî nindowenihî nımorî ai nımorehi semındımbomayua.

³ Ranıyu ai nımarümbo ahandî ratüpuriyomo-rundeimbî nindoumbô koamarıhepurî nindou bıdıfırambo sesesi si ranıfıhî tükündafundi yaho hoafıyopurımbô. Nga asu ranı-sımboanî nindou ranai moai tüküfembo hohoanımoyomo.

⁴ Ranıyu asükaiyu ai ahandî ratüpuriyomo-rundeimbî nindou bıdıfırambo koamarıhepurî. Ai yare hoafıyuhü yahuya, ‘Wandî sesesımbô si ranai ndeara naframındımboane. Burmakau anamındî asu nıñıhondî bıdıfırı wowondümbî wandî hıfokoaru mandu dıdıboadıru naframındımboane. Nga se difomo nımorehi semındımbô sesesi ra sesımbô,’ yahu hoafıyu koamarıhendi.

⁵ Nga asu nindou ranai moai ahamundi hoafı himborıyomo hou homo, nga wanı. Nga ai ahamundi hohoanımomemo süngu ahamundi ratüpuriyomo bukürımefoundî. Nindou mamı ai ahandî nümbürınambo-ndefi, mamı ai ahandî stoa worınambofi raraomarundi.

⁶ Asu bıdıfırı ai nindou ranahandî ratüpuriyomo-rundeimbî ranahamumbo mburüpündümo houmbo bubuhaiyomopurühı hıfokoakomarüpüri.

⁷ Raniyu asu bogorî nindou-mayu ranai ranimbo ñgusüfoambe moaruwairirühî yahuya ahandî ami ranahamumbo koamarîhepura ai homo nindou hifokoaru rundeimbî memo ranahamumbo hifokoako-foarupurûhi ahamundi ñgoafî ra hai kamandu kamandu marundi.

⁸ Raniyu asu ai ahandî ratüpuriyomo-rundeimbî ranahamumbo hoafiyuhü yahuya, ‘Wandi nimorehî semindimbo sesesi si ranai ndeara naframindimboanesi, ñga asu nindou fandifembo hoafimayahî ranai moeî mehomo, ñga ñgirî wandî worambe difomo.

⁹ Ñga haponda se ñgommo munjuambo bogorî nafti ranihunda munjuambo nindou hoeindundühi ana, hoafindimondani nindou afindî safi wandî sesesimbo si ranühî ai mbifandund-amboane! mehuamboemo.

¹⁰ Raniyomo asu ahandî ratüpuriyomo-rundeimbî ranai munjuambo nafti bogorî ra homondühi munjuambo nindou hoeirupurûhi gugurîmarundi. Nindou bîdifirî aboedi, bîdifirî moaruwai kapeihî, ranai munju fandafandambo nimorehî semindi sesesimbo fondî ra nindou yançirî güremareandi.

¹¹ Raniyu bogorî nindou ai nindou mafandandi ranaheimbo hîmboasafimbo huwane nindou mamî ranai sesesimbo hombo hoearî yihuruyimindi-koate mamaruwa hoeimariri.

¹² Raniyu asu bogorî nindou ai ahambô düdurirûhi yahuya, ‘Wandafti, se ra nünüñguyafoamboyafî sesesimbo sihi hombo hoearî yihuruyimindi-koate tükümefoandi ndana?’ mehundoa asu nindou ranai moanî hoafî-koate sîri yare mamaru.

¹³ Raniyu bogorî nindou ai ahandî ratüpuriyomo-rundeimbî ranahamumbo hoaffiyuhü yahuya, ‘Nindou ranahambo yirî warî hüputüpündümo houmbo weindanî nimbi nimorehî ambe pinduwuri. Rananimbo ai heindühi yahafî hitimbi randamboane,’ mehu.’

¹⁴ Ndeara Sisas ai hoafiyuhuya, “Nindou afindimboyo fandifembo hoafimayonduri, ñga asu moanî yimbu mamî yançirî ranaheimbo dibonimayonduri,” mehu.

Takis kakî sai hohoanimo ranahambo Sisasimbo düdumarîhorî

(Mak 12:13-17; Ruk 20:20-26)

¹⁵ Farisi nindou ai homo Sisas hoafayu ranahambo nîni düdufe hoafî sihirî hoafîdefühî ranambo yirümondihurimbo yahomo fîfirîmarundi.

¹⁶ Raniyomo ai nindou ahamumbo sünguripuri-rundeimbî asu Herotindî süngururu-rundeimbî bîdifirî ranahamumbo Sisas-sowana koamarîhoupuri.

Ai homo Sisasimbo-so tüküyafu hoafiyomondohü yahomoya, "Nindou yamundo-randeimbi, ro sihambo fífirihuninimboaneñ se anihondümbo hondü hoafiyafü arandü ra. Nindou ai nîne-hohoanimo hohoanimoayeñ ranahambo se afindü hohoanimo-koate seana Godindü anihondü hohoanimo ranahambo yamundo randühanañ. Asu seana sihafü himboahü munqua nindou sîmogodühanei.

¹⁷ Ranana asu se yihoefimbo hoafiyafimuni. Se ra ranimbo nünguro hohoanimoayafühüyafa? Romi-yomondü nindou bogori Sisar ranahambo takis kakü saimbo ra aboedüyo wanüyo?" mehomondamboyu.

¹⁸ Ngä asu Sisas ai ahamundi nîne-hoafü moaruwai fífirarundi ranimbo fífireandi. Raniyu asu ai ahamumbo hoafiyupurühi yahuya, "Awi seana nindou yimbu yafambe-imbanemo! Se ra nîmboe wambo ñgorü-süngufendirimbo yahomo houmboemo rana?

¹⁹ Naha ndühi wambo kakü hoari takis-ambe sihefembo-mayo ra nafui-yomondirü, mehuamboemo. Asu ai ahambo kakü hoari ra sowandümo homo nafuimemondo.

²⁰ Raniyu asu ai ahamumbo hoafiyuhü yahuya, "Se ra dade ñgusümboariyo asu ndürüyo kakü ndanifihü apaiaro rana?" mehuamboemo.

²¹ Asu ai ahambo simborü yahomoya, "Adükari bogori nindou Sisar ranahandane," mehomondamboyu. Asu Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, "I awi refeanasü nîne-moatkunü Sisarindayo ahambo sihefemboane, asu nîne-moatkunü Godindayo ahambo sihefemboanesü," mehuamboemo.

²² Raniyomo asu ai ranü hoafü ra himboriyomo houmbo hepünafundühi ahambo ranühi yaru hininqiruwuri houmbo ndamefundü.

Nindou yifihündü botife hoafü ranimbo Sisasimbo düdumemondo

(Mak 12:18-27; Ruk 20:27-40)

²³ Mamü ranü sihi Sadyusi nindou bïdifirü ai Sisas sowana tükümefundü. Ranü nindou ai-ana ñgirü nindou yifihündü botindife-ndandü yahomo rundeimbi nindouyomo.

²⁴ Raniyomo asu ai Sisasimbo düduruwurihi yahomoya, "Nindou yamundo-randeimbi, Moses ai yare hoafiyuhü yahuya, 'Nindou mamü ai nîmorü-koate yifinduanü ana, asu ahandü akidü ai ahandü-mayo nîmorehi kai ra ndemündü haya yifimayu ranahandü fondühi farîhefembo-hündü ahandü nîmorü ra amongoändü nîmorü-mbiyuwamboane,' mehu.

²⁵ Horombo yihoefü mbusümo apodoho mamü 7 ranai maninqomo. Amongo hondü ai nîmorehi ra semündü haya nîmorü mbuimindi-koate yifiyuhüyü asu

ai nimorehi ahандi ra ranikimi akidimayu ranahambo hiningimareandi.

²⁶ Ranikimi akidimayu amboani yahurai amoŋo hondu ai ramefiyu nou ramefiyu. Raniyu asu ai ranikimi akidi ŋgoru mbusumondi amboani ŋgoru yahurai ramefiyu. Moani mami yahurai yangiri homo-homombo bidifirani akidi hondu 7-mayu ranahandifihi түmareandi.

²⁷ Ndeara bidifiranambo hondu nimorehi ranai yifimayo.

²⁸ Nga asu sүngunambo nindou yifihundi yangiri botifembo si tüküfeambe ra nimorehi ranai nindou dadi nimorehimanda? Apodoho-mami ranai sapo ahambo munjuambo masowandümo anest,” mehomondamboyu.

²⁹ Asu Sisas ai ahamumbo simbori hoafiyuhu yahuya, “Awi seana hihindi hohoanimombu nindou-anemo! Awi seana nimboe sapo Baiborambeahindi hoafiyo asu Godindi ŋginindiyo ra fifirifeckoate-wambo ranimboanemo.

³⁰ Nindou yifihundi botehindi ana, ai sapo sүnambeahindi nendi sүnambe amarimo yahurai tükündahindühi animbo asu ai ŋgiri nimorehi nindowenihühi ndahindi, nga wani.

³¹ Asu sapo nindou ai yifihundi botife ranimbo ra, awi se moai God ai Bukambe siheimbo hoafimayundüri ra hoeirihindiyo?

³² Sapo ai yare hoafiyuhu yahuya, ‘Ro-ana Abrahamindi God-anahi, Aisakindi God-anahi, asu Sekopindi God-anahi!’ mehu. Aiana yangiri nүngumbi nindou-yafe God-ani asu ai yifihundi-yafe Godiyupoani,” Sisas ra mehu.

³³ Nindou afindi ranai rani hoafi ra himboriyei hehi Sisasindi yamundife hoafi ranimbo mahepunahindi.

Nine ahinümbi hohoanimo bogorayo ranahambo hoafimayu

(Mak 12:28-31; Ruk 10:25-28)

³⁴ Rani hoafinambo Sisas ai Sadyusi nindou ahamundi hoafi kikimareapuri. Raniyomo asu Farisi nindou ai rani hoafi ranahambo himboriyomo houmbo ai mamühi gugurimefundi.

³⁵ Raniyu asu nindou mami ahamundi mbusümo ahinümbi hohoanimo fifireandeimbi ranai mami düdufe Sisasimbo randihini hoeindihini yahu-haya düdumariri.

³⁶ Ai ahambo düdurirühi yahuya, “Yamundo-randeimbi nindou, naha ahinümbi hoafi ranaiyo moani adükari hamindayo?” mehuamboyu.

³⁷ Asu Sisas ai simbori ahambo hoafiyundühi yahuya, “Adükari sapo sihafi God ranahambo, sihafi ŋgusüfo munjuambo, sihafi hohoanimo munjuambo, yifiafi munjuambo ranambo ŋgusüfo pandowori.”

³⁸ Ranı ahinümbi hohoanimo ranane ai weanjurühididi asu moant adükari hamindayo.

³⁹ Asu ngorü ahinümbi hoafit adükari ranı-kiminindi ra ndahurai-ane, ‘Se ngunindamburi ranaheimbo ngusüfo pandowanduri sapo se sihafit fimbo rawarowandi nou.’

⁴⁰ Mosesindı munjuambo ahinümbi hohoanimo aho ranane asu Godindi hoafit hoafiyomo-rundeimbı nindou-yomondı yamundife hohoanimo ranane munjuambo ranana yimbu adükari ahinümbi hoafit ra niminduhane,” mehu.

*Sisas ai düdi Kraisayu yahu haya düdumefiyu
(Mak 12:35-37; Ruk 20:41-44)*

⁴¹ Farisi nindou ai guguriyafu mamarimonda Sisas ai ahamumbo düdufipurühi yahuya,

⁴² “Se ra Kraisimbo nüjguru hohoanimo yomondühi yomoa? Ai ra dadit amoao mamiyomondambe-ahindiyua?” mehuamboemo. Asu ai simborit hoafiyomondühi yahomoya, “Ai-ana Defitindi amoao-ambeahindani,” mehomondamboyu.

⁴³ Asu ai ahamumbo düdureapurühi yahuya, “Asu nününgufemboyoy Yifiafı Aboedı ranai Defitimbo hohoanimo ngusüfoambe horımarera asu ai Krais ranahambo Adükari-ani mehundoa? Defit ai yare hoafiyuhü yahuya,

⁴⁴ ‘Adükari Ai wandı Adükarimbo yare hoafiyuhü yahuya,
“Wandı warı hondünit ndanühi ndando nımandıftı
nigmatımbı

asu sünguna sihambo hürütümbi nindou sihafit yirümbo
hoarehi hininqindıheamboyahı,”’ *Buk Song 110:1*
Defit ra-mehu.

⁴⁵ Defit ai Krais ahambo Adükari yahundo marandane. Asu nüjgufimboyu Krais Ai Defitindi ahuirayu rana?” mehupuri.

⁴⁶ Asu nindou mamı ai-amboanı moai Sisasindi düdufe hoafit ranımbı simborit hoafiyundo, nga wantı. Ranıyomo asu ai rıhunda peyomo houmbo ahambo düdufembo ahınırurühi asu ai moai ahambo mamı düdufe amboanı düduyafundo rundı, nga wantı.

23

*Sisas ai ahinümbi hohoanimo yamundurundeimbı asu
Farisi nindou ranahamundi hoafit ranımbı ahını hoafimayu
(Mak 12:38-39; Ruk 11:43, 46; 20:45-46)*

¹ Ranıyu asu Sisas ai nindou afındı ahambo wakirerı menjoro ranaiyei asu ahambo süngurürü-rundeimbı-memo ranaiyomo aheimbo wataporımbomaranduri.

² Ai yare hoafiyundürühü yahuya, “Ahinümbi hohoanimo yamunu-rundeimbi asu Farisi nindou-anemo ai siheimbo yamundi-fembo Mosesindı fondı kosiründümo houmbo anitngomo.

³ Ranımbohündambo anımbo asu se himborindei süngundhindı nını-moatükunımboyo ai se rarıhi yahomo houmbo hoafemondüri ranımbo. Nga asu se nıne-moatükuntı ai rawarundi rasüngu randıhimboyei, nga wanı. Aiana hoafı yanğırane ai rarıhi rarıhi-emo, nga asu ai ahamundi-hoarı refembo ana, ngırı randundi.

⁴ Ahamundi ahinümbi yamundi-fe hoafı ra tıñümbi moatükunane. Ai-ana nindou amurıyei daboahamındıwamı nımboreimbi moatükuntı ai mbısaħümündia yahomo houmbo hüputüpüründümo nandundühanemo. Asu aiana ahamundi-hoarı ngırı akıdou amboanı nımboreimbi moatükuntı ai manandundi ranahambo semındımbo moai farıhouwuri, nga wanı.

⁵ Nindou ai yıhoefımbo hoeimbırıhimuni ya-homondühanemo ai nindou himboahü munğu-moatükuntı ra yaru arundi. Ai dıdıbafıfe wadagi adükarı güdu mburu yihururündümo arundi. Asu ai ahamundi hoearı ranı himborıfıhi moanı ranı-poanımbo yihuru yihurumarundi.

⁶ Aiana nımarıfondı aboedühi nımarımboane hohoanımoyomo arundi afındı sesesımbo si simboanane asu Suda-yafe rotu worı ranambe dırıdühi nımarımbo-anemo hohoanımoemo.

⁷ Aiana nindou ai ahamumbo nindou afındı fandıfeambe yıhoefımbo hıhıfımbırıhümuntı, yahomo asu yıhoefımbo yamunu-rundeimbi nindou-anemo mbısaħümuntı mbırıhündı, yahomombo-anemo hohoanımoyomo arundi.

⁸ Nindou ai siheimbo yowani yamunde-randeimbi nindou mbısaħındırımboyei, nga wanı. Seana moanı mamı apodoho apodoho mamı yanğıranei, nga sihei Yamunde-randeimbi Nindou aiana moanı mamı ai yanğırani anüŋgu.

⁹ Asu se nindou mamı hıfı ndanühında ranahambo ahınındıhoruhı hoafındeihıya ‘Ape’ mbıseimboyei, nımboe sapo sihei Ape mamı yanğırani sünambe amaru.

¹⁰ Asu nindou ngorü siheimbo hoafındeihıya ‘Yamundo-randeimbi’ mbıseimboyei, nımboe sapo sihei yamunde-randeimbi Krais yanğırani.

¹¹ Nindou düdi ai sihei mbusümo nindou adükarı hamındı anüŋgu ana, asu ai sihei ratüpürıyu-randeimbi nindoumbofi mbünüŋguwamboane.

¹² Nindou düdi ai ahandıhoarı nindou adükaranahı ehu ana, ahandı ndürü hıfınambo gadımboe. Nga asu nindou düdi ai ahandıhoarı hıfınamboareandı ranai ana ahandı ndürü adükarındımboe.”

*Sisas ai ahamundi yimbu yafambe moaruwai hohoanimo
yaru arundi ranimbo hoafimayu
(Mak 12:40; Ruk 11:39-52; 20:47)*

13 "Ahinümbi hohoanimo yamundu-rundeimbì nindou-anemo asu Farisi nindou-anemo, hiipoanimboembou-anemo. Awi seana yafambe yimbumbiyomo houmbo-anemo! Seana nindouyei ɔgusümboarühi God ɔgnindì hifandarandi ranahambo yipuri papiru hininqiru arundi. Asu se sihamundihoari amboani moai ranambe kefoau homo-rundi. Asu asükai se moai nindou didiyei ai ranambe kefoefembo yifirayei ranaheimbo hininqiwura kefoehi hüsi, ɔga nafti gürarundi.

14 [Ahinümbi hohoanimo yamundu-rundeimbì nindou-anemo asu Farisi nindou-anemo, se hiipoanimboembou-anemo. Awi seana yafambe yimbumbiyomo houmbo-anemo! Seana sapo nimorehi kai animboei ranaheimbo woshoafori hoafiyomo-ndündürühänemo asu se ahei wori kosaründimo. Rananemo asu se nindou ai hoembirihimuna yahomo houmbo Godimbo moani gedühi didibafiyomondühi homo arundi. Raninimböhündambo animbo süngunambo sihamundi tinqirifo ra moaruwai hamindi tükündifepurimboe!]

15 Ahinümbi hohoanimo yamundu-rundeimbì nindou-anemo asu Farisi nindou-anemo se boboharindümo! Awi seana yafambe yimbumbiyomo houmbo-anemo! Seana botiwami hoe hangifo-süngu homo arundane asu hifi-süngu homo arundane ra nindou mami sihamundi süngurapuri randeimbì tükife niŋgombo kokombohündambo-anemo. Nindou ranai sihamundi süngurapuri-randeimbì nindou tükifiuwānane asu randüwuranai ai haiambe nafti gadümbui sapo se-amboani rawefundi nou. Ranani nindou ranai se rarundanai ahanti moaruwai hohoanimo sihamundi moaruwai hohoanimo ranahambo ɔgasündearandi.

16 Nindou himboatihari nindou amurambo nafti nafuimbo-memo, se hiipoanimboembou-anemo! Seana nindou yamundundühiya, Nindou düdi ai niniimboyu dabarihihi Godindì wori ranahambo dükare ranifihi dabarefiyu ana, ra moanane. ɔga asu nindou düdi ai gor Godindì wori ranambe engoro ranifihi dükare dabarefiyu ana, asu ai ranmoatükun refembomayu ra anthondümbi rambireandamboane yahomo arundi.

17 Seana himboatihari hohoanimo-koate nindou-anemo! Nini-moatükunyo ai moani ahinümbi moatükun-ayo, gor ranaiyo asu Godindì wori ranifyo? Gor ai Godindì worambe yangoromboane asu Godindì moatükun hondü nahurai tükefeyo.

¹⁸ Asu asükai seana yamundundühiya, Nindou düdi ai sesi sihefe hasihoni ranahambo dükare ranifih dabarefiy ana, ra moanane. Ngä asu nindou düdi ai sapo sesi sihefe hasihoni raniwami sesi asihefeyo ranahambo dükare ranifih dabarefiy ana, asu ai ranimoatükun refembomayu ra anhondümbo rambireandamboane yahomo arundi.

¹⁹ Awi seana nindou himboatiharanemo! Niñi moatükuniyo ai moani ahinumbi moatükunayo, sesi asihefeyo ranaiyo asu sesi sihefe hasihoni ranijo? Ses, sesi sihefe hasihoni raniwami yançoromboane asu sesi ra Godindi yançirü tükefeyo.

²⁰ Ranimboane asu nindou düdi ai sesi sihefe hasihoni ranahambo dükare dabarefiy ana, munju moatükunt raniwami enjoro ranahambo kameih ranifih dabarifhani.

²¹ Asu nindou düdi ai Godindi wori ranahambo dükare ranifih dabarefiy ana, asu God ai wori ranambe anüngu ranifih kameih dabarifhani.

²² Asu nindou düdi ai sünü ranahambo dükare ranifih dabarefiy ana, asu ai sapo Godindi niñari hifandimbo fondi asu ai mare fondi raniwami amaru ranahandi-ihi kameihu dabarifhani.

²³ Ahinumbi hohoanimo yamunu-rundeimb nindou-anemo asu Farisi nindou-anemo, se hipoanimboembou-anemo! Awi seana yafambe yimbumbanemo! Se-ana munjuambo akidibou sesabefembo moatükunt wambif nahirai ranane se yimunjuründümo mburu asu 10 ranahandi ngorü bïdifirü ra Godimbo yiboboru asihemo. Ngä asu seana adükari ahinumbi hoaf bïdifirü ranahambo ana se hinjingirumbo-anemo. Sapo ranimoatükunt hoaf ranana ini ra, nindou munjuambo ranaheimbo mam si mogodit hohoanimombo hohoanimo, nindou ngorümb hipoambo hohoanimo, asu anhondümbofe hohoanimo ranane. Godimbo niñi-moatükuniyo 10 ranahanda mam bïdifirü yibobofe sihefe ahinumbi hoaf ra se hinjingindumboemo, ngä adükari moatükunt hohoanimo hoaf mayahi ranamboani se süngundu ndundi.

²⁴ Seana himboatihariyo hefe nindou ngorümb nafit na fuimbo nindou-anemo! Seana himboafif ranahamumbo simindit hoe ranambe foerimonda hürühoupurühänemo, ngä asu kamer niñhondi adükari ra kameihuru sirifoarundühänemo!

²⁵ Ahinumbi hohoanimo yamunu-rundeimb nindou-anemo asu Farisi nindou-anemo, se hipoanimboembou-anemo! Awi seana yafambe yimbumbanemo! Se-ana sesi hipirü napo ra himboran moanambüh ranane popoa-

iarīhoemo, ḥga asu wagabe ragu ana hümbuhün̄i hohoan̄mo asu moan̄i s̄hamundi fi ranahambo hohoan̄mo ran̄imboane foafusafu h̄in̄iŋ̄irundan̄i tüküra piareandi.

²⁶ Farisi nindou seana h̄imboat̄hari nindouanemo! Awi se h̄ip̄iri ranambe ra, wagabe ragu ran̄ boatei popoaind̄ihoemondan̄i an̄imbo asu h̄imboran̄ moanambüh̄i ranamboani kameih̄i aboed̄i h̄imbond̄imboe!

²⁷ Ah̄inümb̄i hohoan̄mo yamundu-rundeimb̄i nindouanemo asu Farisi nindou-anemo, se h̄ipoan̄imboembouanemo! Awi seana yafambe yimbumbanemo! Seana yifambe ranahambo yihuruyo h̄in̄iŋ̄ifeyoan̄i an̄iŋ̄go yahurai-anemo! Ranane sapo yifambe ranai moanambüh̄i h̄imboran̄i ranai aboed̄i h̄imboyo haya an̄iŋ̄go, ḥga asu ragu wagabe ranana yif̄i hambohamind̄i f̄is̄iŋ̄arümb̄i moaruwai ranai mam̄ikariyombo foer̄imboane. Se s̄hamundi fiambe ragu ra moan̄i yahurai ham̄indanemo!

²⁸ Yahurai-anemo se-amboan̄i fi moanambüh̄i nindouyei h̄imboahü mbumundi nindou h̄imboemo, ḥga asu s̄hamundi fiambe ragu ranana yafambe yimbumbi hohoan̄mo asu moaruwai hohoan̄mo ranambo güre pireapur̄imboane.

²⁹ Ah̄inümb̄i hohoan̄mo yamundu-rundeimb̄i nindouanemo asu Farisi nindou-anemo, se h̄ipoan̄imboembouanemo! Awi se-ana yafambe yimbumbanemo! Seana Godind̄i hoaf̄i hoaf̄iyomo-rundeimb̄i ranahamundi yifambe naf̄iru arundi. Asu nindou aboed̄i mbumundi man̄imboei-mayei ahei yifambe-wam̄i se yihururu h̄in̄iŋ̄iru arundi.

³⁰ Asu rananemo se yaru hoaf̄iyomondüh̄iya, ‘Ro horombo s̄ihef̄i amoao mami man̄iŋ̄gomo ranambe mban̄imboef̄i-mbonana ḥgiři ro Godind̄i hoaf̄i hoaf̄iyomo-rundeimb̄i nindou ranahamumbo h̄ifokoefembo far̄ihehupuri.’

³¹ Asu se ran̄i hoaf̄i yaru hoafemo ranana asu se maru sapo nindou d̄idemo Godind̄i hoaf̄i hoaf̄iyomo-rundeimb̄imbo h̄ifokoamarüp̄i ranahamumbo nahurai-anemo weindah̄i nafuiayomo.

³² Refe ana, awi koe se n̄ine-moatükun̄i s̄hamundi amoao mami ai ramarundi ran̄ifih randu ḥgomu naf̄indundümo!

³³ Awi seana amoasiranemo! Seana moaruwai amoasirindi n̄imori hondanemo! God ai s̄hamumbo pap̄ife hoaf̄induan̄i se haiambe gad̄imboemo. Nüngundu se ranahambo mafebou-a?

³⁴ Ran̄imboane asu se h̄imborind̄imo nda. Ro s̄hamumbo sowana Godind̄i hoaf̄i hoaf̄iyomo-rundeimb̄i nindou, f̄ifirundeimb̄i nindou asu yamundu-rundeimb̄i nindou ranahamumbo koand̄iheheapuriimboyahi. Ranan̄imbo asu

se bidiñirî hifokoandupurimboemo, bidiñirambo nimifihi hifokoefembohunda pandupurimboemo, bidiñirambo Godindî worambe bubundüpuriñboemo. Asu bidiñirambo ñgorü ñgoafihündî heboadüpuri houmbo wandüpuri ñgomó ñgorü ñgoafihü tükündafundi.

³⁵ Ranimboane asu nindou mbumundi hifi ndanuhî manimboei ranaheimbo hifokoamarundüra yifmayei, ranî munju moatükuni ranahambo se hütiyomo. Sihamundi hüti sünjguyo sapo nindou ai mbumundi hohoanîmo sünjurihindeimbî Eberindî sirambeahindî peyo haya ho hombo Sekaraia sapo Berekiandi nimorîmayu ranahandifihî tümareandi ranahambo hifokoamaruwuri. Se Godindî worî asu sesi sihefembo fondî mbusümo ranambeyo hifokoamaruwuri. Ranimbohündambo anîmbo sihamundi-wamî tînjirîfo ranai nañgopurimboe.

³⁶ Ro sihamumbo anihondümboanahî hoafehapuri nda. Nindou hifokoaru marundi ranahambohunda tînjirîfo afîndanîmbo God ai nindou haponda anîmboei aheiwami nandeandürumbui."

*Sisas ai Serusarem ñgoafî ranahambo hohoanîmomayu
(Ruk 13:34-35; 19:41-44)*

³⁷ "Serusaremihündî, Serusaremihündî, se Godindî hoafî hoafiyomo rundeimbî nindou ranahamumbo hifokoarîhipurûhi asu se Godindî hoafî semîndî hombo nindou siheimbo sowana koamarîhepurî ranahamumbo hifokoefepurimbo safombo nimoeinambo-riñpurî marîhündî! Ro sihafti mbusümo nindou anîmboei ranaheimbo wagidemîndîndürûhi warî gabudîfoefendürimbo afîndî hohoanîmomayahî kakaroko hondî ai ahanti weihoandi mbanendi hoareharamindîndürî nou. Nga asu se wambo moai refembo raro-safîndîri, nga moei masafî.

³⁸ Asu se himborînde. God ai Ahanti worî sihei mbusümo hinîngîmareandi asu moani fondarîmboe.

³⁹ Ro nda siheimbo hoafehanduri, hapondanambe ana se ñgiñri asükai wambo hoeindîhindiri, nga ñgo ñgombo sünjunambo anîmbo se randîhi hoafîndehîya, 'God, Se nindou ai Adükârîndî ndürîna tükefiyu ranahambo aboedi aboedîndîworî,' mbiseimboei," mehu.

24

Sisas ai Godindî worî ra biriboemboe yahu haya wata-porim bomarandi

(Mak 13:1-2; Ruk 21:5-6)

¹ Sisas ai Godindî worî ranambeahindî tüküfi haya huwane asu ahambo sünjururü-rundeimbî ai ahambo

sowana mahomo Godindı wori worimbomarundi ra na-fuiyondowohü hoafiyondombobohünda.

² Raniyu asu Sisas ai ahamumbo hoafiyuhü yahuya, "Yint, ro anihondümbo-anahı nda hoafehapuri. Se haponda munjuambo moatükunı ra hoeirundai? Ngırı nimoei nda sünjuambo ana rande atüboakı-atüboakındo gafuwani hoeindundi, nga munjuambo nimoei ra hifin pindıhimboyei," mehupuri.

Sisas ai ahambo sünjururürundeimbimboya tıñırifo tükündifemboe yahu hoafimayu

(Mak 13:3-13; Ruk 21:7-19)

³ Sisas ai Orif Nımi Hifi Wafuambe nimaru ane asu ahambo sünjururü-rundeimbı ai yanğırı hafomo ahambo-so tüküme fundı. Raniyomo asu ai düduya fu hoafiyomondühi yahomoya, "Se yihoefimbo hoafiyafımunı nüngu-sımbaanı ranı-moatükunı ra tükümandife? Asu nını-moatükunı boatei tükündifeyoanı hoeimandıhu saço se kosımbaoyaffı ranane asu ndeara bıdífiranambo si tüküfemboayo ranane ranahambo fífırındıhumboyeffı?" mehomondamboyu.

⁴ Raniyu asu Sisas ai sımborı hoafiyuhü yahuya, "Awi se hıbadümbo nindou ai sıhamumbo wosıhoafırı hoafındeimboyei.

⁵ Nga nindou afındı ai tükündafu wandı ndüri dükändü hoafındımondühi anımbaya, 'Ro nda Krais-anahı!' mbısimondühi anımbı ai nindou afındı ranaheimbo wosıhoafırı hoafındımondanı ai anihondümbondıhimboyei.

⁶ Se yifiarı hoafı asu yifiarı yafui hoafı himborındımbemo. Nga asu se ranı-moatükunı ranahambo hıbadümbo, nga hepünündafumboemo ranımbı. Ranı-moatükunı ra tükündifemboesi, nga asu ranı-moatükunı tükefeyo ranahambo ndeara bıdífiranambo si ane yahopoanı, nga awi wanı.

⁷ Hifi hifi ranai sımborı yifiarındımboe. Asu adükarı bogorı nindou mami ahандı nendı ranai ngorü adükarı bogorı nindoundı nendı ranı-babıdı sımborı-sımborındımbemo. Hifi bıdífırı ranıfihi sesi ai wanındohü asu hifıhe ranai tükündifendamboe.

⁸ Munjuambo moatükunı ra tükefeyo ranana moanı nimorehı ai nımorı wakemındımbı asübüsı boatei asemindo yahurai boatei-ane tükefeyo.

⁹ Rananımbı sıheimbo mbundüründümo tıñırıfombı moatükunambe sındundürühi hıfıkoandundürımbemo. Rananımbı munjuambo hıfındı nindou ai wandı sünguna sıhamumbo yıboarukondühüpürımboyerı.

¹⁰ Ranı-sımbaanı nindou afındı ranai ahei anihondümbofe hohoanımo ra hıniñgındıhindühi, asu

ai ahei ḥgunindı ranaheimbo nindou amuri hürütümbi nindouyei warühindihindürühı asu aheihoarı amboanı simborı yiboarukofırındeimboyei.

¹¹ Rananımbı asu Godındı tı̄kai hoafı̄ hoafı̄yomo-rundeimbı nindou afındı ranai tükündafundühi anı̄mbo asu ai nindou afındı ranaheimbo wosı̄hoafırı hoafı̄ndımondanı anı̄hondümbondıhimboyei.

¹² Ranı̄fihi anı̄mbo asu sapo moaruwai hohoanı̄mo ranai afındı tükündifeyohü nindou ḥgorümbo hı̄poambofeihı̄ ḥgusüfo pefe hohoanı̄mo ranai akı̄doundı̄mboe.

¹³ Nga asu nindou düdi ai nı̄nı̄-moatükunı̄ ahambı tükefeyo ranahambo moanane yahu kıkı̄hı̄ramündı anüngu ai ḥgu ḥgumbo bı̄difı̄ranı̄ si tüküfiyuambe ranana ai aboedambondı̄fimbui.

¹⁴ God ḥginındı̄ hı̄fandarandı Aboedı̄ Hoafı̄ ranahambo munjuambo hı̄fı̄ ranühı̄ nindou munju ranaheimbo weindahı̄ bokarı̄hefendüranı̄ anı̄mbo asu ndeara bı̄difı̄ranı̄ si ra tükündifemboe.”

Moaruwai hamındı̄ moatükunı̄ tükündifemboe

(Mak 13:14-23; Ruk 21:20-24)

¹⁵ “Asu moaruwai moatükunı̄ nı̄ŋgombo-mayo sürühoeimbı̄ fondı̄ ranahambo moaruwaimbondeambui ranahambo Godındı̄ hoafı̄ hoafı̄yu-randeimbı̄ nindou ahandı̄ ndürı̄ Danier ai wataporı̄mbomarandı̄ ra se hoeindumboemo. (Nindou düdi ai ndanı̄ hoafı̄ ra hoeifemboayu ranai hoafı̄ ranahambo ndore fı̄firı̄mbı̄reandamboane.)

¹⁶ Ranı̄-sımboanı̄ anı̄mbo nindou dı̄dı̄yei ai Sudia hı̄fambe anı̄mboei ranai hı̄fı̄ wafunambo nı̄mai mbı̄fefoehindamboane.

¹⁷ Ranı̄-sımboanı̄ ana sapo nindou ahandı̄ worı̄kı̄mi amaru ranai ahandı̄ napo worambe kurayo ranahambo hanı̄ semı̄ndı̄mbo hı̄hını̄ŋı̄ndeambui.

¹⁸ Asu nindou düdi ai ahandı̄ nümbürambe anüngu ranai ḥgırı̄ ahandı̄ hoearı̄ ması̄hendı̄ ra semı̄ndı̄mbo hı̄hı̄rındı̄fi ḥgu, nga wanı̄.

¹⁹ Ranı̄-sımboanı̄ nı̄morehı̄ dı̄dı̄yei ai nı̄morı̄ furümbayei-anı̄ asu nı̄morehı̄ nı̄morı̄ tı̄tı̄ sımı̄ndeimbayei ranane ranaheimbo moaruwai hamındı̄ tükündifemboe.

²⁰ Se Godı̄mbo dı̄dı̄bafı̄ndı̄mo rananı̄mbo asu se ḥgırı̄ afındı̄ ḥgisı̄harı̄ tüküfeyoambe anı̄ asu moanı̄ nı̄marı̄mbo si ranambe anı̄ ra se ḥgırı̄ feboundı̄!

²¹ Ranı̄-sımboanı̄ tı̄ŋırı̄fo afındı̄ tükündifemboe. Horombo God ai hı̄fı̄ sünü nafı̄marandambe peyo haya ho hombo hapondanı̄ tükefeyombe ana, moai afındı̄ tı̄ŋırı̄fo ndahurai tüküfeyo. Nga süŋgunambo ranı̄

sı̄mboanı̄ ana moanı̄ munjgunambo tı̄nırı̄fo afındı̄ hamındı̄ moatükuntı̄ anı̄mbo tükündı̄femboe. Asu randı̄fe hayambo ra sün̄gunambo ana ı̄gırı̄ asükaindo tı̄nırı̄fo yahurai tükündı̄feyo.

²² Nga asu God ai ranı̄-sı̄mboanı̄ ranahambo bodı̄fombofe kıkı̄hiyı̄mındı̄-koatembembonana munjguambo nindou ranai ı̄gırı̄ aboedamboyahindi. Nga asu God ai munjguambo nindou sapo ranaheimbo wandanei yahu dı̄bonı̄mayundürī ranı̄mbohündambo wambo anı̄mbo asu hapondanı̄ ana God ai ranı̄ si ra awi bodı̄fombonde kıkı̄hı̄ndamündümbui.

²³ Rası̄mboanı̄ nindou bı̄dı̄fırı̄ ai sı̄hamumumbo hoafı̄yeihüya, ‘Se ndühī hı̄mboemo, nga Krais ana ini nda!’ mbı̄sei-anane, asu ‘Ai ana ini gogu ra!’ mbı̄sei-anane ra se nindou ranahei hoafı̄ anı̄hondümbo-ndundürı̄mboemo.

²⁴ Nı̄mboe sapo nindou bı̄dı̄fırı̄ ai tüküyafundühī wosı̄hoaforı̄ hoafı̄ndı̄mondühīya, ‘Ro Krais-anahı̄,’ asu ‘Ro Godındı̄ hoafı̄ hoafı̄ya-rı̄handeimbı̄ nindou-anahı̄,’ mbı̄sı̄mbo-memo. Asu ai hepünı̄feimbı̄ moatükuntı̄ nafuindı̄mondühī ranı̄-poanı̄mbo ı̄gını̄ndı̄ nafuimbo ratüpurī ratüpürı̄ndı̄mboemo. Ai nindou sapo God wandanei mehu ranaheimbo amboanı̄ ndahurı̄mındı̄fı̄mbo mbı̄sı̄mboemo, nga ı̄gırı̄ndı̄mo.

²⁵ Ranı̄-moatükuntı̄ ranahambo ro horombonamborı̄he hoafı̄mehapurane, nga se ranahambo hı̄mborı̄ndı̄mo.

²⁶ Asu nindou ai randı̄hi hoafı̄ndeihı̄ya, ‘Hoeirı̄hi, Krais-mayu ranai ana nı̄mı̄ wohı̄ furı̄koate-reandı̄ hı̄föhani anüngu,’ mbı̄seianı̄ asu se ranı̄nı̄ ı̄gomboemo, nga wanı̄. Asu nindou ai randı̄hi hoafı̄ndeihı̄ya, ‘Aiana dı̄bo ndanambe ndanüngu nda,’ mbı̄seianı̄ wanı̄ asu se ranahambo anı̄hondümbobondumboemo, nga wanı̄.

²⁷ Nga Nindou Hönǖ ranai ana, sapo wabürüsı̄ sünü munju ranı̄fı̄hī hüfı̄hamındı̄ süfuanı̄poedī ı̄gu hafuanı̄ si boakı̄boadeamboe yahurai-anı̄mbo nindou hı̄mboahü tükündüfimbui.

²⁸ Sapo nahانǖhı̄yo nindou ai yı̄fı̄yo haya yı̄fı̄ nı̄moko ranai moanambühı̄ engoro ana, ranühı̄ koahoeimbı̄ ranai hei gugurı̄hindühanei.”

*Nindou Hönǖndı̄ kosı̄mbo si
(Mak 13:24-27; Ruk 21:25-28)*

²⁹ “Ranı̄ tı̄nırı̄fombü moatükuntı̄ si ranai ndeara munjundoanı̄ anı̄mbo nı̄mehünou, hüfı̄hamındı̄ ai nı̄mbı̄rajīnderühı̄ asu amoamo ai ı̄gırı̄ sindu.

Mupui ai sünambeahındı̄ fırı̄badı̄yı̄boai pütapı̄ndowohü asu munjguambo ı̄gını̄ndı̄ moatükuntı̄ sünambe anı̄ngo ranai fırı̄mındı̄mboe. *Aisaia 13:10; 34:4*

30 Rani-simboanî anîmbo Nindou Hondü ai tüküfembo nafuimbo moatükunî ranai sünambe weindahî tükündîfemboe. Asu hîfi ndanühündambo muñguambo sîrihündi nindou ranai arasiranindeimboyei. Asu Nindou Hondü ai sünambeahîndi mburüñgaiwamî nüñgumbo ahandî ñginîndi asu adükari himboamupuimbo-randeimbî moatükunî ndemündü haya ra dîbonde kuduanî ranahambo hoeindîhimboyei.

31 Rananîmbo fufunjî afîndî ranai hoafîndîmboe. Rananîmbo asu ai ahandî sünambeahîndi nendi ranhamumbo yimbuyimbu hîfi ra himboranîpoedî nindou muñgu God ai wandanei mehu gugurifendürimbohunda koandîhepura ñgomboemo.”

*Hoandasüfo nîmîndi ranahambo yamundîfe hoafî
(Mak 13:28-31; Ruk 21:29-33)*

32 “Asu se hoandasüfo nîmîndi türüfoarundühi ho-hoanîmondîmo. Ranî nîmî ranai ahandî düdüdü ranîfîhi hoehoai tütükîyohü emündü aforo ana, se fîfîrundi sapo ranana ndeara hoemboane.

33 Mamî ranî-süñgumbo anîmbo asu se hoeindundanî muñguambo ranî moatükunî ranai tükündîfeyoanî hoeindundühi rananîmbo se Nindou Hondü ai ñgîrî amitata kudu, ñga yipuri kîmani anüñgu, ra fîfîrîndumboemo.

34 Ro sîhamumbo anîhondümboanahî hoafehapuri nda. Bîdîfîri nindou hîfi ndanuhî anîmboei yîfîhai-koateayeiambe anîmbo ranî-moatükunî ranai tükündîfemboe.

35 Sünü hîfi ranai ana awarîndîhoemboe, ñga asu wandî hoafî ranana ñgîrî awandîhoayo, ñga wanî.”

Nindou mamî aiamboanî moai Adükari ai tüküfembo si ra fîfîreandi

(Mak 13:32-37; Ruk 17:26-30, 34-36)

36 “Ñga asu Nindou Hondü ai tüküfembo si ranînambo nindou mamai-amboanî moai fîfîreandi. Asu ranî si tüküfemboayo ra sünambeahîndi nendanemo asu Nîmorî aiani ra moai fîfîrundi. Ñga moanî Afîndî ai yançîranî ranî-moatükunî ranahambo fîfîreamboayu.

37 Nindou Hondü ranai tüküfembo si ranana Noa nüñguambe ra sîmboanî nahuraindîmboe.

38 Sapo horombo hohoambu ai tüküfe-koateyoambe ranî-simboanî ra nindou ai moanî sesi sahûsi hoe sîmîndeî asu nîmorehî nindowenihî anamîndühiyahî heimbo bîdîfîranî hondü ranambe Noa ai botambe aboeda kamefuendi.

39 Ranî-simboanî ra nindou ranai ranî-moatükunî tüküfemboayo ranahambo moai fîfîrîhindî, ñga ai moanî sîri mbîrowohî ratüpuriyei hei-ane asu hohoambu ranai tüküfehü aheimbo pare gogomaramîndindürî. Moanî

yahurai-animbo sünguna Nindou Hondü ai tüküfiyuambe tükündifemboe.

⁴⁰ Ranı-sı̄mboanı̄ ana nindou yimbu ai nümbürambe ratüpuriñdafandühi nı̄mbafandanı̄ animbo, nindou ńgorümbo nderümündühi asu ńgorü ai moanı̄ rande bodı̄boadiranı̄ nǖngumbui.

⁴¹ Nı̄morehı̄ yimbu ai mbanī hırıñdafihı̄ nı̄mbafeanı̄ animbo asu ńgorümbo ndemünduanı̄ asu ńgorü ai moanı̄ rande bodı̄boadeandanı̄ nı̄ngomboe.

⁴² Awi se hı̄badümbo nı̄ngomo, nga nı̄nı̄-sı̄mboanı̄yo sı̄hamundi Adükarī ai tüküfemboayu ra se moai fífirundi.

⁴³ Awi se randu hohoanimondı̄mo. Worı̄ aharambürüyü haya hümbuhünı̄ nindou ai nı̄nı̄-sı̄mboanı̄yu ahantī worambe hümbuhünimbo tüküfemboayu ra fífirareandī ana, nindou ranai ńgırı̄ apu. Nga ai hümbuhünı̄ nindou worambe tükündüfimbui mbüsǖ haya yanğırı̄ günde nı̄mandü ńgumbui.

⁴⁴ Ranı̄mbohündambo animbo se-amboanı̄ munjuambo si aho ra hı̄badundühi naftı̄ndündümo nı̄mandı̄mo. Nga Nindou Hondü ranai tüküfembo ranahambo se mıtanıründümo houmbo hı̄dı̄bo-hı̄dı̄boyomondambeanı̄mbo moanı̄ ai sümbundamündü tükündüfimbui.”

Nindou ratüpuriyafanırınandeimbı̄ aboedī asu moaruwai ranahafandī kafoefe hoafī

(Ruk 12:42-46)

⁴⁵ “Asu düdi ratüpuriyu-randeimbı̄ kaoworı̄ hohoanimokoate dı̄dı̄boadı̄re-randeimbı̄ fífirareandeimbı̄ nindouayua? Nindou ranai ana sapo ahantī bogorı̄ nindou-mayu ranai ahamoya, ‘Se nindou ratüpuriyomo-rundeimbı̄ bı̄difırı̄memo ranahumumbo hı̄badapurī,’ yahu haya kafoarırı̄ hı̄nı̄ngı̄marırı̄ ranani sapo ai ahamumbo sesī segopurı̄mbo sı̄mboanı̄ yı̄bobofe segopurı̄mbohunda.

⁴⁶ Nindou ranahantı̄ bogorı̄ nindou ai worambe tüküfi hoeiriranı̄ asu nindou-mayu ranai sapo ahantī bogorı̄ nindou ai refembo hoafı̄mayu sünğu rawareandī ranana nindou ranai moanı̄ hı̄hı̄fī-hı̄hı̄fīmbiyuwamboane!

⁴⁷ Ro nda sı̄hamumbo anı̄hondümboanahı̄ hoafehapurī, bogorı̄ nindou ranai nindou ranahambo ahantī munjuambo moatükunı̄ ranahambo hı̄fandı̄mbo bogorı̄mbondırı̄ hı̄nı̄ngı̄ndırı̄mbui.

⁴⁸ Nga asu nindou ranai, moaruwai ratüpuriyu-randeimbı̄ nindouayu ana, asu ai ahantī fimbo rande hoafı̄nduhü animboya, Wandı̄ bogorı̄ nindou ai ńgırı̄ awi nı̄mai tükündüfiyu mbüsümbui.

49 Rananimbo asu ai ahandi mami ratupuriyomo-rundeimb-memo ranahamumbo piyu haya bubuhaindipuruh asu sesi dedu wakindeanduh bia ra ndumund, nindou bia simindimo-rundeimb ranbabidi hoanguhu rarandu wakindeambui.

50 Rananimbo asu mami simboani sapo ratupuriyu-randeimb-mayu ranai ahandi bogori nindou ranai tukufemboayu ra mitaniramundu haya hidibohidiboyuambe animbo tukundifimbui.

51 Rananimbo asu ahandi bogori nindou ai ahambo kibodirindir mbunda asu nindou woshoafori hoafyeimb ranambendirimbui. Rananimbo asu ai ranambendififi heinduh yahafi sisinderimboe.”

25

Yihoarifambori 10 ranahei kafoefe hoafi

1 “Rani-simboani ana God ngingindi sunambe hifandarandi ra ndahurai animbo tukundifemboe. Mamimbo yihoarifambori 10 ranai nindou mami nimorehi semundu haya masufuwa asu ai ahei ram hai ra fufuruhumundi hehi ahambo nafini nafoarihi fihambo mahei.

2 Hondahuyahindeimb-mayei (5) ranai moani hohoanimokoateyei, nga asu ngoru hondahuyahindeimb-mayei (5) ranai aboedi fiftirihindeimbeyei.

3 Sapo nimorehi hohoanimokoate-mayei ranai ahei ram ra sahumiundi, nga asu moai ram hoe bidifiri fuihumundi.

4 Nga asu nimorehi diboadire fiftirihindeimb-mayei ranai ahei hoe hipiri-mayo ranambe hoe fuihumundi ahei ram diboadorih masahumiundi.

5 Ranyei asu sapo nindou nimorehi semundumbi-mayu ranai nimai tukufe-koatemayuwamboyei asu aheimbo yapombo himbo-maranduramboyei moani rarihi yapombo boarhehi hehi kurimayei.

6 Ranyei hombo nimb-mbusumonduh nindou mami ranai minjiyowuhu yahuya, ‘Sapo nindou nimorehi semundumbi-mayu ana nda! Nga asu se ahambo suhusi nafoarihor fihirihorimindei!’ mehu.

7 Ranyei nimorehi-mayei ranai munju botyahinduh ahei ram hai ra yimundifembo didiboadomafandihundi.

8 Ranyei asu nimorehi hohoanimokoateyeimb-mayei ranai nimorehi aboedi fiftirihindeimb-mayei ranai hoafyeihu seiya, ‘Awi se yihoeffimbo nduh sihei-mayo hoe bidifiri fuissehi, nga yihoeffi ana humaraso,’ maseiamboyei.

9 Asu nimorehi aboedi fiftirihirihundehundi ranai hoafyeihu seiya, ‘Yowan, ngiri ndehundi. Hoe

ndanana s̄heimboane asu ȳhoefimboane ra ŋḡir̄i s̄imongoründamindimuni. Nḡa awi h̄ih̄irindahi ŋgei stoa worambeahindi se-amboani s̄heipoanimbō pemindei, masahündüramboyei.

¹⁰ Asu ran̄yei hohoanimo-koate n̄morehi-mayei ranai stoanambo hoe pemimbō h̄ih̄iriyahi mbahei nou ranambo amongjonimbō nindou n̄morehi semündümbi-mayu ranai tükümeifiy. Ran̄yei asu hondahüyahindeimb̄i n̄morehi nafr̄ihümündimbü-mayei ranai n̄morehi semindimbo sesesi fondi-mayo ranambe nindou-mayu ran̄babidi kefoehi mahüsi. Ran̄yo asu ranambe kefoefe hombo yipuri ra pamaiaro.

¹¹ Ran̄yei asu süngunambo hondahüyahindeimb̄i n̄morehi b̄idifiri-mayei ranai tükümehind. Ran̄yei asu ai rar̄hi pukuna hoafiyehü seiya, ‘Adükari, Adükari, se ȳhoefimbo yipuri sübüdühawamuni d̄igifo,’ sei hoafimayei.

¹² Ran̄yu asu nindou ranai s̄imbori aheimbo hoafiyundürühi yahuya, ‘Ro s̄heimbo anhondümboanahi hoafayah, se ŋḡir̄i keboehindi, nḡa roana moai s̄heimbo f̄ifir̄ihearü,’ mehündüri.”

¹³ Sisas ai ndeara hoaf̄ moendireandühi yahuya, “Awi se h̄ibadümbo, nḡa moai se Nindou Hondü ai tüküfembo si ane asu ran̄ s̄imboanane ra f̄ifirundi,” mehu.

Nindou ŋḡimi ratüpuriyomorundeimb̄i ranahamundi kafœfe hoaf̄

(Ruk 19:11-27)

¹⁴ Sisas ai asükai hoafiyuhü yahuya, “Ran̄ si tüküfe s̄imboani ranana ndahurai-ane. Mam̄i s̄imboani nindou mam̄i ai ahanti wori ra h̄in̄ingife hefe ŋgorü h̄if̄na hombo mehu. Ran̄yu asu ai ahanti ratüpuriyomo-rundeimb̄i ahamumbo mborai yahupuri mbura ahanti munguambo moatükuni ahamundi warambe h̄in̄ingimareandi.

¹⁵ Nindou-mayu ranai ahanti ratüpuriyomo-rundeimb̄i ranahamundi ŋgusüfo ŋḡin̄indi kuru hohoanimoemo ran̄ s̄imogodühi kak̄i hoari ra ahamumbo yibobore yimbumareapuri. Nindou ŋgorümbo 5,000 kak̄i hoari sagado. ŋgorümbo 2,000 kak̄i hoari sagado. Asu ŋgorü-mayu ranahambo 1,000 kak̄i hoari ra sagado marandi. Ran̄yu asu ai ahamumbo yare h̄in̄ingireapuri haya ŋgorünnamefiy.

¹⁶ Ratüpuriyu-randeimb̄i nindou sapo 5,000 kak̄i hoari masemündu-mayu ranai n̄mehünou kak̄i ranambo kak̄i seminditratüporambe s̄hai haya ratüpuriyuhü ran̄-fihindi 5,000 asükaiyu ran̄wam̄i masemündu.

¹⁷ Asu mam̄i yahurai saf̄i nindou sapo 2,000 kak̄i hoari masemündu-mayu ranai kak̄i ran̄i-fihindi 2,000 asükaiyu ran̄iwam̄i masemündu.

¹⁸ Nga asu nindou sapo 1,000 masemündu-mayu ranai ahanti bogorindi kak̄i ra semündu hu hifambe kakirihai mbura hifambe dibo samboare hininqimareandi.

¹⁹ Nindou ranahamundi bogori-mayu ranai anguni hu geduh̄i nüngu nüngumbo asu ai ngoafina hihiri fi hu tükümeiyu. Ran̄yu asu ai ahanti kak̄i nindoumbo yibobomareapur̄-mayo ranahambo nindou ran̄i babidimbo hoafi diboadondiheapuri yahu haya.

²⁰ Nindou 5,000 kak̄i masemündu-mayu ranai tüküfi ahanti bogori nindou-mayu ranahambo 5,000 ngorü-mayo ra masagado. Asu ai ranahambo hoafiyunduh̄i yahuya, 'Adükari, se wambo 5,000 kak̄i masowandiri, nga awi se nda hoeiro. 5,000 kak̄i-mayo se masawandiri ran̄i-fihindi ro ngorü 5,000 kak̄i masahamindih̄i nda,' mehuamboyu.

²¹ Asu ahanti bogori nindou-mayu ai hoafiyuhü yahuya, 'Se aboedi hamind̄i ramarowandi. Seana aboedi asu anihondümbo hondü ratüpuriyaf̄-randeimbanafi. Seana moani akidou moatükun̄ diboadiro-randeimbanafi. Nga asu ranimbohündambo animbo hapondan̄ ana sihambo ro adükari moatükun̄ hifandimbo amboani bogorimbondihe hininqindheaninimboyah̄i. Asu se mborai sühüfi ranahambo rodibo hihifi-hihifinde,' mehundo.

²² Ran̄yu asu nindou 2,000 kak̄i masemündu-mayu ranai-amboani tüküfi ahanti bogori nindou-mayu ranahambo hoafiyunduh̄i yahuya, 'Adükari, se wambo 2,000 kak̄i masawandiri, nga awi se nda hoeiro. 2,000 kak̄i-mayo se masawandiri ran̄i-fihindi ro ngorü 2,000 kak̄i masahamindih̄i nda,' mehuamboyu.

²³ Asu ahanti bogori nindou-mayu ai hoafiyuhü yahuya, 'Se aboedi hamind̄i ramarowandi. Seana aboedi asu anihondümbo hondü ratüpuriyaf̄-randeimbanafi. Seana moani akidou moatükun̄ diboadiro-randeimbanafi. Nga asu ranimbohündambo animbo hapondan̄ ana sihambo ro adükari moatükun̄ hifandimbo amboani bogorimbondihe hininqindheaninimboyah̄i. Asu se mborai sühüfi ranahambo rodibo hihifi-hihifinde,' mehundo.

²⁴ Ran̄yu asu nindou 1,000 kak̄i masemündu-mayu ranai-amboani tüküfi bogori nindou-mayu ranahambo hoafiyunduh̄i yahuya, 'Adükari, ro sihambo fifiriheaninimboanahi. Seana nindou awi himboari handini-yafeimbi nginindi hamindanafi. Seana nine-moatükun̄ se hifirowandeimbi-hündiyopoani nümbürambeahindi sesi ra yimungurandifi arandi.

Asu nindou amuri ai nini-moatükuni maŋgiriyó bubufoarhindeimbihündane seana sesi ra guguro arandi.

²⁵ Ranimboyah i asu ro sihambo yihiimbombo sihafi kak i ra sahamind i ha hifambe kakirih i di bo masamboar heandi. Sihafi munjuambo kak i ini nda, nga se rando hoeindowandi, mehundo-amboyu.

²⁶ Asu ahanti bogori nindou-mayu ai hoafiyuhü yahuya, 'Awi se ana ratupuriyafi-randeimb i nindou moaruwai, ratupuri-koate yi boaruko yi boaruko yafeimb i nindouanaf i. Nindou ngorü ai ratupuriyumbü ranahandi ro sesi yimungurahamind i asu nindou ai n i ne ahuri buburandeimb i ranahandambohundi ro sesi ra yimungurihamind i gugurihe ar i hand i ranahambo awi se wambo ndoro f i f i wandirimb o-wamboyafi?

²⁷ Asu awi refe anasi, se kak i wandi ra sapo kak i sihefe arandi worambe sihoefani animbo, asu ro tükundaheanduh i amboani kak i bidifiri raniwam i nand i he ndahamind imbohundi.

²⁸ Haponda ahanti warambeahind i kak i ra ndowandumo mbundu nindou sapo 5,000 kakumb i-mayu ranahambo dabudo.

²⁹ Nga ai sapo n i ne-moatükuni simongori-maramündu ranifihi bidifiri pandeamboe. Nga asu nindou düdi ai nini-moatükuniyo ranahambo wanayu ana, asu ai nini-moatükuniyo ai akidou asihendi ra ahanti-mayo muŋgu fufuimind imboane.

³⁰ Nga yi boaruko-yi boarukoyumbü nindou ranahambo weindani hondü nimbi nimaroambe pinduwurü. Rananimbo ai ranambe nimandümbo heinduhü yahafi sisinderimboe," mehu.

Nindou Hondü ai munjuambo nindou ranaheimbo yi bobonbearümbui

³¹ "Süngunambo Nindou Hondü ranai bogorimbondüfi tükündüfihu ahanti sünambeahind i nendi rani-babidimbo ana, asu ai ahanti munjuambo moatükuni hifandimbo nimari fond i raniwam i nimandümboi.

³² Rananimbo asu munjuambo hif i rani-hündambo nindou ranai ahanti hanjifohü guguriñdearümbui. Rananimbo asu nindou ranaheimbo sapo sipsip hifandirandeimb i nindou sipsip ngorünin i yibobore asu meme ngorünin i yibobore arandi nou rande yimbumponde yi bobonbearümbui.

³³ Randeanduh i animbo ai sipsip ahanti war i honduni hininqidearuh i asu meme ahanti war i kadüdan i hininqidearümbui.

³⁴ Rananimbo asu Bogori nindou ai nindou ahanti war i honduni amarei ranaheimbo hoafindundürüh i

anîmboya, ‘Se ana sîheimbo wandî Ape ai aboedi-aboedîmareandürane, n̄ga se mborai sühüsi. Rananîmbo asu se sühüsi God n̄gînîndî hîfandîrandî ranahambo sapo wandî Ape ai sîheimbo semîndîmbo horombo hîfî sünü hapoadümbo sîmborîyoambe raraore naframündü masîhendî ra sahümündi.

³⁵ Sapo ro wembomboyahani asu se wambo sesi masehindîri. Ro amîndanîjomboyahani asu se wambo hoe sîmîndîmbo masehindîri. Ro nindou amurî tüküyâheandanî asu se wambo sahümündihündîri sîhei worînîmarîhindîri.

³⁶ Ro hoeari-koate nîmboahanî asu se wambo hoeari-nambo yihurumarîhindîri. Ro aŋgünümboyahani asu se wambo hîfandîmarîhündîri. Ro karabusambe nîmboahanî asu se wambo hei wakîmafoarîhindîri. Ro hoeari napo-koateyahani se wambo hoeari-nambo wandî fi yihurumarîhindîri,’ mehu.

³⁷ Nindou mbumundi-mayei ranai ahambo sîmbori hoafîndahîndowohü anîmboya, ‘Adükari, nüŋgu-sümboanîyo sîhambo hoeirîhunîna wembombomefa sesi masahuniñi, asu sîhambo hoeirîhunîna amîndanîjombomefa hoe sîmîndîmbo mafuihuniñi ra?

³⁸ Nüŋgu-sümboanîyo ro sîhambo hoeirîhunîna nindou amurîmboyafo tüküyâfoanda sahumîndefinîni yîhoefî worînîrîhunîni, asu hoeari-koateyafanî hoeari yihurumarîhunîna?

³⁹ Asu nüŋgu-sümboanîyo ro sîhambo hoeirîhunîna aŋgünümboafî asu karabusambe nîmbaffî randanî ro hefi wakîmafoarîhunîna?’ mbiseimboyei.

⁴⁰ Asu Bogorî nindou ai aheimbo sîmbori hoafînduhü anîmboya, ‘Ro sîheimbo anîhondümbo-anahi hoafaya-handûri, nîne-moatükuni se moani ndûri-koateyeimbî nindou wandî ranahambo se ramarîhindî ranana wambo rîhündîri rarîhi marîhündîri!’ mbüsümbui.

⁴¹ Rananîmbo asu ai nindou ahanti warî kadüdanî anîmboei ranaheimbo hoafîndundürûhi anîmboya, ‘Se awarihehindeimbî nindou-anei. Andai se wambo hînîŋgîrîhindîri ragu ngei! Seana hai moani yare koadürümbo horoweimbî God ai dîdîboadore naframündü Satan asu ahanti nendi ranahamumbo hînîŋgîmareandî ranambe ngei!

⁴² Sapo ro wembomboyahani ra se moai wambo sesi sehindîri. Ro amîndanîjomboyahani se moai wambo hoe sîmîndîmbo sehindîri.

⁴³ Ro nindou amurîmboyahe heheya tüküyahindanî se moai wambo sahümündi-hündîri sîhei worînîrîhindîri. Ro hoeari-koate nîmboahanî se moai wambo hoeari-nambo yihururîhindîri. Ro aŋgünîmboya, karabusambe nîmboaha

raraorihanda se moai wambo farihehindiri riħündi, mbüsümbui.

⁴⁴ Asu ai-amboani simbori ahambo hoafindahindowohü animboya, ‘Adükari, nüngu-sümboanijo ro sihambo hoeirihuninani se wembomboyaf, hoeimbo amindanijomboyaf, nindou amurimboyafo tüküyafo, hoeari-koate nimbaft, aنجünümboyaf asu karabusambe nimbafan ro sihambo farihefenini-koatemayefa?’ mbiseimboyei.

⁴⁵ Asu Bogori nindou ai aheimbo simbori hoafinduh animboya, ‘Ro siheimbo anihondümbo-anah hoafehanduri, se sapo moani nduri-koateyeimb nindou wandi ranaheimbo farihefendürimbo moei asei ranana asu se wambo amboani farihefendürimbo moei seihane!’ mbüsümbui.

⁴⁶ Rananimbo asu nindou ndanai koadürümbo koadürümbo tħejriifo adükari nijgoweimb ranambe mbiehi-amboane, nja asu nindou aboed mbumundi-mayei ranai-animbo yangiri koadürümbo koadürümbo nijgoweimb ranambe mbiehi-amboane,” mehu.

26

Suda-yafe bogori nindou ai Sisasimbo hifokoeimbo hoafi fiftimarundi

(Mak 14:1-2; Ruk 22:1-2; Son 11:45-53)

¹ Sisas ai ran i yamundife hoaf ra moendireanduh asu ahанди sūngurürü-rundeimbimbo hoafiyupuruh yahuya,

² “Se fiftimboanemo, nja awi asoungu God Israer aboedambomareandi hohoanimombo Si (Pasofa) tükündifemboe. Asu sesi sesimbo si ranambe animbo Nindou Hondü ranahambo härütumbi nindou-yomondi warihündifimbui ahambo hifokoeimbo-hündambo nimifihi tikkondüründimo panduwurimboemo,” mehupurt.

³ Raniyomo asu Godimbo sihou-rundeimb bogori nindouyomo, asu Suda-yafe bogori nindouyomo ranai bogori hondü nindou Godimbo sesi sihai-randeimb ahанди nduri Kaiafas ranahand adükari worambe mami guguri-mefundi.

⁴ Raniyomo asu ai Sisasimbo dibo kikihiyimundi hefi hifokoeimbo yahomo houmbo hoaf ra fiftimarundi.

⁵ Asu ai yaru hoafiyomonduh yahomoya, “Ran moatükunti ra nindou afind fandife sesesambe ana refepoant, nja asu nindou afind ranai hoaf afindafindindeih ngoaf moaruwaimbo-ndihimboyei,” mehomo.

Betani ngoafihü nimorehi mami ranai Sisasindiwam fisiżjarümbi moatükunti kamareando

(Mak 14:3-9; Son 12:1-8)

6 Mam̄i, Betani ḥgoafihü Sisas ai Saimonind̄ worambe mamaru. Nindou ranai horombo m̄man̄ho masimeiyu haya mamaru.

7 Sisas ai nindou ranahand̄ worambe sesuh̄ n̄maruane n̄moreh̄ mam̄ ranai ahambo sowana tükümfeyo. Ai n̄moei h̄ipirambe sanda aboed̄ f̄siñjarümb̄ kak̄ afind̄fih̄ sem̄nd̄-weimbihünd̄ ra sem̄nd̄ haya tükümfeyo. Ran̄yo asu Sisas ai ses̄ fond̄-mayo ranik̄mi n̄maruambe ai sanda ra ahand̄ mb̄iro wafuambe kamareando.

8 Ran̄yomo asu Sisasimbo sün̄gurürü-rundeimb̄ ai ran̄moatükun̄ ramareand̄ ran̄imbo hoeiru houmbo ḥḡinind̄ hoaf̄yomondüh̄ düduyafundüh̄ yahomoya “N̄mboe n̄moreh̄ ndanai sanda nda yatīk̄ri-yatīk̄rīra wakareand̄?

9 Aw̄i sanda ndanana kak̄ adük̄arifih̄ an̄imbo koar̄hefih̄ kak̄ sem̄nd̄ mburumbo nindou napo-koate-mayei ranaheimbo kak̄ ra saimboyosi,” mehomo.

10 Sisas ai f̄freand̄ ahambo sün̄gurürü-rundeimb̄ ai n̄n̄imboe hoaf̄memo ran̄imbo ra. Ran̄yu asu ai ahamumbo hoaf̄yupurüh̄ yahuya, “Se ra n̄mboe n̄moreh̄ ndanahambo moaruwaimboarundi rana? Ai ana moanī s̄imbam̄nd̄ ham̄nd̄ moatükun̄yo wambo ramareand̄ rananas̄.

11 Nindou napo-koateyeimb̄ ranai ana se babid̄ munuguambo si ra n̄boadeimboyei, ḥga asu roana ḥḡirī se-babid̄imbo munuguambo si ra n̄mboahī.

12 Aiana sanda ran̄yo wandiwami kamareand̄ sapo wambo samboefend̄ir̄imbo d̄id̄boadoreandüh̄.

13 Haponda ro s̄hamumbo an̄hondümbo-anahī nda hoafehapuri, munuguambo h̄if̄ ndanüh̄ n̄nī ḥgoafihüyo Godind̄ hoaf̄ ra wataporimboayo ana, n̄ne-moatükun̄ ai wambo ramareand̄ ra ahand̄ hoafombohünd̄ wataporimbondüh̄-ndüh̄imboyei,” mehu.

*Sudas ai Sisasimbo bogori nindouyomondi warühindihinimboyahi mehu
(Mak 14:10-11; Ruk 22:3-6)*

14-15 Ran̄yu asu Sisasimbo sün̄gurürü-rundeimb̄ nindou mam̄ ahand̄ ndür̄i Sudas Iskariot ai Godimbo s̄hourundeimb̄ nindou bogor̄-memo ranahamumbo sowana hüfu düdufipurüh̄ yahuya, “Se wambo n̄nī moatükun̄ mandaund̄rī ro Sisasimbo s̄hamundi warüh̄ yirümondihinan̄ rana?” mehupuramboemo. Ran̄yomo asu ai ahambo kak̄ hoar̄ 30 ra tapuiyafu masabudo.

16 Ran̄yu ran̄-s̄imboan̄ piyu haya Sudas ai Sisasimbo ahamundi warüh̄ yirümof̄ hohoan̄mo tümarandi.

Sisas ai ahambo sūngururürundeimb̄i bab̄idi sesesi sesi ra masowasümo

(Mak 14:12-21; Ruk 22:7-14; Son 13:21-30)

¹⁷ Adükari si bret yis pefe-koate weanjurüh̄i tüküfeyoambe ran̄i s̄imboan̄i Sisasimbo sūngururü-rundeimb̄i ai tüküyafu ahambo düdurirüh̄i yahomoya, “Nahanin̄yo sesesi sesi ra ro s̄ihambo d̄idiboadofembo se hohoan̄imoayafa?” mehomondamboyu.

¹⁸ Ran̄iyu asu Sisas ai ahamumbo yare hoaf̄iyupurüh̄i yahuya, “Ngoaf̄i adükari ranüh̄i an̄imbo ḥ̄gomō, nindou mami ranahambo hoaf̄indimondüh̄i an̄imboya, ‘Nindou yamunde-randeimb̄i ai yare hoaf̄iyuhü-randeimb̄i ai yare hoaf̄iyuhü yahuya, “Wandi si ndeara tüküfemboane, ḥ̄ga ro wambo sūngurundır̄i-rundeimb̄i bab̄idi s̄ihafi worambe Pasofa sesesindefo sef̄imboanef̄i,”’ mb̄is̄imo,” mehupuri.

¹⁹ Ahandi sūngururü-rundeimb̄i-memo ranai moanī mami Sisas ai hoaf̄imayupuri sūngu sapo sesi ra d̄idiboadomarundi.

²⁰ Ndeara n̄imbambe Sisas ai ahambo sūngururü-rundeimb̄i 12-memo ran̄i-bab̄idi sowasümonduh̄i mamar̄imo.

²¹ Sesambe Sisas hoaf̄iyuhü yahuya, “Ro s̄ihamumbo an̄ihondümbo-anah̄i hoafehapur̄i nda. Sehündi mami ai wambo hürütümb̄i-yomondi warüh̄i yirümondandır̄imbui,” mehuamboemo.

²² Ahandi sūngururü-rundeimb̄i ranai ran̄i hoaf̄i ra h̄imboriyomo houmbo ḥ̄gusüfoambe af̄indı hohoan̄imorapurüh̄i asu ahambo ḥ̄gorü ai düdufe, ḥ̄gorü ai düdufeyomonduh̄i yahomoya, “Adükari, royah̄i? royah̄i?” memo.

²³ Ran̄iyu asu Sisas ai s̄imbori hoaf̄iyupurüh̄i yahuya, “Nindou mami wak̄ir̄ihu n̄imaref̄imbo bret h̄ip̄iri mami ranambe foare haya asesu ranai-an̄imbo wambo nindou hürütümb̄i-yomondi warüh̄i yirümondandır̄imbui.

²⁴ Baibor ai Nindou Hondü ranahambo hoaf̄imayo sūngu ai yif̄indümbe. H̄ipoan̄imboembou ani nindou düdi ai Nindou Hondü ahambo nindou hürütümb̄i-yomondi warüh̄i yirümoariri. Nindou ranai ana n̄imboe hondi ai wak̄imar̄imindo, ḥ̄ga ambemboyu!” mehupuri.

²⁵ Sudas sapo ai ahambo nindou hürütümb̄i-yomondi warüh̄i yirümoreimbi-mayu ranai hoaf̄i kar̄hoeihü ahambo düdurirüh̄i yahuya, “Nindou yamundo-randeimb̄i, awi se yaro hohoan̄imoyafüh̄i rombayah̄i saf̄imboyaf̄i?” mehundo-amboyu. Asu Sisas ai ahambo hoaf̄iyundüh̄i yahundoya, “I sapo se hoaf̄imayaf̄i mb̄isesi,” mehu.

Adükarindi sesi Sisas ahandihoari süngururürundeimbimbo masagapurit

(Mak 14:22-26; Ruk 22:15-20; 1 Korin 11:23-25)

²⁶ Ai mami sowasümonduñti nimirimombo Sisas ai bret bidiñiri ra semündü Godimbo hihifiruri didiñbañifi mbura hifitire haya ahambo süngururü-rundeimbri ranahamumbo sagapuruhü yahuya, “Ndanana wandi fi safane, nja sowandümo mburu sowasümo,” mehupuri.

²⁷ Raniyu ai asükaiyu hipiri ra semündü haya Godimbo hihifiruri mbura sagapuruhü yahuya, “Muñguambo se hipiri ndanambe ndimindimo.

²⁸ Ndanana wandi horane, sapo Godindi hoafi femindisihefe njinemindimbo moatükunane. Wandi hori ra nindou afindi ahei moaruwai hohoanimo-ambeahindi aboedambo-fembohunda kamefoendane.

²⁹ Ro nda sihadumumbo hoafehapuri, ro wain hoe nda njiri asükainda ndimindihü, nja awi nja ngambo wandi Ape njinindi hifandirandi ranambeyahi animbo ro simbori wain hoe ra se-babidimbo ndimindimboyahü,” mehu.

³⁰ Raniyomo asu ai herü mami heriyomo mburu Orif nim wafunambo mahafomo.

Sisas ai Pitamoya, Ro moai ahambo fifirihini mbüsümbui, mehu

(Mak 14:27-31; Ruk 22:31-34)

³¹ Raniyu asu Sisas ai ahamumbo hoafiyupuruhü yahuya, “Ndani nimbokoani ana muñguambo se wambohündambo sihadundi anihondümbofe hohoanimo hininqindumboemo. Sapo Baibor ai yare hoafiyowohü yahoya,

‘Ro sipsip hifandira-randeimbri nindou ranahambo hifokoandihinan animbo

asu sipsip ranai buküründe wakindhimboyei,’

Sekaraia 13:7

meho süngu.

³² Nja asu süngunambo ro yangiri botindahe heheambo ana, Gariri hifinambo sihadundi wagabe ro boatei njümboyahü,” mehupuri.

³³ Raniyu Pita ai hoafi karihoeihü Sisasimbo hoafiyunduhü yahuya, “Muñguambo nindou sihadobhunda ahamundi anihondümbofe hohoanimo hininqarundi amboani asu roana njiri wandi anihondümbofe hohoanimo hininqindheandi,” mehundo.

³⁴ Asu Sisas ai Pitambo hoafiyunduhü yahuya, “Pita, ro nda sihadumbo anihondümboanahi hoafehanini, nimbokoani kakaro ai hoafi-koateayuambe animbo se rando hoafindafuhü animbo njimimbo ‘Ro moai Sisasimbo fifirihini,’ mbisamboyafit,” mehundo.

35 Raniyu Pita ai s̄imbori hoafiyunduhı yahuya, “Ro sedibō yifayahı amboanı i ambe, n̄ga asu ro n̄giri randıhe yahurai hoafındahı,” mehu. Raniyomo asu ahambo s̄üngurürü-rundeimbı-memo muñgu amboanı maru Pita hoafımayu s̄üngu yaru hoafımemo.

*Sisas ai Getsemanihi Godimbo didibafimayu
(Mak 14:32-42; Ruk 22:39-46)*

36 Raniyu Sisas ai ahambo s̄üngurürü-rundeimbı babıdı n̄imi nümbürı mamı Getsemanihi h̄ifomo tüküyafunduhı hoafiyupuruhı yahuya, “Awi se ndanuhı n̄imandımondanı animbo asu ro gogu ranuhı n̄ga Godimbo didibafında,” mehupurı.

37 Ai Pita Sebedindi n̄imori yimbuyafanı ahamumbo sepürümündi haya mahu. Raniyu Sisas ai rani-s̄imboanı n̄gusüfo afındı hohoanımoyuhü asu ahambo afındı n̄gusüfoambe moaruwaimarırı.

38 Raniyu asu ai hoafiyupuruhı yahuya, “Afındı hohoanımo wändı n̄gusüfoambe amaro ranai afındı hamındı tüküfendirühane asu ai wambo borıfe pefendırıimbo yanğırayo. N̄ga awi se ndanuhı n̄imandıombo ro-babıdıimbo moanı h̄imboarı yanğırı h̄ibadundi,” mehupuri.

39 Raniyu asu ai akıdou sühüfi hu ahandı mbıro ra h̄ifini h̄ifambe amofihü Godımbo didibafiyuhı yahuya, “Wändı Ape, nüñgurıhi refemboayo ana, moanı yahurai tıñırıfombü h̄ipırı wändı wamınındı ra sowandıfı raguanamboro! N̄ga asu rani-moatükünü refembo ra ro randıhea sambo hohoanımoyahühi-yahıpoanı, n̄ga moanı se hohoanımoayaftı s̄üngu,” yahu didibafimayu.

40 Raniyu asu ai h̄ihırıfı ahambo s̄üngurürü-rundeimbı ranahamumbo hoeireapurane ai yapomboyafu houmbo mapomo. Raniyu asu ai Pitambo hoafiyunduhı yahuya, “Nindou n̄gımı ra awi se n̄imboe moanı bodıfombo amboanı ro-babıdıimbo h̄imboarı yanğırı h̄ifanduhı n̄imari-koatememoa?

41 Se moanı h̄ibadümbo didibafındımonduhı n̄imandımo. Rananiimbo asu n̄ine-moatükünü s̄ıhamumbo moaruwai hohoanımo ranahambo s̄üngu hühindeapurımboe. S̄ıhamundi n̄gusüfo aiana refembo yaho, n̄ga asu s̄ıhamundi fi ranane ai awi mbosıhoasırayo,” mehupuri.

42 Asükaiyu mamıimbo Sisas hu didibafıfıhi yahuya, “Wändı Ape, tıñırıfombü h̄ipırı ndanai wambo gübüsıfoefendirı-koateyowanı, asu ro rani-moatükünü ra asımındıhi ana, sapo se n̄inimboyo refembo hohoanımoayaftı rani-s̄üngu refemboane,” mehu.

⁴³ Asükaiyu hihiri fi hu ahambo sünjururü-rundeimbimbo hoeireapurane ai moan i mapomo. Ai moai ahamundi himboari ra yanqiri birihoai ninqopuri.

⁴⁴ Raniyu asu Sisas ai asükaiyu ahamumbo yare hininqireapuri haya nqimimbo noure mami weaquruh i hoafimayu hoaf yahurai hoafiyuhü didibafimayu.

⁴⁵ Astükaiyu ai ahambo sünjururü-rundeimb ranahamumbo-so tüküfi hoafiyupuruh i yahuya, "Awi se moan i fiharu apomondüh i yomoa? Awi Nindou Hondü ranahambo moaruwai hohoani mo-yomondeimb nindou ranahamundi warihüfembo akim i tifreamboane.

⁴⁶ Botiyafu houmbo mborai ngefo. Awi se hoeiru nindou mami ndanai wambo hürütümbi-yomondi waruh i yirümoondimbo ndanüngu," mehupuri.

Sisasimbo mbumaründümo

(Mak 14:43-50; Ruk 22:47-53; Son 18:3-12)

⁴⁷ Sisas ai wataporimborandüh i nüngu ane asu Sudas, sünjururü rundeimb 12-ambeahindi nindou mami, ai tükümeifiy. Godimbo sihou-rundeimb bogor i nindouyomo asu Suda-yafe bogor i yomo ranai nindou afind i safi ranahamumbo koamar i houpura pisao yihiimindi asu nimihart adükari ra fufuründümo houmbo Sudas babidimbo tükümefund i.

⁴⁸ Nindou sapo Sisasimbo nindou hürütümbi-yomondi waruh i yirümoimbo-mayu ranai nindou afind i ranahamumbo dib o hoaf hoafiyupuruh i yahuya, "Nindou ro ahambo wakikihindühünan i ani mbo aiani, nga se ahambo mbundüründümo," mehupuri.

⁴⁹ Raniyu asu nimai Sudas ai Sisasimbo-so hüf hoafiyundüh i yahuya, "Yamundo-randeimb, kar ihasi," yahuhü wakikihimarüri.

⁵⁰ Raniyu asu Sisas ai simbori ahambo hoafiyundüh i yahuya, "Wandaft, ran i moatükun i ra se refembo asafi, nimai raro," mehundo. Raniyomo asu nindou afind i ranai tüküyafu Sisasimbo mburündümo mburu kikihisafi-marürindümo.

⁵¹ Raniyu asu nindou mami Sisas dib o manüngu ranai sisirifihiyu ahanti pisao hoearambeahindi hürämundi nüngumboyu bogor i nindou, Kaifas, ranahandi ratüpuriyu-randeimb i-mayu ranahandi himbohoeari mafofaoreandi.

⁵² Raniyu Sisas ai nüngumbo ahambo hoafiyundüh i yahuya, "Pisao ra se sowandif i koadürämbe sando. Nindou munjuambo düdi ai pisao asowandümo ana, asu ai pisao ranambo yifindimboemo.

⁵³ Asu ro wandi Apembo wambo farihefendirimbohunda mingindahanit asu ai sunambeahindi nendi bidifiri ami 12 ngasundeapureimbti ai koarihefemboayu ra awi se moai fiftrowandiy?

⁵⁴ Nga asu ranis-sungumbo ana, nungunde sapo Baiborambe yare hoafiyowohuya, ‘Rani-moatukuni ra moani yahurai rambifeyo-wamboane,’ meho ra yahurai tukumandifea?” mehundo.

⁵⁵ Raniyu asu Sisas ai nindou afindi ahambo mbuimündümbo tüküme fundi ranahamumbo hoafiyupuruh yahuya, “Awi ro hümbuhünümbe nindou meha ranimbo wambo mbuimindindirimbo se pisao asu nimihari ra fufuründümo houmbo sifomomboemo? Ro afindimbo Godindi worambe nimarimbo hoafiyamundihanduri habodi marthandi, nga ranis-simboani moai se wambo mburündümondiri.

⁵⁶ Nga asu ranis-moatukuni ramefeyo ra Godindi hoafi hoafiyu-randeimbti nindou ai Baiborambe randifemboe yahu haya sürü pamareandi ranis-simogodüh yome ramefeyo,” mehu. Asu munju sungurürü-rundeimbti ranai Sisasimbo hiningiruwuri houmbo mafoarahoemo.

Sisas ai kansiriyomondi himboahü tüküfi hoafi didiboadomareandi

(Mak 14:53-65; Ruk 22:54-55; Son 18:13-14, 19-24)

⁵⁷ Godimbo sihou-rundeimbti bogorit hondü, Kaiafasiyu ahinümbi hohoanimo yamundu-rundeimbiyomo asu bogorit nindouyomo ranai guguru mamühiyafu mamarimo. Raniyomo asu nindou ranai Sisasimbo mburündümo houmbo nindou guguriyafu nimarimonduh wortna sowaründümo mahomo.

⁵⁸ Pita ai ahambo sungumaruri hüfu, nga asu ai moai ahandi fikimi akimi papühifiyu, nga ai Kaiafasindi wori giniri-mayo ranambe kefuai hüfu hifandirundeimbti-memo ranisbabidimbo mamaru. Ai ninis-moatukuni Sisasimbo tukumandifendo yahu haya ranis-himboasafomboyu.

⁵⁹ Godimbo sihou-rundeimbti bogorit asu munjuambo Suda-yafe kansir ai Sisasimbo hifokoeffimbo-hündambo nindou ahambo tikefehefembo papi-hoafifimbo kokomarurü.

⁶⁰⁻⁶¹ Nindou afindi ai tükuya funduh Sisasimbo tikefehefe papi-hoafifimbosi, nga asu ai moai nine moaruwai hohoanimo ramareandi ra mami amboani ahambo hifokoeffembo-hündä fifirirundi. Ndeara bidifiranambo hondü nindou yimbu ai botiyafine hafani hoafiyafnandowohü safanuya, “Nindou ndanai yare hoafiyuh yahuya, ‘Ro Godindi wori nda biriboadihe

mbundiha asu moanī n̄gīm̄ sihī yangirī asükaında fondihe h̄in̄īngind̄īheamboyah̄, mehu,” masafan̄.

⁶² Raniyu asu Godimbo s̄ihou-rundeimb̄-yomondī bogor̄ hondü ranai botifī nüngumbo Sisasimbo hoafiyunduhü yahundoya, “Se moai n̄inī hoaf̄ s̄imbor̄ nindou s̄ihambo pap̄-hoaf̄marinan̄in̄ ranahafan̄imbo hoaf̄yop̄rimbo s̄ihawand̄iyo?” mehundo.

⁶³ Nga asu Sisas ai moai n̄inī hoaf̄ ahambo s̄imbor̄ hoafiyundo, n̄ga moanī ai sisikoate manüngu. Asükaiyu bogor̄ nindou-mayu ranai ahambo hoafiyunduhü yahuya, “God yangirī nüngumbü-mayu ranahandī ndürinambo ro nda s̄ihambo hoafiyahanan̄in̄, n̄ga hapo se n̄imoamo nda dabarīfimbī hoaf̄ s̄imbor̄ hoaf̄ndaf̄. Se Krais, Godindī N̄morindafuh̄ ana, haponda hamindī ȳihoefimbo hoaf̄ndafimunī,” mehundo-amboyu.

⁶⁴ Asu Sisas ai ahambo s̄imbor̄ hoafiyunduhü yahuya, “Ndeara se ran̄ī hoaf̄ ra hoafiyafomboanaf̄. Nga ro s̄ihamumbo munjuambo hoafehapurī nda. Ngirī amitata Nindou Hondü ranai bogorimbondüfī God munjuambo n̄gīnindeimb̄ ranahandī warihondanī n̄imandü asu ai mburüngaiwamī sünambeahindī kuduan̄ hoeindüwurümboemo,” mehpur̄.

⁶⁵ Raniyu asu bogor̄ nindou-mayu ranai n̄gusüfoambe hüfrürüh̄ ahantī hoear̄ī ra h̄ireanduh̄i hoafiyuhü yahuya, “Ai Godimbo t̄rifoefe hoaf̄ hoafayu. Hapondan̄i ana nindou n̄gorü ai Sisas ranahambo n̄ine hoaf̄ hoafombo tüküfepoan̄, n̄ga wan̄i. Se ndeara ai Godimbo t̄rifoefe hoaf̄ hoaf̄mayu ra h̄imboriyomombo-anemo!

⁶⁶ Asu se ra ahambo nünguru ho hoan̄imoyomondühiyomo-a?” mehpuramboemo. Asu ai s̄imbor̄ hoafiyomondühi yahomoya, “Ai ana sapo ai huti ramefiyumbowambo ȳifiyumbiyuwamboane,” mehomo.

⁶⁷⁻⁶⁸ Raniyomo asu ai ahantī n̄gusümboarambe n̄gurī t̄ifiyafundowohü bubumarürī. Asu nindou b̄idifirī ai pakarhouruh̄ hoafiyomondühi yahomoya, “Krais, se nindou düdi ai s̄ihambo harayunin̄ ranahambo Godindī hoaf̄ hoafiyu-randeimb̄ nahurai hoaf̄ndaf̄,” mehomo.

*Pita ai Sisasimbo Ro moai ahambo fifirihinī, mehu
(Mak 14:66-72; Ruk 22:56-62; Son 18:15-18, 25-27)*

⁶⁹ Pita ai weindan̄i ran̄i h̄ifin̄i gin̄irambe n̄imaruane Godimbo s̄ihou-rundeimb̄ bogor̄ hondundī ratüpuriyo-randeimb̄ mamī ranai ahambo-so tüküfe h̄ifo hoafiyohü yahoya, “Se-amboan̄ Sisas Garirihindī ran̄i d̄ibomefoandane,” mehondoamboyu.

⁷⁰ Asu munjuambo ahei h̄imboahü ai wanı yahuhueyä, "Roana se wataporimbo arandı ranahambo moai f̄firihändi," mehu.

⁷¹ Ranıyu asu ai ginırı-mayo ranı nafitambekim mapenüngu. Ranıyo asu nımorehı ıgorü ai hoeirerühı nindou burımemmo ranahamumbo hoafıyohü yahoya, "Nindou aiyu Nasaretihündi Sisas ranıdıbo manüngu," meho.

⁷² Asükaiyu Pita ai wanı yahumbo hoafıyuhü yahuya, "Roana haponda dabareheandi, ro nindou ranahambo ana moai f̄firihini," mehu.

⁷³ Akıdou hıhınıngire safoareambo nindou ranühı burımemmo ranai Pitambo-so tükümfundi. Ai yaru hoafıyomondühı yahomoya, "Se ana ai-babıdıhındı nindou-anafı. Nga sıhafı hoafı hoafayafı ranai Garirihündanafı yaho weindahımareanını," mehomo.

⁷⁴ Ranıyu Pita ai dabarıfihi hoafıyuhü yahuya, "Ro tıkai hoafındahanı God ai wambo moaruwaimbo-mbıreandıramboane! Nga roana nindou ranahambo moai f̄firihini," mehu. Ranıyo asu kakaro ranai hoafımayu.

⁷⁵ Asu Pita ai ıgusüfo pumaramündü sapo nıne hoafı Sisas ai ahambo hoafımeindo ranahambo. Sapo ai yare hoafıyuhü yahuya, "Kakaro ai hoafı-koateayuambe anımbo se ıgımımbo rando wambo hoafındafühıya, 'Ro moai ahambo f̄firihini,' mbısamboyafı," mehundo ranımbo. Ranıyu asu Pita ai ginırambeahındı tüküfi haya afındı hamındı aranı aranımayu.

27

*Pairatımbı sowana Sisasımbı sowarındümo mahıfomo
(Mak 14:1; Ruk 23:1-2; Son 18:28-32)*

¹ Ndeara siambe hondü Godımbı sıhou-rundeimbı bogorıyomo asu Suda-yafe bogorı nindouyomo ranai Sisasımbı hıfokoefimbo hoafı ra f̄firımarundi.

² Ranıyomo asu Sisas ahambo hüputüpurihou sowarındümo hıfomo Romı-yomondı Israer hıfı hıfanda-randeimbı bogorı nindou ahandı ndürı Pairatındı warühımaruwuri.

*Sudas ai yıfımayu
(Ratıüpuri 1:18-19)*

³ Asu Sudas sapo Sisasımbı hürütürümbe nindou-yomondı warühımarırı ahambo papı hoafıyu hıfokoefimbo hoafı ra hımborımayu. Ranımbıane ıgusüfoambe afındı ho-hoanımoyuhü ai kakı hoarı 30 ra hıhıre semündü hu

Godimbo s̄ihou-rundeimb̄ bogoriyomo asu bogor̄ nindouyomo ranahamumbo masagapuri.

⁴ Ran̄iyu asu Sudas ai ahamumbo yare hoafiyuhü yahuya, “Awi ro hütiyah̄ moaruwai hohoan̄momayah̄. Ro nindou ai n̄in̄i-moatükun̄yo moaruwai refekoate ranahambo nindou hürütümb̄-yomond̄ waruh̄ yirümomar̄ihint̄,” mehuamboemo. Asu ai s̄imbor̄ ahambo hoafiyomond̄üh̄ yahomoya, “Awi ro ranahambo ra n̄imboe mambisef̄iyo? Ran̄-moatükun̄i ra ȳhoef̄i moatükun̄yo, ḥ̄ga s̄ihaf̄i moatükun̄i yaŋḡirane ranana,” mehomondo.

⁵ Ran̄iyu asu Sudas ai kak̄i hoari-mayo ra Godind̄i wor̄ ranambe pire haya ndamefiyu. Ran̄iyu asu ai hu wofifih̄ kiarü ahand̄i fi ra ahand̄ihoari h̄ifokoamareandi.

⁶ Ran̄iyomo asu Godimbo s̄ihou-rundeimb̄ ranai kak̄i pimareandi ra fufuründümo houmbo hoafiyomond̄üh̄ yahomoya, “Kak̄i ndanana nindou h̄ifokoamefiyu ranahand̄i hor̄ takin̄i kakane. Sapo s̄ihef̄i ahinümb̄ hohoan̄imo s̄üngumbo Godind̄i worambeah̄indi kak̄i gugurife s̄ihefe arand̄i ranambe pefepoant̄,” mehomo.

⁷ Kak̄i ranahambo wataporimboru homo mam̄i n̄imindüh̄tru s̄ihemo houmbo asu ai kak̄i ranahambo h̄if̄i mam̄i ahand̄i ndüri H̄if̄i Sospen Nafimbo H̄if̄i pemayomo. H̄if̄i ra an̄gunpoed̄ nindou ȳif̄yeian̄i h̄if̄kefendürimbo h̄ifane.

⁸ Ran̄imbohündamboane haponda h̄if̄i ranahambo rar̄hi dükarihindüh̄iya Nindou Hor̄i H̄ifane, sei ar̄ihündi.

⁹ Godind̄i hoaf̄i hoafiyu-randeimb̄ mam̄i, Seremaia, ai hoaf̄imayu s̄imogodüh̄i rahurai tükümefeyo. Ai yare horombo hoaf̄ireandüh̄i yahuya, “Ai kak̄i hoari 30 ra masowandümo sapo Israer nindou b̄idifir̄i ai horombo hoaf̄imayu s̄üngu ai nindou ranahambo pemimbohündi.

¹⁰ Ran̄yo asu kak̄i ranahambo H̄if̄i Sospen Nafimbo H̄if̄i ra pemimemo. Ran̄i hoaf̄i ra Adükari ai wambo rANDOMANDI mehu nou ane,” mehu. Asu moan̄i an̄hondü ran̄i yahurai saf̄i tükümefeyo.

*Pairat ai Sisasimbo düdu düdumariri
(Mak 15:2-5; Ruk 23:3-5; Son 18:33-38)*

¹¹ Sisas ai Romi-yomond̄i bogor̄ nindou, Pairat, ranahand̄i himboarüh̄ manüŋgu. Ran̄iyu asu Pairat ai ahambo düdurirüh̄i yahuya, “Se ra Suda-yomond̄i adükari bogor̄ nindouyaf̄i?” mehundo-amboyu. Asu Sisas ai s̄imbor̄ ahambo hoafiyundüh̄i yahuya, “Se ndeara raro hoafiyafomboanaf̄isi,” mehundo.

¹² Godimbo s̄ihou-rundeimb̄ bogor̄ nindouyomo asu bogor̄ nindouyomo ranai awi ahambo papi-hoafir̄i

hoanggomosi, n̄ga asu Sisas ai moai n̄n̄t hoaf̄i ak̄idou ahantiyahamo tüküfendo.

¹³ Ran̄iyu asu Pairat ai ahambo hoaf̄iyundühi yahundo ya, “Awi se moai hoaf̄i ra h̄imboriyaf̄iyo s̄ihambo ai pap̄i hoafarun̄n̄t ranahambo rana?” mehundo.

¹⁴ N̄ga asu Sisas ai s̄imbori mam̄i hoaf̄i ak̄idou-amboani hoafombo moai hoaf̄iyu. Ran̄iyu asu Romi-yomondi bogor̄i nindou-mayu ranai moan̄i adükari ham̄indi hepün̄ife m̄ahepün̄ifiyu.

*Pairat ai Sisasimboya Ai yifiyumbiyuwamboane mehu
(Mak 15:6-15; Ruk 23:13-25; Son 18:38; 19:16)*

¹⁵ Muñgu h̄imban̄ Pasofa adükari si tüküfeyoambe, muñguambo nindou ranai nindou karabusambeah̄indi h̄in̄inḡifiyuwan̄i aboedühi tüküfembo hohoan̄imoyei mar̄ihündi. Ranahambo ana Romi-yomondi bogor̄i nindou ranahamboyo hoaf̄yeian̄i ai nindou ranahambo aboedühi koar̄iheir̄i marandi.

¹⁶ Ran̄i-s̄imboani ana, muñguambo nindou ai f̄ifir̄ihoreimb̄i nindou ahanti ndüri Barabas ai karabusambe manüngu.

¹⁷ Asu ran̄i-s̄imboani nindou af̄indi ranai guguriyahi m̄areiamboyu Pairat ai aheimbo düdureandürühi yahuya, “Se ra nindou daboe ro ahambo karabusambeah̄indi aboedühi koar̄ihefimbo hohoan̄imoyeia? Barabasiyu asu Sisas ranahambo Kraisani sei ar̄ihündi ran̄iyu?” mehu.

¹⁸ N̄ga Pairat Suda nindou Sisasimbo n̄gusüfoambe moaruwairürüh̄yomo wandi warüh̄imarurü yahu haya ai ran̄imbo ndore f̄ifir̄imareandi.

¹⁹ Pairat ai nindou hoaf̄i yiboboferambo wori safambe n̄maru-ane, ahanti n̄morehi ai hoaf̄i koar̄ihendühi yahoya, “Nindou ra n̄n̄t-moatkun̄iyo ai refe-koatemayu ranahambo hoaf̄i ana moai yaŋgoro, n̄ga se ahambo n̄n̄t-nüŋgundorimboyaf̄i. Haman̄i n̄imbokoani ro ahambo yafo-goadinambo hoeir̄ihini hehea h̄ididimo apoyahühi af̄indi hohoan̄imomayah̄i,” meho.

²⁰ N̄ga Godimbo s̄ihou-rundeimbi bogor̄iyomo asu bogor̄i nindou-memo ranai-yomo ai nindou af̄indi ranüh̄i mengoro ranaheimboya “Se hoaf̄indeian̄i animbo Pairat ai Barabasiimbo aboedühi koar̄iheirühi asu Sisasimbo h̄ifokoamb̄iriramboane,” yahomo houmbo aheimbo hohoan̄imombo n̄gusüfoambe bot̄imarundüri.

²¹ Asu Pairat ai nindou af̄indi ranaheimbo düdufindürühi yahuya, “Se nindou yimbu ra nindou daboeysi ro ahambo karabusambeah̄indi aboeda koar̄ihefimbo hohoan̄imoyeia?” mehundürämboyei. Asu ai s̄imbori ahambo hoaf̄iyahündowohü seiya, “Barabasiimbo,” masei.

²² Asu Pairat ai hoafiyundürühi yahuya, “Asu refe ana, Sisasimbo Krais sei arihündi ranahambo ra nüngumandihina?” mehuamboyei. Simbori munju ai ahambo hoafyeihü seiya, “Nimifihü tokoemündi pefimboani,” masei.

²³ Asu Pairat ai aheimbo düdufindürühi yahuya, “Nindou ndanai niñe-moatkunü moaruwai ramareanda?” mehuamboyei. Asu ai moanü puküna hoafü nimaoamo karıhehindühi hoafyeihü seiya, “Nindou ranahambo nimifihü tokoemündi pefimboani,” masei.

²⁴ Pairat ai ndare hoeireandane hoafü ranahambo wata-porimboyo hombo ra waniyowohü ai ro ngirindahü, nga yifiari tükündüfihü hoafü afındi yagodomboe mehu. Raniyu asu hoe fuiyamündi haya nindou ranahei himboahü warı ahändi ra popoaifoareandühi hoafiyuhü yahuya, “Nindou ndanü ahändi yift ra i ro hütirühünipoani, nga ranü moatkunü ra siheiloaranei,” mehu.

²⁵ Raniyei asu nindou afındi munguambo ranai simbori ahambo hoafyeihü seiya, “Ai hütü yifimboayu ranü moatkunü ra yihoeft nimori ranahei ane!” masei.

²⁶ Raniyu Pairat ai Barabasimbo aboeda koamarıheira aheimbo sowana mahu. Raniyu asu ai Sisasimbo daboadanü ndüfuri-ndüfurifoarüwuri mehua ahambo nimifihü tokoemündü pefimbohunda ami-yomondi warıhümariri.

*Ami ai Sisasimbo tıkitınamborüwurühi tırıfoefe
hoafımarüri*

(Mak 15:16-20; Son 19:2-3)

²⁷ Raniyomo asu Pairatindı ami ai Sisasimbo sowaründümo gafmanü yomondi worı ranambe mahıfomondamboemo, asu munguambo ami nindou ranai Sisasimbo wakımarüwuri.

²⁸ Raniyomo asu ai ahändi hoearı ra yimindibadı houndowohüyomo asu hamburı hoearı hoandarı ra magüdündo.

²⁹ Raniyomo asu ai wofı tıhoarı-tıhoarümbınambo mbıroambe kıkımafoarundi. Asu nimiharı sowandümo ahändi warıhondü waranı waramberundühi yimindıho pusıru nimarımondühi ahambo tıkitınamborüwurühi hoafiyomondowohü yahomoya, “Suda-yafe adükărı bogorı, karıhasou-anafı,” mehomondo.

³⁰ Raniyomo asu ai ahambo ıguri titifiyomondowohü ahändi warambeahındı nimiharı-mayo ra kosıründümo ahambo mbıhapırı kakımarüwuri.

³¹ Ai ahambo tīkīfīnamborüwuri tīrīfoefe hoafīyomondo mburumboemo asu ahandī fihīndī hamburī hoearī hoan-darī-mayo ra yimündündümo-ndühīyomo asu hoearī ahandī hondū ra sowandümo güdu hīnīngīmarundo. Ranīyomo asu ai ahambo nīmīfīhī pefi hīfokofimbohündā sowaründümo mahomo.

Sisasimbo nīmī keimbī karīhendeimbīfīhī tīkoründīmo pamarüwuri

(Mak 15:21-32; Ruk 23:26-43; Son 19:17-27)

³² Ahambo sowaründümo hou homondühīyomo asu ai nindou mamī Sairinihündī, ahandī ndürī Saimon, ranahambo hoeimarīhorī. Ranīyomo asu ai nindou ranahambo Sisasındī nīmī keimbī karīhendeimbī-mayo ra sowandīfīndo yahomo houmbo hüti-hütimarürü.

³³ Ranīyomo ai homo Gorgotahü tükümfundi. Gorgota ranahamboane ai mbīhapırī nahurai hīft sei arīhündī.

³⁴ Ranī hīfīhüyomo ami ai Sisasimbo wain hoe hühütimbü moatükünī fandu yamunu mburu masabudo. Asu Sisas ai ranī-moatükünī ra sümündü hoeireanda mayoa asu ai moai sümündü.

³⁵ Ranīyomo ai ahambo nīmī keimbī karīhendeimbīfīhī parüwuri hou asu ai ahandī-mayo hoearī ra ahamundi mbusümo sowandümo yībaborundümo hou ranambo ḥgorū ai mbīsemündua yahomo houmbo piraímemo.

³⁶ Ranīyomo asu ai raraoyafu mburu ranühī nīmarīmo Sisas ahambo yīfīmbiyu yahomo houmbo homo hīmboana wamarürü.

³⁷ Ahandī mbīro wafusīfohü ahambo papī-hoafī sürü papīru mburu tīkoründīmo pamarundi ranai yare hoafīyohü yahoya, NDANANA SISAS SUDAYAFE BOGORI ADÜKARI NINDOUANI, yahomo paru hīnīngīmarundi.

³⁸ Ranīyomo asu ai nindou yimbu hümbuhünīyafanī-rīnandeimbī ranahafanīmbo Sisas babīdī ahandī fikīmī pamarupırī. ḥgorū Sisasındī warīhondū waranī parüwuri asu ḥgorū kadüdü waranī parüwuri marupırī.

³⁹⁻⁴⁰ Ranīyei nindou afīndī ranai hei ḥgasündīhorī hei rühündühī mbīro hīrīhīrīhündühī ahambo tīrīfoarīhorühī hoafīyahündowohü sahündoya, "Sapo se Godīndī worī ra bīrīfoefe mburumbo moanī ḥgīmī sihī yangırī fondīfe hīnīngīfembo mayafīyosi! Se Godīndī nīmorīyafühanası, se sihafīhoarī yaro aboedamboyafosi. Se ndahonī nīmī keimbī karīhendeimbī-fihīndī hīfīna foarefoao peyafīsī!" sei hoafīmehündō.

⁴¹ Nindou ai ramehindī ranī-süngu yahurai Godīmbo sihou-rundeimbī bogorī nindou, ahīnūmbī hohoanīmo yamunu-rundeimbī asu ranīhündambo bogorī nindou

ranai-amboanı yaru tıkifinambo-rüwurühi tırıfoarüwurühi yahomoya,

42 "Sisas ai nindou bıdífıramboyu ai aboedamboreandüri marandı, ńga asu ai ńgırı ahandı fimbo ana aboedambondeandı! Awi aiana Israeri-yafe adükarı bogorımbeipoanı! Asu ai haponda nımi keimbı karıhendeimbı ranı-fihındı hıfını akusıfoendı ana, asu ro ahambo anıhondümbondlıhurımboyefı!

43 Ai Godımbo anıhondümborırühi Ahandı nımoranahı mehu. Refeanastı, awi sıhırtı hoeindıhu God ai ahambo farıhefimboayu ranahambo," mehomondo.

44 Asu nindou hümbuhünıyafanı-rınandeimbı Sisasındı fıkımı mapaiarıfanı amboanı ai mare moanı nindou bıdífırı ai ramarıhorı nou yahurai rarınerı tırımafoarınerı.

Sisas ai ndeara munjuna yifimayu

(Mak 15:33-41; Ruk 23:44-49; Son 19:28-30)

45 Refe hayamboyo-ane hüfınımbo peyo haya hıfı munju ranai nımbı nımarı ho ho hombo nımbambe hondü hüfıwuyuambe tükümfeyo.

46 Hüfıwuyuambe safı sımagodühi Sisas ai puküna heiyuhü yahuya, "Eri, Eri, rema, sabaktani?" mehu. Ranı hoafi ra yare yahurai hoafıyowohü yahoya, "Wandı God, wandı God, se nımboe wambo hınińgıro-wandırımboayaafı?" meho.

47 Nindou bıdífırı ranühi manımboei ranai ranı hoafi ra hımborıyei hehi hoafıyeihü seiya, "Nindou ranai ana Erais-amboani dükarırı mıngayundo," masei.

48 Nımai nindou mamı ahei mbusümo ranai pıpıyu hu worapo-worapoyoweimbı moatükunı nou semündü mbura nımıharıfıhi pare hımondamündü mbura hühütimbü wain hoe ranambe foare hürämündı haya Sisas ai ranı moatükunı ra mbısumündü yahu haya segodımbo mehu.

49 Ńga asu bodımondı ai hoafıyahündowohü seiya, "Awi, hoeindıhu mbundıhumbo Eraisa ai ahambo farıhefembo tükümandıfiyu wanımandıyo," masei.

50 Ranıyu asu Sisas ai asükaiyu puküna heiyuhü ahandı yifiafi hınińgırırühi nımokomayu.

51 Ranıyo asu Godındı worı safambe hoearı yipuri naftambehü mahetaro ranai nımoamo ńgahı peyo haya hanı hıfını gebü türeandühi yimbu kıkımareandı. Hıfı ai fífımıyowohüyo munjuambo nımoei ranai gübüdümarıhoayo.

52 Yıfambe ranai naftambe tihoai-tihoairandühi asu Godındı nindou afındı horombo yıfısaftımayei ranai yanğırı botıyahi-botıyahi marıhündı.

⁵³ Ai yifambe ra hiningirih i hehi Sisas yangiri asukaiyu botimefiyu ranisüngunambo ai Sürühoeimb Ngoaf adükari (Serusarem) ranina mahei. Ranyo nindou afind ranai aheimbo ranuh hoeimarihinduri.

⁵⁴ Ami-yomondi bogoriyu asu bidifiri amiyomo ranai ai-babidimbo ningomombo Sisasimbo himboanawaruruh maningomo ranai sapo hifheyowohü asu munguambo moatukuni tükumefeyoa hoeimarundi ranimbo yihimboyomonduh hoafiyomonduh yahomoya, "Awi aiana Godindi Nimorehondüy," mehomo.

⁵⁵ Nimoreh afindi bidifiri Gariri hif hiningirih i hehi Sisasimbo farihesimbo süngumarihori masühusi-maye ranai buriyei. Ai moai akimi papühuyahindi, nga moani anguni goagu safi nimboeimbo himboari papimaye.

⁵⁶ Nimoreh burimaye ranahei mbusumo ra ngorü Maria Makdarahündiyo, ngorü ra Maria Sems Sosepiyafandi hondiyo asu sapo Sebedindi nimorehijo rarihi ai manimboei.

Sisasimbo Sosep Arimateahündi ai hoŋgu ambe masiherü (Mak 15:42-47; Ruk 23:50-55; Son 19:38-42)

⁵⁷ Ndeara nimbambe nindou napo afindeimb ahanti nduri Sosep Arimateahündi-mayu ranai tükumefiyu. Nindou ranai-amboani Sisasimbo süngururi-randeimb nindouyu.

⁵⁸ Ai hüf Pairatindi himboahü tüküfi nüngumbo Sisasindi yifinimoko ranahambo ndahamindi yahu haya düdumefindo. Ranyu asu Pairat ai Sisasindi yifi-nimoko ra Sosepimbo dabudo mehu.

⁵⁹ Sosep ai yifi-nimoko serümündü mbura simbori kifohi hoearihi pariri himondimariri.

⁶⁰ Ranyu ai ahanti hoŋgu nimoei ngorü nindambe simbori nafrihai hiningimareandi ranambe masiherü. Ai nimoei yitifo afindi ra gügürhai nafitambembo gure pare mbura ndamefiyu.

⁶¹ Ranisafe Maria Makdarahündi-mayo ranaiyo asu ngorü Maria-mayo ranaiyo ai hoŋgu ra hanjifohü mamarife.

⁶²⁻⁶³ Ngorü sina moani nimarimbo si tükufeyoambe Godimbo sihou-rundeimb bogoriyomo asu Farisi nindouyomo ranai Pairat babidi mamühiyafu fandu nimarimo hoafiyomonduh yahomoya, "Nindou adükari, ro hohoanmoyefimboaneft hoafit mami sapo nindou woshoafori hoafümbi-mayu ranai yare hoafiyuhuya, 'Ro ngorü sinda mbundha asu asükainda yangiri botindaheamboyahit,' mehu ra!"

⁶⁴ Ranimbohündambo animbo asu se hoafindafan hoŋgu ra ndore ngoründi hifandijo ho ngorü si ranuh

tüküfemboane. Rananimbó asu ahambo sünjurürü-rundeimbí ranai ḥgirí ahanti finimoko ra dibo hümbuhünimbo ndowandümo houmbo asu ai nindou ranaheimbo hoafindimondühıya, ‘Ai yifihündi yangiri botimefiyu,’ mbisimo. Sünjunambo wosıhoaforı hoafı ranai asu horombo wosıhoaforı hoafımayu ranahambo ḥgasündeamboe,” mehomo.

⁶⁵ Ranıyo asu Pairat ai ahamumbo hoafiyupurühi yahuya, “Se hifandırı-rundeimbí nindou bıdífırı sowapundümo houmbo ḥgomı moanı hoŋgu ambe ra ḥginindı hamındı papı papındu hınıŋgındundi,” mehupuri.

⁶⁶ Ranıyo asu ai ranıhündə botıyafu homo hoŋgu ambe ranahambo yowanı yahomombo paru hınıŋgırı houmbo asu nindou bıdífırambo hifandırıyo nımarımbó hınıŋgımarupuri.

28

*Sisas ai yifihündi yangiri botimefiyu
(Mak 16:1-10; Ruk 24:1-10; Son 20:1-18)*

¹ Moanı nımarımbó si ranai muŋguyo ane, asu weangurühi sihi hapoadümbo siambe hondü hüfıhamındı sıfo-koateyuambe, Maria Makdarahündıyo asu ḥgorü Maria ranaiyo ai hoŋgu Sisas yangürümbü-mayo ra hımboambo mahafe.

² Ranıyo moanı nımai hamındı hıfıhe afındı ranai tüküfıhiyo, Adükarındı nendi ranai sünambeahındı kusú nımoei afındı naftambahı mapaiaro ra gügürıhai sıhai hayambo ranıwamı mamaru.

³ Ai wabürüs̄ nahuraiyowohüyo asu ahanti hoearı ranai moanı mburıŋgai kıfohi hamındı nahurai tükümfeyo.

⁴ Ranıyomo asu nindou hoŋgu ambe ranahambo hıfandı manıŋgomo-memo ranai ahambo yıhımbombo hıhamındıyomondühı yifi nahurai korımemo.

⁵ Asu sünambeahındı nendi-mayu ranai nımorehı yimbume fe ahafembo hoafiyupırüh yahuya, “Se awi yıhımbonıdamboyafe. Ro sıhafembo fífırıheapırimbo-anahı, sapo seana Sisas nımi keimbı karıhendeimbıfıhi hıfokoamefiyu ranahambo kokombo-anafe nda.

⁶ Aiana moai ndühi yanguru. Aiana sapo horombo hoafımayu sünju yangiri aboeda asükai botımefiyu. Awi naħa fondı ai menjuru nda hoeirine.

⁷ Nga se nımai ḥgafe ahambo sünjurürü-rundeimbí nindou-memo ranahamumbo hoafindafınapurühiya, ‘Ai yangiri aboeda botımefiyu. Asu haponda ai Garirinambo horombofi sıhamundi wagabe ahu, nga se ranühi

animbō ahambo hoeindurümboemo! mbisafe. Hapoana ro sīhafembo hoafiyahipirimbō-anahit, mehupiri.

⁸ Raniyafe ai hongu ra hīnīngirine hena yīhīmboyafesi, n̄ga asu ai hīhīfī-hīhīfī kameihü pīpīna Sisasimbō sūngurürü-rundeimbimbo hoafombo mahafe.

⁹ Moani n̄mai Sisas ai ahafembo-so tüküfi hoafiyupirühī yahuya, "Karihapisi," mehupiri. Ai ahambo-so tüküyafine yit̄ñjarühī kīkīhirinandife henambo ahambo Adükaranı safe hena hohoanımomefinando.

¹⁰ Sisas ai ahafembo hoafiyupirühī yahuya, "Se yīhīmbondamboyafe. Se n̄gafe wandī wandafī mamimbō hoafindafeanī animbō asu ai Garirinambo n̄gīfomo tükündafu ranühī animbō ai wambo hoeindundirimbōemo," mehu.

Nindou hifandu maniñgomō ranai hoafī sowandümo homo wataporimboramarundi

¹¹ N̄morehi yimbume fe ranai nafī mbahafe nou ranambo, bīdīfirī hifandu-rundeimbī nindou ranai n̄goafī adükari-mayo ranīna homo bogorī Godimbō sīhou-rundeimbī nindou ranahamumbo muñguambo wataporī nīne-moatükunt ahamundi hīmboahü tükümfeyo ranahambo wataporimboramarundi.

¹²⁻¹³ Raniyomo Godimbō sīhou-rundeimbī nindou bogorīyomo asu bogorī nindou-memo ranaiyomo ai mamühīyafu houmbo hoafī fīfirīmarundi. Ai kakī afindī ra ami-memo ranahamumbo sabupurühī yahomoya, "Se randu hoafindīmondühī animboya, 'N̄imbokoanī ro yapomboyahu mboapoefī nou ranambo ahambo sūngurürü-rundeimbī ai tüküyafu hümbuhünimbo ahandī finimoko ra masowaründümo,' mbisimo.

¹⁴ Ranī hīfī bogorīmbofi hīfanda-randeimbī ai ranī hoafī ra hīmborīnduanī asu ro ahambo bīdīfirī hoafindahundoanī rananimbō asu se n̄gīrī ranimbō tīñirīfo tükündīfemboe mbisimo hou afindī hohoanımondīmo," mehomopuri.

¹⁵ Ranimbōane ami-memo ranai kakī masabupuri-mayo ra sowandümo hou asu ai ahamumbo hoafīmemopuri sūngu yaru homo hoafīmemo. Ranane asu ranī hoafī ra Suda-yafe mbusümo hapondanambe amboanī yangorü wakareandi.

*Sisas ai ahambo sūngurüründeimbimbo so tükümfeyu
(Mak 16:14-18; Ruk 24:36-49; Son 20:19-23)*

¹⁶ Sisasimbō sūngurürü-rundeimbī 11memo ranai Gariri wafunambo mahafomo sapo horombo Sisas ai ranühī n̄gomō mehupurī sūngu.

¹⁷ Ai homo ahambo hoeirüwurihüyomo asu ahambo ḥŋusüfo parüwuri hohoanimomemondo. Nga asu b̄idifir̄i ai ahambo hohoanimo yimbumborur̄.

¹⁸ Sisas ai akim̄i ahamumbo-so sühüfi hüfu hoafiyupurüh̄i yahuya, “God ai wambo munguambo ḥŋinind̄i sünambeahind̄iyo asu hifinind̄iyo ra sendir̄imboani.

¹⁹ Ranimböhündambo animbo asu se ḥŋomo munguambo nindou ranaheimbo ai wambo sünguyond̄ir̄i-rambo nindou tüküfembohündambo randu ndundi. Asu se aheimbo Apendi ndür̄inambo, Nimorind̄i ndür̄inambo, asu Yifiaft Aboedind̄i ndür̄inambo h̄imon̄i hundüründündür̄i.

²⁰ Asu ro sihamumbo hoafimehapur̄i ra munguambo moatükunt̄i süngufe hombohünda yamundündür̄i. Asu ro se babidi nimboa ḥŋambo b̄idifiran̄i si tükündifemboe,” mehupur̄i.

Mak Aboedî Hoafî Mak ai sürü papîmarandi

*Son hundürüra randeimbî ai hoafî bokamarîhendi
(Matyu 3:1-12; Ruk 3:1-2; 3:15-17; Son 1:19-28)*

¹ Sisas Krais Godîndî nîmorîmbo aboedî hoafane nda.

² Hoafî nda boatei tükümefeyo Godîndî hoafî hoafîyu randeimbî Aisaia ai sürü papîmarandi nahurai. God ai yahuya,

“Ro nindou mamî wândî hoafî bokarîhefembohunda koandîhehinanî ai sîhambohunda horombondîfi ñgumbui.

Asu ai anîmbo sîhambohündambo nafî dîdîboardondeambui.

³ Nîmî wohî furîkoatereandûhî, nindou mamîndî yasîmondî mîngîyo hoafîyowohü yahoya,

‘Adükârîmbohunda nafî nafîndîhehindî.

Ahandî nafî dîboardondîhindî,’ mehu. *Aisaia 40:3*

⁴ Son nindou hundürüra randeimbî-mayu ranai nîmî wohî furîkoatereandûhî tüküfi nîmorehî nindowenihîmbo Godîndî hoafî bokarîhendûhî yahuya, “Se moaruwai hohoanîmo hînîngîfe aboedî hohoanîmo süngefembo nafuimbohunda hundüründeianî anîmbo, God ai sîhei moaruwai hohoanîmo raguanambondeambui,” mehu.

⁵ Ranîyei nindou afîndî Sudahündîyei asu Serusaremîhündîyei ai Sonîndî hoafî hîmborîmbo mahei. Ai ahei moaruwai hohoanîmo ra weindahî hoafîmayeia Son ai Sodan hîmo hundürümärändüri.

⁶ Asu Son aiana hoeari kamer nînendînambo nafümbî güde mbura tîtapûrînambo kîkîhîrîhaimarandi. Ahandî sesî ana yîtîhi asu efu hoe ranîyo sesü-marandi.

⁷ Son ai nindou ranaheimbo hoafî bokarîhendûhî ndare hoafîyuhi yahuya, “Nindou ñgorü sünğu düdumbui ahandî ñgînîndî ra wândî ñgînîndîmbo ñgasündeamboane. Roana amofo ahandî sufihîndî wofî ra fufurîfembo nindou aboedî hamîndîyahîpoani.

⁸ Ro sîheimbo hoenambo hundürühändüri arîhandî, ñga ai anîmbo Yifiafî Aboedînambo hundürü-ndandürümbui,” mehu.

*Son ai Sisasîmbo hundürümärürî
(Matyu 3:13-17; Ruk 3:21-22)*

⁹ Ranî-sîmboanî Sisas ai Nasaret ñgoafî Gariri hîfîhü hînîngîre haya masünuwamboyu Son ai Sodan hîmo hundürümärürî.

¹⁰ Asu nimehünou hoe hiniŋgire haya tüküfi süfu hoeire-andane sünü ai bureandühıyo Yifiafi Aboedı ranai ahambo sowana wupufo nahurai makoso.

¹¹ Hoafı mamı sünambeahındı tüküfehü yahoya, “Se ana wandı ıgusüfo parıheanıneimbı nımor-anafı. Asu ro sıhamboane ıgusüfoambe siaoeheandı,” meho.

Satan ai Sisasımbı moaruwai hohoanımombiyuwa yahuhaya rari hoeimarırı

(Matyu 4:1-11; Ruk 4:1-13)

¹² Nımehünou Yifiafi Aboedı ai Sisasımbı nımi wohı furıkoatereandühı koamarıhera mahu.

¹³ Ranühı 40 si manüŋgu Satan ahambo moaruwai hohoanımombiyuwa yahuhaya rari hoeimarırı. Sisas ai afoendı nıñhondı babıdımbı nüŋguwanı asu sünambeahındı nendı ai ahambo mafarıhawuri.

Sisas ai Gariri hıfambe piyu haya Godındı hoafı wataporımbomarandi

(Matyu 4:12-17; Ruk 4:14-15)

¹⁴ Son ai karabusi-mefiyua asu Sisas ai Garirihü tüküfi, Godındımayo aboedı hoafı ra bokamarıhendi.

¹⁵ Ai aboedı hoafı ra wataporımborandühı yahuya, “God ai hoafımayu si ra ndeara tüküfehü asu ahandı ıgınındı hıfandarandı ra ndeara akımi tüküfemboane. Nga se moaruwai hohoanımo ra hiniŋgındıhi hehi aboedı hohoanımo süŋgundihi,” mehu.

Sisas ai nindou yimbuyimbu hoafımayua ahandı süŋgu mahomo

(Matyu 4:18-22; Ruk 5:1-11)

¹⁶ Sisas ai kurıhoe Gariri hımborıkımı hühü Saimon Andre apodohombo hoeimareapırı. Ai andürı kurıhoeambe mafoarıneandı, ai kinı wowarıyafanı rınandeimbı nindou wambo.

¹⁷ Sisas ai ahafanımbı hoafıyupırühi yahuya, “Se mborai wambo süŋgundiñandırı ndıñandı, rananımbı ro sıhafanımbı nindou semıñdımbı yamundiheapırımbayah,” mehu.

¹⁸ Asu ai nımehünou andürı sıhene hena ahandı süŋgu mahafanı.

¹⁹ Ai akıdou sühüfi hu Sebedindi nımorı yimbu, Sems Son apodohombo botambe nımarıfanımbı andürı dıboadomarıneanda hoeimareapırı.

²⁰ Sisas ai ahafanımbı hoafımayupırıramboyafanı, ahafandı afındı Sebedi asu mamı ratüpırıyomo rundeimbı nindou botambe hiniŋgırıneapırı hena, Sisasındı süŋgu mahafanı.

*Sisas ai nindou mamindi fiambeahindi moaruwai nendi
hihaimafoareandi
(Ruk 4:31-37)*

²¹ Sisas ai ahambo sūngurürü-rundeimbı babıdımbo moanı ngoafımbı nımarı sihı Kaperneam ngoafınambo mahıfomo. Ranı-sımbıoanı ai Suda-yei rotu worambe kefuai hafu nımorehı nindowenihımbı Godındı hoafı yamundimareandırı.

²² Ranıyei asu ai ahandı yamundiße hoafı ranahambo hepünımehindi. Sapo ai moai ahıñümbı hohoanımo yamundu rundeimbı nahurai yamundeandı, nıga nindou adükarı nıginindeimbı nahurai yamundimareandırı.

²³⁻²⁴ Ranı-sımbıoanı nindou mami moaruwai nendı nımarümbı-mayu ranai Suda-yei rotu worambe nımarü pukuna hoafı karıhoehü yahuya, “Sisas, Nasaretihündı, se yohoefımbı nıni nününgufemunımboyafı masınıftı? Yıhoefombo moaruwaimbo-fımunımbı safımboyafı? Ro fırıheanıntı. Se ana Godındı mbumundi nindou-anafı,” meho.

²⁵ Asu Sisas ai moaruwai nendambo nıginındı hoafıyuhi yahuya, “Se hoafı kıkırandıftı hawa kosıfoao,” mehundoamboyo.

²⁶ Asu moaruwai nendı ranai nindou ranahambo yabadırı hıningirerı mbura hoafı moanı pukuna karıhoai haya nindou ranahandı fiambeahındı makosıfoendi.

²⁷ Ranıyo asu muŋguambo nımorehı nindowenihı ranai hepünahindühi aheihoarı sımborı hoafıyeihı seiya, “Nıni-moatükuniyo nda yahurai tükümfeyoa? Nindou ndanai sımborı moatükuntı bogorı nindou nahurai yamundimareandı. Asu ai moaruwai nendambo hoafımayua ahandı hoafı hımborımayei,” masei.

²⁸ Ranıyo asu Sisasındı hoafı ranai nımeħünou muŋguambo hıftı Garirihü ra hoaŋgo wakımareandı.

*Sisas ai Pitandi yamoŋgoamındı aboedimareandi
(Matyu 8:14-15; Ruk 4:38-39)*

²⁹ Sisas ai ahambo sūngurürü-rundeimbı babıdımbo Suda-yei rotu worambeahındı tüküyafu houmbo Sems weimbo Son babıdımbo Saimon weimbo Andru-yafandı worınambo mahomo.

³⁰ Saimonındı yamoŋgoamındı ai anġünümbo fondıhü mapowa asu ahandı anġünı ranahambo nımeħünou Sisasımbı hoafımehündö.

³¹ Ranıyu Sisas ai hüfu ahandı watıñarühı kıkıhıramündü botımareanda asu anġünı ahandı ranai nımeħünou makosıfoenda asu sesi sindımarandı.

*Sisas ai nindou afindi aboedimareanduri
(Matyu 8:16-17; Ruk 4:40-41)*

³² Mamî ranî nimbambe hüfîhamîndî hûrimindowa nindou ranai nimorehi nindowenihî angünümbe asu moaruwai nendeimbî fufurühümündihündüri Sisas sowana mafandîhindî.

³³⁻³⁴ Muñguambo nindou ñgoafîhündî ranai hei worî Sisas nîmarümbî ranî yipuri-kîmî burimayeia Sisas ai afindi nimorehi nindowenihî muñguambo mamikarambo angünümbe aboedireanduri asu moaruwai nendî afindi raguanamboreanduri marandi. Asu moaruwai nendî ranai ahambo fîfirîhorî ranimboyu ai aheimbo yowanî akidou amboanî hoafîyopoani mehundüri.

*Sisas ai Garirihü hoahoangu wakimareandi
(Ruk 4:42-44)*

³⁵ Sisas ai siambe hondü nîmbî hoangîri kiaroambe botifi haya hu gorugoanînî nindou nîmarîkoateyohü Godimbo dîdîbaftiyuhü mamaru.

³⁶ Asu Saimon ai ahandî ñgunindî babîdî Sisasimbo kokomaruri homo.

³⁷ Ai homo hoeiruwurûhi hoafîyomo-ndowohü yahomoya, "Muñguambo nindou ai sîhambo kokorîhüninühanei," mehomo.

³⁸ Sisas ai ahamumbo hoafîyupurûhi yahuya, "Ngorü ñgoafî akîmî adaburo ranambo ñgefo. Rananîmbo ro aheimbo amboanî Godîndî hoafî hoafîndahanduri. Ranimboyahî ro nda masinîhi," mehu.

³⁹ Asu Sisas ai muñgu Gariri hifîhü hoahoangu wakireandühi, Suda-yei rotu worambe hu, Godîndî hoafî bokarîhendühi asu moaruwai nendambo hîhaifoareanduri marandi.

*Sisas ai nindou mamî mîmanîho masimeimbî aboedîmariri
(Matyu 8:1-4; Ruk 5:12-16)*

⁴⁰ Nindou mamî mîmanîho masimeimbî ai hu Sisasindî yirîkîmî piyu nîmarümbô hûti hoafîrürûhi yahundoaya, "Se refembo yifirayafî ana, wandî mîmanîho masimei ra aboedîndowandîrt," mehundo-amboyou.

⁴¹ Asu Sisas ai ahambo hîpoamborirûhiyu, ahandî warînambo sündirûhi yahundoaya, "Refembo samboanahî, ñga se aboedîyafo," mehu.

⁴² Ranîyo masimei ranai nîmehünou dîdîkîriffoendühiyo asükai nindou ranai aboedîmayu.

⁴³⁻⁴⁴ Sisas ai nindoumayu ranahambo ñgoafînambo koarîherûhi asükaiyu hoafîyundowohü yahundoaya, "Se yowanî nindou mamîmbo amboanî sîhafî fi ranahambo

hoafiyopoani. Nga se ngeafit Godimbo sihai-randeimbimbo sihafit fi ra nafuindafindo. Rananimbo Mosesindii ahinumbi hoafimayo sungen sihafit fi aboedit tukumefeyo ra aheimbo nafuimbohunda Godimbo sesi mbisihenda-mboane,” mehu.

⁴⁵ Nga asu nindou ranai hu Sisas ai ahambo aboeditmariri ranahambo wataporimbo-maranda asu Sisas ramareandi hoafit ra munjuambo ngoafit hihimborimayei. Ranimboyu Sisas ai nindou hoeindi-hindirimboyei yahuhaya moai mami ngoafit amboani hu. Ai nindou ningo-koateyeihi manunguyosi, nga asu nindou ranai munjuambo hifihundi ahambo sowana hei marihundi.

2

*Sisas ai nindou yiriwar moaruwaimbi aboeditmariri
(Matyu 9:1-8; Ruk 5:12-16)*

¹ Yahunumbi si ho hayamboyoane Sisas ai asukai Kaperneam ngoafinambo hihirifi mahu. Ranijo ai hu worambe amaru hoafit ra mahoango.

² Nindou afindii ranai fandambo wori ranai tihuforeanduhu moai yipurikimi amboani fondi akidou ningo. Ranijo Sisas ai aheimbo Godindi hoafit yamundeanduruhu mamaru.

³ Yimbu-yimbu nindou ai nindou yiriwar moaruwaimbi ra fondiwami foaruwuri mburu sowarindumo mahifomo.

⁴ Nindou ranahambo Sisas sowanambo semündü hifombo nindou afindiwambo nafti gümareandamboyu hafomo woriwami Sisas nüngu s̄mogoduhu hifinambo titirundeimbis wori ranambe wanjeyanirihou mburumbo fondi kameihu masafaoaruwuri.

⁵ Raniju Sisas ai nindou ranahamundi anhondümbofe ra hoeireanda mayoa, nindou yiriwar moaruwaimbi ranahambo hoafiyundowohu yahuya, “Nindou hoarifti, sihafit moaruwai hohoanimo ranana amboawi sambo-anahit,” mehu.

⁶ Asu ahinumbi hohoanimo yamunu rundeimbis bidifiri ranuhu mamarimo ranai ahamundihoiri ngusüfoambe raru hohoanimoymondohu yahomoya,

⁷ “Nimboe nindou ndanai hoafit yahurai hoafayua? Ai Godiyupoani yahurai hoafayu. God mami yangirii animbo moaruwai hohoanimo ra amboawi mbüsümbui,” mehomondamboyu.

⁸ Sisas ai nimehünou ahinumbi hohoanimo yamunu rundeimbis-yomondi hohoanimo ra fífireandi. Raniju ai hoafiyupuruhu yahuya, “Nimboe se ndan moatükuni nda raru hohoanimoemoa?

⁹ Nne hoafiyo nindou yiriwar moaruwai ndanahambo hoafimbo hinengrouayoa? Ro hoafiyahuhu sahiya, ‘Sihafit

moaruwai hohoanimo ranahambo amboawi,’ asahyo asu ‘Botiyafo sihafit fondit sowandifit hawa hafit,’ asahyo. Nga yimbu ra hoafimbo ro nginindeimb-anahit. Asu yimbu hoafit ra hoafimbo nahaniyo hininingtouayo asu nahaniyo tijumbayo? Yibobo ro hoafindahanit anihondümbo tükündifemboe.

¹⁰ Nga ro sihamumbo ranit-moatükunti ra fiftirindundi asahit, Nindou Hondü ai hitit ndanühit moaruwai hohoanimo amboawi yahombo nginindeimbani,” mehu. Ranijo asu Sisas ai nindou yirwarit moaruwaimbü mayu ranahambo hoafiyundowohü yahuya,

¹¹ “Ro sihambo hoafayahaninti, botiyafo sihafit fondit sowandifit hawa worinambo hafit,” mehundo-wamboyu.

¹² Nindou afinti menjoro ranahei himboahü yirwarit moaruwaimbü mayu ranai nitmehünou botifi ahantit fondit semündü haya mahu. Ranijo nindou afinti menjoro ranai hepünahindüti Godimbo aboedani sei hoafiyehit, “Moai horombo ro ndahurai moatükunti hoeirihundit,” masei.

Sisas ai Rifaimbo mborai wandi süngu mehu

(Matu 9:9-13; Ruk 5:27-32)

¹³ Sisas ai asükai hihirifti haya Gariri kurihoe himborit kimi hüfuane nindou afinti menjoro ranai ahantit süngu tümare hoamboyu asu Godinti hoafit yamundimareandüti.

¹⁴ Ai huhündamboyu Rifai Arfiusinti nimori ai ahantit takis kakit seminti worambe mamaruwa hoeimaririt. Raniju Sisas ai hoafiyundowohü yahuya, “Mborai wandi süngu,” mehundo-wamboyu Rifai ai botifi haya Sisasinti süngu mahu.

¹⁵ Sisas ai ahambo süngurürü-rundeimbti babidimbo Rifaindi worambe takis kakit sowandümo rundeimbti nindouyomo asu moaruwai hohoanimoymomo rundeimbityomo ai babidimbo nitmarimo masowasümo. Nindou yahurai ranai munquambo si Sisasimbo süngurürü marundi.

¹⁶ Farisihündit ahinümbit hohoanimo yamundurundeimbti ranai hoeirundane Sisas ai takis kakit sowandümo rundeimbti asu moaruwai hohoanimoymomo rundeimbti nindou babidimbo sesi masesu. Ranijomo ahambo süngurürü-rundeimbimbo düdurüpürühi yahomoya, “Nitmboe Sisas ai takis kakit sowandümo rundeimbti asu moaruwai hohoanimoymomo rundeimbti nindou babidimbo nitmarümbo sesi sesü maranda?” mehomo.

¹⁷ Sisas ai ranit hoafit ra himboriyu haya ahinümbit hohoanimo fifirundeimbti ranahamumbo hoafiyupurühi yahuya, “Nindou angünkoate ana moai dokta sowanambo hei riühündit, nga angüneimbti anei hei arühündit. Mamit yahuriane ro makosahit nda mbumundi nindou anefit seimbti

nindou ranaheimbo mborai yahombo-yahipoani, ḥga nindou moaruwai hohoan̄moyei rihündēimb̄ seirihündēimb̄ ranaheimbo mborai yahomboyah̄,” mehu.

Sisas ai sesi wehisaombo hoafi yamundimareandi
(Matyu 9:14-17; Ruk 5:33-39)

¹⁸ Sonimbo sūngurürü-rundeimb̄ asu Farisi-yomondi sūngurundeimb̄ ai mamimbo sesi wehīmemo. Ranīyo asu nindou bīdīfīr̄i ai homo Sisasimbo düdurüwurühi yahomoya, “Nimboe Sonimbo sūngurürü-rundeimb̄ asu Farisi-yomondi sūngurundeimb̄ ai sesi wehīsaoyomo arundi, ḥga asu sīhaf̄i sūngurunin̄ rundeimb̄ ana moai sesi wehīyomo rundi?” mehomō-ndamboyu.

¹⁹ Asu Sisas ai yare hoafiyupurühi yahuya, “Nindou mami nīmorehi semindimbo sih̄i ai babidimbo nūnguambe ra sesi wehīmandeiyō? Nindou nīmorehi semindim bomayu ranai ai-babidimbo nūnguambe ana ḥgir̄i sesi wehīnde.

²⁰ Nga sūngunambo nindou ranahambo ndowaründümo ḥgomondan̄ ai-babidimbo nīngokoate-ayuambe animbo sesi wehīndeimboyē.

²¹ Nindou mami aiamboan̄ moai hoeari goesür̄i simbor̄ semündü haya wamindaf̄i ḥgisihari hoeari fihi pare kakiyu randi. Rawareand̄i ana, boboe-ndandan̄ asu hoeari goesür̄i simbor̄ ranai akidou yangir̄i yagod̄i mbunda ḥgisihari hoeari ra hīrīndeamboe. Hoeari goesür̄i simbor̄ rananai wamindaf̄i ra hīrīndeandan̄ asu ambe afindi nīngomboe.

²² Asu nindou ḥgorü ai simbor̄ wain hoe ra wamindaf̄i wain hoe nīnīhondi hoeari hīpīri ranambe ḥgir̄i kandeandi. Rawareand̄i ana, hīpīri ranai borindifeihu wain hoe ranai keboemboe. Nga simbor̄ wain hoe ana hīpīri simbor̄ ambe femboane,” mehu.

Moani nīmarimbo sih̄i ratüpuri koatembo hoafi
(Matyu 12:1-8; Ruk 6:1-5)

²³ Mami ḥgoafimbo nīmarimbo sih̄i Sisas ai ahambo sūngurürü-rundeimb̄ babidimbo wit nūmbür̄i mbusümo mahomo. Ranīyo ahambo sūngurürü-rundeimb̄ ai wit ahuri bīdīfīr̄i hūrīmaründümo.

²⁴ Asu Farisihündi ai Sisasimbo düdurüwurühi yahomoya, “Nimboe sīhambo sūngurunin̄ rundeimb̄ ai moani nīmarimbo sih̄i ahinumb̄i ra rawarunda?” mehomondamboyu.

²⁵ Asu Sisas ai simbor̄ hoafiyupurühi yahuya, “Awi se Defit ai ahandi wandaf̄i mami babidimbo sesikoate wembomboyomondühi ramareandi ra hoeirundai wanīyo?

²⁶ Sapo Abaiatar ai Godimbo sesi sīhairandei-mbimbofi nīmaruambe Defit ai Godindi ser worambe kefuai hüfū bret

Godimbo masihoundi ra masesu. Bret ranana Godimbo sesi shou-rundeimbri yangirane sowasumo arundi. Nga Defit ai sesuh ahandi wandafti mamimbo bidifiri masagapuri ra moai fiftirundiyo?"

27-28 Sisas ai asukai Farisimbo hoafiyupuruh yahuya, "Moani nimarimbo si ranahambo fehefemboyopoani God ai nindou naftimarandi. Nga moani nimarimbo si ranai nindoumbo mbifartheirambo yahuhayamboyu naftimarandi," mehu.

3

*Sisas ai nindou watijari moaruwaimbu aboedimariri
(Matyu 12:9-14; Ruk 6:6-11)*

¹ Asukai ngoru-simboani Sisas ai Suda-yafe rotu worambe kefuai hifuane nindou watijari moaruwaimbu ai ranuh mamaru.

² Ranijo nindou bidifiri ai Sisasimbo himboar safuhimaruwuri moani nimarimbo sihi nindou watijari moaruwaimbu ra aboedindira papahoafindihuri yahomo houmbo.

³ Sisas ai nindou watijari moaruwaimbumayu ranahambo hoafiyundowohu yahuya, "Botyafo nduhi suhufani munguambo hoeimbirihinint," mehu.

⁴ Raniju Sisas ai dudureanduruhiya, "Nini-moatükunyo moani nimarimbo sihi refembo ahinumbi ra aboedayo, aboedi moatükuni refemboyo moaruwai moatükuni refemboyo? Nindou hifokoeefemboyo asu nindou aboedambofemboyo?" mehu. Nga ai moai simbori ahambo akidou amboani hoafiyomo.

⁵ Sisas ai nindou ranahamumbo hüburapuri wakireapurane asu ahamundi ngusüfoambe ranai tapihamimayo-wamboyu hihifi-hihifi-koatemayu. Raniju asu nindou watijari moaruwaimbu ranahambo hoafiyundowohu yahuya, "Sihafi watijari ngurihao," mehua ngurimarthenda aboedi tükümfeyo.

⁶ Ranijo Farisi nindoumemo ranai wori ra hinijiru houmbo homo Herotindi nindou babidi Sisasimbo hifokoeimbo hoafit fimaründümo.

*Nindou afindir ranai Sisasimbo sünjururü-rundeimbri
(Ruk 6:17-19)*

⁷ Sisas ai ahambo sünjururü-rundeimbri babidimbo Gariri kurihoenambo mahomonda asu nindou afindir ranai ahamumbo sünju-marühupuri hei.

⁸ Sisas ai nindou yamunde asu aboedire arandt hoafit ra himboriyei hehi, nindou afindir Gariri, Sudia, Serusarem,

Idomia, hif Sodan hoekim adaburo, Tair asu Saidon ngoaf ranihundi ranai Sisas sowana mafandihindi.

⁹ Sisas ai nindou afind ra hoeireanda mayowamboyu ahambo sijgurururü-rundeimbimbo hoafiyupuruh yahuya, "Nindou afindane engoro, nga se bot ngorü sowandümo sifomo, nga afind afindindeih wambo hoe hohoeani ninendi-hündürimboyei," mehupuri.

¹⁰ Sisas ai horombo nindou afind aboedimareanduri ranimboyei angünümbe nindou afind ranai Sisasimbo sundifimbo simbori ninendürimayei hei.

¹¹ Asu moaruwai nendi ranai Sisasimbo hoeirhorani mayoa ahanti wagabe piyei nimareimbo pukuna hoaf kariheshinduh seiya, "Seana Godindi nimor-anaf," masei.

¹² Nga Sisas ai aheimbo nüjgunahurai nindouyu yaho firi fe hoafimbo yowanı mehunduri.

Sisas ai ahandi hoaf semindi horambo nindou 12 kafolare hininqimareapuri

(Matyu 10:1-4; Ruk 6:12-16)

¹³ Ai hafu hif wafuwami nimarümbo nindou dideyomo ai hohoanimo-yupureimb ahamumbo hoafmayua ahambo sowana mahafomo.

¹⁴⁻¹⁵ Sisas ai nindou 12 sepurimundi hininqireapuri haya hoaf sowandümo homo-rundeimb anemo yahu kamafoareapuri. Nindou ranai Sisas babidimbo nijgombo ai koarihefepura ho Godindi hoaf bokarihefehu asu moaruwai nendi hifaifoefembo njinindi masagapuri.

¹⁶ Sisas ai nindou 12 ndanahamumbo masepurimundi: Saimon, asu Sisas ai ngorü nduri Pita kamafoariri.

¹⁷ Sems, Son Sebedindi nimori. Sisas ai ahafanimbo Boanerges anafani yahu dükamareapiri. Ahanti nimindi ra nimoamondi hoaf nahurai nindouane.

¹⁸⁻¹⁹ Andru, Firip, Bartoromyu, Matyu, Tomas, Sems, Arfiusindi nimori, Tadius, Saimon Serot* sirambeahindi yu asu Sudas Iskariot Sisasimbo ahanti hürütümbe-yomondi warühumariri.

Sisas ai Bersebur kapeihü ratüpurayu masei
(Matyu 12:24-32; Ruk 11:14-23; 12:10)

²⁰ Sisas ai worinambo huan asükai nindou afind ranai hei wor gümarihor. Ranimboyu ai ahambo sijgurururü-rundeimb babidimbo sesi sesi-koatememo.

²¹ Sisasindi fikiminindi ai ran hoaf ra himboriyei hehi ahambo fihimundi mbo mahei. Sapo ai hohoanimo耶ihya, ai wunünümbo-yuhümbel sei hehi.

* **3:18-19:** Serot ai Rom hoareh nimarimbo moei yahomo-ndeimbanemo.

²² Nga Serusaremihündi ahinümbi hohoanimo yamundurundeimbai ai hanimo hoafiyomondühiya, “Ahandi fiambe Bersebur mbamarü. Aiana moaruwai nendiyei bogor Bersebur ahandi ngintinditnamboane moaruwai nenditnidouyei fiambeahindi hefoare arandi,” mehomo.

²³ Sisas ai nindou ranaheimbo hoafiyundüra akimti macheia kafoefe hoafi hoafiyundürühi yahuya, “Satan ai nüngunde Satanimbo hemoaboadira?

²⁴ Asu mamti hifihündi ai yibobore haya yifiarayo ana, ranit hifihündi ranai ngiriti aboedit nimandei.

²⁵ Asu mamti worambeahindi ai yiboborihhi hehi yifiarayeana, ai ngiriti aboedit nimandei.

²⁶ Asu Satan ai yifiarimbo yahuhaya ahandi nenditranai yiboboareandi ana, ngiriti ngintindit ningo, nga ai raniwamirandithi moenditndeimboyei.

²⁷ Ngiriti nindou ngorü ai ngintindit nindounditworambe ngu napo hümbuhünindu. Sapo nindou ranai hümbuhünimbo hohoanimoayu ana, ngintindit nindou ranahambo wofinambo hüputüpöndiherü mbundambo animbo asu ahandi napo mungu ra fufundämündümübi.

²⁸ Ro siheimbo anihondümbo-anahi hoafehandüri, nindou ai Godimbo moaruwai hoafayei ane asu moaruwai hohoanimoayei ane ra amboawi mbüsümbui.

²⁹ Nga nindou ngorü ai Yifiafati Aboedimbo moaruwai hoafayu ana, God ai ngiriti amboawi mbüsü, hapondanitane asu süngunamboane. Nga moaruwai hohoanimo ranai ahambo-so koadürümbo koadürümbo yagodimboe.”

³⁰ Sisas ai ranit hoafi hoafimayu ra sapo ahinümbi hohoanimo yamundu-rundeimbai ai ahamboya, ‘Moaruwai nendit ahandi fiambe nimarimboane,’ mehomo-ndamboyura-mehu.

Sisasindifikimintindit

(Matyu 12:46-50; Ruk 8:19-21)

³¹ Ranisimboanit Sisasindit hondit asu akohoandit ai ahambo fihambo tükümehind. Ai moanambühit nimboeimbo aheimbo sowana hombo hoafimbo nindou mamti koamarihenorit.

³² Nindou afintit ranai Sisasimbo wakirihorit nimareimbo hoafiyahündowohü seiya, “Sihafati amondit aborüdit ai sihambo weindanit niboadei hifandarihünint,” maseiamboyu.

³³ Asu Sisas ai simbori hoafiyundürühi yahuya, “Didiyei wandit me asu akohoanda?”

³⁴ Nindou wakirihimamarei ranaheimbo hübudurändürit wakirerühi yahuya, “Ndananei wandit me asu akohoandayeit.

³⁵ Wandî me, akohoandî asu rehîhoandî ana nindou dîdîyei Godîndî hohoanîmo sünjurîhindeimbî rananei,” mehu.

4

Sesi ahuri nümbürambe bubufoefembo kafoefe hoafî
(Matyu 13:1-9; Ruk 8:4-8)

¹ Sisas ai asükai Gariri kurîhoe kîmî nindou yamundiye ratüpûrî ra botîmareandi. Nindou afîndî ranai ahandî hoafî hîmborîmbo mafandeanda botambe farîfi hoe hanjîfowamî mamaru. Asu nindou ranai gudianî hoe kîmî mamei.

²⁻³ Sisas ai aheimbo kafoefe hoafînambo yamunde-andürûhî yahuya, “Nindou mamî ai nümbürambe hu sesî ahuri bubumarandi.

⁴ Ai hu sesî ahuri ra buburandane bîdifîri ai nafîni pütâpîmayoa ndu ai tüküyahi masahüsi.

⁵ Bîdifîri nimoei yahafî safambe hîfî akidou yangiri nîngowambe pütâpîmayo. Hîfî ra ragu hanîkoate-wambo ahuri ranai nîmai tüükîmayo.

⁶ Ngâ asu hüfîhamîndî ai piyowohüyo ahuri hapoadümbo maforo ra sore soremarandi. Sapo ahasîhari ranai hîfambe ragu hanîkoate-wambo asu muñgu yapataparîmayo.

⁷ Asu bîdifîri ahuri ranai tîhoari tîhoarümbî wofî ranambe pütâpîmayoa gabudandûhî hisîkoatemayo.

⁸ Asu ahuri bîdifîri ai hîfî aboedambe safî pütâpiyowohü hisîmayo. Nîmîndî mamî ranahandambo bîdifîri ai 100 hisîyo, asu bîdifîri ai 60 hisîyo, asu bîdifîri ai 30 hisîyo,” mehu

⁹ Hoafî moendifembo yahumbo Sisas ai hoafîyundürûhî yahuya, “Nindou ai hîmbo-ambeimbîndûhî ana, hoafî nda hîmborîmbiyu-wamboane,” mehu.

Sisas ai nimboe kafoefe hoafînambo wata-porîmbomarandi

(Matyu 13:10-17; Ruk 8:9-10)

¹⁰ Sünjunambo nindou afîndî ranai bukürefoendane Sisas yangiri mamaruwa ahandî sünjurürü-rundeimbî 12-yomo asu nindou ahambo sünjurîhorî-rîhündeimbî ai kafoefe hoafî ranahambo düdumehindi.

¹¹ Asu Sisas ai sîmborî hoafîyundürûhî yahuya, “God ngînîndî hîfandarandi ranahandî dîbo hoafî nîmîndî ra se fîfîfembo-hündâ God ai masagadûri, ngâ nindou weindî manîboadei ranaheimbo ana kafoefe hoafî yangirîyo hoafîmayo.

¹² Ranîmboane,
Ai afîndîmbo hîmboarî papîndeimboyei,

ŋga ai ŋgirɪ türüboadɪhi fífirindihindi.
 Ai afındi hoafɪ hımborındeimboyei,
 ŋga ahandɪ nımındɪ ŋgirɪ fífirindihindi.
 Ranımbo-anımbo ai wambo sowana asükai hıhrındahi
 dıdeiyanı
 God ai ahei moaruwai hohoanımo ra amboawi
 mbüsümbui,” *Aisaia 6:9-10*
 mehu.

Sisas ai sesi ahuri ranahandi nımındi fífire hoafımayu
(Matyu 13:18-23; Ruk 8:11-15)

¹³ Sisas ai ahamumbo hoafıyupurühi yahuya, “Awi se kafoefe hoafɪ ranahandi nımındɪ ra moai fífirundiyo? Asu refeana bıdífırɪ amuri kafoefe hoafɪ ra nüñgundu fífirimandunda?

¹⁴ Nindouyei mbusümo Godındi hoafɪ wataporımboayo ana, sapo nindou sesi ahuri nümbürambe buboafoareandı nahuraiane.

¹⁵ Hoafɪ nañinı pırayo ana, sapo nindou Godındi hoafɪ hımborıyeihanei, ŋga Satan ai nımehünou hoafɪ ra nindouyei mbusümönındi semündü raguanambo-reandühani.

¹⁶ Bıdífırɪ sesi ahuri nımoei yahafısaframbe pütapımayo nahuraiane. Ai Godındi hoafɪ ra hımborıyei hehi nımehünou semındımbo hıhıfı-hıhıfıyeihı-anei.

¹⁷ Nga ai moai hoafɪ ra ndorıhi sahümündıa ahei ŋgusüfoambe ragu ŋginındı nımaro, ŋga ai moanı akıdou yangırırɪ ŋginındı nımboeihı anei. Ai Godındi hoafɪ hımborıyei masahümündi ranahambo refe hoeifembo nindou ŋgorü ai tıñırıfo sehindanı nımehünou hıningırıhindühi-anei.

¹⁸⁻¹⁹ Bıdífırɪ ai sesi ahuri tıhoarı-tıhoarümbı wohambe pütapımayo nahuraiane. Nindou ranai hoafɪ hımborıyeihaneisı, ŋga ai hıfındı moatükunımbo afındı hohoanımoyeihı napo afındı semındımbo ŋgusüfo parıhindühi Godındı hoafɪ ranahambo gabudıfoareanda asu ahuri ranai ŋgırı hisindo.

²⁰ Asu sesi ahuri hıfı aboedambe bubumayoa aboedi tükefeyo ranana sapo nindou düdi ai hoafɪ hımborıyu haya fífireandühi tümäfoareandı nahuraiane. Ranıyo bıdífırɪ ai hisı aboedi hisıyowohü bıdífırɪ ai 100 hisıyo, bıdífırɪ ai 60 hisıyo, asu bıdífırɪ ai 30 hisıyo marandı,” mehu.

Sisas ai moaruwai nendi hemafolareandı
(Ruk 8:16-18)

²¹ Sisas ai ahambo süñgururü-rundeimbımbo hoafıyupurühi yahuya, “Awi nindou ai ram hai wambüri

asu fondi hoarehi dibonapimandihio? Wanî, nga ram ra fondiwami nimmoamo ane nindihia rithundi.

²² Muñguambo moatükuni haponda dibombo engoro ra süngeunambo ana weindahit tükündifemboe. Asu nime-moatükuni gabudihis masihehindit ra süngeunambo ana weindahit yagodomboe.

²³ Nindou ai himboambeimbinduhit ana, hoafit nda himborimbiyu-wamboane,” mehu.

²⁴ Asükai hoafiyupuruhit yahuya, “Hoafit himborayomo ra se wuditpoapondu hohoanimondimo. Se nindoumbo yimbuarihinduri ranit simogoduhit animbod God ai siheimbo yimbundearuhit asu ngorü bidifiripandeambui.

²⁵ Nindou düdi ai bidifirip moatükuneimbayu ana, God ai asükai bidifirip dagadombui. Nga nindou düdi ranit-koateayu ana, nîne akidou ahanti waramebahindit ra ndemündü raguanambo-ndeambui,” mehu.

Sisas ai sesi ahuri tükefeyo kafoefe hoafit hoafimayu

²⁶ Sisas ai asükai hoafiyuhit yahuya, “God nginindit hifandarandi ranana nindou sesi ahuri nümbürambe buboafoareandi nahuraiane.

²⁷ Nindou ranani apuwanayo asu yangirihit ahanti ratüpuri ratüpuriyuwanayo nimboakoanit siruhit sesi ahuri adükari tükefeyo ra ai moai fîfireandi.

²⁸ Hifit yangirane sesi ahuri ra rareanda adükari tüküfehit hisiyo arandi. Ai moai fîfireandi nüngureambombai weaŋguruhit emündit boatei tükündife mbunda mbiro ahuri tükündifihit animbod ranambe hisi tükündifemboe.

²⁹ Hisit ranai ho nginindiyowa nümbürit aharambürit ranai yimungure-mindimboyo simboanit yimunguramündit arandi,” mehu.

Sisas ai hoari akidouhündit adükari tüküfembo kafoefe hoafit hoafimayu

(Matyu 13:31-32; Ruk 13:18-19)

³⁰ Sisas ai asükai hoafiyuhit yahuya, “Sihiri God nginindit hifandarandi ranahambo nüngunahuraiane mambisefa? Ranahambo hoafimbo nini-kafoefe hoafnambo hoafimandefa?

³¹ God nginindit hifandarandi ranana hambomo hoari nahurai akidou ahanti nduri mastet hoari hifi kararowandi nahuraiane.

³² Nga hifefeyo ana, tikoanit nahurai tüküfe haya adükari hamindit amuri nümbürambeahindit sesi ranahambo ngasündeandühane. Ranane afindit düdüdü papire haya nitjgowanit, ndu ai hei raniwami ngisiharuhit ngeramboruhit arithundi,” mehu.

Sisas ai kafoefe hoafinambo hoafimayu ranahandi nimirindi
(Matyu 13:34-35)

³³ Sisas ai nimorehi nindowenih i afind i ranaheimbo kafoefe hoaf i afind i wataporimbomarand i ahei hohoan i mo ra simogoduh i.

³⁴ Ai ranaheimbo kafoefe hoafinambo yangiri wataporimboramandur i marand i. Ng a ahambo s i ngururu rundeimb i ai yangiri nimirimondan i ana, hoaf i ranahandi nimirindi ra yamundeapuri-marandi.

Sisas ai hoeweri hoafimayua afurimareandi
(Matyu 8:23-27; Ruk 8:22-25)

³⁵ Mami ran i nimbambe ahambo s i ngururu rundeimb i mbo yahuya, "S i hiri Gariri kur i hoe ra ngorugoanin i ngefomboane," mehpur i.

³⁶ Ran i yo nimorehi nindowenih i afind i ra raru hin i ngiruwuri houmbo bot Sisas mamaru ranambe fareafu houmbo sowar undumo mahomo. Asu bot b i d i f i r i amur i ranai amboan i ai-babidimbo maho.

³⁷ Ai h i fomondane, Gariri kur i hoe ranambe n g i n i ndi hamind i wer i ranai tukumefeyo. Ran i yo hoe ranai hafo kaifoiranduh i tukuh efembo yangiri mayo.

³⁸ Asu Sisas ai daboadani pirowami mbiro nande haya apuane, ahambo s i ngururu rundeimb i ai yangiri ruwuruh i yahomoya, "Nindou Yamundo-randeimb i , s i hiri y i f i mbo yangirayef i ranahambo awi se moai hohoan i moyaf i yo?" mehomondamboyu.

³⁹ Sisas ai bot i fi hoe asu wer i ranahafembo n g i n i ndi hoaf i yupiruh i yahuya, "Ruhusaf i kikindandife," mehua hoaf i n i j gowambe kikaminduh i yo hoe asu wer i ai afure pimareandi.

⁴⁰ Sisas ai ahambo s i ngururu rundeimb i hoaf i yupuruh i yahuya, "N i mboe se y i h i mboayomoa? Awi se an i hondumbofe-koate-wamboyomo?" mehu.

⁴¹ Ahambo s i ngururu rundeimb i ai ahamund i hoar i simbor i nduwuriyomonduh i yahomoya, "Nindou nda n u j gunahurai nindouyua? Moan i hoe afind i afind i mayo asu wer i ranai ahant i hoaf i h i mboriyafeh u afurimari neandi," mehomomo.

5

Nindou mamind i flambeah i ndi Sisas ai moaruwai nendi hemafaareandi

(Matyu 8:28-34; Ruk 8:26-39)

¹ Sisas ai ahambo sünjururü-rundeimbı babıdımbo Gariri kurıhoe ra botambe barıhoemo houmbo Gerasa-yafe hıfambe mahomo.

² Sisas ai bot hınıngire haya kusifuendanıyo, nindou mami ahandı fiambe moaruwai nendi nımareimbı ai yıftı sıhehi rıhündeimbı honguambeahındı hu ahamboso tükümeiyu.

³ Nindou ranai ana yıftı sıhehi rıhündeimbı honguambeani apu arandı. Ranane ıgırı ahambo senınambo amboanı yırıwarı hüputüpu-ndüründümo.

⁴ Nindou ranahambo afındımbı senınambo yırıwarı hüputüpuri-horımındı marıhündı, ıga sen ra gurıhaimarandi. Ai ıgınındı hamındı-wambo nindou ıgorü ai-amboanı moai ahambo kıkıhırumündu.

⁵ Nımbokoanı asu sırıhı nindou ranai yıftı sıhehi rıhündeimbı nımoei-ambe asu hıftı wafu ranambe hoahoangura-marandi.

⁶ Sisas ai hapoadümbo aŋgunı huambe nindou-mayu ranai hoeiriri haya pıpiyu hu ahandı wagabe yırı yimbu pusıre mararu.

⁷ Nindou ranai puküna hoafı karıhoeyü yahuya, "Sisas, se-ana God Nımoamo Hondü ahandı nımorı anafı, se wambo nıni nünüŋgu-fendırımboyafa? Ro sıhambo düduarıheanını, Se Godımbı dabarındafoandühı ıgırı sıhambo nıni-moatükünü randıheandı mbısaftı," mehu.

⁸ Ramehu ra sapo Sisas ai hoafıyuhiya, "Moaruwai nendi se nindou ranahandı fiambeahındı kosıfoao," mehu ranımboyo.

⁹ Asu Sisas ai düdureändühı yahuya, "Sıhafı ndürü nıne?" mehuamboyu. Asu moaruwai nendi ranai yahoya, "Wandı ndürü ana amiane. Sapo ro ana afındı sırıhünd-anefı," meho.

¹⁰ Moaruwai nendi ranai ranı hıfıhündı yowanı yıhoefımbı hefofemunı-poanı yaho haya Sisasımbı hüti hoafımarırı.

¹¹ Ranı fıkımı hıftı wafuambe moatei afındı ranai sesı sahüsılı burıyei wakımarıhındı.

¹² Ranıyo moaruwai nendi ranai Sisasımbı hüti hoafıyeihı seiya, "Se yıhoefımbı koandı-hawamuna moatei akımtı nda burayeı ahei fiambendahumboane," masei.

¹³ Ranıyo Sisas ai hınıngı-mareandüra rasüngumehındı. Moaruwai nendi ranai nindoundı fiambeahındı kosıfoehi hehi moatei akımtı burımayeı ahei fiambemehındı. Ranıyo 2,000 moatei ranai hırıpińı pıyeı hehi gügürıyeı hanımbı kurıhoeambe hoe karıhusı hehi yıfısaftı-mayeı.

¹⁴ Nindou moatei hıfandımarundi ranai fefou houmbo homo adükari ıgoafıyo asu akıdou ıgoafı adaburo

ranıyo ra wataporimbomarundi. Ranıyo ranühündambo nimorehi nindowenih ranai nne-moatükunıyo moateimbo tükümfeyo ra hoeifembo mahei.

¹⁵ Ai hei Sisasimboso tüküyahı hoeirihindane nindou horombo ahanti fiambe moaruwai nendi afindi nimoreimb-mayu ranahambo hoeimarhorı. Ai asükai aboedi hohoanımo fífire hohoanımoyuhümbo hoearı güde haya mamaruwa hoeirıhorı hehi yihimbomarıhorı.

¹⁶ Nne-moatükunı Sisas ramareandi hoeifembo mahei ranai asükai hihriyahi hei nindou horombo moaruwai nendi nimoreimb-mayu asu moatei ranahambo amboanı wataporımbomarıhundi.

¹⁷ Ranıyo nimorehi nindowenih ranai ranı hoafı ra himborıyei hehi Sisasımbo ranı hifihündi ıgorü-goanını hombo huti hoafımarıhorı.

¹⁸ Asu Sisas ai botambe mafarifiyuwamboyo nindou horombo moaruwai nendi nimoreia hefoareandeimb-mayu ranai aidıbo hombo huti hoafımayu.

¹⁹ Ngı asu Sisas ai ahambo moai yını yahundo. Ai hoafıyundowohü yahuya, "Se sıhafı worınambo ıgafı fıkımınındımbı Adükarı ai sıhafı fimbo hipoamboreanını ramareanını ranahambo wataporımbondandı," mehu.

²⁰ Ranıyo nindou ranai hu Dekaporis hifihü ahanti fimbo wataporımbomaranda nimorehi nindowenih afindi ranai mahepunahindi.

Sisas ai nimorehi nımorı yifihündi botıre asu nimorehi angünümbe aboedi mareandi

(Matyu 9:18-26; Ruk 8:40-56)

²¹ Sisas ai Gariri kurihoe ra botambe farifi haya ıgorü goanını huane nindou afindi ranai ahanti hoafı himborımbomafandeandi.

²² Ranıyo Suda-yei rotu worı hifandıra randeimbı, ahanti ndürü Sairus, ai mahu. Ai hu Sisasımbo hoeirirühi ahanti yırıkımı yırı yimbu pusıre mamaru.

²³ Ai Sisasımbo huti hoafıyundo hoanguhü yahuya, "Wandı nimorehi nımorı ai yifımbı yanıtrane, ıga se dıdıfı warı nandowandanı anımbı aboediimbeyowamboane," mehundo-amboyu.

²⁴ Asu Sisas ai aidıbo mahua nimorehi nindowenih afindi ranai ahanti sırğu mahei. Ranıyo ahanti fıkımı gugure-andühı nırendi-marıhorı.

²⁵ Asu nindou gugurımareandi ranambe nimorehi mamı 12 himbanühi-feimbımbıamoamo watıkoafıra-marandi.

²⁶ Ranıyo nimorehi ranai dokta hoeifepurımbomahambo fehefembo-hündə ahanti kakı afindi saimaranı. Asu dokta

ranai moai ahambo farıhoemondanı aboedı tüküfeyo, n̄ga wanı.

²⁷ N̄morehı ranai Sisasındı hoafı ra hımborıyo haya ho nindou afındı ranahei mbusümo manıngo. Ranıyo ai Sisasındı daboadanı ho ahandı hoandarı hoearı ra sündımareandi.

²⁸ Ai ahandıhoarı yare hohoanımo-yowohü yahuya, "Ro ahandı hoearı yangırı amboanı sündarıheandı ra aboedındamboyahi," meho.

²⁹ Ramare-andamboyo n̄mehünou amoamo watıkoafımarandı-mayo ra kıkıramındühı asu ahandı fiambe anġünı ranai aboedımayoa fífirımareandi.

³⁰ Asu Sisas ai ahandı fiambeahındı n̄gınındı makosıfoenda fífıre haya hıhırıfi düdurearühi yahuya, "Düdi wandı hoearühi sündımareanda?" mehu.

³¹ Ahambo süŋgurürü-rundeimbı ai hoafıyomondühı yahomoya, "Nindou afındı engoro ra hoeiarowandane asu düdi sündımareandi safı hawambo düduwefoanda?" mehomo.

³² N̄ga awi Sisas ai düdi ahandı hoearı fihi sündımareandi ra fífirındıhea yahu haya kokomara hu.

³³ N̄morehı ranai ahambo ranı-moatükunı tükümeffeyo ra fífıre haya yıhımboyohü hıhamındarı-mayo. Ranıyo ho Sisasındı yırıkkımı yimındıhonı n̄marımbı munjuambo moatükunı ahambo tükümeffeyo ra wataporımbomarandi.

³⁴ Sisas ai n̄morehı ranahambo hoafıyundowohü yahuya, "N̄morı akıdou, se anıhondümbo-arowandı ranımböhündə seana asükai aboedanafı. Sıhafı anġünı aboedımeffeyo ranımböhündə se n̄gusüfo afurındo kündo hawa n̄gafı," mehu.

³⁵ Sisas ai wataporımborandumı nüŋguambe nindou bıdıfırı ai Suda-yafe rotu hıfandı randeimbındı worambeahındı sıńımo hoafıyomondühı yahomoya, "Sıhafı n̄morehı n̄morı yıfımayo. N̄ga nindou yamunde randeimbımbı tıñırıfo segodopoani," mehomo.

³⁶ Asu Sisas ai moai ahamundi hoafı ranahambo hıhımborıyu. Ai Suda-yafe rotu hıfandırandeimbı ranahambo yahundoya, "Yowanı, yıhımbı-yopoani, n̄ga se moanı Godımbı anıhondümbo-ndowandı," mehu.

³⁷ Sisas ai nindou ranaheimbo ai-babıdımbı hombo yowanı yahu hıñıñgırerü haya, Pita, Sems, Son, asu ahandı akıdı Sems ahamumbo yangırı süŋgureapuri haya mahu.

³⁸ Ai homo Suda-yafe rotu bogorındı worıkkımı tüküyafundühı Sisas ai hoeireandane aranı hoafı afındı afındı-mayeı.

³⁹ Ai worambe farıfi hafu hoafıyundürühı yahuya, "N̄mboe se aranı hoafı afındı-afındayeia? N̄morı ndanana yıfıyopoani, n̄ga moanı apomboane," mehuamboyeı.

⁴⁰ Asu nindou ranai ahambo t̄kifinambo-mar̄hor̄i. Ai aheimbo ran̄i worambeah̄indi h̄ihaifoarearü mbura, n̄imori ranahand̄i hondafindiyafe asu ahand̄i s̄üngurürü-rundeimb̄imemo aheimbo yangiri semündündür̄i haya, n̄imori yīfi menjoro ran̄i wor̄i safan̄i kamefoehindi.

⁴¹ Ai hüfu n̄imori ranahand̄i watinqar̄ihü k̄ikihiramünd̄i haya hoafiyundowohü yahuya, "Tarita kumi," mehu. Hoaf̄i ranahand̄i n̄imindi ana ndahuraiane, "N̄morehi n̄imori yihoarifi ro hoafehanin̄i, se botiyafo," yaho ranane.

⁴² Asu n̄imehünou n̄moreh̄i n̄imori ranai botife haya mahowa nindou ranai mahepuñehindi. N̄imori ranana 12 himban̄i yoweimb̄iyo.

⁴³ Sisas ai hoafiyundürühi yahuya, "Se yowan̄i nindou mamimbo amboani ndan̄i moatükun̄i nda hoafiyopoani. N̄imori ranahambo sesi sahündö an̄imbo mb̄iseso," mehu.

6

*Nasaretihündi ai Sisasimbo yiboarukomar̄hor̄i
(Matyu 13:53-58; Ruk 4:16-30)*

¹ Sisas ai ranühi h̄ininqire haya ahand̄i ngoaf̄i hondünambo mahua asu ahambo s̄üngurürü-rundeimb̄i ai ai-babidimbo mahomo.

² Ran̄iyo moani n̄imarimbo sihi Suda-yafe rotu worambe kefuai hüfu n̄moreh̄i nindowenihimbo yamundimareandür̄i. Nindou af̄indi ranai h̄imboriyei hehi hepünahindühi seiya, "Ndani ndofe f̄firife nda nahündö semündümboyua? Asu hepünifeimb̄i moatükun̄i refembo nginindi ra nahündambo semündümboyua?

³ Aiana worimbora randeimb̄i nindou yangir-ani. Asu ai Mariandi n̄imori Sems, Sosep, Sudas asu Saimon ahamundi amongo-ani. Asu ahand̄i rehimam̄i ai nda sihiri babidi animboei," sei hehi Sisasimbo ngusüfoambe yiboarukomar̄hor̄i.

⁴ Asu Sisas ai hoafiyundürühi yahuya, "Godindi hoaf̄i hoafiyu-randeimb̄i ai munjuambo ngoafihü ndürimba-ani. Nḡa ahand̄i ngoaf̄i hondühi ahand̄i fikiminindi-so worambe ana ndürikoate-ani," mehu.

⁵ Asu Sisas ai ranühi moai hepünifeimb̄i moatükun̄i rareandi, nḡa yimbumam̄i angünüm̄bi nindou yangiriywo war̄i manandeanda aboedimehindi.

⁶ Ran̄iyo nindou ahambo anhondümbofe-koatemayeia hepünimefiyu.

Sisas ai ahambo s̄üngurürü-rundeimb̄i nindou 12 ranahamumbo koamar̄ihepura mahomo

(Matyu 10:5-15; Ruk 9:1-6)

Ran̄yu Sisas ai ranühi ḥgoaf̄i adaburo ra hoahoänguhü Godind̄i hoaf̄i yamundi-mareandüri.

⁷ Ai ahambo sūngurürü-rundeimbi 12 ahamumbo nindouyei fiambeahind̄i moaruwai nend̄i hefoefembo ḥgiñind̄i sagapuri mbura yimbu-yimbure koamar̄ihepur̄i.

⁸ Sisas ai yare hoaf̄iyupurühi yahuya, “Se ḥgomondühi ra nini-moatükunt̄ ndowandümboemo, ḥga n̄imint̄i yangiri an̄imbo ndowandümo. Se yowan̄i bret, arü asu kak̄i ran̄i moatükunt̄ sandife semindi-poani.

⁹ Se su güründ̄i, ḥga hoeari ana güdarundi ran̄i yangiri an̄imbo güdu ndowandümo ḥgomo.

¹⁰ Asu se homo ḥgorü ḥgoaf̄ihü tüküyafu houmbo ḥgorü worambe ahafomo ra ran̄i worambe yangiri n̄imandimo mbundumbo ḥgorü-goan̄in̄i asükai ḥgomo.

¹¹ Ngomondan̄i ran̄i ḥgoaf̄ihünd̄i ranai s̄hamumbo worin̄fepuri-koatendeih̄i s̄hamundi hoaf̄i h̄imbori-koatendeian̄i, se ḥgoaf̄i ra h̄in̄iñgiñdundi. Se hombo mbis̄imombo ana, s̄hamundi t̄ñarihünd̄i hasufi ra püpürüf̄iboadu houmbo ḥgomo ranaheimbo God ai moaruwaimbo-mbireandüri yaho nafuiyondürimbo-hünd̄a,” mehu.

¹² Ran̄yo Sisasimbo sūngurürü-rundeimbi ranai homo n̄imoreh̄i nindowenihimbo hoaf̄i bokar̄ihoemonduhi yahomoya, “S̄hei ḥgusüfoambe moaruwai hohoan̄imo h̄in̄iñgiñdihindühi s̄imbori hohoan̄imo sūngundiñhindi,” mehomo

¹³ Asu ai homo nindouyei fiambeahind̄i moaruwai nend̄i hefoaru, aŋgünümb̄i nindouywami weri hoe karunda aŋgünümb̄i nindou ai aboedi tüküyahi mar̄ihünd̄i.

*Herot ai Sisasimboya Son hundürüra randeimbimbei mehu
(Matyu 14:1-12; Ruk 3:19-20; 9:7-9)*

¹⁴ Sisas ai muŋgu-moatükunt̄ ramareandi hoaf̄i ra adükari bogori Herot ai h̄imborimayu, sapo ahambo muŋguambo nindou f̄if̄ir̄ihehimbo wambo. Ran̄yo b̄idif̄ir̄i nindou ai seiya, “Son hundürüra randeimb-ani yif̄ihünd̄i botifi haya. Sapo ran̄imboane hepün̄feimb̄i moatükunt̄ yare arandi,” masei.

¹⁵ Asu b̄idif̄ir̄i nindou seiya, “Aiana Eraisa-ani,” masei. Asu b̄idif̄ir̄i nindou seiya, “Aiana Godind̄i hoaf̄i hoaf̄iyomo rundeimbi horombo yif̄imemo nahurai-ani,” masei.

¹⁶ Herot ai ran̄i hoaf̄i ra h̄imboriyu hayambo yahuya, “Ro Son hundürüra randeimbimbo ana horombo mbiro kik̄imar̄ihehini. ḥga asu haponda asükaiyu yif̄ihünd̄i botifimboyu?” mehu.

17-18 Horombo Herot ai ahandı akıdı Firipındı nımorehı Herodias masemündü. Ranımbı Son ai Herotımboya, "Aboedı hohoanımöyopoanı sıhafı akıdandı nımorehı masowandıftı," yahundo-marandı. Ranımboyo Herot ai nindou bıdıfırı koamarıhepure Sonımbı kıkıhırundümo mburumbo karabus-ambe hınıngımaruwuri.

19 Herodias ai Sonımbı ıgınındırırıhü hıfokoeſimbo hohoanımomayo, ıga ai ıgırındı.

20 Sapo Herot ai Sonımbı yıhımborürühı-wambo. Ai fífıreandı Son ai Godındı hımboahü mbumundi nindou-mayua ranımbı Herot ai ahambo hıfandürü-marandı. Ai Sonındı hoafı hımborıyuhü ana, ıgusüfoambe moaruwairırıhü afındı hohoanımöyuhani. ıga asu ahandı hoafı hımborımbı hohoanımöyuhani.

21 Herodias ai Sonımbı mbıro kıkıfımbı, nafı kokorambo hoeimareandı. Herot ai ahambo hondı ai wakımarımındı ranı sihi gafmanı-yomondı bogorı, ami-yomondı bogorı asu Gariri hıfandu-rundeimbı ahamumbo sesi sındımareandı.

22 Ai sowasümöndühı nımarımondane, Herodiasiındı nımorehı nımorı ai hafo hıhıftı-hıhıftıyo wakımareandı. Ranıyo Herot asu bıdıfırı boboagorı sesi sowasümöndühı mamarımo ai ranahambo afındı hıhıftı-hıhıfımemo. Ranıyo adükarı bogorı Herot ai nımorehı nımorı ranahambo düdureandühı yahuya, "Se nıne-moatükunımboyo hohoanımo-ayafı ra ndahanınımboyahı, ıga se wambo hoafıyaftı," mehu.

23 Herot ai dabarıfi hoafıyundowohü yahuya, "Se nıne-moatükunımboyo hoafıyaftı ana, ndahanınımboyahı. Se hıftı hıfandarıhandı ranahambo kıkırowandırı asafı ana, ranamboanı ro kıkındıheanıni-mboyahı," mehu.

24 Nımorehı nımorı ranai hondı sowana hıhırfıfe ho düdureandühı yahoya, "Nıni-moatükunımbı düdumandahea?" mehoamboyı. Hondı ai yahoya, "Son hundürüra randeimbındı mbırombo anımbı dündundafoandı," mehondoamboyı.

25 Nımorehı nımorı ranai hıhırfıfe ho adükarı bogorımbı anahoya, "Hapondanı hamındı Son hundürüra randeimbındı mbıro pretambe foando hawa ndawandırı," meho.

26 Ai ranı hoafı ra hımborıyu haya ahambo ıgusüfoambe moaruwai-marırıstı, ıga sapo nindou fandu masowasümo ahamundi hımboahü nıne-moatükunı se hoafıyaftı ro randıheamboyahı mehu. Ranımboyı ai nımorehı nımorı ranahandı hoafı sünjufembo ambe yahokoatemayu.

27-28 Ranıyo adükarı bogorı ranai ami mamı koamarıheira Sonındı mbıro semındımbı mahüfu. Ai hüfu Sonımbı karabus worambe mbıro kıkırirı mbura ahandı mbıro

ra pretambe foare semündü hu nimorehi nimore rana-hambo masagado. Ranijo nimore ai semindit ho hondambo masagado.

²⁹ Sonimbo süngurürü-rundeimbai ai ranit hoafit himboriyomo houmbo homo karabus worambeahindit fi-nimoko sowandümo homo honguambe masihawuri.

Sisas ai 5,000 nindoumbo sesi masagadüri

(*Matyu 14:13-21; Ruk 9:1-17; Son 6:1-13*)

³⁰ Sisasindit hoafit sowandümo homo-rundeimbai ai homo ai-babidimbo mamühiyafundühi wataporimemo. Ai ratupuri rarundühi nimorehi nindowenihimbo Godindit hoafit yamundi-marundürit ranahambo.

³¹ Nindou afindit ranai fande bukürefoe-marandamboyo Sisas ai ahantit hoafit sowandümo homorundeimbai babidimbo sesi sesi-koatememo. Ranimboyu hoafiyupurühi yahuya, “Andai sihiriipoanimbio nindou nimari-koateandühi ngefühti animbio akidou fit-handithu,” mehupuri.

³² Ranijo ai yangiriti botambe fareafu houmbo nindou nimari-koateandühi mahomo.

³³ Nga nimorehi nindowenihit afindit ranai hoeirithi fitirihipuri, ranimboyu nindou afindit ranai Sisas ahantit süngurürü-rundeimbai babidimbo homboyomondant ahei ngoafit hinengirithi hehi Sisasimbo sowana pipina hei ai-boatei tükümhindi.

³⁴ Ranijo Sisas ai ahambu süngurürü-rundeimbai babidimbo botambe homo tüküyafundane, nindou afindit ranai hifanda menjoro. Raniju hoeireanda mayoa sipsip hifandiyo-randeimbai nindou hifandiyokoate nahurai fimayeia hipoambo-reandürühi afindit yamundi-mareandürit.

³⁵ Asu süngunambo nimbambe hüfhamindit ai hanuambe hoafiyomondühi yahomoya, “Ndanühi ana nindou nimari-koatereandühane ndeara hüfhamindit ahanu.

³⁶ Ranimbo-hündambo animbo nimorehi nindowenihit ranaheimbo koarhawandüra hei ngoafit akimi adaburo ranühi aheihoari sesi pemyei mbisahusi,” mehomo.

³⁷ Nga asu Ai simbori hoafiyupurühi yahuya, “Se sesi dabudürit,” mehuamboemo. Ai simbori ahambu hoafiyomondühi yahomoya, “Awi se hohoanmoyafanit ro afindit handret kinanambo aheimbo bret pemyo saimboyo?” mehomo.

³⁸ Sisas ai düdereapurühi yahuya, “Nünjunümbi bretiyo se sihoeomboemoa? Homo hoeiru,” mehuamboemo. Homo hoeirunda mayoambo yahomoya, “Hondahüfeimbai bret asu yimbu kin ranane engoro,” mehomondamboyu.

³⁹ Sisas ai ahamumbo hoafimayua nindou ranaheimbo hoafimayomonda yibobo-yiboboyahi hehi mamarei.

⁴⁰ Mamarei ra bividifiri 100, asu bividifiri 50, raniyei yibobo-yiboboyahi mamarei.

⁴¹ Sisas ai bret hondahüfeimbı asu kinı yimbu ra semündü haya sünambe himboyu hafuhü Godimbo hihifirürı mbura, hifitire haya ahandı sünjurürü-rundeimbımbı masagapuri nindou ranaheimbo yimbufembo. Asükaiyu kinı akıdou yimbu ranamboanı hifitire haya yimbumareandı.

⁴² Muñguambo nindou ranai sesi ra sahüsrimbo simeongorimarihümündi.

⁴³ Ranijo Sisasimbo sünjurürü-rundeimbı ai bret asu kinı bividifiri bividifiri kurimayo ra 12 wambürarambe wambürıhıru hafombo tükümfeyo.

⁴⁴ Nindou sesi masahüsi ranana 5,000-yei.

Sisas ai kurihoe hanjifowami pütapimayu

(Matyu 14:22-33; Son 6:16-21)

⁴⁵ Sisas ai nimehünou ahambo sünjurürü-rundeimbımbı botambe farife hefe Gariri kurihoe behefe hefe ai-boatei Betsaida ngoafnambo hombo hoafimayupuri. Ngä aiana awi nimari mburimbo nindou ra koarhefendürimboyu.

⁴⁶ Nimorehı nindowenihı ra koarheirı mbura asu ai Godimbo didibafifembo hifi wafuanambo mahafu.

⁴⁷ Ranı nimbambe ahambo sünjurürü-rundeimbı ai botambe Gariri kurihoe hanjifowamıyomo, ngä asu aiana njindanıy.

⁴⁸ Sisas ai ahambo sünjurürü-rundeimbı hoeireapurane werambe bot ra ahamumbo kameihü ninendi-mareapura asu bot ra semındı hombo purına watıharımarundi. Ranijo Sisas ai si hoafimbo safı ahamumbo sowana bot ra njasünde haya hoe hanjifowami pütapimayu hu.

⁴⁹ Ngä asu ai hoeiruwuranı hoe hanjifowami pütapimayua yifiaf-ani yahomo houmbo hasıheimemo.

⁵⁰ Ai muñguambo hoeiruwura mayoa yihimbo-mayomondamboyu, ai ahamumbo nimehünou hoafiyupuriyahuya, "Se yihimbo-ndimboemo, ngä njinindi nimandümo. Ndanana ro-anahı," mehu.

⁵¹ Asu ai botambe farifi hafu ai-babidimbo mamaruwa hoeweri ranai afurimareanda mahepunafundi.

⁵² Ngä Sisas ai hondahüfeimbı bret hepünifeimbı moatükuni ramareandi ra moai wudiopoaporu fırundı sapo ahamundi hohoanımo ranai tapıhamıyohü wambo.

Genesaretihü Sisas ai anġünümibı nindou afındı aboedimareandi

(Matyu 14:34-36)

53 Raniyomo ai botambe kurihoe ra barihemo gudiani Genesaret ɳgoafikim bot ra himondindümo hininqimarundi.

54 Ai botambeahindi makusifoendambo nindou ranai nimehünou fífirimarihori.

55 Ngoaf ranı ɳgoafikim adaburo ranuh hahabodeihü hoafmayeiya, angünümbe nindou afind safisendamberihindüri Sisas nünguh sahümündindüri hei marihundi.

56 Ranyo munjuambo ɳgoaf adaburo ranuh, nahi Sisas ai huanı angünümbe nindou ra fufurihü-mündindüri hei fandihirühündüri sihehindüri marihundi. Ranyei ahanti warı hoandari ɳgisihari hoeari ra angünümbe nendi ai sündimbırıhindüri sei hehi huti hoafmayei. Asu ahanti hoeari sündimarihindi ranai asükai aboedi tükümehindi.

7

God ai amoao mamiyei ahinümbi hohoanimo hifinambomareandi

(Matyu 15:1-9)

1 Farisihundi bıdıfırı ai ahinümbi hohoanimo yamundurundeimbı nindou babıdımbo Serusarem ɳgoafihundi sıfomo Sisasımbo hoeimaruwuri.

2 Ranyo hoeirundanı Sisasımbo süngurururundeimbımemorı ranai warı popoaikoate sesı sowasümondüri mamarimo. Warı popoaikoate sesı sesımbo ranana moaruwaiane.

3 Sapo Farisi asu Suda-hundi aiana ai boagırı süngumarundi ranımboane ɳgırı warı popoaikoate sesı dagüdi.

4 Asu sesı maket ambeahindi pememo amboanı sesı popoaihefeckoate ana, ɳgırı dowadümo. Sapo ai boagırı refemarandi süngumbo hıpirı napo ra popoaindihou mbundümbo anımbo mandu dowadümboemo.

5 Ranyo Farisi asu ahinümbi hohoanimo fífirundeimbı ai Sisasımbo hoafiyomondüri yahomoya, “Nımboe sıhambo süngurunıni rundeimbı ai boagırı ahını ra süngufe koateayomoa? Asu nımboe warı afısaho kapeihı sesı asowasümoa?” mehomo.

6 Ranyo Sisas ai sımborı hoafiyupuruhı yahuya, “Godındı hoafı hoafıyurandeimbı Aisaia ana anıhondümbo yimbı yafambeimbı sıhamumboyu hoafımayu. Ai ndare sürü papırandüri yahuya,

‘Nindou ndanai ana yafambe yanqırane wambo aboedani asei,

ɳga ahei hohoanimoana anqunane engoro.

7 Aiana nindouyei ahinümbi hohoanimo ranane
yamundihindüh Godindi hoafane nda asei,
ranimboane ai wambo hohoanimoayei ra moanipoane,’
Aisaia 29:13

mehu.

8 Seana Godindi ahinümbi hohoanimo ra hingiriru houmboanemo nindouyei hohoanimo yangirane sünguarundi.”

9 Ranijo ai hoafiyupuruh yahuya, “Seana Godindi ahinümbi hohoanimo ranahambo ambeyaho hiningfehümbo sihamundi hohoanimo süngufembo yangirane hohoanimoemo.

10 Sapo Moses yahuya, ‘Se sihafi meapeyafe hoarehindafit, asu ‘Düdi ahanti hondamboyu afindamboyu moaruwai hoafayu ana, yifimbiyuwamboane,’ mehu.

11-12 Nga se ndaru hoafiyomondühlya, ‘Nindou ranai ahanti hondafindambo fehefe kakai napoeimbanisit, nja hondafindambo hoafindupiruhlya, “Ndani kakai ana ro Godimbo saimbo masiheheandane,” mbusu ana, asu njirinindou ranai kakai ranambo ahanti hondafindambo fehefepirimbio yinti mbisimo,’ yahomo arundi.

13 Ranimboane Godindi hoafi ra hiningirunduh asu se boagiri-yafe hoafi ra süngu-arundi asu se afindit moatükunti rahurai raru arundi,” mehu.

Nine-moatükunti nindoumbo rareanda nindou ai moaruwai hohoanimoayei arihundi
(Matyu 15:1-9)

14 Sisas ai nindou afindit ranaheimbo asükai minguju hurühenduri haya hoafiyundürü yahuya, “Munguambo nindou se wandi hoafi nda himborindei hehi fifirindihindi.

15-16 Nine-moatükunti moanambühundi nindou fiambe ahano ai-ana njirinindoumbo randerani moaruwai hohoanimondu. Nga nine-moatükuntiyo nindouyei fiambeahindit nimari haya moanambüh tükefeyo ranane rareandanit nindou ai moaruwai hohoanimoayei,” mehu.

17 Sisas ai nindou ranaheimbo hiningireanduri haya worina hafuane ahambo süngururu-rundeimbti ai ranikafoefe hoafi ranahambo düdumefundi.

18 Ranijo Sisas ai hoafiyupuruh yahuya, “Awi seana ngusüfokoate-wamboemo. Awi se moai fifirundiyo, sapo nine-moatükunti moanambühundi nindou fiambe ahano ranijoopoant nindoumbo moaruwaimbore arandi.

19 Ranana ngusüfoambe hohoanimo ranambe howohüyopoant, nja ranana bodoambe haniburambo awaimboreandühane.” Sapo Sisas ai ramehu ra munguambo mamikarambo sesi ra Godindi himboahü ana aboedane yahumboyu.

²⁰ Asu asükaiyu Sisas ai hoafiyuhı yahuya, “Nıne-hohoanımo nindou ahandı fiambeahındı nımarıhaya tükefeyo ranane nindou ranahambo Godındı hımboahü moaruwaimboarerı.

²¹⁻²² Ro hoafımayahı ranana ndanı-moatkunı nindou hohoanımoambe tüküfe arandı ndanımboyahı hoafımayahı. Munjuambo mamıkarambo moaruwai hohoanımo, hümbuhünı, nımorehı sisıhomo asu anamındıhoandı bırabırı, nindou hıfokoefe, nımorehı anamındeimbı dıbomboyı, hohoanı, wosıhoaforı hoafı, bodımondambo ıgınındı, moaruwai hoafı, hoafı hımborıkoate, afındı-afındı, asu mamıkarı hohoanımo ranımboyahı hoafımayahı.

²³ Munjuambo ndanı moatkunı ndanane nindou hohoanımo-ambeahındı tüküfeyohü nindoumbo rareiranı Godındı hımboahü moaruwaimborerı arandı,” mehu.

Fonisia hıfıhündı nımorehı ai Sisasımbo anıhondıümboamareri
(Matyu 15:21-28)

²⁴ Sisas ai ranühündambo botıfı haya Tair ıgoafıkımı mahu. Nindou ai ahambo fifırındıhorımboyei yahuhaya worambe mamarı. Nga ai ıgırı dıbo amaru ra dıbondıfiyu.

²⁵ Nımorehı mami ahandı nımorehı nımorındı fi-ambe moaruwai nendı nımarıweimbı ai Sisas ranühı amaru hoafı ra hımborımayo. Ranıyo ai nımehünou ho Sisasımbo-so tüküfe ahandı yırıkkımı peyo mamarı.

²⁶ Nımorehı ranai ana ai-poanımbo Fonisia sırıhündı Grik hoafeimbıyo. Ranıyo ai Sisasımbo ahandı nımorehı nımorındı fi-ambeahındı moaruwai nendı hefoefembohunda hütihütimarırı.

²⁷ Sisas ai nımoreh ranahambo kafoefe hoafı hoafıyundowohü yahuya, “Sıhırı nımorı ranaheimbo sesıboatei ndahundürı mbundühumbo anımbo. Nga awi sıhırı nımorıyei-mayo sesı ra yaforımbo ndahundürümboyeftı,” mehuamboyo.

²⁸ Asu nımorehı ranai hoafıyowohü yahoya, “Adükari, yınısı, nga yaforı amboanı sesıfondı koambe nımboeimbo nımorıyei-mayo sesı bıdıfırı-bıdıfırı ra sahüsihanei,” mehowamboyo.

²⁹ Asu Sisas ai hoafıyundowohü yahuya, “Se hoafımayafı ranımbohunda ıgafı, nga moaruwai nendı ai sıhafı nımorı ra hıniıngımareandı,” mehu.

³⁰ Nımorehı ranai hıhıufe ho worambe hımboyowane, ahandı nımorındı fiambeahındı moaruwai nendı ai kosıfoendühı asu fondıwamı mapo.

Sisas ai nindou mami yafambe asu himboambe moaruwaimbü aboedimarir

³¹ Ranıyo Sisas ai Tair hınıŋgire haya hu Saidonı Hü tüküfi mbura hu Dekaporis Hü tüküfi haya hu Gariri kurıhoe-kımi tükümefiyu.

³² Sisas ai ranühi nımaruambe nindou bıdífırı ai nindou mami himbotühıfo asu hıhındı hoafıyu randeimbı sahorımiindei mahei. Ranıyei ai Sisasımbı nindou ranahandıwamı warı mbınandeandı sei hehi hüti hoafımayei.

³³ Ranıyo nindou ranahambo nindou afındı ahei mbusümo ahambo yanğırı serümündü mahu. Ranıyo Sisas ai warıbatendı himboambe yimbufı Hü pamareanda aboedımayafea asu warı boatendifihı ıgurı pare mbura nindou ranahandı teifühı pamareandi.

³⁴ Sisas ai sünambe himboyu hafu hanıfu afındı hüfoareandühı nindou ranahambo yahundoya, "Efat." Hoafı ranahandı nımindı ra ndahuraiane, 'sübüdühoefı' yahoane.

³⁵ Ranıyo nımeħünou ahandı himboambe ai aboedıyowohü asu hoafı hıhındı hoafıyumarandı ra asükai aboedı hoafımayu.

³⁶ Asu Sisas ai nindou ranaheimbo ranı-moatkunı hoeimarıhindı ranahambo nindou ıgorümbo yowanı hoafıyopoani mehu. Ai aheimbo yowanı mehundürıyosı, ıga asu ai ranahambo wataporımbomarühü hei.

³⁷ Ai hepünehindühı seiya, "Sisas ai munğu moatkunı aboedı ramareandi. Ai rareandanı himbo tühıfo güreyandüreimbı amboanı ai himborıyei asu hoafıkoateyeimbı ai-amboanı wataporıyei marıhündı," masei.

8

*Sisas ai 4,000 nindoumbo sesı masagadırı
(Matyu 15:32-39)*

¹ Asu ıgorüsımbaanı nindou afındı ranai Sisasımbı sowahi mafandıhindı ranıyei sesıkoatemayei. Ranıyo asu Sisas ai ahandı süngurürü-rundeimbımbı mborai yahupurı haya hoafıyupurühı yahuya,

² "Ro nindou ndanaheimbo hıpoamboarıhearü. Ai robabıdı ıgımı si nımareimbo wambo asu ai sesıkoateanei.

³ Ro ıgırı wembopo ıgoafınambo koandıhehearü, ıga ai naftıńı himboa wuwurındeı hehi pındeimboyei. ıga asu bıdífırı ana naftı anıgunıpoedanei," mehu.

⁴ Asu Sisasımbı süngurürü-rundeimbı ai sımborı hoafıyomondühı yahomoya, "Sıhırı ana ıgoafı anıgunanefi.

Nga asu dagüdambo bret ra ndahumindif hohumbo nindou ndanaheimbo mandahundüra?" mehomo.

⁵ Raniyu asu Sisas ai düdureapurüh yahuya, "Se nüñgunümbi bretiyo sowandümomboemoa?" mehuamboemo. Asu ai hoafiyomondühi yahomoya, "Ro 7 bret sihehumboanefi," mehomondamboyu.

⁶ Raniyu asu Sisas ai bret 7 ra semündü haya Godimbo hififimarıri. Raniyu asu hifitire mburambo ahambo süngurürü-rundeimbimbo bıdífırı bıdífırı ra yimbumareapur. Asu ahamumbo hoafiyupurüh yahuya, "Se bret ra nindou ranaheimbo yimbundundi," mehupuri. Raniyu asu ahambo süngurürü-rundeimbı ai rasüñgu-marundi.

⁷ Asu süngurürü-rundeimbı ai kinı yahunümbi amboani sowapündümo. Sisas ai kinı ranahambo Godimbo hihifirürı mburambo asu ahanti süngurürü-rundeimbimbo hoafiyuparambo kinı ra nindou ranaheimbo yimbumarundi.

⁸ Asu muñguambo nindou ai sesi ra sahüsi bodomaye. Raniyu asu bıdífırı-bıdífırı sesimayo ra 7 wambürı wambürıhımarundi.

⁹ Asu 4,000 nindouyei sesi ra masahüsi raniyu asu Sisas ai hoafiyundürıambo bukuriyahindi.

¹⁰ Asu Sisas ai ahambo süngurürü-rundeimbı babidi botambe farıyafu houmbo Darmanuta hifinambo mahomo.

Farisi ai Sisasimbo sisihimorurı hoeimaruwuri

¹¹ Farisi ai Sisasimbo sisihimofı hoeifimbohunda tüketyafu düdumaruwuri. Raniyu asu Sisasimbo düduruwurüh yahomoya, "Se Godindi nımorayaftı ana, se Godindımayo hepünfeimbı moatkunı randıwandı," mehomo.

¹² Asu Sisas ai ıngusüfoambe moaruwairırıhü raguambe yare hoafiyuh yahuya, "Nindou nda nımboe hepünfeimbı moatkunı hoeifembo düduehindı? Ro anıhondümboanahı hoafehandüri, ıgırı nafuimbo moatkunı yahurai hoeindıhindı," mehu.

¹³ Raniyu asu Sisas ai Farisimbo yare hınıngıreapurı hayambo ndamefiyu. Asu botambe farıfi haya kurıhoe barıhoei gogoanını mahomo.

Farisi asu Herot ahamundi yis ranahambo kafoefe hoafi

¹⁴ Sisasimbo süngurürü-rundeimbı ai bret adükari semindı hifombo mıtanimarundi. Nga asu mamı yanğırırirurı botambe foaruwuri houmbo sowarındımo mahıfomo.

¹⁵ Asu Sisas ai ahını hoafiyupurüh yahuya, "Se Farisiyomondı asu Herotindi yis ranahambo hıbadümbo!" mehu.

¹⁶ Nga asu Sisasimbo süngurürü-rundeimbı ai hoafı ranahandi nımındı ranahambo wataporımbomarundi. Ai

yaru hoafiyomondühi yahomoya, “Sapo ai hoafimayu ra bretkoateayefi ranahamboyu hoafimayu,” mehomo.

¹⁷ Raniyu asu Sisas ai fífireandi nini-moatükunimboemo wataporimboramarundi ranahambo. Asu Sisas ai düdureapurühi yahuya, “Se ra nimboe bretkoateayefi ranahambo wataporimboaru hoangomoa? Awi seana moai hoeirundi asu fífirundi?

¹⁸ Awi se himboarümbü-anemosi, nga moai hoeirundi asu se himboambembü anemosi, nga moai himboriyomo. Sihiri horombo bretkoateyefühi horombo ro ramarihendi ra se fífirundai?

¹⁹ Horombo ro hondahüfeimbri bret 5,000 nindouumbo maseheandi ranisimboan i se nüngunimbi bidifiri bidifiri bret wamburiyo wamburihimarundi?” Raniyomo asu ai hoafiyomondühi yahomoya, “12 wamburi,” mehomondo.

²⁰ “Asu se fífiru ro bret 7 4,000 nindouumbo maseheandi ra. Asu nüngunümbi bidifiri bidifiri bret wamburiyo wamburihimarundi?” mehuamboy. Asu ai hoafiyomondühi yahomoya, “7 wamburi,” mehomondo.

²¹ Asu ai yare hoafiyupurühi yahuya, “Awi se moai ra fífirundiyo?” mehu

Betsaidahündi himboatihari mami Sisas ai diboadomarir

²² Betsaida ngoafihü Sisas ai ahambo süngurürü-rundeimbri babidimbo hifomo tüküyafundane asu ahambo sowana nindou himboatihari mami sowarindümo mahifomo. Raniyei ai Sisasimbo fambitheira seihehi hoafimayahundo.

²³ Raniyu Sisas ai himboatiharimbo warihü kifi hürümündi haya ngoafihininqirine hena hafani ahanti himboarambe nguri pamariri. Ai kikihirümündühi düdufinduhü yahuya, “Se ngorü-moatükuni amboani hoeiriwandai wanayo?” mehundo.

²⁴ Asu nindou ranai himboapoyu wakirendühi yare hoafiyuhü yahuya, “Ro nindou bidifiri hoeirihembo-anahi. Nga asu ro hoeirihedan i nimifiribadinhoai aho nahuriane,” mehu.

²⁵ Nga Sisas ai asükaiyu ahanti himboarühi warı pamareandi. Asu ahanti himboari ra birimarahoayo. Raniyu asu himboari ahanti ra aboediywöhüyo asu munjuambo moatükuni ra aboedi hoeimareandi.

²⁶ Asu Sisas ai worinambo koarherühü yahuya, “Se yowan i ngoafina ngamboyaft,” mehu.

Pita ai Sisasimboya Krais-ani mehu

(Matyu 16:13-20; Ruk 9:18-21)

²⁷ Nga asu Sisas ai ahambo süngurürü-rundeimbri babidi ngoafis Sisaria Firipai ngoafikimi adaburo ranühi mahomo.

Raniyomo asu nafinambo homondühi ahambo sünjurürü-rundeimbimbo düdureapurühı yahuya, "Wambo dıdai-ani mbaseia?"

²⁸ Asu ai hoafiyomondowohü yahomondoya, "Bıdıfırı ai hoafiyehiyya, 'Aiana Son hundürürandüri-randeimb-ani.' Asu bıdıfırı ai hoafiyehi 'Aiana Eraisa-ani.' Nga asu bıdıfırı ai hoafiyehi, 'Aiana Godındı hoafı hoafiyurandeimb-ani,' masei," mehomo.

²⁹ Asu Sisas ai düdufipurühı yahuya, "Asu se wambo nünjuru hohoanımoyomo ro dıdıyahा?" Nga asu Pita ai sımborı hoafiyundühi yahundoya, "Seana Krais-anafı, nindou God ai dıbonıyunıñı hınıñgımareanıñı nindou aboedambo-fendürimbohunda," mehu.

³⁰ Asu Sisas ai hoafiyupurühı yahuya, "Se yowanı nindou ıgorümbo hoafındımboemo ro nindou nünjunahuraiyahı ranahambo," mehu.

Sisas ai ahandı asübüsı afındı semındühi yifimbo hoafımayu

(Matyu 16:21-28; Ruk 9:22-27)

³¹ Asu Sisas ai ahambo sünjurürü-rundeimbimbo yamundeapurühı yahuya, "Nindou Hondü aiana asübüsı afındı ndemündümbui. Asu ahambo ana bogorı nindoumemo, Godımbo sıhou-rundeimbı bogorımemoo, ahıñümbı fıfirundeimbımemoo ai ahambo yıboarukondüwurühı hıfokoandüwurımboemosı, nga ıgımı sindu haya asükai botındıfimbui."

³² Asu Sisas ai hoafı ra fıfirıfoare hoafımayupuri. Raniyu asu Pita ai Sisasımbo serümündü hımboranı hu ıgınındühıre hoafımarüri.

³³ Asu raniyu Sisas ai hıhırfı ahambo sünjurürü-rundeimbimbo hoeireapurühı asu Pitambo ıgınındühıre hoafiyundowohü yahuya, "Satan, andai se biyafo. Nga seana Godındı hohoanımo-yopoanı sünjuarowandı, nga nindouyafe hohoanımo anandı sünjuarowandı," mehu.

³⁴ Asu Sisas ai nımorehı nindowenihı aheimbo ahandı sünjurürü-rundeimbı babıdımbo mborai yahundüri haya hümarıhendüri. Ai hoafiyundürühı yahuya, "Nindou düdi ai wambo süngefendirımbo hohoanımoayu ana, ai nindou mami ahandı nımı keimbi karıhendeimbı semındı ho yahurai ahandı yıfırı ra hınıñgınde haya asu wambo sünzungumbırandıramboane.

³⁵ Nindou düdi ai ahandıhoarı ahandı yanğırı ra kıkıharamönüdu ana, ahandı yanğırı ra awarındıhoemböe. Asu nindou düdi ai aboedi hoafı asu wambohunda ahandı yanğırı ra hınıñgareandı ana, ai yanğırı gedühı nünjumbui.

³⁶ Asu nindou düdi ai muŋua hif̄i ndanihündə moatükuni ra asemündü ana, asu ahanti yanğırı niŋgombo ra awarindıhoembui asu muŋguambo moatükuni ranai ɳgiri fandıheri.

³⁷ Nga asu nindou ranai niňi takin̄ madagado yanğırı ra simbori sisefembo-hündamboa?

³⁸ Asu niomorehı nindowenihı hapondanambe burayeı ai Godımbo hıniŋgırıhorühi wosıhoaforı hohoanımoyei arıhündi. Nga nindou düdyei ai wambo asu wandı hoafı ranahambo amoanıŋg-arıhündırı ana, asu ro wandı Apendımayo hımboamupui-randeimbı asu sürühoeimbı sunambeahındı nendı babıdı kosefi simboanı ro aheimbo amboanı amoanıŋg-ndıhandürıimboyahı,” mehu.

9

¹ Asu Sisas ai hoafıyundürühi yahuya, “Ro siheimbo anıhondümbo-anahı hoafehandüri, nindou haponda burayeı ndanai yiſikoateyeı-ambe anımbo God ɳgınındı hıfandarandi ra ɳgınindeimbı kodowanı hoeindıhimboyeı,” mehu.

Sisasındı fi ranipoanımbo tükümegefeyo

(Matyu 17:1-3; Ruk 9:28-36)

² Asu 6 si hoane Sisas ai Pita, Sems asu Son sepurımündü haya hif̄i wafu nimoamo ranıwamı mahafomo. Ranuhı ai-yanğırı niŋgomombo Sisasımbo hoeiruwurane ahanti fi ranai ranipoanımbo tükümegefeyo.

³ Ranıyo asu Sisasındı hoearı ranai kıfohi hamındımayo. Nga hif̄i ndanihündambo nindou ai ɳgiri randeandanı kıfohi yahurai tükündefeyo.

⁴ Ranıyo Eraisa asu Moses ai ranuhı ahamumbo-so tüküyafıne Sisas babıdı wataporıyomondühi manıŋgomo.

⁵ Pita ai ranı moatükuni ra hoeire haya hoafıyuhı yahuya, “Yamundo-randeimbı, ndanuhı anımboefı ranamboanı aboedanesı. Nga dago ɳgımi hüründıhumboane, sihambo mami, Mosesımbo mami asu Eraisambo mami,” mehu.

⁶ Asu Pita ai moai niňi-hoafı hoafımbo hohoanımoyu, sapo ɳgorü yimbu babıdımbo ai yihiımboyomondühi-wambo.

⁷ Ranıyo asu mburiňgai ai kosı muŋguambo gabudımafoareapuri. Asu mburiňgai-ambeahındı hoafı mami ranai hoafıyohü yahoya, “Nımorı nda wandı niňmor-ani ro ɳgusüfo pararıhini, ɳga se ahanti hoafı himborındomo,” meho.

⁸ Nga Pita, Sems, Son ai hımboapomemoyosi, ɳga asu Sisas yanğırı ai-babıdımbo ranuhı manüŋgu.

⁹ Asükai hifí wafuwani poedí hihiriya fu hanimondühi Sisas ai ahambo sünjururü-rundeimbimbo hoafiyupurühi yahuya, "Se yowaní nini-hoafí hoafindimboemo nime-moatükuni hoeimarundi ranahambo. Nga hibadu ñgomombo Nindou Hondü ai yifihundi botindifiyuaní animbo nimorehi nindowenihí ranaheimbo hoafindimo," mehupuri.

¹⁰ Asu Sisas hoafimayu ra hohoanimoymo kikihirundühiyomo ahamundihoi simbori nduwuriyafundühi yahomoya, "Sisas hoafimayu yifihundi botife ra ninea?" mehomo.

¹¹ Asu Sisasimbo düduriwurühi yahomoya, "Nimboe ahinümbi hohoanimo fifirundeimbí ai hoafiyomondühiya, 'Eraisa boatei animbo tükündifimbui,' mehomo?" mehomondamboyu.

¹² Sisas ai simbori hoafiyupurühi yahuya, "Aiana anihondümbo anahomo raru hoafeyomo, Eraisa boatei animbo tükündifi munjuambo moatükuni ra diboadondeambui. Ra anihondanesi, nga Godindi bukambe hoafí apeniñgo ranai yare hoafiyowohü yahoya, 'Nindou Hondü ai asubusí afindi ndemünduaní nindou afindi ai ahambo moanipo-ani mbiseimboyei?' meho.

¹³ Ro siheimbo hoafehanduri, Eraisa ana tükifimboani. Godindi bukambe hoafí yare menjoro sünju nindou aiana moaruwai hohoanimo randihimboyei níne-moatükuni ai refembo hohoanimomayeisünju," mehu.

Sisas ai nimore moaruwai nendi nimoreimbí aboedambo-mariri

(Matu 17:14-21; Ruk 9:37-43)

¹⁴ Sisas ai, Pita, Sems asu Son babidimbo sünjururü-rundeimbí bidifiri sowanambo mahomo. Ai homo hoeirundane ahinümbi hohoanimo fifirundeimbí ranai Sisasimbo sünjururü-rundeimbí bidifiri babidimbo hoafnambo simbori simbori-memondamboyo nindou afindi ranai ahamumbo wakire menjoro.

¹⁵ Raníyei asu nindou afindi ranai Sisas hoeiriho hehimbo hepünehindühi ahambo hihifimbo pipimayehei.

¹⁶ Sisas ai düdufipurühi yahuya, "Se ninimboemo ahinümbi hohoanimo fifirundeimbí babidimbo hoafnambo simbori hoafmemoa?" mehupuri.

¹⁷ Ahei mbusumo nindou mami ai hoafiyuhü yahuya, "Yamundo-randeimbí, ro wandi nindowenihí nimore moaruwai nendi ai ahanti fiambe nímarimbo hoafkoateyu-marandambo sihambo sowanambo sahümindi asihühi.

¹⁸ Asu moaruwai nendi ranai farifendowohü wakifooreraní hifini piyu yanjurimbo yahamonafí ñgasího

wutipuariyuhü yahafî hîheporiyu arandî. Asu ro sîhafî sünjguru rundeimbimbo moaruwai nendî ranahambo raguanambofembo düdumeheapuri, ñga ai ñgîrîndîmo,” mehu.

¹⁹ Asu Sisas ai nindou ranaheimbo hoafiyundürühî yahuya, “Se ana moai anîhondümborîhindi. Ro nünjgunîmbîmboyo sebabîdi manîmboaha? Asu ro nünjgunîmbîmbo sîhei tînjîriffo ra mandahamîndîha? Nîmorî ra ndühi sahorîmîndeı sühüsi,” mehündüri.

²⁰ Asu ahambo sünjururü-rundeimbî ai nîmorî ra sowaründümo Sisas sowana mahîfomondamboyu moaruwai nendî ranai Sisas hoeirirühî nîmorî ranahambo wakîmafoarerera hîfîni piyu hîhîre amoahîrerandühî yanjurîmbo yahomonaffî ñgasîho wutipuarîmayu.

²¹ Sisas ai afîndambo dûdurirühî yahundoya, “Nîmorî nda nünjgunîmbîmboyu ndahurai ramefiyuwa?” Asu afîndî ai yahuya, “Akîdouyuambe piyu hayamboani raraoyu arandî.

²² Munjuambo si moaruwai nendî ranai nîmorî ranahambo haiambe asu hîmonî wakîfoarerî arandî. Se nînîmoatükunt refemboayaft ana, se hîpoambondîwamunühî fandîhawamuni,” mehu.

²³ Asu Sisas ai afîndambo hoafiyundühî yahuya, “Se nîmboe hoafiyafühîya, refemboayaft ana, fandîhawamuni masafa? Anîhondümbo-reandeimbî nindoumbo ana munjuambo moatükunt ra tînjümbüyopoanî,” mehu.

²⁴ Asu nîmehünou afîndî ai hîhîfi-hîhîfiyuhü hoafiyuhî yahuya, “Ro anîhondümborîheambo-anahîsi, ñga se koe wambo fandîhawandîra anîhondümbo-ndîheamboane,” mehu.

²⁵ Asu Sisas ai hoeireandane nindou afîndî ranai pîpiyei hei wakîmarîhoramboyu asu moaruwai nendî ranahambo hoafiyundowohü yahuya, “Moaruwai nendî, se nindou ndanahambo rariworanî hîmbotühîfoyu asu hoafîkoateyu arandî. Se nindou ndanahandî fiambeahîndî kodîboawandî, ñga asu se asükai yowanî farîfembopoantî,” mehundo.

²⁶ Asu moaruwai nendî ranai heiyo Hüyo nîmorî ranahambo yabadîranî hîfîni pîmayuwa yare sîherî hayambo makosîfoendi. Asu nîmorî ranai yîfi nahurai menjuruwamboyei nindou afîndî ranai yîfiyumboani masei.

²⁷ Ñga asu Sisas ai nîmorî ranahambo warîhü kifi botîrirî hînîngîmarira manüñgu.

²⁸ Asu Sisas ai ahambo sünjururü-rundeimbî babîdi hafomo worambe nîmarîmombo düduyafundühî yahomoya, “Nîmboe ro moaruwai nendî ra raguanambofekoatemayefa?” mehomondamboyu.

²⁹ Asu Sisas ai s̄imbori hoafiyupurühi yahuya, “Godimbo didičbařfenambo animbo moaruwai nendi ndahurai ana raguanambofe-ndürimboane,” mehu.

Sisas ai ahanti yifijo hefembo botife ranahambo wata-porimboranandi

(Matyu 17:22-23; Ruk 9:43-45)

³⁰ Sisas ai ahambo süngurürü-rundeimb̄i babidimbo ran̄ ngoaf̄i ra hiničgiru houmbo Gariri hif̄i mbusumo mahomo. Ai ramefund̄i ra nindou fifirindihimunimboyei yahomo houmbo didimoamboemo ranühi mahomo.

³¹ Sisas ai hoafiyupurühi yahupuriya, “Nindou Hondümbo ana hifokofimbo-hünd̄a nindouyei warihündihorimboyei. Nḡa aiana nḡim̄ti nimbiñdu hayambo asükai yifihündi botindifimbui,” mehupuri.

³² Asu ahambo süngurürü-rundeimb̄i ai hoaf̄ ranahandi nimindi ra moai fifirundi, nḡa ahambo düdufimbo yihimbomaruri.

Düdi adükari hamindayua

(Matyu 18:1-5; Ruk 9:46-48)

³³ Sisas ai ahambo süngurürü-rundeimb̄i babidi homo Kaperneam ngoafihü tükyafu houmbo worinambo homo mafariyafundi. Ran̄yu asu ranühi nimarümbo hoafiyupurühi yahuya, “Nimboe se nafimbo s̄imbori hoafimemo sinimoa?” mehupuri.

³⁴ Nḡa asu moai ahambo süngurürü-rundeimb̄i ai s̄imbori hoafiyomondo sapo nafinti s̄imbori hoafimemo ra nindou düdi adükarayu yahomondühi wambo.

³⁵ Sisas ai nimarümbo ahanti hoaf̄ sowandumo homorundeimb̄imbo hoafimayupurambo mahomo. Ai hoafiyupurühi yahuya, “Nindou düdi adükari bogori nindou tüküfemboayu ana, ai ndürikoatendu haya munjuambo nindouyei moani ratüpuriyu randeimb̄-mbiyuwamboane,” mehu.

³⁶⁻³⁷ Sisas ai nimori akidou serümündü ahamundi mbusumo hiničgirir̄i warihü kikihirümündi nüngumbo yahuya, “Nindou düdi nimori akidou ndahuraimbo wandi sünguna afarīheirü ana, ra wamboane afarīhendiri. Ai wambo yangiriyopoani, nḡa nindou düdi wambo koamarīhendira makosah̄i ahambo kapeihani,” mehu.

*Nindou sihefombo moaruwaifemuničkoateaye ana, sihefi
ngunindanei*

(Ruk 9:49-50)

³⁸ Son ai hoafiyundohü yahuya, “Yamundo-randeimb̄, ro hoeirīhundan̄i nindou mam̄i sihef̄i ndürinambo moaruwai nendi hefoaremarandi. Ran̄yo asu ahambo yowan̄i

masahundo, nimbœ ai s̄ihefi s̄irambeahindiyupoani se-fahumbo,” mehu

³⁹ Sisas ai hoafiyuhî yahuya, “Se yowaniyahondopoani. Nindou düdi ai hepünifreibi moatükunî wandî ndürinambo rawareandi ana, ɳgirî wambo moaruwai hoafundırî.

⁴⁰ Nindou düdi s̄ihefimbo moaruwaimbo-femunīkoateayu ana, ai s̄ihefi ɳgunindani.

⁴¹ Ro anihondümbo-anahî hoafehapuri. Nindou düdi ai hoeireaninanî se Kraisindî-yafanî s̄ihambo hoe fuiyamündi asaganinî nindou ranai ahandî takinî hondü ra sünjunambo ndemündümbui,” mehu.

Moaruwai hohoanimo ai anihondümbofe hifinambore arandi

(Matyu 18:6-9; Ruk 17:1-2)

⁴² Sisas ai hoafiyuhî yahuya, “Nindou n̄morî akidou ai wambo anihondümboareandırani asu nindou ɳgorü ai rariranî moaruwai hohoanimo sünquareandi ana, nindou ranahambo n̄moei pefi hüputüpuimündi mburumbo hoe hohoe afindambe safoefiyuwani yifimbiyuwamboane.

⁴³⁻⁴⁴ Sihafi watıñarı ai randeaninanî moaruwai hohoanimondafühî ana, asu kandıhawandi. Nga warı ɳgorü karıhoayowanî fi bıdıfırı yanğırı koadürümbo n̄ıngombo ra aboedane. Nga fi munjuambo hai dıkırıfekoateyorandeimbî ranambe pifininanî hanı ranana moaruwaiane.

⁴⁵⁻⁴⁶ Se sihafi tıñarı ai randeaninanî moaruwai hohoanimondafühî ana, kandıhawandi. Nga tıñarı ɳgorü karıhoayowanî fi bıdıfırı yanğırı koadürümbo n̄ıngombo ra aboedane. Nga fi munjuambo hai dıkırıfekoateyo randeimbî ranambe pifininanî hanı ranana moaruwaiane.

⁴⁷ Sihafi himboarı ai randeaninanî moaruwai hohoanimondafühî ana, hündıhawandi. Nga himboarı mameimbî yanğırıyo hefe God ɳginındi hıfandarandi ranambe kefoefe ra aboedane. Nga himboarı yimbuimbüyo hefe hai dıdırıfekoate koadürümbo horoweimbî ranambe pifininanî hanı ranana moaruwaiane.

⁴⁸ Asu hai ranambe kımongımo nindoumbo asahüsühündırı ranamboani ɳgirî yifisafindei. Asu hai ahei fi tıkararandırı ranamboani ɳgirî dıkırındıfeyo.

⁴⁹ Munjuambo nindou ranai ahei fi aboedifembohunda Godımbo sesi sihefembo namı paparıhindı yahurai anımbo hainambo tıñırıfo ndahümündimboyei.

⁵⁰ Namı ana aboedi moatükun-anesi, Nga asu namı ranai ahandî apari ra hınıŋgireandühi wanayo ana, budesowanî apari koateayo ra ahandî apari asükai ɳgirî koadürü koadüründife hınıŋgindifeyo. Nga se namı aparayo nahurai

aboedî hohoanîmo süngeundîhindî sîhei wandafî mamiyei mbusümo,” mehu.

10

Nimorehi semîndîhündî hînîngife hoafî

(Matyu 19:1-12; Ruk 16:18)

¹ Sisas ai ranî hîfî ra hînîngîre haya Sudia hîfîna Sodan hoe ñgorü-goesürünî barîhoei mahu. Ranühî nindou afîndî ahandî sünge tümareandamboyu asu yamundîmareandûrî ai yaremarandî sünge.

² Farisi nindou bîdîfîri ai Sisasîmbo-so tükyayfu houmbo asu randîhurani Sisas ai boari badamündî ñgorü hoafî hoafîmbîyuwambo yahomo houmbo raru hoeimaruwuri. Ai Sisasîmbo düduruwuruhî yahomoya, “Nindou mami ahandî nimorehi hînîngifembo ehu ana, asu sîhefi ahînûmbî hohoanîmo ranahambo wanjeimandîyo?” mehomo.

³ Asu Sisas ai sîmborî hoafîyupuruhî yahuya, “Moses ai nîne-ahînûmbî hohoanîmo masagapura?” mehu.

⁴ Farisi ai hoafîyomondûhî yahomoya, “Moses ai hoafîyuhî yahuya, ‘Nindou ai pepa fihi sürü pande dagadowohü koandîhendanî ndemîndî haya ñgomboe,’ mehu,” mehomo.

⁵ Sisas ai hoafîyupuruhî yahuya, “Moses ai hoafî sîhamumbo masîhendi ra Godîndî hoafî hîmbosîhîmorîhoemondeimbî memondamboyu hoafî ra masîhendi.

⁶ Horombo hondü God ai munjuambo moatükuni nafirrandühîyu nimorehi nindowenihî nafirmarapîri.

⁷ Ranîmayo-wamboane asu nindowenihî ai ahandî hondafîndî hînîngîndeapîri haya nimorehûhindîfimbui.

⁸ Rananîmbo asu yimbu ai mami fi tükündâfîneamboyafe. Asu nindou ra yimbuyafepoanî, ñga mamanafe.

⁹ God ai nindou yimbu ra mamambemareapîrane, ñga nindou dîdai ñgîrî yikürübündeapîri,” mehu

¹⁰ Süngeunambo Sisas ai ahambô süngeurû-rundeimbî babîdi worambe nimarîmomboemo nimorehi semîndîhûnda hînîngifembo hoafî ranahambo düdumaruwuri.

¹¹ Sisas ai hoafîyupuruhî yahuya, “Nindou düdi ai ahandî nimorehi ra moei yahu haya hînîngîreandûhî asu nimorehi ñgorü asemündu ana, ai ahandî weyanjiruhûdîdî ranahambo moaruwaimboreandûhî nimorehi sisihîmoyuhani.

¹² Asu nimorehi ai nindowenihî hînîngîrerî haya ñgorü nindowenihî aserîmindo ana, ai-amboanî nindowenihî bîrabîriyohane,” mehu.

*Sisas ai nimoakidoumbo God ai aboedi
aboedimbireandüraramboane mehu
(Matyu 19:13-15; Ruk 18:15-17)*

¹³ Nindou ai Sisas sowana nimoakidibou ra fufurihümündi tükümehindî ai aheimbo warî nandifendürimbohündi. Nga asu sünjururü-rundeimbî ranai nindou ranaheimbo ñginindimarundüri.

¹⁴ Asu Sisas ai ra hoeireanda mayoa, ahamumbo ñgusüfoambe nimbimayupuri. Asu ai hoafiyuhî yahuya, "Nimoakidibou ra ndühî aheimbo hîningirundüra wambo sowana mbisihüsi. Nga ñgîri bobohindundüri. Nga God ñginindî hifandarandi ra nimoakidibou ndahuraiyeiane.

¹⁵ Ro anihondümbo-anahi hoafehandüri. Nindou düdi God ñginindî hifandarandi ra nimori nahurai tüküfekoateayu ana, ai ñgîri ranambe kebuai ñgu," mehu.

¹⁶ Asu Sisas ai nimoakidoumbo warîhü kikihiramündündüri mbura aheimbo warî nandearühî God ai aboedi aboedimbireandüraramboane mehu.

Nindou napo afindeimbî

(Matyu 19:16-30; Ruk 18:18-30)

¹⁷ Sisas ai botifi hayambo hüfuane asu nindou mami ranai pîpîyu hu ahanti haŋgi foani yimindohonambo mamaru. Ranîyu asu ai düdifihi yahuya, "Yamundo randeimbî Aboedi, ro nînûngundiheandühi yançiri koadürü koadürümbo manimboahî?" mehu.

¹⁸ Asu Sisas ai simborî hoafiyundühi yahundoya, "Nimboe se wambo aboedi asafindira? Moai nindou dîdi ai aboediyu, nga God mami ai yançiri ani aboedayu.

¹⁹ Se ahinumbî hohoanîmo nda fîfîrowandî: Se nindou hifokoefepoantî, se nîmorehi sisihîmopoantî, se hümbuhünipoantî, se nindou ñgorümbo tîkefe hefe papîhoafipoantî, se nindouyei kakî napo semindimbo tîkai hoafipoantî. Asu se sihaftî meapembo ndondondowapîri," mehu.

²⁰ Asu nindoumayu ranai hoafiyuhî yahuya, "Ro akidouyahambe sîni haponda munquambo ranî ahinumbî hohoanîmo ra himborîya sünjurîheambo-anahi," mehundo.

²¹ Sisas ai nindou ranahambo hübudurirühî hipoamborirühî hoafiyuhî yahuya, "Awi se mami moatükuntî mbonimborandifimbo-anafi. Se ñgafî munqu moatükuntî asîhoefî ra kakifihimbo koandîhoefühî ranifihindi kakî ndowandifi. Asu kakî ra napokoatemaye aheimbo dabadüri. Rananîmbo sihambo takîni sünambe yagodoninîmboe. Asu rananîmbo se wambo süngrundowandiri," mehu.

²² Nindou ranai hoafī ra hīmborīyu hayambo afīndī ho-hoanīmo kapeihī ndamefiyu ai napo afīndeimbī-wambo.

²³ Ranīyu asu Sisas ai ahambo sūngurürü-rundeimbīmbo hübudureapurī haya hoafīyupurūhī yahuya, “Nindou napo afīndeimbīmbo ana tīnjīyomboane God ḥgīnīndī hīfandarandi ranambe kefoefembo ana,” mehu.

²⁴ Asu ahambo sūngurürü-rundeimbī ai hoafī ranahambo mahepūnafundi. Ranīyo asükai hoafīyupurūhī yahuya, “Wandī nīmoakīdibou, God ḥgīnīndī hīfandarandi ranambe kefoefembo ana tīnjīmbī safane.

²⁵ Tīnjīmbī safane napo afīndeimbī ai God ḥgīnīndī hīfandarandi ranambe kefoefembo! Nga Kemor ai hoeari kakīmbo nir ambe ranambe karefoendi ana, tīnjīmbīyopoantī,” mehu.

²⁶ Asu ranīyomo ahambo sūngurürü-rundeimbī ai afīndī hamīndī hepūnafundūhī ahamundīhoari sīmborī ndūwurīmefundi. ‘Rawefeyo ana, asu dīdai yanjīrī aboedambomandīfia?’

²⁷ Ai ahamumbo hübudureapurūhī yahupuriya, “Ndani moatükuntī ana ḥgīrītī nindou aheihoari randīhindī. Nga God anīmbo randeambui. God ai-anīmbo munjuambo moatükuntī randeambui,” mehu.

²⁸ Asu Pita ai Sisasīmbo hoafīyundūhī yahuya, “Ro munjuambo moatükuntī hīnīngīrīhu hohu sīhambo sūnguarīhunīntī,” mehuamboyu.

²⁹⁻³⁰ Ai hoafīyupurūhī yahuya, “Ro sīhamumbo anīhondūmbo-anāhī hoafehapurī. Munjuambo nindou dīdīyei ai ahei ḥgoafī, apodohomamī, rehīmamī, hondafīndī, nīmorī asu nūmbürī wambo sūngufembo hündambo hīnīngārīhindī ana, ai 100 ranīwamī nandīhi ndahümündēimboyei. Asu ai hīfī ndanūhī nīboadeiambe ndahümündēimboyei. God ai munju moatükuntī dagadürumbui horombo ai masīhehindī ra ḥgasündīhi hehimbo ndahümündēimboyei. Ai worī, apodohomamī, rehīmamī, nīmorehī, boagīrī nīmorakīdibou asu nūmbürī ndahümündēimboyei. Asu aheimbo moaruwaimbo-ndīhindürīmboyei, ḥga ai yanjīrī koadürumbō ndahümündēimboyei.

³¹ Nindou afīndī dīdīyei ai haponda horomboehindī aiana sūngunīndeimboyei, ḥga haponda sūngunayeī ai-anīmbo horombondahimboyei,” mehu.

*Sisas ai ahandī yīfīmbo ḥgīmīmbo hoafīmayu
(Matyu 20:17-19; Ruk 18:31-34)*

³² Sisas ai Serusaremīnambo ahandī sūngurürü-rundeimbī babīdī mahafomo. Nga asu Sisas ai horombofi

mahafua raniyomo asu ahambo süngurürü-rundeimbı ai afındı hohoanımo-memondamboyo asu nimorehı nindowenihı ahamundi süngu mahahüsi ranai afındı hohoanımomayeı. Asükaiyu Sisas ai ahambo süngurürü-rundeimbı sepurımündü haya huhı nını-moatükünü ahambo tüküfemboayo ranahambo wataporımbomarapuri.

³³ Sisas ai hoafiyuhı yahuya, “Hımborıyomo, sıhırı ana Serusaremınamboaneñi ahahiftı, nğa ranüh-anımbo Nindou Hondü ranahambo ahınümbı hohoanımo fífirundeimbı asu Godımbo sıhou-rundeimbıyomondı warıhündüfimbui. Rananımbo asu ranı nindou ranai Nindou Hondü ranahambo yifımbiyuwamboane mbısimboemo. Asu ranahambo Suda-yafe ndıfoyeı warıhündıhorımboyeı.

³⁴ Nindou ranai ahambo tıkıfındahündı asu gurı tıfındahindo ndühümboyeı. Asu ahambo harındımondomboemo ndıfurımbı moatükünınambo hıfokoandüwürümboemo. Nğa asu nıgımı sindu hayambo-anımbo asu yifıhündı asükai botındıfimbui,” mehu.

*Sems asu Son ai adükari tüküfembo hoafımefanı
(Matyu 20:20-28)*

³⁵ Sems asu Son Sebedindi nımorı yimbu ai Sisasımbo-so tükümeftıneandı. Ranıyafanı hoafıyafandühi safanıya, “Yamundo-randeimbı, ro sıhambo yıhoehımbo mami-moatükünü randowandı sehoahoa düduarıhoanıntı,” masafanı.

³⁶ Sisas ai düdureapırıhi yahuya, “Se wambo nını-moatükünımboyanı resepirımbo yifirayafana?”

³⁷ Ai hoafıyafandühi safanıya, “Se sıhafı hımbaoamupuimbo-randeimbı fondı ranıwamı nımarıftı hıfandarandı ana, ro yifirayehı se ndowandıfımunı se amarıftı fondı ranambe nımandefomboane. Nğa asu rananımbo ngorü ai warıhondünındı asu ngorü ai kadüdanıyu mbırandamboane,” masafanı.

³⁸ Sisas ai hoafıyupırıhi yahuya, “Se ana moai fífırıneandı nıne-moatükünü se düduefıneandı ranahambo. Se asübusı ro semindımboayahı ra mandowandıfanıyo? Asu se ro hundürayahı yahurai ra hundürümmandafanıyo?” mehu

³⁹ “Ranana randıhoamboyeı,” safanı hoafımefanı. Asu Sisas ai hoafıyupırıhi yahuya, “Se tıñırıfo ra ndowandıümboemo ro asahamındıhi nou. Asu ro hundürayahı yahurai se-amboanı hundüründımboemo.

⁴⁰ Awi, ro sıhafanımbo nıgırı yını mbısahipırı wandı warıhondanı asu kadüdanı nımarımbo ra. Nğa bıdıfırı nindou anımbo ranı fondı ranıwamı ana nımandeimboyeı.

Ranî fondî ranana aheimboyo ndîndofe hînîngîmefeyo,” mehu.

⁴¹ Asu sün̄guru-ndeimbî 10 ranai ra hîmborîyomo mbu-rumbo asu Son, Sems ahafanîmbo ñgiñindîmarupîri.

⁴² Sisas ai ahambo sün̄gururü-rundeimbîmbo mun̄guambo mborai yahupuri hûrîhepurî hayambo hoafîyupurûhi yahupuriya, “Suda-yafe ndîfo nindou mami ranahambo dükarihorûhiya hîfandîrandeimbî asei. Se fîfirîhindî hîfandîrundeimbî ai ahamundi ñgiñindî ra mun̄guambo nindoumbo nafuimbohunda. Asu ahei adükari hamîndî horomboyafu homondeimbî, ai ahamundi ñgiñindînambo mun̄guambo nindoumbo hîfandarundüri.

⁴³ Nga se ranî sün̄gundumboemo. Nga nindou dîdai adükari tüküfembo ehu ana, ai moani farîhairandeimbî nahurai mbînñünguwamboane.

⁴⁴ Nindou düdi ai adükari hamîndî tüküfembo hohoanîmoayu ana, ai mun̄guambo nindouyei moani ratüpuriyu randeimbî tükümbîfiyuwamboane.

⁴⁵ Mami yahuraiane, Nindou Hondü ai hîfînambo makusu ra nindou ai ahambo farîhefimboyopoani. Nga ai ahandî yangiriñ nîngó hohoanîmo ra nindou ranaheimbohunda hînîngîfehü aboedambofendürîmboyu makusu,” mehu.

Sisas ai nindou himboatîhari aboedîmariri

⁴⁶ Sisas ai ahambo sün̄gururü-rundeimbî babîdîmbo Seriko ñgoafîhü tükümfundi. Ai tüküyafu mburu nindou afîndî safî ranîbabîdîmbo heiane, Bartimeus Timeusîndî nîmorî himboatîhari kakî napombo moako moakoyu randeimbî ranai nafîkîmi mamaru.

⁴⁷ Ai Sisas Nasaretîhündî akîmî asunu hoafî ra hîmborîyu haya puküna hoafî karîhoehü yahuya, “Sisas, Defitîndî ahuirî, se wambo hîpoamborowandîri,” mehuamboyu.

⁴⁸ Asu Nindou afîndî mahei ranai nindou himboatîhari ranahambo afoai hoafî kîkîrandîfi masahündö. Nga nindou ranai asükai puküna hoafî karîhoehü yahuya, “Sisas, Defitîndî ahuirî, se wambo hîpoamborowandîri,” mehundo.

⁴⁹ Sisas ai nüngumbo hoafîyuhi yahuya, “Nindou ranahambo hoafîyahündöani ndühi mbüsünü,” mehuamboyu. Asu nindou afîndî ranai himboatîhari ranahambo mborai masahündö. Ai hoafîyahündowohü seiya, “Hîhîfi-hîhîfi kapeihü botîyafo! Nga Sisas ai sîhambo mborai mehu,” masahündö.

⁵⁰ Ranîyo nindou himboatîhari ranai horîpirohoei piyu haya ahandî ñgisîhari hoeari yare sîhai haya Sisasîmbo sowana mahu.

⁵¹ Sisas ai düdurirûhi yahuya, “Ro sîhambo nîni-nünñüngufenînîmboyo se hohoanîmoayafa?”

mehundoamboyu. Asu h̄imboat̄harī ranai s̄imbori hoaf̄tyuhī yahuya, "Nindou Yamundo-randeimbī, ro asükai h̄imboarīnda samboanahī," mehundo.

⁵² Sisas ai hoaf̄tyundowohū yahuya, "Se anihondümboarowandī ranī süngumbo aboediyaf̄imboanafī, n̄ga hafī," mehundoamboyu. Asu mam̄harī asükaiyu hoeireandühī Sisasimbo naf̄tsüngu süngumarürī hu.

11

Sisas ai Serusarem n̄goafambe adükari bogorī nindou nahurai tükümefiyu

(Matu 21:1-9; Ruk 19:29-38; Son 12:12-15)

¹ Sisas ai ahambo süngurürü-rundeimbī babidimbo Serusarem n̄goaf̄kīmī akīmī tif̄irundühīyomo Orif h̄ifī wafuhī Betefage asu Betani n̄goaf̄thū tükümefundī. Ai ahambo süngurürü-rundeimbī yimbu koar̄hepirūhī yahuya,

² "N̄goaf̄ gogu anango ranīnambo n̄gafanī. Se n̄goafambe tükündaf̄neandühī dongi hoarif̄ nindou ai horombo semindī hokoate n̄mifihī wof̄nambo h̄imondindūmo h̄inīngindundanī n̄n̄gowa n̄mehünou hoeindineamboyafanī. Se wof̄ fufurindihene hena ndowandifanī dügüfanī.

³ Asu nindou mam̄ ai s̄ihafan̄imbo dündüfip̄rühīya, 'N̄imboe dongi ra sowandifanī ahüfana?' ehu ana, asu se hoaf̄ndaf̄nandowohū an̄mboya, 'Adükari ai ranambo ratüpuriṇdu mbunda n̄girī amitata koandihendi,' mbisafanī," mehu.

⁴ Ai hafanī hoeir̄neandane dongi ranai naf̄ni wori naf̄tambe kīmī h̄imondirundūmo h̄inīngirundanī maniŋgo.

⁵ Ai wof̄ fufuriheneandane, nindou akīmī maniŋgomo ranai düdurüp̄rühī yahomoya, "Se n̄n̄i-nünüŋufemboyō dongi ra wof̄ fufurariheneanda?" mehomondambo-yafanī.

⁶ Asu Sisas ai hoaf̄mayupiři süngu s̄imbori hoaf̄mef̄napuri. Ranīyo nindou-memo ranai dongi ra semindī hombo ahafan̄imbo yinī mehomopiri.

⁷ Ai dongi ra sowandifanī hüfanī Sisasimbo-so tüküyafīne ahafandī hoandari hoeari ra dongiwami manandineanda ranīwami Sisas ai mamaru.

⁸ Ranīyei nindou afindī ranai ahei n̄gisihari hoeari yimündibadihümündi naf̄ni kor̄hi hei asu b̄ididif̄ri ai mbeyemü nahurai hutühümündi kor̄mar̄hi hei.

⁹ Nindou afindī ranai pukuna hoaf̄ kar̄hehindühī seiya, "Godimbo h̄ihif̄-h̄ihif̄imboane!

God ai nindou Adükarindī ndür̄nambo asunu ranahambo aboedi aboedimbiriramboane.

10 Siheti amoao Defitindi sirambeahindi adukari bogori
hapondani sihefimbo hifandiyomunimboayu ranahambo God ai aboedi aboedimbiriramboane.
God nimoamo hondü amaru ranahambo hihifihi
hifimboane!" *Buk Song*
11:25-26

masei.

11 Sisas ai Serusaremihü tüküfi haya hu Godindi worambe munju-moatükuni hübudura wakimareandi. Nga asu ndeara nimbiembo yangirimayowamboyo ai ahambo süngurürü-rundeimbı 12 ranibabidimbo Betani ngoafinambo hihiriya fu mahomo.

Sisas ai fik hoandasüfo nimindı nahurai ranahambo yowanı hisiyopoanı mehu
(Matyu 21:18-19)

12 Ngorü sinambo Betani ngoafihundi sifomondühıyo, Sisas ai wembombomayu.

13 Raniyu fik nimindı ranai akidou aŋguni safi emündü afındı momorıyo haya maniŋgowa hoeimareandi. Ai fik hisi kiarihipo yahu haya akimi himboambo mahu, nga ai moai hisi mami amboanı kiarowa hoeiriri. Ai emündü yangirıyo afındı momorımayo, sapo ranana fik hisambeyopoanı, nga ranımbio wamboyo.

14 Sisas ai fik nimindı ranahambo hoafiyundowohü yahuya, "Se yowanı asükai hisiyowanı nindou ai fik sesipoanı," mehuamboyo. Asu ahambo süngurürü-rundeimbı ai hoafi hoafimayu ra himborımemo.

Sisas ai Godindi worambeahindi nindou kakı semindimbo ratüpuri ratüpuri memonda hemoafolareapuri
(Matyu 21:12-17; Ruk 19:45-48; Son 2:13-22)

15 Sisas ai ahambo süngurürü-rundeimbı babidimbo homo Serusarem ngoafihü tüküyafu houmbo Godindi worina mahu. Ai hu himboyuwane nindou ai ranambe napo kakifihı sihou sowandümo raraomarında bukürımafoareapuri. Ai nindou kakı nandu houmbo sisera asu nindou nimirimo ndu kakifihı sihou-marundi ahamundi nimirifondı ra hihire amoahimareandi.

16 Asu ai nindou ranahamumbo Godindi wori ranı papambe fufuemindı horambo yowanı mehupuri.

17 Ranıyu nindou ranahamumbo yamundeapurühı yahuya, "Godindi bukambe yare hoafiyowohü yahoya, 'Wandı wori ana munjuambo hifihundi nindou ai howambo didibafife worane,' Aisaia 56:7, Jeremaia 7:11 meho. Nga se hümbuhüni nindouyei dibonapife fondı nahurai rawarihindi," mehu.

18 Godimbo sesi sihou-rundeimbı bogoriyomo asu ahinümbi hohoanımo yamundu rundeimbıyomo ai ranühı hoafı ra himboriyomo houmbo Sisasımbı hifokofimbo nafı kokomarundi. Ai ramefundı ra sa po nindou ranai Sisasındı yamundi fe hoafı ranımbı hepünahi marıhündə ranımbı yihimborurühı.

19 Asu nımbambeahı Sisas ai ahambo süngurürü-rundeimbı babıdımbı Serusarem hınıngıru houmbo mahomo.

Nindou düdi ai anıhondümbofe hondü anıhondümboareandühı dıdıbafefiyu ana, ai ndemündümboi
(Matyu 21:20-22)

20 Ngorü-sımbıani siambeahı Sisas ai ahambo süngurürü-rundeimbı babıdımbı homondühıyo hoeirundanı fık nımındı ranai nımbımayo. Ai nımbıyowohü emündü asu ahasıharı munjuambo yapataparımayo.

21 Sisas ai fık nımındı ranahambo hoafımayundo ra Pita ai fífıre haya hoafıyundowohü yahuya, “Nindou Yamundo-randeimbı hoeiro, fık nımındı se hoafımayafındo ranana nımbıyo haya anıngı,” mehu.

22 Asu Sisas ai sımborı hoafıyupurühı yahuya, “Se Godımbı yaŋırı anıhondümbobondundı.

23 Ro sıhamumbo anıhondümbo-anahı hoafehapurı. Nindou mami ai yimbu hohoanımokoateyuhü nımoei wafu ndanahambo sıriwara-ambe karıhoefı hanıfı ehu ana, ai hoafımayu süngurürü randıfemboe.

24 Ranımbıane ro sıhamumbo hoafehapurı, se nıni-moatükunı semındımbı anıhondümbounduhı ndahumındemboyefı yahomo houmbo dıdıbafefundı ana, ranı-süngunambo anımbı ndowandümboemo.

25-26 Asu se botındafu nıŋgomombo dıdıbafındafunduhı nindou ngorü ai sıhambo moaruwai ramareandı ra hohoanımoayaftı ana, amboawi mbısaftındo. Rananımbı asu God ai sımborı sıhafı hohoanımo moaruwai ra amboawi mbüsümbui,” mehu.

Sisasımboya düdi sıhambo ńgınındı masaganını yahomo houmbo düdume fundı
(Matyu 21:33-46; Ruk 20:1-8)

27 Sisas ai ahambo süngurürü-rundeimbı babıdımbı asükai Serusarem ńgoafıhü tüküme fundı. Sisas ai Godındı worambe huane Godımbı sesi sihou-rundeimbı, ahinümbi hohoanımo fífırundeimbı asu bogorı nindou ai ahambosowana mahomo.

28 Ai Sisasımbı düdururühı yahomoya, “Se ndanı ńgınındı ra nahanihündambo sowandıfımboyerafa? Dıdandı

ŋgınındi nda s̄hambo masaganınamboyafı ndanı ratüpuri rawarowanda?" mehomondamboyu.

²⁹ Asu Sisas ai s̄imborı hoafiyupurühi yahuya, "Roamboanı s̄hamumbo s̄imborı mami düdufe dündundiheapurımboyahi. Se wambo s̄imborı hoafemondındırı ana, asu ro ndanı ratüpuri ratüpuriimbo ŋgınındı düdi masendırı ra hoafındahapurımboyahi.

³⁰ Se wambo hoafiyomondındırı, Son ai nindou hundürüra-marandı ŋgınındı ra Godındı-mayoyo, asu hifı ndanühindambo nindou-yomondı-mayoyo?" mehu.

³¹ Ai ahamundihoarı s̄imborı hoafiyomondühi yahomoya, "S̄ıhıri Godındı-mayoane asefi ana, ai s̄ıheftımboya asu nımböe anıhondümbofe-koateayomoa? mbüsümbui.

³² Nga s̄ıhıri hoafıyefühıya hifinındı nindouyafemayoane asefi ana, asu munguambo nindou ai fıfırıhindı Son ai Godındı hoafı hoafıyu-randeimbani," mehomo.

³³ Ranımboyo ai hoafiyomondühiya, "Moai fıfırıhundi," mehomondamboyu. Asu Sisas ai s̄imborı hoafiyupurühi yahuya, "Roamboanı düdi ŋgınındı masendırı ra ŋgırı hoafındahıpurı," mehu.

12

Nindou moaruwai wain nümbüri hıfandımarundi kafoe fe hoafı

(Matyu 21:23-27; Ruk 20:1-8)

¹ Sisas ai Suda-yei boboagorı ranahamumbo kafoefe hoafı hoafıyuhi yahuya, "Nindou mami ai wain nümbüri nümbürıra mbura ginırımayu. Wainı hisı ra bubutükımbohunda hifı ambe kıkıra mbura nümbüri ra hıfandımbı dago hüra hıningımareandi. Nümbüri ra ıgorü nindou-yomondı waruhı kakı semındı ratüpuriimbo hıningıre haya ahandıhoarı anguni hifına mahu.

² Wainı ranai hisımayowamboyo nümbüri aharambüri ranai ahandı ratüpuriyu randeimbı koamarıheirü. Ai ıguwanı nümbüri ranambeahındı sesi bıdıfırı mbısabudowa yahu haya.

³ Nga nümbüri hıfandımarundi ranai ratüpuriyu randeimbı ranahambo mburündümo houmbo bubururu mburu nıni akıdou warambefendokoate koamarıhawuri.

⁴ Asu nümbüri aharambüri-mayu ranai asükai ratüpuriyu randeimbı ıgorü koamarıheirü. Ranıyo ranahambo amboanı mbıtro buruwuri mburümbo moaruwai moaruwaimbomaruwuri.

⁵ Asükai ıgorü ratüpuriyu-randeimbı koamarıheirü. Nga ranahambo hıfokoamaruwuri. Asu asükai süngunambo

ahandı ratüpuriyomo rundeimbı afındı koamarıhepurı. Nümbürı hifandımarundi sowana koehefembo ra nümbürı aharambürü ahandı njusüfo parireimbı nımorı yanğırıyu manüngu. Nga bıdífırıranambo ahamumbo sowana koamarıheirü. Afındı ai hoafıyuhıya wandı nımorındı hoafı anımbo hımborındımboemo yahu haya koarmarıheirü.

⁶ Nindou nümbürı hifandımarundi sowana koehefembo ra nümbürı aharambürü ahandı njusüfo parireimbı nımorı yanğırıyu manüngu. Nga bıdífırıranambo ahamumbo sowana koamarıheirü. Afındı ai hoafıyuhıya wandı nımorındı hoafı anımbo hımborındımboemo yahu haya koarmarıheirü.

⁷ Nga nümbürı hifandımarundi ranai ahamundıhoarı sımborı hoafıyomondühı yahomoya, ‘Ndanana nümbürı aharambürındı nımor-anı. Sıhırı ahambo hifokoandıhurühı anımbo nümbürı ra sıhefımbeyowamboane,’ mehomo.

⁸ Ranıyo nımorı ranahambo kıkıhıründümo mburu hifokoaruwuri houmbo ahandı finımoko ra wain nümbürı ginırı hundünı pimaruwuri,’ mehu

⁹ Asu Sisas ai düdüfihi yahuya, “Nümbürı aharambürü ranai nıni-nüngumande? Ai düdü wain nümbürı hifandımarundi ra hifokoandeapurühı wain nümbürı ra ngorü nendambo asükai dagapurümbui.

¹⁰ Awi seana Baiborambe hoafı mapenıŋgo ra hoeimbarundiyo poanı. Ai yare hoafıyowohü yahoya, Kambohoanı worımboru-rundeimbı ai moaruwaiane yahomo houmbo masıhoemo

ranane asu hapondanı worı nıgınemındımbo bogımondı kambohoanımbofemboayo.

¹¹ Adükarı ai ahandıhoarı ramareanda tükümfeyoane, ranane ro hoeirıhundanı aboedıhamındayo,” *Buk Song 118:22-23*

mehu.

¹² Suda-yei boboagorı nindou ranai fífırundi ahamumboyo ranı kafoefe hoafı ra Sisas ai wataporımbomarandi. Ranımboyo Sisasımbı ranühı kıkıhimındımbı hohoanımomemo. Nga nindou afındı ranaheimbo yıhımboyomondühıyo, raru hıniŋgruwuri houmbo mahomo.

Takis kakı sai hohoanımo ranahambo Sisasımbı düdumarıhorı
(Matyu 21:18-19)

¹³ Suda-yei boboagorı nindou ranai Farisi nindou bıdífırıyomo asu Herotındı nendi bıdífırıyomo ahamumbo Sisasımbı sowana koamarıhoupuri. Ai tıkefe hefemboya Sisas ai moaruwai hoafı hoafımayu yahombo yahomo houmbo mahafomo.

¹⁴ Nindou ranai homo Sisasımbı hoafıyomondühı yahomoya, “Nindou Yamundo-randeimbı, ro fífırıhumboanefı,

seana nindoumbo yihimbokoate anihondümbo-anafí hoafiyafí arandi. Seana nindou ndüreimbíyei asu ndüríkoateyei ranaheimbo moai hohoanímoyafí, ñga God yifirayu hohoanímoyane nindou yamundo arandi. Asu se nünguro hohoanímoyafa? Romiyafe adükari bogori Sisarimbo takis kakí saimbo ra ahinümbíyo, waníyo? Asu sihiri takis kakí saimbo ra ahinümbíyo, waníyo?" mehomo.

¹⁵ Asu Sisas ai ahamundi wosíhoafí hoafí ra fífíre haya hoafiyuhí yahuya, "Nimbœ se wambo refe hoeifendirimbó ehomoa? Kakí hoarí mamí sowaründümo sínimo anímbo ro hoeindíhea!" mehu.

¹⁶ Nindou ranai kakí hoarí sowaründümo homo masabudowamboyu düdureapuruhí yahuya, "Ndürí asu sisamí nda dadea?" mehuamboemo. Asu ai hoafiyomondühí yahomoya, "Sisarindane," mehomo.

¹⁷ Asu Sisas ai hoafiyupuruhí yahuya, "Sisarindi moatükunayo ra Sisarimbo ndabudo. Asu Godindi moatükunayo ra Godimbó ndabudo," mehuamboemo Sisasindi hoafí ranahambo mahepuñefundi.

Nindou yifihündi botife hoafí ranimbó Sisasimbo düdumefundo

(Matyu 22:23-33; Ruk 20:27-38)

¹⁸⁻¹⁹ Sadyusi ai hohoanímoyomondühíya, nindou yifíyeimbí ai ñgíri asükai yanğıri botindahindí yahomorundeimbí ai homo Sisasimbo düduyafundühí yahomoya, "Nindou yamundo-randeimbí, Moses ai sihefimbó ndaní ahinümbí hohoanímoye nda sürü papímarandi. Nindou mamí ai nímorehí semündü haya nímoríkoate nindowenihí ai yifayu ana, amongoandi kai ra akidí ai mbísemündu-wamboane. Rananimbó ahandi amongoandi fondambe nindou wanindimboemo-hündä nímorí kambíríneandamboane.

²⁰ Mamimbó apodoho mamí 7 maníngomo. Amongo hondü ranai nímorehí ra semündü haya nímorí mbuimindíkoate yifiyuhíyu asu nímorehí ahandi ra raníkíminindí akidímayu ranahambo híninqimareandi.

²¹ Raníyo nímorehí ra asükai akidí ñgorü ai semündü haya nímorí kefekoate yifímayu. Raníyo asükai akidí ñgorü raníkíminindí ai-amboani mamí yahurai ramefiyu.

²² Mamí yahurai apodoho mamí 7 ranai ramefundí. Raníyo sünjunambo nímorehí ranai amboani yifímayo.

²³ Apodoho mamí ranai nímorehí ra muñguambo masowandümo. Ñga sünjunambo nindou ranai yifihündi botífeambe apodoho mamí ranai botindafundühí asu nímorehí ra dadí nímorehí manda?" mehomo.

²⁴ Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, “Se moai Baiborambe hoafit apeninjgo ra fiftirundi asu Godindit njinindit fiftirundi. Ranimbaoane se mamikari hoafayomo.

²⁵ Nindou yifityeimbti ai asükai yangiri botehindit ana, njirti anamindühi-ndahi asu nimorehühi-ndafu ndühündit. Aiana sunambeahindit nendit naturai niboadeimboyei.

²⁶ Nga nindou yifityeimbti yifihündit botife ra awi se Mosesindit buk nimti akidou hai imami tükümfeyo ra se hoeimbaruyo? Hoafit sürü mapeninjgo ranambe God ai Mosesimbo hoafiyuh yahuya, ‘Roana Abrahamindit God-anahit, Aisakindit God-anahit, asu Sekopindit God-anahit,’ mehu.

²⁷ God ana yifityeimbityei Godit yupoani. Nga yangiri niboadeimbityei God-ani. Siheti hohoanimo ana hihindit hohoanimoane,” mehu.

Godindit weangurühindit ahinümbti hohoanimo

(Matyu 22:34-40; Ruk 10:25-28)

²⁸ Ahinümbti hohoanimo fifireandeimbti ai süfuane Sadyusi ai Sisas babidimbo simbori hoafimemo. Raniyu ai himboriyuane Sisas ai ahamundi düdufe hoafit ra simbori aboedi hoafimayupuri. Raniyu Sisasimbo düdurirühi yahuya, “Ahinümbti hohoanimo nahaniyo amuri ranahambo njasünde haya adükari hamindayoa?” mehuamboyu.

²⁹ Sisas ai simbori hoafiyundohü yahuya, “Njasündeandeimbti ahinümbti hohoanimo ana ndanane: ‘Israer se wudipoaponditi himborindei. Adükari mami yangirani sihefti Godayu.

³⁰ Se sihefti God Adükari ranahambo njusüfoambe munjuambo, yifiafri munjuambo, hohoanimo munjuambo, njinindit munjuambo ranambo njusüfo pandihori.’

³¹ Ranikiminindit ahinümbti hohoanimoane nda: Se sihafti wandafri mamiimbo njusüfo pandowanduri sihafti fimbo rawarowandi nou. Moai ngorü ahinümbti yimbu ndanahafembo njasündeandeimbti yangoro,” mehu.

³² Ahinümbti hohoanimo fifireandeimbimayu ranai Sisasimbo hoafiyundohü yahuya, “Nindou Yamundo randeimbti, se hoafayafri ra aboedane. Anihondane moai ngorüpoanimbo God nüñgu, nja Adükari God mami yangirani anüñgu.

³³ Ranimbaoane Godimbo njusüfoambe munjuambo, fiftirife munjuambo, njinindit munjuambo ranambo njusüfo pefembo asu wandafri mamiimbo njusüfo pefembo sihafti fimbo rawehundi nou randihumboane. Sihiri yimbu hohoanimo ra rawarihundi ana, Godimbo sesi

munju mandife asu ninihondi hifikoefe mandife sihefe ra ngasundeamboane,” mehu.

³⁴ Sisas ai hoeireandane ndore fifireandeimbti hoafisimbori hoafimayuamboyai hoafiyuhiyahuya, “Se God nginindi hifandarandi ra akimisafi animbaft.” Sisas ai yare hoafimayua amuri ranai ahambo dudufoe hoafimbo yihimbomemo.

*Sisas ai düdi Krais-ayu yahu düdumefiyu
(Matyu 22:41-46; Ruk 20:41-44)*

³⁵ Sisas ai Godindi worambe nindou yamundearuhidüdfihiyahuya, “Nimboe ahinumbi hohoanimo fifirundeimbti ai Krais, nindou ra God ai ahanti nendambo aboedambofembo kamafoariri, ranahambo Defitindi nimor-ani ehomoa?

³⁶ Yifiafti Aboedi ai Defitimbo hohoanimo masagadowa hoafiyuhiyahuya,

‘Se wandi warihondü waranti nimandifi ngafimbo sihafihürütumbi ra sihafit hoarehi hinengindheapurimboyahit,’ *Buk Song 110:1*

mehu

³⁷ Defit ai Kraisimbo Adükari yahundo-marandi, asu nüngunde ahanti nimori mandü-a?” mehu.

Sisas ai ahinumbi hohoanimo fifirundeimbimbo ahini hoafimayupuri

(Matyu 23:1-36; Ruk 20:45-47)

Nindou afinti ranai yangorimbo Sisasindi hoafihimborimbo hihifi-hihifimayei.

³⁸ Ai yamundeandüruhiyahuya, “Ahinumbi hohoanimo fifirundeimbimbo hibadithümbo. Aiana warit hoandarumbi hoeari yihuruyo hefe maketambe howanti nindou ai ahinieihit hihiftimbitihümuntiyahomomboanemohoanimoemo.

³⁹ Aiana rotumbo-hündä rotu worambe asu sesesambera weanjurühindi fondiwamit wagabe nimarimboanemohoanimoemo.

⁴⁰ Aiana nimorehit kaisahoabedi ranaheimbo wosihoafori hoafiyomondüruhiahei worit kosiründumo asutikaruhoumbo hoandari hamindi didibafiyafuarundi. Ranimbo-hündambo animbo papiti hoafit yibobofeambe ahamumbo ana tñjirifo ra moaruwai hamind-animbondimboe,” mehu.

*Nimorehit napokoate Godimbo kakit masihendi
(Ruk 21:1-4)*

⁴¹ Sisas ai Godindi worimbo kakit hiperit fikimi nimaruane nimorehit nindowenihit ai hiperit ranambe hei kakit

mafoarīhindi. Nindou kakī afīndeimbī ranai afīndīsafī hīpīrī ranambe hei mafoarīhindi.

⁴² Asu nīmorehī napokoate kai ranai hamburī kakī yimbu toea sepīrimindī ho hīpīrī ranambe mafoareapīrī.

⁴³ Sisas ai ahambo sūngurürü-rundeimbīmbo mborai yahupuri gugureapurī haya hoafīyuhi yahuya, “Ro sīhamumbo anīhondümbo-anahī hoafehapuri. Nīmorehī kai napokoate kakī Godīndī worī hīpīrambe masīhendī ranana napo afīndeimbī masīhehendī ranhambo nīgasündeamboane.

⁴⁴ Nindou napo afīndeimbī ranai ana ahei adükari mbe-gorīndüri, nīga akīdou mafoarīhindi. Nīga nīmorehī kai napokoate ranai ana ahandī sesī pemīmboyoweimbī-mayo ranīyo munju masīhendī, ” mehu.

13

Sisas ai Godīndī worī bīreboemboe mehu

¹ Sisas ai Godīndī worī hīnīngīre tüküfiyuane ahandī sūngurürü-rundeimbī mamī ai hoafīyuhi yahuya, “Nindou Yamundo-randeimbī, worī aboedī safī asu nīmoei adükari ra hoeiro,” mehundo.

² Sisas ai sīmborī hoafīyuhi yahuya, “Se worī afīndī ndanahambo hōeiarowandī. Ngīrī nīmoei mamī amboani nīgoründīwamī nañgo, nīga hīfītīreboai pīndīmboe,” mehu.

Sisas ai tīnjīrīfo afīndī tükündīfemboe mehu

(Matyu 24:3-14; Ruk 21:7-19)

³⁻⁴ Sisas ai Orif hīfī wafuambe nīmarü hīmboyuane, Godīndī worī ai aŋgunī goagu mafondaro. Asu Pita, Sems, Son, Andru ai yangīrī masīfomo. Ai sīfomo Sisasīmbo düdurūwurūhi yahomoya, “Hoafīyafīmuni ranī-moatükunī ra nūngusümboani tükümandīfea? Asu nīnī-moatükunī boatei tükündīfemboe mbīsefī fīfīrīmandīhua?” mehomondamboyu.

⁵ Asu Sisas ai hoafīyupurūhi yahuya, “Se hībadümbo, nīga nindou mamī sīhamumbo wosīhoaforī hoafīndapurūmbui.

⁶ Nindou afīndī ranai nīgomo wandī ndürī dükandundühīya, ‘Ro nindou rananahī nda,’ mbīsīmo houmbo nindou afīndī wosīhoaforī hoafīndundürīmboemo.

⁷ Asu se yifiarīndīmondanī hīmborīndīmondūhane, asu yifiarī hoafī yangīrī aŋgunīpoedī hīmborīndīmondūhane ra se yowanī afīndī hohoanīmondīmboemo. Ranī-moatükunī ra tükündīfemboesī, nīga asu ranī-moatükunī tükefeyo ranahambo awi bīdīfīranambo siane yahopoanī.

⁸ Hififi ranai simbori yifiari indomboe. Asu adukari bogori nindouyafe nendi ranai simbori simborindimboemo. Hififi bidifiri ranifihi sesi ai wanindimboe asu hififihe ranai tükündifemboe. Munguambo moatükuni ranana nimorehi ai nimori wakemindimbo yaho haya asibusi boatei asemindo nahuraiane tükefeyo.

⁹ Ranisimboani animbo se hibadümbo. Ai sihamumbo mbundüpündümo houmbo kansiriyafe himboaruhu papi hoafindupurimboemo. Asu Suda-yei rotu worambe bubundüpürimboemo. Wambo sünguna ahamundi adukari bogori asu hifandırundeimbı ahamundi himboahü niñgomboemo. Nga refeambe animbo Aboedi Hoafi ahamumbo wataporimbondüpuri.

¹⁰ Nga bidifiranambo si ranai tüküfe koateyoambe nindou munguambo ranai aboedi hoafi ra himborindei hehimbo animbo.

¹¹ Sihamumbo mbundüpündümo houmbo kotambe ndowapundümo ngomondani se yowanı nini hoafi hoafimandefi yahoefembo yihiboyopoani. Moani ranisimboani hamindi animbo se hoafimbo ra God ai horindeapurumbui. Asu ngiri se sihamundihoiri wataporimbondundi, nga Yifiafi Aboedi ai-animbo wataporimbondamboe.

¹² Nindou ai ahamundi amongo mami asu akohoandan dambo papi hoafindupuri mbundumbo hifokoe fepurimbo hoafindimboemo Asu afindi ai mami yahurai randeambui. Asu nimori ai ahanti hondi afindambo moaruwaimbon deapiruhu nindoumbo hoafinduan hifkoandüpürimboemo.

¹³ Wambohunda munguambo nindou ai sihamumbo moaruwaimbo-ndihipurimboyei. Nga asu didyei moanane sei ngintindi animboei hei ana, God ai aboedambo ndearumbui,” mehu.

*Moaruwai hamindi moatükuni tükündifemboe
(Matyu 24:3-14; Ruk 21:7-19)*

¹⁴ Sisas ai hoafiyuhu yahuya, “Se hoeindundani moaruwai hamindi moatükuni sürühoeimbı fondiwamı niñgomboe. Nindou düdi ndani hoafi nda ritimarandi ana, ai fiftirimbire andamboane. Ranisimboani nindou Sudia hifihu animboei ai nimai fefoehi hehi hifit wafuanambo mbihahüsiamboane.

¹⁵ Asu nindou ai woriwamini ndi akusifoendı ra ai yowanı ahanti napo fufoemindimbo worinambo keboembui.

¹⁶ Asu nindou düdi nümbürambe anüngu ranai yowanı ahanti warahoandari hoeari semindimbo ngumbui.

¹⁷ Ranisimboani nimorehi warandühumbanei asu nimori kehureimbanei aiana hipoanimboembouanei.

¹⁸ Se Godimbo dīdībafindafundanī anīmbo ranīmoatükunī ranai ḥgīsīhari afīndī tüküfeyoambe tüküfekoatembeyo-wamboane.

¹⁹ Nimbœ sapo ranī-simboani anīmbo moaruwai hamīndī tīnīrīfo tükündīfemboe. God ai weanguruhī munju-moatükunī nafrandambe moai yahurai tīnīrīfo tüküfeyo, asu sūngunambo amboani ḥgīri yahurai moatükunī tükündīfeyo.

²⁰ Asu Adükari ai tīnīrīfo ranahambo bodīfoahüfe kīkemīndīkoate mbeimbonana munjuambo nindou ranai ḥgīri aboedamboyahindi. Ngā nindou ai wandanei yahu dīboniyu hīnīngīmareandürī aheimbo hohoanīmondandürühī bodīfoahünde kīkīndeambui.

²¹ Ranīsimboani nindou mamī ai sīheimbo hoafīndundürühīya, ‘Hoeirīhi, Krais ini nda,’ mbīseianīyo asu ‘Hoeirīhi, ini goagu ra,’ mbīseianī se yowanī anīhondümbofepoani.

²² Nindou bīdīfīri ai ḥgomō tīkandu houmbo anīmboya, ‘Ro nda Krais-anahi,’ asu ‘Ro Godīndī hoafī hoafīya rīhandeimb-anahi,’ mbīsīmo hou hepünīfeimbī moatükunī randumboemo. Ai rarumbo-mbembonana God ai nindou dīboniyundüreimbī ranaheimbo tīkai hoafīyomondürī.

²³ Ranīmboane munju-moatükunī tükefeyo ra se hībadīhümbo, ngā munjuambo moatükunī tüküfekoateyoambe ranahambo hoafayahapuri,” mehu.

Sūngunambo Nindou Hondü ai kudümbui

(Matyu 24:29-31; Ruk 21:25-28)

²⁴ Sisas ai hoafīyuhī yahuya, “Ranī-moatükunī ranai tükündīfe hayambondoani anīmbo, hüffīhamīndī ai nīmbīranī ndamīndīmboe asu amoamo ai ḥgīri sindu.

²⁵ Mupui ai sūnambeahīndī fīrībadeboai pütapīndowohü asu munjuambo sūnambeahīndī ḥgīnīndī moatükunī ranai fīfīmīndīmboe. *Aisaia 13:10, 34:4*

²⁶ Ranīsimboani anīmbo nindou ai hoeindīhoranī Nindou Hondü ai mburiṅgaiwamī naŋgu haya ahandī hīmboamupuimbo-randeimbī ḥgīnīndī kapeihī kudümbui.

²⁷ Ranīsimboani anīmbo ai sūnambeahīndī nendī koandīhepuranī ḥgomō nindou God ai dīboniyundüreimbī ra hīfī ranahandī yimbuyimbu hīmboranīpoedī gugurīnduwurümboemo. Ai hīfī ranühī fufundündīmo ḥgomombo sūnū hīfī fondeandambe ḥgomō tükündafumboemo,” mehu.

Se süfurī nīmīndī ranahambo fīfīrīndīhīndī

(Matyu 24:32-35; Ruk 21:29-33)

²⁸ Sisas ai asükai hoafiyuhı yahuya, “Se süfuri nı̄mındı̄ fífirindundi. Nı̄mı̄ ranai emündü fofayo ana, se fífirundi ra ndeara hoembo akı̄mı̄ tüküfembo yahomboane.

²⁹ Mamı̄ yahuraiane, se hoeindundanı̄ muñguambo moatükunī tükefeyo ra se fífirindundi, Nindou Hondü ai nı̄gırı̄ amıtata kudu, ı̄ga ndeara yipurı̄ kı̄mani anüngu.

³⁰ Ro sı̄hamumbo anı̄hondümbo-anahı̄ hoafehapurı̄. Bı̄difırı̄ nindou hı̄ftı̄ ndanuhı̄ anı̄boadei ranai yı̄fı̄koateyeiambe anı̄mbo ranı̄-moatükunī ra tükündifemboe.

³¹ Hı̄ftı̄ asu sünü ana awarındı̄hoemboe, ı̄ga wandı̄ hoafı̄ ana ı̄gırı̄ awarındı̄hoayo, ı̄ga wanı̄,” mehu.

Nindou mamı̄ ai-amboanı̄ moai Adükari ai tüküfembo si ra fífireandi

(Matyu 24:36-44)

³² Sisas ai asükai hoafiyuhı̄ yahuya, “Nindou mamı̄ ai-amboanı̄ moai ranı̄-moatükunī tüküfemboayo si ra fífireandi. Sünambeahı̄ndı̄ nendı̄ amboanı̄ moai fífirundi asu Nı̄morı̄ ai-amboanı̄ moai fífireandi, ı̄ga Afındı̄ ai-yangırani fífireamboayu.

³³ Se hı̄badümbo nı̄ngomo, nı̄mboe sapo ranı̄-moatükunī tüküfembo ra se moai fífirundi.

³⁴ Ranana nindou mamı̄ ai ı̄gorügoanı̄nı̄ hombo yahu haya, ahandı̄ ratüpuriyomo rundeimbı̄mbo hı̄badındı̄ yahu haya ratüpuri yimbureapurı̄ mbura nindou yipurı̄ hı̄fandı̄ra-randeimbı̄mbo yipurı̄ wudı̄poapondo hı̄badandı̄ ehu nahuraiane.

³⁵ Ranı̄mbo-anı̄mbo se hı̄badümbo nı̄mandümo, nı̄nī simboanı̄ worı̄ aharambürü ranai tükümandı̄fi, ra se moai fífirundi. Ai nı̄mbambe tükümandı̄fiyo nı̄mbı̄ mbusümombomandı̄yo, siambeahı̄mandı̄yo ra se moai fífirundi.

³⁶ Asu ai nı̄mehünou tükündüfi hoeindeapuranī asu se apomboemo.

³⁷ Ndanı̄ hoafı̄ ro sı̄hamumbo hoafehapurı̄ ra, muñguambo nindoumbo kapeih-anahı̄, ı̄ga se hı̄badı̄hümbo nı̄mandei,” mehu.

14

Sudayafe bogorı̄ nindou ai nǖngundīhu Sisası̄mbo mbundīhurı̄mındı̄defı̄ hı̄fokoamandı̄hurī mehomo

(Matyu 26:1-5; Ruk 22:1-2; Son 11:45-53)

¹ God ai Israerı̄mbo Aboedambo-mareandüra aboedi manı̄mboei si (Pasofa) asu bret yı̄sikoate sesı̄mbo si ra tüküfembo yimbu si manı̄ngo. Ranı̄yo Godı̄mbo sı̄hou-rundeimbı̄yomo asu ahınümbı̄ hohoanı̄mo

yamundurundeimbì ai Sisasimbo kikihimündi hifokoefimbo hohoanmomemo. Ranìyo ai hoafiyomondühi yahomoya, "Sìhìrì nini-süngundi hu Sisasimbo wosìhoaforì hoafì ndihuri mbunduhu kikihindihurimindefi hoahu hifokoamandihuri," mehomo.

² Ai hoafiyomondühi yahomoya, "Sìhìrì adükari sihi ana refepoani, ñga nindou ai ñginindindeihì sìhefì mbusümo yifiari botindihimboyei," mehomo.

Nimorehì mami ranai Sisasindi mbirowamì fisiñarümbü moatükuni kamareandi

(Matyu 26:6-13; Son 12:1-8)

³ Sisas ai Betani ñgoafihü Saimon horombo mìmanìho masimeimboyoweimbì ahanti worambe mamaru. Sisas ai nindou ranahandi worambe sesühi nìmaruane, nìmorehì mami ai nìmoei hìpirambe sanda aboedi fisiñarümbü kakì afìndì fihi semindeimbì semindi haya tükümfeyo. Ranìyo Sisas ai sesühi nìmaruane ai hìpirì ra boborehaya sanda ra ahanti mbirowamì kamareando.

⁴ Ñga asu nindou bìdiftri mamarümo ranai ñginindiyomondühi sìmbori hoafiyomondühi yahomoya, "Nìmboe sanda ra yatikiri-yatikiri aranda?

⁵ Nindou ai sanda ra kakìnambo mbasahümündi-mbonana 300 kakì hoarinambo anìmbo sahümündihì kakì ra nindou napokoate-yeimbìmbo sahundüri," mehomo. Ranìmboemo ai nìmorehì ranahambo ñginindimarundi.

⁶ Ñga Sisas ai hoafiyupuruhì yahuya, "Nìmorehì ra ambe, ñga nìmboe se ahambo ñginindarunda? Ai aboedi moatükunìyo wambo ramareandi.

⁷ Nindou napokoateyeimbì ana munjuambo si sebabidimbo nìmandeimboyei. Se nini-simboanìyo aheimbo fehefendürimbo hohoanìmoaye ra fandihehindüri. Ñga ro ana ñgiri munjuambo si se-babidimbo nìmboahi.

⁸ Nìmorehì ndanai nini-moatükunìyo ai refembomayo ranìyo ramareandi. Ai wandì fi sandanambo hundürümarandi ra yifindahanì hifikefendirimbomayo ranìmboyo ranì boatei ramareandi.

⁹ Ro sìhamumbo anìhondümbo-anahì hoafehapuri, munjuambo hìfi aboedi hoafì ra wataporimbondundühi nìmorehì ai ramareandi ranahambo hoafìndimonda ahambo hohoanìmondeimboyei," mehu.

Sudas ai Sisasimbo boboagori nindouyomondi warihündihinimboeahì mehu
(Matyu 26:14-16; Ruk 22:3-6)

¹⁰ Ranìsimboani Sisasimbo süngurürü-rundeimbì mami Sudas Iskariot ai Godimbo sìhou-rundeimbì sowana Sisasimbo ahamundi warihüfimbo mahu.

¹¹ Godimbo s̄ihou-rundeimb̄i ai ran̄i hoaf̄i ra himboriyomo houmbo h̄ihif̄i-h̄ihif̄iyomondǖi Sudasimbo b̄idif̄iri kak̄i segodombo hoaf̄imemo. Ran̄yo Sudas ai Sisasimbo ahamundi warihüfimbo n̄inüngumandih̄e yahuhayambo hohoan̄imomayu.

Sisas ai ahambo s̄üngurürü-rundeimb̄i babidimbo sesesimemo

(Matyu 26:14-16; Ruk 22:7-14, 21-23; Son 13:21-30)

¹² Bret yis̄ikoate sesimbo si ranai weaŋgurüh̄i tükümeffeyo. Ran̄is̄imboan̄i ra Pasofa sipsip n̄imori sesimbohünd̄a h̄ifokoar̄ihi arihünd̄i. Asu Sisasimbo s̄üngurürü-rundeimb̄i ai düduyafundowohü yahomoya, “Se hohoan̄imoyafan̄i ro sesesimbo ra s̄ihambo nahü n̄gef̄i d̄idiboadomandihunda?” mehomondamboyu.

¹³ Asu Sisas ai ahambo s̄üngurürü-rundeimb̄i yimbu koar̄ihepīrüh̄i yahuya, “Se adükari n̄goaf̄inambo n̄gafan̄i. Ranǖhi nindou mami hoe h̄ipirambe ndemündü haya naft̄ini düdi tükündüfimbui. Ahambo an̄imbo se s̄üngundin̄ir̄i.

¹⁴ Se hoeindineran̄i n̄ini-worinamboyu afarifiyu ra se wor̄ aharambür̄i ranahambo düdundaftneandǖi an̄imboya, ‘Nindou yamunde-randeimb̄i ai düdufih̄ya, ‘Wor̄i nahananambe Pasofa si sesī ra sesesimbo mandef̄i?’ mehuamboanehi,’ mb̄isafan̄i.

¹⁵ Ranan̄imbo adükari n̄moamondi wor̄i naft̄indümo h̄ininq̄imarundi ra nafuindümbui. Ranǖhi an̄imbo se sesī ra sindīndineand̄i,” mehu.

¹⁶ S̄üngurineri-r̄inandeimb̄i ranai hafan̄i n̄goaf̄i ranǖhi hoeirineandane, mun̄gu-moatükun̄i ai hoaf̄imayu s̄üngure menjoro. Ran̄yo ranǖhi sesesimbo sesī ra sindīmarineandi.

¹⁷ Ndeara n̄imb̄ihoaf̄i-mayoamboyo Sisas ai ahantī s̄üngurürü-rundeimb̄i 12 ran̄babidimbo mahomo.

¹⁸ Ai sesī sowasümondūi n̄imarīmombo Sisas ai hoaf̄iyupurüh̄i yahuya, “Ro s̄ihamumbo an̄ihondümbo-anah̄i hoafehapuri. Nindou mami seambeahind̄i an̄imbo wambo hürütümb̄i nindou-yomondi warihünndeandir̄imbui. Nindou ranai hapondan̄i ro-dibombo sesī asesu,” mehu.

¹⁹ S̄üngurürü-rundeimb̄i ranai ran̄i hoaf̄i ra himboriyomo houmbo n̄gusüfoambe moaruwaimarapuri. Ran̄yo mamai mamaiyomondǖi düdururüh̄i yahomoya, “Awi rombayah̄ipoan̄i?” ran̄iran̄imemo.

²⁰ Sisas ai hoaf̄iyupurüh̄i yahuya, “Nindou ranana seambeahindani. Ai bret semündü haya rodib̄o h̄ipirambe afoar̄ihoand̄i.

²¹ An̄ihondane Nindou Hondü ai yif̄mbiyuamboane. Baiborambe hoaf̄iyohüya, yif̄indümbui, meho s̄üngu. Nḡa

nindou düdi Nindou Hondü hürütümbi nindou-yomondi warıharirı ranai hipoanımbouembo. Mamıhari hondi ai ahambo ana wakemündikoate mbeyowamboyo.” mehu.

Sisas ai ahambo sün̄gurürü rundeimbimbo wain hoe asu bret masagapuri

(Matyu 26:26-30; Ruk 22:15-20; 1 Korin 11:23-25)

²² Sowasümondühı nı̄marümombo Sisas ai bret semündü hı̄fitire Godı̄mbo hı̄hı̄firüri mbura ahambo sün̄gurürü-rundeimbimbo yimbumareapuri. Asu ai hoafı̄yupurühi yahuya, “Se sowandümo, ı̄ga nda wandı̄ fi safane,” mehu.

²³ Asükai wain hoe kapambe semündü Godı̄mbo hı̄hı̄firüri mbura masagapura ai mun̄guambo masimindı̄mo.

²⁴ Asu Sisas ai hoafı̄yupurühi yahuya, “Nda wandı̄ horane God hoafı̄ firamündü ması̄hendı̄ ra ı̄gınemindı̄mbo. Wandı̄ horı̄ karefoendı̄ ra mun̄guambo nindoumbo fehefembo-hündamboane.

²⁵ Ro sı̄hamumbo anı̄hondümbo-anahı̄ hoafehapuri, Ro ı̄gırı̄ asükaina wain hoe ndı̄mındı̄hi, ı̄ga moanı̄ ı̄ga ı̄ngambo God ı̄gınındı̄ hı̄fandarandı̄ ranambe sı̄mborı̄ wain hoe ndı̄mındı̄mboyahı̄,” mehu.

²⁶ Ranı̄yo herü mamı̄ herüyomondühı̄ adükari ı̄goafı̄ ra hı̄n̄ı̄ngı̄ru houmbo Orif hı̄fi wafuanambo mahafomo.

Sisas ai Pitamboya ai wambo daboadi hı̄hı̄rindeandırı̄mbui mehu

(Matyu 26:31-35; Ruk 22:31-34; Son 13:36-38)

²⁷ Sisas ai ahambo sün̄gurürü-rundeimbimbo hoafı̄yupurühi yahuya, “Se mun̄guambo sı̄hamundi anı̄hondümbofe hı̄n̄ı̄ngı̄ndumboemo. Nı̄mboe sapo Baiborambe yare hoafı̄yowohü yahoya, ‘Ro sipsip hı̄fandırandeimbı̄ nindou hı̄fokoandı̄hina asu sipsip ai buküründahimboei,’ Sekaraia 13:7 meho.

²⁸ ı̄ga yı̄fı̄hündi botındahe hehea roboakorı̄ Gariri hı̄fı̄nambo ı̄gümboyahı̄,” mehu

²⁹ Pita ai hoafı̄yundühı̄ yahuya, “Muŋguambo nindou ai sı̄hambo anı̄hondümbofe hohoanı̄mo ra hı̄n̄ı̄ngı̄ndumboemo. ı̄ga roana ı̄gırı̄ hı̄n̄ı̄ngı̄ndı̄heanı̄nī,” mehu.

³⁰ Sisas ai hoafı̄yundühı̄ yahuya, “Ro sı̄hambo anı̄hondümboanahı̄ hoafehanı̄nī, ndanı̄ nı̄mbokoanı̄ kakaro ai yimbumbo hoafı̄koateayuambe anı̄mbo se ı̄gımımbo hoafı̄ndafühı̄ya, ro moai ahambo fífırı̄hinı̄ mbı̄samboyaftı̄,” mehundo.

³¹ ı̄ga Pita ai hoafı̄yuhı̄ yahuya, “Ro ı̄gırı̄ moai fífırı̄hinı̄ mbı̄sahı̄, ı̄ga sedı̄bo yı̄fı̄ndamboyahı̄,” mehuamboemo. Asu

bidiñiri süngurürü-rundeimbì ai-amboanì mamì yahurai hoafìmemo.

*Sisas ai Getsemanihi Godimbo dìdibafimayu
(Matyu 26:36-46; Ruk 22:39-46)*

³² Ai homo Getsemani seiarìhündì ranühi tüküyafu ahambo süngurürü-rundeimbìmbo hoafiyupurühi yahuya, “Se ndühi nìmandümo, ñga ro Godimbo dìdibafında sambaanahì,” mehupuri.

³³ Asu ai Pita, Sems, Son ahamumbo yangiri sepurimündü haya mahu. Ranìyu asu Sisas ai ñgusüfo pukiririhü ñgusüfoambe moaruwai hohoanìmomari.

³⁴ Ranìyu hoafiyupurühi yahuya, “Wandì ñgusüfoambe pukirandirühi yifimbo yangirayahi. Ñga se ndühi ndondu nìmandimo hìbadundi,” mehu

³⁵ Ai akidou sühüfi hu hìfinì amoembü amoearümbo nañi yagodohü ana, tìñirifo ra gübüsìmbìfoareandira yahu haya dìdibafìmefiyu.

³⁶ Ai ndare dìdibafìfihì yahuya, “Ape, wandì Ape, se yifirayafì ana wambo tìñirifoembü moatükunì ra raguanambo-ndowandì. Ñga se yowanì wandì yifiri süngufepoanì, ñga sihafi yifiri süngundowandi,” mehu

³⁷ Ai hìhirifi hu himboyuwane ahambo süngurürü-rundeimbì ranai mapomondamboyu. Ai Pitambo hoafiyundowohü yahuya, “Saimon, se apafühìyafì? Asu se awi mamì awa amboanì yangiri nìmarimbo ra wanìyo?” mehu.

³⁸ Asu ai hoafiyupurühi yahuya, “Se hìbadu nìñgomombo dìdibafìndafundi, ñga sihamumbo refe hoeifepurimbo tükündifeyoanì pìndimboemo. Anìhondane, ñgusüfo ana refembo hohoanìmoayosi, ñga fiane nìmborayo,” mehu.

³⁹ Asükai Sisas ai hìhirifi hüfo weañgurühi dìdibafìmefiyu nahurai dìdibafìmefiyu.

⁴⁰ Ai asükai hìhirifi hu himboyuwani ahambo süngurürü-rundeimbì ai yapombo himbomarapura mapomo. Ranìyo yangiri mareapura, asu moai nìñi-hoafì ahambo hoafimbo fìfirundi.

⁴¹ Sisas ai asükai ñgimi noufimbì hìhirifi sunì himboyuwane ahambo süngurürü-rundeimbì ai apusìmemo. Ranìyo hoafiyupurühi yahuya, “Awi se fiharu apomomboemo? Ndearambo ranì-moatükunì ranai tüküfehü Nindou Hondümbo moaruwai hohoanìmoyomonondeimbì-yomondì warìhü-rüwurimboanemo.

⁴² Hoeiru, nindou-yomondì warìhüfendirimbo nindou-mayu ranai tüküfimboani. Ñga botìyafu houmbo ñgefo,” mehu.

Sisasimbo mbumaründümo
(Matyu 26:47-56; Ruk 22:47-53; Son 18:3-12)

⁴³ Sisas ai wataporimborandühi nünguane Sudas süngurürü-rundeimbı 12 ambeahındı mamı ai tükümeifiyu. Godımbı sesi sihou-rundeimbı bogorı nindouyomo asu Suda-yafe bogorı nindouyomo ranai nindou afındı safı ranahamumbo koamarıhoupura pisao yihimindı asu nı̄mı̄harı̄ fufuründümo houmbo ahınümbı hohoanımo fırundımbı babı̄dı̄mbı mahomo.

⁴⁴ Nindou sapo Sisasimbo nindouyomond warı̄hüfimbomayu ranai nindou afındı̄ ranahamumbo dı̄bo hoafı̄yupurühi yahuya, “Nindou ro wakı̄kı̄hı̄ndı̄hünanı̄ anı̄mbo aiani, n̄ga se ahambo mbundürındı̄mo houmbo ndondu hı̄badırı̄ n̄gomo,” mehupurtı̄.

⁴⁵ Ranıyo Sudas ai nı̄mehünou hu Sisasimbo hoafı̄yundowohü yahuya, “Yamundo-randeimbı̄,” yahuhü wakı̄kı̄hı̄marürǖ.

⁴⁶ Ranıyo nindou ranai Sisasimbo warı̄yomo homo mbumaründümo.

⁴⁷ Nindou akı̄mı̄ burı̄memo ranambeahındı̄ mamı̄ ranai ahandı̄ pisao hı̄ramundī haya Godımbı̄ sı̄hai-randeimbı̄ adükarı̄ bogorındı̄ ratüpuriyu randeimbı̄mbo harı̄meindo. Ranıyo ahandı̄ ngorü hı̄mbo hoearı̄ mafoafoareando.

⁴⁸ Asu Sisas ai hoafı̄yupurühi yahuya, “Se pisao asu nı̄mı̄harı̄ fufuründümo houmbo wambo kı̄kı̄hemı̄ndırı̄mbo ması̄fomo ra hümbuhünümbı̄ nindoumbo kı̄kı̄himı̄ndı̄mbo nahuraianemo.

⁴⁹ Ro si mamamı̄-rı̄handühi sebabı̄dı̄mbı̄ nı̄marı̄mbo Godı̄ndı̄ worambe nindou yamundı̄hearü marı̄handı̄ ra asu se moai wambo kı̄kı̄hı̄ründümondırı̄. N̄ga Baiborambe hoafı̄maya ra anı̄hondü tükümbı̄feyoamboane,” mehu.

⁵⁰ Ranıyo ahambo süngurürü-rundeimbı̄ ranai hı̄nı̄ngırı̄wurı̄ houmbo pomefoundı̄.

⁵¹⁻⁵² Nindou hoarı̄ftı̄ mamı̄ ai kı̄fohı̄ hoearı̄ yanğırı̄ güde haya Sisasimbo süngumarürǖ hüfu. Asu ahambo kı̄kı̄hı̄ründümone hoearı̄ yanğırı̄ kı̄kı̄hı̄maründümonda safı̄ yanğırı̄ mafifoendı̄.

Sisasimbo kansırı̄yomondı̄ hı̄mboahü papı̄ hoafı̄marı̄horı̄
(Matyu 26:57-68; Ruk 22:54-55; Son 18:13-14, 19-24)

⁵³ Sisasimbo mburündümo mburumbo Godımbı̄ sı̄hai-randeimbı̄ adükarı̄ bogorı̄ hondundī worambe, Godımbı̄ sı̄hou-rundeimbı̄, bogorı̄ nindou asu ahınümbı̄ hohoanımo fırundımbı̄ gugureafu nı̄marı̄mondanı̄ sowaründümo mahomo.

54 Sowaründümo mahomondamboyo Pita ai akidou angunisaffi süngumarapuri hu. Ai hu Godimbo sihou-rundeimbì-yomondì bogorì hondundi worambe kefuai prisman babidimbo haihü mamarimo.

55 Godimbo sesi sihou-rundeimbì bogorì asu munjuambo kansir ai nini-moaruwai moatükunirandi Sisas ai ramareandi ra fífirifembo-hündä kokomarundi. Ahambo hifokoeimbo-hündä ahanti moaruwai hohoanimo fífirifembo-hündä kokomarundi, nga ai moai nini-akidou amboani moaruwai rareanda fífirundi.

56 Nindou afindi ahambo tikarihori hehi papì hoafìmarihori, nga ahei hoafì ra yimbusümoane.

57-58 Nindou bïdifiri ai Sisasimbo papì hoafìmbo yahomo houumbo nìngomombo hoafìyomondühì yahomoya, "Ro himboriyefani ai hoafìyuhì yahuya, 'Godindi wori nindou ahamundi warinambo worimbomarundi ra bïriboadìheamboyahi. Asu ro ngimi si yangiri asükai nindou warina worimbokoateyeimbì wori ra worimbondìhamboyahi,' mehu," mehomo.

59 Nga asu ahamundi hoafì wataporimbomarundi ranai simogodühì hoafìkoate mamikari wataporimboru wakimarundi.

60 Godimbo sihai-randeimbì adükari bogorì ai kansriyomondì himboahü botifi nüngumbo Sisasimbo düduriruhì yahuya, "Nimboe papì hoafaruninì ranahambo simborì hoafìkoateayafa?" mehundo.

61 Nga Sisas ai ahamumbo moai nini akidou amboani hoafìyupuri. Asükai sesi sihai-randeimbì ai düduriruhì yahuya, "Se God aboedani sei riühundeimbì ahanti nimori Kraisi-yafti, wanayo?" mehu.

62 Asu Sisas ai hoafìyuhìya, "Rananahì. Rananimbo se munjuambo hoeindìhorani Nindou Hondü ai God Ngìnindeimbìndi warihondü warani nimandümbui asu sunambeahindi mburingai dibonde kudümbui," mehu.

63 Godimbo sihai-randeimbì adükari bogorì ranai ahanti fihindì hoeari hìreandühì hoafìyupuruhì yahuya, "Ngiri nindou ngorü ai moaruwai ramareandi ranahambo hoafìndu.

64 Se himbori-yomondanì ai Godimbo tiriœfe hoafìmayu. Se hohoanimoymondanì sihiri ahambo nini-nününgu-mandihura?" mehuamboemo. Asu munjuambo ai hoafìyomondühì yahomoya, "Ai moaruwai ramareandi ranimbobohunda yifimbiyu-wamboane," mehomo.

65 Bïdifiri ai nguri tifiyafundo asu hoearinambo himboari gabudifoaru mburumbo harimemondo. Ai hoafìyomondühì yahomoya, "Hoafìyafì düdi sihambo

harimayu ra,” mehomo. Ranyo asu prisman ai sowaründümo houmbo harimemondo.

Pita ai Sisasimbo ro moai fifirihini mehu

(Matyu 26:69-75; Ruk 22:56-62; Son 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ Pita ai hoafit yibobofe wori giniri mbusümonduhi nimiruwane Godimbo sihai-randeimbti adükari bogorindit ratupuriyo randeimbti yihoarifit ai tükümefeyo.

⁶⁷ Ai hoeirerane Pita ai haihü mamaruwa himboari parerit niñgombo hoafiyohü yahoya, “Seamboani Sisas Nasaretihündit dibombo manimbafane,” mehoamboyu.

⁶⁸ Asu Pita ai wanit yahu hoafiyuhü yahuya, “Se hoafayafit ranana ro moai fifirihinandit,” yahu haya wori yipurikimi mahu.

⁶⁹ Asu ratupuriyo randeimbti ranai asükai hoeirerit haya nindou akimi maniñgomo ranahamumbo hoafiyopurühü yahoya, “Nindou ndanai amboani ai diborihindani,” meho.

⁷⁰ Nga asükaiyu Pita ai didimoyuhü wanit mehu. Akidou hiñinigire mbura nindou maniñgomo ranai Pitambo hoafiyomonduhü yahomoya, “Anihondü, seamboani Garirihünd-anafit, nja se ai diborihind-anafit,” mehomo.

⁷¹ Asu asükai ai dabariñhi yahuya, “Se nindou wata-porimboaritħori ranana ro moai fifirihinti,” mehu.

⁷² Ai ranit hoafit ra hoafiyu hayamboyuane, niñmehünou kakaro ai asükai hoafimayu. Ranyo Sisas ai Pitambo hoafiyundowohuya, “Kakaro ai yimbumbo hoafikoateayuambe animbio ñgiñimbio wamboya moai fifirihinti mbisamboyafit,” mehu ra hohoanimoyuhü asu Pita ai afindit aranimayu.

15

Pairatimbo sowana Sisasimbo sowariündümo mahifomo

(Matyu 27:1-2, 11-14; Ruk 23:1-5; Son 18:28-38)

¹ Siambe hondü Godimbo sihou-rundeimbti bogorit, hiñfandirundeimbti nindou, ahinümbti hohoanimo fifirundeimbti munquambo kansir ai hoafit mamamberu masihoundit. Ranyo asu süngunambo Sisasimbo warit hüputüpüründümo mburumbo Pairat sowanambo sowaründümo mahomo.

² Asu Pairat ai Sisasimbo düdurirühü yahuya, “Se Suda-yei adükari bogoriyafit?” Asu Sisas ai simborit hoafiyuhiya, “Se sihafithoari hoafayafitsi,” mehu.

³⁻⁴ Godimbo sihou-rundeimbti ai afindit papit hoafimarura asu Pairat ai asükai düdurirühü yahuya, “Sihambo afindit papit hoafaruninti. Asu se niñmoe akidou amboani simborit hoafikoateayafa?” mehu.

⁵ Asükai Sisas ai akidou amboanî hoafî-koatemayua Pairat ai mahepünifiyu.

*Pairat ai Sisasimboya yifimbiyu wamboane mehu
(Matyu 25:15-26; Ruk 23:13-25; Son 18:39-19:16)*

⁶ Muŋgu himbani Pasofa sesesi si tüküfeyoambe Pairat ai karabusambeahindi nindou mami aboedambo hînîngiriri-marandi. Nimorehi nindowenih ranai aheihoarî ndüri dükarihoranane hînîngirerü marandi.

⁷ Ranisimboanî nindou mami ahandî ndüri Barabas ai nindou bîdifîri sepurimündü haya gafman babidîmbo yifiariyomo nindou hifokoamarunda karabusimarüpüri.

⁸ Nindou afîndî ranai gugureandühîyo Pairatîmbo horombo aheimbo yaremarandi rasüngufembo düdumehindi.

⁹ Asu Pairat ai düdurerühî yahuya, “Se hohoanîmoyeiyani sîheimbo sowana Suda-yei adükari bogorî ra aboedambo koandîhehinimbo?” mehu.

¹⁰ Sapo Pairat ai ndore fîfîreandi Godîmbo sesi sîhou-rundeimbî ai Sisasimbo ŋusüfoambe moaruwaiyomondühîyo ahambo sowana koamarîhawuri.

¹¹ Nga Godîmbo sîhou-rundeimbî ai nindou afîndî ranaheimbo hohoanîmo botîmarundüri Sisasimbo ana yowanî aboedambofipoani, nga Barabasimbo anîmbo, yahomo houmbo.

¹² Asükai Pairat ai düdureandürühî yahuya, “Se hohoanîmoyeiyani, ro nînî-nünüŋgu mandîhini se Suda-yei adükari bogorî sei arîhundi ranahambo-a?” mehuamboyei.

¹³ Asu ai asükai hoafî karîhehindühi seiya, “Nîmî keimbî karîhendeimbîfîhi tîkoemündü pefimboani,” masei.

¹⁴ Asu Pairat ai düdureandürühî yahuya, “Nga asu nîne-moaruai ramareanda?” mehuamboyei. Asu ai pukuna hoafî karîhehindühi seiya, “Nîmî keimbî karîhendeimbîfîhi tîkoemündü pefimboani,” maseiamboyu.

¹⁵ Ranîyo nindou afîndî ranai hîhîfî-hîfîmbeyeia yahu haya aheimbo sowana Barabasimbo koamarîheirü. Asu amimbo hoafîmayua Sisasimbo ndüfurî ndüfurîrurî mburumbo nîmî keimbî karîhendeimbîfîhi tîkoemündî pefimbohûnda ami-yomondî warîhümariri.

*Ami ai Sisasimbo tîrifoefe hoafîmaruri
(Matyu 27:27-31; Son 19:2-3)*

¹⁶ Ami ai Sisasimbo sowaründümo homo Rom gafmani-yomondî adükari worî, Pretoriam seimarîhundi, ranambe hînîngiruwuri houmbo ami bîdifîrambo hoafîmemonda guguri-mefundi.

¹⁷ Raniyomo hoeari yimindibadi-hounduwohüyo hamburi hoeari güdindo mburumbo tıhoari tıhoarümbi wofinambo at nahurai naftu mbiroambe kikimafoarundo.

¹⁸ Ranijo ai Sisasimbo hoaffiyomondühıya, "Suda-yafe adükari bogorı, karıhası," mehomo.

¹⁹ Ranijo ahambo nimiharinambo mbirowohü hariyomondo, ıguri tifiyafundo, adükarıimbo hohoanıombo rawefundi nou tıkaruhou yimindihona nımarımo raraomarundi.

²⁰ Ai ahambo tırifoefi hoafıimbo munjua-moatükünü ra raru mburu asu hamburi hoeari gudımaründe ra yimindi-ründümondühı asükai ahandı hondü ra güdımarundo. Munju-moatükünü raraoru mburu nımı keimbı karıhendeimbı-fihı tıkoemündi pefimbo sowaründümo mahomo.

Sisasimbo nımı keimbı karıhendeimbı-fihı tıkoründümo pamaruwuri

(Matyu 27:32-44; Ruk 23:26-43; Son 19:17-27)

²¹ Sisasimbo sowaründümo houmbo heihüyei Sairinihündi nindou mami, ahandı ndürı Saimon, Areksander Rufus-yafandi afındı ai adükari ıgoafınambo masufuwa hoeimarıhorı. Ranijo ami ai sowaründümo houmbo hoafımemonda Sisasındı nımı keimbı karıhendeimbı ra masemündu.

²² Ranijo Sisasimbo sowaründümo homo Gorgota sei arıhündi ranıhü tükümehindi. Gorgota ranahandı nımindı ra mbırıhapıri-anę.

²³ Ranühıyo ami ai Sisasimbo wain hoeambe hühütimbü marasen fanduyamunu mburu masabudo, ıga ai moai sümündu.

²⁴ Ranijo ami ai ahambo nımı keimbı karıhendeimbı-fihı paruwuri mburumbo ahandımayo hoeari-napo ra yimbuemindimbo yahomo hou satu piraimemo.

²⁵ Sapo Sisasimbo nımı keimbı karıhendeimbı-fihı pamaruwuri ra siambeahı hüfıhamındı kehuri süfuambeyo.

²⁶ Ahambo papı hoafı sürü paru mburu ranai yare hoaffiyowohü yahoya, "SUDA-YAFE ADÜKARI BOGORI," meho.

²⁷⁻²⁸ Asu Sisasındı fıkımı nindou yimbu yifiarıyafanı hümbühünıyafanı rınandeimbı ahafanıimbo amboanı tıkorüpındümo pamarupıri. Ngorü Sisasasındı kadüdanı paruwuri asu ıgorü warıhondanı paruwuri.

²⁹ Ranıyei nindou afındı ranai ıgasündıhorı heiheirühündühi mbıro hırıhırıhündühi ahambo tırifoefe hoafı hoaffıyeihı "Sapo se safiya 'Godındı worı bırıfoefe hefe

ŋgimi sihi yangiri worimbondih hiniŋindiheamboyah, masafi.

³⁰ Hapondan se sihaftimbo farihoefi. Se nimti keimb karihendeimb filhind foarefoa hawambo kosafi,” masei.

³¹ Asükai mamit yahurai Godimbo sihou-rundeimb-yomo asu ahinümbi hohoanimo yamundu-rundeimb-yomo ai-amboan tiriſoefe hoafimaruri. Ai ahamundihoaři raru hoafiyomondüh yahomoya, “Ai nindou amurambo aboedamboreanduri-marandi, ſga asu moai ahandi fimbo aboedamboreandi.

³² Krais Israeriyei adükari bogori ranai nimti keimb karihendeimb ra hinigire haya mbikusifuendi. Rananimbo sihiri hoeindihuruh ahampo anihondümbo ndihurimboane,” mehom. Nindou yimbu Sisasindi fikimi pamarupiri ai-amboan mamit yahurai Sisasimbo tiriſmafoarineri.

Sisas ai yifimayu

(Matyu 27:45-56; Ruk 23:44-49; Son 19:28-30)

³³ Hüfinimbo ranit hifihü nimbi ranai peyo haya ho hombo hüfihamindi wuwuriyuambe tükümeffeyo.

³⁴ Hüfihamindi wuwuriyuambe Sisas ai pukuna heiyuhü yahuya, “Eri, eri, rema sabaktani?” mehu. Hoafit ranahandi nimindri ra ndahuraiane: Wandit God, wandit God, nimboe se wambo hinigimarowandiri.

³⁵ Nindou bidifiri akimi manimboei ranai himboriyei hehi hoafiyehi seiya, “Himboriyei, ai Eraisamboani miŋgayu,” masei.

³⁶ Ahei mbusümonindi nindou mamit ai pipiyu hu poposi moatükuni nahurai semündü mbura wain hoe ranambe foare mbura nimiharifihi pare himondamundi haya masagado. ſga asu bodimondi ai hoafiyehi seiya, “Awi hoeindihu mbundihumbo, Eraisai ai ahambo farihefimbo tükümandifiyu, wanimandifyo?” masei.

³⁷ Asu Sisas ai asükai pukuna heiyu mbura yifimayu.

³⁸ Refihiyu asu Godindi worambe hoeari kumarundi ranai nimamo ſgah peyo haya bure hanimbo gebü hifini tureanduh yimbumbore bumareandi.

³⁹ Asu ami-yomondi bogori Sisasindi fikimi manüŋgu ranai ai yifimayu ra hoeireanda mayoa hoafiyuh yahuya, “Anihondane, nindou nda Godindi nimor-an,” mehu.

⁴⁰ Nimorehi bidifiri ai akidou anguni safi niboadei himboapomaye. Ahei mbusümo ra Maria Makdarahündiyo, Maria, Sems Sosep-yafandi hondiyo asu Saromeyo.

⁴¹ Sapo Sisas ai Garirih nüŋguambe nimorehi raniyei Sisasimbo süngurihoruh farihehor marihundi. Asu amuri

bidiñirî nimorehî Sisas babidimbo Serusaremînambo machei ai-amboanî ranuhî manimboei.

*Sisasındi yifi nimoko hoñguambe masihehorî
(Matyu 27:57-61; Ruk 23:50-56; Son 19:38-42)*

⁴²⁻⁴³ Sosep Arimateahündi ai kansiriyu haya munjuambo nindou ai aiana aboedani sei hehi ahinrihorî hündeimbîyu. Ai-amboanî God ñginindî hifandarandi ranahambo himboyu-marandi. Sümbo moanî ñgoafimbo nimirimboane yaho yimungurifeambe Sosep ai yihimbokoate hu Pairatindî himboahü nüngumbo Sisasındî finimoko semündümbo düdumefiyu.

⁴⁴ Pairat ai Sisas yifimayu hoafî ra himboriyu haya hepünimefiyu. Ranîyo ami-yomondî bogorimbo mborai mehuamboyu mahua Sisas ai yifimbaiyu wanîyo yahu haya düdumariri.

⁴⁵ Ami-yomondî bogorî ranai hoafimayua himboriyu haya Pairat ai Sosepimboya yifi nimoko ra ndoarindîfi, mehundo.

⁴⁶ Sosep ai hu kifohî hoeari mamî pemiyu mbura Sisasındî yifinimoko foarümündî hoearambe parirî ñgamondîfoariri mbura serümündî hu hoñguambe masiheiri. Hoñgu ra nimoei nimirweimbîndambo nindou hüti wowondîmarundiyo. Ranîyo Sosep ai nimoei adükari ñgorü gügûra hu hoñgu naftambe ra gûre pare hininqimareandi.

⁴⁷ Ranîyo Maria Makdarahündiyo asu Maria Sosepindî hondîyo ai Sisasimbo masihawuri ra nimbafe himboapomayafe.

16

*Sisas ai yifihündi botimefiyu
(Matyu 28:1-8; Ruk 24:1-12; Son 20:1-10)*

¹ Moanî ñgoafimbo nimirimbo si ranai munjuyowane, Maria Makdarahündiyo, Maria Semsindî hondîyo asu Sarome ai Sisasındî yifinimoko popoaimbo sei hehi bïdifirî aboedi fisiñarümbü moatkunî pemimaye.

²⁻³ Ranîyo Sande siambehondü naftimbo hüsihu ai aheihoari simborî hoafîyeihî seiya, “Dîdai sîhefimbo fandîhemuni hayambo hoñgu naftambehündî nimoei ra ndemündü yihirîmandea?” masei.

⁴ Nimoei ranai afindi hamindiyo, ñga ai hei himboyeiane nimoei ra yihirîmarundi.

⁵ Ai hoñgu ranambe kefoehi hei himboyeiane, nindou hoarifi mamî hoandarî hoeari kifohî güde haya warîhondü waranî mamaruwa hepünimehindi.

⁶ Nindou ranai hoafiyundürühi yahuya, “Se yowanı hepünifepoani. Ro fífirihembo-anahi, seana Sisas Nasaretihündi nimi keimbí karihendeimb-fihí pamarihorí ranahamboane kokoarihorí. Aiana asükai yangiri botimefiyu! Aiana moai ndanühi yanguru. Ahambo masihenorí fondí ra hoeirihí.

⁷ Ngá se ngei ahambo sünjururü-rundeimbí asu Pitambo amboani hoafindei. Sisas aiana sihamumbo Garirinambo horombofi haya mahu. Horombo hoafmayu sünju Garirihü animbó hoeindiwurimboemo,” mehu.

⁸ Ni morehi ranai hoŋguambeahindí tüküyahi hehi mafefoehindi. Ngusüfoambe hepünahi hihamindariyei hehi yihiimboyieihwambo moai nindou mamimbó amboani mami hoafi amboani hoafiyeyi.

*Maria Makdarahündi ai Sisasimbo hoeimarerí
(Matyu 28:9-10; Son 20:11-18)*

⁹ Sisas ai Sande siambeahihondü botifi-hayamboyu Maria horombo Sisas ai moaruwai nendi ⁷ hefoareandeimbí ahambo-so boatei tükümeiyu.

¹⁰⁻¹¹ Nindou horombo Sisas babidimbó hoahoangomo marundi ranai afındí hohoanımoyomondühi aranıyomondühi nımarımondane, Maria ai ho hoaffiyopurühi yahoya, “Sisas ai yangiri manünguwa ro hoeimarihini,” meho. Ai hoafi ra hımborıyomosi, ngá moai anıhondümbo-rundi.

*Sünjurinerí rınandeimbí yimbu ai Sisasimbo nafını
hoeimarinerí
(Ruk 24:13-35)*

¹² Asükai sünjunambo ahambo sünjurinerí-rınandeimbí ai nafısünju hafandane, Sisas ai ngorüpoanımbó fiyu haya hu ahafanımbó-so tükümeiyu.

¹³ Asu ai hafanı sünjururü-rundeimbí bodımondambo ranı hoafi ra wataporımbomarinandi. Ngá ai moai ahafandí hoafi ra anıhondümbo-rundi.

*Sisas ai ahambo sünjururü-rundeimbımbó-so tükümeiyu
(Matyu 28:16-20; Ruk 24:36-49; Son 20:19-23; Ratüpuri 1:6-8)*

¹⁴ Bıdifiranambo hondü ahambo sünjururü-rundeimbí ¹¹ ahamumbo-so sesı sowasümöndühi nımarımondanı tükümeiyu. Ranıyo ahambo sünjururü-rundeimbí ai ngusüfoambe tapıhamıyomondühi nımorehi nindowenihı ai yangiri botimefiyua hoeirihorí hehi hoafmayeи ra anıhondümbofekeate-memonda ngeñindí hoafmayupuri.

¹⁵ Asu Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, “Se munjuambo hif̄i ra hoahoangomondühi munjuambo nindoumbo aboedī hoaf̄i ra wataporimbondundüri.

¹⁶ Nindou düdi ai anihondümbore haya hundürayu ana, God ai ahambo aboedambo-ndirumbui. Nga nindou düdi ai anihondümbofe-koateayu ana, ai Godindī nindou-yafe hoaf̄i himboriyohü yibobofe ranambe awarindihoeembui.

¹⁷ Anihondümbo-rı̄hindeimb̄i ranahei warisüngu God ai hepünifeimb̄i moatükunt̄ randeambui. Ai wandī ndürinambo moaruwai nend̄ heboadı̄hi asu ranipoanı̄mbo hoaf̄nambo hoaf̄indei raraondihümboyei.

¹⁸ Ai amoasırı̄ warinambo kikihindihümündi asu nindou ai simindei hehi yif̄iyei rı̄hundeimb̄i moatükunt̄ asimindei amboanı̄ ranai ı̄gırı̄ moaruwaimbondeandürt̄. Asu ai angünüm̄bi nindou-yeiwamı̄ warı̄ nandı̄hindı̄ ai asükai aboedindeimboyei,” mehupurī.

¹⁹ Adükarī Sisas ai ahambo sünjurürü-rundeimb̄imbo wataporimborapurī mbura God ai sünambe serümündi hafu hiniñgirira ahantī warihondü waranı̄ mbamarü.

²⁰ Asu ahambo sünjurürü-rundeimb̄i ai munjuambo hif̄i hoahoangomondühi wataporimboramundi. Asu Adükarī ai ai-babidimbo nüngumbo ahamundi hoaf̄i ra ı̄ginemindimbo-hündä hepünifeimb̄i moatükunt̄ yaremarandī.

Ruk Aboedî Hoafî Ruk ai sürü papîmarandî

Ruk ai Sisas tükümeiyu ranahambo Tiofirusimbo sürü papîmarandî

¹ Tiofirus, karîhasî se adükari nindou-anafî. Nindou afîndî ai nîne-moatükunî God ai yihoefî mbusümo ramare-andî ranahambo dîboadofe sürü papîmbo mehomo.

² Sapo nindou dîdemo weaŋgurûhi hondü Sisasîndî ratüpuri ahamundi hîmboarînambo hoeiru mburumbo aboedî hoafî wataporîmborümünî marundi ranahamboemo ai sürü papîru marundi.

³ Ro wandîhoari munjuambo moatükunî ndorîhoeimbî weaŋgurûhi tükümfeyo ra tüfoarîhe fîfirîmarîheandî. Ranîmboane asu, Tiofirus, sîhambo ranî-moatükunî tüküfe-tüküfe marandî ranahambo dîboadofe sürü papîmbo ro hohoanîmoyahani mayoa aboed-ane masahî.

⁴ Ro randîheandanî anîmbo asu se munjuambo moatükunî sîhambo yamundi marîhunîni ra tüfoarowandûhi fîfirîmbîrowanda sahehea.

Son tüküfemboayu ranahambo sünambeahîndî nendî ai Sekaraiambo hoafîmayundo

⁵ Herot ai Sudia-yafe bogorîmbofi nüŋguambe nindou mamî ahandî ndüri Sekaraia ai Godîmbo sesî sîheferambo nindoumbofi manüŋgu, aiana Godîmbo sesî sîhoemo-rundeimbî Abaisa-yomondî sîrambeahîndîyu. Ahandî nîmorehîndî ndüri ra Erisabetîyo ai-amboanî Aroniñdi sîrambeahîndîyo.

⁶ Yimbu ai Godîndî hîmboahü mbumundî hamîndî nîmbafembo Adükârîndî hoafî hîmborîyafeihî sünjurîne marînandi.

⁷ Erisabet ai purûsiyo hayamboyo ranîmbo ai Sekaraia-dîbo nîmori kefekoate nîmbafembo boagîrîmayafe.

⁸ Mamî sîmboanî Sekaraiandî sîrîhündî ratüpürîmbo si tüküfeyoambe sesî sîhefe ra Godîndî hîmboahü ramareandî.

⁹ Sapo Godîmbo sesî sîheferambo dîbonîmbo ranî hohoanîmo sünjumbo ahambo dîbonîmemondowa Godîmbo sîhefembo fondîwamî fîsîŋjarümbî moatükunî mandîfembo Adükârîndî worî ranambe kefuai mahüfu.

¹⁰ Ranîyo fîsîŋjarümbî moatükunî-mayo ranai hai tîkîrandûhi horoambe nîmorehî nindowenihî afîndî ranai weindanî nîmboeimbo Godîmbo dîdîbafîyeihî burîmayei.

¹¹ Ranīyo asu refeyoambe Adükarindī sūnambeahindī nendī ranai ahambo-so tüküfi fīsīñarümbī moatükunī mandīfe fondī warīhondanī manüngu.

¹² Ranīyu Sekaraia ai hoeirirī haya hepünīfi yīhīmbo sisirīmefiyu.

¹³ Nga asu sūnambeahindī nendī-mayu ranai hoafīyundowohü yahuya, “Sekaraia, se yīhīmbondamboyafī! God ai sīhafī dīdībafīfe hoafī hīmborīyumboani. Asu sīhafī nīmorehī Erisabet ai sīhafī nīmorī nderīmīndīmboe. Rananīmbo se ahambo ndürī Son kaboadīwori.

¹⁴ Nīmorī ranai tükündīfiyuanī se afīndī hamīndī hīhīfī-hīhīfīndamboyafī asu nindou amuri ranai-amboanī afīndī hīhīfī-hīhīfīndeimboyei.

¹⁵ Nindou ranai ana Adükarindī hīmboahü ndüreimbī hondündümbui. Aiana yowanī wain asu ȳgīnīndī hamīndī bia ra ndümündümbui. Ahambo hondī ai wakemīndīmbo yangirīyoambe Yifiafī Aboedī ranai ahandī fiambe yadīdündīfemboe.

¹⁶ Rananīmbo ai Israerīhündī nindou afīndī ranaheimbo God ahei Adükari-mayu ranahambo sowana hīhīndeiri ndemündündürī ȳgumbui.

¹⁷ Aiana Godīndī hoafī hoafīyu-randeimbī, ahandī ndürī Eraisa ramefiyu nou, yahurai ȳgīnīndī ndemündü haya Adükarīmbohūnda ai boatei horombondüfi ȳgumbui. Aiana afīndī mam-anemo asu nīmor-anemo asükai mamühīndeapura aboedi-aboedīndafu, nindou Godīndī hoafī hīmborīkoate-yei-rīhündēimbī aheimbo hīhīrīndeiranī mbumundi hohoanīmo sūngundīhi, asu anīhondümbo-rīhindeimbī Adükari ai kosīmbo-mayu ranīmbo dīdīboardonbearümbui,” mehu.

¹⁸ Sekaraia ai sūnambeahindī nendī-mayumbo sīmborī hoafīyundühi yahuya, “Asu ro nūngundīhe fīfīrīmandīhe ranī-moatükunī ra anīhondayo amboanī? Roana ndeara boagirīyamboanahī asu wandī nīmorehī amboanī boagirīyomboane,” mehundowamboyu.

¹⁹ Sūnambeahindī nendī ai sīmborī hoafīyundühi yahuya, “Ro Gebrier-anahī nda. Roana Godīndī ȳgusümboaranī-anahī nīmboa arīhandī. Aiyu wambo koamarīhendīra sīhambo aboedi hoafī hoafīmbo makosahī.

²⁰ Se moai wandī hoafī ra anīhondümbo-rowandī ranīmbo-hūnda yafadühamī tapī nīmbafī ȳgafīmbo ranī-moatükunī ra tükündīfemboe. Nīnī-sīmboanīyo God ai dībonīmayu ranī-moatükunī ra anīhondümbo tükündīfemboe,” mehundo.

²¹ Ranī-moatükunī ranai refeyoambe nindou bīdīfīrī ai

Sekaraiambo weindanî nîmboeimbo hîmboyahündowohü hohoanîmoyeihiya, "Ai nîmboe Godîndî worambe gedühi anüngu?" masei.

²² Ai weindanî tüküfi huhü aheimbo moai hoafî karearü, nîga wanî. Ranîyei asu ai rarîhi hohoanîmoyeihiya awi Sekaraia ai nîne awambo moatükunî ahandî hîmboahümbo Godîndî worî ranambe hoeire hayamboyu rawefiyu masei. Ai aheimbo nîni hoafî akîdou hoafîyokoate-yundürühîyu asu ai moanî ahandî warînambo yançirî sisamîra wakîmareandi.

²³ Godîndî worambe Sekaraia ai sapo nîne-moatükunî refe ratüpuriimbo-mayu ratüpuri ra moendîre hayamboyu asu ai nîgoafîna mahu.

²⁴ Ranî-moatükunî ranai refe hayamboyo-ane ranambe ahandî nîmorehî Erisabet ranai warandühumbîyo haya asu ai moai hondahüfeimbî amoamo ranambe worî hînîngire ho, nîga wanî.

²⁵ Ai yare hoafîyowohü yahoya, "Haponda ndeara bîdîfîranî hondü Adükari ai wambo hîpoamboreandîrîhü ai wandî amoanîngî nindou hîmboahü menjoro ra raguanamboareandî," meho.

Sünambeahîndî nendî ranai Mariamboya Sisas ndowarîndîmboyaafî mehundo

²⁶ Erisabet ai 6 amoamombo nînjoambe God ai sünambeahîndî nendî ahandî ndûri Gebrier ranahambo Gariri hîfambe nîgoafî ahandî ndûri Nasaret ranînambo koamarîherü.

²⁷ Ai mahu ra nîmorehî sapo nindowenihî ahandî ndûri Sosepîmbo momo kümarîhîndî ranahambo hoafî semündü hayamboyu. Sosep ranai ana adükari bogori Defitîndî amoao-yomondî sîrambeahîndîyu. Nîga asu nîmorehî-mayo ranahandî ndûri ana Mariayo.

²⁸ Sünambeahîndî nendî-mayu ranai nîmorehî ranahambo-so tüküfi hoafîyundühi yahuya, "Karîhasî. Adükari ai se-dîbo nünjumbo sîhambo aboedi-aboedi-mareanîni," mehundo.

²⁹ Ranîyo asu Maria ai sünambeahîndî nendandi-mayo hoafî ra hîmborîyo haya asu ai afîndî hohoanîmoyowohü nîne-moatükunî hoafî yahurai ra yahohaya hoafîmayo.

³⁰ Sünambeahîndî nendî-mayu ranai ahambo hoafîyundowohü yahuya, "Maria, se ranîmbo yîhîmbondamboyaafî, nîga God ai sîhambo nîgusüfoambe aboedi-fufuri-foareanînîmboani.

³¹ Nîga rananîmbo se warandühumbündafî hawa nindowenihî nîmori ndowarîndîfî mbunda asu se ahandî ndûri Sisas kaboadîworî.

³² Aiana adükari hondünduanı ahambo moanı Nimoamo Hamındı Hondündı nımorani mbiseimboyei. Rananımbó asu Adükari God ranai ahambo bogorimbondırımbui sapo ahandı amoao Defit ramefiyu süngu.

³³ Rananımbó ai koadürümbo-koadürümbo Sekopındı ahuirı mamiyei bogorimbondıfi nünguhü, ahandı ngenindı hifandarandı ranai ngenrı moendındo,” mehundo.

³⁴ Maria ai sünambeahındı nendi-mayu ranahambo hoafiyondowohü yahoya, “I, ranı-moatükunı ra nüngunde yahurai tükümandıfea? Asu roana nindowenihikoate-anahısı!” mehondowamboyu.

³⁵ Asu sımborı ai ahambo hoafiyundühi yahuya, “Yifiafi Aboedı ranai sıhafı fiambe tükündıfeninıhü anımbó asu Godındı ngenindı ranai sıhambo gabudıboadeanınımböe. Ranımbó-hündambo anımbó asu sürühoeimbı nımorı ranahambo Godındı Nımor-ani mbiseimboyei.

³⁶ Awi se hımborıyafı, sıhafı mbu Erisabet amboanı ngenrı nımorı wakındamındo masei boagırımayoa, nga haponda warandühumbüyo haya 6 amoamo homboane.

³⁷ Ngenrı God ai nini-moatükunı refekoate-ndu,” mehu.

³⁸ Asu Maria ai sımborı hoafiyowohü yahoya, “Ro Adükarındı ratüpuriya-rıhandeimb-anahi, nga se hoafımayafı süngu ai moanı rambıreandamboane,” mehondowamboyu asu sünambeahındı nendi ranai ndamefiyu.

Maria ai Erisabetımbó ndüfosımbó maho

³⁹ Ranı-sımboranı Maria ai botıfe naporamındı haya nımai ngoafı mami Sudia hıfı wafuambe anango ranınambo mahafo.

⁴⁰ Ranıyo asu ai Sekaraiandı worambe ho haya farıfe hafo Erisabetımbó hıhıfımarandi.

⁴¹⁻⁴² Erisabet ai Maria hıhıfımarandi ra hımborıyombe asu mare ranambe nımorı ai ahandı furambe sajgurımbó botıfi piyu marandı. Ranıyo asu Erisabetındı fiambe Yifiafi Aboedı ranai tüküfeyowohüyo, ai pukuna hoafı karıhoehü hoafiyowohü yahoya, “God ai sıhambo aboedı-aboedımareanıni munjuambo nımorehımbó refendürıkoate-mayu nou. God ai nımorı ranahambo amboanı aboedı-aboedırirımbóanı!

⁴³ Awi adükari moatükunı wambo tükümfeyondırı. Nga wandı Adükarındı hondı ai wambo hoeifendirımbó tükümfeyo.

⁴⁴ Awi se hımborıyafı, asu ro sıhafı-mayo hıhıfı hoafı ra kefoendühi hımborıhamındıhıhıyahı asu nımorı wandı furambe asanguru ranai hıhıfı-hıhıfıyuhü hohorıpı-hohorıpımayu.

⁴⁵ Adükarindi hoafî ra se anihondümbo-ndowandühî ana, asu se hîhîfî-hîhîfîndafî sa po ranî-moatükunî ranai anihondü sîhambo tükündîfenînîmboe,” mehondo.

Maria ai Godîmbo herüna kakisaomarîrî

⁴⁶ Maria ai yahoya,
“Ro wandî ñgusüfoambe ra Adükârimbo adükar-ani sa hoanîmoayahî.

⁴⁷ Asu wandî hohoanîmoambe ranai Godîmboya
wandî Aboedambo-reandîrî-randeimbani yaho hîhîfî-
hîhîfayo.

⁴⁸⁻⁴⁹ Ro ahandî ratüpuriya-rîhandeimbîya hehea moanîndî
nîmorehîyahî,
ñga asu ai wambo hohoanîmoyuhü ndondomareandîrî.
Hapondanambe peyo haya süngeunambo gogu aho ranambe
amboanî

nindou ai wambo hîhîfî-hîhîfûmb-anafî mbiseimboyei,
nîmboe sa po Adükâri Hamîndî God ai wambo adükâri
moatükunî ramareandî ranîmbo-hündâ.
Ahandî ndürî ra moanî surühoeimbane.

⁵⁰ Ngâ asu ahandî hîpoambofe hohoanîmo ranana nindou
dîdîyei ahambo ahînarîhorî
ranâheimbo-so boagîrî tühünîmbo rande yagodîmboe.

⁵¹ Ai ahandî warî ñginîndî ranambo adükâri ratüpuri
ratüpuriyayu.
Ai nindou afîndî-afîndîyeimbî ranâheimbo ahei ho-

hoanîmo nîne moaruwai amarondürî
ranî kameihî bukürümafoareandürî.

⁵² Ai bogorî nindou-memo ahamundi nîmarifondî
wamînîndî hîfînî hemoafoareapuri.
Ranîyo asu nindou ndürîkoate-memo ranahamumbo
nîmoamo sepurîmündü botîmareapuri.

⁵³ God ai nindou wembomboyelimbî ranâheimbo aboedi
moatükunî yimbureandürî
asu nindou napombü-mayei ranâheimbo nînî akidou-
amboanî warambefendürîkoate koamarîhendürî.

⁵⁴ Ai ahandî ratüpuriyei-rîhündedeimbî Israer ranâheimbo
mafarihendürî ra
sa po horombo hoafîyu masîhendi ranî süngeumboyu
hîpoambomareandürî.

⁵⁵ Ai Abraham asu ahandî ahuirî mamî ranâheimbo
hoafîyondürîmbo
koadürümbo-koadürümbo ra hohoanîmoyu masîhendi
ranî süngeumboyu ramareandî,”

meho.

⁵⁶ Maria ai ñgîmî amoamo Erisabeti-dîbo nîngô hîmboyo
asu ai ñgoafîna asükaiyo hîhîrifê maho.

Erisabet Sonimbo maserimindo

⁵⁷ Erisabet ai ahanti n̄imori semindimbo si tükümfeyondowamboyo asu ranisimboanai nindowenih̄ n̄imori maserimindo.

⁵⁸ Nindou b̄idifiri ai-babidimbo wori yimburihindeimb̄ raneyei asu ahanti wahori mamiyomo munguambo Adükari ai n̄ine aboedi ranipoanimbo moatükuni ahambo ramareandi ra himboriyeihehi ai Erisabetimbo ȳgusüfoambe h̄ihifi-h̄ihifi-mehündo.

⁵⁹ N̄imori ranai mami wikituyu hayamboyuwane, asu ai ahanti fihoeari kefetirihefe mburimbo afindand̄ ndür̄ sürgu Sekaraiambofi kafoefimboani sei hehi mahei.

⁶⁰ Nga asu ahanti hondi ai hoafiyowohü yahoya, "Yowan! Ahanti ndür̄ ana Son animbombiyu-wamboane," mehondür̄.

⁶¹ Raneyei asu ai ahambo hoafiyehi seiya, "Asu seana sihafi s̄irambe moai yahurai ndür̄ ana yangoro," masahündo.

⁶² Raneyei asu ai ahanti afindambo warinambo yanğıri hoafiyehi ndür̄ n̄ini n̄imori ranahambo kamaboadihori masahündo.

⁶³ Sekaraia ai sürü papimbo moatükunifili ndür̄ pare-andüh̄ yahuya, "Ahanti ndür̄ ana Son-ani," mehuamboyei. Asu moanı n̄imboe yahurai munguambo ai hepünimehindi.

⁶⁴ Refeyowohüyo asu moanı ranambe hamind̄ Sekaraia ai asükaiyu hoaf̄ ra wataporimbo-randüh̄ya Godimbo aboedani yahu hoaf̄mayu.

⁶⁵ Ranyo asu nindou ȳgoaf̄ akim̄ amarei ranai yihimbo sisireandürüh̄yo, asu ranismoatükuni ramefeyo ranis hoaf̄ ranai Sudia h̄ifi wafuambe ȳgoaf̄ anaingo ranis-amboanı ho-ho marandi.

⁶⁶ Munguambo nindou ai ranis hoaf̄ ranahambo himboriyei hehi hohoanimo kikirihündühi düduyahindüh̄ seiya, "N̄imori ra n̄ini moatükuni nahurai n̄imori tükümandifia?" masei. Ai rarihi f̄ifirihindi Adükariind̄ ȳginind̄ ranai ai-dibō aningo ho.

Sekaraia ai Godind̄ hoaf̄ hoaf̄mayu

⁶⁷ Sonind̄ afind̄ Sekaraiand̄ fiambe Yifiafi Aboedi ranai farifehüyo asu ai Godind̄ hoaf̄ ra yare hoafiyuh̄ yahuya,

⁶⁸ "Awi sihiri Israeri-yafe God Adükari ranahambo aboedani mbisefomboane.

Ai ahanti n̄imorehi nindowenih̄ ranaheimbo farifefendürüh̄ aheimbo aboedambofendürimbohündə makusu-ani.

⁶⁹ Ahanti ratüpuriyu-randeimb̄ amoao Defitind̄ s̄irambeahindiyu

ai sapo nindou ɳgınındı sıhefimbo aboedambofe-munimbó-mayu ranahambo dıbonımayundo.

70 Ai ahandı sürühoeimbı hoafı hoafiyomo-rundeimbı-yomondı süngu

horombo hoafiyu masıhendi hoafı ra süngumareandi.

71 Ranı hoafı ra yahurai yare hoafiyuhı yahuya
ai nindou sıhefimbo hürütümb-anei.

Asu yıboarukoarıhimun-anei ranahei ɳgınındı waram-beahındı
aboeda hündıhemunümbui yahu hoafiyu masıhendi.

72 Ai sıhefı amoao mamımbó hıpoambondeandürümboi.

Asu ahandı hoafı hoafiyu fıramündü masıhendi ranahambo hohoanımondümbui.

73 Sıhefı amoao Abrahamımbó ai dabarıfhı hoafiyu masıhendi.

74 Ai sıhefı hürütümbıyei warambeahındı aboedambo hürühefemunuhi,
asu ai sıhefimbo ahandı ratüpuri yıhımbó sisırıfekoate
ratüpürımbó ra süngurıhi yahombo hoafiyu masıhendi.

75 Asu rananımbó sıhırı yanğırı nımbøefambe amboani,
sıhırı moanı sürühehundeimbındefı mbundıhu,
aboedi mbumundi hamındı ahandı hımbøahü
mırıguambo si aho ra nımbøefomboane.

76-77 Haponda, wandı nımorı, sıhambo ana
Nımoamo Hamındı Hondındı hoafı hoafiyafi-randeimb-anafı mbıseimboyei.

Seana Adükariımböhünda horombondafo ɳgafühı ahambohünda nafı dıdıboardondowandühı

ahandı nendı ranaheimbo ahei moaruwai hohoanımo ra
amboawi yahohü
moaruwai hohoanımo-ambeahındı aboedambofe-ndürımbøani yahomböhünda.

78 God ahandı hıpoambofe hohoanımonambo
sımborı si nahurai koaboadedeanda kodımbøe.

79 Rananımbó nindou yıfımbó yıhımbøyeihı nımbı
nımaroanı anımbøei
aheimbo si boakıboadeandürımbøe.

Asu rananımbó sıhefimbo aboedi nımarımbó nafı nafuin-damuna ɳgemboyefi,”

Sekaraia ra mehu.

80 Süngunambo Son ai adükariyuhümbo asu Yifiafı Aboedi ranai-amboani ahandı fiame ɳgınındı tükümfeyo. Ai hu nımi wohı furıkoate-reandühı nüŋgu humbo Israer so boatei weindahı tükümfeyu.

2

*Maria Sisasimbo maserimindo
(Matyu 1:18-25)*

¹ Ranisimboani Romi-yafe adükari bogori Sisar Ogastas ai munjuambo nindou ranihündambo ai nduri semindimbo hoafii ra hoafiyu masihendi.

² Kvirinius ai Siria-yafe bogorimbofi nünguambeyo munjuambo nindou ranaheimbo nduri semindimbo ra boatei tükümeffeyo.

³ Raneyei asu munjuambo nindou ranai mamami ahandoihoari ahandoi nduri semindimbohunda ahandoi ngoafii hondü raninambo hei marihundi.

⁴ Ranifyu asu Sosep ai-amboani Gariri hifambe Nasaret ngoafihundi botifi haya adükari bogori Defitimbbo sahorimindeimbii ngoafii Betrehem Sudia hifambe anango raninambo mahu. Sapo ai Defitindi srambeahindi-ani.

⁵ Ranifyo asu Maria ranahambo Sosepimbo semündümbo momo kumarihindi ranidibo nduri semindimbo mahu. Ranifyo asu Maria ranai warandühumbiyo.

⁶ Ranifyo asu ai Betrehem ngoafihü nimbafeambe Maria ai ahandoi nimori wakemindimbo si ranai ndeara bidifirani tükümeffeyo.

⁷ Ai ahandoi amoongo nimori ra wakirimindii haya nimori-yafe hoearinambo himonderi mbura burmakauyei sesi hipirambe mafoarerii. Sapo nindou aporambo wori ranai nindou fondi munju simongorimayeambo wambo.

*Sünambeahindi nendi ai sipsip hifandiru-rundeimbimbo
Sisas tükümeffiyu hoafi sowandümo mahomo*

⁸ Ranifihü sipsip hifandiru-rundeimbii ai ahamundi sipsip fufurundümo homo moanambühii hifandirundürühii mami nimbi-memo.

⁹ Adükarindi sünambeahindi nendi ranai ahamumbo-so tüküfihü asu Adükarindi himboamupui-randeimbii si ranai ahamumbo boakimafoareapuri. Raniyomo asu ai ranimoatükuni ranahambo yihibimbo sisirimefundii.

¹⁰ Nga asu sünambeahindi nendi ranai ahamumbo hoafiyupurühii yahuya, "Se ranahambo yihibondimboemo. Ro ndanimboahi nda sihamumbo aboedi hoafi sahamindimboanahi. Ranimoatükuni hoafi rananimbio adükari hihifi-hihifi ndemindi munjuambo nindou ranaheimbo tükündifemboe.

¹¹ Ndani-simboani Defitindi ngoafii Betrehem ranihü nindou apo siheimbo aboedambofe-ndürimbo-mayu ranahambo hondii ai wakimariimndo. Ai nindou God dibonimeindo Krais Adükari ranani.

¹² Nga asu rananimbó se ahambó anihondümbo randu yahurai fífrindüwuri. Se hoeindüwurani n̄morí ranai hoearinambo himondíhefimbí burmakau-yei sesi hípirambe foerümbui,” mehupurí.

¹³ Raníyo asu hoafí n̄ingoambe sünambeahindi amiyomondí nendi ranai tüküyafu sapo sünambeahindi nendi ngorü-mayu raníbabídimbó n̄ingomombo Godimbó aboedaniyahomo hoafíyomondühi yahomoya,

¹⁴ “God n̄imoamo hamindi hondü anüngu ranahambo aboed-ani mbiseiamboane.

N̄morehí nindowenihí hífi ndaníhü animböei ranaheimbo ñgusüfo afurifimbí hohoanímo segodürimboane.

God ai aheimbo ñgusüfo pareandürühí siyaofindürühani,”

mehomo.

Sipsip hífandíru-rundeimbí nindou ranai homo Sisasimbo hoeimarüwuri

¹⁵ Sünambeahindi nendi ranai ahamumbo sowahindi botiyafu sünambe hafomondane, sipsip hífandíru-rundeimbí nindou-memo ranai ahamundíhoari bogo hoafí fíründümondühi yahomoya, “Awi síhíri Betrehem ñgoafínambo ñgefi sapo raní-moatükuní tükümfeyo ra hoeindíhu Adükari ai hoafímemuni sünju,” mehomo.

¹⁶ Raníyomo asu ai n̄mai raninambo homo Maria Sosepímbo-so tüküyafu mburu n̄morí burmakauyei sesi hípirambe mafoeru ra hoeimarüwuri.

¹⁷ Sipsip hífandíru-rundeimbí nindou-memo ranai ahafembo hoeirupíri mburu asu ai n̄ne-hoafí n̄morí ranahambo sünambeahindi nendi ai hoafímemo hoafí ra hoafímemopíri.

¹⁸ Muñguambo nindou ai raní hoafí ra himboríyei hehi hepünahi afindi hohoanímomayeí.

¹⁹ Nga asu Maria ai raní hoafí muñgu ra ñgusüfoambe hohoanímoyo marandi.

²⁰ Raníyomo asu sipsip hífandíru-rundeimbí nindou ranai híhíriyafu homondühi Godimbó adükár-ani asu ndürímb-aniyahomo houmbo mahomo. Ai sapo ahamumbo sünambeahindi nendi hoafímemopíri raní súngumbo raní-moatükuní ranahambo himboríyomo hoeiru houmbo wambo.

Sisasimbo ndüri kamafoarihorí

²¹ 7 Si ranai hoane raní wagabe n̄morí ranahambo hoeari kefetíríhefihí ndüri Sisas kafoefimbo si ranai tükümfeyo.

Sisas ra horombo hondandi furambe sañgorikoate-yuambe ranit-simboani sunambeahindi nendi ai kamafoarir-ane.

Simion Ana ai Sisasimbo Godindiworambe hoeimarineri

²² Mosesindii ahinumbi hohoanimo menjoro ranai hoafimayo sungu Maria Sosep ai aboedi tüküfe nimarimbomefe ranit si ai tükümefeyopiri. Ranit-yafe asu ai nimori ra sowaundiye hena Adükariindi himboahü hininingfimbo Serusarem ngoafina mahafe.

²³ Sapo ranit-moatükunti refembo-mayo ra Adükariindi ahinumbi hohoanimoambe yahurai sürü pare yançorowohü yahoya, ‘Munjuambo nindowenihi nimori furisimborihündi ranana Godindifihî yançirî paiarimboane,’ meho.

²⁴ Asu ai hafe yimbu wupufombefeyo asu dibi weimbefeyo ranamboani. Godimbohunda hifokoarine masiheneandi sapo Adükariindi ahinumbi ra-meho sunjumbo.

²⁵ Ranit-simboani nindou mami ahanti nduri Simion ranai Serusarem ngoafi ranithü manüngu. Nindou ranai ana ai aboedi hamindiyu haya Godimbo yançirî hohoanimo parireimbi nindouyuhü Israer nindou ranai aboedambo-mbeahindi yahu haya himboyumbüyü manüngu. Yifiafi Aboedi ranai ahanti fiambe nimaroweimbiyu.

²⁶ Ranityo asu Yifiafi Aboedi ai Simionimbo hoafi weindahireandowohü yahoya, “Ngiri se nimai yifindafi, nga se nimbaft-nimbaftimbo Adükari ai Nindou koamariehirî ra hoeindiwori hawambo animbo ndamboyafi,” meho sungu.

²⁷ Yifiafi Aboedi ai Simionimbo hohoanimo botimareramboyu asu ai Godindiwori na mahüfu. Sapo ahinumbi hohoanimo menjoro ranit-sunjumbo ahambo refimboyafe hondafindi ai nimori Sisas ranahambo sowaundiye Godindiwori wori ranambe mahüfe.

²⁸ Ranityo asu Simion ai nimori ranahambo ahanti warambe wakirümündi Godimbo hififirürühî hoafiyuhî yahundoya,

²⁹ “Adükari sapo horombo wambo se hoafimayafi rassunjumbo

sihafit ratüpuriya rihandeimbti nindou nda moani rando hininingindowandira

ro ngusüfo afurindihe kündihe hehea yifindamboane.

³⁰ Ro wandi himboarinambo se yihoefombo aboedambofemunimboayafi ra hoeiriheamboanahi.

³¹ Ranit-moatükunti ra se sihafit nimorehi nindowenihî ranahei himboahü didiboadorandifi masihoeafane.

³² Ranit-moatükunti ranana weindahifembo si-ane,

nga sihafit hohoanimo sungu ranit-moatükunti ranai animbo

Suda-yafe ndifo mayei ranaheimbo si dagadürimboe.

Asu nimorehi nindowenihî sîhafî Israerîhündi-mayei
ranahaimbo ndüri adükârumbî nînjo hohoanîmo ra
tükündifendürimboe," mehu.

³³ Ranî-yafe asu nîmorîndî hondafîndî ranai nîne-
moatükunt hoafî Simion ai wataporîmbo-marandî ranîmbo
hîmborîyafe hena hepünîmefîneandî.

³⁴⁻³⁵ Ranîyu asu Simion ai aheimbo aboedi-
aboedîreandürûhi Maria nîmorîndî hondî-mayo
ranahambo hoafîyundowohü yahuya, "Nîmori ndanana
God ai ahandîhoari dîbonîmayuani Israerîhündi
bîdîfîri ahambo anîhondümbofekoate-ayeî ranai
moaruwaimbo-ndahimboyei asu anîhondümbo-arîhorî
ai aboedambondahimboyei. Ai Godîndî yifîri nafuindümbui
asu nîmorehi nindowenihî afîndî ranai ahandî hoafî
hîmborîkoate-ndeihî, asu ahei nîne hohoanîmo dîbo
ahei ñgusüfoambe mamarondüri ra weindahîndîhimboyei.
Rananîmbo asu sîhambo-amboa afîndî hohoanîmo ranai
pisao nahurai sîhambo ñgusüfo ra nandeamboe," mehu.

³⁶⁻³⁷ Ranîhü nîmorehi kai mamî ahandî ndüri Ana
Godîndî hoafî hoafîyo-randeimbîyo manînjo. Ai
Fanuerîndî nîmorîyo haya asu Asandi sîrambeahîndî-
mayo. Nîmorehi ranai 7 hîmbanîyo nindowenihûhîmefeyo
ñga asu haponda 84 hîmbanîmbo boagîriyomboane. Ai
moai Godîndî worî ranahambo hînîngîre tifoendi, ñga ai
moanî nîmbî nîmbîsi aho ra Godîmbo hohoanîmoyowohî
wembopo dîdîbafîfe marandane.

³⁸ Moanî ranî-sîmboanî hamîndî ranambe nîmorehi
ranai akîmî tükufe nînjo Godîmbo hîfîhîmarîri. Asu ai
nindou dîdîyei sapo Serusarem ñgoafî God ai aboedambo-
fembo-mayu ranahambo hîmbomayei ranaheimbo nîmori-
mayu ranahambo wataporîmbo-randürûhi hoafîmendüri.

*Sosep ai ahandî ambori babîdîmbo Nasaretînambo
hîhîriyahi mahei*

³⁹ Sosep Maria ai sapo nîne-moatükunt ratûpurî
Adükârîndî ahînûmbî hohoanîmo süngumbo refembo
ratûpurîmaya ra rarîne mburiña, asu ai ahafe ñgoafî
Nasaret Gariri hîfambe anango ranînambo hîhîriyafîne
mahafe.

⁴⁰ Nîmori ranai adükârîyuhü ñgînîmarîhoayu. Ranîyu
asu ai ndore fîfîre haya God ai ahambo ñgusüfoambe aboedi-
aboedîmarîri.

*Sisas hoarîfi ranai yamundu-rundeimbî nindou babîdi
Godîndî worambe mamaru*

⁴¹ Muñguambo hîmbanî ra Sisasîndî hondafîndî ai
Serusaremînambo adükârî si ahandî ndüri Pasofa tükufe
arandî ranî hoeifembo hafe mariñandi.

⁴² Asu Sisas ai 12 h̄imbanimb̄o nüŋgu hayamboyuane, sapo ran̄i moatükunt̄ si koadürü refemarand̄i sün̄gumbo ai hoeifembo mahafe.

⁴³ Adükarī si ranai h̄umaramindo-wamboyafe asu ai ŋgoaf̄na h̄ihiriyaafine hafe, ŋga Sisas hoarifī-mayu ranai Serusarem ŋgoaf̄hü n̄imaru. ŋga asu ahand̄i hondafind̄i ai n̄imarīmbo-mayu ra moai f̄ifir̄neandī.

⁴⁴ Ai ndananan̄iya nindou amurī b̄idifir̄i ran̄i-babidimbo mbahumbai safe hena asu ai ran̄i si peyo haya maho ra naſi sün̄gu hafehü ŋgunindambür̄i asu mamisirī-mayei ranahei mbusumo kokomarin̄ir̄i hafe.

⁴⁵ Ai ahambo hoeifikoate-yafehü asu ai h̄ihiriyaafine hena Serusarem̄nambo hüfihü kokomarin̄ir̄i hüfe.

⁴⁶ Yimbu si ranai howane, ŋgīmī sinambo hondafind̄i ai Godind̄i worambe Suda-yomond̄i ah̄inümb̄i hohoanīmo yamundu-rundeimb̄i babidimbo mamaruwa hoeimariner̄. Ai ran̄ihü n̄imarümbo ahamundī hoaf̄i h̄ihimboriyu asu düdufe hoaf̄i düdufipurī randühī mamaru.

⁴⁷ Ran̄i nindou muŋguambo d̄idemo ai ahand̄i hoaf̄i h̄imborimemo ranai ahand̄i f̄ifir̄feyo asu s̄imborī hoaf̄imayu ranahambo hepünümefundī.

⁴⁸ Ahand̄i hondafind̄i ai ahambo hoeir̄inerühü hepünüyafine mburina hond̄i ai hoaf̄iyondowohü yahoya, “N̄imorī nda se n̄imboe ȳhoe h̄imbo ra-sün̄gumarowanda? S̄ihafī ape-d̄ibo ro s̄ihambo af̄ind̄i hohoanīmoyehǖ kokomarīhoanin̄i,” meho.

⁴⁹ N̄imorī ranai s̄imborī hoaf̄iyuhü yahuya, “N̄imboe se wambo kokomarin̄and̄ira? Ro wand̄i Apendī worambeahī n̄imboamboanahǖ ra se moai f̄ifir̄neandīyo?” mehu.

⁵⁰ ŋga yimbu ai moai n̄imorind̄i hoaf̄i n̄imindī ra ndorine f̄ifir̄neandī.

⁵¹ Ran̄iyo asu Sisas ai ahand̄i hondafind̄i babidimbo Nasaret ŋgoaf̄nambo h̄ihiriyaahi mahei. Asu ai ahafe hoaf̄i h̄imboriyu marandi. Ahand̄i hond̄i Maria ai muŋgu moatükunt̄ ra ŋgusüfoambe hohoanīmoyo kikth̄imareandī.

⁵² Sisas ai ahand̄i fī ra adükarīyuhī asu ahand̄i f̄ifir̄ife hohoanīmo ranai adükarī tüküfihī God-aiyu asu nindou-ayeı̄ ahambo hoeir̄hora mayoa aboed-ani masahündö.

3

*Son hundürira-randeimb̄i ai hoaf̄i bokarimarīhend̄i
(Matyu 3:1-12; Mak 1:2-8; Son 1:19-28)*

¹⁻² Sisar Taiberius ai 15 h̄imban̄i h̄ifand̄randambe Pondius Pairat ai Sudia-yafe h̄if̄i h̄ifand̄imarandi. Herot ai Gariri h̄if̄i h̄ifand̄randane, ahand̄i akidī Firip ai Ituria h̄if̄i asu Trakonitis h̄if̄i h̄ifand̄imarandi. Risarias ai Abirene h̄if̄i

hifandırandambeyo asu Anas weimbo Kaiafas ai Godımbı sesi sıhene-rınandeimbı bogorı adükarımayafanı. Ranı simboanıyo Son Sekaraiandı nımorı ahambo-so nımi wohı furıkoate-reandühi Godındı hoafı ranai tükümfeyo.

³ Ranıyo Son ai Sodan hoekimi ra hoahoangu wakıreandühi hoafı bokarıhendühi yahuya, “God ai sıhei moaruwai hohoanımo ra gogorıhefembohunda munjuambo nindou sıhei moaruwai hohoanımo ra hınıngındıhi hehi hundüründe,” mehu.

⁴ Ranı-moatükünü ra Godındı hoafı hoafıyu-randeimbı, ahандı ndürü Aisaia, ahандı bukambe hoafımaya sünguyo tükımfeyo. Ai yare hoafıyowohüya,

“Nımi wohı furıkoate-reandühi nindou mamı ahандı yasımondı ranai mıngıyo hoafıyowohü yahoya,
‘Adükarındı nafı wudıpoapondıhindı,
ahambohunda nafı dıdıboadondıhindı.’

⁵ Munjuambo hoafendi peyo-peyo arandı ra hıfı hırindei koaboadıhindühi
botıre nıngoweimbı ra dıdıboadombırıhindamboane.

Nafı ho pusıre ho pusıre-randeimbı ra
dıdıboadorıhinda mbumundımbeyo-wamboane,
asu nafı moaruwaiayı ra wudıpoapo-
mbırıhindamboane.

⁶ Rananımbı munjuambo nımorehı nindowenihı ranai
God sıhefımbı aboedambofe-munımbohunda
ratüpürımayı ra hoeimbırıhindamboane,” Aisaia
40:3-5
meho.

⁷ Nindou afındı ranai Sonımboya hundürümbıramuni sei hehi Sodan hımona maheiamboyu ai aheimbo hoafıyundürühi yahuya, “Se ana amoasırı moaruwai ranahandı nımor-anei. Sıheimbo dıdı ai hoafımayu-amboyei God ai moaruwaimbo-fendürımbayu ranambeahındı aboedambo-fembo hohoanımoayeia?

⁸ Sıhei hohoanımo ra hisı nahurai-ane. Se sıhei moaruwai hohoanımo hınıngımarıhindı ra nafuimbohunda hisı aboedi nahurai hohoanımombeleyi-amboane. Asu se ıgırı sıheihoarı sımborı hoafırındeihıya, ‘Abraham ana yıhoefı amoao-ani ranımbowane God ai ıgırı yıhoefımbı ıgınındındamuni,’ mbısei. Nga Abrahamındı ahıırı ra moanane. Haponda ro sıheimbo hoafayahandüri, God ai yifirayu ana, ai nımoei nda Abrahamındı ahıırımbonde naftındandüri hınıngındeandürımbui.

⁹ Nımi ranai aboedi hisıkoate-ayo ana, nımi afımambe tıme yançorımbowane, hıtıfoefe haiambe pífembohunda,” mehu.

¹⁰ Nimorehi nindowenih i ranai Son hoafimayu ra himbori-yei hehi duderihoruh i seiya, "Asu ro nününgumandihunda?" masei

¹¹ Asu ranayo Son ai simbori hoafiyundürüh i yahuya, "Nindou ngorü ai siot yimbundapiran i asu ngorü ai moaninduan i ahanti-mayo fihind i ngorü mbisagadowamboane. Asu nindou ngorü ai sesi afind i asihend i amboani moan i mami mare ran i sünzungumbireandamboane," mehu.

¹² Takis kak i sowandümo-rundeimb i nindou bidifiri amboani hundürümbohunda mahomo. Asu ai düduyafunduh i yahomoya, "Nindou yamundo-randeimb i, asu ro nününgumandihunda?" mehomomo.

¹³ Asu simbori Son ai hoafiyupuruh i yahuya, "Se takis kak i ra gafman hoafimemo simogoduh i yangir i ndowandümo, nga se ahei-mayo afind i hamind i semind i poani," mehu.

¹⁴ Asükai ami bidifiri ranai düduyafundowohü yahomoya, "Asu ro nününgu-mandihunda?" mehomondamboyu. Asu simbori hoafiyupuruh i yahuya, "Se yowan i nindou bidifirambo moaruwaimbo-nduwuruh i ahei kak i hümbuhuni-yopoani. Asu se yowan i ahei-mayo kak i hümbuhunimbohunda t i kefehefe papi-hoafiyopoani. Sapo sihamundi ratupuri ranimbo-hünd aksi asowandümo radear-ane," mehu.

¹⁵ Nimorehi nindowenih i ranai ran i-moatkuni ra hoeirihi hehi hepünehinduh i afind i hohoanimoyeih i seiya, "Awi Son ranana Godind i nindou ranaheimbo semind i ndürimbo kafoarir i hin i ng i marir i sapo Krais ran i-mbai," masei.

¹⁶ Ranayo asu Son ai aheimbo munjuambo hoafiyundüruh i yahuya, "Roana siheimbo hoenambo yangir-ane hundürar i handüri, nja nindou ngorü sünzungun i asunu ranai ana ahanti nginind i ra wand i nginind i ngasündeamboane. Asu roana aboedi hamind i yah i poani ahanti su wof i himond i-maramünd u ra fufur i hefembohunda. Ai animbo hai asu Yifiafi Aboed i nambo hundürü-ndandürimbui.

¹⁷ Ajana nindou sifet semündümbo nahurai animbo tükünd i fimbui. Rananimbo wit hipir i ra fifir i ndihembui. Asu wit safi wit sihefe worambe digenduh i hipir i ra hai koadürümbo koadürümbo horoweimb i ranambe mandeambui," mehu.

¹⁸ Nimorehi nindowenih i afind i ranaheimbo Son ai ahei ngusüfoambe ngorü sünzungearü bot rearü randuh i aboedi hoaf i ra bokamar i hendüri. Asu bidifiri amuri hoaf i ranamboani ran i fihi türe wataporimbo-marandi.

¹⁹ Nga Son ai ahamundi nindou adükari bogori ahandi nduri Herot ranahambo ngintindi hoafimayundo. Ai ramiri ra sapo Herot ai ahandi akidandii nimorehi ahandi nduri Herodias semündü asu bidifirii amuri moaruwai hohoanimo ranamboa yare marandamboyo ramariri.

²⁰ Raniyu Herot ai moaruwai hohoanimo ngorü hohoanimoyuhüyü asu ai Sonimbo karabusimari.

Son Sisasimbo hundürümari
(Matyu 3:13-17; Mak 1:9-11)

²¹ Muñguambo nimorehi nindowenihai ai huhundürüyei hehimboyei, asu Sisas ai-amboanii hundürümayu. Ai refi mbura nimoamo himboyuhü didibafiyuhü nünguane, asu sunambe bumareandi.

²² Ranijo asu Yifiati Aboedi ranai wupufo hoearambefa haya kosi ahandiwami pühimayo. Ranijo asu sunambeahindi hoafii ranai tüküfii yare hoafiyowohü yahoya, "Seana moani wandii nimori hondü-anafi. Ro sihambo ngusüfoambe siao yaheamboanahi," yaho hoafimayo.

Sisasindi amoao ahamundi nduri
(Matyu 1:1-17)

²³ Sisas ai 30 himbanimboyuhüyü ahandi ratupuri ra piyu haya ratupurimayu hu. Ranyei asu nindou ai awi Sosepiindi nimor-ani sei hoafimaye. Ranuhii peyo haya boagiri maho ra ndahurai-ane: Sosep ai Erindi nimoriyuane asu Eri ai Matatindi nimori-mayu.

²⁴ Matat ai Rifaindi nimoriyuane asu Rifai ai Merkindi nimori-mayu. Merki ai Sanaindi nimoriyuane asu Sanai ai Sosepiindi nimori-mayu.

²⁵ Sosep ai Matatiasindi nimoriyuane asu Matatias ai Amosindi nimori-mayu. Amos ai Nahumindi nimoriyuane asu Nahum ai Esrindi nimori-mayu. Esri ai Nagaindi nimoriyuane asu Nagai ai Matindi nimori-mayu.

²⁶ Mat ai Matatiasindi nimoriyuane asu Matatias ai Semenindi nimori-mayu. Semen ai Sosekindi nimoriyuane asu Sosek ai Sodandi nimori-mayu.

²⁷⁻²⁸ Soda ai Soananindi nimoriyuane asu Soanan ai Resandii nimori-mayu. Resa ai Serubaberindi nimoriyuane asu Serubaber ai Siartierindi nimori-mayu. Siartier ai Nerindi nimoriyuane, Neri ai Merkindi nimori-mayu asu Merki ai Adindi nimoriyuane asu Adi ai Kosamindi nimori-mayu. Kosam ai Ermadamindi nimoriyuane asu Ermadam ai Erindi nimori-mayu.

²⁹ Er ai Sosuandî n̄imoriyuane asu Sosua ai Erieserindî n̄imori-mayu. Erieser ai Sorimindî n̄imoriyuane asu Sorim ai Matatindî n̄imori-mayu.

³⁰ Matat ai Rifaindî n̄imoriyuane asu Rifai ai Simionindî n̄imori-mayu. Simion ai Sudandi n̄imoriyuane asu Suda ai Sosepindî n̄imori-mayu. Sosep ai Sonamindî n̄imoriyuane asu Sonam ai Eriakimindî n̄imori-mayu.

³¹ Eriakim ai Mereandî n̄imoriyuane asu Merea ai Menandî n̄imori-mayu. Mena ai Matatandî n̄imoriyuane asu Matata ai Natanindî n̄imori-mayu.

³² Natan ai Defitindî n̄imoriyuane asu Defit ai Sesindî n̄imori-mayu. Sesi ai Obetindî n̄imoriyuane asu Obet ai Boasindî n̄imori-mayu. Boas ai Sarmonindî n̄imoriyuane asu Sarmon ai Nasonindî n̄imori-mayu.

³³ Nason ai Aminadapindî n̄imoriyuane asu Aminadap ai Ramindî n̄imori-mayu. Ram ai Hesronindî n̄imoriyuane asu Hesron ai Peresindî n̄imori-mayu. Peres ai Sudandi n̄imoriyuane asu

³⁴ Suda ai Sekopindî n̄imoriyuu-mayu. Sekop ai Aisakindî n̄imoriyuane asu Aisak ai Abrahamindî n̄imori-mayu. Abraham ai Terandî n̄imoriyuane Tera ai Nahorindî n̄imori-mayu.

³⁵ Nahor ai Serukindî n̄imoriyuane asu Seruk ai Reundi n̄imori-mayu. Reu ai Perekindî n̄imoriyuu-ane asu Perek ai Eberindî n̄imori-mayu. Eber ai Sarandî n̄imoriyuane asu Sara ai Kainanindî n̄imori-mayu.

³⁶ Kainan ai Arpaksatindî n̄imoriyuane asu Arpaksat ai Siemindî n̄imori-mayu. Siem ai Noandî n̄imoriyuane asu Noa ai Ramekindî n̄imori-mayu.

³⁷⁻³⁸ Ramek ai Metuserandî n̄imoriyuane asu Metusera ai Enokindî n̄imori-mayu. Enok ai Saretindî n̄imoriyuane asu Saret ai Mahararerindî n̄imori-mayu. Mahararer ai Kenanindî n̄imoriyuane asu Kenan ai Inosindî n̄imori-mayu. Inos ai Setindî n̄imoriyuane asu Set ai Adamindî n̄imoriyuane asu Adam ran̄yu Godindî n̄imori-mayu.

4

*Satan ai Sisasimbo moaruwai hohoan̄imombiyuwa
yahuhaya rari hoeimariri*

(Matyu 4:1-11; Mak 1:12-13)

¹⁻² Sisas ai Sodan Hoe himonindî tüküfi haya Yifiafî Aboedî ahandî fiambe farfehüyo kife hürimindî nindoukoate-reandî nafti maho. Ran̄yo asu ran̄hü Satan ai ahambô moaruwai hohoan̄imombiyuwa yahuhaya 40 sihî rari hoeimariri.

4 si maho ranai muŋguyoambe Sisas ai n̄in̄ sesi akidou-amboan̄ sesikoate-wambo wembombomayu.

³ Ran̄iyu asu Satan ai Sisasimbo hoafiyundühi yahuya, "Se Godind̄i n̄imor-ayafi ana, n̄imoei kurayo ndanahambo hoafindafan̄ bretimbondife tükumbifeyo-wamboane," mehundo.

⁴ Sisas ai simbori hoafiyundühi yahuya, "Godind̄i Bukambe yare hoafiyowohü yahoya, 'Nindou ai ŋgir̄i bret ran̄ifihi gedühi yangiri nüŋgu, ŋga wan̄,' meho," mehundo.

⁵ Ran̄iyu asükai Satan ai Sisasimbo hif̄i wafuambe n̄imoamo serümündü hafu munjuambo moatükuni ŋgiñind̄i hifandarandi engoro hif̄i ran̄i hoarehi ranahambo nafuime-foendo.

⁶ Ran̄iyu yare hoafiyundühi yahuya, "Ro sihambo munju moatükuni ŋgiñind-ané asu nduri adükärüm̄bi moatükuni hif̄i ran̄ihü engoro ra ndahaninimboyahi. Munjuambo moatükuni ranana wandi yangir-ané, ŋga ran̄imbo wambo ro nindou daboe saimboayah̄i ra moani wandi hohoan̄imonambo yangiri ndeheamboyahi.

⁷ Se wambo yangiri ŋgusüfo parowandirühi hohoan̄imoayafindir̄i ana, ro sihambo munju moatükuni ra ndahaninimboyahi," mehundowamboyu.

⁸ Asu Sisas ai simbori ahambo hoafiyundühi yahuya, "Godind̄i Bukambe yare hoafiyowohü yahoya, 'Sihaft Adükari God ranahambo yangiri animbo ŋgusüfo pefihüm̄bo ahambo hohoan̄moyondowohü ahandi ratüpuri yangiri refemboane!' meho," mehundo.

⁹ Ran̄iyu asükaiyu Satan ai Sisasimbo serümündü haya Serusarem ŋgoafina hafu tüküfi Godind̄i wori-mayo ran̄i bogimondi wami n̄imoamo hamindi ŋgahi hin̄ingimariri. Ran̄iyu asu ai ahambo hoafiyundühi yahuya, "Se Godind̄i N̄imor-ayafi ana, ndan̄waminiñdi sihaftihoari ragu horopindafo pindafit̄.

¹⁰ Buk Baiborambe yare hoafiyowohü yahoya, 'God ai ahandi sunambeahindi nendambo hoafindüpuran̄i asu ai sihambo aboedindondünini hifandindüninimboemo.'

¹¹ Ai sihambo ahamundi war̄i ra nandundan̄i kodaf̄i ran̄iwami pindafuh̄i
ŋgir̄i sihafti t̄ijari ra n̄imoeinambo kaboadeyan̄ini!' meho,"

Buk Song 91:11-12

mehundo.

¹² ŋga asu Sisas ai simbori ahambo hoafiyundühi yahuya, "Buk Baiborambe yare hoafiyowohü yahoya, 'Se ŋgir̄i Adükari sihafti God ranahambo rando hoeindiwori' meho," mehundo.

13 Satan ai ahandı refe hoeife hohoanımo hoafı ranambo Sisasımbı ɳgorü-süngurırı hoeirirı ɳgorü-süngurırı hoeirirı ra mbura awi süngunamboane yahu haya ranıhü ahambo rarırı hınıŋgırırı haya ndamefiyu.

Sisas ai ahandı ratüpuri Gariri hifambe boatei piyu ratüpuri-mayu

(Matyu 4:12-17; Mak 1:14-15)

14 Ranıyu asu Sisas ai Gariri hifambe hıhırıfi hu tüküfiywane Yifiafı Aboedindı ɳgınındı ranai ahandı fi-ambe mamarındo. Ranıyo asu ai ranıhü tüküfimboani hoafı ahambo ra muŋguambo hıfı ranıhü hımborımayei.

15 Ranıyu ai muŋguambo si aho ra Suda-yafe rotu worı ranambe aboedi hoafı yamundi-mareandüra asu nindou ranai ahambo aiana nindou aboed-ani masei.

Nasaretihündı ai Sisasındı hoafı hımborımbo moei masei

(Matyu 13:53-58; Mak 6:1-6)

16 Ranıyu asu Sisas ai Nasaret ɳgoafına ai nüŋgu adükarımayu ranıhü mahu. Ranıyu asu moanı nımarımbı si tüküfeyoambe sapo koadürü refe arandı süngumbo ai Suda-yafe rotu worı-mayo ranambe mahüfu. Ai hüfu worı ranambe nüŋgumbo Godındı hoafı bukambe hoeireandühi wataporımbo-marandi.

17 Ranıyomo Godındı hoafı hoafıyu-randeimbı Aisaia ahandı-mayo buk ra masabudo. Ranıyu ai buk momondıfimbı-mayo ra fufurihai hoeireandane hoafı ranambe mapenıŋgo ranai yare hoafıyowohü yahoya,

18 ‘Yifiafı Adükarındı-mayo wändi fiambe amarondırı.

Aboedi hoafı nindou moaruwai ranaheimbo bokarıhefendürımbo hündambo
ai wändi mbırowamı werı kafoareandühi dıbonımayundırı.

Ai wambo koamarıhendirı ra ro aheimbo hoafı ra refe bokarıheföhüya,

Nindou karabusambe nımboeimbı ana, karabusı ra hınıŋgındıhi hehi ɳgeimboyeli.

Nindou dıdıyei ai hımboarı tıharındehı ana, asu ai asükai hımboarı bırındıhehi hımboarı-ndeimboyeli.

Nindou moaruwai hamındı tıŋırıfoayeı

ai kıkıfe fufuri-hefeyoanı aboedambo-ndahimboyeli.

19 Asu sapo Adükarı ai ahandı nendı ranaheimbo aboedi hohoanımoayundırı ana,
ranı hımbanı si ra ndeara tüküfeihane yaho wata-porımboyo wakıfembohunda koamarıhendir-anahında,’
Aisaia 61:1-2

meho.

²⁰ Raniyu asu ai nindou wori ra hifandandeimbı bogori ranahambo buki-mayo ra momonde mbura hihire sagado haya piyu mamaru. Ranyei asu munjuambo nindou Suda-yafe rotu wori ranambe mamarei ranai moani ahambu sowanambo yanqirı hımboari maminambo-marıhorı.

²¹ Ai hoafiyundürühı yahundürıya, "Bukambe ndanı bıdıfırı hoafı ra haponda moani anıhondü hondü tükümfeyo ra sapo se ranahambo wataporıimbo-mayowa hımborıyeimboanei," mehundürı.

²² Munjuambo nindou ai ahambu nindou aboed-ani sei hoafiyehı ahandı yahamo hoafı aboedi tükümfeyo ranahambo ıngusüfo afındı hohoanımomayeı. Ranyei asu ai rarıhi hoafiyehı seiya, "Awi nindou ndanana Sosepındı nımor-ani, ınga nımboe ai ndahurai hoafayu?" sei hoafımayei.

²³ Sisas ai aheimbo hoafiyundürühı yahuya, "Ro anıhondümboanahı hoafayahı, ndanı hoafı nda se wambo randıhi hoafındeihı anımboya, 'Dokta se sıhafıhoarı angünı ra aboedındowandı,' mbısei. Rananıimbo se wambo hohoanımondeihı anımboya, 'Se sapo ro hımborıyefanı Kaperneam ıgoafıhü ramarowandı nou asu haponda sıhafı hıfı hondühı amboanı yarostı,' mbıseimboyeı," mehu.

²⁴ Sisas ai asükaiyu ranıfihi türe haya hoafiyuhı yahuya, "Ro anıhondümboanahı hoafehandırı, Godındı hoafı hoafıyu-randeimbı ai ahandı ıgoafı hondühündı ranaheimbo hoafayu ana, ıgırı ai ahandı hoafı ra hımborındeı.

²⁵ Ro nda anıhondümboanahı hoafehandırı, Horombo Eraisa nünguambe, Israer hıfambe nımorehı bıdıfırı kai ra burımayei. Ranı-sımboanı ana ıgımı hımbanıyo hayambo asu 6 amoamoyo hoekoate-mayo. Ranıyo asu hıfı ranıhü munjuambo wembo afındı tükümfeyo.

²⁶ Ramefeyoa God ai moai Eraisambo Israer ıgoafıhü nımorehı kai mamıimbo-so amboanı koarıherı, ınga wanı. ınga ai ahambu nımorehı kai mamı Saidon hıfambe Sarefat ıgoafıhü manııgo ranahambo sowanamboyu koamarıherü.

²⁷ Ranı-sımboanı Godındı hoafı hoafıyu-randeimbı Eraisa ai Israer ıgoafıhü nünguambe ana nindou afındı ranai munjuambo masımeimbıyeı hehi afındı tıñırıfo masahümündı. ınga Siriahündı nindou ahandı ndürı Neman ai yanqırıyo aboedi mayo, ınga Israer nindou-yopoantı," mehuamboyeı.

²⁸ Asu nindou Suda-yafe rotu wori ranambe mamarei ranai ranı hoafı ra hımborıyeı hehi ıgınındı hohoanımo

ranai ahei ḥŋusüfoambe tükümfeyondürü.

²⁹ Ran̄yei ai bot̄yahindühi n̄imboeimbo ḥŋoafambeahindı Sisasimbo kiaho hür̄horımındı wafuanı n̄imoamo ahei ḥŋoafı naŋgoanı mahahüsi. Ai ramarıhorı ra ahambo ndırıfanı semündü safoefimbo sei hehimboyei.

³⁰ N̄ga asu Sisas ai nindou afındı-mayei ranahei mbusümo hu haya ahandı nafı-sün̄gu ndamefiyu.

Sisas ai nindou mamındı fiambeahındı moaruwai nendı hemaføreandi

(Mak 1:21-28)

³¹ Ran̄yu Sisas ai Gariri h̄fambe Kaperneam ḥŋoafı anaŋgo ranınambo mahu. Ai hu ran̄hü n̄imorehı nindowenihı ranaheimbo moanı n̄imarımbo si ranı-sımbıanı aboedı hoafı yamundımarearü.

³² Muŋguambo nindou ranai ahandı yamundihe hoafı ra ai sapo ḥŋinindeimbı nindou nahurai wataporımbo-maranda hımborıyeihehi ranahambo mahepuñehindi.

³³⁻³⁴ Suda-yafe rotu worı-mayo ranambe nindou mami moaruwai nendı ahandı fiambe n̄imarındoweimbıyu haya mamaru. Ran̄yu ai pukuna hei karıhoei hoafıyuhı yahuya, “E! Sisas Nasaretıhündı, se yıhoefombo nüŋgufemunımbo safomboyafı nda masıhüfa? Se ndanıhü tükümefoändı nda yıhoefombo moaruwaimbo-femunımbo safomboyafı? Ro sıhambo nda fıfırıheanınımboanahı. Seana Godındı sürühoeimbı hoafı hoafıyafı randeimbı nindou-anafı!” mehoamboyu.

³⁵ Asu Sisas ai ḥŋinındı hoafıyundowohü yahuya, “Se hoafı kıkırandıfı hawa nindou ranahandı fiambeahındı kosıfoao!” mehundowamboyo. Ran̄yo asu nindou-mayu ranahambo nindouyei wagabe wakıfoarerı sıherı haya nindou ranahambo moaruwaimbofi-koate fiambeahındı hifoai peyo haya ndamefeyo.

³⁶ Nindou ranai ranahambo hepünahi sımborı hoafıyahindühi seiya, “Nıne-moatükunı hoafı moanı yahurai rana? Moanı ranı-poanımbo ḥŋinındı hamındı hoafınamboyo nindou ndanai moaruwai nendı ranahambo hoafı masagadowa asu ai nindou fiambeahındı akosıfoendi!” masei.

³⁷ Ran̄yo asu Sisas ai ranı-moatükunı ramareandi hoafı ranai ranı hıfı muŋgu ranambe tükümfeyoa hımborımarıhümündi.

Sisas ai Pitındı yamoŋgoamındambo aboedımareandi

(Matyu 8:14-15; Mak 1:29-31)

³⁸ Sisas ai ranıhü Suda-yafe rotu worı ra hıniŋtre haya Saimonındı worına mahu. Ran̄yo asu Saimonındı

yamongoa-mindi ranai angünimboyowohü hüfü afındı hamındı pare haya mamarowamboyo, asu nindou ranai Sisasimbo nimorehı ranahambohunda wataporımbomarıhorı.

³⁹ Ranıyu asu Sisas ai hu ahandı fıkımtı botıfi nüngumbo hüfü afındı ranahambo nimorehı ra hınıngıro hawa kosıfoao yahuhaya hoafımayu. Ranıyo hüfü afındı ranai ahambo hınıngıre haya makosıfoenda, asu nimorehı ranai moanı mamıhari botıfe aheimbo sesi kanımareandırı.

Sisas ai nindou afındı aboedımareandırı

(Matyu 8:16-17; Mak 1:32-34)

⁴⁰ Hüfıhamındı hürimindoanı nımbambe nindou bıdıfırı ranai ahei ıgunındı angünı moaruwai hamındeimbı ranaheimbo sahümündihündürı Sisas sowana mafandıhindı. Sisas ai nindou angünımboyeimbı munjuambo mamamı ranaheimbo aheiwamı warı nandeandırı munjuambo dıdıboado-mareandırı.

⁴¹ Moaruwai nendı ranai nindou afındı ranahei fi-ambeahındı kosıfoehindühi hasıheiyeihı seiya, “Seana Godındı Nımor-anafı!” masei. Sisas ai moaruwai nendı ranaheimbo hoafıkoate yafadühamı tapımbıyeia yahuhaya hoafımayundırı sapo ai Krais-ani sei fífırımarıhorambo.

Sisas ai ıgorü ıgoafını hoahoangı wakımareandı.

(Mak 1:35-39)

⁴² Siambe hondı Sisas ai ıgoafı ra hınıngıre haya nindoukoate reandırı mahu. Ranıyei asu nindou ranai ahambo kokomarıhorı. Ai kokorıhorı hoeirıhorıhıyei ahambo ıgumbui sei hehi kıkıhisafı-marıhorımındı.

⁴³ Nga asu ai aheimbo hoafıyundırıyahuya “God ai ıginındı hıfandarandı ranahambo aboedi hoafı ra bıdıfırı ıgoafı ranıhü amboanı bokarıhefembo samboanahi. Sapo ro ranı-moatükünü refembo ranımboyo God ai wambo koamarıhendırı nda,” mehundırı.

⁴⁴ Ranıyu asu ai munjuambo Suda-yafe rotu worı ranı hıfambe afeburo ranambe huhurandırı ranı hoafı ra bokamarıhendırı.

5

Sisas ai ahambo süŋgrürü-rundeimbı ıgımı weangurühi masepurümündü

(Matyu 4:18-22; Mak 1:16-20)

¹ Mamımbı Sisas ai Genesaret kurıhoe-mayo ranı gudıkımtı nünguane, asu nindou afındı ranai ahandı fıkımtı Godındı hoafı hoafıyowanı hımborımbı sımborı nınendürıyeihı burımayei.

² Raniyu ai hoeireanda bot yimbu ra hürüpündimo gudianî masihoupîri. Nindou kinî baturu-rundeimbî ranai bot ra raru sîhoupîri houmbo andûri popoairundühi maniñgomô.

³ Raniyu asu Sisas ai bot yimbu menjorafe ra ñgorü Saimonindi-mayo ranambe kefuai haya ahambo gudianîpoedî akidou hoe safana nînendifembohunda hoafîmayundo. Sisas ai bot ranambe nîmarümbo Godindi hoafî yamundiñmarearü.

⁴ Wataporîmbo ra kîkamündühi nüñgumbo Saimonîmbo hoafîyundühi yahuya, "Bot ra asükai akidou hohoeanambo safî nînendo hafühi anîmbo asu se sîhafî ñgorü afîndî yimbu ranîbabîdîmbo sîhamundi andûri ra kinî wakemîndîmbohunda foandu gadîmo," mehundo.

⁵ Saimon ai Sisasîmbo sîmborî hoafîyundühi yahuya, "Adükari ro nîmbî gebuai maho ra hüti-hütiyefîmboyefane moai akidou-amboanî wakîrîhumîndefî. Nga asu se rawasafî ana, ro andûri nda hîmonî foandîhe gadîmboyahi," mehundo.

⁶ Ai andûri ra foarîne hanîfanîmbo kinî afîndî safî andûrambe pîyeihî andûri ranai bîremîndî pîmbo yançirîmaya.

⁷ Raniyomo asu ai ahamundi bîdifîri wandafî mamî ñgorü botambe mamarîmo ranahamumbo warîkakîmemo yîhoefombo sînîmo farîhaumunî yahomombo. Raniyomo asu ai sîfomo bot yimbu ra wambürühîrupîri hafomombo bot ranai tükürinî pirîneandühi hîmonî tîporîkofembo yançirîmaya.

⁸ Saimon Pita ai ranî-moatükunî ramefeyo ra hoeire haya Sisasîndî hanjîfoani yirü yimbu pusîre nîmarümbo hoafîyuhî yahuya, "Adükari, se andai ragu ñgafî, nga wandsî fikîmî nîngopoani. Nga roana moaruwai ho-hoanîmoyaheimbi nindou-anahî!" mehundo.

⁹ Saimon aiyu asu nindou bîdifîri ai-babîdîmbo maniñgomô ranaiyomo munjuambo kinî afîndî yahurai wakîmaründümo ranîmbo hoeirunda mayoa mahepünafundi.

¹⁰ Saimonîndî ñgorü afîndî yimbu Sems Son Sebedindî nîmorî ai-amboani marîne mahepünafîneandi. Raniyu Sisas ai Saimonîmbo hoafîyundühi yahuya, "Se yîhîmbo-nîdamboyâftî, hapondahündî ana sapo se kinî afîndî andûrambeahî pîrifîmarandi yahurai anîmbo nindou-amboanî se ndowandîfi wambo sowana dîdîmboyâftî," mehu.

¹¹ Raniyomo ai bot ra gudianî kiafu hürüpündimo sîhaupîri houmbo munjuambo moatükunî ra ranîhü raru

kokosifoaru s̄ihoemo houumbo Sisasind̄i sūngumefundi.

Sisas ai nindou mami m̄iman̄iho masimeimb̄i aboed̄imarir̄i
(Matyu 8:1-4; Mak 1:40-45)

¹² Asu Sisas ai adükari ngoafihü n̄imaruane, ran̄i ngoafihü nindou mami m̄iman̄iho masimeimb̄i t̄in̄irifomboyuhü mamaru. Ai Sisasimbo hoeirir̄i haya ahand̄i fik̄im̄i yim̄indoho yimbu pus̄re h̄if̄ini mb̄iro türe n̄imarümbo hüt̄i hoaf̄rürüh̄i yahuya, “Adükari, se refembo hohoan̄imondafüh̄i ana, se wambo d̄idiboadon-dowand̄ira aboed̄indamboane!” mehundo.

¹³ Ran̄iyu asu Sisas ai warifi sundirüh̄i yahuya, “Ro refembo samboanah̄i, n̄ga se aboed̄i tüküyafo,” mehundo. Ran̄iyu asu nindou ranahambo masimei ranai mam̄ihar̄i hoaf̄i n̄ingoambe h̄in̄ingimarer̄i.

¹⁴ Ran̄iyu asu Sisas ai nindou-mayu ranahambo hoaf̄iyundühi yahuya, “Nindou amurambo hoaf̄indamboyaf̄i, n̄ga se moan̄i n̄gaf̄i Godimbo sesi s̄ihai-randeimb̄i-mayu ranahambo animbo s̄ihaf̄i fi ra nafuindaf̄i. Ranan̄imbo Mosesind̄i hoaf̄i hoaf̄imayo sūngu Godimbo sesi s̄ihai-randeimb̄i ai s̄ihambohünd̄a sesi mb̄is̄ihendamboane. Ranan̄imbo asu masimei aboedayo ra nindou amuri ranai f̄if̄imb̄ir̄ihi-ndamboane,” mehundo.

¹⁵ N̄ga asu Sisas ai ran̄i-moatükun̄i yare arand̄i hoaf̄i ranai af̄ind̄i hamind̄i yan̄gori wakimareandi. Ran̄yei n̄imoreh̄i nindowenih̄i af̄ind̄i ranai ahand̄i hoaf̄i h̄imborimbo asu ahei fiambe an̄gün̄i ra aboed̄ifembohünd̄a ahambo sowana masinei.

¹⁶ N̄ga af̄indimbo Sisas ai nindou k̄ikefoefekoate-reandühi Godimbo d̄idibaf̄ifembo aimbo huhani.

Sisas ai nindou mami yir̄iwar̄i moaruwaimbü aboed̄imarir̄i
(Matyu 9:1-8; Mak 2:1-12)

¹⁷ Mam̄imbo Sisas ai n̄imoreh̄i nindowenih̄i ranaheimbo yamundeandürüh̄i n̄imaruane, asu ran̄ihü Farisi nindou-yomo Suda-yafe ahinümb̄i hohoan̄imo yamundurundeimb̄i-yomo ranai mamarimo. B̄idif̄iri ai munguambo ngoaf̄i Gariri h̄ifambe adaburo ranambeahind̄i, b̄idif̄iri ai Sudiahünd̄i asu b̄idif̄iri Serusarem ngoaf̄ihünd̄i ran̄iyomo ran̄ihü mamarimo. Ran̄iyu asu nindouyei fiambe an̄gün̄i moaruwai amarondür̄i ra aboed̄ifembohünd̄a Adükariind̄i n̄gin̄ind̄i ranai Sisasind̄i fiambe mamaro.

¹⁸ Nindou b̄idif̄iri ai nindou mami yir̄iwar̄i moaruwaimbü Sisasind̄i han̄gifoan̄i safoefimbo yahomo houumbo safisend̄iwam̄i nandu sowaründümo mahomo.

¹⁹ Asu nimorehi nindowenihi afindi ranai gumarihindamboemo ai ahambo semündü hifombo nafit ra hoeifekoate-yomondühiyomo, asu ahambo wortwamisowaründümo mahafomo. Raniyomo ai woteimi fefahirihoeemo mburu ranit nafit nindou-mayu ra safisendi-mayo ranit kameihit nindou-mayei ranahei mbusümo Sisasindit wagabe masofoarüwuri.

²⁰ Sisas ai ahamundi anihondümbofe hohoanimo ranahambo ndare hoeireapurant mayoa, nindou-mayu ranahambo hoafiyundühit yahuya, "Wandafit, sihafit moaruwai hohoanimo ranahambo amboawi samboanahit," mehundo.

²¹ Suda-yafe ahinümbit hohoanimo yamundu-rundeimbityomo asu Farisi nindou-yomo ai ahamundihoari simbori hoafindurü-yafundühit yahomoya, "Nindou nda nitit nindouyu God nahurai hoafiyuhit raninambo ahambo tirafoaririt ndana? God yangirit animbmo moaruwai hohoanimo ranahambo amboawi mbüsümbuisit!" mehomo.

²² Sisas ai ahamundi hohoanimo amaropurit ranahambo fiftire haya ahamumbo hoafiyupuruhit yahuya, "Se ra nimboemo yahurai raru hohoanimoemo rana?

²³ Ro hoafiyahühita 'Sihafit moaruwai hohoanimo ranahambo amboawi' asahito asu 'Botiyafo hawa hafit' asahito, yimbu ra hoafimbo ro nginindeimb-anahit. Asu yimbu hoafit ra hoafimbo nahaniyo hininqirouayo asu nahaniyotinjumbayo? Yibobo ra ro hoafindahanit anihondümbo tükündifemboe.

²⁴ Se Nindou Hondü ro nginindit masahamindithi moaruwai hohoanimo amboawi yaho hoafimbohunda ranahambo sihamumbo nafuimbo ro nindou nda aboedindihinimbayahit," mehu. Raniyu asu ai nindou yiriwarit moaruwaimbü-mayu ranahambo hoafiyundühit yahuya, "Haponda ro sihambo hoafehaninti, botiyafo sihafit safisendit ra sowandifit hawa ngoafinambo ngafit," mehundo.

²⁵ Hoafit nitingoambe munjuambo nindou-mayei ranahei wagabe botifi ahanti safisendit ra semündü haya Godimbo aboedi hamind-ani yahuhü ngoafina mahu.

²⁶ Raniyei asu munjuambo nindou ranai munjuna yahurai afindi hamindit mahepuñehindit! Ai ranit-moatükunimbo ngusüfo kibodirifoorhindühit Godimbo aboedi-ani seihiuya, "Ranit-poanimbmo moatükunti haponda hoeimarihundit," masei.

*Sisas ai Rifaimbo ahambo süngefimbo mborai mehundo
(Matyu 9:9-13; Mak 2:13-17)*

²⁷ Ranit-moatükunti ai refe hayamboyoane ranambe Sisas ai hu hoeirirane nindou mamit ahanti ndürif Rifai takis kakit semündü-randeimbti ai ahanti ratüpurt worambe mamaru.

Sisas ai ahambo hoafiyundühi yahuya, “Se wandi süngu mborai,” mehundowamboyu.

²⁸ Asu Rifai ai botifi haya muñguambo moatükun i yare kokosifoare haya Sisasindi süngu ndamefiyu.

²⁹ Raniyu asu Rifai ai ahanti worambe Sisasimbo sesi afindi sindimarandi. Raniyomo asu nindou takis kak i sowandümo-rundeimb-yomo asu nindou amuri raniyomo ai sesi ra ai-babidimbo nimarimo masowasumo.

³⁰ Raniyomo Farisi bidifiri ran i rotu-ambeahindi-memo-yomo asu ahinumbi hohoanimo yamundundeimb i bidifiri-yomo ranai Sisasindi süngururu-rundeimb-memo ranahamumbo momori hoafiyomopuruh i dudurupuruh i yahomoya, “Se ra nimboemo takis kak i sowandümo rundeimb-anemo asu nindou amuri moaruwai hohoanimo-yomo-rundeimb-anemo ran i babidimbo sesi sowasumo hoe simindimo arunda?” mehomopuri.

³¹ Sisas ai ahamumbo hihire hoafiyupuruh i yahupuriya, “Nindou angünikoate ana, moai dokta sowana hei ri hundi, nga angüneimb-anei hei arihundi.

³² Ro tükümeheandi nda nindou aheihoarimboya ro mbumundi nindou-anefi sei arihundi ranaheimbo awise moaruwai hohoanimo hin ingirihinduh i aboedi hohoanimo耶 sahehea tüküyaheambo yahipoani, nga wan i. Nga ro moaruwai hohoanimo耶imb i nindou ai aboedi hohoanimo süngumbeyahindi sahehea tükümeheandane,” mehupuri.

*Sisas ai sesi wehi niñgombo hoafi yamundi mareandi
(Matyu 9:14-17; Mak 2:18-22)*

³³ Raniyei asu nindou bidifiri ai Sisasimbo hoafiyehi seiya, “Nindou bidifiri Sonimbo süngruru-rundeimb i ana afindimbo sesi wehi niñgomombo Godimbo yangiri didibaft-yomondühanemo. Asu nindou Farisi-yomondi hohoanimo süngurundeimb i ranai-amboani maru ran i sünguru arundi, nga sihambo süngurunin i-rundeimb i aiana sesi sowasumo hoe simindimo rundühanemo?” maseiamboyu.

³⁴ Asu Sisas ai aheimbo hoafiyundürühi yahundür i ya, “Asu se ra nindou mam i ai nimorehi semindimbo yahuani ran i-simboani sesi afindi raraorihinduh i ngunindi afandihindi ranaheimbo sesi wembopo ndahümündihündür i mamandiyo sapo nindou nimorehi semindimbo-mayu ranai ai-babidimbo nimanduan i? I, ra wan i.

³⁵ Nga süngunambo nimorehi semindimbo nindou ranahamumbo ndowarindümo gorugoanin i ngomondan i ran i-simboani animbo ai sesi wehindeimboei,” mehu.

³⁶ Asükaiyu Sisas ai aheimbo ηgorü kafœfe hoafî hoafîyundürühî yahundürîya, “Nindou mamî ai-amboanî moai hoeari sîmborîndambo buramündî haya asu ηgisîharî hoeari wamîndafî ambe anîngo ranîfîhi pare haya kakîyu randî, ηga wanî. Ai rawareandî ana, hoeari sîmbori-mayo ranai bundeandanî asu sîmbori hoeari ranai ηgîrî wamîndafî hoeari-mayo ranîfîhi sîmongorî-ndamîndo.

³⁷ Asu nindou ηgorü ai wain boboe sîmbori ra sapo wamîndafî nînîhondî hoeari hîpîri wain keferandeimbî-mayo ranambe karareandî ana, sîmbori wain ranai wamîndafî wain hîpîri ra borîndeandühi wain ranai hîfîni keboendühi wamîndafî hîpîri-mayo ra moaruwaindîmboe.

³⁸ Νga sîmbori wain boboe ranana sapo sîmbori nînîhondî hoeari hîpîri-mayo ranambe anîmbo kefemboane!

³⁹ Nindou ai wamîndafî wain ra sümündî hayambo ana, ai ηgîrî sîmbori sîmîndîmbo yifirîndu. Ai hoafîyuhîya, ‘Wamîndafî wain-ane aboedayo,’ mbüsümbui,” mehundürî.

6

Moani ηgoafîmbo nîmarî sihi Sisas ai wit nümbürambe mahu

(Matyu 12:1-8; Mak 2:23-28)

¹ Moani ηgoafîmbo nîmarîmbo sihi Sisas ai wit nümbürambe mahu. Ranîyo asu ahambo süngrurûrundeimbî ai wit hisî ra warîhü hüründümo mburu warî düdühüru hîpîri ra horîmarîhoayowa safî yançîrî masowasümo.

² Ranîyomo asu Farisi nindou bîdîfîri ai düduyafundühiya, “Se nîmboe ranî-moatükunî ra rawarundi rana? Yîhoeft ahînîmbî hohoanîmo ranai yahoya moani ηgoafîmbo nîmarîmbo sihi ranî-moatükunî refepoanî meho,” mehomondamboyu.

³ Asu sîmbori Sisas ai hoafîyupurühî yahuya, “Awi se moai bukambe hoeirundiyo sapo Defit ai ahandî nendî bîdîfîri-babîdîmbo wembomboyuhü ramareandî hoafî rana?

⁴ Sapo ai Godîndî worambe kefuai hüfu Godîmbo sîhefeimbîhündî bret meñgoro ra semündü sesühî asu ahandî nendî bîdîfîri-memo ranahamumbo amboanî masagapuri. Yîhoeft ahînîmbî hohoanîmo sünju amboanî nindou amuri ai ηgîrî refimbîhündî bret ra dagüdi, ηga moani Godîmbo sesi sîhou-rundeimbî yançîrî anîmbo bret ra dowadümboemo,” mehupuri.

⁵ Asu Sisas ai hoafî moendîreandühi hoafîyuhî yahuya, “Nindou Hondü ranai ana moani ηgoafîmbo nîmarîmbo sihi ra ai nîmîndani,” mehu.

Sisas nindou warî moaruwaimbü aboedîmarirî
(Matyu 12:9-14; Mak 3:1-6)

⁶ Ngorü moani ngoafimbo nîmarî sihi Sisas ai Sudayafe rotu worambe kefuai hüfu nîmorehî nindowenihimbo yamundi-mareandüri. Ranühî nindou mami warîhondü warî ahandî ranai moangorîfoarerî haya mamaru.

⁷ Suda-yomondî ahînümbe hohoanîmo yamundurundeimbî bîdîfîriyomo asu Farisi nindou-yomo ai nîni naftisüngundîhuri Sisasimbo papî-hoafîndîhuri yahomo houmbo mamarîmo. Ranîyomo ai moani ahambo himboarînambo yangîrî hifandîrürûhî mamarîmo Sisas ai moani ngoafimbo nîmarîmbo si ranîhü nindou aboedîreandîhüpö yahomo houmbo.

⁸ Asu Sisas ai ahamundi hohoanîmo ra fîfîrehayambowambo nindou-mayu ranahambo hoafîyundowohü yahuya, "Botîyafo hawa ndühî wagabe sühüpî," mehundo. Ranîyu asu nindou-mayu ranai botîfi hüfu wagabe manüngu.

⁹ Ramefi-yuwamboyu Sisas ai ahamumbo hoafîyupurûhî yahuya, "Ro sîhamumbo düduweheandî: nîni moatükünimboyo sîhefi ahînümbe hohoanîmo ranai yowanî moani nîmarîmbo sihi refepoani mehoa? Farîhefemboyo asu moaruwaimbo-femboyô? Nindou mamiñdi yangîrî nîngombo ra dîdîboado-femboyo asu yembüfemboyô?" mehu.

¹⁰ Ai ahamumbo munjuambo tûrapuranî mayowamboyu asu nindou-mayu ranahambo hoafîyundowohü yahuya, "Sîhaffî warî ra ñgurihoefî," mehundo. Ai ranisüngumareanda, asu ahandî warî ranai asükaiyo aboedîmayo.

¹¹ Asu nindou-memo ranai ñgusüfoambe moaruwairapurûhî Sisasimbo nüngundîhuri yahomo houmbo ahamundi-hoari wataporîmbomarundi.

Sisas ai ahandî hoafî semîndî horambo nindou 12 masepurîmündü

(Matyu 10:1-4; Mak 3:13-19)

¹² Mami ranî-sîmboanî Sisas ai hîfî wafuana Godîmbo dîdîbafîfembo mahafu. Ai nîmbokoanî Godîmbo dîdîbafîyo hombo sürüfoefembohunda.

¹³ Ranîyo asu simayoambo ai ahambo süngrurürundeimbî-memo ranahamumbo mborai yahupuri hûrîhepuri haya asu 12 nindou sepurîmündühî ahamundi ndüri hoafî sowandümo homo-rundeimb-anemo yahu kamafoareapuri.

¹⁴ Saimonîmboyu Pitamboyu-randeimbî-mayu, asu ahandî akîdî Andruyu, Sems, Son, Firip, Bartoromyu,

¹⁵ Matyu, Tomas, Sems Arfiusındı nımori, asu Saimon Serotihündı ranıyomo.*

¹⁶ Sudas Semsındı nımori asu Sudas Iskariot, sapo Sisasimbó hürütümbi nendi-yomondı warıhürireimbi-mayu ranıyu.

*Sisas ai anġünümboyeimbı aboedimareandürü
(Matyu 4:24-25; Mak 3:7-12)*

¹⁷ Sisas ai hif wafu wamınındı ahандı hoafı sowandumo homo-rundeimbi-memo ranıbabıdı hanımo houmboemo asu nindou bıdıfırı afındı ahambo süngrurü-rundeimbi ranıbabıdı ndümündühi manıngomo. Ranıyei nindou afındı ra Sudia hifihündı, Serusaremihündı, Tair asu Saidoni-yafe hifihü sıriwara gudikımı ḥgoafı adaburo ranıhündambo ai-amboanı ranıhü burımayei.

¹⁸ Asu ai ranıhü tükümehindi ra ahандı hoafı himborıyo asu ahei anġuni ra aboedimbi-reandambo sei hehimboyei. Asu dıdiyei moaruwai nendi nımarındürimbo tıñırifo sahümündeimbı ai-amboanı tükümehinda aboedimareandürü.

¹⁹ Muŋguambo nindou ranai ahambo sindıhorı marıhündı ra sapo ahандı fiambeahındı ḥgınındı ranai kosıfoendühi aheimbo aboedireirı marandamboyei. Ranıyo Sisas ai muŋguambo nindou aboedimareandürü.

*Hihifi hihifi asu tıñırifo tükündifemboe hoafi
(Matyu 5:1-12)*

²⁰ Sisas ai ahambo süngrurü-rundeimbi-memo ranahamumbo himboarı pareapurı nüŋgumbo hoafıyupurühı yahuya,

“Se dıdemo napokoate-ayomo seana hihifi-hihifi-mbemondamboane,
ḥga haponda God ḥgınındı hifandarandı ra sıhamundane.

²¹ Se dıdemo haponda wembomboemo seana hihifi-hihifi-mbemondamboane,
ḥga seana bodoweimbı nıŋgomboemo!

Se dıdemo haponda aranı-aranemo seana hihifi-hihifi-mbemondamboane,
ḥga seana tıñırifnambo nıŋgomboemo!

²² Dıdemo sıhamumboa Nindou Hondümbo süngrurü rundeimb-anemo mbıseihı asu ranı süngrumbo sıhamumbo yıboarukorıhipurı, ḥgınındı hoafıyahüpuri asu seana moaruwai-anemo sei hoafayeı ana,

* **6:15:** Serot ai Suda-yafe amoao-yomondı hohoanımo yanğırı süngrufembo hohoanımo-memo. Ai Israer Romı-yomondı gafman hoarehı nıŋgombo moei mehomoo.

se hihifi-hihifindimo.

²³ Rani-moatükuni ra rawefeyo ana, se hohoripi-hohoripi-ndimondühi hihifi-hihifindimo nimboe sapo sihamundi takini afindi sünambe begoripuri. Nimboe sapo ahei amoao mamambo amboan Godindihoafti hoafiyomo-rundeimbahamumbo ranimmoatükuni ramarihindi.

²⁴ Se didiyei haponda napo afindeimbaye, seana hiipoanimbou-anei!

Sapo seana hapo yangiri animbo tijirifokoate-fihandihinimboeimboyei.

²⁵ Se didiyei haponda bodoweimbaye, seana hiipoanimbou-anei!
nimboe seana sapo wembombondeimboyei!

Se didiyei haponda tikifitihoaftinambo amarei, seana hiipoanimbembou anei!
Nimboe sapo seana araniaranindeimboyei!

²⁶ Nindou ai siheimbo haponda aboed-anei sei hoafyei arihundi, seana hiipoanimbou-anei!

Nimboe ahei amoao mamambo amboan Godindihoafti tikai hoafiyomo-rundeimbimemoranahamumbo amboan yahurai rasei marihündane,” mehu.

*Sihei hürütümby ranaheimbo ŋgusüfo pandihindürü
(Matyu 5:38-48; 7:12a)*

²⁷ Sisas ai hoafiyuhiyahuya, “Se didiyei wandi hoafihimboriyei arihundi siheimbo ro hoafayahit: Nindou didiyei sihei hürütümby ranaheimbo se hiipoambondihindürü. Nindou didiyei siheimbo yiboaruko-arihündürü ranaheimbo se ŋgusüfo pandihindürühi hiipoambondihindürü.

²⁸ Nindou didiyei siheimbo hoafinambo moaruwaimbo-arihindürü ranaheimbo se God ai aboedi-aboedimbireändüraramboane mbisei. Asu nindou didiyei siheimbo wudipoapofe-ndürikoate-ayei ranaheimbohunda se Godimbo didibafindei.

²⁹ Asu sihambo nindou ŋgorü ai mamambo koaihoani harinduanisükai ŋgorü koaiho amboanitihirindowandanitranifihiharimbiywamboane. Asu nindou ŋgorü ai sihafitihisiharihoeari ndemünduanianasükai sihafisiot ŋgorü-amboanimbisemünduwamboane.

³⁰ Nindou didiyei sihambo nini-moatükunimbo dündahindanitranheimbo munjuambo dabadürü. Asu nindou ŋgorü ai sihafitihisiharihoeari ndemünduaniasükai tihirife semindimbo hoafipoani.

³¹ Asu se nindou bidifirambo ai wambo ranimmoatükuni rambirihindi asafira se aheimbo ranisüngundowandi.

³² Se nindou s̄heimbo hohoan̄moyei-r̄hündēimb̄ ran̄i nindoumbo yaŋ̄ir̄ se hohoan̄moayei ana, ŋ̄ḡir̄ ran̄i s̄üŋ̄u s̄heimbo aboed-anei mb̄isei. Nindou moaruwai hohoan̄moyei-r̄hündēimb̄ amboan̄i nindou d̄id̄yei aheimbo hohoan̄moyei-r̄hündēimb̄ aheimbo yaŋ̄ir̄ hohoan̄mor̄hündür̄ r̄hündühanei!

³³ Asu se nindou s̄heimbo d̄id̄iboado-r̄hindür̄ ar̄hünd̄ ranaheimbo yaŋ̄ir̄ se d̄id̄iboado-ar̄hindür̄ ana, asu ŋ̄ḡir̄ ran̄i-s̄üŋ̄u aheimbo aboed-anei mb̄isei. Nindou moaruwai hohoan̄moyei r̄hündēimb̄ amboan̄i ran̄i s̄üŋ̄gurühi hündühanei!

³⁴ Asu se nindou d̄id̄yei ranaheimbo n̄n̄i-moatükun̄ ndahundürü mbund̄ihumbo h̄ih̄ir̄ind̄ihu ndahum̄indef̄ sei hehi hohoan̄moyeh̄i aheimbo yaŋ̄ir̄ sahündür̄ ar̄hünd̄ ran̄imbo ŋ̄ḡir̄ s̄heimbo aboed-anei mb̄isei. Nindou moaruwai hohoan̄moyei-r̄hündēimb̄ amboan̄i nindou b̄id̄fir̄ moaruwai hohoan̄moyei-r̄hündēimb̄ ranaheimbo sahündür̄ r̄hündühanei, ra aheimbo masehindi nahurai h̄ih̄ir̄ife sem̄ind̄imbohünd̄!

³⁵ Yowan̄i, ŋ̄ga se nindou d̄id̄yei s̄heimbo hürütür̄-hündür̄-r̄hündēimb̄imbo h̄ipoambondihindür̄. Asükai n̄n̄i-moatükun̄ nindoumbo sai mburiimbo se yowan̄i b̄id̄fir̄ moatükun̄ h̄ih̄ir̄ife sem̄ind̄imbo hohoan̄moyopoani. Rananimbo se tak̄ni af̄ind̄ ndahümündi mbund̄ihü asu God Nīmoamo Ham̄ind̄ ranahand̄ n̄mor̄indamboyaf̄. Nīmboe aiana nindou d̄id̄yei h̄ih̄if̄yo-rakoate asu moaruwai hohoan̄moyei-r̄hündēimb̄ ranaheimbo aboediyuhan̄i.

³⁶ Se h̄ipoambondo ndand̄ s̄ihaf̄ ape ai-amboan̄i h̄ipoambore arand̄ nou.”

*Nindou ŋ̄goründ̄i n̄n̄go ra türüfoefeih̄ü pap̄-hoaf̄poani
(Matyu 7:1-5)*

³⁷ “Se yowan̄i nindou ŋ̄goründ̄i n̄n̄go ra türüfoefeih̄i pap̄-hoaf̄poani. Asu rananimbo ŋ̄ḡir̄ God ai s̄hei n̄n̄go ra türündandür̄hi pap̄-hoaf̄indandür̄. Se yowan̄i nindou ŋ̄goründ̄i n̄n̄go ra ȳibobofeih̄i moaruwai-ane yaho hoaf̄yopoan. Asu rananimbo ŋ̄ḡir̄ God ai s̄ihaf̄ n̄n̄go ra ȳibobondeandüh̄i moaruwai-ane mbüsü. Se nindou b̄id̄fir̄yei moaruwai hohoan̄imo ranahambo amboawi asei-an̄imbo God ai-amboan̄i s̄hei moaruwai hohoan̄imo ranahambo amboawi mbüsümbui.

³⁸ Se nindou b̄id̄fir̄ambo asahündür̄ an̄imbo asu God ai s̄heimbo dagadür̄imbu. Refe s̄üŋ̄u ana se af̄ind̄ ham̄ind̄ an̄imbo ndahüm̄indeimboyei. Sapo se an̄hondümbo nindou farahehind̄ ran̄i s̄imogodüh̄i an̄imbo s̄hei warambe bab̄boai p̄itap̄ind̄imboe. Se n̄n̄i s̄imogodüh̄iyo nindou

bidiñirambo fariñehindi sūngu-animbo God ai siheimbo ran i simogoduh i randeandürimbu," mehu.

³⁹ Asu Sisas ai ahamumbo kafoefe hoaf i nda hoaf i mepur i : "Nindou mami himboat i har i ai ngir i nindou ngorü himboat i har i mayu ranahambo nderümundi haya nañi nañindu ngu. Asu ai rawareandi ana, yiboboambo hoe apoarambe pindamboyafani.

⁴⁰ Yamundife nimori ai ahambo yamundiri-randeimb i mayu ahanti nimooamoyupoani, ng a munjuambo yamundife nimori ahei yamundife ratupuri ra munjundoani ana, asu aheimbo yamundu-rundeimb i memo nahuraindeimboyei.

⁴¹ Asu se nimboe nindou ngorundi himboarambe düdübüdi akidou afoeru ranahambo yangiri himboapoyafuh i asu sihafi himboarambeah i nimoko bidiñiri afoero ranahambo hoeifekoate-a?

⁴² Nünjundo nindou ngorümbo hoaf i ndafuh i ya, 'Wandaft, awi sihafi himboarambeah i düdübüdi akidou afoeru ra hündihehini samboanahi, mambisafi sihafi himboarambeah i nimoko bidiñiri afoero ra sihafihoari hoeifekoate-a? Seana yimbu yafambeimb i nindou-anaf i Weanguruh i se boatei-animbo sihafi himboarambe nimoko bidiñiri afoero ra hündühoef i mbundambo-animbo asu nindou ngorundi himboarambe düdübüdi akidou afoeru ra wudipoapondo hoeindowanduh i hündühoef i ndo," mehu.

*Nimi-ane asu ahandi hisi ranane
(Matyu 7:16-20; 12:33-35)*

⁴³ Sisas ai hoaf i yuh i yahuya, "Nimi mami aboedi hamindi ai ngir i hisi moaruwaimbu ningo. Asükai nimi mami moaruwai ai-amboani ngir i hisi aboedeimb i ningo.

⁴⁴ Munjuambo nimi ra ahanti hisayo ran i sūngu-ane türüfofeih i awi ran i nimi-ane echo. Se ngir i nimi hisi fik ra t i hoari t i hoareimb i nimi-fihindi hüründandift, asu ngir i yukui amuri nimi-fihindi hüründandift.

⁴⁵ Nindou aboedi ai ahanti ngusüfoambe hohoani moambeah i aboedi moatükuni arühayo ranane bokar i hai arandi, ng a asu nindou moaruwai ai ahanti ngusüfoambe hohoani moambeah i moaruwai moatükuni arühayo ranane bokar i hai arandi. Nimboe sapo ni-ne moatükuniyo ngusüfoambe hohoani moambeah i amaro ranane asu yafambe ai weindah i hoaf i yo arandi," mehu.

*Nindou yimbu worimborin i rinandeimb i
(Matyu 7:24-27)*

⁴⁶ Sisas ai yahuya, “Asu se nimbœ wambo ‘Adükari, Adükariyei rihündühì asu wandi hoafayahì ra süngefekoate-ayea?

⁴⁷ Nindou düdi ai wambo sowahi tüküfi wandi hoafi himboriyu mburambo ranì süngeureandi animbœ asu ro ai nüngunahurai nindouayu ra siheimbo nafuindamboyahì?

⁴⁸ Aiana sapo nindou worimbombo yahuaya hifambe ndihì ragu kakira hanü mburambo kambohoani nimoeiwami mafemburifiyu nahurai-ani. Hoe ranai afindì hohoumboyohü wori ranahambo harìyo randa moai fífimìyo, nimbœ sapo ai wudiopoapore worimbora hayambowambo.

⁴⁹ Ngà asu nindou düdi wandi hoafi himboriyu mbura ranì süngefekoate-ayu aiana sapo nindou worimbombo yahuaya kambohoani wudipoapofe feburifekoate-yuwani asu hoe ranai hohoumboyohü wori ranahambo harìyo randanì moanì mamìharì bìramindì pìrimayo nahurai-ani. Asu bìramindì pìrimayo ra moanì afindì hamindì mamìkarì pìrimayo!” mehu.

7

Sisas ai ami-yafe bogorindì ratüpuriyu-randeimbidi boadomariri

(Matyu 8:5-13; Son 4:43-54)

¹ Sisas ai nimorehi nindowenihì ranì hoafi ra hoafiyunduri mbura Kaperneamuhì hu tükümeifiyu.

² Nindou mami Romihundi ami-yafe bogori ranihü manüngu. Raniyu ahanti ratüpuriyu-randeimbì ngusüfohundi ranai angünümboyuhü yiftimbo yangirimayu.

³ Ami-yafe bogori ai Sisas ranihü anüngu hoafi ra himboriyu haya raniyu ai Suda-yafe bogori bïdifirì koamarìhepura ahambo hoafimbo mahifomo. Rananimbœ ahanti ratüpuriyu-randeimbì ra aboedimbirir-amboane yahu haya.

⁴ Ai homo Sisas sowahi tüküyafu watiharürühì yahomoya, “Ai nindou aboed-ani, ngà se ahambo fandihawori.

⁵ Ngà ai Suda yihoeffimbo ngusüfohü pareamuni-randeimb-ani. Ngà aiyu yihoeffi rotu wori ra worimbomarandi,” mehomondamboyu.

⁶ Raniyu Sisas ai ranibabidì hu worikimi tüküfiyuani ami-yafe bogori ai ahanti ngunindì Sisasimbo hoafimbo koamarìhepura homo hoafiyomondühì yahomoya, “Adükari, ambe se tñjirifondamboyafi, ngà ro nindou aboediyahì animbœ wandi worambe madügüfti, ngà ro moai munjuna wandi worina dïdifì sahehea hohoanimoyahì.

⁷ Ranımbaanahı ro aboedı hamındı-yahanımbı sıhambo sowana madıdılı. Nga moanı se hoafı-yaŋgırı hoafındafanı wandı ratüpuriyu-randeimbı ai aboedımbiyu-wamboane.

⁸ Nımboe ro-amboanı nindou wandı nımoamo ndüreimbi-memo ranahamundi hoarehanahı, nga asu ami-anemo wandı hoarehemo. Ngorümbo hoafındahühi, ‘Se hafi,’ mbısahanı ai hu randühani. Asu ngorümbo hoafındahühi ‘Se sıńıftı,’ mbısahanı ai sıńı randühani. Asu wandı ratüpuriyu-randeimbımbı hoafındaha-ndowohümbo, ‘Ranı-moatükünü raro,’ sahanı, ai rareandühani,” mehu.

⁹ Asu Sisas ai ranı hoafı ra hımborıyu haya nindou ranahambo afındı mahepünifiyu. Ranıyu hıhırıfi nımorehı nindowenihı afındı ranaheimbo hoafıyundürühı yahuya, “Ro sıheimbo hoafayahı. Ro moai anıhondümbofe ndahurai ndühi hoeirıheandı, Israerıhündı amboanı, nga wanı,” mehu.

¹⁰ Nga sapo nindou ami-yafe bogorı ai koamarıhepurı ranai homo worambe hoeirıuwurane asu aboedımayu.

Nımorehı kaindı nımorı Sisas ai yıfıhündı botımarırı

¹¹ Refe hayamboyane, asu süngunambo ranambe nımai Sisas ai ngoafı mamı ahandı ndüri Nen ranınambo botıfi mahafu. Ahambo süngurürü-rundeimbıyomo asu nımorehı nindowenihı afındımayei ranıyei ai mamı mahahüsü.

¹² Sisas ai ndeara ngoafı ginırı nafıtambekımı tüküfiyuane asu ngoafambe-ahındı aranıhoafı yasımondı ranai tükümfeyo. Yıfı nımoko ranana sapo nımorehı kai-mayo ranahandı nindowenihı nımorı moanı mamı hamındımayu ranaiyu. Ranıyo asu nımorehı nindowenihı afındı ranı ngoafıhündı ranai nımorehı ranı-babıdımbo mamarei.

¹³ Asu Adükarı ai nımorehı ranahambo hoeireanda mayoa asu ahambo ıgusüfoambe afındı hıpoamboreandühı hoafıyundühı yahuya, “Se yowanı aranındafındo-mboyafı,” mehundo.

¹⁴ Ranıyu Sisas ai hu yıfı safısendı-mayo ra sundımareanda asu nindou yıfı nımoko masowandümö-memo ranai ıgıŋgınırı manıŋgomı. Ranıyu Sisas ai hoafıyuhi yahuya, “Nindou hoarıfı ro sıhambo hoafehanıni se haponda botıyafo,” mehundo.

¹⁵ Ranıyu asu yıfıyumbı nindou-mayu ranai botıfi nımarümbo wataporımayuamboyu asu Sisas ai nımorı ra ahandı hondandı warıhümarırı.

¹⁶ Ranıyo asu nımorehı nindowenihı afındı ranai ıgusüfo kıkıfoarıhindühı Godımboya aiana aboed-ani sei hoafıyahündowohü seiya, “Ahandı hoafı hoafıyu-randeimbı adükarı hamındı ai yıhoefı mbusümo tükümfeyu! Ai ahandı

nendi ranaheimbo aboedambofe-ndürimbo tükümeiyu-ané!” masei.

¹⁷ Sisas ai raní-moatükuní rawareandí hoafí ranai munguambo Sudia hífi asu raní hífíkímí adaburo ranambe yangori wakímareanda hímborímayei.

Son hundürüra-randeimbí ai ahambo süngrürü-rundeimbí yimbu Sisas sowana koamaríhepíri

(Matyu 11:2-19)

¹⁸ Sonímbo süngrürü-rundeimbí ai munju moatükuní tükümeleyo ra ahambo wataporímbomaruri.

¹⁹ Raníyu asu Son ai ahambo süngrürü-rundeimbí nindou yimbu mborai yahupíri hürühepíri haya Adükárimbo düdümbohunda ahambo sowana koamaríhepíri. Ahandí Adükárimbo düdufe hoafí ra yahuraiyo, ‘Nindou nda horombo ro tükündüfimbui masahí raníyafi, asu ñgorü tükündífimbui mbísefí hohu hímbomandefíyo?’

²⁰ Asu ai Sisasímbo-so tüküyaftíneandühí hoafíyafínandowohü safaníya, “Son hundürüra-randeimbí ai síhambo refe düufeníñimbo yíhoehíimbo koamaríhemuna masínehí. Se nindou tükündüfimbui mehuyaftí, asu ñgorü tükündüfimbui mbísefí hohu hímbomandefíyo,” masafani.

²¹ Moaní raní-símboaní hamíndí raníhü Sisas ai nímorehí nindowenihí afíndí fi moaruwaimbü, angünümbí, moaruwai nendi nímarümbí ranaheimbo aboedíreandürí asu hímboatíhari afíndí ranaheimbo hímboari bírhendüraní asükai hímboariyei rarao maríhundi.

²² Sisas ai Sonímbo süngrüníri-rínanndeimbí ranahafanímbo símborí hoafíyupírúhi yahuya, “Se ñgafaní Sonímbo hoafíndafaní se níne-moatükuní hoeiríne hímboríyafaní marinandi ra: Raní-moatükuní ra sapo hímboatíhari ai asükai hímboari bírhéhi hímboariyei, tñjari moaruwaimbü ai botíyahí hei, fi moaruwaimbü, mímaního masímeimbí ai aboedi popoataapo-foaríhi. Hímbotühüfo ai asükai hoafí hímborí-yei, yíffíyeimbí ai yangiri botíyahí asu aboedi hoafí ra nindou napokoate-yeimbí-mayei aheimbo wataporímboyo ramarandí ranahambo.

²³ Nindou dídiyei wambo aníhondümbo-aríhindíri ai-ana híhífi-híhífímbeiyeyi-amboane!” mehu.

²⁴ Sonímbo süngrüníne-rínanndeimbí mefaní ranai hafandane sünjunambo Sisas ai Sonímbo nímorehí nindowenihí-mayei ranaheimbo hoafíyundürúhi yahuya: “Sapo se Son sowana nímiwohi furíkoate-reandühí heihü ra se

nini-moatükunimboyei tüküfeyoanı hoeifembo sei hehi ho-hoanımomayeи a? Awi se boabodarı emündü werınambo mboahuri-hendanı ra hoeifemboyei mahei?

²⁵ Nini-moatükunı hoeifemboyei se mahei rana? Awi nindou hoearı moanı ranı-poanımbo aboedi hoearı yihuruyu haya nüŋguwanı hoeifemboyei mahei? Ra wanı. Nindou yahurai hoearı aboedi yihuru-rihümündelimbı ana, adükari bogorındı worambe-ane nımboei arıhündi.

²⁶ Se wambo ndühi yarıhi hoafıyahündırı sapo se nini-moatükunı hoeifemboyei mahei ra? Godındı hoafı hoafıyu-randeimbı nindou ranahambo hoeifimboyei? Yını ra anıhond-ane Godındı hoafı hoafıyu-randeimbanısı, nıga ro nda sıheimbo anıhondümboanıhoafayahandırı. Son aiana Godındı hoafı hoafıyu-randeimbı nindou ranahambo nıgasündireimb-ani.

²⁷ Son ranahamboyo Godındı Bukambe yare hoafıyowohü yahuya, ‘Ro nindou mami wandı hoafı semındı hombohunda koandıhehinanı, ai boatei se hokoate-yafambe nıgasündeapureimb-ani. Nıga asu nindou düdi ai sapo God nıginındı hıfandarandı ranambeahındı akıdou aiyu aiana Sonımbo nıgasündirümboanı,’ mehu,” mehu.

²⁸ Sisas ai bıdıfırı hoafı pareandühi hoafıyuhi yahuya, “Son ana nindou moanı adükari hamındıyu haya asu ai nindou horombo manıngomo ahamumbo nıgasündeapureimb-ani. Nıga asu nindou düdi ai sapo God nıginındı hıfandarandı ranambeahındı akıdou aiyu aiana Sonımbo nıgasündirümboanı,” mehundürı.

²⁹ Muŋguambo nindou ai Sonındı hoafı hımborıyei hehi asu takis kakı sowandümo-rundeimbı nindou-amboanı muŋguambo rarıhi hoafıyeihı seiya, “Yını, Godındı hohoanımo ranana anıhondü hondü mbumundane,” masei. Ranıyei asu süŋgunambo ai ahандı warıhü hundürümayei.

³⁰ Nıga Farisi nindou-yomo asu Suda-yomondı ahıñümbe hohoanımo yamundu-rundeimbı-yomo ranai ahamundihoarı Godındı hohoanımo ra hımborı-yowohü süŋgefembo moei mehomo. Ranımboemo ai moai Sonındı warıhü hundürüyomo.

³¹ Sisas ai hoafıyuhi yahuya, “Nımorehı nindowenihı hapodanambe anımboei ndanaheimbo ro nini-moatükunıfihi sımongorındıhe hoeimandıheara? Nindou nda ai nüŋgunahurı nindouyei ndana?

³² Nindou ndanai ana sapo nımorı akıdıbou ngoafıhü nıñouyeimbo nahurai-anei. Sapı ai nımareimbo bodımondı nımoakıdıboumbo rarıhi hoafıyeihıya, ‘Ro sıheimbo fu-fuŋınambo fu-fuŋı-mehundırı, nıga asu se moai botıyahı yırıwarı moporıyei! Ro sıheimbo węŋısahoafınambo

marīhundüri, ḥga asu se moai aranīhoafīrīhündi ranī ranīmayeil' nahurai-anei.

³³ Son sapo nindou hundürüra-randeimbī-mayu ranana tüküfi sesi sesü, wain hoe sīmīndi rakoate-mayua, asu se hoafīyehüya, 'Ahandi fiamble ana moaruwai nendī nīmarīmboane,' masei.

³⁴ Asu Nindou Hondü ai tüküfi sesi sesü, hoe sūmūndi marandambo, asu se hoafīyeihīya, 'Nindou ranahambo hoeirīhorī! Aiana sesi afīndi sesü asu ḥgīnīndi wain hoe sūmūndi arandi. Aiana nindou takis kakī sowandūmo-rundeimb-anemo asu nindou moaruwai wosīhoafī hohoanīmoyomo-rundeimb-anemo ranahamundi ḥgunindāni!' masei.

³⁵ ḥga asu nindou dīdīyei Godīndi-mayo fīfīrīfe ra anīhond-ane sei sahūmūndimbī aiana ranī fīfīrīfe ra anīhondūmbo nafuiyeihanei," mehu.

Sisas ai Saimon Farisihündandī worambe mamaru

³⁶ Farisi nindou ai Sisasimbo sesimbohündā ro-dībo dowadīfī mehundo-wamboyu asu Sisas ai ahändi worambe hu farīfi hafu mamaru.

³⁷ Ranī ḥgoafīhū nīmorehī mami ai nindowenihī bīrabīrī hohoanīmoyo-randeimbī manīngō. Sisas ai Farisi nindoundi worambe sesi sesūhī amaru hoafī ra himborīyo haya, asu ai arabasta nīmoei kakī afīndi fihi semīndūmbī hīpīrambe fīsīñarūmbī moatükuntī hīpīrī tüküre semīndi haya maho.

³⁸ Ranīyo ai ho Sisasindī daboadanī yirīkīmtī nīngombo aranīyowohü Sisasindī tīñari ra ahändi aranīhimboaho-mayo ranambo popoaimarandi. Ranīyo asu ai Sisasindī tīñari ra ahändi mbīrīnanjī ranambo nīñombīrīhoaya yahohaya gedūhai mbura wakīkīhīrapīrūhī fīsīñarūmbī moatükuntī ra tīñari yimbumefanī ranīwamī kamafoare-andi.

³⁹ Asu Farisi nindou Sisasimbo mborai mehundo ranai ranī-moatükuntī ramareanda hoeire haya ahändi fīmbo hoafīyuhī yahuya, "Nindou nda anīhondü Godīndi hoafī hoafīyu-randeimbayu ana, ai nīne nīmorehī ahambo sundäreri nda fīfīrīndeambui. Asu moaruwai yahurai nindowenihī bīrabīrūmbī nīmorehī anīngō ranahambo fīfīrīndeambui," mehu.

⁴⁰ Sisas ai sīmborī hoafīyundūhī yahuya, "Saimon, ro sīhambo hoafīyonīnīmbo hoafī moai sīheheandi," mehundowamboyu. Asu Saimon ai ahambo hoafīyundūhī yahundoya, "Yīnī, Yamundo-randeimbī nindou se wambo ndūhī hoafīyafīndīrī," mehuamboyu.

⁴¹ Asu Sisas ai piyu haya hoafiyuhı yahuya, “Nindou yimbu nimbafanı henamboyafanı ai nindou ńgoründi-mayo kakı sımborı hihindıho ndehoamboehı safanı hena masowandıfanı. Nindou ńgorü ai sapo kakı sairandeimbı-mayu ranahandi-mayo 500 kakı hoarı semündu süngunambo sımborı saimbohunda asu nindou ńgorü-mayu ranai 50 kakı hoarı semündu süngunambo sımborı saimbohunda.

⁴² Nindou yimbu ranai kakı masowandıfanı ra sımborı hihiriße saimbo kakikoate-mefandamboyu asu nindou ranai ambe mehupırı. Nindou yimbu ra dıdı ai nindou-mayu ranahambo ńgusüfo afındı pamandira?” mehuamboyu.

⁴³ Asu Saimon ai sımborı ahambo hoafiyundühi yahuya, “Ro rarihe hohoanımoayahı ana, nindou sapo ahambo kakı adükart masagado ranai-anımbo afındı hamındı ńgusüfo pandirümbui.” Ranıyu Sisas ai yahuya, “Yını, se anıhondümboanafı hoafayaftı,” mehu.

⁴⁴ Ranıyu asu ai nimorehı-mayo ranahambo sowana hihirißihı Saimonımbo hoafiyundühi yahuya, “Se nimorehı ndanahambo moai hoeirowandıyo? Ro sıhafı worambe mafareheandı, ńga asu se moai wambo hoe sawandırı wandı tıñarı popoaimbohunda. Ńga asu nimorehı ndanaiyo wandı tıñarı ra ahandı aranıhımboahonambo popoaira mbura ahandı mbırınanınambo gedümarandırı.

⁴⁵ Seana moai wambo sowandıfındırı worınrowandırıhi wakıkıhırandırı, ńga wanı. Ńga nimorehı ndanai ana ro sühühambı peyo haya wandı tıñarı ra moai wakıkıhı hiniñgireandı, ńga wakıkıhı hoafına hohombo haponda tükefeyo.

⁴⁶ Se moai wambo mbıroambe kefembohunda orif nımı hisı boboe dıdıboadıro sıhawandı, ńga nimorehı aiyo wandı tıñarı ra fısıñarümbü moatükünı ranambo kamareandırı.

⁴⁷ Ranımboanahı ro sıhambo hoafehanını, nimorehı ndanai ahandı hohoanımo moaruwai afınd-ane, ńga ranahambo God ai amboawi mehu. Nımboe sapo ai wambo ńgusüfo afındı pamareandırı. Ńga asu nindou daboe ahambo moanı akıdou yangırı amboawi yahoweimbı nindou ana ai moanı akıdou yangırı ńgusüfo pareandırıhı, mehu.

⁴⁸ Ranıyu asu Sisas ai nimorehı-mayo ranahambo hoafiyundowohü yahuya, “Sıhafı hohoanımo moaruwai ranana ro amboawi samboanahı,” mehundo.

⁴⁹ Ranıyo asu nindou bıdıfırı sesı fondıkımı mamarımo ranai ahamundi mbusümo hoafiyomondühi yahomoya, “Nindou nda düdi moaruwai hohoanımo amboawi yahu aranda?” mehomo.

50 Nga asu Sisas ai nimorehi-mayo ranahambo hoafiyundühiya, “Sihafi anihondümbofe hohoanimo ranamboy o sihafi moaruwai hohoanimo ranambeahindi aboedambo-mariehanin, nja se ngusüfo afurindo kündo hawa njafti,” mehundo.

8

Nimorehi bïdifiri ai Sisas-babidimbo mahei

1 Ranümbi ra kikefoendane, asu süngunambo Sisas ai adükari ngoafit asu akidou ngoafit ranambe huhü God nginindi hifandarandi ranahambo wataporimbo-marandi. Sisasimbo süngurürü-rundeimb 12 ai Sisasind süngu maho mo.

2-3 Ranyei asu nimorehi bïdifiri didiyei moaruwai nendi nimarindüreimb asu angün moaruwaimbü Sisas ai aboedimarearü amboani ahanti süngu mahei. Nimorehi-mayei ranai ana Maria Makdarahundi, sa po Sisas ai moaruwai nendi 7 ahanti fiambeahindi raguanambo-reandeimb-mayo ranayo, Soana, Kusandi nimorehi, nindou ranai Herodindi wori hifanda randeimb-mayu ahanti nimorehiyo, Susana asu nimorehi bïdifiri sa po ahei kakinanambo Sisas asu ahanti hoafit sowandumo homorundeimb farihehipuri-rühundeimb-mayei amboani ai babidi mahei.

Nindou sesi ahuri nümbürambe bubumafoareandi kafoefe hoafit

(Matu 13:1-9; Mak 4:1-9)

4 Nindou afindi ranai ngorü ngoafithundi ngorü ngoafithundi kikirihefekoate Sisas sowana nümbuni tümarihinda, ndanit kafoefe hoafit hoafiyundürüh yahuya,

5 “Nindou mami ai sesi ahuri semündü hu bubufoareandane, asu bïdifiri nafikimi pütapimayo. Nindou ai hahabodeihü pütapiyeyeiane, asu ndu ai nimoamontindi pühyei masahusi.

6 Bïdifiri ahuri ranai nimoei boatifowam pütapiy o mbura tüküfehündamboy o asu yapataparimayo hifit ranai hoe puiaritkoate nijondi hamindiwambo.

7 Asu bïdifiri ai wohi tihaoari tihaoarümbi ninouyoambe pütapiy o mbura ranit dibore tüküfihiy o asu wohi ranambo gabudi-mafoareandi.

8 Nja asu bïdifiri ahuri ranai hifit aboedambe pütapiy o haya tutükiyowohüyo 100, 100-mbore hisimayo.” Sisas ai ranit hoafit ra moendifembo yahumbo hoafiyuh yahuya, “Nindou düdi ai himboambeimb-nduhü ana, hoafit ra himborimbiyu-wamboane,” mehu.

9-10 Raniyomo ahambo süngrürü-rundeimbı ai ranı hoafı ranahandı nı̄mındı ranahambo düdumefundo-wambo hoafıyupurühı yahuya, “Sıhamumbo ana God ı̄gınındı hı̄fandarandı dı̄bohindı hoafı ra masayopurane, ı̄ga nindou amurı̄ ranaheimbo ana kafoefe hoafınamboane hoafayondüri. Rananı̄mbo ai hı̄mboarı̄-ndeimboyei, ı̄ga ı̄gırı̄ hoeindı̄hindi asu hı̄mborı̄-ndeimboyei, ı̄ga ı̄gırı̄ fı̄firındı̄hindi.”

*Sesi ahurı̄mbo kafoefe hoafı̄ ranahandı̄ nı̄mındı̄ hoafı̄
(Matyu 13:18-23; Mak 4:13-20)*

11 “Kafoefe hoafı̄ ranahandı̄ nı̄mındı̄ ra ndahurai-ane. Sesi ahurī ra Godındı̄ hoaf-ane.

12 Sapo sesi ahurī nafı̄nı̄ pütapı̄mboyowohü pütapı̄maya ranana nindou dı̄diyei hoafı̄ hı̄mborı̄yeihaneisı̄, ı̄ga asu Satan ai ahei ı̄gusüfoambeahı̄ndı̄ semündü pireandühani. Sapo Satan ranai aheimboya anı̄hondümbo-ndı̄hi hehi aboedambo-ndahimboyei yahuhaya.

13 Sesi ahurī sapo nı̄moei boatı̄fowamı̄ pı̄maya ranana nindou dı̄diyei hoafı̄ ranahambo hı̄mborı̄yei hehi sahümündı̄hı̄hı̄fı̄-hı̄hı̄fı̄yeihaneisı̄, ı̄ga ahei ı̄gusüfoambe hoafı̄ ra moai kıkı̄mı̄foare nı̄marondüri. Ai hoafı̄ ranahambo anı̄hondümbo-rı̄hindühaneisı̄, ı̄ga asu nı̄ne-moatükuntı̄ aheimbo refe hoeifendürı̄mbo tüküfeyoambe ai peyeihanei.

14 Sesi ahurī wohı̄ tı̄hoarı̄ tı̄hoarümbı̄ mbusümo pütapı̄maya ranana, sapo nindou dı̄diyei ai hoafı̄ ra hı̄mborı̄yeihaneisı̄, ı̄ga asu afındı̄ hohoanı̄mo, kakı̄ napo sı̄hefe hohoanı̄mo, hı̄fı̄ ndanı̄hündambo hı̄hı̄fı̄-hı̄hı̄fı̄ hohoanı̄mo ranai gabudı̄-foareandüranı̄ asu ai aboedī hı̄sı̄koate-ayeı̄ nahurai-ane.

15 Sesi ahurī hı̄fı̄ aboedambe pı̄maya ranana, sapo nindou dı̄diyei ai hoafı̄ ra hı̄mborı̄yei hehi ı̄gusüfoambe kıkı̄hi-safı̄marı̄hümündi-aneı̄. Ai ahei hohoanı̄moambe dı̄diboadorı̄hoeimbı̄ hamındı̄ hondü nı̄marındırı̄mboyo asu ai hı̄sı̄ aboedī tükümfendürı̄.”

*Nindou ai moai si wambürı̄ hoarehı̄ dı̄bonapı̄ferandī
(Mak 4:21-25)*

16 “Nindou mamı̄ ai moai ram hai ra yimunde mbura wambürı̄nambo gabude, asu fondı̄ hoarehı̄ ninde randı̄, ı̄ga wanı̄. Sapo aiana yimunde mbunda ram hai nindı̄ferambo fondı̄-maya ranı̄wamı̄ nı̄moamo anı̄mbo nindeandanı̄ nindou dı̄diyei worambe keboehindühı̄ hoeindı̄himboyei.

17 Nı̄ne-moatükuntı̄ dı̄bo menjoro ranai ana weindahı̄ moanambühı̄ tükündı̄femboe. Nı̄ne-moatükuntı̄ nindou ai gabudı̄hi ması̄hehindı̄ ranai ana weindahı̄ hai sı̄hı̄ tükündı̄feyoanı̄ hoeindı̄himboyei.

¹⁸ Awi se hibadihümbo, himbo yangiri kündihi nimandei. Nindou düdi hohoanimo ra ndore fiftareandi ana, God ai adükari ndagadombui. Nganindou düdi ndofe fiftifekoateayu ana, nîne akidou fiftimareandi amboan God ai raguanambo-ndeambui,” mehu.

Sisasindi hondi asu akohoandi
(Matyu 12:46-50; Mak 3:31-35)

¹⁹ Sisasindi hondiyo asu ahanti akidi mamiyomo ranai Sisasimbo hoeifimbo tükümehindi, nja ai nimorehi nindowenih afindi ranı mbusümowambo moai ahanti fikimi papühüyahindi.

²⁰ Ranıyei nindou bıdıfırı ai Sisasimbo hoafiyahündowohü sahündoya, “Sıhafı me-ane asu amondi mam-anemo ai weindanı anımboei sıhambo hoeifeninimbo seimbo,” maseiamboyu.

²¹ Asu Sisas ai nindou ranaheimbo muñguambo yare hoafiyundürühı yahuya, “Nindou dıdıyei ai Godındı hoafı himborıyei mburıhü süngruarıhindı ranai-anei wandler me asu akohoandayomo,” mehu.

Sisas ai hoafimayua weri afurimareandi
(Matyu 8:23-27; Mak 4:35-41)

²² Mamımbo Sisas ai ahambo süngrürü-rundeimbı babıdımbo botambe fareafundühı hoafiyupurühı yahuya, “Awi sıhırı kurıhoe ranı goesürünü bandıhehu ngefo,” yahupuri haya mahomo.

²³ Ai botambe homondühı-yomo asu Sisas ai yapombofi menjuru. Ranıyo asu ngenindı hamindı hoewerı ranai kurıhoe-mayo ranambe tüküfehüyo, hoe botambe tüküfehü asu ai ndeara hımonı hanımbo yangırımemo.

²⁴ Ranıyomo asu ahambo süngrürü-rundeimbı ai Sisas sowana homo yangırırewuri hoafiyomo-ndowohü yahomoya, “Adükari! Adükari! Sıhırı ndeara yıfımbo yangırırayeffı,” mehomondamboyu. Asu Sisas ai botıfi hoewerımayo ranahambo awi-awimefiyu-wamboyo afure-andühıyo asu hoe ranai afure mafoero.

²⁵ Ranıyu Sisas ai ahamumbo yare hoafiyupurühı yahuya, “Asu sıhamundi anıhondümbofe ra nüngua?” mehupuramboemo. Asu ai hepünafu yıhımbo sısireapurühı sımborı hoafiyafundühı yahomoya, “Nindou nda düdi rana? Ai moani hoewerı ranahambo awi-awimefiyuwa ahanti hoafı himborıyowohü afurimareandi,” mehomo.

Sisas ai nindou mamindi fiambeahindi moaruwai nendi hemafaoreandi
(Matyu 8:28-34; Mak 5:1-20)

²⁶ Sisas ai ahambo süngrürü-rundeimbı babıdımbo Gerasayafe hifinambo Gariri hoe gogoasürün̄ homo tükümefundı.

²⁷ Tüküyafu mburu botambeahındı kusifoendane nindou mamı ranı ngoafıhündı moaruwai nendı nımarındoweimbı ranai ahambo sowanambo mahu. Aiana horombo hondı piyu haya moai hoearı güdeändı, nga moanı yare safoeyapo manüngu-ane. Ai ngoafıhü nıngokoate yıfı sıhehi rıhündeimbı honguambeyu nüngu marandı.

²⁸ Nindou ranai Sisasımbı hoeirirühı pukuna heiyuhü yırıkımı piyu nımarümbo hoafıyuhı yahuya, "Sisas, God Nımoamo Hamındı Hondündı nımorı, se wambo nüngufendirımbı safomboyafa? Ro sıhambo hütı hoafarıhanını se yowanı wambo tıñırıfo ndawandırımboyafı," mehundo.

²⁹ Nindou ranai yare hoafımayu ra sapo Sisas ai moaruwai nendı ranahambo hoafımayundoa kosifoendühıyo. Afındımbı moaruwai nendı ranai kıkıhırimındı nımaroanı asu muñguambo nindou ranai hımböarı safühırurühı senınambo hüputüpu-rıhawuranı ai ranı-moatükunı ra gurıhai haya moaruwai nendı ranai fare serimındı haya nımi wohı furıkoate-yowanı ho-marandı.

³⁰ Sisas ai ahambo düdifihi yahundoya, "Ndüri sıhafı nınea?" mehundowamboyu. Asu ai sımborı hoafıyundühı yahuya, "Wandı ndüri ana Awai nindou-ane." Ai yare hoafımayu ra sapo moaruwai nendı afındı ranai ahандı fiambe mamarei ranımboyu.

³¹ Moaruwai nendı-mayeı ranai Sisasımbı hütı hoafıyahündowohü seiya, "Se yıhoefombo nımbı nımarümbı hıfambe ranambe koandıhawamuni-mboyafı," masahündö.

³² Ranıyo asu moatei afındı ranai hıripınını hımborıhündühı burımayei-amboyo moaruwai nendı ranai Sisasımbı moatei ranahei fiambe koarıhefendürımbı hütihütimarıhora koamarıhendüri.

³³ Ranıyeı nindoundı fiambeahındı kosifoehi hehi moateiyeı fiambeyahindühı asu moatei ranai hıripınını pıpinambo haneı kurıhoeambe pıyeı hoe karıhusı hehi yıfısaftımayei.

³⁴ Nindou moatei hıfandımarundi ranai hoeirunda mayoa, pıpiyomo homo ranı ngoafıhü asu nümbürambe ratüpuriyeıhi burımayei ranaheimbo hoafıhümarundüri.

³⁵ Nindou ranai nıni-moatükunıyo tükümefeyo sei hehi hoeifembo Sisasımbı-so tükümehindı. Ranıyo tüküyahi hoeırıhindane, nindou moaruwai nendı nımarı haya kosifoendeimbı-mayu ranai ahандı yırı kımı hoearı yihuruyu mbura hohoanımo aboedı koadürü

hohoanımoyu arandı süngu mamaruwa hoeirıhorühi yıhımbı sısırımehindi.

³⁶ Nindou hoeifembo mahüsi ranai Sisas nindou aboedi-marırı ra hoeirıhi hehi nindou bıdıfırambo wataporımbomarıhündi.

³⁷ Ranıyei asu munjuambo nindou Gerasa hıfıhündi ranai yıhımboyeihı Sisasımbı ragu ıgoafı maseia asu botambe farıfi haya ndamefiyu.

³⁸⁻³⁹ Ranıyu asu nindou moaruwai nendı nımarı haya kosıfoendeimbi-mayu ranai Sisasımbı hüti hoafırürühi yahuya, "Wambo se yını safanımbı se-dıbo dıdı," mehundo-wamboyu. Asu ai ahambo koarıheirühi yahuya, "Se ıgoafına ıgoafı nıni-moatükünüyo God ai sıhambo ramareanıni ra nindou bıdıfırambo wataporımbo-ndandi," mehundo. Ranıyu asu hu nıne-moatükünü Sisas ai ahambo ramarırı ranahambo ranı ıgoafıhündi-mayei ranaheimbo wataporımbo-marandüri.

Sisas ai bogorındı nımorehı nımorı yıfıhündi botıre asu nımorehı anġünümıbı ai Ahandı hoearı sündımareandi

(Matyu 9:18-26; Mak 5:21-43)

⁴⁰ Sisas ai asükai Gariri ıgorü-goanıni hu tükümefiywamboyei nımorehı nindouwenihı ranai ahambo hıhıfıhıfımayei, sapo hımbomayei hei ranımbowambo.

⁴¹ Ranıhı asu nindou mamı ahandı ndürü Sairus ranı ıgoafıhü rotu worı hıfandıra-randeimbi ai Sisasındı yırıkımi tüküfi pıyu nımarümbı wändı worına düğüfı yahu haya hüti-hoafımarürı.

⁴² Ai sapo ahandı nımorehı nımorı 12 hımbanı mamı yangırıyo haya yıfambo-mayowamboyu ramefiyu. Sisas ai Sairusındı worına hüfuane, asu nindou afındı ranai angoango-marıhorı hei.

⁴³ Ahei mbusümo nımorehı mamı 12 hımbanımbı amoamo watıkoafımboyı mara ho ranai manıŋgo. Ai ahandı anġuni ra aboedıfembohunda doktambo hoeifepurımbı kakı afındı sai marandı, ıga asu nindou dıdı ai-amboanı moai aboedi-reandi.

⁴⁴ Nımorehı ranai Sisasındı daboadanı ho nıŋgombo hoearı hımborı-mayo ranıfıhi masündeandamboyı asu ahandı horı ranai moanı ranı-sımboranı hamındı kıkımarıhoayo.

⁴⁵ Ranıyu asu Sisas ai düdufıhi yahuya, "Düdi wändı hoearı masündeanda?" mehuamboyı. Asu munjuambo nindou ranai wanıwanıyeihı dıdımomayei-amboyı asu Pita ai hoafıyuhı yahuya, "Adükarı, nindou afındı ranai sıhafıfıkımi wakıre yangorımbı sımborı koarürımayei," mehundowamboyı.

⁴⁶ Asu Sisas ai hoafiyuhı yahuya, “Nindou ıgorü ai wambo masündedırı wandı fiambeahındı ıgınındı ranai makosifoendi ranımbaanahı,” mehuamboyo.

⁴⁷ Asu nımorehı ranai wambo fífırıhi-ndırımbaanı, ıga ro ıgırı dıbo nımbaanı yahohaya, hıhamındarı kameihı ho Sisasındı yırıkımı pıyo mamaaro. Ranıyo ai munjuambo nindouyei hımbaanı wataporımbao-marandı nımböe masünderi asu nününgureamboyı ranı-sımbaanı hamındı aboedımayo ranahambo.

⁴⁸ Sisas ai nımorehı ranahambo yahundoya, “Nımorı akıdou, sıhafı anıhondümbofe ranai sıhambo aboedımareanını, ıga se ıgusüfoambe afurındı kündo hawa ıgafı,” mehu.

⁴⁹ Ai wataporımbao-randühi nüngüambe, nindou mamı ai hıfandırı-randeimbındı worambeahındı tüküfi hu hoafiyuhı yahuya, “Sıhafı nımorı ana yıfımayo, ıga se yamunde-randeimbı-mayu ranahambo tıñırıfo dabadomboyafı,” mehuamboyo.

⁵⁰ Sisas ai ranı hoafı ra hımborıyu haya, Sairusımbao hoafiyunduhı yahuya, “Se yıhımbondamboyafı, ıga anıhondümbo-ndowandanı anımbao sıhafı nımorı ra aboedındımböe,” mehundo.

⁵¹ Ai nımorehı-mayo ranahandı afındandı worambe hu tüküfi haya moai nindou amuri semündündürı worambe kefuendi, ıga Pita, Son, Sems asu nımorındı hondafındı aheimbo yangırıyo süngurearü haya mahüfu.

⁵² Nindou afındı ranıhı mamarei ranai nımorı ranahambo hohoanımoyehı aranıhoafı-marıhündamboyı Sisas ai yahuya, “Ai ana yıfıyombo-yopoanı, ıga ıgırı aranıhoafı-ndıhündə,” mehuamboyei.

⁵³ Nindou ranai nımorı yıfımayo ra fífırıhindı, ranımbayo Sisasımbao tıkıfınambo-rıhoruhı tırıfoefe hoafımayahündö.

⁵⁴ ıga ai nımorı-mayo ranahandı warıhı kıkıhamündü hoafiyundowohı yahundoya, “Nımorı akıdou, se botıyafo,” mehundo.

⁵⁵ Asu ahandı yıfıafı ranai hıhırıfe ho fiambe farıfehüyo asükai botımefeyo. Ranıyo Sisas ai nımorı ranahambo sesı sahündö yahu haya hoafımayundırı.

⁵⁶ Asu hondafındı ai hoeirıneanda mayoa mahepünafı-neandamboyı Sisas ai ranı-moatükünü tükümefeyo ranahambo “Nindou ıgorümbo yowanı hoafıpoanı,” mehu.

¹ Sisas ai ahambo süngrürü-rundeimbi 12 ranahamumbo mborai yahupuri härühepuri haya moaruwai nendi asu munguambo aŋgüni aboediferambo ḥgınindi adükari masagapurti.

² Raniyu God ḥgınindi hifandarandi ranahamobo wataporimboyo asu aŋgüni aboedife-rambohunda koamarıhepuri.

³ Ai ahamumbo yare hoafiyupurühi yahuya, “Sihamundi hoahoango ranambe se yowani nımınimi, arü, sesi, kaki, asu hoeari yimbu-ane ra ndowandümboemo.

⁴ Se nini-worambeleo afareafundi ra moani se rani worambe yangiri nimanndimo mbundu botindafu ḥgomomo.

⁵ Nahi homondani nindou ai sihamumbo worinifepurikoate-ndeiani ana, asu se ḥgoafi ra hınıngindi houmbo ḥgomondühi yirifihindi hifi hasüfi ra kükiboadu houmbo ḥgomomo ranaheimbo God ai moaruwaimbomireandüri yaho refe nafuiyo-ndürimbohunda,” mehpuriti.

⁶ Raniyomo asu ahambo süngrürü-rundeimbi ai ranihü hınıngiru houmbo homo munguambo ḥgoafi ranambe Godindi hoafi ra wataporimbo-rundühi nindou aŋgünimbo-yeimbimbo aboedirundüri marundi.

Herot ai afindi hohoanimomayu

(Matyu 14:1-12; Mak 6:14-16)

⁷ Gariri-yafe adükari bogori Herot ai munguambo moatükunti tükümfeyeo ranahambo hoafi ra himboriyu haya, afindi hohoanimomayu. Ai yare hohoanimomayu ra, nindou bïdifiri ai rarihi hoafiyelihi seiya, Son hundürüra-randeimbi ai yifihündi botimefiyu masei.

⁸ Asu bïdifiri ai seiya, “Godindi hoafi hoafiyu-randeimbi Eraisa ai yihofombo-so tükümfeyu.” Asu awi bïdifiri ai seiya, “Nindou mami Godindi hoafi hoafiyu-randeimbi horombo hondü manüŋgu ranai yifihündi botimefiyu-ane,” maseiamboyu.

⁹ Herot ai yare hoafiyuhi yahuya, “Ro sapo Sonindi mbiro ra kikimarıhehini. Asu nindou düdi nda ai yahurai ro hoafi nda himboriyaha tükümfeyu. Asu ahambo hoeifimbo samboanahi,” mehu.

Sisas ai 5,000 nindoumbo sesi masagadüri

(Matyu 14:13-21; Mak 6:30-44; Son 6:1-13)

¹⁰ Kraisindi hoafi sowandümo homo-rundeimbi ai hihiriyafu homo Sisasimbo-so tüküyafu munguambo

moatükuni ai ramarundi ranahambo wataporimbo-maruri. Raniyu ai süngure sepurümündü haya Betsaida ngoafinambo ai yangiri nimarimbo mahomo.

¹¹ Nga asu awai nendi afindı ranai Sisas nahanaftıu muhu ranahambo türüfaorıhi hehimbo-wambo, ai süngumarıhorı hei. Raniyu asu ai aheimbo mborai-mboraifindürü hiningireandürü haya, God ngindı hifandarandi ranahambo wataporimbo-marandi. Asu nindou didiyei angünümbe-mayeı aheimbo aboedimareandürü.

¹² Hüfıhamındı hürimindoambe, süngrurü-rundeimbı 12 ai ahambo-so tükyıfu hoafıyomondowohü yahomoya, "Se nindou ndanaheimbo koarıhawandüranı mbıhei. Rananımbı asu ai hei adükari ngoafıhuyo asu himboranıyo ranıhü apofondıyo asu sesıyo ra kokombırı-hündamboane. Ndanihü ana nindou nimarikoate-yohane," mehomo.

¹³ Raniyu asu Sisas ai ahamumbo hoafıyupurühı yahuya, "Seanımbı sesı ra aheimbo ndabudürü," mehuamboemo. Asu ahambo yaru hoafıyomondühı yahomoya, "Roana hondahüfeimbı bret-anemo asu kinı akıdou yimbu-anafanı ranı yangır-ane sıhehumboayefı. Asu munquambo nindou ranaheimbo se homo sesı pemıyomo safımboyafı ho-hoanımoayafa?" mehomo.

¹⁴ Nindowenihı ranıhü mamarımo ra 5,000-yomo. Sisas ai ahambo süngrurü-rundeimbı ahamumbo hoafıyupurühı yahuya, "Nindou ranaheimbo hoafındımondüranı anımbı ai 50, 50-ndahi mbımari-amboane," mehpurı.

¹⁵ Raniyomo ahambo süngrurü-rundeimbı-memo ai himborıyomo houmbo nindou ranaheimbo ranı-süngumarundüra mamarei.

¹⁶ Raniyu Sisas ai hondahüfeimbı bretıyomo asu kinı yimbumefanı ra semündü haya, sunambe himboyu hafuhı sesı ranahambo-hında Godımbı hıhıfrırı mbura, bret kinı hıftıre ahambo süngrurü-rundeimbımbı nindou-mayeı ranaheimbo yimbufe-ndürımböhündə masagapuri.

¹⁷ Nindou ranai sesı ra sahısı munju parıhindühıyeı, asu Sisasındı süngrurü-rundeimbı ai sesı bıdıfırı bıdıfırı korımayo ra 12 wambırı tükürü madüburafundı.

*Pita ai Sisasımboya nindou ndanana God dibonımayu Kraisani mehu
(Matyu 16:13-19; Mak 8:27-29)*

¹⁸ Mamımbı Sisas ai ahand-amboanı Godımbı dıdıbafıyuhı nimaruwane, asu ahambo süngrurü-rundeimbı ai, ai-babıdımbı mamarımo. Raniyu ahamumbo düdüfipurühı yahuya, "Nindou ai wamboya ai düdi seia?" mehu.

¹⁹ Asu s̄imbori ahambō hoafiyomondūhi yahomoya, “Bidiñiri ai Son sapo nindou hundürüra-randeimb̄-mayuani sei. Bidiñiri ai s̄ihambo seiya ai Eraisa-ani maseiamboyei, asu bidiñiri ai Godind̄i hoafi hoafiyu-randeimb̄ horombo hondū manüŋgu ranai yifihündi botimefiyu-ani masei,” mehomondo.

²⁰ Raniyu asu ai ahamumbo s̄imbori hoafiyupurüh̄i yahuya, “Asu se ra wambo nüŋguru hohoan̄imoyomo ro didiyaha?” mehuamboemo. Asu Pita ai ahambō s̄imbori hoafiyundūhi yahuya, “Seana Krais-anaf̄ nindou God ai d̄iboniyunin̄ h̄in̄iŋgi-mareanin̄ nindou aboedambo-fendürimbohunda,” mehundo.

Sisas ai yifinda mbundiha yifihündi botindaheamboyah i yahu wataporimbomarandi

(Matyu 16:20-28; Mak 8:30; 9:1)

²¹ Raniyu asu Sisas ai ran̄i hoafi ranahamboya, “Se nindou ŋgorümbo yowan̄i hoafindimboemo,” mehupuri.

²² Asükaiyu ahamumbo yare hoafiyupurüh̄i yahuya, “Nindou Hondū ai ana asübüsümb̄ t̄iŋriifo afind̄i ndemündühi animb̄ ahambō bogor̄i nindou-anemo Godimbo sesi s̄ihou-rundeimb-anemo asu ahinümb̄ hohoan̄imo yamundu rundeimb-anemo ranai yiboaruko-ndurimboemo. Ai ahambō h̄ifokoandüwuran̄ yifindümbuisi, nga asu ai ŋgimi sindu mbunda sünguna yifihündi botindifimbui,” mehu.

²³ Ai muŋguambo aheimbo hoafiyundürüh̄i yahuya, “Nindou didyei ai wandi sün̄gu hombo hohoan̄imondeih̄i ana, asu ai ahei hohoan̄imo ra h̄ifinambo-ndihi hehi nīmi keimb̄ karihendeimb̄ifihi yifimbo noundahi hehi muŋguambo si aho ra wambo sün̄gumbir̄ihi-ndiramboane.

²⁴ Nindou düdi ai ahanti yangiri nīngó hohoan̄imo ra ahantihoar̄i h̄ifandarandi ana, ai awari-ndihoemboe. Nga asu nindou düdi wambohunda ahanti yangiri nīngó hohoan̄imo ranahambo moanane ehu ana, ra gedühi nīngomboe.

²⁵ Nindou mami ai ratüpuri-yuhümbo muŋguambo moatükuni napo h̄ifit ndanihündambo ra gugurareandi ana, asu ahantihoar̄i awarindihembui, nga nüŋgunde ahambō mafandihera?

²⁶ Nindou düdi ai, roanah̄i asu wandi yamundi fe hoafi ranane ranahambo amoan̄iŋgayu ana, asu ro-amboani nindou ranahambo Ape, ro, asu sünambeahind̄i nend̄i babidi yihoeft̄ ŋginind̄i himboamupuimbo-randeimb̄ kapeihü kosahambe amoan̄iŋgi-ndihünimboyah̄i.

²⁷ Ro s̄iheimbo anihondümboanahî nda hoafayahandüri, nindou b̄idiftri d̄idiyei ndanîhü aniboadei ranai ana yifikoate yangiri nimboei-ambe God ñginindî hifandarandi ra hoeindîhimboei,” mehundüri.

*Sisasindî fi ranipoanambo fiyoweimbî tükümefeyo
(Matyu 17:1-14; Mak 9:2-13)*

²⁸ Sisas ai ranî hoafî ra hoafîyu haya, 8 si howane, ai Pita, Son asu Sems ahamumbo sepurimündü haya hifî wafunambo Godîmbo dîdibafîfembo mahafu.

²⁹ Ai Godîmbo dîdibafîyuhü nünguane asu ahanti ñgusümboarî ra ranipoanambo fiyowohüyo asu ahanti hoeari ra kifohî hamindiyowohü si nahurai tükümefeyo.

³⁰ Ranîyo asu ranî-simboani Moses, Eraisa ai Sisas-dîbo wataporiyafandühî manimbafani.

³¹ Nindou yimbu ranai himboamupuimbo-randeimbî kapeihü tüküyafîne henamboyafani asu Sisas ai Godîndî ratüpuri moendifihî Serusarem ñgoafîhü yifimbo-mayu ranahambo ai-babidi wataporimemo.

³² Pita ai ahanti ñgunindî yimbu Son asu Sems ai ahamumbo yapombo himbomarapura mapomo. Asu himboarî birîhoemo hoeirundane, Sisasindî himboamupuimbo-randeimbî si ranambe nindou yimbu ranai-amboani yahurai ai-dîbo manimbafani.

³³ Moses Eraisa ai ndeara hombo safani henamboyafandane, Pita ai Sisasimbo hoafîyundühî yahuya, “Adükari, aboed-ane ndanîhü amarefisî, ñga sîhîri dago ñgîmi hündihupurimboane, sîhambo ñgorü, Mosesimbo ñgorü asu Eraisambo ñgorü.” Pita ai yare hoafîmayu ra ai ndore fîfîre hayamboyupoani hoafîmayu.

³⁴ Ai ranî hoafî ranahambo yare hoafîyuambe mburûngai ranai piyo gabudi-mafoareapura, asu ai yîhimbomemo.

³⁵ Ranîyo asu hoafî ranai mburûngai-ambeahindî tüküfihi yahoya, “Wandî Nîmor-ani nda, ro ahambo dîbonimayahando-ani. Se ahanti hoafî himborindîmo,” meho.

³⁶ Ranî hoafî ra ho kikamindoambe Sisas ai yangiri ranîhü manüngu. Pita, Son, Sems ai ranî-simboani ninim-oatükuni hoeimarundi ranahambo nindou ñgorümbo moai ninî hoafî hoafîyomo.

*Sisas ai nîmorî moaruwai nendîfiambe nîmarîndoweimbî aboedîmarirî
(Matyu 17:14-21; Mak 9:14-29)*

³⁷ Ñgorü sina hifî wafu ra hinîngîru houumbo hanimondani, nîmorehi nindowenihî afîndî ranai Sisasimbo naftîni hoeimarîhorî.

³⁸ Nindou mami, nimorehi nindowenihî afîndî-mayei ranambeahîndî ai Sisasimbo puküna hoafî karîhoehü yahuya, "Nindou yamundo-randeimbî karîhasî. Se sühüfî nîmorî wandî hoeirîworî, ñga wandî mami ndearani nda.

³⁹ Moaruwai nendî ai nîmorî ranahambo kîkîhî-safîrîmîndûhane asu ai hepünüfi heiyu arandî. Moaruwai nendî ranai ahambo yabadîri wakîrerîhane asu yahamo kasiau wutüpuiarîyu arandî. Ai ahandî fi ranahambo munjunambo moaruwaimbo-rerîhane asu ahambo nîmai hînîngîfi hombo sisamîndarandî.

⁴⁰ Ro sîhambo süngrurunîni-rundeimbî ranahamumbo hütî-hütimarîhapurî moaruwai nendî ranahambo raguanambofembo, ñga ai ñgîrî raguanambondundi," mehundo.

⁴¹ Asu Sisas ai sîmborî hoafîyundühi yahuya, "Nindou nda se ana anîhondümbofe hohoanîmokoate-yeihanei, asu sîhei nîjgo hohoanîmo ra moai ndorîhoayo. Nünjunîmbîmbo awi ro se-babîdîmbo nîmboambo sîhei nîmborî ra manda-hamîndîha? Nîmorî sîhafî ra ndühi sowarîndîfî sühüfî," mehu

⁴² Nîmorî ranai süfuane moaruwai nendî ranai serîmîndî hîfîhü purapoaporerî sîherî haya yabadîmarîri. Ñga asu Sisas ai moaruwai nendî ranahambo ñgînîndî hoafîyundo haya nîmorî ranahambo aboedîrirî mbura ahandî afîndambo hîhîrirî maserûgudo.

⁴³ Ranîyei asu munjuambo nindou-mayei ranai Godîndî ñgînîndî adükâri ranahambo mahepünehindi.

Sisas ai asükaiyu yifîndamboyahi yahu wataporîmbo-marandi

(Matyu 17:22-23; Mak 9:30-32)

Munjuambo nindou ranai Sisas ramareandî ranahambo afîndî hohoanîmoyeihî nîmboeiambe, ai ahambo süngrurû-rundeimbîmbo hoafîyupurûhi yahuya,

⁴⁴ "Ro nîne-moatükunî sîhamumbo haponda hoafehapurî ndanahambo mîtanîndündümboemo. Ñgîrî amîtata Nindou Hondü ndanahambo nindouyei warîwamî hînîngîndîhorî," mehu.

⁴⁵ Ñga asu ahambo süngrurû-rundeimbî ai ranî hoafî ranahandî nîmîndî ra moai fîfirundi. Ranî hoafî ra ahamumbo dîbo menjoro wambo ai moai ndoru türüfoarundi. Ñga asu ai Sisasimbo düdufembo ra yîhîmbomemo.

Nindou düdi adükârayu

(Matyu 18:1-5; Mak 9:33-37)

⁴⁶ Sisasimbo süngrurû-rundeimbî ai nindou düdi adükârayu yahomo houmbo sîmborî hoafîmemo.

⁴⁷ Sisas ai fífireandi níne hohoanimo ahamundi ñgusüfoambe amaro ranimbo. Raniyu asu ai nímorí akidou serümündü ahandi ñgirisafni pamariri.

⁴⁸ Raniyu ai hoafiyuhı yahuya, “Nindou düdi ai nímorí akidou ndanahambo wambohunda hohoanimoayundo ana, wambo amboani hohoanimoayu-ndirühani. Nindou düdi ai wambo hohoanimoayundırı ana, asu nindou sapo wambo koamarıhendırı makosahı ahambo amboani hohoanimoayu-ndohani. Nindou düdi ai sıhamundi mbusümo akidou hamındayu ai-ani moanı adükari hamındı hondayu,” mehu.

*Nindou düdi sıhefimbo moaruwaimbo-fekoate-ayu aiana
sıhefi ñgunind-ani*

(Mak 9:38-40)

⁴⁹ Raniyu asu Son ai sımborı hoafiyuhı yahuya, “Adükari, ro hoeirihundanı nindou mami ai sıhafı ndürinambo moaruwai nendi raguanambomareanda, ro ahambo ranımoatükuni raguanambofembo yowanı masahundo. Ro ahambo ramarıhuri ra nımboe sapo ai moai sıhambo süngureanını ro rawehundi nou,” mehu.

⁵⁰ Sisas ai Sonımbo hoafiyundühi yahuya, “Se yowanı ahambo yowanı yahondopoanı, sapo nindou düdi ai sımborı sıhamumbo hoafiyopurıkoate-ayu ranai ana nindou “sıhamundanı,” mehpuri.

*Samariahündi ai Sisasımbo ahei ñgoafına hombo yowanı
masei*

⁵¹ Sisas ai God sowana hafombo si ranai ndeara akimi tüküfeyoambe, ai Serusarem ñgoafınambo hombo hohoanımomayu.

⁵² Raniyu ai munjuambo moatükuni ahambo yimungurıfembo nindou bıdıfırı horombo koamarıhepura homo Samaria ñgoafıhü tükümeundi.

⁵³ Nga asu nindou ranı ñgoafıhü ranai moai Sisasımbo mborai sahundo ai Serusaremınambo mahuwambo wambo.

⁵⁴ Sisasımbo süngurürü-rundeimbı nindou, Sems, Son ai ranı ñgoafıhündi ramehindı ranımbo hoeirine hena hoafiyafandühi safanıya, “Adükari, ro sünambeahındı hai ranahambo hoafındehanı kosı nindou ranaheimbo moaruwaimbofendürımbo ra se yifırındafanı ana, randıhoa?” masafandamboyu.

⁵⁵ Raniyu asu Sisas ai ahafanımbo hıhırifi ñginındı hoafımayupırı.

⁵⁶ Raniyomo asu ai ranıhunda ñgorü ñgoafına mahomo.

Sisasımbo süngufe hohoanımo

(Matyu 8:19-22)

⁵⁷ Ai homondühıyomo nafını nindou mamı ai Sisasıimbo yare hoafıyuhi yahuya, "Se nıñıñıyo ahafı ra roana moanı sıhambo yaŋırı süngundıhanını-mboyahi," mehuamboyu.

⁵⁸ Asu Sisas ai ahambo hoafıyuhi yahuya, "Nınambeahındı yaforı ana ahandı hıfı ambe ra mbanıŋgo ai ho aporambo, asu ndu ai ıgerümb-anei, ıga Nindou Hondü aiana fondıkoate-ani ai ho ahandı mbıro bıdagorıfe aporambo ra," mehu.

⁵⁹ Nindou ıgorü-mayu ranahambo Sisas ai hoafıyundühi yahuya, "Se wambo süngundandırı," mehundo. ıga asu ai ahambo yare hoafıyundühi yahuya, "Adükari, awi ro ıga wandı apembo hıfı-kandıhini heheambo asu sünguna ıgamboyahi," mehu.

⁶⁰ ıga asu Sisas ai ahambo yare hoafıyundühi yahuya, "Nindou yıfıyeimbı ai aheihoarı yıfıñımoko ra hıfı kambırıhi-ndamboane, ıga seana ıgafı God ıgınındı hıfandarandı ranahambo anımbo wataporımbo-ndandı," mehu.

⁶¹ Nindou ıgorü ai hoafıyuhi yahuya, "Adükari, ro sıhambo süngundıhanını-mboyahi, ıga awi ro ıga wandı fıkıminındı-mayeı ranaheimbo asürü ahınındıhearü mbundıhambo anımbo süngundıhea-nıñımboyahi," mehu.

⁶² Sisas ai ahambo hoafıyundühi yahuya, "Nindou mamı ai nımi hitandühi daboadanı kefuai himboayu ana, God ıgınındı hıfandarandı ranahambo ıgırı ratüpürındı," mehundo.

10

Sisas ai 72 nindou ahandı ratüpürımbohında koamarıhepurı

¹ Süngunambo Adükari ai 72 nindou dıbonıyu mbura, ahamumbo boatei yimbu-yimbure nıne ıgoafı sapo ai hombo yahuhayambo-mayu ranı ıgoafını koamarıhepurı.

² Ai ahamumbo yare hoafıyupurühi yahuya, "Nümbürämbe sesı afındı burayo ranai ndeara munju süfi yaŋırayo, ıga asu sesı ranahambo yimungurıfe gugurıfembo nindou ana afındıyopoanı. Ranımbo-hündambo anımbo asu se nümbürı aharambüri ranahambo dıdıbaſındafundanı anımbo asu ai sesı ra yimungurıfe gugurıfembohında nindou afındı safı koambırı-hepuramboane.

³ Hapoana se ıgomı, ıga awi se himborıyomo! Ro sıhamumbo sipsip wei nahurai yaforı harümbı nımboeiambe nou koararıheheapurı.

⁴ Se kaki sandiferambo arü akidouane, napo arü ane, asu su yirambe kikifoefemboane ndowandümboemo, nja yowanî. Asu se nindou nafînî hoeindundürühî aheimbo warî furüboadundürühî wataporimbo-ndürimboemo, nja yowanî.

⁵ Se nînî worambe-yomo afareafundi ra, boatei randu hoafindimondühî anîmboya, ‘Nindou ndanî worambe amarei se njasüfoambe afurîndîhi kündîhindî,’ mbisimo.

⁶ Nindou bîdîfîri ranî worambe njasüfoambe afurîfe kife hohoanîombo yifirîyeimbî nîmandianî ana, nindou aheimbo-so njasüfoambe afurîfe kifeimbî hohoanîmo sîhamundi-mayo ra mbeyañgoro-amboane. Nja asu wanayo ana, ranî hohoanîmo sîhamundi-mayo ra asükaindo sîhamundi hîhîrîfe mbîhowamboane.

⁷ Se moanî worî mami ranambe yangîri nîmandîmo. Nindou ranî worambeahîndî ai nînî-moatükunîyo ndehüpuranî se ranî worambe yangîri sesi dowadümo hoe ndîmîndîmo ndundi. Nja se worînî worînîpo-ndîmboemo.

⁸ Nînî ngoafîhüyo se tüküyafundanî nindou ai sîhamumbo ndahüpürümündi worînîndîhipuranî ana, se moanî nîne-moatükunî ai sîhamumbo püpimarîhindî ra dowadümo.

⁹ Asu ranî ngoafîhü aŋgünümbî nindou amarei ranaheimbo aboedîndundürühî hoafindomondürühî anîmboya, ‘God ai ngenîndî hîfandarandî ranai ndeara sîheimboso akîmî tüküfemboane,’ mbisimo.

¹⁰⁻¹¹ Nja asu se nînî ngoafîhüyo homondanî nindou ranai sîhamumbo sepurîmîndî worînîfekoate-ndeianî ana, asu ranî ngoafîhü se ngomomo nafînî nîngomombo aheimbo hoafindomondürühî anîmboya, ‘Sîhei ngoafîhündî hîfî hasûfi yîhoefî tînjariñfî apenîngô ra sîheimbo hütimbo-hündamboane püpürîfafoarîhundi. Nja awi se randîhi fîfirîndîhindî God ngenîndî hîfandarandî ranai ndeara akîmî tüküfemboane,’ mbisimo.

¹² Ro sîhamumbo rarîhe hoafehapuri, Godîndî yîbobofembo si tüküfeyoambe ana, sîheimbo tînjariñfo Sodomîhündî ranaheimbo tükümefeyondürî ra ngasünde haya moaruwai hamîndî tükündîfemboe.

Anîhondümbofekoate-yeimbî nindou ana hîpoanîhîmboembou-anei

(Matyu 11:20-24)

¹³ Hîpoanîhîmboembou-anei Korasinîhündî se! Hîpoanîhîmboembou-anei Betsaidahündî se! Sîheimbo moaruwai hamîndî tükündîfendürîmboe. Asu ro hepünîfeimbî moatükunî sîhei ngoafîhü ramarîheandî

rahurai Tair ngoafihü Saidon ngoafihü rambariheambonana, nindou ran i ngoafihundi ranai horombonambo animbó moaruwai hohoanimo hinengirihí hehi didiboadorihí nimarei. Rananimbo ai hasüfi yihuruyei mburihümbo nimarei sapo roana yihoeft moaruwai hohoanimo ranahambo hinengirihumboaneft sei hehi.

¹⁴ Nga asu Godindi yibobofe si tüküfeyoambe ana, Tair ngoaf-ane Saidon ngoaf-ane ranaheimbo ana ngiri afindi hamindi tñirifo tükündifeyo, nga sheimbo ana nne moani afindi yahurai hamindi tñirifo tükümandifendürü.

¹⁵ Asu Kaperneam se ra sünambe ndüri adükari mandahümündiyo? Wan i yangir-ane ana! Sheimbo ana hifini safi pindeandürani gadeimboyel!” mehu.

¹⁶ Ai ahambo süngrürü-rundeimbimbo hoafiyuhí yahuya, “Nindou düdi ai s̄hamundi hoaf h̄imborayu ana, wandi hoaf amboani h̄imboriyuh-ani. Asu nindou düdi ai s̄hamundi hoaf h̄imboriyo hefe semindikoate-ayu ana, asu wandi hoaf ngiri h̄imbondu haya ndemündu. Asu nindou düdi ai wandi hoaf h̄imboriyo hefe semindikoate-ayu ana ai ngiri Nindou düdi wambo koamarihendiri ahanti hoaf amboani h̄imborindu haya ndemündu,” mehu.

72 nindou ai hihifiyafu mahomo

¹⁷ Nindou 72-memo ranai hihif-i-hihif kameihí hihifiyafu homo tüküyafu hoafiyomondühí yahomoya, “Adükari, s̄hafi ndüri dükarihunda moaruwai nendi ranai yihoeft hoaf h̄imboriyei marihündi!” mehomo.

¹⁸ Sisas ai simbori ahamumbo hoafiyuhí yahuya, “Ro hoeiriheandaní Satan ai sünambeahindi wabürüsí nahurai p̄imayu.

¹⁹ Awi se h̄imboriyomo, sapo ro s̄hamumbo amoasiryo hifitanjyo raniwami pütapiyó hombo nginindi masahapurane. Asu s̄hamundi hürütümbindi nginindi ngasundendeimbi nginindi masahapuri. Nga ranimbó-hündambo animbó s̄hamumbo ngiri nini-moatükuní moaruwaimbondeapuri.

²⁰ Sapo moaruwai nendi s̄hamundi hoaf h̄imborimayeí ranimbó se yowaní hihif-i-hihifindimboemo. Nga sapo s̄hamundi ndüri sünambe pare masihepuri ranimbó-hündambo animbó hihif-i-hihifndimo,” mehupuri.

Sisas ai Afindambo didibafimefindo

(Matyu 11:25-27; 13:16-17)

²¹ Raníyo asu raní-simboani Yifiafi Aboedindi hihif-i-hihif ranai Sisasindi ngusüfoambe tüküfehuyo, asu ai yare hoafiyuhí yahuya, “Ape, sünambe-ane asu hifí ndanihü-ane

se Adükär-anafî. Ro sîhambo hîhîfarîhanînî ra nîmboe sapo nindou fîfîrîhi mburîhü dîdiboado-rîhehindeimbî-mayei aheimbo ranî-moatükunî ra dîbonapîro mbura, asu nîmorî akîdîbou nahurai-mayei aheimbo nafuimefîndürî ranîmbo-hündâ. Yînî, Ape se ranî-moatükunî refembo yifirayafî,” mehu.

²² Sisas ai hoafîyupurûhî yahuya, “Wandî Ape ai wambo munjuambo moatükunî ńgînîndî ra masendîrt. Nindou dîdî ai moai Nîmor-ayu ndanahambo fîfîrirî, ńga Afîndî ai yangîr-ani fîfîrirîmboayu. Asu nindou dîdî ai moai Afîndambo fîfîrirî. Ńga Nîmorî aiani asu nindou dîdemô Nîmorî ai ahandîhoari dîbonîmayupuri sapo Godîmbo fîfîrifî hoafîmbo-memo ai yangîr-anemo fîfîrumboemo,” mehu.

²³ Ranîyu Sisas ai hîhîrifî nüngumbo ahambo süngrurû-rundeimbî-memo ranahamumbo-poanîmbo yangîrî hoafîyupurûhî yahuya, “Nîne-moatükunî se sîhamundi hîmboarînambo hoeiarundi ranî-moatükunî ra nindou ai-amboanî hoeiareandi ana, ai hîhîfi-hîhîfîmbiyu-wamboane!

²⁴ Ro sîhamumbo nda hoafehapuri, Godîndî hoafî hoafîyomo-rundeimbî-yomo asu bogorî nindou-yomo ai nîne-moatükunî haponda se hoeiarundi ndanahambo ai hoeifembo mehomoyosî, ńga ai moai hoeirundi. Asu ai nîne hoafî se hîmborayomo ranahambo amboanî hîmborîmbo mehomoyosî, ńga asu ai moai hîmborîyomo,” mehupuri.

Sudahündambo Samariahündî ai mafarîherü

²⁵ Suda-yomondî ahînûmbî hohoanîmo yamunde-randeimbî nindou ranai Sisasîmbo refî hoeifimbo tükümeiyu. Ai yare hoafîyuhî yahuya, “Yamundo-randeimbî, ro nüngundîheandühî koadürümbo yangîrî nîngombo hohoanîmo ra mandahamîndîha?” mehuamboyu.

²⁶ Asu Sisas ai sîmborî ahambo hoafîyuhî yahuya, “Asu nüngureamboyo Baiborambe hoafîmayoa? Nüngundo se ranî-moatükunî ranahambo hoeindo fîfîrimandowanda?” mehuamboyu.

²⁷ Asu nindou-mayu ranai hoafîyuhî yahuya, “Adükâri aiana sîhei God-ani, ranîmboanîmbo se ahambo sîhei yifiafî, ńgînîndî, hohoanîmo ranambo ńgusüfo pandîhorî. Asu sîhei wandafî ranaheimbo amboanî ńgusüfo pandîhindürî sapo se sîhei fimbo ńgusüfo pararîhindî nou,” mehu.

²⁸ Asu Sisas ai sîmborî hoafîyuhî yahuya, “Se anîhondümbo-anafî hoafayafî. Se radowandühî anîmbo yangîrî nîmboamboyafî,” mehundo.

²⁹ Ngə asu ai Sisasimboya ai adükəri fifireandeimb-ani yahuhaya ahambo düdudinduhı yahuya, “Nindou düdi ai wandı wandafoyua?” mehundowamboyu.

³⁰ Sisas ai sımborı hoafiyundühi yahuya, “Mamımbı nindou mamı ai Serusarem ngoafihündi botıfi haya Seriko ngoafına hanuwane, hümbuhünü nindou ai naflı mburındımo houmbo hoearı napo ahandı hırıfoarundowohü asu ahambo bubururi yıfımbı yangırı sıhawuri-houmbo ndamefundı.

³¹ Ranı-moatükünı ranai refeyowane Sudahündi Godımbı sesi sıhai-randeimbı nindou ai naftı ranı-süngu mahanu. Ngə asu nindou ranai hoeirira mayowamboyu hımborı naftı wakıramündü tüküfi haya mahanu.

³² Nindou mamı Godımbı sesi sıhai-randeimbı Rifai sırıhündi ai mahanu. Ai süngünü hanü nindou ranahambo hoeirira mayowamboyu hımborı naftı wakıramündü tüküfi haya mahanu.

³³ Ranıyo asu nindou mamı Samariahündi ai naftı ranı-süngu mahanu. Ai hanü nindou bubururi masıhawuri ranahambo-so tükümeifiy. Asu ai nindou ranahambo hoeirira mayoa ahambo hıpoambo afındı hıpoambomarürü.

³⁴ Samariahündi-mayu ranai hüfu ahandı fıkımı tüküfi orif hisı werı hoeyo asu wain hisı hoeyo ra buburura horı-mayo ranıwamı kare mbura hoearı goesürınambo hımondımarıherü. Ranıyu ai nindou ranahambo serümündi ahandı dongı-mayo ranıwamı nandi serümündü haya, nindou fandıhi apoei-rıhündedeimbı worına mahanu ranıhü semündi ho hıfandıyo nımarımböhündü.

³⁵ Ngorü sina Samariahündi-mayu ranai kakı sepurımündi hu nindou tüküyahi apoei-rıhündedeimbı worı hıfandırandeimbı-mayu ranahambo sagadowohü yahuya, ‘Nindou ndanahambo se dıdıboadondıworı. Se ahambohunda kakı pütiyafı ana, ro asükaina hıhındahe dügühühi sıhambo hıhındıhe ndahanınımboyahı,’ mehundo,” mehu.

³⁶ Sisas ai asükaiyu düdudindowohü yahuya, “Se sıhafı ho-hoanımonambo nindou ıgımı ra düdi wandaftı ranahambo ıngusüfo paririmbayua?” mehuamboyu.

³⁷ Ai hoafiyuhı yahuya, “Nindou sapo düdi ai ahambo hanü hıpoamborırıhi mafarıherü ranai-ani,” mehundowamboyu. Asu Sisas ai sımborı hoafiyundohü yahuya, “Se ıgafı moanı ranı süngundowandı,” mehundo.

Sisas ai Mata Mariambo hu hoeimareapırı

³⁸ Sisas ai ahambo süngrurü-rundeimbı babıdimbo naftı homondühi ai ngoafı mamı Mata nımarımbı ranı ngoafıhü tüküfiyuane asu ahambo serımındı worınamarerı.

³⁹ Mata ai akidimbüyo hayamboyo ahanti nduri ra Maria ai siifo Adükariindi yirikimi nimarimbo ahanti yamundiye hoafit wataporimbo-arandi ra hihimborigayo.

⁴⁰ Nga asu Mata ai afindi ratupuri worambe engoro ranahambo tijambo-yowohüyo ai moai ngusüfoambe ndore küreandi. Ai ahambo-so ho hoafiyondowohü yahoya, “Adükari seana awi moai wandi akidi ranai hininingireandiranit munjuambo ratupuri wand-amboani rarawarishandi ranahambo ana hohoanimoayafio? Se hoafiyafindoani animbo ai sini wambo mbifarishendiri, mehondowamboyu.

⁴¹ Asu Sisas ai simbori hoafiyundowohü yahuya, “Mata, Mata, seana munjuambo moatükun ranahamboanafit afindi hohoanimoayafuhit ngusüfoambe ndofe kifekoate-ayafit.

⁴² Mamit moatükun-ane adükari hamindayo. Maria aiana aboedi moatükun hamind-ane ai warife semindimboayo. Ranit-moatükun ranai ahanti warambeahindit ngirit hündühümundi,” mehundo.

11

Sisas ai Godimbo didibafifembo hohoanimo yamundimareandi

(Matyu 6:9-15; 7:7-11)

¹ Mamimbo Sisas ai ngoründuhit didibafiyuhü manüngu. Ai didibafiyu ktkamünduane, asu ahambo süngrurürundeimbimbo mamit ranai hoafiyunduhit yahuya, “Adükari, se yihoeffimbo didibafiyorambo ra Son ai ahambo süngrurürundeimbimbo ramareapuri nou yamundowamunti,” mehuamboyu.

² Asu Sisas ai hoafiyupuruhit yahuya, “Se ndandu didibafitndafunduhit animboya,

‘Ape, sihafti nduri ra moani ahinümbi-mbeyowamboane. Sihafti nginindit hifandarandi ra mbikosowamboane.

³ Munjuambo si ro sesi semindimbo hohoanimoayefit ra sendawamunti.

⁴ Yihoeffi moaruwai hohoanimo ra amboawi mbisafimuni, ro-amboani munjuambo nindou yihoeffimbo moaruwaimbo-rihimuna, amboawi asahunduri nou. Asu se yihoeffimbo nini-moatükun refe hoeifemunimboayo ranambe ndowandifimuni ngamboyafit, mbisimo,” mehu.

⁵⁻⁶ Raniyu asu Sisas ai hoafiyupuruhit yahuya, “Asu se sihafti ngunindit-mayu ranahandi worina nimbi mbusümondühit hafit hoafiyafit-ndowohüya, ‘Wandafit, se wambo bret ngimi sawapurit, nimboe sapo wandi ngunindit

ai nafimbo sün̄i tükümeſiyu, ŋga ro ai sesimbo sesi-koate-anahi.’

⁷ Nindou worambe amaru ranai rande simbori hoafinduhüya, Yipuri parihemboanahi, ŋga se wambo tñjirifo ndawandiri-mboyafi, ŋga ragu moeindani ŋgafi. Roana nimori babidimbo fondihü apoefi. Ro ŋgirif botindahe sihambo nini-moatükuni amboan i ndahani i, mbüsümbui.

⁸ Ro sihamumbo hoafiyahapuri, wori aharambüri ranai botindüfi nini-moatükuniyo mbonimbo-maramündu ra worambeahindi fufundamündi dagadombui. Nindou ranai ahandi ŋgunindi ranahambo farihesimbo rareandühıypoani, ŋga düdu-düdupo-marürambo ranimbo dagadombui.

⁹ Ro sihamumbo hoafehapuri nda, düdunafundani animbo God ai sihamumbo dagapurümbui. Kokoarundi animbo hoeindumboemo. Yipurifihi pırako-pırakondundan i animbo yipuri ranai sihamumbo sübüdıhoemboe.

¹⁰ Anıhondane, muŋguambo nindou düdi-düdufi arandi hu-animbo ai ndemündümmbui. Nindou düdi ai kokoara hu-animbo ai hoeindeambui. Muŋguambo nindou düdi ai yipurifihi pırako-pırakoara hu-animbo ahambo yipuri ra sübüdıhoemboe.

¹¹ Asu sihaf i nimori ai kin i sao sei hehi düduehind i ra se harinendi madabudürüyo?

¹² Asu sihaf i nimori ai songo sao sei hehi düduehind i ra asu se aheimbo hıftan i madabundürüyo?

¹³ Se moaruwai hohoanimoyomo-rundeimb i nindou-anemosi, ŋga asu se sihamundi nimori ranaheimbo aboedi moatükuni sabudüri arundi. Mam i yahurai-ane nindou dıdıyei Ape sünambe amaru ahambo düduehind i ana, Yifiafi Aboedi dagadürümmbui,” mehu.

*Sisasimboya moaruwai nendi-yafe bogor i Berseburindi
ŋginindinamboane ratüpuriyu arandi masei*

(Matu 12:22-30; Mak 3:20-27)

¹⁴ Mamimbo Sisas ai moaruwai nendi hemafaareandi nindoundi fiambe nimarimbo nindou ranai wataporikoateyu maranda. Nindou ranahandi fiambeahindi moaruwai nendi ranai kosifoendühıyo, asu nindou-mayu ranai wataporimayu. Ranıyei nimorehi nindowenih i ranai mahepünahindi.

¹⁵ Ng a asu nindou bıdıfır i ai hoafıyeih i seiya, “Sisas ai moaruwai nendi-yafe bogor i, ahandi ndür i Bersebur, ahandi ŋginindinambo moaruwai nendi ra nindouyei fiambeahindi raguanambore arandi,” masei.

¹⁶ Asu nindou b̄idifiri ai Sisasimbo refe hoeifimbo seihehi hohoanimo耶ihya, “Ai Godindi ratupuriyo rawareandı ra nafuimbohunda hepünfeimbı moatükunı rambireandamboane,” masei.

¹⁷ Asu Sisas ai ahei hohoanimo ra fífireandürı haya hoafiyundürühı yahuya, “Nindou dıdiyei ngoafı mamı papırıhi nımareimbı ranai yimbumbore yibobore haya yi-fiarayo ana, ngırıaboedı nımboei. Asu nindou mamı ranı worambeahındı ranai yimbumbore yiboborıhi mburıhü aheihoarı yifarayeı ana, ngırıaboedı nımboei.

¹⁸ Asu Satanındı nendı ranai yimbumbore yibobore haya ahafehoarı yifarayo ana, asu nüngunde mamühı ngınındı manıngoa? Se wambo seiya, ‘Ai ana moaruwai nendıyei bogorı ahandı ndürı Berseburındı ngınındınamboani moaruwai nendambo hefoare arandı,’ masei.

¹⁹ Asu ro Berseburındı ngınındınambo moaruwai nendı ra raguanambo-mbarıhea mbonana, asu sıhei nendı ai dade ngınındınambo moaruwai nendı ra raguanamboru arunda? Sıhei nendı ranai sıheimbo yibobondundürühı sıhei hoafı ra anıhondüyopoanı mbisımo nafuindımboemo.

²⁰ Nga asu God ai ahandıhoarı wambo ngınındı ra sendırani ranı ngınındınambo moaruwai nendı ra raguanambo-arıheandı ana, awi se randıhi fífirindıhindı God ai ngınındı hıfandarandı ra sıheimbo-so tüküfemboane.

²¹ Nindou harı ngınındı ai munjuambo yifarı nımınehoarı gugure haya ahandı worı ranahambo hıfandarandı ana, ahandı munjuambo moatükunı ranai aboedı yagodımboe.

²² Nga asu nindou ngorü harı ngınındı hondü ai tüküfi nindou ranı-dıbo yifarıyafanımbo ahambo hıfınamboarırı ana, nindou munjuambo nindou fehefe yifarımbo napo ra fufundamündühı asu ahandı-mayo napo munjuambo ra nindou amurambo yibobondearümbui.

²³ Nindou düdi ai wandı ngeunindıyupoanı ehu aiana wambo yiboaruko-reandırıhı. Asu nindou düdi ai wambo farıhefendırı hefe nindou ranaheimbo gugurıfendürı-koate-ayu ana, ai aheimbo warıbadandırı wakındearümbui,” mehu.

*Moaruwai nendı ranai asükaiyo tükümfeyo
(Matyu 12:43-45)*

²⁴ Sisas ai yahuya, “Moaruwai nendı nindou-mayu ranahandı fiameahındı makosıfoendi ranai nıne hıfı nıñondı anaŋo ranınambo ranıhü warıhefe nımarımbo kokora howohane. Ai fondı ra mam-amboanı hoeifekoate-ayo ana, ai ahandıhoarı hoafındowohü anımboya, ‘Awi ro asükainda

wandî horombodîdi worî hînîngîmarîheandî raninambo hîhîrîndahe ñga,’ mbisimbœ.

²⁵ Asu ai ñgo worî ra hoeindeanda moanî aboedî yîhoarîhefe dîdîboado-yîmîndümbî fondarîmboe.

²⁶ Rananîmbo asu ai ñgo moaruwai nendî 7 bîdîfîrambo fihindamîndîndürî ñgo ai mamî ranî worambe nîmandeimboyei. Moaruwai nendî süngu tükümehindi ranai moaruwai hamîndî-ndeimboyei. Muñguambo ai nindou-mayu ranahandi fiambe gugurîndahi nîmandianî anîmbo nindou ranai horombo maramu nahurai nîmarîkoate moanî moaruwai hamîndî hondü nîmandümbui,” mehu.

Nîni nindou ai anîhondümbô hîhîfî-hîhîfîmandei

²⁷ Ranîyo asu Sisas ai ranî hoafî ra yare hoafîyuambe nîmorehî mamî ai nîmorehî nindowenihî afîndî menjoro ranî mbusümo botîfe Sisasîmbo hoafîyowohü yahoya, “Nîmorehî ndanai sîhambo wakîramîndînînî mbura tîtîhûmaranînî ranai ana hîhîfî-hîhîfîmbeyo-wamboane,” mehoamboyu.

²⁸ Asu Sisas ai sîmborî ahambô hoafîyundühhî yahuya, “Nindou dîdîyei ai Godîndî hoafî hîmborîyei mburîhü ranî-sünguarîhindi aianîmbo hîhîfî-hîhîfîmbeyo-amboane,” mehu.

Nindou bîdîfîri ai Sisasîmbo hepünîfeimbî moatükuni refembo düdumehindo

(Matyu 12:38-42; Mak 8:12)

²⁹ Nîmorehî nindowenihî afîndî ranai türehowohü ahambô akîmî kakîmarîhomîndei heiambôya aheimbo hoafîyundürühî yahuya, “Nindou hapondanambe anîmboei ndanai ana awi nindou moaruwai hamînd-anei. Ai ana hepünîfeimbî moatükuni hoeifemboanei hohoanîmoayei sapo wamboya ai anîhondü Godîndî ratüpuriyo ratüpuryu yaho fîfîfembohunda. Ñga asu aiana ñgîrî nîni-moatükuniyo tükefeyo ranahambo hoeindîhindî, ñga wanî. Aiana sapo nindou Godîndî hoafî hoafîyu-randeimbî ahandî ndürü Sonambo nîne-moatükuni tükümfeyondo ranî-moatükuni yangîrî anîmbo hoeindîhimboyei.

³⁰ Mare yahuraiyo Godîndî hoafî hoafîyu-randeimbî nindou Sona ai Ninife ñgoafîhü nindou amarei ranaheimbo yahurai-ane yaho nafuiyo-ndürîmbohunda tükümfeyo. Mare yahurai-anîmbo Nindou Hondü ndanai-amboani tükündüfimbui God ai nindou hapondanambe amarei ranaheimbo nafuiyo-ndürîmbohunda.

³¹ God ai nindoumbo yîbobofendürîmboayu ranî si tüküfeyoambe anîmbo bogori adükari nîmorehî hîfî warî kadüdanîpoedî ai tükündîfe nindou hapondanambe

animbœi ranaheimbo nini-moatükunî ai moaruwai ramarihindi ranimbo papî-hoafîndandürimboe. Ranîmoatükunî refemboayo ra nimboe sapo ai adükari bogorî Soromonindî ndofe fîfirîfe hoafî himborimbo-hündambo ahandî hifî bîdifîranî angunîpoedî hînîngire haya masino. Nga ro sîheimbo hoafehandûri nindou sîhei mbusümo anüngu aiana Soromonimbo ñgasündirümboani.

³² God ai nindoumbo yibobofe-mboayu ranî si tüküfeyoambe ana Ninife ñgoafîhündî nindou ranai botindahi nimboeimbo sîheimbo papî-hoafîndühürimboyei. Ai refemboayeî ra nimboe sapo Sona ai hoafî wataporimbo-maranda himborîyei mburîhü moaruwai hohoanîmo ahei ra hînîngîmarîhindi ranimbo-hûnda. Nga asu ro sîheimbo hoafehandûri sîhei mbusümo nindou mamî anüngu aiana Sonambo ñgasündirümboani,” mehu.

*Nindou-yafe hohoanîmoambe si nahurai
(Matyu 5:15; 6:22-23)*

³³ Sisas ai yare hoafiyuhî yahuya, “Nindou dîdî ai moai ram hai ra yimundîhi mburîhü wambûrî hoarehî dîbonapîrûhi rihündî, ñga wanî. Aiana moani sapo yimundîhi mbundîhümbo nîmoamo fondîwamî nindîhindanî anîmbo si ranai boakîboadeandanî nindou dîdîyei worambe fandahindûhi hoeindîhimboyei.

³⁴ Sîhei himboari ra sîhei hohoanîmo ranahandi ram hai nahurai-anendûri. Asu sîhei himboari ra aboedayondûri ana, sîhei hohoanîmoambe si ranai boakîboadeandürimboe. Nga asu sîhei himboari ranai moaruwaiayo ana, sîhei hohoanîmoambe nimbi bündearümboe.

³⁵ Ranîmbohündambo anîmbo se hîbadîhümbo, ñga asu sîhei hohoanîmoambe si amaro ranai nimbiindeamboe.

³⁶ Asu munguambo hohoanîmoambe sîhei fiambe ranai si yangirî boakîfoareandûhi gorugoanîni nimbi nîmarîkoate-ayondûri ana sîheimbo si ranai boakîboade-andürimboe ram hai si boakafoareandi nou,” mehu.

Sisas ai Farisi nindouyomo asu ahînîmbî hohoanîmo fîfirundeimbî bogorîyomo ahamumbo papî-hoafîmarapurî

³⁷ Sisas ai wataporimbra mbura asu Farisi nindou mamî ai hoafiyundûhi yahundoja, “Dügüftî dagoade-nîhoamboane,” mehundo. Ranîyo asu Sisas ai hüfu farîfi sesi fondîhü mamaru.

³⁸ Ranîyo asu Farisi nindou ranai Sisas warî popaikoate nîmarü sesi ra masesuwa hepünîmefiyu.

³⁹ Adükari ai hoafiyundühi yahuya, “Farisi nindou seana hoe sümündi hípíri asu sesi foefe sesi hípíri ra moanambühane ndoru popoaiaríhoemo. Nga síhamundi wagabeyahi ana hümbuhüni hohoanimo asu muñguambo moaruwai hohoanimoane amaropuri.

⁴⁰ Seana hihindi hohoanimo-yomondeimb-anemo nimboe apo God weindani naftimarandi ai wagabe-amboani naftimarandi.

⁴¹ Niñe hohoanimo aboedi síhamundi ñgusüfoambe amaropuri ranambo nindou dídiyei niñe napo mbonimbóaríhümündi ranaheimbo fandíhaundüri. Rawarundi animbo asu síhamundi muñguambo moatükuni ra aboedi yançirindimboe.

⁴² Farisi se hípoanimbóembou-anemo! Niimbœe apo seana muñguambo akidibou sesambefembo moatükuni wambifí nahurai ranane se yimunjurundümo mburu asu 10 ranahandi ñgorü bídifiri ra Godimbó yiboboru asíhoemo. Nga seana mbumundi hohoanimo asu Godimbó ñgusüfo pefembo hohoanimo ranahambo híninjírumboanemo. Se raní hohoanimo ra afíndi hohoanimo-ndimondühi asu se ñgorü ahinümbi ra híninjífe poani.

⁴³ Farisi, se hípoanimbóembou-anemo! Nga seana Sudayafe rotu wori ranambe bogorimbófe nímarimbóanemo hohoanimoemo. Asu nindou ai síhamumbo nindou afíndi himboahü híhífi-mbirihümuna yahomo houmboanemo.

⁴⁴ Se hípoanimbóembou-anemo! Se hoeifekoateimbí yif-ambe nahurai-anemo. Nindou yif-ambe ranahambo fífífekoate raníwamí hei hehi asu ranínambo moaruwai tükümehindi. Yahurai-ane síhamundi moaruwai hohoanimo wagabe ragu amaropuri ranai nindou-yafe hohoanimo moaruwaimbo-ndeandürimbœe,” mehu.

⁴⁵ Nindou mami ahinümbi hohoanimo fífíreandeimbí ai hoafiyuhí yahuya, “Yamundo-randeimbí, se raní hoafí Farisimbo hoafayafi ranana yíhoefombo kameihí moaruwaimbo-rowamunühanaft,” mehuamboyu.

⁴⁶ Asu Sisas ai hoafiyuhí yahuya, “Ahinümbi hohoanimo fífírundeimbí, Se hípoanimbóembou-anemo. Seana nindou bídifiriyei daboahamindiwamí nimboreibimbí mbisahümündi yahomo houmbo hüputüpüründümo nandundühanemo. Asu seana ñgiri akidou-amboani warí pandundi nimboreibimbí moatükuni aheiwamí manandundi ranahambo faríhefendüri hefe semindimbó, nga waní.

⁴⁷ Se hípoanimbóembou-anemo! Nga seana Godindí hoafí hoafiyomo rundeimbí síhamundi amoao mami hífokoamarupuri ranahamundi yifambe yihururu arundi.

⁴⁸ Seana nafuiyomo-ndühanemo, sapo sīhamundi amoao Godindī hoafī hoafīyomo-rundeimbīmbo hīfokoamarüpūrī ranahambo aboed-ane yahombo. Nīmboe sapo ai ahamumbo hīfokoamarüpūrī, nīga se ahamundi yīfambe yihururu arundi.

⁴⁹ Asu aboedi ndorīhoayoweimbī hohoanīmo Godindī-mayo ranai hoafīyowohū yahoya, ‘Ro Godindī hoafī hoafīyomo-rundeimbī asu hoafī sowandumo homo-rundeimbī ra koandīhe-heapurānī bīdīfrī hīfokoandupūrī-mboemo, asu bīdīfrīrambo moaruwaimbo-ndupūrīmboemo,’ meho

⁵⁰ Muñguambo nindou hapondanambe ai hütiyomo Godindī hoafī hoafīyomo-rundeimbī hīfīkoamarüpūrī. Horombo God ai hīfī nda nafrārandambe peyo haya sīnīmbo hapondadīdī nīmorehī nindowenihī burayei aheimbo yagodīmboe, nīga ranī süngumbo anīmbo tīnjīrīfo ndahümündimboyei.

⁵¹ Ai nindou hīfokoako-marüpūrī Aber nünguwamī pīyo haya sīnī Sekaraia nünguwamī kīkīre hīnīngīmareandi. Nīga asu ranahambo Godīmbo sesī sīhefe fondīkīmī Godindī worambeyo kefoaru marundi. Muñguambo moaruwai hohoanīmo ranahandī hüti ra nindou hapondanambe burayei aheimbo ranī süngumbo anīmbo tīnjīrīfo ndahümündimboyei.

⁵² Ahīnūmbī hohoanīmo fīfīrundeimbī, se hīpoanīmboembou-anemo. Nīga seana fīfīrīfe aboedi semīndīmbo-mayo ranahambo yipuri papīru hīnīngīrundühanemo. Nīga seana sīhamundihoari kefoundühīyomo-poani, nīga asu bīdīfrī ai kefoefe fīfīrīfe semīndīmbo seiani-ane asu se nafī gürarundüri,” mehu.

⁵³ Sisas ai worī nīmarūmbī ra hīnīngīre hayambo hu-ane ahīnūmbī hohoanīmo yamundu-rundeimbīyomo asu Farisiyomo ai ahambo moaruwaimbo-rūwurūhī düdüdürumaruri.

⁵⁴ Ai ahambo refi hoeifiyuwanī asu aboedi sīmbori hoafīkoate-nduanī ahambo papī-hoafīndīhuri yahomo houmboemo ramarüwuri.

12

*Farisi-yomondī yimbu yafambeimbī hohoanīmo ranahambo hībadüümbo
(Matyu 10:26-27)*

¹ Nindou afīndītausen gugureandühīyo asu sīmbori tīnjari yipütapūrīmayei. Ranīyu asu Sisas ai ahambo süngrurūrundeimbīmbo boatei hoafīyupurūhī yahuya, “Se Farisi-yomondī fufudīgoyo-randeimbī moatükunī yis ranahambo

hībadümbo. Ro hoafayahī ranana ahamundi yimbu yafambeimbī hohoanīmo ranahambo anahī hoafayahī.

² Nīne-moatükuni munjguambo hapondanambe gabudambe engoro ranana asu sūngunambo weindahī gabudiwamī nīmoamo yagodimboe. Asu nīne-moatükuni munjguambo dībo mengoro ranai weindahī fīfīnde fīfindendamboe.

³ Nīne-moatükuni nīmbī nīmaroanī hoafīmayei ra asu si peyowohū hīmborīndeimboyei. Asu nīne-moatükuni sedībo yipuri parīhi hehi hoafī sīmoasīnambo wataporīmbo-marīhündī ra weindahī worī bogīmondiwamī nīmboeimbo pukūna hoafīndeimboyei,” mehu.

*Sīhīri Godīmbo yaŋgīrī anīmbo yīhīmbo-ndīhurīmboane
(Matyu 10:28-31)*

⁴ “Wandafī mami, ro sīheimbo hoafehandūrī, nindou fi hoearī yaŋgīrī hīfokoaru arundi ranahambo se yīhīmboyopoani, nīga asu nīgīrī yīfīafī ana hīfokoandundi.

⁵ Nīga ro daboe yīhīmbombo ra sīheimbo hoafīndamboyahī. Godīmbo se yīhīmbondei sapo ai anīmbo hīfokoefe mburīmbo hai nīgoafīnambo koarīhefe rambo nīgīnīndeimbayu ranīmbo-hündā. Anīhondane, mami ranahambo yaŋgīrī anīmbo yīhīmbondefomboane.

⁶ Ndu akīdou hondahüfeimbī ra yimbu toeanambo yaŋgīrane pemīyei sahümundi arīhündī. Nīga asu God ai nīgīrī māmamboani mītanīndamündū.

⁷ Nīga asu God ai nūngunümbī mbirīnaŋīyo sīhafī mbīroambe amaro fīfīreamboani. Ranīmbo-anīmbo se yīhīmbo-ndeimboyei, seana Godīndī hīmboahū ndu akīdou ranaheimbo nīgasündī-hindürīmboanei,” mehu

Sīhīri yīhīmbokoate Sīsāsīndī ndūrī weindahī hoafīndefomboane

(Matyu 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸ Sīsās ai hoafīyuhī yahuya, “Ro sīhamumbo hoafehapurī nindou düdi nindou hīmboahū nūngumbo ro Sīsāsīmbo anīhondümbo-rīhīnīmboanahī ehu ana, sīmborī nindou ranahandī ndūrī Nindou Hondū ro Godīndī sūnambeahīndī nendī-yomondī hīmboahū nindou ranana wandani mbīsamboyahī.

⁹ Nīga asu nindou düdi nindou hīmboahū nūngumbo wamboya moai ahambo anīhondümbo-rīhīnī ehu ana, asu sīmborī amboani Godīndī sūnambeahīndī nendī-yomondī hīmboahū ai wandīyupoani mbīsamboyahī.

¹⁰ Nindou düdi ai Nindou Hondümbo moaruwai hoafayu ana, God ai amboawi mbüsümbui. Nīga nindou düdi ai Yīfīafī

Aboedî ranahambo moaruwai hoafayu ana, God ai ɳgîrî amboawi mbüsü, ɳga wanî.

¹¹ Ai sîhamumbo rotu worînambo papi-hoafî himboriyomo-rundeimbî asu bogori nindou-yomondî himboahü ndowapundümo ɳgomondanî ro nünjgunahurai asu nînî hoafî hoafîmandefî mbisîmo houmbo ranahambo afîndî hohoanimondîmboemo.

¹² Mamî ranî-sîmboanî anîmbo se nîne hoafî hoafîmbo ra Yifiafî Aboedî ranai sîhamundi hohoaniimoambe horînde dagapurîmboe,” mehu.

Kaki afîndeimbî nindoundî hîhindî hohoaniimo kafoefe hoafî

¹³ Nindou afîndî gugure menjoro ranambeahîndî mamî ai hu Sisasîmbo hoafîyuhî yahuya, “Nindou yamundo-randeimbî, se wandî amongoambo hoafîndafanî ai apendi-mayo napo yîhoehtî ra yîbobondîhoa-mîndembo,” mehuam-boyu.

¹⁴ Asu Sisas ai hoafîyundowohü yahuya, “Dîdî ai hoafîmayuwamboyo ro sîhafandî papi-hoafî himboriyohü yîbobofembo rana?”

¹⁵ Asükai hoafîyundürühî yahuya, “Se ndondîhi hîbadîhümbo, ɳga munjuambo moatükunt semîndîmbo afîndî hohoanimondîmboemo. ɳga se ɳgîrî koadürü koadürümbo nîngo napo ranîfîhî ndowandîft,” mehu.

¹⁶ Sisas ai kafoefe hoafî ra wataporîmbo-randühiya, “Nindou napo afîndeimbî mamî ranai hîfî ranîfîhî nümbûri hîfîreandanî afîndî safîmayo.

¹⁷ Nindou ranai aimbo nîmarü hohoani moyuhuya, ‘Ro nînî nünjungundiheambo, ɳga nümbûrambeahîndî sesî ra kurîfembo fondî wanayo,’ mehu.

¹⁸ Ranîyu asu hoafîyuhîya, ‘Awi ro nda sünjundihe. Wandî sesî worî ra munju bîrîboadîhe mbundîhambo mamî afîndî worîmbondîhî mbundîhambo wit asu amuri napo ra kundiheamboyahî.’

¹⁹ Rananîmbo wandîfimbo hoafîndahühîya, ‘Hapoana afîndî himboani aho ra sesîmbo aboedî napo ra wangeiane. ɳga nîmandefî sesî ra dagudifî hoe ndîmîndefî raraondîhundühi hîhîfî-hîhîfindefo,’ mehu.

²⁰ ɳga asu God ai hoafîyundürühî yahuya, ‘Seana ɳgusûfokoate nindou-anafî! Hapo nîmbîkoani anîmbo se yîfîndamboyaft. ɳga asu nindou dîdî ai napo sîhafî-mayo ndorandîfî masîhawandî ra mandemündâ?’ mehu.

²¹ Yahurai anîmbo nindou dîdîyei napo afîndeimbaye aheimbo tükündîfemboe, ɳga aiana Godîndî himboahü napo-koate-anei,” mehu.

*Ngusüfo pukiyowohü afındı hohoanımoyo hoango hoafi
(Matyu 6:25-34)*

²² Sisas ai ahambo süngrürü-rundeimbimbo hoafiyuhı yahuya, “Ro sıhamumbo hoafehapurı nda, Se nını sesi madagudifı mbisimo asu nını hoearı yıhoefı fi gabudımandıhu mbisimo houmbo afındı hohoanımondımböemo.

²³ Yaŋgırı nıŋgo ranane adükari hamındayo, ńga sesi ana moanane asükai fi-anə adükari hamındayo, ńga hoearı ana moanane.

²⁴ Asu awi se ndu nımoamo ahahabodei ranaheimbo hoeirundüri. Ndu ranai ana moai nını-moatükünü hoarı hıfıkarıhi, sesi yimuŋgurıhümündi hei worambe sıhehi raraorıhündi, ńga aheimbo ana God ai sesi ra sagadüri arandı. Nga seana ndu ranaheimbo ńgasündıhindürımböanei.

²⁵ Se ranı-moatükünümbö afındı hohoanımoayaſı ranai ńgırı fandıhenınanı akıdou gedühi safı yaŋgırı nımbafi.

²⁶ Asu se akıdou moatükünü yahurai ra ndofe hıfandıyokoate-ayaſı ra asu nüŋgundo adükari moatükünü ra hıbadımandanda?

²⁷ Nüŋgure hayamboyı wohı ahuriyei arıhündi ra hoeiru, aiana moai ahei fimbohunda hoearı kakıyei asu ratüpuriyei rıhündi. Nga ro sıhamumbo hoafehapurı horombo adükari bogorı Soromon ai napo afındıdeimbıyu, ńga ahandı yi-huru aboedi yihurumaramündu ra wohı ahuri ranai Soromonındı yihuru ra ńgasündeamboane.

²⁸ God ai wohı hapondanı yaŋgırı amaro ra hıfıhü hoearı yihurure hıniŋgiareandühani, ńga asu sümbo ana haiambe pifemboane. Se akıdou anıhondümbofe-koate-yomondeimbi God ai sıhamumbo amboa hoearı yihurundeapurımbui.

²⁹ Se nını sesimboyı mbisei asu nını sımındıramboyı mbisei hehi ranahambo afındı hohoanımondei ńgeimboyei, ńga yowanı.

³⁰ Godımbı anıhondümbofe-koate-yeimbı ana munju moatükünü ra semındımböane hohoanımoayeı, ńga Ape God ai fífreamboani se semındımbı afındı hohoanımoayeı ra.

³¹ Nga God ńginındı hıfandarandı ranahambo kokondundanı anımbı ranı amboanı dagapurümbui,” mehu.

*Aboedı napo gugurıfe hohoanımo
(Matyu 6:19-21)*

³² “Sıpsıp afındıfurı ra se yowanı yıhımbı-ndeimboyei, ńga ndühı sühüsi, sıhei Ape ai sıheimbo amboanı ńginındı hıfandarandı ranambe hıfandıyondürımbı yifirayu.

³³ Se sıhamundi napo ra kakıfihi koandıhou mbundu asu napo-koate-yeimbı ranaheimbo kakı ra dabudüri. Se

kakî foefe hîpîri yahurai ndowandümo nîmai moaruwaiyo rakoate-yoweimbî asu rananîmbo aboedî napo sünambe gugurîndundi. Ngîri sünambe ana fandîhoayo, ngîri hümbuhünî nindou ndahümündi asu süsîmbümî ai dagüdi.

³⁴ Sîhei ngusüfo ana sapo nahi sîhei napo yangorîti anîmbo kündarümbui.”

Nafîndihümîndi nîmandimbo hîbadihündî

(Matyu 24:45-51)

³⁵ “Se hoeari yihuru-rîhümündi amarei nou nîne-moatükuni tüküfemboayo ranahambo hîbadühündühi sîhei ram ra yimundîhinda simbeyowamboane.

³⁶ Se ratüpuriyei rîhundeimbî nahuraindeihî asu ahei bogorîmbo nindou ai nîmorehî semîndîmbo si ra hu mbura asu hîhîrifî huanî nou hîbadîhorî. Ai süfu yipuri fihi pîrakopîrakondandanî nîmai yipuri sübûdîhehindî.

³⁷ Asu ahei bogorî nindou ranai hu hîmboyuwanî yapombofekoate yanğiri nîmarei ahambo hîfandarîhorî ana, ai hîhîfi-hîhîfindei. Ro sîheimbo anîhondümboanahî hoafe-handûri bogorî nindou ranai ahandî warîhoandarümbî ngîsîharî hoeari ra yimundîhai mbunda hoafîndündürani sesi fondîkîmî nîmandeianî düdi sesi dagadürümbui.

³⁸ Ratüpuriyei-rîhundeimbî ranai nîmbî mbusümomboyo asu si hoafîmboyo hîfandîhümbo nîmareianî ahei bogorî nindou ranai hu hoeiareandûri ana, ai hîhîfi-hîhîfindeimboyei.

³⁹ Se fîfîndihindî sapo worî aharambûri ranai nînî-sîmboanîyo hümbuhünî nindou tüküfemboayu ra fîfirareandi ana, tükündafu hümbuhünî-ndîmboemo mbûsi haya günde nîmandümbui.

⁴⁰ Ranîmboane se-amboani hîbadihümbo, ñga Nindou Hondü ranai tüküfembo ra mîtanî-rîhümündi hehi hîdîbo-hîdîboyeiambe anîmbo kudümbui,” mehuam-

Nindou ratüpuriyafanî-rînandeimbî aboedî asu moaruwai ranahafandî kafoefe hoafî

(Matyu 24:45-51)

⁴¹ Pita yahuya, “Adükari hoafayafî nda yîhoefîmbo yanğiriyaftî asu munjuambo nindoumboyaft?,” mehuamboyu.

⁴² Sîmborî Adükari ai hoafîyuhi yahuya, “Nindou düdi ai aboedî ndore anîhondümbo fîfirareandeimbîyu haya aboedî ratüpuriyu randeimbeyua? Nindou ranahambo ahandî bogorî nindou-mayu ranai anîhondümbo-rîri hayambo wambo worambe sesinapo engoro ra hîfandîyohü ratüpuriyomo rundeimbî nindou ai sesi semîndî sîmboani segupuri rambohunda kaboadirî hînîngîndirümbui.

⁴³ Nindou ranahandı bogorı nindou ranai worambe tüküfi hoeiriranı ratüpuruøyu ana, moanı afındı hamındı hıhıfı-hıhıfı-mbiyuwamboane.

⁴⁴ Ro sıhamumbo anıhondümboanahı hoafehapurı, bogorı nindou ranai nindou ranahambo ahandı munjuambo moatükünü ranahambo hıfandımbı bogorımbondırı hıningındırımbui.

⁴⁵ Nga asu nindou ranai yare hohoanımoyuhuya, ‘Awi, wandı bogorı nindou ranai ıgırı nımeħünou hıhırındüfi düdü,’ yahu haya bodımondi ratüpuriyei rıhündeimbı nımorehı nindowenihı ranaheimbo bubuhaiyu sesi sesü bia ndümündü haya hıhındı hohoanımondümbui.

⁴⁶ Nga asu bogorı nindou ranahambo ahandı ratüpuriyu-randeimbı ranai mamı sımboranı ıgırı tükündifiyu mbüsı haya hıdıbo-hıdıboyuambe anımbı tükündüfimbui. Rananımbı bogorı nindou ranai bubundırı mbunda koandıheiranı ıgu nindou bıdıfırı hımborıkoate-yei rıhündeimbı babıdımbı nüngumbui.

⁴⁷ Ratüpuriyu-randeimbı ranai ahandı bogorı nindou ai refembo yifirayu ra fífıfreandı, nga ai refekoate-yu, asu bogorı nindou ai yifirayu süngefekoate-ayu ana, bogorı nindou ranai afındımbı bubundürümbui.

⁴⁸ Nga asu ratüpuriyu-randeimbı ranai ahandı bogorı nindou yifirayu ra fífıfekoate-yu haya ndofe ratüpurikoate-ayu ana, asu yimbumamımbı safı bubumboani. Sapo nindou dıdıyei afındı hamındı masahümündi ana, asu sımborı afındı hamındı mbısehindamboane. Asu nindou ranahei warıhü afındı hamındı asıhehindi ana, asu sımborı afındı masıhehindi ra ıgasündeandeimbı segodürımbı hohoanımombeye-amboane.”

*Sisas ai nindou yikürübüfe-ndürımboyu makusu
(Matyu 10:34-36)*

⁴⁹ “Ro makosahı nda hıfı ndanıhü hai püpfemboyahı makosahı asu hai ranai yimbeyowa sahehea yifar-ayahı.

⁵⁰ Nindou hoeambe hundürayeı nou ro asübüs afındeimbı hundürü-ndamboyahı, nga hundürü ra awi moai hundürüyahı ranımbıanahı ıgusüfo sıhayahı.

⁵¹ Se randıhi hohoanımondeihıya, ‘Ai ana yifarı yifarı hıfı ndanıhü engoro ra kıkıfembo makusu-ane,’ mbıseimboyei, nga wanı. Ro moai yifarı yifarı ranahambo kıkıfembo kosahı, nga nindou yikürübüfe-ndürımboyahı makosahı.

⁵² Hapondanı peyo haya aho ra nindou mamı ai ahandı fıkımınındı hondahüfeimbeimbayu ana,

yiębobondahimboyei. Rananimbo yimbumbündafe asu ḥgorü ḥgiimeimbindei hehi s̄imbori s̄imborindeimboyei.

⁵³ Rananimbo yiębobondahi mbundihü, nindowenih̄ n̄imori ai afindambo asu afind̄i ai n̄imorimbo hürütür̄i ndamboyafan̄i. Asu n̄imoreh̄i ai ahand̄i n̄imoreh̄i n̄imori-dib̄o s̄imbori hürütür̄indafe asu yamongoamindoho ai s̄imbori hürütür̄indafe rarandeimboyei,” mehu.

Mun̄guambo nindou n̄ine-moatükuni tükefeyo ranahandi n̄imindi moai f̄ifirihindi

(Matyu 16:2-3)

⁵⁴ Sisas ai nindou afind̄i ranaheimbo hoafiyundürüh̄ yahuya, “Se hoeirihindan̄ hüfihamind̄ hanuwanipoed̄ hoenimban̄ sifowan̄ hoeirihindühi hoendimboe seian̄ asu hoeyo arand̄i.

⁵⁵ Asükai se hoeirihindan̄ ḥgirisafinipoed̄ weri sifowan̄ yahimondimboe seian̄ asu yahimoyo arand̄i.

⁵⁶ Seana yimbu yafambeyeimb-anei, sapo se f̄ifirihimboanei n̄ine moatükuni hifin̄i asu sünambé tükefeyo ra. Asu n̄imboe n̄ine-moatükuni hapondan̄ God ai ratüpuri mayuwa tükefeyo ra f̄ifirifekoate-ayeia?” mehu.

Düdi s̄hambo hoafimayunin̄ dibo hoafi didiboadondowandi
(Matyu 5:25-26)

⁵⁷ “N̄imboe s̄ihafihoiri yiębobofekoate-ayaf̄i n̄ine-moatükuniyo aboedayo ranahamboa?

⁵⁸ Asu nindou ḥgorü ai s̄hambo papi-hoafiyoninimbo mbüsü haya yiębobore-randeimb̄ sowana hoaf̄ h̄imborimbo ndemündün̄i ḥguan̄i ana, se n̄mai ḥgaf̄ nafin̄i aboedi-aboedi-ndafineandi. Asu se refekoate-ayafand̄i ana s̄hambo papi-hoaf̄ ranin̄i-randeimb̄ nindou ranai hoaf̄ h̄imboriyu randeimb̄ind̄ warihündeanin̄a, prisman ai karabusambe h̄in̄iŋindeaninimbui.

⁵⁹ Ro anihondümboanah̄ s̄hambo hoafehanin̄i, se rando n̄imandifimbo kak̄ pemindaf̄i mehomo s̄imogodühi pemayaf̄i animbo tükündəfoamboyaf̄i,” mehu.

13

Nindou düdi anihondümbofekoate-ayu ana awarindihoeembui

¹ Ranisimboan̄ nindou b̄idifir̄i ranai Sisasimbo rarih̄i hoafiyehīya, “Nindou Garirihünd̄i b̄idifir̄i ai n̄inihond̄i h̄ifokoaru Godimbo s̄ihoundane Pairat ai h̄ifokoamarapuri. Ranayo asu ahamundi horī ra n̄inihond̄i horī Godimbo saimbo h̄ifokoamarundi ran̄i bitapire mamikarimayo,” masei.

² Sisas ai hoafiyuhı yahuya, “Rani-moatükunı tükümeleyo ra se rarihi hohoanımoyeiyani ahei moaruwai hohoanımo ra Garirihündi bıdífırı ranahei moaruwai hohoanımo ra nıgasündeamboyo?

³ Wanı, nıga ro anıhondümboanahı hoafehandüri, Se sıhei hohoanımo ra dıdıboadofe-koate-ayeı ana, munjuambo sıheimbo amboanı yahurai tükündifendürimboe.

⁴ Asu nünguriyeı 18 nindou Siroamıhündi aheimbo nımoeı worı hoandarı pıyowohü hıfokoamareandüri rana? Se rarihi hohoanımoyeiyani, Nindou worınambo hıfokoamareandüri ranahei moaruwai hohoanımo ra Serusaremıhündi bıdífırı ahei moaruwai hohoanımo ra nıgasündeamboyo?

⁵ Wanı, nıga ro anıhondümboanahı hoafehandüri, se sıhei hohoanımo ra dıdıboadofe-koate-ayeı ana, munjuambo se-amboanı yıfındeimboyeı,” mehu.

Nımı hisıyo rakoate ranahandı kafoefe hoafı

⁶ Sisas ai mami kafoefe hoafı wataporımbı-randühı yahuya, “Nindou mami ai ahandı wain nümbürambe süfuri nımındı ra hıfımareandi. Raniyo süngunambo süfuri nımındı ra hisıyohüpo yahuhaya mahu, nıga moai hisı mamamboanı hoeireandi.

⁷ Raniyu asu nindou ranai ahandı nümbürambe ratüpürüyu-randeimbı ranahambo hoafıyundühı yahuya, ‘Ro süfuri nımındı nda nıgımı himbanı sıni himboyarıhanda moai hisıyorandi, nıga hıtıboadowandi. Ai hisı-koate moanı hoangıre haya nıngombo nümbüri hıfı bıdífırı gabudarandi,’ mehu.

⁸ Nıga asu ahandı ratüpürüyu-randeimbı ranai sımborı hoafıyundühı yahuya, ‘Rıtıfo, awi moanı mami himbanı nıngı hoeireandühı anımbı, nıga hisımbayohüpo. Asu awi ro nımı ranı-fıkımı hıfıambı kakındıhı mbundiha, asu yafısühümı afümambe püpindıhı hoeindıheamboyahı.

⁹ Randıhe hoeindıheandane nıgorü himbanı ra hisındoanı ana, aboed-ane, nıga hisı-koate-ayo ana, hıtıfoefemboane,’ ” mehu.

Sisas ai moanı nıgoafımbı nımarımbı sihı nımorehı mami aboedımareandi

¹⁰ Sisas ai Suda-yafe moanı nımarımbı si ranambe ahei rotu worambe yamundimareandüri.

¹¹ Raniyo ranıhü nımorehı mami, 18 himbanı ahandı fiamble moaruwai nendi nımarımbı amoefoe semındı haya homarandi. Asu ahandı daboadı hamındı ra fare hayamboyo asu moai mbumundi botıfe nıngorandi.

¹² Ranîyo Sisas ai hoeireanda mayoa mborai mehundowa mahowa hoafiyundühi yahuya, “Me, hapoana anjünimbomayafî ra aboedi anafî,” mehu.

¹³ Sisas ai ahandiwamî warî manande-andamboyo asu nîmehünou mbumundi botife nîngombo Godîmbo aboedani yaho ñgusüfo pamareri.

¹⁴ Ranîyo Suda-yafe rotu worî hifandandeimbî bogorî ranai ñginindimayu Sisas ai moanî nîmarîmbo sihi nîmorehî aboedîmareandi ranîmbo. Nindou ranai hoafiyuhî yahuya, “Sapo 6 si-ane ratüpürîmbo siayo. Ngâ sapo aboedîfembo ana, ranî si anîmbo refemboyosi, ngâ moanî nîmarîmbo si ana yowan-ane,” mehu.

¹⁵ Adükari ai sîmborî hoafiyuhî yahuya, “Seana yimbuyafambeimbî nindou-anemo! Asu se moai sîhamundi burîmakau asu doŋgi ra muŋguambo si asu moanî nîmarîmbo sihi ranamboanî wofî fufurîhoundsûri mburu hoe sîmîndimbo sowandümondûri homo rundîyo?

¹⁶ Nîmorehî ro aboedîmarîheandî, nda ai Abrahamîndî nîmor-ane, asu ahambo Satan ai 18 hîmbanî kîkîhîramündî manüŋgu-ane. Asu ro ahambo moanî nîmarîmbo sihi aboedambo-fembo ra ahînûmbîyo.”

¹⁷ Sisas ai yare hoafîmayu-wamboemo asu ahandî hürütümbî-memo ranai amoanîngambo-mefundi. Ngâ asu bîdîfîrî afîndî mengoro ranai aboedi moatükuni ramareandi ranîmbo hîhîfî-hîhîfîmayei.

Sisas ai hoarî akîdouhündî adükari tüküfembo kafoefe hoafî hoafîmayu

(Matyu 13:31-32; Mak 4:30-32)

¹⁸ Sisas ai hoafiyuhîya, “God ñginindî hifandarandî ra nüŋgunahuraiyowa? Asu ro nüŋgundihe yîbobomandîhea?

¹⁹ Ai rahuraiane, nindou mami ai ahandî nümbürambe mastet hoarî hambomo nahurai akîdou hifîreandühani. Asu hoarî akîdou ranîhündî adükari tîkoani nahurai nîngowani, ndu ai ranîwamî ñgeramborûhi arîhündî,” mehu.

Fufudogoyo-randeimbî moatükuni yis ranahandi kafoefe hoafî

(Matyu 13:33)

²⁰ Asükai Sisas ai hoafiyuhî yahuya, “Ro asükainda God ñginindî hifandarandî ranahambo nîni-moatükunîfîhi yîbobomandîhea?

²¹ Nîmorehî ai fufudogoyo-randeimbî moatükuni yis semîndî haya wambürambe fraua bubufoare mbura yis ra babîfoareandanî fufudogoayo hafo nahuraiane,” mehu.

*Nafitambe akidou nafî ho
(Matyu 7:13-14, 21-23)*

²² Sisas ai Serusaremimbo huhüyu muñguambo adükari ḥgoafî asu akidou ḥgoafî aheimbo wataporimbo-maranduri hu.

²³⁻²⁴ Nindou ḥgorü ai Sisasimbo hoafiyundühi yahuya, “Adükari, yimbu mamî nindou yangirî aboedambo-mandahindîyo?” mehuamboy. Ai sîmbori hoafiyuhî yahuya, “Yipuri nafitambe akidou ranambe kefoefembo hütihütindei, ḥga nindou afîndî ai-amboani hütihütindeimboyei ranambe kefoefembosi, ḥga ḥgirîndei.

²⁵ Sǖngunambo wori aharambüri ai yipuri papareandi ana, se weindanî nimboeimbo yipurifîhi pîrako-pîrakondîhündühi anîmboya, ‘Adükari, yipuri sübûdühawamuni, mbiseimboyei. ḥga sîmbori hoafindühiya, ‘Ro moai sîheimbo fîfîrîheanduri,’ asu ‘Se nahani-hündamboyei?’ mbüsümbui.

²⁶ Rananîmbo se hoafindafühîya, ‘Ro se-dîbo sesi sahusifi hoe sîmîndefî asu yîhoefî ḥgoafî nafî hohü yamundowamuni marandi’ mbiseimboyei.

²⁷ Asu ai sîheimbo hoafindühi anîmboya, ‘Ro moai sîheimbo fîfîrîheanduri, ḥga asu nahani-hündamboyei? Andai ragu, ḥga seana moaruwai hohoanîmoyei rîhündedeimbanei,’ mbüsümbui.

²⁸ Se aranîndeihî asu yahafî hitihündühi nimboeimboyei, ḥga Abraham, Aisak, Sekop asu Godîndî hoafî hoafiyomorundeimbi ai God hîfandarandi ranambe nimandeimboyei, ḥga asu sîheimbo ana ragu moeindanî pindîhirîmboyei.

²⁹ Rananîmbo nindou afîndî ai hüfîhamîndî süfuwanîpoedi, hanuwanîpoedi, hîmbori yimbunîpoedi ai God ḥginîndî hîfandarandi ranambe sesi fondîkîmi tükündahi nimandeimboyei.

³⁰ Rananîmbo nindou dîdiyei haponda adükariimboehindi aiana sǖngunambo akidoumbo-ndahimboyei, ḥga akidoumboehindi aiana sǖngunambo adükariimbo-ndahimboyei,” mehu.

*Sisas ai Serusaremimbo hîpoambo-marandi
(Matyu 23:37-39)*

³¹ Ranî-sîmboanî Farisi bîdîfîri ai sîfomo Sisasimbo hoafiyomondowohü yahomoya, “Andai ndanühündambo ragu hafî, ḥga Herot ai sîhambo hîfokoeftenimbo yahumboani!” mehomo.

³² Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, “Ngomo nindou sisîndîra randeimbi ranahambo hoafindîmo, ḥga hapo sümbo ana ro moaruwai nendi fiame nîmareimbi

raguanambo-rīheandüri asu nindou aboedambo-rīheandürühi anahī. Ngā asu ḥgimī si anīmbo wändi ratüpuri ra moendindi-heamboyahī.

³³ Asu ro hapo, sūmbo, asaŋgu ranana nafī ḥgamboyahī. Ngā sapo Godindī hoafī hoafīyurandeimbī ana ḥgirī amurühi hifokoandüwuri, ngā Serusaremihü anīmbo hifokoandü-wurimboemo.

³⁴ Serusarem, Serusarem! Seana Godindī hoafī hoafīyomo-rundeimbī sīhambo sowana koehefepura masinīmo ra nīmoeinambo hifokoaroapuri arandi. Ro afindimbo sīhafī nindou ranaheimbo kakaro hondī nīmorī gugureandüri mbanendi hoareharamindo nou mbanendi hoarehī-fendürimbo samboyahī, ngā moai se yifirīyei.

³⁵ Haponda sīhafī worī ranambe nīnī akidou-amboani yangorīkoate worī yangirī hamindindimboe. Ro hoafehanīnī, se ḥgirī hoeindī-hindirīt, ngā ḥgombo se wambo randīhi hoafīndiehīya, ‘God ai aboedi-aboedi-mbīriramboane Adükärindī ndürinambo akusu nda,’ mbīseimboyei,” mehu.

14

Sisas ai nindou anġġünüm̄bi aboedim̄ariri

¹ Moanī nīmarimbo sihī Sisas ai Farisi bogorindī worambe sesi sesimbo mahuwa nindou ai ahambo ndorüwuri hīmboari safühīmarüwuri.

² Ranīhü nindou mamī yirwarī fiyuweimbī mamaru.

³ Ranīyo Sisas ai Farisi nindou-yomo asu ahīnūmbī hohoanīmo fīfirundeimbī-yomo ahamumbo hoafīyuhīya, “Moanī nīmarimbo sihī ra nindou aboedi-femboyo asu yowanīyo?” mehu.

⁴ Ngā asu ai moai ahandī hoafī simborī hoafīyomo. Ranīyo asu Sisas ai nindou ra serümündü aboedirirī mbura koamarīherü.

⁵ Sisas ai ahamumbo hoafīyupurühīya, “Sīhamundi nīmorīyo asu burmakauyo ai moanī nīmarī sihī feamongoambe pīrayo ra nīmai hümandīhouyo asu wanīmandīyo?” mehu.

⁶ Ranīyomo asu moai ahambo simborī hoafīyomondo.

Se yowanī sīhafī fimbo roana ndorīhehe-andeimb-anahī yahopoani

⁷⁻⁸ Sisas ai hoeireapurane nindou sesi sesimbo hoafīmayua tükümefundī ranai nīmarīfondī aboedi hamindīwamī nīmarimbo hohoanīmo-memonda yare hoafīyuhīya, “Nindou ḥgorū ai sīhambo nīmorehī semindambe sesesimbo hoafīnduanī ḥgafühī ra se

nimarifondi aboedühi ndowandimboyafi, ḥga nindou ndorihoeimb ahambamo amboan hoafiyomondowohüpo.

⁹ Nindou sīhafanimbo yiboboambo hoafimayupira mahafani ranai düdü sīhambo hoafindühiya, ‘Nindou ndanahambo sīhafi-mayo fondi ra sabado,’ mbüsümbui. Randifiyuwan asu se amoaningindafi mbunda ḥgafit bīdīfirani fondiwami nimandimboyafi.

¹⁰ ḥga sīhambo hoafindeiani ḥgaführi ra fondi sapo akidou yahuriṅgoahuri safi-mayo raniwami animbo nimandifti. Rananimbo sīhambo hoafimayunina mahafi ranai ḥgu hoein Deaninan wan hoafinduhüya, ‘Wandafti, fondi aboedühi ndaniwami sūhüfi nimarifti,’ mbüsüwan asu bīdīfirī amuri mafandihindi ranai sīhambo nindou adükaranī mbiseihü ahinindeimboyei.

¹¹ Nindou dīdīyei ai ahei fi botarihindi ana, God ai hīfinambo-ndearümbui. Asu nindou dīdīyei ahei fi hīfinambo-arihindi ana, God ai aheimbo botindearümbui,” mehu.

Se takini ndowandimboyafi

¹² Sisasimbo nindou hoafimayundoa mahu ranahambo hoafiyundühi yahuya, “Hüfünimboyo asu nimbambe yo sesesimbo ra, se yowanī sīhaft ḥgunindit, fikimīnindit, boagirī, sīhaft napo afindeimbī wandafti aheimbo yangirī mborai yahopoani. Asu simbori amboan ḥgorüsümboan hoafindeiani ḥgafanī sesi ndahüninimboyei.

¹³ Ranamboasi, ḥga se sesesi-ndaführi ra napo-koateyeimbī, fi moaruwaiyeimbī, tījari moaruwaiyeimbī asu himboatihariyeimbī aheimbo animbo mborai mbisafi.

¹⁴ Rananimbo God ai sīhambo aboedi-aboedindeaniṅimbui, nimboe sapo aiana napo-koate-wambo asu ḥgirī simbori nini ndehindi. ḥga aboedi nindou ai yifthündi botiyahindi simboan God ai takini daganinimbu.

Sisas ai nimorehi semindi simboan sesesimbo kafoefe hoafit hoafimayu

(Matyu 22:1-10)

¹⁵ Mami simboan nindou mami sesi fondiwami Sisas-dībo nimareimbō God ḥgīnindit hīfandarandi ranambe nimareimbō seses-ayeı hoafit hīmboriyo haya hoafiyundühi yahuya, “Nindou ranai hīhīfī-hīhīfīmbeyei-amboane,” mehuamboyu.

¹⁶ Sisas ai hoafiyundowohü yahuya, “Nindou mami ai afindit sesesimbo hohoanimoyu haya nindou afindimboya ‘Mborai’ mehpurit.

¹⁷ Mami munquambo sesi sindi naframindoan ahanti ratüpuriyu randeimbimbo hoafiyundowohü yahuya,

'Nindou ro hoafimehapuri ranahamumbo sowana hafi hoafiyafipuruh i animboya, 'Mborai, munjuambo sesi sindi nafiramindimboane' mbisafi.

¹⁸ Nga asu munjuambo nindou ranai moeimbo ngiri didefi mehomo. Nga ngorü ai boatei hoafinduh iya, 'Ro hifi pemiya heheambo wamboanah i nga hoeindihea samboanah i asu ro ngiri didih i, mehu.

¹⁹ Ranikimi ngorü ai hoafinduh iya, 'Roana burmakau 10 ratupurimbohunda pemiya heheambo wamboanah i nga randihe hoeindihea samboanah i, nga asu ro ngiri didih i, mehu.

²⁰ Asu bidifiranambo nindou-mayu ranai hoafiyuh i yahuya, 'Ro ana hapondan i yangiri nimorehuh i-yahe heheambo wambo ngiri didih i, mehu.

²¹ Ran iyo asu ahanti ratupuriyu-randeimb i ai hihiri fi hifu ahanti bogorimbo nindou ai yiboaruko-memo ranahambo hoafimayundo. Ran iyu asu bogori ai ngusifoambe moaruwaiyuh i hoafiyuh iya, 'Nimehunou asükai ngafi munjuambo adukari nafih u asu munjuambo akidou nafih u, napo-koate-yeimb i, fi moaruwaiyeimb i, yitijari moaruwaiyeimb i asu himboatihari ra fufondandifindur i duguf i, mehu

²² Sün gunambo ratupuriyu-randeimb i ai hoafiyundowoh u yahuya, 'Bogori, ro ramar iheandi se hoafimaya fi sün gu, nga awi fondi aningo,' mehuamboyu.

²³ Ahanti bogori ai hoafiyundowoh u yahuya, 'Ngafi tükündaf o hawa akidou naf i asu nimambe naf i ngafuh i hoeindowandüruh i ana hüti hoafindafani mbüsühüsiamboane. Rananimbo wandi fondi ra simongori mbeyowamboane.

²⁴ Ro nindou weanguruh i hoafimehapuri ra ngiri didai amboan i wandi-mayo sesi ra apindeandi,' mehu," Sisas ramehu.

*Nindou düdi ai Sisasimbo sün gufembonduh i ana ndonde hohoanimondu hoeindeanduh i animbo
(Matyu 10:37-38)*

²⁵⁻²⁶ Nindou afindi ranai ahanti süngu tümareandamboyu asu aheimbo hihiri fi hoafiyundüruh i yahuya, "Nindou düdi ai wambo süngureandırüh i asu ahanti hondafindi, nimorehi, nimori, akohoandi rehimam i aheimbo asu ahantihoarimbo amboa afindi hohoanimoyuh u wambo akidou-yangiri hohoanimoayu ana, nindou ranai wandi süngureandeimb i-yupoani.

²⁷ Nindou düdi ai wandi süngunambo ahambo tijirifo afindi tükefeyo ranahambo moanane yahu njinindi nijgokoate-ayu ana, ai wandi süngureandeimb-i-yupoani.

²⁸ Sapo se afindi hoandari worimbombo hohoanimoayaifi ra weanjuruh i mandifi hohoanimondaf i nüngunümbi kaknambo wor nda moendimandihini mbisaf hohoanimondaf i hoeindowanduh animb o randowand.

²⁹ Asu refekoate-ayafi ana, se kambohoani yangiri fondo hininqindo hawa asu moendifekoate-ndafan bodimondi ai shambo tirifoefo hoaf-i-n dahüninimb oyei.

³⁰ Ai randihi hoafindeihiya, ‘Nindou nda worimbomarandiyo si, nga moai moendireandi,’ mbiseimboyei.

³¹ Adükari bogori nindou ngorü ai adükari bogori ngorüdibo yifiarimbo hohoanimoayu ana, ai nimandü hohoanimondu hoeindeanduh animb o rambüfiywamboane. Ai nimandü hohoanimondu hoeindeanduh animb o 10,000 ami ra 20,000 ranahambo wangeimandyo.

³² Asu ngoründuh ana, bogori ngorü ai anguniyuambe animb o nindou ngorü koandihiran i nimai hu hoafiyuwani asu aboedi-aboedi-mbeyafine-andamboane.

³³ Mami rahuraiane se munquambo moatükuni ranahambo ambe yahokoate-ayafi ana, ngori se wandi süngurowandir-i-randeimb i tükündafaandi,” mehu.

Sisasimbo anihondümbo-fimbi nindou ana sor nami nahurai-ane

(Matyu 5:13; Mak 9:50)

³⁴ Nam i ana aboed-ane, nja nam i ra budesowan i aparikoate-ndoani ngori ahandi apar i ra koadürü koadüründife hininqindifeyo, nja wan i.

³⁵ Nam i moaruwai yahurai ana ngori nümbürambeahindi sesi ranahambo fandihendan i aboedi tükündifeyo. Asu ngori hihamoe awai bitapindihu nümbürambe dígehundi, nja wan i. Nja nindou ai moani pindihimboyei. Se didiyei himboambeimbaye i ana, ndondihi himborinde i.

15

Sisas ai sipsip mami mafar ihoayo kafoefe hoaf i hoafimayu
(Matyu 18:12-14)

¹ Takis kaki sowandumo-rundeimb i-yomo asu nindou ai ranahamumbo moaruwai-anemo asei raniyomo ai munquambo sinimo Sisasindi hoaf i himbori-memo.

² Raniyomo Farisi asu ahinumbi hohoanimo yamundurundeimb i ai momori hoaf i yomonduh i yahomoya, “Hoeiru, nindou ndanai moaruwai hohoanimoyomondeimb i

sepurimündü hînîngîreapuri mbura asu nîmarü aibabîdî sesi sowasümo arundi,” mehomo

³⁻⁴ Ranîyu Sisas ai ranî kafoefe hoafî ra hoafîyupurûhi yahuya, “Nindou mamî ai ahandî 100 sipsip moangui fandandeimbî-hündî asu mamî ai afarîhoayo ra nüngumandüfia? Ai amuri 99 ranaheimbo rande hînîngîndeiranî wafuwamî wohî dagüdi wakîndîhindanî animbo asu ñgorü mafarîhoayo ranahambo kokonda wakîndeambui.

⁵⁻⁶ Nindou ranai sipsip mafarîhoayo-mayo ra kokora hoeiareandi ana nindou ranai ahandî sipsip ranahambo afîndî hamîndî hîhîfî hîhîfîndühi warambuhiwami nande ndemündü haya ñgoafîna ñgumbui. Rananîmbo ahandî ñgunindî asu woriyimbu-rîneandeimbî ranaheimbo hoafîyuhîya, ‘Se robabîdî hîhîfî-hîhîfîndei, ñga ro wandî sipsip mafarîhoayo ra asükai hoeirîheamboanahî,’ mehu.

⁷ Ro hoafehandûri, mare yahurai-anîmbo nindou düdi ai moaruwai hohoanîmo hînîngîre haya aboedi hohoanîmoayu ana, sünambe afîndî hamîndî hîhîfî-hîhîfî animbo tükündîfemboe. Ñga asu nindou 99 aboedi hohoanîmoyeimbî aheimbo ana ñgîri yahurai hamîndî hîhîfî-hîhîfî tükündîfeyo,” mehu.

Kaki mafarîhoayo kafoefe hoafî

⁸ “Nîmorehî mamî ai 10 kakî ambeimbi sepurimîndoane asu mamî pîmayu. Rananîmbo asu ram yimunde mbunda yîhoarîndo wakîndeandühi kokonda hoeindeamboe.

⁹ Ai kokora hoeireandühi ahandî ñgunindî asu woriyimbu-rîneandeimbî ranaheimbo hoafîyowohü yahoya, ‘Se robabîdî hîhîfî-hîhîfîndei, ñga ro wandî kakî mafarîhoayo ra hoeirîheamboanahî,’ meho.

¹⁰ Mare yahurai anîmbo, nindou moaruwai hohoanîmoyumbü ai moaruwai hohoanîmo hînîngîre haya aboedi hohoanîmoayu ana, Godîndî sünambeahîndî nendî ai hîhîfî-hîhîfî-ndîmboemo,” mehu.

Nindowenihî nîmorî ñgoafî hînîngîre aنجунî mahu kafoefe hoafî

¹¹ Ranîyu Sisas ai hoafîyuhîya, “Nindou mamî ai nindowenihî nîmorî yimbumarapîri.

¹² Asu akîdî nîmorî ai afîndambo hoafîyuhîya, ‘Napo sapo wambombuimbî-mayo ra ndawandîri,’ mehu. Ranîyo asu afîndî ai napo ra nîmorî yimbumbo yîbobomareapîri.

¹³ Ranîyu asu moai amîtata akîdî ai ahandî napo ra sagadûri mbura ranîfîhîndî kakî ra semündü mbura aنجунî ñgorü hîfîna mahu. Ranûhî ahandî muñguambo kakî mamîkare mbirîmafoareandi.

¹⁴ Ahandı muŋguambo kakı ra mbirifoare hayamboyuane asu ranı hifihü sesi waniyowohü asu nımorı ranai worambe nıni kikefoefekoate-yuhü wembombomayu.

¹⁵ Ranıyu ai hu nindou mamı ıgoafı aharıhündı ahandı ratüpuriyu randeimbımbo-mefiyuwa asu nümbürına koamarıheira moatei ginırınambo moaŋguimbo mahu.

¹⁶ Asu nımorı ranahambo nindou ıgorü ai-amboanı moai sesi sagado ranıyo wembomboyuhü nımi hisı hıpırı moatei masahüsi ra sesımbo hohoanımomayu.

¹⁷ Asu süngeunambo ndore hohoanımoyuwa mayowamboyu, ‘Wandı apendı ratüpuriyomo-rundeimbı aiana sesi afındı mbasıhoemo. Ngı ndanıhü anımboahı nda ro wembombo yıfımbo yanğır-ayahı.

¹⁸ Ambe-hoango, ngı ndühi hınıngındıhe hehea ngı apembo hoafındahandowohü anımboya, ‘Ape, ro sıhambo asu Godımbo moaruwai hohoanımo-yahapırımboanahı.

¹⁹ Hapondanı ana ro nindou aboedıyahıpoanı, ngı ıgırı se wambo wandı nımorı mbısaftındırı. Ngı moanı se rando hınıngındowandıra sıhafı ratüpuriya rıhandeimbı nahurai tükündahaemboane,’ mbısamboyahı, ‘mehu.

²⁰ Ranıyu asu nımorı ranai ranıhü hınıngıre haya ahandı afındı sowana ndamefiyu. Ai angunı ıgahı suntuambe afındı ai hoeirirühı ahandı nımorı ranahambo hıpoambomarırı. Ranıyu asu afındı ai pıpıyu hüfu warı kafoarırı haya wakıkıhi-marırı.

²¹ Nımorı ai hoafıyuhıya, ‘Ape, ro moaruwai hohoanımoyamboanahı sıhambo asu Godımbo amboanı. Ngı hapondanı ana ro nindou aboedıyahıpoanı, ngı ıgırı se wambo wandı nımorı mbısaftındırı,’ mehuamboyu.

²² Asu afındı ai ahandı ratüpuriyomo-rundeimbımbo hoafıyuhı yahuya, ‘Nımehünou hoearı aboedı sowandumo sıfomo yihuruwuri. Asu warambeahındı moatükünü kikıfoaruwuri, yırı hoearı güdündo.

²³ Asu burmakau nımorı safeimbı manııgo ra hıfokoandu mandu houmbo anımbo dagudifıhümbo hıhıfı-hıhıfı-ndefomboane.

²⁴ Wandı nımorı nda yıfımbomayuyosı, ngı asu yanğırı haponda anıngı! Ai mafarıhoayuyosı, ngı haponda hoeiarıhuri,’ mehu. Ranıyo ai sesesi-yomondühı hıhıfı-hıhıfımemo.

²⁵ Asu amoŋgo nımorı ai nümbürambe nüŋgu mbura worıkımi huane gita hoafıyowohü heirümemeo ra himborımayu.

²⁶ Ranıyo asu ratüpuriyu-randeimbı mamımbo düdurirühı yahuya, ‘Nınmboe ndana?’ mehuamboyu.

²⁷ Asu ratüpuriyu-randeimbì ai hoafiyundowohüya, ‘Sihafì amond-ai aboedì tükümeifiyu, ñga ranimboyo ape ai burmakau nìmori mami safeimbì hifokoare mande hayambo sahusifühì hihifì-hihifayefì,’ mehu.

²⁸ Ranìyo asu amongo ai ñginindirürühi moai sesesi-mayei ranambo hu, ñga wantì. Ranìyo afìndì ai hu sesesi ranambe hombo hütihüti-marüri.

²⁹ Asu amongo nìmori ai afìndambo yare hoafiyundowohüya, ‘Ro sìhambo afìndì himbanì moani ratüpurìya rìhandeimbì nahurai hoafì himboriyahühi farìheheanìnì marìhandì. Ñga se moai wambo wandì wandafì babidimbo hihifì-hihifìyohü sesesimbohündà meme nìmori amboani sawandì.

³⁰ Ñga sìhafì nìmori ranana, sìhafì-mayo kakì ra nìmorehì wosìhoaforì hohoanìmoyei rìhünndeimbìyei-fihì moendìre haya tükümeifiyu-ane asu ahambo burmakau nìmori safeimbì ra hifokoaro mamandowando,’ mehu.

³¹ Asu afìndì ai hoafiyundowohü yahuya, ‘Nìmoakidou, se ro-dìbo manimbafanesì, ñga munjuambo moatükunì wandì-mayo ra sìhafane.

³² Sìhìri hihifì-hihifì-ndefomboane nìmboe sapo sìhafì amond-ai yìfìmbo-mbuimbìyusì, ñga asu haponda yançiri tüküfi anüngu. Asu ai mafarìhoayuyosi, ñga haponda hoeiarìhuri,’ mehu,” Sisas mehu.

16

Anihondü aboedì hamìndì napo

¹ Sisas amboani ahambo süngrürü-rundeimbìmbo hoafiyupurühi yahuya, “Nindou mami ai napo afìndeimbìyu hayamboyu asu ahanti napo ra hifandimbo nindou ñgorü serümündü hìnìngìmarirì. Ranìyomo asu nindou bìdifìri ai nindou ranahambo papi-hoafirürühi yahomoya, ‘Bogorì, sìhafì napo ra mbiri-mafoareandi,’ mehomondo.

² Ranìyu asu napo afìndeimbì-mayu ranai ahanti napo hifandandeimbì bogorì-mayu ranahambo mborai yahundo hürüheirü mbura düdurirühi yahuya, ‘Hoafì ra nüñguriyo ro sìhafì ratüpurì ranahambo himborimayahì? Ñga se ñgafì wandì kakì raninambo nìni ratüpurìyo ramarowandì ra sürü papında ndawandì, ñga ñgiri se wandì napo hifanda-randeimbìndaftì,’ mehu.

³ Ranìyu asu ratüpurì hifanda-randeimbì-mayu ranai aimbo hoafiyuhìya, ‘Ro nüñgumandahe wandì bogorì ai ratüpurì ranambeahìndì raguanambo-areandìri ra? Roana hifì hirimbò ñginindiyahìpoani asu aheimbo moako-moakombo amoanìngìmboanahì.

⁴ Ro fífirihemboanahi nîne-moatükuni süngefeyowanî nindou ai wambo semîndîndirî worînifendîrimbo ra, mehu.

⁵ Ranîyo napo hifandandeimbî-mayu ranai ahandi bogorîndî kakî masowandumo ranahamumbo mborai yahupuri hümarîhepuri. Asu weangurühîndîdidi-mayu ranahambo dûdurirûhi yahuya, ‘Se nüngunümbîyo wandi bogorîndî-mayo kakî masowandîfî?’ mehundowamboyu.

⁶ Asu ai sîmborî hoafiyundowohü yahuya, ‘100 adükari hîpîri werîyo,’ mehuamboyu. Asu napo hifandandeimbî ai hoafiyuhî yahuya, ‘Nîmehünou sîhafî ndûri paiaroweimbî pepa ra ndowandîfî hawa 50 adükari hîpîri pandowandî.’

⁷ Asükai ñgorümbo dûdurirûhiya, ‘Se ra nüngunümbîyo masowandîfî?’ mehundowamboyu. Asu ai sîmborî hoafiyundowohü yahuya, ‘100 bek witîyo,’ mehuamboyu, asu hifandîrandeimbî ai hoafiyundowohuya, ‘Sîhafî ndûri parundeimbî pepa ra sowandîfî hawa 80 bek pandowandî,’ mehu.

⁸ Ranîyo asu napo afîndeimbî-mayu ranai anîhondümbo hoafîkoate hifandîrandeimbî-mayu ranahambo hoafiyuhî yahuya, ‘Se nîni-moatükunîyo sîhambo süngefumambo tükufemboayo ranahambo wudiopoaporo hohoanîmoayañi ra aboed-ane,’ mehu. Nga ro hoafehapuri, nindou ai hifînîndî moatükunîmbo hohoanîmoyei arîhündî ranai diboadorîhoeimbî nahurai-anei, ñga rananei asu nindou sürühehindeimbî ranaheimbo süngefumambo nîni-moatükunîyo tükufemboayo hohoanîmo ra ñgasündarîhindûri.

⁹ Ro sîheimbo hoafehandürî hîfî ndanîhündambo kakî napo ranî süngefumambo se nîmorehî nindowenihî babîdi ñgunindîmboehindi, ñga süngefumambo kakî semîndîmbo ra munjuyoambe sîheimbo ndemündündürî worînindeiranî asu se koadürümbo koadürümbo nîmandeimboyei.

¹⁰ Nindou düdi ai akîdou moatükuni ndore hifandarandî ana, asu adükari moatükuni amboanî ndonde hibandambui. Nga asu ai akîdou moatükuni ndofe hifandîkoate-ayu ana, asu ñgîrî adükari moatükuni amboanî ndonde hibandandi.

¹¹ Asu se kakî napo hîfî ndanîhündambo moaruwai ra ndofe hifandîkoate-ayei ana, asu se ñgîrî napo hondü ra hibadîhündî.

¹² Se nindou ñgorundi napo ndofe hifandîkoate-ayafî ana, asu se ñgîrî napo sîhei hondü ra ndondîhi hibadîhündî.

¹³ Nindou ñgorü ai ñgîrî yimbu bogorî nindouyafandi ratüpürümbî nüñgu. Nga nindou ranai ana bogorî ñgorü

ranahambo moaruwaimbo-ndirühi asu ɳgorü bogorı rana-hambo ɳgusüfo pandirümbui. Se ɳgırı kakımbó ratüpuri asu Godındı ratüpuri yıboboambo ɳgusüfo padowapırı.”

Sisas ai ahınüm̄bi asu ɳginındı God hifandarandı ranahambo hoafımayu

(Matyu 11:12-13; 5:31-32; Mak 10:11-12)

¹⁴ Farisi nindou, kakımbó yanğırı ɳgusüfo parunde-imbi-memo, ranai ranı hoafı hıhımborıyomo houmbo asu Sisasımbó tıkkıfınambo-marurı.

¹⁵ Ai sımborı hoafıyupurühi yahuya, “Seana nindouyei hımboahü aboedı hımboyomondühənemo, ɳga God ana sıhamundi hohoanımo ra fífıreapurımbó-ani. Nıne nindouyei hımboahü aboedı hamındayo ra Godındı hımboahü ana moaruwai hamındane.

¹⁶ Mosesındı ahınüm̄bi hohoanımoyo asu Godındı hoafı hoafıyomo rundeimbi-yomondı hoafı ra wataporımboru sıñımombo asu Son ai tüküfi nüŋguambe kaimayo. ɳga Son nüŋguambe peyo haya asıno ndanana God ɳginındı hifandarandı aboedı hoafı ra munjuambo ɳgoafı tükefeyo. Ranane asu God hifandarandı ranambe kefoefembo munjuambo nindou ai hamındı tütüngarıhehindı.

¹⁷ Hıfı sünü ranai munjundımböe, ɳga Godındı-mayo ahınüm̄bi hohoanımo ranana ɳgırı akıdou-amboanı awarındıhoeyo.”

Nımorehı semındıhında hıniŋgıfembo yamundıfe hoafı

(Matyu 5:31-32; 19:9; Mak 10:11-12)

¹⁸ “Nindou düdi ai ahandı nımorehı hıniŋgire haya asu ɳgorü asemündü ana, ai moaruwai wosıhoafırı hohoanımoyumbo-ani. Asu nindou düdi ai nımorehı horombo ahandı nindowenihı ai moei yahumbü asemündü ana ai-amboanı moaruwai wosıhoafırı hohoanımoyumbo-ani.”

Napo afındeimbı asu Rasarusı-yafandı hoafı

¹⁹ Sisas ai hoafıyuhi yahuya, “Nindou mamı ai kakı napo afındeimbıyu haya asu ai hoearı aboedı-aboedı yihuruyu haya munjuambo si sesı aboedı sesühi nımarü marandı.

²⁰ Nindou mamı napo-koate ahandı ndürı Rasarus ai ahandı fi masımei yanğırıyu haya napo afındeimbındı yipuri nafıtambeihü nımarü marandı.

²¹ Ai napo afındeimbındı-mayo sesı fu fondıwamıñındı pındoanı dagadı yahuayamboyu ramefiyu. Ranıyo asu yaforı ai hei ahandı masımei ra mongoarühi marıhündı.

²² Sün̄gunambo Rasarus ai yifimayuamboyo asu sün̄nambeahindı nendı ai sowaründümo hafomo Abrahamidībo hın̄ıŋgīmarüwurt. Asu napo afindeimbı̄-amboanı̄ yifimayuwa hif̄i kamarı̄horı̄.

²³ Asu yifiafī ńgoafı̄hü napo afindeimbı̄-mayu ranai asübüs̄i afındı masemündü. Asu ai hı̄mboyuane angunı̄ goagu Abraham ai Rasarus parümündü haya manı̄mbafanı̄.

²⁴ Ai hoafı̄yuhı̄ya, ‘Abraham, wambo hı̄poamborowandırı̄! Se Rasarus koarı̄haworanı̄ hoe warı̄ foare hürämündı̄ süfo wandı̄ amı̄ndasümo kusı̄mbireandırı̄, ńga wambo hai hüf̄inambo muŋgunambo-arándırı̄,’ mehu

²⁵ Abraham ai hoafı̄yuhı̄ yahuya, ‘Wandı̄ nı̄morı̄, se yangırı̄ nı̄mbafambe aboedı̄ moatükuneimbı̄-mayaftı̄, ńga asu Rasarus ai moaruwai mamaru. ńga asu ai haponda ndanı̄hü aboedı̄ mamaruwa asu şe asübüs̄i asowandırı̄.

²⁶ Ngorǖ-moatükunī ra ai hoe apoarī afındı̄ mbusümondǖ kık̄ireamunı̄mboane, ńga ńgırı̄ dı̄dai badı̄hoei ndühı̄ düfu asu ńgırı̄ dı̄dai badı̄hoei rühı̄ düfu,’ mehu.

²⁷ Asu napo afindeimbı̄ ai hoafı̄yuhı̄ yahuya, ‘Ape, refe ana Rasarus koandı̄haworanı̄ apendi worı̄na mbı̄huwamboane.

²⁸ Ro hondahüfeimbı̄ akohoandeimbı̄-anahı̄ rananı̄mbo Rasarus ai hoafı̄nduanı̄ asübüs̄i afındı̄ semındı̄ naftı̄ kosı̄koate-mbeyomo-ndamboane,’ yahuhaya hoafı̄mayu.

²⁹ Abraham ai hoafı̄yuhı̄ya, ‘Ai ana Mosesı̄ndı̄-mayo ahın̄umbı̄ hohoanı̄mo asu Godı̄ndı̄ hoafı̄ hoafı̄yomo-rundeimbı̄ sürü papı̄marundī ra hoeindundühı̄ fı̄firı̄ndumboemo.’

³⁰ Napo afindeimbı̄ ai hoafı̄yuhı̄ yahuya, ‘Wanī, Ape Abraham! Nindou düdi yifı̄hündı̄ ahamumbo sowana ahu ana, ai ahamundī moaruwai hohoanı̄mo ńgorǖ sün̄gundundühı̄ asu anı̄hondümbı̄-ndumboemo.’

³¹ Abraham ai hoafı̄yundowohü yahuya, ‘Asu ai Mosesı̄ndı̄ hoafı̄ hı̄mborı̄koate-yomo, Godı̄ndı̄ hoafı̄ hoafı̄yomo-rundeimbı̄-yomondı̄ hoafı̄ hı̄mborı̄koate-ayomo ana, asu ńgırı̄ nindou yifyeimbı̄-yei hoafı̄ amboanı̄ hı̄mborı̄ndomo,’ mehu.

17

Moaruwai hohoanı̄mo ai anı̄hondümbı̄fe hohoanı̄mo hif̄inambore arandi

(Matyu 18:6-7; 18:21-22; Mak 9:42)

¹ Sisas ai ahambo sün̄grürǖ-rundeimbı̄mbo hoafı̄yupurühı̄ yahuya, “Awi sün̄gunambo mamı̄karambo moatükunī moaruwai tükündı̄femboe asu ranı̄ sün̄gumbo wambo nı̄morehı̄ nindowenihı̄ ai moaruwai hohoanı̄mondeimboyei. Hı̄poanı̄mboe-mbouanei nindou düdi

nimorehı nindowenihı ranaheimbo rareandanı moaruwai hohoanımoaye. Nindou ranahambo ana moaruwai hamindı anımbo tükündıfemboe.

² Asu ai rareandani nımorehı akidibou ndanai moaruwai hohoanımoaye ana nindou ranahambo amindasümoambe nımoei hondı wofifihı kife mburimbo hoe hohoeambeahı pifiyuwani hanu yifimbo ra aboed-ane.

³ Ranimbo-hündambo anımbo se hibadihümbo. “Asu sıhafı wandaftı ranai moaruwai hohoanımonduanı se ahambo hoafindafuhı, sıhafı moaruwai hohoanımo ra hininjindowandi mbisafindo. Asu ai ahanti moaruwai hohoanımo ra hininjindeandani ana, se ahambo amboawi mbisafi.

⁴ Asu nindou ranai sıhambo mamı sihı 7-mbo moaruwai hohoanımoyu mbura asükai 7-mbo hu sıhamboya, ‘Karıhası, ro sıhambo moaruwai hohoanımo-mayahaniını, ehu ana, ahanti moaruwai hohoanımo ra amboawi mbisafi,’ mehu.

Anihondümbofe hohoanimo

⁵ Ahanti hoafı sowandümo homorundeimbı ranai Adükariımbo hoafiyomondühı yahomoya, “Se rarowandanı yihoeftı anihondümbofe ra afindimbeyo.”

⁶ Mehomondamboyu asu Adükari ai sımbori hoafiyupuruhı yahuya, “Asu sıhamundi anihondümbofe ranai mastet hoarı nahurai akidouayo-amboanı se nımi ndanahambo hoafindimondühı anımboya ‘Firihoeftı hawa ahasihari kameihı hafimbo hoe hohoeambe nimbaftı, mbisimondanı asu nımi ranai se hoafimemo süngu randifemboe,” mehupuri.

Ngorü nindoundi ratüpuriyu-randeimbındi ratüpuri

⁷ Sisas ai hoafiyuhı yahuya, “Nindou mamı seambeahindi ai ahanti ratüpuriyu-randeimbı ranai nıgu nümbürambe hifı hirindu asu sipsip hifandinda mbundambo asükai worinambo düduwanı, ai hoafindudowohuya, ‘Nimehınou sınifı nımarifımbo sesi sowasiftı, mambüsindoyo?’

⁸ Wanı, nga ahambo anımboya, ‘Wandı boatei sesi ra diıdiboadondo ndao hawambo anımbo asu se hoeari güdo mbunda nımandiftı hibadandiranı ro boatei sesi dagadi hoe ndimindahaimbo nımandihanı anımbo asu se sıhafı sesi ra süngu dowadiftı, mbüsümbui.

⁹ Asu bogori nindou ranai ahanti ratüpuriyu-randeimbı nindou ranahambo hififimandürayo ahanti hoafı hiboriyuhı süngumareandi ranimbo-hündä? Wanı.

¹⁰ Ranimbo-hündamboane se-amboanı God ai hoafimayu ra munju ratüpurayomo ana se randu hoafindimondühıya, ‘Roana aboedi ratüpuriyefı rihundeimbıyefipoanı, nga

ranī ratüpuri ranana yīhoefimbo ratüpuriñdimo yahu hoafimayu ranīyo ratüpuriñmayefi, mbisimo.”

*Sisas ai mīmanīho masimeimbī nindou 10
aboedimareapuri*

¹¹ Sisas ai Serusarem ngoafina yare huhiyu Sameria asu Gariri-yafe hifī yipupuiambe naft mahu.

¹²⁻¹³ Ai hu ngoafī mamī ranīhū tükifiuwāne, nindou 10 mīmanīho masimeimbī ranai homo ahambo naftinī hoeimarūwuri. Ai angunī nīngomombo raru mīngiyomo hoaffiyomondūhi yahomoya, “Sisas! Nindou Adükari! Se yīhoefimbo hīpoambo-rowamuni,” mehomondo.

¹⁴ Asu Sisas ai ahamumbo hoeireapurūhi hoaffiyupurūhi yahuya, “Se ngomo Godimbo sesi sīhou-rundeimbī ahamumbo anīmbo sīhamundi fi ra nafuindimondani anīmbo asu ai tümbürüpuramboane,” mehu. Ai naft homondane ahamundi fi ranai asükai aboedi tükumefeyo.

¹⁵ Asu nindou mamī ahamundi mbusümo ranai hoeireandanī ahanti fi ranai asükai aboedi-mayowamboyo, ngoafinambo hīhīrīfi huhü pukuna hoaffiyuhī Godimbo aboed-ani mehu.

¹⁶ Nindou ranai hu Sisasindī yirikimi piyu yaneturumbō hīhīfīmarūri. Nindou ranai ana Samariahündiyu.

¹⁷ Sisas ai nindou ranahambo hoeirirī haya hoaffiyuhī yahuya, “10 aboediñmayafundi. Ngā asu ngorū 9 ra nūnguyafunda?

¹⁸ Asu nīmboe nindou ngorū sīrambeahindi mamī ndanai yanġirī sūnī Godimbo hīhīfarūra?”

¹⁹ Asu Sisas ai nindou ranahambo hoaffiyundowohū yahuya, “Botyafo hawa hafi, ngā sīhafi anīhondümbofe ranaiyo aboedambo-mareanīni,” mehundo.

*Nindou Hondü ranai weindahī tükündüfimbui
(Matyu 20:23-28; 24:37-41)*

²⁰ Farisi nindou ranai Sisasimbo düduyafundūhi yahomoya, “Nūngusümboanī God ngīnindī hīfandarandi ra tükümändīfea?” mehomondamboyu. Asu Sisas ai sīmbofi hoaffiyupurūhi yahuya, “God ngīnindī hīfandarandi ranai tükufemboayo ranī-moatükunī nafuimbohunda ngīrī nīnīmoatükunī tükündīfeyoanī nindou ai ahei hīmboarinambo hoeindihindi.

²¹ Ai ngīrī randīhi hoafindeihīya, ‘Hoeirīhi aiana ndanī,’ mbisei asu ‘Goagu ra’ mbisei. Nīmboe, sa po Godindī ngīnindī ranana sīhei mbusümo-ane enjoro.”

²² Ranīyo asu ahambo sūnegrurū-rundeimbīmbo hoaffiyupurūhi yahuya, “Sūnegrumbo ranī-moatükunī ranai tükündīfemboe, rananīmbo se Nindou Hondündī si ra

hoeifembo afındı hohoanımo-ndı̄mboemosı̄, ı̄ga se ı̄gırı̄ hoeindundī.

²³ Rananı̄mbo sı̄hamumbo hoafındı̄deihı̄ya, ‘Hoeiru, aiana goagu anüngu ra’ mbı̄sei asu ‘Hoeiru, aiana ndanüngu,’ mbı̄seimboyei, ı̄ga se yowanı̄ anı̄hondümbofeihü ho kokopoanī.

²⁴ Sapo wabürüs̄t ranai sünü ı̄gorü hı̄mboranı̄ tüküfe haya ho ı̄gorü hı̄mboranı̄ kararamı̄ndo, yahurai anı̄mbo ndı̄mboe Nindou Hondü ai ahandı̄ tüküfembo sīhı̄ ra.

²⁵ ı̄ga asübüs̄t afındı̄ boatei ndemündı̄ mbundambo asu nindou ndanı̄ sı̄mboanı̄ anı̄mboei ranai ahambo daboadı̄ hı̄hı̄rındı̄horı̄ mbundühümbo-ndeianı̄ anı̄mbo ndı̄mboe.

²⁶ Horombo Noa nǖnguambe ramefeyo yahurai anı̄mbo Nindou Hondü ranai tüküfemboyuambe-amboanı̄ randı̄femboe.

²⁷ Sapo Noa nǖnguambe nindou afındı̄ ranai sesı̄ sahüsü, hoe sı̄mındı̄dei, nı̄morehǖhı̄yafu, anamı̄ndühı̄yahi raraorühı̄ heimbo mamı̄ bı̄dı̄fı̄ranambo sīhı̄ Noa ai botambe ma-farı̄fiyu-wamboyo hohoambu afındı̄ ranai kosowohü nindou ra hı̄fokoako-mafoareandı̄.

²⁸ Horombo Rot nǖnguambe ramefeyo yahurai anı̄mbo ndı̄mboe. Munjuambo nindou ranai sesı̄ sahüsü hoe sı̄mındı̄dei, napo pemı̄yei, kakı̄ semındı̄mbo koarı̄hehi, nǖmbürǖ hı̄fırı̄hi, worı̄mborühı̄ raraomarı̄hündı̄.

²⁹ ı̄ga Rot ai Sodom ı̄goafı̄ ra hı̄nı̄ngı̄re haya hu sı̄mboanı̄hai asu sarfa nı̄moei ranai hoe nahurai sǖnambeahı̄ndı̄ pütapı̄yowohǖ munjuambo nı̄morehı̄ nindowenihı̄ hı̄fokoako-mafoareandı̄.

³⁰ Mamı̄ yahurai anı̄mbo Nindou Hondü ranai weindahı̄ tüküfi sı̄mboanı̄ amboanı̄ randı̄femboe.

³¹ Ranı̄-sı̄mboanı̄ nindou ı̄goafı̄hǖ amaru ranai ı̄gırı̄ kebuai ahandı̄ napo worambe enjoro ra ndemündü. Asu mamı̄ yahuraiane nindou nǖmbürambe anüngu ranai ı̄gırı̄ ahandı̄ worı̄nambo hı̄hı̄rındı̄fǖ ngu.

³² Sapo Rotı̄ndı̄ nı̄morehı̄mbo tükümfeyo ra se hohoanı̄mondı̄mo. Ai hı̄hı̄rífı̄ ı̄goafı̄hoeimareanda yı̄fı̄mayo.

³³ Nindou dı̄diyei ahei yanı̄gırı̄ nı̄njo ranahambo afındı̄ hohoanı̄moyeihı̄ kıkı̄harı̄hümündı̄ ana, awarı̄ndı̄hoemboe. ı̄ga nindou dı̄diyei ahei yanı̄gırı̄ nı̄njo ranahambo afındı̄ hohoanı̄mokoate-ayeı̄ ana, aboedambo-ndı̄femboe.

³⁴ Ro sı̄hamumbo hoafehapurī, nindou yimbu ranai mamı̄ fondı̄wamı̄ guguiyafanı̄ apafanı̄ ra God ai ı̄gorümbo nderümündühı̄ ı̄gorü rande apofondı̄wamı̄ dı̄geirümbui.

³⁵⁻³⁶ Nı̄morehı̄ yimbu ranai mbanı̄ hı̄rayafe ra God ai ı̄gorümbo ndemündühı̄ ı̄gorü rande hı̄nnı̄gı̄deambui,” mehu.

³⁷ Sisasimbo süngrürü-rundeimbı ai düduruwurühi yahomoya, “Rani-moatükuni ra nahü tükümandıfea?” Asu Sisas ai simborı hoafıyupurühi yahuya, “Yifınimoko yangorowohü ana, koaheimb-ane hei sahüsi arıhündi,” mehu.

18

Nimorehı kai asu yıbobore-randeimbı-yafe kafoefe hoafı

¹ Sisas ai ahambo süngrürü-rundeimbıimbo dıdıbaftferambo yiboaruko-ndımboemo yahu haya kafoefe hoafı mami yamundıfe-purımbohunda hoafımayupuri.

² Sisas ai yare hoafıyuhi yahuya, “Mamı adükari ngoafıhü nindou yıbobore-randeimbı mami ai manıngu. Aiana moai Godımbo yıhimboyu asu nindoumbo afındı hohoanımoyu randı.

³ Ranıyo adükari ngoafı ranıhü nimorehı kai nıngó haya ho nindou yıbobore-randeimbıimbo hüti hoafıyondo randühıya, ‘Wandı hürütümbı ai wambo hürütarandırı, nga se wambo hoafı yıbobofe ra farıhawandırı,’ meho.

⁴ Gedühi safıyu nindou yıbobore-randeimbı ranai nimorehı ranahambo fehefembo moei mehu. Nga humbo süngunamboyu ai ahandı fımbo hoafıyuhiya, ‘Sapo ro moai Godımbo yıhimboyu asu nindoumbo hohoanımoya rıhandı.

⁵ Nga nımboe nimorehı kai ranai munjuambo si wambo tıñırıfo sai arandımbo anımbo ro ahambo fandıhehe hehea ahandı papi-hoafı ra himborında. Asu ro refekoate-ayahı ana wambo sowana munjuambo si dıdı ndandanı wambo süngunambo garıbındeaa-ndırımboe,’ ” mehu.

⁶ Asükaiyu Adükari ai hoafıyuhi yahuya, “Se nindou yıbobore-randeimbı moaruwai ranahandı hoafı ra himborıyomo.

⁷ Nimorehı nindowenihı God ai wandanei yahundüreimbı ranai nımbınımbı si munjuambo Godımbo aranı aranayeı ra aheimbo fehefendüri-koate-mandüyo? Asu awi fehefendüri-koate ahei hoafı ra hıhimborıpo-mandüyo? Wanı.

⁸ Nga ro sıhamumbo rarıhe hoafehapuri, ai ahei papi-hoafı ra nımeħünou himborınduhü yıbobondeambui. Nga Nindou Hondü ai kudümbo nımorehı nindowenihı hıfı ndanıhü anımboei ahei anıhondümbofe ra hoeimandeyo?” ” mehu.

Farisi nindou asu takı semündü-randeimbı-yafandı kafoefe hoafı

⁹ Nindou b̄idifir̄i ai ahamundi fimboya aiana mbumundi hamind-anemo, ḥga ḥgorü nindou aiana mbumundi-yomopoani ehomo ranahambo Sisas ai kafoefe hoaf̄i hoaf̄imayu.

¹⁰ “Mam̄imbo nindou yimbu ranai d̄idibaf̄ifembohündə Godind̄i wor̄na mahafan̄i. Mam̄i ai Farisihünd̄iyu asu ḥgorü ai takis kak̄i semündü-randeimb̄iyu.

¹¹ Farisihünd̄i ranai ahandipoanimbo nüngumbo ḥgusüfoambe d̄idibaf̄ifih̄iya, ‘God, ro s̄ihambo h̄ihfar̄ihanin̄i, roana moai nindou b̄idifir̄i rar̄hi ar̄hünd̄i süngrurihe hehea d̄ibokor̄iya, t̄ikai hoaf̄iya asu n̄imoreh̄i s̄isihimoya r̄ihand̄i. ḥga roana nindou takis kak̄i semündü-randeimb̄i gogu ran̄i nahuraiyahipoani.

¹² Ro mam̄i w̄ik ranambe yimbumbo sesi weh̄iya asu munguambo moatükun̄i ro asahamind̄ih̄i ra 10 yibobor̄he hehea s̄ihambo mam̄i b̄idifir̄i s̄ihehe ar̄ihand̄i,’ mehu.

¹³ ḥga takis kak̄i semündü-randeimb̄i-mayu ranai ahandipoanimbo ak̄idou angun̄i saf̄ manüngu. Ai sünambe himbo-koate mbiro türe nüngumbo ahandi ḥgusüpoahüh̄i purük̄ireandühi yahuya, ‘God, ro moaruwai hohoanimoya r̄ihandeimb̄-anah̄i, ḥga se wambo h̄ipoambo-rowand̄ir̄i,’ mehu.

¹⁴ Ro s̄ihamumbo hoafehapuri, takis kak̄i semündü-randeimb̄i-mayu ranai wor̄nambo ḥguwan̄i ai an̄imbo Godind̄i himboahü mbumundi nindou-ndümbui, ḥga Farisi nindou ana wan̄i. Sapo mam̄i yahuraiane nindou d̄idiyei ahei fimbō h̄ifinambo-ar̄hind̄i aheimbo God ai botindearümbui. ḥga asu nindou d̄idiyei ahei fimbō botar̄hind̄i aheimbo God ai h̄ifinambo-ndearümbui,” mehu.

*Sisas ai n̄imoakidiboumbo h̄in̄ingirihindüra wambo sowana mbüsühüsi, mehu
(Matyu 19:13-15; Mak 10:13-16)*

¹⁵ Ran̄iyei nindou b̄idifir̄i ranai Sisasimboya ai war̄ nande haya d̄idibaf̄i-mb̄ifindüra sei hehi n̄imoakidibou fufur̄ihümündindüri tükümehind. ḥga asu ahambo süngrürü-rundeimb̄i-memo ranai nindou ranaheimbo ḥgin̄ind̄i-marundürt.

¹⁶ ḥga asu Sisas ai hoaf̄iyuh̄i yahuya, “N̄imoakidibou ra aheimbo h̄in̄ingindihindüra ndühi wambo sowana mbüsühüsi, ḥga ḥgir̄i bobohindundüra. Sapo God ḥgin̄ind̄i h̄ifandarandi ra n̄imori ak̄idibou ndahurai aheiane,” mehu.

¹⁷ Sisas yahuya, “Se nda fifir̄indundi, nindou d̄idiyei God ḥgin̄ind̄i h̄ifandarandi ra n̄imoakidibou sahümündi ar̄hünd̄i nahurai semündikoate-ayeı ana, ḥgir̄i keboehind̄i, ḥga wan̄i,” mehu.

*Nindou napo afindeimbì ai Sisas-dìbo wataporìmayu
(Matyu 19:16-30; Mak 10:17-31)*

¹⁸ Suda-yafe bogorì nindou ranai Sisasimbo dëdurirühiya, “Nindou yamundo-randeimbì aboedi, ro yaŋgìri koadürü koadürümbo nìngombo ra nìni-moatkunì nünungondihendühi mandahamindihà?” mehundowamboyu.

¹⁹ Asu Sisas ai ahambo sìmborì hoafiyundowohü yahuya, “Nìmboe se wambo aboedi asafa? Moai nindou dìdi ai aboediyu, ñga God yaŋgìr-ani aboedayu.

²⁰ Sapo se ahinümbì hohoanimo ra fìfìrowandi: Se yowanì nìmorehi sisihimoyo asu anamindihoadi bìrabìriyopoani, wosihoaforì hoafiyopoani, nindou hifokoepepoani, hümbuhüniyopoani, se yowanì ñgorümbo tìkefe-hefe papi-hoafiyopoani, asu se sìhafi me-apembo ahinindafühì ahafe hoafì himborindafti,” mehu.

²¹ Nindou ranai sìmborì hoafiyundowohü yahuya, “Ro nìmorì akidouyahambe peya hehea hambo hapondanì ro ranì ahinümbì ra sùngurihe arìhandi,” mehu.

²² Sisas ai ranì hoafì ra himborìyu haya, sìmborì hoafiyundowohü yahuya, “Awì mamì moatkunì se radowandi. Sìhafìmayo napo ra nindou ñgorümbo dabadürühi ranifihindi kakì asowandifi ra napo-koateyeimbì ranaheimbo dabadüri. Rananìmbo se sùnambe napo afindeimbì-ndamboyati. Ranì boatei ranì-sùngundo mbundambo anìmbo asu wandi sùngu dìdifi,” mehu.

²³ Ñga nindou ranai Sisas hoafìmayu ra himborìyu haya ñgusüfoambe nìmbìmayu, nìmboe sapo ai napo afindeimbì wambo.

²⁴ Sisas ai horiranì mayoa hoafiyuhì yahuya, “Nindou napo afindeimbì ana God ñgiñindi hifandarandi ranambe kefoefembo tìñümbane.

²⁵ Nìñhondì mamì ahanti ndüri kamer ranai ana hoeari kakìmbo nir ambenafì kefoefembo tìñümbiyopoani, ñga nindou napo afindeimbì ai God ñgiñindi hifandarandi ranambe kefoefembo ana, tìñümbane,” mehu.

²⁶ Nindou bìdìfìri ranai hoafì ra himborìyeihehi dëdurìhorühi seiya, “Asu refe ana, nindou dìdi ai yaŋgìri koadürü koadürümbo manüngua?”

²⁷ Sisas ai sìmborì hoafiyuhì, “Nìni-moatkunìyo nindoumbo tìñümbayo ra Godìmbo ana tìñümbiyopoani,” mehu.

²⁸ Asu Pita ai hoafiyuhì yahuya, “Awì! Ro yìhoefì ñgoafì hìnìŋgìrihu hohu sìhafi sùngu masinefti,” mehundowamboyu.

29-30 Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, “Ro sīhamumbo anīhondümboanahī hoafehapuri, nindou düdi God ḥgīnīndī hīfandarandi ranahambohunda ahandī ḥgoafī, nīmorehi, akohoandi, boagīrī nīmoakidibou hīnīngareändürī ana, hīfī ndanīhū God ai aheimbo afīndī moatükuni dagadürümboi. Asu süngunambo aho ra yangīri koadürü koadürümbo nīngō ra ndahümündimboyei,” mehu.

Sisas ai yifīyo hefe yifīhündī botifembo-mayu ranahambo asükai hoafīmayu

(Matyu 19:16-30; Mak 10:17-31)

31 Sisas ai süngrürü-rundeimbī 12 sepurimündü hīnīngīreapuri haya hoafiyupurühi yahuya, “Hīmborīyomo! Haponda sīhīrī Serusaremīnambo anefī ahahifī. Ranīhū anīmbo sapo Godīndī hoafī hoafiyomorundeimbī nindou ai Nindou Hondū ranahambo nīnīmoatükuniyo tüküfembo horombo sürü papīru masīhoemo ra anīhondü tükündīfemboe.

32 Ai ahambo ndīfoyei warīhünduwurīmboemo. Rananīmbo ahambo tīkīfīnambondīhorī, türüfoefe hoafīndeī, asu ḥgūrī tīfīndahi raraondīhümboyei.

33 Rananīmbo asu ahambo ndūfuri ndūfurībādūwuri mbundümbo hīfokoandūwuri-mboemo, ḥga ḥgīmī sindo haya süngunambo asükai botīndūfimbui,” mehu.

34 Ḫga asu ahambo süngrürü-rundeimbī ai moai hoafī ra türüfoaru fīfirundi. Hoafī ranahandī nīmīndī ra moai ahamundi hohoanīmoambe weindahīfeyo. Asu ai moai Sisas nīmboe hoafīmayu ra akīdou-amboanī fīfirundi.

Sisas ai nindou hīmboatīharī moako-moakoyu-randeimbī aboedīmarirī

(Matyu 20:29-34; Mak 10:46-52)

35 Sisas ai Seriko ḥgoafīkīmī huane nindou mami hīmboatīharī nafīkīmī nīmarümbo nindou heiyani kakī napombo moako-moakoyu marandi.

36 Ai hīmborīyuwanī awai nendī afīndī ranai tūmareandamboyu, asu nindou ranaheimbo düdureändürühī yahuya, “Nindou ra nīnīhündī?” mehundüramboyo.

37 Asu nindou ranai seiya, “Sisas Nasaretīhündī ranai ndanafī masīnuamboanīyefī,” mehomondamboyu.

38 Nindou hīmboatīharī ranai pukūna hoafī karīhoeihū hoafiyuhī yahuya, “Sisas, Defitīndī ahuirī, se wambo hīpoambo-rowandīrī.”

39 Asu nindou horomboyahi masīnei ranai ḥgīnīndī hoafiyahündowohū seiya, “Se hoafī kīkīrandīfī,” maseiamboyu. Asu nindou ranai asükai hoafī pukūna

karıhoeihüya, "Sisas Defitindi ahuiri, se wambo hipoamborowandırı, " mehuamboyu.

⁴⁰ Ranıyo Sisas ai hu nüngumbo nindou himboatıharı ranahambo ahambo sowanambo semündühombo hoafımayu. Nindou ranai hu manünguwa Sisas ai düdurirühı yahuya,

⁴¹ "Ro sıhambo nıni-moatkunı nününgufenınımboyo se hohoanımoayafa?" mehundowamboyu. Asu nindou ranai yahuya, "Nindou Adükari, ro wandı himboarı ra asükai aboedimbeyowa samboanahı."

⁴² Sisas ai sımborı hoafıyundowohü yahuya, "Sıhafı himboarı ra aboed-ane. Sıhafı anıhondümbofe ranı süngumboyafı se aboedayafı," mehu.

⁴³ Asu mamıhari ahandı himboarı ranai bırımahoeeyowamboyu Sisasındı süngu huhü Godımbo aboed-ani mehu. Nindou afındı ranai ranı-moatkunı ra hoeirıhinda mayoa ai-amboanı Godımbo aboed-ani masei.

19

Sisas ai Sakiusındı worına mahu

¹ Sisas ai Seriko ngoafı mbusümo naftı hu ıgasünde haya mahu.

² Huane asu nindou mamı ranı ngoafıhü mamaru ahandı ndürü Sakius ai napo afındındeimbı, takis kakı sowandümorundeimbı-yomondı bogorıyu.

³ Ai Sisasımbı nüngunahurai nindouyu yahuhaya hoeifimbo mehu, ıga nımorehı nindowenihı afındı burıyeimbo ahambo hoefimbo fondı gümərihinda asu Sakius ai bodıfo wambo ranımbı ıgırı ahambo hoeindırı.

⁴ Ranıyu asu ai horombofi pıpıyu hu haya nımiındı nımoamo mahafı Sisasımbı hoeindıhını yahuhaya. Ai fıfıre haya Sisasımboya naftı mamı ranınaftı anımbı düdü haya ıgumbui yahuhaya.

⁵ Ranıyu Sisas ai ranıhü tüküfi asu nımiwamı nımoamo himboyuhü Sakiusımbı hoafıyundowohü yahuya, "Sakius, se kosiıfoao, hapoana ro sıhafı worambe dıdı nımandımbayahı," mehundo.

⁶ Ranıyu ai nımehünou kusıfoendühı ıgusüfoambe hıhıfı-hıhıfıyuhü Sisasımbı ahandı worına serümündü mahu.

⁷ ıga munjuambo nindou ai Sisas Sakius dıbombo mahafandı ra hoeirıhi mburıhü asu momorı hoafıyeihı seiya, "Ai ahu ranana moaruwai hohoanımoyu-randeimbındı worınamboani," masei.

⁸ Ranıyo Sakius ai nüngumbo Adükariımbı yare hoafıyunduwohü yahuya, "Adükari se himborıyafı, hapoana wandı-mayo muıngu moatkunı ra yıbobondıhe

mbundiha nindou napokoate-yeimbimbo ɔgorü bidiñiri ndehamboyah, asu nindou ɔgorundi-mayo takis kak wos̄hoaf̄ hoaf̄ya hehea sahamindheimbi ana, asükai yimbuyimbumbo hihirindahe ɔga ndahandomboyah, "mehu.

⁹ Ra-mehuamboyu Sisas ai hoafiyundowohü yahuya, "Hapoana God ai nimorehi nindowenih wor ndambeahind aboedambo-reandürühani. Nimbœ, nindou ranamboa ai Abrahamind amoao-ani.

¹⁰ Nindou Hondü makusu ranana sapo nindou awarihedeimb̄ kokoyondür aboedambo-fendürimboyu makusu," mehu.

Nindou 10 kaki masowandümo kafoefe hoaf̄

(Matyu 25:14-30)

¹¹ Rarihi nimorehi nindowenih afind ranai himboriyelane, asükai Sisas ai aheimbo kafoefe hoaf̄ mam̄ hoaf̄mayundür. Nimbœ sapo ai Serusarem fikim̄ akim̄mayuambo nindou ranai rarihi hohoanmoyeihya, God ɔginiñdi hifandarandi ra nimehünou animbo tükündfemboe, masei.

¹² Asu ai yare hoafiyuh yahuya, "Mamimbo ana bogor nindou mam̄ anguni hifna ahambo adükari bogorimbofi hininqifimbohunda mahu. Bogorimbofe mbuiyombo asükai ngoafnambo hihirife hombo hohoanmomayu.

¹³ Nga ai hombo yahuhaya ahand ratupuriyomo-rundeimbimbo mborai yahupura mahomondamboy gorinambo nafumbi kak̄ hoari nindou mamamimbo yimbureapuruh yahuya, 'Se kak̄ nda ndowandümo houmbo bidifiri kak̄ semindimbohündambo ratupurindimondan ro asükai tükündheamboane,' mehpurt.

¹⁴ Nga asu mam̄ ran̄ ngoafihundi ranai nindou ranahambo yiboarukomarihori. Ran̄yo ai huane nindou bidifiri koamarhehipura bogor nindou mahüfu ngoafina hoaf̄ sowandümo hifomo hoafiyomonduh yahomoya, 'Ro moei asefi nindou ranahambo bogorimbofembo ana,' mehomo.

¹⁵ Nga asu nindou ranai adükari bogorimbofi mbura ngoafina hihirifi mahu. Ai hihirifi hu nimarümbo ahand ratupuriyomo-rundeimb̄ ranahamumbo nimehünou hoaf̄mayupuri ahambo sowana howani gorinambo nafumbi kak̄ hoari masagapuri ranififi nüngunümbi mbasowandümo yaho düufepurimbohunda.

¹⁶ Nindou ɔgorü ai boatei horombofi suni hoafiyuh yahuya, 'Adükari, ro sihafi-mayo gorinambo nafumbi kak̄ hoari mam̄ raninambo bidifiri kak̄ semindimbo ratupuriyambo kak̄ hoari 10 masahamindih, ' mehu.

¹⁷ Asu bogorî ai yare hoafiyundowohü yahuya, ‘Se aboedî ratüpuri ramarowandî ra aboedî hamîndî hondü-ane, ranî-moatükunî akîdou ra se dîboadoro hifandîmarandî. Ranîmboanahî asu ro sîhambo ñgoafî 10 se hifandîmbohûnda hînîngarîheandî,’ mehu.

¹⁸ Asükai ratüpuriyu-randeimbî ñgorü ai sünî hoafiyuhî yahuya, ‘Adükari, ro sîhafî-mayo gorînambo nafümbî kakî hoarî masawandî ranînambo kakî semîndîmbo ratüpuriyambo hondahüfeimbî kakî hoarî masahamîndîhi,’ mehu.

¹⁹ Asu bogorî ai yare hoafiyundowohü yahuya, ‘Ro sîhambo hondahüfeimbî ñgoafî hîbadandî sa hehea hînîngarîheandî,’ mehu.

²⁰ Asükai ñgorü ai sünî hoafiyuhî yahuya, ‘Adükari, gorînambo nafümbî kakî hoarî sîhafî-mayo nda, ro hoearambe parihe hîmondîhe sîheheanda mengoro.

²¹ Nîmboe sapo ro hoeirîhenina, se ñginîndiyafî-randeimbî nindoumefambo. Sapo nînî-moatükunî nindou bîdîfîri ai sîhehinda se sowandîfî asu sesî amboani bîdîfîri nindou ai hîfîrîhinda se sowandîfî arandî ranîmboanahî ro sîhambo yîhîmboayahî,’ mehu.

²² Ranîyu bogorî ai nindou ranahambo yare hoafiyundowohü yahuya, ‘Se nindou moaruwai ratüpuriyafî randeimb-anafi. Sîhafî ranî sîngumbo anîmbo sîhambo hîhînde papi-hoafîndanînîmboe. Sapo se fîfîrowamboanafî ro ñginîndîya rîhandeimbî nindouanahî, asu ro bîdîfîri nindou ai napo sîhehinda sahamîndî asükai sesî hîfîrîhinda sahamîndî rîhandeimb-anahî.

²³ Asu nîmboe se kakî wandî benjâme sîhefekoate-mayafa? Sapo rananîmbo ro hîhîrifê kosîhü wandî kakî ra bîdîfîri ranîfîhîndî kameihî hîhîrifê sahamîndî,’ mehu.

²⁴ Nga bogorî nindou ranai nindou akîmî burîmemo ranahumbo yare hoafiyupuruhî yahuya, ‘Se ahandî-mayo gorînambo nafümbî kakî hoarî ra sowandümo mburumbo nindou kakî hoarî 10 masemündü ahambo dabudo,’ mehu.

²⁵ Asu ai raru hoafiyimondowohü yahomoya, ‘Adükari, nindou ranai ana ndeara 10 kakî hoareimb-ani,’ mehomo.

²⁶ Nga asu bogorî nindou ranai hoafiyuhî yahuya, ‘Ro sîhamumbo hoafayahî, nindou bîdîfîri napo afîndeimbî aiyomo aiana asükai bîdîfîri napo ndowandümboemo, ñga nindou ai napo akîdouyeimbî-mayeî ranahei waram-beahîndî ana ñgorûfemboane.

²⁷ Nga asu wandî hürütümbî-memo, sapo wambo adükari bogorîmbofembo yowanî mehomo ranahumbo ndühî sowapurîndümo sîfomo wandî hîmboaruhî hifokoarüpürî!’ mehu.

²⁸ Sisas ai kafoefe hoafî ra hoafîyu mbura asükaiyu Serusaremîna mahüfu.

Sisas ai adükari bogori nahurai Serusarem ngoafambe mahu

(*Matyu 21:1-11; Mak 11:1-11; Son 12:12-19*)

²⁹ Sisas ai Betani asu Betfage ngoafîkîmi tüküfi Orif Wafu sei-arîhündi-kîmi homondühîyo ahambo süngrurûrundeimbî yimbu horombo koamarîhepîri.

³⁰ Asu ai yare hoafiyupîrûhi yahuya, “Se ngoafî gebü anango ranînambo ñgafanî. Ranûhi se dongi mamî hoarîfî hoeindîneanda wofîna hîmondîndümo hînîngîndumboemo ra moai nindou dîdi ai-amboanî horombo ranîwami nîmaruwani serîmîndi ho-randi. Asu wofî fufurigene mbundîna wambo sowana ndowandîfanî dügfani.

³¹ Asu nindou ñgorü ai sîhafanîmbo düdundiñfîhiya, ‘Nîmboe se dongi ra fufurarîheneandî?’ mbusuwanî asu se ahambo hoafîndafînandowohuya, ‘Adükari ai bîdîfirî moatükunt refembo dongi ranambo hoafîmayuambo anîhoandi,’ mbisafanî,” mehu.

³² Sisas ai koamarîhepîra hafanî hoeirîneanda dongi hoarîfî ranai ahafanîmbo hoafîmayupîri süngru ramefeyo.

³³ Ranî yimbu ai dongi ranahambo hapoadümbo wofî fufuriñhoefîneanda ranî afîndi ai ahafanîmbo yahuya, ‘Nîmboe se dongi ra wofî fufurarîheneanda?’ mehu.

³⁴ Ñga ai hoafîyafandûhi safanîya, ‘Adükari ai bîdîfirî moatükunt refembo dongi ranambo hoafîmayuambo anîhoandi,’ masafanî.

³⁵ Ranîyafanî asu dongi ra Sisasîmbo sowana sowandîfanî mahafanî. Asu ai ahafandî-mayo warî hoandarümbî ñgisîhari hoeari dongiwami nandîne mburîna Sisasîmbo ranîwami hînîngîmaruwuri.

³⁶ Ai dongiwami nîmarü haya Serusarem ngoafîkîmi mahuwamboyei nindou bîdîfirî ahei warî hoandarümbî ñgisîhari hoeari ra nafîni ahambo hombohunda kurîmarîhinda ranîwami mahu.

³⁷ Sisas ai Serusarem ngoafînambo huhü Orif Hîfî Wafu hanî nafî tüküfeambefiyuane, nindou afîndi ahambo süngrûhorî-rîhündi ranai hîhîfî-hîhîfîmayei. Sapo ai muñgu hepünîfeimbî moatükunt hoeimarîhindî ranîmbohûnda ai pukuna hoafî karîhehindûhi Godîmbo adükâr-ani masei.

³⁸ Ai hoafîyeihî seiya,

“Adükari bogori ai Adükârîndi süngru akusu ranahambo God ai aboedi-aboedîmbîriramboane. Sünambe muñguambo ai aboedi amarei

asu God nimoamo hamindı hondü anüngu ranahambo
aboed-ani mbisei-amboane,” *Buk Song 118:26*

masei.

³⁹ Nga Farisi bıdífırı nindou ranahei mbusümo burımemo ranai Sisasımbó raru hoafıyomondühı yahomoya, “Yamundo-randeimbı, sıhambo süngurıhüninirıhündeimbı ranaheimbo hoafındafanı anımbı ai ahei hoafı kıboakımbırıhümündi-amboane!” mehomo.

⁴⁰ Nga asu Sisas ai sımborı yare hoafıyupurühı yahuya, “Ro sıhamumbo hoafayahapuri, nindou ranı hoafı ra hoafıkoate-ayeı ana, nımoei ai-amboanı puküna hoafındeimboyei,” mehu.

Sisas ai Serusaremımbó aranınambomarandı

⁴¹ Sisas ai Serusarem ıgoafıkımı huhü ıgoafı ra hoeire-andühı ahambo aranınambomarandı.

⁴² Ai yare hoafıyuhı yahuya, “Serusarem, haponda ndanı sihi se aboedi nımarımbó hohoanımo nımındı ra fıfırimbarowa-mbonana, aboedıyo. Nga hapondanı ana awi ranı-moatükunı ra moai se hoeirowandi.

⁴³ Mami sımboranı süngunambo ana nindou sıhambo hürütürünıneimbı ranai hıfı sıhafı ginırıkımı wakındımondühı püpindu dıfomombo sıhambo munjuambo gündüninımböemo.

⁴⁴ Rananımbó sıhambo moaruwaimbo-ndunıñımböemo asu se-babıdı amarei ranaheimbo amboa. Asu ıgırıt nımoei mami amboanı nımoei ıgoründıwamı hınıngındundi. Nımböe se moai fıfırowandi saço God ai sıhambo aboedambo-fenıñımböhündə makusu ra,” mehu.

Sisas ai Godındı worambe kakı semındımbó ratüpuri ratüpuri memonda hemafaareapuri

(Matyu 21:12-17; Mak 11:15-19; Son 2:13-22)

⁴⁵ Sisas ai Godındı worambe kefuai hüfu nindou kakıhümbo napo sıhoumarundi ra pütifoendühı hemafaareapuri.

⁴⁶ Ai yare hoafıyıpurihi yahuya, “Godındı Buk ai yare hoafıyohü yahoya, ‘Wandı worı ranana dıdıbafifoembo worı yangırane. Nga se hümbuhünı nindou ranahei dıbofembo fondımboorıhindı,’ meho.”

⁴⁷ Nga munjuambo si Godındı worı ranambe nindou yamundıreandırı marandı. Asu Godımbó sesı sıhourundeimbı bogorı, ahınümbı hohoanımo fıfirundeimbı, bogorı nindou bıdífırı ai Sisasımbó nıni-süngufe hıfokoeimbo naftı kokomarundi.

⁴⁸ Nga nindou afındı ranai ahandı hoafı hımborımbó afındı hohoanımo mayeiambo wambo moai ahambo hıfokoeimbo naftı ra fıfirundi.

20

Sudahündi ai Sisasimboya düdi sīhambo ḥgīnīndi masendi yahomo düdumefundi

(Matyu 21:23-27; Mak 11:27-33)

¹ Mamī sīmboanī Sisas ai Godīndi worambe nīmorehi nindowenihimbo yamundīreandürühī aboedi hoafī ra bokarīmarīhendi. Ranīyo Godīmbo sīhou-rundeimbī bogorī, ahīnūmbī hohoanīmo fīfirundeimbī bogorī, asu Suda-yafe bogorī ai Sisas babīdīmbo wataporīmbo mahafomo.

² Ai hoafīyomondühī yahomoya, “Se hoafīyafīmuni nīnī ḥgīnīndīnamboyo ranī-moatkunī raro aranda? Düdi sīhambo ranī ḥgīnīndi ra masaganīna?” mehomo.

³ Sisas ai sīmborī hoafīyupurühī yahuya, “Ro-amboa sīhamumbo mamī moatkunī dündundaheanda asu se wambo hoafīndīmo.

⁴ Sapo Son ai nindoumbo hundürümarandüri ḥgīnīndi ra Godīndi-mayooyo asu nindou-yafe-mayooyo?” mehu.

⁵ Ranīyomo ahamundīhoarī sīmborī hoafīndürīyomondühī yahomoya, “Sapo sīhīrī hoafīyefühīya, Son hundürüra marandī ranana Godīndi-mayoane asefī ana, ai rande hoafīndühīya, ‘Asu nīmboe se ranahambo anīhondümbofekoate-ayomoa,’ mbüsümbui.

⁶ Nga asu sīhīrī hoafīyefühīya, ‘Ranana nindou-yafe-mayoane,’ asefī ana, nindou ranai sīhefīmbo nīmoeinambo-ndīhümunīmboyei. Nīmboe apo ai fīfirīhorī Son ai Godīndi hoafī hoafīyu-randeimb-ani sei anīhondümbo-rihorühī wambo?” mehomo.

⁷ Ranīyomo Sisasimbo raru hoafīyomondühī yahomoya, “Ro moai fīfirīhundi Son ai ranī ḥgīnīndi ra nahündā semündü-hayambombai,” mehomo.

⁸ Nga Sisas ai yare hoafīyupurühī yahuya, “Ro-amboa ḥgīrī hoafīndahapuri düdi wambo ḥgīnīndi masendi ratüpürīmbohündā,” mehu.

Nindou moaruwai wain nümbürī hīfandīmarundi kafoefe hoafī

(Matyu 21:33-46; Mak 12:1-12)

⁹ Sisas ai nindou ranahaimbo kafoefe hoafī mamī hoafīyundürühī yahuya, “Nindou mamī ai wain hīfīfembo nümbürīra mbura nümbürī ra nindou bodīmondi-yomondī warambe hīnīngīmareandi ranīfīhī kakī semīndīmbo ratüpürīmbohündā. Asu ai hu anġuni ḥgorū hīfīnī gedühī manūngu.

¹⁰ Asu wain ranai hīsīmayowamboyo nindou mamī koamarīheira nümbürāmbe ratüpürīmemo ranahamumbo

sowana b̄idifir̄i hisi nümbürambeahindi semindimbohunda mahüfu. Nga asu nindou nümburi ranambe ratüpuri memo ranai bubururu mburumbo niñi akidou-amboani warambefekoate koamarihawura mahu.

¹¹ Asükaiyu ngorü koamarihreira ahamumbo sowana mahüfu. Ranijo ranahambo amboani ahinikoate bubururu mburumbo niñi akidou-amboani warambefendokoate koamarihawura mahu.

¹² Asükaiyu ngorü koamarihreira mahüfu. Nga asükaiyomo ahambo amboani nümburi hifandi-rundeimb̄ ranai bubururu mburumbo moanambuh̄ kiafu hüründümo pimaruwuri.

¹³ Raniju asu nümburi afindi ranai hoafiyuh̄ yahuya, ‘Haponda ro nünjgumandihēa? Ro wandi n̄imori afindi hohoanimo-yahandoweimb̄ ra koandihelinimboyahi. Awi ahandi hoaf̄ animbo himborindimboemo.’

¹⁴ Nga asu nümburi hifandi-rundeimb̄ ranai nindou ranahandi n̄imori masufuwa hoeiruwuri houmbo simbori hoafriyomonduh̄ yahomoya, ‘Nindou ndanana nümburi afindandi n̄imor-ani. Sihiri ahambo hifokoararihuri animbo asu munju-moatükuni ra sihefindimboe,’ mehomo.

¹⁵ Ranijo nümburi hifandi-rundeimb̄ ranai nümbürambeahindi sowaründümo moanewanit tükyafu homo hifokoamaruwuri. Asu nümburi rani afindi ranai nindou ranahamumbo niñi-nünjgumandeapura?

¹⁶ Ai düdi nümburi ranambeahindi nindou ranahamumbo hifokoandeapuruhi wain nümburi ra nindou b̄idifirambo dagapurimbui,” mehu. Nindou ranai hoaf̄ ra himboriyei hehimbo hoafiyehi seiya, “Awi rani-moatükuni ra tükündifemboe, nga ambembeyo-wamboane,” masei.

¹⁷ Nga Sisas ai aheimbo himboar̄ pareandürüh̄ nünjgumbo düdureandürüh̄ yahuya, “Nimboe asu Godindi bukambe sürü ra paru masihemoa?

‘Nimoei worimboru-rundeimb̄ ai moaruwai-ane yahomo houmbo ambe mehomo,

n̄ga n̄moei ra wori ranahambo n̄ginemindimbo weaŋgurühidi bogori nimoeiyo.’ *Buk Song 18:22*

¹⁸ Muŋguambo nindou n̄moei raniwami p̄irayei ana, ai mbusümo kikindahimboei, asu n̄moei ranai nindouwami p̄irayo ana, nindoumbo muŋguna mos̄hoasindihierimboe,” mehu.

¹⁹ Ranijo ahinumbi hohoanimo f̄ifirundeimb̄yomo asu Godimbo sesi sihou-rundeimb̄ bogoriyomo ai raru f̄ifirimarundi Sisas ai kafoefe hoaf̄ hoaf̄mayu ra ahamumboyo. Ranimboemo mami rani-simboani ai botife Sisasimbo kikihimindimbo hohoanmomemo, n̄ga n̄moreh̄ nindowenih̄ ranaheimboya yihoeſimbo nünjgumandihimuni yahomo houmbo yihimbomemo.

*Ai Sisarimbo takis kakī mandahündoyo asu wanimandiyo
(Matyu 22:15-22; Mak 12:13-17)*

²⁰ Ahinümbi hohoanimo fífirundeimbī-yomo asu Godimbo sesi sīhou-rundeimbī-yomo ai Sisasimbo hifandurūhi nindou bīdīfīri koamarhoupura tīkaruhoumbo ahandi hoafī hīmborimbo nouyafu mahifomo. Nindou ranai ana tīkaru hou ḥgorū sūngufihī ahandi hoafī hīmborīyowohü moaruwai hoafīmayu yaho hefe gafman bogorīndi warīhü hīnīngīfiyuwanī papi-hoafīmbüruramboane, yahomomboemo.

²¹ Tīrifoefe hoafombo mahifomo ranai düduyafundūhi yahomoya, "Nindou yamundo-randeimbī, fīfirīhumboanefī hoafī se hoafayaf-ane asu yamundarowand-ane ranana anīhond-ane. Seana nindou ranai adükari ndüreimbīmbayeiyō asu ndürīkoate-mbayeiyō ra moai hohoanimoyafī, ḥga seana anīhondümbofe hohoanimo Godīndi-mayo ranane yamundo arandi.

²² Se yīhoefimbo hoafīyafī, ro Sisarimbo takis kakī ra mandahundoyo asu wanimandiyo?" mehomoya.

²³⁻²⁴ Sisas ai fīfireandi ranana ahambo tīkaruhoumbo wosīhoaforī-rurūhīyomo asu sīmborī hoafīyuhī yahuya, "Wambo kakī mami nafuiyomo. Sīsamī asu ndürīkakīfīhi apenīngōra dadea?" mehuamboemo. Yahomoya, "Sisarīndane," mehomondamboyu.

²⁵ Asu Sisas ai ahamumbo hoafīyupurūhi yahuya, "Sisarīndi moatükunayo ana, se Sisarimbo dabudo. Asu Godīndi moatükunayo ana ra se Godimbo dabudo," mehu.

²⁶ Ranīyo Sisas ai nīmorehī nindowenihī babīdīmbo nūngumbo wataporīmbo-randambe moai wosīhoaforīyumbo hohoanimoyomo. Ranīyomo ahamundi düdufe hoafī ranahambo sīmborī hoafīyu maranda hepünafundūhi hoafī kīkīründümo houmbo manīngomo.

*Sadyusi ai yīfīhündi botīfe ranahambo düdumefundi
(Matyu 22:23-33; Mak 12:18-27)*

²⁷ Sadyusihündi bīdīfīri ai raru hohoanimoyomondühīya, nindou yīfīhündi ḥgīri asükai botīndahindi yahomorundeimbī ai Sisas sowana mahifomo.

²⁸ Ai Sisasimbo düduyafundūhi yahomoya, "Nindou yamundo-randeimbī, Moses ai sīhefīmbo hoafī mami sürü papīra masīhendi sapo nindou mami nīmorehī semündü mbura asu nīmorī-koate yīfayu ana, ahandi akīdi ranai nīmorehī ra asükai semündü haya nīmorī wakīndamīndoanī nīmorī ranai amongoändi nīmorī noumbiyuwamboane.

29-30 Mamimbo apodoho mami 7 maniŋgomo. Amongo hondü ai nimorehi semündü haya nimor-koate yiflyuane, asükai akidit mbusümonindit ai amongoandit kai ra semündü haya yiflyuane.

31 Asükai akidit ngorü ai-amboanit amongoandit kai ra masemündu. Apodoho mami 7 ranai muŋguambo nimorehi ra semindeimbii yangiritememo, nga ai nimor-koate yifisafimemo.

32 Asu sūŋguna nimorehi ranai-amboanit yifimayo.

33 Muŋguambo apodoho mami 7 ranai nimorehi ra masowandumo. Sūŋgunambo nindou yifihündit botifeambe nimorehi ra dadit nimorehi-manda?" mehomo.

34 Raniyu Sisas ai ahamumbo yare hoafiyipurühü yahuya, "Hifi ndanühane nindowenihit ai nimorehühiyafu asu nimorehit ai anaminduhiyahi arihündit.

35 Nga nimorehit nindowenihit yifihündit asükai yangirit botayahindit ana, ngiriti nimorehühindafu asu anaminduhindahiarandihündit.

36 Ranisimboanit ana ai sünambeahindit nendit nahuraiwambo ngiriti yifindei. Sapo God ai yifihündit botirearü hayambo wambo ai ahandit nimir-anei.

37 Sapo Moses amboanit nindou yifeyeimbii botindahimboyei ranahambo ndore nafuimayu. Ai nimti akidou hai tikiirimarandit ranahambo sürü papranduhiya, 'Adükari God ranana Abraham, Aisak, Sekop ahamundani.'

38 Ranimboane asu God ranana yifeyeimbiiyei Godiyupoant, nga yangiriti aniboaadeiyei God-ani. Nindou düdi ai Godayu ra koadürümbo yangiriti nüŋgumboani," mehu.

39 Ahinümbit hohoanimo yamundu-rundeimbii bividiriti ai hoafiyomondühü yahomoya, "Nindou yamundo-randeimbii sihafti hoafit ra aboed-ane," mehomo.

40 Raniyomo nindou ranai asükai ngorü moatükunimbo Sisasimbo düdufembo yihimbomemo.

Nindou ranaheimbo Sisas ai God koamafoariri ranahambo düdumefiyu

(Matyu 22:41-46; Mak 12:35-37)

41 Raniyu Sisas ai nindou ranaheimbo düdureirühü yahuya, "Asu nimboe nindou ai hoafiyehiya, 'Krais nindou God ai nindoumbo aboedambo-fembo kamafoariri ra Defitindit ahuirani,' aseia?

42-43 Sapo Defit ahandihoarit Herü Buk ranambe yare hoafiyuhiya,

'Adükari ai wandit Adükariimbo hoafiyundowohü yahuya,

'Se wandi warihondani bogorimbondafo nemandifi
njafimbo
ro sihambo hürütümbi ra sihafi hoarehi hiningga-
ndiheapurimboane,' *Buk Song*
10:1

mehu.

⁴⁴ Defit ai nindou ranahambo Adükari yahu marandi, asu
Krais ai nüngunde ahandi ahuirimanda?" mehu.

*Sisas ai ahinumbi hohoanimo fifirundeimbimbo pap-i
hoafimarapur-i*

(*Matyu 23:1-36; Mak 12:38-40*)

⁴⁵⁻⁴⁶ Nindou afindi ranai hihimboriyeiane, Sisas ai
ahambo süngrürü-rundeimbimbo hoafiyuhu yahuya,
"Se ahinumbi hohoanimo yamunu-rundeimbimbo
hibadümbo. Ai hoandari hoeari güdife hefe hoahoango
wakifeyoan i nindou ai ahamumbo hihifiyopuri asu
maketambe ahamumbo ahiniyopuri-ramboanemo
hohoanimoemo. Aiana Suda-yafe rotu worambe fondi
wagabe raniwami nimari asu sesi sesambe sia semindi
nindife hefe wagabe nimarimboanemo hohoanimoemo.

⁴⁷ Nga aiana nimorehi kaisahoabedi ranaheimbo
wosihoafori-yondürühi ahei wori ahamumboru marundi.
Asu ai aboedanemo mbiseiya yahomo houmbo
Godimbo didibafiyomondühi ra hoandari hamindi
didibafiyomo arundi. Nga süngeunambo nindou ranaheimbo
yibobofendürimbo simboani ana tijirifo afindi safi
ndowandümboemo," mehu.

21

*Nimorehi kai napo-koate ai Godimbohunda kak-i
masihendi*

(*Mak 12:41-44*)

¹ Sisas ai nimaru himboapoyuane, nindou napo
afindeimb i ranai hei Godind i wori ranahandi hipirambe
kak-i mafoarihindi.

² Ranijo asu nimorehi kai napo-koate ranai hamburi kak-i
yimbu hipiri ranambe mafoareanda hoeimareandi.

³ Sisas ai hoafiyupuruhu yahuya, "Ro sihamumbo
anihondümboanahi nda hoafayahapuri, nimorehi kai
napo-koate masihendi ranai nindou napo afindeimb
masihehindi ranahambo njasunde-amboane.

⁴ Nindou napo afindeimb i masihehindi ranana akidouyo
masihehindi, nga ahei adükari ana mbenjorinduri. Nga
nimorehi kai ndanana akidou menjoro ra masihendi,"
mehu.

*Sisas ai Godindi wori biri boemboe mehu
(Matyu 24:1-2; Mak 13:1-2)*

⁵ Sisasimbo süngrürü-rundeimbì bìdifirì ranai Godindi wori ranahambo nîmoei aboedînamboyo asu Godimbo saimbo moatükunînambo yihururu marundi ranahambo wataporîmbomarundi. Nga asu Sisas ai hoafiyuhî yahuya,

⁶ “Ro sîhamumbo hoafayahapuri, ndanî moatükunîhoeiarundi nda mami simboani ñgiri nîmoei mamamboani ñgoründîwamî naingo, nga ai hifitireboai pütapîndîmboe,” mehu.

*Sisas ai tñjirifo afîndi tükündîfemboe, mehu
(Matyu 24:3-14; Mak 13:3-13)*

⁷ Asu ai düduyafundühi yahomoya, “Nindou yamundo-randeimbì, ranî-moatükunî ra nüngu-simboani tükümandîfea? Nîni boatei tükümandîfe ranî-moatükunî tüküfemboayo ranahambo nafuimboa?” mehomo.

⁸ Sisas ai hoafiyupuruhî yahuya, “Se hîbadümbo, nga nindou ai mami simboani sîhamumbo tîkai hoafîndîmboemo. Nindou afîndi ai ñgommo wandî ndüri dükandundühi anîmboya, ‘Ro rananahî nda,’ asu ‘Ndearambo ranî-moatükunî ra tüküfemboane,’ mbisimboemo, nga se yowanî ahamundi süngefepoani.

⁹ Asu se ñgorü hifihündi nindou yifiaremo hoafî, asu ñogrü ñgoafîhündi yifiaremo hoafî ra hîmborîndeihî yîhîmpondeimboyei. Nga sapo ranî-moatükunî boatei tükündîfemboe, nga bîdifiranambo si ana ñgiri nîmai tükündîfeyo,” mehu.

¹⁰ Raniyo aheimbo hoafiyundürühî yahuya, “Ngorü hifihündi ai ñgorü hifihündi babîdîmbo yifarîndîmboemo asu ñgorü adükari bogorîndi nendî ai ñgorü adükari bogorîndi nendî babîdîmbo yifarîndîmboe.

¹¹ Hifîhe afîndi hamîndi tükündîfehü asu ñgorügoanîni sesikoate-ndeihî wembombondei asu angünîhaindei raraondîhümboyei. Asu sünambe ranî-poanîmbo yîhîmboeimbì moatükunî bîdifiranambo si tüküfemboayo ra nafuimbohûnda tükündîfeyoani se yîhîmpondeimboyei.

¹² Nga ranî-moatükunî ranai tüküfekoate-yoambe anîmbo se wambo anîhondümbo-arîhindirî ranîmbo-hûnda nindou ai sîheimbo kîkîhindümönüri houmbo moaruwaimbo-ndundürîmboemo. Rananîmbo rotu worambe papî-hoafîndundürî mbundümbo karabusî-ndundürîmboemo. Asu ndowandümönüri ñgommo adükari bogorî asu gafmanî-yomondî hîmboahü papî-hoafîndundürîmboemo.

¹³ Refeambe anîmbo sîheimbo aboedi hoafî ra wata-porîmbo-yombo nafî yagodîmboe.

¹⁴ Ranimboane se afindı hohoanımondeihıya, ro nını hoafı hoafımandefı mbıseimboyei.

¹⁵ Nımböe sapo ro wandıhoarı anımbo sıhei hohoanımoambe horındıheandühi ndorıhoeimbı fífırıfe ndahandürani se hoafayei ra nindou ıgorü ai-amboanı ıgırı gogonımbondıhendühi moaruwaimbo-ndeandi.

¹⁶ Sıheimbo sıhei boagırı, amongo-mamı, akohoandi, rehımamı, mamısırı, ıgunındı rananımbo hürütümbe nindouyei warıhündıhindürımböyei. Rananımbo seambeahındı bıdıfırı ana hıfokoandundürımböemo.

¹⁷ Munjuambo nindou ai sıhamumbo moaruwaimbonıhindürımböyei, sapo se wambo anıhondümbo-arıhindırı ranımbo-hünda.

¹⁸⁻¹⁹ Nga sıhei mbırınanjı mamı ra ıgırı fındıhoaiyo. Se ıginındı anıboadei anımbo se yangırı nıngombo hondü ndahümündımböyei. Rananımbo sıhamundi fımbo fandıhepurımböe sıhamundi yangırı nıngo ranahambo,” mehu.

*Sisas ai Serusaremımbö moaruwaimbo-ndıfemboe mehu
(Matyu 24:15-21; Mak 13:14-19)*

²⁰ Sisas yahuya, “Se hoeırıhindanı ami ai sıńımo Serusarem ıgoafı ra worarı wakarundi ana, se fífırındıhindı Serusarem ai ndeara moaruwaimbo akımane.

²¹ Rananımbo nindou dıdıyei Sudia ıgoafıhü amarei se feboehi hehi hıftı wafuana gagüsü asu Serusarem ıgoafıhü amarei se ıgoafı ra hıningındıhi hehi ıgorünı ıgei, asu ıgorü hıftıhü anımboei se yowanı Serusarem ıgoafınambo hopoani.

²² Ranı-sımboanı anımbo God ai tıñırıfo masahündürı ranaheimbo sımborı moaruwaimbo-ndearümbui, rananımbo munju-moatükünü Bukambe hoafımayo ra anıhondü tükündıfemboe.

²³ Ranı-sımboanı ana nımorehı warandühumbı asu nımorı kehureimbı ana hıpoanıhımböeimbou-anei. Sapo ranı-sımboanı anımbo hıftı ndanıhü nımborı afındı tükündıfehü asu Godındı moaruwaimbofe ra nımorehı nindowenihı ranaheiwanı pındımboe.

²⁴ Rananımbo hari nendi ai dıdımo nindou bıdıfırambo hıfokoakondundürühı asu bıdıfırambo karabus nindoumbo-ndundürı munjuambo hıfına ndowandoümönüri ıgomboemo. Rananımbo ahei ndıfo ranai Serusarem ıgoafı ra pühındeı nımandı ıgeimbo God ai aheimbo hıfandımbo hoafımayu süngu tükündıfemboe,” mehu.

*Nindou Hondü ai kudümbui
(Matyu 24:29-31; Mak 13:24-27)*

²⁵ Sisas ai hoafiyuhı yahuya, “Rani-simboanı ana ranı-poanımbı wosıhoaforı moatükunı hüfıhamındı, amoamo asu mupui ranıfihi tükündıfemboe. Asu hıfını sıriwara ranai afındı-afındındowohü mbundo pındo ndandanı nindou ai afındı hohoanımondeihı yıhımbondeimboyei.

²⁶ Nindou afındı ranai hıfı ndanıhü nıñı-moatükunıyo tüküfemboayo ranahambo himbondeihı yıhımbombo himboarı wuwurındearümboe. Nımböe sapo munjuambo ıgınındı moatükunı sünambe ranai-amboanı fıfımindımböemböhünda.

²⁷ Rananımbı nindou ai hoeindıhoranı Nindou Hondü ranai mburiıngai wamı nımandü haya ahandı himboamupuimbo-randeimbı ıgınındı ranı kapeihü kudümbui.

²⁸ Ranı-moatükunı ranai hapoadümbo tüküfembo mbısi haya tükündıfeyoanı botındahi nımböeimbo mbıro botındıhindı sapo God ai sıheimbo aboedambo-fembo ra ndeara tüküfembo yaıgırane,” mehu.

Süfuri nımindı ranahambo se türıboadıhindı
(Matyu 24:32-35; Mak 13:28-31)

²⁹ Sisas ai kafoefe hoafı mamı hoafıyupurühı yahuya, “Se süfuri nımindı-ane asu amurı nımi ranamboanı hoeindundi.

³⁰ Sapo se hoeirundanı nımi ranai hoaihoai simborı bokarı arandı ana, se fıfırındundi ai ndeara hoembo yaıhomboane.

³¹ Mamı yahuraiane sapo se hoeindundanı ranı-moatükunı tükefeyo ra se fıfırındundi God ıgınındı hıfandarandı ra ndeara tüküfembo yaıgır-ane.

³² Ro sıhamumbo anıhondümboanahı hoafayahapuri, ıga se fıfırındundi nindou hapondanı anımboei ranai yıfıkoate-yeiambe anımbo ranı-moatükunı ra tükündıfemboe.

³³ Hıfı sünü ana awarındıhoemboe, ıga wandı hoafı ana ıgırı awarındıhoeyo,” mehu.

Sisasımbı süngrürü-rundeimbı ai hıbadümbo

³⁴⁻³⁵ Sisas ai hoafiyupurühı yahuya, “Se hıbadümbo! Se munjuambo sesesındımo asu bia ndımindımo houmbo mamıkarı hohoanımondımo asu findı moatükunı ranımbı afındı hohoanımondımo ndümböemo. Ranı-moatükunı ranai sıhamumbo andürambe nıñıhondı pırayo nou yahurai anımbo randeapurımböe.

³⁶ Se munjuambo si hıbadü nıngomombo Godımbı dıdıbafındafu ndundi. Tıñırıfo tükefeyo ra ıgınındı nıñgo hombohünda asu Nindou Hondündı himboarühı tüküfembohünda ranımbı dıdıbafındafundi,” mehu.

³⁷ Sisas ai munjuambo si Godindı wori ranambe nindou yamundeanduri hu asu nimbokoani hafu Orif Hift Wafuambe apu marandi.

³⁸ Asu nindou ranai siambe hondü Sisasindı hoafi himborimbohunda Godindı worina hei marihundi.

22

Suda-yafe bogori nindou ai Sisasimbo hifokoeimbo hoafi fifirimarundi

(Matyu 26:1-5, 14-16; Mak 14:1-2, 10-11; Son 11:45-53)

¹ Bret yisikoate sesembo si Pasofa sei-arihundi ranai tükufembo yangirimayo.

² Ranijo Godimbo sesi sihou-rundeimbı bogoriyomo asu ahinümbı hohoanimo fifirundeimbıyomo ai nimorehi nindowenihimbo yihimboyomonduhı Sisasimbo hifokoeimbo naft kokomarundi.

³ Ranijo Sudas Iskariot Sisasimbo süngrurü-rundeimbındambo mamı ahandı fiambe Satan ai mafarifiyu.

⁴ Ranijo Sudas ai Godimbo sesi sihou-rundeimbı asu prisman bidifiri Godindı wori hifandımarundi ahamumbo sowanambo ai nününgundırı Sisasimbo ahamundi warihümmandırı ranımbo fifirifembohunda mahu.

⁵ Raniyomo asu nindou ranai hihift-hihiftiyomonduhı Sudasimbo kaki masabudo.

⁶ Ai hohoanimo mamı-süngruru mburumbo hifanda humbo nindou afındı ranai Sisas-dıbo nimarikoate-yeiambe ahamundi warihüfimbo yahu hayamboyu.

Sisas ai ahambo süngrurü-rundeimbı babidi sesesi si ranimarambo masıwasımo

(Matyu 26:17-25; Mak 14:12-21; Son 13:21-30)

⁷ Bret yisikoate sesembo si God ai Israerimbo aboedambo-mareanduri ra tükufeyoambe anımbo sipsip nimori ra hifokoeimboane.

⁸ Sisas ai Pita weimbo Sonımbo hoafiyupırühı yahuya, “Ngafanı sesi sihefimbo sindindineamuni adükarı si ranıhü sesesembohunda,” mehupiri.

⁹ Asu simborı düdurinerühı safanıya, “Nahanıhümboyafı yihoehimbo sesi ra sindifembo hoafayafımunı rana?” masafanı.

¹⁰ Asu simborı hoafiyupırühı yahuya, “Ngoafı adükarı ranıhü ngafanduhı nindou mamı ai hoe hipirambe fuindamündü haya nguani hoeindinerimboyafanı. Nga ahambo anımbo süngrundinrı nini worambeahıyo karefuendı ra.

¹¹ Rananımbo wori aharambüri ranahambo hoafındafınandowohuya, ‘Yamunde-randeimbı ai sihambo hoafiyuhı yahuya, ‘Ro wambo sünjurundırı-rundeimbı

babidî wori nahanambe sesesimandefi God ai Israerimbo aboedambo-mareanduri si ra? mehuamboane, mbisafani.

¹² Asu ai sifahanimbô sesi napo kuriye nimari sesimbo fondi afindi buriyoweimbî nimoa monindi wori na fuindüpürimbui. Se ranihü sesi napo sindindineandi,” mehu.

¹³ Ranî-yafani Pita weimbo Son ai hafanî hoeiri-neandane asu munjuambo moatükunî ra Sisas hoafimayu sünju tüküme feyo. Ranî-yafani asu ranihü sesi ra sindimarîneandi.

Adükarindi sesi Sisas ahandîhoari süngrurü-rundeimbimbo masagapuri

(Matyu 26:26-30; Mak 14:22-26; 1 Korin 11:23-25)

¹⁴ Sesî sesimbo yahomo houmbo Sisas ai ahambo süngrurü-rundeimbî babidîmbo sesi fondühî mamarîmo.

¹⁵ Ai ahamumbo hoafiyupurühî yahuya, “Ro afindi hamindi yifirayahî se-babidî sesesimbo God ai Israerimbo aboedambo-mareanduri si, nga asu sünjunambo ana ro asubusî afindi ndahamindimbo yahî.

¹⁶ Ro asükai ngori sesi ndahurai dagadihi, nga ngombo ranî-moatükunî ra God hifandarandi ranambe tükündifemboe,” mehu.

¹⁷ Ranîyu Sisas ai kap hoe semündü Godimbo hififiruri mbura yahuya, “Kap hoe nda sowandumo houmbo sîhamundihoari simindîmo.

¹⁸ Asu ro wain boboe ra asükai simindîkoate ngambo God ngînindi hifandarandi ra tükündifemboe,” mehu.

¹⁹ Asu asükaiyu bret semündü Godimbo hififiruri mbura hifitire ahambo süngrurü-rundeimbimbo yimbureapurühî yahuya, “Nda wandi saf-ane asahapuri. Nga se wambo hohoanîmombohûnda randu ndundi,” mehu.

²⁰ Mare yahurai sesi sowasumo mburu Sisas ai kap semündü hayambo hoafiyuhî yahuya, “Kap nda wandi hori sîhamumbohündambo karefoendi rananîmbo simborî hoafi femindi asihefeyo ra ngînîndamindimboe.

²¹ Sîhamundi mbusumo nindou mami ai wambo hürütümbe nindou-yafe warihundeandirimbui. Nga ahandi watihari ra wandi dibore sesi nandife fondiwamî anaingo.

²² Nîne-moatükunî God ai Nindou Hondü ahambo refimbo hohoanîmomayu ra yahurai tükündifemboe. Nga Nindou Hondümbo hürütümbe nindou-yomondi warühariri ranai hipoanîmbembou-ani,” mehu.

²³ Ranîyomo asu süngrurü-rundeimbî ai ahamundîhoari ranî-moatükunî ra didi ramande yahomo houmbo simborîndüwurîmemo.

Süngruriü-rundeimbì ai düdi adükaryu yahomo houmbo hoafìnambo sìmborì sìmbori memo

²⁴ Sisasimbo süngrürü-rundeimbì ai düdi adükaryu yahomo houmbo sìmborì hoafìyomondühi mamarìmo.

²⁵ Sisas ai hoafìyupurühi yahuya, “Ndìfoyei adükari bogorì ai ana ndüreimbìyomo houmboanemo asu nìmorehì nindowenihì ra hìfandırundürì arundi. Nga nindou ranaheimbo hìfandırundürì arundi ranahamumbo aboedi farìhou-rundeimb-anemo sei arìhündi.

²⁶ Se yahurai randafumboemo, nga adükari hamìndayu sìhamundi mbusümo ra ai hoarìftì nindou nahurai-mbiyuwamboane. Asu horombofi hu ratüpuriyu-randeimbì ai fehefembo ratüpuriyu-randeimbì nahurai-mbiyuwamboane.

²⁷ Düdi adükari hamìndayua? Sesesi fondühi amaruyu asu sesi yimbuareandiyu? Se raru hohoanìmoyomondühiya sesesi fondühi amaruyu ai adükari hamìndayu. Nga roana sìhamundi mbusümo fehefembo ratüpuriyu-ratüpuriya rìhandeimbì nahurai-anahi.

²⁸ Se wambo tìnjìrifo tükümeleyo ra moai hìníngirundırì.

²⁹ Ro sìhamumbo hìfandımbò nìgìnìndi asahapurì wändi Ape wambo hìfandımbò nìgìnìndi masendirì nou.

³⁰ Se ro nìgìnìndi hìfandarìhandi ranambe wändi sesi fondıwamì sesi dowadümo hoe ndımìndımondümboemo. Asu se bogorındi nìmarì fondıwamì nìmandümombo Isıraeri-yafe sıri 12 ra hìbadüboemo,” mehu.

*Sisas ai Pitamoya, ai wambo daboadi hìhìrìndeandırımbui mehu
(Matu 26:31-35; Mak 14:27-31; Son 13:36-38)*

³¹ “Saimon, Saimon, Satan ai sìhafì anìhondümbofe ra refe hoeifembo hoafìyumboani sapo nìmorehì mbanì hìriyeihì badinì pirihindühi safì hìníngarìhindì nou.

³² Nga ro Godımbò dìdibafìmeheandi sìhafì anìhondümbofe ra hìníngindowamboyafì sahe-hea. Rananimbo se asükai hìhìrìndafo wambo sowanambo dìdibafìümbo apodoho-apodohoyomondeimbì ranahamumbo fandıhawapura nìgìnìndımbeyomo-ndamboane,” mehu.

³³ Nga Pita ai Sisasimbo hoafìyunduwöhü yahuya, “Adükari, ro ndearambo nafırıhamìndımbaoanahì se-dìbo karabusambe hombo asu yìfìmbo amboanì,” mehu.

³⁴ Sisas ai hoafìyuhi yahuya, “Pita, hapo nìmbìkoanì kakaro ai hoafìkoate-yuambe anìmbo se wamboya nìgìnìmbò moai fífırìhinì mbisafındırımbøyafì,” mehundo.

Sisas ai ahambo süngrürü-rundeimbimbo kakı sandife arü pisao yihi mindi asu napo arü ra mbisiwandumu-ndamboane mehu

³⁵ Sisas ai ahambo süngrürü-rundeimbı ranahamumbo hoafiyupurühı yahuya, “Horombo ro sihamumbo koarıheheapurühı sahiya, ‘Se kakı sandiferambo arüyo asu napo sandiferambo arüyo, asu su yirambe kikifemboane semindipoanı’ masahı ranı-sımbaani se bıdífırı moatükuni mbonımborundümundai?’” Ai hoafiyomondühi yahomoya, “Wantı,” mehomo.

³⁶ Ahamumbo hoafiyupurühı yahuya, “Haponda nindou düdi se kakı sandiferambo arü, düdi se pisao yihi mindi hamindi ra semindikoate-ayu ana, ahандı ıgısıhari hoearı ra nindou ıgorümbo sagadowohümbo asu ranı fihindi kakı ndemündü haya pemımbiyu-wamboane.

³⁷ Godindi bukambe hoafiyowohü yahoya, ‘Ahambo moaruwai hohoanımoyu-randeimbı nindou nahurai randıhorımboyei,’ meho ranana wamboyo, ıga ranane hapondanambe tükefeyo,” mehu.

³⁸ Ahандı süngrürü-rundeimbı ai hoafiyomondühi yahomoya, “Adükari! Hoeiro, pisao yihi mindi hamindi yimbu nda,” mehomo. Ai hoafiyupurühı yahupuriya, “Ra ndearane,” mehupuri.

*Sisas ai Orif Wafuambe Godımbo dıdıbafımayu
(Matyu 26:36-46; Mak 14:32-42)*

³⁹ Sisas ai adükari ıgoafı ra hıningire hayambo Orif Wafuana mahafu sapo munjuambo si refi marandi nou. Ranıyomo asu ahambo süngrürü-rundeimbı ai ahандı sünge mahafomo.

⁴⁰ Ai hafomo nımarımboyohü tüküfihi hoafiyupurühı yahupuriya, “Nıni-moatükuni sihamumbo rande hoeindeapurımböe ranımbö-hündə se Godımbo dıdıbafıfundanı sihamumbo ıgınındı mbisagapur-amboane,” mehupuri.

⁴¹ Sapo nımoei pifeyoanı ho pırayo ranı sımagodühi safı Sisas ai hu yırı yimbu pusıre nımarümbo Godımbo dıdıbafımeifiyu.

⁴² “Ape, se yifirayafı ana, wambo asübüsümbe moatükuni tüküfemboayo ra raguanambo-ndowandı. ıga se nıne yifirayafı ranı süngeundowandı, ıga ro yifirayahı ranı süngeupoanı,” mehu.

⁴³ Ranıyo asu sunambeahındı nendı ai ahambo ıgınemündümbohündə tükümeifiyu.

⁴⁴ Sisas ai asübüs afındı hamindi semindımböayu ranahambo hamindi tütüngırıhoei hayambo Godımbo

didičbaſimayu hoaŋgu. Ran̄iyo asu ahanti yikunimihoe ranai hori nahurai pimendo hoaŋgo.

⁴⁵ Sisas ai Godimbo didibaſiyu moendire hayambo ahambo sūngurürü-rundeimbimbo sowana huane asu mapomo sapo afindi hohoanimoyomondühi wambo.

⁴⁶ Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, “Nimboe se hapoana apusayomoa? Nga botiyafu Godimbo didibaſindafundi nini-moatükunti rande hoeindeapurani ngingepurimindimbohunda,” mehu.

Sisasimbo mbumaründümo

(Matyu 26:47-56; Mak 14:43-50; Son 18:3-11)

⁴⁷ Sisas ai wataporiyuhü nüngruambé awai nendi afindi ranai masifo. Sapo Sudas Sisasimbo süngrürü-rundeimbimbe ambeahindi-mayu ranai sepurimündü haya mahafomo. Ran̄iyu asu Sudas ai Sisasimbo wakikihimbohunda ahanti fikimi mahu.

⁴⁸ Asu Sisas ai hoafiyundühi yahuya, “Sudas, se wakikihimbo asafit ra Nindou Hondümbo hürütümbi nindou-yafe warihüfimbo safomboyaff?” mehu.

⁴⁹ Sisasimbo süngrürü-rundeimbimbi ai hoeirundane ahambo kikihimindimbo yangirimemondamboemo hoafiyomondühi yahomoya, “Adükari, ro yihoefit pisao yihiundi safi ranambo hitihupirimbo?” mehomo.

⁵⁰ Ran̄iyo asu aihundi mami ai pisao ndarihendühindamboyu Godimbo sesi sihou-rundeimbimbi bogori hondundi ratupuriyu-randeimbimbo warihondü himbohoeari mafoaofareando.

⁵¹ Sisas ai hoafiyuhü yahuya, “Yowan! Ndahurai refe poant!” mehu. Ran̄iyo ahanti himbohoeari ra waripamareanda asükai koadürü koadürümefeyo.

⁵² Nindou sapo Sisasimbo kikihimindimbo masifomo ra Godimbo sesi sihou-rundeimbimbi bogoriyomo, Godindi wori hifandiru-rundeimbimbi prisman bogoriyomo asu Suda-yafe boboagori raniyomo. Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, “Se pisao yihiundi asu nimihari fufuründümo masifomo ra hümbuhüni nindoumbo kikihemündimbo nahuraiyomo.

⁵³ Ro sebabidimbo munjuambó si Godindi worambe nimari marihandit ra moai ranihü kikihiründümondiri. Nga haponda sihamundi siane nimboe nimbi ai adükari tüküfihimbo ngasündeamboane,” mehu.

Pita ai Sisasimboya, Ro moai fifirihini mehu

(Matyu 26:57-58, 69-75; Mak 14:53-54, 66-72; Son 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ Sisasimbo kikihiründümo houmbo Godimbo sesi sihai-randeimbı bogorı hondü ahanti worinambo sowaründümo mahifomo. Ranıyo asu Pita ai sünzungumarapuri hüfu.

⁵⁵ Asu ai hai worı gabusümo püpiru houmbo mamarımondamboyu ranıhü ai-babidimbo mamarımo.

⁵⁶ Nimorehı mamı ratüpuriyo-randeimbı ai hai sihi himboyowane Pita ai mamaruwamboyo ndoreri türüfoareri mbura hoafiyowohü yahoya, "Nindou ndanana sapo Sisasdıbo hu marandani," meho.

⁵⁷ Pita ai hoafiyuhı yahuya, "Nimorehı se hoafayafı ranana moai akıdou-amboanı ro fífırıhini," mehu.

⁵⁸ Asu ranı wanjabeahi safı nindou ıgorü ai hoeiriri hayambo hoafiyundühı yahuya, "ıgorü ana sapo seanafısı." Ngı Pita ai hoafiyuhı yahuya, "Wandaftı, roana wanana hı ana," mehu.

⁵⁹ Ran-ahandambohündı gedühi safı homboyoane asükai nindou ıgorü ai hütı hoafımarürü, "Sapo nindou ndanana Sisas-dıborıhındani nımböe ai-amboanı Garirihünd-anı."

⁶⁰ Asu Pita ai hoafiyuhıya, "Wandaftı, roana moai fífırıheandı se wataporıimbo-arandı ranahambo!" mehu. Ranıyo asu hoafiyuambe kakaro ai hoafımayu.

⁶¹ Ranıyo asu Adükarı ai hihiri fi Pitambo türümafoarırı. Asu Pita ai hohoanımomayu Adükarı ai hoafımeindo ranahambo. Hapo nımbokoanı kakaro ai hoafıkoateyuambe anımbo se ıgımımbo wambo moai fífırıhini mbısaftındırıimboyafı.

⁶² Ranıyu asu Pita ai weindanı tüküfi hu afındı hamındı aranımayu.

Nindou ai Sisasimbo tırıfoefe hoafiyomondühı harımemondo

(Matyu 26:67-68; Mak 14:65)

⁶³ Nindou Sisasimbo hıfandımarurı ranai tırıfoefe hoafiyomondühı bubumarurı.

⁶⁴ Ai ahanti himboarı hoearınambo gabudıfoaruwuri houmbo hoafiyomondowohü yahomoya, "Se Godındı hoafı hoafıyafı-randeimbabayafı ana, hoafıyafımunı düdi sihambo harımayunını rana!" mehomo.

⁶⁵ Ai Sisasimbo moaruwai hoafiyomondo marundi.

Sisas ai kansrı-yomondı himboaruhı tüküfi hoafı dıdıboadomareandı

(Matyu 26:59-66; Mak 14:55-64; Son 18:19-24)

⁶⁶ Simayowamboyo hıfandı-rundeimbı ai mafandundi. Asu Godımbo sesi sihou-rundeimbı bogorıyomo asu ahıñümbe hohoanımo yamundu-rundeimbıyomo ai-amboa

ai-babidi fandu mburumbo Sisasimbo sowaründümo ahamundi bogorı hondü kot ranınambo mahifomo.

⁶⁷ Ai hoafiyomondühi yahomoya, “Se Krais-ayafı ana, hoafindafimuntı,” mehomo. Sisas ai hoafiyupurühı yahuya, “Ro hoafehapuri amboanı ıgırı se wambo anıhondümbo-ndundırı.

⁶⁸ Asu sımborı sıhamumbo ro düdueheapuri amboanı ıgırı hoafındımondırı.

⁶⁹ Haponda ndanıhü pıyo hayambo süngunambo aho ranana, Nindou Hondü ai God Ngıñindeimbı ahандı warıhondü warıhü nımandümbui,” mehu.

⁷⁰ Ai munjuambo hoafiyomondühi yahomoya, “Ranayo ana, se Godındı nımorıyafı?” Sisas ai hoafiyupurühı yahuya, “Se sıhamundıhoarı hoafayomo rası, ıga rananahı,” mehu.

⁷¹ Ai hoafiyomondühi yahomoya, “Refe ana, nımboe nindou ıgorümbo ahambo hoefimbo hoafayefa? ıga ndearambo sıheft himboambenambo hoafimayuambo himborıyefi-mboanefisi,” mehomo.

23

*Pairatımbo sowana Sisas sowaründümo mahifomo
(Matyu 27:1-2, 11-14; Mak 15:1-5; Son 18:28-38)*

¹ Munjuambo ranı boboagori-memo ranai Sisasimbo sowaründümo Pairat sowanambo mahifomo.

² Ai ahambo papi-hoafırırurühı yahomoya, “Nindou nda sıheft nendambo hohoanımo mamıkarımarandüra kıkıhımarıhurımdıneftı. Ai hoafiyuhı yahuya, ‘Yowani Sisarımbo kakı saimbopoanı,’ yahu asu ahандı fimboya, ‘Krais, adükari bogor-anahı,’ mehu,” mehomo.

³ Pairat ai Sisasimbo düdurırühı yahuya, “Se ra Sudayafe adükari bogorıyafı?” mehuamboyu. Sisas ai sımborı hoafiyuhı yahuya, “Sıhafıhoarı hoafayafısı,” mehu.

⁴ Pairat ai Godımbo sesı sıhou-rundeimbı bogorıyomo asu awai nendi afındı menjoro ranaheimbo hoafiyuhı yahundırıya, “Ro nindou nda moai nıni-moatükünı moaruwai rareanda hoafı himborıyahı,” mehu.

⁵ Ai asükaiyei pukuna hoafiyehı seiya, “Sisas ai hoahoangu wakıreandühi nindou yamundi-reandühi hohoanımo botımareandırı. Ai Gariri hıfıhü piyu haya sünümbo Sudia hıfıhü tükümeiyu,” masei.

Pairat ai Sisasimbo Herot sowana koamarıheirü

⁶ Pairat ai hoafı ra himborıyu haya düdüfihi yahuya, “Garirihündıyu nindou nda?” mehu.

⁷ Herot ai mami profens hifit ra hifandimaranidi ranif hoarehifyu Sisas ai manungi. Ranimboyu asu Pairat ai Sisasimbo Herot sowana koamarieirambo mahu sapo Herot ai ranisimboani Serusaremihü mamaru wambo.

⁸ Herot ai Sisas hoeiriranı mayowambo hihifit-hihifimayu, nimboe sapo ai moanı hoafit yangirit himboriyu hayambo asu hoeindihini mehu. Ai sapo yare hohoanimoyuhü Sisas ai hepünfeimbti moatükunı randeanda hoeindheah yahuhayambo.

⁹ Herot ai Sisasimbo düdu-düdumaruri, nja asu moai akidou-amboani ninı hoafit hoafiyu, nja wanı.

¹⁰ Godimbo sesi sihou-rundeimbti bogorit asu ahinümbti hohoanimo yamundu-rundeimbti akimti maningomo ranai tkaruhoumbo Sisasimbo papiti-hoafimaruri.

¹¹ Herot ai ahanti ami babidi Sisasimbo tirifoefe hoafiyomo mburumbo asu bogorit-yomondi hoeari aboedi safi yihuruwuri mburumbo astukai Pairat sowana koamarihawuri.

¹² Horombo ana, Pairat ai Heroti-dibo simbori ngintindürimefaniyosi, nja rasimboani ai aboedi-aboedimefineandi.

*Pairat ai Sisasimboya yifimbiyuwamboane mehu
(Matyu 27:15-26; Mak 15:6-15; Son 18:39; 19:16)*

¹³ Pairat ai Godimbo sesi sihou-rundeimbti bogorit asu Sudayei bogorit munjuambo nindou amuri raniyei aheimbo guguri mareanduri.

¹⁴ Ai hoafiyundürühi yahuya, “Nindou wambo sowana sahorimindei masnei ndanahambo hoafiyehi seiya, ‘Moaruwai hohoanimoyu randeimbani’ masei. Ro ahambo sihei himboarühi düdumarihini, nja ro moai se ahambo papiti-hoafimaritori ra ninimoatükunı moaruwai rareanda hoafit himboriyahi.

¹⁵ Asu Herot ai hoeiriranı ninimoatükunı moai rareandi, nja ranimboyu hihiriri sihefimbo sowana koamarieirambo masunu. Nja asu ai ninimoatükunı moaruwai rareandai animbo ranimbo yifimanda?

¹⁶⁻¹⁷ Ro ahambo tinqirifo ndahando mbundihambo animbo asu moanı aboedi koandihehina ngumbui,” mehu

¹⁸ Munjuambo nindou ranai fandih pukuna hoafiyehi seiya, “Nindou nda ndahorimindei ngei hifokoandihori. Nja rananimbo Barabasimbo aboedambo-fimboani!” masei.

¹⁹ Barabas ra ai adükari ngoafihü gafman babidi yifiariyu nindou hifokoare hayambo karabusimefiyu-ani.

²⁰ Pairat ai Sisasimbo hînîngîfiyuwanî aboedambo homboani mehu ranîyu asu awai nendi afîndî ranaheimbo asükai hoafîmeyundüri.

²¹ Ai asükai pukuna hoafî karîhehindühi seiya, “Nîmi keimbî karîhendeimbîfîhi pandîwuri! Nîmi keimbî karîhendeimbîfîhi pandîwuri,” raranîmayei.

²² Ai asükaiyu ñgîmîmbo düdureändürühi yahuya, “Nîne moatükuni ramareandi? Ahambo hîfokoefimbo asei ra ro hoeirîhina moai nînî moatükuni akîdou-amboant rareandanî hoafî hîmborîyahî. Nga moanî akîdou yañgîri tîñjîrîfo ndahando mbundiha aboedambo koandîhehina mbîhu,” mehu.

²³ Nga ai moanî hoafî pukuna karîhehindühi hütihoafîyeihî seiya, “Sisas ai yîfîmbiyu-wamboane, yîfîmbiyu-wamboane,” mayei. Ai hoafîmoyei habodei ra moanî Pairatîndî hoafî ñgasünde hayambo ahei nîmoamo hamîndîmayondüri.

²⁴ Ranîyu asu Pairat ai Sisasimbo ahei hohoanîmo sünzungumareandi.

²⁵ Ranîyu nindou mamî Barabas gafman babîdimbo yi-fiarîyu nindou hîfokoare hayambo karabusambe mamaru ahambo aboedambo koamarîherü. Ranîyu asu ai Suda nîne refembo yifîrîmoyei sünju Sisasimbo ami-yomondî warîhümarîri.

Sisasimbo nîmi keimbî karîhendeimbîfîhi tîkoründümo pamarîwuri

(Matyu 27:32-44; Mak 15:21-32; Son 19:17-27)

²⁶ Sisasimbo sowaründümo homondane Saimon Sairinihündî ai naftîni masüfu ñgoafînambo hîfombo yahuhayambo. Ranîyomo asu Sisasîndî nîmi keimbî karîhendeimbî ra sowandîfî hawa Sisasîndî sünju hüfî yahomo houmbo hüti-hütimarûri.

²⁷ Asu awai nendi afîndî ranai Sisasîndî sünju hüsihi, nîmorehî bîdîfîri ranambeahî mahüsi ranai Sisasimbo hohoanîmoyeihî aranînambo sahorîmînde mahüsi.

²⁸ Nga asu Sisas ai hîhîrifî hoafîyundürühi yahuya, “Serusaremîhündî nîmorehî se yowanî wambo aranînambo-yondîrîpoani. Nga sîhei fimbo asu sîhei nîmoakîdîboumbo anîmbo aranînambo-ndîhündüri.

²⁹ Awi mamî si tükündîfemboe ranî-sîmboanî nindou ranai hoafîndeihîya, ‘Nîmorehî nîmori wakemîndîkoate-ayei asu nîmori titîhükoate-ayei se hîhîfî-hîhîfînde. Sapo aheimbo tîñjîrîfo ra ñgîri tükündîfeyo,’ mbîseimboyei

³⁰ Ranî-sîmboanî anîmbo
nindou ai nîmoei wafumbo hoafîndeihîya,

‘Wamînî piyafîmuni,’ mbîsei.

Asu asükai hifit wafumboya,

‘Gabudifoariwamunti,’ mbiseimboyei! *Hosea 10:8*

31 Hapondan i ro nimi yangiri nahurai-anahi, nga wambo rawarihindiri. Nga süngeunambo moaruwai tükündefeyoani se nimi yapari nahurai-ayei siheimbo nüngumandifendüra?” mehu.

32 Nindou yimbu moaruwai hohoan imoyafandeimb i amboani Sisas dibombo sowapündümo mahifomo ahafan imbo hifokoeferimbohunda.

33 Ai hei nimoei wafu mbirihapiri sisami sei arihundi ranihü Sisas asu hümbuhün iyafani-rinandeimb i nindou yimbu ahamumbo tikkorüpündimo pamarupuri ra Sisas ai mbusümoyuwane asu ngorü ai warihondün iyu asu ngorü ai kadüdan iyu yafine pamarupiri.

34 Sisas ai hoafiyuhiya, “Ape, amboawi mbisaf i nimboe ai moai fiftirundi nene-moatükuni rawarundi ranahambo,” mehu. Asu ami ai satu piraimemo didai Sisasindi-mayo hoeari ra mandemündü yahomo houmbo.

35 Nindou afindi ranai niboadei himboanambo hifandihundi, nja boboagori nindou ai Sisasimbo tirifoarüwuri hoafiyomondühi yahomoya, “Nindou bidifirambo aboedambo-reändüri marandi. Se Godindi nimori Krais-ayaf i ana, yaro sihaf i hoari aboedamboyafa,” mehomo.

36 Asu ami amboani tirifoar i würühi homo hühütimbü moatükuni wain hoe finiga masabudo.

37 Ai hoafiyomondowohü yahomondoya, “Se Sudayafe bogorayaf i ana, yaro sihaf i hoari aboedamboyafosi!” mehomo.

38 Nimi keimb i karihendeimb i nimoamo ndaru sürü pamarundi: NDA SUDAYAFE ADÜKARI BOGORANI.

39 Nindou hümbuhün iyafani-rinandeimb i nimi keimb i karihendeimb i fihi mapenimbafani ngorü ranai Sisasimbo tirifoarirühi puküna hoafiyuh i yahuya “Se ra Krais i yaft? Ranayaft i ana, yaro sihaf i hoari aboedamboyafosi asu yihoehimbo amboani aboedambo-rowamunti,” mehu.

40 Nga asu ngorü hümbuhün iyu-randeimb i gorugoanini mapenüngu ranai afoai yahu hoafiyundowohü yahundoaya, “Se Godimbo yihiimboyafai? Nga se tñjirifo asowandif i nahurajane ai-amboani asemündü.

41 Sihi i tñjirifo asahoamindehi ranana sapo nini moatükuni sihi i ramarihoandi ran i-süngeunamboane. Nga nindou ndanana moai nini moatükuni moaruwai rareandi.”

42 Asu ai hoafiyuh i yahuya, “Sisas, se sihafi nginindi hifandarandambe tüküyäfo amarifi ana, se wambo ho hoan imondafindiri,” mehu.

⁴³ Sisas ai hoafiyundowohü yahuya, “Ro anihondümboanahı haponda hoafehanıñi se ro-dibö ngoafı aboedı ranı Hü nımandımboyafı,” mehu.

Sisas ai yifimayu

(Matyu 27:45-56; Mak 15:33-41; Son 19:28-30)

⁴⁴ Sapo hüfıhamındıkoate-yowohü wambo nımbı ranai hüfunımbo peyo haya gabudıfoare hombo nımbambe tükümfeyeo.

⁴⁵ Refeyoambe asu hoearı Godındı worambe kümärundi ranai mbusümonduhı yimbu bumareandı.

⁴⁶ Sisas ai pukünambo hamındı hoafı karıhoeihü “Ape, wändı yifiafı sıhafı warıharıheandı,” yahu mburambo asu yifimayu.

⁴⁷ Asu ami-yomondı bogorı manüngu ranai nıne-moatükünü tükümfeyeo ra hoeireanda mayoa asu Godımbo aboed-ani yahu hoafiyuhıya, “Anihondü-anę, nindou ndanana moai nıni-moatükünü moaruwai yare randı,” mehu.

⁴⁸ Nindou afındı wakıre menjoro ranai hoeırıhindı mayowamboei afındı hohoanımoyeihı ahei ngoüsüfohü purükı-purükı kameihı ngoafına mahei.

⁴⁹ Nga Sisasındı fıkımınındıyei asu nımorehı Garırıhündı ahambo süngumarıhorı ranai foarıhehi nıboadeimbo hımboanambo wamarıhorı.

Sisasımbo hoŋguambe masıhehorı

(Matyu 27:57-61; Mak 15:42-47; Son 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Nindou mamı anihondümbo-reandeimbı aboedı hamındı manüngu ahandı ndürı Sosep, aiana Suda-yafe kansır ambeahındıyu. Nga asu ai moai yifırıyu bıdıfırı boboagorı-yomondı hohoanımo Sisasımbo ramarundi ranahambo. Aiana Suda-yafe ngoafı Arimateahındıyu hayamboyu asu God ngoafı Arimateahındıyu hıfandarandı ra tüküfemboayo ranahambo hıfanda marandı.

⁵² Sosep ai Sisasındı yifinımoko ra dıbonapıfembohunda Pairatımbo düdüfimbo mahafu.

⁵³ Asu Sosep ai Sisasındı fi-nımoko ra nımi keimbı karıhendeimbı fihındı foarımündı sıherü henüngu kıfohı hoearınambo parırı ngoamondıfoarırı mbura sowaründümo homo nımoei adükari nımaroweimbı hoŋgu nahurai wowondımaru hıfomo ranambe masıhawuri. Asu hoŋgu ranambe ra moai horombo yıfı sıhoemo rundı.

⁵⁴ Ai ndeara sümbo Godımbo hohoanımoyowohü moanı ngoafımbo nımarımboane sei hehimbo munjuambo moatükünü napırıhindane ranı-moatükünü ra tükümfeyeo.

⁵⁵ Nimorehi Garirihündi Sisas babidimbo mahüsi-mayei ranai Sosep babidimbo Sisasindi yifinimoko sihefimbo honguanambo mahei sapo nünguruwurimboemo asihawuri ra hoeifimbo.

⁵⁶ Raneyei asu nimorehi ranai worina hei aboedi fisiñarümbü moatükuni mbimbirai asu marasen ndondomarihindi. Asu Mosesindi ahinümbi hohoanimo hoafmayo sünge moani nimirimbo si ra mamarei.

24

Sisas botimefyu hoafi

(Matyu 28:1-10; Mak 16:1-8; Son 20:1-10)

¹ Mami wik ranahandambo weangurühindi sihi siambe hondü nimoreh ranai Sisas samboarüwuranambo aboedi fisiñarümbi mbimbirai ndorih*i* masihehindi ra sahümündi mahei.

² Asu ai hei himbeyeiane nimoei honju naftambeihu guru pamarundi ranai paiarikooate tifoe hihire amoahire mengoro.

³ Nga ai kefoehi husi himbeyeiane, asu Adükari Sisasindi yifinimoko ra moai yangoro.

⁴ Rani-moatükuni ranahambo afindi hohoanimo耶iehi nimboeiane, nimehünou nindou yimbu ranai hoeari si kare-andeimbi güdine hena ahei fikimi tüküyafine manimbafani.

⁵ Asu nimorehi ranai yihimbombo hifini mbiro piyei hehi manimbi boei. Asu nindou yimbu ranai hoafiyafanduhi safaniya, "Nimboe se nindou yangiri nünguweimbi ranahambo yifteimbi yei fondiwami kokoarthora?

⁶ Aiana moai nduhi yanguru, nga botimefiyu. Ai Garirihü nünguambe siheimbo hoafmayu ranimbo se hohoanmondei.

⁷ Ai yahuya, 'Nindou Hondü ra nindou moaruwai hohoanimo-yomo-ndeimbi-yomondi warihündüwurimboemo nimi keimbi karihendeimbi fihi tikoemündi pefimbohunda. Asu yimbu sindu haya ngimi noufimbi ranifihi animbo botindifimbui,' mehu," masafani.

⁸ Ranyo asu nimorehi-mayei ranai horombo Sisas hoafmayu ra hohoanmomayeи.

⁹ Asu nimorehi-mayei ranai honju ra hinjingirihi hehi hei ahambo süngrürü-rundeimbi 11 asu munjuambo amuri raneyei aheimbo munjuambo moatükuni wataporimbo-marihündürt.

¹⁰ Sapo honjuambe munjuambo moatükuni tükümefeyoa hoeirihi hehi Kraisindi hoafi sowandümo homorundeimbi mbo hoafmayei nimorehi ranana Maria

Makdarahündiyo, Soana, Maria Semsindi hondiyo asu bidiñiri amuri raneyei.

¹¹ Nga asu ahanti hoafit sowandumo homo-rundeimbti ai nimorehi hoafimayei ranahambo tikiarhi hehi hoafit yangiri anihundi yahomo houmbo moai anihondümborundi.

¹² Nga asu Pita ai pipiyu hu honguambe amofi himboyuane, hoeari ahambo himondimarihoru ran yangiri mengorowa hoeimareandi. Raniyu ai hongu ra hiningerire haya hüfu worambe ran-moatkun ranahambo afindi hohoanmoyuhü mamaru.

*Nindou yimbu ai Sisasimbo Emaus nafti hohü hoeimarineri
(Mak 16:12-13)*

¹³ Nimorehi ranai honguanambo hüsi simboani Sisasindi sungrürü-rundeimbti yimbu ranai ngoafit mami Emaus Serusaremihundi hombo 11 kiromitahüfeimbti hoandari nafti mahafani.

¹⁴ Ai hafandühi munju moatkun tükümfeyo ranahambo wataporimbo-marinandi.

¹⁵ Ai wataporimbo-rini hafandühi fifirinandane, Sisas ai ahantihoari tüküfi haya ai-babidimbo mahu.

¹⁶ Mami moatkun gabudimaofoareapira ai moai ahambo Sisas-ani safani türüfaorineri fifirineri.

¹⁷ Asu ai ahafanimbo düdureapiruhı yahuya, "Se nini moatkunimboyo wataporimborinandühi ahafana?" mehuamboyafani. Asu ai ngusümboarambe sisai fiyafandühi manimbafani.

¹⁸ Asu ngorü, ahanti ndüri Kriopas, ai simbori hoafiyuhı yahuya, "Awi Serusaremihü ndüfosimbo tükümhindi ra se yangiranafit nne moatkun ranihü tükümfeyo ra fifirifekoate-ayafit?" mehu.

¹⁹ Asükai Sisas ai düdureapiruhı yahuya, "Nimboe wataporimbo-arinanda?" mehuamboyafani. Asu simbori hoafiyafandühi safaniya, "Sisas Nasaretihundi ranahamboane wataporimbo-arhoru. Aiana Godindi hoafit hoafiyu-randeimbityu haya God asu munjuambo nindouei himboahü ahanti hoafit, ratüpuri ra nginindı hamindıyo.

²⁰ Ythoefit bogori nindou asu Godimbo sesi sihou rundeimbti ai gafmani-yomondi warihü hiningerimaruwuri. Ranijo gafman ai hifokoeimboani yahomo houmbo nimi keimbti karihendeimbifili tikoründumo pamaruwurü.

²¹ Nga horombo ro hohoanmoyefühıya, 'Sisas ranana God ai Israerihundi ranaheimbo aboedambo-fendürimbo kafoariri hiningeririmbombai,' masefti. Asu

hifokoamaruwuri ra yimbu si ho hayamboyoani hapo n̄ḡim̄i noufimb̄i siane.

²²⁻²³ Hapo siambe hondü n̄morehi b̄idifir̄i roambeah̄indi ai hei honguambe h̄imboyeia moai ahanti yifinimoko ra ranihü hoeir̄ihindi. Ran̄yo ro hepün̄imehundi. Ai s̄inei yihoeffimbo hoafiyehi seiya, ‘Sünambeah̄indi nend̄i yimbu hoeir̄ihupira ai safaniya, ‘Sisas ana yangiri mbanüngu,’ masafan̄i,’ masei.

²⁴ Asu nindou b̄idifir̄i roambeah̄indi amboani h̄ifomo honguambe mun̄guambo moatükun̄i ra hoeirunda n̄morehi hoaf̄imayei süngure menjoro. Nga asu moai Sisasimbo ana hoeir̄uwuri,’ masafan̄i.

²⁵ Asu Sisas ai ahafan̄imbo hoafiyupir̄uh̄i yahuya, “Se ana n̄gusüfokoate-anemo, se moai God̄indi hoaf̄ hoafiyomo-rundeimb̄i hoaf̄imemo ranahambo n̄mehünou hohoan̄imoyomo.

²⁶ God̄indi hoaf̄ hoafiyomo-rundeimb̄i ai hoafiyomondühi yahomoya, ‘Nindou God ai ahanti nendambo aboedambo-fendür̄imbo kamafoarir̄i ra asübüs̄ ndemünd̄i mbundambo an̄imbo asu süngunambo God̄indi h̄imboahü ndür̄i adükärüm̄b̄indümbui,’ mehomo,” mehu.

²⁷ Ran̄yo Sisas ai ahafan̄imbo ahanti fimbo Bukambe hoaf̄ mapen̄ingo ra Mosesind̄imayo bukihi piyu haya God̄indi hoaf̄ hoafiyomo-rundeimb̄i sürü papiru masihoemo ranahambo yamundimareapir̄i hu.

²⁸ Ai homo Emaus n̄goafik̄im̄i tükümfund̄i. Ran̄yo Sisas ai n̄gasünde haya hombonoumefiyu.

²⁹ Nga yimbu ai hüti hoafiyafandühi safaniya, “Mb̄orai ro-babidi apoefo, nga ndeara hüfhamindi hanüh̄i n̄imbifembo akimane,” masafandamboyu. Ran̄yu hafu ahafandi worambe aibabidi mamaru.

³⁰ Ai sesimbo yahomo houmbo n̄marimombo bret semündü Godimbo h̄ihifir̄ur̄i mbura h̄ifit̄re haya masagapir̄i.

³¹ Rasüngu-mareandamboyu ai hepünafineandühi Sisas ani safan̄i fifir̄imarin̄eri. Nga asu n̄mehünou asükai awarimarihoayuwa moai hoeir̄iner̄i.

³² Ai ahafandihoir̄i simbori hoafür̄iyafandühi safaniya, “An̄ihondü-an̄e, nafin̄i sinefuh̄i sihehimbo wataporimbo-maramuna asu sihiri n̄gusüfoambe hepün̄imehoandi,” masafan̄i.

³³ Refe hayamboyoane, sünguriner̄-rinandeimb̄i ranai botiyafine hena Serusarem̄inambo mahafan̄i. Ran̄yo hafan̄i hoeir̄ineapurani ahandombo süngrürü-rundeimb̄i 11-memo ranai ahamundi n̄gunind̄i babidi gugureafu marimonda hoeimarneapur̄i.

³⁴ Ai hoafiyomondühi yahomoya, “Anihondü-ané, Adükari ai yifihündi botimefiyu! Ai Saimon-so tükümeifiwa hoeimariri,” mehomo.

³⁵ Ranijo asu süngrürü-rundeimbì yimbu ranai ahafanimbó-so nafinì tükümeifiu asu bret hifitireanda türüfoarineri fiftimarineri ranahambo wataporimbomarinandi.

Sisasimbo süngrürü-rundeimbì ai hoeimarüwurü

(Matyu 28:16-20; Mak 16:14-18; Son 20:19-23; Ratüpuri 1:6-8)

³⁶ Ahambo süngrürü-rundeimbì ranai bidifirambo rani-moatükuni ra wataporimbó-rundane, Sisas ahandihoari ahamundi mbusumo tüküfi nüngumbo hoafiyupurühi yahuya, “Síhamundi ngusüfoambe afure kümbearoamboane,” mehu.

³⁷ Ranijomo yifiafimbai hoeiarihuri yahomo houmbo yihimbo munjuna moaruwaimemo.

³⁸ Nga asu Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, “Nimboe se ranahambo hepünefundá? Asu nimboe se nini-moatükunyo hoeimarundi ranahambo awi fifrifekoate-ayomoa?

³⁹ Se wandi yitiñari watitñari hoeiru. Ro wandihoar-anahi nda! Se sundu hoeirundiri. Sapo yifiafi ana ngiri wandi fi nahuraindo.”

⁴⁰ Sisas ai hoafiyu mbura asu ahamumbo ahandi fi hoeari ra nafuimepurí.

⁴¹ Ai afindì hihifi-hihifimemosi, nga ai awi ranahambo anihondümbofe-koate-afindì hohoanimbomemmo. Asu Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, “Se sesi bidifiri shoundai?” mehu.

⁴²⁻⁴³ Asu ai kinì mamandundi ra ngorü bidifiri masabudowa semündü haya ahamundi himboahü masesuwa hoeimarüwurü.

⁴⁴ Ai ahamumbo hoafiyupurühi yahuya, “Se fifirundai ro horombo se-babidimbó nimboahambe hoafimayahì ra? Ro hoafiyahapurühi sahiya, Mosesindì ahinümbi hohoanimo ranambe, Godindì hoafì hoafiyomo-rundeimbì-yomondì bukambe asu Herü Buk ranambe munju moatükuni wambo tükündifemboe masahì.”

⁴⁵ Sisas ai ramehuamboemo ngusüfoambe furifoareapurühi Bukambe hoafimayo ra türüfoaru fifirimarundi.

⁴⁶ Asu Sisas ai simbori hoafiyupurühi yahuya, “Sapo Bukambe sürü papimarundi ra yare hoafiyowohü yahoya, ‘God ai ahandi nendambo aboedambo-fendürimbó koamafoariri ra asübüsü ndemündü mbunda yifindu haya ngimi noufimbì ranambo yifihündi botindifimbui.

⁴⁷ Rananimbo Serusaremihü pindimo houmbo munjuambo hif ahandi ndurinambo hoaf bokarindihuemboemo. Rananimbo asu moaruwai hohoanimo ra hinjingirihinduh aboedi hohoanimo sunjurihindani God ai ahei moaruwai hohoanimo ra amboawi mbeyahuamboane,’ meho.

⁴⁸ Asu se ndani moatükuni tükümeleyo ndanahambo wataporimbondu ndündi.

⁴⁹ Wand Ape ai Yifiafi Aboedi koarihefembo hoafyu masihendi ra koandihemboyah. Nga awi se hokoate Serusaremihü nimandimombo Godindimayo nginindi ra ndowandümo houmbo animbo ngomo,” mehu.

Sisasimbo God ai sunambe serümündü mahafu

(Mak 16:19-20; Ratüpuri 1:9-12)

⁵⁰ Sisas ai ahambo sungrürü-rundeimbimbo sepurümündi hu Betani ngoafihü kaimayu. Ranijo God ai ahamumbo aboedi-aboedimbiereapura yahu haya didibafmefiyu.

⁵¹ Ai ahamumbo aboedi-aboedireapurüh nünguane God ai ahamundi mbusümonindi serümündü sunambe mahafu.

⁵² Ai yiri yimbu pusiru nimarimombo ahambo ngusifo paruwuri mburumbo Serusaremnambo hihifi-hihifi kameih hihiriyafu mahomo.

⁵³ Asu ai munjuambo si Godimbo aboed-ani yaho hohoanimombohunda ahandi worina homo marundi.

Son Aboedi hoafi Son ai sürü papimarandi

Yanğırı nı̄ngombo Hoafi ra nindoumbomefeyo

¹ Horombo hondü God ai hifi nda nafimkoate-yuambe Hoafi nda menjoro. Hoafi ra ai Godindi fikimi menjoro asu Godane.

² Horombo hondü Hoafi ra Godindi fikimi menjoroane.

³ God ai Hoafi raninambo munju moatükuni ra nafimarandi, nga moai ngorü-moatükuni ngorü nafi sünjure tüküfeyo.

⁴ Hoafi ra yanğırı nı̄ngombo nimindühane asu yanğırı nı̄ngombo ra nindou-yafe si-ane.

⁵ Si ra nimbi ranahambo si asagado, nja nimbi ra ngori si ranahambo gabudeandi.

⁶ Nindou mamı God ai koamarıheira mahu. Ahandi nduri Son-ani.

⁷ Nindou ranaheimbo si ranahambo anıhondümbo hoafombohunda mahu. Nindou munju ai hoafi ra himboriyei hehi anıhondümbo-mbirihinda yehuenünju mahu.

⁸ Son ra si raniyupoani, nja si ranahambo anıhondümbo hoafiyu-randeimbı yanğır-ani.

⁹ Si ndanana si hond-ane asu ai hifi ndanıhü tüküfe haya asu nindou munjuambo si boakifoare arandi.

¹⁰ Nga Hoafi ranai hifi ndanıhü menjoro. Hoafi raninambo God ai hifi nda nafimarandi, nja asu nindou hifi ndanıhü anıboadei ranai moai ahambo fifirihori.

¹¹ Ai ahandi ngoafı honduna hu, nja asu nindou ahandi ngoafihundi ai moai ahambo fifirihorimindei.

¹² Nga didiyei ahambo anıhondümbo-rihoruhı fihimarıhorambo asu ai aheimbo kamafoareandura ai Godindi nimori tükümehindı.

¹³ Moai hifinindi moatükuninambo Godindi nimorimboyahi tüküyahindi sıhiri boagiri ramehindı nou. Wanı, nja God ai ahandi hohoantımo sünjü ahandi nimorimboyahi marıhundi.

¹⁴ Hoafi ra nindoumbofe tüküfe mburamboyo asu sihefi mbusümo manünjuwa ai nduri adükärümbı ra hoeimarıhuri. Nduri adükärümbı ra Godindi nimori mamı yanğırı ranahand-ane. Ai afındı hipoambore-randeimb-ani asu sihefimbo Godimbo afındı moatükuni anıhondümbo nafüimaramuni.

¹⁵ Son ai ahambo anıhondümbo hoafi mayu. Ai puküna hoafiyundürühı yahuya, "Ro nindou ndanahamboyahi

hoafimayahandüri, ‘Ro boatei tükündäheanda ai wandi süngu tükündüfimbui, n̄ga aiana adükari safi n̄gasündeandireimb-ani. N̄imboe ai boateifi manünguwa ro tükümeheandane,’ ” mehu.

¹⁶ Ahandı afındı hipoambofe ranı-süngu s̄ihefimbo afındımbı aboedı-aboedıreamunı arandı.

¹⁷ Mosesındı warı sünguyo ahınümbı hohoanımo tükümfeyo, n̄ga hipoambofe hohoanımo asu anıhondümbofe hohoanımo ra Sisas Kraisındı sünguyo tükümfeyo.

¹⁸ Moai nindou mami ai-amboanı God hoeiriri, n̄ga Godındı n̄mori mami Afındandı fikimı nüngumbı ai Godani asu ai yangırıyu Godımbı hoeiriri haya s̄ihefimbo nafuimaramuni.

Son ai ro nindou God koamafoariri-yahipoanı mehu

(Matyu 3:1-12; Mak 1:1-8; Ruk 3:1-18)

¹⁹ Suda bogorı ai Godımbı s̄ihou-rundeimbı bıdıfırı Rifai sırihündı babıdımbı koamarı-houpura Serusarem hıningırı houmbo kosımo Son sowahi tüküyafu düduyafundowohü yahomoya, “Se dıdıyafa?” mehomondamboyu.

²⁰ Ranıyu asu Son ai moai dıboreandi, n̄ga weindahı anıhondümbo hoafiyuhı yahuya, “Roana Nindou God koamafoariri Krais ranıyahipoanı, n̄ga wanı,” mehu.

²¹ Ranıyomo asu sımborı hoafiyomondowohü yahomoya, “Asu se dıdıyafa? Asu se Eraisyafı?” mehomondamboyu. Asu Son ai sımborı hoafiyupurühı yahuya, “Wanı, roana ranıyahipoanı.” Asükaiyomo düduyafundowohü yahomoya, “Ro Godındı hoafı hoafiyu-randeimbı hıfandarıhuri, se ranıyafı?” Asükaiyu ahamumbo sımborı hoafiyupurühı yahuya, “Wanı, roana ranıyahipoanı,” mehupuri.

²² Ranıyomo asu ahambo hoafiyomondowohü yahomoya, “Asu se dıdıyafı n̄mora? Se yıhoefimbo hoafiyafan-anımbı asu ro hoafı ra nindou yıhoefimbo koamarı-houmunı ahamumbo sowana semındı homboanefi. Se sıhafı fimbo nüngumambısafa?” mehomo.

²³ Ranıyu asu Son ai ahamumbo sımborı hoafiyupurühı yahuya, “Ro rananahı: Nindou mami ahandı yasımondı nımi wohı furıkoate-yowohü mıñgıyohü yahoya, ‘Bogorındı nafı aboedı nafındıhehindı,’ meho, n̄ga ro rananahı,” mehu. Horombo hoafı nda Godındı hoafı hoafiyu-randeimbı Aisiaia rareamboyu yahurai bukambe hoafimayu.

²⁴ Farisi aiyomo nindou hoafı sowandümo homurundeimbı ahamumbo koamarı-houpura makosomo.

²⁵ Nindou ranai Sonimbo hoafiyomondowohü yahomoya, "Asu se Kraisiyafipoani, Eraisayafipoani, Godindi hoafit hoafiyu-randeimbiyafipoani, nga asu nimboeafit se hundürürandüri maranda?" mehomondamboyu.

²⁶ Raniyu asu simbori Son ai hoafiyupuruhü yahuya, "Roana hoenambo yangir-ané hundürühü arihandi, nga sihamundi mbusümo nindou mami anüngu, nga asu seana moai nindou ranahambo fífirihori.

²⁷ Ro boatei weindahü ratüpuriya arihandi, nga nindou ranai animbo süngunambo weindahü rande ratüpuriindümbui. Nga asu roana nindou aboedi hamindiyahipoani ahandü su wofit himondimaramündüra fufurihefembohunda," mehu.

²⁸ Hoafit nda Betani ngoafithü Sodan hoe gogoanin tükümefeyoane. Asu hifit ranihüyo Son ai nimorehü nindowenihi aheimbo hundürümardüri.

Sisas ai Godindi sipsip nimor-ani

²⁹ Ngorü sihi Son ai himboyuwane Sisas ahambo sowana masunuwa hoeiriruhü yahuya, "Godindi sipsip nimori asüfura hoeirihori. Ranahandü süngu-animbo God ai nimorehü nindowenihi-yafe hohoanimo moaruwai ranahambo amboawi mbüsümbui.

³⁰ Nindou ranahamboyahi ro siheimbo hoafiyahandürühü, 'Nindou ai ro nimboahanit wandi süngu düdümbui. Nindou ai adükari bogor-ani, nga roana ai nahuraiyahipoani,' masahandüri. Nga asu ro nijgokoateyahambe ai manüngu.

³¹ Asu ro moai fífirihini, nga nindou ra didimbei, nga asu Israerihundi ai ahambo fífirimbirihora sahehea sini hundürü-marihandüri," mehu.

³² Son ai yare hoafiyundürühü yahuya, "Ro hoeirihéandani Yifiafit Aboedi wupufo nahurai sünambeahindi kosit ahandiwamit pühiyo mamaro.

³³ Awi ro moai nindou ranahambo fífirihini, nga God aiyu wambo hoenambo hundürümberandüra yehuenüngu koarihendiruhü yahuya, 'Se hoeindowandanit Yifiafit Aboedi kodit nindou ranahandiwamit nimandoani ana, asu ai-animbo aheimbo Yifiafit Aboedinanambo hundüründandürimbui,' mehu.

³⁴ Yifiafit Aboedi ahandiwamit kosit mamaro ra hoeimarihéandü asu anihondümboanahü hoafayahü nindou nda Godindi nimor-ani," mehu.

Sisas ai ahambo süngurürü-rundeimbikamafoareapuri

³⁵⁻³⁶ Ngorü si Son ai asükai ranihü ahambo süngurineri-rinandeimbibabidimbo nüngumbo Sisasimbo hoeirirane

mahuamboyu, asu Son ai hoafiyuhî yahuya, ‘Se hoeirîne. Ndanani Godîndî sipsip nîmorayu.’

³⁷ Son ai ra-mehuamboyafanî asu hîmboriyafanî henâ ai Sisasîndî sünge mahafanî.

³⁸ Ranîyu asu Sisas ai hîhîrifî hoeireapîrane ahandî sünge mahafandamboyu hoafiyupîrûhî yahuya, “Se nîni kokomboyafana?” mehupîramboyafanî, asu sîmborî hoafiyafînandowohü safanea, “Rabai, se nahiyafî nîmbafî aranda?” (Ndûri ‘Rabai’ ahandî nîmîndî ra yamundrandeimb-ane.)

³⁹ Sisas ai hoafiyupîrûhî yahuya, “Sühufanî na ha hoeirîne,” mehupîramboyafanî. Asu ai hüfanî worî nîmarümbî ra hoeirîne henâ, asu ranî sihî ai-dîbo mamarifanî ra ndeara nîmbambeyo.

⁴⁰ Nindou yimbu ranai Sonîndî hoafî hîmboriyafanî henâ Sisasîndî sünge mahafandî ahafandî ndûri ra ńgorü ana Andru, Saimon Pitandî akîdîyu.

⁴¹ Ai hu, ahandî amongo Saimon kokorûrî hoeirirî haya hoafiyundühi yahuya, “Ro Mesaia hoeimarîhuri,” mehu. (Ndûri Mesaia ra Grik hoafînambo Krais-ani.)

⁴² Ranîyu Andru ai Saimonîmbo serümündî Sisas sowana mahüfu-amboyu, asu Sisas ai Saimonîmbo hübudurürûhî hoafiyundühi yahuya, “Seana Sonîndî nîmorî Saimon-anafî, ńga sîhafî ndûri ana Sifasî-mbeyowamboane,” mehu. (Ndûri Sifas ranana nîmoei-ane.)

Sisas ai Firip Natanierimbo fihîmarapîmündu

⁴³ Ńgorü si Sisas ai Garirinambo hafombo yahuaya nîmarümbô, Firipîmbo hoeirirûhî hoafiyundühi yahuya, “Se mborai wandî sünge,” mehundo.

⁴⁴ Firip, Betsaidahündî Andru, Pita-babîdîmbo mamî ńgoafîhünd-ani.

⁴⁵ Ranîyu asu Firip ai Natanierimbo kokorûrî hoeirirî haya hoafiyundühi yahuya, “Horombo Moses ai ahînûmbî hoafî sürü papîrandühi nindou kudumbui mehu ra fîfîro. Asu Godîndî hoafî hoafiyomo-rundeimbî amboanî ai mamî yahurai sürü papîmarundi ranahambo hoeimarîhorî. Nindou ranana Sisas-ani Sosepîndî nîmorî Nasaretîhündî,” mehuamboyu.

⁴⁶ Asu Natanier ai Firipîmbo düdudinduhü yahuya, “Asu Nasaret ńgoafîhü ra aboedi moatükunî tükümandifeyo rane?” mehuamboyu. Asu Firip ai sîmborî hoafiyundühi yahuya, “Naha se sühufî hoeirostî,” mehu.

⁴⁷ Sisas ai Natanierimbo hoeiriranı mahüfu-amboyu hoafiyuhı yahuya, "Nindou ndanana Israerihündi hondani, ɳga aiana anihondümbo yanğırı hoafiyu-randeimbani," mehu.

⁴⁸ Ranıyu asu Natanier ai Sisasimbo düdudindühı yahuya, "Se wambo nünguro fifiro-wandırımbayaafa?" mehundo-amboyu. Asu Sisas ai sımborı hoafiyundühı yahuya, "Firip wambo fifirife hoafikoate-yuambe süfuri afüمامبے manımbafa hoeimarıheanıñi," mehu.

⁴⁹ Ranıyu asu Natanier ai Sisasimbo hoafiyundühı yahuya, "Yamundo-randeimbı, seana Godındı nımor-anafı! Seana Israerihündi-yafe adükarı bogor-anafı!" mehundo-amboyu.

⁵⁰ Asu Sisas ai sımborı hoafiyundühı yahuya, "Ro sıhambo süfuri afüمامبے hoeimarıheanıñi masahı ranımbaanafı anihondümbo-arowandırı? ɳga awi sünguna se afındı moatükuni ranahambo ɳgasündeandeimbı tükündifeyoani hoeindowamboyafı," mehu.

⁵¹ Asükaiyu hoafiyuhı yahuya, "Ro sıhamumbo anihondümboaanahı hoafayahapurı: Süngunambo ana sünü sübüdühoeħı sünambeahındı nendı ai Nindou Hondündıwamı gafomo kodomo ndundanı hoeindumboemo," mehu.

2

Sisas ai boatei hepünifeimbı moatükunı ratüpürimayu

¹ Yimbu nımbiyomo houmbo nindowenihı ɳgorü ai Gariri hıfambe Kena ɳgoafıhü nımorehı masemündü.

² Ranıyo Sisasimbo asu ahambı süngurürü-rundeimbı babıdımbo ahamumbo amboanı nımorehı semındı sesesi ranambe dıdimo masei.

³ Ranı-sımbaanı wain hoe ra munju masımdıneiamboyo, asu Sisasındı hondı ai nımorımbı hoafiyondowohü yahoya, "Nindou ai wain hoe munjurıhimboanei," mehondowamboyu.

⁴ Asu sımborı yare hoafiyundühı yahuya, "Me, nımboe se wambo ranı-moatükunımbı hoafayahafa? Ndananı sıhei siane, ɳga awi ro ranımbofembo si ra yohoyopoanı."

⁵ Ra-mehuamboyu asu hondı ai worı ahangarburındı ratüpürıyomo-rundeimbı ahamumbo hoafiyopuruhı yahoya, "Sisas ai nıni-moatükunımboyo refembo hoafınduanı ra-süngundundi," meho.

⁶ ɳgoafı ranıhü nımoei hıpırı 6 afındı hoe hafo tüküfe-randeimbı Suda ai fi aboediferambo hundürüyorambohunda burımayo.

⁷ Ran̄iyu Sisas ai ratüpuriyomo-rundeimb̄ ahamumbo hoaf̄iyupurūhi yahuya, "Se h̄ip̄ir̄ ranambe hoe fuibidihound̄i," mehuamboemo. Asu ai h̄ip̄ir̄ ranamboe hoe fuibidihoumbo tüküru-tüküru-marundi.

⁸ Ran̄iyu asu Sisas ai hoaf̄iyupurūhi yahuya, "Se hoe ra n̄imoamonind̄ kaboadundüh-an̄imbo nindou sesi kan̄imbo ehu ahambo sowanambo ndowandümo ̄ngomo," mehua-mboyomo asu ai rasüngumarundi.

⁹ Nindou sesi kan̄imareand̄i ai hoe ra ap̄ire hoeireandane, asu wain hoe ap̄imayowamboyu, ai moai f̄if̄ireand̄i dagüdambombai wain hoe ra. Nga ratüpuriyomo-rundeimb̄ ai-yanḡir̄iyo hoe mafuindümo fond̄i ra f̄if̄imarundi. Ran̄iyu asu nindou sesi kan̄ire-randeimb̄-mayu ranai nindou n̄imoreh̄i semindimbo-mayu ranahambo mborai mehundo.

¹⁰ Ai hoaf̄iyundowohü yahuya, "Ndani-ndan̄i hoaf̄üh ana nindou wain hoe aboed̄i boatei s̄im̄indei mburühümboanei, asu süngunamboane moaruwai ra s̄im̄indei arihünd̄i. Nga asu seana aboed̄i saf̄i ra kik̄ihand̄if̄i n̄imarif̄i mburamboyaf̄i hapondan̄i rand̄i sowand̄if̄i masinif̄i," mehu.

¹¹ Sisas ai Gariri h̄ifambe Kena ̄ngoaf̄ühü boatei hapünifeimbi moatükun̄i ramareand̄i. Ai ahanti adükari ̄nginind̄i ra nafuimayu-wamboyu asu ahambo süngurürü-rundeimb̄ ai ahambo anihondümbo-marüwuri.

¹² Ran̄iyu asu Sisas ai ahanti hond̄i, akohoandi asu süngurürü-rundeimb̄ babidimbo Kena ̄ngoaf̄i h̄in̄inḡir̄ihi hehi Kaperneam ̄ngoaf̄ina hei ran̄ühü yahunümb̄i si man̄imboei.

Nindou ai Godindi worambe kak̄i semindimbo ratüpürimemonda Sisas ai hemafaareapuri

(Matyu 21:12-13; Mak 11:15-17; Ruk 19:45-46)

¹³ God ai Israerimbo Isip̄ihündi aboedambo-mareandüri ran̄i adükari si Pasofa war̄i ra ndeara ak̄imi t̄if̄imareandamboyu asu Sisas ai Serusarem ̄ngoaf̄ina mahafu.

¹⁴ Hafu tüküfi haya Godindi worambe kefuai hu hoeireandane, nindou ai burmakau, sipsip, ndu pemiyomonda asu kak̄i s̄iseru sabupuri rundüh̄i mamarimonda hoeimareapuri.

¹⁵ Ran̄iyu wof̄i hoandari naf̄ir̄ihai semündü haya ran̄inambo ahamumbo burmakau, sipsip, ndu napo ra kameih̄i bukuri-foareapurüh̄iyu, asu nindou kak̄i s̄iseruründüh̄i mamarimo ahamundi kak̄i ra buburamünd̄i pütifih̄iyu fond̄i ra h̄ih̄ire amoahimareand̄i.

¹⁶ Ran̄iyu asükaiyu nindou ndu kak̄ifih̄i saurundüh̄i man̄ingomo ahamumbo hoaf̄iyupurūhi yahuya, "Napo ra furündümo houmbo moanewana ̄gorügoanin̄i homo. Asu

se wandi Apendi wori ndanambe maket worimborihi hehi pemiyeyi asu kakifihimbo seihü arihündə?" mehuamboemo.

¹⁷ Asu ahambo sünjurürü-rundeimbı ai hoafı Baiborambe mapeninjo ra hohoanımomemo, 'Ro sıhafı wori aboedi mbifondarowa sahehea ranımboanahı afındı tıñırifoayahı,' meho.

¹⁸ Asu Suda ai Sisasımbo hoafıyomondowohü yahomoya, "Se nini hepünfeimbı moatkunı ramandowandı yıhoefımbo wori ranambeahındı hemoafarowamuni ra ıgınınd-ani yaho nafuimbohündamboa?" mehomondamboyu.

¹⁹ Asu Sisas ai sımborı hoafıyupurühi yahuya, "Ro sıhamumbo hoafayahı, Godındı wori nda bırıboardundanı asu ro asükainda ıgımı sinambo yanğırı worımbondıhamboyahı," mehuamboemo.

²⁰ Ranıyomo asu Suda ai hoafıyomondühı yahomoya, "Nindou ai wori nda 46 hımbanı worımbomarundane asu se ıgımı sihı yanğırı asükainda worımbondıhı munjundiheamboyahı asafı?" mehomondamboyu.

²¹ Sisas ai ahandı fimboyu Godındı wori sünjunambore kafoare hoafımayu.

²² Ranıyo Sisasımbo God ai hoınguambeahındı botırırı sımboranı ahambo sünjurürü-rundeimbı ai horombo ahandı fimbo hoafımayu ra ıgusüfoambe pumarındümö. Ranıyo horombo Sisas hoafımayuyo Godındı bukambe sürü papımarundi ranıyo ra anıhondümbo-marundi.

Sisas ai munjuambo nindouyei hohoanımo fifireandi

²³ Sisas ai Suda-yafe adükarı si Pasofa ranahambohündə Serusarem ıgoafıhü mamaru. Ranıyo nindou afındı ranai Sisas hepünfeimbı moatkunı ramareandı ra hoeirıhi hehi anıhondümbo-marıhindı.

²⁴ Nga asu Sisas ai nindou ranahei hohoanımo ra fifire hayambo-wambo moai anıhondümbo-rearü.

²⁵ Asu nindou amuri ai Sisasımbo nindouyei hohoanımo ranahambo nafuiyondürühi hoafıyondopoanı, nga ai ahei ıgusüfoambe hohoanımo ra munjuambo fifireamboani.

3

Sisas ai Nikodemus-dıbo wataporımefanı

¹ Nindou mamı Farisi-ambeahındı manüngu ahandı ndürü Nikodemus ai Suda-yafe bogorıyu.

² Asu mamı nımbokoanı Nikodemus ai Sisas sowahi hu tüküfi hoafıyundühı yahuya, "Yamundo-randeimbı, Ro fifırı-hunıñımboanefı, seana nindou yamundo-randeimbı God koamarıhenın-anafı. Nindou ıgorü ai-amboanı

ŋgirɪ hepünfeimbɪ moatükunɪ se Godindɪ ŋgİNİndİNambo rawarowandɪ ra randeandi,” mehuamboyu.

³ Asu Sisas ai sİmborɪ hoafiyundühi yahuya, “Ro sİhambo anİhondümboanahɪ hoafehaninɪ: Nindou ai sİmborɪ tüküfekoate-ayu ana, ai ŋgirɪ God hİfandarandɪ ranambe ŋgu,” mehu.

⁴ Nikodemus ai sİmborɪ hoafiyundühi yahuya, “Asu nindou adükarihundi ra nüngunde hondɪ ai wakındırımindoanɪ asu nİmorɪ akıdou nahuarai tükümandifia? Asu ŋgirɪ nindou ai hondandɪ furambe daguduwanɪ asükai wakındırımindo,” mehuamboyu.

⁵ Asükai Sisas ai Nikodemusİmbo hoafiyundühi yahuya, “Nindou ai Yifiafi AboedİNambo asu hoenambo sİmborɪ tükümbüfyu-wamboane. Refekoate-ayu ana, ŋgirɪ God hİfandarandɪ ranambe gafu.

⁶ Nindoundɪ fi ranana ahanti hondafındı-yafe findambo tükümeiyuani, ŋga ahanti yifiafi ranana Yifiafi AboedİNdi ŋgİNİndİNambo tükümfeyoane.

⁷ Ro hoafiyahühi se sİmborɪ tükündahindi masahɪ hoafɪ ranambo se ŋgirɪ hepünafoandühi afındı hohoanımondaftı,” mehu.

⁸ Werɪ ranai ai hohoanımomayo sün̄gu weriyo hoarandi. Asu se werɪ fisİhoasɪ ranı-yaŋgır-anə hİmborayaftı, ŋga nİnɪ-nafɪ tüküfe hayamboyo asu nİnɪ-nafıyo aho ra moai fİfırowandı. Asu nindou Yifiafi AboedİNambo sİmborɪ tükehindi amboanɪ mami yahurai-anə,” mehu.

⁹ Asu Nikodemus ai Sisasİmbo düdufindühi yahuya, “Asu se hoafımayafɪ nda nüngu-nahurai tükümandıfea?” mehundowamboyu.

¹⁰ Asu Sisas ai sİmborɪ hoafiyundühi yahuya, “Seana Israeri-yafe yamundo-randeimb-anafɪ, ŋga asu seana awi moai fİfırowandıyo?

¹¹ Ro sİhambo anİhondümboanahɪ hoafayanınɪ, Ro nİnɪ-moatükuniyo fİfırımarıhundi ranane wataporımbo-rıhu arıhundi. Asu ro nİne-moatükuniyo hoeimarıhundi ranane wataporımbo-arıhundi. ŋga hoafɪ ro wataporımbo-arıhundi ranahambo se sahümündi daboandanambo-arıhindi.

¹² Ro sİheimbo hİfɪ ndanıhündambo wataporımbo-marıhandüri, ŋga asu moai se wambo anİhondümbo-rıhindırı. Asu ro sün̄nambeahindi moatükunımbo wataporındahanɪ ra nüngundühi anİhondümbo-ndıhindühi fİfırımandıhia?

¹³ Moai nindou ŋgorü hİfɪ ndanıhündambo ana sün̄nambe hafu, ŋga Nindou Hondü sün̄nambeahindi makusu ai yaŋgırıyu asükai mahafu.

¹⁴ Sapo horombo Moses ai amoasiri nimi wohi furikoate-reanduh semündü nimoamo botimareandi. Asu mam i yahurai-animbo Nindou Hondümbo amboant semündü nimoamo botifiamboani.

¹⁵ Rananimbo nindou ahambo anihondümbo-arihori ranai yangiri koadürümbo-koadürümbo ningo ra mbisahümündi-amboane.

¹⁶ God ai nimori mamümbiyu hayamboyu nimoreh nindowenih hifit ndanihü aniboa dei ranaheimbo ngusüfo pareandürüh yu asu ahanti nimori mam i ra hifina koamartherü. Nindou munju didiyei ahambo anihondümbo-arihori ai ngiri awandihedindi, nga koadürümbo-koadürümbo nimboeimboyei.

¹⁷ God ai ahanti nimori hifina koamartherü ra ai kos nindou yibobore-randeimb Nahurai hifihundi nindouyei hohoanimo yibobofemboyupoani. Nga rananimbo munjuambo hifihundi nindou ai ahanti sünju aboedambo-mbeahinda yahu hayamboyu koamarheira makusu.

¹⁸ Nindou Godindi nimorimbo anihondümbo-areandi ahambo ana ngiri yibobondiruh papi-hoafinduri, nga nindou ahambo anihondümbofe-koate-ayu ranahamboanimbo yibobondiruh papi-hoafinduriimbui.

¹⁹ Yibobofe ranahandi nimindi ra ndahurai-ane: Sapo si aboedi ra sünambeahindi makosoyost, nga asu ai moai ranahambo yifiryei, nga ai nimbokoani nimbi afindi pimayo ranambe nıngomboyei yifirimaye. Nimboe sapo ai moaruwai hohoanimo rarihinduh wamboyei ramehindi.

²⁰ Munjuambo nindou didiyei si ranahambo yiboaruko-arihindi ana, ai moaruwai hohoanimo yangiri rarihinduhanei. Nindou yahurai ana ngiri si peyoani ngei sapo si ranai ahei moaruwai hohoanimo ramarihindi ra nafuindandürimboe sei hehimbo wambo.

²¹ Nga nindou aboedi hohoanimo yangiri semündü anüngu ranai-animbo sihi tükündüfimbui. Rananimbo nindoundi ratupuri ra si ranai Godindi nginindinamboane ratupuriyu arandi mbisi nafuindimboe,” mehu.

Son ai Sisas tükümefiyu nimindi ra weindah hoafimayu

²² Asu sünjunambo Sisas ai ahambo sünjurürü-rundeimbabidimbo randihunda botiyafu houmbo Sudia hifina mahoo. Ai homo ranihü yahunumbi si nıngomomboyo Sisas ai nindou hundürümärändüri.

²³ Ainan ngoafihü Serim ngoafikimi hoe afindi mafoafusowa asu ranihü Son ai-amboant nimoreh nindowenih hundürümärändüri. Ran-simboant nimoreh nindowenih afindi ranai ahambo sowana hei marihündamboyu ai hundürümärändüri.

²⁴ Son ai karabusifekoate nünguambeahiyó aheimbo hundürümarandüri.

²⁵ Raniyó asu Sudahündi mami ai Sonindí sünghururuundeimbí babidimbo Godindí himboahü aboedi tükfembo hundürü hohoanimo ranahambo hoafna simbori hoafmemo.

²⁶ Raoyafu mburu hifomo Sonimbó hoafiyomondühí yahomoya, "Yamundo-randeimbí, se hohoanimo yafai nindou Sodan hoekimí ai-dibó nimbafanimbó se ahanti hoaf yihofimbo hoafmefimuni. Nga ai haponda hundürümarandür-amboanei asu nindou ai sihefimbo sowana sifokoate ahambo sowanambo yangirí hüraramindo," mehomo.

²⁷ Asu simbori Son ai hoafiyupuruhí yahuya, "Nindou ai ngirí rarani-moatükuní moani ndemündu, nga God ai dagadowan-animbó ndemündümbui.

²⁸ Horombo se himboriyomondaní ro sihamumbo hoafiyahapuruhí sahiya, 'Roana Kraisiyahipoani, nga ahanti nafi didiboado-fembohunda God ai kamafoareandir-anahi,' masahi hoaf ra se sihamundihoari himborimemo.

²⁹ Asu nindou ngorü ai nimorehi asemündu ana, nimorehi ra nindowenihí ranahand-ane. Asu nindowenihambo fariherü-randeimbí ai ai-dibó nüngumbo nimorehi masemündu ahanti hoaf himboriyuhü ai hihifi-hihifi-mayu. Yahirai-ane asu haponda hihifi-hihifi ra wandi fiambe amaro.

³⁰ Asu nindou ranai adükari ndürimbi-mbiyowamboane, nga wandi nduri akidou-mbeyowamboane.

³¹ Nindou nimoamo sünambeahindi makusu aiani munjuambo nindou ngasünde haya adükari hamindayu. Nga asu nindou hifí ndanihündamboayu ranai ana hifinindi wambo ai hifí ndanihündambo wataporí raní yangirí semündü nüngumbo wataporiyuhani. Nga nindou sünambeahindi makusu ranai ana munjuambo nindou ngasünde haya adükari hamind-ani.

³² Ranani asu ai rarani-moatükuní hoeire asu himboriyu-randeimbí ranahambo hoafiyu arandi. Nga asu nindou mami ai-amboaní moai ahanti hoaf ra anihondümboareandi.

³³ Nindou düdi ahanti hoaf ranahambo kikiharamündu ana, asu God ai anihondümboani hoafiyu arandi yahuhaní.

³⁴ Nindou God koamarheira makusu ranai ana ahanti hoaf yangir-ani hoafiyu arandi. Sapo God ai moai ahambo Yifiafi Aboedi ra bidifiri-bidifiri're sagado.

³⁵ Afindi ai Nimoreimbó afindi hamindi ngusüfo pariruhí asu munju moatükuní hifandimbó nginindi masagado.

³⁶ Nindou ḥgorü ai Niṁori ahambo anīhondümbo-ariri ana, asu ai aboedi koadürümbo-koadürümbo nūngumbui. Ngā asu anīhondümbofe-koate-ayu aiana ḥgiri yangiri koadürümbo-koadürümbo nūngu. Asu Godindī ḥgindī hohoanimo ra ahambo-so koadürümbo-koadürümbo yagodimboe.”

4

Sisas ai Sameriahündi nīmorehi-dibo wataporimefe

¹ Ranisimboani Farisi ai yaru hīmboriyomondane, “Sisas-ani Sonimbo ḥgasündiri haya afindī nindou hundürändüri arandi,” masei.

² (Ngā moai Sisas ahandihoarī ana ḥgorümbo hundürändüri, ngā ahandi süngurürü-rundeimbī ai yangiriyomo ramarundi.) Sisasindī süngufembo nindou afindī hundürümaye hoafī Farisi ai hīmborimemo ra Sisas ai fīfīreandi.

³ Ranīyu asu ai ranī hoafī ra hīmborīyu haya Sudia hīfi hīnīngire haya Garirinambo mahu.

⁴ Garirinambo hombo nafī ra Sisas ai Samaria-yafe hīfi mbusumo nafīyu mahu.

⁵ Ranīyu hafu adükari ḥgoafī Samaria-yafe hīfambe ahandi ndüri Sikar ranīhü tükümeiyu. Ḫgoafī ranikimīyo Sekob ai ahandi niṁori Sosepimbo hīfi kīkīre hīnīngimareando.

⁶ Horombo Sekob ai hoe rambohunda kakira pumare-andī ra ranīhü puiaroane, asu Sisas ai ndeara hüfīnīmbo nafī gebuai ra süfu süfumbo tīñambofihīyu asu foeamongo ranikimī mamaru.

⁷⁻⁸ Ranīyo asu ahambo süngurürü-rundeimbī ranai boatei sesi pemimbo ḥgoafī ranambo mahafomo. Asu nīmorehi mamī Sameriahündi ranai hoe ra fuimindimbo makosowamboyu, Sisas ai hoafīyundowohü yahuya, “Hoe ra wambo fuisao, ngā ro simindimbo samboanahī,” mehuamboyu.

⁹ Asu nīmorehi ranai hoafīyondowohü yahoya, “Seana Sudahünd-anafī, asu ro Sameriahünd-anahī, ngā asu se nīmboe wambo hoe fuisao safī hawa düduwefoandīra?” mehoamboyu.

¹⁰ Asu Sisas ai simborī hoafīyundowohü yahuya, “Nīne-moatükuni God ai sihambo saimbo mehu ranahambo fīfirīworūhi, hoafīmbefīndo-mbonana, asu hoe simindiwani yangiri gedühī nīngombo saganini,” mehuamboyu.

¹¹ Asu nīmorehi ranai hoafīyondohü yahoya, “Adükari, hoe fuigoninīmbo hīpirī wanī, ngā foeamongo hoe ndanana

ambeambe anguni ragu-ane. Asu hoe simindiwani yangiri geduhi nijgombo ra na ha daguda mafuindandifa?

¹² Sihefi amoao Sekob ai foemongo ra hiningi mareamunane. Hoe ra ai ahanti nimori asu burmakau, sipsip ra-babidimbo sumundi marandane. Nga asu se kosirihefe adukarimbofe nijgombo safomboyaf? meho.

¹³ Asu Sisas ai simbori ahambo hoafiyundowohü yahuya, "Nindou hoe nda asimindei ranai ana asükaindei nimai amindanijombo-ndeimboyei.

¹⁴ Nga nindou didiyei ro hoe aheimbo asahanduri ranai ana ngiri asükaindei amindanijombonde, nga wan. Hoe ro aheimbo saimbo saheheamboayah ranana, ahei fiambe apoandihori hoe nahurai fondihuai-fondihoaindandan asu nindou ranai yangiri koadürümbo-koadürümbo nimboeimboyei," mehuamboy.

¹⁵ Asu nimorehi ranai duduwendowohü yahoya, "Adukari, se wambo hoe ra sawandiri. Rananimbo ro ngiri asükainda sünguna hoembo amindanijombondahuhi hoe nda fuimindimbo didihi," mehoamboy.

¹⁶ Asu Sisas ai hoafiyundowohü yahuya, "Se ngufi sihafi nindowenihambo hoafindafindo mbundambo-animbo asükaindafi nduhi didift," mehundowamboy.

¹⁷ Asu ai hoafiyondowohü yahoya, "Roana anamindeimb-yahipoani, nga anamindikoate-anahi," mehondowamboy. Asükaiyu Sisas ai hoafiyundowohü yahundoya, "Se 'Roana anamindikoate-anahi,' asafi ra wambo anihondümbo-anafi hoafayafindiri.

¹⁸ Nga se nindowenih hondahüyafundeimbi masowapundi, nga se haponda nindowenih-dib bo animbafi ra sihafi anamindi hondyüypoani. Nga se wambo haponda anihondümbo-anafi hoafayafindiri," mehu.

¹⁹ Nimorehi ranai hoafiyondowohü yahoya, "Adukari, seana ro hoeirheanina Godind fi hoafiyafi-randeimb-anafi.

²⁰ Yihoeft amoao mami ana hifi wafu ndani-wamiyomo rotuyomo marundi, nga asu Suda se-anemo Serusarem ngoaf ranihü yangiri rotuyomboane ehomo," mehoamboy.

²¹ Sisas ai yahuya, "Nimorehi, se wambo anihondümbo-rowandiri, nga se ngiri amitata Apembo hifi wafu raniwami asu Serusaremihü ra rotuyo ra-koate-ndei.

²² Samariahundi seana Godimbo ndorihori fifiri-horuhüyeipoani ahambo rotuye arihundi. Nga ro Suda ana God ranahambo ndorihuri fifiri-hurimboanefi. Nga asu sapo Godind nendi aboedambofembo ratupuri ra Suda yihoeftimbo sowahi tükümfeyoane.

²³ Sapo ranī si tüküfembo meho ra, ndeara haponda tüküfemboane, ḥga asu nindou ai anihondümbo rotuyeai arihündi ranai-animbo Godimbo ḥgusüfoambe anihondümbo-ndihindühi Yifiafi Aboedindi ḥginindinambo rotundeimboyei. Rananimbo asu Ape ai nindou yahurai ranimboani ahambo rotuyondombo hohoanimoayu.

²⁴ ḥga God ana yifiafi-ani. Ranimboanimbo nindou ai Godimbo rotuyeai arihündi ra ḥgusüfoambe anihondümbo-ndihorühi Yifiafi Aboedindi ḥginindinambo rotumbeyeiamboane,” mehuamboyu.

²⁵ Asu nimorehi ranai simbori hoafiyondowohü yahoya, “Ro fífirihinimboanahı nindou God kamafoariri ra ahandi ndüri Krais ai-animbo kudümbui. Asu ai kusü simboani sihefimbo munju moatükuni ranahambo hoafindümunimbui,” mehoamboyu.

²⁶ Asu Sisas ai simbori hoafiyundowohü yahuya, “Ro ai-anahisi haponda se-dibo wataporayahı nda,” mehu.

²⁷ Sisas ai raoyahuambe ahambo süngurürü-rundeimbı ai sesi pemini poedı sümburindümo tükümfundi. Asu ai hoeirundane Sisas ai nimorehi-dibo wataporımefea hepünımefundi, ḥga nindou mamı ai-amboanı moai düdüfinduhıya, “Se nimboeafa?” yahundo asu “Nimboe se nimorehi ra-dibo wataporefea?” yahundo, ḥga wanı.

²⁸⁻²⁹ Ranıyo asu nimorehi ranai hoe fuimindi hipırı ra ranıhü sihai haya hıfo nindou ranı ḥgoafihündi ranaheimbo hoafiyondürühı yahoya, “Se naħa s̄nei nindou geba anüŋgu ra hoeirıhorı. Ai wambo ro munju moatükuni ratüpuriya marıhandı ra munju ai weindahı hoafimayundirı. ḥga awi ai Krais animbombei?” mehoamboyu.

³⁰ Ranıyei asu ai ḥgoafı ra hınıŋgırıhi hehimbo Sisas sowana munju mahanei.

³¹ Ranıyomo asu ahambo süngurürü-rundeimbı ai Sisasimbo hüti-hoafırurühı yahomoya, “Yamundo-randeimbı, sesi akıdounambo ḥgusüfo narıworı hawamboanimbo,” mehomondo.

³² ḥga asu Sisas ai hoafiyupurühı yahuya, “Sesi ro sesimbo asahı ra seana moai fífirundi,” mehpuramboemo.

³³ Asu ahamundıhoarı simbori düduyomondühı yahomoya, “Nindou ḥgorü ai ahambo sesi ra semündü sünı sagadomboyu?” mehomondamboyu.

³⁴ Asu Sisas ai hoafiyupurühı yahuya, “Wandı sesi ranana ndahurai-ane: God ai koamarıhendıra makosahane ro ahandı hoafı sünguferambo. Wandı sesi ana ahandı yifırı

süngufe asu ahandı ratüpuriyora ho moendifembo makosahane.

³⁵ Se yaru hoafiyomondühıya, ‘Awi nümbürambeahındı sesi yimunju-remindimboana, yimbuyimbu amoamoane anıñgomı, mehomo, ḥga asu ro hoafayahı ra se hımborıyomo, naha se ndoru nümbürü ra samonjgorıyomo hoeiru, nıñimındı ana ndeara ḥgınındı yangır-anę.

³⁶ Nindou nümbürambeahındı sesi yimunjurıra-randeimbı-mayu ranai ndeara ranı takını ahandı kakı semündü haya, asu ai sesi aboedi koadürümbo-koadürümbo nıñgombo safıyorambo-mayo gugurareandi. Rananımbo nindou sesi hıfıre-randeimbı asu yimunjurıra-randeimbı ai hıhıfı-hıhıfındamboyafanı.

³⁷ Asu hoafı ndanana anıhond-anę ‘Nindou ḥgorü ai hıfıreandühani, ḥga nindou ḥgorü ai yimunjurandühani.’

³⁸ Ro sıhamumbo sesi nümbürü ranambe homo yimunjurı mbırunda sahehea koamarıheheapurı. Asu se moai hıfirundi, ḥga amuri ai tıñamboyeıhı hıfımarıhındı ranıfıhındı asarımbo yahomo houmbo asowandumo,” mehu.

³⁹ Nımorehı Samariahündı ranai ranı ḥgoafıhündı ranaheimbo nıne-moatükuni ai ramareandi ranımbo Sisas ai hoafımayundo ranahambo ho wataporımbo-marandı. Ranıyo asu muñguambo nindou ranai Sisasımbo anıhondümbo-marıhorı.

⁴⁰ Ranıyei asu Samariahündı ranai hei Sisasımbo apombo hüti-hoafımeħündoa ranıhü ai-babıdımbo yimbu apomayu.

⁴¹ Ranühi Sisas ai wataporımbo-maranda asükai nindou afındı safı ranai hımborıyei hehi anıhondümbo-marıhindı.

⁴² Asu nımorehı ranahambo hoafıyahündowohü seiya, “Boatei ro se wataporımbo-maranda anıhondümbo-marıhundi, ḥga se hoafımayafımunı ranımbo. Nga roamboanı yıhoefıhoarı ahandı hoafı hımborıyahundo hohumboanefı asu anıhondümbo-arıhuri. Nga ranımboane nindou ndananımbo awi hıfı ndanıhü muñguambo nindou aboedambo-ndeandürümbo asefi,” masei.

Sisas ai adükari bogorındı ratüpuriyu-randeimbındı nımorı aboedımarırı

(Matyu 8:5-18; Ruk 7:1-10)

⁴³ Sisas ai ranıhü yimbu nımbı apu mbura asu ḥgoafı ra hıniñgire haya Gariri hıfına mahafu.

⁴⁴ Asu ai ahandı fımbo hoafıyuhi yahuya, “Godındı hoafı hoafıyu-randeimbı aiana ahandı ḥgoafı hondühı moai ndürü yangoro,” mehu.

⁴⁵ Ranıyu asu ai Gariri hıfıhü hafu tüküfiywane, ahambo hıhıfı-hıhıfımayeı. Ai ramehindi ra moanıyeipoanı,

ŋga Serusarem ŋgoafihü Israerimbo God ai aboedambo-mareandüri Pasofa sei-arihündi ranisimboani afindı moatükuni ramareanda hoeirithi hehimbo wamboyei tükümeiyuwa hihifi-hihifi-mayeı.

⁴⁶ Asu Sisas ai asükaiyu Kena ŋgoafina Gariri hifambe mahu horombo ai hoe wain hoembore pureandühi. Nindou mami adükari bogorındı ratüpuriyu-randeimbı ai Kaperneam ŋgoafihü nüngu hayamboyu, asu ahandı nımorı ranai angünümboamayu.

⁴⁷ Asu nindou ranai, Sisas Sudia hifi hınıŋgire haya, Garirinambo sünümboani hoafı ra hımboriyu haya, hu tüküfi Sisasımbı Kaperneam ŋgoafınambo hombo huti-hütirürühı yahuya, "Wandı nımorı ai angünümbo yifımbo yangır-ani, ŋga se dıdılıaboedindoworı," mehundowamboyu.

⁴⁸ Asu Sisas ai yahuya, "Se mamıkarambo hepünıfeimbı moatükuni ra hoeifekoate-yei-mbonana, ŋrıri anıhondümbo-rıhindırı," mehu.

⁴⁹ Asu sımborı Sisasımbı hoafıyundowohü yahuya, "Adükari, mborai se wandı süngu sühüfı, ŋga wandı nımorı ai yifımbo yangır-ani," mehu.

⁵⁰ Asu Sisas ai sımborı hoafıyundowohü yahuya, "Se ŋgafısı, ŋga sıhafı nımorı ana asükai yangırı nüngumbui," mehuamboyu. Nindou ranai Sisasındı hoafı ra anıhondümboambo haya mahu.

⁵¹ Nindou ranai ŋgoafına mahuamboyu asu ahandı ratüpuriyomo-rundeimbı ai nafını hoeiruwuri houmbo hoafıyomondowohü yahomoya, "Sıhafı nımorı ana aboedi mbanüngu," mehomondamboyu.

⁵² Asu ai düdüfirühi yahuya, "Nüngu-sımboranıyo ai akıdou aboedi safı mamarua?" mehuamboemo, asu hoafıyomondühi yahomoya, "Hamanı nımbambeyo angünı hüfı afındı ra hınıŋımareandı," mehomo.

⁵³ Ranıyu asu afındı ai ŋgusüfo pumaramündü Sisas ai ahambo ra-sımboranı hoafıyundowohuya, "Yıni, sıhafı nımorı ana asükai yangırı nüngumbui," mehu ranımbı. Ranıyu asu ai ahandı worambeahındı ranıbabıdimbo anıhondümbo-marıhorı.

⁵⁴ Sisas ai Sudianıpoedi Gariri hifınambo sünümbo hepünıfeimbı moatükuni ramareandı ra yimbu noufeimbıyo.

¹ Asu ra mun̄gumayoambe Suda-yafe adükari si ra Serusaremihü tükümefeyoa, Sisas ai Serusarem̄nambo mahafu.

² Serusaremihü nafitambe adükari ahanti nduri sipsip nafitambe ranikimi foameongo hoe kakiru pumarundi. Foameongo ra Hibruyei hoafi Betsada-ane. Hoe ranikimi mboasini hondahüfeimb (5) mafondarei.

³⁻⁴ Asu mboasini ran hoarehi nindou angünümbe afindi ranai fondihü kuriyei, himboatihari, yiri moaruwaimbi, asu nindou ahei tiñari yifiyoweimb ranai niñoumayei.

⁵ Mboasini ranambe nindou mamai ai 38 himban farasu haya angünümbo yanguru.

⁶ Asu Sisas ai nindou ranahambo hoeirirane angünümbo menjuruamboyu, nindou ranana geduh angünümboyumboani yahuhaya hoafiyunduh yahundoaya, "Se haponda aboedi niñmandi safomboyafi?" mehunduamboyu.

⁷ Asu simbori nindou angünümbe-mayu ranai Sisasimbo hoafiyunduh yahundoaya, "Nindou adükari, hoe ranai miñiniyowan himoni semindindiri ho hininjifendirimbo roana nindou wan. Hoe ranai miñiniyowan gad sahehea raoyaheandan asu bñifiri ai boatei-anei horombo kosiriheli hanei riñhündanane asu ro moani niñmar arihandi," mehundo.

⁸ Asu Sisas ai hoafiyunduh yahundoaya, "Botiyafo, sihafi hoapari ra sowandifi hawa hafi," mehunduamboyu.

⁹ Raniyu nindou ranai niñmai hoafi niñgoambe botifi ahanti hoapari ra semündü haya mahu.

Ran si ra moani ratupurikoate ngoafimbo niñmarimbo siyo.

¹⁰ Raniyomo asu Suda ai nindou Sisas diboadomarira botimefiyu, ranahambo hoafiyomondowohü yahomondoya, "Hapoana moani ratupurikoate ngoafimbo niñmarambe-ane. Asu niñmoe se sihafi hoapari ra sowandifi hawa ahafa?" mehomondamboyu.

¹¹ Asu simbori hoafiyupuruh yahuya, "Nindou wambo aboeditmareandiri ranai hoafiyundiruh yahuya, 'Botiyafo, sihafi hoapari ra sowandifi hawa hafi,' mehuamboanahi sahamindti ahahi," mehupuri.

¹² Raniyu asu simbori ahambo düdururuh yahomondoya, "Düdi niñmori sihambo hoafiyuninühi, 'Sihafi hoapari ra sowandifi hawa hafi,' mehuniñi rana?" mehomondamboyu.

¹³ Asu nindou angünümbe aboeditmefiyu ranai niñmorehi nindowenih afindi ambewambo Sisas ai sihai hümarimndo ra moai nindou ranahambo fiñfiriri.

¹⁴ Asükaïyu Sisas ai nindou ranahambo Godindi worambe mamaruwa hoeirirî haya, hoafiyundühî yahuya, "Se himboriyafi, se ndeara sihafi fi ra aboediyafimboanafi. Nga se asükaindafi moaruwai hohoanimondamboyafi. Nga asükaindo raranî-moatükunî ñginindî safi sihafifihi mbundamindoani se mamikarindamboyafi," mehundowamboyu.

¹⁵ Raniyu asu nindou-mayu ranai hu Sudambo hoafiyupurühî yahuya, "Nindou wambo aboedimareandirî ranana Sisasiyu," mehupuramboyomo.

¹⁶ Asu raniyomo Suda ai Sisasimbo moanî hapoadümbo nou piyomo houmbo moruwaimbo-moaruwaimbo-maruri homo. Nimboe asu Sisas ai moanî ñgoafimbo nimarombo sihi nindou ranahambo aboedimarirî yahomo houmbo.

¹⁷ Raniyu asu Sisas ai ahamumbo hoafiyupurühî yahuya, "Wandi Ape ai ratüpuriyu humbo hapondan-amboa, ratüpuriyuhani, ranimboane asu ro-amboa ratipurayahî," mehupuramboemo.

¹⁸ Suda ai hoafî ra himboriyomo houmbo ahamundi ñgusüfoambe ñginimboanimbo-mareapura Sisasimbo hifokoeimbo yahomo houmbo raraomemo. Asu moanî ñgoafimbo nimarambe ratüpuriyayu ranimbo yangiriyomopoani. Nga ai hoafiyupurühî, "God ana wandi Ape hondani," mehu ranimboemo hoafî ranana Sisas ai 'Ro God nahurai-anahi' mehu yahomo houmbo kameihiyomo ahambo hifokoeimbo raraomemo.

Godindi nimori ai ratüpuriimbo ñginindeimb-ani

¹⁹ Raniyu Sisas ai simbori hoafiyupurühî yahupuriya, "Ro anihondümboanahi sihamumbo hoafayahapurî: Nindou nimori ra ñgirî raranî-moatükunî aimbo hohoanimondu haya ranimbondandi, nga wanî. Ai raranî-moatükunî ratipurayu ra Afindi ai ratipurayu ra hoeire hayamboani, asu nimori ai ra-süngure ratipurayu. Munju raranî-moatükunî Afindi ai ranimborandan-ani asu nimori ai yare ranimboarandi.

²⁰ Afindi ai ahanti nimori ranahambo hohoanimoyuhü asu ai munju ratüpuriyumbü ra nimorimbo nafuimefuento. Nga asu awi Afindi ai adükari ñginindî ratüpuri safi amboanî nimorimbo nafuindundümbui. Haponda nafuimendu ranana akidouyo, nga se hepünfembohündambo sünguna nafuiyondomboayu ranana adükari ñginindî safindimboe.

²¹ Afındi ai nindou yifeyeimbihündi botireandüri mbura asu yangiri ningo sagadüri arandi. Ranani asu nimori ai amboanı ahanti hohoanimomayu sünjureandühi nindou botireiri hiniñgirearü arandi.

²² Moai Afındi aiana nindou-yafe hohoanimo yiborore randi, nga wanı. Munju ranı ratüpuri ra nimorındi warihümareandane.

²³ Ranımbaanımbo asu nindou ai nimorımbo ahinindeihı aboedi hohoanimondeimboyei Afındambo rawarıhorı nou. Asu nindou ai nimorımbo ahiniyohü aboedi hohoanimokoate-ayeı ana, asu Afındi ai nimori koamarıherü ranahambo amboanı ngiri ahinindeihı aboedi hohoanimondei.

²⁴ Ro siheimbo anıhondümboanahi hoafayahı, nindou düdi wandı hoafı nda himboriyuhü asu wambo hifına koamarıhendırı ranahambo anıhondümbo-arırı ana, nindou ranai yangiri koadürümbo-koadürümbo nüngumbui. Asu nindou ranai ngiri Godındı papi-hoafı ranambe tükündifiyu. Nindou ranai yifiyorambo nafı hiniñgire haya yangiri niñgombo ra sünjure arandi.

²⁵ Yını, sapo si tüküfembo-mayo ra ndeara haponda tüküfemboane. Nga asu rananımbo nindou yifimayei ranai Godındı Nimorındı yafambe himborındahindühi asu nindou didiyeı ahanti hoafı ndorıhi himborımayei ranai aboedi yangiri yifikoate nimboeimboyei.

²⁶ Ranımbaanı asu Afındi ai ahantihoarı aboedi yangiri yifikoate niñgombo ra nimindiyuhüyü, asu ranı sünjunambo noure Nimorımbo yangiri yifikoate niñgombo nimindımborırı hiniñgımarırı.

²⁷ Ai Nindou Hond-ani, raniyu asu Afındi ai ahanti Nimorımbo nindoumbo yibobofendürırambo hohoanimo ra masagado.

²⁸ Asu se ndanahambo hepünahindühi afındı hohoanimondeimboyeli, nga ngiri amitata munjuambo nindou yifeyeimbihündi honguambeahındı ranai ahanti yafambe ra himborındeı.

²⁹ Asu rananımbo ai honguambeahındı tükündahimboyeli. Asu nindou ahanti hoafı aboedi himborıyeihı sünjurıhi arıhündı ranai aboedi yangiri yifikoate tükündahi burındeimboyeli. Nga asu nindou ahanti hoafı himborıkoate-yeihı moaruwai hohoanimombo ratüpuri ratüpuriyeı arıhündı ai-anımbo tükündahinda God ai aheimbo se hüti-anei mbüsümbui.”

*Nindou bidifırı amboanı ranımoatükuni nafuimaramunı
ra Sisas ai Godındı nimor-ani masei*

30 "Rarani-moatükuni ra roana ḥgiri rombondihe hohoanimonda hehea ratüpürindah. Ro nindou aheimbo yiþborihe arþandı ra God ai hoafiyuwani yanþır-anę yiþborihe arþandı. Wandı yiþbobofe ra mbumundanesi, ḥga ropoanimbo yifiriya hehea yiþboriheandürühı-yahipoani, ḥga Ape wambo hifna koamarihendırı ranai yifiriyu haya hoafimayundır-amboyahı ro rariþe marþandı.

31 Asu ro wandıhoarı yanþırı wandı fimbo anþhondümbo hoafayahı ana, asu nindou ai ro wandı fimbo hoafayahı ra ḥgiri anþhondümbo-ndıhindi.

32 ḥga asu ḥgorü ai wambohunda anþhondümbo hoafiyu arandı ahandı hoafı ra anþhondümboani hoafiyu arandı ra ro fífirıheandı.

33 Se horombo Sonimbo sowana nindou düdufimbo koamarıhehipura asu ai sıheimbo anþhondü hoafı hoafimayu.

34 ḥga nindou yanþırı wambo anþhondümbo hoafayu ana, ahandı hoafı ranahambo ro ḥgiri hohoanimondahı, ḥga wanı. ḥga God sıheimbo aboedambo-mbireandüra saheheamboanahı Sonındı hoafı anþhond-anę aşahı.

35 Son ana ram hai siayo nou yahurai siyuhüyü asu sıhei fiambe si ranai boakımafoa-reiramboyei asu bodıfohü yanþırı ahandı si ranımbı hıhıfı-hıhıfımbı masei.

36 ḥga ḥgorü-moatükuni sıheimbo nafuimbohunda ra Sonındı hoafı ḥgasündeandeimb-anę. Rarani ratüpuri ro ratıpurayahı ra wandı Ape ai sendırühı 'ratüpürindafı' mehuamboanahı ro rariþe ratıpurayahı. Ranı ratüpuri ranai sıheimbo anþhondümbo nafuimarandırı ra Ape ai wambo koamarıhendıra makosahı.

37 Asu Ape wambo hifna koamarıhendırı aiyu wandı fimbo weindahı hoafimayu. Asu se moai horombo ahandı hoafı hımborıyei asu ahambo hoeirıhorı raraorıhorı.

38 ḥga asu se moai ahandı hoafı ra sıhei ḥgusüfoambe nımarondırı, nımböe sapo Ape ai koamarıhendıra makosahı wambo anþhondümbofe-koate-mayeı ranımbı.

39 Se rarıhi hohoanımoyehıya, "Godındı bukambe hoafı apenıngo ranai yanþırı koadürümbo-koadürümbo nıngombo sei hehi buk ranambe munjuambo hoafı apenıngo ranahambo türarıhündı. ḥga bukambeahındı hoafı ra wambo fífirıfendırımbı hoaf-anę apenıngo.

40 ḥga asu se aboedi yanþırı nıngombohündambo wambo sowana moai sıfombo hohoanımoyei.

41 Nindou ai wambo seana nindou adükär-anafı mbiseimboyei saheheamboanahı ro moei aşahı.

42 ḥga ro sıheimbo fífirı-hearümboanahı, asu sıhei ḥgusüfoambe Godındı ḥgusüfo pefe hohoanımo ra moai

nimarondüri.

⁴³ Ro wandi Apembo sowahindiyah makosah, nga asu se moai wandi hoaf himboryei. Asu seana nindou ngorü ai aipoanimbo hohoanimoyu haya ahanti nginindi ranambo huan-anei ahanti hoaf himborayei.

⁴⁴ Asu seana siheihoar-anei nindou hond-anaf nindou hond-anafaye. Nga God mami yangir-ani ai siheimbo nindou hond-anaf yahombo ra se moei asei. Nga asu se nüngundihi ahambo anhondümbo-mandihora?

⁴⁵ Nga asu se ngiri wambo randihi hohoanimondei, ‘Ai yihoefombo Afindandi himboahü pap-hoafindamuni mbisei,’ nga wan. Nindou siheimbo papi-hoafmarandüri ranana Mosesiyu. Asu se nindou ranahamboyei aiana yihoefimbo fandihemunümbui masei.

⁴⁶ Se Mosesindi hoaf anhondümbo-mbarihi-mbonana, asu se wandi hoaf amboani anhondümbo-rihi. Nimbœ sapo ai wambo hoaf sürü papimarandı ranimbo-hündambo wambo.

⁴⁷ Asu ai sürü papi-randeimb hoaf ra anhondümbofe-koate-ayei ana, asu nüngundihi se wandi hoaf ra anhondümbo-mandihia?” mehu.

6

*Sisas ai 5,000 nindoumbo sesi masagadüri
(Matyu 14:13-21; Mak 6:30-44; Ruk 9:10-17)*

¹ Sisas ai raraofi mbura ranihunda asükaiyu Gariri kurihoe sei asu Taiberius sei arihündi ra barhei haya gogoasürüni mahu.

² Asu nimoreh nindowenih afndi ranai Sisasimbo hoeirhoran hepünfeimb moatkun ratüpuriyuhü nindou angünümboyeimbimbo aboedirearü marandamboyei, asu ahanti sünge mahei.

³ Asu ai ahambo süngeurü-rundeimb babidimbo hafu hif wafu wam mamari.

⁴ God ai Israer Isipihündi aboedambo-mareandüri ran adükari si Pasofa ra ndeara akimi tükfembo yangiriyowanayo.

⁵ Sisas ai himboariyu wakireand-ane nindou afndi ranai ahambo sowana masühüsiamboyu asu Firipimbo hoafyunduh yahuya, “Dagüdambo sihiri sesi afndi ra pemindebi mbundihumbo nindou afndi asihüsi aheimbo mandahundüra?” mehundo.

⁶ (Sisas ai yare hoafmayu ra Firipindi hohoanimo refe hoeifembo-hündamboyu, nga ai sesi aheimbo segudürimbo ra fífre hayamboyu.)

⁷ Asu simbori Firip ai ahambo hoafyunduh yahuya, “Nindou ranai sesi ra akidou-amboani ngusufonambirihor

mbisefombo ana, s̄ihiri 1200 kina nahurainambo-animbo sesi ra pemindeti koandihehumboyef, "mehu.

8-9 Ahambo s̄unguriri-randeimb̄ nindou ngorü Andru, Simon Pitandi akidi ai hoafiyuh̄i yahuya, "Nindou mam̄ hoarifi ndanai bari bret hondahüyafundeimb̄-anemo asu kin̄ yimbu-anafan̄ ra s̄ihiamboani. Nḡa sesi ranana nḡir̄i nindou afindi ra simongorindei," mehuamboyu.

10 Asu Sisas ai hoafiyupuruh̄i yahuya, "Nindou aheimbo sowandümöndündüri s̄ifomo hoafiyomonda mb̄imari," mehu. Ranuh̄i wohi afindi ra furimayowamboyei raniwami n̄inoumayei. Nindou ra 5,000-yei.

11 Raniyu Sisas ai bret ra semündühaya Godimbo hihifirüri mbura asu nindou afindi n̄inoumayei aheimbo yimbumareandüri. Asükaiyu kin̄ ra ranou-ranou-mareandürämboyei asu sesi ra ai sesimbo hohoanimomayei simogoduh̄i masahüsi.

12 Ai sesi ra sahüsibmo ndeara bodomayeiamboyu, Sisas ai ahanti s̄ungurürü-rundeimb̄-imbo hoafiyupuruh̄i yahuya, "Ai sahüsibbü bidifiri-bidifiri kurayo ra fufuründümo, nḡa akidou bidifiri amboan̄yeimb̄ipoani," mehuamboemo.

13 Raniyomo asu ai bari bret hondahüyafundeimb̄ akidibou-mayo ranahandambo ai sahüsibbü bidifiri kurimayo ra fufuründümo 12 wambüri tütükiru manindundi.

14 Raniyeli asu nindou afindi n̄inou-mayei ranai Sisas hepünfeimb̄ moatükunt̄ ramareandi ra hoeirih̄i hehi hoafiyehi seiya, "Yint̄, anihond-ane, sapo nindou ndanana Godindi hoaf̄i hoafiyu-randeimb̄ hifna kosombo-mayu ranimbai," maseiamboyu.

15 Asu nindou ranai ndeara ahambo sifo semündü hefimbo adükari bogorimbofi hüti-hütifi hiniñgimbo maseiamboyu Sisas ai fifire haya asükaiyu hif̄i wafu raniwami n̄imarimbo ahand-amboani mahafu.

*Sisas ai hoe hanjifowam̄i mahu
(Matyu 14:22-27; Mak 6:45-52)*

16 Raniyomo asu n̄imbambe ahambo s̄ungurürü-rundeimb̄ ai Gariri kurihoe raninambo mahanimo.

17 Asu n̄imbimareandamboyu Sisas ai moai ahamumbo sowahi tüküfiyu. Ai hanimo botambe kefou houmbo gogoanin̄ barihou houmbo Kaperneam nḡoaf̄i nañgowanemimb̄ mahafomo.

18 Raoyafundane asu weri afindi ranai weriyowohüyo hoe ranai fondamind̄ han̄i hafo marandi.

¹⁹ Raniyomo sūngurürü-rundeimb̄ ai ahamund-amboani boti-mayo ranambe purinambo puru hifomombo 5-mbayo asu 6-mbayo kiromita s̄imogodühiyomondühi asu himboyomondane, Sisas ai bot ranikimt̄ nimoamo hoe hanjifo wami pühiju mara sünuwamboemo asu ai afind̄ yihimbomemo.

²⁰ Asu Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, “Se nimboe yihimbomemoa, n̄ga roanah̄ ndanana,” mehupuramboemo.

²¹ Asu raniyomo ai ahambo botambe semündü hininingfimbo yahomo houmbo ramefundamboyo asu bot ranai ai hombomemo raninambo n̄mai ho tükümeleyo.

Nimorehi nindowenih̄ ai Sisasimbo kokomarihor̄

²² Asükaiei siambe nindou afind̄ ranai Gariri kurthoe gogoanini mamarei. Ai fifirihindi hamani bot mami yangiri ranihu menjoro asu Sisas ana moai ahambo sūngurürü-rundeimb̄ babidimbo bot ranambe hüfu, n̄ga ahambo hininingiruwuri houmbo ai yangiriyomo mahifomo sei hehi mamarei.

²³ Asu bot bidifiri Taibiriasi-yafe-mayo ranai Sisas Godimbo hihifiruri mbura bret sahüsühi sinei tükümehind̄.

²⁴ Asu ai himboyeiane Sisas ai ahambo sūngurürü-rundeimb̄ babidimbo ranihu n̄imarikoate-memondamboyei asu ai bot ranambe fariyahi hehi Kaperneam n̄goafna Sisasimbo kokombo mahusi.

Sisas ai yangiri ningombo bret nahurai-ani

²⁵ Asu nindou afindimayei ranai Sisasimbo kurthoe gogoasürün̄ manüngua hoeirhor̄ hehi, hoafiyahündowohü seiya, “Yamundo-randeimb̄, se nüngu-simboan̄ ndanihu sühüfimboyafa?” maseiamboyu.

²⁶ Asu simbor̄ Sisas ai aheimbo hoafiyundürühi yahuya, “Se nimboe wambo kokoarhündir̄a? Se bret afind̄ sahüsimbo simongor̄-marhümündi ranimboyei wambo kokomarihündiri sühüsi. N̄ga asu se ro hepünfeimb̄ moatükuni ramarheandi ranimbo fifirih̄i hoeirhi hehimboyeipoani wambo kokomarihündiri sühüsi nda.

²⁷ Se sesi sümbürüyo arand̄ ranahambo hohoanmondeih̄ ratüpuri-ndeimboyei, n̄ga se yangiri koadürümbo-koadürümbo ningombo sesi ranahambo-animbo hohoanmondeih̄ ratüpurinde ndühundi. Ses̄ ra siheimbo Nindou Hondü ai dagadürimbui, sapo God ai ran̄ ranimbo-hündä ahambo n̄ginind̄ masagado-ane,” mehuamboyei.

²⁸ Asu nindou ranai ahambo dödurihorühi seiya, “Asu ro nüngundihu ratüpurimandef̄ Godind̄ ratüpuri yangiri ratüpuriimbo rana?” masahündowamboyu.

²⁹ Asu s̄imbori Sisas ai hoafiyundürüh̄i yahuya, “God ai s̄iheimbo ratüpuri ndanimboyu ndandih̄i ratüpuriindei mehu: Nindou ndanahambo hifina koamarih̄ehini ahambo anambo anihondümbo-ndihori,” mehündüramboyei.

³⁰ Asu s̄imbori düdurohorüh̄i sahündoya, “Se n̄in̄i hepünifeimb̄i moatkun̄i randowandan̄i hoeindihunin̄i houhumbo God koamarihenin-anē mb̄iseft̄ s̄ihambo anihondümbo-mandihunin̄a? Asu se n̄in̄i ratüpuri ratüpuriimbo safomboyafa?

³¹ S̄iheft̄ amoao horombo sesi mana masahüsi n̄imi wohi furikoate-reandüh̄i. Baiborambe yare hoafiyowohü yahoya, ‘Ai sesi n̄imoamo sūnambeahind̄i semündü haya sesimbo masagadüri’ meho nou,” maseiamboyu.

³² Asu Sisas ai hoafiyundürüh̄i yahuya, “Yintis̄, n̄ga ro s̄iheimbo anihondümboanah̄i hoafayahti, Moses ai moai s̄iheimbo sūnambeahind̄i sesi sagadüri, n̄ga wandi Ape aiyu sesi hondü sūnambeahind̄i ra masagadüri.

³³ Ses̄i God ai masendi ranana sūnambeahind̄i kosi hif̄i ndanihü nindoumbo yangiri n̄iñgombo segudürimboane,” mehuamboyei.

³⁴ Asu nindou-mayei ranai Sisasimbo hoafiyahündowohü sahündoya, “Adükari, munjuambo si ȳhoefimbo sesi rananimbo ndawamuni ndandi,” maseiamboyu.

³⁵ Asu Sisas ai hoafiyundürüh̄i yahuya, “Ro sesi yangiri n̄iñgombo n̄imind-anahi. Nindou ai wambo anihondümbo-reandirüh̄i asunu ana, n̄giri wembombondu asu amindanijombondu ndandi, n̄ga wanti.

³⁶ Ro s̄iheimbo horombo hoafiyayahandüri, se wambo hoeirihindiri, n̄ga asu moai anihondümbo-rihindiri.

³⁷ Munjuambo nindou wandi Ape ai wandi warihümareandüri ranai ana wambo sowana dügüsimeyeyei. Asu nindou düdi wambo sowanambo asüfu ranahambo ro n̄giri yowan̄i mb̄isah̄i.

³⁸ Ro sūnambeahind̄i makosah̄i nda wandi hohoanimo sūñgufembo-yahipoani. N̄ga ro makosah̄i nda n̄ine hohoanimo Ape yifirayu ran̄i hohoanimo sūñgufemboyah̄i makosah̄i.

³⁹ Ai wambo koamarihend̄ra makosah̄i ahandi hohoanimo ra ndahurai-ane. Munjuambo nindou Ape ai wandi warihümareandüri ra n̄giri mam-amboani bodiboadihini, n̄ga b̄idifran̄i si tüküfeyoambe munjuambo botindihhea-ndürimboyah̄i.

⁴⁰ Apendi hohoanimo ai ndahurai-ane, munjuambo nindou ranai Niñmori ranahambo hoeirihorüh̄i ahambo anihondümbo-arihori ana, asu ai yangiri koadürümbo-koadürümbo n̄boadeimboyei. Asu rananimbo

ro nindou ranahambo biderifani si tüküfeyoambe botindihinimbayah, mehu.

⁴¹ Raneyei asu Suda ai Sisasimbo nginindirihorühi tehümarihori ai hoafiyuhiya, ‘Roana yangiri nüngombo sesi nimind-anahi sunambeahindi makosah,’ mehu ranimbo.

⁴² Raneyei asu hoafiyahündowohü seiya, “Nindou ndanana Sisas Sosepindi nimor-ani. Ahandi hondafindi ana ro fifirihu-pirimboanefisi. Asu ai ninüngufi hayamboyu ro sunambeahindi makosah-anahi mehua?” maseiamboyu.

⁴³ Asu Sisas ai hoafiyundürühi yahuya, “Ngiri se siheihoari tehündihündi, nga se hinüngindih hehimbo moani nimandei.

⁴⁴ Nindou mami ai-amboani ngiri aimbo hohoanmondu haya wambo sowana ngu. Nga wandi Ape wambo koamarihendiri ai ahambo wambo sowana koandihiranji nguwani asu ro ahambo hifi nda munguyoambe aboedi yangiri nüngombohunda botindihinimbayah.

⁴⁵ Horombo Godindi hoafiyomo-rundeimbai yaru bukambe sürü papirundühi yahomoya, ‘God ai nindou munguambo yamundeandürimbui,’ mehomo. Asu munju ai Apendi hoafiyimboriyeih ahandi warambeahindi fifirife ra asahümundi ana, ai wambo sowana dügüsimey.

⁴⁶ Asu nindou mami ai-amboani moai Godimbo ahandi himboarinambo hoeiriri, nga nindou Godindi-mayu makusu rani yangiriyu Godimbo hoeimariri.

⁴⁷ Ro sihamumbo anhondümboanah hoafayahapuri, nindou düdi wambo anhondümbo-areandiri ana, ai yangiri koadürümbo-koadürümbo nüngumbui.

⁴⁸ Roana yangiri nüngombo sesi ra nimind-anahi.

⁴⁹ Horombo sihei amoao sesi ahandi nduri mana ra nimwohi furikoate-yowohü masahusi, nga asu ai moai nboadei, nga rani sesi ra sahüsi mburühümbo yifimaye.

⁵⁰ Nga roana sesi sunambeahindi makosah-ane, nindou düdi asesu aiana ngiri yifindu, nga aboedi nüngumbui.

⁵¹ Roana sesi koadürümbo nüngoro-randeimbisunambeahindi makoso rananah nda. Asu nindou ai sesi nda asesu ana, ai yangiri koadürümbo koadürümbo nüngumbui. Sesi nda ro ndahandürimboyah ra wandi fi safi ranane, nindou hifi ndanihü anboadei ai aboedi yangiri koadürümbo koadürümbo mbintiboadeia samboanah, mehu.

⁵² Ranimboyei asu Suda ai aheihoari nginindiyifiarimbo hoafiyimonimarihündi. Asu ai hoafiyehi seiya, “Nüngunde nindou ndanai ahandi fi safi ra ndenda madagudifa?” maseiamboyu.

⁵³ Asu Sisas ai aheimbo hoafiyundürühi yahuya, “Yini, asu

se Nindou Hondündi-mayo fisafि ra sesi asu ahanti hori ra simindи ra-koate-aye ana, ḥigiri sihei fiambe koadürümbo-koadürümbo nιngombo ra nιmandondüri.

⁵⁴ Nindou ranai wandi safi asu hori ra sesü sumundi arandi ana, ai yangiri koadürümbo-koadürümbo nünguwani, asu ro ahambo hifi nda munjuyowambe botindihinimbayah.

⁵⁵ Wandi safi nda aboedi sesi hond-ane, asu wandi hori nda aboedi simindи hoe hond-ane.

⁵⁶ Nindou ranai wandi safi sesü asu wandi hori sumundi arandi ana, ro ai-dibo nιmandihani asu ai ro-dibo nιmandümbui.

⁵⁷ Ape koadürümbo nüngumbü ai wambo koamarihendirambo kosı ahanti ḥiginindinambo animbaoahı ra ai nιmındüh-ani. Ranı süngunamboane asu nindou ranai wambo asesundırı aiana wandi-mayo yangiri nιngombo ra ndemündümbui.

⁵⁸ Ranımbaoane asu, sesi ndanana sunambeahindi makosoane. Nga sesi ra horombo sihei amoamo sahisi hehimbo yifimayei yahuraiyopoant, nga wanı. Nga sesi hapondadidi nda nindou ai asesu ana, ai aboedi yangiri koadürümbo-koadürümbo nüngumboani,” mehu.

⁵⁹ Hoafı nda Sisas ai Kaperneam ḥgoafıhü Sudayeı rotu worambe nindou yamundeandürühı hoafımayu.

Yangiri nιngombo hoafı

⁶⁰ Ranıyo asu ahambo süngurürü-rundeimbı afındı ranai hoafı ra himborıyomo houmbo hoafıyomondühi yahomoya, “Hoafı ndanana awi afındı tüngümb-ane. Hoafı ra diidi himborımandı rana?” mehomondamboyu.

⁶¹ Asu Sisas aimbo ḥgusüfoambe hohoanımoyu fífıre haya hoafıyuhi yahuya ndanana hoafı ndanahamboanemo teihümarundi yahu haya, hoafıyupuruhı yahuya, “Hoafı nda sihamundi anıhondümbofe ra mamıkarı-marapuramboemoa?

⁶² Asu Nindou Hondü sunambeahindi makusu ranai hoeindüranı asükaindu horombo nımaruwanambo gafuwani ra se nüngundahumbo yahomomboemao?

⁶³ Yifiafı Aboedi ranane yangiri nιngombo sai arandi. Nga nindou-yafe ḥiginindi ranana moai yangiri nιngombo sai randı. Hoafı siheimbo hoafımayahandırı ranana Yifiafı yangiri nιngo sai-randeimbı ranahamboyahı hoafımayahı.

⁶⁴ Rananemo asu moai bıdıfırı se-amboanı hoafı ranahambo anıhondümbo-rundı,” mehu. (Sisas ai nindou horombo ahambo anıhondümbofe-koate-mayei ra fífıreandi. Asu ai fífıreandi nindou ranai-anımbo ahambo hürütümbe nindou-yomondı warıhündirümbui.)

⁶⁵ Raniyu asu hoafiyuhı yahuya, “Hoafı nı̄mındı̄ ndanahamboyahı̄ ro sı̄hamumbo hoafı̄mayahapuri, ‘Ape ai nindou ranahambo wambo sowanambo sı̄fombo yını̄ yahokoate-ayu ana, asu nindou ranai ı̄ngırı̄ wambo sowana düfü,’ ” mehu.

⁶⁶ Hoafı̄ ra hı̄mborı̄yomo mburumboemo asu ahambo sǖngururü-rundeimbı̄ bı̄dı̄fırı̄ ai ahandı̄ sǖngu hokoate hı̄nı̄ngırı̄wurī houmbo hı̄hı̄rīyafu mahomo.

⁶⁷ Raniyu asu Sisas ai ahambo sǖngururü-rundeimbı̄ 12 ahamumbo hoafı̄yupurühı̄ yahuya, “Asu se-amboanī wambo hı̄nı̄ngı̄fendırı̄ hefe hombo yahomomboemo?” mehuamboemo.

⁶⁸ Asu Saimon Pita ai sı̄mborı̄ hoafiyuhı̄ yahuya, “Adükarī, asu ro dabo sowana manjefa? Seana sapo aboedi yanrı̄fı̄ koadürümbo-koadürümbo nı̄ngombo hoafı̄ ra sowandı̄fı̄ mboanafısı̄.

⁶⁹ Asu ro haponda sı̄hambo anı̄hondümbo-rı̄hu fı̄fı̄rı̄ hunı̄nımboaneftı̄, seana Nindou sürühoeimbı̄ Godındı̄mayafı̄ makosaf-anafı̄,” mehuamboyu.

⁷⁰ Asu sı̄mborı̄ Sisas ai yahuya, “Nı̄mboe sapo sǖngururundeimbı̄ 12 sı̄hamumbo ro kamafoarı̄heapur-ane. Ngı̄ sı̄hamundī mbusümo nindou mamı̄ ranai ana moaruwai hohoanı̄moyumb-anı̄,” mehu.

⁷¹ Hoafı̄ nda Sisas ai Sudas Saimon Iskariotı̄ndı̄ nı̄morı̄ ahamboyu yare hürühai hoafı̄mayu. Aiana Sisası̄mbo sǖngururī-randeimbı̄yusı̄, ngı̄ asu sǖnguna humboyu Sisası̄mbo hürütümbı̄-yomondı̄ warı̄hündirümbui.

7

Sisası̄ndı̄ akı̄dı̄ mamı̄ ai moai ahambo anı̄hondümbo-rı̄wurī

¹ Refehayamboyoane, Sisas ai Gariri hı̄fambe hoahoanju wakı̄mareandı̄. Suda-yafe bogorı̄ ai ahambo hı̄fokofimbo yahomo houmbo raraomemondamboyu asu ai ahei hı̄fambe hombo moei mehu.

² Asu Suda-yafe rotumbo si adükarī dagoambe nı̄marı̄mbo sei arı̄hündı̄ ranai ndeara akı̄mı̄ tı̄fı̄mareandamboemo.

³ Asu Sisası̄ndı̄ akohoandı̄ mamı̄ ai ahambo hoafı̄yomondowohü yahomoya, “Hı̄ftı̄ nda hı̄nı̄ngı̄ro hawambo Suda-yafe hı̄finambo hahüföh-anı̄mbo, se sı̄hafı̄ hepünı̄feimbı̄ moatükunı̄ rarowandanı̄ sı̄hafı̄ sǖngurını̄nırundeimbı̄ ranai hoeimbı̄rundamboane.

⁴ Nindou ranai munju ahambo fı̄fı̄rimbirı̄hı̄ndı̄ramboane yahumbo ana, moai dı̄bo raranı̄ ratüpurī ratüpurīyu randı̄, ngı̄ weindah-ani ahei hı̄mboahü ratüpurīyu arandı̄. Asu se hepünı̄feimbı̄ moatükunı̄ ratüpuryayafı̄ ra munjuambo nindou hı̄fī-hı̄fī afındı̄ burayeı̄

ahei h̄imboahü weindahü n̄imbafan-an̄imbo, asu ai s̄hambo hoeimb̄ir̄i-hin̄in-amboane,” mehomo.

⁵ Ahandi akidimam̄i amboani ahambo an̄hondümbofe-koate-wamboemo ai yaru hoaf̄memondo.

⁶ Ran̄iyu asu Sisas ai hoaf̄iyupurühi yahuya, “Awi ro hafombo si ranana moai tüküfeyo. Nga n̄ini-s̄imboan̄yo se ahafomo ra wan̄gei-ane.

⁷ Nindou h̄if̄i ndan̄ihü an̄boadei aiana ̄ḡir̄i s̄hamumbo hürütündühüpuri, ̄ga wambo hürütar̄ihündir̄i ro aheimbo moaruwai hohoan̄moyei ar̄ihündi ran̄imbo weindahü hoaf̄yahandür̄i ar̄ihandi ran̄imbo.

⁸ Seana Suda-yafe adükari si Serusaremihü tükefeyo ran̄imbo gafomo. Nga roana wandi hafombo si ra awi tüküfekoate-mayowambo, asu ̄ḡir̄i haponda ̄ḡah̄i,” mehu.

⁹ Ai ahamumbo yare hoaf̄iyupuri mbura Garirihi maru.

¹⁰ Ahandi akohoandi mam̄i ai adükari si ra hoeifembo mahomondamboyu, asu ai-amboani sünguna mahu. Asu ai moai weindahü tüküfi haya hu, ̄ga d̄ibo ahamundi süngu mahu.

¹¹ Asu Sudahündi nindou bogori-memo ranai Sisasimbo adükari si ran̄ihü kokorurühi yahomoya, “Nindou ra nahü nǖngua?” mehomo.

¹² Ran̄yei nindou af̄indi mengoro ran̄i-s̄imboani Sisasimbo-d̄ibo teihümarihor̄i. Bidif̄ir̄i ai seiya, “Aiana nindou aboed-ani,” asu bidif̄ir̄i ai seiya, “Wani, aiana aboediyupoani, ̄ga aheimbo wos̄ihoafori hoaf̄yurandeimb-ani,” masahündi.

¹³ Nga Suda-yafe bogori nindou ranahamumbo yih̄imborihüpürühi asu moai ahambo weindahü yafambe far̄hi hoaf̄yei.

¹⁴ Adükari si mbusümondühi Sisas ai tüküfi hafu Godindi worikimi nǖngumbo n̄imoreh̄i nindowenih̄i aheimbo yamundi-mareandür̄i.

¹⁵ Asu Suda ai ahandi hoaf̄i ranahambo hepünafu af̄indi hohoan̄moyomondühi yahomoya, “N̄imboe nindou nda nindou ̄gorü ai yamundifikoate asu ai moani hoaf̄i nda f̄if̄iareanda?” mehomondamboyu.

¹⁶ Asu simbori ahamumbo hoaf̄iyuh̄i yahuya “Ro haponda yamundar̄iheandür̄i hoaf̄i nda wandi-mayo yamundife hoaf̄yopoani, ̄ga Nindou wambo h̄if̄ina koamar̄ihendir̄i ahandi-mayo-ane.

¹⁷ Asu nindou ranai Godindi hoaf̄i süngumbo yif̄irayei ana, ro hoaf̄i hoaf̄iya ar̄ihandi n̄imindi nda f̄if̄ir̄indihimboyei. Asu ai hoaf̄i nda Godindi-mayo-mbayo asu ro wandi

hohoanımonambo hohoanımoya hehea hoafıyahühi-mbayahıyo ra fífırındeambui.

¹⁸ Nindou ai moanı ahandı hohoanımonambo hohoanımoyu haya hoafayu ranana ai adükari ndürümbında yahumboani. Nga asu nindou ıgorü ahambo koamarıherü ranahambo 'ndüri adükärümbe-mbiyu' ehu ranai ana aboedı mbumundi saf-anı, nga moai tıkai hoafıyu randı.

¹⁹ Horombo sıhefı amoaoombo Moses ai ahınümbe hohoanımo ra masagadüri. Nga asu moai se mam-amboanı hohoanımo ra süngurıhindı. Asu nımboe se wambo hıfokoeftenımbı yahomo houmbo rarawemoa?" mehuamboyei.

²⁰ Asu nindou afındı burımayei ranai seiya, "Moaruwai nendı sıhaftı fiambe mafarıfeyowamboyafı ranı hoafı ra hoafayafı. Düdi sıhambo hıfokoeftenımbı yahuhaya raraomayua?" maseiamboyu.

²¹ Asu Sisas ai sımborı hoafıyundürühı yahuha, "Ro ıgoafımbı nımarımbı sıhı ratüpuriyahühi nindou dıboardomarıhina ranımboyei se muŋguambo mahepunehindi.

²² Horombo sıheimbo Moses ai hoearı kefe tırıheferambo hohoanımo ra naſuimarandüri. (Ranı hohoanımo ranana Mosesındı-mayo hohoanımoyopoani. Nga ranana sıhei amoao-yafe hohoanımoane.) Ranımbaoane asu seana ıgoafımbı nımarımbı si ranıſıhi nindowenihı nımoakıdıbou-yomondı fi hoearı karu tırıhoemo arundi.

²³ Seana Mosesındı hoafı ranı yangır-ane ranı-süngurundühı asu se ıgoafımbı nımarımbı sıhı nımoakıdıbou-yomondı hoearı karu tırıhapurı arundi. Asu ro ıgoafımbı nımarımbı sıhı nindou aŋgünümbo-mayu ahandı fi dıdıboardo-marıhina, asu se nımboe wambo ıgınındımarundıra?

²⁴ Asu nindou ıgoründı hohoanımo ra se hımboarınambo yangırı hoeindu houmbo yıbobondümboemo, nga se mbumundi hohoanımo süngundundühı ndondu yıbobondundi," mehupurı.

Nindou ranai nda Kraisıyu düdi masei

²⁵ Asu nindou bıdıfırı Serusaremıhündı ai düduyahindühı seiya, "Sapo nindou ndanahamboemo bogorı nindou ai hıfokoeftı yahomo houmbo raraomaruwura?

²⁶ Nindou ra ai weindahı ahamundi hımboarühı hoafımayuwambo hoeırıhorı asu hımborıyei arıhündı, nga ai moai ahambo hoafı karuwurı. Awi nindou ranahambo bogorı nindou ai Krais-ani yahomo hohoanımoyomo houmbombemoyo?

27 Nindou God ai d̄iboniyu h̄in̄inḡimari Krais ra tükefiyu ana, ḥḡiri nindou ai ahanti ḥgoaf̄i ra f̄fir̄ind̄ihindi. ḅga roana nindou ndanahandi ḥgoaf̄i hondü ra f̄fir̄ihurümboaney ranimboyu ai Krais̄yupoani, ”masei.

28 Asu Sisas ai Godind̄i worambe aheimbo yamunde-andürühi puküna hoaf̄iyuh̄i yahuya, “Se wambo asu wandi ḥgoaf̄i ro masihühi ra ndor̄ihi f̄fir̄ihindi. ḅga ro, wandipoanimbo hohoanimoya hehea kosamboyah̄ipoani, ḅga Ape wambo koamarihend̄ira makosahane. Seana moai ahambo f̄fir̄ihori.

29 ḅga roana ahambo sowahindi koamarihend̄ira kos̄heheambo wambo f̄fir̄ihinimboanah̄i,” mehu.

30 Raniyomo asu b̄idifir̄i ai ahambo kikihimündimbo yahomo houmbo raraomarüri. ḅga asu nindou ḅgorü ai moai ahambo kikihirümündü sapo ahambo hifokoefimbo si ra awi tüküfeckoate-mayowambo.

31 Raniyeye n̄morehi nindowenih̄i af̄ndi ranai ahambo anihondümbo-rihorühi hoaf̄iyehi seiya, “Krais tükefiyu ana, ḅḡiri Sisas hepünfeimb̄i moatükun̄ ramareandi nda ḅgasündiri. ḅga ai Krais̄imbeyu?” masei.

Sisasimbo kikihimündimbo prisman koamarihoupuri

32 Farisi ai n̄morehi nindowenih̄i Sisasimbo ran̄i watapor̄mayei ra h̄imboriyomo houmbo Godimbo sesi sihou-rundeimb̄ bogor̄-babidimbo prisman b̄idifirambo koamarihoupura Sisasimbo kikihimündimbo mahifomo.

33 Asu Sisas ai hoaf̄iyupurühi yahuya, “Awi se-babidimbo akidou gedühi safi n̄iŋgo-n̄iŋgondahe heambo-animbo asu ro nindou wambo koamarihend̄iri ahambo sowana gagümboyah̄i.

34 Rananimbo se wambo kokondihündir̄imboyeisi, ḅga asu ḅḡiri hoeindihindi. Asu ro n̄imarimboayah̄i ranambe se ḅḡiri d̄idei,” mehu.

35 Raniyomo Sudahündi bogor̄ nindou-memo ranai ahamundihoori simbori hoafürüyomondühi yahomoya, “Nindou ra ai nahanaft̄ ḅguan̄i kokondihurimbo hoeifekoate-mandefa? Asu ai Grik̄-yomondi ḅgoaf̄i adükari ranihü ḅgu siheft̄ nendi n̄imareihü Grikimbo hoaf̄i yamundi-mandeandür̄yo?

36 Ai yare hoaf̄iyuh̄i yahuya, ‘Se wambo kokondihündir̄imboyei, ḅga asu se ḅḡiri hoeindihindi,’ asu ‘Se ro n̄imarimboayah̄i ranambe ḅḡiri ḅgei,’ mehu, ra n̄imboe yare hoaf̄imayua?” mehomo.

Yangiri n̄iŋgombo hoe

³⁷ Suda-yafe amoao-yomondi dagoambe n̄imariṁbo ho-hoan̄imombo si ranahandı b̄id̄ifiranti si ra adükari hamindane. Ranı sihi Sisas ai botifi pukuna hoafiyundürühi yahuya, “Nindou d̄idiyei ai hoe s̄imindimbo amindanin̄ombondeihı ana, wambo sowana d̄idei ndimindei.

³⁸ Ai Godindı bukambe yare hoafiyowohü yahoya, ‘Nindou ranai wambo anihondümbo-arihindırı ana, asu ahei n̄gusüfoambeahındı yanğırı n̄ingombo hoe ranai afındı tükündife haya n̄gomboe,’ mehu.

³⁹ Sisas ai yare hoafimayu ra hoe hondümboyupoani, n̄ga Yifiafi Aboedı ranahamboyu hoafimayu. Nindou ai ahambo anihondümbo-arihori ai-animbo Yifiafi Aboedı ra ndahümündimboyei. Nga ranı simboani ana Yifiafi Aboedı ra awi moai sahümündi Sisas ai yififyo mburümbö sunambe hafokoate wambo.

Nimorehi nindowenihı ai simbori hoafiyehi yibobomehindı

⁴⁰ Nindou afındı mafandıhindi ranambe nindou b̄id̄ifirı ai Sisas hoafimayu ra himboriyei hehi hoafiyehi seiya, “Anihond-ane, nindou ndanana Godindı hoafı hoafiyurandeimb-ani,” masei.

⁴¹ Asu b̄id̄ifirı ai hoafiyehi seiya, “Aiana Krais nindou aboedambo-fembo God kafoarırı h̄in̄n̄iḡmarir-ani,” sei, n̄ga asu b̄id̄ifirı ai hoafiyehi seiya, “Ai Krais̄yupoani, n̄ga Krais ana n̄giri Gariri h̄ifin̄poedı düfu!

⁴² Baiborambe yare hoafiyowohü yahoya, ‘Krais ana adükari bogorı Defitindı sırambeahındıdu hayambo-animbo asu ai horombo Defit nüñguhü Betrehem n̄goafı Hü nimorimbondüfi tükündüfimbui,’ meho,” masei.

⁴³ Ranımboyei asu nindou ranai Sisasimbo hohoanımo yimbumbo-yimbumborıhindühi asu nindou ranai yimbumbore yibobomareandi.

⁴⁴ Ranıyei asu b̄id̄ifirı ai ahambo kikihimündimbo yahomo houmbo raraomarırı, n̄ga asu moai kikihiruründümo.

Suda-yafe bogorı nindou ai moai Sisasimbo anihondümbo-rüwuri

⁴⁵ Ranıyomo asu prisman Sisasimbo kikihimündimbo koamarıhoupurı ranai hıhırıyafu bogorı nindouyomo asu Farisi ahamumbo sowana mahomo. Asu ai düdurüpürühı yahomoya, “Se n̄imboe ahambo semündü s̄in̄koate-memoa?” mehomondamboemo.

⁴⁶ Asu prisman ai simborı hoafiyomopurühı yahomoya, “Horombo moai nindou n̄gorü ai haponda hoafiyu arandı nahurai hoafiyu, n̄ga wanı!” mehomondamboemo.

⁴⁷ Asu s̄imbori Farisi ai ahamumbo düduyafupurühi yahomoya, “Asu ai s̄ihamumbo wos̄hoafir hoafirapurai wan̄yo?

⁴⁸ Farisi-anemo asu bogori nindou roanefi hoeirumuna nindou roambeahindi mamai-amboani an̄hondümbo-rirai asu wan̄yo?

⁴⁹ N̄morehi nindowenih aiana moai Mosesind ahinümbi hohoanimo f̄firhindii, n̄ga ranimboanei ai Godind h̄imboahü moaruwai n̄nggoaye! Ai yangiri Sisasimbo an̄hondümbo-mar̄horii,” mehomo.

⁵⁰⁻⁵¹ Nikodemus ai Suda-yafe bogoriyu haya horombo Sisas sowana mahu. Ranimboyu ai yare hoafiyupurühi yahuya, “S̄heft ahinümbi hohoanimo ana nindoumbo moani hoangiri fe hefe papi-hoafiri-hundürühiefe asu wan̄yo? Ahandi hoafi boatei wudipoapondihu h̄imborindefi mbundihumbo-animbo asu ratüpuri ai rawareandi ra f̄firindihumboyefi,” mehuamboemo.

⁵² Asu s̄imbori ahambro hoafiyomondühi yahomoya, “Asu se kameih amboani Garirihündiwamboyafi? Bukambeahindi hoafi ra se ndoro f̄firindowandi, n̄ga moai Godind hoafi hoafiyu-randeimbri ana Garirihündi süfurandi,” mehomo.

⁵³ [Ran̄yei asu nindou ranai ahei ngoafinambo bukürümehindi.

8

Anamindihoadi birabireimbi n̄morehi Sisasimbo sowana sowandümo masinimo

¹ Ran̄yei asu nindou ranai ahei ngoafinambo bukürümehindamboy, asu Sisas ai asükaiyu Orif Wafunambo mahafu.

² Hapoadümbo siambe asükaiyu Godind worinambo mahu. Ai hu tüküfi n̄maruane, asu n̄morehi nindowenih ranai ahambro sowana maheimboyu yamundimareandüri.

³ Ahinümbi hohoanimo f̄firundeimbri asu Farisi b̄idifiriyomo ai n̄morehi mami hoeirundane nindowenih-dib serimindii mahoamboemo asu ai ahambro sowandümo nindou h̄imboahü mbusümo h̄in̄ngimarundi.

⁴ Ran̄yomo asu ai Sisasimbo hoafiyomondühi yahomoya, “Yamundo-randeimbri, n̄morehi ranai nindou n̄gorü-dib meñgorafea asu hoeimarupiri.

⁵ Mosesind ahinümbi hohoanimo yare hoafimayo ranana yahurai-ane, ‘N̄morehi yahurai refewant ana, n̄moeinambo h̄ifokofe-ndürimboane.’ N̄ga asu se haponda nüngundo hoafimandafa?” mehomo.

⁶ Ai hoafि yaru hoafि�memo ra moanि Sisasimbo yürümombo nahuraiyomo ranि-şüngundi huranि ai nüŋgu mbusuwanि papi-hoafि�ndihuri yahomo houmbo.

Nga Sisas ai hifinि yimindihho yimbunambo nimarümbo hififihi warimbuifinambo sürü-sürümarandi.

⁷ Nindou ranai ranihü niŋgomombo Sisasimbo düdü-düdupomaruramboyu asu ai botifi hoafiyupurühi yahuya, "Nindou sihadundi mbusümo moaruwai hohoanimokoate-mayu ranai boatei-animbo nimoeinambo harimbindowamboane."

⁸ Yare hoafiyupurि mbura asükaiyu hifinि piyu yimindihho yimbunambo nimarümbo hififihi sürü-sürümarandi.

⁹ Nindou ranai Sisas ranि hoafि hoafimayu ra himboriyomo houmbo ahambo hininjiruwuri houmbo mamai kikefoefe mamai kikefoefeyomombo ndamefundи. Amongo hoaandи boateiyomo ndamefundи. Asu Sisas yanğıri nüŋguane nimorehि ranai ahandи himboahü manıango.

¹⁰ Raniyu asu ai botifi hoafiyundühi yahuya, "E, nindou nda munju bukuri-mefoendi. Asu nindou sihadambu papi-hoafiyoninimbo ra mamamboanि nüŋguai?" mehuamboyu.

¹¹ Asu nimorehि ranai Sisasimbo hoafiyondowohü yahoya, "Adükari, moai nindou mamamboanि nüŋgu." Asu Sisas ai hoafiyuhỉ yahuya, "Ro-amboanि ngiri sihadambu papi-hoafindihaniňti. Se n̄gafi, n̄ga yowanि asükaiyo moaruwai hohoanimoyopoanि," mehu.]

Sisas ai hifinindih nindou-yafe siani

¹² Asu n̄gorü-simboanि Sisas ai aheimbo hoafiyundürühỉ yahuya, "Roana hifि ndanahandи si nimind-anahи. Nindou ai wandi süŋgu ahu ana, ai n̄giri nimbokoanि hoahoangu wakindeandi, n̄ga wanи. Nindou ranai koadürümbo-koadürümbo yanğıri niňgo ranahandи si ra ndemündümbui," mehu.

¹³ Raniyomo asu Farisi ai Sisasimbo hoafiyomondühi yahomoya, "Seana sihadfi fimbo-anafि hoafि ra weindahi hoafiyafि arandi. Ranimboane asu sihadfi hoafि ra n̄giri anihondümbo-ndifeyo," mehomondamboyu.

¹⁴ Asu Sisas ai simbori hoafiyupurühi yahuya, "Yini, anihond-ane rananası, roana wandi fimbo-anahи weindahi sihadimbo hoafiya arihandи. Nga asu wandi hoafि ranana anihondü hoaf-ane. Asu wandi hoafि ra nimboe anihondü hoafayo? E! Hoafि ra yahurai-ane. Ro fífirihеandи nahaninpoediyahи tükümeheandи asu nahanamboyu homboayahи ra. Nga asu seana moai wandi ngoafि hondü ana fífirundi. Asu ro nahanafyo homboayahи ranamboanि se moai fífirundi.

¹⁵ Asu se hifinindi hohoanimo sünjurundühi nindoumbo yiboboru-rundeimb-anemo, nga roana moai nindou mamimbo amboani yiboborihē rihandi.

¹⁶ Nga asu, ro nindou daboe yiboboarihēandi ana, wandi yibobofe ra anihondü hondündomboe. Asu roana ro yangiriyahipoani, nga wanī. Ape wambo koamarihendiri ai ro-dibo ranī-moatükuri ratüpuriyuhani.

¹⁷ S̄hei ahinumbi hohoanimo yare menjoro. Nindou yimbu ai hoafī mami ranahambo yibobo hoafefandi ana, ra anihond-ane.

¹⁸ Asu ro wandi fimbo anihondümbo hoafiyahanane Ape wambo koamarihendiri ranai wambo anihondümbo hoafiyu arandi,” mehuamboyei.

¹⁹ Asu ai Sisasimbo hoafiyahündowohü seiya, “S̄ihafī ape nahi anüngua?” maseiamboyu. Raniyu asu Sisas ai simbori hoafiyundürühü yahuya, “Seana moai wambo fifirihindiri asu wandi Apembo fifirihori raraorihori. Asu se wambo fifirihindiri-mbonana, wandi Apembo amboani fifirihori,” mehu.

²⁰ Hoafī Sisas ai yare hoafimayu ra Godindī worikimi aheimbo yamundearühüy hoafimayu, kakī foarīhi-rihündirimboneyi. Sisasimbo kikihimindimbo si ra awi tükufekoate-mayoa asu nindou mamai-amboani njirī Sisasimbo kikihindürimündu.

Sisas ai nimorehi nindowenihimbo ro ahahī ranambe njirī njei mehu

²¹ Asükaiyu Sisas ai aheimbo hoafiyundürühü yahuya, “Roana ndeara nedefembo samboanahī, n̄ga asu se wambo kokondihündirimboneyi. Nga asu se s̄hei moaruwai hohoanimo ranambo-animbo njei njgeimbo yifindeimboyei. Asu seana njirī ro ahahī ranambe njei,” mehu.

²² Raniyomo asu Suda-yomondi bogorī nindou ranai hoafiyomondühi yahomoya, “Sisas ai yare hoafiyuhīya, ‘Seana njirī ro ahahī ranambe njei,’ mehu. Ai hoafī yare hoafimayu ra ahandihoirī hifokoe fe yangorombo yahumboyu?” mehomo.

²³ Asu Sisas ai hoafiyuhī yahuya, “Seana hifinindi poedanei, n̄ga roana nimoamo sünambeahīndi tükümeheandānahī. Seana hifī ndanihunda tükümehind-ane, n̄ga roana hifī ndanihunda tüküyaheambo-yahipoani.

²⁴ Ranimboanahī asu ro s̄heimbo hoafiyahühī, seana s̄hei moaruwai hohoanimo ranambo-animbo njei-njgeimbo yifindeimboyei masahi. Asu ro dideahī se wambo

anıhondümbofe-koate-ayeı ana, se sıhei moaruwai hohoanımo ranambo-anımbo ıgei-ıgeimbo yıfındeimboyeı,” mehuamboyeı.

²⁵ Asu ai düdüyahindühi seiya, “Asu se dıdıyafı nımora?” maseiamboyu. Asu Sisas ai aheimbo hoafıyundürühı yahuya, “Ro sapo sıheimbo horombo hoafımayahandürı ran-anahı nda. Nga se wambo moai anıhondümbo-rıhindırı.

²⁶ Ro sıhei hohoanımo ranahambo afındı hoafında samboanahı. Süngunambo sıhei hohoanımo yıbobondıheamboyahı. Nindou ai wambo hıfına koamarıhendırı aiana anıhond-anısı. Asu ro nımorehı nindowenihı aheimbo hoafayahı ra ro ahandı-mayo hoafı hımborıya heheamboanahı hoafayahı,” mehu.

²⁷ Asu Sisas ai ahandı Afındambo aheimbo hoafımayundürı ranımbo moai fífırıhindi.

²⁸ Ranımboyu asu Sisas ai hoafıyuhi yahuya, “Se Nindou Hondı ranahambo nımoamo sahorımındıei botırıhorühı nımi keimbı karıhendeimbı fihı pararıhorı ana, asu se ranı-sımboan-anımbo fífırındı-horımboyeı. Rananımbo asu ropoanımbofe hohoanımoyo hefembo ratüpürıkoate-ya arıhandı ra se fífırındıhimboyeı. Ro hoafı hoafıya arıhandı ra Ape ai nafuiyundıranane sıheimbo ranı-süngurıhe hoafayahandırı.

²⁹ Nindou wambo hıfına koamarıhendırı ranai ıgırı wambo hıningindeandırı, nga ai wandı fıkımı nüngumboani, nıne-moatükünü ai yifırıyu haya hohohoanımoayu ra muıguambo si ratüpürıya arıhandı,” mehu

³⁰ Nımorehı nindowenihı afındı ranai Sisasındı hoafı hımborıyeı hehi ahambo anıhondümbo-marıhorı.

Sisas ai moaruwai hohoanımo ambeahındı aboedambofembo hoafımay

³¹ Ranıyu asu Sisas ai nindou Sudahındı ahambo anıhondümbo-marıhorı aheimbo hoafıyundürühı yahuya, “Asu se ro yamundırı-hendüreimbı hoafı ranahambo hımborıyeıhi ranı-sünguarıhindi ana, asu se wandı anıhondı süngurıhindi-reimbındeimboyeı.

³² Asu se anıhondı hohoanımo ra fífırındıhindanı asu hohoanımo ranai sıheimbo aboedi koandıheira ıgeimboyeı,” mehu.

³³ Asu Sisasımbo hoafıyahündowohü seiya, “Roana Abrahamındı ahuir-anefi. Asu roana moai nindou ıgorundi moanı hefı ratüpürıyefı rıhundi. Nımboeafı se yıhoefımbo hoafıyafımunuhı hoafı ranai ‘sıheimbo aboedi koandıheira ıgeimboyeı,’ masafa?” maseiamboyu.

³⁴ Raniyu asu Sisas ai aheimbo hoafiyundürühi yahuya, "Yinti, nindou munjuambo moaruwai hohoanimo耶 arihundi ranai moaruwai hohoanimo ranahandi moani ratupuriyei-rihundeimb-anei. Nga ranimboyo ro ramasahi.

³⁵ Nindou moani ratupuriyu arandi ranai moai fikiminindi babidi worambe nimarü randi, nga wan. Nga nindou ahandi nimori ai-animbo ahandi fikiminindi babidi worambe nimandumbui.

³⁶ Ranimboane asu Godindi Nimori ranai siheimbo aboedi nimarimbohunda fandihendurani asu se aboedi hamindi nimandeimboyei.

³⁷ Ro siheimbo fifirihearümboanah se Abrahamindi ahuir-anei. Nga wandi hoafana moai sihei hohoanimoambe nimaronduri. Ranimboanei asu se wambo hifokoeffendirimbo sei hehimbo raraaoaye.

³⁸ Nitmoatükunti ra ro wandi Apendi-mayo hoeirihe heheamboanah siheimbo hoafiyahanduri arihandi. Nga asu seana raranimoatükunti ratupuriyei arihundi ra sihei apendi-mayo-ane sahümundi hehimbo ranisüngurih ratupuriyei arihundi," mehu.

³⁹ Asu simbori ahambu hoafiyahündowohü seiya, "Yihoefi ape ana Abraham-ani," maseiamboyu. Asu Sisas ai simbori hoafiyundürühi yahuya, "Asu se Abrahamindi nimori hondümbeyei-mbonana, asu Abrahamindi hohoanimo ra süngurih.

⁴⁰ Ro siheimbo hoafi hondü Apendi-mayo himborimayah ranijo weindah hoafimayahanduri. Rananei asu se wambo haponda hifokoeffendirimbo sei hehimbo rarawarihündiri. Abraham ana moai yare ran hohoanimo yu randi. Nga se yangir-anei rarihi moaruwai hohoanimoayei.

⁴¹ Asu seana raranimoatükunti ra sihei apemamiyomondi hohoanimo yangiri süngurihündühanei," mehuamboyei. Asu Suda ai Sisasimbo hoafiyahündowohü sahündoya, "Roana boagiri fifirifeckoate nafi mbusumonindi nimoriyefpoani. Roana yihoefi ape mami God ai yangir-ani anüngu asu ro ahandi nimori hond-aneft," maseiamboyu.

⁴² Asu Sisas ai hoafiyundürühi yahuya, "God ai anihondü sihei apembei-mbonana, asu se wambo aboedi hohoanimo-rihündiris. Nga ro Godi-dibo nimboa heheamboyah asu makosahi. Ro makosahi ra ropoanimbo hohoanimoaya hehea kosamboyahpoani, nga God ai wambo koamarihendiramboyah makosahi.

⁴³ Asu se nimboyei wandi hoafi ndofe fifirifeckoate-mayeia? Asu seana ngiri wandi hoafi ra awi himborindei.

⁴⁴ Sıhei ape ana Satan-anı. Rananei asu se sıhei apendı hohoanımo ranı yanğırı sahümündi anıboadei. Horombo hondü aiana nindou hıfokoare-randeimbıyu manüngü. Ranıyu asu ai moai anıhondü hohoanımo sünğure randı sapo anıhondü hohoanımo ra ahandı fiambe nımarıkoate-wambo. Tıkai hoafı ai hoafıyu arandı ra ahandı hoafı hond-ane. Aiana nindou tıkai hoafıyu-randeimb-ani, ńga ranımbaoani asu tıkai hoafı ranahandı nımındühani.

⁴⁵ Nga ro sıheimbo anıhondümbo hoaf-ane hoafaya-handırı. Ranane asu se wandı hoafı ra anıhondümbofe-koate-ayeı.

⁴⁶ Sıhei mbusümo nindou mamı ranai wandı hohoanımo-ambeahındı hohoanımo moaruwai weindahımandeyo wanımandıyo? Asu ro anıhondü hoafı hoafıya arıhandı ana, asu se nımboe wandı hoafı anıhondümbofe-koate-mayeia?

⁴⁷ Godındı nımorı ana Godındı hoafı munju ra hımborıyeihanei. Seana Godındı nımorıyeipoanı. Ranımbaoanei asu se ahandı hoafı hımborıkoate-yei arıhündı,” mehu

Sisas asu Abraham

⁴⁸ Asu Suda ai Sisasımbö sımborı tırıfoarıhorı hoafıyeihı seiya, “Roana sıhambo rarıhu hoafıyahunıñühaneftı: ‘Seana Samariahünd-anafı asu sıhafı fiambe moaruwai nendi mamı mbamarı,’ aseftı. Ra anıhondüyo?” maseiamboyu.

⁴⁹ Asu Sisas ai aheimbo yare hoafıyuhı yahuya, “Wandı fiambe ana moai moaruwai nendi nımaro, ńga wanı. Roana wandı Ape ranahambo, adükär-ani sahühanahı, ńga se wambo moaruwaimbo-arıhindırı.

⁵⁰ Ro wandı fıimbo ndürümbarahı yahomboyahıpoanı. Ńga Nindou mamı wambo ndürümbarı yahombo hoafı yıbobore-randeimbı mbanüngü.

⁵¹ Ro sıheimbo anıhondümboanahı hoafayahı, nindou ńgorü ai wandı hoafı ra sünğuareandı ana, ai ńgırı yıfındı, ńga wanı,” mehuamboyei.

⁵² Asu Suda ai hoafıyahündowohü seiya, “Haponda ro sıhambo anıhondü fıfırı-hunıñımbaoaneftı, sıhafı fiambe moaruwai nendi amaronıñı. Abraham yıfıyu asu Godındı hoafı hoafıyomo-rundeimbı amboanı yıfısaftımemo. Ranane asu se hoafıyafühıya ‘Nindou mamı ai wandı hoafı ranı-sünğuareandı ana, ńgırı yıfındı,’ masafı.

⁵³ Se yaro hohoanımoyafühı sıhefi amoao Abrahamımbö ńgasındıworımboyaftı? Aiana sapo yıfımayu rastı. Asu Godındı hoafı hoafıyomo-rundeimbı amboanı ai yıfımemo rastı. Asu se dıdıyafa?” maseiamboyu.

⁵⁴ Asu Sisas ai s̄imbori hoafiyundürühi yahuya, “Asu ro wandihoari wandi fimbo ‘adükär-anahi’ mbasahi-mbonana, asu ro moan-anahi. Nga wandi Ape aiani wambo ‘adükär-ani,’ yahu arandt, n̄ga se hoafiyehi ‘ai ȳhoeft God-ani,’ asei.

⁵⁵ Asu seana moai ahambo f̄ifirihori. Nga roana ahambo f̄ifirihinimbaoanahi. Asu ro hoafiyahühi, ‘Roana moai f̄ifirihini,’ mbasahi-mbonana, asu ro se rawehindi nou t̄kai hoafiya. Nga roana ahambo ndorihini f̄ifirihini hehea asu ahandi hoafit ra s̄üngurihéandühanahi.

⁵⁶ Horombo s̄hei amoao Abraham ai ro tüküfembo-mayahü ra hoeifembo hohoanimoyuhü h̄ihifi-h̄ihifimayu. Ai ra hoeire hayamboyu asu ahandi n̄gusüfo ndore küre maru,” mehu.

⁵⁷ Ranimboneye asu Suda ai Sisasimbo hoafiyehi seiya, “Seana awi moai 50 himbaniyafipoani, n̄ga se Abrahamimbo hoeimarihini asafit?” maseiamboyu.

⁵⁸ Asu Sisas ai asükaiyu aheimbo hoafiyuhü yahuya, “Yini, ro s̄heimbo anihondümboanahi hoafehandürü horombo hondü Abraham ai tüküfekoate-yuambeahühi ro boatei manimbaoahü,” mehuamboyei

⁵⁹ Raniyeye asu Suda ai nimoei hüründümo houmbo Sisasimbo nimoeinambombo mehomo, n̄ga asu ai Godindt worit hininingtre haya dibō ndamefiyu.

9

Sisas ai nindou himboatihari diboadomariri

¹ Sisas ai nafi-süngu huhündamboyu nindou himboatihari hoeimariri. Nindou ra hondi ai himboatihari yahurai wakimariimindo.

² Raniyomo asu ahambo s̄üngurürü-rundeimbi ai hoafiyomondowohü yahomoya, “Yamundo-randeimbi, dade moaruwai hohoanimo nindou ndanahambo ramarera asu ai himboatihariyua? Ahandi moaruwai hohoanimo, asu hondafindt-yafe-mayoyo?” mehomondamboyu.

³ Asu Sisas ai ahamumbo simbori yahuya, “Nindou ndanahandi himboatihari ra ahandi-mayo, asu hondafindt-yafe-mayo moaruwai hohoanimo ranambo rarerani refimboyupoani. Nga nindou ai yare himboatihari-mayu ra Godindt hepünfeimbi moatükuni refewanri hoeifembohündamboyu yare himboatihari-mayu.

⁴ God ai wambo koamarihendira makosahane, n̄ga hüfhamindt ndare nünguambe sihiri ahandi ratüpuri ratüpuri-ndefomboane. Nga nimbi p̄irayo ana, asu n̄girri nindou ngorü ai-amboani ratüpuriindu.

⁵ Ro hif̄i ndanihü nimbahambe ana ro nimorehi nindowenihi-yafe si-anahi,” mehu.

⁶ Raniyu Sisas ai yare hoafiyu mbura, hififihi nguri tififi fandeamunde mbura, nindou himboatihari-mayu ahanti himboarambe pamareandi.

⁷ Raniyu ahambo hoafiyunduhı yahuya, “Se ngafi Siroam kakimarihundi hoeambe sihafi himboari ra popoaindandi,” mehu. (Hoafi Siroam ra ‘koarihefeyoa ho’ hoaf-ane.) Raniyu asu nindou ranai hu ranihü ahanti ngusümboari ra popoaira mbura, hihirifi süfumbo aboedi himboari-mayu.

⁸ Raniyei asu nindou akim wori yimburihi nimareimbı asu ahambo horombo hoeirihoreimbı, ai horombo nimorehi nindowenihimbo kakinapombo moako-moakoyu marandi ranimbo hoeirihori hehimbo hoafiyehi seiya, “Awi sapo nindou ndanimbaiyu nimari yangiri nimarümbö aheimbo moako-moakoyu marandi?” masei.

⁹ Bidifiri ai hoafiyehi seiya, “Yini, nindou aiyu refi marandi.” Asu bidifiri ai hoafiyehi seiya, “Wani. Ai nindou yahuraiyusi, nga ai-yupoani, nga nindou ngorüyü,” masei. Nindou amuri ai ranı wataporimayeiamboyu asu ahantihoari yahuya, “Ro-anahi,” mehu.

¹⁰ Asu ai ahambo düduyahindowohü seiya, “Asu sihafi himboari ra nüngure birihoaimboyoa?” maseiamboyu.

¹¹ Asu ranai simbori yahuya, “Nindou Sisas seiarihundi ranai hüburukonambo wandi himboarambe fandifoareandırühı yahuya, ‘Se ngafi Siroam kakimarihundi hoe ranambe himboari sihafi ra popoaindandi,’ mehuamboyahı ro ha popoairihanda asu wandi himboari ra aboedi himboari-mayahı,” mehuamboyei.

¹² Asu ai düdurihorühı seiya, “Nindou ra nahi amaru?” maseiamboyu. Asu nindou ranai yahuya, “Nahümbəi amaru ra moai fifirihini,” mehuamboyei.

¹³ Raniyei ai nindou himboatihari-mayu Sisas aboedi-mariri ranahambo Farisimbo sowana sahorimindei mahei.

¹⁴ Ngoafimbo nimarimbo si ranı-simboaniyu Sisas ai nindou ranahandi himboari aboedimareandi.

¹⁵ Asu Farisi ai nindou-mayu ranahambo düdururühı yahomoya “Sihafi himboari ra nüngure aboedi yomboyoa?” mehomondamboyu. Asu ai hoafiyupurühı yahuya, “Sisas ai hüburuko wandi himboarambe pamareandırıramboyahı asu ro ha popoaimarihandamboyo wandi himboari ra aboedimayo,” mehu.

¹⁶ Ranimboemo asu Farisi bidifiri ai yahomoya, “Nindou ndanahambo God ai koarihreira kusümboyupoani, nga ai moai moani ngoafimbo nimarimbo hohoanimo ra

süngureandi,” mehomo. Asu bïdifiri ai hoafiyomondüh iyahomoya, “Asu nindou moaruwai hohoanimoyumbü ai ɳgir ihepünifeimb i moatükun i yahurai ratüpürindu?” mehomo. Raniyomo asu bïdifiri ai ɳgorü hohoanimoyomo asu bïdifiri ai ɳgorü hohoanimoyomo marundi.

¹⁷ Raniyomo asu nindou himboatihari-mayu ahamb hihiriya fu asükaiyomo hoafiyomondowohü yahomoya, “Nindou sihafi himboari aboedimareanin ranahambo se nünguro hoafiyafindoa?” mehomondamboyu. Asu ai hoafiyupurüh iyahuya, “Aiana Godindi hoafi hoafiyurandeimb-ani,” mehu.

¹⁸ Nindou ra ai horombo himboatihari-mayu-anis, ɳga asu ai ranahambo anihondümbofembo moei mehomo. Ranimboemo asu nindou himboatihari-mayu ahand hondafindambo ran ihoafi ra fifirifembohunda m iŋgiyomo hümarthaupiri.

¹⁹ Asu ai ahafembo düdurüpırüh iyahomoya, “Nindou nda sihafe nimor iyu? Asu se safeya ro himboatihari yahurai wakimari-horimindehane masafe, ɳga asu nimboe ai haponda aboedi himboarayua?” mehomo.

²⁰ Asu ahand hondafindi ai safeya, “Yini, ro ahamb f i f i r i h o r i ai y i h o e h i n i m o r - a n i asu ai horombo himboatihari wakimari-horimindehi.

²¹ Ng a haponda moai ahamb f i f i r i h o r i ai nününgufimbombei ahand himboari ra aboedi himboarayu. Asu ro moai f i f i r i h o r i nindou ahand himboari aboedimarir ranahambo. Düduyafundosi, ai adükariwambo sihamumbo ahand fimbo hoafindüpürimbui,” masafe.

²² Hondafindi ai Sudambo yihimborinapurüh i yafe ai ahambumbo rarine hoafimefe. Horombo Suda ai yaru hoafiyomondüh iyahomoya: “Nindou ai weindahi hoafiyehi, ‘Sisas ra nindou God ai ahand nendambo aboedi f embo kafoarir h i n i n g i m a r i r Krais-ani,’ seian i ana, asu aheimbo rotu worambeahindi h ihaiboadundura ɳgiri ai-babidi rotundei,” mehomo.

²³ Ranimboyafe asu hondafindi ai hoafiyafeihü “Ahamb düduyafundosi, ɳga ai adükariwambo sihamumbo ahand fimbo hoafindüpürimbui,” masafe.

²⁴ Raniyomo asükai nindou himboatihari-mayu ranahambo m i n g i memonda masunu. Asu ahamb hoafiyomondüh iyahomoya, “Se Godimbo ndür adükärümb-ani mbisafindowohü anihondümbo hoafindaf. Ro fifirihumboanefi nindou ndanana moaruwai hohoanimoyu-randeimb-ani,” mehomo.

²⁵ Asu nindou ranai hoafiyuhı yahuya, “Ro moai ahambo fífirihini, ḥga awi ai moaruwai hohoanımo-yumbümbeiyo asu wanımbeyo. Mami moatükunı ro fífirımarıheandı ana, yınıt ro horombo himboatıharı manımboahıyahı, ḥga hapondanana ro aboedı himboarayahı,” mehu.

²⁶ Asu Suda ai düduyafundowohü yahomoya, “Sıhambo nününgureanınımboyua? Sıhafı himboarı ra nününgure aboedıreanınımboyua?” mehomondamboyu.

²⁷ Asu ahamumbo hoafiyupurühı yahuya, “Ro sıhamumbo hoafımayahapurıyo, ḥga asu se hoafı ranahambo moai himborıyomo. Asükai se himborıimbo yahomomboemo? Se-amboa ahambo süngurüründeimbıimbo tüküfembo yahomomboemo?” mehu.

²⁸ Asu Suda ai nindou ranahambo ḥginındırurühı moaruwai hoafiyomondowohü yahomoya, “Seana Sisasıimbo süngurirı-randeimb-anafı. ḥga roana Mosesıimbo süngurıhu-rıhundeimb-anefi.

²⁹ God ai Mosesıimbo hoafımayundo ra ro fífirihundi. ḥga nindou rananımbo ai dagüdambuia? Roana moai ahambo fífirihuri,” mehomo.

³⁰ Asu nindou ranai ahamumbo sımborı hoafiyupurühı yahuya, “Ndanana wambo ranı-poanımbo moatükun-ane! Aiye wandı himboarı aboedımareanda asu ro aboedı himboarayahı. ḥga nımboemo se hoafiyomondühiya, ai nahanınıpoedıyu ro moai fífirihuri ehomoa?

³¹ Ro fífirihumboanefi, ḥga God ana moai moaruwai hohoanımoyomo-rundeimbıyomondı hoafı ana himborıyu randı, ḥga wani. ḥga nindou ranai Godıimbo hohoanımoyuhı asu ahandı hoafı süngumareandı ranahandı hoaf-ane God ai himborıyu arandi.

³² Moai horombo nindou mami hondı ai himboatıharı wakırimindoanı asu nindou ḥgorü ai ahandı himboarı aboedi-marırı hoafı ra yangoro, ḥga wani.

³³ Asu God ai nindou nda koehefikoate-mbei-mbonana, asu ḥgırırarani-moatükunı hıfı ndanıthü ratüpurityu,” mehu.

³⁴ Asu sımborı ahambo hoafiyomondowohü yahomoya, “Horombo me ai sıhambo moaruwai hohoanımo ranambo wakımaramındıñını asu se himboatıharımayafı ranımboanefi ro fífirarıhunıñı. Se nindou moaruwai hohoanımo-yafeimb-anafı. Asu se yıhoefombo yamundiñemunımbo safomboyafı?” Ai ahambo yaru hoafiyomondowohüyomo rotu worambeahındı himbafoaruwuri weindanı hınıñımarıuwuri.

Nindou anıhondümbofe-koate-ayeı ai himboatıharı nahurai-aneı

³⁵ Sisas ai ranimbō hīmborīyu haya, kokorūri hu hoeirirūhi yahuya, “Se Nindou Hondū ranahambo anīhondümbo-roworai wanīyo?” mehundowamboyu.

³⁶ Asu nindou ranai sīmborī hoafīyundowohū yahuya, “Adükari, Nindou Hondū ra düdia? Se wambo hoafīyafīndīran-anīmbo ro ahambo anīhondümbo-ndīhini.”

³⁷ Asu Sisas ai hoafīyundūhi yahuya, “Se ahambo hoeimarīwori. Aiani se-dībo wataporayu nda,” mehuamboyu.

³⁸ Asu nindou ranai hoafīyuhī yahuya, “Adükari, ro anīhondümbo-ariheanīni.” Ai yahu mbura Sisasīmbo yimīndīho yimbu pusīre nīmarümbō hohoanīmomayundo.

³⁹ Asu Sisas ai yahuya, “Ro nindouyei hohoanīmo yīboboferboyahī hīfī ndanīhū makosahī. Ranimbōane asu nindou Godīndī hoafī fīfīrifekoate-yeimbī ai nindou hīmboatīharī aboedehindī nahurai fīfīrīndīhimboyei asu Godīndī hoafī fīfīrhundeimb-anefī asei ai hīmboatīharī nahurai fīfīrifekoate-ndeimboyei,” mehu.

⁴⁰ Farisi bīdīfīri ai ahāndī fikīmī nīngomombo ahāndī hoafī ra hīmborīyomo houmbo yahomoya, “Asu ro-amboa hīmboatīharīyefī?” mehomondamboyu.

⁴¹ Asu Sisas ai hoafīyupurūhi yahuya, “Asu se hīmboatīharīmbemo-mbonana, hohoanīmo moaruwai ra moai sīhamundi fiambē nīmaropuri. Ngā se hoafīyomondūhi, ‘Yīhoeftī hīmboarana aboed-ane,’ yahomo arundi, ranimbōane asu hohoanīmo moaruwai ra awi sīhamundi fiambē amaropuri,” mehu.

10

Sisas ai sipsip hīfanda-randeimb-ani

¹ Sisas ai hoafīyuhī yahuya, “Ro anīhondümboanahī sīhamumbo hoafayahī, nindou ai moai sipsipi-yafe ginīri yipurī nafī kefuai randī, ngā amuri hīmborī nafī kefuai arandi, nindou ranai ana hümbuhünīkorī napo fufuramündü-randeimb-ani.

² Asu nindou yipurī nafītambe nafī karefuendī ranai ana sipsip ahei afīnd-ani.

³ Nindou yipurī hīfanda-randeimbī ai-anīmbo nindou ahu ranahambo yipurī ra tindīhembi. Rananei asu sipsip ai ahāndī yafambe ra hīmborīyei arīhündī. Ranani asu ai ahei ndürī ra dükarearū yīsīboasīyuhī asu ai aheimbo ginīrambeahīndī semündündürī moanambūhi tüküfi ahu.

⁴ Asu ai ahandi sipsip ra muñgu ginirambeahindı semündündürı moanambüti tüküfi hayambo asu ai horombofi huanı ahandi süngu ahei. Sapo sipsip ranai ahandi yafambe himboriyeihı ranıimboane ahandi süngu ahei.

⁵ Aiana ıgırı nindou amurındı süngu ıgei, ıga wanı. Nindou amurı ai huanı ana, ai ahambo yihimborihorühi fefoehindühanei. Ahandi yafambe himborikoate-ayeı ranıimbo wambo."

⁶ Sisas ai aheimbo kafoefe hoafı ra yare hoafımayundürı, ıga asu moai kafoefe hoafı ranahandi nımındı ra fırıfhindi.

Sisas ai sipsip hıfandi-randeimbı aboed-anı

⁷ Ranıyu Sisas ai asükaiyu hoafıyuhi yahuya, "Ro sıhamumbo anıhondümboanahi hoafayahı. Roanahi sipsipi-yafe yipurayahı.

⁸ Asu nindou ai ro sünguyahanı horomboyahi ahei aiana hümbuhünıyeihı raranı napo moanı fufurühümündi rıhündühanei. Asu sipsip ai-amboanı moai ahei hoafı himboriyeı rıhündi.

⁹ Ro-anahi yipurayahı. Asu nindou dıdıyeı wambo sowanambo sınei ginırı ranambe karefoehindi ana, God ai aheimbo aboedambo-ndeandürümbo. Rananıimbo asu ai keboehi tükündahi ndühündühi asu ai ginırı ranambe sesıimbo amboanı keboehi tükündahimboei.

¹⁰ Nindou hümbuhünıyu-randeimbı ginırı ranambe karefuendı ra moanıyupoanı karefuendı. Nindou karefuendı ra ai kefoefe hefe hıfo sipsip hümbuhünıimbo hıfokofindürümbo yahumboani. Nga roana keboeheandühi sipsip aboedi yangırı dıboadeimbı asu ahei fiambe aboedi hohoanımo yangırı nıngombo afındı mbımarındıra samboanahi asıhühi.

¹¹ Roana sipsip hıfandırı-handeimbı nindou aboedi safanahi. Nindou sipsip hıfandırı-randeimbı aboedi ranai ana aheimbo farıhefe-ndürıimbohunda yıfındürümbo.

¹² Nindou kaki semındıimbo ratüpürüyu arandı aiana sipsipiyeı afındıyupoanı. Asu ai sipsip aheimbo hıfandırarü-randeimbıyupoanı. Asu aiana nımambeahindı yaforı moaruwai howanı hoeimareandı ra fiboembui. Rananıimbo asu yaforı ranai sipsip ranaheimbo warıbadarü wakındeandırıa buküründeimboei.

¹³ Nindou ranai ana moanı kaki semındıimbo yangırı hohoanımoyuhü wambo ıgırı sipsip ranaheimbo hıfandırıyondürıimbo hohoanımondu.

¹⁴ Nga roana sipsipiyei hifandihifandiyondürirambo nindou aboed saf-anah. Ro ana wandi sipsip ranahimbo fiftiheandüran asu ai-amboani wambo fiftihindirimboanei.

¹⁵ Hoaf ra yahurai-ane, ro wandi Apembo fiftihinan asu Ape ai wambo fiftareandir nou. Rananimbo asu ro sipsipimbo farihefe-ndürimbohunda yifindamboyah.

¹⁶ Asu wandi sipsip bidifiri mbanboadei ranana ndani ginirambeah moai niboadei. Aheimbo amboani giniri ndanambe semündündür koafoefendürimbo samboanah. Rananimbo asu ai ro hoafyaheimbi wandi yafambehünd ra himborindeimboyei. Rananimbo sipsip ranai mamambe niboadeiya asu nindou aheimbo hifandiyondürimbo ra mam yangiri nüngumbui.

¹⁷ Ro yifyo hefe asükai botfemboayah ranimboane Ape ai wambo ngusüfo parareandir.

¹⁸ Ngiri wambo nindou mamai-amboani hifokoeferidrimbo hohoanmondu. Nga ro hohoanmomayah süngu wandi yangiri ningo ra hifokoeferidrimbohunda hinengi-ndiheamboyah. Asükainda ro hohoanmomayah süngu wandi yangiri ningo ra hihindihe ndahamindrimboyah wandi Ape ai randafoandi mehu süngu,” mehu.

¹⁹ Suda ai ran hoaf ra himboriyomo houmbo asükai yimbumboru yibobomefund.

²⁰ Raniyomo asu bidifiri ai yahomoya, “Moaruwai nendi ahanti fiambe mamaroamboani ai yare wunünümbo-wunünümboayu. Asu se nimboemo ahanti hoaf ra himborayomoa?” mehomo.

²¹ Asu bidifiri ai yahomoya, “Hoaf ndanana nindou moaruwai nendi nimarümbindi hoafyopoani. Asu moaruwai nendi ranai ngiri nindou himboatiharindeian ahei himboari ra aboedindeandi,” mehomo.

Suda ai moai Sisasindi hoaf himboriyomo

²² Serusarem ngoafthü horombo Godindi wori ahandhoar-ane masei ranahambo asükai hihifihihimbo si tükümfeyo. Ran si ra ngisihariyowambeyo tüküfe marandi.

²³ Raniyu asu Sisas ai Godindi worambe Soromonindi weindani yibadiwam mahüfu.

²⁴ Raniyomo asu Suda ai sifomo ahambo wakirurü nüngomombo yahomoya, “Ro yimbu hohoanimoayefi hefi ra asu nüngusümboani se hoafmandafimuna? Asu se Krais-ayafana yihoeftombi weindah fi hoafyafan-animbo ro himborindefosi,” mehomondamboyu.

²⁵ Asu Sisas ai ahamumbo hoafiyupurühi yahuya, “Ro s̄hamumbo hoafit ra hoafimma-yahapuriyosi, n̄ga asu se moai wandi hoafit ranahambo anihondümbo-rundi. Munju hepünfeimb̄i moatükuni wandi Apendi n̄ginindinambo ratüpuryah̄i ranai ro d̄idimbayah̄i ra nafuiyoarandi.

²⁶ N̄ga asu seana wandi sipsip ranit d̄iborihindi-yomopoani. Ranimbaoanemo asu se wandi hoafit anihondümbofe-koate-yomo arundi.

²⁷ Asu wandi sipsip ranana ro hoafiyahaimbi ra h̄imboriyehü asu ro aheimbo f̄ifirheandürananei asu ai wandi süngu hei arihündü.

²⁸ Asu ro aheimbo yangiri koadürümbo-koadürümbo n̄njombo asahandüri ra ai n̄giri yifindei. Asu n̄giri nindou mamai-amboani wandi warambeahindı hündämündündüri.

²⁹ Wandi Ape ai sipsip wandi ra wambo masendür-anei. Asu ai munjuambo moatükuni ranahei n̄ginindı n̄gasünde haya n̄ginindı saf-ani. Asu n̄giri nindou mamai-amboani Apendi warambeahindı hündämündündüri.

³⁰ Ape-ani asu roanah̄i roana mamanehi,” mehu.

³¹ Raniyomo asu Suda ai nimoei hümaründümo Sisasimbo pifendombo yahomombo.

³² Raniyu asu Sisas ai yahuya, “Ro s̄hamumbo Apendi ratüpuri afındı nafuimehapuri. Asu se n̄ini ratüpuri aboedı ranahambo hohoanimo-yomondühiyomo wambo nimoeinambo h̄ifikoeferdirimbo yahomo houmbo rawefunda?” mehuamboemo.

³³ Asu simborı Suda ai ahambo hoafiyomondowohü yahomoya, “Roana s̄ihafit ratüpuri aboedı ramarowandı ranimboyefipoani nimoeinambo h̄ifikoeferenimbo asefi, n̄ga wantı. Se moanı nindou yangır-anafı asu Godimbo moaruwaimbofe hoafirirühi, ‘Roana God-anahı’ masafı ranimbaoanefı,” mehomondamboyu.

³⁴ Asükaiyu Sisas ai ahamumbo simborı hoafiyupurühi yahuya, “Hoafit nda s̄ihamundi ahinümbi hohoanimo Bukambe ndare menjoro: God ai yahuya, ‘Ro s̄heimbo hoafimayahı, seana god-anei,’ meho.

³⁵ Nindou God ai ahanti hoafit masagadüri ranaheimboyo ai god-anei mehondüri. Asu n̄giri Baiborambeahindı hoafit ranana n̄gorü-süngunde hoafindo.

³⁶ N̄ga Ape aiyu ahanti hoafit wambo kafoareandırı mbura, asu h̄ifina koamarihendıra makosahi. Ranimbayahı ro hoafiyahühi, ‘Roana Godindı nimoranahı,’ masahı asu nimboe se wambo hoafiyomo-ndırühıya, ‘Nimboe se Godimbo gogonimbo-rıhaworühi hoafayaftı,’ mehomoa?

³⁷ Asu ro Apendi ratüpuri ratüpuri koate-ndahanı ana, asu se wandi hoafit ra yowanı anihondümbo-ndümboemo.

³⁸ Nga asu ro ahanti ratüpuri ratüpuri yahani se wandi hoafit ranahambo anihondümbofembo moeimbo ana, asu ratüpuri ranı yangiri anihondümbo-ndundi. Rananimbo asu se hohoanimo ra ndondu hohoanimo-ndimondühi fífindümboemo Ape ai ro-dibo mam-anehi amarehi,” mehu.

³⁹ Asükaiyomo Suda ai hoafit ra himboriyomo houmbo ahambo kikihimündümbo yahomo houmbo ramefundit, nga asu Sisas ai aboedambo mahu.

⁴⁰ Sisas ai asükaiyu hihirifi hanü Sodan himo horombo Son hundürürarü randühi manüngu.

⁴¹ Ai nünguane, nindou ranai ahambo sowana sühüsühü seiya, “Horombo Son ai moai hepünfeimbti moatükunti ratüpuriyu. Nga munju raranti-moatükunti hoafit nindou ndanahambo hoafimayu ranana anihond-ane,” masei.

⁴² Raniyei asu nindou afinti ranihü ranai ahambo anihondümbo-marihori.

11

Sisas ai Rasarus yifihündi botimariyi

¹ Nindou mami ahanti ndüri Rasarus Betani ngoafihündi ranai angünimbo mamaru. Betani ra Maria asu Mata apodoho nimari-feimbti ngoaf-ane.

² Maria aiyo weri fisijarumbi Sisasindti tijariwami kafaore mbura, asu ahanti mbirinajanınambo gedümarihendi. Nimorehi mami ranahanti ranihiyu Rasarus angrünimbo Betani ngoafihü menjuru.

³ Raniyafe asu apodoho ranai Sisasimbo hoafimbo nindou koariheneruh safeya, “Adükari, nindou se ngusüfo pamarowor ranai angünümboani,” masafeamboyu.

⁴ Raniyu asu Sisas ai ahafe hoafit ra himboriyu haya hoafiyuhı yahuya, “Anġuni ranana yifimbo anġünuyopoani, nga wanı. Ranana moanı Godimbo ndüri adükari segodimbo-hündamboane tükefeyo asu ranisüngumboanımbi Godindti Nımorı amboanı ndüri adükari ndemündümbui,” mehu.

⁵ Sisas ai Mata apodoho asu Rasarus aheimbo ngusüfo pareandüri marandi.

⁶ Nga asu Sisas ai Rasarus angünümboayu hoafit ra himboriyu haya, ranihü yimbu si mamaru.

⁷ Asükaiyu sünguna nimarümbo ahambo süngururürundeimbimbo yahuya, “Asükai mborai, Suda-yafe hifinambo ngefombo,” mehuamboemo.

⁸ Asu s̄imbori hoafiyomondowohü yahomoya, "Yamundo-randeimbü, sa po hapondaniyomo Suda ai s̄ihambo n̄imoeinambo hif̄koefeninimbo yahomo houmbo raraomarüninti. Asu se asükai Suda-yafe hif̄nambo hifombo safomboyafit?" mehomondamboyu.

⁹ Asu s̄imbori Sisas ai ahamumbo hoafiyupurühi yahuya, "Mami si ra gebuai-ane aningo. Nindou ai sirühi ana njirī pindu si ra hoeireambowambo.

¹⁰ Nga asu nindou ai n̄imbokoani ahu ana, piyu arandı si yangorikoate wambo."

¹¹ Ahamumbo yare hoafiyupuri mbura asükaiyu hoafiyupurühi yahuya, "S̄iheft wandaft Rasarus ai mapuamboanahi awi ro njü ahambo botindihini samboanahi," mehuamboemo.

¹² Asu ahambo s̄üngurürü-rundeimbü ai hoafiyomondühi yahomoya, "Adükari, nindou ra apo yangirī apu ana, asükai ahandi angünü ra aboedindümbui," mehomondamboyu.

¹³ Sisas ai hoafimayupuri ra, Rasarus ana yifimayu yahumboyu, nga ahambo s̄üngurürü-rundeimbü ana moani apo hondü mapu-amboani yare hoafayu mehomo.

¹⁴ Raniyu asu Sisas ai ahamumbo d̄iboadire hoafiyupurühi yahuya, "Rasarus ana munguna yifimayu.

¹⁵ Ranis̄imboani ro moai ai-dibo n̄imarihi, nga ro ranimbo-hündambo hififi-hififayahi. Raninimbo asu se wambo anhondümbo-ndundiri. Nga hapondan s̄ihiri ahambo sowana ngefimboane," mehupuri.

¹⁶ Raniyu asu Tomas ahambo Didimas sahündorihündedeimbü ai Sisasimbo s̄üngurürü-rundeimbü ahamumbo yahuya, "Wai s̄ihiri andai njifti, Sisas-babidimbo Sudiahü yifindefo," mehu.

Sisas ai yangirī n̄iñgombo n̄imindühani

¹⁷ Sisas ai ahambo s̄üngurürü-rundeimbü babidimbo hifomo Betanihi tüküyafundühüyomo Rasarus ai yifimayua honguambe masihehorı ra yimbuyimbu si homboane hoafı ra himborimayu.

¹⁸ Betani njgoafı ana Serusaremihündi anguniyopoani. Betani njgoafihündi botife hefe Serusarem njgoafina aho ra njimi kiromita-ane.

¹⁹ Rasarus yifimayua raniyei asu Sudahündi afindı ranai Mata Mariambo kikimifoefepirı n̄imaroani njusufo aboedi kürine mbimarisfeya sei hehimbo masühüsi.

²⁰ Mata ai Sisas masüfu hoafı ra himboriyo haya, ahambo nafoarifimbo ho, nga asu Maria ai worambeahi n̄imaro.

²¹ Mata ai Sisasimbo hoafiyondowohü yahoya, "Adükari, asu se ndanihü mbanimbaf-mbonana, wandi ranihi ai njirri yififi.

²² Nga ro fifiriheamboanahi, asu se hapondani amboani Godimbo nimirimbo didibafeoando ana, sihambo dagani nimbu, mehoamboyu.

²³ Asu Sisas ai ahambo hoafiyundowohü yahuya, "Sihamfi ranihi ana yangirri aboedi hifambe-ambeahindi botindufimbui," mehundowamboyu.

²⁴ Asu Mata ai ahambo asukaiyo hoafiyowohü yahoya, "Ro ranimbo fifiriheamboanahi, nga ai asukaindu sungenambo hififi nda mun guyowambe yangirri aboedi botindufimbui," mehoamboyu.

²⁵ Asu Sisas ai yahuya, "Yifihundi yangirri botife ningo ra ro nimind-anahi. Nindou ai wambo anhondümbo-reandiri haya yifayu ana, ai asukaindu yifihundi botindufi nüngumbui.

²⁶ Nga nindou munju yangirri nimboeimbo wambo anhondümbo-arihindiri ana, njirri yifindei, nga ai koadürümbo-koadürümbo yangirri niboadeimboyei. Asu se hoafi ndanahambo anhondümbo-rowandai wanayo?" mehuamboyu.

²⁷ Asu Mata ai yahoya, "Yinti, Adükari, ro sihambo anhondümbo-riheaninimboanahi seana God kafoare hininingimareanini Krais-anafit. Seana Godindi nimori horombo hifinambo nindou kudumbui mehu ran-anafit," mehoamboyu.

Sisas ai aranimayu

²⁸ Mata ai yare hoafiyo haya, ahandi akidambo hifo hininingirou himboambeambe hoafiyondowohü yahoya, "Yamunde-randeimbri ana ndanihü süfumboani sihambo düdumefinini," mehoamboyu.

²⁹ Asu Maria ai ran hoafi ra himboriyo haya, nimehünou botife haya Sisasimbo sowana maho.

³⁰ Sisas ai awi moai ngoafihü tüküfiyu, nga nafini Mata ho hoeireruhü ranihü manüngu.

³¹ Ranijo Maria ai nimai botife haya pipinambo mahowamboyei asu Suda Maria-babidimbo worambe ahafembo kikimifoariphiri mamarei ranai ahandi sungenu mahei ndanana Rasarus yanguruhü ho arani-hoafimboane aho sei hehi.

³² Maria ai ho Sisas nünguhü tüküfe ahambo hoeireruhü ahandfikimi yiri yimbu pusire yimindaho yimbunambo nimarimbo hoafiyowohü yahoya, "Adükari, se ndanihü mbanimbaf-mbonana, wandi ranihi ai njirri yififi," mehoamboyu.

³³ Sisas ai Mariambo hoeireandane aranî-hoafîmaranda, asu Suda ahandî sün̄gu masînei ranai kameihî aranî-hoafî-marîhündamboyu. Asu Sisas ai ahandî ŋgusüfoambe moaruwaimarîr.

³⁴ Asu Sisas ai aheimbo düdudindürühî yahuya, "Se ahambo nahü sîshehora?" mehuamboei. Asu ai seiya, "Adükari, naha se sühüfî hoeiro," maseiamboyu.

³⁵ Asu Sisas ai aranîmayundo.

³⁶ Asu Suda ai hoafîyeihî seiya, "Hoeirîhi. Sisas ana nindou ranahambo afîndî hamîndî ŋgusüfo parirühî wamboani," masei.

³⁷ Nga bîdîfîri ai hoafîyeihî seiya, "Sisas ai nindou hîmboatîhari aboedîmariri. Nga asu ai nîmboe Rasarusimbo fehefifyua yançiri nîngombo ra wanîmayua?" masei.

Sisas ai Rasarus botîmariri

³⁸ Asükaiyu Sisas ai ahandî ŋgusüfoambe moaruwai mahafowamboyu hu hoŋguambe tükümefiyu. Hoŋgu ra nîmoei nîmaroweimbî wowondîmarîhündîyo ranîyo nîmoeiambe naftitambe ra nîmoei ŋgorünambo gürühi pamarîhindî.

³⁹ Asu Sisas ai yahuya, "Nîmoei ambembo gürühi pamarîhindî ra farîhehi," mehuamboyu. Asu Mata nindou yîfîmayu ranahandî rehi ai yahoya, "Adükari, Rasarus ana yimbuyimbu si hoŋguambe yanjurîmb-ani. Nga fîsîŋjîrûmbei nawe," mehoamboyu.

⁴⁰ Asu Sisas ai yahuya, "Sapo hapoasün̄gu hoafîyahâneimb-ane. Asu se wambo anîhondümbo-arowandîrîana, se Godîndî ŋgînîndî ra hoeindowamboyafî," mehuamboyu.

⁴¹ Ranîyei asu ai nîmoei ra mafarîhehindamboyu, Sisas ai nîmoamo hîmboarîyuhü yahuya, "Ape, ro sîhambo hîhîfarîhanîni. Se wandî hoafî hîmborî-yafomboanafî.

⁴² Ro fîfîrîheandî ro hoafîya arîhandî ra se afîndîmbo hîmborî-yafî randühänafî. Nga nindou ndanîhü manîboadei-amboanahî ro ndarîhe hoafayahi. Rananîmbo se wambo koamarîhawandîra makosahî ra anîhondümbo-mbîrîhindi-ramboane."

⁴³ Raweyahu haya puküna mîŋgîyuhü yahuya, "Rasarus, se weindana tüküyâfo sînîfî," mehuamboyu.

⁴⁴ Ranîyu asu Rasarus ai hoŋguambeahîndî tüküfi haya masunu. Ahandî yitîŋjarî watîŋjarî ra hoeari goesürînambo hüputüpürühümündi hînîŋgîmarîhindiyo, asu ahandî ŋgusümboarî hoearinambo gabudi-mafoarîhindiyo ranîkameihî tükümefiyu. Ranîyu asu Sisas ai hoafîyuhü yahuya, "Hoeari ra fufurîhehindoan-anîmbo ai mbühu," mehundüri.

*Suda-yafe bogori ai Sisasimbo hifokoeimbo
hohoanimomemo*
(Matyu 26:1-5; Mak 14:1-2; Ruk 22:1-2)

⁴⁵ Raniyei asu Suda bideriri ranihü Mariambo hoeifembo masühüsi ranai ranit-moatükunt Sisas ai ramareandi ranimbo hoeirih hihehi asu ahambo anihondümbo-marihori.

⁴⁶ Nga asu bidifiri ai Farisi sowana hei, Sisas ratüpuri mayu ranahambo ahamumbo hoafimehüpuri.

⁴⁷ Raniyomo asu nindou Godimbo sihou-rundeimb bogori ai Farisi bidifiri-babidimbo kansirimbo gugurupuri houmbo hoafiyomopuruh yahomoya, "Sihir nda nüngumandahua? Nindou ndanani ai hepünfeimb moatükunt afindi ratüpuriyu arandi.

⁴⁸ Sihir ahambo moani rarihuri hiningirihuranai ai hepünfeimb moatükunt ratüpuriyu randani nindou afindi ai ahambo anihondümbo-arihori ana, Rom bogori sihefimbo hifandarimunt ai difomo sihefimbo moaruwaimbo-ndimunuh asu siheft Godindi wori ra biriboadümboemo," mehomo.

⁴⁹ Raniyomo asu ranit himbanifih nindou mami ahanti nduri Kajafas ai Godimbo sihai-randeimb adükari bogorimbofi manüngu. Ai hoafiyupuruh yahuya, "Seana moai raranit-moatükunt fiftirundi!

⁵⁰ Se ndoru fiftirundai? Nindou mami ai nindou amuri aheimbohunda yifayu ranana aboed-ane, nga Suda sihefimbo munguambo moaruwaimbofe ana, moaruwai-anane," mehu.

⁵¹ Kajafas ai yare hoafimayu ra ahanti hohoanimonambo yangiriyupoani. Nga ranit himbanifih Godimbo sihai-randeimb adükari bogorimbofi nimarümbowambo Sisas ai aheimbohunda yifimboayu ranimbo horombo hoafireandühili.

⁵² Ai Sudambo farihefembo yangiriyupoani yifayu ra, nga Godindi nimori munqua hifihü buriyeli wakarihindi aheimbo semündünduri mamambefendürant mamişimboyahi mbintboadeia mbüsü hayambo-animbo yifindümbui.

⁵³ Asu raniyomo ranit-simboanit piyomo houmbo, Sudyomondi bogori ai Sisasimbo hifokoeimbo yahomo houmbo hoafi fiftirimarundi.

⁵⁴ Ranimboyu asu Sisas ai moai Suda-yomondi himboahü weindah tükifiyu. Raniyu ai Sudia hifit ra hiningire haya, ngorü hifit nimi wohi furikoate-reandühil ngoafit ngorü ahanti nduri Efraim ranihü hu ahambo sünjurüründeimb babidimbo manüngu.

⁵⁵ God ai Sudambo Isipihundi aboedimareanduri si Pasofa ra awi tükufekoate akimi tükufembo yangiriyamoambe

nindou ɳgorü ɳgoafihündi ɳgorü ɳgoafihündi ranai Serusarem ɳgoafinambo ahei fi Godindi himboahü aboedi tüküfembohunda mafandihindi.

⁵⁶ Ranyei asu ai Sisasimbo kokorihori wakirihora mayoa Godindi worambe nimboeimbo aheihoari wataporiyehi seiya, "Se nüngurühi hohoanimoayeia? Sisas ai adükari si tükefeyo nda hoeifembo madüfuyo wanimandüyo?" masei.

⁵⁷ Nindou Godimbo sihou-rundeimbì bogori ai Farisibabidimbo yaru hoafimemo: 'Nindou mamì ai Sisasimbo hoeiriranì anüngu ana, asu ahamumbo ranih-ani anüngu yahopuran-animbo ahambo papì-hoafiyumbohunda kikihimbirundümo-ndamboane,' mehomo.

12

*Maria ai Sisasindi tñjariwami weri kamafoareandi
(Matyu 26:6-13; Mak 14:3-9)*

¹ Adükari si ra tüküfembo awi 6 si niñgowane, asu Sisas ai Betani ɳgoafinambo mahu. ɳgoafi ra Rasarusindi ɳgoafane. Rasarus ranahamboruri Sisas ai honguambeahindi yiñfhündi botimariri.

² Ranì ɳgoafihündi ai Sisasimbo sindirühünduhì mamarei. Mata ai sesi kakireandi, nga Rasarus ai nindou Sisasbabidimbo niñmarei masahüsi ra-babidimbo niñmaru.

³ Maria ai weri fisiñjarumbì hipiri mbuisamongo ramindeimbì kakì afindifihì sahümündimbì ra semindì haya Sisasindi tñjari wamì kare mbura, asu ahandi mbirinanjinambo gedümarihendi. Ranyo asu weri ranahandi fisiñjarü aboedi ranai worambe kikihimayo.

⁴ Nga asu nindou mamì ahambo süngrüri-randeimbì ahandi ndürì Sudas Iskariot ai-amboanì ranihü niñmaru. Nindou ranai-animbo Sisasimbo nderümündü ahandi hürütumbì ahamundi wariwamindirümbui. Ai moai Maria ramareandi ranahambo hihifi-hihifiyu.

⁵ Nindou ranai hoafiyuhì yahuya, "Niñboe weri aboedi nda nindou ai sahümündihì asu ranifihì 300 kakì semindì mburimbo nindou napokoateimbì aheimbo segudürimbomayoa?" mehu.

⁶ Nga nindou napokoateimbì aheimbo ho-hoanimoypündüri haya hoafiyumboyupoani, nga wanì. Nindou ranai hümbuhünìyu-randeimb-ani ranimboane asu ai yare hoafimayu. Aiyu kakì hipiri ahamundi ra hifandimarandi raniyu asu ai kakì foarìhi marihündi ra bïdifiri hümbuhünìyu marandi.

⁷ Ranimboyu asu Sisas ai yahuya, "Niñmorehi ranahambo se hininqindihindi. Ai wandi yiñ si ranahambo

horombonambo noure rarendühane fisiñarümbi moatükunि aboedि ra afandिfoareandırı.

⁸ Nindou napo-koateimbì ai-animbo se-babidimbo koadürümbo-koadürümbo nimbœimboyei asu se aheimbo fandiheli-ndürindihündi, ḥga roana ḥgiri se-babidimbo koadürümbo-koadürümbo nimbœahı, ”mehu.

⁹ Suda ai Sisas Betani ḥgoafihü anıngu hoafı himborıyei hehimboyei, ranınambo mahüsi. Ai mahüsi ra Sisasımbı hoeifimbo yanğırıyeipoanı, ḥga Sisas Rasarusımbı yıfıhündi honguambeahındi botımarırı ranımbı hoeifimbo kameihıyei mahüsi.

¹⁰ Ranıyu asu Godımbı sıhou-rundeimbı bogorı ranai Rasarusımbı kameihı hıfokofimbo yahomo houmbo hoafı dıdiboado-marundi.

¹¹ Nımbœ sapo Suda bıdıfırı ai Sisas Rasarus yıfıhündi botımarırı ranahambo hohoanımoyeihı asu ahei bogorıyomondı ratüpuri ra hıñıngırıhi hehimbo Sisasımbı yanğırı anıhondümbo-marıhora ranımbı wambo.

Sisas ai Serusarem ḥgoafihü adükari bogorı nahurai tükimefiyuwa munju ai hıhıfı-hıhıfımayei

(Matu 21:1-11; Mak 11:1-11; Ruk 19:28-40)

¹² Nımohoafırehı nindowenihı afındı ranai adükari si ra hoeuembo masühüsi ranai ranıhü nımareiane. Asu ḥgorü sihı Sisas ai Serusarem ḥgoafınambo asüfu hoafı ra himborımayei.

¹³ Ranıyei asu ai mbe emündi nahurai hutei sahümündi hehi, nafına nafoarıhorı hehü hoafı afındı-afındıyeihıyeihı seiya,

“Godımbı hıhıfı-hıhıfındefo!

Nindou Adükarındı sünju tükefiyu ranahambo ‘aboed-ani’ mbısefomboane.

Israeri-yafe adükari bogorımbı aboed-ani mbısefomboane,” *Buk Song 118:25-26*

masei.

¹⁴ Sisas ai dongi semündü haya ranıwamı masüfu Baiborambe hoafımayo sünju.

¹⁵ Ai yare hoafıyowohü yahoya,

“Saion ḥgoafi, se yıhımbondamboyafı!

Sıhaftı Adükari bogorı asüfu ra hoeirıworı.

Aiana dongi nımorı ranı wamani nımarümbo asüfu,” *Sekaraia 9:9*

meho.

¹⁶ Horombo ana ahambo sünjururü-rundeimbı ai rananı moatükunı moai wudipoaporu fıfirundi. ḥga sünguna Sisas ai sunambe hafuane, rasımbıanı ai hohoanımomemo Baibor ahambo hoafımayo ra. Ranıyomo

asu nindou ai Sisasimbo raraorihori marihundi ranahambo fifirimarundi.

¹⁷ Horombo Rasarus ai yifyu haya honguambeahi yanguruane, asu Sisas ai ahambo mingimayua honguambeahindi tükümeiyu ra nindou afindi ranai ai-dibo niboadeimbo hoeimarihori. Asu nindou afindi ranai Rasarusimbo honguambeahindi botimari hoaf ra sahümündi hehimbo, weindah wataporiyeyi wakimarihindi.

¹⁸ Nindou afindi ranai Sisas hepünfeimb moatükun ramareandi hoaf ra himboriyeyi hehi nafin nafoamarihori hei.

¹⁹ Raniyomo asu Farisi ai ahamundihoir wataporiyomondühi yahomoya, “Haponda sihiri ra hoerihumboanef. Nimorehi nindowenih munju ahand hoaf süngurihindühi wambo ηgiri nne hohoanimo sihiri hohoanmomef ra aboedindo,” mehomo.

Grik ai Sisasimbo kokomaruri

²⁰ Nimorehi nindowenih ai Pasofa adükari si ra Serusaremnambo Godimbo hohoanmombo masühüsi. Asu raniyeyi Grik biddifiri Suda-yafe rotu hohoanimo süngurihindeimb ai Suda-babidimbo masühüsi.

²¹ Nindou Griki-maye ranai Firip Betsaidahundi Gariri hifambeahindi ahambo sowah senei düduyahindowohü seiya, “Ritifo, ro Sisasimbo hoeindihuri sefimboanef,” maseiamboyu.

²² Asu Firip ai hu Andrumbo hoafiyundo haya, hafani Sisasimbo hoafmefnando.

²³ Raniyu asu Sisas ai ahafanimbo hoafiyupiruh yahuya, “Ndeara ndanit simboani ana Nindou Hondü ai nduri adükari ndemündümboi.

²⁴ Ro sihafanimbo anhondümboanah hoafayahapir: Wit mangir ra hifini piriikoate-yo haya nimbayo ana, asu mami ran yangiranimbo ningombroe. Nga asu wit mangir ra hifini peyo haya nimbayo ana, asu aboedi tükündifehü hisaboedi hisindimboe.

²⁵ Asu nindou ai ahand fi ranahambo yangiri afindi hohoanimoayu ana, awandihoeumboe. Nga asu nindou ranai hifit ndanithü ahand yangiri ninggo hohoanimo ra daboadanambo-areandi ana, koadürümbo-koadürümbo nüngumbui.

²⁶ Nindou mami ai wandi ratupuri asemündu ana, asu ai moani wandi hohoanimo süngu yangiri süngumbi randamboane. Ro ngoaf animboah ranih-animbo nindou wandi ratupuriyu-randeimb ai ro-dibo nüngumbui. Nindou ra wandi ratupuri ran yangiri semündü anüngu ana, asu wandi Ape ai ahambo nduri adükari dagadombui,” mehu.

Sisas ai yifimbomayu ranahambo hoafimayu

²⁷ Sisas ai yahuya, “Haponda wandi ḥagusüfoambe moaruwai-arandir̄i. Asu ro nüngumambisaha? Asu ro hoafindahühi, ‘Ape wandi fiambe n̄ini-moatükun̄yo tüküfembo yahohaya rarawayo nda sowandif̄i piro,’ mambisah̄yo? Roana ḥgir̄i randihe hoafindah̄i, ḥga wan̄i. ḥga ro wambo rambifeyowambo saheheamboanah̄i ndan̄ihü tükeheandi.

²⁸ O Ape, s̄ihafi ndür̄i ra adükari-mbeyowamboane.” Sisas ai yare hoafimayuwamboyo asu hoaf̄i mam̄i sünambeah̄indi ndahurai kos̄iwohü yahoya, “Ro wandi ndür̄i ra adükariimbo-r̄iheamboanah̄i, ḥga wandi ndür̄i ra randiheandan̄i asükai adükari safi tükündifemboe,” meho.

²⁹ N̄moreh̄i nindowenih̄i ak̄im̄i man̄iboadei ranai hoaf̄i ra h̄imbor̄iyei hehi hoaf̄iyeih̄i seiya, “N̄moamondihoaf̄i bürügoayo,” masei. Asu b̄idif̄iri ai seiya, “Sünambeah̄indi nend-anı ahambo hoafeindo,” maseiamboyu.

³⁰ Asu Sisas ai s̄imbor̄i hoaf̄iyuh̄i yahuya, “Hoaf̄i se h̄imbor̄imayei ranana wambo farihefendir̄imbo tüküfehüyopoan̄i, ḥga wan̄i. Ranana s̄heimbo farihefendür̄imboane tücefeyo.

³¹ Haponda God ai nindou h̄ifi ndan̄ihü an̄iboadei ranahimbo yibobo-ndearümbui. Rananimbo asu ai Satan ndan̄i h̄ifi ndan̄ihü bogorimbofi anüŋgu ra nderümündü pindirümbui.

³² Rananimbo ai wambo botindihindira, asu ro randiheandüra nindou af̄ind̄i ai wambo sowana ḥgeimboei.”

³³ Sisas ai ran̄i hoaf̄i hoaf̄imayu ra, nindou ai ahambo n̄im̄i keimb̄i karihendeimbifih̄i panduwuran̄i yifindümbui.

³⁴ Ranimboyei nindou ai ahambo s̄imbor̄i hoaf̄iyahündowohü seiya, “Krais ai yangir̄i koadürümbo-koadürümbo nüŋgumbui, ahinümb̄i hohoan̄imo Bukambe ranimbo hoaf̄imayoa h̄imbor̄imayef̄i. Asu se n̄imboeaft̄ haponda hoaf̄iyafüh̄i, ‘Nindou Hondü ahambo n̄imoamo ndahorimindei botindihora yifindimbu,’ masafa? Asu Nindou Hondü ra düdia?” maseiamboyu.

³⁵ Asu s̄imbor̄i Sisas ai yahuya, “Si ra se-babidimbo ak̄idoumbo an̄imbo n̄iŋgomboe. Si yagodowan̄i n̄imb̄i tüküfekoate-yoambe-an̄imbo si ra-d̄ibo ḥgei. Nindou ai si wan̄iyowan̄i n̄imbokoan̄i ahu ana, ai moai naft̄ hombo raft̄ireandi.”

³⁶ Haponda si ra s̄heimbo sowahi man̄iŋgowa h̄ifandihümboanei, ḥga se si ranahambo an̄ihondümbo-ndihindüh-an̄imbo, asu ahandi n̄imorindei,” mehu.

Suda afindi ai moai Sisasindi hoafi anihondümbo-rihindidi

Sisas ranifi hoafi ra rare hoafiyu mbura asu ai ahei himboarifü hu dibonapimefiyu.

³⁷ Ai hoeirihora hepünfeimbı moatükunı afindi ahei himboahü ratüpürüyu marandiyosi, nga asu ai moai ahambo anihondümbo-rihorı.

³⁸ Ranımboyo asu Godindi hoafi hoafiyu-randeimbı Aisa-iandı hoafi ra anihondü tükümfeyo. Ai hoafiyuhı yahuya, “Adükari, düdi nindou yihoeffı hoafi ranahambo anihondümbo-areanda?”

Asu Adükari ranai daboe ngenindı hohoanımo ra na-fuiayundoa?”
Aisaia
53:1

mehu.

³⁹⁻⁴⁰ Aisaia ai ngorü hoafınambo yare sürü papırandühı yahuya,

“God ai ahei himboarifü ra gabudearümboani.

Ranımboanei asu ai ngeırı rarani-moatükunı ahei himboarınambo ndondıhi hoeindıhindı.

Ahei ngsusüfoambe ragu God ai nımoei nahurai ngenindı ramareändüra tükümfeyo.

Ranamboane asu ai ngeırı ngsusüfoambe ndondıhi ho-hoanımondeihı wambo sowana hihindahi dügüsiani dıboardondıhearü, nga wanı,”
Aisaia 6:10

mehu. Aisaia ai ra-mehu ranımboanei Suda ai Sisasımbo ngeırı anihondümbo-ndıhorı.

⁴¹ Horombo hondü Sisas hıfını nıngokoate-yuambe Aisaia ai ahandı-mayo himboamupuimbo-randeimbı hoeire hayamboyu ahambo hoafi ra yare hoafımayundo.

⁴² Nindou afindi bogorımboyaful mamarımo ai-amboa Sisasımbo anihondümbo-arıwuri. Nga Farisimbo yihımbojomondühı wambo ai anihondümbo-arıwuri hoafi ra moai weindahı hoafiyomo. Ai hohoanımoyomondühı yahomoya “Weindahı hoafındefanı yihoeffımbo rotu worambeahındı hıhaiboadı-munımboemo,” mehomo.

⁴³ Nindou ranahamumbo nindou ai aboed-anemo mbıseiya yahomo hohoanımomemo, nga God ai ahamumbo ‘aboed-anemo’ yahombo moai yifırıyomo.

Sisasindi hoafi ranai nindouyei hohoanımo yibobondeamboe

⁴⁴ Ranıyu Sisas ai pukuna hoafiyuhı yahuya, “Nindou wambo anihondümbo-areandırı aiana wambo yangırı anihondümbo-reandırırhıyupoanı. Nga ai Ape wambo koamarıhendıra makosahı ahambo kameihani anihondümbo-arırı.

⁴⁵ Asu nindou wambo hoeiareandırı ranai Ape wambo koamarıhendırı makosahı ahambo kameihani hoearırı.

⁴⁶ Roana, hıft ndanıhü si nahurai, nindou ai wambo anıhondümbo-rıhindırühı nımbı nımaroambe nıngokoate-mbeyeia saheheambo makosah-anahı.

⁴⁷ Asu nindou mami ai wandı hoafı hımborıyuhü, süngufekoate-ayu ana, ro ıgırı ahandı hohoanımo yıbobondıhıntı. Roana hıft ndanıhü nindou aheimbo yıbobofendürimbo kosamboyahıpoanı, ıga wanı. Roana aheimbo aboedambo-fendürimbo makosah-anahı.

⁴⁸ Asu nindou ai wambo daboadı hıhtıreandırühı wandı hoafı semındıkoate-ayu ana, ahambo ahandı hohoanımo yıbobofe hoafı ra yagododomboe. Hoafı ro hoafımayahı rananımbo bıdífıranı si tüküfeyoambe yıbobondeirımboe.

⁴⁹ Hoafı nda ropoanımbo hohoanımoya hehea hoafıyahühi-yahıpoanı, ıga wanı. Ape wambo koamarıhendırı makosahı ranai munju moatükünü Se hoafındafındürü, mehuamboanahı hoafayahı.

⁵⁰ Ro hoafı ra fífırıheamboanahı. Apendı hoafana aboedi yangırı koadürümbo-koadürümbo nıngo-randeimbane. Ranımboanahı Ape ai wambo hoafımayundırı asu munju hoafı nda sıheimbo hoafayahı,” mehu.

13

Sisas ai ahambo süngurürü-rundeimbi-yomondı yitıñarı popoaimarapuri

¹ Sudayeı mami adükari si Pasofa sei-arıhündı ranai tüküfembo yangırıyoambe Sisas ai hıft nda hıñıñıfe hefe, ahandı Afındı sowanambo hafombo si ra tükümefeyoa fífırımareandı. Ai ahandı nendı afındı hıft ndanıhü burayei aheimbo afındı ıgusüfo pamareandırı. Ai aheimbo horombo piyu haya ıgusüfo pareandırı huhumbo ndeara yıfımbo yangırıyuhü afındı hamındı ıgusüfo pamareandırı.

² Sapo Sisas ai ahambo süngurürü-rundeimbi babıdımbo sowasümondühi nımarımondane asu Satan ai Saimonındı nımorı Sudas Iskariot ahandı fiambı hohoanımo moaruwai masagadowa Sisasımbo ahandı hürütümbı-yafe warıhüfimbo mehu.

³ Sisas ai fífıreandı Afındı ai ahambo munjuambo moatükünü hıfandımbo ıgınındı adükari masagado ra. Asu Godımbo sowahındı makusu ra fífıreandı ranımbo ai Ahambo sowana gafumbui.

⁴ Ranımboyu asu ai sesı sesambeahındı hıñıñıre botıfi, ıgisıharı hoearı yimündamündü mbura, tawor mami semündü ahandı mbusümondühi hü hüre hıñıñıgımareandı.

⁵ Raniyu asu ai hoe semündü disambe kare mbura, ahambo süngurürü-rundeimbimbo ahamundi tijari ra popoairapurühı tawor mbusümonduhı hühumareandi ranambo gedümarapuri.

⁶ Raniyu asu Sisas ai Saimon Pitambo sowana masünuwamboyu, asu Pita ai hepünifi hoafiyunduhı yahuya, "Adükari, se wandi tijari popoaimbo safimboyafit?" mehuamboyu.

⁷ Asu Sisas ai simbori hoafiyunduhı yahuya, "Ro haponda ratüpuryahı ndanana se moai fífirowandi. Nga süngunambo-animbö ranahambo fífirindowamboyafit," mehuamboyu.

⁸ Asu Pita ai yahuya, "Se wandana tijari ra popoain-damboyafit, nga yowanit," mehuamboyu. Asu Sisas ai simbori kafoare hoafiyunduhı yahuya, "Asu ro sihambo popoaiyoninikoate-ayahı ana, asu se ngiri wandi sünguro-randeimbindafoandi," mehundowamboyu.

⁹ Asu Saimon Pita ai simbori yahuya, "Adükari, ambe, wandi tijari yangiri popoaiyondırı ana. Nga wandi watijari ngusümboarı ra kameihı amboani popoaindandırı," mehuamboyu.

¹⁰ Asu Sisas ai ahambo yahuya, "Nindou ai ahandi fi ra munju hundürıyu hayamboayu ana, asu asükaindu ngiri hundürümbo hohoanımondu. Ai tijari yangiri amboani popoaiifoareandi ra afisaho paiarıkoate aboediyuhani. Se afisaho-koate aboedi anıngomo, nga se munjuamboemopoani," mehu.

¹¹ (Sisas ai nindou mami ahambo ahandi hürütümbiyomondi warıhüfimbo mehu ahambo fífiriri. Ranimbö boyu ai ahamumbo hoafiyupurühı, "Seana moai munjuambo afisaho-koate nıngomo," mehupuri.)

¹² Sisas ai ahamundi tijari popoairapuri mburamboyu, asu asükaiyu ahandi ngisıhari hoeari ra güde haya, sesi yangoro fondanı mahu. Hu nımarümbo ahamumbo düdüzipurühı yahuya, "Haponda sihamundi tijari popoaimarıhandi. Se wandi ratüpuri nda fífirundai?

¹³ Se wambo dükărundürühı 'Yamundo-randeimbı,' asu 'Adükari,' yahomo arundi, ranana anıhond-anest, nga ro ran-anahi.

¹⁴ Roana sihamundi Adükärımboya asu Yamundiherıhandeimb-anahi. Raniyahı asu ro sihamundi tijari popoaimarıhapuri. Asu yahurai se-amboani sihamundihoarı ngorundi hoarehındımondühı simbori fehefirindımo.

¹⁵ Ro s̄ihamumbo nafuimbohunda ramar̄iheandi nou, se nindou ɔgorümbō ran̄i-süngundundi.

¹⁶ Ro an̄ihondümboanah̄i hoafayahapuri: Ratüpürüyu-randeimb̄i nindou ai ahanti bogorimbo ɔgasündirümboyupoani. Asu nindou ratüpürimbo ahu ranai nindou ahambo koamar̄iherü ahanti nimoamoyupoani.

¹⁷ Asu se ran̄i-moatkun̄i ranahambo an̄ihond-anē yahomo f̄firundühi, ran̄i-sünguarundi ana, se ran̄imbo h̄ihif̄i-h̄ihif̄indimboemo.

¹⁸ Ro s̄ihamumbo mun̄guambo hoafiyahapuriyah̄ipoani. Ro s̄ihamumbo d̄iboni mehapuri f̄firih̄eapuri-mboanah̄i. Nga sehundi mami wambo refendirimbo-mayu ranahandi hoafi Baiborambe hoaf̄mayo ra an̄ihondü tükündifemboe. Hoafi ra yare hoafiyohü yahoya, "Nindou sesi mamühi asahoasehi ranai wandi hürütümb̄i tükündüfimbui," meho.

¹⁹ Awi ndani moatkun̄i ra moai haponda tüküfeyoan̄iyah̄ipoani ranahambo hoafayah̄i. Ranan̄imbo ndani moatkun̄i ra süngunambo tükündifeyoani, asu se wambo an̄ihondümbo-ndundiri ro God ai s̄heimbo aboedambo-fembohunda koamar̄ihendir-anah̄i.

²⁰ Ro an̄ihondümboanah̄i s̄ihamumbo hoafayah̄i: Nindou düdi ro nindou koarar̄ihehin̄i ranahambo aserümündü ana, ai wambo kameih̄i semündündirühani. Asu nindou düdi wambo asemündündiri ranai nindou wambo koamar̄ihendiri ahambo amboani serümündühani," mehu.

Sudas ai Sisasimbo ahanti hürütümb̄i-yomondi warihündirimbui

(Matyu 26:20-25; Mak 14:17-21; Ruk 22:21-23)

²¹ Sisas ai yare hoafiyuwane asu ahanti ɔgusüfoambe moaruwai-mar̄ir̄i. Asu ai hoafiyuh̄i yahuya, "Ro an̄ihondümboanah̄i s̄ihamumbo hoafayahapuri: Nindou mami s̄ihamundi mbusümo anüngu ai-an̄imbo wambo hürütümb̄i-yomondi warihünddea-ndirimbui," mehu.

²² Sisas ai yare hoaf̄mayuamboemo asu ai s̄imbori himboapefirümemo. Asu ai moai f̄firundi Sisas ai nindou dabombei yare hoaf̄mayu ra.

²³ Nindou Sisasimbo süngurürü-rundeimb̄i ahanti ɔgusüfoahündi ai ahanti fikim̄i mamaru.

²⁴ Ran̄iyu asu Saimon Pita ai ahambo mb̄iro kareandühi yahuya, "Se Sisasimbo düdur̄iwori, ai nindou daboe yare hoafayu rana," mehuamboyu.

²⁵ Asu ai Sisasimbo sowana sühüfi hüfuhü düdudinduhü yahuya, "Adükari, nindou ra düdia?" mehundowamboyu.

²⁶ Asu Sisas ai s̄imbori yahuya, "Awi ro bret b̄idif̄iri sesi hoeambe foandih̄e hehea ndahandomboyah̄i. Ro sesi

asahando nindou aiani,” mehu. Raniyu asu ai bret b̄idifiri ra sesi hoeambe foare mbura, Sudas Iskariot, Saimonindī n̄imori-mayu, ahambo masagado.

²⁷ Sudas ai Sisasindī hürütümbi-yomondī warihüfimbo hohoan̄moyuhü sesi ra semündü hayamboyuwane asu Satan ranai ahandī fiambe mafarifiyu.

Raniyu asu Sisas ai ahambo yahuya, “Se ran̄-moatükuni ratüpuri-mbo ana, n̄mai ratüpuri-yafigi,” mehu.

²⁸ Nindou sesi fikimi n̄inoumemo ai mamai-amboani moai Sisas hoafimayu ranahambo f̄ifireandi.

²⁹ Nindou b̄idifiri ai Sudas ahamundi kak̄ hiþiri hifandarandi ai adükari si sesesimbō hoafimayundowambo sesi pemimboani yahomo asu nindou kakikoate-mayei aheimbo saimboani yahomo raraomarundi.

³⁰ N̄imb̄i mamarowamboyu Sudas ai bret b̄idifiri Sisas masagado ra semündü haya hifinambo makusifoendi.

Sisas ai ahambo süngurürü-rundeimbimbo simbori ahinümbi hohoanimo masagapuri

³¹ Sudas ai hifina makusifoendamboyu, asu Sisas ai yahuya, “Haponda Nindou Hondü ai ndürüm̄b-ani yahombo ra weindah̄ tükündifembœ. Ranan̄imbo asu Nindou Hondü ai God ndürüm̄bayu ra weindah̄ndirimbui.

³² Asu Nindou Hondü ai God ndürüm̄bayu ra weindaharir̄ ana, asu God ai ahandī süngu Nindou Hondü ndürüm̄bayu ra n̄imehünou weindah̄ndirimbui.

³³ N̄moakidibou, ro ñgiri se-babidimbo geduh̄ n̄imboahi. Se wambo kokondundir̄mboemo, ñga se ñgiri hoeindundir̄. Horombo Sudambo hoafimayah̄ ro homboayah̄ ñgoaf̄ ranambe se ñgiri ñgei.

³⁴ Ro s̄hamumbo simbori hohoanimo asahapuri. Wandaf̄ mami, se s̄hamundihoir̄ simbori ñgusüfo pefirindim̄o, ro s̄hamumbo ñgusüfo parar̄heapuri nou.

³⁵ Asu se s̄hamundihoir̄ simbori ñgusüfo pefirindimondan-animbo nindou ai s̄hamumbo amboa ‘ahambo süngurürü-rundeimb-anemo’ mbiseimboyei,” mehu.

Sisas ai Pitamoya, ro moai ahambo f̄ifirihini mbüsümbui mehu

(Matyu 26:31-35; Mak 14:27-31; Ruk 22:31-34)

³⁶ Saimon Pita ai hoafiyunduhü yahuya, “Adükari, se nahamanboyafa?” mehundowamboyu. Asu Sisas ai ahambo simbori yahuya, “Ro nahanañfyo ahah̄ ra-naf̄ ana se ñgiri wandi süngu ñgaf̄. Ñga süngunambo-animbo ra-naf̄ wandi süngu ñgamboyaf̄,” mehundowamboyu.

³⁷ Asu Pita ai asükaiyu s̄imbori hoafiyunduhü yahuya, "Asu n̄imboe ro haponda s̄ihafi süngu s̄inikoate-ayaha. S̄ihambondünin̄ asu wambondündir̄i ndümboemo," mehuamboyu.

³⁸ Asu Sisas ai ahambo s̄imbori hoafiyunduhü yahuya, "Se wamboyondir̄i asu s̄ihamboyonin̄ rambo hoafayafisi, n̄ga ro s̄ihambo anihondümboanah̄i hoafayahaniñ̄: Kakaro hoafikoate-yuambe-animbo se n̄gimimbo hoafindafüh̄i animboya 'Ro moai Sisasimbo f̄ifirihini,' mbisamboyaft̄i," mehu.

14

Sisas ai Ape God sowanambo ho naf-aní

¹ Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, "Se n̄gusüfoambe hepünafunduhü afind̄i hohoanimo-ndimboemo. N̄ga se Godimbo-animbo anihondümbo-nduwuri. Asu se wambo amboan̄ anihondümbo-ndundir̄i.

² Wand̄i Apendi wori ana fond̄i afind-ané. N̄ga roana s̄ihamumbo fond̄i diboadifembo kameih̄i hahühühahanah̄i. Asu ranimbo-animbo se n̄goaf̄i ro amarih̄i ranihü se-amboan̄ n̄imandimboemo.

³ Ro n̄ga s̄ihamumbo fond̄i diboadondih̄e hininingindih̄e heambo-animbo, asükainda s̄ihamumbo sepurimindimbo kodamboyahi. Asu rananimbo se n̄goaf̄i ro amarih̄i ranihü se-amboan̄ n̄imandimboemo.

⁴ Ro ahah̄i naf̄i ho ra se f̄ifirumboanemo," mehuamboemo.

⁵ Asu Tomas ai hoafiyunduhü yahuya, "Adükari, roana moai f̄ifirihundi se hombo asaf̄i ranana. Nüngundihu ro f̄ifirimandihu ra-naf̄i ho rana?" mehuamboyu.

⁶ Asu Sisas ai s̄imbori hoafiyunduhü yahuya, "Roanah̄i nafayah̄i, anihondü hoaf̄i, asu yangiri n̄ingombo ra n̄imindühayah̄i. Nindou mamai-amboan̄ n̄giri ngorü nafindüfi Ape sowahi tükündifiyu, n̄ga roanah̄i nafayah̄i.

⁷ Asu se wambo f̄ifirarundir̄i ana, wand̄i Apembo amboan̄ f̄ifirindü-wurimboemo. N̄ga hapoadümbo se hoeiruwuri houmbo f̄ifiraruwuri," mehuamboemo.

⁸ Asu Firip ai hoafiyunduhü yahuya, "Adükari, se yihoeffimbo Ape ra nafuiyafimuni. Rananimbo yihoeffimbo wanjei-mbeyowamboane," mehuamboyu.

⁹ Asu Sisas ai s̄imbori hoafiyunduhü yahuya, "Firip, ro sebabidimbo gedühi manimboah̄i ranane asu se wambo f̄ifirifendir̄i-koate-ayaf̄i? Düdi wambo hoeimareandir̄i ranai ana Apembo-amboan̄ hoeiriri. Asu se n̄giri hoafindafüh̄i, 'yihoeffimbo Ape ra nafuiyafimuni,' mbisaf̄i.

¹⁰ Seana moai anihondümbo-mbaropoani ro Ape sowahi animbaoahî asu Ape ai wambo sowahi anüngu ra? Hoafî ro masahapurî ra ropoanîmbo hohoanîmoya hehea sahapurîmbo-yahipoani. Nga Ape ro dîbofihami ai ahandî ratüpuri ra ratüpuriyu arandi.

¹¹ Se hoafî ndanahambo anihondümbo-ndundi: Ro Apedîbo-anahî asu Ape ai ro-dîbo-ani. Ra wanindoani ana, asu se ro munju hepünfeimbî moatükunî ratüpuriya marîhandî ranahambo hohoanîmondîmondühî anihondümbo-ndundi.

¹² Ro sîhamumbo anihondümboanahî hoafayahapuri: Nindou ai wambo anihondümbo-areandîri ana, ai-amboani hepünfeimbî moatükunî rande ratüpuriñdumbui. Rananîmbo asu ai wandî ratüpuri ñgasündeandeimbî ratüpuriñdumbui sapo ro Ape sowana hahühühî wambo.

¹³ Asu se munju moatükunî wandî ndürî sünguna dîdîbafefundi ana, ro randîheamboyahî Ape ai wandî sünju ndürî adükari semîndîmbohunda.

¹⁴ Asu munju moatükunî se wandî ndürîna dîdîbafefundi ana, ro randîheamboyahî.”

Sisas ai Yifiafi Aboedi dagadürîmbui

¹⁵ “Asu se wambo ñgusüfo pararundîri ana, se wandî-mayo hohoanîmo ra süngrundumboemo.

¹⁶ Asu ro Apembo dîdîbafî-ndaheandanî ai sîhamumbo ñgorü farîhefe-mbohunda dagapurîmbui. Asu ai sebabîdîmbo koadürümbo-koadürümbo nîñgomboe.

¹⁷ Farîhe-randeimbî ndanana anihondü hoafîyorandeimbî Yifiafi Aboedi ranane. Hîfînîndî nindou aiana ñgîrî Yifiafi Aboedi ndanahambo ndahümundi. Asu ai moai Yifiafi hoeirîhi fîfirîhi raraorîhundi, nga wanî. Nga se ahambo fîfirundi asu aiana se-babîdîmbo sîhamundi mbusümo nîñgomboe.

¹⁸ Ngîrî ro hînîngî-ndîheapurani asûhi nîmorî nahurai nîñgommo, nga sîhamumbo sowana kodamboyahî.

¹⁹ Nindou hîfî ndanîhündambo ai ñgîrî amitata wambo hoeife-ndîrîkoate-ndei, nga seana wambo hoeindundîrîmboemo. Ro hîfî ndanîhü yangîrî nîmboahambo wambo asu se-amboani yangîrî nîñgomboemo.

²⁰ Ro yîfîhundi botîndaheandanî ranî-sîmboani ro wandî Ape-dîbo nîmboahanî asu se ro-dîbo nîñgomondanî asu ro se-babîdîmbo anîmboahî ra fîfirîndumboemo.

²¹ Nindou wandî hohoanîmo ra sünquareandî ranai ana wambo ñgusüfo pareandîrûhani. Nindou wambo ñgusüfo parareandîri ranahambo wandî Ape ai ñgusüfo parirûhani. Asu ro-amboani, ahandî hîmboahü weindahî

tükündəheändühi, asu ahambo ḥagusüfo pandihinimboyahı,” mehuamboyu.

²² Asu Sudas, (Sudas Iskariotı-yupoanı, ḥga ḥgorü Sudas,) ai Sisasimbo hoafiyundühi yahuya, “Adükarı, se nimboeafı yıhoefi himboahü weindahı tükündəfaandühi asu nindou hıfı ndanıhü anıboadei ahei himboahü weindahı tüküfekeate-ayafa?” mehuamboyu.

²³ Asu Sisas ai sımborı ahambo hoafiyundühi yahuya, “Nindou ranai wambo ḥagusüfo parareandırı ana, ai wandı hoafı ranı-süngundeambui. Rananımbı asu wandı Ape ai ahambo ḥagusüfo pandirümbui. Rananımbı asu ro Ape-dıbo ahambo sowahı ḥge ai-babıdı koadürümbo-koadürümbo nimboemboyehı.

²⁴ Nindou wambo ḥagusüfo pefendırıkoateyu-randeimbı-mayu ranana wandı yamundıfe hoafı moai süngureandi. Hoafı haponda se himborayomo nda wandı hoafı yangırıyopoanı, ḥga wanı. Wambo Ape koarıhendıra makosahı ahandı-mayo-ane hoafı nda.

²⁵ Awi ro se-babıdımbo nimboamboanahı asu ro sıhamumbo ndanı moatükünü hoafı nda hoafayahapuri.

²⁶ ḥga Farıhai-randeimbı ranana Yifiafi Aboed-anı. Asu wandı ndüri süngunambo-anımbı ahambo Ape ai koandıhendanı kodımböe. Ai-anımbı sıhamumbo munju moatükünü ranahambo yamundeapurımböe. Asu ai sıhamumbo ḥagusüfoambe horındeapura sıhamumbo ro hoafiyahapureimbı ra asükaindımo hohoanımondiimböemo.

²⁷ Ro sıhamumbo randıheapurani se ḥagusüfo afurındı kündumboemo. ḥagusüfo afurıfe kife hohoanımo wandı-mayo ra asahapuri. Ro ḥagusüfo afurıfe kife hohoanımo asahapuri nda nindou hıfı ndanıhündambo asahüpuri nahuraiyopoanı, ḥga wanı. Se ḥagusüfo sıhamundi ra afındı hohoanımo-ndımondıhı yıhımbondımböemo.

²⁸ Ro ranı hoafı sıhamumbo masahapuri ra se fífırundi: ‘Roana ndearambo sıhamumbo hıniṅgırı-heapurühanahı, ḥga asükainda tükündəheamboyahı.’ Se wambo ḥagusüfo pambarundırı-mbonana, asu ro haponda Ape sowana ahahühı ndanımbı hıhıfı-hıhıfıyomo. Nimboe sapo Ape ai adükarı saf-ani asu wambo ḥgasündeandırı-mboani.

²⁹ Yifiafi Aboedı kosowanı-yahıpoanı hoafiyahapuri. Rananımbı asu süngunambo ra tükündıfeyoanı ranahambo anıhondümbo-ndundırı.

³⁰ Hıfı ndanıhündambo hıfandi-randeimbı Satan ai ndeara haponda tükümefiywambo ro ḥgırı se-babıdımbo afurı gedühi wataporındahi. Satan ai ḥgırı wambo hıbadandırı.

³¹ Nga nindou hifii ndanihü aniboa dei ranai ro Apembo ngusüfo parihini arihandi ranimbo fifiri-mbirihindamboane. Ranimboane asu Ape ai hoafimayundi rambo ratüpuriya arihandi. Se botiyafu houmbo, mborai sihiri ngefombo,” mehu.

15

Sisas ai wain nimindi hond-anı

¹ “Roana wain nimindi hond-anahi. Asu wandi Ape ai wain nümburi ranı aharambür-ani.

² Wandı düdüdü ra hisikoate-yowanı, asu nümburi aharamburi ranai düdüdü ra hifitirihairandühani. Düdüdü hisyo-randeimbı ranana Ape ai afındı hisimbeyowa yahuhaya diboadore-randühani.

³ Seana ro hoafi hoafimayahapuri ranambo ndeara afındı hisimböhündə hifitirihuemombo nahurai-anemo aningomo.

⁴ Asu se wandi hoafi sünguarund-animbo, se rodıbo nıngomboemo asu ro-amboanı se-babidımbı nımboamboyahı. Asu wain düdüdü ra nimindi ranıfıhi pefekoate-ayo ana, ngırı nimı ra hisindo ndandi. Ranimboane asu se-amboanı ro-dıbo nıngokoate-ayomo ana, ngırı hiseimbı nimı nou nıngomo.

⁵ Ro wain bogorı nimind-anahi, nga asu se wain nimindi ranahandambo düdüd-anemo. Nindou ranai rodıbo nünguanı asu ro ai-dıbo anımboahı ana, ai hisi afındı hisyu randühani. Nga se wambo hınıngarundırı ana, asu se ngırı raranı moatükünı randundi.

⁶ Asu nindou mamı ai ro-dıbo nıngokoate-ayu ana, ai wain düdü rawefeyo nou kandıhauranı asu yaparındımbui. Rananımbı nindou ai düdüdü ra gugundu mbundumbo, haimbo mandıfembohündə haiambe pütindafumboemo.

⁷ Asu se ro-babidımbı nıngomombo wandı hoafi sünguarundi ana, se nıni-moatükünımboyo hohoanımoemo ranahambo dıdıbafındafundi. Rananımbı se nıni-moatükünımboyo dıdıbafımfefundi ra sihamumbo sowahi tükündıfemboe.

⁸ Asu se nıni nou afındı hisi hisemo ana, se wandı süngurundeimbımbondafu nıngomboemo. Rananımbı asu wandı Ape ai ndüreimbındımbui.

⁹ Asu ro sihamumbo ngusüfo pamarıheapurı Ape ai wambo ngusüfo pamareandırı nou. Se koadürümbo-koadürümbo ngusüfo pefe hohoanımo wandı-mayo ndanı mbusümo nıngomo.

¹⁰ Asu se wandı hoafi ranı yanğırı sünguarundi ana, se wandı ngusüfo pefe hohoanımo ranı mbusümo

nīngomboemo. Ro-amboanī wändi Apendi hoafī ranī-süngurīhe hehea, asu ahändi ḥgusüfo pefe hohoanīmo ranī mbusümo anīmboahi.

¹¹ Asu se ro hīhīfī-hīhīfayahī nou hīhīfī-hīhīfīmbeyomonda sahehea hoafī munju ra hoafīmayahapuri. Asu hīhīfī-hīhīfī ra sīhamundi ḥgusüfoambe afindī safī tükümbīfeyoa sambanahi.

¹² Wändi hoafī ndanana ndahurai-ane: Ro sīhamumbo ḥgusüfo pararīheapuri nou-anīmbo se-amboanī sīhamundi wandafī mamīmbo ḥgusüfo pandüpuri.

¹³ Asu nindou mamī ai ahändi ḥgunindī fehefembohündā yīfayu ana, moai nindou ḥgorümbo ḥgusüfo pefe hohoanīmo ranahambo ḥgasündeandī, ḥga wanī.

¹⁴ Asu se ro hoafayahī ra süngurundühī rawarundi ana, se wändi wandafī mam-anemo.

¹⁵ Haponda ro ḥgirī sīhamumbo wändi ratüpuriyomo-rundeimbī mbīsa dükandīheapuri, ḥga wanī. Sapo ratüpuriyu-randeimbī ai ana ahändi bogorindī hohoanīmo ra ḥgirī fīfirīndeandī. Ḇga asu ro haponda sīhamumbo ‘wandafī mam-anemo’ asahapuri. Nīmboe ro munju moatükuni wändi Apendi-mayo hoafī hīmborīya heheambo wamboanahī rawasahi.

¹⁶ Seana moai wambo ‘ai yīhoef-ani’ yahomo dībonīyomondīri, Ḇga wanī. Ḇga sīmborī sīhamumboyahī ro ‘ai wand-anemo’ sa dībonīya hīnīngī-marīheapuri. Ranīyahī ro sīhamumbo ratüpuriyīfi tümarīheapuri nīmī nou hīsīyomondühī, asu mare hīsī yanġīri mbīnīngowa sahehea. Ranīmbo-hündambo-anīmbo se Apembo wändi ndürīnambo dīdībafī-ndafundanī raranī-moatükuni se dīdībafīmefundi ra dagapurūmbui.

¹⁷ Hoafī nda ro sīhamumbo randundi asahapuri, se sīhamundihoari sīmborī ḥgusüfo pefendürīndīmo,” mehu.

Hīfī ndanīhündambo nindou ai Sisasīmbo süngururiyrundēimbīmbo yīboaruko-ndīhipurīmboyei

¹⁸ “Asu nindou hīfī ndanīhündambo ai sīhamumbo yīboaruko-arīhipuri ana, se fīfirīndundi horombo wambo boatei yīboaruko-marīhindīrane.

¹⁹ Asu se hīfī ndanīhündambombemo-mbonana, nindou hīfī ndanīhündambo sīhamumbo, ‘yīhoefī wandafī mam-anemo’ mbīseihū ḥgusüfo pandīhipurīmboyei. Ḇga ro sīhamumbo hīfī ndanīhündambo fīhīmarīhapuri-mīndühane, Ḇga seana hīfī ndanīhündambo-yomopoani. Ḇga ranīmboanei asu nindou hīfī ndanīhündüambo ai sīhamumbo yīboaruko-arīhipuri.

²⁰ Ro sīhamumbo hoafayahapuri nda ndondu hohoanīmondīmo: Ratüpuriyu-randeimbī nindou ai ahändi

bogorî ranahambo ñgasündirümbo-yupoani. Wambo moaruwaimbo-arîhindîri nou-anîmbo asu sîhamumbo amboanî moaruwaimbo-ndîhipurîmboyei. Asu ai wandî hoafî süngumbarîhi-mbonana, sîhamundi hoafî amboanî süngundihihimboyei.

²¹ Asu aiana moai Ape wambo koarîhendîra makosahi ranahambo fîfîrîhorî. Se ro dîborîhîndî-memondambo wambo sîhamumbo raranî moatükunîmbo moaruwai randîhipurîmboyei.

²² Asu ro kosî aheimbo ranî hoafî ra hoafîkoate-mbayahi-mbonana ahei moaruwai hohoanîmo ranahambo ñgîrî hütiyei. Ngâ hapondanana ro hoafîyahandûrî heheambo wambo ai ñgîrî ahei moaruwai hohoanîmo ra ñgorü-süngundihi hoafîndeî.

²³ Nindou ranai wambo yîboaruko-areandîri ana, asu ai wandî Apembo amboanî yîboaruko-rirühâni.

²⁴ Ro raranî ratüpuri nindou amuri ai ratüpuri-koate-mayeî ranîyo ahei mbusümo ratüpuri-mayahî. Asu ro ranî ratüpuri refekoate-mbehî-mbonana ai ahei moaruwai hohoanîmo ranahambo hütiyeipoani. Ngâ haponda ro ratüpuri-mayahî ra hoeirîhimboaneisî, ngâ asu Ape-dîbo yîhoehîmbo yîboaruko-marîhimuni.

²⁵ Ahînümbî hoafî sürü pare masîhendi ranai yare hoafîyohü yahoya, "Wambo moanî hoangîrîhi hehi yîboaruko-marîhindîri," meho. Hoafî ra anîhondümbo tüküfembohûnda ai wambo yîboaruko-marîhindîri.

²⁶ Ro Farîhai-randeimbî Ape sowahîndî koandîheheanda sîhamumbo sowana kodimboe. Yifiaft ranana anîhondü hondü hoafîyo-randeimb-ane. Ai kodî wandî ratüpuri rana-hambo sîhamumbo hoafîndîpurîmboe.

²⁷ Horombo se ro-babîdîmbo manîngomonda asu ro ratüpuri ra weangurûhi peya hehea ratüpuri-mayahî, asu hapondanî amboanî se anîngomo. Ranîmbo-hündambo-anîmbo se-amboanî hoafî ra weindahî tükündafu hoafîndîmo," mehu.

16

¹ Sisas ai yahuya, "Sîhamundi anîhondümbofe ra hînîngîndumboemo saheheamboyahî hoafî ra rarîhe hoafîmayahapuri.

² Sîhamumbo ai-babîdîmbo rotumbo yowanî mbîsimboemo. Süngunambo ranî-moatükunî ra tükündîfeyoan-anîmbo asu ai hoafîndîmondühî anîmboya, 'Sîhîri Godîmbo ratüpuriñdefühî Sisasîmbo süngurürü-rundeimbî hîfokoa-ndîhupurîmboane,' mbîsimboemo.

³ Ai moai Apembo fífirüwuri asu wambo fífirundiri, n̄ga wan̄. Ranimbo-hündambo-animbo ai ran̄ hohoanimo ra randu ratüpürindimboemo.

⁴ Ro s̄hamumbo ran̄-moatükunt̄ ra hoafiyahapureimbane. N̄ga asu süngunambo-animbo ran̄-moatükunt̄ ra tükündifeyoani horombo ro hoafimayahapuri ranahambo hohoanimo-ndimo.”

Yifiafi Aboedindi ratüpuri

“Ro se-babidimbo nimboambowambo asu horombo moai s̄hamumbo hoafit̄ ra hoafiyahi.

⁵ N̄ga roana Nindou koamarihendira makosah̄i ahamb̄ sowana hahühühanahi. N̄ga moai nindou seyafundeimb̄ ranai wambo düdifihi, ‘Se ra nahamatboyaf̄ ahafa?’ yahu.

⁶ Hapoana s̄hamumbo ro Ape sowana hafombo hoafit̄ ra hoafimehapura asu se afind̄i hohoanimoemo.

⁷ N̄ga ro s̄hamumbo anihondümboanah̄i hoafayahapuri: S̄hamumbo ro h̄ininqir̄heapuri hehea ahahüh̄i ranana s̄hamumbo fehefepurimboane. Asu ro hafokoate-mbayah̄imbonana, Farihepuri-randeimb̄ ai n̄gir̄i s̄hamumbo sowana koso. N̄ga ro ahahüh-animbo s̄hamumbo sowana koand̄iheheanda kodimboe.

⁸ Rananimbo Farihendüri-randeimb̄ ai kod̄i nindou hif̄i ndanihü aniboadei aheimbo türüboade nafuindandüra ai moaruwai hohoanimo, mbumundi hohoanimo, asu Godind̄i yibobofe hohoanimo nimindi ra fífindihimboei.

⁹ Ai moai wambo anihondümbo-r̄ihindiri, n̄ga ranimboane asu ai hütiyei mbisi aheimbo nafuindandürimbui.

¹⁰ Mbumundi hohoanimo nimindi rananimbo ai nafuindandürimbui. Ape ai wamboya, ‘mbumund-ani, mbusümbui asu ro ahamb̄ sowana gagühan̄i wambo n̄gir̄i asükaindimo hoeindundiri.

¹¹ God ai aheimbo yibobofe hohoanimo ra rande nafuindandürimbui. Hif̄i ndanihündə hifandi-randeimb̄ Satanimbo God ai yiboborir̄ haya hütimb-ani mehu asu aheimbo amboani yibobondearümbui.

¹² Hoafit̄ afind̄i awi ro s̄iheheamboanah̄i, n̄ga se n̄gir̄i haponda munju ndowandümo.

¹³ Yifiafi hoafit̄ anihondümbo hoafiyorandeimb̄ tükündifembo-animbo s̄hamumbo hoafit̄ hondü ranambo didiiboado-ndeapurimboe. Aiana n̄gir̄i aipoanimbo hohoanimondo haya ratüpürindo, n̄ga wan̄. Ai hoafit̄ himborimayo rananimbo asu s̄hamumbo weindah̄i hoafindimboe. Rananimbo ai s̄hamumbo raranimoatükunt̄ süngunambo tükufemboayo ranahambo hoafindipurimboe.

¹⁴ Asu ai wandi-mayo hoafi ra ndemindi hayambo-animbo sihamumbo weindah i hoafindimboe. Raninambo ai wandi ndurimbo adukar-ani mbisimboe.

¹⁵ Apendi moatukuni munjuambo ra wandi-ane. Ranimboanahi sihamumbo haponda hoafiyahapuruhiya: ‘Yifiafi ai-animbo wandi-mayo hoafi ndemindi haya sihamumbo weindah i hoafindipurimboe,’ asahapuri,” mehu.

Afundi hohoanimondifondühi hihifi-hihifi tükündifemboe

¹⁶ Sisas ai yifimbo-mayu ranimbo hoafiyuh i yahuya, “Akidouumbo yangir-animbo se ngiri wambo hoeindundiri asu süngeunambo akidouumbo yangir-animbo se wambo asükaindimo hoeindundirimboemo,” mehu.

¹⁷ Ahambo süngeurü-rundeimb i bividiri ai ahamundihoari ndaru wataporiyomondühi yahomoya, “Nne hoafi nimindi ranahandamboyai yithoefimbo yare hoafemuna? Asu ai yare hoafiyuh iya, ‘Akidouumbo yangir-animbo se ngiri wambo hoeindundiri asu süngeunambo akidouumbo yangiri se wambo asükaindimo hoeindundirimboemo,’ mehua? Asu yahuya, ‘Sapo roana Ape sowanambo hahühühi wambo,’ mehu.”

¹⁸ Asu ai yaru düduyafundühi yahomoya, ‘Akidouumbo yangir animbo,’ ai hoafimayu nda nüngufe-nünguferamboyoa? Roana moai hoafimayu ndanahan-dambo nimindi ana fiftirihundi,” mehomondamboyu.

¹⁹ Sisas ai hoeireandane ahambo düufimbo yahomo houmbo raraomemo ra fifirimareapuri. Ranimboyu asu ai hoafiyuh i yahuya, “Awi seana ro hoafimayahapuri ndanimbo nimindi hoafi ra fifirifembo yahomomboanemo düdu-düduyomo wakarundi? Ro hoafiyuh i sahiya, ‘Akidouumbo yangir animbo se ngiri wambo hoeindundiri asu süngeunambo akidouumbo yangir-animbo se wambo asükaindimo hoeindundirimboemo,’ masah i,” mehu.

²⁰ Sisas ai yifyo hefe botfembo-mayu ranimbo hoafiyuh i yahuya, “Ro sihamumbo anihondümboanahi hoafayahapuri: Awi seana afindi hohoanimo-ndimondühi aranindimboemo. Nga nindou hifi ndanihü burayei aiana hihifi-hihifindeimboyei, nga seana ngusüfoambe afindi hohoanimondimboemo. Sihamundi ngusüfoambe afindi hohoanimo ra mungrundowohü asu hihifi-hihifi hohoanimo sihamundi mbusümo tükündifemboe.

²¹ Nmorehi ai nimori wakemindimboayo ra ran i sitüküfeih i ngusüfoambe afindi hohoanimo kürareandi. Asu süngeunambo nimori ra wakiramindi mburambo ana, ai asibusi ranimbo ngiri afindi hohoanimo, nga

wani. Asu aiana n̄mor̄i wak̄imaram̄ndo ran̄imbo h̄ihifi-h̄ihifindimboe.

²² Ran̄imboanemo se haponda hohoanimo afindı kürü amarimo. N̄ga asu ro asükainda s̄hamumbo hoeindıheapurani se asükaindimo ̄ngusüfo aboedi kündumboemo. Asu ̄ngiri nindou ̄ngorü ai s̄hamundi ̄ngusüfo aboedi kife n̄marı h̄ihifi-h̄ihifi ra ndemündü pindeandı, n̄ga wani.

²³ Ran̄-si ra tüküfe s̄imboanı ana ̄ngiri se wambo n̄n̄imbo ak̄idou düdündafundırı. Ro s̄hamumbo an̄hondümboanahı hoafayahapuri: Asu se Apembo raranı-moatükünü mb̄isenda yahomo houmbo, d̄idibafefundi ana, asu ai wandı ndürı s̄ün̄gunambo s̄hamumbo ran̄-moatükünü ra dagapurımbui.

²⁴ Horombo ana moai se wandı ndürınambo d̄idibafiyafu rundı raranı-moatükünü semindimbo yahomombo ra. Se ahambo d̄idibafındımondanı ana, ai s̄hamumbo dagapurımbui. Rananımbuo asu se afındı h̄ihifi-h̄ihifindımondu-mboemo.”

Sisas ai h̄ifi ndanıhündambo ̄nginindi ̄ngasündimareandi

²⁵ “Ro s̄hamumbo kafoefe hoafiyahı hoafımayahapurısi, n̄ga s̄ün̄gunambo ana ̄ngiri s̄hamumbo kafoefe hoafınambo hoafındahapuri, n̄ga wani. N̄ga ro s̄hamumbo Apembo hoafı hondı hoafında-hapurımboyahı.

²⁶ Ran̄-s̄imboan-anımbuo se wandı ndürı s̄ün̄gunambo Apembo d̄idibafındafundo. Wandıhoarı ana ̄ngiri Apembo s̄hamumbo farıhefe-purımbohunda d̄idibafındahı, n̄ga wani. Se s̄hamundıhoarı ahambo d̄idibafındafumboemo.

²⁷ N̄ga Ape ahandıhoar-ani s̄hamumbo ̄ngusüfo parareapuri. Nımboe sapo Ape wambo koamarıhendıra makosahı ran̄imbo an̄hondümbo-rundühi ̄ngusüfo pararundırı ran̄imbo wambo.

²⁸ Horombo ro Ape-dıbo nımboa mburıhamboyahı, asu ahambo h̄inıngırıhını hehea h̄ifına makosahı. N̄ga asu hapondanı ana ro asükai h̄ifi nda h̄inıngıfe mburımbuo Ape sowana hafombo samboanahı,” mehuamboemo.

²⁹ Asu ahambo s̄ün̄gurürü-rundeimbı ai hoafıyomondühi yahomoya, “Yıñt, hapondanı ana se moai kafoefe hoafınambo hoafıyafı, n̄ga hoafı hond-ane hoafayaft.

³⁰ Hapoana s̄hamobo ro fífırıhunıñımböanefı. Yıhoefı ̄ngusüfoambe düdufembo hohoanımo ran-amboa se fífırıwandi asu ̄ngiri s̄hamobo düdündahundi. Se munju moatükünü fífırımarowandi. Ran̄imboanefı se God-dıbo nımbaft hawa makosafı ranahambo an̄hondümbo-arıhundi,” mehomoo.

³¹ Ranıyu asu Sisas ai s̄imborı ahamumbo hoafıyuhı yahuya, “Hapoana se akıdou an̄hondümbo-arundırı.

³² Nga se himboriyomo! Ranı si ra ndearambo tüküfembo yahomboane asu sıhamumbo bukürü-boadühipurani mami-mamı se sıhamundi worına ıgomboemo. Rananımbı asu se wambo yanğırı hıñıngındundıra nımboamboyahı. Nga asu ro yanğırıyahıpoanı anımboahı, nga Ape ai ro-dıbo nüngumbui.

³³ Se ro-dıbo nıngomondanı sıhamundi ıgusüfo afure kümbeərowa samboanahı hohoanımoayahı. Ranımbı boyahı ro sıhamumbo ranı hoafı ra rarıhe hoafımehapuri. Hıfı ndanıhü ana se afındı hohoanımo kündu nımandımbıemo. Roana hıfı ndanıhündambo hohoanımo ranana hıfınambo-rıheamboanahı, nga sıhamundi ıgusüfo rananımbı se ıgınındı kündu nımandımo,” mehu.

17

*Sisas ai ahambo süıgururuı-rundeimbımbıhında
Godımbı dıdbafımeſiyu*

¹ Sisas ai ranı hoafı ra hoafıyu mbura sünambe himboyuhı hoafıyuhi yahuya, “Ape, ranı si ra tüküfemboane. Se sıhafı Nımorı ranahambo ndüri adükărüm̄b-anı mbısaftı nafuindafındüran-anımbı asu sımbırı Nımorı ai sıhambo adükăr-anı mbüsü nafuindandürımbui.

² Nga nindou munjuambo ahei bogorımborıworı kafoarıworı hıñıngı-marıwor-anı. Asu munjuambo se ahambo masabadırı ranaheimbo ai-anımbı aboedı yanğırı koadürümbo-koadürümbo nıngombo hohoanımo dagadırımbui.

³ Asu nindou ai se mamı God hond-anafı fífırıhınını asu Sisas Kraisımbı koamarı-hawora makusu ranahambo fífırahori ana, ai koadürümbo-koadürümbo yanğırı nıboadeimboyei.

⁴ Ro munju ratüpuri se wambo ratüpuriımbıhında masawandırı ra munjumarıheandı ranınambo hıfı ndanıhü ro se nindou adükăr-anafı sa nafuimayahı.

⁵ O Ape, horombo ro hıfı nda tüküfekoate-yoambe se-dıbo nımboahambe ro se nahurai aboedı hamındı manımbı boyahı asu hapondanı ro sıhambo sowahı dügühühi amboanı ndüri adükarı ndawandırı.

⁶ Se wambo nindou hıfı ndanıhündambo masawapuri ranahamumbo sıhambo weindahı-marıheapurı. Nindou ra sıhafıyomo, asu se wambo ndeara sawapuriımbıboanafı. Asu ai sıhafı hoafı yanğırı süıgururundi.

⁷ Asu haponda se wambo munju moatükunı masawandırı ra ‘ahandı-mayo makosoane’ yahomo fífırarundi.

⁸ Munju hoafı se wambo masawandırı ra ro ahamumbo hoafımayahapurı. Asu ai himboriyomo

houmboanemo ro horombo se-dibo nimboea hehea makosahi ranimbo anihondumbo fifirarundi. Asu ai se wambo koamarihawandira makosahi ranimbo anihondumbo-arundi.

⁹ Ro ahamumbo-hundamboanahi didibafeheanini. Nga roana nindou hifi ndanihü aniboadei aheimbo farihefendurimboyahipoani didibafeheandi, nga nindou se wambo masawapuri ahamumboanahi sihafi-memondambo wambo didibafeheandi.

¹⁰ Asu munju moatukuni wandi-mayo ra sihaf-ane. Asu munju moatukuni sihafi-mayo ra wand-ane. Asu ahamundi warisungu nindou ai rarihi fifirihindi ro nduri adukarumbanahi.

¹¹ Hapoana ro ngiri hifi ndanihü nimboahi, nga sihambo sowana asihuhi. Nga aiana hifi ndanihü nijgomboemo. Ape, moai ngoru se nahurai nijngu. Se nindou wambo masawapuri ra sihafi hohoanimo sungsundowanduhi ahamumbo hibadapuri. Rananimbo se nduri wambo masawandiri ranisungunambo mbini nijgomondamboane. Rananimbo ai-amboani mami hohoanimo sungsungumbiru ndamboane sihiri mami hohoanimo sungsuarahoandi nou.

¹² Ro ai-babidimbo nimboahambe se wambo nginindi masowandiri raninambo ahamumbo hifandimarihapura aboedambo anijgomo. Ro ahamumbo ndorihe hifandimarihapura asu moai mam-amboani farihoei raraorandi. Nindou ai farihefembo-mayu rani yangiriyu mafarahoayu. Rananimbo asu Baiborambe horombo hoafimayo ra anihondu weindahi tükümeleyo.

¹³ Hapoana ro sihambo sowana asihuhi. Ro awi hifi ndanihü ndarihe hoafayahi. Rananimbo wandi hihifi hihifi hohoanimo ra ahamundi fiambe afindi mbimarowa sahehea.

¹⁴ Sihafi hoafi ro ahamumbo masahapura asu nindou hifi ndanihü aniboadei ranai ahamumbo yiboarukomarhipuri. Ai ramehindi ra nimboe sapo roana hifi ndanihundambo-yahipoani asu ai-amboani hifi ndanihundambo-yomopoani.

¹⁵ Ro ahamumbo hifi ndanihundambo sepurimindi raguanambo-fepurimbo didibafi-yaheanduhi-yahipoani, nga wani. Se ahamumbo hifandrapurani asu Satan ai ahamumbo moaruwai hohoanimo refekoate-mbiyuwa saheheamboanahi didibafeheandi.

¹⁶ Ro-amboani hifi ndanihundambo-yahipoani maru ai amboani hifi ndanihunda-mbo-yomopoani.

¹⁷ Se ahamumbo sihafi anihondu hohoanimo sihafi hoari kaboadowapuri. Nga sihafi hoafi ranana anihondu hohoanimo niminduhane.

¹⁸ Horombo se wambo koamarīhawandīra kosa, nindou hīfī ndanīhū burayeai ahei mbusümo manimboahi. Mare yahurai-anīmbo asu ro-amboani ahamumbo koamarīheheapura homo nindouyei mbusümo anīngomo.

¹⁹ Ro ahamumbo fehefe-purīmbohündā wandī fi sīhambo maseheandī rananīmbo ai anīhondū sīhafī ratüpuriyomorundeimbī tükümbeafunda sahehea.

²⁰ Nga asu ro dīdībafeheandī ra ranīmbo farīhefepurīmbo yangirīyopoani, nga wanī. Nga ro dīdībafeheandī ra nindou ai sünguni ahamundi hoafī hīmborīyei hehi, asu ai wandī hoafī anīhondümbo-ndīhimboyei ranaheimbo kameih-anahī dīdībafeheandī.

²¹ Ape se ro-dībo anīmbafī asu ro se-dībo anīmboahi, nga ai-amboani yahurai-anīmbo mami hohoanīmo süngundīhi mbīnīboadei sahehea hohoanīmoayahī. Ranīmboanahī asu ai sīhīri-babīdīmbo mbīnīboadei-amboane. Rananīmbo asu nindou hīfī ndanīhū anīboadei ranai se wambo koamarīhawandīra makosahī ranīmbo anīhondümbo-ndīhimboyei.

²² Ndürī adükari wambo masawandīri yahurai ahamumbo sahapurīmboanahī. Asu sīhīri rawehoandī nou ai-amboani mami aboedi ranī hohoanīmo yangirī sowandumo mbīnīngomonda asahi.

²³ Ro ai-babīdīmbo anīmboahi, nga asu se ro-dībo anīmbafī. Ranīmboanahī asu ai-amboani aboedi mami ranī hohoanīmo yangirī hohoanīmombemo asahi. Rananīmbo nindou hīfī ndanīhündāmbo ai se wambo koamarīhawandīra makosahī ranīmbo fīfirīmbīrīhindā asahi.

²⁴ Ape, se wambo nindou masawapuri ra ro anīmboahi ranīhū mbīnīngomonda samboanahī hohoanīmoayahī. Ai wandī-mayo hīmboamupuimbo-randeimbī hoeimbīrundī samboanahī. Horombo hīfī nda tüküfekoate-yoambe se wambo ngusüfo parowandrūhī hīmboamupuimbo-randeimbī ra masawandīri.

²⁵ Ape, se mami yangir-anafī mbumundayafi. Nindou hīfī ndanīhündāmbo ana moai fīfirīhinīni, nga roana sīhambo fīfirīhea-nīnīmboanahī. Nga nindou ndan-anemo se wambo koamarīhawandīra makosahī ranīmbo fīfirumboemo.

²⁶ Ro ahamumbo sīhambo nafuimayahapuri. Asükainda ro nafuinda-hapurīmboayahī se wambo ngusüfo pamarowandī nou ai-amboani ngusüfo peferümbeyomondamboane. Asu ro-amboani ai-babīdīmbo nīmboambayahī, "mehu."

*Sisasimbo kikihimaruründümo
(Matyu 26:47-56; Mak 14:43-50; Ruk 22:47-53)*

¹ Raniyu asu Sisas ai didiňafiyu kikamündü haya, ahambo süngurürü-rundeimbı babidimbo Kidron hoe apoari hanimo bamarıhoemo. Orif nimi nümbürı mamı ranai gogoanını yangoroane, ai ranafı hanimo barıhoemo houmbo nümbürämbe naftı mahafomo.

² Sudas, nindou sapo Sisasimbo hürütümbi-yomondı warıhüfimbo-mayu ranai nümbürı ra fífíreandi. Sisas ai ahambo süngurürü-rundeimbı babidimbo nümbürı ranı fıkımı homo guguriyafu nımarımo marundi, ranımboyu Sudas ai ranahambo fífírimareandi.

³ Ranımboyu Sudas ai ami bıdífırıyomo asu prisman Godımbo sıhou-rundeimbı bogorı ai koamarıhoupurıyomo, Farisi bıdífırıyomo sepürümündü haya, nümbürı yangoro naftı mahafomo. Ai ranafı hıfomondühüyomo, ram haiyo, asu hai hondı yimunu sowandümo, asu yifarımbo napoyo ra raraoru sowandümo houmbo mahıfomo.

⁴ Asu Sisas ai ahambo nıni-moatkunıyo tüküfemboayo ra fífíreandi. Ranımboyu ai ahamumbo sowahı akımi hüfu hoafıyupurühı yahuya, “Se ra daboe kokoarura?” mehuamboemo.

⁵ Asu ai sımborı yahomoya, “Ro ana Nasaretıhündi Sisasimbo kokomboanefı,” mehomondamboyu. Asu Sisas ai yahuya, “Ro Sisas-anahı ndası,” mehuamboemo. Asu Sudas Sisasimbo hürütümbi-yomondı warıhüfimbo-mayu ranai aibabıdimbo manıngı.

⁶ Raniyu asu Sisas ai “Ro Sisas-anahı ndası,” mehupuramboyo nindou ranai daboadanambo sühiyafu-ndühündamboemo hıfıni pütapımemo.

⁷ Ranımboyu asu Sisas ai ahamumbo asükaiyu düdüfipurühı yahupuriya, “Se nindou dabo kokomboemoa?” mehupuramboemo. Asu ai hoafıyomondühı yahomoya, “Sisas Nasaretıhündi,” mehomondamboyu.

⁸ Asu Sisas ai sımborı yare hoafıyuhi yahuya, “Ro sıhamumbo hoafıyahapureimb-ane, ro Sisas-anahı. Se wambo kokondundırühı ana, asu wandı süngurürü-rundeimbı hıningirıhını,” mehu. Ranımboyu asu ahamumbo farıhefepurımbo hohoanımoyuhü “Wandı süngurürü-rundeimbı hıningirındüpuranı mbıhomondamboane,” mehupurı.

⁹ Ai yare hoafımayu ra sapo ai horombo hoafımayu ra anıhondı tükümbıfeyoa yahuhayamboyu yare hoafımayupuri. Sapo ai ndare hoafıyuhi, “Nindou wambo se masawapurı ra ro moai mam-amboanı hıningirıhını,” mehu. Ranımboyu asu ahamumbo farıhefepurımbo hohoanımoyuhü “Wandı süngurürü-rundeimbı hıningirındüpuranı mbıhomondamboane,” mehupurı.

¹⁰ Saimon Pita ai pisao yihimindi semündü hayamboyu pisao ra Godimbo sihou-rundeimb-i-yomondi adükari bogorindi ratupuriyu-randeimb-indi warihondü himbohoeari mafoafareandi. Nindou ratupuriyu-randeimb-i ahanti nduri ra Markus.

¹¹ Raniyu asu Sisas ai Saimon Pitambo hoafiyunduh iyahuya, “Pisao ra asükaiyafi koadürarambe sando! Ro Ape ai wambo asubus i saindirimboayu ra ngir i hiniñgiñdiheandi,” mehu.

Sisas ai Godimbo sihai-randeimb-i adükari bogori Anasindi himboahü manüngu

(Matyu 26:57-58; Mak 14:53-54; Ruk 22:54)

¹² Ranimboemo asu amiyomo, ahamundi bogoriyu, asu Suda-yomondi prismaniñomo ranai Sisasimbo mburündümo mburu hüputüpu-marithawuri.

¹³ Raniyomo asu ai Anas sowanambo boatei sowaründümo mahomo. Anas ai Kaiafasindi yamongoamindiyu haya rani himbanifhi Godimbo sihai-randeimb-i adükari bogorimbofi mamaru.

¹⁴ Kaiafas raniyu nindou Sudahündimbo horombo yare hoafiyupuruhiya, “Nindou mam i ai hif i ndan i hü buraye aheimbo far i hefembohunda yiñimbiyu-wamboane,” mehu.

Pita ai Sisasimbo ro moai fiñirihini mehu

(Matyu 26:69-70; Mak 14:66-68; Ruk 22:55-57)

¹⁵ Saimon Pita ai Sisasimbo süngururi-randeimb-i ngörüdibo Sisasimbo süngumariniri hafan i. Godimbo sihai-randeimb-i adükari bogori ai süngururi-randeimb-i ngürümoyu ahambo fiñiriri. Raniyu asu ai Godimbo sihai-randeimb-i adükari bogorindi ginirambe Sisas dibo kamefoeneandi.

¹⁶ Asu Saimon Pita ai weindan i yipurik i mi nüñgu. Ranimboyu asu Sisasimbo süngururi-randeimb-i ngürü Godimbo sihai-randeimb-i adükari bogori ai fiñirireimb-imayu ranai hu, nimoreh i yipuri hifanda-randeimb-i-mayo ahambo hoafiyundo haya Saimon Pitambo ginirambe serümündü kamefuendi.

¹⁷ Nimoreh i yipuri hifanda-randeimb-i ai Saimon Pitambo yahoya, “Awi se-amboan i nindou ndanahambo süngururi-randeimb-anaf i?” mehoamboyu. Asu Pita ai yahuya, “Roana wan i,” mehu.

¹⁸ Nindou ratupuriyomo-rundeimb-i yomo asu prismaniñomo ai hai mam i püpiru hiniñgiru houmbo ngisiharimboemonduh i wakiyomo niñgomombo haihehümemo. Asu Pita amboan i ai-babidimbo nüñgumbo haihehü-mayu.

Godimbo s̄hai-randeimb̄ adükari bogor̄ ai Sisasimbo düdumefindo

(Matyu 26:59-66; Mak 14:56-64; Ruk 22:66-71)

¹⁹ Ran̄-simboan̄ Godimbo s̄hai-randeimb̄ adükari bogor̄ ai Sisasimbo s̄üngururü-rundeimb̄ asu hoaf̄ nindou yamundearü marand̄ ran̄imbo düdumefindo.

²⁰ Ran̄iyu asu Sisas ai ahambo simbor̄ yahuya, “Ro n̄imb̄-n̄imb̄isi Godind̄ worambe, Suda ai mun̄gu fand̄hi n̄imarei rihündambe ran̄ihüyah̄ ro aheimbo hoaf̄ ra yamundi-mar̄heandüri. Nga ro moai hoaf̄ mam-amboan̄ d̄ibo hoaf̄yah̄.

²¹ Se n̄imboe wambo düduefoand̄ira? Nindou hoaf̄ himbor̄imayei aheimbo-an̄imbo düduyafoandür̄is̄. Ai ro hoaf̄yahēimb̄ ra fif̄ir̄himboaneis̄.”

²² Sisas ai ra mehuamboyu, asu prisman mam̄ manǖngu ranai Sisasimbo pakarümündü pürirühi hoaf̄yuhi yahuya, “Ngiri se Godimbo s̄hai-randeimb̄ adükari bogor̄imbo rando hoaf̄indaft̄,” mehundowamboyu.

²³ Asu Sisas ai ahambo simbor̄ yahuya, “Ro moaruwai hoaf̄indahani an̄imbo se hoaf̄ ra weindah̄ ndowandif̄ watapor̄imbo-ndand̄. Nga asu ro aboed̄ hoafayah̄ ana, se n̄imboe wambo har̄mayafa?” mehu.

²⁴ Asu wof̄ina hüputüpumaruründümo ra fufur̄hefikoate mban̄ingo nou, Anas ai ahambo Godimbo s̄hai-randeimb̄ adükari bogor̄ Kaiafas sowana koamar̄herü.

Pita ai asükaiyu ro moai Sisas fif̄ir̄ihini mehu

(Matyu 26:71-75; Mak 14:69-72; Ruk 22:58-62)

²⁵ Saimon Pita ai haik̄imi hahü manǖnguamboemo. Nindou Pita-d̄ibo man̄ingomo ranai ahambo hoaf̄iomondowohü yahomoya, “Awi se-amboan̄ ahambo s̄üngur̄iri-randeimb̄imbayaf̄?” mehomondamboyu. Asu ai d̄id̄imofih̄ yahuya, “Roana wan̄i,” mehu.

²⁶ Nindou mam̄ Godimbo s̄hai-randeimb̄indi ratüpuriyu-randeimb̄yu haya, asu Pita h̄imbo hoear̄ mafoaoarir̄ ahand̄ mam̄is̄iri ranai hoaf̄yuhi yahuya, “Awi seana Sidas-d̄ibo nümbürambe mamar̄ifa hoeimar̄hean̄in̄i,” mehuamboyu.

²⁷ Asu Pita ai asükaiyu “Roana wan̄i,” yahuambe asu kakaro ai hoaf̄imayu.

Sisas ai Pairatind̄i h̄imboahü manǖngu

(Matyu 17:1-2; Mak 15:1-5; Ruk 23:1-5)

²⁸ Ran̄yomo asu ai hapoadümbo siyoambe Kaiafasind̄ wor̄ h̄in̄inḡiru houmbo, Rom̄-yafe gafman bogor̄indi wor̄nambo Sisasimbo sowaründümo mahomo. Asu Suda ai moai gafman bogor̄indi worambe kefou h̄ifomo ai adükari

si Pasofa ra sesimbo yahomombo wambo. Suda nindou ai ndifo-yafe worambe kefoefembo ra ahinümb-an. Nga asu ai karefoahundi ana, asu 'ngir Pasofa sesi ra dagüdift, yahomo houmboemo.

²⁹ Raniyomo asu ai weindan i nijgomondane Pairat ai ahamumbo sowahi tüküfi hu hoafiyuh yahuya, "Se nimboe nindou ndanahambo papi-hoafiyumbo yahomo houmboemo?" mehuamboemo.

³⁰ Asu simbori hoafiyomondüh yahomoya, "Asu nindou ndanai moaruwai hohoanimo süngefekoate-mbei-mbonana, ngiri ndarihu sihambo sowana sahurümideft sineft," mehomondamboyu.

³¹ Asu Pairat ai ahamumbo hoafiyupuruh yahuya, "Se sihamundihoiri sowaründümo houmbo sihamundi ahinümbi sünge papi-hoafindür," mehuamboemo. Asu Suda ai hoafiyomondowohü yahomoya, "Yihoefi papi-hoafambe ngiri nindou ngorümbo hifokoandihundi," mehomo.

³² Horombo Sisas ai yahurai randihe yifindamboyahi mehu. Asu ran hoafit ra anhondü tüküfembohunda Suda ai ra-süngeumarundi.

³³ Ranimboyu asu Pairat ai gafman bogorindi worambe asükai kefue hüfu Sisasimbo mborai mehundowa mahüfuwa düdudinduhü yahuya, "Se Suda-yomondi adükari bogoriyaf?" mehuamboyu.

³⁴ Asu Sisas ai hoafiyunduhü yahuya, "Awi sihafihoiri hohoanimoyafi hawamboyafi se yaro hoafayafi, asu nindou amuri ai wambo yaru hoafmemondamboyafi yaro hoafayafi?" mehuamboyu.

³⁵ Asu Pairat ai simbori hoafiyuh yahuya, "Ro nginindi hifandarihandi ranana hifi ndanihündambo-yopoani. Ran hohoanimo wandi ra hifi ndanihündambombe-mbonana, asu wandi ratüpuryomo-rundeimb ranai yifiarindimonda asu ngiri nindou ranai wambo Sudayomondi warihündundiri. Nga wandi nginindi hifandimbo ranana hifi ndanihündambo-yopoani," mehu.

³⁶ Asu Sisas ai simbori yahuya, "Ro nginindi hifandarihandi ranana hifi ndanihündambo-yopoani. Ran hohoanimo wandi ra hifi ndanihündambombe-mbonana, asu wandi ratüpuryomo-rundeimb ranai yifiarindimonda asu ngiri nindou ranai wambo Sudayomondi warihündundiri. Nga wandi nginindi hifandimbo ranana hifi ndanihündambo-yopoani," mehu.

³⁷ Raniyu asu Pairat ai yahuya, "Refe ana, asu se adükari bogoriwamboyafi!" mehuamboyu. Sisas ai simbori hoafiyunduhü yahuya, "Sihafihoiri anhondümboanafi yaro hoafiyafuh, 'Se adükari bogor-anafi,' asafi. Roana anhondü moatkun ro hoeimaritheandi ranimbo

anıhondümbo hoafimbohündə makosahı. Ranımbayahı Ape wambo koamarıhendırı makosaha me ai wambo wakımaramındı-ndırı. Nindou ai hohoanımo hondü ranı-süngurıhindeimbı ana ai wändı yafambehündı hoafı himborıyei rıhündühanei,” mehuamboyu.

³⁸ Asu Pairat ai ahambo hoafiyundühı yahuya, “Anıhondü hohoanımo ra nınea?” mehu.

Pairat ai Sisasımbo nımi keimbi karihendeimbıfıhi tıkondandumo pandıwuri mehu

(Matyu 27:15-31; Mak 15:6-20; Ruk 23:13-25)

Ai yare hoafiyu haya, asükai Suda sowana kusifoai haya mahu. Ai hoafiyuhı yahuya, “Nindou ndanahambo papi-hoafımbohündambo moai nıni-moatükunı moaruwai nımaroanı hoeirıheandı.

³⁹ Nga sıhamundi boagırı hohoanımo ranı-süngunambo adükarı si Pasofa ranıhü ro nindou mamı sıhamundi hohoanımo süngu ahambo karabusambeahındı aboedambo koarıhehinı arıhandı. Se hohoanımoyomondanı ro ‘Sudayeı adükarı bogorı’ nda aboedambo koandıhehinımboyo?” mehuamboemo.

⁴⁰ Ranıyomo asu ai sımborı puküna hoafiyomondühı yahomoya, “Aiana wanı, nga se Barabasımbo-anımbo hınıngındıwori!” mehomo. Barabas ra gafman-babıdımbo yifiarıyu nindou hıfokoare randeimb-ani.

19

¹ Ranımboyu asu Pairat ai hoafımayua ami ai Sisasımbo sowaründumo houmbo ndüfuri-ndüfuri-maruwuri.

² Asu ami ai adükarı bogorındı at tıkkai wofı tıhoarı tıhoarümbınambo nafıru mburu, Sisasındı mbıroambe kıkımafoarundi. Ranıyomo asu adükarı bogorındı hamburı hoearı güdü hınıngımarundi.

³ Asu ai ahambo tüküyafı sısındı hoafiyomondowohü yahomoya, “Suda-yomondı adükarı bogorı nindou, karihası,” yahomondühıyomo asu ahambo harımemondo.

⁴ Pairat ai asükaiyu weindanı tüküfi hu hoafiyundürühı yahuya, “Hımborıyei! Ro ahambo weindanı sıheimbo sowana sahümındı tükeheandı. Rananımbı se fıfirındıhindı. Ro moai papi-hoafımbı nıni-moatükunı fıfirıheandı,” mehu.

⁵ Ranıyu asu Sisas ai weindanı tükümeiyu. Asu ahандı mbıroambe at tıhoarı tıhoarümbı wofınambo nafımarundi, asu hamburı hoearı ra güdaraoane ranı kameihı tükümeiyu. Ranıyu Pairat ai hoafiyuhı yahuya, “Nindou ranani nda,” mehu.

⁶ Raniyomo Godimbo sihou-rundeimbiyomo asu prismaniyomo ai hoeiruwuri houmbo pukuna hoafiyomonduh iyahomoya, “Nimi keimbi karihendeimbififi tikoründümo paruwuri! Nimi keimbi karihendeimbififi tikoründümo paruwuri!” raramaruri. Pairat ai yahuya, “Sihamundihoari animbo nimi keimbi karihendeimbififi tikoründümo paruwuri. Nga ahanti hohoanimoambe ro moai nini-moatükunti ngorü-süngufe hohoanimo nimaroa hoeiriheandi,” mehu.

⁷ Asu Suda ai simbori hoafiyomonduh iyahomoya, “Roana yihoeffi ahinümbi hohoanimo süngu yare hoafiyohü yahoya, ‘Nindou ndanana ai yifimbiyu-wamboane,’ meho. Nimboe sapo ai yahuya, ‘Ro Godindi nimor-anahi,’ mehu,” mehomo.

⁸ Ranimboyu asu Pairat ai ranit hoafit ra himboriyu haya yihimbio afindi yihimbomayu.

⁹ Raniyu asu asükai gafmani-yomondi wori ranambe kefuai hüfu Sisasimbo yahuya, “Se nini-nipoediyafa?” mehundo. Nga Sisas ai moai simbori ahambo hoafiyundo.

¹⁰ Raniyu asu Pairat ai yahundoya, “Nimboe se wambo hoafikoate-ayafindira? Roana sihambo moani koehefeninayo asu nimi keimbi karihendeimbififi tikoemindininti pefeninayo ra refembo ngingindi hifandihamboanahi. Awi asu ranit hohoanimo ra fiftirifekoate-wamboyati?” mehundowamboyu.

¹¹ Asu Sisas ai simbori ahambo yahuya, “God nimoamo amaru ranai sihambo ngingindi hohoanimo ra segoninikoate-mbei-mbonana, asu se ngingindi hohoanimoyowohü wambo hifinambofendiri hohoanimo ra ngirri hohoanimoyafi. Ranimboane asu nindou ai wambo sihafti warihümareandiri ranahandi moaruwai hohoanimo ana sihafti moaruwai hohoanimo ranahambo ngasünde haya adükari hamind-ane,” mehuamboyu.

¹² Raniyu asu Pairat ai ranit hoafit ra himboriyu haya, Sisasimbo koandiheshina mbühu yahuhaya nafti kokora wakimareandi. Nga asu Suda ai pukuna hoafiyehi seiya, “Asu se ahambo koarhaworanit ahu ana, se ngirri Romiyafe adükari bogori Sisarindi ngeunindindafti. Nindou ai hoafiyuhü ‘Roana adükari bogoranahi,’ ehu ana, asu nindou ranai Sisasimbo yiboaruko-rirühani,” mehomondamboyu.

¹³ Pairat ai ranit hoafit ra himboriyu haya, Sisasimbo weindanit serümündü tükümefiyu. Raniyu ai hu, papit-hoafit himboriyo rambo nimirifondi mami maningo ‘nimoei yibadi’ sei-arihündi raniwamit mamaru. (Hiburu-yafe hoafinambo nimoei yibadi ra Gabata-ane.)

¹⁴ Ranî si ranana Suda-yafe adükari si Pasofa ranimbo sesi napo fikim-fikimfembo si-ane. Asu ndeara hüfinimboyowane, Pairat ai Sudambo hoafiyundürühi yahuya, “Sîhei adükari bogorî ranahambo hoeirihort,” mehuamboyei.

¹⁵ Asu ai pukuna hoafiyehi seiya, “Koarîhawori! Koarîhawori! Nîmi keimbî karîhendeimbîfihî tîkorîndifî parîwori,” maseiamboyu. Pairat ai Sudambo düdureandürühi yahuya, “Sîhei adükari bogorî ranahambo ro nîmi keimbî karîhendeimbîfihî tîkuimîndî pefimbo yînî seiai?” mehuamboyo. Asu Godimbo sîhou-rundeimbî adükari bogorîmemo ranai sîmborî hoafiyomondowohü yahomoya, “Yîhoeft adükari bogorî ana moai ñgorü nüngu, ñga Sisar yangîr-ani anüngu,” mehomondamboyo.

¹⁶ Ranîyu asu Pairat ai Sisasimbo ahamundi warambe hîningîmariri, nîmi keimbî karîhendeimbîfihî tîkuimîndî pefimbohunda.

Sisasimbo nîmi keimbî karîhendeimbîfihî tîkoründümo pamaruwuri

(Matyu 27:32-44; Mak 15:21-32; Ruk 23:26-43)

Ranîyomo asu ami ai Sisasimbo masowaründümo.

¹⁷ Ranîyu asu Sisas ai ahandîhoari nîmi keimbî karîhendeimbî ra semündü haya ñgoafî ra hîningîrîhi hehimbo, wafu mamî mbirîhapîri nahurai wafu sei-arîhundi raninambo mahei. (Hiburu-yafe hoafana ‘Gorgotane’.)

¹⁸ Ranûhi ai Sisasimbo nîmi keimbî karîhendeimbîfihî tîkoründümo pamaruwuri. Asu nindou ñgorü yimbu amboani Sisas-dîbo tîkorîpündîmo pamarupîri ra ñgorü ai gogoanînyu asu ñgorü ai gogoanînyu, ñga asu Sisas ai mbusümoyu.

¹⁹ Pairat ai hoafî mamî nîmi keimbî karîhendeimbî-mayo ranîfihî sürü papîra pareandûhi yahuya: ‘SISAS NASARETHÜNDI SUDAYAFE ADÜKARI BOGORI’ yahu pamarandi.

²⁰ Sisasimbo tîkoründümo pamaruwuri ra ñgoafî adükari ranî fikimî safîyo. Ranimboyo hoafî Pairat ai hoafîmayua pamarundi ra nindou afîndî ranai hei hoeimarîhindî. Pairat ai hoafî sürü papîra pamareandi ra, Hiburu-yafe hoafî, Romî-yafe hoafî, asu Griki-yafe hoafî raninamboyu sürü papîmarandi.

²¹ Ranimboemo Godimbo sîhou-rundeimbî bogorî ai Pairatimbo hoafiyomondowohü yahomoya, “Se nîmboe ‘Suda-yafe adükari bogorî’ safî sürü papîra pamarîwanda? Ñga ndaro papîra parowandai: ‘Nindou ranai hoafîyuhîya,

“Ro Suda-yomondi adükari bogoranahi,” mehu,’ safi parowandai,” mehomondamboyu.

²² Asu Pairat ai yahuya, “Hoafit ro sürü papimarifhandi ra ngori asükaında ngorü-sünğundihé pandihéandit,” mehu.

²³ Ami ai Sisasimbo nimti keimbé karihendeimbifihé tikkoründümo paruwuri houmboemo, asu ahanti-mayo hoeari napo ra munju fufuründümo mburümbo yimbuyimbumboru yimbumarundi. Raniyomo ami ai napo ra mamamiru fufumaründimo. Asu ai ahanti hoandari hoeari kameihé masowandümo. Nga asu hoandari hoeari ra moai ngorü hoeari ranifihé parithi kakiyei, nga mami rani yangiriyo kakimayei.

²⁴ Ranimboemo asu ami ai ahamundihoiri yahomoya, “Hoeari ndanana sihiri kikifepoant, nga yowanit. Nga hoeari ranimbo-hündü sihiri satu piraindefomboane, nindou ngorü ai semindimbohündü.” Nindou ai yaru hoafimemo ra sapo horombo Baiborambe yare hoafimayo sünge. Ai yare hoafiyowohü yahoya, “Wandi hoeari napo yimbumaründümo.

Asu hoeari wandi ranahambo nindou mamai semindimbohündambo satu piraimemo,” *Buk Song 22:18*

meho. Raniyoy asu ami amboani rani-sünğumarunda hoafimayo ra anihondü tükümfeyo.

²⁵ Sisasindi hondiyo, asu ahanti akidiyo, asu Maria Koropasindi wuhiyo, asu Maria ngorü Makdarahündiyo ai Sisasindi nimti keimbé karihendeimbimayo rani fikimi manimböei.

²⁶ Ahanti hondaiyo asu sünğurürü-randeimbé Sisas ai ahambo ngsüfo pariri-randeimbidi-bo manimbafea hoeimareapiri. Raniyu ai hondambo yahuya, “Nimorehit, ndanana sihafti nimor-ani,” mehu.

²⁷ Asu ahambo sünğurürü-randeimbimayu ahambo yahuya, “Ndanana sihafti me-ane,” mehuamboyu. Asu rani-simboanit ai Mariambo ahanti worinambo semündü hu ai-dibo manimbafe.

Sisas ai yifimayu

(*Matyu 27:45-56; Mak 15:33-41; Ruk 23:44-49*)

²⁸ Raniyoy sünğunambo Sisas ai ahanti ratüpuri hifi ndanihü ra munjuyohane yahu fifirimareandi. Raniyoy asu Godindi hoafit Baiborambe anihondü tükümbifeyoa yahuhaya ndare hoafiyuhü yahuya, “Amindanijoarandiri,” mehu.

²⁹ Hipiri mami yangori hayamboyo ranambe hühütimbü hoe finiga ranai mapuiaro. Raniyoy asu ai siriwara-ambeahindi hoe kikihamindeimbé semündü hayambo,

finiga ambe foareanda tüküfe haya maningo. Asu ai hisop nimi harifih pare h̄imondamündi mbura, Sisasindi yafambéhü tümareandi.

³⁰ Sisas ai finiga ra sümündü mbura hoafiyuh yahuya, "Munjuayo," yahu mbura mbiro hifin piyuhü yifmayu.

³¹ Ranı si ra Suda-yafe moanı ngoafimbo nimir si ranahambo mungu moatükuni diboadifembo siyo. Si ra moanı adükari hamindyo ranıyo asu Suda ai ranı sihi nindou nimi keimbı karihendeimbifih paiarimbo ra yowanı mehomo. Ranıimboemo Pairatimbo nindou ranahamumbo tıjarı hefepura nımai yifindimonda foepumındi raguanambofepurimbo hoafimemondo.

³² Ranıimboemo asu ami ai nindou yimbu Sidasıbo tıkorüpündimo pamarupırı ahafanıimbo tıjarı ra kamarıhaupırı.

³³ Nga asu ai Sisasıimbo sowahi tüküyafu hoeiruwurane, ai munguna yifmayuamboemo asu ahandı tıjarı ra moai karıhaundi.

³⁴ Nga ami mami ai yangırı yifiarinambo ngorisafını wafusımarümündü. Ranıyo asu nımai horı ranai hoe dibore haya ahandı fiambeahındı pımayo.

³⁵ Nindou hoeimareandi ranai ranahambo hoafiyuweimbane. Asu ai hoafimayu ra anıhondü hoaf-ane, asu ahandıhoarı amboanı hoaf hond-ane yahu fifireandi. Ranıimbo-hündamboane asu se-amboanı ranahambo anıhondümbo-ndıhindı.

³⁶ Ranı-moatükuni tükümefeyowamboyo, Baiborambe hoaf pamaiaro süngu yare hoafiyowohü yahoya, 'Ngorı ahandı hamindı ngorü kandundi,' meho.

³⁷ Nga asu hoafı ngorü ranambe menjoro ra yahoya, "Asu ai-anıimbo nindou wafusımarümündü ahambo hıimboapondeimboyei," meho.

Sisasıimbo hoŋguambe masıhehorı

(Matu 27:57-61; Mak 15:42-47; Ruk 23:50-56)

³⁸ Süŋgunambo Sosep Arimateahündi ai Pairatimbo Sisasindi yifinimoko ra semündümbo yahuhaya hoafimayundo. Sosep ai Sisasıimbo süŋgürür-randeimbıyu, nga ai Sudambo yihımborapurühıyu asu ahandı anıhondümbofe hohoanımo ra moai weindahıreandi. Pairat ai ahambo ndowarındıfısi mehuamboyu, asu Sosep ai Sisasıimbo serümündü mahu.

³⁹ Nikodemus, horombo Sisas sowahi nımbokoanı mahafu, ranai amboanı Sosep-dıbo mahafanı. Asu ai fısınrımbı moatükuni sanda nımi horı yimbu mamamberu fanduyamundu houmbo naftı-rundeimbı ra semündü haya mahu. Nımi horı ranahandı nımborı ra 30 kirogramıyo.

⁴⁰ Raniyafanî ai Sisasindî yifinimoko ra sowarindifanî mburina, Suda ai yifinimoko raru arundi süngu fisiñarumbi moatükunî sanda parine mburina hoearinambo himondimariheneri.

⁴¹ Sisasimbo nimifihî tikkoründümo paruwuruhî nümburi mamî ranai yangoroane, asu nümburi ranambe honju simborambori yifi sihefekoate maningo.

⁴² Suda ai moani ngoafimbo nimarimbo si ranahambo sesi napo diboadoo-marihindamboyafanî. Asu honju ra akimi nimigo hayamboyowane, Sisasindî yifinimoko ra sowandifanî hafanî masiheneandi.

20

Sisas ai botimefiyu

(Matyu 28:1-10; Mak 16:1-8; Ruk 24:1-12)

¹ Sande hapoadümbo siambe nimbi hoangiri kiarowane, Maria Makdarahündi ai honju ranî sowana mahifo. Ai hifo honju ranî fikimî tüküfe himboyowane, nimoei adükari naftambeihu mapaiaro ra paiaikoate-mayo.

² Ranimboyo asu ai Saimon Pita asu süngurürü-rundeimbî ngorü ahandî ngusüfoahündi ranahafanimbo sowana pipimayo ho. Ai ho, hoafiyopırühî yahoya, "Adükirimbo nindou ai honguambeahindi masowaründümo, nahü mbasihawuri, nga moai fiftirihuri," mehoamboyafanî.

³ Ranimboyafanî Pita asu Sisasindî ngorü süngururi-randeimbî-mayu ranai nimai honju sowana mahafanî.

⁴ Ai yibobo pipina mahafanîyo, nga asu ahambo süngururi-randeimbî ngorü ranai Pitambo ngasündirü haya, ai boatei hu honju fikimî tükümefiyu.

⁵ Asu ai hu nimarümbo amuifoihoeireandane hoeari Sisasimbo himondüfhindi ra mengoroa hoeimareandi. Nga asu ai moai kefuai honguambe hüfu.

⁶ Asu Saimon Pita ai süngunî hu tüküfi hayamboyu, ai honguambe kefuai mahüfu. Ai hüfu hoeireandane hoeari Sisasimbo himondihesimbihündi ra kurimayo.

⁷ Asu hoeari ngorü Sisasindî mbiro himondihesimbihündi ranamboanî mengorowa hoeimareandi. Hoeari ranana moai amuri kurimayo ranî-dibo yangoro, nga wanî. Ranipoanimboyo nindou ngamondife sihefembo nahurai kare pare haya mengoro.

⁸ Raniyu asu ahambo süngururi-randeimbî ngorü boatei honju sowana mahu, ranai asükaiyu süngunî honguambe kefuai hüfu, hoeari yangiri mengoro ra hoeire haya anihondümbo-mareandi.

⁹ (Ranî simboanî ana moai ai fîfirineandi Baiborambe yare hoafiyowohüya, “Honguambeahindi botindifimbui,” meho ra.)

*Sisas ai Maria Makdarahündi sowahi tükümeifiu
(Mak 16:9-11)*

¹⁰⁻¹¹ Raniyafanî asu ahambo sünjuriniri-rinandeimbî ai worina hihiriyafine mahafanî, n̄ga Maria ai hongu fikimti n̄ngombo araniyohü maningo. Asu ai araniyowohüyo hongu-mayo ranambe amoefoe himbomayo.

¹² Asu ai himboyowane, sünambeahindi nendi yimbu kifohi hoearümbi Sisasimbo sihehorî wami mamarifanda hoeimareapiri. Ngorü ai mbirowanî nimaru, asu ngorü ai yirimbonanî nimaru.

¹³ Ai Mariambo safanîya, “Nimorehi, se nimboeafî aranayaifa?” masafandamboyo. Asu ai ahafanimbo hoafiyopiruhî yahoya, “Nindou ai wandi Adükârimbo sahorimindei hehimbo, nahü mbasihedorî ro moai fîfirihinti, n̄ga ranimboanahî,” meho.

¹⁴ Ai raweyaho haya hihirifeyowane, asu Sisas ai daboadanî manünguwa hoeimarerî. Nga asu Maria ai moai Sisas-anî yaho fîfireri.

¹⁵ Sisas ai yahuya, “Nimorehi, se nimboe aranayaifa? Se dabo kokoririhüyaifa?” mehuamboyo. Asu Maria ai nümbüri aharambür-ani yahohaya hoafiyondowohü yahoya, “Se Sisasimbo sowarindifühî ana, sowarindifî hafi sihaworuhî nafuindafan-animbo ro ahambo ndahümindi njamboane,” mehoamboye.

¹⁶ Asu Sisas ai yahuya, “Maria,” mehuamboyo. Asu Maria ai hihirife, ahambo fîfirerî haya Hiburu-yafe hoafinambo yahoya, “Rabonai,” meho. (“Rabonai’ ra Hibru-yafe hoafinambo ‘Yamundo-randeimb-ane’.”)

¹⁷ Sisas ai yahuya, “Se wambo kikihindandifîndirimboyafi. Awi ro moai wandi Ape sowana hahühi. Nga se wandi wandafi mami sowana n̄gafî rando hoafindafipuruhî animboya, ‘Roana wandi Ape, sihamundi Ape asu wandi God, sihamundi God, ahambo sowana hahühühanahi,’ mbisafi,” mehuamboyo.

¹⁸ Asu Maria Makdarahündi ai ho ahambo sünjurürü-rundeimbimbo hoafiyopuruhî yahoya, “Ro Adükârimbo hoeimarihini,” asu Sisas hoafiyuweimbî hoafî ra hoafimepurî.

*Sisas ai ahambo sünjurürü-rundeimbî sowahi tükümeifiu
(Matu 28:16-20; Mak 16:14-18; Ruk 24:36-49)*

¹⁹ Sisasimbo sünjurürü-rundeimbî ai Sudambo yihimborupuruhîyomo wori ai nimarimondeimbî ra yipurî

paru houmbo mamarimo. Raniyu asu Sisas ai Sande nimbambeahi tüküfi, ahamundi mbusümo manüngu. Ai yahuya, "Se ɔgusüfo afurindu kündundi," mehupuri.

²⁰ Ai yare hoafiyupurühıyu asu ahanti watıñarı ɔgirı safinı ra ahamumbo nafuimepuri. Asu ahambo süngurüründeimbı ai ahamundi Adükari ranahambo hoeiruwuri houmbo hihifi-hihifimemo.

²¹ Asu Sisas ai asükaiyu yahuya, "Se ɔgusüfo afurindu kündundi. Wambo Ape ai koamarıhendıra makosahi yahurai-anımbı asu ro sıhamumbo koandıheheapuranı ɔgomı," mehu.

²² Ai raweyahuhüy, ahamumbo sowanambo yafambenambo ahanti yafui ra fohepurühı yahuya, "Se Yifiafı Aboedi sowandümo.

²³ Asu se ɔgorü nendi-yafe hohoanımo moaruwai ranahambo amboawi mbisimondani ana, God ai amboawi mbusümbui. Nga asu ɔgorü nendi-yafe moaruwai hohoanımo ranahambo se amboawi yaho hoafikoate-ayomo ana, asu God ai ɔgiri ranahambo amboawi mbüsü," mehu.

Tomas ai Sisasımbı hoeimarırı

²⁴ Sisas ai ahambo süngurürü-rundeimbı sowahı tüküfiywane, asu süngururi-randeimbı mami ai moai amuri ra-babidımbı nımaru. Nindou aiana Tomasıyu, nga asu ahanti ndüri ɔgorü ra Didimus-ani.

²⁵ Raniyomo bıdıfırı ai ahambo hoafiyomondowohü yahomoya, "Roana Nindou Adükarımbı hoeimarıhuri," mehomo.

Nga asu Tomas ai ahamumbo hoafiyupurühı yahuya, "Asu ro ahambo tıkomaruründımo ambe ra hoefekoate-ya, asu ahambo wandi warınambo ambe ranambe sündıfekoate-ya, asu yifiarınambo ɔgırısaftıni wafusümaründümo sündıfekoate-ayahı ana, ro ɔgırı ranımbı anıhondümbo-ndıheandı, nga wanı," mehu.

²⁶ Asükaiyo mami wık ho hayamboyowane, ahambo süngurürü-rundeimbı ai Tomas-babidımbı worambeahi mamarımo. Ai yipuri munju papıru houmbo nımarımondane, asu Sisas ai ahamundi mbusümo tüküfi manüngu. Raniyu ai yahuya, "Se ɔgusüfo afurindu kündundi," mehu.

²⁷ Raniyu asu Tomasımbı hoafiyunduwohü yahuya, "Sıhafı warı batendı naha ndanıfıhi sündowandüh-anımbı, asu se wandi watıñarı ra hoeiro. Asu se wandi ɔgırısaftıni warı paro. Se ndanahambo yimbu hohoanımo-ndamboyafı, nga anıhondümbo-ndowandı," mehuamboyu.

²⁸ Asu Tomas ai sımborı ahambo yahuya, "Se wandi Adükari asu wandi God-anafı," mehuamboyu.

²⁹ Asu Sisas ai hoafiyunduhü yahuya, “Se wambo hoeirowandırı hawambo wamboanafı anıhondümbo-arowandırı. Nga nindou ai wambo hoeifendırıkoate-yehü anıhondümbo-arıhindırı ana, ai hıhifi-hıhifi-mbeyeiamboane,” mehu.

Son ai buk nda sürü papımarandı ahandı nımindı

³⁰ Sisas ai God sowahındı makusu ra nafuimbohündə hepünfeimbı moatükünü afındı ahambo süngururürundeimbı-yomondı hımboahü ratüpuri-mayu ra ro moai buk ndanambe munju sürü papırıhandı.

³¹ Nga ro ndanı hoafı nda sürü papırıhamboanahı. Ro sürü papımarıhandı nda Sisas ai Krais-ani asu Godındı Nımor-ani ranımbo anıhondümbo-mbırıhında samboyahı sürü papımarıhandı. Nga asu se ranahambo anıhondümbo-arıhindı ana, asu aboedı yaŋrıri nıŋgombo hohoanımo ra ndahümündimboyei.

21

Sisas ai süngurürü-rundeimbı 7 ahamumbo sowahı tükümeſiyu

¹ Asükaiyu süngunambo Sisas ai ahambo süngururürundeimbı sowahı Taiberias kurıhoe puiarühı ndahurai ndare tükümeſiyu.

² Saimon Pita, Tomas, ndürı ahandı ıgorü Didimus yahomo-rundeimbıyu, Natanier Kenıhündı Gariri hıfıhündıyu, Sebedindi nımorı yimbuyafanı, asu ıgorü yimbu ahambo sünguri-neandeimbıyafanı ai manıŋgomo.

³ Ranıyu asu Saimon Pita ai ahandı horombodıdı ratüpuri asükai semindımbo hohoanımoyuhü yahuya, “Ro ana andürınambo kinı wowarımboanahı,” mehuamboemo. Asu ai yahomoya, “Ro-amboanı se-dıbo ıgeſo ſefomboanefı,” mehomoto. Ranıyomo ai homo houmbo, botambe mafareafundı. Nga ranı nımbınambo ai moai kinı mam-amboanı hürühoundı, nga wanı.

⁴ Hapoadümbo siambe hüfıhamındı forıforıyuambe, Sisas ai hoe kımı manünguambo asu ahambo süngururürundeimbı ai Sisasımbeipoanı mehomoto.

⁵ Ranıyu ai ahamumbo hoafiyupurühı yahuya, “Wandafı mamı, se moai kinı wakıründımoyoa?” mehuamboemo. Asu ai sımborı hoafiyomondühi yahomoya, “Wantı,” mehomondamboyu.

⁶ Asu ai hoafiyupurühı yahuya, “Andürı ra naha se warıhondü waranı bot ranıhundünı daboadundanımbo, se kinı bıdıfırı hoeindumboemo,” mehuamboemo. Asu ai andürı ra hoafımayu ranambe masafoarunda,

kini afindi ranai andiri ra tükümfeyoa, himindimbo sisamindimbarundi.

⁷ Sisas ahambo sünjurüti-randeimbì wudiyafandeimbì-mayu ranai Pitambo yahuya, "Pita, nindou ranana Sisasani," mehunduamboyu. Asu Saimon Pita ai nimai ahandi ḥqis̄harì hoeari yimündihai masihendi ra hühire hinqingire haya himoni pimayu.

⁸ Asu bidiñiri ai botambe gudi sowana hafomo mburu, anduri ra kin i kameihì hüründümo. Asu ai gudi rani fikiñi anguni saftyomopoanì, ñga 100 mitayo maninqomo.

⁹ Gudikimì hifomo tüküyafu hoeirundane, asu hai ranai gudiwami horowohüyo ranambe kin i mami huru asu bret mami yanqürü marandi.

¹⁰ Ranìyu Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, "Kin i haponda wakimaründümo bidiñiri ra sowandümo sifomo," mehuamboemo.

¹¹ Ranìyu asu Saimon Pita ai botambe kefuai nimarümbo, anduri ra gudiana härämündi masüfu. Ranìyo asu anduri ranambe kin i afindi boagiri-boagiri 153 pütapimayo. Kin i ranai afindiyosi, ñga asu anduri ranai moai kikifeyo.

¹² Ranìyu Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, "Se sifomo, kin i sowasümo!" mehu. Ñga asu moai nindou mami ai ahambo düdurirühi, 'Se didiyaft?' yahundo. Ñga ai munqumambo Adükär-ani yahomo fiftiruwuri.

¹³ Ranìyu Sisas ai süfu kin i ra yimbureapur i mbura asu bret ranamboani rasünju-rasünjumareapur i.

¹⁴ Sisas ai hoqumabe-ahindi tüküfi hayamboyu, asu ahambo sünjurürü-rundeimbì-yomondi himboahü ñqimimbo tükümefiyu.

Sisas ai Pitambo hoafimayundo

¹⁵ Ai sowasümonduhi nimarimomboemo, Sisas ai Saimon Pitambo yahuya, "Saimon, Sonindi nimori, awi se nindou ndanahamumbo ñgasündowapur i hawambo, wambo se afindi hohoanimo-yafindirühi-yafindiri?" mehuamboyu. Asu Pita ai hoafiyunduhü yahuya, "Yini, Adükari, se fiftirowandi, ro sihambo aboedi hohoanimoayahaniñi," mehuamboyu. Asu Sisas ai hoafiyunduhü yahuya, "Se wandi sipsip weihoandi ranaheimbo sesi manqumindanduri ndandi," mehu.

¹⁶ Asükaiyu yimbumbore hoafiyunduhü yahuya, "Saimon Sonindi nimori, se wambo anihondü hohoanimo-yafindirai wanayo?" mehundowamboyu. Asu Saimon ai hoafiyunduhü yahuya, "Yini, Adükari, se fiftirowandi ro sihambo hohoanimo-yahanini," mehundowamboyu. Asu

Sisas ai hoafiyunduhü yahuya, “Se wandi sipsip weihoandi ranaheimbo sesi manguindanduri ndandi,” mehu.

¹⁷ Asükaiyu ḥgiimbore hoafiyunduhü yahuya, “Saimon, Sonindı n̄morı, se wambo hohoanimo-yafindırühıyaft?” mehuamboyu. Ranımboru asu Saimon Pita ai ḥgusüfo afındı kümareandi Sisas ai ḥgiimbore hoafiyuhı, “Se wambo hohoanimo-yafindırühıyaft,” mehu ranımboru. Ranımboru ai Sisasımbor yahuya, “Adükari, se munju moatükuni fífirıwamboanafı. Se fífirowandı ro s̄hambo hohoanimoayahanińt,” mehundowamboyu. Asu Sisas ai hoafiyunduhü yahuya, “Se wandi sipsip weihoandi ranaheimbo sesi manguindanduri ndandi.

¹⁸ Ro anhondümboanahı hoafayahanini, se horombo hoarifı n̄mbafambeyafı ret s̄ihaffı hondı ra güdo hawa hıfı se hombo yifırımayafı ranı-süngu yangırı mahahabodıfi. Nga süngunambo se boagırıyafambe ana, s̄ihaffı watıjarı ra ḥgurindohoeftı hawa asu nindou ḥgorü ai s̄ihaffı ret ra s̄hambo güdeanını haya, se nahanınyo hombo moei safanı nindou ranai s̄hambo ndemündünini ḥgumbui,” mehu.

¹⁹ Sisas ranı hoafı yare hoafimayu ranahandı n̄mındıra: Süngunambo Pita ai Sisasındı ratüpuri ratüpuri mayu ranımbor Godımbor ndürı adükari segodombohunda yifindümbui. Ai Pitambo hoafiyunduhü yahuya, “Se wambo süngundandırı,” mehu.

Sisasımbor süngurürü-randeimbı ahanti ḥgusüfoahündi

²⁰ Pita ai hıhırfı hoeirirane, Sisas ahambo süngurürü-randeimbı ḥgusüfoahündi-mayu ai ahafandı süngu mahu. Nindou ranana horombo sowasümondühı n̄marımombo Sisasındı hanğıfoanı n̄marümbo hoafiyuhı, “Adükari, nindou dıdai s̄hambo hürütümbı-yomondı warıhumandeanini?” mehu, aiyu ahanti süngu mahu.

²¹ Pita ai hoeiriri haya, Sisasımbor yahuya, “Adükari, nindou nda nüngufimboyua?” mehuamboyu.

²² Asu Sisas ai hoafiyunduhü yahuya, “Ai nünguanı ro asükainda tüküfembo sahehea hohoanimoayahı ana, asu ranı hohoanimo ra s̄ihafıyo? Se wambo süngundandırı!” mehu.

²³ Ranıyo asu yafui hoafı ra nindou munju ahei mbusümo tüküfeyowohü yahoya: ‘Süngurürü-randeimbı ra ḥgırı yifindı,’ meho. Nga Sisas ai moai hoafiyu, ‘Ai ḥgırı yifindı’ yahumboyupoantı. Nga ai yahuya, ‘Ai nünguanı ro asükainda tüküfembo sahehea hohoanimoayahı ana, asu ranı hohoanimo ra s̄ihafıyo?’ mehu.

²⁴ Süŋgurüri-randeimbı ranai-ani ndanı hoafı nda sürü papımarandı. Asu ro rarıhu fífırıhundi ahandı hoafı anıhond-ane.

Bidifirani hoafı

²⁵ Afındı moatükuni bıdífırı Sisas ratüpuri mayu ra eñgoro, n̄ga moai munju sürü papıyo. N̄ga asu nindou ai munju moatükuni Sisas ratüpuri mayu ra munju hondü mamamı randühı paparandı ana, asu buk ranambe sürü ra afındı safı papındımböe. Asu ro hohoanımoayahı munjuambo hıfı n̄gırı s̄imongorındo.

Ratüpuri

Hoafi Sowandümo

Homo-rundeimb-i-yomond-i Ratüpuri

Sisasindi hoafi sowandümo homo-rundeimb-i ai Ahandi hoafi Serusarem ɻgoafihü bokamarihemo

¹⁻² Tiofirus, Sisas ai piyu haya ratüpuriyu asu nindou yamundera humbo God ai ahambo sünambe serümündi mahafu ranahamboyo weanjurühi bukambe sürü papimarihandi. Sünambe hafokoate-yuambe, Sisas ai ahanti hoafi semindi horambo kafoare hininjimareapuri ahamumbo-so tüküfi Yifiafi Aboedindi ɻginindinambo ratüpuri ai süngunambo refembo ra hoafimayupuri. Refehayamboyowane, asu süngunambo God ai serümündü mahafu.

³ Ai yifiyu mbura ahanti hoafi sowandümo homo-rundeimb-i-so tüküfi Ai yifihundi botimefiyu ra naftimbohunda afindi moatkuni ramareandi. Ranijo 40 si ranambe Sisasindi hoafi sowandümo homo-rundeimb-i ai hoeimaruwuri. Ranijo ai God ɻginindihifandarandi ranahambo wataporimbo-marapuri.

⁴ Ranijo ai ahanti hoafi sowandümo homo-rundeimb-i-babidimbo sowasümondühi nimirimombo ahamumboya, "Se yowanit Serusarem hininjifepoani. Nga Ape ai saimbo hoafimayua asu ro hoafimayah ranahambo se himbondimondühi ninjgomu.

⁵ Son ai nindoumbo hoenambo hundürändüri marandi, nga asu yahunümbi si süngunambo Yifiafi Aboedinambo hundürindeimboyei," mehu.

Sisas ai sünambe mahafu

⁶ Sisasindi hoafi sowandümo homo-rundeimb-i ai guguriyafu nimirimombo düdu-rüwurühi yahomoya, "Adükari hapondani ndanisimboanit se Israerimbo ɻginindi dabupura ahamundihohari hifandi-mandundiyo, wanimandayo?" mehomondamboyu.

⁷ Asu Ai simbori hoafiyupurühi yahuya, "Ranana se fifirifembo moatkuniyopoani. Nga Ape yanqır-ani nimirimboaniyor ranis-moatkun refembo ra fifireamboayu.

⁸ Nga süngunambo Yifiafi Aboedi ai sihamumbo sowana akoso ana, se ɻginindi ndowandümboemo. Asu rananimbo wandi hoafi Serusarem, Sudia, Samaria asu munju hif ra wataporimbo-ndümboemo," mehu.

⁹ Sisas ai ranı hoafı ra wataporımbora mbura ahandı hoafı sowandümo homo-rundeimbı ai nıñgomomo himboapo-yomondane, nımoamo mahafu. Ranıyo mburiñgainambo gabuderühı asu ahambo hoeifikoate-memo.

¹⁰ Sisas ai hafuwane, ahandı hoafı sowandümo homo-rundeimbı ai sünambe himboapo-yomondühı nıñgomondane, nımehünou nindou yimbu ranai kıfohı hoearı güdine hena ahamundi fıkımı manımbafanı.

¹¹ Nindou yimbu ranai safanıya, "Garirihündı nindou, nımboe se nıñgomombo himboapoayomoa? Sisas se hoeiruwuri marundi ranana God ai sünambe serümündü mahafu. Se hoeiruwura mahafu yahurai anımbo asükai hıhırındüfi kudümbui," masafanı.

Sudasındı ratüpurı fondı semindımbo kamafoarüwuri

¹² Ranıyo asu Sisasındı hoafı sowandümo homo-rundeimbı ranai Orif Wafu ra hınıñgırı hou Serusaremınambo mahomo. Orif Wafu ranana Serusarem ngoafıhündı angunı hamındıyopoanı, ıga mamı kiromitane.

¹³ Ai adükari ngoafı ranıhü tüküyafu mburu worı nımoamo yibadı ahamundi nıñgomomo-rundeimbı ranambo mahafomo. Ranana Pita, Son, Sems, Andru, Firip, Tomas, Bartoromyu, Matyu, Sems Arfiusındı nımorı, Saimon Serot-yomondı hohoanımo süngure randeimbı asu Sudas Semsındı nımorı ranıyomo.*

¹⁴ Nindou ranai munğu mamühı gugureafu nımarımombo Godımbo dıdıbafı-memo. Bıdıfırı nımorehı asu Maria Sisasındı hondıyo ahandı akohoandı-yomo ai-amboanı munğu gugureahi nımareimbo dıdıbafımayei.

¹⁵ Ranı-sımboanı Sisasımbo anıhondümbo-rıhindeimbı ranana 120-yei. Pita ai ahei mbusümo botıfi nüñgumbo Godındı hoafı wataporımbo-randühı yahuya,

¹⁶⁻¹⁷ "Amongo-mamı asu rehi-mamı Godındı bukambe Yifiafi Aboedı ai Defitındı yasımondi süngure hoafımayo Sudas ai Sisasımbo hürütümbı nindou-yomondı warıhüfimbo ra asu hapondanı anıhondü tüküfemboane. Ai-amboanı rambeahındı mamı ratüpurıyefi-rıhundeimb-anı," mehu.

¹⁸ Sudas ai Sisasımbo hürütümbı nindou-yomondı warıhürirühı ranı-takını kakı masemündü ranınambo hıfı pemımayu. Asu süngunambo hıfı ranıhü yıfı piyuhümbo bodo bureandühı fırı ranai bokarımefoendi.

¹⁹ Ranıyo süngunambo nindou Serusaremıhü amarei ranai fırıhi hehi hıfı ra ahei hoafınambo Akerdama sei

* **1:13:** Serot ranana Rom-yomondı hoarehı nıñgomombo moei yahomo rundeimb-anemo. Asu ai Israer ahei hohoanımo yanğırı süngufembo hohoanımo-yomo rundeimb-anemo.

marıhündi. Ahei hoafınambo Akerdama ranana horı ke-foendeimbı hıf-anę.

²⁰ Pita ai yare hoafıyuhü yahuya, “Herü bukambe hoafı sürü papımarundi ranana ndahurai-anę,
‘Hıfı ra nindou ńgorü ai ndemündümbui,

ńga moanı yare mbıñńgo-wamboane.’ *Buk Song 69:25*
Asu ńgorü bıdífırani buk ranambe yare hoafıyowohü ya-hoya,

‘Ahandi ratüpurı ra nindou ńgorü ai mbısemündu-amboane,’
meho. *Buk Song 109:8*

21-22 Ranımboane nindou mamı ahei mbusümonındi hınińgı-nđihurımboane sıhıri-babıdi Sisas ai yıfıhündi botımefiyu hoafı semındi horambo. Sapo nindou ranana sıhır-ambeahındi Sisas ai sıhıri-babıdimbo huranda Son ai nindou hundürürandırı ra humbo asu Sisas ai hınińgıreamuni haya sünambe mahafu rananımbo wataporımbo-mbırundamboane,” mehu.

²³ Ai nindou yimbu ndüri pamarupırı: Sosep Barsabas, ahandi ńgorü ndüri Sastus yahomondo-rundeimbı, asu ńgorü Matias.

²⁴⁻²⁵ Sisasındı hoafı sowandümo homo-rundeimbı ranai yaru dıdibafıyafundühı yahomoya, “Adükari, se munjuambo nindou-yei hohoanımo fífırırowamboanafı. Se yıhoefımbo nafuindafı nindou yimbu nda daboe se kamafoarıworı ndanı ratüpurımbohunda. Yıhoefımbo nindou dıdai sıhafı hoafı semındi horambo tükümandıfi Sudasındı fondambe. Sudas ai yıhoefımbo hınińgıreamuni haya ai nıňgomboayu ranınambo mahu,” mehomo.

²⁶ Ai nımarıombo nindou dıdai Sudasındı fondühı ratüpurı ra mandemündü ranımbo nımoei pütimemo. Ranıyo nımoei ranai Matiasındı tükümfeyeoasu Sisasındı hoafı sowandümo homo-rundeimbı 11 ranı-babıdimbo hoafı sowandümo homo-rundeimbı nindoumbo-mefundi.

2

Yıfıafı Aboedı makoso

¹ Nümbür-ambeahınd sesi yimunju-remındımbo hıhıfı-hıhıftı si Pendikos sei arıhündi ranai tüküfeyoambe Sisasımbo anıhondümbo-rıhindeimbı nindou ranai mamı worambe gugurımehindi.

² Ranıyo nımeħünou ńgınındı hamındı werı nahurai sünambeahındı kosı worı ai guguriyahi nımareimbı ranahambo sımongoramındı haya meñgoro.

³ Asu ranıħü hai imami teifı dıdıljarıyoħü ahorø nahurai tüküfe haya munjuambo mamamı aheiwamı nınouyo wakımareandı.

⁴ Ranıyo Yifiafi Aboedî ranai ahei fiambe farıfehü ahandî ḥgoafihü munjuambo ḥgorü-poanımbo ḥgorü-poanımbo hoafınambo wataporımayei.

⁵ Asu Serusarem ḥgoafihü munjuambo hıfı adaburo ranıhündi Suda bıdıfırı Godımbo hohoanımoyeirıhündeimbı ai tükyüahi mamarei.

⁶ Werı nahurai tükümeleyo ra hımborıyei hehi nindou afındı ranai gugurımehindi. Ranıyo asu hımborıyeianı Sisasımbo anıhondümbo-rıhindeimbı nindou ranai wataporımayei ra ahei hoafınambo wataporımayeia hımborıyei hehi mahepuñehindi.

⁷ Asu Sudahündi-mayeı ranai hoafı wataporımbo-marıhündi ranahambo hepünehi hehimbo hoafıyeihı seiya, “Awi nindou ranana munjuambo Garırıhündi-mbayeıyo?

⁸ Sıhırı ana mami ḥgoafihündi-yefıpoanı, ḥga nüngurıhi hehimboyı asu munjuambo mamamı sıheftı hoafınambo wataporımayeia ahei hoafı ra hımborayefa?

⁹⁻¹⁰ Sıhırı ana Partia, Midia, Eram, Mesopotemia, Sudia, Kapadosia, Pondus, Esia, Frigia, Pamfırıa, Isip asu Sairini ḥgoafıkımı Ribia distrik ranambe ḥgoafı adaburo asu Rom, hıfı ranıhündambo nindou-aneftı nda fandıhu anımboeftı.

¹¹ Suda sıhıır-aneftı asu nindou amuri sıheftı Godımbo hohoanımo süngrıhi arıhündi anei, Kritıhündi asu Arebiahündi munjuambo hımborıyefanı God ai ḥgoafihündi moatükünü ramareändi ranahambo sıheftı hoafınambo wataporımbo-arıhündi,” masei.

¹² Asu nindou munjuambo ranai hepünahi afındı hohoanımoyeihı aheıhoarı sımborı hoafıyeyihı seiya, “Nıne moatükünüyo hapondanı nda yahurai tükefeyea?” masei.

¹³ ḥga asu bıdıfırı ai tırıfoefe hoafı-yahündürühı seiya, “Awi aiana wain hoe afındı hamındı sımındeı hehi mamikarı hohoanımo-yeihımbayei,” masahündüręt.

Pita ai hoafı bokamarıhendi

¹⁴ Asu Pita ai Sisasındı hoafı sowandümo homo-rundeimbı 11 ranı babıdımbo nıngomombo puküna hoafıyuhü yahuya, “Wandı wandafı mami, Suda anei asu nindou bıdıfırı haponda Serusaremıhü amarei, se ro ndanı-moatükünü tükefeyo ranahambo hoafayahı nda hımboyangırı kündıhi nımandımbo hımborındeı.

¹⁵ Se hohoanımoyeihıya, nindou nda wain hoe sımındeı hehi mamikarı hohoanımoyeihanei asei, ḥga awi hapondanı ana 9 kirok siambeahanefı.

¹⁶ ḥga ndanı-moatükünü tükefeyo ranana Godındı hoafı hoafıyu-randeimbı Soer hoafımayu süngrı-ane tükefeyo.

¹⁷ God ai hoafıyuhü yahuya, ‘Bıdıfıranambo si ranai akımi tüküfemboyoambe

ro wandi Yifiafi munjuambo nindou-yeiwami koandi-he-heamboyah.

Shei nindowenih nimir asu nimorehi nimir ai Godindi hoafi hoafiyomo-rundeimbi nahurai wataporimbo ndühümboyei.

Shei nindowenih nimir hoarifambori ai ranipoanimbo moatkun yafogoadinambo nahurai hoeindumboemo asu boagiri nindou ai yafogoadi-ndimboemo.

¹⁸ Asu ranisimboani ana ro wandi ratüpurieyi-rihündedeimbi, nimorehi nindowenih yiboboambo, aheiwami Yifiafi koandi-heheanda

Godindi hoafi hoafiyomo-rundeimbi nahurai hoafindeimboyei.

¹⁹ Bidifiranambo si ra nafuimbohunda

ro hepünfeimb moatkun sunambe asu hifihü nafuin-damboyah.

Hori, hai asu hasheimi afindi tükündifemboe.

²⁰ Adükari ai ahandi adükari himboa-mupuimbo-randeimbi si ra tüküfekoate-yoambe animbo

hüfhamindai ai nimbindirir-mindowohü

asu amoamo ai hori nahurai hamburi tükündifimbui.

²¹ Rani-simboani animbo munjuambo nindou ai aheimbo fehefendürimbo hündä

Adükärümbo didibafehindir ranaheimbo aboedambo-ndeandürümbo, mehu.” Joei
2:28-32

²² Pita yahuya, “Israeri-hündi nindou se wandi hoafi nda himborindei. Sisas Nasaretihündi aiana ranipoanimbo nindouyu. God ai shei mbusumo ahandi warisüngu hepünfeimb moatkun ramareandi ra se fífirihindi.

²³ God ai horombo hondü hoafi firamündü shai mburamboyu Sisasimbo shei warihümariri, nga hürütümbe nindou ai nimkeimb karihendeimbi fihi tkoründumo pamariuwura yifimayu.

²⁴ Nga God ai ahambo yifindi asibusi nginindikoate-yoweimb ranambeahindi botimariri. Nimboe sapo yifi ai ngiri ahambo bobohindirimndo.

²⁵ Horombo Defit amboani ahambo yare hoafiyuhü yahuya,

‘Ro hoeirihinan Adükari ai munjuambo si wandifiki mi anüngu.

Ai wandi fikimi nüngumbo wambo ngiri nimir moatkun amboani asibusi ndendir.

²⁶ Ranimboane ro ngusüfoambe aboedi hififiyahühi God ai wambo aboedi moatkun refemboayu ranahambo himboayah.

27 Asu se ḥgiri wambo yifi ambe-ambe rando hiniŋgiñdowandiri.

Sapo se ḥgiri surühoeimbı nindou kafoaro hiniŋgiñmarıwori ra hiniŋgiñdowora yifi ambe-ambe sümberindu.

28 Rananimbo se yaŋiri aboedı nıŋgombo naſi ra yamundo-wandırımboyafi.

Asu se yini mbisafanı ro se-dıbo nımboambo afındı hihifi-hihifi-ndamboyahi,

Buk Song 16:8-11

mehu.

29 "Amongo mam-anemo asu rehi mam-anei, ro siheimbo anıhondümboanahı hoafehanduri, sihefı amoao Defit ai yifi mayuwambo masamboarıhuri. Asu ahanti yifi ambe ranai haponda sihefımbı sowahı anıŋgo ho.

30 Defit ai-ana Godındı hoafı hoafıyu-randeimbı wambo fıfreandı God ai ahambo hoafıyundowohuya, 'Sün̄gunambo sihafı sırambeahındı mami sihafı fondı semındımböhündə ahambo bogorımbondıhini hiniŋgiñdihinımboyahi,' mehu.

31 Defit ai nini-moatkunı tükündıfembo ra fıfreandühı wataporımbı-randühıya, 'God ai ḥgiri ahambo yifiyeimbıyei ḥgoafıhü hiniŋgiñdiri, asu ḥgiri yifi ambe-ambe sümberindu,' mehu. God ai ahanti nendambo aboedambo-fendürımbı Krais yifihündı botımarırı ranahamboyu wataporımbı-marandı.

32 Sisasımboyo God ai yifihündı botımarırı. Munguambo ro hoeirıhu hohu ranahamboane wataporımbı-arıhundi.

33 Sisasımbı God ai sünambe serümündü hafu hiniŋgırıranı ahanti warıhondı waranı mbamarü. God ai horombo hoafımayu sün̄gu Sisasımbı Yifiafi Aboedı masagado, ranıyo asu Sisas ai sihefıwamı koamafoareandı, ran-ane haponda se hoafı hımborıyei asu hoeirıhi arıhundi.

34-35 Defit ai moai sünambe hafu Sisas ramefiyu nou, ḥga ai hoafıyuhü yahuya, 'Adükari ai wandı Adükarımbı hoafıyundowohü yahuya,

"Se wandı warı honduni nımandıfi ḥgafımbı
asu sihafı hürütümbe ra sihafı hoarehi hiniŋgiñdihıheapuranı se hıbadapuri-mboyafi,"' mehu. *Buk Song 110:1*

36 Ranımbıane Israer nindou munguambo se nda ndondıhi fıfrındıhindı. God ai Sisas se nımi keimbı karıthendeimbıfıhi tıkorıhomondei pamarıhorı ranahambo Adükarımborırı asu ahanti nendambo aboedambofembo nindoumborırı kafoarırı hiniŋgiñmarırı," mehu.

37 Pita ai ranı hoafı ra wataporımbı-maranda nindou afındı ranaheimbo ḥgusüfoambe horımareandıra bıdifırı

amuri Kraisindi hoafi sowandumo homo-rundeimbi-babidimbo ahamumbo duderihipuruh seiya, "Asu nini nününgu-mandihunda?" maseiamboyu.

³⁸ Asu Pita ai simbori hoafiyundüruh yahuya, "Munjuambo mamami se sihei moaruwai hohoanimo ra hiningindih hehi simbori hohoanimo süngrundihinduh Sisasindi ndürinambo hundüründeian animb God ai sihei moaruwai hohoanimo ra amboawi mbüsümbui. Ranisüngrundihindan animb God ai siheimbo Yifiafi Aboedi dagadürümbui.

³⁹ God ai Yifiafi Aboedi saimbo hoafi firamündü masihendi ranana se, sihei nimori asu süngrundi nimori hondü siheimbo munjuamboyo. Rani-moatkuni ranana nindou munjuambo God ai wand-anei yahundüreimbi aheimbo hoafiyu masihend-ane," mehu.

⁴⁰ Pita ai amuri bidifiri hoafi ranifihi pare haya wataporimbo-marandi. Ai hütihof-yupuruh yahuya, "Se hibadihümbo, nga nindou moaruwai hohoanimoyeiri-hindeimbi ranibabidimbo moaruwaimbo-ndahimboei."

⁴¹ Pita hoafi wataporimbo-marandi ranai nindou afindi ranaheimbo ngusüfoambe botimareandüra hundürümaye. Rani-simboan 3,000 nindou-yei Sisasimbo anihondümbo-rihindeimbi horimbodidi ranifihi pamareandi.

⁴² Nimorehi nindowenih ranai ranihü Sisasindi hoafi sowandumo homo-rundeimbi-yomondi yamundihoafi himboriyeih bidifiri wandaft ranaheimbo fehefendürimbohunda sesi mamti sahusih Godimbo didibafiyahi marihundi.

Sisasimbo anihondümbo-rihindeimbi ai mami hohoanimo süngrundihindi

⁴³ Sisasindi hoafi sowandumo homo-rundeimbi-yomondi warisüngu God ai hepünfeimb moatkuni ramareanda nindou afindi ranai yihimboyeih ahinimariori.

⁴⁴ Sisasimbo anihondümbo-rihindeimbi nindou ranai mamühiyahi nimoreimbo mamami ahei napo ra ahei mamühü nahuraimayo.

⁴⁵ Ai ahei hifi asu napo ra nindou ngorümbo sehinduh ranifihi ndi kak sahümundi hehi kak ra nindou napokoateyeimbimbo sehi marihundi.

⁴⁶ Munjuambo si Godindi worambe gugureahi marihundi. Asu ai ahei worambe gugureahi nimoreimbo sahusi rihinduh aheimayo napo ra nindou ngorümbo ngusüfoambe hihifi-hihifi kapeihü sehi marihundi.

⁴⁷ Nindou ranai mun̄guambo si Godimbo aboed-ani sei ho-hoan̄moyeia asu mun̄guambo nindou ranai aheimbo h̄ihifī-h̄ihifī-yahündür̄i mar̄hünd̄i. Mun̄guambo si Adükari ai nindou b̄idifīr̄i semündündüra asu Sisasimb̄o an̄hondümbo-r̄ihindeimb̄i nindou ranai af̄nd̄i saf̄ tüküfe marand̄i.

3

Pita ai nindou mami t̄ijari moaruwaimbü aboedimariri

¹ Mami n̄imbambeah̄i Pita ai Son-d̄ibombo d̄idibaffembohünd̄a Godind̄i wor̄na mahüfan̄t̄.

² Ran̄yo gin̄ir̄i yipuri Aboed̄i Yipuri sei ar̄ihünd̄ ran̄ik̄imi nindou t̄ijari moaruwaimbü mamaruwa hoeimariner̄. Ahand̄i t̄ijari ra hond̄i ai yahurai wakir̄imind̄ hayamboyō mun̄guambo si gin̄ir̄i naftambe ran̄ik̄imi sahor̄imindei hei h̄in̄ingir̄ihoran̄ n̄imarümbo n̄imoreh̄i nindowenih̄ Godind̄i wor̄na heian̄ kak̄ moako-moakoyu-marand̄i.

³ Nindou ranai hoeireandane, Pita ai Son-d̄ibombo Godin̄idi wor̄na mahüfandamboyu kak̄ moakomayu.

⁴ Pita weimbo Son ai ahambo h̄imboar̄i par̄iner̄ n̄imbafan̄imbo safan̄iya, "Ȳihoeh̄imbo sowana h̄imboyaf̄i," masafandamboyu.

⁵ Nindou ranai ahafan̄imboya wambo kak̄ saimbo-mbayafan̄i yahu haya h̄imbomayu.

⁶ Nga Pita ai hoaf̄iyundowohü yahuya, "Ro moai kak̄ s̄hambo saimbo sahamind̄ih̄i, n̄ga ro s̄hambo mami-moatükunt̄ ndahan̄in̄imboyahi. Sisas Krais Nasaretihünd̄i ahand̄i n̄gin̄ind̄inambo bot̄yafo hawa haf̄i," mehundo.

⁷ Ran̄yu Pita ai ahand̄i war̄hondü wat̄ijari kik̄ih̄iramündü mbura bot̄marira n̄mehünou ahand̄i t̄ijari asu yim̄ind̄ho ranai n̄gin̄iramind̄wohü bot̄mefiyu.

⁸ Ai hor̄ip̄ir̄ihoei piyu nǖngu mbura muhu. Ai Pita weimbo-babid̄imbo Godind̄i worambe hu nǖngu wakireandühi hohor̄ip̄i-hohor̄ip̄iyu randühi Godimbo adükär-ani mehu.

⁹⁻¹⁰ Mun̄guambo nindou ranai f̄ifir̄ihind̄i sapo nindou ranaiyu Godind̄i wor̄i gin̄ir̄i yipuri Aboed̄i Yipuri sei ar̄ihünd̄i ran̄ik̄imi n̄imarümbo kak̄ moako-moakoyu-marand̄i. Asu hapondan̄i hoeir̄ihoran̄ nindou-mayu ranai hoahoanguhü Godimbo aboed-ani yahu hoaf̄imayua nindou ranai nǖngure-hayamboyō ran̄i-moatükunt̄ ra tükümefeyo sei hehi mahepunahind̄i.

Pita ai Godind̄i worambe hoaf̄i bokamarihend̄i

¹¹ Nindou-mayu ranai Pita weimbo Sonimbo kik̄ih̄rapümünd̄i nǖnguambe n̄imoreh̄i nindowenih̄ af̄nd̄i

ranai hepünəhi hehi Soromonındı yibadı sei arıhündı Godındı worambe ranınambo pıpımayei hei.

¹² Pita ai nindou afındı mahüsü ra hoeireandürı haya hoafıyundürühı yahuya, "Israerıhündı nindou se nımböe hepünehinda? Se nımböe yıhoefımbo hımbaoapoayeı ahafandı ıgınındı asu ai-ana mbumundi nindouwambo mbayafandı nindou ra aboedımarınerı sei hehimboa?

¹³ Abraham, Aisak, Sekop asu sıheft amoao-yeı God ai ahandı ratüpürüyü-randeimbı Sisas ahambo ıgınındı masagado, ıga se hıfokoe-fimbohunda hürütümbe nindou-yeı warıhümarihorı. Pairat ai aboedambo koarıhefımbo hohoanımoyuwane, asu se Pairatımbo seiya, 'Ro moai Sisasımbo aboedambo koarıhefımbo hohoanımoyefı,' ma-sei.

¹⁴ Se moai aboedı sürühoeimbı ranahambo hohoanımoyei, ıga ahambo semündümbo hündı-mayo ranıyo asu yifarıyu nindou hıfokoare randeimbı-mayu ra masahorımındı.

¹⁵ Se nindoumbo koadürümbo-koadürümbo yanrıri nıngombo naftı semındındırı hombo-mayu ra hıfokoamarıhorı ranahamboane wataporımbo-rıhu arıhundi.

¹⁶ Sapo se nindou hoeiarıhorı nda se fífırıhorı, ro Sisasımbo anıhondümbo-arıhoandi ranımboyo nindou tıñarı moaruwai nda aboedımefiyu. Se munjuambo aboedı hamındı tükümfeyuwa hoeiarıhindı ra Sisasımbo anıhondümbofe ranınamboyo.

¹⁷ Amongo-mamı asu rehi-mamı, ro fífırıheandı se Sisasımbo ramarıhorı ra moai sıhei boboagorı nindou ranıbabıdımbo nıñı-moatükunıyo ramarıhindı ra fífırıhindı.

¹⁸ God ai ahandı hoafı hoafıyomo-rundeimbı-yomondı yasımondı süngure hoafıyuhüya, 'Krais ai asübüsındemündü haya yıfındümbeı,' mehu. Ranıyo asu God ai haponda anıhondü ndanı süngure hıñıñıgımareanda tükümfeyo.

¹⁹ Ranımbo-anımbo se sıhei ıgusüfoambe hohoanımo ıgorü süngundi hindühi God sowana hıhırındahi dıdeiyanı anımbo asu sıhei moaruwai hohoanımo ra amboawi mbeyahuamboane. Rananımbo Adükari ai fi hefe nımarımbo si ra koandıherembui.

²⁰ Rawehindi anımbo God ai nindou sıheimbo fehedefürımbo kafoarırı hıñıñıgımarırı Krais Sisas ra, koandıherembui.

²¹ Sapo horombo ahandı hoafı hoafıyomo-rundeimbı-yomondı yasımondı süngu hoafımayu süngu. Sisas ai sunambe nüngu ıgumbo God ai munju-moatükunı simborı tüküfembo hoafımayu ranambe tükündüfimbui.

²² Horombo Moses yahuya, ‘Nindou mami ro nahurai Godındı hoafı hoafıyorambo Adükarı God ai seambeahındı kaboadırı hınıgnındırımbui. Asu munju-moatkunı ai hoafıyuweimbı ra süngundıhindı,’ mehu.

²³ Nindou Godındı hoafı hoafıyu-randeimbı ahandı hoafı himborıyo süngufekoate-ayeı ana, God ai hıfokoandeira yıfındeimboyei asu nıgırı Israeriyeı sırambeahındındeı.

²⁴ Nindou Godındı hoafı hoafıyomo-rundeimbı Samuer nünguambe peyo haya sıńımbo ahandı wagabe ra munjuambo mami ranı hoafıyo wataporımboru homombo asu hapondanambe tükefeyo.

²⁵ Se-ana Godındı hoafı hoafıyomo-rundeimbı ahamundi ahuirı mam-aneı. Asu God ai sıhei amoao mami-babıdımbo hoafı fıramündü masıhendı ra sıheimbo-hündamboane. Ai sıhei ape Abrahamımbo hoafıyundowohü yahuya, ‘Sıhafı ahuirı ranahambo süngunambo anımbo munjuambo nindou ndanı hıfıhü anıboadei ranaheimbo aboedi-aboedi-ndıheandırı-mboyahi,’ mehu.

²⁶ Sıheimbo aboedi-aboedifendüra sıhei moaruwai hohoanımo hınıngıfembohunda God ai weangurühı ahandı ratüpuriyu-randeimbı Sisas sıheimbo sowahı koamarıherü,” mehu.

4

Pita weimbo Sonımbo kansırındı himboahü papi hoafımarupırı

¹ Pita ai Son-dıbo nımorehı nindowenihımbo wataporımborı-nandırıhı nımbafandambe, Godımbo sesı sıhou-rundeimbı-yomo, ami Godındı worı hıfandırundeimbı-yomondı bogorı-yomo asu Sadyusi-yomo ai aheimbo sowahı hafomo tüküme fundı.

² Ahamumbo nıgusüfoambe moaruwai marapuri ra sapo Kraisındı hoafı sowandıfanı hafanı-rınandeimbı ranai nindoumboya, Sisasındı nıgınındınambo yıfıhündı botındahimboyeli hoafı ra yamundi-marıneanda ranımboyo ahafanımbo nıgusüfoambe nıgınındı-marupırı.

³ Suda-yafe bogorı nindou ranai Pita weimbo Sonımbo kıkıhırupındımo houmbo papi-hoafıyopırımbo mehomo. Nıga asu nımbıfembo yangırı-mayoamboyo sümbo papi-hoafıyopırımboane yahomo houmbo karabusambe hınıngımarupırı.

⁴ Pita, Son ai wataporımborımarıanda nindou afındı ranai hoafı wataporımborımarıandı ra himborıyeı hehi Sisasımbo anıhondümbo-marıhındı. Nindou ahafandı hoafı himborıyeı hehi anıhondümbo-marıhındı ranana 5,000-yeı.

⁵ Süngunambo ḥgorü sinambo Suda-yei hifandırundüreimbi, bogorı nindou asu ahinümbi hohoanimo yamundu-rundeimbi ai Serusarem ḥgoafihü mafandundi.

⁶ Godimbo sesi sihou-rundeimbi, Anas, Kaiafas, Son, Areksander asu munjuambo Godimbo sihou-rundeimbi-yomondi fikiminindi ai-amboani ranihü mafandihindi.

⁷ Ai Pita weimbombo sowapündümo ahamundi himboahü hiningirupirri houmbo düduripirühü yahomoya, "Se niginindinamboyō ranī-moatükuni ra ramarī-neanda?" mehomondamboyu.

⁸⁻⁹ Pitandi fiambe Yifiafi Aboedı ranai tüküfehüyo sımborı hoafiyupurühü yahuya, "Hifandı-rundeimbi asu bogorı nindou, se nindou tıñarı moaruwaimbü ranahambo aboedi moatükuni ramarıhoandi ranımboyō yihoehimbo düduwefundi? Asu düdi aboedımarirı yahomomboemo yihoehimbo düduwefundi?

¹⁰ Refe ana ro hohoanı moyehanı munjuambo se-anemo asu Sudahünd-anei nda fífirindihindi, nindou ranai ana Sisas Nasaretihündi ahandı ndürinamboyu aboedi tükümeiyu. Se nı̄mı̄ keimbi karıhendeimbi fihi tıkorıhorımındı pamarıhorı, ḥga asu God ai yıfıhündi botımarırı. Nindou ndanai tıñarı moaruwaiyusi, ḥga Sisasındı niginindinambo aboedıfi haya haponda sıhei wagabe ndanüngu.

¹¹ Sisas ai ana,
'Kambohoanı worımboru-rundeimbi nindou ai ambe mehomoysi,
ṅga asu worı niginemindımbohunda bogımondi kambohoanı noumbofi tükümeiyu.'

Buk Song

118:22

¹² Sisasımbo yangırıyo hıfı ndanihü God ai nindou aboedambofembo niginindi masagado. Ahandı süngu anımbo sıhırı aboedambo-ndahumboyefi asu ai yangırı anımbo nindou aboedambo-ndeamunımbui," mehu.

¹³ Suda-yafe bogorı nindou ranai fífirundi Pita weimbo Son ai moai skuri-yafanı, ḥga moanındı nindouyafanı yihimbokoate-wataporı-mayafandamboyo nindou ranai mahepuñafundi. Ranıyo horombo Sisas babıdımbo hoahoango moarundi ra ai fífirımarundi.

¹⁴ Nı̄mboe sapo nindou aboedımarinerı ranai ahafandi fikimi manünguwamboyo asu ahafanımbo nı̄nī akıdouamboani hoafıkoate-memo.

¹⁵ Suda-yei bogorı nindou ranai hoafımemonda Pita ai Son-dı̄bo tüküyafıne hena mahafanı. Ai hafandanıyo bogorı

nindou ranai n̄marimombo ahamundihōarī bogo s̄imborī nduwurimefundi.

¹⁶ Ai hoafiyomondühī yahomoya, “Nindou ndanahafanimbo n̄ni nününgu-mandihupira? Munguambo nindou Serusarem ngoafihündi ai fifirihindi sa po ai hepünfeimbī moatükunī ramarineandī ra. Nga ranī wambo asu s̄ihirī ngirī dīdīmondefuhī wanī mbisefī.

¹⁷ Nga ranī hoafī ra munguambo nindoumbo goago wakinde-amboembohündā yowanī mbisefomboane. Yowanī mbisefanī animbo nindoumbo Sisasındī ndürī ranahambo wataporimbo-yondürīkoate-mbeyafandamboane,” mehomō.

¹⁸ Ai asükaiyomo mīngiyomo hūrihaupirī houmbo yahomopirīya, “Se yowanī Sisasındī ndürī ranahambo nindoumbo wataporimbo-yondürī asu yamundifendürīrapoani,” mehomō.

¹⁹ Nga asu Pita ai Son-dībo s̄imborī hoafiyafandühī safanīya, “Nīne-hohoanīmo God ai yifirayu ra se türüboadundi. Ro s̄hamundi hoafī sün̄gu-mandihoyo asu Godindī hoafī sün̄gu-mandihoyo?

²⁰ Sapo ro nīne-moatükunī hoeirīho asu hoafī hīmborīye marīhoandi ranahambo wataporimbo-hündambo ngirī ro yafambe kīkīhī-ndīhoamīndehi,” mehu.

²¹ Ai moai ahafanimbo karabusi-fepirīmbo nafī fifirundi, sa po nindou munguambo ai hepünfeimbī moatükunī ramarineandī ranimbo Godimbo adükär-ani seiħū wambo. Ranīyo Suda-yei bogorī nindou ranai Sisasındī ndürī ranahambo wataporimboyo asu nindou yamundiferambo nginindī hamindī yowanī yahomo mburumbo asükai aboedambo koamarīhaupiri.

²² Nindou hepünfeimbī moatükunī rarīneandühī aboedīmarinerī ranana 40 hīmbanī ngasünde-andeimbīyu.

Anīhondümbo-rīhindeimbīyei dīdībaſīfe hoafī

²³ Suda-yafe boboagorī ranai Pita weimbo-babidimbo hoafī dīdīboado-marundi. Ranīyafanī ranīhündambo ai mami anīhondümbo-rīhindeimbī aheimbo-so hīhīreafīne hafanī Godimbo sīhou-rundeimbī bogorī asu Suda-yafe boboagorī wataporimbo-marundi ra wataporimbo-marīnandi.

²⁴ Sisasimbo anīhondümbo-rīhindeimbī nindou ranai ranī hoafī ra hīmborīyei hehi munguambo Godimbo dīdībaſīyeihī seiya, “Adükari serandi hīfī, sünū, sīriwara asu mun̄gu-moatükunī ranambe engoro ra nafīmarandi.

²⁵ Horombo yīhoefī amoao Defit sīhafī ratüpurīyu randeimbīmbo Yifiafī Aboedindī sün̄gu se hoafiyafühī safiyya, ‘Nīmboe munguambo hīfīhündī nindou ra nginindayeī?

Asu n̄imboe nindou ranai ɳgusüfo hohoanimo-koate
hoafı firarihümündi?

²⁶ Hifinindı adükari boboagorı nindou ranai
yifiariimbo yahomo houmbo guguriyafu hoafı
firarindümo.

Ran-ane hifandı-rundeimbı boboagorı ranai
Adükari asu Krais nindou aboedambofembo kafoarırı
hiniŋgiimarırı

ahafanıimbo hifinambo-fepirıimbo hoafı firarindümo,
masafı. *Buk Song 2:1-2*

²⁷ Herot, Pondius Pairat, Suda-yafe ndıfo asu Suda
ai Serusarem ɳgoafıhü mamühıyahi Sisas Krais
sıhafı ratüpuri, ratüpuriyu-randeimbı se nindoumbo
aboedambofembo kafoarıwori hiniŋgiimarıwori
ranahambo hoafı fımarihümündi.

²⁸ Nindou ndanai ndanı-moatkünü ramarıhindı ra sıhafı
yifırı sün guyo, sa po se horombo sıhafı ɳginindınambo hoafı
firandıfuhı ndanı-moatkünü nda tükümbıfeyo-wamboane
saftı masıhawandı sün guyo.

²⁹ Asu haponda Adükari se yıhoefıimbo yıhımbombıyeia sei
hehi hoafı wataporıimbo-marıhündı ra hımborındafı. Sıhafı
ratüpuriyefı-rıhundeimbı yıhoefıimbo fandıhawamunanı
anıimbo yıhımbokoate-sıhafı hoafı ra wataporıimbo-
ndıhumboane.

³⁰ Asu se sıhafı warı anġünümbe nendıyei-wamı
nandowandürani aboedındahinduhı Sisas sıhafı
ratüpuriyu-randeimbı ahandı ndürı sün guyu hepünfeimbı
moatkünü ratüpurindafı.”

³¹ Ai rarıhi Godıimbo dıdıbaftıyei kıkırıhümündianıyo,
worı guguriyahi nımareimbımayo ranai yabadımarandı.
Ranıyo Yifiafı Aboedı ranai ahei fiambı tüküfehüyo
yıhımbokoate Godındı hoafı ra wataporıimbo-marıhündı.

*Sisasıimbo anıhondümbo-rıhindeimbıyafe fehefe
hohoanımo*

³² Muŋguambo anıhondümbo-rıhindeimbı ranai
hohoanımo mamamberıhi hehi mamı hohoanımo
sün guyumarıhindı. Ranıyo asu ahei napo ra moai yıhoefı
yanğır-ane sei, ɳga nindou mamamı ahei napo ra
muŋguambo aheimayo.

³³ Hoafı sowandümo homo-rundeimbı ai God Sisasıimbo
yıfıhündı botımarırı hoafı wataporıimbo-marundi ra
ɳginindıyo. Ranıyo asu God ai nindou ranaheimbo
fehefendürıimbo hohoanımo-yundürühi afındı aboedi-
aboedi-mareandürı.

³⁴⁻³⁵ Nindou afındı ranambeahındı moai mamı ai-
amboanı nıni-moatkünü mbonımboramündü. Nindou
hıfı asu woreimbı-mayei ranai kakıfıhi koarıhehi

mburıhü kakı ra sahümündi hei hoafı sowandümo homo-rundeimbımbı sehinda ai nindou napokoate-yeimbı mbonımbıbo-rıhümündianı yimburundürı marundi.

³⁶ Nindou mami ahanti ndürı Sosep ranıhü manüngu asu ranıyo hoafı sowandümo homo-rundeimbı ai ahambo ıgorü ndürı Barnabas kamafoaruwuri. Ndürı Barnabas ranana ahanti nimindı ra ıgusüfoambe ıgınıramındı randeimbane. Asu aiana Rifai sırambeahındı Saiprusıhündıyu.

³⁷ Ai hıfembüyü hayamboyu hıftı ra kakıfıhi sai mbura kakı ra semündü hu hoafı sowandümo homo-rundeimbımbıbo masagapuri.

5

Ananaias asu Safaira yıfımayafe

¹ Nindou mami, ahanti ndürı Ananaias, ai ahanti nimorehı Safaira-dıbo hıftı bıdıfırı nindou ıgorümbo kakıfıhimbo masabınando.

² Ai kakı ra ahambohunda bıdıfırı masıhenda nimorehı ai-amboanı fıfıreandi. Nga asu bıdıfırı yanğırı semündü hu hoafı sowandümo homo-rundeimbımbıbo masagapuri.

³ Asu Pita ai hoafıyundowohü yahuya, “Ananaias, nimboe Satan ai sıhafı hohoanımoambe nimarümbo Yıfıafı Aboedı ranahambo wosıhoafı-randühı kakı hıftı-hündı masowandıfı ra bıdıfırı dıbonapı-marowanda?

⁴ Se hıftı masawandı ra sıhafı hohoanımo yangorıyo, asu kakı masowandıfı ra se nıni-moatkunı refemboayaftı ra sıhafı hohoanımo yanğırıyo. Nga asu nimboe se rasıngumarowanda? Yıhoefımbo-yopoanı wosıhoafı hoafımayafı, nga Godımboyo wosıhoafı hoafımayafı.”

⁵⁻⁶ Pita ai hoafımayuwa Ananaias ai hıhımborı-yuhündıamboyu yıftı pımayuwa akohoandi nimori ai ahanti fi-nımoko ra hoearınambo hımondiwuri sowarındümo homo dıbonapımaruwuri. Ranıyo nindou afındı ranai ranı hoafı ra hımborıyei hehi yıhımbomayeı.

⁷ Ahanti nimorehı ai ranı-moatkunı ramefeyo ra moai fıfıreandi, ranıyo ıgımı awa hohayamboyowane, ai asükai maho.

⁸ Pita ai ranahambo düdureändühı yahuya, “Se hoafıyafındırı, hıftı-hündı kakı masowandıfe ra ndearamboyowai?” mehuamboyı. Asu sımborı Safaira ai hoafıyowohü yahoya, “Yıni, ra ndearıyo,” mehoamboyı.

⁹ Asu Pita ai ahambo sımborı hoafıyundowohü yahuya, “Se nimboe sıhafı nindowenihı-dıbo Adükarındı Yıfıafı ranahambo refe hoeifembo hoafı fımarındıfea? Hoeiro, nindou sıhafı nindowenihambo hıftıkamaruwuri ranai yipurıkımı anıngomo. Asu sıhambo amboanı

ndowandümönini ḥŋomo hifī kanduninimboemo,” mehuamboyō.

¹⁰ Hoafī n̄iŋgoambe Safaira ai Pitandi yirikimī peyo yifīmayo. Ranīyo nindou akohoandī ranai sifomo hoeirunda yifīmayowamboyō sowandūmo homo ahandī nindowenihandī fikimī hifī kamarundi.

¹¹ Ranīyo Kraisindī nendi-yei asu amuri b̄idifīri ranīyei ranī hoafī ra himborīyei hehi yihimbomayei.

Hoafī sowandūmo homo-rundeimbī ai hepünifeimbī moatükuni ramarundi

¹² Hoafī sowandūmo homo-rundeimbī ai nindou-yei mbusūmo hepünifeimbī moatükuni ramarundi. Ranīyo anihondümbo-rīhindeimbī nindou ranai Godindī worambe Soromonindī Yibadi sei arihündī ranīhü gugurimehindi.

¹³ Nindou b̄idifīri ranai moai ai-babidimbo fandihindi, ḥŋa ai aheimbo ahinimayei.

¹⁴ Ranīyo n̄imorehī nindowenihī afīndī hamindī ranai Adükārimbo anihondümbo-rīhindühī, asu weanguruhī anihondümbo-rīhindeimbī maniboadei aheifīhī pamarīhindi.

¹⁵ Ranīmbo-hündamboyō nindou ranai aŋgünümī nendi fufurīhümü-ndindürī hei nafti hohü fondiwami asu hoaparī foasīhi hehi kurīmarīhindürī. Ai hohoanīmo-yeihīya, Pita ai ḥŋu ḥŋasündeandanī hüfīhamindīnambo ahandī hüfīhamindīhündī yifiafī ranai boakimbi foareanda sei hehi.

¹⁶ Serusarem ḥŋoafīkīmī ḥŋoafī adaburo ranīhündambo nindou afīndī ranai aŋgünümī asu moaruwai nendi n̄imareimbī fufurīhümü-ndindürī tükümehindi. Ranīyo nindou muŋguambo ranai aboedīmehindi.

Suda-yafe bogorī ai hoafī sowandūmo homo-rundeimbīmbo yowanī mehomopuri

¹⁷ Hoafī sowandūmo homo-rundeimbī ai ranī-moatükuni ra ramarunda Godimbo s̄ihou-rundeimbī ai Sadyusibabidimbo ḥŋinindī-memo.

¹⁸ Ranīyo ahamumbo kīkīhīripundūmo mburumbo karabusambe hīnīŋgīmarupuri.

¹⁹ Ḫŋa asu n̄imbokoani Adükārīndī sūnambeahindi nendi ai karabus worī yipuri ra sübūdīmarīhenda tükümfundi. Ranīyo sūnambeahindi nendi ranai hoafīyuhü yahuya,

²⁰ “Ngomo Godindī worambe n̄iŋgomombo n̄imorehī nindowenihimbo s̄imborī hohoanīmo ranahambo wata-porimbo-ndundürī,” mehpupuri.

²¹ Ranīyo hoafī sowandūmo homo-rundeimbī ranai ranī hoafī ra himborī-yomo houmbo Godindī worīna

siambe hondü homo nimorehı nindowenihımbı yamundi-marundürı.

Godımbı sıhai-randeimbı ai ahandı wandafı-babıdimbo tüküyafundühi-yomo Suda-yei kansır asu bogorı hondü ahamumbo guguri-fe wataporımbı hoafımemo. Ranıyo nindou bıdıfırı hoafı sowandümo homo-rundeimbımbı karabus worambeahındı sepurımındımbı koamarı-houpuri.

²² Nga asu nindou ranai homo hımboyomondane, hoafı sowandümo homo-rundeimbı ranai karabuś worambe moai nımarımo. Ranıyo hıhıriyafu homo Suda-yei bogorı ranahamumbo hoafımemopuri.

²³ Ai homo hoafıyomondühi yahomoya, “Karabus worı yipurı ra paru mburumbo karabus hıfandırıru-rundeimbı ai yipurı hıfandu manıngomo. Nga asu yipurı sübüdıhoehü hımboyefane, worı yanğırı mafondaro,” mehomo.

²⁴ Karabus worı hıfandırıru-rundeimbı-yomondı bogorıyu asu Godımbı sesı sıhou-rundeimbı-yomo ai ranı-moatükuni ranahambo nününjufemboyo yahomo houmbo afındı ho-hoanımo-memo.

²⁵ Nindou mami ranai süni hoaffiyupürühi yahuya, “Hımborıyomo, nindou se karabusımarüpırı ranana Godındı worambe nimorehı nindowenihımbı yamundundürühi mbanıngomo,” mehu.

²⁶ Ranıyo bogorı-mayu ranai ratüpuriyomo-rundeimbı sepurımündü haya homo hoafı sowandümo homorundeimbı ra masıwapundümo. Nga asu nindou yamundi-marundırı ranaheimboya, “Yıhoefımbı nımoeinambo ndıhümunımboyei,” yahomo houmbo moai nını nününjurgüpürı.

Hoafı sowandümo homo-rundeimbı ranai yıhombokoate-kansırımbı Godındı hoafı wataporımbı-marundi

²⁷ Karabus hıfandırudeimbı nindou ranai sowapurındümo homo guguriyafu wataporımbımarundi ranambe Suda-yei bogorı-yomondı hımbaoahü wagabe hıningımarupuri. Godımbı sıhai-randeimbı ai düdereapurühi yahuya,

²⁸ “Ro sıhamumbo nimorehı nindowenihımbı nindou ranahandı ndüri ranahambo wataporımbı yowanı maseftı. Nga se wataporımbı marunda munjuambo nindou Serusarem ngoafıhü ranai sıhamundi hoafı ra hımborımayei. Ran-ane se yıhoefımboya, se-rurı nindou ranahambo hıfokoamaruwuri yahomo houmbo papıhoafarımuni,” mehomondamboyu.

²⁹ Asu Pita ai hoafı sowandümo homo-rundeimbı bıdıfırıbabıdimbo nıngomombo sımborı hoaffiyupürühi yahuya,

“Ro Godindī hoafī yangiri anīmbo sūngundihumboyefī, n̄ga n̄giri hifī ndanīhündambo nindou-yei hoafī ana sūngundiħundi.

³⁰ Se Sisasimbo n̄imi keimbī karīhendeimbīfīhi t̄koründümo parūwurī mburümbo hifokoa-marūwurīyosi. N̄ga s̄heft̄ amoao-yei God ranai yifħündi bot̄marirī.

³¹ God ai sūnambe serümündi hafū ahanti warīhondū waranī nindou s̄heft̄imbo aboedambofembo bogorīmborirī hīnīngīrira anūŋgu. Ahanti sūngu anīmbo munjuambo Suda ai moaruwai hohoanīmo hīnīngī-ndīhindūhī aboedi hohoanīmo sūngundiħinda ahei moaruwai hohoanīmo ra amboawi mbüsumbui.

³² Ranī-moatkunī God ai ramareandi ra hoeirīhu hoahu anīhond-ane seft̄ wataporīmborīhu arīhundi. Asu Yifiafi Aboedi ai-amboani anīhond-ane yaho arandi. Asu munjuambo nindou dīdīyei Godindī hoafī sūngurīħinda ranaheimbo Yifiafi Aboedi sagaduri arandi,” mehu.

Gamarier ai kansirimboya hoafī sowandümo homorundeimbīmbo hīnīngīrou-safīndüpuri mehu

³³ Pita ai ranī hoafī ra hoafīmayuwa Suda-yei bogorī nindou ranai n̄giñindīyomondūhī hoafī sowandümo homorundeimbī ranahamumbo hifokoeferurīmbo hohoanīmo-memo.

³⁴ N̄ga guguriyafu wataporīmbomarundi ranambe ahīnūmbī hohoanīmo yamunde-randeimbī nindou Farisihündi mamī ahanti ndürī Gamarier ahambo ahīnīyei rīħudeimbī manūŋgu. Ranīyu hoafī sowandümo homorundeimbī ranahamumbo guguriyafu wataporīmbomarundi ranambeahindi akidou tükümbeafundi mehu.

³⁵ Hoafī sowandümo homorundeimbī ranai botīyafu houmbo homondane Gamarier ai kansir ranahamumbo haofīyupurūhī yahuya, “Israer nindou se ranī-moatkunī ra hohoanīmondīmo hoeindundūhī anīmbo randundi mehupurī.

³⁶ Se Tadius tüküfi manūŋgu ra fīfirundai. Ai hoafīyuhü yahuya, ‘Ro adükari bogorī nindou-anahī,’ mehua 400 nindou ahambo sūngumaruri. N̄ga ahambo gafman ai hifokamarīwura ahambo sūngururū-rundeimbī ai fe-fondūhī ahamundi ratūpurī ra hīnīngīmarundi.

³⁷ Asükai sūngunambo gafman ai ndürī semīndambe Garirihündi nindou mamī ahanti ndürī Sudas amboani gafmani-babidi yifiarīmbo nindou bīdīfīri masepurīmündu. Ai ahambo sūngururū-rundeimbī masepurīmündu, n̄ga ahambo hifokoa-marīwuramboyo ahambo sūngururū-rundeimbī ranai mafefoundi.

³⁸ Ranımbóane ro haponda sıhamumbo hoafehapurı, Se nindou ndanahamumbo nıñi nünüñgu-fepurıpoani. Ranımoatükuni ai rawarundi ra hıftı ndanıhündambo nindou-yomondı ratüpuryo ana, ıgırıaboedindo.

³⁹ Asu ranı-moatükuni ra Godındı-mayoayo ana, se ıgırı yowanı mbısimo kıkıhi-ndüpürindümo. Rawarundi ana, se God-babıdımbo-anemo yifiar-ayomo,” mehuamboemo.

⁴⁰ Suda-yafe bogorı ranai Gamarierindi hoafı süngurunduhı hoafı sowandümo homo-rundeimbımbı moatükuni ai rawarundi ra hıftı ndanıhündambo nindou-yomondı ratüpuryo ana, ıgırıaboedindo.

⁴¹ Ranıyo hoafı sowandümo homo-rundeimbı ranai hıhıfı hıhıfı kapeihı mahomo. Sapo God ai ahamumbo Sisasındı sünguna tıñırıfo masagapuri ranımbı.

⁴² Ranıyo munjuambo si Godındı worambe asu nindou-yei worambe homo aboedi hoafı yamundi-rundürühı nindou ranaheimboya, Sisas Krais ranana God ai ahandı nendambo aboedambo-fendürımbı kafoarırı hıñıñgi-marirani, mehomo.

6

*Hoafı sowandümo homo-rundeimbımbı fehefembo nindou
7 kafoaru hıñıñgiimarupuri*

¹ Ranı-sımbóani süngurıhindeimbı ranai afındı hamındı tükümehindi. Ranıyo asu süngurundeimbı Grik hoafı hoafımbı ai Aram hoafı hoafımbı ranahamumbo ıgnıñdımarundürı. Ai yaru hoafıyomonduhı yahomoya, “Munjuambo si sehündı nindou sesikoate-yeimbı ranaheimbo farıhehindürı arıhündı, ıga nımorehı kai rohündı ranaheimbo ana moai farıhehindürı rıhündı,” mehomo.

² Ranıyo hoafı sowandümo homo-rundeimbı 12 ranai munjuambo süngurıhindeimbı mborai yahomo hürıhoundürı houmbo hoafıyomonduhı yahomoya, “Asu ro Godındı hoafı bokarıhefe ra hıñıñgihefe hefe sesi yimbufe ana, aboedi hamındıyopoani.

³ Ranımbóane wandafı mamı se sıheiambéahındı nindou 7 ndofe fıfırihefe hohoanımo asu Yifiafı Aboedi ahamundi fiambı nımarıpureimbı kaboadu hıñıñgiindüpuri. Rananımbı sıhırtı ranı ratüpuri ra hıfandımbı ahamumbo hıñıñgiindıhu-purımbóane.

⁴ Rananımbı asu ro nindoumbo Godındı hoafı yamundihe asu dıdıbafıhefe ra randıhumboane,” mehomo.

⁵ Muñguambo nindou ranai ranı hohoanımo ranahambo yifirımayei. Ranıyo Stifen ıgınındı anıhondümbole haya Yifiafı Aboedı ahandı fiame adükarı nımaroweimbıyu, Firip, Prokorus, Nikanor, Timon, Parmenas asu Nikoras Suda-yafe ndıfohündı ahei rotu sünğureandeimbıyu.

⁶ Nindou ranahamumbo hoafı sowandümo homorundeimbı-yomondı hımbaoahü hıniñgımarupurı. Ranıyo ranı ratüpuri ra refembohündı kafoefe hıniñgıfembo ahamundıwamı warı nandu houmbo dıdıbaftımfundi.

⁷ Ranıyo Godındı hoafı ranai muñguambo hıftı hoahoangotüyü Serusaremıhü nindou sünğurıhindeimbı ranai adükarı tükümehindı. Ranıyo asu Godıimbo sıhourundeimbı afındı ranai hoafı ra hımborıyomondühı anıhondümbo-marundi.

Suda ai Stifenıimbo papı-hoafımaruri

⁸ Stifenıimbo God ai aboedı-aboedırırıhı ıgınındı masagadowa nımorehı nindowenihıyei mbusümo hepünıfeimbı moatkunı yare marandi.

⁹ Asu Suda-yafe rotu, moanı ratüpuraıbeahındı aboedambomehindi sei arıhündı ranambeahındı nindou bıdıfırı ranai tüküyafı Stifen babıdımbo hoafınambo sımborı hoafı-memo. Aiana Sairini, Areksandria ıgoafı asu Sisiria, Esia profens hündı-yomo.

¹⁰ Nga asu Yifiafı Aboedı ranai Stifenıimbo farıheruhı ahandı hoafı ranai ıgınındıyo haya ndorıhoeimbı-mayoia moai ai-babıdımbo hoafınambo sımborı-sımborı-yomo.

¹¹ Ranıyomo nindou bıdıfırırambo dıbo hüti-hüti-marüpuri ho hoafıyowohuya, "Ro hımborıyefanı Stifen ai Moses asu Godıimbo tırıfoefe hoafımayu," yahombo.

¹² Ramehomo-ndamboyı Suda-yafe boboagorı, ahıñumbı hohoanımo yamundu-rundeimbı asu nindou muñguambo aheimbo ıgusüfoambe moaruwai-marandırı. Ranıyo homo Stifenıimbo kıkıhırundümo houmbo Suda-yafe boboagorı-yomondı fandıfe hoafı fıtırıfe ranambe sowaründümo mahıfomo.

¹³ Ranıyo nindou bıdıfırı sowapurındümo hıniñgımarupuri tıkefehefe Stifenıimbo wosıhoaforıyuhuya, "Nindou ndanai ana Godındı worı asu Mosesındı ahıñumbı hohoanımo ranahambo tırıfoefe hoafımayu."

¹⁴ Ro hımborıyefanı ai hoafıyuhı yahuya, 'Sisas Nasaretıhündı ai worı nda bırıboade mbunda asu Mosesındı hohoanımo horombo sıhefımbı masendi ra ıgorü-sünğundeambui,' mehu," mehomo.

¹⁵ Muñguambo nindou hoafı fıtırıfembo gugurımfundi ranai Stifenındı ıgusümbıorambe hoeirundane, ahandı

ŋgusümboarɪ ranai sünambeahındı nendi-yomondı
ŋgusümboarɪ nahuraimayo.

7

Stifen ai kansırıimbo hoafɪ bokarımarihendi

¹ Godıimbo sıhai-randeimbı adükari bogorɪ ranai Stifenıimbo düdurirühɪ yahuya, “Ndani-moatkunı wataporıimbo-arundi ra anıhondüyo?” mehuamboyo.

² Asu sımborɪ Stifen ai hoafiyuhü yahuya, “Amongo mam-anemo asu ape mam-anemo, awi se wandi hoafɪ hımbori-yomo. Sıhefɪ amoao Abraham ai Haran ngoafınambo hokoate Mesopotemia hıfıhü nünguambe Adükari God Ngıñindeimbı ranai ahambo-o tükümeifiyu.

³ Ranıyo God ai hoafiyundowohü yahuya, “Sıhafɪ hıfɪ asu fıkımınındı hınıngındo hawa ıgorü hıfɪ ro nafuindahanı ranınambo ıgafɪ,” mehundo.

⁴ Ranıyo Abraham ai Kardia hıfɪ hınıngıre haya hu Haran ngoafıhü manüngu. Asu ahandı afındı ai yıfımayuamboyo God ai koamarıheira haponda se anıngomo ndanıhü hıhırfı sünı manüngu.

⁵ God ai moai Abrahamıimbo hıfɪ ra akıdou-amboanı kıkıreando. Nga Abraham ai nımorıkoate-yuambe God ai hoafiyuhüya, “Hıfɪ nda ndahanınanı sıhafɪ nımorı asu ahıuirıhoandı ahei hıfındıimboe,” mehundo.

⁶ God ai Abrahamıimbo ndare hoafiyundowohü yahuya, “Sıhafɪ ahıuirıhoandı ranai hıfıkoate-ndei hehimbo ıgorü nindou-yei hıfıhü ıgei nımboeimboyei. Rananıimbo nindou ranı hıfıhündı ranai 400 hımbanı aheimbo moanı ratüpürüyei rıhündedeimbımbo ndıhindürühı moaruwaimbo-ndıhindürıimboyei.

⁷ Nga asu sünjunambo ana nindou dıdıyei aheimbo moanı ratüpürüyei rıhündedeimbımbo-arıhindürı ranaheimbo tıñırıfo ndahandürıimboyahi. Asu sünjunambo ahei nımorı ai ranı hıfɪ ra hınıngındıhi hehi ndühı dıdei wambo ıgusüfo pandıhindırıimboyei.

⁸ Fıhoearı kefe tırıhefe hohoanımo ra God ai Abrahamdıbo hoafı firamündı masıhendi. Ranıyo sünjunambo Abraham ai ahandı nımorı Aisakıimbo 8 siyuambe fıhoearı kari tırımarıherü. Aisak amboanı ahandı nımorı Sekopıimbo hoearı kari tırımarıherü, asu Sekop amboanı ahandı nımorı 12 sıhefɪ amoao mamı ahamumbo ramareapuri.

⁹⁻¹⁰ Sekopındı nımorı apodoho mamı-memo ranai ahamundı akıdı Sosepıimbo yıboaruko-rüwurühı-yomo Isıpınambo moanı ratüpürüyo randeimbı nindoumbo-fembo nindou-yomondı warıhümarıuwuri. Nga God ai, ai-dıbofıhı

ahandı tıñırıfo ranambeahındı aboedambomarırı. God ai Sosepimbo ndorıhoeimbı fífırife masagado ranımbı ahandı adükarı bogorı ranai ahınırürühı hohoanımoyundo marandı. Ranımboyo Isip-yafe adükarı bogorı ranai gafmanı-yomondı adükarı bogorımbomarira ahandı worambe muñgu-moatükünü engoro ra hifandımarandı.

¹¹ Ranıyo süngunambo Isip asu Kenan hifihü yahımo afındı tüküfehü nümbürühündı sesi yapataparıyohü sesikoate-yeihı wembo afındı tükümeleyo. Ranıyo Sekopındı nımorı sıheftı amoao mami ranai sesikoate-memo.

¹² Ngı asu Sekop ai Isipıhü wit engoro hoafı hımborıyu haya ahandı nımorı sıheftı amoao mami ra weançurühı hondı koamarıhepuri.

¹³ Asükai hıñırıyafu mahomondamboyı Sosep ai ahandı amongo mamımbı ro Sosep-anahı mehua asu Isipyafe adükarı bogorı ranai Sosepındı amongo mami ra fífırımareapuri.

¹⁴ Ranıyo Sosep ai ahandı afındı Sekop asu fıkımınındı 75 nımorehı nindowenihı ra semındındıdürı Isipınambo hombohunda nindou koamarıhepuri.

¹⁵ Ranıyo Sekop ai ahandı nımorı-babıdımbı homo Isipıhü nıñgomombo sıheftı amoao mami ra ranıhü muñgu yıfısaftımemo.

¹⁶ Ranıyo asu ahamundi fi-nımoko ra Sekem ngoafınambo sowapurındıumo mahıfomo hıftı-kefepurımbohunda. Sapo Sekem ngoafıhü horombo Abraham ai Hamorındı nımorı-yomondı-mayo yıftı samboefembo hıftı kakınambo pemımayu ranambe samboefe-purımbohunda.

¹⁷ Horombo God ai Abraham-dıbo hoafı fıramındı masıhendı ra asu anıhondı tüküfehü Israerıhündı nindou Isipıhü anımboei ranai afındı safı tükümehindı.

¹⁸ Asükai süngunambo nindou mami Sosepimbo fífırıfikoate ai adükarı bogorımbofi tüküfi haya Isip hifandımarandı.

¹⁹ Ranıyo süngudıdı adükarı bogorı-mayu ranai sıheftı amoao mamımbı wosıhoafırı-randürühı aheimbo moaruwaimbo-mareandırı. Ranıyo ahei nımorı ra yıfısaftımbeyeia yahuhaya moanambühı hıñıngıfendürımbı hütihoaftımarandırı.

²⁰ Ranı-sımbıanıyo Mosesımbı hondı ai wakımarımındıoa aboedi hımbomayua asu God ai ahambo hohoanımo-mayundo. Ranıyo Mosesımbı ahandı afındandı worambe nıgımı amoamo hifandımarıhorı.

²¹ Asu Mosesımbı moanambühı masıhehoramboyı Isipyeyi adükarı bogorındı nımorehı nımorı ai serımındı haya

ahandı nımorımbore moaŋguimarıri.

²² Ranıyo Isipihündi ranai Mosesimbo ahei munjuambo hohoanımo aboedı ra yamundımarıhorı. Asu ai ɳgiñindı nindouyu haya munğu-moatükünü ai hoafiyuhü yare marandı.

²³ Moses ai 40 hımbanıyu haya ahandı nendı Israer aheimbo ho hoeifendürımbore hohoanımo-mayu.

²⁴ Moses ai huane Isipihündi nindou mamı ai Israerihündambo moaruwaimbomarırı. Ranıyo Israerihündimayu ranahambo hoarehırumündı haya Isipihündimayu ranahmbo buburürı hıfokoamarırı.

²⁵ Moses ai ahandı nendambo hohoanımoyuhuya, God ai wandı warı süŋgu afarıhendürı ra fífırımbırıhi-ndamboane mehu, ɳga ai moai fífırıhindı.

²⁶ Ngorü sinambo asükai huane Israerihündi yimbu ranai yifiari-maya fandamboyu kıkıfepırımbore mehu. Ranıyu hoafiyupırıhü yahuya, ‘Se nımböe sımborı buburürı-ayafandı, ɳga se-ana apodoho-anafanı,’ mehupırı.

²⁷ Ranıyu nindou ɳgorü, ɳgorü-dıbo yifiari botımareandı ranai Mosesimbo nınindırı pirirühı yahundoya, ‘Düdi sıhambo yıhoefı bogorımbore asu nindou yıboboferambore hıniŋgımareanına?

²⁸ Se hamanı Isipihündi hıfokoamarıwırı nou asu wambo hıfokoa-mandowandırıyo?’ mehu amboyu.

²⁹ Moses ai ranı hoafı hımborıyu haya Isip hıfı hıniŋgıre haya hu Midian hıfıhü manüŋgu. Ai ranıhü nüŋgumbo süŋguna nindouwenihı nımorı yimbu kamareapırı.

³⁰ Asu 40 hımbanı howane süŋgunambo sünambeahındı nendı ranai Mosesimbo-so nımı-wohı furıkoate-reandühı Sainai wafukımı nımıwamı hai imami ambere tükümefiyu.

³¹⁻³² Moses ai ranı-moatükünü ra hoeire haya hepünıfi afındı hohoanımoyuhü akımı türüfoefe hoeifembo mahu. Ranıyo Adükarı ai hoafiyundowohü yahuya, ‘Ro sıhafı amoao mamı, Abraham, Aisak, Sekop ahamundi God-anahı,’ mehu amboyu Moses ai hıhamındarıyuhü hoeifembo yıhımbomayu.

³³ Adükarı ai hoafiyundowohü yahuya, ‘Sıhafı yırı hoearı ra safurıhoefı ɳga, se hıfı haponda anımbafı ndanana wandı yanğır-anę.

³⁴ Wandı Israer nindou ranaheimbo Isipihü nıne moaruwai moatükünü ramarıhındı ra hoeirıheandı. Asu ro ahei aranı ra hımborıya heheamboyahı Isipıyei warambeahındı aboedambo-fendürımbore makosahı. Ranımböe haponda Moses sıhambo asükai Isipınambo koandıheheanına ɳgamboyafı,’ mehu.

³⁵ Moses mami ranahamboyo weaŋgurühi Israerihündi yimbu ai hoafiyafinandowohüya, ‘Düdi s̄ihambo bogorimbo-mareanini asu hoafit himboriyohü yiboboferambo mareanina?’ masafinando. Asu mami aiyu God ai sünambeahindi nend nimiwami hai imamiambe tükümeiyu ahanti njinindinambo ahambo bogorimbofe asu Israerimbo aboedambofembo koamarıherü.

³⁶ Moses ai Israerihündi nindou ranaheimbo Isipihündi semündündürü mahu. Ai hepünfeimbı moatükunı Isipihü asu Hambur s̄irıwara ranıhü rareandühı 40 himbanı nimıwohi furikoate-reandühı manıboadei.

³⁷ Moses mami ranaiyu Israer nindouumbo hoafiyundürühi yahuya, ‘God ai ahanti hoafit hoafiyurandeimbı ro nahurai seambeahindi ndagadürımbui’ mehundürü.

³⁸ Moses mami ranaiyu Israer-babidimbo nimıwohi furikoate-reandühı guguriyahi mamarei. Asu ahamboyu Sainai wafuambe sünambeahindi nendi ai hoafimayundo. Ai Godındı hoafit yangırı nimıgo hohoanımo sairandeimbı ra semündü haya s̄ihefimbo masendi.

³⁹ Nga s̄ihefit amoao mami ranai moai Mosesindi hoafit himborıyei. Ai ahanti hoafit sahümündi pirıhi hehi asükai Isipınambo hombo hohoanımomayeи.

⁴⁰ Ai Aronımbı hoafiyahündowohü sahündoya, ‘Moses ai yıhoefimbo Isipihündi semündümuni masüfu, nga ahambo nini-moatükunıyo tükümfeyo ra ro moai fífırıhundi. Ranımbı anımbı se god mami nafındandanı ai yıhoefimbo aboedi nafit semündümuni mbıhuwamboane,’ masei.

⁴¹ Ranıyo nindou-mayeи ranai tikai god burmakau nimori nahurai nafırühü mburıhü sesi s̄ihehindühı warınambo hüti nafıyoweimbı tikai god ranahambo hıhıfı-hıhıfımayei.

⁴² Ranımboyo God ai aheimbo daboadı hıhıfı-mareandüra ai hüfıhamındı, amoamo, mupui ranahambo hohoanımomayeи. Sapo Godındı hoafit hoafiyomorundeimbı-yomondı bukambe mapenıngı süngı. God yahuya,

“Israer, se nimı wohi furikoate-reandühı 40 himbanı manımboei
ra moai wamböhünda sesi s̄ihehindı.

⁴³ Se ser worımbombo sahümündi mahei ra wamböhündambo-yopoanı,

nja tikai god Morek asu

Refan ranı god sisamı mupuiyo nafırühü mburıhü ho-
hoanımoyei marıhündı.

Ranımbı-hündambo anımbı ndühındambo koandihe-
heändüranı

Babiron hıfınambo ngeimboyei,”

Amos 5:25-27

mehu.

⁴⁴ N̄im̄i wohi furikoate-reandüh̄i n̄imboeiambe worimbombo ser ra ai-babidim̄bo meñgoro ranambeyo God ai s̄ihefi amoao mamim̄bo hoafiyu marandi. Ser raninambo worimbombo hohoanimo ra God ai Mosesim̄bo hoafimayu-ndowamboyō ahandi hohoanimo-mayu s̄ünguru worimbomarundi.

⁴⁵ Asükai s̄üngunambo amoao mami ranahei n̄imori ranai ser ra sahümündi hehi Sosua-babidim̄bo ɳgorü nindouyei hif̄i kosemındim̄bo mahei. S̄ihefi amoao mami ranai tükümehindamboyu God ai ahei himboarüh̄i ɳgorü nindou ranaheimbo hemafaareandüri. Ranijo ser raninambo worimborüh̄i h̄ininqirihinda n̄ingo hombo adükari bogor Defit nünguambe tükümfeyo.

⁴⁶ Sapo Defit, God ai ahambo h̄ihif-h̄ihifiyundo-randeimb̄i-mayu ranai diðibafifhi yahuya, ‘Se yini mbisafani, ro Sekopindi God s̄ihambo aboedi wori worimbondiha,’ mehundo.

⁴⁷ Nga Soromoniyu Godindi wori ra worimbomarandi.

⁴⁸ Nga God N̄imoamo Hondü ranai ana moai wori nindou worimbo-rundeimb̄i ranambe n̄imaru, sapo Godindi hoaf̄i hoafiyu-randeimb̄i ai hoafimayu s̄üngu.

⁴⁹ God ai hoafiyuhü yahuya,

‘Sünü ana wandi n̄imariimbo munju-moatükni hifandim̄bo fond-ane,

asu hif̄i ana wandi yitinqari pühiyo n̄imariimboane.

Asu se wambohünda n̄ini-moatükni wori worimbo-mandundiyo?

Asu ro fi hefe n̄imari fondim̄bo ra hohoanimoyahai?

⁵⁰ Sapo se fifiri-ndihindi ro wandi warinamboyō munju-moatükni ra naftimarihandi,’ *Aisaia 66:1-2*

Adükari ra mehu,” mehu.

⁵¹ Stifen ai kansirim̄bo hoafiyupurüh̄i yahuya, ‘S̄ihamundi hohoanimo ana anhondümbofekoate nindouyei nahurai tapihamiyomboane. Se-ana himboambekoate-yomondüh̄i moai Godindi hoaf̄i himbori-yomo rundi. Ranimboane se Yifiaft Aboedindi hoaf̄i himborikoate-ayomo s̄ihamundi amoaoamam̄i ramefundı nou.

⁵² S̄ihamundi amoao ai Godindi hoaf̄i hoafiyomo-rundeimb̄i horombo hondü maninqgomonda hifokoeferim̄bo mehomo. Ranai horombo hondü hoafiyomondüh̄i yahomoya, ‘Süngunambo nindou mami Mbumundi Hohoanimo-yurandeimb̄i tükündüfimbui,’ mehomo, n̄ga s̄ihamundi amoao ai hifokoamarüpuri. Asu se haponda ranahambo daboadi h̄ihirundüh̄i hifokoamaruwuri.

⁵³ Se Mosesindì ahinumbì hohoanimo God ai sünambeahindi nendandi süngu masagado ra masahümündiyosi, nga se moai süngurihindi,” mehu.

Stifenimbo nimoeinambo hifokoamaruwuri

⁵⁴ Kansiri-memo ranai ranì hoafì ra himboriyomo houmbo Stifenimbo nginindiruruhì yahafì hitimarundi.

⁵⁵ Nga Yifiafi Aboedì ranai Stifenindì fiambe farifehüyo sünambe himbomayu hafu. Ranìyo ai Godindì himboamupuimbo-randeimbì si ra hoeireandane, asu Sisas ai ahandì warihondü waranì manüngu.

⁵⁶ Asu Stifen ai hoafiyuhü yahuya, “Himboriyomo! Ro hoeirheanda sünü ai bureandühìyo Nindou Hondü ranai Godindì warì hondü waranì manüngu,” mehu.

⁵⁷ Ai ranì hoafì ra himboriyomo houmbo, himbo tühifo warinambo kikiru papiründümo mburu puküna hoafì karìhoemo houmbo pipiyomo homo Stifenimbo kikihimaründümo.

⁵⁸ Ranìyo ngoaf-ambeahindi moanambühì sowaründümo homo hifokoefimbo yahomo houmbo nimoeinambo hüfütimaruri. Nindou horombo ahambo papì-hoafìmaruri ranai ahamundi warì hoandarì ngisihari hoeari ra yimündindümo nindou mami hoarifi ahandì nduri Sor ahandì yirikimì kurimarundi.

⁵⁹ Stifenimbo nimoeinambo hüfütiruwurambe didibafifihì yahuya, “Adükari Sisas, se wandì yifiafi ndowandifì,” mehu.

⁶⁰ Ai piyu yimindoho yimbunambo nimarümbo puküna hoafì karìhoeöhü yahuya, “Adükari se yowanì ahamumbo moaruwai hohoanimo ndanimbohunda

8

tinjirifo segupuripoani,” yahu mbura yifimayu.
¹ Stifenimbo hifokoamaruwuri ra Sor ai aboed-ane, mehu.

Sor ai Sisasimbo anihondümbo-rihindieimbimbo moaruwaimbo mareanduri

Ranì-simboani munquambo anihondümbo-rihindieimbì Serusaremihü maniboadei ranaheimbo piyei hehi moaruwaimbo marihindüra Sudia asu Samaria-yafe hifina bukürümaye. Nga hoafì sowandümo homo-rundeimbì ai yangiri Serusaremihü maningomo.

² Anihondümbo-rundeimbì nindou bidifiri Godindì hohoanimo yangiri süngurundeimbì ai Stifenimbo pukünambo aranìhoafirurì mburu hifi-kamaruwurì.

³ Ranìyo asu Sor ai anihondümbo-rihindieimbì-yafe hohoanimo moaruwaimbo-reandürühì hu worin-woriniyuhü worambeahindi nimorehì nindouwenihì

kifi hürämündindürü hu karabusambe hİNİNGIREANDÜRI marandı.

Firip ai Sameria ḥgoafihü aboedi hoafi bokamarihendi

⁴ Anihondümbo-rıhindembı ai muŋguambo ḥgoafı bukürümaye ranıhü aboedi hoafi bokarıhoemo marundi.

⁵ Ranıyo asu Firip ai Sameria-yafe adükari ḥgoafına hanü Sisasımbı ai Krais-ani yahu wataporımbı-marandi.

⁶ Ranıyo asu nindou afındı ranai ahandı hoafi hımborıyeihı hepünfeimbı moatkunı ramareanda hoeirıhindühi ahandı hoafi wudipoaporıhi hımborımayei.

⁷ Nindou ranahei fiambe moaruwai nendı mamarondırıyosı, ḥga Firip ai hemafolareandüra wurünıyombo gorefoendühi nindou ranaheimbo hİNİNGİMARıhindürü. Asu nindou afındı yırı warı nımoreyembı tıŋarı moaruwaimbü ranai-amboanı aboedımayei.

⁸ Ranıyo asu nindou afındı ranai ranı ḥgoafihü afındı hıhıfı-hıhıfı-mayei.

⁹⁻¹⁰ ḥga nindou mamı ahandı ndürü Saimon ranı ḥgoafihü manüŋgu. Ai hımoarokora randeimbıyu, ranıyo asu Samari-ahündı ai hepünımehindi. Saimon ai hoafıyu randühıya, "Ro adükar-anahı," yahu marandamboyei, amongohoandı asu akohoandı muŋguambo ahandı hoafi wudipoaporıhi hımborımayei. Nindou ranai hoafıyeihı seiya, "Nindou ra ḥgınındeimb-ani asu ḥgınındı ra Godındı nahurai adükaranı," sei marıhündı.

¹¹ Asu Saimon ai afındımbı ḥgongoanı hoafi yare maranda hepünahindühi ahandı süŋguyahi marıhündı.

¹² ḥga Firip ai God ḥgınındı hıfandarandı asu Sisas Kraisındı aboedi hoafi ra wataporımbı maranda nımorehı nindouwenihı ranai Firipındı hoafi hımborıyeihı hundürümayeı.

¹³ Saimon amboa Godındı hoafi anihondümbo-mareanda ahambo hundürümärüra asu Firip-dıbo manüŋgu. Ai hoeireandane, Firip ai hepünfeimbı moatkunı ramareanda, asu ai afındı hohoanımo-mayu.

¹⁴ ḥga asu ranıyomo hoafi sowandümo homo-rundeimbı Serusaremihü manıŋgomı ai hoafi hımborıyomondane, Sameriahündı ai Godındı hoafi anihondümbo-marıhindi. Ranıyo Pita asu Son aheimbo sowana koamarı-haupıra mahanifanı.

¹⁵ Ai tükyafıne anihondümbo-rıhindembı-mayei, ranaheimbo-hündambo Godımbı dıdibafı-yafıneandühi safanıya, "Sıhafı Yifiafı Aboedi aheimbo dabadüri," masafanı.

¹⁶ Nindou ranai Sisasındı ndürinambo yanğırıyei hundürümaye. Nga awi moai ranı sımbonı Yifiafı Aboedı ai aheiwamı koso.

¹⁷ Nga asu süngunambo hoafı sowandıfanı hafanırınandeimbı ai ahafandı warı aheiwamı nandıne mburınambo, dıdıbafı-mefıneanda, Yifiafı Aboedı ranai aheiwamı makoso.

¹⁸ Saimon ai hoeireapıranı hoafı sowandıfanı hafanırınandeimbı ai ahafandı warı aheiwamı manandıneanda, Yifiafı Aboedı ahei wamı makoso. Ranıyu asu Saimon ai kakı semündü-haya, ahafanımbo sowana hu hoafıyupırıhü yahuya,

¹⁹ “Ngıñındı ra wambo amboa seneandırı, rananımbo asu ro-amboa wandı warı nindou ranaheiwamı nandıheandarı, Yifiafı Aboedı aheiwamı mbıkoso-amboane,” mehu.

²⁰ Nga Pita ai sımborı hoafıyuhü yahuya, “Ranı-moatükuni God ai moanı asendı ra, asu se nımboe kakınambo pemımbo hohoanımoaya? Ranana se sıhafı kakı ranı bıtapındo yıfındamboyafı.

²¹ Se ngıñırı Godındı-mayo ratüpurı ndanambe keboawandı. Nımboe sapo sıhafı hohoanımo ra Godındı hımboahü aboedıyopoantı, nga moaruwai-ane.

²² Nga rananımboane se dıdıboardıindo hohoanımondafühı anımbo, sıhafı moaruwai hohoanımo randühıindo hıñıñgındowandı. Asu se Adükärımbo dıdıbafındafoando rananımbo ai sıhafı ngusüfoambe moaruwai hohoanımo ra amboawi mbüsümbui.

²³ Ro fífırıheandı, se-ana hohoanı afındeimbanafı asu sıhafı ngusüfoambe moaruwai ranı hohoanımo ran-ane nımarırıñımbo hıfandaranıni,” mehu.

²⁴ Saimon ai sımborı hoafıyuhü yahuya, “Se wambo farıhefembohündambo Adükärımbo dıdıbafı-ndafoandanı anımbo, asu rananı moatükuni se hoafımayafı ra ngıñırı tükündıfeyo,” mehu.

²⁵ Asu Pita weimbo Son ai nıñı-moatükuni Adükärı ai ramareandı ra ai hoafıyafındürü mburınambo, asükai Serusaremınambo hıhıriyafıne mahahüfanı. Nafınambo hahüfandühı, Samaria-yafeihı munjua ngoafı adaburo ranaheimbo Adükärındı hoafı ra bokamarıheneandürü.

Firip ai Itiopia-hündambo aboedi hoafı bokamarıhendi

²⁶ Sünambeahındı nendı mamı ai Firipımbo Serusaremıhü hoafıyuhü yahuya “Botıyafo, gebü Gasa ngoafınambo nindou ngoafı nañgokoateyo nafı gadıfı,” mehu.

²⁷ Ranıyu asu Firip ai botıfi yaha hanühı ranı nafıhü Itiopiahündı mamı hoeimarırı. Nindou ra Itiopia-yafe adükärı

bogorı nimorehı Kandas ahandı kakı hıfandırandeimbı bogorıyu. Nindou ranai tımoefı karıwurimb-ani. Ai rotumbo-hündambo Serusaremınambo mahafu.

²⁸ Asükai ahandı karisambe ngoafına hıhırfı mahu. Karisambe huhü Aisaia Godındı hoafı hoafıyu randeimbı ai bukambe sürü papımarandı ra nafına hübudümara hu.

²⁹ Ranıyo Yifiafı Aboedı ai Firipımbo hoafıyohü yahoya, "Akımi ngoafı karısı-kımı nımbaftı," meho.

³⁰ Ranıyu Firip ai pıpiyu hu, karısı fıkımı-fiyuane, nindou ranai buk Aisaia sürü papımarandı ra ritimımaranda hımborıyu haya düdufıhı yahuya, "Hoafı se ritimımarandı ra awi fífrohawambo wamboyafı?" mehuamboyu.

³¹ Asu ai sımborı hoafıyuhü yahuya, "Nindou wambo hoafı ranahandı nımindı fífırife hoafıkoate-ayu ana, ro ngoırı aboedı fífırındıheandı. Nga se mborai sıhüfı, fareafo, ro-dıbo karisambe nımandembo," mehundo.

³² Nindou buk hoeimareandı ranai ndare hoafıyohü yahoya,

"Ahambo sipsip hıfokofembo sowandümo ahomo nahu-
raivo sowaründümo mahomo.

Sipsip wei nırendı tüpuri-hehindanı, heikoate-ayo nou
nindou nda moai sımborı yafambe fare hoafıyu.

³³ Ai ahambo amoani-ngeimbi moatkunı rarıhindühı moai
dıdıboa-dorıhorı papi-hoafırıhorı.

Hıftı ndanıhü hıfokoa-maruwura ai nımorıkoate
yıfımayu,
ranımboane ahandı nımori nıngó-koateayeı," meho.

Aisaia 53:7-8

³⁴ Kakı hıfandıra randeimbı ranai Firipımbo
düdufindowohü yahuya, "Hoafındafındırı, Godındı hoafı
hoafımbı ra dabui hoafımayu? Ahandı fımboyu, asu nindou
ngorumboyu?" mehuamboyu.

³⁵ Ranıyo asu Firip ai ahambo Aisaiandı buk ranıhü pıyu
hayambo, Sısaşındı aboedı hoafı ra yamundımarırı.

³⁶⁻³⁷ Ai nafısuñgu hanıfanı, hımonı tükümefineandı. Nindou kakı hıfanda randeimbı ranai hoafıyuhü yahuya,
"Hoeiro, hoe apuiaro ra, nga wambo hundürüyüondırımbı ra
moai nıni-moatkunı gureandırı," mehu.

³⁸ Nindou ranai karis ngoıngıni-mareanda manıngó.
Ranıyafanı hanıfanı hımonı kosıfoene Firip ai ahambo
hundürümarırı.

³⁹ Hoe hıniıngırıne hena hahüfandane, Adükarındı Yifiafı
ai Firipımbo nımai serımindı maho. Nindou kakı hıfanda
randeimbı ranai Firipımbo moai asükai hoeirırı, nga nindou
ranai ahandı nafısuñgu hıhıf-hıhıf-kameihı mahu.

⁴⁰ Firip ai Asdot እጋፍቲኩ tüküfi haya Sisasiñdi aboedì hoafì wataporimbo hüfumbo Sisaria እጋፍቲኩ tükümeifiy.

9

Sor ai Sisasimbo anihondümbo-mariri

¹⁻² Ranì-simboanì Sor ai Adükarimbo sünjurìhoreimbimbo hifokoako-foefendürimbo hoafì, hoafìyumarandi. Ranìyu asu Godimbo sesi sihai-randeimbì bogori adükari sowahì hu, hoafìyunduhì yahuya, "Damaskus እጋፍቲኩ Suda-yei rotu worambe fandìhi arìhündì ranaheimbo pas papında koandìhawandi. Pas ranambe hoafìndafühì anìmboya, 'Sor ai nindowenihìyo nìmorehìyo Sisasiñdi naft sünjurìhindeimbì ranaheimbo hoeiareandürì ana, watìnari hüputüpu-ndihendürì ndemündündürì Serusaremìna እግምቢ, ' mbisafi," mehu.

³ Ranìyo asu Sor ai pas ra semündü hu Damaskus እጋፍቲኩimi tüküfiyuane, nìmehünou sünambeahìndì wabürüsì nahurai ahanti fihi sumafoareandi.

⁴ Sor ai hifinì pìyu yaŋgurimbo hìmborìyuwane, hoafì mami hoafìyondowohü yahoya, "Sor, Sor, nìmboeafì se wambo moaruwaimbo arowandırì?" mehondo.

⁵ Ranìyu asu ai simborì hoafìyuhü yahuya, "Adükari, Se dìdìyafa?" mehuamboyu hoafì ranai simborì hoafìyondowohü yahoya, "Ro Sisas-anahì, se wambo moaruwaimbo arowandırì.

⁶ Se botìyafo, hawa adükari እጋፍናንምቦ እገዊ. Ranìhü nindou mami ai se nìni-moatükunìyo refembo ra hoafìndüninìmbui," mehu.

⁷ Sor-babidi nindou mahomo, ranai hoafìkoate homo manìngomo. Hoafì ra hìmborìyomo, እገል asu nindou fi ra moai hoeirüwuri.

⁸ Ranìyo Sor ai botìfi hìmboari bìrìhoei hìmbomayu, እገል asu moai nìni-moatükuni hoeireandi. Ranìyo asu nindou ai-babidimbo mahomo ranai Damaskusìnambo wamburündumo mahomo.

⁹ Asu እገመ sihi ahanti hìmboari ranai rahurai yaŋgiri manìngo howa moai sesi sesü, hoe sümündì randi.

¹⁰ Sisasimbo sünjureandeimbì nindou mami Damaskusihü manüngu ra, ahanti nduri Ananaias. Ai ranìpoani moatükuni yafogoadınambo nahurai hoeireandane, Adükari ai hoafìyuhü yahuya, "Ananaias," mehuamboyu. Ananaias ai yahuya, "Adükari, ro-ana ndanìmboahi nda," mehu.

¹¹ Adükari yahuya "Botìyafo hawa, Nafì Mbumundi aho rasüngu እገዊ Sudasindi worambe se Tarsusihündì nindou mami hoeindìworimboyaafì, ahanti nduri Sor. Ai dìdibafìyuhü mbamarü.

¹² Sor ai yafogoadinambo nahurai ranipoanimbo moatükunt ranambe hoeireandane, nindou mami ahanti ndürü Ananaias ai ahanti himboari birimbihoyayuwambo yahu haya worambe kefuai nindou ranahandiwam war manandeant, mehu.

¹³ Nga Ananaias ai simbori hoafiyuhü yahuya, "Adükari, nindou afindı ai Sorimbohunda wambo hoafimehündiri. Sihafi nindou Serusaremihundi ranaheimbo moaruwaimbo mareanduri, ranahambo.

¹⁴ Godimbo sesi sihou-rundeimbı bogori ai ahambo kamafoarüwuri, ai nindou afindı ndanithü sihafi ndürimbo hohoanimoyeihı didibafı-yahünini arihundi ranaheimbo karabusı-fendürimbohunda," mehu.

¹⁵ Nga Adükari ai Ananaiasimbo hoafiyunduhü yahuya, "Se ıgafı. Nindou ra wandı ratüpuriyu-randeimb-anı. Suda-yafe ndifo, nindou adükari bogori, asu Suda, ranaheimbo sowana hombo, ai wandı ndürü fifrifembohunda kamafoarıhin-anı.

¹⁶ Muñguambo tıñırıfo wambohunda ahambo tükündifemboe ra ro ahambo nafuindaha-ndomboyahi," mehu.

¹⁷ Ranıyu asu Ananaias ai hu, worambe kefuai, Sorındı wamı ahanti warı nande haya hoafiyunduhı yahuya, "Wandafı Sor, Adükari Sisas nafını sihambo sowahi tükümeiyu ranai wambo koamarıhendıra makosahane se asükai wudipoapofe himboariyo asu Yifiafi Aboedı sihafi fiambe tüküfembohunda," mehu.

¹⁸ Ranıyo asu himboarihı kini yapuri nahurai foare mapaiaro ranai nimai foarıhoai pırımayo-wamboyu asu wudipoapore himboari-mayu. Ai botıfi mamaru-wamboyo ahambo himoni hundürümarrı.

¹⁹ Asu süngeunambo Sor ai sesi sesühıyu, ahanti fi ra ıginımarımındı. Ai Damaskusihü yahunümbı si Sisasimbo süngeurü-rundeimbı-babıdı manıngu.

Sor ai aboedı hoafı Damaskusihü hoafımayu

²⁰ Ai nimehünou Suda-yafe rotu worambe hoahoanju waıkire randuhı yahuya, "Sisas ra Godındı nimor-ani," yahu marandi.

²¹ Ahanti hoafı himborıyeihı, hepündahi hehi, hoafıyeihı seiya, "Nindou ndanimbaiyu Serusaremihü nindou afindı Sisasındı ndürına didibafıyei arihundi, ranaheimbo moaruwaimbo-rendüri marandi? Ranıyo horombo ndanithü Sisasimbo süngeurıhorı-rıhundeimbımbı watıñarı hüputüpufefe semındı Godimbo sesi sihou-rundeimbı bogori sowana hombo hohoanımo-mayu ranımbeyu?" masei.

²² Sorındı hoafı ḥgınındı ho-hombo adükari tükümfeyo. Asu ai Sudahündı Damaskus ḥgoafıhü anıboadei ranıbabıdı wataporı-mayua ahei hohoanımoambe seiya nıñıhoafıyo anıhondayo masei. Ranıyo asu ai anıhondümbo hamındı aheimbo nafuiyundürühı yahuya, Sisas ra Nindou God ai nindou aboedambo-fendürımbo kamafoarir-ani mehu.*

Sudahündı Sorıimbo yıboaruko-marıhora mafifoendi

²³ Afındı siyo-hayamboyo, Suda ai hoafı fıründümo sıhou hou hoafıyomondühı yahomoya, “Sıhırı Sorıimbo hıfokoadıhurımboane,” mehomo.

²⁴ Nga asu ranı hoafı ra Sor ai hımborımayu. Ranıyo asu nımbı-nımbı si Suda ai ḥgoafı adükari nımoei ginırı yipurıkımi Sorıimbo hıfokoefimbo-hündambo sırıfoaru nımarımo marundi.

²⁵ Nga nımboambo ahambo süngurürü-rundeimbı ai arambe sanduwürü hou ginırı nafıtambe naft masafoarüwuri hanımo.

Sor ai Serusaremıhü manüŋgu

(Ratüpurı 4:26)

²⁶ Sor ai Serusaremınambo hu Adükarımbo süngurürü-rundeimbı babıdifembo mehu. Nga asu ai ahambo yıhımborurühı, ai-ana Sisasıimbo süngurırı randeimbıyupoani mehomo.

²⁷ Nga asu Barnabas ai fífıreapuri ai Sorıimbo yıhımbomemonda asu ai Sorıimbo serümündü haya Godındı hoafı sowandümo homo-rundeimbı sowana hu ahamumbo hoafıyupurühı yahuya, Sor ai Damasakusına naft huhı Adükarımbo hoeimarira ai ahambo hoafımayundo. Asu Damasıkusıhü Sor ai yıhımbokoate Sisasındı hoafı bokarımarıhendi, mehu.

²⁸ Ranıyo asu Sor ai süngurürü-rundeimbı-babıdı nüngumbo Serusaremıhü munquambo hoahoangu wakıreandühı yıhımbokoate Sisasındı hoafı bokarıhendürı marandi.

²⁹ Suda Grik hoafı fífırundeimbı ai Sor-babıdı sımborı hoafı, sımborı hoafıyomo marundi. Ranıyo ahambo hıfokoefimbo-hündambo nıni-süngundiħuri, nıni-süngundiħuri-memo.

³⁰ Ranıyo asu süngunambo Sisasıimbo anıhondümbo-rundeimbı ai ra fífırı mburümbo asu ahambo sowaründümo hanımo Sisaria ḥgoafıhü koamarıħawura Tarsusınambo mahu.

---

* **9:22:** Suda-yafe hoafınambo nindou ra ahandı ndürı Mesaia-ani.

³¹ Ranıyo asu muñguambo anıhondümbo-rıhindeimbı Sudia, Gariri, Sameria-yafeambe manımboei, ranai aboedi manıboadei. Adükărımbı ahınıyei-ane, Yifiafı Aboedi aheimbo ńgınımara-mındındıdürü asu nindou afındı Sisasımbı anıhondümbo-rıhindühi aboedi mamambeyahi manıboadei.

Pita ai Ainiasımbı aboedımarırı

³² Pita ai muñgua ńgoafı hoahoanguhü ńgorü-sımboanı Godındı nendı Ridahü amarei ranaheimbo sowana ndüfosımbı mahu.

³³ Ranıhü ai nindou mami ahandı ndüri Ainias hoeimarırı. Ai yırı warı nımokoyu haya 8 hımbanıyu worambe yangırı mamaru.

³⁴ Pita ai ahambo hoafıyundühi yahuya, “Ainias, hapoana Sisas Krais ai sıhambo aboedareanıtı. Botıyafo, sıhafı fondı dıboadıro,” mehundoa nımeħünou botımefiyu.

³⁵ Ridahündı nindou-yei asu Seronıhündı-yei ai hoeirıhora mayoia ai Adükărımbı anıhondümbo-marıhorı.

Pita ai Tabitambo botımareandı

³⁶ Sopa ńgoafıhü süngureandeimbı mami ra ahandı ndüri Tabita-ane. Grikı-yafe hoafınambo ana, Dokas. Nımorehı ra ahandı hohoanımo aboediyo haya ai nindou napokoate-yeimbımbı farıhendürı marandı.

³⁷ Ranı-sımboanı ai aŋgünümboyo mbura moaruwaimayo. Ranıyo ahandı yıfınımoko ra hundürühı mburıhümbo, nımoamo yibadıwamı manandıhindı.

³⁸ Rida ra Sopa ńgoafıkım-anı. Asu Pita ai Rida ńgoafıhü nımaruane, Sopahündı süngurihindeimbı ai hımborıyei hehi nindou yimbu ahambo sowana koamarıhehipıra mahafanı. Asu ai ahambo hoafıyafınambowohü safanıya, “Mb-orai, nımai ro-babıdı ńgefombo,” masafıñnando-amboyu.

³⁹ Pita ai botıfi haya, ai-babıdımbı homo tüküyafu hou ahambo nımoamo yibadınambo sowaründümo mahafomo. Asu ranıhü nımorehı kaisahoabedı ai hei, Pitandıkımı nıboadeimbo Dokasımbı hohoanımoyehı aranıyeihı seiya, “Hoandarı hoeari asu bıdífırı hoeari ro gudarıhundi nda Dokas yangırı nıñgombo nafımarand-anı,” sei hehi ahambo nafuimayeı.

⁴⁰ Asu Pita ai muñguambo nindou hıhaimafa-reändüra weindanı maheiya, yırı yimbu pusıre nımarümbo, Godımbı dıdıbaſıfi mbura asu hıhırifıhi yahuya, “Tabita, se botıyafo,” mehundo. Ranıyo asu nımorehı ranai hımbıbarı bırıhoai, Pitambo hoeirera mayowa, asu botıfe mamaro.

⁴¹ Raniyu asu Pita ai wambuamündi nüngumbo anihondümbo-rühindeimbì asu niomorehì kaisahoabedimbo hoafìmayua kamefoehinda ai Dokas nafuimendüri.

⁴² Pita ai Dokasimbo yifihündi botimareandi hoafì ra Sopa ngoafì munju ho menjorowa, nindou afìndi ranai himborìyei hehi, Adükariimbo anihondümbo-marìhorì.

⁴³ Raniyu Pita ai Sopahü afìndi si manüngu. Nindou mamì burmakau hoeari nafira randeimbì Saimon ra-dìbo manüngu.

10

Pita ai Korniriusimbo Godìndi hoafì hoafìmeindo

¹ Suda-yafe ndìfo nindou mamì adükari ngoaf Sisari-ahü manüngu, ahandì ndüri Kornirius. Ai Romi-yafe ami ranambe 100 ami Itari sei arihündi ra hifandapurì randeimb-anì.

² Ai Godimbo hohoanimo pariri randeimbìyu haya asu ahandì fikimìnindì babidi Godimbo ahinìyei rühundeimb-anèi. Asu Suda ai napo mbonimbo-marìhümündia ahandimayo kakì adükari sagadüri randühi asu Godimbo munjuambo si dìdibafìfi marandi.

³ Niimbambe safì yafogoadinambo nahurai hoeireandane, Godìndi nendi mamì ahambo sowahi kusù hoafìyundühi yahuya "Kornirius," mehu.

⁴ Asu Kornirius ai ahambo yihimboyuhü himboa parirühü hoafìyundühi yahuya, "Adükari, se ninimboeafa?" mehuamboyu. Asu Godìndi nendi ai sìmbori yahuya, "God ai sìhafi dìdibafìyafo marandi ra himborìyumboani. Asu ai hoeireandi se nindou afìndi napo mbonimbo rühümündeimbimbo farìhawandüri marandi ranahambohunda God ai sìhambo hohoanimo-yumboani.

⁵ Haponda se nindou bìdifirì Sopa-nambo koandihawapuri nindou ahandì ndüri Saimonimboyou Pitamboyu randeimbì-mayu ranahambo fihimündi sinimbohunda.

⁶ Ai ndüri mboafò Saimon burmakau hoeari nafira randeimbì-dìbo manüngu. Ahandì worì ra sìriwara hoekimi mafondaro," mehu.

⁷ Godìndi nendi Korniriusimbo hoafìmeindo ra huane asu Kornirius ai ahandì ratüpuryafanì rìnandeimbì asu ami mamìyu ranahamumbo mborai mehupuri. Ami ra Godimbo hohoanimo pariri randeimbìyu haya asu Korniriusimbo farìherü randeimbìyu.

⁸ Asu Kornirius ai munju-moatkunì tükümfeyo ranahambo ndore wataporimbo-rapuri mbura Sopanambo koamarìhepura mahomo.

Pita ai ranipoanimbō moatükuni hoeimareandi

⁹ Ngorü sina ai homo Sopa ngoafī tebünanī tüküyafundane, hüfunimbō Pita ai Godimbō dīdībafī-fembohündə worī bogīmondīwamī mahafu.

¹⁰ Ranīyo asu Pita ai wembomboyuhü sesi sesimbō hohoanīmomayu. Nga awi sesi dīdīboadombarīhi nou ranipoanimbō moatükuni yafogoadīnambo nahirai Pitambo tükümfeyoa hoeimareandī.

¹¹ Ai hoeireandane, sünū sübüdīhoehīyo, asu nīnīmoatükunīmbai hoearī adükari yimbuyimbu hīmborümbī nahirai hīfīnambomare koso.

¹² Mungua māmīkarambo yimbuyimbu tīnarümbī nīnīhondī asu wako, amoasirī ai hīfīsūngu hahabodei, asu ndu ai nīmoamo botırīhehi arīhündī ranambe nīnoumayo.

¹³ Asu yafambe māmī Pitambo hoafīyohü yahoya, "Pita, se botīyafo, nīnīhondī hīfīkoaro, mando, sowasifī," meho.

¹⁴ Pita ai sīmborī hoafīyundowohü yahuya, "Adükari, ro sesi Sudambo ai moaruwai-ane sei arīhündī ra nīgīrī dagadīhī," mehu.

¹⁵ Asu yafambe ranai asükaiyo yimbumbo hoafīyohü yahoya, "Nīnī-moatükunīyo God 'aboed-ane' mehu ra, se nīgīrī 'moaruwai-ane' mbīsafī," meho.

¹⁶ Yafambe ra nīgīmīmbō yare hoafīmendowa, asu ranīmoatükuni ra nīmehünou sünambe asükai hīhīrifē mahafo.

¹⁷ Asu Pita ai ranipoanimbō moatükuni ahandī nīmīndī ranahambo hohoanīmoyuane, nindou Kornirius koamarīhepuri ranai sīnīmo tüküyafu hou asu Saimonīndī worī ranahambo düduyafu hou homo, ahandī ginīrī yipurīkīmī manīngomo.

¹⁸ Asu ai mīngīyomo düduyafundühī yahomoya, "Saimonīmboyu Pitamboyu randeimbī ranai nūnguwai wanīyo?" mehomu.

¹⁹ Pita ai yafogoadīnambo nahirai hoeimareandī ranahambo hohoanīmoyuhü nūnguwane, Yifiafī Aboedī ai hoafīyohü yahoya, "Se hīmborīyafī. Nindou nīgīmī ai sīhambo kokoarunīnī.

²⁰ Se botīyafo hawa, hanifī hīfīnī yibadīnambo asu se nīgīrī ai-babīdī nīgāfīhü afīndī hohoanīmondafī. Nga ranana ro koamarīheheapura masinīmo-ane," meho.

²¹ Pita ai ranahamumbo sowana hanū hoafīyupurühī yahuya, "Se wamboemo kokomaründīrī, nīga ro-ana nda. Nīmboemo se masinīmo-a?" mehuamboemo.

²² Asu ai hoafīyomondühī yahomoya, "Godīndī sünambeahīndī nendī ami bogorī Korniriusimbō hoafīmeindoa ai koamarīhemuna masinefī sīhambo hoafīyowanī se ahandī worīna hīfīombohündə.

Ai mbumund-ani asu Godimbo ahiniyuhü ndore hohoanimoyumb-ani. Munjua Suda ai ‘Aboedî hohoanimoeimb-ani’ sei marihündi. Godindî sünambeahindi nendi ai ahambo hoaffiyundowohü yahuya ‘Se Pitandi hoafî himborimbohunda ahambo hoafindafî koaboadi-wandühi animboya, “Wandi worina didifi,” mbisafi,’ mehu.”

²³ Pita ai ahamumbo hoafiyupurühi yahuya “Se sinimo mami nimbi ro-dibo apoeo,” mehuamboyo. Apomo mburu asu siambe ai botifi napoamundi haya mahomonda asu Sopahündi Sisasimbo süngekurü-rundeimbî bîdîfirî ai Pitababidî mahomo.

Pita ai Korniriusindî worina mahu

²⁴ Ngorü sihi ai homo Sisariahü tüküme fundi. Asu Kornirius ai ranihü ahamumbo hifandapuri mamaru. Ai ahandî mamişiri, asu ɔgunindi ranaheimbo hoafimayundüra ahandî worambe Pitandi hoafî himborimbohunda guguriyahi mamarei.

²⁵ Pita ai hu worambe kefuai Korniriusindî himboahü tüküfiyuane Kornirius ai ahambo adükâr-ani yahu haya ahandî yirikimî piyu mamaru.

²⁶ Nga asu Pita ai ahambo hoafiyundowohü yahuya, “Se botiyafo. Ro-amboa nindou se nahurai-anahî,” mehu.

²⁷ Pita ai Kornirius-dibo wataporiyu hu kefuai, asu nindou afindî fanda menjoro ra hoeimareandi.

²⁸ Asu Pita ai yare hoafiyundürühi yahuya, “Se siheihoarififirihindi ro yihoeffi ndifo-babidi nimariopoani asu ahei worambe kefoefepoani sei arihündi. Nga God ai wambo nafuimayu, ro ngirî nindou mami moaruwai-ani mbisahî.

²⁹ Ranimboanahî asu ro moai simbori hoafî kikihirîheandî wambo ndanihü sinimbo hoafimemo ra. Asu haponda siheimbo düduweheandî, nimboyei se wambo sinimbo hoafimayeia?” muhamboyo.

³⁰ Asu Kornirius ai hoafiyuhü yahuya, “Ranihündi ro wandi worambe nimbambe safi Godimbo didibafiyaheandane, asu nimehünou sünambeahindi nendi mami ai wandi himboarühi himboarambe forhoeimbî hoeari güde haya manüngu.

³¹ Asu ai hoafiyuhü yahuya, ‘Kornirius, God ai se didibafiyafo marandi ra himboriyumboani. Asu se napo mbonimbo-rihümündi-mbimbo kakî napo sabadüri arandi ra fifreamboani.

³² Ranimboane asu se sihafî nindou bîdîfirî koandihawapura Sopa-nambo ɔgomu Saimon Pitambo hoafindimondowa mbüsüfuwamboane. Saimon ai ahandî ndürimboafafo Saimon-dibo-ani anüngu. Ngorü Saimon ai

burmakau hoeari nafira randeimb-ani. Ahandi wori ra siriwara hoekim-anə afondaro, mehu.

³³ Ranimboyu asu sihambo sowana nindou bidifiri nimehünou koamarihheheapuri. Asu se aboedi hamindiyon danihü masifomo. Asu haponda munguambo ro sühifi ndanihü Godindi himboaruhı aniboadefi. Munguambo hoafı Adükari ai sihambo hoafımayu ra se hoafıyowanı ro himborımbo asefi,” mehu.

Pita ai Korniriusındı worambe hoafı bokamarihendi

³⁴ Asu Pita ai hoafıyuhü yahuya, “Haponda ro wudipoaporıhe fifırıhea-mboanahı nindou mungua Godindi himboahü sisimogodı yangır-anefi.

³⁵ God ai munguambo nindou ahambo ahinyeihı ahandi hohoanımo sünjurihinda ranaheimbo hohoanımoyundürı arandi.

³⁶ God ai Israer yihoefimbo aboedi hoafı koamarihendi ra se fifırıhindı. Hoafı ra rahurai-ane, ‘Sisas Krais ai munguambo nindou ahei Adükär-ani asu ai sihefimbo Godbabıdımbo mamühi-mareamuni.’

³⁷ Horombo Sudia-yafeambe munguambo nini moatkunıyo tükümfeyo ra se fifırıhimboanei. Horombo Son ai Garirihü boatei nindou hundürımbo hoafımayu.

³⁸ Se Sisas Nasaretihündı ra fifırıhorı God ai Yifiafi Aboedi njinindı kameihı masagado. Ai hoahoanju wakireandühı nindou farıhendürühı mungua Satanındı njinindı hoarehı manımboei ranaheimbo aboedambo-mareandürı sapo God ai-dıbo nüngumbo wambo.

³⁹ Suda-yafe hıfambe asu Serusaremihü mungu moatkunı ramareandı ra hoeirıhu hohu anıhond-ane sefi arıhundi. Nga Suda ai ahambo Serusaremihü nımi keimbı karıhendeimbıfihi paruwuri hou hıfokoamaruwuri.

⁴⁰ Nga njimi siyo haya God ai ahambo botımarira nindou himboahü weindahı tükümfeyu.

⁴¹ Nindou mungua moai ahambo hoeirıhorı, nga wanı. Nga yihoefimbo horombo God ranahambo hoeife hefe hoafımbohündambo kafoare hınıngı-mareamuni ro yangırı hoeimarıhuri. God ahambo yihihündı botımarırı asu ro aibabıdı sesi sahusiftı, hoe simindefi marıhundi.

⁴² Asu ai yihoefimbo hoafıyuhü yahuya, ‘Nindou munguambo se aboedi hoafı bokarındıhoemo-ndühı anıhondümbo hoafındomondühı anımboya, “God ai ahambo nindou yangırı nıboadeimbı asu yifıyeimbı aheimbo refe yıbobofembohında kamafoarir-ani,” mbisimo,’ mehu.

⁴³ Horombo mungua Godindi hoafı hoafıyomo-rundeimbı ahambohündambo yaru hoafıyomondühı yahomoya,

‘Mun̄guah ambo anihondümbo-ndihoranı ahandı ńgınındına ranaheimbo God ai ahei moaruwai hohoanımo ra gogorındıhe-ndürimbui,’ mehomo,” Pita ramehu.

God ai ahandı Yifiafi Aboedı Suda-yafe ndifoambo koamarihenda masahümündi

⁴⁴ Pita ai hoafiyuambe Yifiafi Aboedı ai nindou mun̄guambo hoafı hımborımayei ranaheimwamı makoso.

⁴⁵ Sudahündı anihondümbo-rundeimbi Pita-babıdı masıfomo ai hepünafu hou yahomoya, “God ai ahandı Yifiafi Aboedı Suda sıheftı ndifoambo amboanı masagadüri,” mehomo.

⁴⁶ Suda-yafe ndifo ai ranipoanımbo ranipoanımbo hoafına wataporıyeihü ‘God ai aboed-ani’ masei ra hımborımemo.

⁴⁷ Asu Pita ai hoafiyuhü yahuya, “Aheimbo hımonı hundürümbo nindou dıdai yowanı mambüsındüra. Ai Yifiafi Aboedı masahümündi sıhırı masahumındefı nahurai-anı,” mehu.

⁴⁸ Asu ai aheimbo hoafiyundürühi yahuya, “Sisasındı ndürınambo sıheimbo hundürü-ndürımboemo,” mehu. Asu ai Pitambo hoafiyahündowohü seiya, “Se ro-babıdı yahunümbımbo nımbaftı,” masei.

11

Pita ai Serusaremihü anihondümbo-rundeimbi ahamumbo ranı-moatkunı tükümeffeyo ranımbo wataporımbo-marandi

¹ Kraisındı hoafı sowandımo homo-rundeimbi asu anihondümbo-rundeimbi Suda-yafe hıfambe anıngomo ai hımborıyomondane Suda-yafe ndifo ai-amboa Godındı hoafı ra masahümündi.

²⁻³ Ranıyo asu Pita ai Serusaremına hafuane anihondümbo-rundeimbi nindou fihoearı karu tırıhoundeimbi ai ahambo ńgınındı hoafıyomondowohü yahomoya, “Se-ana nindou fihoearı kefe tırıhefekoate-yomondı worambe apafı asu ai-babıdı sesı masowasıftı,” mehomo.

⁴ Ranıyo asu Pita ai piyu haya mun̄gu-moatkunı tükümeffeyo ra ndore wataporımbo-marandi.

⁵ “Sapo ro adükarı ńgoafı Sopahü nımboambo Godımbo dıdıbafı-yaheandühi nımboahanı ranipoanımbo moatkunı yafogoadınambo nahurai wambo sowahi tükümeffeyo hoeimarıheandı. Ranıyo hoearı adükarı nahurai nıñimbai yimbuyimbu hımboranı kıkıhamındı haya asu wambo sowana sünambeahındı afurımare koso.

⁶ Ro wagabe ragu himboyahanayo n̄imambeahındı n̄in̄hondı, yimbuyimbu t̄ıjarümbı, amoasırı asu ndu ra hoeimarıheandı.

⁷ Asu ro himboriyaha yafambe mami wambo hoafıyondırıhı yahoya, ‘Pita, se botıyafo, n̄in̄hondı hıfokoaro mando sowasıftı,’ meho.

⁸ N̄ga ro hoafıyahühi sahıya, ‘Adükari, wanı. Suda ro sesi moaruwai-ane sefi arıhundi ra moai sahası rıhandı,’ masahando.

⁹ N̄ga yafambe ranai sünambeahındı asükai wambo hoafıyondırıhı yahoya, ‘N̄ni-moatükunı God naftımarandı ranana aboed-ane, n̄ga se n̄gırı moaruwai-ane mbısaftı,’ meho.

¹⁰ Ranı-moatükunı ra refe hayambo-yowanıyo asu munjua n̄noumayo ra sünambe asükaiyo hümaramındo hafo.

¹¹ Asu ranı sımboranı hamındı nindou n̄gımı ai sıñimo worı ro n̄imboahembı rasowahı tükümfundı. Nindou mami Sisariahündı ai wambo fihemındırı hıfombo-hündamboemo koamarıhepura masınımo.

¹² Yifiaftı Aboedı ai wambo hoafıyohü yahoya, ‘Se yıhımbokoate ai-babıdı n̄gafı,’ meho. Ranıyo anıhondümbo-rundeimbı 6 anıngomo ndanamboa robabıdı mahomo. Asu ro heftı Korniriusındı worambe mafarıyahundi.

¹³ Asu ai hoafıyumunühı yahuya sünambeahındı nendi mami wandı worambe farıfi manüñguwa hoeimarıhini. Ai yahuya, ‘Nindou bıdıfırı Sopa-nambo koandıhawapuri ndürü Saimonımboyu Pitamboyu-randeimbı ranahambo hoafıyowanı sıfombohunda.

¹⁴ Ai sıhambo hoafındüninımbui asu hoafı ranınambo God ai se sıhafı fıkımınındı-babıdı aboedambo nde-andırımbui,’ mehu.

¹⁵ Ro peya hehea wataporımbo-rıhandambe Yifiaftı Aboedı aheiwanı makoso, weançurühı sıheftıwamı makoso nou.

¹⁶ Ro Adükarındı hoafı asükai hohoanımo-mayahı. Horombo ai yahuya, ‘Son hoenambo hundüra-marandırı, n̄ga Yifiaftı Aboedı ai kosowohü ranambo se hundırındeimboyei,’ mehu.

¹⁷ Horombo sıhırı Adükari Sisas Krais anıhondümbo-marıhura God ai Yifiaftı Aboedı moanı masemuntı, n̄ga haponda Yifiaftı ra Suda-yafe ndıfoambo amboanı moanı masagadırı. N̄ga ro nüñgunahurai nindou-yahı anımbo Godındı nafı kıkındıhe gündıheandanı hundırıkoate-mandieia?’’ mehu.

¹⁸ Asu Sudahündı ai hoafı ra himboriyomo hou moai sımborı ahambo asükai hoafıyomo, n̄ga Godımbo adükar-

ani yahomo hoafiyomondühi yahomoya, "God ai sihefi ndifoambo amboa mafarihindüra ahei hohoanimo moaruwai hininqindihî hehi asu yanqirî koadürümbo nimboeimboyei," mehomo.

Aboedî hoafî Andiokîhü tükümeleyo

¹⁹ Horombo Stifenimbo hifokoarîhorî hehimboyowanî Sisasimbo anihondümbo-rîhindeimbî ranaheimbo moaruwaimbo marîhindüra bukûrûmehindi. Ai hei Finisia hifîhü, Saiprus hifîhü, Andiok ńgoafîhü tüküyahi hehi aboedî hoafî Sudambo yanqirî hoafîmehündürî.

²⁰ Nga anihondümbo-rundeimbî bîdifîri Saiprusihundi, Sairinihundi ai Andiokinanbo homo Grikimbo amboani Sisas Adükâr-ani yahomo hou aboedî hoafî ra hoafîmemo.

²¹ Asu Adükârîndî ńgînîndî ai-babîdî manîngowa nindou afîndî ai Ahambo anihondümbo-rîhindühi sünğumarîhorî.

²² Sisasimbo anihondümbo-rîhindeimbî Serusaremihü hoafî ranahambo hîmborîyei hehi Barnabas koamarîhehora Andiokîna mahu.

²³ Barnabas ai hu tüküfi God ai nindou aboedi-aboedi-mareandüri ra hoeire haya hîhîf-hîhîfîyuhü ahei ńgusüfoambe ńgînamündî-ndürühi yahuya, "Nîmbî-nîmbî si se Adükârimbo aboedî sünğundîhorî," mehu.

²⁴ Barnabas ai nindou aboed-ani, nga Yifiafî Aboede-imbiyu haya asu afîndî hamîndî anihondümbo-reandeimbani. Asu nindou afîndî ai Sisasimbo anihondümbo-rîhindeimbî babîdimbo mamambe-mehindi.

²⁵ Ranîyu asu Barnabas ai Sorimbo kokombo Tarsus ńgoafîna mahu.

²⁶ Ahambo hoeirirî mbura serîmündü Andiokîna mahafanî. Mami hîmbanîyo haya nindou yimbu ranai Sisasimbo anihondümbo-rîhindeimbî babîdimbo fandîhimbo afîndî yamundi-marîneandüri. Asu Andiokîhü weangurühidîdî Sisasimbo anihondümbo-rîhindeimbî ranaheimbo Kristen anei masahündürî.

²⁷ Ranî-simboanî Godîndî hoafî hoafiyomo-rundeimbî bîdifîri ai Serusarem hininqiru hou Andiokîna makosîmo.

²⁸ Nindou mami aihundi Agabus-ani. Yifiafî Aboedi ai ahambo hoafîmendoa ai botîfi hoafiyundürühî yahuya, "Sünğunambo munju hîfi ndanîhü wembo adükârî tükündîfemboe," mehu. Ai yare hoafîmayu, nga sünğunambo Krodius ai Romî-yafe adükârî bogorî nünguambe wembo ra tükümeleyo.

²⁹ Ranîyu asu sünğurîhindeimbî ai Sudahundi wandafî mami farîhefembo-hündambo kakî koarîhefembo hoafî fîmarîhümündi. Mamamî ai aheimbo kakî saimbo sei hehi hohoanîmoyeihü kakî bîdifîri yîbôborîhi masîhehindürî.

³⁰ Ai Barnabas asu Sor koamari-hehipira kakī ra sowandifanī hena Serusaremīna hahūfanī hīfandī-rundembīmbo masabīnapurī.

12

Herot ai Sems hīfokoarirū mbura Pitambo karabusīmarirī

¹ Rani-sīmboanī bogorī adükari Herot ai Kraisīndī nendī bīdīfīrambo moaruwaimbo-mareandürī.

² Ai hoafīmeyuwa Sems Sonīndī amongo pisao yihīmīndīnambo hīfokoamaruwürü.

³ Herot ai hoeireanda Suda ai ranahambo aboed-anē maseiamboyu Pitambo kameihī karabusīmarirī. Suda ai bret yisīkoate-sesesi-maye rasīmboa Herot ai ramareandī.

⁴ Ai Pitambo serümündū karabus worambe hīnīngīmarira, yimbuyimbu bīdīfīrambe yimbuyimbu ami ai hīfandīmarurī. Herot ai yare hohoanīmoyuhüya, “Awi Suda ai bret yisīkoate-sesesiindei mbundühümbo anīmbo ro Pitambo weindahī papī-hoafīndühünī-mboeahī,” mehu.

⁵ Asu Pita ai karabusī worambe mamaru, ḥga anīhondümbo-rīhindeimbī ai ahambohündā Godīmbo dīdībaftyei marīhündī.

Pita karabus worī hīnīngīmareandi

⁶ Ndānī nīmbīnambo sümbu noufe Herot ai Pitambo papī-hoafīmbo yahumboyu sen yimbunambo hüputüpüründümo ami yimbu-yafandī mbusümo sīhawura mapu. Asu hīfandīru-rundeimbī ai karabus worī yipurīkīmī hīfandīmarundi.

⁷⁻⁸ Nīmehünou Adükariṇdī sūnambeahündī nendī ai manünguamboyo asu worambe si pīmayoa Pitambo ḥgīrisafīnī sindira botīmefiwa hoafīyuhü yahuya, “Nīmai botīyafo!” mehuamboyu nīmehünou asu sen ai Pitandī warīhündī fufurīmarīhoayo. Sūnambeahündī nendī ai Pitambo hoafīyuhü yahuya, “Hoeari yīhuruyafī mbura su güdo,” mehuamboyu Pita ai rasūngu-mareandi. Asu sūnambeahündī nendī ai yahuya, “Sīhafī hoandari hoeari güdo mbura wandī sūngu sīnīfī,” mehu.

⁹ Ranīyu asu Pita ai ahandī sūngu karabus worī safambeahündī tükümeiyu. ḥga Pita ai sūnambeahündī nendī ramarirī ra moai weindahane yahu, ḥga yafogoadī-nambombai yahuhayamboyu.

¹⁰ Yībobo ai hafanī yimbu hīfandī-rīnandeimbī ḥgasündīne hena karabus ain yipurī ra-sowahī tükümeftīneandī. Yipurī ra ahafanīmbo moanī timarīhoayo-wamboyafanī weindanī tüküyafīne hena adükari nafī sūngu

hafanı asu nı̄mehünou sünambeahındı̄ nendı̄ ai ahambo hını̄ngı̄marırı̄.

¹¹ Pita ai wudı̄poapore fífı̄re hohoanı̄moyuhü yahuya, "Haponda ro anı̄hondümbo fífı̄rı̄he-amboanahı̄ Adükarı̄ ai ahandı̄ nendı̄ koamarı̄heira kusü mafarı̄hendı̄ra Herot ai ı̄gırı̄ wambo moaruwaimbo-ndeandırı̄. Suda ai wambo moaruwaimbo-fendırı̄mbo mehomo, ı̄ga ı̄gırı̄ randundırı̄, mehu.

¹² Ranı̄yu asu ai Maria, Sonı̄mboyu Makı̄mboyu-randeimbı̄ hondandı̄ worı̄na mahu. Nindou afı̄ndı̄ ai ranı̄hü Godı̄mbo dı̄dı̄bafı̄-fembo-hündambo gugurı̄mehindī.

¹³⁻¹⁴ Ranı̄yu asu Pita ai hu yipurühı̄ pı̄rako-pı̄rako-marandamboyo nı̄morehı̄ ratüpürı̄yo-randeimbı̄ ahandı̄ ndürı̄ Roda ai yipurī sübüdühefembo ho Pitandı̄ yası̄mondı̄ hı̄mborı̄yo haya hı̄hı̄fı̄-hı̄hı̄fı̄mayo. Ranı̄yo asu yipurī moai sübüdühendī, ı̄ga hı̄hı̄rifı̄e worı̄ safana pı̄pı̄yo ho hoafı̄yondürühı̄ yahoya, "Pita yipurī naftambehü anüŋgu," mehoamboyo.

¹⁵ Asu ai ahambo hoafı̄yeihı̄ seiya, "Se ra hı̄hı̄ndı̄-hı̄hı̄ndı̄-yafühı̄yafı̄!" masei. ı̄ga asu ai yahoya, "Tı̄kaipoanı̄, ı̄ga anı̄hondümbo asahı̄," yahoenı̄ngı̄ asükaiyo hoafı̄mayo. Asu ai hoafı̄yeihı̄ seiya, "Awi sünambeahındı̄ nendı̄ Pitambo hı̄fandırı̄rırı̄-randeimbı̄-mbai ranana?" masei.

¹⁶ Asu Pita ai asükaiyu pı̄rako-pı̄rako-marandamboyo ai yipurī sübüdī-hehindı̄hündə̄ hoeirı̄horı̄ hehi hepünı̄mehindī.

¹⁷ Pita ai aheimbo warı̄nambo afoai yahu haya Adükarı̄ ai ahambo karabus worambeahındı̄ serümündü moanambühı̄ tükümefiyu hoafı̄ ra wataporı̄mayu. Ai yahuya, "Sems asu wandafı̄ mamı̄ ranahamumbo hoafı̄ndahüpurī," mehu. Asu ai Pita ranı̄hü hını̄ngı̄rirı̄ haya ı̄gorü goanı̄nı̄ mahu.

¹⁸ Asu ranı̄yo ı̄gorü siambeahı̄ Pita ai nı̄marı̄koate-mayuwa, ami ai hepünafundühı̄ afındı̄ hohoanı̄moyomondühı̄ yahomoya, "Pita nüŋgufiyuwa?" mehomo.

¹⁹ Herot ai Pitambo karabus worı̄ muŋgu kokofeofimbo hoafı̄mepuramboemo ramarundī, ı̄ga asu moai hoeirüwürü. Ranı̄yo asu karabus hı̄fandı̄-rundeimbı̄mbo Pita ai aboedambomefiyu ranı̄mbo düdumareapurī, ı̄ga ai moai dı̄dı̄boadoru hoafı̄yomo. Ranı̄yo asu ahamumbo hı̄fokoepe-purı̄mbo hoafı̄mayu. Süŋguna ai Sudia hı̄fı̄ hını̄ngı̄re haya hanü Sisaria ı̄gafı̄hü mamaru.

Herot ai yifı̄mayu

²⁰ Herot ai Tairı̄hündı̄ asu Saidonı̄hündı̄ ranaheimbo ı̄gını̄ndı̄-marandürı̄. Ranı̄yei asu ai fandı̄hi hehi nindou bı̄dı̄fırı̄ ahambo sowana koamarı̄hehipura mahomo.

Weangurüh̄ ai Brastus, bogor̄ adükariñdi ratüpur̄iyu randedimb̄-mayu, ranahambo yahomoya, "Farihawamunt̄," mehomo-ndamboyu. "Fand̄hehea-purimboyah̄," mehu. Ai Herot soana homo hoaf̄yomondüh̄ yahomoya, "Sih̄iri aboedi-aboedi-ndahumboane," mehomo. Nimb̄oe hif̄ ra Herot ai hifand̄marandi ranihü Tair asu Saidon ai ahei sesi sahümündi rihündüh̄ wambo.

²¹ Ranijo Herot ai mami sihi ware haya, ahanti adükari bogor̄ hoeari yihuru-ramündü haya, ahanti adükari bogor̄ nimari fond̄wami nimarümbo nindou afindi ranaheimbo wataporimbo-maranduri.

²² Asu nindou ranai pukuna hoaf̄ karihehindüh̄ seiya, "Ndanana god mamiñdi yafambe-ane! Nga nindou-yomondi yafambeypoan!" masei.

²³ Asu Herot ai ahei hoaf̄ ranimbo moai ambe yahu asu ai moai Godimbo adükari-ani yahu. Ranimboyo sunambeahindi nendi hari-memondowa nüñgar̄i ahanti safi ra sahüsi wakir̄hi marihündü yif̄mayu.

²⁴ Nga asu Adükariñdi hoaf̄ ai nginindi tüküfe haya munjuambo ngoaf̄i maho.

²⁵ Asu Barnabas, Sor ai ratüpur̄ Serusaremihü moendirine hena hihireafine Andiok ngoafina mahafan̄. Ai Son Mak sowarindifan̄ hena ai-babidimbo mahomo.

13

Barnabas Sorimbo Godindı ratüpurimbo koamarıhaupıra mahafan̄

¹ Sisasiimbo anihondümbo-rihindimbi Andiokihü aniboaidei ranahei mbusumo Godindı hoaf̄ hoaf̄yomorundeimb̄ asu yamundu-rundeimb̄ maningomo. Ahamundi nduri ra Barnabas, Simion, ahambo fi nimbandi sei marihündi, Rusius Sairinihündi, Manayen, ai Herot bogorindı ngunindiyu asu Sor.

² Ai Godimbo hohoanımoyeih̄ sesi wehiyeiane, asu Yifiafi Aboedı ai hoaf̄yohü yahoya, "Ro Barnabas weimbo Sor wandı ratüpur̄ ratüpurimbo dıbonımehapır-ane, nga se ahafanıimbo ranı ratüpurimbo kaboadıhi hıññigindıhipırtı," meho.

³ Ranıimboemo ai sesi wehiyomondüh̄ ahamundi warı ahafandıwam̄i nandu houmbo koamarıhaupıra mahafan̄.

Barnabas asu Sor Saipırasıhü Godindı hoaf̄ hoaf̄mefanı

⁴ Yifiafi Aboedı ai Barnabas, Sor ahafanıimbo koamarıhepıra Serusia ngoafina mahafan̄. Ranihü ai sipambe farefıneanda sip ai Saiprus airanınambo sepırimindı maho.

⁵ Ai Saramis እጋዬችኩ tüküyafine hena Sudaye irotu worambe Godindi hoaf wataporimbo marinandi. Son Mak ai-babidimbo manüngu ahafanimbo farihetepirimbohündä.

⁶ Ai Saiprus airan እገሱndine Pafosihü tükümefineandi. Ranihü tibagire randeimbì mami hoeimarineri, ahanti nduri Barsisas. Ai Sudahündiyu asu tikarehaya hoafiyuhuya, “Ro Godindi hoaf hoafiya rihandeimb-anahi,” mehu.

⁷ Ai gafman bogori Sergus Paurus-dibo mamaru. Sergus Paurus ana aboedi hohoanimo kükühifoare ffireandeimb-ani. Ai Godindi hoaf himborimbo yifiriuhu asu Barnabas Sorimbo mborai mehupir.

⁸ Nga asu tibagire randeimbì Erimas ai gafman bogori ranahambo Sisasindi hoaf anihondümbofembo ra yowanı yahundombo Sor weimbo Banabasimbo hifnambo-mareapiri. (Tibagire randeimbì Barsisas nduri ra Grik hoafnambo Erimas-ane masei.)

⁹⁻¹⁰ Nga Sor, Grik hoafina ahanti nduri Por. Yifiafi Aboedindi ratüpurı woribori kidaboari-mayu ranai Erimasimbo himboa pariruhı yahuya, “Se-ana Satanindi n̄imor-anafi asu se-ana aboedi hohoanimo ranahandı hürütimb-anafi. Munguambo tikai hoaf, moaruwai hohoanimo sihafi እግዥሂፋመ amaro ranana afindı hamind-ane. Se-ana munguambo Adükarındi aboedi naft moaruwaimboro randüh-anafi. Awi se ranı hohoanimo ra hininingfembo moei safimboyafa?

¹¹ Asu se himborindaft! Hapondanı Adükari ai sihambo himboari sündianinanı se tütmondamboyaft. Haponda se እገሮt hüfhamindı hoeindowandi, nga akidou geduhı safi n̄imandimboyaft,” mehundo. Ranıyo asu n̄imehünou mburiñgai peyowohüyo Erimasimbo n̄imbi mamaro. Ranıyu asu ahambo watinqarihü kikihimundi hefembo naft nafuimbohündä naft kokomarandi.

¹² Gafman bogori ai ra hoeire haya anihondümbo-mareandi. Asu ai Adükarımbö yamundi fe hoaf hoafimefanı ra himboriyu haya hepünimefiyu.

Barnabas Sor ai Andiok እጋዬችኩ Pisidia-yafeambe Adükarındi hoaf hoafimefanı

¹³ Por asu nindou bividiri ai-babidi Pafos እጋዬች እገሱndundanıyo sip ai sepurimindi haya Perga እጋዬችnambo Pamfiria-yafeambe maho. Nga Son Mak ai hininingreapuri haya hihirifi Serusaremnambo mahu.

¹⁴ Ai Perga እገሱndine hena, hafanı Andiokihü Pisidia-yafeambe tükümefineandi. Ranıyo asu moanı እጋዬችimbo

n̄imarimbo si rasimboanı ai Suda-yafe rotu worambe ke-foene mamarifani.

¹⁵ Mosesindi ahnüm̄bi hoafı asu Godindi hoafı hoafiyomo-rundeimbı-yomondı hoafı ra bokarıhoemo mburumbo asu hifandı-rundeimbı ai hoafiyomondühi yahomoya, "Wandaf weimbo, se nindou-yei ŋusüfoambe ŋiñemindimbo hoafı hohoanımo-ndafandühi ana, hoafındafani," mehomo.

¹⁶ Por ai botifi nüñgumbo warı pakarıfoareandühi hoafiyuhü yahuya, "Wandaf, Israerihündı asu nindou amuri Godimbo ahinrıhorı rihündeimbı se himborındı.

¹⁷ Israer-yafe God ai sıhefi amoao kamafoareandür-ane. Ai Isipihü fehefehündı-yahi nıboadeiane, God ai ŋorü sürgumareanda nindou afındı momorımayei. Sürgunambo ahandı adükari ŋiñindınambo ai semündündürı Isip hinıñgırıhi hehi mahei.

¹⁸ Nımit wohı furıkoate-reandühi nıboadeimbo 40 himbanı Godindi hoafımbı moei masei, ŋa asu God ai aheimbo fehefendürımböhunda tıñırıfomayu.

¹⁹ Kenan-yafe hifihü 7 sırı God ai aheimbo yihirırearühı hifı ra Israer aheimbo masagadırı horombo hoafımayu süngu. Horombo Israer ai Isip sowana hei nımareimbo asu sürgunambo Kenanınambo mahei ra 450 himbanıyo.

²⁰ Sürgunambo God ai Israerımbı hifandıyo-ndürımböhunda yiboboru rundeimbı nindou kamafoarea-pura ai hifandırundırı homomboyo sürgunambo Samuer Godindi hoafı hoafiyu-randeimbı ai tüküfi ahamundi fondı kasımaramändü.

²¹ Ranı-sı̄mboanı Israer ai adükari bogorı semindimbo hoafımeħündowamboyu asu God ai Sor, Kisindi nımorı, ahei adükari bogorı kamafoariri. Ai-ana Bensaminindı sırambeahınd-ani. Ranıyu ai adükari bogorımbı 40 himbanı mamaru.

²² Ŋa God ai ahambo raguanamborırı mburambo Defit ahei adükari bogorımbı hinıñgımarırı. God ai ahambo hoafiyuhü yahuya, 'Ro Sesindi nımorı Defit fífırıhini, ŋa wandı ŋusüfo ai nindou rahurai ranahambo anahı hohoanımo-ayahı. Nımboe ai anımbı wandı hohoanımo süngundeambui,' mehu.

²³ God ai Defitindı sırambeayahındı Sisas sıhefimbo aboedambo-fembohunda Israer sowana koamarıherü horombo hoafımayu süngu.

²⁴ Sisas ai weindahı tüküfe koate-yuambe Son ai Israerihündı munju ranaheimbo aboedi hoafı bokarıhendürühı yahuya, 'Sıhei hohoanımo moaruwai

daboadanambo-ndihinda asu s̄heimbo hundürü-ndihandüri-mboyahı, mehu.

²⁵ Ndeara Son ai ahanti ratüpurı munjumbo yanğırıyo ai hoafıyuhü yahuya, ‘Se hohoanımoyeiya ro dideyaha? Ro-ana nindou sapo se hifandarıhündi ranıyahıpoanı. Se himborıye! Nindou ra sünguna tükündifimbui, ńga ro-ana ahanti sufihindi wofıfufurıhefembo ra aboedıyahıpoanı, mehu.

²⁶ Wandaftı mami, se-ana Abrahamındı ahuirı anei, asu Suda-yafe ndifo se Godıimbo hohoanımoyei arıhündi God ai aboedambo-ndeamunımbui hoafı ranana ai s̄hefıimbo soana koafolareamboani.

²⁷ Serusaremıhündi nindou anei asu ahei bogor-anemo ai moai Sisasıimbo aboedambore randeimb-ani sei ndorıhorı fífırıhorı. Asu ai moai Godındı hoafı hoafıyomo-rundeimbı-yomondı hoafı munjuambo ńgoafıimbo nımarıimbo si ranambe hoeiru marundi ra fífırıhindı, ńga wanı. Ai ahambo papı-hoafımarıhorı horombo Godındı hoafı hoafıyomo-rundeimbı ranı-moatükuni tükündifemböe mehomo süngu.

²⁸ Ńga yıbobofeambe Sisasıimbo hifikoefimbo moai hoafı yangoro, ńga asu moanı hoangırıhi hehimboyeli papi-hoafırihorühı Pairatıimbo hoafıyeihı seiya, ‘Hıfokoarıwotı, masei.

²⁹ Ai munjuambo moatükuni ramarıhindı ra horombo Baiborambe hoafımayo süngu. Ranıyo süngunambo nımi keimbi karıhendeimbıfıhındı foarındümö hanımo hoŋguambe masıhawuri.

³⁰⁻³¹ Ńga God ai ahambo yıfıhündi botımariramboyo nindou ai-babıdı Gariri hınıngırı hou Serusaremınambo afındı si mahafomo ranai ahambo hoeimarüwurü. Nindou ranai haponda Sudambo ranıimbo wataporımboru marundi.

³²⁻³³ Haponda ro s̄heimbo yarıho hoafayehı: God ai s̄hefı amoao mamıimbo horombo hoafımayu süngu haponda ahei ahuirımamı s̄hefıimbo anıhondümbo tükümfeyo ra Sisasıyıfıhündi botımarırı. Ndani-moatükuni hoafımayo ra Herü Buk yimbu ranambe amboa mbapenıingo.

‘Se wandı nımor-anafı,

haponda ro s̄ihafı ape-anahı.’

Buk Song 2:7

³⁴ God ai yıfıhündi ahambo botımarırı, ńga ai ńgırı hıhındüfi ńgu yıfı ambe-ambe sümbondı. Ranı-moatükuni ra God ai hoafımayu süngu,

‘Ro s̄heimbo aboed-aboed-ndıheandürühı asu anıhondü aboedi moatükuni ndahandüri-mboyahı horombo ro Defıtıimbo saimbo hoafımayah süngu.’ Ai-saia 55:3

³⁵ Ranıimboyo ńgorü Herü Bukambe hoafıyohü yahoya,

‘Sür̄i hoeimbı nindou ranahambo se ŋgiri h̄in̄ingi-ndoworani sümbondı,’ meho. *Buk Song 16:10*

³⁶ Defit ai nünguambe Godındı hohoanımo süngu ratüpuri mayu. Süngunambo ai yifimayuwamboyo ahandı amoao-babıdımbo masamboarıhora asu ahandı fi ra sümbomayo.

³⁷ Nga sapo nindou God ai honguambeahındı yifihündı botımarırı ranana moai ahandı fi ra sümboyo.

³⁸⁻³⁹ Ranımbo-anımbo, wandaftı mami, se fífırı-mbırıhinda-mboane, ro sıheimbo hoafı aboedı hoafıyefühı sefıya, Nindou ndanana wanjei sıhei moaruwai hohoanımo gogorındıhembui. Munju moaruwai hohoanımo ra Mosesındı ahınümbı hohoanımo ana ŋgiri gogorındıhe mbunda nindou mbumundi mbıso. Nga nindou Sisasımbo anıhondümbo-arıhorı ana, ahei moaruwai hohoanımo gogorıhendühi nindou mbumundi mbüsümbui.

⁴⁰ Ranımbo anımbo se hıbadühündı! Nga rananı moatkuntı Godındı hoafı hoafıyomo-rundembı hoafımemo ra sıheimbo sowahı tükündıfemboe.

⁴¹ Ai yaru hoafıyomondühi yahomoya,
‘Anıhondümbo-fekoate-yeimbı, se hımborındıei,
Se-ana hepünündahi mbundühi ŋgei yifinndeı.

Nımboe se nıboadeiambe ro mami-moatkuntı ratüpuri-ndamboyahi.

Nindou mami ai ratüpuri ranahambo hoafayu ana,
se ŋgiri anıhond-ane mbısei,’ *Habakuk 1:5*
mehomo,” mehu.

⁴² Asu Por, Barnabas ai Suda-yafe rotu worı h̄in̄ingirıne hena hafandanıyo, nımorehı nindowenihı ai hoafıyeyihı seiya, “Ngoafımbo nımarı si ranambe hoafı nda süngunambo asükai yıhoefımbo hoafındafanı,” masei.

⁴³ Rotu worı h̄in̄ingirıhi moanambühi tüküyahindanı, Suda nindou asu ndıfo Suda-yafe rotumbo hei-rıhündıembı ai Por Barnabas yafandı süngu mahei. Aheimbo dıbafrınearühi safanıya, “Se Godındı moanı hıpoambofe ranambe nımboei ŋgei,” masafanı.

⁴⁴ Asükai ŋgorü ngoafımbo nımarımbo si ranambe nindou adükari ngoafıhündı munjuambo ai Adükarındı hoafı hımborımbo mafandıhindı.

⁴⁵ Asu Suda ai nindou afındı hoeirıhi hehi ŋgusüfoambe moaruwaimayeı. Raniyo ai Porındı hoafı hıfınamborıhindühi moaruwai moaruwaimbo-marıhindı.

⁴⁶ Ranımboyo Por weimbo Barnabas ai yıhımbokoate hoafıyafandühi safanıya, “Godındı hoafı sıheimbo boatei mbıhowamboane. Nga asu se hoafı ndanahambo

daboadanambo-arihindi. Ro rarihe hohoanimoayah, se siheihoari hohoanimo耶 seiya, ‘Ro-ana koadürümbo-koadürümbo nijombo ra njirindefi,’ asei. Ranimbo animbo se himborindei! Haponda siheimbo hinjengihorü hohoas ihei ndifo sowana ahehi.

⁴⁷ Adükari ai yihoefimbo hoafiyuhü yahuya,
 ‘God ai nindou aboedambo-fembo ranahambo munguambo
 hif semindı hombohunda
 ro shambo Suda-yafe ndifombo si nahurai hinjengi-
 martheanint,’ masafani.

⁴⁸ Suda-yafe ndifo ai hoaf ra himboriyei hehi hihif-
 hihifyeih Adükarindı hoaf aboed-ane masei. Munguambo
 nindou God ai yangiri gedühi nijombo kamafoareanduri
 ranai anihondümbo-marihindi.

⁴⁹ Adükarindı hoaf ra munju hif ranihü maho.

⁵⁰ Ranıyo asu Suda ai ngoafi hifandı-rundeimbı asu
 Suda-yafe ndifo nimorehi bogori Godimbo hohoanimo耶
 riühendeimbı ranaheimbo hohoanimo botımarihindüra Por
 Barnabasimbo moaruwaimbo-rıhipırühı ahei ngoafihündi
 hemafaorihipırı.

⁵¹ Ranımbayafanı ai ahei hohoanimo moaruwai
 ra fiftimbırıhinda safanı hena nafuimbohunda hif
 hasüf ahafandı yirifihindı kükifoarine mburına asu
 Aikoniamınambo mahafanı.

⁵² Yifaifi Aboedi ai Andiokihündi Sisasimbo
 süngevhoreimbı ranahei fiambe tükümfeyondüra afındı
 hihif-hihifmayei.

14

Por Barnabas ai Aikoniamihü aboedi hoafi hoafimefanı

¹ Aikoniamihü Por weimbo Barnabas ai asükai mamı
 rasüngu-marinandı. Ai Suda-yafe rotu worambe hafanı
 kefoene hoafi diboadorine wataporımbı-marinandı
 ranı süngu asu Suda-yafe ndifo afındı ai anihondümbo-
 marihindi.

² Nga Suda bıdifiri anihondümbo-fekoate-yeimbı ai
 nimorehi nindowenih Suda-yafe ndifo bıdifiri-yafe
 ngusüfoambe botımarıhi-ndüramboyei anihondümbo-
 riühendeimbımbı yiboaruko-marihindüri.

³ Ai gedühi Aikoniamihü nimbafanımbı Adükarımbo-
 hündambo yiimbokoate hoafiyafanı marinandı. Ranıyo
 Adükari ai ahafanımbı nginindı masagapıra hepünfeimbı
 asu nginindı moatükuni ramarineanda ai ahafandı hoafi
 ranai Adükarindı hipoambo ra anihond-ane yaho na-
 fuimeyondüri.

⁴ Nga nimorehi nindouwenihî adükari ngoafihündi ai yikürübümehindi. Biđifirî ai Suda-babidimbo-yahindi asu biđifirî ai Kraisindî hoafî sowandifanî hafani-rinandeimbî babidimbo-yahindi.

⁵ Sǖngunambo Suda-yafe ndifo asu Suda ahei bogori-babidimbo sübabî hoafirundühi yahomoya, “Sîhîrî ahafanîmbo moaruwaimbo-ndihupirühi nimoeinambo hifokoandihu-pirimboane,” mehomo.

⁶ Ranîyo ai ra fîfirine hena fefoene hena Rikonia-yafeambe yimbu adükari ngoafî Ristra asu Debi ngoafihü tükyâfîne mburîna ranî hifîkîmî mahafani.

⁷ Ranîhü amboanî nimbafanîmbo aboedi hoafî wata-porîmbo-marînandi.

Por Barnabas ai Ristrahu asu Debihu aboedi hoafî hoafîmefanî

⁸ Ristrahu nindou mami tîjarî moaruwaimbü mamaru. Ahandî hondî ai rahurai wakîmarîmîndo-ane, nga ngîrî hoahoangu ndandi.

⁹ Asu ai Porîndî hoafî himbori-mayua, ahambo himboari parirî nüngumbo hoeirira ahandî anihondümbofe ranînambo God ai wanjei aboedîndirîmbui.

¹⁰ Ranîmboyu Por ai pukuna hoafiyuhü yahuya, “Sîhafî tîjarînambo botiyafo nimbaftî,” mehundowamboyu horîpîrîhoei piyu mburambo hoahoangu wakire marandi.

¹¹ Nindou afîndî ai Por ramareandi ra hoeirîhi hehi Rikonia-yei hoafînambo pukuna hoafîyeihî seiya, “God bîđifirî nindoumbo-yafîne henambo sîheftîmbo sowana makosafanî,” masei.*

¹² Asu Barnabasîmbo ndûri Sus dükamarîhorî. Asu Por ai hoafî wataporîmbora randeimbî-mayua ranîyo asu ahambo Hemis-ani masahûndo.

¹³ Susîndî adükari rotu wori adükari ngoafî himboranîkîmî mafondaro. Ranîyo Susîmbo sesi sîhai-randeimbî ai burmakau anamîndî biđifirî asu nîmî ahuri wofî amboa sifimbî semündü haya adükari ngoafî yipuri naftambekîmî sünü tükümeiyu. Nindou afîndî ai-babidî Por Barnabasîmbo, “Ai yîhoefî god-anafanî,” sei hehi burmakau hifokoefe segopîmbo masei.

¹⁴ Nga Kraisindî hoafî sowandifanî hafani-rinandeimbî ai ranî hoafî himboriyafanî hena yowanîmbo hohoanîmoyafandühi ahafandî hoeari hîrine hena pîpiyafanî hafanî nindou afîndî-yafe mbusumo pukuna hoafiyafandühi safanîya,

* **14:11:** Ai rarîhi hohoanîmoyeihî Sus ai ahei adükari bogori god-ani asu Hemis ai Susîndî yasîmondîhündî hoafî semündü hu hoafiyu-randeimb-ani masei.

¹⁵ "Wandafı mamı se, nımboe ramarıhində? Ro-ana nindou yangırı se nahurai-anehi. Ro sıheimbo aboedi hoafı wataporımbو-rıhoanda se nımındıkoate-moatkunı ra hınıngındıhi hehi God Yangırı Nünjumbü sowana ngei. Ai sünü, hıftı, sıriwara asu munju-moatkunı ranambe engoro ra nafiramarandi.

¹⁶ Horombo God ai nindou munjuambo hıfı Hü hınıngıreandüra, ahei hohoanımo süngu hei marıhündi.

¹⁷ Nga ai anıngu ra nafuimbohunda sıhefımbı aboedıreamunı arandi. Ai sıheimbo sünambeahındı hoe koafoare nümbür-ambeahındı sesı yimuŋgu-remındambe sagadırı arandi. Ai sesı afındı asu nıgusüfoambe hıhıf-hıhıfı sagadırı arandi," masafanı.

¹⁸ Ai ranı hoafı ra wataporımbı-marınandı, nıga nindou ai ahafanımbı burmakau hıfıkoefe sıhefımbı hohoanımo-mayei hei, nıga ai kıkıfoefe-ndürımbohunda tıñırıfomefanı.

Ai Porımbı nımoei pımarundi

¹⁹ Raniyo Andiokıhündi-yomo asu Aikoniamıhündi-yomo Suda bıdirıfı ai sıńımo nindou-yei nıgusüfoambe botımarundüra ai Porımbı yıfımbiyuwa yahomo houmbo nımoeinamboruru mburu asu ngoafı bıdıfıranı kiafu hüründümo mahomo.

²⁰ Nıga Sısaśımbı süngurıhorı-rıhündedeimbı ai sınei wakırıhorı manımböeria ai botıfı haya, asükai adükari ngoafına mahu. Ranıyu asu ngorü sina Barnabas dıbombo Debinambo mahafanı.

²¹⁻²² Ranı ngoafı Hü aboedi hoafı ra bokarımarı-heneanda asu nindou afındı ai Sısaśımbı süngurıhorı-rıhündedeimbımbı boyahi tükümehindi. Ranıyo asu ai hıhıriyafıne Ristra, Aikoniam, asu Andiok ranınambo hafanı süngurıhorı-rıhündedeimbı nıgınandıfı-nandürühi safanıya, "Se Godımbı ndondıhi anıhondümbo-ndıhorı ndühündi. Tıñırıfo afındı sıhefımbı tükündıfemboe sıhırı God nıgınındı hifandarandı ranambe hombohunda," masafanı.

²³ Asu mamamı ngoafı Hü anıhondümbo-rıhindeimbı ranaheimbo nindou hıfandı-yondürü rambo kafoarıneapurı hena asu sesı wehıyafandühi Godımbı dıdıbafı-mefıneandi. Asu ai Adükarımbı anıhondümbo-marıhorı ahandı warıwamı aheimbo hınıngı-marıneandürü.

Ai hıhıriyafıne Sirıa-yafe-ambe Andiokınambo mahafanı

²⁴⁻²⁵ Raniyo ai Pisidia-yafe mbusümo hafanımbı Pamfirıa-yafeambe tüküyafıne Pergahü hoafı-wataporımbı-rıñırı mburına asu Atarianambo mahafanı.

²⁶ Ateriahü ai sipambe farıyafıne hena Andiokınambo sepımındı maho. Ranı Hü horombo Sısaśımbı

anīhondümbo-rīhindeimbī ai ahafanīmbo Godīndī ratüpuri ratüpuri mbohündā hīnīngī-rīhipirūhī seiya, "God ai sīhafanīmbo hīpoambo-ndeapirūhī mbīfarīhepiramboane," masei. Asu ai ratüpuri ra ratüpuri yafanī moendi marīneandi.

²⁷ Ai Andiokīhū tüküyafīne hena, anīhondümbo-rīhindeimbīmbo gugurī-marīneandürī. Asu munju moatükunī God ai ahafandī warī sūngu ratüpuri-mayu ranahambo hoafīmefanī. Ai hoafīyafandūhī safanīya, "God ai ḥgorū nafī nafīmaranda Suda-yafe ndīfo ai-amboanī Godīmbo anīhondümbo-marīhorī," masafanī.

²⁸ Asu ai afīndī si Sisasīmbo sūngurīhorī-rīhündēimbībabīdīmbo mamarīfanī.

15

Serusaremīhū Sisasīmbo anīhondümbo-rīhindeimbīyafe bogorī ai gugurīmefundi

¹ Ranīyo asu nindou bīdīfīrī ai Sudianīpoedī Andiokīna kosīmo Suda-yafe ndīfo Sisasīmbo anīhondümbo-rūwureimbīmbo yamundīrūpuri yahomoya, "Se Mosesīndī hohoanīmo sūngufekoate-ndīmondūhī sīhamundi fihoeari kefe tīrīhefekoate-ndīmondanī asu ḥgīrī aboedambo-ndafundi," mehomo.

² Asu Por Barnabas ai Sudiahündī-babīdīmbo hoafīna sīmborī sīmborī-memo. Ranīmboemo anīhondümbo-rundeimbī ai hoafī firündümondūhī yahomoya, "Por, Barnabas asu nindou bīdīfīr-amboanī ai Serusaremīnambo mbīhomo-ndamboane. Asu ai hoafī ra Kraisīndī hoafī sowandūmo homo-rundeimbī asu hīfandī-rundeimbībabīdīmbo dīdīboado-mbīrundamboane," mehomo.

³ Anīhondümbo-rīhindeimbī ai koamari-hehipura ma-homo. Ai Finisia asu Samaria-yafeambe mbusūmonduhī homo hoafīyomondürūhī yahomoya, "Asu sīhefī ndīfo amboanī Sisasīmbo anīhondümbo-marīhorī," mehomonda asu anīhondümbo-rīhindeimbī munjuambo ai afīndī hīhīfīhīfī-mayeī.

⁴ Ai homo Serusaremīhū tükümfunda anīhondümbo-rīhindeimbī Kraisīndī hoafī sowandūmo homo-rundeimbī asu hīfandī-rundeimbī ai ahamumbo hīhīfī-marīhūpuri. Asu Por Barnabas ai munjuambo-moatükunī God ai ahafandī warī sūngu ratüpuri mayu ranahambo hoafīmefīnandürī.

⁵ Nga asu anīhondümbo-rundeimbī Farisihündī bīdīfīrī ai botīyafu hoafīyomondūhī yahomoya, "Sīhefī ndīfo ai ahamundi fihoeari karu tīrīmbīhou-ndamboane asu ai Mosesīndī ahīnūmbī hohoanīmo sūngu-mbīrīhindamboane," mehomo.

⁶ Ranı̄mboemo Kraisındı̄ hoafı̄ sowandümo homo-rundeimbī asu hı̄fandī-rundeimbī aī hoafı̄ ranahandı̄ nı̄mındı̄ wataporı̄yo dı̄dı̄boado-fembohündə gugurı̄mefundī.

⁷ Aī wataporı̄yomo homo munjumayoɑ̄ asu Pita aī nǖngumbo hoafı̄yupurǖhī yahuya, "Wandafı̄ mamī, se fı̄firundī horombo hondı̄ God aī seambeahındı̄ wambo kafoare hı̄nı̄ngı̄mareandırı̄ sı̄hefı̄ ndı̄fo ranaheimbo wandı̄ yası̄mondınambo aboedī hoafı̄ hoafı̄yowanı̄ hı̄mborı̄yohü anı̄hondümbo-fembohündə.

⁸ God aī munjuambo nindou-yafe hohoanı̄mo ra fı̄fireandı̄. Aī sı̄hefı̄ ndı̄fo ranaheimbo yı̄nı̄ mehu ra nafuimbohündə Yifiafı̄ Aboedī masagadırı̄ sı̄hefı̄mbo masemunī nou.

⁹ Aī moaī sı̄hefı̄mbo ı̄gorǖ sǖngureandühī aheimbo ı̄gorǖ sǖngurearǖ, ı̄ga wanı̄. Aī anı̄hondümbo-marı̄hinda asu God aī aheī ı̄gusǖfoambe ramareandüra sürühehindeimbı̄ tükümehindı̄.

¹⁰ ı̄ga nı̄mboe asu se Godı̄mbo randı̄hu hoeindı̄hürǖ yahomo houmboa? Se ı̄gırı̄ sı̄hefı̄ ndı̄foambo sı̄hamundī fihoearı̄ karu tı̄mbırı̄hound-amboane mbı̄sı̄mondühī aheīwamı̄ nı̄mboreimbı̄ moatkunı̄ nandundī. ı̄ga horombo sı̄hefı̄ amoao asu sı̄hı̄r-amboanı̄ nı̄mboreimbı̄ moatkunı̄ ra ı̄gırı̄ ndahumı̄ndefī.

¹¹ Suda sı̄hı̄rı̄ ndarı̄hu anı̄hondümbo-arı̄hundī ana, Sisasındı̄ hı̄poambonambo aboedambo-ndahumboyefī, ı̄ga asu sı̄hefı̄ ndı̄fo aī-amboanı̄ ranı̄nambo aboedambo-ndahimboyeī," mehu.

¹² Barnabas Por aī Godı̄ndı̄ ı̄gını̄ndı̄ nafuimbo moatkunı̄ asu hepünı̄feimbı̄ moatkunı̄ ra God aī Suda-yafe ndı̄fombo ahafandı̄ warı̄sǖngū ramareandı̄ ranahambo ndorı̄ne wataporı̄mbo-marı̄nandı̄. Asu munju aī wataporı̄ ra hı̄hı̄mborı̄yomondühī hı̄mbo yaŋgırı̄ kümarundī.

¹³ Hoafı̄ moendı̄mayowa asu Sems aī hoafı̄yuhü yahuya, "Wandafı̄ mamī. Se wandı̄ hoafı̄ hı̄mborı̄yomo.

¹⁴ Saimon aī haponda ndore korı̄foare hoafı̄yuhü yahuya, God aī ahandı̄ hı̄poambofe hohoanı̄mo nafuiyuhü sı̄hefı̄ ndı̄fo bı̄dı̄firambo weaŋgurǖhī wand-anei mehu.

¹⁵ Asu Godı̄ndı̄ hoafı̄ hoafı̄yomo-rundeimbī-yomondı̄ hoafı̄-amboa mamī yahurai-ane. Aī yaru hoafı̄ nda sürü papı̄marındı̄:

¹⁶ Adükarı̄ aī hoafı̄yuhü yahuya,
Defitı̄ndı̄ mamı̄sırı̄ aī worı̄ nahurai bı̄rı̄mefoendī,
ı̄ga sǖngunambo ro hı̄hı̄ndahe koda
asu ahandı̄ mamı̄sırı̄ ra asǖkaında botı̄ndı̄he-amboyahı̄
nindou aī worı̄ bı̄rı̄foare mbura sı̄mborı̄ worı̄mbo-
arındı̄ nou.

17-18 Rananimbo asu nindou amuri ai randihhi Adükärimbo kokondi-horimboyei.

Asu munjuambo Suda-yafe ndifo ro wand-anei masahi ranai-amboa kokondi-horimboyei. Hoafi nda horombo hondü ndani-moatkun tükündifemboe mehu-ane.

Adükari ai yare hoafimayu ai rani-moatkun raremarandi, asu horombo hondü nindou ai ra fiftirimarihindi, mehu.” Amos 9:11-12

19 Ranimboyo asu Sems ai hoafiyuhü yahuya, “Ro rarihe hohoanimoayahü sihefii ndifo ai hihiriyahü Godimbo sowana mahei ranaheimbo sihiri ngiri tihiriifo ndahunduri.

20 Wanit, nga sihiri aheimbo pasambe ndandihu hoafindefomboane. Kabomombo sesi didibafife sihefeimbii sesipoanti, nimorehi sisihimopoanti asu anamindihooandi bibrabiriyopoanti, nintihondi aminda-wofifeimbii asu hori sesipoanti.

21 Ai ngiri randihindi ra nimboe horombo peyomo houmbo haponda munjuambo ngoafii adükarambe nindou ai Mosesindii hoafi bokarahoemo arundi. Asu munjuambo ngoafimbo nimarimbo si ranambe Suda-yei rotu worambe ritimtru arundi,” mehu.

Suda-yafe ndifo anihondümbo-rihindeimbi ahei pas-ane nda

22 Ranimboane asu Kraisindi hoafi sowandumo homo-rundeimbi-yomo hifandiru-ndeimbi-yomo asu anihondümbo-rihindeimbi-yei ai hoafi firihümündihü seiya, “Sihiri-hündi bidifiri ai Por Barnabas babidimbo Andiokinambo hombohunda koandihahu-purimboane,” masei. Ai Sudas, ahanti nduri ngorü Barsabas, asu Sairas ahafanimbo ngafani sei hinengi-marhipiri. Yimbu ai anihondümbo-rihindeimbi-yei bogori-yafani.

23 Ahafandi warihü ai pas mamii koarhoe-mondühi hoafyo-mondühi yahomoya:

“Ro Kraisindi hoafi sahumindefi hefi rihundeimbanefi asu hifandirihu-hundeimb-anefi. Suda-yafe ndifo anihondümbo-rihindeimbi Andiokihü, Siriahü, Sirisiahü aniboadei, se karhasi-handüri.

24 Ro himbori-yeifimboanefi rohündi bidifiri ai homo wataporimemondamboyo sihei hohoanimo mamikari-marandüri, nga asu ro moai ahamumbo randundi seft.

25 Ranimboane asu ro hoafi firihumindefi mburihi sefya ro nindou siheimbo sowana koandihahu-purimboyefti. Ro nindou ra yihoefti ngeunindii Barnabas asu Por-babidi koamarihelupirri.

26 Ai moai ahafandı fimbo hohoanımo-yafanı, ḥga ai s̄ihefi Adükari Sisas Krais ahambo-hündambo ahandı ratüpuri ratüpuri-mayafanı.

27 Ranımboyefi ro Sudas asu Sairasımbو koandıhehipıra ḥgafanı hoafı ro sürü paparıhundi rahurai randıne ahafandı yafambenambo hoafındamboyafanı.

28 Yifiafi Aboedı ai yihoefi mbusümo nımarımbо asu ro mamı mamamberıhu hohoanımo-yefühı sefiya, ‘Ro ḥgırı ḥgorü tıñümbe hohoanımo s̄hei wamı nandıhundi,’ masefi, ḥga se ndanı hohoanımo yangırı anımbо randıhimboyei.

29 Se kabomombo sesi dıdıbafıfe s̄ihefeimbı sesipoani, horı sesipoani, nıñıhondı amında-wofıfeimbı sesipoan, nımorehı s̄isihımopoani asu anımindıhoandi bırabırı-yopoani. Se ranı hohoanımo süngufepoani. Se ranı moatkuni ra hıñıngarıhindi ana, aboedındeimboyei. Yihoefi hoafı ndear-ane, ḥga se aboedı nıboadei,” mehomo.

30 Ranıyo asu Serusaremıhundi anıhondümbo-rıhindeimbı ai nindou yimbuyimbu ra koamarı-hehipura Andiokınambo mahanımo. Asu ai anıhondümbo-rıhindeimbı gugurundürı mburu pas ra masabudürü.

31 Anıhondümbo-rıhindeimbı ai pas ranambeahındı aheimbo ḥgınemındındürımbı hoafı hoeirıhi hehimbo hıhıfıhıfı-mayeı.

32 Sudas asu Sairas ai Godındı hoafı hoafıyafanı rıhindeimb-anafanı. Ranıyo asu yimbu ai aheimbo afındı ḥgınemındımbı hoafı hoafıyafıñandürı marinandi.

33-34 Yimbu ai Andiokıhü nıñgo-nıñgo-yafıne mburına anıhondümbo-rıhindeimbı ai ahafanımboya, “God ai aboedı-aboedı mbıreapır-amboane asu ḥgusüfoambe afurınde kündeambui,” sei hehi nindou koamarı-houpırı ranahamumbo sowana koamarıhehipıra hıhıriyafıne mahafanı.

35 ḥga Por asu Barnabas ai Andiokıhü manımbafanı. Ranıhü yimbu ai nindou bodımondi-babıdı Adükarındı hoafı bokarıhe-neandühı yamundi-marıneandürı.

Por Barnabas ai yükürübi-mefıneandı

36 Süngunambo Por ai Barnabasımbı hoafıyundühı yahuya, “Sıhırı muñgu ḥgoafı adükari sapo Godındı hoafı horombo bokamarı-hehoandi ranı ḥgoafınambo anıhondümbo-rıhindeimbı ai nüngumbayahı ranı ndüfosımbı gagımboane,” mehu.

37 Barnabas ai Sonımbıyou Makımbıyou randeimbı-mayu ranahambo ai-babıdı semündü hombo mehu.

³⁸ Horombo Son Mak ai Pamfiria ḥgoafihü ahafanimbo hiniŋimareapırı, ḥga moai ai-babidi Adükarındı ratüpurı, ratüpurıyu hu. ḥga asu Por ai ahambo moai semündü-hombo yifirıyu.

³⁹ Yimbu ai sımborı hoafiyafıne hena yükürübi-mefineandı. Barnabas ai Mak serümündü haya sipambe fariyafıne hena Saiprusinambo mahafanı.

⁴⁰ ḥga Por ai Sairas serümündü mahafanı. Anıhondümbo-rıhindeimbı ai ahafanimbo hoafiyeyeihı seiya, "Adükarı ai sıhafanimbo moanı hipoambo-ndeapırühı mbıfarıhepır-amboane," masei.

⁴¹ Yimbu ai Siria, Sirisia-yafeambe hahabodıfanı wakırıneandühı anıhondümbo-rıhindeimbımbımo ḥgınmarı-nandıfı-nandürı.

16

Timoti ai Por-dıbo mahu

¹ Por ai Derbe ḥgoafı hu ḥgasünde haya Ristra ḥgoafına mahu. Sisasımbı süngurüri-randeimbı mamı, ahandı ndürü Timoti ai ranıhü mamaru. Ahandı hondı ai Sudahündı anıhondümbo-reandeimbıyo, ḥga asu ahandı afındı anımbı Grikıhündıyu.

² Risträhündı asu Aikoniamıhündı anıhondümbo-rıhindeimbı ai Timotimbo ahıñyeihı seiya ai nindou aboed-ani masei.

³ Asu Por ai Timotimbo ahandı süngu semündü-hombo yahu haya hohoanımo-mayu. Ai Sudahündı ranı hıfıhü manıñgomı ranahamumbo hohoanımoyuhı ahambo serümündü haya ahandı fi hoearı ra karırı tımarıherü. Sapo munjuambo ai fırırundi Timotindi afındı ra Grikıhündı-mayuwambo.

⁴ Ai ḥgoafı adükarınambo homo tüketyafu, homo tüketyafu rundühıyo asu horombo Kraisındı hoafı sowandumo homorundeimbı asu hıfandı-rundeimbı Serusaremıhü hoafı ranı sünguru masıhoemo ra anıhondümbo-rıhindeimbımbımasabudürı.

⁵ Asu ranımboyo Kraisındı nendı ranai hoafı ranınambo ḥgınındı anıhondümbo-rıhindühı munjuambo si aho ra nindou ai afındı tüketyahi marıhündı.

Por nindou mamı Masedoniahündı hoeimarırı

⁶ Ngımi ai Frigia, Garesia-yafeambe homondane, Yifiafı Aboedı ranai ahamumbo nindou Esia hıfambe ranaheimbo Godındı hoafı hoafıyo-ndürıpoanı meho.

⁷ Ranıyomo ai Bitinia hıfınambo hombo yahomo houumbo Misia-yafe yupupuikımi tüketyafundane, asu Sisasındı Yifiafı ranai ahamumbo ranafı hombo yowanı mehopuri.

⁸ Raniyomo asu ai Misia nafiyafu hou Troas ngoafinambo mahanimo.

⁹ Raniyu asu ranı nimbokoani Por ai yafogoadinambo nahurai ranipoanimbó moatükuni hoeireandane, nindou mami Masedoniahundi ai botifi nüngumbo huti-hütirürüh yahuya, "Se ndanafit kosafit yihoeffombo farihawamuni," mehu.

¹⁰ Por ai ranı-moatükuni hoeire hayamboyu ro ho-hoanimo-yefomboanefi God ai ranaheimbo ahandimayo hoafit ra hoafimböhunda koamarithemuni. Ranimbóane asu nimehünou ro Masedonia hifinambo hombo naporihunduh nafit kokomarithundi.

Ridia ai Godindı hoafit süngumareandi

¹¹ Sipambe fariyahu Troas ngoafit hiningirihu hohu asu Samotres airanınambo hefti asu ngorü sihü Neaporis ngoafithü tükümehundi.

¹² Raniyefi asu ranihü hiningirihu hohu hefti, Firipai ngoafithü tükümehundi. Masedonia-yafe hifambe Firipai ngoafit adükari Rom ai hifandı-marundi. Ranihü tüküyahu yahunümbi nimbi manimböefi.

¹³ Ngoafimbó nimarimbó si tüküfeyoane, asu ro hefti ginirümbi ngoafit tebünani tüküyahu mburihu, hoekimi mahefti. Hoe ranı fikimi ranipoanimbó fondı Godimbó dıdibafit-fembohunda fondı mbanıngoyo sefti hoahumboyefi mahefti. Ranihü nimorehi bıdıfırı ai guguriyahı nimareiane asu ro ai-babidi wataporımayefi.

¹⁴ Nimorehi mami adükari ngoafit Taiatairahundi, ahandi ndürü Ridia, ai hoafit ro hoafımayefi ra himborımayo. Ranai ana Godimbó dıdibafıfe hoafıyorandeimbı asu ai hamburı hoearıfıhı kaki semındı-randeimb-ane. Adükari ai ahandi ngusüfoambe hohoanımo botımare-andamboyı Por ai hoafit, hoafımayu ra anıhondümbo-mareandi.

¹⁵ Ai ahandı worambeahındı-babıdımbı himoni hundürümayei. Ai himoni hundürüyo mbura yihoeffımbı hoafıyo hı yahoya, "Se ro Godimbó anıhondümbo-marıhını ra fıfırındunduhı ana, se wandı worambe dıfomo nimandomo," meho. Ai yihoeffımbı huti-huti-maramumamboyefi, asu ro ahandı hoafit süngu mahefti.

Por ai Sairas-dıbo Firipai ngoafithü karabusı-mefineandi

¹⁶ Mamımbı ro Godimbó dıdibafıfembo fonduhı hefane, moanı ratüpürüyo-randeimbı nimorehi mami yihoeffımbı nafını hoeimareamuni. Nga moaruwai nendı ahandı fiambe nimarimbı nıni-moatükuni süngunambo tüküfemboayo ra hoafıyo-marandi. Ranimbóyo asu nindou ai ahandı hoafit himborımbı ranahambo hifandıru-rundeimbı ahamumbo kaki adükari sahüpuri marıhundi.

¹⁷ Ranıyo nimorehı ranai Por-babıdımbo yıhoefı süngu hohüyo asu ai yare puküna hoafıyowohü yahoya, "Nindou ndanai ana God Nımoamo Hondü amaru ranahandı ratüpürüyomo-rundeimb-anemo. Rananemo asu God ai sıheimbo aboedambo-fendürimboayu hoafı ra hoafıyomo rundühanemo," yaho marandı.

¹⁸ Muñguambo si ai rapomayo hoamboyu asu Por ai ranahambo yıboaruko-yıboarukofi haya, asu ai hıhırıfi nüngumbo moaruwai nendi amaro ranahambo hoafıyundühi yahuya, "Ro Sisasındı ndürinambo hoafayahı se nimorehı ranahambo hınıngındo hawa ıgafı," mehundo. Ranıyo asu moaruwai nendi ranai mamı ranı sımboanı hınıngıre haya maho.

¹⁹ Ahambo hıfandıru-rundeimbı ranai ahamundi kakı semındı naftı awarımarıhoayo ra fífırımarundi sapo nimorehı ra ıgırı nıni-moatkunı tüküfemboayo ra asükai hoafındo. Ranımbı-anemo ai Sairas asu Por ahafanımbı kıkıhırüpındımo mburümbo kiafu hürüpündımo nindou adükarı ahamundi koadürü guguru nımarımo rundühi mahomo.

²⁰ Ai ahafanımbı sowapündümo nindou hoafı hımborıyomo-rundeimbı ahamumbo soana homo hoafıyomondühi yahomoya, "Nindou yimbu ndanana Sudahünd-anafanı, ıga aiyafanı nindou sıhefı adükarı ıgoafıhü amarei ranaheimbo moaruwai hohoanımo botımarıneandı.

²¹ Ran-anafanı nindou Romıhündı sıhırı ahınumbi hohoanımo süngukoatembo-mayo ranahambo ya-mundarıneandı," mehomo.

²² Ranıyei asu nindou afındı ranai ahafanımbı ranımböhünda papi-hoafı-marıhpırı. Ranıyomo asu hoafı hımborıyomo-rundeimbı ai ahafandı hoearı yumündühaupırı mburu hoafıyomondühi yahomoya, "Ahafanımbı wofı bogoriňambo harımbemopıra-mboane," mehomo.

²³ Ranıyomo asu ahafanımbı wofı bogori-mayo ranambo puküna buburüpırı mburu, asu karabusı-marupırı. Ranıyomo nindou karabus worı hıfandı-randeimbı ahambo hoafıyomondowohü yahomoya, "Se ahafanımbı wudıpoapondo hıbadapırı," mehomo.

²⁴ Ranıyu nindou ranai hoafı ranahambo hımborıyu mbura ahafanımbı karabus worı safambe ragu nımi ahi yırıfoneimbınambo yitıñarıhü hüputüpu-rapürimündı hınıngımareapırı.

²⁵ Ranıyafanı Por Sairas ai nımbı mbusümonduhı nımarıfanımbı herüyüfandühi Godımbı dıdıbafı-

mefineando. Asu nindou bidental karabusiyafu mamarimo ranai ahafanimbó himbori-memopiri.

²⁶ Asu nimehünou hifthe afindi tüküfehüyo karabus wori kambohoan i ranai fífimimayo. Ranijo nímai yipuri ranai sübüdihoeħüyo nindou karabus worambe mamarimo ahamundi fihind i sen makiaro ra fufurimariħoayo.

²⁷ Ranju asu karabus hifandarandeimb i ranai botifi yipuri sübüdihoi menjorowa hoeire haya nindou ai mbafe-fou yahu haya yiħimboyuhu penau hoandar semündu haya wandiħoar i hifokoandheha yahu haya ramefiyu.

²⁸ Nga Por ai heiyuhu yahuya, “E! Se sħaf i fi yimbündamboyaf! Ro-ana muŋgu amareft,” mehuamboyu.

²⁹ Ranju karabus hifandi-randeimb i ai nindoumbo hai sowandümo sinimo yahu mingga ħoafiyu mbura nímai wori safambe piptiyu hu Por Sairas yafand i yirikim i hihamindar i yuhu piyu menjuru.

³⁰ Ranju ai ahafanimbó sepriṁündi weindani hüfu nímarümbo hoafiyupurüh yahuya, “Ritifo yimbu, ro nini nününgund iheanda God ai wambo aboedambo-mandeandira?” mehuamboyafan.

³¹ Asu ai sħimbori safaniya, “Se Sisas Adükari ranahambo anihondümbo-ndiworani animbó asu God ai sħambo, sħaf i worambeahind i babid i aboedambo-ndeandürumbui,” masafan.

³² Asu ranjo Por Sairas ai karabus hifandi-randeimb i mayu ranahambo nindou mami ran i worambe manimböei aheimbo kameih i partneri hena Adükariind i hoaf i hoaf mefīnandürt.

³³ Ranjo asu ran i nimbokoan i karabus hifandi-randeimb i mayu ranai ahafanimbó sepriṁündi mbura ahafand i masimei ra popoaimarandi. Ranjo asu ai ahand i fikim i nind i babid i mbo muŋgu hundürümayei.

³⁴ Ranju ai ahafanimbó sepriṁündi hafu ahand i worambe nímarümbo sesi sagapira masowasifan. Asu ai ahand i fikim i nind i babid i haponda Godind i hoaf i himboriyei mburuhu anihondümbo-marinhind i ranimböhunda hihif-hihifmayei.

³⁵ Ranjyomo siambe hoaf i himboriymo-rundeimb i ai prisman bidental koarħoupuruh yahomoya, “Hapoana se nindou yimbu ranahafanimbó hinnejgħindowapira mbihafanda-mboane,” mehomo.

³⁶ Ranju nindou karabusimbo hifandi-randeimb i ai Porimbo hoafiyunduh yahuya, “Hoaf i himboriymo-rundeimb i ai ‘hinnejgħindowapira mbihafanda-mboane,’

mehomonda-mboanahî sîni hoafayahapîri, ñga hapoana se aboeda ñgafanî,” mehupîri.

³⁷ Asu Por ai prisimanîmbo hoafiyupurûhi yahuya, “Ranana Romihünd-anehi, ñga ai yîhoehîmbo nînîhümboyo hoafî himborambe nindou himboahü buburümuni mburu, karabus worambe koamafoarümuni. Asu rananemo haponda ñgoafîna yîhoehîmbo dîbo semîndîmuni koehefembo hohoanîmoemo. Refeana wanî! Nga ahamundihoarî anîmbo sîfomo sowandümomuni koarîhoumuna ñgemboyehtî,” masafandamboemo.

³⁸ Asu prisman ranai ahafandîmaya hoafî ra hoafî himborîyomo-rundeimbîmbo hoafîmemo-puramboemo. Ranîyomo asu Por Sairas ai Romihünd-anafanî hoafî ra himborîyomo mburu yîhimbo-memo.

³⁹ Ranîyomo asu ai homombo ahafanîmboya, “Karîhapîsi, ro hütiyefî,” yahomo mburu moanambühî sowapündümo mahomo. Asu ranîyomo ahafanîmbo hoafîyomopîrûhi yahomoya, “Se ñgoafî nda hînîngîndîne hena ñgorü goanîni ñgafanî?” mehomo.

⁴⁰ Ranîyafanî ai karabus worî ra hînîngîrîne hena Ridandi worîna mahafanî. Ranîhü anîhondümbo-rîhindeimbî ai mafandî-hindamboyo asu aheimbo ñgusüfoambe kîkîmi-foarîneirî hena mahafanî.

17

Tesaronaika-hündî ai Por Sairasîmbo hürütümarîhüpîri

¹ Ranîyafanî Por Sairas ai hafanî Amfiporis Aporonia ñgoafî kefoene hena hafanî Tesaronaika ñgoafîhü tükümeftîneandî. Ranîhü Suda-yafe rotu worî mamî mafondaro.

² Ranîyu asu Por ai yaremarandî sünju Suda-yafe rotu worambe kefuai hüfu nîmarümbo ñgîmîmbo moani nîmarîmbo si ra ai-babîdîmbo Baibor-ambeahîndî hoafî ranahambo ndorîhi wataporîmbo-marîhündî.

³ Ai aheimbo Godîndîmaya hoafî ranahandî nîmîndî ra wataporîmbo-randühî yahuya, “Nindou God ai ahambo nîmorehî nindowenihîmbo aboedambo-fendürîmbo kafoarîrî hînîngîmarîri ra Krais-ani asu ai asübüsî afîndî semündü haya yîfîyu mbura asükaiyu botîmefiyu,” mehu. Asükaiyu hoafîyuhü yahuya, “Sisas ndanahambo ro sîheimbo hoafayahî ai Krais-ani,” mehu.

⁴ Nindou bîdîfirî ranîhündambo ai hoafî ranahambo anîhondümbo-rîhi mburihü, Por Sairasi-yafandî sünju mahei. Nindou bîdîfirî Grikîhündî Godîmbo hohoanîmo parîhoreimbî asu nîmorehî afîndî bogorîmbo-yahindeimbî ai-amboa ahafandî sünju mahei.

⁵ Ranımboyo asu Sudahündi bıdífiri ai ɳusüfoambe moaruwai-marapura nindou bıdífiri funıru wakırundedeimbı maketambe manıŋgomo ranahamumbo gugurımarüpura ai homo nindou afındı gugurıpurı mburümbo hohoanımo botımarıpura ɳoafambe ɳıñındı hoafemo wakımarundi. Ranıyomo asu ai Por Sairas kikıhepımındı nindou afındı burımemə ranahamumbo sowana sepımındı hombohündə ahafanımbo kokorupırühı Sesonındı worına pıpına mahomo.

⁶ Nga ranıyomo ahafanımbo hoeifepırıkoate-yomondühi-yomo, ai Sesonıyu asu anıhondümbo-rundeimbı bıdífiri-yomo ahamumbo nindou bogorımboyafu mamarımo ahamumbo sowana kiafu hürüpündümo mahomo. Ai homo puküna hoafıyomondühi yahomoya, “Nindou ndanai ana munjuambo hıfı ranıhü moaruwai hohoanımoyomo marundi ran-anemo asükai haponda ndanıhü tüküyafu anıŋgomo.

⁷ Asu Seson ai ahafanımbo worınımareapıri. Nga nindou munju ndanai ana adükarı bogorı hondü Sisarındı ahınümbı hohoanımo gogonımbo-rıheneandühi safanıya, ‘Awı nindou adükarı bogorı ɳorü manıŋgu, nga ahandı ndürü Sisas-ani,’ safanı marinandi, ” mehomo.

⁸ Ranıyomo ɳoafıhündı bogorı-yomo asu nindou afındı-yei ranai hoafı ranahambo hımborıyei hehi afındı hohoanımoyehı ɳusüfoambe moaruwai-marandüri.

⁹ Ranımboemo nindou bogorı ai Sesonıyu bodımondi-yomo ahamumbo kot pemındomo mehomonda asu ai kakı masabupura hıniŋgiarııpura mahomo.

Por Sairas ai Beria ɳoafıhü mamarıfanı

¹⁰ Mami ranı nımbokoanı anıhondümbo-rıhindeimbı ai Beria ɳoafınambo Por Sairas koamarıhehipıra mahafanı. Ai hafanı Beria ɳoafıhü tüküyafıne mburına Suda-yafe rotu worı mafengoro ranambe kefoene mahüfanı.

¹¹ Beria ɳoafıhü Suda mamarei ahei hohoanımo ra Tesaronaikahündı-yafe hohoanımo ɳgasündımareandi. Beriahündı ai Por Sairas-yafandı hoafı hımborıyei mburihü, asu hoafı ranahambo masahümündi. Ranıyo ai munjuambo si maho Bukambeahı hoafı ra hoeirıhi marıhündı ahafandı hoafı ra anıhondümbayo sei hehi.

¹² Ranıyei asu Sudahündı afındı ranai hoafı ranahambo anıhondümbo-marıhindi. Asu Grikıhündı nımorehı ndüreimbı bogorımbo-yahindeimbı afındı asu nindouwenihı afındı ai hoafı ranahambo anıhondümbo-marıhindi.

¹³ Por ai Beriahündambo Godındı hoafı bokarı-marıhendüri ranahambo Tesaronaikahündı Suda ai

himboriyeyi hehi Beria ngoafihü amboa hei tükümehindi. Ranıyo asu Tesaronaikahündi ai nindou Beriahündi-mayei ahei ngusüfoambe moaruwai hohoanimo botimarihindürü.

¹⁴ Ranıyei asu anhondümbo-rıhindeimbı ai hohoanimoyeihı seiya Porımbo moaruwaimbo ndıhorımboyei sei hehi ahambo hoekimı koamarıhehora mahantu, nga Sairas Timoti ai Beriahü mamarifani.

¹⁵ Ranıyomo nindou bıdıfırı ai Por sowaründümo hou aibabıdı Atens ngoafına mahomo. Asu Por ai yahuya, "Sairas Timoti ai nımai wambo-sowana mbışın-fandamboane," mehuamboemo asu hoafı ra sowandümo hou hıhıriyafu Berianambo mahomo.

Porı ai Atens ngoafihü Godındı hoafı hoafımayu

¹⁶ Por ai Atens ngoafihü Sairas asu Timoti ahafanımbo hıfandapırühı nımarümbo hoeireandane, ngoafı ranıhü tıkai god sısamı afındı burımayo ranımbo ngusüfoambe nımbımayu.

¹⁷ Ranıyu Por ai Suda-yafe rotu worambe Grikıhündi bıdıfırı asu Suda bıdıfırı anhondümbo Godımbo hohoanımoyomo-rundeimbı ahamumbo wataporımbo-marapuri. Ranıyu munjuambo si maho ra nımorehı nindowenihı maketambe gugureyahi nımareiane, hu aibabıdı nımarümbo wataporıyu marandı.

¹⁸ Ranıyomo Epikurian asu Stoik fıfirundeimbı nindou ranai Por-babıdı hoafınambo sımborı-sımborı-memo. Ai yaru hoafıyomondühı yahomoya, "Nindou hoafı afındıdeimbı ndanai nıñı hoafı, hoafında yahumboyuwa?" mehomo. Asu bıdıfırı ai hoafıyomondühı yahomoya, "Awi, ai ndıfoyafe sısamı god mamı ranahambo hoafıimbo yahumboani," mehomo. Nga Por ai Sisas yıfıhündi botimefiyu hoafı ra hoafımayuwambo ranımboemo asu ai rahurai yaru hoafımemo.

¹⁹ Ranıyomo ai kansır Areopagus wafuwamı mafandundi ahamumbo sowana Porımbo sowaründümo mahafomo. Ai homo ahambo hoafıyomondühı yahomoya, "Ro sımborı hoafı nda se nindou aheimbo hoafıyafı arandı ra himborımbo sefomboaneftı.

²⁰ Asu ro sıhafı hoafı ra himboriyefı hohu hoafı ranahandı nımındı ra fıfirındıhu sefomboaneftı," mehomo.

²¹ Nga nindou Atens ngoafihü amarei anei asu ngorü ngoafıhündi sühüsi Atens ngoafihü amarei anei ranai moai amurı hohoanımoyei rıhündi, nga wanı. Ai ana hoafı sımborı enjoro ranahamboane hoafıyo asu himborıyo ranımbo yanğırı hohoanımoayeı.

²² Ranıyu asu Por ai Areopagus wafuwamı kansırıyomondı mbusümo nüngumbo hoafıyuhü yahuya, "Nindou

Atensihündi, ro hoeirheandane se-ana muñguambo god ranaheimbo süngufe hohoanimo-ane hohoanimo-memo.

²³ Nga ro nafina habodihüti sihei sisami god hoeimarheandür. Asu sisami godimbo sesi sihefe randeimb fondi mami hoeimarheandi ranifih se sürü papimarihündi ra yare hoafiyowohü yahoya, 'Ndanana sisami god ro fífirifekoate-mayefi ran-ane,' meho. Nga asu se moai ran god ra ahambo fífirihori, nga se ahambo moani hohoanimoyei marihündi God ranahambo haponda ro hoafindahandür samboanah.

²⁴ God ai hif nafira mbura asu muñguambo moatkun ranifih nafira hininqimareanda aningo ranai Adükär-ani sünambeah asu hifni. Ranimboani aiana ngir nindou ai ahei warinambo worimbo-rühündemb wor ranambe ana nimandu, nga wanti.

²⁵ Ai moai ranani moatkun mbonimboramundi randi ranimboane asu ngiri nindou ahei warina ahambo rarani-moatkun fandihehuri. Sapo ai-ani nindoumbo yangiri ninqombo hohoanimo, yafui asu muñguambo ranimmoatkun ra saimuni arandi.

²⁶ Amoao mami ranahandambo-hündiyo God ai nindou muñgua siri nafimarandi muñguambo hifihü ninqombohunda. Asu ai ahandihoar horombo nindou ranihü ninqombo asu hif yupupui kikire hininqimareandi.

²⁷ God ai yare hininqire hayambo hohoanimoyuhü yahuya, 'Ranihü diboadimbo animbo asu ai wambo ro animboah ra koko-mbirihündir-amboane,' mehu. Ranimbo-hündambo animbo nindou ai God nahi anüngu ranahambo kokondihori hoeindohori-mboyei. Nga God ai mamamit sihefimbo sowah annjuniyupoani.

²⁸ Sihiiri ai-dibo yangiri animboefti, ai-dibo ahahabodefti asu ai-dibo-anefti aniboadefi. Rahurai-ane sihei herü fífirundeimb bídiftri ai yaru hoafiyomondihü yahomoya, 'Sihiir-amboani Godindi nimor-anefti animboefti,' mehomo.

²⁹ Sihiiri Godindi nimor-anefti asu ngiri sihiiri randihu hohoanimondefühıya, God ai gor, sirfa kapa, nimoei ranisismiyu mbiseft. Asu ngiri hohoanimo-ndefühıya, God moani sihefihorit hohoanimoyefi hohu siheft warinambo nafimarihur-ane mbiseft, nga yowanı. God ai-ana gor, sirfa kapa, nimoei ranisismiyupoani.

³⁰ Horombo nindou ai Godimbo fífirifikoate-mayeiamboyu rasimboani ai moai aheimbo nginindirandür. Nga hapondanambe ai muñguambo nindou muñguambo hifihü ranaheimbo yahuya, 'Se sihei hohoanimo moaruwai daboadanambo-ndihü hehi wandi hohoanimo süngundihindi,' mehu.

³¹ Nga asu ai mamı sihi dıbonıyu hınıngımareandı si ranambe ai mbumundi hohoanımo süngundeandühı ahei hohoanımo ranı sımogodühı munjuambo nindou yıbobo-ndeandürimbüi. Nga ai nindou mamı ranımoatkunı ra hıfandımbohunda hınıngırırımboani. Nindou ra yıfımayuwa God ai hoŋguambeahındı botımarırı ranani, nga ranahambo anımbo sıhıri anıhondümbo-ndıhurımboane,” mehu.

³² Nindou bıdıfırı ai nindou yıfıhündı yangırıfembo hoafı ra hımborıyomo houmbo-yomo asu ai ahambo sısındı hoafımarırı. Nga bıdıfırı ai hoafıyomondühı yahomoya, “Asükaindefı ranı-moatkunı ranahambo sıhafı hoafı hımborındefo,” mehomondo.

³³ Asu Por ai kansırı-yomondı wataporı yare hınıngıreapuri haya mahu.

³⁴ Nindou bıdıfırı ai ahambo süngurıhorühı hoafı ranahambo anıhondümbo-marıhındı. Nindou mamı ahandı ndürü Dionisius Areopagusıhündı ai kansırımbofi marımu. Asu nımorehı ahandı ndürü Damaris ai-amboanı anıhondümbo-mareanda asu nindou bıdıfırıyei hoafı ranahambo anıhondümbo-marıhındı.

18

Por Korin ıgoafıhü amaru

¹ Süngunambo Por ai Atens ıgoafı hınıngıre haya Korin ıgoafına mahu.

² Ranıhü ai Sudahündı mamı ahandı ndürü Akwira hoeimarırı. Aiana Pondus-hündıyu. Nindou ranıyu ai ahandı nımorehı Prisira-dıbo Itari hıfı hınıngırıne hena asu Korinına mahafe. Nindou mamı Rom ıgoafıhü adükarı bogorımbofi nımarümbı ahandı ndürü Krodius ai Sudahündı nindou munju aheimbo yahuya, “Se Rom ıgoafı nda hınıngındıhi hehimbo ıgorü hıfına-ndahındı,” mehuamboyafe ai Korinınambo mahafe. Ranıyu asu Por ai ahafembo ranıhü hoeifepırımbo mahu.

³ Nindou yimbu ranai Por-babıdı mamı ranı ratüpurı ra ratüpürüyei rıhündedeimbı wamboyu Por ai, ai-dıbo nüngumbo serı worı kakıyei marıhındı.

⁴ Munjuambo moanı ıgoafımbı nımarımbı si Por ai Suda-yafe rotu worambe kefuai hüfu nüngumbo Sudahündı nindou ranaheimbo wataporıyu marındı. Nindou Sudahündı asu Grikıhündı aheimboya ahei ıgusüfoambe botındıheiranı asu Sisasımbı anıhondümbo-mbırıhindı yahuhayamboyu hüfu hoafımendürı.

⁵ Sairas asu Timoti ai Masadonia hıfı ra hınıngırıne hena Korin ıgoafına kosafandanı Por ai Sudahündı ranaheimbo

aboedî hoafî yamundeandürühî manüñgu. Ai Suda-mayei aheimbo anihondümbo hoafîyundürühî yahuya, "Sisas ana nindou God ai nindou aboedambofembo kafoarirî hînîngîmarir-ani," mehu.

⁶ Ngâ ai ahanti hoafî ra sahümündi pirîhi mburîhü asu ahambo tîriffoarîhorî hoafîmehündo. Ranîyu asu Por ai ahanti hoeari fihîndî düdübüdi püpürüfi-foareandürî sîmborî hoafîyundürühî yahuya, "Se hoafî ra hîmborîkoateyeihî awararîhehindi ana, ro hütîrîharüpoanî, ngâ sîheihoar-anei. Ngâ haponda ndühündä ro-ana sîheimbo hînîngîndîhearü hehea asu nindou sîhefî ndîfo sowana, ngamboyahî," mehu.

⁷ Ranîyu asu ai rotu worî ra hînîngîre haya worî akîmi Titius Sastusîndî worîna mahu. Nindou ranai ana Suda-yafe ndîfoy, ngâ asu Godîndî hoafî sünğure randeimbîyu.

⁸ Suda-yafe rotu worî hîfanda-randeimbî ahanti ndürî Krispusîyu asu ahanti fikîminîndî-yei ai Adükârimbo anihondümbo-marîhorî. Asu nindou afîndî Korin ngoafîhündî ranai Porîndî hoafî ra hîmborîyei mburîhü anihondümbo-marîhinda aheimbo hundürümarandürî.

⁹ Por ai mamî nîmbokoanî ranîpoanîmbo moatükunî yafo-goadînambo nahurai hoeireandane, God ai hoafîyundürî yahuya, "Se yîhîmbo-ndamboyafî, ngâ hoafîndafî ndandî.

¹⁰ Ngâ ro se-dîbo nîmboamboanahî ranîmboane asu sîhambo nindou ngörü ai ngîri moaruwaimbo-ndeanînî. Ngâ wandî nendi afîndî ai adükâri ngoafî ndanîhü nîmandeimboyei," mehu.

¹¹ Ranîmboyou Por ai mamî hîmbanî asu 6 amoamo ranîhü nüñgumbo Godîndî hoafî aheimbo yamundeandürî marandî.

¹² Gario ai Akaia-yomondî gafman bogorîmbofi nüñguambeahîyo asu Suda ai mamîhüyafu mburümbo Porîmbo ngînîndîmarurî. Ranîyomo ai ahambo sowaründümo hoafî dîdîboadofe worîna mahomo.

¹³ Ai yahomoya, "Nindou ndanai ana nîmorehî nindouwenihî aheimbo Godîmbo hohoanîmombo ra ranîpoanîmbo yamunde-andürühani asu ai ahînûmbî hohoanîmo hîfînambo-mareandî," mehomo.

¹⁴ Por ai sîmborî ahamumbo hoafîyupurîmbo yahuhayamboyusî, ngâ Gario ai Sudambo hoafîyupurühî yahuya, "Nindou ndanai sîhefî gafmanî-yafe hohoanîmo ra hîfînamboareandürî moaruwai hohoanîmombei-mbonana ro sîhamundi hoafî ra hîmborîya.

¹⁵ Ngâ Suda se-ana sîhamundi hoafî, ndürî asu sîhamundi hohoanîmo ranîmboanemo se wambo sîfomo düduefundırî, ngâ ambe, ranî-moatükunî ana sîhamundihoari ngomo

didiboaondundi. Ro-ana yahurai hoafi himboryo mburimbo yibobofembo-yahipoani, nga wanit,” mehu.

¹⁶ Raniyu asu ai ahamumbo hoafi didiboadofe wori ranambeahindı koamarıhepurı.

¹⁷ Raniyomo nindou bıdıfırı ai nindou ahandı ndürü Sostenis, Suda-yomondı rotu wori hıfanda-randeimbı bogorı, ranahambo kıkıhrundümo mburu hoafi didiboadofe wori ranı hanğıfoanı harımemondo. Nga asu Gario ai moai ranımoatkunı ranahambo afındı hohoanımoyu, nga wanit.

Por Andiok ngoafina hihirifi mahüfu

¹⁸ Por ai Korin ngoafıhü afındı si nüngu mbura asu ai anıhondümbo-rıhindeimbı aheimbo hınıngıreandürü haya Senkrianambo mahu. Ranıyo Prisira asu Akwira ai Porındı süngu mahafe. Horombo Por ai Godımbo hoafıyunduhü yahuya ro mami moatkunı randıheamboyahı mehu. Ranımbo nafuimbohunda ai ahandı mbıro ra tüpurımarandı. Ranıyei asu ai Sirianambo sipambe farıyahı hehi mahei.

¹⁹ Ai hei Efesus ngoafıhü tüküyahi mburıhümboyei asu ranıhü Prisira Akwira hınıngıreapırı haya ai yanrı Suda-yafe rotu wori ranambe kefuai hüfı nüngumbo Godındı hoafi ai-babıdımbo wataporımayu.

²⁰ Raniyomo asu ai ahambo hoafıyomondowohü yahomoya, “Awi se ndanıhü gedühı nımbafı,” mehomondo, nga “Ngırındahı,” mehu.

²¹ Asükaiyu ahamumbo hınıngıfepurımbo yanrıhoafıyupuruhı yahuya, “God ai yifirayu ana, awi ro asükainda hıhırındahe dıdımboyahı,” mehu. Ranıyu asu ai sipambe farıfi mbura Efesus ngoafı hınıngıre haya mahu.

²² Ranıyo asu sip ai ho Sisaria ngoafıhü tükümfeyowamboyu asu Por ai kusıfoai haya hafı Serusarem ngoafıhü anıhondümbo-rıhindeimbımbo hıhırırü haya Andiokinambo mahanu.

Aporos ai Godındı hoafi Efesus ngoafıhü hoafımayu

²³ Ranıyu asu Por ai Andiok ngoafıhü gedühı nüngu mburamboyu Garesia asu Frisia-yafeambe ngoafı daburi wakıreandühı ranıhü Sisasımbo anıhondümbo-rıhindeimbı amarei aheimbo kıkımi-foefendürımbo mahu.

²⁴ Nindou mami, ahandı ndürü Aporos Sudahündı, Areksandria ngoafıhündı Efesus ngoafıhü manüngu. Nindou ai ana hoafi aboedi hoafıyu-randeimbı asu Godındı hoafi ra aboedi hamındı ndore fífıreandeimbıyu.

²⁵ Horombo ahambo Adükarımbo süngufı hombo ranı hohoanımo ra yamundi-marıhor-ane. Ranıyu asu ai ıgusüfoambe botıreiruhı nımorehı nindowenihı

ranaheimbo hoafıaboedı sagadürühı Sisas ai nindou God koamafoarırı ranahambo wudipoapore hoafıyundürü marandı. Nga ai moai Sisasındı hoafıaboedı munqua fífireandi, nga Son hundürü-marandürü ranahambo yanğırı fífirimareandi.

²⁶ Asu ai hüfu Suda-yafe rotu worambe kefuai nüngumbo yihimbokoate piyu haya Godındı hoafıhoafımayundürü. Prisira asu Akwira ai ahändı hoafı hımborıyafe hena ahambo sowarındıfe hüfe ahafe worambe Godıimbo süngefimbo hohoanımo ra ndorıne hoafımefınando.

²⁷ Ranıyu asükai Aporos ai Akaia-yafe hıfına nga yahu haya ramefiyu-wamboyei, Efesusıhündı ai ahambo farıhehorı hehi Aporos ai tükündıfiyuani ndahorımindei sei hehi Godındı hoafı süngeurıhi-ndeimbıimbo pas sürü papımarıhündı. Ranıyu Aporos ai hu Akaia hıfambe tüküfi mbura asu nindou ranıhündı God ai aheimbo hıpoambomareandüra anıhondümbo-marıhindi ranaheimbo afındıimbo aboedı mafarıhendürü.

²⁸ Ai Suda-babıdı sımborı-sımborıyuhı ndore hoafıyuhü ahei hoafı hıfinambo-mareandı nımorehı nindowenihıyafe hımboahü. Ai Godındı Bukambe hoafı ranınambo Sisas ra God ai nindou aboedambo-fendürıimbo kafoarırı hıniñgımarir-ani yahu hoafıyuhü nafuimayundürü.

19

Por ai Efesus ngoafıhü ratüpurımayu

¹ Aporos ai Korin ngoafıhü nünguambe Por ai hıfı wafuambe ngoafı adaburo ra hoahoangu hu Efesus ngoafıhü tüküfi Sonıimbo süngeurü-rundeimbı hoeimareapurı.

² Asu ai ahamumbo duduipurühı yahuya, "Se Godıimbo anıhondümbo-rıwuranı ahändı Yifiafı Aboedı sıhamundi wamı kosowai wanıyo?" mehuamboemo. Asu ai sımborı ahambo hoafıyomondowohü yahomoya, "Yifiafı Aboedı ra ro moai hımborıyefı," mehomondoamboyu.

³ Ai yahuya, "Nıntı sünzure hayamboyu sıhamumbo hundürü-marapura?" mehuamboemo. Asu ai ahambo hoafıyomondowohü yahomoya, "Sonındı süngeuyo hundürü-maramuni," mehomondamboyu.

⁴ Por ai hoafıyuhü yahuya, "Sonındı hundürü ranana nindou ai moaruwai hohoanımo daboadanambofe hefembo aboedı hohoanımo süngefimbo-hündamboane. Ranıyu asu ai nindou Israerıhündı ranaheimbo hoafıyundürüyahuya, 'Se nindou wandı sünge tükefiyu ranahambo anıhondümbo-ndıhorı. Nindou ranana Sisas-ani,' mehu.

⁵ Sonıimbo süngeurü-rundeimbı ai hoafı ra hımborıyomo houmbo Adükari Sisasındı ndürınambo hundürü-memo.

⁶ Raniyu Por ai ahamundiwamî warî manandepuramboemo Yifiati Aboedi ranai ahamundi wamî kosîwohü ranipoanîmbo hoafînambo wataporî-yomondühi Godindî hoafî hoafîyomo-rundeimbî nahurai hoafîmemo.

⁷ Ramefundî ranana 12 nindou-yomo.

⁸ Ngîmî amoamo Por ai Suda-yafe rotu worî ranambe kefuai hüfî nüngumbo yîhimbokoate hoafîyu marandi. Ai aheimoya, God ñginindî hifandarandî ranahambo anihondümbo-mbirîhinda yahuhayamboyu wataporîmborarı marandi.

⁹ Nga nindou bîdîfirî ai ahei hohoanîmo tapîhamîrandürühî anihondümbofe-koateyeihî Sisasindî naftî ranahambo nindou himboahü moaruwai hoafîmayei. Raniyu asu Por ai aheimbo ranîhü hînîngîrearü haya, Sisasîmbo süngurürü-rundeimbîmbo sepürümündî haya hu Tiranusindî yamundiye worambe munjuambo si wataporîmbora marandi.

¹⁰ Ranî-moatükuni ra yimbu himbanî yare marandamboyei Sudahündî asu Grikihündî munjuambo Esia hifîhü amarei, ai Adükârîndî hoafî ra himborîmayei.

Skefandi nindouwenihî nîmorî

¹¹ God ai ranipoanîmbo hepünîfeimbî moatükuni Porîndî warîsüngu yare marandi.

¹² Ranîyo nindou bîdîfirî ai yikunîmî gedühefe hoeari asu güdîfe hoeari ra Porîndî fi sündiandeimbî sahümündi hei nindou aŋgünümboyeimbî aheiwanî manandîhinda ahei aŋgünü ranai munjuyowohü moaruwai nendî ranai hînîngîrîhindürî hehi mahei.

¹³ Nga Sudahündî bîdîfirî ai hoahoajgomô wakîrundühi moaruwai nendî nindou fiambeahîndî ranipoanîmbo ñginindîna raguanamboru marundi. Ai moaruwai nendî hefoefembohûnda Sisasindî ndürîna yaru hoeimarundi. Ai yaru hoafîyomondühi yahomoya, “Por Sisasindî hoafî hoafîyu marandi ranahandî ndürî ranînambo ro sîheimbo anihondümboaneftî hoafayefî, nga se nindou ranaheimbo hînîngîrîhindürî,” mehomo.

¹⁴ Nindou mamî Sudahündî Godîmbo sesî sîhai-randeimbî bogorî ahandî ndürî Skefa. Ahandî nîmorî 7-yomo ai ranîmoatükuni ra ratüpuriyomo marundi.

¹⁵ Nga asu mamî sihi moaruwai nendî ranai hoafîyopurühî yahoya, “Ro Sisasîmbo fîfirîhîni asu Porîmbo fîfirîhîni, nga se dîdemoa?” mehopuri.

¹⁶ Raniyu asu nindou mamî ahandî fiambe moaruwai nendî nîmarümbî-mayu ranai ahamundi wamî horîpîrîhoei

piyuhü bubuhaimepura ai hori kapehü ahandi woram-beahindi safi yançirri mafefoundi.

¹⁷ Nindou muŋgu Sudahundi asu Grikihundi Efesus ngoafihü mamarei ranai hoafii ra himboriyei hehi, yihimboyeih Adükari Sisasimbo adükari-ani masei.

¹⁸ Raniyei asu Sisasimbo anihondümbo-rihoreimbii ai nindou himboahü tüküyahi moaruwai moatükuni ratüpuriyei marihundi ranahambo weindah hoafimayei.

¹⁹ Himoarokoru-rundeimbii bividiri ranai ahei buk ranipoanimbo himoarokombo hoafii ranambe engoro ra mamambe-mamamberühi sahümundi hei nindou-yei himboahü fufusimarihindi. Horombo buk masahümundi kakii ra tapuiyei heimbo 50,000 kakifihiiyo masahümundi.

²⁰ Ranii hohoanimo raninamboyoo Adükariindi hoafii ranai nginindi tüküfehü muŋguambo hifii yangori wakimareandi.

Efesus ai Porimbo himbosipapimarihorii

²¹ Ranii-moatükuni ranai ramefeyo-wamboyu Por ai hohoanimo yahuya, ro Masedonia asu Grik hifti, ngasundi-heapiri mbundiiha sipambe fandahe hehea Serusaremnambo, ngamboyahi mehu. Ai yahuya, "Ranii nafi boatei nga heheambo animbo, asu nga Rom ngoafii hoeindiihea," mehu.

²² Raniiyu ahambo fariheneri-rinandeimbii, Timoti asu Irastusimbo Masedonianambo koarihepira ai-boatei mahafanda, asu ai Esia hifihü akidou gedühi safi manüngu.

²³ Ranii-simboani Efesus ngoafihü Sisasindi hohoanimo ranahambo hümbo hoafinambo simborisimborimayei.

²⁴ Nindou mami Demitrius ai sirfanambo muŋguambo sisami nafira randeimb-ani. Raniiyu ranii-moatükuni-nambo tikai god sisami Atemisindi rotu wori nafiramaranidi. Asu sisami nafiru rundeimbii ai ranifihii kakii afindi sowandumo marundi.*

²⁵ Raniiyu Demitrius ai sisami nafiru-rundeimbii-yomo asu nindou amuri muŋgu simogodi ratüpuri, ratüpuri-yomorundeimbii ahamumbo gugureapuri haya hoafiyupurühü yahuya, "Wai, se fifiarundi sihefi ratüpuri ndanamboane kakii ra tükefeyo.

²⁶ Sihamundihoari se hoeirundi asu himboriyomo nime-moatükuni Por ratüpuri mayu ra. Ai yare hoafiyuhü yahuya, 'Sisami god warinambo ratüpuriyo-weimbihundi ana god hondiyopoani,' yahu arandi. Nindou afindi ranaheimbo gugurearü haya hohoanimo ngorü sünquarearü marandi ra

* **19:24:** Atemis ai tikai god sisami nimoreh-an. Ahandi rotu wori adükari Efesus ngoafihü mafondaro, nga muŋgu ai wori ranahambo aboedi saf-an masei.

Efesus hifihündi yangiri randuriyoanı, nga bividirı munju Esia hifihündi kameihı randuri.

²⁷ Porındı hoafı ranambo ana sihefi kakı semindimbo ratüpurı ra moaruwai-anę mbiseimboyei. Ranı yangiriyoanı, nga sisami god rehi Atemisındı worı ra nindou-yei himboahü moaruwai himbondımböe. Asu ahandı ndüri adükari ra hifinambo-ndeamboe. Sapo nindou afındı Esia hifihü asu munjuamho hifihü ahambo dıdibafiyahindo arıhündi,” mehu.

²⁸ Ranı hoafı ra himborıyei hehi nindou ranai ngenindıyeihı pukuna seiya “Efesusı-yafe Atemis ana Adükar-ane!” masei.

²⁹ Ranıyo hoafı ra adükari ngoafı Efesusühı mahoamboyo nindou ranai munjumbo hoafı warapomayei. Ranıyomo bividirı ai Masedoniahündi Gaius asu Aristakusımbö kifafı hüripındımo ahei gugurıhi nimarei riħündanambo mahomo. Nindou yimbu ra Porbabıdı hahabodıfanı riħandeimbıyafanı.

³⁰ Ranıyu Por ai nindou afındı ahei mbusümo nga mehuamboemo asu sünġururü-rundeimbi bividirı ai ranambe hombo yowanı mehomondo.

³¹ Porındı ngenindı Esia hifihündi, gafman bogorı ai amboanı hoafıyomo koarıhoemondühı yahomoya, “Ambe, se gugurıfe wataporıyorambo ranambe hopoanı,” mehomondo.

³² Nindou afındı ai mamıkarı hohoanımoyeihı nıñüŋgu-yefuhıyefı masei. Bividirı ai ngorü-moatükunı hoafıyeiane, asu bividirı ai ngorü-moatükunımbö hoafımayei. Nga nindou afındı nimboeyei munju mafandıhindı ra ai moai fiftırıhindı.

³³ Ranıyomo Sudahündi bividirı ai Areksandambo ahei himboahü nıñendıhorı hei hinıñgımarıhora manüŋgu. Ranıyo nindou bividirı ai hoeiruwurü houmbo moaruwai hohoanımo nimindıħumbai mehomodo. Ranıyu Sudambo feħefendürımbö hündä ai warı nımoamo-mareandı hoafı kikimberiħümündia yahu haya.

³⁴ Nga ai Sudahündi-mayuwa ahambo fiftırıhorı ranıyei pukuna yimbu awa mami afındı hoafıyeihı seiya, “Efesus-yafe Atemis ana adükar-ane,” masei.

³⁵ Ranıyu asu Efesus-yafe kuskus ai ahei hoafı gobadıħendürühı yahuya, “Efesusıhündi se himborıyei. Munjuambo ai fiftırıhindı nımoei sisami Atemis sunambeahındı piyo haya makoso asu ahandı hoafıyorambo worı Efesus ngoafı ra ai hifandarandi.

³⁶ Nindou mami ai-amboanı ngeiri hoafı ndanahambo tħkai-ane mbüsü. Nga ranımbö-hündambo-ənımbö se sihei

hoafit ra kikindihümündi. Nga se awi ranahambo ho-hoanımokoate-yirünımbo randihimboyei.

³⁷ Asu se nindou yimbu ndanahafanımbo sahüpırımündi masühüsi. Nga asu ai moai nıñi-moatükünü sisamı godındi worambeahı hümbuhünıyafanı asu worı moaruwaimborıneandı. Asu moai ai nımorehı god sihefı ranahambo tırıfoefe hoafı, hoafıyafanı.

³⁸ Nga asu Demitrius ai ahandı mamı ratüpurıyomo-rundeimbı babıdımbo ahamundi hoafı engoro ranana awi ıgorü-sıımboanı ranıpoanımbo anımbo fırıfıfemboane. Asu bogorı gafman ai nımarımo-mboanemo, nga ai anımbo hoafı ranahambo fırıfındumboemo.

³⁹ Nga sihamundi hoafı ra yagodowanı ana, mamı wataporambe anımbo ranahambo anıhondü wataporımbo-mboane.

⁴⁰ Haponda sihırı hoafı afındı ndahumi-ndemboyefı, nımboe sihırı ndanı sihi sıımborı hoafımayefı ranımbohündü. Ranahandı nımındihündı ana moai hoafı yangoro, nga moanıyefı sıımborı hoafımayefı. Nga sihefı gugurıfe moaruwai ranahambo düduwehimunı ana, asu anıkırı sıımborı hoafımandefı,” mehu.

⁴¹ Ai yare hoafıyundürı mburamboyu asu koamarıheira bukürümehindi.

20

Por ai Masedonia asu Grik hıfına mahu

¹ Süngunambo hoafı afındı-afındımayei ranai ho-sııhi-mareandamboyu, Por ai Sisasıımbo anıhondümborıhindeimbı gugureandürü haya ıgusüfoambe ıgınıramındürü mbura asürähünı-mareandürü. Ranıyu asu ai yare hıningırearü haya Masedonia hıfına mahu.

²⁻³ Ranıyu ai ranı hıfıambe huhü Sisasıımbo süngurihindeimbı afındı ranaheimbo ıgusüfoambe ıgınındı kürıhi hohoanımo-mbeyeia yahuhaya hoafımeindürü. Ranıyu asu Masedonia hıfı hıningıre haya Grik hıfıhü tüküfi ıgımı amoamo manüjgu. Ranıyu süngunambo ai Siria hıfına sipambe hombo hohoanımo-mayuwamboemo, Suda ai ahambo hıfıkoefimbo yahomo houmbo hoafı fımaründümo. Ranımboyu asu asükai hıhırıfe hefe Masedonianambo hombo hohoanımo-mayu.

⁴ Asu Sopater, Pirasındı nımorı, Beria ıgoafıhündı ai Por-dıbo mahüfu. Ranıyo Tesaronaikahündı Aristarkus Sekundus yafanı, Gaius, Derbe-hündıyu, Timotiyu asu Tikikus, Trofimus Esia hıfıhündı-yafanı ai muñgu Porbabıdı mahıfomo.

⁵ Muŋgu ai-boatei hifomo Troas ŋgoafihü n̄marimo yihoeffimbo himbomemo.

⁶ Raniyefi Suda ai Bret yisikoate sesimbo si ranai muŋgumayowamboy Firipai ŋgoafihündi sipambe fariyahu hohu hondahüfeimb siyefi mburihu hefi Troas ŋgoafihü ahamumbo sowahi tükümeħundi. Raniyefi Troas ŋgoafihü 7 si mamarefi.

Por ai Yutikusimbo yifihündi botimariri

⁷ Raniyefi asu Sande Adükariñdi sesi, sesimbohunda guguriħmeħundi. Raniyu Por ai sümbo naſi hibbowambo nindou afiñdi ranaheimbo geduh wataporiyu humbo nimb i mbusumonduh tükümeħifi.

⁸ Wori ro n̄marefi wataporiyefeimb ranambe n̄moamo yibadīwam ram afiñdi siyowohu haŋifoan burimayo.

⁹ Nindou hoarifi mami ahanti nduri Yutikus ranai naſitambe karrihoemo hinenjimarundi raniwami mamaru. Por ai hoafimayu hoanġuamboyu Yutikus ai yapombo hoafinambo kumeru. Raniwami yapombofi n̄marühündamboyu fimaramündu yaŋġiri hanu ŋgi mi yibadi ŋgasünde haya hifni pimayu. Bidifirri ai hanimo sowaründimondane, ai n̄moko menjuru.

¹⁰ Raniyu Por ai hanu ahanti fi kameih amofi hanühüyü wagidirümünduh hoafiyundürüh yahuya, "Se awi ŋgusüfo kikkiboadiħhinduh afiñdi hohoanimo-ndeimboyei, ŋga nindou ndanana yaŋġir-ani," mehu.

¹¹ Refi mburamboyu asükaiyu n̄moamo farifi hafu bret hifirire mbura masahusi. Ai aheimbo geduh wataporimbo-randuri mbura sūngunambo siambe hüfħamind masufuwamboyu hinenjirearü haya mahu.

¹² Yutikus ai yifihündi yaŋġirimeħiyu-wamboyei asu ai ahambo ŋgoafina sahorimindei hei ŋgusüfoambe aboed kürħi hehimbo mamarei.

Por Troas ŋgoafihü hinenjire haya Miretusinambo mahu

¹³ ŋga ro-boatei sipambe fariyahu hohu Asos ŋgoafihü Porimbo fihimündi hefe hombohunda mahefi. Ai hifi naſi huhu hoafiyumunuh randafundi mehumunamboyeft ahambo naſin fihimindimbo mahefi.

¹⁴ Raniyu asu Por ai yihoeffimbo Asos ŋgoafihü süfu mbureamuni haya, asu sipambe sahurimindeft hohu, Mitirini ŋgoafinambo mahefi.

¹⁵ Raniyefi sipambe fariyahu hohu Mitirini ŋgoafihündi heffimbo siambe Kios airanikim tükümeħundi. Apoeft simayowamboyeft asu siambe Samos airan tüküyahu mburihu asükai ŋgorü sihi Meretus ŋgoafihü tükümeħundi.

*Por ai nindou bogor Efesus i hündi ahamumbo asürahinire
hiniñqimareapuri*

¹⁷ Por ai Miretus ngoafihü tüküfi nımarümboyu Efesus ngoafınambo hoafi koamarıhendi Kraisındı nendimbo hıfandu-rundeimbımbo ai sıfomonda hoeindıheapuri yahuhaya.

18 Ai sıfomo tüküme fundam boyu hoafiyupurühi yahuya,
“Ro boatei tüküyahe Esia hifihü nimbo ambo asu
mungu ambo si se-babidit anımbo ahı nini-moatükun iyo
ramarithe andit ra sıhamundıhoari se ffirumboanemo.

¹⁹ Ranı-simbօanı Suda ai wambo moaruwaimbo-fendirimbo hoafı fımarındümonda, ranıyo asu afındı hohoanimoyahühi aranımbo yangırımayahi. Ro wandı fi hıfınambo-rıheandühı Adükarındı ratüpuri ranı yangırı sahamındı manımboahi.

²⁰ Se fīfirundi ro sīhamumbo farīhefepurīmbo aboedi hoafi bokarīhefembo moai awi sahi, n̄ga nindou afīndi himboahü asu sīhamundi mamami worambe yamundiheapurī marīhand-ane.

²¹ Ro Suda, Grik yiboboambo ahini hoafiyahinduruh sahiya, 'Se sihei hohoanimo moaruwai hininqindih hi hehi Godimbo hohoanmondei asu Sisas sihefi Adükari ranahambo anhindümbo-ndihort, sa marihandi.

22 Nga hapoana Yifiati Aboedî ranai wambo koamarîhendîra Serusaremînambo ahühi, nga ro ranihü ngûhanî nîni-moatükunî wambo tükufemboayo ra ro moaifîfirîheandi.

²³ Nga ro rarîhe fîfirîheandî, Yifiafi Aboedî ai mamamî ngoafîhü tüküyaheandanî wambo hoafîyondîrîhü yahoya, 'Se hîbadambo ñgafi, ñga karabusîndafo nîmborî afîndî ndowandîfî ndamboyafî,' yaho arandî.

²⁴ Nga ro moai wandi fimbo adükari moatükun-ané sahi. Nga Adükari Sisas ai wambo ratüpur asendi ra tñjñrifoyo ho moendifembo saheheamboanah hohoani moayah. Wandı ratüpur-ané nda, God ai nindou moani hipoamboreanduri arandi raninambo aboedi hoaf ranahambo anhondümbo hoafindamboyah.

²⁵ Horombo ro s̄ihamundi mbusümo hahabodühi God
ŋgiñindı hifandarandi ranahambo hoafiya marıhandı. Nga
haponda ro fífırıheandi süngunambo ana se mun̄guambo
ŋgirı wandı ŋgusümboarı asükaindımo hoeindundi.

²⁶ Ranımbaanahı haponda ro sıhamumbo anıhondümbo hoafehapuri. Sıhamundi mbusümo nindou mamı ai awararıhoayu ana, ro hütirühünipoanı.

²⁷ Ro moai Godındı hohoanımo munjuambo sıhamumbo ranahambo hoafımböhündə mbosıyahı.

²⁸ Se sıhamundihoarı asu munjuambo Godındı nendı amboa wudıpoapondı hıbadündürı. Yifiafi Aboedı ai aheimbo hıbadıyondırırambo kafoare hınıngımareapuri. Se Godındı nendı hıbadundündürı sipsip hıfandıra-randeimbı nou. Nga aheimbo ahandı horına pemıyu haya masemündündürı.

²⁹ Ro fífırıheamboanahı, sıhamumbo hınıngıriheapuri hehea ahahı ana, wosıhoafı hoafeimbı nendı ai nımambeahındı yaforı nahurai tükündahi sıhamundi mbusümo nımboeimbo sipsip ra moaruwaimbondıhindürımboyei.

³⁰ Asu nindou bodımondı sıheiambeahındı animbo bogorımbondafu nıngomboemo. Ai animbo Sisasındı süngurıhi-ndeimbımbı ahamundi süngu hombohündə tıkai hoafı yamundundüra asu ai ahamundi süngu ıgeimboyei.

³¹ Ranımbo-hündambo animbo se hıbadümbo nıngomo! Nga se ranımbo ndondu fífırındundi. Ngımtı hımbanı maho ra nımbı-nımbısı ro aranı kapehü moai mamamı sıhamumbo ahıñı hoafımbı mbosıyahı.

³² Asu haponda ro sıhamumbo Godındı warıwamı hınıngarıheapuri asu se ahandı hıpoambofe hoafı ranahambo hohoanımondımo. Hoafı rananımbı sıhamumbo ıgınındamındıpurımboe asu munjuambo aboedi-moatükuntı God ai nindou wandanei mehu ranaheimbo dagadürümbui.

³³ Ro-ana moai nindou ıgoründı gor, kakı, hoearı napo ranımbı hohoanırıhe rıhandı.

³⁴ Se sıhamundihoarı yaru fífırundi, ro wandıhoarı wandı warınambo ratüpuriyahüı sıhamumbo rarıhe nafuimehapuri nindou düdi ai fi ıgınındıkoate ranaheimbo fandıhe-hurımboane. Adükari Sisas ai yare hoafıyuhü yahuya, ‘Nindou ai ıgorümbo rararı napo segodombo hıhıfı-hıhıfıyayu ana, asu nindou ai napo semındımbı hıhıfı-hıhıfı ıgasündeamböane,’ mehu ranahambo sıhırı ndondıhu fífırındıhumboane,” Por ra mehu.

³⁶ Por ai ahamumbo ranı hoafı ra hoafıyupuri mburamboyu, asu nindou bogorı-memo ranı-babıdımbı yımındıho

pusire n̄imarümbo Godimbo d̄idibafimefiyu.

³⁷ Raniyomo asu ai munguambo arasiran̄-yomondühi-yomo Porimbo mburündümo houmbo wakikihimaruwuri.

³⁸ Raniyu Por ai hoafiyupurühi yahuya, “Hapondan̄ ana se ŋgir̄i kaindimo wandi ŋgusümboari hoeindundi,” mehuamboyomo, asu ai ranimbo ŋgusüfo afindi kürundühi hipoambo-mariwuri. Raniyomo asu ai ahambo sip sowanambo koakomaruri hanimo.

21

Por ai Serusarem̄inambo mahu

¹ Ranihü Efesusihündi hifandi-rundeimb̄ h̄in̄ingir̄ihupur̄ mburihu sipambe fariyahu hohu refe ho refe ho rakoate Kos airan̄ina mahefi. Ranihünda simayowa Rodes airan̄ina hefi mburihu asükai heft adükari ŋgoaf̄i Patarahü tükümehundi.

² Ranihü tüküyahundane, sip mam̄i ranai Finisia hifina hombo yahohaya ramefeyo-wamboyefi hoeir̄ihu hohu ranambe fariyahu hohu mahefi.

³ Mam̄i heft Saiprus airan hoeir̄ihu hohu war̄i kadüdan̄ heft hohu Siria hifnambo mahefi. Raniyefi asu heft Tair ŋgoaf̄ihü tükümehundi sip ai ranihü napo mbahibadi-foefembomayowa.

⁴ Ranihü heft nindou Adükariimbo süngurihindeimb̄ mamareria hoeir̄ihuri hohu asu ai-babidi 7 si manimboefi. Yifiafi Aboedi ranai aheimbo ŋgusüfoambe botimareandüra Porimbo hoafiyehi seiya, “Se yowan̄ Serusarem̄inambo hifopoani,” masahundo.

⁵ Ndeara ranihü nimboefi mburihumboyefi asu ranihünda botiyahu hohu mahefi. Raniyomo asu Adükariimbo sünguru-reimb̄ ai ahamundi nimorehi nimaoakidibou-babidi adükari ŋgoaf̄i tebünani sahümündihümuni hei gudihü tüküyahu yiri yimbu pupusirihu nimarefimbo ai-babidi Godimbo d̄idibafimefi.

⁶ Raniyefi simbori hihifür̄iyefi mburihu asu ro sipambe fariyahu hohu mahefa ai asükai hihiriyahi ŋgoaf̄ina mahusi.

Sisaria ŋgoaf̄ihü Godindi hoaf̄i hoafiyu randeimb̄i nindou Agabus ai Porimbo hoaf̄i masagado

⁷ Sipambe fariyahu hohu heft Tair ŋgoaf̄i h̄in̄ingir̄ihu hohu heft Toremes ŋgoaf̄ihü tükümehundi. Raniyefi ranihü anihondümbo-rihindeimb̄ wandafi mam̄i aheimbo hoeir̄ihunduri hohu asu ranihü mam̄i si mamareft.

⁸ Asükai ŋgorü sili Toremes ŋgoaf̄i h̄in̄ingir̄ihu hohu heft Sisaria ŋgoaf̄ihü tükümehundi. Asu nindou mam̄i Firip aboedi hoaf̄i hoafiyu-randeimb̄indi worambe fariyahu

mapoefi. Nindou ranai ana farıhoundsürı rundeimbı 7 ranambeahındı mbusümonındıyu hayamboyu.

⁹ Nindou ranai ana nımorehi nımori yimbuyimbu anamındıhü-fekoate Godındı hoafı hoafıyei rıhündeimbı-yei afındıyu.

¹⁰ Ro Sisaria ngoafıhü yahunümbı nımbı nımarefanıyo asu Godındı hoafı hoafıyu-randeimbı mami ahandı ndürü Agabus ai Sudia hıfı hınıngıre haya Sisaria ngoafınambo makusu.

¹¹ Ranıyu ai yıhoefıimbo sowahı kusü tüküfi haya Porındı-mayo hoearı kıkıhırıhefembo ret ra semündü haya ahandı yıtınarı watınarı ra ahandıhoarı hüputüpomarıhoayu. Ai hoafıyuhü yahuya “Yifiafı Aboedı ai yare hoafımayo, ‘Ndahurai nindou Sudahündı Serusaremıhü mamarımo ranai ana hoearı kıkıhırıhefembo aharambüri ndanahambo hüputüpugawuri mbundu Suda-yafe ndıfombo dabupurımboemo ahambo moaruwaimbo-fimbohunda,’ mehu,” mehu.

¹² Nımorehi nindouwenihı ranı ngoafıhündı-babıdı ranı hoafı ra hımborıyefı hohumboyefı asu Porıimbo Serusarem ngoafına se hafopoanı sefi hohu kıkıfoefimbı hoafı hoafımehundo.

¹³ Ranıyu asu Por ai sımborı hoafıyuhü yahuya, “Se nımboe aranı-aranıyeihı wandsı hohoanımo moaruwaimbo-arıhindı? Ro moai karabusıimbo yangırı hohoanımoayahı, nga ro Serusarem ngoafıhü Adükarı Sisasındı sünğu yıfıimbo wanjei samboanahı hohoanımoayahı,” mehu.

¹⁴ Nga ro ngırı Porındı hohoanımo ngorü-sünzungundıhundi sefi hohumboyefı asu hoafı ranahambo ambe masefi. Ranıyeefı hoafıyefühı sefiya, “Adükarındı hohoanımonambo yangırı-anımbo ranı moatükünü ra tükümbıfeyo-wamboane,” masefi.

Por ai Serusarem ngoafıhü hafu tükümeifiyu

¹⁵ Yahunümbı nımbıyefı mburıhu asükai yıhoefı napo fufurıhumındefı hohu Serusaremınambo mahahifi.

¹⁶ Ranıyei asu sünjurıhindeimbı nindou Sisariahündı ai ro-babıdı mahüsü. Ai yıhoefıimbo nindou mami Saiprusıhündı horombo ai boatei Sisasıimbo sünjurireimbı ahandı ndürü Nason ahandı worınambo sowandümuni houmbo mahefi ahandı worambe nıngombobunda.

¹⁷ Hefı Serusarem ngoafıhü tükümeahu-ndamboyei sünjurıhindeimbı ai yıhoefıimbo hoeirıhimuni hehi hıhıfı-hıhıfımayei.

¹⁸ Ngorü sihı Por ai ro-babıdı Semsıimbo hoeifimbohunda hefane, asu hıfandi-rundeimbı munğu ranıhü mamarımo.

¹⁹ Por ai ahamumbo hihifrapuri mbura munjua-moatükuni God ai ahanti warì sünge Suda-yafe ndifoyei mbusümo ramareandi ranahambo ndore wataporimbo-marandi.

²⁰ Raniyomo ai hoafì ra himboriyomo hou Godimbo aboed-ani mehomo. Asu ai ahambo hoafìyomondowohü yahomoya, "Wandafì, se fífirowandi. Sudahündi nindou afindi tausen ai Sisasimbo anihondümbo-rihorimboanei. Nga munjua anihondümbo-rihindieimbì ranai Mosesindì ahinümbì hohoanimo ra süngefembohunda titaboaraye.

²¹ Nga nindou bïdifirì ai sìhambohunda hoafìyahündürühi seiya, 'Por ai Suda bïdifirì Griki-yomondì hifthü aniboa dei aheimbo hoafìyundürühu yahuya, "Mosesindì hohoanimo ra se süngrundihindühi asu nimoakidibou-yomondì hoeari kandihì tîrîndihelimboyei. Yaboateihündi hohoanimo ranana se süngrundühümboyei," mehu,' masei.

²² Se sühüfimboanafì hoafì ra ai himbori-ndeimboyei. Nga sìhambo moaruwaimbofembo hohoanimo-ndeiyeiya, asu sìhiri nüngumanda-hunda?

²³ Nga ro sìhambo mami hoafì hoafindahuninanì animbo asu se ranì-süngrundiwandi. Yihoeft-memo nindou yimbuyimbu Godimbo mami moatükuni refemboane yahomo houmbo-anemo antìngomo.

²⁴ Se ai-babidi ngafuhì animbo asu ahamundi fi Godindì himboahü aboedi tüküfembo hohoanimo ra randundi. Asu ahamumbobunda kaki dabapura ai ahamundi mbirinanì ra kikimbiru-ndamboane. Ai randundanì rananimbo asu Suda ai sìhambo nìne hoafìmemo ra nindou-yei himboahü tìkai nahurai himbondimboe. Rananimbo ai-amboanìya awi Por amboanì ahinümbì hohoanimo ranahambo sünjureandeimb-ani mbiseimboyei.

²⁵ Suda-yafe ndifo anihondümbo-rihindieimbì ranaheimbo pas sürü papırihu koarìhehundühi hoafìmayefi sapo horombo ro Mosesindì ahinümbì hohoanimo ranahambo masìhehundi ranimbobunda. Pas ranambe se sisamì godimbo sesi dìdibafife sìhefeimbì sesipoani, se horì sesipoani, se nìnhondì amindawoffeimbì sesipoani asu se nìmorehi sisihimoyo nindouwenihì bırabiri-yorapoani, masefi," mehomo.

²⁶ Raniyu Por ai ngorü sihi nindou ranahamumbo sepurimündü haya hanü fi aboedi tüküfembo moatükuni ra ai-babidi ramareandi. Raniyu ai Godindì worambe kamefuendi. Ranì si fi aboedi tüküfembo hohoanimo ra moendindowanì animbo asu mamamì Godimbo sesi segodimbo ranahambo Por ai sesi sìhou-rundeimbimbo hoafìmepuri.

Godındı worambe Porımbo Suda ai kıkıhı-maründümo

²⁷ Fi aboedı tüküfembo moatükünü moendımayowamboyo
7 si ra munjumbo yanğırı-yoambeyahı Suda bıdífırı ai
Esia hıfıhündı Porımbo Godındı worambe hoeimarüwuri.
Ranıyomo asu ai nindou afındı ranahamumbo ıgusüfoambe
botımarıpura Porımbo kıkıhımaründümo.

²⁸ Ai pukuna hoafıyomondühi yahomoya, “Israerıhündı
nindou, se farıhaumunı! Nindou ndan-ani munjuambo hıfı
ra hoahoanguhü nindou munjuambo sıhıri Israerıhündı asu
sıheftı ahınümbı hohoanımo asu Godındı worı ndanahambo
hıfınambore arandı. Ranı yanğırıyopoanı, ıga haponda
ai nindou Grikıhündı sıheftı Godındı worı ndanambe
sepürümündü kefue raraorandühi worı nda moaruwaimbo-
reamboani,” mehomo.

²⁹ Grik hıfıhündı Efesus ıgoafıhündı Trofimus ai Por-dıbo
Serusarem ıgoafıhü manüŋguwa hoeirüwuri houmboemo
ai yaru hoafıyomondühi yahomoya, “Nindou yıhoeftı
ndıfohündı ndanana Por ai Godındı worı ranambe
serümündü kambeifuai,” yahomo houmbo hoafımemo.

³⁰ Ranıyo hoafı ra Serusarem ıgoafıhü mahowa
himborıyomo houmbo munju fandu mburu pıpına
mahomo. Ranıyomo asu ai Porımbo kıkıhıründümo
houmbo Godındı worambeahındı weindana kiafu
hüründümöndühi nımai worı yipuri ra pamarundi.

³¹ Ranıyei nindou afındı ranai Por hıfıkoefimbo
sei hehimbo hohoanımomayeı. Ranıyo hoafı afındı
afındımayeıya, Rom ami bogorı hondı Serusaremıhü
amaru ranai tıñırıfo tükefeyo yahu fıfırımareandı.

³² Ranıyo asu nımehünou ami bogorı hondı ai ahandı
ratüpuriyomo-rundeimbı bogorı-yomo asu ami bıdífırı-
yomo ahamumbo sepürümündü haya ahamumbo sowana
pıpımemı hanımo. Nindou afındı ranai ami bogorı asu
ami hoeirüpuri houmboemo Porımbo bubumarüwuri hündı
kıkımaründümo.

³³ Ranıyu ami bogorı ai Por sowana hüfu kıkıhırumündı
mbura hoafıyuhü sen yimbunambo hüputüpugawuri mehu.
Ranıyu ai düdüfıhi yahuya, “Nindou nda düdia? Asu ai nı-
moatükünü moaruwai rareanda?” mehuamboyomo.

³⁴ Ranıyomo asu bıdífırı ai ıgorü hoafı hoafıyomo asu
bıdífırı ai ıgorü-moatükünü hoafıyomondühi hoafı afındı
afındımemı. Ai mamıpo hoafıkoate ıgorü kiafu ıgorü
kiafu raraomarundamboyu ami bogorı ai fıfırıfekoateyuhü
ahandı amımbı yahuya, “Ndowaründümo ami worına
gafomo keboundı,” mehupuri.

³⁵ Por ai yıpıñı saboagoambe tüküfiyuane, nindou afındı
ranai ahambo bubumbo mehomonda ami ai hoeiru houmbo

warīhü-warīhüru sowaründümo mahafomo.

³⁶ Raniyomo asu nindou afındı Porındı süngu mahomo ranai puküna hoafiyomondühı yahomoya, "Ahambo hifokoarüwuri," mehomo homo.

Por ai Sudambo ahandı anihondümbofe ranahambo hoafimendüri

³⁷ Ami ai ndeara Porımbö ahamundi worı safanambo sowaründümo hafomo kefoefembo yanğırı-memondamboyu asu Por ai ami bogorı hondümbo hoafiyundowohü yahuya, "Ro awi sıhambo mamı hoafı hoafındahanını samboanahı," mehuamboyu. Asu ami bogorı ai düdudindowohü yahuya, "Se Grik hoafıyafırandühıyaflı?"

³⁸ Hamanda Isipihündı mamı ai gafman-babıdı yifiarı botımareandı. Ai 4,000 yifiarıyomo-rundeimbı sepurımündü nımi wohı furikoate-reandühı mahu. Sembayafınawe masahı, nga wanı. Nımboe se Grik hoafıfırowandı," mehundowamboyu.

³⁹ Asu Por ai sımborı hoafiyundühı yahuya, "Ro-ana Sudahünd-anahı. Ro-ana Tarsus ngoafı Sirisia hifihünd-anahı. Nga wandı ngoafı ana ndüri adükarı yangorümbane. Nga karıhası awi ro nindou ndanaheimbo hoafında samboanahı," mehuamboyu.

⁴⁰ Asu ami-yomondı bogorı ai hoafıyafıpurı mehuamboyu Por ai yıpıñıwamı botıfi nüngumbo nindou ranahamumbo warına pakamafoareapurı. Munju ai hoafı kibodırı-maründümo-ndamboyu Por ai Hibru ahamundi hoafınambo hoafımepurı.

22

¹ Por ai yahuya, "Wandı wandaftımamı, asu apemamı se himborıyomo ro wandı fimbo hoafı hoafombo samboanahı," mehu.

² Por ai Hiburu ahamundi hoafınambo wataporı-mayuamboemo asu ai hoafı kibodıründümo houmbo manıngomo-ndamboyu asu ai ahamumbo hoafıyupurühı yahuya,

³ "Ro-ana Sudahündı asu Tarsus ngoafıhü Sirisia hifambe tükümeheandı, nga asu Serusarem ngoafı ndanıhü adükarımayahı. Raniyahı ro Gamerier-dıbo nımboambo ai wambo sıheftı boagırı-yomondı ahınümbı hohoanımo ra yamundi-mareandıra ro wudi-poaporıhe fıtırımarıheandı. Raniyahı ro Godındı hohoanımo süngufembo tıñırıfomayahı haponda se tıñırıfoayeı nou.

⁴ Nindou bîdifîri Adükarındî Nafî süngrîhindeimbî aheimbo ro moaruwaimbo-marîheandüra bîdifîri ai yifîmaye. Ro bîdifîri aheimbo senînambo hüputüpürîhehearü mburiha karabusîna sahamîndîharü mahahi.

⁵ Sesî sîhai-randeimbî adükari bogorîyu asu kansîr munju ai ro nindou moaruwaimbo-marîheandî hoafî ra anîhondane mbisimo hoafîndîmboemo. Sudahündî Damaskus ñgoafîhü amarei ra aheimbo ai pas sürü papîru koamarîhoemonda sahamîndî Damaskusînambo mahahi. Ranîyahî ro nindou Sisasimbo anîhondümbo-rîhindeimbî ranîhü amarei ranaheimbo hüputüpürîhefendûri semündîndûri Serusaremîna ho karabusî-fendûrimbohunda mahahi.

⁶ Ro ha ndeara Damaskus ñgoafîkîmi hüfînimbo tüküyaheandane nîmehünou sünnameahîndî si adükari ranai kosî wambo boakîmafoareandîri.

⁷ Ranîyahî ro hîfînî pîya yangora hîmborîyahane hoafî mami ranai hoafîyohü yahoya ‘Sor, Sor, se nîmboe wambo moaruwai-mborowandîri aranda?’ mehondîri.

⁸ Asu ro düduyaheandühi sahiya, ‘Adükari, se dîdiyafa?’ ‘Ro Sisas Nasaretîhünd-anahî, ñga asu se wambo süngrîhindeimbîmbo moaruwaimbo-arîwandûri ana, wambo amboea moaruwaimbo rowandîrûh-anafî,’ mehundîri.

⁹ Ranîyomo asu wandî wandaft mami ai si ra hoeimarundi, ñga asu ai nindou düdi wambo hoafîmayundîri ranahandî hoafî moai hîmborîyomo.

¹⁰ Asu ro düduyaheandühi sahiya, ‘Adükari, ro nüngumandahea?’ masahamboyu. Asu ai hoafîyundîrûhi yahuya, ‘Se botîndafo hawa Damaskusînambo ñgafî, ñga ranîhü anîmbo God ai sîhambo munju-moatükunî ratüpürîndafî mehu ra nindou ranîhü amaru ranai hoafîndünînîmbui,’ mehundîri.

¹¹ Si ranai ñgînîndî hamîndîyo haya hîmboamupuirandühi munju-moatükunî hoeifekoate-mehamboemo nindou ro-dîbo masînîmo ranai wambo warîhü kîkîhîrundümondirî houmbo Damaskusînambo mahefi.

¹² Ranîhü nindou mami ahanti ndûri Ananaias Suda sîhefî Godîmbo ahînîrûrûhi Mosesîndî ahînîmbî hohoanîmo ra ndore sünzureandeimbî manüngu. Nindou ranahambo Sudahündî Damaskusîhü anîmboei ranai aboed-ani masei.

¹³ Nindou ranai wandî fikîmî süfu nüngumbo hoafîyundîrûhi yahuya, ‘Wandaft Sor, se asükaindâft ndondo hîmboarîndafî!’ mehundîri. Asu hoafî ra nîngowambe asükaiya aboedî hîmboarîyahûhi ahambo hoeimarîhini.

¹⁴ Ranîyu asu Ananaias ai yahuya, ‘Sîhefî amoao-yafe God ai sîhambo, ahanti yifîrî süngefembo horombo

hondü kafoare hîningimareanînî. Nindou mbumundi hamîndî Sisas ranahambo hoeifihî asu nîne hoafî ahandî yahamonîndî tükefeyo ra hîmborîmbohûnda kafoare hîningimareanînî.

¹⁵ Seanîmbo munjguambo nindou ranaheimbo Adükari mbohûnda weindahî hoafîndafîndürî nîne-moatükunî se hoeiro asu hîmborîyafî marandî ranahambo.

¹⁶ Asu se haponda nîmboe gedühi hîfandaranda? Botîyafo hawa hundüründafîhî asu ahandî ndürînambo hoafîndafîndoanî sîhafî moaruwai hohoanîmo ra popoaimbihenda-mboane,’ ” mehu.

God ai Porîmbo koamarîheira Suda-yafe ndîfo sowana mahu

¹⁷⁻¹⁸ Por ai hoafîyuhü yahuya, ‘Asükaiya ro Serusaremînambo ha ranîhü Godîndî worî ranambe dîdîbaftî-yaheandühi nîmboahani yafogoadînambo nahurai ranambe Sisasîmbo hoeimarîhînt. Ranîyo ai wambo yare hoafîyundîrühü yahuya, ‘Nîmai se Serusarem ngoafî hîningîro hawa hafî, ñga nindou ndani ngoafîhûndî ranai ana se wambôhûnda hoafayafî ra ñgîri hîmborîndeî,’ mehundîrî.

¹⁹ Asu ro sîmborî hoafîyahühi sahîya, ‘Adükari, horombo ro Suda-yafe rotu worî afîndî mafeburo ranambe kefoehe hühühi nindou sîhambo anîhondümbo-rîhinînei-mbîmbo karabusî-rîherü hehea harîyahandürî marîhandî ra ai fîfirîhindî,’ masahi.

²⁰ Sîhambo wataporîmbora randeimbî Stifen hîfokoarüwuri sîmboanî ro fikîmî nîmboambo wandî ñgusüfoambe abeo-ane masahi. Ranîyahî asu nindou ahambo hîfokoamarüwuri ranahamundi hoandarî hoear ra sahamîndî manîmboahî.

²¹ Ranîyo asu adükari ai hoafîyundîrühü yahuya, ‘Hafîsi, ñga ro sîhambo angunî Suda-yafe ndîfo sowana koandîhe-heanîna ñgamboyafî,’ ” mehu.

Rom ami-yomondî bogorî Porîmbo mafarîherü

²² Nindou afîndî ranai ahandî hoafî hîhîmbo-yei hembo asu ‘Suda-yafe ndîfo’ ra hoafîmayu-wamboyei puküna hoafîyeihü seiya, “E, ahambo hîfokoefimboani, ñga nindou ndahurai ana ñgîri yançîri nüñgu!” masei.

²³ Ranîyei ai puküna hoafî karîhehindühi ahei hoeari-mayo ra wurakamo-rîhündühi hîfi hasûfi nîmoamo karîhümündi pimarîhindî.

²⁴ Ranîmboyu asu ami bogorî ai amimbo hoafîyupurühü yahuya, “Por ndowaründümo gafomo sîhamundi worambe koaboadüwuri. Suda ai ahambo puküna hoafîmemondo

n̄im̄ind̄i ra f̄if̄ifembohünd̄a ahambo bubundürüh̄i dündufundo,” mehu.

²⁵ N̄ga asu ai ahambo bubumbohünd̄a k̄ik̄ih̄iruründümo mburumbo hüputüpo-mar̄ihawu-ramboyu asu Por ai ami bogor̄i n̄gorü ak̄im̄i manünḡu ranahambo hoaf̄iyundürüh̄i yahuya, “Rom̄ihünd̄i mam̄i ahanti hoaf̄i d̄iboadifekoateayuambe ahambo bubumbo ra ahinümb̄i hohoanimo yan̄goroai wan̄iyo?” mehuamboyo.

²⁶ Asu ami bogor̄i ai hoaf̄i ra himbor̄iyu haya hu ahamundi bogor̄i hondü h̄ifanda randeimb̄i ranahambo hoaf̄iyundürüh̄i yahuya, “Se n̄ḡir̄i rasüngund̄iwori. Nindou ndanana Rom̄ihünd-ani,” mehu.

²⁷ Ran̄iyu asu ami bogor̄i hondü ai Porimbo hüfu hoaf̄iyundürüh̄i yahuya, “Se wambo hoaf̄iyafind̄iri, se Rom̄ihünd̄i honduyaft̄?” mehuamboyo. Asu Por ai s̄imbor̄i hoaf̄iyundürüh̄i yahuya, “Ȳni, ro rananahi,” mehundo.

²⁸ Ran̄iyu asu ami bogor̄i hondü ai hoaf̄iyuhü yahuya, “Ro kak̄i af̄ind̄i pir̄heandürüh̄i yah̄i asu Rom̄i-hündimboyahe tükümeheand̄i,” mehu. Asu Por ai yahuya, “N̄ga wambo wand̄i me ai wak̄imaramind̄i-nd̄iramboyah̄i ro Rom̄i-hündimboyahe man̄imboah̄i,” mehu.

²⁹ Ran̄iyomo asu nindou b̄id̄if̄iri ahambo düdufih̄i bubumbo yan̄ḡir̄i-memo ai hoaf̄i ra himbor̄iyomo houmbo n̄imai h̄innḡirwuri süsühümefundi. Ran̄iyu asu ami bogor̄i hondü ai ahambo hoeirira mayowa nindou ranai Rom̄ihünd̄i-mayuwa ai sen̄na hüputüpo-mar̄ihawur̄i ranahambo ai-amboan̄i ȳih̄imbo-mayu.

³⁰ Porimbo Suda ai papi-hoaf̄imarür̄i n̄im̄ind̄i ra amiyomond̄i bogor̄i hondü ai wud̄ipoapond̄ihe f̄if̄ind̄ihea mehu. Ran̄imboyu asu ai rasinambo Porimbo sen̄nambo hüputüpu-mar̄ihawur̄i ra fufur̄iherü haya Godimbo sesi s̄hou-rundeimb̄i bogor̄i-yomo asu Suda-yafe kansır-yomo ai babidi gugurife wataporimbo hoaf̄imepuri. Ran̄iyu asu ai Porimbo ahamundi himboahü n̄iŋgombohünd̄a serümündü mahu.

23

Por ai Suda-yomond̄i kansırimbo hoaf̄imepuri

¹ Por ai kansırimbo hübudureapurüh̄i yahuya, “Wand̄i wandaf̄i mam̄i, ro God̄ind̄i himboahü moai n̄in̄i moaruwai yar̄heand̄i. Ro n̄ine wand̄i n̄gusüfoambe aboed-ane masah̄i ran̄iyo yar̄he mar̄ihandi,” mehu.

² Ai hoaf̄imayuwamboyu asu sesi s̄hai-randeimb̄i adükari bogor̄i Ananaias ai nindou Porindi fik̄imi

manıñgom o ahamumbo Porimbo yafambe hoearühi harimbo hoafimepuri.

³ Asu Por ai ahamumbo hoafiyundühi yahuya, "Se-ana yimbu hohoanimoemb-anafit. Ngä asu God ai harindünümmbui. Se ndanihü amarifit ra ahinümbi hohoanimo süngufehü wambo hoafit diboadofembo safimboanafit, ngä se-ana ahinümbi hohoanimo ra sowandifit pirowandühi wambo harimbo hoafimefipuri," mehuamboyu.

⁴ Nindou Porindi fikimti manıñgom o ranai hoafiyomondowohü yahomoya, "Awi se-ana Godimbo s̄hai-randeimb adükari bogori ranahambo moaruwai hoafiyafindowohanafti," mehomondo.

⁵ Asu s̄imbori ai yahuya, "Wandi wandafi mami, nindou ranai Godimbo s̄hai-randeimb adükari bogori-mayura ro moai fifirihini. Godindi Buk ai hoafiyowohü yahoya, 'Nindou s̄hei bogori ranahambo se moaruwai hoafindamboyafi,' meho ra fifirihеandi," mehu.

⁶ Por ai fifireandit kansir bïdifiri ai Sadyusi-yomo asu bïdifiri ai Farisi-yomo. Ranimboyu ai ahamumbo puküna hoafiyupurühi yahuya, "Wandi wandafi mami, ro-ana Farisi ambeahind-anahi asu wandi ape-amboani Farisi-ambeahind-ani. Ro anhondümbo fifirihеamboanahit nindou yifiyembihündi ranai ana asükaindei botindahi-mboei ranit hoaf-ane nda hoafayahit. Ranimbo-hündamboane wambo hoafit engoro," mehu.

⁷ Ranijo Por ai ranit hoafit ra hoafimayuwambo Sadyusi Farisi ai ahamundihoari s̄imbori hoafiyomo-ndühit yomo yiþbobomarundi.

⁸ Ngä Sadyusi ai hoafiyomondühi yahomoya nindou yifihündi botife asu sünambeahindit nendi ai yifiafikoateanei yahomo marundi. Ngä Farisi ai munquambo hoafit ranahambo anhondümbo marundi.

⁹ Ranijo asu Sudahündi ranai pukünamb o hoafiyomo wakimarundi. Asu Farisi-ambeahindit ahinümbi hohoanimo yamundu-rundeimb ai botiyafu niñgomombo puküna s̄imbori hoafiyomondühi yahomoya, "Nindou ndanahambo ana ro hoeirihurant moai ahanti ninti hoafit yangoro. Ao, yifiafit mamiambayo asu sünambeahindit nendimbayo ahambo hoafimendo ra anhondüyohüpo," mehomo.

¹⁰ S̄imbori hoafit ranai moanit afindit hamindit tükümfeyowamboyu asu ami bogori hondü ranai Porimboya hifokoandüwrit-mboemo yahuhaya yiþimbomayu. Raniju asu ai ahanti amimbo se hanimo Porimbo ahamundi warambeahindit hüründümo houmbo s̄hamundi worina hafomo mehu.

¹¹ Ngorü nimbokoanı Adükari ai Porimbo sowahı tüküfi nüngumbo hoafiyundowohü yahuya, “Se ɔginiñdi nimbaft! Serusarem ngoafihü ndanihü se wambohündə anihondümbo hoafimayafı, nga asu Rom ngoafihü amboanı rahurai animbo hoafindafı,” mehu.

Suda ai Porimbo hifokoefimbo hoafi fimaründümo

¹² Raniyomo asu siambe Suda bıdífırı ai guguriyafu hoafi fimaründümo. Raniyomo ai dabarıyafundühı yahomoya, ɔgiri sesi dagudifı hoe ndimindefi ndihundi, nga Porimbo hifokoandıhuri hohumbo animbo randihumboyefi mehomo.

¹³ Nindou bodımondi 40 ɔgasünde-andeimbi-yomo hoafi ra firündümo masıhoemo.

¹⁴ Raniyomo ai Godımbo sıhou-rundeimbı bogorı asu Suda-yomondı bogorı sowahı hafomo hoafiyomondühı yahomoya, “Ro-ana Porimbo hifokoandıhuri hohumbo animbo sesi dagudimboyefi sefi anihondümbo dabarımehundi.

¹⁵ Ranımbo-hündambo animbo se-anemo asu kansıranemo se ami bogorı hondü ranahambo sıhamumbo sowana Porimbo semündü-kosımböhündə hoafi koandıhoemo. Rananımboya kuduwanı ahanti hoafi engoro ra wudipoapondıhu fiftirindıhumboane mbisimo. Nga ro-ana munjuambo moatükuntı nafırıhumındefombowaneftı, nga ndühi tüküfeckoate-yuwambe animbo nafını ahambo hifokoa-ndihurımboyefi,” mehomo.

¹⁶ Nga Porındı amiɔgiri ai hoafi fimaründümo ra himborıyu haya ami-yomondı worambe farıfi hu Porimbo ranı hoafi ra hoafimeindo.

¹⁷ Ranıyu asu Por ai ami bogorı ngorü hoafimeinduwa makusuwambo hoafiyunduwohü yahuya, “Nindou hoarıfı nda sowarındıfı ami bogorı hondü sowana hafı. Ai bıdífırı moatükuntı ahambo hoafendombo yahumboani,” mehundo.

¹⁸ Ranıyu asu ami-yomondı bogorı ranai Porındı amiɔgiri serümündü haya hahüfanı bogorı hondü-mayu ranahambo sowahı tüküyafıne hoafiyundühı yahundoya, “Sapo karabusıhündı Por ranai wambo hoafiyu koamarıhendıra nindou hoarıfı nda sıhambo sowana sahümındı asıhühi. Ai sıhambo mamı hoafi hoafiyonıñi-mbohündə,” mehundo.

¹⁹ Ranıyo asu ami bogorı hondü ranai nindou ranahambo wamburümündı haya aipoanımbo hafanı düdüfindühı yahuya, “Nıni hoafımboyafı hoafiyondırımbo masafa?” mehundo.

²⁰ Asu Porındı amiɔgiri ai hoafiyundühı yahuya, “Suda ai sıhambo tıkandu houmbo animboya sümbu se Por kansırimbo sowana semündü hanı ahamumbo sowahı

ahandı hoafı enjoro ra wudipoapofe fífirifembo hündə mbisimboemo.

²¹ Se hoafı ranahambo anıhondümbo-ndowamboyafı, n̄ga sapo nindou bodımondi 40 n̄gasündeandeimbı nafını worarındu houmbo hıbadümboemo Porımbı hıfokoe-fimbohündə. Ai yahomoya awi n̄gırı sesi dagudifı hoe ndımındefı ndıhundi, n̄ga ahambo hıfokoandıhurı hohumbo anımbo randıhumboyefı mehomo. Ai-ana ndeara munju-moatkunı nafırundümo houmbo-anemo asu sıhamboane türü hıfandarundi se yını mbısafanı anımbo yahomo houmbo,” mehundowamboyu.

²² Ranıyu asu ami-yomondı bogorı hondü ranai hoafıyundühi yahuya, “Se nindou n̄gorümbo hoafındafühıya wamboya ahambo rarıhe hoafımehando mbısamboyafı, n̄ga yowanı.” Rayahundo mburamboyu asu ai nindou hoarıfi-mayu ranahambo koamarıheira mahu.

Porımbı Feriks sowana koamarıhawuri

²³ Ami bogorı hondü ai ahandı hoarehı bogorı-mefanı ahafanımbo hoafıyupırühı yahuya, “Ami 200 pisao sowandümondeimbı, asu 70 nindou hos wamı nımarımondeimbı n̄gorü, 200 nindou yifiarı sowandümondeimbı ra gugurındıneapurı mbundına munju-moatkunı nafındündümo dıgau houmbo anımbo asu Sisaria n̄goafına nımoakıdıbou boabofoefeambe gadımo.

²⁴ Hos bıdıfırı Por ai ranıwamı hanımbohündə kokoboadu hıniñgındu mbundümbo anımbo asu ahambo ndondurı Rom bogorı nindou Feriks sowana hıbadırı gadımo,” mehu.

²⁵ Ranıyu asu ami-yomondı bogorı ranai pas ra ndare sürü papırandühıya.

²⁶ Karıhası, Ro Krodius Risias-anahı gafmanı-yomondı bogorı adükarı Feriksımbo pas nda sürü paparıhandı:

²⁷ Suda ai nindou ndanahambo mburündümo houmbo ndeara akımtı hıfokoeimbo yanğırımemo. Nga asu ro hımborımayahı ananıya ai ana Romıhündı mayuwamboyahı asu ro wandı ami-babıdımbo ahambo ahamundi warambeahındı hümarıhehuri.

²⁸ Ai nımborurı ahambo papi-hoafarurı saheheamboyahı asu ro ahamundi kansır sowana sahümündı mahanıhi.

²⁹ Ro hoeirıheandanı ana ai ahamundi ahıñümbe ho-hoanımo ranımboyo moanı hoangırıwuri houmbo papi-hoafımarurı. Nga moai nıñı hoafı ahambo hıfokoeftı asu karabusıfi rambo papi-hoafı ranambe tüküfeyo, n̄ga wanı.

³⁰ Suda ai Porımbı hıfokoeimbo hoafı dıbo masıhoemo ra ro hımborımayahı. Ranımboanahı asu sıhambo sowana ro ahambo nımai koarıhehina akusu. Nindou

düdi ahambo papi-hoafimarüri ranahamumbo sīhambo sowahü tükyüyafu hoafü dīdīboado-mbīrundamboane sahe-hea hoafimehapuri.

³¹ Raniyomo asu ami ai ahamundi ratüpuriwambo refembo yahomo houmbo Porimbo sowaründümo ranü nimbokoanı Andipatris ngoafina mahanimo.

³² Ngorü sihi ami hīfīnafü mahanimo ranai ahamundi worına hīhīriyafu Serusaremnambo hafomondühü-yomo asu hosiwami homo-rundeimbü ahamumbo koamarı-haupura Porimbo Sisaria ngoafinambo sowaründümo mahanimo.

³³ Ai sowaründümo hanimo Sisaria ngoafihü tükyüyafu gafmanı-yomondi nindou bogorü Feriksımbö pas sabudowohü asu Porimbo ahambo sowahü pamarüwurt.

³⁴⁻³⁵ Feriks ai pas ra hoeireandani mayowamboyu asu Porimbo se nini hīfīhündiyafü yahu haya düdumefindo. Por ai Sirisia hīfīhündi-mayu ranımbö ai fīfīre hayamboyu asu ai hoafiyuhü yahuya, “Awi ro sīhafü hoafü hīmbori-ndamboyahü nindou sīhambo papi-hoafimaranıni ranai kodımondanı,” mehu. Raniyu asu Herotindi wort adükari ranambe Porimbo koafoefi mburumbo hīfandümbo hoafimayu.

24

Suda ai Porimbo papi-hoafimarüri

¹ Hondahüfeimbü si munjumayowa asu Godımbö sīhai-randeimbü bogorü adükari ahanti ndüri Ananaias ai nindou bogorımbö yafundeimbü-yomo asu Terturus Romı-yafe ahınümbü hohoanimo fīfīreandeimbü nindou ra-babidi Sisaria ngoafina mahanimo. Raniyomo asu ai tükyüyafu gafman bogorü hondü Feriks ahanti hīmboahü Porimbo papi-hoafimaruri.

² Ranıyo Porimbo mborai yahundowanı süfu tükümeiyuwa asu Terturus ai ahambo papi-hoafirürühi yahuya, “Feriks nindou adükari, se hīfandamunambe ana, ro moai yifıari-yifıariyeffi rıhundi, nga aboedi hamindi manımboeffi. Ranıyo asu sīhafü-mayo hohoanimo aboedi ranambo ndanı hīfīhü ro sīmborü hohoanimo sūngurıhu marıhundi.

³ Ranımbö-hündamboane munjuambo ngoafü munjuambo si yıhoefü ngusüfoambe aboedi fufurıfoare-amunühi asu sīhambo hīhıfarıhunıni.

⁴ Awi ro sīhambo gedühi kikihemindımbö moeisahi, nga yıhoefımbö hıpoambo-ndowamunühi yıhoefü hoafü akıdou nda hīmborındaffi sefomboaneffı.

⁵ Ro hoeirihuranı nindou ndanana afındımbı moaruwai hohoanımoyu randeimb-ani asu munjuambo hıfı Suda-yomondı mbusümo ai harı hoafı botıre-arandı. Por ai nindou bıdıfırı aipoanımbo hohoanımoyei rıhündedeimbı Sisas Nasaretihündı sünjurıhuri-rıhundeimb-anefı sei arıhündı ahei bogorıyu.

⁶⁻⁷ Ranıyu asu Godındı worı ranamboanı moaruwaimbo-nıtneya yahuaya hohoanımo-mayuwa asu ro ahambo kıkıhımarı-hurımındefı. Ro ahambo yıhoefı ahıñümbı hohoanımo ranambo yıbobofembo maseftı, nja ami bogorı hondı Risias ai kusü ahandı ngenındı-nambo yıhoefı warambeahındı hümarümündü.

⁸ Ranıyu Risias ai hoafıyuhü yahuaya, ‘Ahambı papi-hoafımbı nindou ranai sıhaffı himboahü tükümbıyafundamboane,’ mehu. Asu nindou ranahambo düduarıworı ana, se sıhafıhoarı munju-moatükünü ro ahambo papi-hoafı-marıhuri ra anıhondümbo fıfirındowamboyafı,’ mehu.

⁹ Munjuambo Suda ai Terturus-babıdı Porımbı papi-hoafıruruhı yahomoya, “Ranı-moatükünü ra e, anıhondane,” mehomo.

Por ai Feriksındı himboahü hoafımayu

¹⁰ Ranıyu asu Feriks ai Porımbı hoafıyafı yahumbo warınambo yanrıko koamarıherü. Ranıyu asu Por ai hoafıyuhü yahuaya, “Se afındı himbanı ndanı hıfıhü yıboboro-randeimbı manımbafı ra ro fıfirıhe-amboanahı. Ranımbıaanahı ro ahamumbo sımborı hoafombohunda moai yıhıimboyahı.

¹¹ Se düdu-düduayafı ana, fıfirındowamboyafı, nja ¹² si mahı ra ro Godımbı hohoanımombohunda Serusaremınambo hahühane.

¹² Ro-ana moai nindou ngorü-dıbo Godındı worambe sımborı hoafıyahı. Asu ro moai Suda-yafe rotu worambe adükarı ngoafıhü amboanı harı hohoanımo botırıheandı. Ro raweheanda asu Suda ai moai hoeirundırı, nja wanı.

¹³ Haponda ai wambo papi-hoafarındırı ra ngenıaboedı hoafındomondanı fıfirındowanduhı anıhond-ane mbısaftı.

¹⁴ Nja ro nda anıhond-ane asahı. Ro yıhoefı amoao-yafe Godımbı hohoanımoyahando arıhandı nafı ra Suda ai ngorupoanımboane asei. Asu munjuambo hoafı ahıñümbı hohoanımoambe engoro ranane asu Godındı hoafı hoafıyomo-rundeimbı sürü papımarındı anıhondümbo-arıheandı.

¹⁵ Ranahanahı asu ro anıhondümbo-rıheanduhı God ai moaruwai asu aboedı hohoanımoyeimbı yıfımayei

munguambo botifendü-rimboayu ranı si ranahambo hifandarihandı nindou ranai hifandarundi nou.

¹⁶ Ranımbaanahı asu ro munguambo si wändi njusüfoambe aboedı hohoanımo God asu nindou-yafe himboahü aboedı mbımarowa sahehea tıñırıfoayahı.

¹⁷ Ro afındı himbanı maho ra habodımboyahı asu süngunambo wändi sırambeahındı Suda aheimbo saiwanı Godımbo saimbohündambo Serusaremına mahahühı.

¹⁸ Ro rarıhe hehea wändi fi aboedı tükümeleyowa Godındı worambe Godımbo sıheheandane, Suda ai wambo hoeimarundırı. Nga asu ranı-sımbaanı ranıhü nindou afındı moai ro-dıbo nıngombo hoafı gobadirundi, nga wanı.

¹⁹ Nga asu Esia hıfıhündı Suda bıdıfırı ai manıngomo. Ai-boatei wambo papi-hoafımarundırı. Nga nindou ranai ahamumbo sowahı wändi hoafı engoro-ana, ai sıhambo sowahı ndühi sıfomo wambo papi-hoafımbıründıramboane.

²⁰ Ai refekoate-ayomo ana, asu nindou ndanai ro Sudayomondı kansır ahamundi himboahü nımboambo nıne moaruwai ramarıheandı ra hoeiarundırı ana, asu ai ndühi tükündafı sıhafı himboahü hoafındı-nıñımboemosı.

²¹ Mamı hoafı yanğırı mbengorımbai? Horombo ro kansır ahamundi mbusümo nımboambo rarıhe puküna hoafıyahühi sahiya, ‘Yıfıyeimbı aiana botındahimboyei sa anıhondümbo-arıheandı masahı ranımbaanemo ai sıhafı himboahü hoafemı ranana?’ masahı, mehu.

²² Feriks ai Adükărımbı anıhondümbo-rıhoreimbı-yafe hohoanımo ra aboedı fífıreandi, nga ranımboyu asu Sudambo awi hıbadu nıngomo mehupurı. Asu ai Suda ahamumbo hoafıyupurühi yahuya, “Awi ami bogorı hondü Rırias ai kuduwanı anımbı asu ro sıhamundi hoafı ra dıdıboado-ndıheamboyahı,” mehupurı.

²³ Ranıyu asu ami bogorımbı hoafıyundühi yahuya, “Se ahambo hıbadırıhü awi hıñıngırou-hıñıngıroundırı. Asu Porındı ıgnundı ai ahambo nıne akıdou moatkuni farıhefimbo ra se yowanı mbısamboyası,” mehu.

Feriks ai Porımbı yimbu himbanı karabusıfımbohündə hüputüpo-marıherü

²⁴ Yahunümbı nımbıyo hayamboyowane, Feriks ai ahandı nımorehı Drusira-dıbo makosafe. Ahandı nımorehı ranai ana Suda sırambeahındıyo. Ranıyu asu Feriks ai Porımbı mborai yahundo hürülerü haya Porındı Sıras Kraisımbı anıhondümbofe hoafı himborı-mayundo.

²⁵ Ranıyu Por ai mbumundi hohoanımo, nindou ai ahandı hohoanımo ra ndonde hıbadandı hoafı, asu God ai süngunambo sıhefımbı yıbobonde-amunümbui hoafı ra

hoafimayuwa asu Feriks ai hoafirana hambo yihibombayu. Raniyu asu Feriks ai hoafiyunduhu yahuya, "Andai n̄gafi, n̄ga awi sūngunambo ranipoanimbō ambe-yanqiruhu sihambo mborai mbisahanimbōyahu," mehundo.

²⁶ N̄ga asu Feriks ai mami moatkunimbō kameihiyu himboyu marandi. Ai ndananan̄ya Por ai kak̄i ndembui yahuhayamboyu asu afindimbo ahambo mborai yahundo haya wataporimboruri marandi.

²⁷ Sūngunambo yimbu himban̄ ranai howane, asu nindou mami ahandi nduri Posius Festus ai Feriksindi fondi masemündu. Raniyu asu Feriks ai Sudambo hoafifafreapuruhu Por karabusambe hininqimariri.

25

Por ai Rom adükari bogori Sisar pap̄-hoafifimborimbo hoafimayu

¹ Festus ai Sudia-yafe adükari bogorimbofi haya hu ranihü tükümeifiyu. Asu n̄gimi nimbi howane, ranisimboani Festus ai Sisaria ngoafifinambo hinenqire haya hafu Serusarem ngoafifü tüküfi manüngu.

² Ranijo ranihü Godimbo sihou-rundeimbifogorifomo asu Suda bogori bidifiri-yomo ranai ahambo sowana Porimbo pap̄-hoafiyumbo hoafifowandümo mahomo.

³ Ai Festusimbo düdu-düduyomo-ndühiyahomoya, "Se yihoefimbo fandihawamuni hawambo animbō Porimbo koandihaworan̄ Serusaremnambo mbisüfu-wamboane," mehomo. Ai ramehomo ra nafini worarife nimarifhefe Porimbo hifokoefimbo yahomo houmboemo.

⁴ Raniyu asu Festus ai ahamumbo simbori hoafiyupuruhu yahuya, "Por ana Sisaria ngoafifü karabusambe mbanüngu. N̄ga ro-amboani n̄giri amitata Sisaria ngoafinambo hihirindahe gadihu.

⁵ Rananimbō asu sihamundi bogori nindou bidifiri ranai ro-babidi mbihanimo-ndamboane. Asu nindou ranai moaruwai hohoanimonduani ana, ai ahambo ranihü pap̄-hoafimbitu-ramboanesi, mehu.

⁶ Festus ai, ai-babidi 8 simbaiyo asu 10 simbaiyo nimarü mbura asükaiyu Sisaria ngoafinambo hihirifi mahantu. Raniyu asu ranisimambo pap̄-hoafifidiboadofe wori ranambe nimarümbo Porimbo pap̄-hoafimbohunda ndowaründümo tükündafundi mehu.

⁷ Ranijo asu Por ai ahambo sowahi tükümeifiyu-wamboemo Suda Serusarem ngoafifinambo hihirifru houmbo makosomo ranai botiyafu ahandi fikimi wakiru n̄ngomombo ahambo pap̄-hoafimaruri. Ai moaruwai moatkun̄ ramareandi yahomo

houmbo hoafı ranahambo anıhond-ane yahombo moai nını Festusımbö nafuiyomo, ḥga wanı.

⁸ Ranıyu asu Por ai sımborı ahamumbo güre-gürerapuruhi yahuya, “Ro moai nını moaruwai moatükunı nününguriheandi. Suda-yomondı ahınümbe hohoanımo, Godındı adükarı worı asu Romı-yafe bogorı adükarı Sisarımbö amboanı munjuambo ro moai nını moaruwai nününguriheandi, ḥga wanı,” mehuamboyu.

⁹ Ranıyu asu Festus ai Suda-memo hıhıf-hıhıfı-yopurımböhündə Porımbö düdufindowohü yahuya, “Awi se Serusaremınambo hafombo safomboyafı? Refe-anası ro sıhafı papi-hoafı enjoro ra gagü Serusarem ḥgoafıhü fıtırındıheamboane,” mehunduwamboyu.

¹⁰ ḥga asu Por ai hoafıyuhü yahuya, “Haponda hoafı dıdıboadofe worı ndanambe anımböahı nda ai Romı-yafe bogor adükarı Sisarındı wor-ane. Worı ndanambe anımbö wandı hoafı nda ndanıhü dıdıboadofemboane. ḥga se wudipoaporo fıtırwandai ro moai Suda ahamumbo nınımoaruwai nününguriheapuri.

¹¹ Asu ro ahınümbe hohoanımo ra hıfınamborıheandühi nını-moatükunı rawarıheandi ana, ai wambo hıfokoandundıra yıfımbö aboed-ane anası. ḥga ro moai fefoefembo hoafıyahı. ḥga asu ai wambo papi-hoafarundırı ranı-moatükunı ai tıkai yangırayo ana, asu dıdai wambo ahamundi warıhündeandırı, ḥga wanı. ḥga awi ro Sisarımbö hoafındahani anımbö ai wandı hoafı nda hımborımbiyu-wamboane,” mehu.

¹² Asu Festus ai kansır-babıdı wataporı-yomo mburu hoafıyuhü yahuya, “Se Sisarımbö ai sıhafı hoafı ra hımborımbiyu-wamboane masafı ranımböhündə se ahambo sowana ḥgafı,” mehundo.

Festus ai Agripambo Porındı hoafımbö düdumefiyu

¹³ Ranıyo asu yahunümbı nımbı howane, Suda-yafe adükarı bogorı ahandı ndürü Agripa ai ahandı rehi Bernaisi-dıbo Sisarianambo makosafe Festusımbö wakıfoefimbohündə.

¹⁴ Afındı si Agripa ahoroho ai ranı ḥgoafıhü nımbafe hafembo mefeyamboyu asu Festus ai adükarı bogorı Agripambo Porındı hoafı ranahambo hoafıyundühi yahuya, “Nindou mami ndanıhü mbanüŋgu horombo Feriks ai karabusambe hıntıŋımarırı.

¹⁵ Horombo ro Serusarem ḥgoafıhü tüküyähe nımarıhane, Godımbö sıhou-rundeimbı bogorı asu Suda-yafe bogorı ai Porımbö papi-hoafırurühi-yomo asu ai wamboya se

ahambo wagırıiyafıṣı, ḥga karabusı-ndafaondı mbıṣafındo mehomondırı.

¹⁶ Ranıyahı asu ro ahamumbo hoafıyahapurühı sahiya, ‘Rom-yafe hohoanımo süŋgu ro-ana moai moaruwai hohoanımo ratüpuri ra nindou ḥgorümbo moanı-hoangırıhu hohu nımborı sehu rıhundi. Nindou ranai ahambo hoafı engoro ana, ai sapo düdi nımorı ai ahambo papi-hoafımarürü ahamundi hımboahü nüŋguanı anımbo asu ahambo nafı sıhefendowanı ai nıni-moatkunımboyo hoafı-memondo ranahambo ahandıhoarı güre-gürerandühımbıbo fıfıre hoafımbiyu-wamboane,’ masahı.

¹⁷ Ranımbıanahı asu ai tüküme funda ro moai afurı hıhınıngı-rıheandi. ḥga rasinambo siambe hoafı dıdıboadofe worı ranambe nımarımboyahı nindou ranahambo sowaründümo sıfomo masahapuri.

¹⁸ ḥga asu nindou sapo ai ahambo papi-hoafıyumbo-memo ranai botıyafu manıngomo, ḥga asu ai moai ahambo moaruwai moatkunımboyo papi-hoafıruri. Asu ro ahambo ranı-moatkunı ranımbıbo randuwurımbıboemo masahı, ḥga wanı.

¹⁹ ḥga ai-ana Porımbıbo hoafınambo yangırıyo ahamundi Godımbıbo süŋgufı asu nindou mamı ahandı ndürü Sisas yıfımayu ranahambohunda raraomaruri. ḥga Por ai yahuya, Sisas ai moai yıfıyu, ḥga yangırı mbanüŋgu mehu.

²⁰ Ro hoafı ranahandı nımtındıhündı ra fífırındıhe türüboadıhea saheheamboyahıstı, ḥga asu wambo hohoanımo ranai mamıkar-andırühıyo ro moai fífırıheandi. Ranımbıboyahı asu ro Porımbıbo Serusaremınambo gagüfanı anımbo ranıhü sıhafı hoafı ra yıbobo-mbırundamboane sahehea düdume heando.

²¹ Ranıyu asu Por ai hoafıyuhü yahuya, ‘Ro-ana moeisahı, ḥga awi moanı ratüpürındahıhü nımbıohanı Sısar ai anımbo hoafı wandı ra dıdıboado-mbıreandamboane,’ mehu. Ranımbıane ahambo awi karabusambe kıkıhırümündı mbura süŋguna Sısar sowana Romınambo koandıheira mbühıwu samboanahı,’ mehu.

²² Agripa ai Festusımbıbo yahuya, “Ro wandıhoarı Porındı hoafı ra hımborı-ndahando samboanahı,” mehundowamboyu. Asu sımborı Festus ai hoafıyundühı yahuya, “Refe-anası, sımbu anımbo hoafı ra hımborındafındo,” mehundo.

²³ Ranıyo asu siambe Agripa ai Bernaisi-dıbo yihuru saharı-saharıyafe hena mahüfe. Ranıyafe ai ami-yomondı bogori-yomo asu nindou ranı ḥgoafıhündı bogorımbıyafundımbıbabıdı hoafı dıdıboadofe worı ranambe kefoehi mahüsi. Ranıyu asu Festus ai hoafımayuwa Porımbıbo sowaründümo mahıfomo.

²⁴ Raniyu asu Festus ai hoafiyuhü yahuya, “Adükari bogorî Agripa-ani asu nindou se munju ro-babidî aningomo ran-anemo se munguambo nindou ndanahambo hoeiruwuri. Nindou ranahambo afindi Sudahundi ai ana Serusaremihü asu ndanihü amboani wandi himboahü ahambo papî-hoafirîhorühi pukuna hoafîyeihî seiya, ‘Ahambo hifokoandîworî, ñga ai-ana ñgiri asükaindu yangiri nüngu!’ masei.

²⁵ Asu ro hoeirî-heandanî ana ai moai nîni-moatkunî moaruwai ratüpuriyuwanî wambo ahambo hifokoamanduwuri-yopoani. Ñga ahandîhoarî Rom adükari bogorî hondü Sisarimbo yahuya, ai anîmbo wandi hoafî nda dîdiboado-mbireand-amboane, mehu. Ranimboanahî ro ahambo koarîhefiyuwanî hombo hoafî nda dîdiboadorîhe asîheheandî.

²⁶ Ñga ro hoeirîheandanî moai ahandî hoafî ra aboedi fîfirîheandi, ranimbo-hündambo anîmbo asu ro sîhefî bogorî adükarîmbo sowana pas nda sürü papîndîhi koandîheheimboyahi. Bogorî Agripa, ranimboanahî se-anafî asu nindou munguamboanei sîheimbo sowana nindou nda sahümîndî koarîhehina asunu. Sîhîri ahandî hoafî bîdîfîri ndondîhu himborîndefî mbundîhumbo anîmbo asu ro bîdîfîri papî-hoafî pasambe Sisar sowanambo sürü papîndîhamboane.

²⁷ Asu ro nindou karabusihündî koarîhehinühi nîne hoafî nindou ranahambo papî-hoafîhorî ra pasambe pefe koehefekoate-ayahî ana, wandi himboahü aboedi hamîndîyopoani,” mehu.

26

Por ai Agripandi himboahü hoafimayu

¹ Raniyu asu Agripa ai Porimbo hoafiyundîhi yahuya, “Hapoananî se sîhafti fimbo hoafî ra hoafiyafisti,” mehuwamboyu. Raniyu asu Por ai ahandî warî nîmoamoreandîhi ahandî fimbo yare hoafiyuhü yahuya,

² “Bogorî adükari Agripa, ro hohoanîmoyahanî aboedi safane sîhafti himboahü Suda ai wambo papî-hoafî-maründîri ranahambo weindahî hoafîndamboyahi.

³ Ndانا awi anîhond-ane, ranî-moatkunî ra nîmboe se Suda yîhoefî Godimbo hohoanîmo sîmborî hoafîyefî arîhundi ra wudipoaporofîfirowandi. Ranimbo anîmbo asu se wandi hoafî nda afurîndo nîmandîhi himborîndafî.

⁴ Horombo ro akidouyahambe peya hehea hahambo haponda ndanî sîmboani tükeheandi ra Suda ai ro hohoanîmo sünghâriheandi ra fîfirundi. Horombo ro wandi

hifihüyo asu Serusarem ngoafihü nimboahambe peyomo houmbo ai wandi hohoanimo fiftirundi.

⁵ Farisi-yafe hohoanimo ranana ai tütümbe safiyo hayamboyo asu Suda yihoeffi hohoanimo ranahambo ngasündende-andeimbioyo. Ro ranı hohoanimo sünğumarıhandı. Ai fiftirundi-mboanemo, nga asu ai hoafindimondühi ana, ra anihond-anem beyahomo-ndamboane.

⁶ Nga haponda ro ndanı Hü manımboaha ai wambo papı-hoafarındırı. Ndahanındı nımındı nda yahuraine: God ai yihoeffi amoao mamı ranaheimboya siheimbo aboedi-aboedi ndıheandürü-mboyahi mehu ranımbo anihondümborıhe heheamboanahı hifandıhi anımboahı.

⁷ Yihoeffi 12 sırı ranai Godımbo nimboambo sırı Hü dıdıbaftıyahindo rıhündühi ranı-moatkunı ranahambo yangırıyei ai anihondümborıhi hehi hifandımarıhündı. Nga Bogorı, ro-amboanı hoafı ranahamboane anihondümborıhe hehea hifandarıhandı. Nga ranahanındı nımındıhündıyo Suda ai wambo papımarındırı.

⁸ Nımboe bıdıfırı se nıgırıt ro-ana God ai yıfıyeimbı nendı botareandürü ranahambo anihondümbo-ndıhundi aseia? God ai aboedi-aboedi-ndemunühı yıfıhündı botınde amunımbui.

⁹ Horombo ro wandıhoarı rarıhe hohoanımoyahühi sahiya awi ro Sisas Nasaretıhündı ahantı ndürü hifinambofimbo afındı ratüpuri ratüpürında masahıyosi.

¹⁰ Ranıyo asu ranı-moatkunı ra Serusarem ngoafihü ramarıheandi. Ranıyahı ro Godımbo sihou-rundeimbı bogorı-yomondı nıginındı sahamındı hehea asu Godındı nendı aheimbo karabısı-marıheandürü. Ranıyahı asu ro nindou bıdıfırı-babıdıyahe hehea aheimbo hifokofendürımbı sahehea refemboane masahı.

¹¹ Asu ro aheimbo afındımbı Suda-yafe rotu worı munjuambo ranambe tıñırıfo afındı sahandürü marıhandı. Ro aheimbo ramarıheandürü ra Adükarımbı moaruwai-moaruwaimbofe hoafı, hoafımbeyahündowa saheheamboyahı ramarıheandürü. Ro nıgusüfoambe nıginındı-rıhandürühi aheimbo ngoafı adükari angunı manango ranı Hü amboanı ha kokofoa-rıheandürü marıhandı.”

Por ai Sisasımbı anihondümbo-marırı ranahambo hoafımayu

¹² “Ranıyo Godımbo sihou-rundeimbı bogorı ai wambo yınıt yahomo houmbo nıginındı masaundıra Damaskus adükari ngoafınambo mahahi.

¹³ Nindou Bogorı Adükari, ro hüfınımbı naftı mbusümo hahühi si mamı sünambeahındı makosowa hoeimarıheandi.

Si ranai ana hüfıhamındı siayu ranahambo ńgasündendeimbiyo. Ranıyo asu si ranai nindou ro-babıdı naftüsüngu mahefti yihoeftımbı kosı boakıma-foareamuni.

¹⁴ Ranıyefi asu ro muŋguambo hıfını pütapıyefi korıyefımbı ro hımborıyahane, hoafı mami ai yare hoafıyowohü Hibru-yafe hoafınambo yahoya, ‘Sor! Sor! Nımbıoe se wambo moaruwai-mboarowandıra? Se ana yihiṁındı moatükunımbı yitarowandı ranımbıoane asu sıhafıhoarı asübüsımboayafı,’ mehoamboyahi.

¹⁵ Asu ro duduuyaheandühi sahiya, ‘Adükari, se dıdiyafa?’ masahamboyu. Asu sımborı Adükari ai hoafıyundırühı yahuya, ‘Ro Sisas-anahı, ńga asu se-ana wamboane moaruwaimbo-arowandırı.

¹⁶ Se botıyafo nımbaffı. Ro tükümeheandı nda sıhambo wandı ratüpuri-mbohündə kafoefe hıniŋgiſeninani wandı ratüpuri semindımbıoyahi. Ro sıhambo nıne-moatükuni haponda nafuimehanını, asu süngunambo nafuindahanınımbıoyahi ranı-moatükuni ranahambo nindou bıdıfırambo anıhond-anı mbısaftı.

¹⁷ Ro ńgırı hıniŋgi-ndıheanınanı, sıhafı nendı Suda anei asu ahei ndıfo anei ranai moaruwaimbo-ndıhininı. Ńga ro aheimbo sowanamboanahı koararı-heheanını.

¹⁸ Rananımbı se ahei hımboarı bırdıhawandüra nımbıra hıniŋgırıhi hehi si ranı-sowana mbeyahindamboane. Asu Satanındı ńgınındı ra hıniŋgırıhi hehi God sowana mbeyahindamboane. Rananımbı asu wambo anıhondümbo-ndıhindırani ahei moaruwai hohoanımo ra amboawi mbısahanı asu nindou God ai wand-aniei mehundürü ranı-babıdımbı nımandeimboyei, ‘Adükari ai ramehundırı,’ mehu.

Por ai ahandı ratüpurimbı hoafımayu

¹⁹ Por ai asükai hoafıyuhü yahuya, “Bogorı Agripa, ro sünambeahındı moatükuni tükümfeyeo ra hoeirıhe heheambowambo asu ro ńgırı hoafı hımborında hıniŋgi-ndıheandı.

²⁰ Ńga Damaskus ńgoafıhü boatei hoafıyahandüri heheamboyahı asu Serusarem ńgoafıhü, Sudia-yafe hıfambe, Suda-yafe ndıfo aheimbo amboanı hoafımehandürü. Ro sahiya, ‘Se sıhei moaruwai hohoanımo hıniŋgi-ndıhi hehi God sowana ńgei. Asu se sıhei moaruwai hohoanımo hıniŋgiſembo nafuimbohündə aboedı hohoanımo süngundıhindı,’ masahı.

²¹ Ranımbı-hündamboyı Suda ai wambo Godındı worambe kıkıhıründümondırı mburu hıfokoe-fendırımbı mehomı.

²² Nga God ai mafarihendira aboedi nimboambo nindou moanind-anei asu bogorimbo-yafundeimb-anemo mamami siheimbo hoafi nda hoafehanduri. Ro ngorupoanimbo hoafirihandipoani hoafayahit, nga Godindi hoafi, hoafiyomo-rundeimb asu Moses ai hoafimemo ranahanda-mbohünd-ane hoafayahit.

²³ Ai yaru hoafiyomondühi yahomoya, ‘Krais ranai yiñndu mbunda asu munjuambo nindou ai botifekoate-yeiambe ai-boatei botindüfimbui. Rananimbo Suda anei asu ahei ndifo ran-anei aheimbo aboedi hoafi ra wataporimbo-ndandürümbei,’ mehomo,” mehu.

Por ai Agripambo anihondümbo-ndowandi mehu

²⁴ Por ai ranit hoafi ra ahant fimbo güre-gürerandühi hoafimayu huwamboyu asu Festus ai ahambo hoafiyundühi yahuya, “Por, se-ana mamikari hohoanimoayafi. Se sihafi fiñrife afindit yamundiñmara haft, raninamboane sihambo mamikari hohoanimoaranint,” mehuamboyu.

²⁵ Asu Por ai simbori hoafiyundühi yahuya, “Adükari Festus, ro-ana moai mamikari hohoanimoayahit. Ro wudipoaporuhe fiñrihe heheamboanahit anihondümbo hoafayahit.

²⁶ Bogori Adükari Agripa ai ndanit-moatükunt ra munju fiñreamboani, nga ahambo yiñimbokoate-nimboambo hoafayahando. Ro fiñriheandit ai moai ranit-moatükunt ra mamamboani bodifoareandit, nga ninti-moatükunt Sisasimbo tükümfeyo ra moai dibo tüküfeyo.

²⁷ Bogori Adükari Agripa, se Godindi hoafi, hoafiyomo-rundeimb yomondi hoafi anihondümbo-rowandai? Awi ro fiñriheamboanahit, se-ana rambefoandit!” mehuamboyu.

²⁸ Asu Agripa ai Porimbo hoafiyundühi yahuya, “E, nimboea, hapondanit yangiri hamindi se wambo rando hoafindafindira Sisasimbo anihondümbo-riheandeimb tükümandahey?” mehu.

²⁹ Raniyu asu Por ai simbori hoafiyuhü yahuya, “Bodifohüyo asu hoandarühüyo ranamboa aboed-ane. Nga ro yarihe Godimbo didibafeheandit. Se-anafit asu nindou munju düdi ai haponda wandit hoafi hiñimborayei munjuambo se ro nahurai tükündahindi samboanahit. Nga asu siheimbo seninambo nahurai hiñondi-hefendüra se karabusambe nimarimbo ro moei asahit,” mehuamboemo.

³⁰⁻³¹ Asu raniyomo bogori adükari Agripa, gafmani-yomondi bogori Festus, Bernaisi asu nindou bidifiri aibabidit mamarei ranai bobotiyahi hehimbo ngorü-goanint heihu ai rarihi hoafiyehit seiya, “Nindou ndanai ana

moai nİNİ moaruwai ratüpuri mamamboa rareandi, NGa ranimboane ai NGirİ yifindu asu karabusındifiyu,” masei.

³² Raniyu asu Agripa ai Festusimbo hoafiyundühi yahuya, “Nindou ndanai Sisarimbo hoafiyowanı ahanti papı-hoafi himborikoate-yumbonana se ahambo moani koarhawuranı hu,” mehu.

27

Porimbo Rominambo hombohündə sipambe hİNİNGİMARÜWURI

¹ Ro Itari hifinambo sipambe hombo hoafi ra fımarındımo. Ranıyo Romihündi ami-yomondı bogori Surius ai Por asu karabus nindou bıdıfırı ahamumbo Itarinambo hıfandımarapuri hu. Surius ai Romi-yomondı bogori adükarındı ami bıdıfır-ambeahınd-anı.

² Ro sip mami Adramitium NGOAFİHÜNDİ-mayo ranai ndeara Esia hifambe himbomayo ranambe kefohu hohu maheftı. Nindou mami ahanti ndürı Aristarkus Tesaron-aikahündi Masedonia hifambeahındı ranai-amboanı robabıdımbo mahu.

³ Siambe heftı Saidon NGOAFİHÜ tükümeħundi. Ranıyo asu ranıhü Surius ai Porimbo aboedı ndore hohoanımo-yundowohü yahuya, “Se NGAFİ Sıhafı NGUNINDI Sıhambo fehefenİNİMBÖ hoeindowapuri,” mehundo.

⁴ Asu ranıhündə botıyahu hohu sipambe hefane werinambo semindımunı koamarıhemuna Saiprus airanıkımı maheftı.

⁵ Asu ro Sirisia hifı asu Pamfuria hifikkımı sırıwara hanğıfo sünge heftı Risia hifambe Maira NGOAFİHÜ tükümeħundi.

⁶ Ranıhü ami-yomondı bogori ranai NGORU sipı Areksandriahündi Itari hifinambo himbomayo ra fífre hayamboyu asu ai yıhoefimbo sip ranambe koamarıhemuni.

⁷ Asu sip ranai werı afındıwambo moani hİNİNGİROU mahowa ranambe yahunümbı siyefı hohu, moani afındı tıñırıfombı hİNİNGİROU safı Nidus NGOAFİKİMİ tükümeħundi. NGa ranafı hombo werı ranai gümareamunambo tıñırıfoyefühı asu Krit airan Sarmone bıdıfırantı raguanı hundünı wakımehundi.

⁸ Asu ro sırıwara himborı sünge moani hürütümbo heftı hohoe mami ahanti ndürı Hohoe Aboedı sei arıhündi Rasea NGOAFİKİMİ ranıhü tükümeħundi.

⁹ Ro moani gedühi nımareftı heftı hefimbo asu Suda ai sesı wehimbo si ranai ho hayambo wambo sırıwara ranai afındı-afındı mayowambo sipambe hombomayo ra moaruwai hamındıyo. Ranımboyu asu Por ai ahamumbo ahını hoafımayupuri.

¹⁰ Ai yahuya, “Wai, ro rarīhe fīfīrīheandī sīhīri moanī haponda botīyahu aheft ana, moaruwai hamīndī tükündīfemboe asu ḥgīrī napo sip yangirīndo, ḥga sīhīramboa kapeihū anīmbondemboyefī,” mehu.

¹¹ ḥga asu ami-yomondī bogorī ranai moai Porīndī hoafī ranahambo anīhondümbo-reandī, ḥga sip semündü-hurandeimbī nindou-mayu asu sip aharambūrī ranahafandī hohoanīmo sūngumareandi.

¹² Aboedī hohoe ranana ai werī afīndīyowambe ra aboedīyopoanī sip ho paiaři rambo. Ranīyomo asu nindou afīndī sipambe mamarīmo ranai ranīhūnda botīfe hefe sīriwara sūngu ho Finiks hohoeambe nīmarīmbo hohoanīmo-memo. Finiks hohoe Krit airanīhane apuiaro. Ranīhū anīmbo ai werī afīndambe aboedī nīmandeimboyei.

Sīriwara ambe hoewerī afīndī tükümeleyo

¹³ Refe hayamboyowane, sūngunambo werī akīdou ranai hoarinafīnīpoedī werīmayo. Ranīyomo asu nindou ranai yaru hoafīyomondühīya awi ndandīfeyowanī ana, aboedī safī ḥgemboyefī mehomo. Ranīyomo ai sipīmbo kīkīhīyīmīndī nīngombo moatükunī ahandī ndürī anīga ra hüründümo foaru houmbo ai Krit airanī hīmborīkīmī mahomo.

¹⁴ ḥga asu homondane, moai amītata ḥgīnīndī hamīndī werī ahandī ndürī ‘Ndīhoanīpoedī Werī’ ranai Krit airan ranafīpoedī masīno.

¹⁵ Ranīyo asu werambe sip semīndī hīmbomayo ra ḥgīrīndīmo. ḥga ro moanī rarīhu hīnīngīrīhundane, werī ai sip ra semīndī maho.

¹⁶ Ranīyefī asu ro rebanafī airanī akīdou mamī ahandī ndürī Kauda hundünī werīkoate-yowanī wakīmehundi. Ranīhū ro sapo bot akīdou sipambeahīndī makiaro ranahambo hürütümbo tīnīrifoyefühī kiahu hūhīmarīhundi.

¹⁷ Ranīyomo asu bot akīdou ranahambo sipambe hüründümo nandu hüputüpumaründümo. Asu wofī ḥgīnīndī bīdīfīrī sip hoarehī safoaru hanīmo mburu hūhīru hīnīngīmarundi. Sip ranai Ribia-yafe hīfīkīmī gudi karīhoeimbī ranī sūngu ḥgomboe yahomo houmbo yīhīmbo-yomondühī ser sipīfīhī makiaro ra hīfīnamaru hanīmo. Sip ra werīnambo yangīrī funamīndī mbīho yahomo houmbo.

¹⁸ Moanī afīndī hamīndī hoewerī ranai yare matiyarowamboemo, asu ḥgorū sinambo bīdīfīrī napo sip ranambeahīndī hīmonī fufumafoarundi.

¹⁹ Asūkai ḥgorū sina ai sip ranahandī napo ra masafaoarundi.

²⁰ Afındı si maho ra moai ro akıdou-amboanı hüfhamındı mupui hoeirühundi. Ngä weri ranai moanı afındı ńgınındı hamındı tümero ho. Ranıyefi asu ro ńgırıaboedambo-n dahundi sefi hohoańmomefi.

²¹ Nindou sipambe mamarimo ranai sesi, sesikoate-moanı gedühi heimbo süngeunambo Por ai botifi hanğıfoanı nüngumbo hoafiyuhü yahuya, “Awi se wandi hoafi ra hımborımbelı-mbonana ńgırı Krit airan ra hınıngırıhi hei. Asu ranımbe-mbonana ńgırı muńguambo napo ra yare yahurai moaruwaimbo reandühi yeimbırıhundi, ngä wanı.

²² Ngä asu ro haponda sıheimbo nda hoafehandürü, awi hapoana ńgusüfoambe afurındıhi kündihindi! Nindou se-anı ńgırı mamı ai-amboanı yifindı, ngä sip ranai yanğırı anımbo awarındıhoemboe.

²³ Ro Godındı nindouya hehea asu ahambı hohoanımoya rıhandeimbı mayahambo nımbokoanı ahandı sünambeahındı nendı wambo-so tükümeiyu.

²⁴ Ai wambo hoafiyuhü yahuya, ‘Por, awi se yıhımbonıdamboyafı! Ngä se Romı-yomondı bogorı hondı Sisarındı himboahü mbınımbafamboane. God ai sıhambo aboedi hohoanımo-yunıñuhı nindou se-babıdımbo sipambe ahei ranai ńgırı moaruwaimbo-ndahindi,’ mehu.

²⁵ Ranımbo-hündambo anımbo awi nindou nda se ńgusüfoambe afurındıhi kündihindi! Ro Godımbo anıhondümbo-rıhinımboanahi, ngä ranı-moatükünü ra sünambeahındı nendı hoafımayundırı yahurai hamındı anımbo tükündıfemboe.

²⁶ Ngä awi sıhırı hoe mbusümonduhi ńgorü airanı amaro ranı hımborıkımı ńgefı tırımondi-humboyefi,” mehu.

²⁷ Ndeara 14 nımbıyefi hohu hoewer-ambeahındı Edriak Sırıwara ambe mahefi. Nımbı mbusümonduhi nindou sıp sowandımo homondeimbı-memo ranai yaru hohoanımo-yomondıhuya, ndeara gudiani tüküyahundıhanefi mehomo.

²⁸ Ranıyomo asu ai wofi hoandarı ranıfıhi nımboreimbı moatükünü paru hımondi-marundımo ra hımonı sımongoru hoeirundane, asu hoe hohoe ranai 40 mita sımongorıfıhi hanı kaimayo. Asükaiyomo akıdou sühıyafu homo mburumbo safoaru sımongorundane, 30 mita sımongorühü hanı kaimayo.

²⁹ Sip ranai nımoei yahafı hımonı nınoüayo ranıfıhi ngo pandarımböe yahomo houmbo yıhımbı-yomondıhı-yomo, asu ai sıp kıkıhyımindı moatükünü aŋga yimbuyimbu ra sipambeahındı daboadanıpoedi safoarundıhi simbeyowa yahomo houmbo dıdıbafımemo.

³⁰ Raniyomo asu nindou b̄idifirī sip sowandümo homorundeimb̄-memo ranai sipambeahindī fefoefe hefe aboedambofembo yahomo houmbo naf̄i kokomarundī. Raniyomo ai bot̄ akidou sipambe mafoero ra sowandümo houmbo sip hanjifoanī anja safoefe titanimemo.

³¹ Nga asu Por ai ami-yomondī bogorī-mayu asu ami b̄idifirī ranahamumbo hoafiyupurühi yahuya, "Asu nindou ndanai sipambe refe nimarikoate-ayomo ana, asu se njir̄i aboeda gudian̄ njgomö tükündafundī," mehupuri.

³² Raniyomo asu ami ai wof̄i botifih̄i makiaro ra kikimarunda bot ranai himonī p̄imayo.

³³ Ndeara simbo yangir̄imayo-wamboyu Por ai aheimbo sesi sahüsi yahuuhaya hoafimendür̄i. Ai yare hoafiyundürühi yahuya, "Se 14 nimbī ra afindī ho-hoanīmoyeih̄i hifandimarihü hei-ane. Asu ranambe se moai nin̄i sesi akidou-amboanī kikifoarihindī.

³⁴ Haponda ro siheimbo hüti hoafehandür̄i, nga se yangir̄i niñgombohunda sesi b̄idifirī dagüdi. Asu njir̄i sihei akidou moatükun-amboa moaruwaindo, nga se moanī aboedī niñboadeimboyei."

³⁵ Por ai ran̄i hoaf̄i ra hoafiyu mbura sünjuna bret b̄idifirī fufuramündü haya ahei himboahü Godimbo hihifirüri mbura karamündī haya masesu.

³⁶ Raniyei asu munjuambo nindou-mayei ranai aheimbo njusüfoambe aboedī ndore küreandürühi asu ai-amboanī sesī ra sahümündi hehi masahüsi.

³⁷ Nindou munjuambo ro sip ranambe mamarefī ra 276 nindou-yef̄i.

³⁸ Ndeara munjuambo nindou ai sesī, sesī siñmogodühi sahüsi nañir̄iñümündih̄ niñboadeimbo sip ranai nimborikoate yimoembireandī yahomo houmbo wit b̄idifirī ra siñiwara ambe fufumafoarundī.

Sip ra ho gudifih̄i pareandühi butakīmarahoayo

³⁹ Ndeara sifoai peyoane, asu ai moai hiñt gudikim̄ī ra ndoru hoeirundühi fiñirundī. Nga asu ai wafoeho kare sihendanī gudi aboedī pimaramindo ran̄i yangir̄i hoeiru houmbo awi siñir̄i ranambe animbo sip semindī homboane yahomo houmbo hohoanīmomemo.

⁴⁰ Raniyomo asu ai anja ranahandī wof̄i ra kibodiru mburu siñiwara ambe fufumafoarundī. Rarundühi niñgomomboemo asu ai maru wof̄i sapo sip nimindī kikihemindī horambomayo ranifih̄i himondimemindo ra fufuriñmarahoemo. Raniyomo asu ai ser̄i hanjifoanī botimaru hafomo siñimbo semindī mbihowa yahomo houmbo. Raniyef̄i asu ro gudian̄ mahefī.

⁴¹ Nga asu sip ranai gudiani hifo himonı gudiambe kikihıyo haya mamaro. Ranıyo sip haŋgıfowani ranai kikihıyowohü asu daboadanı ranai weriyafuinambo butakimarıhoayo.

⁴² Ranıyomo asu ami ai karabus nindou ranahamumboya, hifokoandıhupurani anımbo mamı ai-amboanı boborıyo aboedambofekoate-mbeyomonda yahomo houmbo, hoafı fırımarundi.

⁴³ Nga asu ami-yomondı bogorı ranai Porımbo aboedambofimbo yahuhaya hohoanımo-mayundo. Ranıyu asu ai ami ranahamumbo refe hohoanımo ana yowanı yahuhaya refepoanı mehpuri. Ai ahamumbo hoafıyupurühıya, nindou munjuambo düdi ai boborıyu-randeimbı ranai boatei sipambeahındı himonı horıpındohoai pündü haya gudiani boborındu nju tükündüfiyu,” mehpuri.

⁴⁴ Rananımbı asu amurı ai nımi goesürı asu sip butakırıhoeimbi-mayo ranıfıhi kikihı-ndündümo houmbo funifunındu ngomı mehpuri. Ai rawoyafu houmboemo boborıyomo homo gudiani munjua aboedı tükümfundi.

28

Por ai Marta airanıhü manüŋgu

¹ Asu ro aboeda gudiani tüküyahı hoeirıhu-ndühıyefı awinda Marta airanı sei arıhünd-anı, masefı.

² Nindou ranıhündambo mayei ranai yıhoefımbı aboedi-boedımarıhimuni. Hoeyowohümbo ngsısharı-mayowamboyei, asu ai hai püpırıhündühı yıhoefımbı munjuambo se mborai sühüsi haihehüyei, masei.

³ Por ai hai dıdarı fufuramündü hai-mayo ranıwamı daburıfiywane, amoasırı ai ranambeahındı hai hüfınambo tükümfeyo. Ranıyo ai Porındı warıfıhi nıgamondamındı haya makiaro.

⁴ Nindou ranıhündambo-mayei ranai hoeirıhindane, amoasırı ranai Porındı warıhü nıgamondamındı haya makiaro-wamboyei, ai aheihoarı sımborı nduwuriyahindühı seiya, “Awi nindou ndanai nindou hifokoare randeimb-ani. Ai sırıwara ambe moai yıfıyu, nja asu mbumundi hohoanımo ranai moai ahambı yangırı nıŋgombo hohoanımoyo,” masei.

⁵ Nja asu Por ai amoasırı ranahambo kikimarıhoayuwa haimbe kikefoai pımayo, nja Porımbo moai nıni-moatükünı akıdou-amboanı tüküfeyo.

⁶ Ai ahambı watıŋarı fımandıyo asu moanı nımai yıfı pımandüyo sei hehi hıfandımarıhorı. Ai ahambı gedühı

hifandühı heimboyeianı ahambonını-moatükünü moaruwai tüküfendokoate-mayowa, asu sünguna ɳgorü sünjurıhi ho-hoanımoyeihı seiya, "Awi ai-ana god-ani," masahündö.

⁷ Asu nindou mami hifı ranıhündə bogorı ahandı ndürü Pubrius ahandı hifı ra ɳgoafıkimı manıŋgo. Ranıyu nindou ranai yıhoefimbo aboedı hamındı mboraifı semündümuni ahandı worını-mareamuna asu ro ahamboso ɳgımı si manımbœftı.

⁸ Ranıyo asu ranıhü Pubriusındı afındı ranai furımboyuhü aŋgünümbo fondıhü mapu. Ahandı fi ranai hüfı afındı tüküfe asu furımboyuhü ahandı fondanı mapu. Ranıyo asu Por ai kefuai hüfı warı ahandıwamı nande mbura dıdibafıfıhi aŋgünü ra aboedımarırı.

⁹ Por ai ranı-moatükünü ra ramareandamboyo asu munjuambo aŋgünümbe nindou hifı ranıhündambo-mayeı ranai masıneia ahei aŋgünü ra aboedımareandürü.

¹⁰ Ranıyeı ro sipambe hombo masefa ai yıhoefimbo bıdıfırı moatükünü ro mbonımbo-marıhumındefı ra fufumasehümuni.

Por ai Romınambo mahu

¹¹ Asu ro ɳgımı amoamo ranıhü nımbœfımbo sünjunambo sip mami airanı ranıhü hoewerı afındımayowa mamaro ranambe kamefoehundi. Sip ranana Areksandriyafe sıpyo. Asu sip hanıfıfoyowamı Mboafı god sısamı ra mapaiaro. Ranıyefı ro sipambe kefoehu hohu ranı hifı ra hıningirıhu hohu maheftı.

¹² Ranıyo asu heftı hefımbo Sirakyus ɳgoafıhü tüküyahı ranıhü ɳgımı si mamareftı.

¹³ Asükai ranıhündə botıyahı hohu heftı hefımbo Regium ɳgoafıhü tükümehundi. Mami ɳgorü si ranambo werı ranai hoarinıpoedı werımayo asu yimbu siyefı mburıhu heftı Puteori ɳgoafıhü tükümehundi.

¹⁴ Ranıhü ro anıhondümbo-rıhindeimbı manımbœfıa hoeimarıhundürü. Ranıyeı ai yıhoefimbo ai-babıdımbo ranıhü mami wık nıŋgombo hoafımayeia manımbœftı. Nımbœftı mburıhu asu sünguna Rom ɳgoafıhü heftı tükümehundi.

¹⁵ Romıhündı anıhondümbo-rıhindeimbı ai ro ranı ɳgoafıhü tüküyahumboanefı hoafı ra hımborıyeı hehimbo, asu ai Apıusındı Maket sowahı nindou aporambo worı ɳgımı fondarühı sıneı mbumarıhimuni. Ranıyu Por ai aheimbo hoeireandırı haya, Godımbo hıhıfırürühı ɳgusüfoambe afure kümareandı.

Por ai Romıhü Godındı hoafı bokamarıhendi

¹⁶ Hifî Rom ηgoafambe tüküyahundane, ranihündä gafman nindou ranai Porimboya se sîhaf-amboanî worî mamî ranambe nîmbafanî ami mamî ai sîhambo hîfandî-mbîranînamboane mehomondo.

¹⁷ Ngîmî si ra howane, asu Por ai Suda-yei bogori-memo ranahamumbo wataporimbohündä mborai yahupuri haya hümarîhepuri. Ai munju mafandunda, hoafiyupurûhi yahuya, "Wandafî mamî. Ro moai nînî akîdou-amboanî rarîheandî sîhefî nindou asu sîhefî amoao mamî-yomondî ahînûmbî hohoanîmo ranahambo hîfînambo-fembohündä. Nga Suda ai moanî wambo Serusaremîhü kîkîhîründümondîri mburu Romî-yomondî warîhümarundîri.

¹⁸ Raniyomo Rom ai wandî papi-hoafî hîmbori-yomonda ro moai nînî-moatükunî rarîheanda hoeirundi wambo hîfokoefe-ndîrîmbohündä. Raniyo ai wambo aboedambo koarîhefe-ndîrîmbo mehomo.

¹⁹ Nga asu Suda ai ranî hoafî ra hîmbori-koate-memonda asu ro hoafîmbo moai ηgorü nafî yaŋgoro. Raniyahî ro Rom adükari bogori Sisar ai wandî hoafî ra awi hîmborîmbiyu masahi. Rani-moatükunî rameheandî ra ro moai akîdou-amboanî nindou ro-mayei ranaheimbo papi-hoafîrîhandüri, nga moanî hamîndîyo rameheandî.

²⁰ Rani hoafî ranîmboyahî ro sîhamumbo mborai-sa hümarîheheapuri hoeifepurûhi wataporimbo-yopurimbo sambo. Ro anîhondümboîhe heheamboanahî hîmboayahî sapo nîne-moatükunî Israer munjuambo hîmboayei ranahambo. Rani-moatükunî ranahandî nîmîndîhünd-anen sen haponda wambo hüputüpu-rîhendîrimboayo," mehupurtî.

²¹ Raniyomo asu ai ahambô sîmborî hoafiyomo-ndowohü yahomoya, "Ro moai Sudia-yafe-mayo pasî sîhambohündä akîdou-amboanî sahumîndefî. Asu moai yîhoefî wandaft mamî Suda ai ranihündambo sîhambo hoafîmbo hündî hoafî sowandümo sîfomo. Asu moai sîhambo moaruwai hoafiyoweimbî hündî hoafî ra tüküfe raraorandi, nga wantî.

²² Nga awi ro sîhafî hohoanîmo ra hoafiyafanî hîmborîmbo sefomboanefî. Rani-moatükunî ra nîmboe sapo ro fîfîrîhundi munjuambo nindou Sisas ai Godîndî nîmor-ani seimbî aipoanîmbo-mehindî ranai se nîmbafambeahîndî ranahambo moaruwaimbofe hoafîmayei," mehomondo.

²³ Raniyomo asu ranî-sîmboanî fandîhumboane yahomo houmbo, nindou afîndî ranai Por nîmarûhi mafandundi. Ranîyu Por ai God ηgînîndî hîfandarandi ranahambo wataporimbo-marandi. Ranîyo nindou ranai Sisasîmbo anîhondümbo-mbîrûwuramboane yahu haya Mosesîndî-mayo ahînûmbî hohoanîmo asu Godîndî

hoafî hoafîyomo-rundeimbî yomondî-mayo hoafî sürü
pefe masîhefeyo ranahandî nîmîndî ra wataporîmbo-
marandî. Rani-moatükunî ra moanî hapoadümbo siambe
piyu haya wataporîmbora hu-hu-humbo nîmbokoanî
kîkîmaramündü.

²⁴Raniyomo asu nindou-memo ranai bïdifirï ahandï hoafï ra anïhondümborundi, ñga asu bïdifirï ai awi moai rana-hambo anïhondümborundi.

²⁵ Por ai mami hoafî ra hoafîyu hayamboyuwane, asu süngeunambo ai bobotiyafu houmbo ahamundîhoari hoafî ranahambo sîmborî hoafîyomo houmbo bukürümefundi. Sapo Por ai yare hoafîyuhü yahuya, "Yifiafi Aboedi ranai Godîndî hoafî hoafîyu-randeimbî Aisaia ranahandî yafambe sünzure haya asu sîhamundi amoao mami ranahamumbo anîhondü hoafîmayu!

²⁶Aisia ai yare hoafiyuhü yahuya,
‘Se ḥqaf nindou ndanaheimbo hoafindafinduri.
Se h̄imbori yangiri h̄ihimboripo-ndeimboyei,
      ŋga asu ḥqiri f̄ifriindihī türüboadhindī.
Se h̄imboapondei ḥqeimboyei,
      ŋga asu ḥqiri hoeindihindī.

27 N̄imbœ sapo nindou ndanahei hohoanimo ranai
tap̄hami-yondürüh̄i
ahei himboambe ra güre pap̄ireandür̄i
asu ahei himboari ra dik̄ireandür̄i raraora hayambo
wambo.

Refekoate-ndeian†, nindou ran†-mayei ranai awi ahei
himboar†nambo hoeir†hi,
ahei himboambe ranambo himbor†yei
asu ahei hohoan†mo ranai kor†foareandürühi
ai wambo sowana hehüpo ro aheimbo aboed†-aboed†
fendürimbo-hündä,’ Aisaia 6:9-10
mehu,” mehu.

28-29 Raniyu asu Por ai ndeara bidifirana hoafiyuhü yahuya, "Awi se ranit-moatükunti ranahambo hohoanimo türüboadühi fifirindihindi. Sapo God ai nindou aboedambofembo hoafit ra Suda-yafe ndifo ranaheimbo-somaho-ane, nga asu ai-amboani hoafit ranahambo himbori-ndeimboveisi!" mehu.

³⁰ Por ai wori mamı ahandı pemiyu haya ranambe yimbu himbanı manüngu. Raniyu asu ai nindou didiyei ahambo-so tüküyahindanı mborai-mboraifi semündündüri didiboado-reändüri marandı.

³¹ Ai rarearühi God əginində hifandarandı ranahambo aheimbo vıhimbokoate-wataporimbo-randürühi Sisas Krais

Adükari-mayu ranahambo yamundeandürî marandî, ɳga
nindou mamamboa moai yowanî yahundo.

Rom Pas Por ai Romihündambo sürü papimarandi

¹ Karihasihandüri ro Por-anahi, roana Krais Sisasindı moani ratüpuriya-rihandeimb-anahi. God ai wambo Kraisindı hoafı semindi ho-rambohunda kafoare hiniñigireandırühı asu se aboedı hoafı ra bokandihawandı mehu-anahi nda.

² Aboedı hoafı ndanahambo God ai horombo hoafımareandi asu hoafı ra ahanti hoafı hoafıyomorundeimbı ai ahanti Bukambe sürü paru masıhoemo.

³ Aboedı hoafı ranana ahanti Nımorı ranahamboane hoafımayo. Nımorı ra Sudahündı nindou adükari bogori Defitindi sırambeahındı nindoumbofi tükümeifiy.

⁴ Ngı ahanti sürühoeimbı yifiafı ranahambo ana God-ani ahanti afındı hondayu. Ai Godındı Nımor-ani ranımbı weindahı randeanda tüküfembohunda God ai ahanti ngınındı afındınambo ahambo yifihündı botımariri. Sapo aiana sıheft Adükari Sisas Krais ra.

⁵ Ahanti süngeyo ro hoafı semindi ho ratüpuri ra masahumındefi. Asu Suda-yafe ndıfo nımorehı nindowenihı munjuambo hifihü ranai Sisasımbı anıhondümbo-ndıhorühı ahanti hoafı ra süngeumbırıhindı yahu haya ranımbı-hunda God ai yıhoefımbı kamafoareamuni.

⁶ Asu nindou Rom ngoafıhü amarei ra sıheimbo kameihiyu hoafı ra hoafımbı koamarıhemuni. Sapo sıheimbo God ai Sisasınd-anei mehundüri.

⁷ Se Rom ngoafıhü amarei sıheimboyu sapo God ai ngusüfo parearühı asu ai nindou wand-anei yahu haya dıbonımendüri, sıheimboanahi ro sürü nda paparıhandı. Sıheft Ape God asu Adükari Sisas Krais ai sıheimbo moani hıpoambo-ndıneandırühı ngusüfoambe afurıfımbı hohoanımo mbısabına-ndüramboane.

Por ai Romihündı hoeifendürımbı yahumboani

⁸ Ro randıhe hoafındahandüri samboanahi, munjuambo hıfı nindou amarei ranai se anıhondümbo-rihindeimbı nindou anımböei ranımbı wataporımbı-arıhündı ranımbıanahi asu Sisas Kraisındı sünge sıheimbohunda wandı God ranahambo hıhıfarıhuni.

⁹⁻¹⁰ Godındı Nımorı ranahambo aboedı hoafı ra hoafıya rıhandühı wandı munjuambo hohoanımo Godımbı ratüpuriyahühanahi. Ai fífreamboani sapo ro nımbı-nımbısı sıheimbo hohoanımoyahühı ahambo dıdıbafıya

arihandi. Ai wambo siheimbo hoeifendürimbo farihefendırımbohündambo hohoanimoayu ana, asu ro süngeunambo didi siheimbo hoeindi-heirimboyah.

¹¹ Ro Yifiafi Aboedindi-mayo moatükuni siheimbo ngenemindi-ndürimbohündambo segodürimbo sambo, ranimboanah asu ro siheimbo hoeifendürimbo hohoanimo-ayahandüri.

¹² Hoaf nda rahurai-ane: Sihef anihondümbofe ranina simbori-simbori ngenimbiramindimun-amboane samboanah hohoanimoayah.

¹³ Wandaf mami, se ndorih fifirindihindi, ro siheimbo sowana afindimbo sinimbo samboanah hohoanimoayah. Nga asu wambo afindimbo bidifiri moatükun-ane naft gureandiri marandi. Ro Godindi ratupuri ratupuriyahü Suda-yafe ndifo aheimbo farihetheanduran ahanti hoaf anihondümbo-rühindeimb nindou tüküyahi marihündane. Nga ranimboanah siheimbo sowanambo amboani sinimbo samboanah, sihei anihondümbofe hohoanimo ra farihefemböhündap sapo aheimbo mafarihetheandüri nou.

¹⁴ God ai wambo ran ratupuri masendira ranimboane asu roana nindou Grikindi adükart ngoafihü amarei-anei asu nindou nimambe buraye-ane, nindou fifirihindeimb rananei asu fifirifekoate-mayei rananei munjuambo aheimbo hoaf ro moan bokandihheha samboanah ngusüfoambe fufurafoareandiri.

¹⁵ Ranimboanah asu Godindi aboedi hoaf nda Rom ngoafihü amarei siheimbo amboa bokandihheandüri sa hehea ro hürütayah.

Aboedi hoaf ana Godindi ngenind-ane

¹⁶ Nga ro moai aboedi hoaf ranahambo amoaningoiyah. Nimboe sapo ranana Godindi hoaf ngenindi hamindyo hayamboane asu ai didiyei anihondümbo-arihindi ranaheimbo aboedambo-reandüri-randeimb mayowambo wambo. Sudahundi aheimbo-so boatei tüküfe mburamboyo asu süngeuna ahei ndifo ranaheimbo-so amboa tükümfeyo.

¹⁷ Nga aboedi hoaf ra sapo God ai nindou anihondümbo-arihindi ranaheimboya nindou mbumund-anei ehündüri asu Godindi mbumundi hohoanimo hoaf ra ranambeahane weindah tükefeyo. Mbumundi hohoanimo ranana anihondümbofe hohoanimo ran-sünge yangiri weangurühi peyo haya hombo bidifran tükefeyo. Nga Baiborambe hoaf ranahambo yare hoafywöhü yahoya, ‘Nindou ranai ana anihondümbofe hohoanimo ran-sünge yangiri nimboeimboyei,’ meho.

Munjuambo nindou Godimbo daboadanambo-arihori

¹⁸ Nindou sapo Godimbo daboadanambo-r̄horüh̄ asu moaruwai ham̄ndi hohoan̄moyeih̄ ahei moaruwai hohoan̄monambo ahand̄ an̄hondü hoaf̄ ra gürühi ar̄hündi. God sünambe amaru ahand̄ härütü ra ranahimbo weindah̄ tüküfe arandi. Asu ai ranambo nindou rahurai ranahimbo ȳbobondearimbu.

¹⁹ Nga nindou ai God ranahambo f̄fir̄fembo hohoan̄mo ra moai d̄bo yañgoro. Nga God ai ahand̄hoari ran̄moatükun̄ ra aheimbo weindah̄-mareandüri.

²⁰ Ȳnt̄, God ai h̄f̄ nda naf̄marandi asu horombo hondü peyo haya ho-hombo hapondani amboani raran̄moatükun̄ ai naf̄marandi ra nindou ai hoeir̄himboanei. Ran̄nambo asu nindou ranai God ahambo ŋḡir̄ h̄imboari hondünambo hoeind̄hor̄is̄, nga ai nünḡu-nahuraiyu ranahambo f̄fir̄ind̄himboyei. Ai ahand̄ koadürümbo yañgoroweimb̄ ŋgin̄ndi ra f̄fir̄ind̄hindi asu ai God hondayu ranahambo f̄fir̄ind̄himboyei. Ran̄imboane asu ai ŋḡir̄ roana moai ranahambo f̄fir̄ihundi mbisei.

²¹ Sapo nindou ai Godimbo f̄fir̄-mar̄hor̄iyosi, nga asu ai moai Ahambo adükär-ani seihu, sihef̄ God-ani sahündowohü h̄ihif̄ir̄hor̄ riñhündi. Nga asu moan̄ndi moatükun̄imbo ŋgusüfo pamar̄hind̄ asu ahei hohoan̄mokoate hohoan̄monambo ahei ŋgusüfo ra nimbi mamarondüri.

²² Asu ai rar̄hi hoaf̄yeih̄ seiya, roana f̄fir̄hundeimb̄ nindou-anef̄, masei, nga ai nindou f̄fir̄fekoate tükümehindi.

²³ Asu ai God koadürümbo-koadürümbo nünḡuweimb̄ ranahambo h̄in̄ŋḡir̄hi hehi asu ai sümbuyo-randeimb̄ moatükun̄, nindou, ndu, n̄n̄hond̄, wako sisami ranahambo hei d̄id̄baft̄yei r̄ihündühi h̄ihif̄-h̄ihif̄yei mar̄hündi.

Mamikari hohoan̄mo

²⁴ Nindou ranai moaruwai ran̄ hohoan̄mo-mayeiamboyu asu God ai aheimbo yare moan̄ h̄in̄ŋḡi-mareandüra asu ai ȳkoar̄ifo hohoan̄mo ŋgusüfoambe bot̄mareandüri asu amoan̄ŋḡumb̄ moatükun̄ simbor̄ hoyei mar̄hündi.

²⁵ Nindou ra Godind̄ an̄hondü hoaf̄ ranahambo h̄in̄ŋḡir̄hi hehi asu tikai hoaf̄ sünjur̄hi ar̄hündi. Ran̄yei asu ai n̄ne-moatükun̄ God naf̄marandi ranahambo hohoan̄moyeih̄ d̄id̄baft̄yei mar̄hündi, nga asu ai God munju-moatükun̄ naf̄marandi ranahambo moai an̄hondümbo-r̄horühi d̄id̄baft̄yahindo r̄ihündi. Nga awi sih̄ir̄ munjuambo si aho ra ahambo adükär-ani mbisefimboane, nga an̄hond-ane.

²⁶ Nindou ranai moaruwai hohoan̄mo ramar̄hind̄ ran̄imbo-hündambo God ai aheimbo amoan̄ŋḡumb̄

hohoanimo ɳgusüfoambe amaro ra-süngure hinenjgi-mareandüri. Ranimboyei asu nimorehi ai-amboani nindowenih-i-dibo aboedi nı̄ngokoate-yeih-i ɳgorü nimorehi dibo mam-i ran-i hohoanimo süngumarı̄hündi.

²⁷ Asu nindowenih-i ai-amboani ran-i-süngumboemo ai hohoanimo aboedi ahamundi nimorehi-babidi refembo ra hinenjiru houmbo nindowenih-i ahamundih-oar-i bogo moaruwai hohoanimombo mehomo. Raniyomo asu ai amoanı̄ngümbi moatükun-i yaru arundi ranimbo-hündi asu ahamundih-oar-i tı̄nırifo afındi masowandümo sapo ai ramefund-i ran-i sımogodı̄hümbo.

²⁸ Nindou ai Godind-i anı̄hondü hohoanimo fifirife ranahambo süngufembo moei masei ranimboyu asu God ai ahei yikoarifo hohoanimo moaruwai yare hinenjimareandüra, asu ai ran-i-moatükun-i refembo yowanimbo-mayo ra ai ran-i-süngumarı̄hind-i.

²⁹ Asu aheimbo hohoanimo moaruwai hamindi menjoro ranai tüküra pimareandüri yikoarifo hohoanimo, sümbuyo-randeimb-i hohoanimo, hohoanife hohoanimo, ɳgorümbo yifiari hohoanimo, ɳgorümbo ɳgusüfoambe moaruwaimbofe hohoanimo, nindoumbo hifokofe hohoanimo, ɳgiñindi hoaf-i hohoanimo, ɳgorümbo tı̄kai hoaf-i hohoanimo, ɳgorümbo moaruwaimbofe hohoanimo, munju hohoanimo ra süngumarı̄hü hei.

³⁰ Raniyeli asu ɳgorümbo daboadan-i hoaf-i hohoanimo, ɳgorundi ndüri weindah-i hamindi moaruwaimbofembo hohoanimo, Godimbo yiboarukofi hohoanimo, hoaf-i mbahirihefimb-i hohoanimo, afındi-afindeimb-i hohoanimo, ahei fi ranahambo bor-i hohoanimo, munjuambo ra süngumarı̄hü hei. Ai sı̄mbor-i moaruwai hohoanimo ranahambo refembo hohoanimo, asu hondafındi-yafe hoaf-i hı̄mbor-i-koate, hohoanimo munju ra rareiran-i hohoanimo munjuambo ra rarıhi marı̄hündi.

³¹ Ai ɳgusüfo hohoanimokoate-anei, asu moai ahei hoafayei ranahambo kikihı̄rı̄hümündi, moai ahei fikiminindimbo hohoanimoyei, asu ai moai nindou ɳgorümbo hipoambo-rı̄hindühi farı̄hehindüri.

³² Nindou ranai Godind-i mbumundi hohoanimo hoaf-i ra ndorıhi fifirihindi. Hoaf-i ra yare hoafiyowohü yahoya, 'Nindou düdi ai hohoanimo yahurai hohoanimoayu ana, yifimbiyuwamboane,' meho. Nindou ai ra fifirihindisi, ɳga moaruwai rawarı̄hindi. Asu ran-i yangırı̄yopoant, ɳga nindou bı̄difir-i ai rawarı̄hindi ranaheimbo siaoyahi arı̄hündi kameih-i.

Godindiyibobofe hohoanimo ai mbumund-ane

¹ Ranimboane asu nindou didiyei nindou ngorumbopapi-hoafirihunduran, se ngiri ro hutiyeipoani mbisei. Nga se ngorumbopapi-hoafirihunduran se sihei-fimbo amboani papiphoafiruh arihundi, nimboe se ran moatukuni ai rawarihindi ra sa po se-amboani rawarihindi ranimbo wambo.

² Nindou sa po moaruwai hohoanimo rahurai rawarihindi ranaheimbo God ai papi-hoafaranduri, nga ahanti yibobofe hohoanimo ra mbumundi saf-ane, ra sihirififirihundi.

³ Nga se nindou bidifirambo ai hohoanimo rahurai hohoanimoayu ranahambo papi-hoafiri-hunduhaneisi, nga se-amboa siheihoari ran hohoanimo rahurai rarihindhanei, nga se nunguruh ranahambo hohoanimo-yeihyeia? Asu se Godindiyibobofe tukufeyowambe ra aboedambo-ndahumboyef seimboyei?

⁴ God ai siheimbo hohoanimo aboedi safi hohoanimoyunduruhi siheimbo nimai yibobofe-ndurikoate geduhi hifandaranduri. Nga ahanti hohoanimo ra se moanane seimboyei? Godindiyibobofe hohoanimo ra siheimbo didiboado-fenduran asu se hihirife ahambosungufimbo-hundamboane, nga se ranahambo moai fifirihindiyo?

⁵ Nga se afindi-afindeimb-anei asu ngiri sihei moaruwai hohoanimo ra hinngindihindi. Mam ran hohoanimo sungsungu Godindimayo nginindihamindi hohoanimo ra siheiwanipapirihunduh nou-anei. Asu se sungunambo God ai nginindinduh ahanti mbumundi hohoanimo sungsungu yiboboreandambe animbo ranisimboani weindahitukundifeyoani asibusumbi hohoanimo ra ndahumundimboyei.

⁶ Nga nindou mamam nene-moatukuni ai rawarihindi ran simogodihumbi animbo God ai aheimbo yibobondearumbui.

⁷ Nindou bidifirididiyei aboedi hohoanimo ra sunguaruh hei ana, sa po God sihefimbo nduri adukarimboane asu sumbokoate yangiri nengombo ranane munguambo ranmoatukuni mbisemuna seimboanei rawarihindi. Nindou rahurai ranaheimboanimbo God ai yangiri koadurumbonengeweimb ra dagadurimbui.

⁸ Nga asu nindou bidifirididiyei ai ahei fimbo yangiri hohoanimo-yeih anihondi hohoanimo ranahambo yiboaruko-ruhinduh asu nene hohoanimo moaruwai menjoro ra sungufembo hohoanimoayei ranaheimboanimbo God ai nginindinduh tijirifo afindi dagadurimbui.

⁹ Ran-i-simboan-an-imbo nindou munjuambo sapo hohoanimo moaruwai menjoro sungsuarhi hei ranaheimbo tñjirifo-ane asu asubus afind ranane ran-i-moatükuni ra dagadürimbui. Ran-i-moatükuni ra Sudahündt aheimbo-so boatei tükündifendür mbundambo-an-imbo asu sungsunambo munjuambo nindou amuri-mayei aheimbo-so amboani tükündifendürimboe.

¹⁰ Nga asu nindou munjuambo didyei ai sapo hohoanimo aboedi ra-sungsuarhindt ranaheimbo-an-imbo God ai ahandt himboamupui-randeimb-ane, ndüri adükär-ane asu ngusüfo afuri-fe kife-ane munjuambo ra dagadürimbui. Ran-i-moatükuni ra Suda aheimbo boakor dagadür hayambo-an-imbo asu nindou amuri-mayei ranaheimbo amboani dagadürimbui.

¹¹ God aiana ngiri nindoundt sir ranahambo hohoanimondu, nga munjuambo mami hohoanimo sungstürüfa-reändürihani yiboboareandür arandi. Nga ni-ne-moatükuni nindou ai rawarihindt ran-i-sungsüngü yanğıri an-imbo ai türüboadeandühi yibobondeambui.

¹² Nga nindou didyei Mosesindt-mayo ahinumbi hohoanimo ranahambo fífirifekoate-mayei-aneisi, nga moaruwai hohoanimo sungsurihindan God ai ahinumbi hohoanimo ranahambo hohoanimokoate-nduhü aheimbo randeandüra awandihelimboyei. Asu Suda ai ahinumbi hohoanimo fífirihindisi, nga asu didyei moaruwai hohoanimo sungsurihindan ahinumbi hohoanimo ran-i-sungsüngü yibobondearümboe.

¹³ Nga nindou didyei ahinumbi hohoanimo ranahambo himborimayei ran-i-yeipoani ai Godindt himboahü aboedi mbumundi nindou animboei, nga wan. Nga nindou ai ahinumbi hohoanimo ranai hoafimayo ranahambo sungsurihindühi rawarahi hei ranai-an-imbo Godindt himboahü aboedi mbumundi nindou tükündahimboyei.

¹⁴ Nga nindou Suda-yafe ndifo aiana moai ahinumbi hohoanimo ra fífirihindisi, nga bidifiri ai moani ahei hohoanimonambo yanğıri aboedi moatükuni ahinumbi hohoanimo ranai hoafimayo ran-i-sungsüngü-anei ratüpuriyei arihündt. Ai ahinumbi hohoanimo ra fífirifekoate-aye amboani asu ai aboedi hohoanimo ra aheihoari purihümündihü hohoanimoyehanei.

¹⁵ Ran-i hohoanimo ai ran-i-sungsurihi hohoanimoyei arihündt asu ahei aboedi hohoanimo ranai-ane ahei ngusüfoambe ahinumbi hohoanimo sürü apaiaro ranahambo nafuiarandi. Ran-yei asu ahei ngusüfoambe ranai-amboani ahinumbi hohoanimo ra purarühümündi ranahambo nafuiayo, nga ngoambo yiboarukureandür asu

ŋgoambo ndoreandür̄i randühane.

¹⁶ Yibobofe si ra tüküfe s̄imboan-an̄imbo munju-moatükunt̄i sapo rahurai hamind̄i nindou aheimbo-so tükündifendür̄imbœ God ai Sisas Kraisind̄i war̄-süngu nindou-yei hohoan̄imo d̄ibo menjoro ra türüboadeandühi yibobondea-ndür̄imbui. Hoaf̄i yahurai ranane ro s̄heimbo aboed̄i hoaf̄i hoafayahindür̄uh̄i bokarihehe ar̄ihandi.

Sudahind̄i asu ah̄inümb̄i hohoan̄imo

¹⁷ Asu se nüngu-mandahia? Se hoaf̄iyeih̄iya, roana Suda-aneft̄, ŋga ran̄imbo-hündambo ah̄inümb̄i hohoan̄imo ra f̄if̄rar̄ihundi ran̄imbo wambo Godind̄i yibobofeambe s̄ihefimbo aboedambo-ndeamunümbui asei. Asu se ro-aneft̄ Godind̄i nindou-ayef̄ sei hehi ranahambo bor̄yei ar̄ihundi.

¹⁸ Sapo se ah̄inümb̄i hohoan̄imo ra yamundih̄i mburihü f̄if̄rihi hehimbo wambo God ai n̄ine aboed̄i hohoan̄imoane ehu ra f̄if̄rar̄ihundi asu mbumundi hohoan̄imoayo ranahamboane yifirayei.

¹⁹⁻²⁰ Asu se hoafayeihiya ah̄inümb̄i hohoan̄imo ranambe f̄if̄rif̄e hohoan̄imo asu an̄ihondü hoaf̄i ra munju f̄if̄rar̄ihundi asei. Ran̄imbo-hündambo an̄imbo h̄imboatihari-mayei ranaheimbo naft̄ nafuindahundür̄imboyef̄ asu nindou n̄imb̄i n̄imaroani an̄iboadei ranahei si rahurai-aneft̄. Asu roana sapo ŋgusufokoate nindouyei d̄id̄iboadorihundür̄-r̄ihundeimbaneft̄ asu n̄imoakidibou yamundihundür̄-r̄ihundeimb-aneft̄ munjuambo rasei ar̄ihundi.

²¹ Se nindou bodimondambo yamundarihindür̄i ana, asu n̄imboe s̄hei fimbo yamundifekoate-ayeia? Se hoaf̄iyeih̄iya, se hümbuhünipoani, asei-anesi, ŋga asu se ra s̄heihoari hümbuhün̄yeih̄yei wan̄yei?

²² Se hoaf̄iyeih̄iya, se n̄imoreh̄i sisih̄imo, nindowenih̄ birabiripoani, asei-anesi, ŋga asu se s̄heihoari ra raweyahindüh̄yei wan̄yei? Se sisami god ranahambo yiboarukoarihündisi, ŋga asu se sisami godind̄i worambeahind̄i napo hümbuhün̄yei r̄ihündai wan̄yeiai?

²³ Se ah̄inümb̄i hohoan̄imo ranahambo ro f̄if̄ihumboaneft̄ seihü ranahambo bor̄yei r̄ihündühaneis̄, ŋga se hohoan̄imo ra süngufekoate-yeih̄i asu ranan̄imbo se Godind̄i ndür̄i moaruwaimbo-r̄ihindüh̄yei wan̄yei?

²⁴ Nga ranahambo Bukambe hoaf̄i ranai yare hoaf̄iyowohü yahoya, ‘Suda s̄hei sünguna nindou ŋgorü s̄irihundi ranai Godind̄i ndür̄i ranahambo moaruwaimbor̄hi hoaf̄yei ar̄ihundi,’ meho.

Hoeari kefe t̄irihefe hohoan̄imo asu ŋgusüfoambe hohoan̄imo-ane

²⁵ Asu Suda se ahinümbi hohoanimo ranahambo süngharîhi hei ana, sihei hoeari kefe tırıhefe hohoanimo ra mbumundi saf-ane. Nga asu se hohoanimo ranahandı sünghufe hokoate-yeiani hoeari kefe tırıhefe hohoanimo ranai refekoate himbondeimboyei.

²⁶ Asu nindou ngorü sırıhündi sapo dıdıyei ahei fihoeari ra kefe tırıhefekoate-aneisi, nga asu ai ranı ahinümbi hohoanimo ra süngharîhi hei ana, nindou ranaheimbo God ai nindou ranai ana fihoeari kefe tırıhefimbi himboyeimboanei mambüsyo?

²⁷ Yıntı, asu Suda seana ahinümbi hohoanimo ra Bukambe mbenjorındırısı asu sihei fihoeari kefe tırıhefe hohoanimoymoimb-aneisi, nga asu se ahinümbi hohoanimo ranahambo sünghufekoate-yei arıhündi. Nga nindou ngorü sırıhündi aiana moai ahei fihoeari karıhi tırıhehi rıhündisi, nga asu ahinümbi hohoanimo ra süngharîhindı ana, nindou rahurai ana ahei aboedi hohoanimonambo siheimbo papi-hoafarandırı.

²⁸ Nga nindou ai moanı fi yangırı Sudahünd-ani ranai ana Suda hondüyopoanı. Asu fihoeari kefe tırıhefe hohoanimo hondü ranana moanı fi ranahambo hohoanimo yangırıyopoanı.

²⁹ Nga nindou düdi ai Godındı-mayo moatükunı ra ahandı ngsüfoambe amarondo ana, ai Suda hondani. Fihoeari kefe tırıhefe hohoanimo hondü ranana ai ngsüfoambeahındı hohoanimo yangırı-anı. Ranı hohoanimo ranana moanı fimbo hohoanimoypopoanı, nga Yifiafındı hohoanimo-anı. Nindou rahurai ai nindouyei himboahü ndürümbe adükarıyopoanı, nga Godındı himboahü ndürümbe nindou-anı.

3

Moaruwai hohoanimo ra ngorü sırıhündi aboedi hohoanimo himbondeandi

¹ Ranana asu nüngunde Sudahündi-yei nıngombo ranai ngorü sırıhündi-yei nıngombo ranahambo ngasündımandea? Asu fihoeari kefe tırıhefe hohoanimo ranambe nıne-moatükunı aboedi tüküfe aranda?

² E! Afındı muŋguambo moatükunı aho ra ranı-poanı ranı-poanıreamboane. Mami adükarı moatükunı ranane God ai Suda aheimbo ahandı hoafı hondü ai aheimborıhi hıfandımbırıhında yahuahaya masagadırı.

³ Asu nindou bıdıfırı ai hoafı ranahambo anıhondümbo sünghufekoate-ayeı ranana asu nüngumandıfea? Nindou ai ranı-moatükunı rawarıhindı ranımböhündı asu God ai-amboanı anıhondümbo hohoanimo hoafı ahandı ra hınıngımandeyo?

⁴ T̄ikaiyopoani, n̄ga an̄hond-anē, God ai n̄giri ran̄moatükun̄ ra randeandi! Nindou ai t̄ikar̄hi hehi hoafaye amboani asu God aiana moan̄ an̄hondümbo mam-an̄imbo hoaffindimbui. Sapo Bukambe hoaf̄ ranai God ranahambo yare hoaf̄yowohü yahoya,

'Nüngu-simboan̄yo se hoafindafan̄ nindou hoaf̄ ra an̄hondayo f̄ifir̄imbir̄-hindamboane.

Asu nüngu-sümboan̄yo nindou s̄ihambo papi-
hoafindihünan̄ s̄ihaf̄ hoaf̄ ra ahei hoaf̄ ranahambo
n̄gasündimb̄-reandüramboane,' *Buk Song 51:4*

meho.

⁵ N̄ga asu s̄ihef̄ moaruwai hohoan̄mo ratüpuri ran̄ hohoan̄mo ranai Godind̄i mbumundi hohoan̄mo ranahambo weindahindeandan̄ ana, s̄ihir̄i ranahambo nüngu mamb̄isefa? God ai s̄ihir̄i moaruwai hohoan̄moyef̄ arihundi ran̄imbo-hünd̄a ai s̄ihef̄imbo s̄imbor̄ t̄in̄ir̄ifo asemuni ana, asu ahanti hohoan̄mo ra moaruwai-anē, rand̄ihu ramamb̄isef̄yo wan̄mandef̄yo? (Nindou s̄ihef̄ hohoan̄mo sünguanah̄ moan̄ ndarihe hoaf̄yah̄.)

⁶ Ran̄-moatükun̄ ra ai wan̄! Asu God ai mbumundi hohoan̄mokoate-ayu ana, asu nüngunde ai nindou hif̄i ndan̄ihü an̄imboei ranaheimbo türuboadeandürüh̄i yibobomandeandüra?

⁷ Asu wandi t̄ikai hoaf̄ hohoan̄mo ranambo Godind̄i hoaf̄ hondü ra weindah̄-riheandan̄ asu ahanti ndür̄ adükari tükufeyo ana, asu n̄imboe wambo moaruwai hohoan̄mo-yaheimbi nindou nou God ai papi-hoafarandir̄a?

⁸ Refeana, s̄ihir̄i rand̄ihu hoafindef̄ hüya, awi s̄ihir̄i moaruwai hohoan̄mo ran̄ yangir-an̄imbo süngundihu n̄gefani ran̄imbo asu aboedi hohoan̄mo ra ran̄-süngu tükündifeyoani mamb̄isef̄yo? Kar̄hasihandür̄i wan̄. Nindou b̄idif̄ri wambo t̄ikai hoaf̄yahü-ndir̄ihüya Por aiana yahurai hoaf-anē watapor̄imbora arandi asei. Süngunambo-an̄imbo God ai aheimbo ramar̄ihindi süngu türuboadeandür̄i t̄in̄ir̄ifo dagadür̄imbui, n̄ga ran̄-moatükun̄ God ai refemboayu ra ai aboed-anesi.

Nindou moai mbumundi mami ai-amboani hif̄ini nüngu

⁹ Awi refe ana, Suda s̄ihir̄i nindou ngorü s̄irihündi ranaheimbo n̄gasündihurümbo-mbeyef̄yo? Ra ai wan̄! Ro ran̄-moatükun̄ ranahambo hoaf̄yaheimb-anē, nindou ngorü s̄irihündi ranane, asu Suda ranane, munjuambo s̄ihir̄i ana mami s̄imogod̄i nindou yangir-anefi asu munjuambo moaruwai hohoan̄mo süngur̄ihu-rihundühi s̄ihef̄hoar̄ hüti-aneft̄.

¹⁰ N̄ga Bukambe hoaf̄ ranahambo yare hoaf̄yowohü yahoya,

'Nindou mam̄i ai-amboan̄i moai mbumundi nǖngu.

¹¹ Nindou mam̄i ai-amboan̄i moai Godind̄i moatükun̄i ranahambo f̄if̄reand̄i,
nindou mam̄i ai-amboan̄i moai Godimbo kokoruri
rand̄i.

¹² Mun̄goambo ai Godimbo daboad̄i h̄ihirihori-mboanei.

Mun̄guambo ai nindou moaruwai saf-anei tükümehindi.
Nindou mam̄i ai-amboan̄i n̄ine-moatükun̄i aboedayo ran̄i
moatükun̄i moai rareand̄i, n̄ga wan̄i,' *Buk Song 4:1-3;*
53:1-3; Saveman 7:20

¹³ 'Mun̄gu yafambe ana yifambe gabudifekoate an̄ingo
rahurai-anendüri.'

T̄kai hoaf̄i moaruwai ranai ahei teif̄i ran̄i-sǖngu h̄ihire
ho p̄iyowohü moan̄i yan̄goroweimb̄i hoaf̄i ranai
tüküfih-ane.' *Buk Song 5:9*

'Amoasirind̄i yahafambe nindou h̄ifokoeuembo t̄ibagi
amaro nahurai.' *Buk Song 40:3*

¹⁴ 'Ahei yafambe ambe ana nindoumbo God ai
moaruwaimbo-mb̄ireandüra-mboane yaho hoaf̄i
asu moaruwai hühütimbü hoaf̄i ran̄i yan̄gir-ane
hoaf̄iyei arihündi.' *Buk Song 10:7*

¹⁵ 'Aiana nindou h̄ifokoeuembo hohoan̄imoayei.

¹⁶ Aiana nahaniñiyo ahei ra mun̄gu-moatükun̄i
moaruwaimbofe howohü t̄in̄irifo af̄ind̄i saimbo
yan̄gir̄i nindou-anei.

¹⁷ Aiana nindou n̄gorü-babidimbo moai wudipoaporih
n̄imarei.' *Aisaia 59:7-8*

¹⁸ 'Aiana moai Godimbo akidou-amboa ahinr̄ihoruh̄i
yih̄imboyahündi rihündi,' *Buk Song 36:1*

meho.

¹⁹ Asu sih̄iri f̄if̄irihumboanef̄i, mun̄guambo hoaf̄i
ahinümb̄i hohoan̄imo ai hoafayo ra nindou didiyei
ranahandi hoarehindeih̄i sǖngumbiri-hindamboane.
Ran̄imboane asu nindou mam-amboa n̄giri hoaf̄indühi
ro mbumund-anah̄i mbüsü, n̄ga wan̄i. Asu
nindou mun̄guambo Godind̄i himboahü hüti-anei ra
nafuimbohünda ahinümb̄i hohoan̄imo enjoro.

²⁰ N̄ga ahinümb̄i hohoan̄imo sǖngufembo ran̄inambo n̄gir̄i
nindou mam̄imbo amboan̄i Godind̄i himboahü nindou
mbumund-anah̄i mbüsü. Ahinümb̄i hohoan̄imo ranai
ahand̄i ratüpuri siheft hohoan̄imo moaruwai nafuiyamun̄i
randühane.

*An̄ihondümbofe sǖngu nindou ai Godind̄i himboahü
mbumund-anei*

²¹ N̄ga hapondan̄i ana God ai ahand̄i nindoumbo
mbumund-anei ehu hohoan̄imo ranana ai weindah̄i
tüküfemboane. N̄ga asu ran̄i-moatükun̄i ra sapo ahinümb̄i

hohoanimo menjoro ranisüngupoani tükümefeyosi, nga ahinumbi hohoanimo raniso Godindihoaft hoafiyomorundeimbir ranai-amboani ranisomatükuni ranahambo weindahiru masihoemo.

²² Godindimayo mbumundi hohoanimo ranana ndahurai-ane: Nindou munjuambo didyei ai Sisas Kraisimbo anihondümbo-arihori, ranaheimbo God ai nindou mbumund-anei ehu ahei anihondümbofe hohoanimo ranimbo-hündambo. Nga nindou ranai ngorüpoaniyombo-yopoani.

²³ Wanit, nga nindou munjuambo moaruwai hohoanimo yeimboanei asu mbumundi surühoeimbir hohoanimo God ai siaoayu ra mbonimbo-rihümündimboanei.

²⁴ Nga asu God ai aheimbo moani hipoamboaranduri. Ranimboyu asu ai nindou ranaheimbo aboedi mbumund-anei mehunduri sapo Krais Sisas ai aheimbo aboedambo-mareanduri ranahandi süngu.

²⁵ God ai Krais ahamoya, ahandi hori ranai pindowohü-animbo nindou didyei ahambo anihondümbo-arihori ranai moaruwai hohoanimoaye ra popoaimbi-ramindüramboane yahu hayamboyu. God ai ranisomatükuni ramareandi ra ahandi hohoanimo moani mbumundi hamindi hondayo ra nafuimbohunda ramareandi. Nga horombo ana nindou ai moaruwai hohoanimomayeis, nga God ai ranisomatükuni ranahambo hinigirou safi hifandanduh asu ai moai nimai ranisomatükuni ranahambo simbori tijirifo saimbo hohoanimo.

²⁶ Yini, ai Sisasimbo maserü ra haponda ndanambe ana ahandi mbumundi hohoanimo ra weindahiru nafuimbohündamboy. Ranisüngumboane ro fifirihundi ra God ai ahandihoari mbumundi hamindi hond-ani asu nindou düdi ai Sisasimbo anihondümbo-ariri ranahambo seana nindou mbumund-anafir yahu arandi.

²⁷ Asu refe ana, nime-matükuni ranahambo sihiri borimandefi habodefa? Ngiri moani borindefi. Asu nimboe ranisomatükuni rana? Ranisbumundi matükuni ra sao ahinumbi hohoanimo menjoro ra süngufembohündamboy? Wanit, nga sao sihiri anihondümbo-arihundi ranimbo-hündamboane.

²⁸ Nga sihiri ana ra fifirihundi, nindou moani anihondümbo-arihundi ranaheimbo-animbo God ai nindou mbumund-anei mbüsümbui, nga ahinumbi hohoanimo ra süngufembo ranimbo-hündambo ngiri randearü.

²⁹ Asu nimboe rana? Asu God ai Suda-yei God yangiri? Asu nindou ngorü sirihündiyei God kameihiyu? Yini, God ai nindou ngorü sirihündiyei God amboan-ani.

³⁰ God aiana moanî mamani. Ranîyu hayambo ranani Suda sapo ai ahei fihoeari karîhi tîrîhehi arîhündî ranai anîhondümbo hohoanîmo sünju aheimbo nindou mbumund-anei mbüsümbui. Asu nindou ñgorü sîrîhündî sapo ai ahei fihoeari kefe tîrîhefekoate ranai anîhondümbo hohoanîmo sünju aheimbo amboa nindou mbumund-anei mbüsümbui.

³¹ Asu sîhîri ranî anîhondümbofe hohoanîmo ranambo sapo ahînûmbî hohoanîmo meñgoro ra moanane sefa? Ai ra wanî! Nga ahînûmbî hohoanîmo ahandî nîmîndî ra ñgiñirî humündefühaneft.

4

God ai Abrahamimbo nindou mbumund-anafî mehundo

¹ Asu sîhîri sîhefi amoao Abraham ranahambo nünju mambîsefa?

² Abraham ai nîne aboedî moatükunî ratüpurîmayu ranahambohûnda God ai ahambo nindou mbumundi aboedani mbehû-mbonana, asu ranîmbo-hûnda borîmbomayuhündîyosi. Nga ranîmbo-hûnda Godîndî himboahü ñgiñirî borîndu.

³ Nga Bukambe hoafî ranai yare hoafîyowohü yahoya, ‘Abraham ai Godîmbo anîhondümbo-mariri ranîmboyu asu God ai ahambo nindou mbumund-anafî mehundo ahandî anîhondümbofe hohoanîmo ranî-sünjumbo wambo,’ meho.

Stat 15:6

⁴ Sîhîri fîfirîhundi ra, nindou ai nîne ratüpurî ratüpurayu ana, ai ranî takîni kakî semündüh-ani. Ahandî kakî ra moanî sabudowanî semündühüyüpoanî, ñga sapo ai ratüpurîmayu ranî takîni mbo asabudo-ane.

⁵ Nga asu nindou düdi ai ahandî ratüpurî ranahambo hohoanîmokoate-yuwohü asu ai moanî God sapo nindou hohoanîmo moaruwaimbü aheimbo nindou mbumund-anei ehu ranahambo anîhondümboariri ana, asu ai ahandî anîhondümbofe hohoanîmo ranahambo mbumundi hohoanîmo-ane yahu arandi.

⁶ Nindou rahurai-ane God ai ahambo mbumundi nindouani ehu, ñga moai ahandî ratüpurîmbohûnda, nindou ranai hîhîfi-hîhîfûmbî nindou-ani yahu. Nga Defit amboa ranahambo hoafîmayu.

⁷ Ai yare hoafîyuhü yahuya,

‘Nindou ai hîhîndî hohoanîmoyeianî asu God ai amboawiyei yahuhü ahei moaruwai hohoanîmo ranahambo gabudareandi,

nindou ranai ana hîhîfi-hîhîfûmbî nindou-anei.

⁸ Nindou ai moaruwai hohoanîmoyuwanî asu Adükâri ai ranahambo hohoanîmokoate-ayundo ana,

nindou ranai hihifi-hihifümbi nindou-ani,' *Buk Song*
32:1-2

mehu.

⁹ Sapo hihifi-hihifi hohoanimo ranahambo Defit hoafimayu ra, nindou fihoeari kefe tirihefe hohoanimo sünjurundeimbı ranaheimbo yangırıyu hoafimayu? Wanı. Nga nindou fihoeari kefe tirihefe hohoanimo süngefekoate-ayei ranaheimbo kameihıyu ai yare hoafimayu. Nga sıhırı rarıhu fífırıhundi ra, God ai Abrahamindı anıhondümbofe ra hoeireandanı mayoa ahambo nindou mbumund-ani mehu, asefi.

¹⁰ Nga nüngusümboanıyo ranı-moatkunı ra ahambo tükümfeyowa? Abraham ai ahandı fihoeari ra kefe tirihefekoate-yuwambeyo asu kare tırıhai hayamboyuwambeyo God ai ahambo yare hoafimayundo ra? Sapo ai fihoeari kefe tirihefekoate-yuwambeyo, nga sünjunambo-yopoanı.

¹¹ Ai ahandı fihoeari ra kefe tirihefekoate nünguambe Godımbo anıhondümbo-marira asu God ai ahamboya se nindou mbumund-anafı mehundo. Ra nafuimbohunda God ai ahambo fihoeari kefe tirihefe hohoanimo masagado. Ranımboani Abraham ai munjuambo nindou moai fihoeari ahei ra karıhi tırıhehindisi, nga asu ai Godımbo anıhondümbo-arıhorı ranahei amoao amboanayu. Ranımbo-hündamboyo asu God ai aheimbo amboanı se nindou mbumund-anei mehündürü.

¹² Nindou bıdıfırı ai fihoeari karıhi tırıhehi-ndeimbı yangırı-yepoanı, nga anıhondümbo-rıhindeimbı kapeihanei asu sıheft amoao Abrahamindı anıhondümbofe hohoanimo sünjurıhi arıhündü. Asu horombo Abraham ahandı fihoeari kefe tirihefekoate-yuambe anıhondümbo-mareandı ranı-sünjumefundi ranımbo-hündamboani ai ahei amoao-ayu.

Godındı horombo hoafi ra munjuambo anıhondümbo-rıhindeimbı-yafe-ane

¹³ God ai Abraham asu ahandı amoao mamı ranaheimbo hıfı munjuambo ra ndahandürımboyahı yahuhaya horombo hoafimareandırı. God ai ahambo ranı hoafi ahınümbı hohoanimo süngefembo ranı-sünjuyopoanı ai horombo hoafimareandı. Nga Abraham ai Godımbo anıhondümbo-mariramboyu asu God ai nindou mbumundani mehundo. Nga ranı-sünjumboyu ranı-moatkunı semındımbo God ai horombo hoafi ra hoafimeindo.

¹⁴ Sapo nindou ai ahınümbı hohoanimo ra sünjurıhündeimbı-mayei ai yangırı Godındı munju-moatkunı ra asahümündi ana, asu anıhondümbo hohoanimo ra moanı

nı̄ngombo nou-ane. Asu Godındı̄ horombo hoafı̄ ranamboanı̄ yafui hoafı̄ yanğırı̄ nou-ane.

¹⁵ Sapo ahınümbi hohoanı̄mo ra yangorühı̄ asu Godındı̄ ı̄gınındı̄yowohü tı̄nırı̄fo saimbo hohoanı̄mo ai-amboa yangoromboane. Nga asu ahınümbi hohoanı̄mo ra yangorı̄koate-yowohü asu ı̄gırı̄ nindou ai ahınümbi hohoanı̄mo ranahambo sürgufekoate-ayei mbı̄sefī hoafı̄ndefī.

¹⁶ Ranı̄mboane asu ranı̄-moatükünǖ ranahambo sapo God ai saimbo horombo hoafı̄mareandı̄ ra anı̄hondümbofe hohoanı̄momayo ranı̄-sǖngu tükefeyo. Ranı̄mbo-hündambo-anı̄mbo ranı̄-moatükünǖ ra sapo ahandı̄ hı̄poambofe hohoanı̄momayo ranı̄-sǖngu yanğı̄-ane tükefeyo. Nindou dı̄dı̄yei sapo ahınümbi hohoanı̄mo ranahambo sǖnguarı̄hindı̄ ranaheimbo yanğı̄ı̄yopoanī, nga nindou sapo anı̄hondümbo-arı̄hindı̄ ana, Abraham ai anı̄hondümbo-mareandı̄ nou ai-amboanı̄ ra ndahümündimboyeisī. Abraham ai ana mūnguambo sı̄hefī amoao nahirai-ani.

¹⁷ Ranı̄yo Bukambe hoafı̄ ranai yare hoafı̄yowohü yahoya, 'Ro sı̄hambo afındı̄ hı̄fı̄ hı̄fı̄ nindou ranahei amoaoombeyafa sahehea hı̄nı̄ngı̄-marı̄heanı̄nı̄,' meho. Ranı̄yo ranı̄ hoafı̄ ra anı̄hond-ane nı̄mboe sapo God ahandı̄hoarı̄ hoafı̄mayu. Abraham ai Godı̄mbo anı̄hondümbo-marırı̄ ranai-ani nindou yı̄fı̄hündı̄ yanğı̄rı̄ botı̄re asu nı̄ne-moatükünǖ mūnguambo tüküfekoate ra ahandı̄ hoafı̄ sǖngu hoafı̄ yanğı̄rı̄ moanı̄ aimbore tüküfe arandı̄.

¹⁸ God ai Abrahamı̄mboya, 'Sı̄hafı̄ amoao mamı̄ ana tapuiyowa ı̄gırı̄ kıkı̄ndeandı̄,' mehundo ra ai moai fı̄fireandı̄ nǖngunde ranı̄-moatükünǖ ahambo tükümandı̄fe. Nga Abraham ai ranı̄ hoafı̄ ranahambo hı̄mborı̄yu haya Godı̄mbo anı̄hondümbo-rırı̄hı̄ hı̄mbomayu hu. Ranı̄mboane asu nindou afındı̄ hı̄fı̄nı̄ ranahei amoao tükümeiyu God ai yare hoafı̄mayu nou.

¹⁹ Abraham ai ndeara 100 hı̄mbanı̄ boagırı̄ safı̄yusı̄, nga asu Godı̄mbo anı̄hondümbo-fı̄mbo hohoanı̄mo ranai moai warambe hoafı̄rerı̄ ahandı̄ fi ranai ndeara akı̄mı̄ yı̄fı̄mbo yanğı̄ı̄yowambe ra. Asu ahandı̄ nı̄morehı̄ Sara amboanı̄ ahandı̄ fi ra ndeara boagırı̄-yowohü wambo ı̄gırı̄ nı̄morı̄ wakı̄ndamı̄ndo.

²⁰ God ai Abrahamı̄mbo mamı̄ moatükünǖ ndahan-domboyahı̄ yahuhaya horombo hoafı̄mendı̄ ranı̄mbo moai yimbumbore hohoanı̄moyu, nga Godı̄mbo ı̄gınındı̄ anı̄hondümbo-rırı̄hı̄ aboed-ani mehu.

²¹ Ranı̄yu ai nı̄ne hoafı̄ God ahambo randı̄heamboyahı̄ mehu ranı̄mbo anı̄hondümbo ai randeambui yahuhaya hı̄mbomayundo.

²² Ai yare hohoanımomayu-wamboyu asu God ai ahamboya, 'Seana mbumund-anafı wändi hımboahü,' mehundo.

²³ Baiborambe yare hoafıyowohü yahoya, 'God ai ahambo nindou mbumund-anafı wändi hımboahü,' mehu ra Abraham ahambo yangırı hamındı hoafıyumbo-yupoanı, ḥga wanı.

²⁴ ḥga ranı hoafı ra sıhefımbı kameihıyu hoafımemuni. Sıhırı sapo God Sisas sıhefı Adükarı ranahambo yıfıhündı botımarırı ranahambo-anımbı anıhondümbo-ndıhurımbıane. Rananımbı asu God ai sıhefı anıhondümbofe hohoanımo ranahambo hoafınduhüya ranı anıhondümbofe ranana mbumundi hohoanımo nou-ane mbüsümbui.

²⁵ God ai Sisas ranahambo hıfı ndanıhü yıfımbohündı koamarıherü ra sıhefı moaruwai hohoanımo ranahambo gogorı-hefembohündamboyu. Asu God ai asükaiyu yıfıhündı botımarırı ra sıhefımbı wändi hımboahü nindou mbumund-anei yahombohündamboyu botımarırı.

5

God ai sıhefımbı nindou mbumund-anei ehumuni

¹ Sıhefı anıhondümbofe hohoanımo ranımbı-hındambo God ai sıhefımbı nindou mbumund-anei ehumuni. Ranane asu haponda sıhırı sıhefı Adükarı Sisas Kraisındı sünğu-anefı God-babıdımbı aboedi-aboedıyahumboayefı.

² Sıhefı anıhondümbofe hohoanımo ra Adükarındı süngyptı nafı mengorowa sıhırı Godındı moanı hıpoambıfe ranambe kefoehu anımbıefı. Rananefı asu sıhırı God ai sıhefımbı semındımunanı asu ahandı sürühoeimbı hımboamupui-randeimbı ranahambo semındımbı anıhondümbo-rıhundühi hıhıfı-hıhıfıyefühı hımboayefı.

³ Asu ranahambo yangırıyefıpoanı hıhıfı-hıhıfıyefı arıhundi, ḥga wanı. ḥga nıne tıñırıfo sıhefımbı-so tükefeyo ranahambo kameihaneftı hıhıfı-hıhıfıyefı arıhundi. ḥga sıhırı fıfırhundi tıñırıfo tükefeyomunı ranai moanane yaho hohoanımo ra süngyptıreandi.

⁴ Asu moanane yaho hohoanımo ra ḥgınındı nıñgombo hohoanımo süngyptıreandi. Asu ḥgınındı nıñgombo hohoanımo ra Godımbı anıhondümbo hımboyondombo hohoanımo süngyptıreandi.

⁵ Asu sıhırı rarıhu yahurai anıhondümbo hımboayefı hefı ana, asu ḥgırı ḥgusüfoambe moaruwaindamuni, sapo God ai sıhefımbı Yıfıafı Aboedı semuni mbura ranı-süngyptı ahantı-mayo ḥgusüfo pefe hohoanımo ra sıhefı ḥgusüfoambe botımareamuni wambo.

⁶ Nga horombo s̄ihiri n̄ginind̄i n̄iñgokoate-yefambe ranisimboani God ai kamafoareandi nindou ahambodaboadi h̄ihir̄hi-r̄ihündeimb̄ ranaheimbohünd̄ Krais ai yif̄mayu.

⁷ Nindou mbumundi hohoan̄moyeimb̄ amboani n̄giñi ahambohünd̄ yif̄imbo hohoan̄mondu. Nga nindou mamm̄i ai nindou n̄gorü aboedi-mayu ranahambohünd̄ yif̄imbo hohoan̄momandüyo asu wan̄mandüyo.

⁸ Nga asu s̄ihiri moaruwai hohoan̄mo s̄ün̄gu yan̄giri s̄ün̄gurihundühi n̄imboefambe Krais ai s̄ihefimbohündambo yif̄mayumuni. Ran̄nambo asu God ai s̄ihefimbo n̄gusüfo pamareamuni ra nafuiyumuni arandi.

⁹ Ranana asu haponda Kraisind̄i hori ran̄-s̄ün̄gu God ai s̄ihefimbo ai mbumund-anei ehu ana, asu s̄ihiri f̄if̄irihundi ahanti s̄ün̄gu Godind̄i hürütü ranambeahindi aboedambo-dahumboyef̄t.

¹⁰ Horombo ana s̄ihiri Godind̄i hürütümbiyef̄t, n̄ga asu hapondan̄i ana Godind̄i N̄imori yif̄mayu ran̄-s̄ün̄gumboyo God-babidi n̄gunindimbole h̄in̄ingimareamuni. Asu haponda s̄ihiri ahanti yif̄ s̄ün̄gu ndarihu Godind̄i n̄gunindayef̄t ana, s̄ihiri f̄if̄irihundi ra ahanti yan̄giri n̄iñgombo hohoan̄mo ran̄-s̄ün̄gu aboedambo-dahumboyef̄si.

¹¹ N̄ga asu ran̄ yan̄giriyopoani, n̄ga s̄ihiri s̄ihefi Adükari Sisas Kraisind̄i s̄ün̄gu Godimbo h̄ihifi-h̄ihifiyahundowohanef̄t. Ranahand̄i s̄ün̄gu s̄ihefimbo Godind̄i n̄gunindimbole h̄in̄ingimareamuni.

Adam ai yif̄ hohoan̄mo n̄imindihüyu asu Krais ai yan̄giri n̄iñgombo hohoan̄mo n̄imindihüyu

¹² Nindou mam̄i ranahand̄i s̄ün̄guyo hohoan̄mo moaruwai ranai h̄if̄i ndan̄ihü tükümeffeyo. N̄ga moaruwai hohoan̄mo ranai yif̄iyorambo hohoan̄mo ran̄ dibore tükümeffeyo. Ran̄yo asu yif̄ hohoan̄mo ranai munjuambo nindou ranaheimbo-so tükümeffeyo sapo munjuambo nindou moaruwai hohoan̄momaye ran̄imbo.

¹³ N̄ga ahinümb̄i hohoan̄mo tüküfekoate-yowambe moaruwai hohoan̄mo ranai h̄if̄i ndan̄ihü menjoro-ane. N̄ga asu ahinümb̄i hohoan̄mo yan̄gorikoate-yowambe ana, moaruwai hohoan̄moyeian̄i ra moai ranahambo hoaf̄ yan̄gori randi.

¹⁴ N̄ga anihond-anesi, horombo Adam ai nüñguwambe peyo haya ho-hombo Moses nüñguwambe tükümeffeyo ranambe ana munjuambo nindou ranaheimbo yif̄imbo hohoan̄mo ranai h̄ifand̄marandür̄ howa yif̄isaf̄mayei. Nindou b̄idif̄ri Adam moaruwai hohoan̄momayu ai moai

rahurai rahindisit, n̄ga aheimbo yifimbo hohoanimo ranai hifandimarandüri.

Adam aiana Nindou sūnguna tüküfemboayu ahandi sisami nahuraiyu ramefiyu. N̄ga asu nindou yimbu ahafandi hohoanimo ra ngorü-poani ngorü-poanimboyo.

¹⁵ N̄ga Godindi moani saimbo moatükunt ranana Adamindi moaruwai hohoanimo rahurai simogodiyopoani, n̄ga wani. N̄ga nindou mami ahandi moaruwai hohoanimo sūngu nindou afindi yifyei marihundi. N̄ga asu Godindi moani hipoambofe hohoanimo, moaruwai hohoanimo ra afindi ngasündareandi. N̄ga Nindou mami Sisas Krais ahandi moani hipoambofe hohoanimo sūngu moani saimbo moatükunt nindou afindi ranaheimbo tüküfe marandi.

¹⁶ Ranane asu Godindi moani sai moatükunt asu nindou mami ahandi moaruwai hohoanimo ra ngorü-poani ngorü-poani reamboayo. N̄ga nindou mami ahandi hohoanimo moaruwai ranahandi sūnguyo God ai nindou aheimbo papi-hoafirirühi aheimbo hüti-anei mehu. N̄ga asu Godindi moani sai moatükunt ranahandi sūnguyo nindou hohoanimo moaruwai afindi ramarihindisit, n̄ga asu God ai aheimbo nindou mbumund-anei wandi himboahü mehündüri.

¹⁷ N̄ga sapo nindou mami ranahandambohündi ahandi moaruwai hohoanimo sūngu yifti hohoanimo ranai tükife haya hifandarandüri. N̄ga asu nindou didyei Godindimayo moani hipoambofe afindi safi ranane asu ahandi moani sai moatükunt sapo mbumund-anei ehu hoaf ranane ra asahümündi ranai yangiri nimboeimbo hibadihümboyei.

¹⁸ Ranane asu nindou mami ahandi moaruwai hohoanimo ranimbo-hündi munjuambo nindou ranaheimbo God ai se hütiyei, n̄ga ranimbo-hündi moaruwai-mbeyeiamboane mehu hoaf ra tükümfeyondüri. Mare yahurai-ane Nindou mami ahandi mbumundi hohoanimo ranimbo-hündi munjuambo nindou ranaheimbo Godindi himboahü se mbumundi nindou-anei hoaf ranane asu yangiri ningombo hohoanimo-ane munjuambo tükümfeyondüri.

¹⁹ Nindou mami ai Godindi hoaf sūngufekoate-mayu asu ranimbo-hündi nindou afindi ranai hohoanimo moaruwaiyeimbü tükümehindü. Mare yahurai-ane Nindou mami ai Godindi hoaf sūngure haya asu ranimbo-hündi nindou afindi ranai Godindi himboahü hohoanimo mbumundiyeimbü nindou tükündahimboyei.

²⁰ Ahinumbi hohoanimo moaruwai hohoanimo ratüpuri afindi tüküfembohündi tükümfeyo. N̄ga asu moaruwai hohoanimo ranai afindi tükümfeyo-wamboyo Godindi moani hipoambofe hohoanimo ranai afindi hamindı tükümfeyo.

²¹ Asu hoafि ra rahurai-ane, horombo moaruwai hohoanimo ranai nindoumbo hifandimarandüri asu ranisüngu yifhi hohoanimo tükumefeyondüri. Mare yahurai-ane haponda Godindi moani hipoambofe hohoanimo ranai nindoumbo hifandirandüra ranisüngu nindou Godindi himboahü mbumundi tükehindi. Ranihünd-ane yangiri koadürümbo animböei sihefti Adükari Sisas Kraisindi süngu.

6

Moaruwai hohoanimo süngumbo yifimbo nahurai-mayefi, nga Kraisindi süngu yangiri animböefi

¹ Asu refe ana sihiri nüngu mambisefa? Sihiri moaruwai hohoanimo rani yangiri randihu ngefa Godindi moani hipoambofe hohoanimo ranai afindi tükumbifeyowamboane, mbisefhi hoafimandefiyo?

² Rani-moatükuni ra ai ngefa randifeyo, nga wan! Sapo sihiri moaruwai hohoanimo ranahambo yifhi nahuraimayefi. Asu nüngundihu moaruwai hohoanimo ra süngumandihu ngefa?

³ Sihiri Sisas Krais-babidi nimboefimboyefi himoni hundürimayefi ra. Ranana asu sihiri ai-babidi yifimayefi ra se moai fiftihindiyo?

⁴ Sihiri himoni hundürimayefi ra ai-babidimbo yifiyefa asu ai-babidimbo masamboareamuni nou-ane. Ranimbo-hündambo Apendi ngefanindi afindi raninambo Kraisimbo yifihündi botimariri yahurai-ane asu sihiri amboani simbori hohoanimo yangiri süngundihumboane.

⁵ Sihiri ai-babidi mami yifimayefi apo ai yifimayu nou. Ranana asu sihiri ai-babidi mami yifihündi botindahumboane ai botimefiyu nou.

Sihiri Krais-babidi yangiri nimboemboyefi

⁶ Asu sihiri fiftihundi nda, sihefti wamindafi hohoanimo ra ai-dibo nimi keimbii karihendeimbi fihi yifimayo, moaruwai hohoanimo apo sihefti fiambe hoangotüpurüyo arandi ra ahanti ngefanindi ra raguanambofembohunda. Asu ranimbo-hündambo ngefi siheftimbo moaruwai hohoanimo ranai hibadamuni ngo.

⁷ Nga nindou düdi ai yifayu ana, asu moaruwai hohoanimondi ngefanindi ranahambo aboedambofih-ani.

⁸ Asu sihiri Krais-babidi yifi-yefeimbihündi nouehundi ana, rani-moatükuni ra sihiri anihondümbo-rihu fiftihumboanefti, ranana awi sihiri ai-babidi yangiri nimboemboyefi.

⁹ Krais ai yifihündi botifi hayambo wambo asükaindu ngefi yifindu. Asu yifimbo hohoanimo ranai ngefi ahambo

ahandı ንግነናንድናንምቦ የከባደሩ ነጋ. ንግል ሚስትሪ የኑ-
መዓቱኑን የ኏ሳሁምቦ ቅጽናው ቅጽናው አሁንምቦ ቅጽናው እና.

¹⁰ Sapo ai ሚንጂዬምቦ ምርጥምቦ የንግሩ ፍቃምያ. ንግል ሁ-
ጠቅምና ምርጥምቦ መማምቦ የንግሩ ፍቃምያ. ንግል ሁ-
ጠቅምና ምርጥምቦ መማምቦ የንግሩ የ኏ሳሁምቦ ቅጽናው አሁንም-

¹¹ መማም የኑ-ሸንጂዬምብ እና ምርጥምቦ ይዘረዋል ንግል ሁ-
ጠቅምና ምርጥምቦ መማምቦ የንግሩ የ኏ሳሁምቦ ቅጽናው አሁንም-
በዳል ንግል የንግሩ የ኏ሳሁምቦ ቅጽናው አሁንምበዳል.

¹² የ኏ሳሁምቦ ሁ-ጠቅምና ምርጥምቦ የንግሩ የ኏ሳሁምቦ ቅጽናው
የመዓቱና የ኏ሳሁምቦ ቅጽናው የ኏ሳሁምቦ ቅጽናው እና የ኏ሳሁምቦ
የመዓቱና የ኏ሳሁምቦ ቅጽናው የ኏ሳሁምቦ ቅጽናው እና የ኏ሳሁምቦ
የመዓቱና የ኏ሳሁምቦ ቅጽናው የ኏ሳሁምቦ ቅጽናው እና የ኏ሳሁምቦ.

¹³ Asu se sīhei fi māmī bīdīfīrī amboanī moaruwai ho-
hoanīmo ranahambo hīnīngīndowandanī ndemīndīmboe.
Mamīkarī ho hoanīmo moaruwai fīfanīngareimbi ra
refembohūnda ho hoanīmondeimboyei. ንግል se sīheihoarī
Godīmbo ndahūndo sapo se nindou yīfīhūndī botīfi
yangīrī anūngū nou-anei. Asu sīhei bīdīfīrī fi munjuambo
ra ahambō hīnīngīndīhīndo mbumundi ho hoanīmo
refembohūnda.

¹⁴ ንግል moaruwai ho hoanīmo ranai sīheimbo hībadarū
ngomboe, ንግል yowanī. Nīmboe sapo ahīnūmbī ho hoanīmo
ahandī hoarehī se moai nīboadei, ንግል se Godīndī moanī
hīpoambofe ho hoanīmo ranahandī hoarehī anīmboei.

*Sīhīrī ana mbumundi ho hoanīmondi moanī ratūpuriyefī-
rīhundeimb-anefī*

¹⁵ Ranana asu sīhīrī ra nūngumandahuwa? Haponda sīhīrī
ahīnūmbī ho hoanīmo meñgoro ranī hoarehī nīngokoate,
እና ሚስትሪ Godīndī moanī hīpoambofe ho hoanīmo ranī
hoarehī anīmboefī. Asu ranīmbo-hūnda sīhīrī ra moaruwai
ho hoanīmondefī mandīhundīyo? Ranī ho hoanīmo ra sīhīrī
እና ሚስትሪ randīhundī, ንግል wanane!

¹⁶ Se nindou ንጉሩndī hoarehī nīboadeimbo ahandī
hoafī hīmborayei ana, asu se ahandī moanī ratūpuriyefī-
rīhundeimbī nahurai-anei. Asu se moai ranīmbo
fīfīrīhīndīyo? Se moaruwai ho hoanīmondi hoafī
sūnguarīhūndī ana, asu ranīmbo yīfīndeimboyei, ንግል se
Godīndī hoafī sūnguarīhūndī ana, asu ranīmbo ahandī
hīmboahū mbumundi nīmandeimboyei.

¹⁷ Yīnīt, horombo ana se moaruwai ho hoanīmo ranahandī
moanī ratūpuriyefī-rīhundeimbī nindou manīmboei-
anei. ንግል asu hapondanī ana se anīhondū yamundiye

hoafit masahümündi ra sîhei munjuambo hohoanimo ra süngurihindühanei. Nga ranimbo-hündambo-animbo God ahambo hîhifindihurimboane!

¹⁸ Seana moaruwai hohoanimondi njinindi ranameahindi aboedamboyahi hehimboane asu mbumundi hohoanimo ranahandi ratupuriyei-rihündedeimbti nindouyahimboanei.

¹⁹ Ranit hoafit ranai himborimbo sîheimbo tînjumb-ane ranimboane asu ro moanit nindou sîheft hohoanimonambo ndarîhe hoafayahandüri. Horombo ana sîhei fi ra moaruwai hohoanimo refembohunda rarîhi hînîngirîhi hehimbo moaruwai hohoanimo ra rasüngumarîhi hei. Mamit yahurai-ane hapondani ana sîhei munjuambo fi ra randîhi hînîngindihindi mbumundi hohoanimo asu sürühoeimbti hohoanimo refembohunda.

²⁰ Horombo se moaruwai hohoanimo ranahandi ratupuri moanit ratupuriyeiambe se moai aboedi mbumundi hohoanimo ranahandi ratupuriyei-rihündedeimbti niboadei.

²¹ Amoanîngeimbti moatükunt se ramarîhinda rasüngumbo asu nîne moatükunt aboedi tükümefoyowa? Hohoanimo ranihündi yifti yangiri-anen tükefe arandit.

²² Nga hapondani ana se moaruwai hohoanimo ranameahindi aboedamboyahi tüküyahi hehi Godindit moanit ratupuriyei-rihündedeimbti yangiri nindou tüküyahimboanei. Hohoanimo ranihündi se sürühoeimbti hohoanimo sahümündi asu yangiri koadürümbo-koadürümbo nîngombo hohoanimo ra tüküfeyondüri arandit.

²³ Nga moaruwai hohoanimo ra ahandi ratupuriyei-rihündedeimbti ahei ratupuri süngu ranit takint sagadüri arandit, sapo takint ra ai yifti hohoanimo ranane. Nga asu God ai moanit sîhefimbo sai arandit ahandi moanit saimbo moatükunt ra sapo yangiri koadürümbo nîngombo ranane, sîheft Adükari Sisas Kraisindit süngu.

7

Simbori hohoanimo süngufe

¹ Wandafit mami, ro haponda nînit hoafit yo hoafimbo sa heheamboayahit nda, se fîfirihimboanei sapo seana munjuambo hîfinindi ahînûmbti hohoanimo menjoro ra fîfirîhi hehimbo wambo. Nindou ai yangiri nünguambe yangiri-anen ahînûmbti hohoanimo ranai ahambo hîfandîrîti arandit. Nga nindou ai yifinduwant, ahînûmbti hohoanimo ranai ana njirî asükaindo ahambo hîfandîndirî.

² Mamit moatükunt yahurai-ane, nîmorehit mami ai ahandi nindowenihit anüngu ana, ahînûmbti hohoanimo ranai

ahambo ahandı nindowenihı ra-dıbo kıkıhıramındoanı ai moanı ahandı nindowenihı-dıbo yanğırı nıŋgomboane. Nga asu ahandı nindowenihı ai yıfayu ana, asu ahınümbı hohoanımo nindowenihı ahandı ranı-dıbo kıkıhimaramındo ranai ranı hohoanımo ranambeahındı hıniŋgireamboane.

³ Ahandı nindowenihı nüŋguanı nindowenihı ıgorü-dıboefeyo ana, nımorehı ranahambo nindowenihı bırabırıyo-randeimb-anı mbısei. Nga asu ahandı nindowenihı ranai yıfıyuwanı, nımorehı ranai nindowenihı ıgorü aserimındo ana, ai nindowenihı bırabırıyo-ıyopoani, sapo ai ahınümbı hohoanımo menjoro ranambeahındı hıniŋgire tükufe hayambo wambo.

⁴ Wandafı mami, mare yahurai hohoanımo-ane sıheimbo-so amboanı engorondürü. Seana Krais-babıdı nıboadei hehi asu ranımbı-hündə ai-babıdı yıfımayei nou. Ranınambo asu ahınümbı hohoanımo ranai sıheimbo moai kıkıhıramündündürü. Ranımbı wambo asu se hapondanı ana nindowenihı ıgorü sahorımındıdeimbo nahurai-anei sapo God ai yıfıhündı botımareir-ane sıhırı aboedi hohoanımo ra süŋgefemböhündə.

⁵ Nga horombo sıhırı wamındafı hohoanımo ranambe nımbıfambeyo ahınümbı hohoanımo menjoro ranai sıhefı findı moaruwai hohoanımo hohoanımo botıreamuna asu sıhırı ranınambo moaruwai hohoanımo ratüpuri aho ra rarıhu marıhundi. Asu hohoanımo ra yıfı hohoanımo yanğırı-ane yare marandi.

⁶ Nga asu hapondanambe ana sıhırı yıfıyefı mburıhumbo ahınümbı hohoanımo kıkıhamındımunı manıŋgo ranambeahındı hıniŋgi-rıhumboanefı. Ranımbıane asu hapondanı ana sıhırı moai wamındafı ahınümbı hohoanımo sürü paru masıhoemo ranı-süŋgurıhu ratüpuriyefı, nga sıhırı Yifiafındı-mayo sımborı hohoanımo ranı-süŋgurıhu ratüpuriyefı arıhundi.

Moaruwai hohoanımo ai sıhefımbı moaruwaimbo-mareamuni

⁷ Asu ranımbı sıhırı nüŋgumambısefa? Ahınümbı hohoanımo ra moaruwai hohoanımoyo? Ranana ai wanı! Nga ahınümbı hohoanımo menjoro ranaiyo wambo moaruwai hohoanımo ranahambo hoafıyowohü nafui mendıra ro fífırımarıheandı. Ranı-moatükünı ra yahurai-ane: Ahınümbı hohoanımo ranai hoafıyowohuya, se nindou ıgoründı napo hohoanı-ndowamboyafı, hoafı ra nafuiyondırıhu hoafıyondırı-koatembe-mbonana, asu ro ıgırı nindou ıgoründı napo hohoanıfe hohoanımo ranahambo fífırıheandı.

⁸ Nga moaruwai hohoanimo ranaiyo ahinumbi hohoanimo hoaf ranisungu naft ranahambo kokofoare semindri haya asu ai wandi ngusüfoambe mamikarambo hohoanifembri hohoanimo ranahambo botire marandi. Ahinumbi hohoanimo ranai yangorikoate-mbembonana, asu moaruwai hohoanimo ranai ngirinjindiy.

⁹ Horombo ana ro ahinumbi hohoanimo ra fifirifekoate-yahambe yangiri aboedi manimboahi. Nga asu ahinumbi hohoanimo hoaf ranai tüküfihuyo wambo-so, moaruwai hohoanimo ranai yangiri botife maningowa asu ro yifiyambo nahuraimayah.

¹⁰ Asu ahinumbi hohoanimo ranai nindou yangiri ningombo hohoanimo saimbo ra nimindühayo, nga asu ahinumbi hohoanimo ranisungu moai yangiri ningombo hohoanimo sai-randi, nga sihafi moaruwai hohoanimo sungsungumariheanda wambo moaruwai hohoanimo ranai hifokoa-mareandira ro yifiyambo nahuraimayah.

¹¹ Nga moaruwai hohoanimo ranai ahinumbi hohoanimo hoaf ranisungu ahambo kokofoare masemindo ranahandamboho afi ranai wambo yirimo-marandira asu ro ranisungumaritheanda wambo moaruwai hohoanimo ranai hifokoa-mareandira ro yifiyambo nahuraimayah.

¹² Nga asu ahinumbi hohoanimo menjoro ranai ana Godindimayo-ane. Asu ahinumbi hohoanimo hoaf raniamboan Godindimayo wambo mbumundiyo haya aboedane.

¹³ Nga asu ahinumbi hohoanimo aboedi ranai wambo ramareandira ro yifiyahai? Ai ra wan! Nga moaruwai hohoanimo aboedi moatükunti sungsungumariheanda yifiyahai. Asu raninambo moaruwai hohoanimo ai moaruwai hamindri moatükun-ane ra weindahimefeyo. Ranimboane asu ahinumbi hohoanimo ranisungu sihiri ndondihu fifirindihumboane, moaruwai hohoanimo ranana ai munjuna moaruwai hamindri moatükun-ane.

Moaruwai hohoanimo ai sihefi hohoanimo ranahambo kikihamindimboane

¹⁴ Sihiri fifirihundi, ahinumbi hohoanimo ranana Godindri moatükun-ane. Nga asu roana sümbuyo-randeimbri fiambeahindi nindou-anah. Rananah asu moaruwai hohoanimo ahandi hoarehi nimboamboyah ahandi moani ratupuriya-rihandeimbri-mayah.

¹⁵ Roana ratupurayah ranahambo fifirihandühayahipoan, nga wan. Nga ro hohoanimo refembo yifirayahira moai rarihe rihandi. Nga hohoanimo yiboarukoayah ra asu ro rarihe rihandühahanah.

¹⁶ Nîne-moatükunt ro refembo yiboarukoayahı ra rawarıheandı. Asu ro rarıhe hoafıyahühiya, ahınümbi hohoanımo ranana anıhondü aboed-anə sa arıhandı.

¹⁷ Asu ro ranı-moatükunt ratüpuriya arıhandı ranana wändi-hoarıyahıpoanı. Nga moaruwai hohoanımo wändi fiambe amaro ranai-anə moaruwai ranı hohoanımoyo arandı.

¹⁸ Ro fífırıheamboanahı, wändi fiambe ana aboedi hohoanımo moai nımaro, sapo wändi wamındafı hohoanımo moaruwai ranambeahındı wamboanahı asahı. Nga ro aboedi hohoanımo ra refembo sa hehea hohoanımo-yahühanahısı, nga asu ro ıgırı ranı-moatükunt ra randıheandı.

¹⁹ Ro aboedi mbumundi ratüpuri refembo sahehea hohoanımoayahı ranana asu ro ıgırı randıheandı. Nga asu nıne moaruwai fífantıngarimbı hohoanımo ratüpuri ro refembo moei-asahı ranane rarıhe arıhandı.

²⁰ Ro moei saheimbi hohoanımo rawarıheandı ana, ro wandıhoarı-yahıpoanı ranı-moatükunt ra rawarıheandı, nga wanı. Nga sapo moaruwai hohoanımo wändi fiambe amaro ranai-anə wambo yaro yahoani rawarıheandı.

²¹ Ranane asu ro hoeirıheandanı nıne hohoanımo aboedi ra refembo sa hehemboyahani, asu fífantıngarimbı, moaruwai hohoanımo amaro ra aboedi hohoanımo ranahambo semındı gígiranambore arandı.

²² Wandı hohoanımo ragu asaŋgoro ranai ana Godındı hohoanımo ranımbo yaŋır-anə süŋgefembo hohoanımoya habodarıhandı.

²³ Nga asu ro hoeirıheandanı hohoanımo ıgorü wändi fiambe amaro asu ıgorü hohoanımo ranai wändi fiambe ragu asaŋgoro ranı-dıbo sımborı-sımborıyafe arıinandı. Ranane asu wändi fiambe moaruwai hohoanımo amaro ranahandı ratüpuri hohoanımo ranai wambo kıkıhamındındırı anıŋgo.

²⁴ Roana hıhıfı-hıhıfıkoate nindou hamınd-anahı! Nindou dıdai wambo yıfımbo hohoanımo ranambeahındı aboedambo-mandeandıra?

²⁵ Godımbo hıhıfarıhünı. Sıhefi Adükarı Sisas Kraisındı süŋgu ai wambo aboedambo-ndeandırımbui! Asu ndanana moanı wändi hohoanımo-anə: Roana yaŋırı Godındı hohoanımo ranı hoarehı anımboahi, nga asu wändi wamındafı hohoanımo ranai moaruwai hohoanımo ranahandı hoarehı nıŋgombo ahandı hohoanımo ratüpuriyo ho arandı.

¹ Ranimboane asu haponda nindou didiyei Sisas Krais-babidi animboei aheimbo ana se hutiyei, nga yifindeimboyei yaho papi-hoaf ra moai yangoro, nga wan.

² Nga Krais Sisasndi sengu yangiri nengombo sairandeimb Yifiaf Aboedindi hohoanimo ranai wambo moaruwai hohoanimo-ane asu yifiyorambo hohoanimo-ane ranambeahndi humarihendira aboedambo-meheandi.

³ Ahinumbi hohoanimo ranimbo fifrifembo ranisengu sihiri moai moaruwai hohoanimo ranahambo aboedambo-yahundi sapo wamindaf hohoanimo sihefi ra ngiri ahinumbi hohoanimo ra sengundihundi, nga ranimbo wambo. Nga asu ran-moatukuni ra ahinumbi hohoanimo ranai ngiri randeandi, ran-moatukuni ana God ai ahandihoariyu ramareandi. Sapo ai ahandi Nimori mami koamaruheira nindou sihiri moaruwai hohoanimoyefeimb sihefi fi himboyimb tüküfi manüngu. Nimori ra moaruwai hohoanimo ahandi nginindi mungefembo-hündamboyu kusü yifmayu.

⁴ Mbumundi hohoanimo ahinumbi hohoanimo ranahambo hoafayo ranai sihefi fiambe tükümbifeyowamboane yahuuhayamboyu ai ran moatukuni ra ramareandi. Ranimbo-hündambo haponda nine hoaf ahinumbi hohoanimo ranai mbumundi hohoanimo ranahambo hoafayo, ra sihiri sengundihumboyefi. Sapo Yifiaf Aboedi ranahandi hohoanimo rasengu hefi arihundi, nga wamindaf hohoanimo sihefi fiambe amaro ra moai sengurihundi.

⁵ Nindou didyei wamindaf hohoanimo sengu ahahabodei ranai ana wamindaf hohoanimo ranahambo yangiri hohoanimo-yeihanei. Nga asu nindou didyei Yifiaf Aboedindi hohoanimo sengu ahahabodei ranai ana Yifiaf Aboedindi moatukuni ranahambo yangiri hohoanimo-yeihanei.

⁶ Nindou ahandi hohoanimo wamindaf ranahambo yangiri hohoanimoayu ana, ai yifindimbui. Nga nindou Yifiaf Aboedindi hohoanimo ranahambo yangiri hohoanimoayu ana, yangiri nengombo hohoanimo asu ngusüfoambe afurife kifeimb hohoanimo ran yangiri ndemündü nüngumbui.

⁷ Nga nindou wamindaf hohoanimo senguareandi ana, Godindi hürütümb-ani nimboe ai ahandi ahinumbi hohoanimo ran hoarehi ngiri nüngu.

⁸ Nindou didyei ai ahei wamindaf hohoanimo ranhambo sengurihindü ahahabodei ranai God ai refembo yifirayu ra ngiri randihindi.

⁹ Nga asu seana sihei wamindaf hohoanimo moai

süngurihindî. Nga Godindî Yifiafi sîhei fiambe amaro ana, se Yifiafiindî hohoanîmo ra süngundîhimboyei. Asu düdi ai Kraisindî Yifiafi ra ahandî fiambe nîmarîndokoate-ayo ana, nindou ranai Kraisindiyupoant, nga wanti.

¹⁰ Nga Krais ai sîhei fiambe amaru ana, sîhei fi ranana moaruwai hohoanîmo ranîmbo-hündambo yifîndowohü sümbondîmboesi, nga sîhei yifiafi ranai ana yangiri aboedi nîngomboe sapo se Kraisindî süngu Godindî himboahü mbumundiyeihî wambo.

¹¹ Sapo God Sisasîmbo yifîhündî botîmariri ahandî Yifiafi ranai sîhei fiambe amarondûri ana, asu mare God Kraisîmbo yifîhündî botîmariri ranai süngunambo ahandî Yifiafi ranî-süngu sîhei yifîyo-randeimbî fi ranahambo yangirindeambui.

Yifiafi Aboedi ai Godindî nîmorîmbo-areamuni

¹² Nga ranîmboane wandaft mami, sîhîri Yifiafi Aboedindi hohoanîmo ra süngundîhumboane, nga sîheft wamîndafî hohoanîmo ai hoafemuni ra ngîri süngundîhu ngeft.

¹³ Nga se sîhei wamîndafî hohoanîmo ranî-süngu ahabodei ana, se yifîndeimboyei. Nga asu se Yifiafi ranî-süngu sîhei fiambe moaruwai hohoanîmo amaro ra hînîngarîhindî ana, asu yangirî aboedi nîmboimboyei.

¹⁴ Nindou dîdîyei Godindî Yifiafi nafuiyandürani süngurihi arîhündî ranai ana Godindî nîmor-anei.

¹⁵ Nga Yifiafi se masahümündi ranai moai sîheimbo rare-andûra se moanî ratüpüriyei-rîhündeimbî tüküyahindühî yîhîmboyei, nga wanti. Nga se sapo Yifiafi sîheimbo Godindî nîmorîmbo reiranî masahümündi ranî-süngu sîhîri Godîmbo Ape yîhoefî Afîndî sefuhaneft.

¹⁶ Yifiafi ranai-ane sîheft yifiafi-babîdîmbo sîhefîmbo ragu ngusüfoambe weindahî yare hoafîyowohuya, Se Godindî nîmor-anei yaho arandi.

¹⁷ Asu sîhîri God ahandî nîmorîmboyahu anîboadeft ana, süngunambo sîheft Ape God ai ahandî nîmorîmbo ahandî aboedi moatükunt dîbonîyu sîhai gîgînîmayu ra ndahumîndemboyeft. Asu sîhîri Krais-babîdî tînjîrifombü moatükunt ai masemündu nou asahumîndefi ana, aboedi ndüreimbî nîmarîmbo moatükunt ai-babîdîmbo ndahumîndemboyeft.

Süngunambo aboedi ndüreimbî nîmarîmbo moatükunt ndahumînde-mboyefî

¹⁸ Nga ro ranahamboanahî hohoanîmoayahî nda, haponda ndanî sîmboa sîhîri tînjîrifofayefî

habodefì ranana moanane. Nga Godindì aboedi ndüreimbì nìmarimbo moatükuntì sìhefimbo weindahì tüküfemunimboayo ranana adükari hamind-ané.

¹⁹ Munjuambo moatükuntì God nafìmarandi ranai tüküfe yangorì himboyowohü ai ahanti nìmorì munjuambo weindahì tüküfemboayo si ra tükumbifeyowa yahohaya himboayo.

²⁰ Hapondanambe ana sapo munju-moatükuntì God nafìmarandi ranai moaruwaimbofe buriyombo sumboyorandühane. Rani-moatükuntì refe arandi ra ahantihoarì hohoanìmoyo hayambo refe-randühìyopoani, nga God ai ahantihoarì huti rani-süngundafoandi mehuamboane refe arandi. Nga asu aboedi moatükuntì ranahambo himbondohü yagodomboe.

²¹ Süngunambo God nafìmarandi ranai sumbuoyrandeimbì hohoanìmo kikìhamindì anìngo ranambeahindì aboedambo-ndeambui asu ranì-simboani ai Godindì nìmorìmbondahi tükündahi aboedi safì nìngo ranambe keboehi nìmboemboyei.

²² Nga sìhìri fifirihundi horombo peyo haya hombo hapondanambe ana munjuambo moatükuntì God nafìmarandi ranai nìmorehi nìmorì wakemindimbo hoafìferandühì amaro nahurai himboyohü engoro.

²³ Nga ranì-moatükuntì ra munju Godindì warìhü tüküfeyowambo ranì yançiriyopoani, nga wanì. God ai ahanti-mayo Yifiafi sapo ahanti weanguruhì moani saimbo moatükuntì ngorü ra masemuni. Nga sìhìri amboani kameihaneftì raguambe nìpoyefì habodefuhì God ai sìhefì fi ra ahanti nìmorìmboreamuni aboedambo-mbireamuni sefi hohu himboayefì habodefì.

²⁴ Nga sìhefì ranahambo anìhondümbo asu himbombo hohoanìmo ranìmbo wambo God ai sìhefimbo aboedambo-mareamuni. Nga asu nìne moatükuntì sìhìri hoeirihundeimbì-mayo ranahambo tüküfeyoani hoeifembo sefi hohu himboayefì ana, ranì himbo sìhefì ra himbo hondüyopoani. Nga nindou dìdai hoeireandeimbì moatükuntì ra tükündifeyoani hoendìhea mbüsü haya himbomanda?

²⁵ Nga asu sìhìri nìne-moatükuntì hoeifekoate-yefeimbì himboayefì ana, moani sìhìri sisikoate tükumbifeyowa mbisefì hohu hifandarihundi.

²⁶ Mare yahurai-ane nindou sìhìri nìngokoateyefanì Yifiafi ranai-amboani tüküfe farìhemuni arandi. Sìhìri moai wudipoapofe Godimbo dìdibafifembo fifirihundi, nga asu Yifiafi ranai ahantihoarì sìhefimbo

farîhemunûhi Godimbo dîdibafifemuni arandî ra ñgîri weindahî hoafîndo.

²⁷ Asu God, sapo nindou-yei ñgusüfoambe hoeire-randeimbî-mayu, ranai Yifiafi ai hohoanîmoyohü hoafîmbo-mayo ranamboani fîfîreandi. Ngâ Yifiafi ranai Godîndî nindou ranaheimbohunda ahambo hoafîyondombo ahandî hohoanîmo sünju yahohaya hohoanîmoayo.

²⁸ Asu sîhîri rarîhu fîfîrîhumboanefti, nindou dîdîyei ai God ahambo ñgusüfo parîhorî arîhündî ranaheimbo ana muñgu-moatükuni tükîfeyoanî God ai rareandanî aheimbohunda aboedi tükefeyo. Sapo ranaheimbo God ai ahandî hohoanîmoyu masîhendi sünju aheimbo mborai mehundürî.

²⁹ Ngâ nindou dîdîyei God ai aheimbo horombonambo fîfîmareandürî ranaheimbo amboani dîbonîyu hînîngîrîmareandürî. Wandî nîmorîndî hohoanîmo nahurai hondüre tükümbîyahindamboane asu ranahandî ana Nîmorî ranai nindou afîndî ranahei amongo nîmorîmbofi mbînûñguwamboane yahuhayamboyu ramareandi.

³⁰ Ranîyu asu nindou dîdîyei God ai ahambohunda dîbonîyu hînîngî-mareandürî ranaheimbo amboani ahambo sowanambo hombo mborai mehundürî. Asu nindou daboe God ai mborai mehundürî ranaheimbo amboani aiana wandî hîmboahü nindou mbumund-anei mehundürî. Asu nindou dîdîyei aheimbo mbumund-anei mehundürî ranaheimbo ai ahandî hîmboamupuimbo-randeimbî ra masagadürî.

Godîndî hîpoambo ai ñgîri hînîngîndeamuni

³¹ Ranî-moatükuni ra God ai ramareandi ranahambo sîhîri nûñgumambîsefa? God ai sîhefîmbo yare yahurai farîhemuni arandî ra, asu nindou dîdî nîmorî ai sîhefîmbo moaruwaimbo-mandeamuna?

³² God ai moai ahandî Nîmorî ranahambo warambe kîkîhîrîmündu, ngâ ai muñguambo sîhefîmbohunda koamarîheira nîmî keimbi karîhendeimbîfîhi yîfîmayu. Asu ai sîhefîmbo ahandî Nîmorî ra asemuni ana, asu ai bîdîfîri munju-moatükuni moanî ranîwamî nandeamunümbui.

³³ God ai nindou wand-anei yahundüreimbîhündî ranaheimbo ra, nindou dîdai hoafîmandündüra? God ai ahandîhoarî anîmbo aheimbo hoafîyundürühîya, ai wandî hîmboahü ana mbumund-anei yahu arandi.

³⁴ Asu nindou dîdai aheimbo papi-hoafîyondürîhi se hîtîyei asu ranîmbo-hündambo se asübüsî afîndî ndahümündimboyei hoafî ra hoafîmandündüra? Wanî. Krais Sisas sapo ai yîfîyu asu yîfîhündî yançîri botîfi

mbura Godindı hangofoanı anüngu, ai yangır-ani sıhefimbo farıhefemunımbohunda Godımbı hoafıyu arandı.

³⁵ Ranane asu nindou dıdai sıhefimbo Kraisındı hıpoambofe hohoanımo ranambeahındı yikürübü-mandeamuna? Asu nıne tıñırifo tükündifemunühane, asübüsümbe hohoanımo-ane, nindou ai moaruwaimbonıhimunühane, wembombonedefühane, safı yangırındefühane, nıni-moatükünü ai sıhefimbo moaruwaimbo-femunımbı yahohaya aho-ane asu sıhefimbo-so hıfokoe fe moatükünü tükündifeyowohane, ranı-moatükünü ranai sıhefimbo Kraisındı ıgusüfo pefe hohoanımo ranambeahındı yikürübü-mandeamuniyo? Wanı.

³⁶ Anıhond-ane, yahurai ranı-moatükünü sıhefimbo tüküfearandı ra Buk Baibor ai ranahambo yare hoafıyowohü yahoya,

'Sıhambo-hündamboanefi ro moaruwaiambe yıfıimbo yangırı munjuambo si ra hefi arıhundi.

Roana sapo sipsip hıfokoe fembo sei hehi rawehindi nahurai hımboye fomboanefi,' *Buk Song 44:22 meho.*

³⁷ Nga asu munjuambo ranı-moatükünü sıhefimbo tükefeyomuni ai daboadan-ane, ıga sapo Nindou düdi ai sıhefimbo ıgusüfo pamareamuni ranai ana farıhemuni randanı aboedi hamındı harıhehu tüküyahundühanefi!

³⁸⁻³⁹ Nga Ro anıhondümbo fıfirıheandı, ıgırı nıni-moatükünü ai ahандı ıgusüfo pefe hohoanımo ranambeahındı yikürübü-ndeamuni: Yıfı hohoanımo-ane, yangırı nıango hohoanımo-ane, Godındı nend-anemo, sünambeahındı bogor-anei, hıftıñındı bogor-anei, nıne-moatükünü haponda tükefeyo-ane, sünguna tüküfemboayo-ane, nıne-moatükünü nımoamo anıango-ane, asu nıne-moatükünü hıfı hoarehı ragu engoro ranane. Nıne-moatükünü munjuambo God ai nafrandeimbıhundi ranai ıgırı Godındı ıgusüfo pefe hohoanımo sıhefi Adükari Sisas Kraisındı sünju ranambeahındı yikürübü-ndeamuni. Nga wanı.

9

Por ai Israerımbı afındı hohoanımo-ayundürü

¹ Ro anıhondümboanahı hoafayahı. Ro Kraisındı nindouya hehea ıgırı ro tıkai hoafındahı. Yıfıafi Aboedi ai wandı ıgusüfoambe hıfandarandı asu wandı ıgusüfoambe wandı hoafı ranahambo anıhond-ane yahohane.

² Ro wandi mamiṣiri Sudahündi nindou ranaheimbo munguambo si aho ra ḥagusüfo afindı kürüheändühi afindı hamındı hohoanimo amarondırı.

³ God ai wambo moaruwaimbo-reandıra asu Israer, wandi mamiṣiri hondü, ai anıhondümbo-rıhindeimbı nindoumboyahi tükümbeyahi-mbonana ra aboed-ane sa.

⁴ Ranıyu God ai Israer ranaheimbo wandi nımoranei yahuhaya asu ai ahanti hımboamupuimbo-randeimbı moatükünǖ ra hoeimarıhindi. Asu God ai hoafı fıramündü masıhendi ranane asu ahıñumbı̄ hohoanimo ranane ra masahümündi. Asu Godımbo ndofe hohoanımombo hohoanimo ranane asu God ai horombo hoafıre masıhendi hohoanimo ranane ai ra masahümündi.

⁵ Amoao mamī horombo weaŋgurühı̄ manıñgomı̄ ranai ana ahei amoao mam-anemo. Suda ahei sırambeahı̄yu Krais ai nindoumbofi tüküfi manüŋgu. Ranani asu Krais ai munju-moatükünǖ burayo ranahei mbıroyu haya hıfandarandi. Aiana God hond-ani, ḥga ranımbo-hündambo-anımbo munguambo si aho ra ahambo Adükär-ani mbısefomboane! Anıhond-ane.

God ai ahanti nendı̄ ranaheimbo wandanei ehündürı̄

⁶ Israerıhündi munjuambo Israerıhündi hondüyeipoanı̄. ḥga Godındı̄ horombo hoafı̄ ra moai peyo, ḥga wanı̄.

⁷ Abrahamındı̄ ahuirı̄mamı̄ ranai ana munjuambo ahanti ahuirı̄ hondüyeipoanı̄. ḥga sapo God ai Abrahamımbo yahuya, ‘Aisakındı̄ ahuirı̄mamı̄ yanğır-anımbo sıhafı̄ sırı̄mbo-ndahimboyei,’ mehundo.

⁸ Asu ranane nindou Abrahamındı̄ ahuirı̄mamı̄ ranai munjuamboyopoanı̄ Godındı̄ nımorı̄ hond-ayei, ḥga nindou ai Godımbo horombo hoafıre masıhendı̄hündi tükümehindı̄ rananei ai Abrahamındı̄ ahuirı̄ hond-ayei.

⁹ ḥga Godındı̄ horombo hoafı̄ ranai ndare hoafımayo, ‘Sapo ro hoafıya masıheheandı̄ ranı̄-sı̄mboan-anımbo ro asükainda tükündäheändühī asu Abrahamındı̄ nımorehı̄ Sara ai nindowenihı̄ nımorı̄ nderı̄mındı̄mboe,’ meho.

¹⁰ ḥga asu ranı̄ yanğırı̄yopoanı̄. ḥga asu sün̄gunambo Aisakındı̄ nımorehı̄ Rebekandī mboafı̄ nımorı̄ yimbu afındı̄ mamī ranahandambo masepirı̄mındı̄. ḥga ahafandı̄ afındı̄ mamī aiana Aisak sapo sı̄hefı̄ amoao-ani.

¹¹⁻¹² Nımorı̄ yimbu tüküfekoate-yafandambe God ai nımorı̄ mamī ranahambo dı̄bonı̄mayundo moanı̄ ahanti hohoanımonambo yanğırı̄ hamınd-ane. Sapo Godındı̄ nindoumbo dı̄bonı̄mayu hohoanimo ra nindou nıne rareanda tükı̄femboyopoanı̄, ḥga God ai ahantihoarı̄yu nindoumbo kafoarırı̄ hı̄nı̄ngırırı̄ arandı̄. Ranımboane asu nımorı̄ yimbu ranai tüküfe nıne ratüpırı̄ aboedı̄yo moaruwaiyo ra refekoate-yafandambeyu, God ai

Rebekambo hoafiyundühi yahuya, ‘Amongo n̄mori ai akidandi hoarehi mb̄inünguwamboane,’ mehu.

¹³ Rahurai God ai ‘Sekopimbo ngusüfo pamarihini, n̄ga Isombo yiboaruko-marihini,’ mehu hoaf ra Bukambe yare hoafmayo.

¹⁴ Asu ranimbo sihiri n̄ngumambisefa? God aiana moai ndore ratüpuriyu-randı mambisefiyo? Ngiri ra-mbisefi, n̄ga wanı.

¹⁵ Ai Mosesimbo yare hoafiyundowohü yahuya, ‘Nindou daboe ro wandı hohoanimonambo ahambo amboawi yahando-mboayahı ana, asu ro amboawi mbisahandomboyahı.

Asu nindou daboe ro wandı hohoanimonambo hipoambo-fimboayahı ana, ro hipoambo-ndihinimboyahı,’ *Kisim Bek*

33:19

yahu hoafimeindo.

¹⁶ Ranahandamboane God ai nindou dibonayu ra n̄ne-moatükunti nindou ai hohoanimoayu-ane asu rawareandi ranane ranı hohoanimo sünguyopoani, n̄ga Godindı hipoambofe hohoanimo raninamboane dibonayu.

¹⁷ N̄ga Bukambe hoaf ranai God ai Isip-yafe nindou bogorı Ferombo hoafimeindo ra yare hoafiyowohü yahoya, ‘Ro wandı n̄ginindı ra munuguambo nindou ranaheimbo nafuindahürani asu wandı ndürı ranahambo munuguambo hıfı ndanı Hü bokari-mbirıhehind-amboane samboanahi. Ranimbo-hündamboane ro sihambo bogorimbo-rıheanıni hininęgarıheanıni,’ meho.

¹⁸ Asu ranimboane sihiri fifirihundi God ai moani ahanti hohoanimonambo yangiri nindou daboe amboawi yahuhani, asu nindou daboe ahambo afındı-afindeimbı tükümbifiyu-wamboane yahuhaya ranahambo randeandanı afındı-afindeimbı tükündıfimbui.

Godindı n̄ginindı hohoanimo asu hipoambofe hohoanimo

¹⁹ Ranimbo-animbo nindou mamı se hoaf-ndafindırühı anımboya, asu refe ana, nimboe God ai nindou moaruwai hohoanimoyei arıhündı ranaheimbo ai hüti-anei mambusa? Nindou didai Godindı yifiri ranahambo daboadı hıhırimandıhindı?

²⁰ N̄ga nindou se dideyafı se ra Godimbo afındı-afindeimbı yahurai hoaf-mandafindoyo? Wamburi ai nindou düdi sapo wamburi sumarandi ranahamboya, ‘Se nimboe wambo ndaro sumarandırı?’ mambisıyo.

²¹ Nindou düdi süra-randeimbı ranai purükini ra kandamündühi moani ahanti hohoanimonambo purükini mamı ranahand-ambohündı wamburi yimbu

sündapırımbui. Rananımbó asu wambüri yimbu ra ḥgorü aboedí safí ahandí hohoanjreandeimbí ra raraní hoafühí sesí ranambe raraofe rambohunda ndonde dígembi. Nga asu ḥgorü moaní yahuri ḥgoahuri nahurai ra moanindühí yafisühümí ranambe raraofe-rambohunda dígembi.

²² Mare yahurai God ai ahandí hürütü hohoanimo ra weindahí nafuimbo yahuhayambo asu ai munjuambo nindou ahandí ḥginindí ranahambo fífirimbırıhindamboane yahuhayambo hohoanimoayusi. Nga asu awi ai nindou ḥginindayundüri ranaheimbo afurí gedühí hifandarandüri. Nga nindou ranaheimbo moaruwaimbofendürimbo-hündambo nafimara-mündindüri.

²³ Asu God ai nindou munjuambo ahandí himboampuimbo-randeimbí ra nafuimbohündambo afurí gedühí hifandarandüri. Nindou daboe ai himboampuimbo-randeimbí ra segudürimbo yahumboani. Ai ahandí himboampuimbo-randeimbí moatüküní ra semindimbohunda nafimara-mündindüri.

²⁴ Sihiri amboa, God ai sihefimbo diboniyuhü mborai mehumuni. Sudahundi ranaheimbo yangiripoani, nga nindou ḥgorü sırıhundi ranaheimbo kameihí mborai mehündüri.

²⁵ God ai Hoseandi Buk ranambe ai ndare hoafiyuhü yahuya,

“Nindou didiyei wandí nendíyeipoani,
ranaheimbo ana wandí nend-anei mbisaha-ndürimboyahí.

Nindou daboe ro ḥgusüfo pefekoate-ayahí,
ranaheimbo ro ḥgusüfo pandí-hearümboyahí. *Hosea 2:23*

²⁶ Asu nini hifihundi-yei ranaheimbo hoafiyahündürühí seiya, ‘Ai ana Godindi nendíyeipoani,’ masei,
nga hifi ranih-anımbó nindou ranaheimboya ‘God yangirí nüngu-randeimbí ranahandí nımor-anei,’
mbiseimboyei,” *Hosea 1:10*

Hosea ra mehu.

²⁷ Asu Aisaia ai Israer ranaheimbo yare hoafiyuhü yahuya,
‘Nindou Israerihundi ai himonindí gudi kikiri afındí nahurai afındiyeyist,

nga asu moaní yimbu mamí yangir-anımbó aboedambo-ndahimboyei.

²⁸ Nga Adükari ai ḥgirí afındí hoafindu,
nga nindou munjuambo hifihü anıboadei ranaheimbo nımai papı-hoafindandürıhi

ahei moaruwai hohoanimo ranimbohunda munjuna
ranit takin tijirifo dagaduriimbui,' Aisaia 10:22-23
mehu.

²⁹ Horombo Aisaia ranahambo amboant yare hoafiyuhu
yahuya,

'Adükari Munjuambo Nginindeimbri ranai sihefi amoao
mami bidifiri ranaheimbo hinijifenduri+
koatembei-mbonana,
sihiri Sodomihundi nahurai tüküyahundühümbo
asu Gomorahundi nahurai nimboeft,' Aisaia 1:9
mehu.

³⁰ Asu sihiri nüngumambisefa? Ranit-moatükun ranana
ndahurai ane: Suda-yafe ndifo sapo tijirifoyokoate moani
mbumundi hohoanimo süngufemboaye ranai ana nindou
mbumundi Godindit himboahü tükümhindi. Sapo
mbumundi hohoanimo ranaiyo anhondümbofe ranit-süngu
tüküfe arandi.

³¹ Nga asu Sudahundi sapo tijirifoyowohü mbumundi
hohoanimo Godindit himboahü semindimbo ahinümbi
hohoanimo yangiri süngufembo ranit-süngu ana moai
mbumundi nindou Godindit himboahü tüküyahindi.

³² Nimboe sapo ai anhondümbofe hohoanimo ranit-
süngu mbumundi hohoanimo ra semindimbo moai
hohoanimoeyei, nga wanit. Nga ai ahei moani ratupurit ranit-
süngu yangiriyo mbumundi hohoanimo ra semindimbo
hohoanimoayei. Nimoei tijaruhü bemareandi ranitnambo
bendeiranit bübüritndeidei ngei pindeimboyei.

³³ Bukambe ranahambo yare hoafiyowohuya,
'Hoeirahi, ro Saion wafuambe Serusarem ngoafihü nimoei
masihehini,
nga ranai-animbo nindou ranaheimbo bendeiranit
bübüritndeimboyei,
nimoei yitifo rananimbo aheimbo randeiranit ai
pindeimboyei.

Nga asu nindou düdi ai ahambo anhondümbo-ariri ana,
nindou ranai ngiri amoanijigi-ndu,' Aisaia 8:14; 28:16
mehu.

10

*Israer ai moai Godindimayo mbumundi hohoanimo ra
sahümundi*

¹ Wandafi mami, ro ngusüfoambe wandi nindou
Israer ranai aboedambo-mbeahindi samboanahü
hohoanimoayahü! Ranimbaoanahü ro aheimbohunda
Godimbo didibafiyahando arithandi.

² Nga ro aheimbo ndorihē fīfirihē heheamboanahī hoafayahī, ai ana awi Godindī hohoanīmo ranī yaŋgīrī sūŋgufemboanei ḥgusüfo pararīhindī. Nga ahei ḥgusüfo pefembo hohoanīmo ra anīhondū sūŋgupoanī.

³ Aiana moai ndorihī fīfirihindī God ai nindoumbo mbumund-anei yahu hohoanīmoayu ranana, ḥga aiana aheipoanīmbo mbumundī tükufe hohoanīmo-ane sūŋgurīhi arīhündī. Ranane asu God ai nindou mbumundī hohoanīmo hīnīŋgīmareandī ra moai sahümündī.

⁴ Nga sīhīrī fīfirarīhundi, nindou anīhondümbo-arīhorī ana, ranaheimbo ndeara Krais ai ahīnūmbī hohoanīmo sūŋgufe ho ra moendīmareandī. Ranīmboane asu nindou ai anīhondümbo-arīhorī ana, ai Godindī hīmboahü mbumund-anei.

⁵ Moses ai nindou ahīnūmbī hohoanīmo rasūŋgu mbumundī nindou tükufemboayo ranahambo sürü pare masīhendi. Ai yahuya, ‘Nindou düdi ai ahīnūmbī hohoanīmo meŋgoro munju ranī-sūŋgure huhü rananīmbo ai yaŋgīrī gedühi nūŋgumbui,’ mehu.

⁶ Nga asu nindou ai Godīmbo anīhondümbofiwanī asu God ai nindou ranahambo seana mbumund-anafī yahu arandī. Mbumundī tükufe hohoanīmo ranana ndahurai-ane. Se ḥgīrī randīhi hohoanīmondeihīya, ‘Nindou dīdai sūnambe magafua?’ mbīsei. Hoafī ranahandi nīmīndī ra ‘Dīdai sūnambe gafu Krais sīhefīmbo nderümündü makuda?’

⁷ Asu se ḥgīrī randīhi hohoanīmondeihīya, ‘Nindou dīdai hīfīnī yīfambe ranambe magada?’ mbīsei. Hoafī ranahandi nīmīndī ra ‘Dīdai gadū hoŋguambeahīndī Krais nderümündü madfüfa?’

⁸ Nga mbumundī tükufembo hohoanīmo hoafī ra ndahurai-ane: ‘Hoafī ranana akīmī sīhafī fikīm-ane, sīhafī yafambe hoearı ranīwamī engoro asu sīhafī ḥgusüfo ranambe.’ Sapo anīhondümbofe hohoanīmo hoafī ranane ro bokarīhehu arīhundi ra.

⁹ Se sīhafī yafambenambo weindahī yaro hoafīyafīhüya, ‘Sisas ai wandī Adükār-ani,’ safī mbura, asu sīhafī ḥgusüfo ranambo God sapo Sisasīmbo yīfīhündī botīmarirī ranahambo anīhondümbo-arowandī ana, se aboedambo-ndafoamboyafī.

¹⁰ Nga sīhafī ḥgusüfoambe anīhondümbo-rīwandanī God ai nindou mbumund-anafī yahuhaya asu sīhafī yafambe ranambo weindahī hoafīyafanī God ai aboedambo-ndeanīnīmbui.

¹¹ Bukambe hoafī ranai hoafīyowohü yahoya, ‘Nindou düdi ahambo anīhondümbo-arīrī ana, nindou ranai ḥgīrī amoanīŋgīndu,’ meho.

¹² Suda-anei asu Suda-yafe ndifo rananei ranai ɳgorü-poanimbō ɳgorü-poanimbō-yahimboyeipoani, ɳga nindou Godindi himboahü mami sisimogodi yangir-anei. God aiana munjuambo nindou ranahei Adükär-ani. Asu nindou munjuambo didiyei ai ahamboya farihawandür sei arihündi ranaheimbo aboedi-aboedireandür arandi.

¹³ Ranimbōyo Bukambe yare hoafiyowohüya, ‘Munjuambo nindou ai Adükärimbōya farihawandür sei hoafiyeyi arihündi ana, ai aboedambo-ndahimboyei,’ meho.

¹⁴ Nga asu nindou ranai anihondümbofe-koatendeih ana, ɳgiri ahambō hoafindahündi. Asu ai hoaf ranahambo himborikoate-ndeih ana, ɳgiri ahambō anihondümbo-ndihori. Nindou ranai hoaf ra bokari-hefekoate-ndimondani asu ai ɳgiri himborindei.

¹⁵ Asu nindou koehefepura hokoate-ayomo ana, ai ɳgiri bokandihoundi. Nga Bukambe yare hoafiyowohü yahoya, ‘Nindou aboedi hoaf sahümündi asinei ra aboedi safane,’ meho.

Israer ai moai aboedi hoaf ranahambo sahümündihü sünjurihindi

¹⁶ Nga asu Suda yimbu-mamti yangiri ai aboedi hoaf ranahambo sahümündi sünjurihimboanei. Nga Aisaia ai yare hoafiyuhü yahuya, ‘Adükari, nindou ai yihoeff-mayo hoaf ra moai anihondümbo-rihindii,’ mehu.

¹⁷ Nga ranimoatükuni ra ndahurai-ane: aboedi hoaf ra himboriyehiyei asu anihondümbofe tükümfeyo. Asu Krais ranahambo hoaf bokarihefembo aboedi hoaf ra himboriyehanei.

¹⁸ Nga asu haponda ro düdueheandi, Anihondüyo Suda ai Godindi hoaf ra himborikoate-maye? Want. Hoaf ra ai anihondü himborimayeis. Nga Bukambe yare hoafiyowohü yahoya,

‘Munju-moatükuni God ai nafimarandi ranahandi hoaf ra munjuambo hifi ranihü ho tükümfeyo,
ahei hoaf munjuambo hifi kaiyowohü ho tükümfeyo,’
Buk Song 19:4

meho.

¹⁹ Asükaiya ro düdueheandi, Awi Israer ai moafifirihindiyo? Ai fifirimarihindii. God ai Mosesindi sünjure hoafiyuhü yahuya,

‘Ro Suda-yafe ndifo ai mami ranini-poediyegefipoani ranaheimbo fandihheheiran, asu Israer se ɳgusüfoambe moaruwai-ndeimboyei.

Ro Suda-yafe ndifo ai fifirifeckoate-yeimb ranaheimbo fandihhehe-andürani,

asu Israer se ḥgusüfoambe ḥgınındı-ndeimboyei,’ *Io
32:21*

mehu.

²⁰ Asu sūjgunambo Aisaia ana ai moai hoafimbo yihimboyu, ḥga God ai ahandı sūngure yare hoafiyuhü yahuya,
'Nindou wambo kokoendırıkoate-mayei ranıyei wambo
hoeimarıhindırı.

Roana nindou wambo hohoanımoyokoate-mayei rana-
heimbo sowahı weindahı tükümeheandı,’ *Aisaia
65:1*

mehu.

²¹ ḥga asu Israerimbo ai yare hoafiyuhü yahuya,
'Ro nımbı-nımbısi nindou hoafı mbahırıhe-hindeimbı asu
hımborıkoate-yeimbı

ranaheimbo wandı warı kıkıhırıha-mındındürı
arıhandı ai-babıdı aboedı-aboedıfembohündə,
Aisaia 65:2

mehu.

11

God ai Israer bıdıfırambo hipoambo-mareandırı

¹ Ranımboanahı asu ro rarıhe düdueheandı nda, Asu God
ai ahandı nindou Sudahündı munjuambo daboadanambo-
mbareandırıyo asu wanımbeiyo? Wanı! Ro Por amboanı
Sudahünd-anahı. Ro Abrahamındı ahuir-anahı asu Ben-
samınındı sırambeahınd-anahı.

² God ai ahandı nendı Sudahündı tüküfekoate-yeiambeahı
fıfıreandırıühı wand-anei mehu ranaheimbo ana moai
daboadanambo-reandırı, ḥga wanı. Asu se hoafı
Eraisa ai Sudambo papi-hoafırandırıühı yare Godımbo
dıdıbafımefiyu ra fırıhindai? Ai Godımbo yare
dıdıbafındowohü yahuya,

³ 'Adükarı, aiyomo nindou sıhafı hoafı hoafiyomo-
rundeimbı ahamumbo munju hıfokoamarüpüri. Asu
ai sıhambo sesi sıhefe dıdıbafıferambo fondı ra
bırımafoarundı. ḥga ro mamı yanrı-anahı anımboahı.
Asu ai wambo hıfokoeñdirımbo mehomı, mehu.

⁴ ḥga asu God ai ahambo asükaiyu nüngure sımborı
hoafiyundoa? Ai hoafiyundıühı yahuya, 'Ro 7,000 nindou
wandambofimbı sahapurımındı anımboahı ai tıkai god Ber
ahambo yırı yimbu pusıfekoate-mayei,' mehu.

⁵ Rahurai-ane hapondanı amboanı nindou yimbu-mamı
God ai ahandı moanı hıpoambofe ranambo dıbonımayuwa
anıboadei.

⁶ God ai aheimbo moanı hıpoamboreandırıühı
dıbonımayundırı, ḥga ai nıne ratüpürümayei
ranımbohündə dıbonıyu-ndürımboypoani. ḥga nindou

ranai ranı ratüpuriyeianı God ai dıbonı-mbeyundürü-mbonana, asu ɳgırı moanı hipoambofe ra moanı hipoambofe hondü tüküfeyo.

⁷ Asu ranımbو-hündə sıhırtı nüngumambısefa? Ranımoatükünı ranahambo Israer ai hüti kokomarıhündı ra asu ai moai sahümündi. Nga nindou bıdífırı God ai dıbonımayundürü ranai yangırıyei ranı-moatükünı ra masahümündi, nga asu bıdífırı ranai hımbotühüfo papımareandürü Baibor yare hoafımayo nou.

⁸ Ai yare hoafıyowohü yahoya,
'God ai aheimbo ramareandüra moai ɳgusüfoambe hoanımo purıhümündi.

Asu ahei hımboarınambo ɳgırı hoeindıhindi
asu ahei hımboambenambo ɳgırı hımborındeı,
nja yare nıŋgo hombo hapondanambe tükefeyo,' *Io 29:4;*
Aisaia 29:10

meho.

⁹ Defit ai hoafıyuhü yahuya,
'Nindou aiana sesesi-ndeianı kinı tıfıŋambe ahanei nou mbıhaneia asahı.

Asu ahei hohoanımo moaruwai ranı-süngumbo nımoeifihi pımbeyeia asahı.

¹⁰ Ahei hımboarı amboanı dıkıreandürühımbı asu ai hoeifekoate-mbeyei-amboane.

Asu se aheimbo daboahamındı pupurüğurıhi hehi yahurai koadürümbo-koadürümbo rarıhi mbıñımböeia samboanahı,' *Buk Song 69:22-23*
mehu.

God ai Suda-yafe ndıfo masemündündürü

¹¹ Ranımbıoane asu ro haponda düdueheandi nda, Sapo Suda ai bübürimayei peyehü munjuna moaruwaimbo-reandürümboyo? Ai ra wanana! Nga sapo ai moaruwai hohoanımo-mayeiamboyu asu God ai Suda-yafe ndıfo ranaheimbo ɳgusüfoambe garıbi-mbırıhindür-amboane yahuhayamboyu ahei ndıfo ranaheimbo aboedambo-mareandürü.

¹² Suda ai moaruwai hohoanımo süŋgu-marıhündamboyu asu God ai nindou munjuambo ranaheimbo dıdıboado-mareandürü. Ai Godımbıo daboadanambo-marıhoramboyu asu God ai ahei ndıfo ranaheimbo mafarıhendürü. Ranımbıoane asu munjuambo Suda ai God sowana asükai gugurındahindanı anımbıo nindou munju ai aboedi hamındı hondü nımandeimboyel.

¹³ Suda-yafe ndıfo sıheimbo haponda ro hoafehandürü nda. Sıheimbohündə God ai wambo ahandı hoafı sahamındı harıhandeimbı kamafoareandırı. Ranımbıoanahı

asu ro ndanî ratüpuri nda ranahambo boriyahühi yifirayahî.

¹⁴ Rananimbo asu wandî nendî ranai God ahei ndifo afarîhendürî ra hoeindihindühimbo ranimbo ñgusüfoambe garibindihimboyei. Rananimbo asu ro bîdîfîrambo fandîheiranî asu ai Ape sowana ñgeianî aboedambo-ndearümbui.

¹⁵ God ai Sudambo daboadanambo-mareandürî asu ahei ndifo ranaheimbo ñgunindimbo-mareandürî. God ai Sudambo asükai asemündündürî ana, ra nüngumandîfea? Ai nindou yifühündî boteleyo nahurai-ane!

¹⁶ Bret mamî ranahandambo bîdîfîri kemündî Godimbo asayo ana, asu bret yîpoate muŋgu ra ahandî yaŋgîr-anendo. Asu nîmî aharî mamî ranahandî ahambo asegoro ana, asu düdüdü ranamboani ahandî yaŋgîr-anendo.

¹⁷ Orif nîmî hifîfehündî ranahandambo düdüdü bîdîfîri ai titaboari-hendühîyo asu nîmambeahîndî orif nîmî düdüdü ranai ranîfihi papimareandi. Suda-yafe ndifo seana nîmambeahîndî orif nîmî nahurai-anei. Ranane asu haponda se aboedi emündü momorîyeihî Sudaye-mayo yaŋgîri nîngombo hohoanîmo ra hoe nahurai asahümündi.

¹⁸ Ranimbo-hündambo-animbo asu Suda orif düdüdü nou titaboari-mefoehindi ranaheimbo se yîboarukondihindürimboyei. Nüngundahi borîmandeia? Seana moani düdüdü yaŋgîr-anei, ñga seana nîmî aharî ranahambo tûpûrîhindühî-yeipoanî. Ñga nîmî aharî ranane sîheimbo tüpareandürî.

¹⁹ Ñga seanimbo hoafîndeihîya, Yîni, ñga sapo düdüdü ranai titaboari-foarîndühîyo asu yîhoefîmbo ranî fondühimbo fondî hînîngîmareamun-ane, mbisei.

²⁰ Yîni, ranana anîhond-ane. Ai titaboari-mefoehindi ra Godimbo anîhondümbofekoate-wamboyei ramehindi, ñga asu seana ranîhü rarîhi anîmboei ra anîhondümbo-rîhi hehimbo-wamboyei ahei fondühî anîmboei. Ñga asu se ranahambo afîndî-afîndeihî sîheihoarîmbo borîndeimboyei, ñga awi yîhîmbondei.

²¹ Suda ai düdüdü hond-anei, ñga God ai aheimbo moai nîmîndühî hînîngîrearü, ñga titaboari-mafoareandi. Ñga se hîbadîhündi. Se düdüdü honduyeipoanî, ñga God ai sîheimbo amboani nîmîndühî ñgîri hînîngîndearü, ñga titaboari-boadeandürîmbui.

²² Godîndî hîpoambo hohoanîmo asu ñgînîndî hohoanîmo ra sîhîri dîboadondîhu fîfîrîndihumboane. Nindou ahandî hoaffî hîmborîyeisî, ñga hînîngîmarîhindi ranaheimbo ñgînîndî-ndarümbui. Ñga asu se Suda-yafe ndifo ahandî hîpoambofe hohoanîmo ranî-süŋgu ahei ana, asu ai sîheimbo hîpoambo-ndearümbui. Ñga se-amboani ahandî

hohoanimo ranisüngu hokoate-ayei ana, randihititaboari-boegimboyei.

²³ Suda ai anihondümbo-arihindi ana, God ai asükai aheimbo nimindihü papindearümbui. God ai yifirayu ana, asükai aheimbo koadürü nimindihü papinde hininjindeandürimbui.

²⁴ Suda-yafe ndifo se-amboani nimambeahindi orif düdüdü-aneisi, nga asu aboedi orif nimindihü ranifihipapirihimboanei, nga ranahandi hondüyopoani. Sudanei ai hififehündi orif nimindihü hond-ayei. Ranimboane asu aheimbo ana God ai düdüdü hondü titaboarmefoendi ra semündü asükaiyu koadürü nimindihü hondüfihipapareandürana, ai asükai aboedi hamindihü ranifihipeniboadeimboyei.

God ai nindou munjuambo hipoamboareandüri

²⁵ Wandaft mami, dibohihindi hoafitranimboanahise fifirimbirihinda sahehea. Se siheihoari randihihohoanimondeihii hoafindeihiya, ‘Roana fifirihu hohoanimo-yefeimb-aneft,’ mbiseimboyiei saheheamboanahi. Hoafitnda yahurai-ane, Israer bidifiri ana hoafithimborikoate-yeimb-anei. Ranit hohoanimo ranana ahei ngusüfoambe nimandündüri ngo-ŋgombo asu Suda-yafe ndifo nüngunümbiyei God ai dibonimayundüri ranai fondira simongoritndamindimboe.

²⁶ Ranit sünzungbo-animbo God ai Israer aheimbo aboedambo-ndearümbui. Buk Baibor ai yare hoafiyowohü yahoya,

‘Aboedambore-randeimbii ai Serusaremi-nipoedi kudu Sekopindihindi ahuiri Suda ranaheimbo randeandüranit, ahei Godimbo hohoanimo-koate hohoanimo hininjindihimboyei.

²⁷ Rananimbo ro ahei hohoanimo moaruwai ra gogorindihheheandühi
ranisimboananimbo ai-babidi hoafifemindisihefe ra randihhea-mboyahit, *Aisaia 59:20-21*

meho.

²⁸ Nga Suda ai aboedi hoafithimborikoate-mayeirananimboane asu God ai Suda-yafe ndifo siheimbo fehefembohündambo hohoanimomayu ranayo asu Suda ai ahandihürütimb-anei. Nga God ai Sudambo dibonimendüri ranimboane asu ai ahandihorombo hoafimareandih Suda-yafe amoambo ranahamumbo hohoanimoyuhü aheimbo ngusüfo pareandüri arandit.

²⁹ Nga asu nindou God ai aheimbo aboedi moatükunimasagadüri asu dibonimendüri ranaheimbo ngori hohoanimo ngorü-sünzungundeandit, nga wanti.

30 Horombo se Godindi hoafî hîmborîkoate-mayei, nga hapoana God ai sîheimbo hîpoamboareandûri, Suda ai Godindi hoafî hîmborîkoate-mayei ranimbo-hündambo.

31 Asu hapoana God ai sîheimbo hîpoambo-mareandûri ranimboane asu Suda ai Godindi hoafî hîmborîkoate-mayei. Ranî-moatükuni tükümefeyondûri ra God ai aheimbo hîpoambofe-ndürimbo-hündamboyo.

32 God ai nindou munjuambo aheimbo hîpoambofe-ndürimbo yahuhaya ranîyo asu nindou munjuambo ahei hîmborîkoate hohoanîmo ranîna bobohîramündûri hînîngîmarearü.

God adükar-ani mbiseiamboane

33 Godindi ngasündeandeimbî hohoanîmo ra adükari hamînd-ané!

Ahandî aboedî hohoanîmo asu fîfirîfe ra hoandari saf-ané!

Nindou dîdai ahandî hohoanîmoyuhü hoafayu ra fîfirînde hoafîmanda?

Asu dîdai Godindi nafî munjuambo ra fîfirîmandea?

Godindi hoafî hoafîyohü yahoya,

34 'Dîdi Adükarindi hohoanîmoambe amaro ra fîfirreamboayua?

Dîdi nindou ai ahambo ratüpürimbo rasüñguro rasüñguro-meyundoa?

35 Nindou düdi Godimbo nîni-moatükuniyo masagado,
asükai ai süngunambo ahambo hîhîrîfe segodimbo-
hündamboa?' *Aisaiā 40:13*

meho.

36 Munju-moatükuni ra God ai ahandîhoari nafîmarand-ané asu ahandî ngeinindinamboane anîngo asu ahand-ané. Munjuambo si Godimbo adükar-ani mbiseiamboane. Nga anîhond-ané.

12

Sîhefîfi ra Godimbo ndahundimboane

1 Wandaft mami, Godindî-mayo hîpoambofe hohoanîmo adükari ranimbo-hündamboane ro sîheimbo hoafehandûri nda. Sîhei fi yangirî niingoambe ra se moanî Godimbo ndahundo ahambo sesi asîhefeyo nou. Se ahandî yangirîndeian-anîmbo asu God ai ranimbo hîhîfî-hîhîfîndümbui. Se randihindüh-anîmbo wudipoapondîhi Godimbo hohoanîmondahundo.

2 Se hîft ndanîhündambo hohoanîmo süngundîhimboyei, nja sîhei hohoanîmoambe sîmborî hohoanîmo süngundîhindî. Rananîmbo God ai hohoanîmoayu ra se ndondîhi fîfîndîhi mbundîhü rasüñgundîhimboyei.

Nini-moatükuni ai aboedayo asu nîne ai yifirayu asu nîne ai aboedi ndorihoeimbî hamîndî hondayo ra se fîfîndîhimboyei.

God ai sîhefîmbo hohoanîmo moani masendi ranambo ratüpurîndefîmboane

³ Nga God ai wambo ahandî-mayo moani hîpoambofe hohoanîmo masendi ranîmbo munjuambo sîheimbo ro bîdîfîri hoafî hoafînda samboaanahî. Se sîheihoarî sîhei fi ranahambo yangîri afîndî hohoanîmo-ndeimboyei, nja wanî. Nga God ai sîheimbo anîhondümbofe hohoanîmo masagadûrî ranî sîmongoruhî safî sîhei fi ranahambo ndondîhi hohoanîmondei.

⁴ Sîhîri ana fi mamamî ranîfîhi afîndî moatükuni ngorüpooani ngorü-poani fi ra hîfoareamboane. Ranane asu ngorüpooani ngorü-poanîmbo fi ranai ahandî ngorü-poani ngorüpooanîmbo ratüpurî mbeñgorî.

⁵ Rahurai-mayowamboane asu sîhîri nindou afîndaneftî, nja asu Sisas Kraisîndî finambo ana sîhîri fi mamî rananefî. Ranîmboane asu sîhîri ana nindou ngorü-ngorü ra sîhîri mamî wandafî mamî yangîr-anefî fi mamî ranîfîhi.

⁶ God ai sîhefîmbo moani hîpoambo-reamunühîyu asu ai nindou mamamî sîhefîmbo ranî-poanîmbo ranî-poanîmbo fîfîrifîfe moani masemuni. Godîndî hoafî hoafîmbohunda nindoumbo ratüpurî ra segodoa asemündu ana, sa po anîhondümbofe hohoanîmo ai asemündu ranî-süngu anîmbo hoafendomboane.

⁷ Düdi ai farîhefembo ratüpurî ra asemündu ana, ai ndonde mbîfarî-hendamboane. Asu yamundiñfembo ratüpurî ra asemündu ana, ndonde yamundiñmbîreandamboane.

⁸ Nindou mamî ai ngsusüfoambe kîkîmofoefendürîmbo ratüpurî ra asemündu ana, asu ngsusüfoambe kîkîmo-mbîfoareandürämboane. Nindou düdi ai nîni-moatükuni napoyo masîhendî ra nindou bodîmondambo yîbobofo saimbo ratüpurî asemündu ana, ai afîndî saimbo nîmbonîndu. Nindou düdi bogorîmbofe nîngombo ratüpurî ra asemündu ana, ai ratüpurî ra tîñîrifî-mbiyuwamboane. Düdi ai hîpoambofe ratüpurî asemündu ana, ai moani hîhîfî-hîhîfînambo nindou ngorümbo mbîfarî-heiramboane.

Wandafî mamîmbo aboedi hohoanîmoyondo hohoanîmo

⁹ Nindou ngorümbo anîhondümbo ngsusüfo pandîhindî. Nîne-moatükuni moaruwai-ayo ranahambo yîboaruko-ndîhindî. Nîne-moatükuni aboedayo ranahambo kîkîhi-safîndîhumundi.

¹⁰ Se munjuambo s̄imbori hohoan̄imurindei se s̄ihei fik̄min̄indimbo hohoan̄imoaye i nou. Asu nindou amuri ranaheimbo wambo ŋgasündihi-ndireimbanei mb̄isei hohoan̄mondei.

¹¹ Afindi t̄injambombü ratüpuriimbo hohoan̄mondei, ŋga asu se yiboaruko-yiboaruko-ndeimboyei. Se ratüpurye i ra Adükariimbohünda ratüpuriindei.

¹² Se Adükariimbo anihondümbo-rihindereimbü wandaft mami ai napo mbon̄mbo-ndihümündian i se aheimbo s̄ihei-mayo ndahündürü. Asu ndifo nindou tükündahindan iwan i aheimbo amboani worin̄indihindürü.

¹⁴ Nindou s̄iheimbo moaruwaimbo-arihindürü ranaheimbo God ai aboedi-aboedi-mb̄ireandürämboane mb̄isei hehi d̄idibaf i-ndahindürü. Godimboya aheimbo d̄idiboadom̄b̄ireandürämboane mb̄isei, ŋga ŋgiri se Godimboya aheimbo moaruwaimbo-ndowandürü mb̄isei.

¹⁵ Nindou hihif i-hihifayei ran i-babid i hihif i-hihifimbeyeli-amboane, asu nindou aranayei ran i-babidimbo amboani aran i-mbeyeli-amboane.

¹⁶ S̄ihei wandaft mami ran i-babid i wud i-wudindahindi. Se ŋgiri aboedi nindou yangiri hohoan̄mondei wudindihindürü, ŋga se nindou moaruwai ran i-babid i nimboei. Asu se s̄ihei fimbo hohoan̄mondeih i ro f iheandeimb-anah i mb̄iseimboyei.

¹⁷ Nindou ŋgorü ai s̄iheimbo moaruwai-moaruwaimbon ihindüran i, asu se s̄imbori aheimbo moaruwaimbon ihindürimboyei, ŋga yowani. Ni ne hohoan̄mo nindou ai aboed-ane asei ana, se ran i yangir-animbo randihindi.

¹⁸ Se munjuambo nindou-babid i aboedi nimarimbohündambo naft kokondihündi.

¹⁹ Wand i wandaft, nindou ai s̄iheimbo moaruwaimbon ihindüran i asu se s̄iheihoar i ran i-moatükun i ranahambo s̄imbori hihirind ihi randihimboyei. Nga moani rand ihi hin iŋgindihindan i God ai aheimbo ŋgiñindimbi randürämboane. Bukambe yare hoaf i yowohü yahoya, ‘Nindou ŋgorümbo hihirife moaruwaimbofe ranana wand i ratüpur-ane.

Wand ihoar-animbo ro aheimbo s̄imbori
moaruwaimbo-ndihearümboyah i,
mehu Adükari ai.

²⁰ Nga asu, Bukambe yare hoaf i yowohü yahoya,
‘Nindou s̄ihambo hürütüran i-randeimbü ranai wembombonduan i, ahambo sesi dabado,
asu amindan iŋombo-nduan i, hoe dabado.

Io 32:35

Se ahambo randoworani ana, ai sīhambo ramareaninī ranimbō asu ai amoanīngi-ndümbui,’ *Sindaun 25:21-22*

meho.

²¹ Moaruwai hohoanimo ai ḥigiri sīhambo ḥigasündeaninī haya hīfīnambondeaninī. Nga se aboedi hohoanimo ranisūngundowandühī ratüpuriñafan-animbō asu se moaruwai hohoanimo ranahambo hīfīnambondowamboyafi.

13

Sīhīri gafman-i-yomondi hoareh-i-nedefomoane

¹ Nindou munjuambo gafman-i-yomondi hoareh-animbō nīngomboane. Nga moai gafman ai aimbo hoangiru tüküyafundi, nga Godindi hoafī sūngu ahandi warihünd-anemo. Munjuambo gafman ra God ai kafoare hinīngimareapur-anemo.

² Ranimbō-hündamboane nindou ai gafman-i-yomondi hoafī mbahirarīhehindi ra asu Godindi hoafī kameih-anē mbahirarīhehindi. Ranimbō wamboane asu ai tīnīrīfo ndahümündimboyei.

³ Gafman ai nindou aboedi hohoanimo ratüpuri rawarīhindi aheimbo refendürimboypoani, nga nindou düdi ai moaruwai hohoanimoayu ranahambo refembo-hündamboanemo anīngomo. Gafmanimbō yīhimbombo se moeimboyafi? Refe ana, se moanī aboedi ratüpuri ranī yangir-animbō sūngundowandanī asu ai sīhambo aboedanafī mbisīmo hoafīndimboemo.

⁴ Gafman aiana Godindi ratüpuriyomo-rundeimb-anemo se aboedi mbīnimbafa yahomo houmbo anīngomo. Nga asu se moaruwai ratüpuri randowandühī rananimbō se yīhimbondafi ranahambo. Nga aiana moai moanī ḥigīnindi moatükuni ra semündu. Aiana God kafoare hinīngimareandi wambo asu ai Godindi-mayo ḥigīnindi nindou moaruwai-mbofe hohoanimo ra semündümboani nindou ai moaruwai hohoanimoayei aheimbo moaruwaimbo-fendürimbohunda.

⁵ Ranimbō-hündambo-animbō asu se gafmanindī hoareh-i-nimboei. Asu ranī-moatükuni sūnguefeyo ra moaruwai-mbofe ranahambohunda yīhimbombo yangiriyopoani, nga gafman-i-yomondi hoareh-i nīngo ra aboedi hohoanimo sūngufe-anē.

⁶ Ranimbō-hündamboane asu se gafmanimbō takis pirīhi arīhündi. Gafman aiana Godindi ratüpuri ratüpuriyomondühī rananemo asu ai ranī ratüpuri ranī yangirī hīfandiru arundi.

⁷ Gafman nindou ranahamumbo nini-moatükunyo segodürimboayei ana, aheimbo moanî ranî-moatükunî ra dagadüri. Gafman ai ninini-moatükunî takisimboyo hoafîndimondanî, se ahamumbo ndehindi. Asu bogorî nindou ranahandi hoarehindeihî asu ahambo ahinindei. Asu nindou ndüri adükărümbe ranahambo ndüri adükărümbe-ani mbisei hohoanîmondei.

Simbori ñgusüfo pefembo hohoanîmo

⁸ Se nindou ñgorundi-mayo nini-moatükunî ndowandifî mbunda simborî saimbo-mayo ra hingindowanda gedühi nîngomboe, ñga yowanî. Se sapo simborî ñgusüfo pefe hohoanîmo ranî yançir-anîmbo süngrundihindi. Nindou düdi ai ñgorümbo ñgusüfo parareandî ana, ai muñguambo ahinümbi hohoanîmo menjoro ra sünzureandeimbî nindou-ani.

⁹ Mosesindî ahinümbi hohoanîmo ranai yare hoafîyowohü yahoya, ‘Nimorehî nindowenihî-yafe hohoanîmo moaruwaimbo-fepoani. Nindou hifokoe fepoani. Hümbuhünipoani. Nindou ñgorundi napo hohoanîfepoani,’ meho. Muñgu ranî ahinümbi hohoanîmo ranane asu amuri muñguambo enjoro ranane muñguambo mamambere haya nimindî hoafî ra yare hoafîyowohü yahoya, ‘Se nindou amurambo ñgusüfo pandowandi se sihafi fimbo ñgusüfo pararowandi nou,’ meho.

¹⁰ Nindou düdi ai nindou ñgorümbo ñgusüfo parariri ana, ai ñjirî ahambo moaruwaimbo-ndirî. Ranîmboane nindou ai ñgorümbo ñgusüfo parariri ana, asu ai ahinümbi hohoanîmo hondü muñguambo ra sünjurandüh-ani.

Sihiri moanî mbumundi hahabodefomboane

¹¹ Se fifirihimboanei haponda nîni siyo sihiri anîmboefî ranîmboane se ranî hohoanîmo süngrundihindi. Ndeara ranî si ra se mapoei-ane, ñga hapondan-ana se botindahindi. Horombo sihiri Godindî hoafî anîhondümbo-rihundeimbî nindou nimboefimbo God ai sihefimbo aboedreamuneimbî-mayu ranî si ra akîmîyo, ñga hapondanî ana ndeara akîmî safî tükufembo yançir-ane.

¹² Nimbi ai ndeara muñgumbo yançiriyowohü asu si ai ndeara akîmî simbo yahomboane. Nimbokoanîndî ratüpuri ra hinîngifemboane, ñga asu sirihündî yifiari napo ra ndahumînedefo-mboane.

¹³ Nindou sirihü aboedî anüngu nou sihiri nimboefomboane. Sihiri mamikari hohoanîmoyo wakife asu bia simindî hefe mamikari hohoanîmoyo wakifepoani. Nimorehî sisihimoyo wakife asu moaruwai hohoanîmoyo

wakifepoani. Watikoafî hoafîyo asu nindou ɔgorümbo ɔgusüfoambe moaruwaimbo-fepoani.

¹⁴ Nga se Sisas Kraisimbo yançir-animbo yifiari nîmînehoarimbo-ndihori siheifihi güdihori. Nga sihei horombodidî moaruwai hohoanimo ɔgusüfoambe amaro ranahambo sünghundihimboyei.

14

Wandafindandi hohoanimo ra sihiri yibobo-ndihumboyefi, nga wanî

¹ Nindou mami ai Godimbo anihondümboriranî asu ahandî anihondümbofe ra kehurindoanî ana, asu se ahambo Godindi nendî sihei mbusümo ndahorimindei ɔgei. Asu ai nîne hohoanimoayu ranahambo simbori wataporimbo-ndühimboyei.

² Nindou mami ai ahandî anihondümbofe hohoanimo ɔgînîndî sünghuareandî ana, ai munjuambo sesi ra sesühani, Nga asu nindou ɔgorü ai ahandî anihondümbofe ra kehur-rayo ana, ai ɔgîri safi aboedi dedu, Nga wandümo yançiri sesühani.

³ Nindou ai munjuambo sesi sesü-randeimbî ana, asu nindou moanî wandümo yançiri sesümbi-mayu ranahambo yowanî moaruwai hohoanimo-yondopoani. Asu nindou wandümo yançiri sesü-randeimbî ranai nindou munju-moatükuni sesümbi-mayu ranahamboya, aiana moaruwai hohoanimooyu-randeimb-ani yahopoani. God ai nindou ranahambo amboani serümündümboani mbohunda.

⁴ Nindou se dîdiyafî, asu se nindou ɔgorundi ratüpuriyu-randeimbî nindoumbo yiboboarîwora? Nindou sapo ahambo hifandarandi ai-animbo ahandî ratüpuri ra aboedimbayo wanimbayo mbüsü yibobondeambui. Nga asu ratüpuriyu-randeimbî ahandî ratüpuri aboedi ɔgomboe nimboe sapo Adükari ai ahambo ɔgînîrümündü nüngumbo wambo.

⁵ Nindou mami aiananîya mami si ranana ai adükari hamîndîyo haya amuri si aho ranahambo ɔgasündeamboane yahuhani. Nga asu nindou ɔgorü aiananîya munjuambo si aho ra simogod-ané yahuhani. Nindou mamami se siheihoarî ɔgusüfoambe hohoanîmondei hoendihindüh-animbo hohoanîmondei.

⁶ Nindou düdi ai mami si ra adükari si-ané yahuhi ana, ai Adükarinimbo yançiri hohoanimo-yundowohani. Asu nindou düdi ai munjuambo sesi sesü arandî ra ai Adükarinimbo hohoanîmoyuhani asesu. Ranî sesi ra Godimbo hififirûrî mburamboani asesu. Asu nindou düdi ai munjuambo sesi

wehayu ra Adükarimbo hohoanimo-yundowohani wehayu. Asu ai amboanî Godimbo sihiri moai sihefti hohoanimonambo yangiri nimboefi. Asu mamami sihiri moai siheftipoanimbo hohoanimonambo yangiri yifiyefi rhundi.

⁸ Sihiri yangiri animboefi ra Adükarimbo hohoanimo-yefuhanefti. Asu sihiri yifayefi ra Adükarimbo hohoanimo-yefuh yifayefi. Sihiri nimboefuhindowanî asu yifindefuhindowanî ra moanî sihiri Adükarindi yangiri hamind-anefi.

⁹ Ranahambo sungsuyo nindou yangiri animboei-anei asu yifimayei-anei ahei Adükarimbofe nijgombo-hündamboyu Sisas amboanî yifiyu mbura asu honguambeahindi yangiri botimefiyu.

¹⁰ Asu se, nimboe sihafit wandafindandi hohoanimo ranimbo yiboboariwora? Asu se, nimboe sihafit wandafindambo yiboaruko-arowora? Sihiri ranahambo fiftindihumboane, nja munjuambo sihiri Godindi himboahü nimboemboefi ai sihefimbo yibobofemunimbohunda.

¹¹ Bukambe hoafit ra yahoya, Adükari ai yahuya, 'Ro yangiri nimboambo dabareheandi nindou munjuambo ranai wambo yiruyimbu pusinduhindihümboyei

asu nindou munjuambo ahei yafambenambo weindahî hoafindahündürühi God Adükär-ani mbiseimboyei,'

Aisaia 45:23

mehu.

¹² Ranimbo-hündambo-animbo asu munjuambo sihiri sungsuna Godindi himboahü sihiri nîne ratupuri ratupurimayefi ranahambo hoafinda-hundimboefi.

¹³ Ranimbo-hündambo-animbo asu wandaftbabidi simbori yiboboferüpoani, nja rühisafit hininqifemboane. Nga sihiri ngorü hohoanimo sungsundihamboane. Sapo sihiri mami moatükuni refeyoani ana, wandaft ai büburündühi moaruwai hohoanimo sungsundiimbui ranî hohoanimo ana hininqifemboane.

¹⁴ Ro Adükari dibo-anahi, nja ranimboanahi ranimoatükuni ra ro fifirtheamboanahi. Moai ninisesi ai ahandihoori moaruwaiyo. Nindou ai ranimoatükuni ra moaruwai-ane ehu ana, moanî ai ahambo moaruwai-ane.

¹⁵ Ra ai yahurai-ane. Se nini-moatükunîyo sowasifanî ranimbo-hündâ sihafit wandaft ai hoeireanînûhi afindî hohoanimoayu ana, asu se ahambo moai hohoanimoayifi. Sisas nindou ranahambohunda yifimayuane, nja asu sihafit sesi hohoanimo ranambo se nindou ra moaruwaimbondoimboayifi.

¹⁶ Se mami moatükuni ranahambo aboed-ane asafî ana, se hîbadambo. Sîhafî hohoanîmonambo yañgîrîpo, ñga moaruwai-ane mbiseimboyei.

¹⁷ Sesî, sesî asu hoe sîmîndî hohoanîmo ranana God ñgiñîndî hifandarandi ranahandî nîmîndiyopoani, ñga wanî. Ñga God ñgiñîndî hifandarandi ranî nîmîndî hohoanîmo-ane nda. Mbumundi hohoanîmo, ñgusüfo afurîfimbî hohoanîmo, asu Yifiafî Aboedîndî hîhîfi-hîhîfi hohoanîmo ra.

¹⁸ Nindou ai Sisas Kraisîndî ratüpürîmbo yañgîrî ranî hohoanîmo sün̄gu anǖngu ana, God ai ahambo hîhîfi-hîhîfiñdundowani asu nindou amuri ai-amboanîya ai nindou aboed-ani mbisahündomboyei.

¹⁹ Ranîmbo-hündambo-anîmbo asu munjuambo ai sîhefîmbo mamambefemuni hohoanîmo asu wandafti mamîyei hohoanîmo ñgiñemîndündürî ranî yañgîrî sün̄guni-ndîhumboane.

²⁰ Se sesî ranahambo yañgîrî hohoanîmondeihî asu God ai nîne-moatükuni ramareandi ranahambo moaruwaimbôndîhimboyei. Muñgu sesî moatükuni ranana aboed-ane. Ñga asu se nîne sesî sowasîfanî nindou ñgorü ai ranahambo ahandî fimbo moaruwai-ane yahu mbura asesu ana, ai moaruwai hohoanîmoyuhani asu rananîmbo se-amboani moaruwai hohoanîmo-yafühanafi.

²¹ Asu se nînîhondî sowasîfti, bia sîmîndîfti, asu amuri moatükuni aho ra rarowandanî ranîmbo sîhafî wandafti ranai hohoanîmo moaruwai hohoanîmonduanî ana, asu se ranî-moatükuni ra hînîngîndowandi. Ranane aboedayo.

²² Se nîne hohoanîmo anîhondümbo-arowandi rananîmbo God-dîbo se yañgîrî hohoanîmondafî kîkîhîndowandi. Nindou ai moanî ahandîhoarî mami moatükunîmbo aboed-ane yahu hohoanîmoayu ana, ra aboed-ane. Asu ranî hohoanîmo ranai ahandî fi ranahambo papi-hoafîkoatendoani ana, asu ai hîhîfi-hîhîfîmbiyu-wamboane!

²³ Ñga asu nindou ranai yimbu hohoanîmo sün̄gu sesî ra asesu ana, ai ra ahambo moaruwai-ane sapo ai nîne sesî ranahambo moaruwai-ane yahu yahaya asesu ranîmbo-hûnda. Nindou ai hohoanîmo mami ranahambo aboed-ane yaho anîhondü-mbofekoateyu randühi yare arandî ana, asu ai moaruwai hohoanîmo-yumboani.

15

Kraisîndî hohoanîmo yañgîrî sîhîrî sün̄gundîhumboane

¹ Nindou sîhîrî dîdiyefî anîhondümbofe hohoanîmo ñgiñîndî sahumündefeimbî sîhîrî nindou düdi ai anîhondümbofe kehuri arandî ranahambo farîhefimboane

ŋgiñindî nîngombohûnda. Nga sîhefî fimbo yangîri hohoanîmopoani.

² Sîhîri mamamî nindou sîhefî wandafî ranaheimbo aboedi nîngombohûnda dîdiboado-ndîhundûranî ai hîhîfî-hîhîfîndeimboyei. Rananîmbo asu ai ŋgiñindî nîmboeimbo anîhondümbo-ndîhimboyei.

³ Nga Sisas Krais ana ai moai ahandî fîmbo yangîri hohoanîmoyu. Nga asu ai ramefiyu ra, Bukambe hoafîmaya nou, ‘Ape, nindou sîhambo moaruwaimbo-marîhinînî hoafî ra sîni wambo gabudî-mafoareandîrî,’ mehu.

⁴ Munjuambo hoafî horombo Bukambe sürü papîmarandî ra sîhefîmbo yamundi-fe-munîmbohûndamboyo sürü papîmarandî. Ranî hoafî ra sîhefîmbo ŋgusüfoambe ŋgiñiramîndîmuni asu afurîhemuna anîhondümbohdîhu hîmbondefuhî nîmboemboyeftî. Rananîmboane asu sîhîri anîhondümbo-ndîhundûhi nîmboemboyeftî.

⁵ God ai ŋgusüfoambe ŋgiñemîndîmbo asu afurîfe nîngombo hohoanîmo ra sai arandî ai sîheimbo mbîfarîhendür-amoane rananîmbo asu se Sisas Kriasîmbo süngurihi arîhündî, sîhei mbusümo mamî hohoanîmo yangîri süngundîhimboyei.

⁶ Rananîmbo asu se hohoanîmo, yafambe mamambendîhi mbundîhü, sîheftî Adükari Sisas Kraisîndî God asu afîndî ranahandambo adükâr-ani mbîsefîmboane.

Krais ai Suda asu Suda-yafe ndîfo ranaheimbo mafarîheirü

⁷ Nindou ai Godîmbo aboed-ani hoafîmbohûndambo se sîheihoarî ndahümündihündürî sapo Krais ai sîheimbo masemîndündürî nou.

⁸ Nga ro sîheimbo hoafehandûri, Sisas ai Suda-yafe ratüpuriyu-randeimbî nindoumbofi manüngu. Rananîmbo asu God ai ahei amoao mamîmbo horombo hoafîre masîhendî ra anîhondümbo ramareandî ra nafuimbohûnda Sisas tükümeiyu.

⁹ Rananîmbo asu Suda-yafe ndîfo ai-amboanî Godîndî hîpoambofe hohoanîmo ranînambo ahambo adükâr-ani mbîseiya yahuhayamboyu ramefiyu. Sapo Bukambe yare hoafîyowohü yahoya,

‘Rananîmbo Suda-yafe ndîfo ranahei hîmboahü ndûri adükârumb-ani mbîsa hoafîndamboyahî.

Asu sîhafî ndûri herüna kakîsaondî-hanînîmboyahî,’ 2

Samueî 22:50

meho süngu.

¹⁰ Asükaiyo Bukambe yare hoafîyowohü yahoya,

‘Suda-yafe ndîfo se-amboanî Godîndî nendî ranîbabidî hîhîfî-hîhîfîndeî,’ *Io 32:43*

meho.

¹¹ Asükai hoafiyowohü yahoya,

'Suda-yafe ndifo muñgu se Adükärümbo ndüri adükärümbo-
gni mbisei.

Asu munguambo nimorehi nindowenihi se ahandi
ndüri herüna kakisaondihori,’ *Buk Song 117:1*

meho.

¹² Asükai Aisaia ai hoafiyuhü yahuya,

‘Sesindi ahuri ai tükündüfimbui.

Nindou ranai-animbó Suda-yafe ndífo ranahei bogorimbondífi nünqumbui.

Rananimbo nindou ranai ahumbo anihondümbo-ndihorühi
hıbadıhorühi nimboeimboyei,' Aisaia 11:10

mehu.

¹³ God ai anihondümbofe himboyondombo hohoanimo
ra nimindühani. Se ahambo anihondümbo-rihor
arihündi ranimbo-animbo asu ai siheimbo ahandi
mayo hihifi-hihift asu ngusüfo afurife kife hohoanimo
ra afındi safi mbisagadür-amboane. Rananimbo Yifiaft
Aboedindi nginindinambo sihei Godimbo anihondümbo-
fifi himboyondombo hohoanimo ranai adükari hamind
ngomboe.

Por ai Suda-yafe ndifo-yafe ratüpuriyu-randeimb-aní

¹⁴ Wandafi mami, ro ḥngusüfoambe anihondümbo-riheamboanah se aboedi hohoanimo hohoanimoyei arihundi ranimbo. Se munjuambo mamami fífirife ra aboedi fífirihimbo wambo asu se s̄heihoar simbori yamundi firindei.

15-16 Ro s̄hei hohoanimo asükainda botindihearü sahe-
hemboanahı asu yihimbokoate bıdıfırı hoafı s̄heimbo
sürü papımarıhandı. Nımboe sapo God ai wambo ranı-
poanımbo ıgınındı masendı ranına Sisas Kraisındı ratüpuri
Suda-yafe ndıfo aheimbo farıhefe-ndürımbohündə. Roana
Godımbo sesi s̄ihai-randeimbı nahurai ahandı-mayo aboedi
hoafı ra Suda asu ahei ndıfo ranaheimbo hoafıyahandırı
arıhandı. Ro ranaheimbo God sowana ndahamındı-handırı
ıgahani asu Yifiafı Aboedı ranai randeira asu ai Godındı
yangırı tükümbeyahında samboanahı. Rananımbo asu
ro Godındı warıhündı-hearümboyahı sapo ahambohündə
nıñıhondı hıfokoaru s̄ıhoemonda hıhıfesiyu nou.

¹⁷ Ranı ratüpuri ra Sisas Kraisi-dıbo ratüpuryahı ana, asu ro Godındı ratüpuryahı ranımbohunda hıhıfı-hıhıfındamboyahı.

hoafî, ratüpuri ranahandamboyu farîhendîri haya ratüpuri mayahi. Ranîyu asu Yifiafî Aboedîndî ñginindinambo ai wambo mafarîhendîra hepünüfeimbî moatükuni asu Godîndî ñginindî nafuimbo moatükuni ra ramarîheandi. Ranîmboyahî ro Serusarem ñgoafîhü peya hehea Kraisîndî aboedî hoafî munjuaambo ra wataporîmbo-rihî hambo asu Iririkum hîfîhü tükümeheandi.

²⁰ Ranî ratüpuri ra nindou bîdîfîri ai Sisasîndî ndûri hîmborîkoate-yeimbî ranaheimboanahî ro ho aboedî hoafî bokarîhefembo hohoanîmoayahî. Roana worî moani ñgorü nindoundî kambohoanîwamî worîmbombo-yahîpoanî hohoanîmoayahî, nga wanî.

²¹ Nga Bukambe yare hoafîyowohü yahoya, 'Nindou dîdîyei ai Krais ahambo hoafîyondürî-koate-memondürî ai-anîmbo hoeindîhorî-mboyei.

Nindou dîdîyei ai ahandî hoafî hîmborîkoate-yeimbî ai anîmbo ahambo fîfirîndîhorîmboyei,' Aisaia 52:15 meho ranîmboanahî refembo hohoanîmoayahî.

Por ai Spen hîfîna hombo hohoanîmomayu

²² Ranîmbo-hündamboanahî asu ro sîheimbo sowana afîndîmbo tüküfembo kîkarîheheandi.

²³ Nga asu ndani hîfîni ro ratüpuriimbo ratüpuri moai nînjo. Afîndî hîmbanî maho ra ro sîheimbo sîfo hoeifendürîmbo sahehea hohoanîmomayahî.

²⁴ Nga hapondanî ana awi refembo hîmboayo. Ro Spen hîfîna gagühühi asu nafîna sîheimbo sîni hoeifendürî hefe homboanahî hohoanîmoayahî. Rananîmbo awi ro dîdi asu ranîhü se-babîdî akîdou nîmandî hîhîfi-hîhîfînda sahehea. Sîheimbo hoeindîthe hînîngîndîhearü heheambo-anîmbo, asu se wambo Spenînambo hombo ranafî fandîhehindîra ñgamboane.

²⁵ Nga awi haponda hamîndî ana Serusaremînambo Godîndî nindou ra farîhefe-ndürîmbo hahühânahî.

²⁶ Godîndî nendi bîdîfîri Serusaremî-yafe mbüsumo amarei ranai napokoate-mayeiamboyei Masedonia asu Akaiyahündî Godîndî hoafî süngurîhindeimbî ai kakî gugurîfe mburümbo farîhefe-ndürîmbohündambo hoafî fîrîhümündi masîhehindî.

²⁷ Ai ahei hohoanîmonambo yançîri moani kakî ra gugurîhi masîhehindî. Suda ai ahei ndîfo nindou ranaheimbo Godîndî aboedî hohoanîmo ranînamboyu farîhehindürîhi dîdîboado-marîhindürî. Ranîmboane asu Suda-yafe ndîfo ranamboanî Sudambo ahei fi nînjo hohoanîmo ranîmbo sîmborî mbîfarîhehi-ndürîamboane.

²⁸ Ranî-moatükuni ra ro munjundîhe mbundühambo-anambo samboanahî. Ro kakî Suda Serusaremîhündî

ranahei warambe hîningindîhe heheambo-anîmbo, asu ro Spenîna ñgahühi naftna rühi dîdi sîheimbo hoeindi-hearümboyahi.

²⁹ Sîheimbo sowana asînîhi ana, ro fîfirîheamboanahî Kraisîndî-mayo dîdiboadofe hohoanîmo ranî sîmonjorûhi dîdimboyahi.

³⁰ Wandafî mami, Adükari Sisas Kraisîndî sünju asu Yifiafî ai ñgusüfo pefe sai-randeimb-ane ranî-sünju ro sîhei ñgusüfoambe botîrîheandühî sîheimbo hoafehandûri nda: Se wambo fandîhehindîri hehimbo Godîmbo dîdibafîfembo ra tînjîrifî-ndefomboane ai wambo farîhefendîrimbohunda.

³¹ Nindou Sudiahündî Godîndî hoafî süngefekoate amarei ra wambo-yîndîrimbo maseimbo se wambohunda Godîmbo dîdibafî-ndahindanî anîmbo asu ai wambo ahei warambeahîndî aboedambo-mbireandîramboane. Asu se dîdibafî-ndahindan-anîmbo ai wambo fandîhendîra Godîndî nendi Serusarem ñgoafîhü amarei ranai wandî-mayo fehefe ratüpuri ra ndorîhi mbisahümündi-amboane.

³² Ranîmboane asu God ai yare hohoanîmoayu ana, ro sîheimbo sowana hîhîfî-hîhîfîmbî dûgûhûhîmbo sebabîdîmbo fi handîhe nîmandîmboyahi.

³³ Sapo God, afurîfimbî hohoanîmo nîmîndûhayu ranai munjuambo se babîdî mbînüngeuwamboane. Nga anîhondane.

16

Nîmorehi nindowenihî afîndî aheimbo Por ai hîhîfîmarandûri

¹ Se sîhefî rehî Fibimbo fihîndûhümündi samboanahî hoafayahî. Sapo ai Senkria ñgoafîhündî anîhondümbo-rihindeimbî farîhendûri-randeimbî-mayo ranahambo.

² Se Adükarındî sünju Fibimbo fihîndûhümündi sebabîdîmbo sîhei mbusümo mbînîngó-wamboane. Ranî hohoanîmo ranane aboedayo, nga Godîndî nindou sîhîri ranî hohoanîmo rananîmbo süngeundîhumboane. Asu nînîmboyo ai mbonîmbo-ndamîndowanî ra se ahambô fandîhehindi. Nîmboe ai nindou afîndî ranaheimbo farîhendûri marandî asu wambo amboanî mafarîhendîri.

³ Sisas Kraisîndî ratüpuri ro mami ratüpuriyefî-rihundeimbî Prisira, asu Akwirambo wandî-mayo hîhîfî hoafî nda hoafîndahüpîri.

⁴ Nindou yimbu ai yîfîmbo moai yîhîmboyafe wambo farîhefe-ndîrimbohunda. Ranane asu ro yangîriyahîpoani ahafembo hîhîfarîhapîri, nga wantî. Suda-yafe ndîfo Godîndî hoafî süngeundîhindeimbî munju ranamboanî ahafembo hîhîfîri-hüpîrûhanei.

⁵ Asu wandi hihif hoaf nda nindou ahafe worambe fandih arihundi aheimbo hoafndahunduri. Wandı wandafı hondı Epainetusimbo amboanı wandi-mayo hihif hoaf nda hoafndahundo. Nindou ra ai boateiyu Esia hifhundi Godindi hoaf masemündu.

⁶ Maria nimorehi sapo siheimbohunda ratupuri tñirifomayo ho ranahambo amboanı se wandi hihif hoaf nda hoafndahundo.

⁷ Wandı hihif hoaf nda nindou yimbu Andronikus asu Suniasimbo hoafndahupiri. Nindou yimbu aiana wandi srambeahindi-anafani, nga aiyafanı ro mami munju karabusambe manimboefi. Nindou aiana Godindi hoaf sowandumo homo-rundeimbı ahamundi mbusumo ndurimb-anafani. Ai boateiyafanı wambo ngasündirineandırı hena asu ai Kraisimbo süngunimarınırı.

⁸ Ambriatus ai wandi wandafı hond-ani Adükarındı ho-hoanimo ranı-sünju ahambo wandi-mayo hihif hoaf nda hoafndahundo.

⁹ Urbanus ana Kraisindi ratupuri ra mami sihiri-babidimbo ratupuriyu-randeimb-ani. Asu wandi-mayo hihif hoaf nda ahambo hoafndahundo. Asu Stakisimbo wandi-mayo hihif hoaf nda hoafndahundo nimboe ai wandi wandafı hond-ani.

¹⁰ Aperes ahanti Kraisimbo süngufe hohoanimo ra rarihi hoeirihinda mayowa nginind-ane masei, nga ahambo wandi hihif hoaf nda hoafndahundo. Asu Aristoburusindi worambe nindou Adükari-babidi amarei ranaheimbo wandi-mayo hihif hoaf nda hoafndahunduri.

¹¹ Herodion, wandi srambeahindi nindou, ahambo wandi hihif hoaf nda hoafndahundo. Asu Narsisusindi worambe nindou Adükari-babidi amarei ranaheimbo wandi-mayo hihif hoaf nda hoafndahunduri.

¹² Adükarındı ratupuri tñirifoyafe-rinandeimbı Trifina asu Trifosa ahafembo wandi-mayo hihif hoaf nda hoafndahupiri. Persis wandi wandafı hond-ane asu ai-amboanı Adükarındı ratupuri tñjamboyo-randeimb-ane ahambo wandi-mayo hihif hoaf nda hoafndahundo.

¹³ Rufus ana nindou aboedi hamind-ani Adükirimbo süngufimbo. Asu ahanti hondı ai wambo amboanı ahanti nimori hondümboreandırı haya didiboadomareandırı. Nga ahafembo wandi-mayo hihif hoaf nda hoafndahupiri.

¹⁴ Asinkritus, Fregon, Hermes, Patrobas, asu Hermasanemo asu wandafı mami ai-babid anımboei ranaheimbo wandi-mayo hihif hoaf nda hoafndahunduri.

¹⁵ Firorogus Suria-anafe, Nereus, asu ahanti reh-ane, Orimbas asu Godindi nendi ai-babid anımboei ranaheimbo

wandî-mayo hîhîfi hoafî nda hoafîndahündürî.

¹⁶ Godîndî nendi-yafe hohoanîmona wandaft mami ranaheimbo sîmborî wakîkîhi-ndürimboane. Muñgu ai sîheimbo hîhîfarîhündürî.

Kraisîndî nendîmbo yikürübîru-rundeimbî

¹⁷ Wandaft mami, sîheimbo ro hoafehandüri nindou yikürübîru asu sîhei anîhondümbofe hohoanîmo moaruwai-mboru arundi ranahamumbo se hîbadîhümbo. Asu anîhondümbo hoafî se masahümündi ranahamumbo gogonîmbofoaru-rundeimb-anemo se ahamumbo sowahi ñgeimboyei, ñga bündahindi.

¹⁸ Yahurai nindou ana sîheft Adükari Sisas Krais ranahandi ratüpuri ra rarundühi-yomopoani, ñga moani ahamundi fimbo hîhîft-hîhîft hohoanîmo ranî yançirané ratüpuriyomo arundi. Ahamundi aboedi asu aparümbî hoafî ranambo asu nindou ai fîfirîfekoate-mayei ranaheimbo tîkai hoafîmemo.

¹⁹ Se Godîndî hoafî süngharîhündi ranîmbo hoafî ra mahoma nindou ai hîmboiyiei parîhimboanei. Ranîmboanahî ro sîheimbo hîhîfi-hîhîfayahî. Ñga roana sîheimbo se aboedi hohoanîmo ra fîfirîndihindi samboanahî, ñga moaruwai hohoanîmo se fîfirîndihimboyei, ñga yowanî, saheheamboanahî hoafayahî.

²⁰ God ana ñgusüfoambe afurîfe kifeimbî hohoanîmo ra nîmîndühani asu ñgîri amîtata Satanîmbo yirüna pûhindu sîhei yiri hoarehi hifinambondiri. Sîheft Adükârîndî-mayo hîpoambofe hohoanîmo ra se-babidi mbîmarîndüramboane.

Nindou bidifiri ai Romohündambo hîhîfi hoafî koamarîhehindi

²¹ Ro mami ratüpuriye-rîhoandeimbî Timoti ai sîheimbo hîhîfarandüri. Asu Rusius, Seson, Sosipater mami amboani wandî sîrambeahînd-anemo ai sîheimbo hîhîfi hoafî hoafemondüri.

²² Ro Tertius-anahî. Ro Porîndî yafambehündi hoafî nda sahamîndî heheamboanahî sürü papîmarîhandî. Adükârîndî ndürinambo ro sîheimbo hîhîfi hoafî nda hoafayahîndüri.

²³⁻²⁴ Gaius ai sîheimbo hîhîfi hoafî hoafeyundüri. Ro ahanti worambe-ane anîmboahi. Asu nindou bidifiri Godîndî hoafî süngharîhindeimbî ahanti worambe amboani mare rarihi arîhündi. Erastus ai gafmani-yomondî kakî hifandî-randeimb-ani ndanî ñgoafîhü asu sîheft wandaft Kwartus-ani ai sîheimbo hîhîfi hoafî nda hoafefani.

Sîhîri Godîmbo aboed-ani mbîsefimboane

²⁵ Asu ro Sisas Kraisimbo aboedî hoafî hoafîya arîhandî ranînambo sîheimbo God ai ñgînînda-mündürîmbui. Dîbo hoafî nda horombo ana dîbo meñgoroyo, ñga asu hapon-danîyo God ai ra semündü weindahîmareandi.

²⁶ God koadürümbo-koadürümbo nüngumbü ai hoafîmayuwa asu ahandî hoafîyomo-rundeimbî hoafî sürü papîru masîhoemo ranînambo dîbo hoafî ra weindahî tükümeffeyo asu nindou ai ranahambo fifirîmarîhindî. Muñguambo sîrîhündî ai hoafî ra anîhondümbo-rîhindühî süngumbîrîhindî yahuhayamboyu God ai ramareandi.

²⁷ God mami ai fifireandeimbî hond-ani asu Sisasîndî süngu muñguambo si ahambo aboed-ani mbîsefîmboane. Ngâ anîhond-ane.

1 Korin Pas mam̄i Por ai Korin-hündambo sürü pap̄imarandi

¹ Ro Por-anah̄i God aiyu wambo Sisas Kraisind̄i hoaf̄ semind̄i horambohündə kafoare h̄in̄inḡi-mareand̄ir̄i.

² Wand̄i wandaf̄i Sostenes-d̄ibo n̄imaremboanehi Kraisind̄i nend̄i Korin ŋgoaf̄ihü amarei s̄heimbo pas nda sürü papar̄ihand̄i. God ai s̄heimbo Krais-d̄ibo n̄ingombohündə wand̄i yanğır-anei yahu h̄in̄inḡi-mareand̄ür̄i. Ran̄iyu asu ai nindou muŋguambo s̄ihef̄ Adükari Sisas Kraisimbo d̄id̄ibaft̄yei ar̄ihünd̄i ranaheimbo ai-babid̄imbo n̄ingombohündə kafoare h̄in̄inḡi-mareand̄ür̄i. Adükari ranai ana ahei asu s̄ihef̄ muŋguamboani.

³ Ape God asu s̄ihef̄ Adükari Sisas Krais ai s̄heimbo moani h̄ipoambo-ndineand̄ür̄ih̄i asu ŋgusüfoambe afurifembü ho-hoan̄imo mbisab̄ina-ndür̄amboane.

Por ai Godimbo h̄ihifarür̄i

⁴ Sisas Kraisnd̄i sūnguyu s̄heimbo God ai moani h̄ipoambo-mareand̄ür̄i ran̄imbo-hündambo-an̄imbo asu ahambo s̄heimbohündə muŋguambo si h̄ihifirihün̄i ar̄ihand̄i.

⁵⁻⁶ Kraisind̄i hoaf̄ ro s̄heimbo hoaf̄imehund̄ür̄ ranana s̄hei ŋgusüfoambe ŋgin̄ind̄i n̄imarind̄ür̄imboane. Se Krais-babid̄i an̄boadei ran̄i-sūngu God ai ahanti hoaf̄ hoaf̄yorambo asu ahambo f̄ifrifembü moatükun̄ ra s̄heimbo masagad̄ür̄i.

⁷ Ran̄imboanei asu se s̄ihef̄ Adükari Sisas Krais ai weindah̄i tüküfemboayu ranahambo h̄imboyeh̄i asu se ana moai Yifiaf̄i Aboed̄indi-mayo moatükun̄ ra mbon̄imborihümündi, ŋga wan̄i.

⁸ Asu ai s̄heimbo ŋgin̄ind̄i kikih̄i-ndamündündür̄i nüŋgu ŋgumbo b̄idifiran̄i si asu ai kosimbo tüküfiyuambe ŋgir̄i se hütiyei mbüsü.

⁹ Asu ai n̄ini-moatükun̄ hoafayu ai randeambui. Ahanti n̄imori Sisas Krais s̄ihef̄ Adükari-babid̄i wud̄imbeyeia yahuhayamboyu ai s̄heimbo mborai mehund̄ür̄i.

Kraisind̄i nend̄i ai yikürübümehind̄i

¹⁰ Wandaf̄i mam̄i, s̄ihef̄ Adükari Sisas Kraisind̄i sūngu s̄heimbo hüt̄i hoafayahand̄ür̄i. Muŋguambo se mam̄i ho-hoan̄imo ran̄i yanğır-an̄imbo hohoan̄imondei. ŋga asu se yikürübünd̄ei wakind̄ihimboyei. Se moani mam̄i ho-hoan̄imo sūngu-an̄imbo moani mam̄imbondahi n̄imboei.

¹¹ Wandafti mami, nindou b̄idifiri Kroendi worambeahindi ai hoafimehündürü sihei mbusümo s̄imbori hoafihohoanimo engoro ranahambo.

¹² Awi ro ndarihe hoafayah: Nindou mamami se ranipoanimbō rani-poanimbō hoafiyo hoafimaye. Ngorü ai hoafiyohü yahoya, "Roana Porindi süngueheandt," ngorü ai, "Roana Aporosindi süngueheandt," ngorü ai, "Roana Pitandi süngueheandt," asu ngorü ai, "Roana Kraisindi süngueheandt," rani hoafit hoafimaye.

¹³ Asu Sisas Krais ai yikürübū-reandeimb̄yu? Asu Porai siheimbo-hündambo n̄imi keimb̄ karihendeimb̄fihi yifiyuwai? Porindi süngurihori-rühundeimb̄imboyahi hundürüyei-ai?

¹⁴ Ro moai siheimbo ana dabo hundurihandüri, n̄ga Krispus asu Gaius ahafanimbō yangirihapir̄i hunduri-mar̄hapir̄i. Ranimbō-hündamboanah̄i ro Godimbo hififarihün̄i.

¹⁵ Ranimbō-hündambo-animbō nindou mami ai n̄gir̄i wandi ndürinambo h̄imon̄i hundurimaye mbüsü haya hoafindu, n̄ga wan̄i.

¹⁶ Awi ȳnti, ro Stefanosiyu asu ahandi fikimintindi aheimbo amboan̄i hunduri-mar̄handüri, n̄ga nindou amurambo hunduri-yondürimbo ana, moai hohoanimoyah̄i.

¹⁷ Sisas Krais ai wambo moai nindou hunduri-yondürimbo koarihendiri, n̄ga aboedi hoafit ra bokarihefembo-hündamboyo koamarihendiri. N̄ga roana, f̄firundeimb̄i nindou t̄kai hoafiyomo arundi nahurai rani hoafit moai hoafiyaya r̄ihandt̄. Ranimbē-mbonana asu Sisas Krais n̄imi keimb̄ karihendeimb̄fihi yifimayu ranai n̄ginindimbeyupoani.

Krais ana Godindi n̄ginind-anī

¹⁸ Sisas Krais n̄imi keimb̄ karihendeimb̄fihi yifimayu hoafit ranana nindou moaruwaimbo-femboayei ranaheimbo hifinindi hohoanimo-anendüri, n̄ga asu nindou God ai aboedambo-reamuneimb̄i sihefimbo ana rani hoafit ra Godindi n̄ginind-anemuni.

¹⁹ Bukambe yare hoafiyowohü yahoya, "Hifinindi ndorih̄i hohoanimoyeimb̄i-yei ndofe hohoanimo ranana moaruwaimbo-ndiheandühi asu nindou hifinindi aboedi hohoanimo-yomondeimb̄i-yafe hohoanimo ra gigiranambo-ndiheamboyah̄i," meho.

²⁰ Refe-anasi asu nahi ndoru hohoanimoyomo-rundeimb̄i maniŋgomoa? Asu ahinumb̄i f̄firundeimb̄i nindou amboan̄i nahiyomo aniŋgomoa? Asu nahiyomo hifit ndanihündambo s̄imbori hoafit nafiru-rundeimb̄i aniŋgomoa? Nindou hifit ndanihü animb̄oei ranahei ndofe

hohoanimo ranahambo God ai hihindi hohoanimo-ane yahu nafuimayu!

²¹ Godindi ndofe hohoanimo sungsuyo hifi ndanihundambo nindou ndorih i fiftihindeimb i ai ahei hohoanimonambo yangiri ngiri Godimbo fiftirindihori. Hoafi ro hoafiyefi arihundi ra nindou ranahambo hihindi hohoanimo-ane asei, nga God ai yifiriyu haya nindou Kraisimbo anihondumb o-arihori ranaheimbo aboedambo ndiheanduri-mboyah i, mehu.

²² Hoafi ranahambo anihond-ane yahombohunda Suda ai hepuni feimb i moatukun i ranimboanemo hoeindihu ehomo, nga asu Grik ai fiftirife hohoanimo ranimboanemo yifrayomo.

²³ Nga sihefimbo ana Sisas Krais nim keimb i karihendeimb i fihi yifimayu ranahamboane ro bokar ihehu arihundi. Ran i hoafi ranane Suda-yomondi hohoanimo ranahambo mami karapuri arandi. Asu Grik ana ndani hoafi ndanahamboya ran i-moatukun i ana hihindi hohoanimo-ane yahomo houmbo hohoanimo-yomonduhanemo.

²⁴ Nga asu sihir-anefi, Sudahund-anei asu Grikihund-anei munjuambo sihefimbo God ai mborai mehumuni ra himboriyeifemb i sihefimbo ana Krais ai Godind i nginindi moatukun iyu haya, asu ahandi ndofe hohoanimo-ani.

²⁵ God ai hihindi hohoanimombayu-mbonana, ahandi hohoanimo ra nindou-yei ndofe hohoanimo ngasunde. Asu God ai kehuri mbeyu-mbonana, ahandi kehuri ra nindou-yei nginindi ngasunde.

²⁶ Wandafi mami, se ndand ihi hohoanimondei sapo horombo siheimbo God ai hoafimayundura ahandi nindou tukumehindi ranimbo. Sihei mbusumo nindou afindi ai hifinindi hohoanimo fiftihindeimb i-yeipoani. Nindou afindi ai nginindi-yeipoani. Nindou afindi ai adukari ndurimbi-yeipoani.

²⁷ Nga asu hifi ndanihundambo nindou ai hohoanimo yeih i hihindi hohoanimo yeimb-anei masei ranaheimbo God ai moani hohoanimo yu haya masemündünduri ndorih i hohoanimo yei-rihundeimb i nindou aheimbo amoan i ngambo-fenduri mbo-hunda. Asu hifi ndanihundambo nindou ai ra nginindi koate-yeimb-ane masei ranaheimbo God ai hohoanimo yu haya masemündünduri nindou nginindi hifandi-rihundeimb i aheimbo amoan i ngambo-fenduri mbohunda.

²⁸ Ran iyu asu ai hifi ndanihü nduri koate-yoweimb i moatukun i ran iyo, asu nindou ai ran i-moatukun i ana moanane seihü yiboaruko-marihindi ra God ai masemündu

nindou ai aboedî hamînd-ané masei ranahambo hîfînambo-fembohûnda.

²⁹ Ranî-mayowamboane nindou mamî ai ñgîrî Godîndî hîmboahü ahandîhoarîmbo borîndu.

³⁰ Nga God ai sîheimbo Sisas Krais-babîdî hînîngîmarearanei. God ai ahambo sîheftî fîfirîfe hohoanîmo, Godîndî hîmboahü mbumundi nîngo hohoanîmo, sürûhoeimbî hohoanîmo süngefembo hohoanîmo, asu aboedambo-femunîmbo hohoanîmo ranahambo nîmîndîmborirî hînîngîmarirî.

³¹ Ranîmboane Godîndî hoafî ai hoafîyohü yahoya, “Nindou ai borîmboayu ana, ai Adükârîmbo yañgîr-anîmbo borîmbiyu-wamboane,” meho.

2

Por ai Sisas yîfîmayu ranahambo hoafîmayu

¹ Wandaft mamî, sapo sîheimbo sowana sühühühî Godîndî-mayo dîbohîndî hoafî hoafîyahü hî ro moai ndorîhoeimbî hamîndî hoafî nahurai hoafîyahî asu moai hohoanîmo ndorîheandeimb-anahî sahehea hoafîyahî.

² Ro se-babîdî nîmboambo ana rarîhe hohoanîmoyahü hîya, ñgîrî ñgorü-moatükunîmbo yamundiheandî, nga Sisasîmbo asu ai nîmî keimbî karîhendeimbîfîtî yîfîmayu ranahambo yañgîr-anîmbo yamundiheamboyahî, masahi.

³ Ro sîheimbo-so nîmboahambe hamîndî kemîndîkoate-yahü hîhamîndarî kapeihîyahî manîmboahî.

⁴ Ro yamundiheandü hî asu bokari-marîheheandî rafîfirundeimbî nindou-yomondî-mayo fîfirîfe hoafînambo-yopoani hoafîmayahî. Nga ro hoafîyahane Godîndî Yifiafîndî ñgiñindînambo ratüpuriñmayahî ranai wandî hoafî anîhond-ané yaho nafuimeyondürü.

⁵ Sîhei anîhondümbofe ra se nindou-yei fîfirîfe hohoanîmonambo tükufembo moeisahî, nga Godîndî ñgiñindînambo-anîmbo tükümbîfeyo-wamboane.

Godîndî ndofe hohoanîmo

⁶ Nga nindou ñgiñindînambo-yahindeimbî aheimboane ro ndofe hohoanîmo hoafî ra hoafîyahandürî arîhandîsî, nga ndofe hohoanîmo ranana hîfî ndanîhündambo-yopoani asu hîfî ndanîhündî bogorîyafe-mayopoani. Nga ahei ñgiñindî afure arandî.

⁷ Godîndî ndofe hohoanîmo-ané yamundihe arîhandî. Hohoanîmo ranana dîbo menjoro-ané. God ai munjugo-moatükuni nafîkoate-yuambeyo ai ranî ndofe hohoanîmo ranahambo sîheftîmbo ai ndürümbî mbîmariamboane

yahuuhaya ahandı hohoanımonambo yanğırı hoafıyu masihendi.

⁸ Hıft ndanıhündambo nindou bogorı mamı ai-amboani ndofe hohoanımo ra moai fífiréandı. Asu ai fífirımbaru-mbonana ıgırı nindou Adükari himboamupuimborandembı-mayu ra sowaründümo houmbo nımi keimbı karıhendeimbı-fılı paruwuri, ıga wanı.

⁹ ıga Bukambe yare hoafıyowohü yahoya,
“Nindou Godımbo hohoanımo parıhorı-rıhoreimbı ranahe-imbo ai afındı moatükunı dıdıboadore masihendi.
Ranı-moatükunı ra himboarı ai moai hoeireandı,
himboambe ai moai himborıyo
asu nindou-yafe hohoanımonambo yanğırı moai tüküfeyo,”

Aisai 64:4

meho.

¹⁰ Hoafı ra ai dıbo menjoroyosı, ıga Yifiafı Aboedı rana-handı ratüpürınamboyı God ai ranı-moatükunı ra na-fuimemuni. Yifiafı Aboedı ranai ana Godındı hohoanımo dıbo enjoro amboanı kokondambo hoeindeamboe.

¹¹ Nindou ıgorü ai ıgırı ıgorundi hohoanımo amaro ra fífirındeandı, ıga yifiafı ahandı fiambe amarondo ranai-anımbo ahandıhoarı fífirındeamboe. Mare yahuraiane nindou ai moai God hohoanımoayu ra fífırıhindı, ıga ahandı Yifiafı Aboedı ranane ahandı hohoanımo ra fífirreamboayo.

¹² Sıhırı ana hıft ndanıhündambo yifiafı ranana moai sahumındefı, ıga Yifiafı God ai koamarıhemuni ranıyo masahumındefı. Sapo God ai nıne-moatükunı masemuni ra fífirıferambohunda.

¹³ Ranımboane sıhırı ıgırı hoafındefühı nindou-yafe hohoanımo hoafınambo yamundıhundi, ıga Yifiafı Aboedındı yamundiye hoafı rananımbo nindou Godındı Yifiafı ahei fiambe nımarındüreimbı ranaheimbo Godındı moatükunı fífirıfe hoafımboane.

¹⁴ ıga nindou Yifiafı ahandı fiambe nımarıkoate-yondoweimbı ranai ıgırı Godındı Yifiafı sai-randeimbı moatükunı ra ndemündü. Nindou aiana ranı-moatükunı ra ıgırı ndonde fífirındeandı. ıga ahambı hıhındı hohoanımo nahuraindımboe. ıga Yifiafındı wari-süngu yanğır-anımbo nindou ai ranı-moatükunı yıbobondeandühı fífirındeambui.

¹⁵ Nindou düdi ai Yifiafı Aboedı ra ahandı fiambe amarondo ana, ai muñguambo moatükunı yıbobondeambui, ıga asu nindou ıgorü ai ıgırı ahandı hohoanımo yıbobondeandı.

¹⁶ Godındı hoafı yare hoafıyowohü yahoya, “Nindou düdi Adükarındı hohoanımo fífirreamboayu-a? Nindou

dida i ahambu yamundi mandira?" Nga sihefimbo ana awi Kraisindi hohoanimo ra ngusüfoambe nimarimunimbaoane.

3

Kraisindi nendiyafe ratüpuriyu-randeimbı ana Godındı ratüpuriyu-randeimbani

¹ Wandafı mami, horombo ana ro njirı siheimbo Yiafi Aboedi nimarindüreimbımbı hoafiyahandüri arıhandı nou hoafiyahandüri. Ro nindou ai hifı ndanıhündambo hohoanımoyeimbı asu nimoakidibou nahurai siheimbo hoafımehandüri.

² Awi ro siheimbo kehuri sesi safıyo moängui-marıhandüri, nga nimboe sapo se moai njinindi sesi sesimbı tüküyahindı hapondanı amboantı.

³ Nga hapondanı ana awi se nindou hifı ndanıhündə anımboei nahurai-anei. Wandafı ngorümbo moaruwaimbofi hohoanımo asu siheihoartı simborı hoafı ranana awi sihei mbusümo yançoromboane. Hohoanımo ranana nindou hifı ndanıhündambo hohoanımo asu wamındafı hohoanımo ranane hifandarıhündı.

⁴ Nindou mami ai hoafiyuhuya, "Roana Porındı süngueheandı." Asu ngorü ai hoafiyuhuya, "Roana Aporosındı süngueheandı." Ranı hohoanımo se hohoanımoayeı ranana nindou hifı ndanı-hündamboyafe hohoanımo-ane hohoanımoayeı.

⁵ Se ranahambo ndondıhi hohoanımondeı. Aporos ra nindou düdia? Asu ro Por nda ro dıdıyaha? Roana moanı Godındı ratüpurımbı yançırı nindou-anehı. God ai yıhoefimbo ratüpurı masemun-ane asu yıhoefı ratüpurı ranı-sünguyei se Sisas Kraisımbı anıhondümbo-marıhorı.

⁶ Ro nümbürü mami ranambe hoarı hifı-kamarıheandı. Asu Aporos ai wohımarıhendı. Nga asu Ape God aiyu ranı-moatükuni ranahambo botımareanda adükari tükümfeyo.

⁷ Ranımbıane nindou ai nıni mançırıyo hifı-karareandıne asu woharıhendı ranı yimbu ai moanı simogodı nindou-anafanı. Nga nindou ranahafanımbı God ai ahandıhoaranımbı sünguna nıne ratüpurı ai ratüpurımefanı takını dagapırımbui.

⁸ Nga nindou düdi mançırı hifıkkare asu nindou düdi wohırıhai arandı ranı yimbu ai moanı simogodı nindou-anafanı. Nga nindou ranahafanımbı God ai ahandıhoaranımbı sünguna nıne ratüpurı ai ratüpurımefanı takını dagapırımbui.

⁹ Roana mamımbayoaho hohoa Godındı ratüpurı ratüpurıyehı, nga seana Godındı nümbürü, asu worı nahurai-anei.

Godindi ratüpurüyei-rihündelimb ai wori worimborurundeimb i nahurai-anei

¹⁰ Godindi moanî hipoambofe-namboyahî ro nindou aboedi worimbora-randeimbî nou tükümeheandi. Raniyahî asu ro kambohoanî boatei ñgiñindi mafeburaheandi. Ranîyo asu nindou ñgorü ai kambohoanî raniwami wori mafondeandi. Nga nindou mamamî düdi worimboarandî ranai moanî ndonde hoeindeandühî wori ra worimbondandi.

¹¹ God ai mbusümo kambohoanî hondü ñgiñindi mafondirî ra Sisas Krais-ani, nga asu kambohoanî ñgîrî asükai nindou ai yahurai fondeandi.

¹² Nindou bîdîfîrî ai gor, sirfa, nîmoei kakî afîndî fihi koarihefembo ranimbo raniwami worimbo-ndühümboyei. Nga asu nindou bîdîfîrî ai nîmi, wohî asu ahurîndambo nîmîndî raninambo worimbo-ndühümboyei.

¹³ Rananimbo nindou ai nîne-moatükunî nüngunahuraiyo ratüpurüyei hîningimarihindî ra Krais tüküfi simboanî weindahî tükündifemboe. Asu ranî si weindahî tüküfe simboan-animbo God ai hai nahurai ahei ratüpurî ra rande hoeinde-andürimbu. Rananimbo ai nahaniyo aboedi safayo ranahambo hoeindeambui.

¹⁴ Asu nindou ai kambohoanî raniwami worimborihündanî asu wori ahei ranai hai tîkîrîkoate-ayo ana, nindou ranai takînî ndahümündimboyei.

¹⁵ Nga asu nindou ahei ratüpurimayeî ra hai tîkîrarandî ana, asu ai ranahandî takînî ñgîrî ndahümündi. Nga asu aheihoarî ana haimbeahîndî hûrârîhehindi nouehindi ana, aboedambo-ndahimboyei.

Sihiri Godindi wor-anei

¹⁶ Se fîfirîhindai, seana Godindi wor-anei, nga asu ranane Godindi Yifiafî ranai sihei mbusümo amaro.

¹⁷ Nga asu nindou düdi ai Godindi wori ra moaruwaimbo-areandi ana, asu simborî God ai nindou ranahambo moaruwaimbo-ndirümbui. Godindi wori ana ahandî yangîr-ane asu seana ahandî wor-anei.

Sihiri ñgîrî nindouimbo adükar-anei mbisefi

¹⁸ Se sihei fimbo tîkai hoafîndeimboyei. Sihei mbusümo nindou mamî ai hîfi ndanîhündambo hohoanîmo sünjurandühî yare hohoanîmoyuhuya, "Roana fîfirîheandeimb-anahî," ehu ana, nindou ranai awi nindou-yei hîmboahü hîhindî hohoanîmoyu-randeimbî nahurai tükümbîfi-yuwamboane. Rananimbo asu ai Godindi hohoanîmoambe fîfirreandeimbî nindou hondü tükündifimbui.

¹⁹ Hifî ndanihündambo aboedi fîfirife ranana Godindî hîmboahü hîhindî hohoanîmo nahurai-ane. Godindî hoafî yare hoafîyowohü yahoya,

“Fîfirundeimbî nindou ai wosîhoaforî hoafîyomo arundi,
nja God ai ahamundi hohoanîmo moaruwaimbo-
ndeapurîmbui,” Job
5:13

meho.

²⁰ Nga Godindî hoafî asükai yare hoafîyowohü yahoya,
“Adükari ai fîfîreamboani fîfirundeimbî nindou-yomondî
hohoanîmo ranana

nîmîndî aboedi fîfirifeckoate-ane,” Buk Song 94:11

meho.

²¹⁻²² Se ngori ngorü nindou ranîmbo borindei, nja Por, Aporos asu Pita munjuambo ra sîheimbo fehefembo awi sîhei-anemo. Yîni, nja munjuambo moatükuni sîheimbo fehefembo sîhei-ane. Hifî, yançiri nîngo, yîfi, hapondan-ane asu sünjunamboane munju-moatükuni ra sîhei-ane.

²³ Asu se Kraisînd-anei asu Krais ai Godind-ani.

4

*Adükari ai ahandîhoar-ani ahandî ratüpuriyomo-
rundeimbî ahamumbo fîfîreapuri arandî*

¹ Se yîhoefîmbo rahurai hohoanîmondei: Ai Kraisîndî ratüpuriimbo nindou-anemo. Ai Godindî hoafî dîbo menjoro ranahandi hifandîru-rundeimb-anemo.

² Nja nindou hifandîmboayu ahandî ratüpuriimbo hohoanîmo ana ndahurai-ane. Ai nîne ratüpuri hifandîmboayu ana, ai ndore aboedi hifandîmbirandamboane.

³ Se-anei asu nindou hifihündî hohoanîmo sünjurîhindeimbî ai wandî hohoanîmo ranahambo yîboboareandî ana, ra moanane asahi, nja asu ro moai wandîhoarî rarîhe yîbobothe rîhandî.

⁴ Ro moai nîni-moatükuni moaruwai ramarîheandî ra hohoanîmoyahî, nja asu ngori ro wandîhoarî randîhe hoafîndahühiya, “Roana nindou mbumundi hamînd-anahi mbîsahî, nja wanî.” Wandî ratüpuri yîbobofe ra Adükari yançir-anîmbo randeambui.

⁵ Ranîmboane asu ranî si ra awi tüküfeckoate-yoambe ana, se nindou ngorundi hohoanîmo yîbobofendürîpoani, nja Adükari-anîmbo kusü simboanî yîbobonbearîmbui. Ai-anîmbo munju-moatükuni dîbo engoro ra ndemündü si nîngoañi dîgembui. Rananîmbo asu ai munjuambo nindou-yafe ngsüfoambe hohoanîmo ra weindahîndeambui. Ranîsimboanî anîmbo God ai nindou mamamî ahei hohoanîmo ranahambo aboed-ane mbüsümbui.

6 Wandafı mami, ro sıheimbo farıhefe-ndürimbo hohoanımoyahüh-anahı asu Aporos-dıbo yıhoehı fimbo munju hoafı ranahambo hoafayahı. Se yıhoehımbı hohoanımo-ndühiımunüh-anımbı asu mbumundi hohoanımo ranı yangırı süngundıhindı hoafı mami hoafımayo nou “Godındı bukambe hoafımayo ra wudipoapondıhi süngundıhündı,” meho. Ranımbıoane asu se nindou ıgorümbo hıhıfi-hıhıfındeihı asu ıgorümbo moaruwaimbo-ndıhorımboyei.

7 Wandafı mami, moai nindou ıgorü sıhambo ıgoründı hımbıoahü adükarımbore hıningıreandüri. Asu se nıñımoatükuni Godındı-mayo semındıkoate-mayeia? Asu se Godındı-mayo yangırı nıne-moatükuni asahümündi ana, asu nımbıoe se ranı-moatükuni ra sıheihoarı nıñındıhanefi sei hei sıheihoarımbıo borayenia?

8 Se rarıhi hohoanımoyeihı seiya, “Roana ndeara munjuambo moatükuni nafırıhumı-ndefomboanefi. Roana Godındı-mayo aboedı-moatükuni sahumındefı hohu afındeimbanefi. Roana ndeara adükarı bogorımbıoyerahu tüküyahumboanefi,” maseisi, ıga roana adükarı bogorıkoate-anefi. Seana anıhondümbo adükarı bogorımbıondahı nıboadei anımbı asu ro se-babıdı bogorımbıondahı nımbıoefomboanesı.

9 Ro rarıhe hohoanımoayahı, Kraisındı hoafı sahumındefı hefi-rıhundeimbı yıhoefımbı ana God ai hıfıni hondı hıningımareamuni. Roana kotambe papi-hoafıyomunı mburımbıo hıfıkoefemuna sünambeahındı nendı asu nindou-yei hımbıoahü yıfımbıo nahurai-anefi.

10 Kraisımbı farıhefemböhunda ro hıhındı hohoanımoyefeimbı nahurai-anefi, ıga se rarıhi hohoanımoyeihıya, “Ro Kraisındı hohoanımo fırıhundeimbı nindou hondı tüküyahumboanefi,” maseisi. Roana ıgınındıyefıpoantı, ıga seana ıgınındı saf-anei. Seana nindou ndürımbanei, ıga roana nindou yıhoefımbı moaruwaimbo-rıhimuneimb-anefi.

11 Horombo piyo haya ho-hombo hapondanı amboanı ro wembombboyefühı amındasımo kıkire yaparımarıhemuni. Asu hoearı amboanı wonımbı moaruwai magüdühundi. Ai yıhoefımbı warı momondıfekoate pakarıhamunı marundi. Ro moai aboedı ndorıhu nımarefi.

12 Roana yıhoefı warınambo ratüpuri ra tıñırıfoyefı marıhundi. Ai yıhoefımbı tırıfoefe hoafırıhümunanı asu roana aheimbo sımborı aboedı hoafımeħundırı. Ai yıhoefımbı moaruwaimbo-rıhimunanı asu moanane sefuhı ıgınındı manımböefi.

13 Ai yıhoefımbı amongonı hoafıyahümunanı asu ro

simbori aheimbo hoafendühü hoafiyahundürü marihundi. Roana munjuambo nindou-yei himboahü yafisühumi nahurai-ayefi. Ro horombo piyefi hohu düdübudeimbi nahurai-ayefi.

Korinihündi ai Porindi hohoanimo ra süngumbirihindamboane

¹⁴ Se amoaningga-mbeyeiya saheheambo-yahipoani ro pas nda sürü paparihandi. Nga siheimbo didiboadondihearü samboanahü se wandi ngusüfoahündi nimori nou sürü nda paparihandi.

¹⁵ Kraisindi hohoanimo süngumbo siheimbo 10,000 nindou hifandiyondürümbo animboeisi, nga afindii hamindii yahurai boagireimbi-yeipoani, nga wanii. Ro Godindi hoafi aboedi ra hoafimeha himboriyei mburühü Krais-babidi animboei ranisüngumbo ro mam-anahü sihei ape nahurai-ayahü.

¹⁶ Ranisüngumboanahü ro siheimbo hüti hoafayahandürü wandi-mayo hohoanimo nda sahümündi mburühü ranisüngu mbihahabudia saheheambo.

¹⁷ Ranisüngumboanahü haponda ro siheimbo sowana Timoti koamarihehina asüfu. Aiana Adükariimbo süngunambo wandi ngusüfoahündi nimori nahurai aboedi ratüpuriyu-randeimbani. Ai-animbö ro Kraisindi simbori hohoanimo süngurihü asu ahanti nendi munjuambo hifihü yamundihe arihandi ra siheimbo asükai hohoanimo botindearümbui.

¹⁸ Awi bidifiri aiana wamboya aiana ngiri yihoeftimbo sowana düfu sei hehimboanei asu ai ahei fimbo boriyei wakirihü arihündi.

¹⁹ Nga asu God ai yifirayu ana, ro siheimbo sowana nimai tükündahaemboyahi. Asu rananimbö nindou ahei fimbo boriyeimbü-yei nginindi ra ro türüboaduhe fiftindihemboyahi. Nga ahei hoafi ranana moanane.

²⁰ God ai nginindi hifandarandi ranana hoafi yangiriyopoani, nga wanii. Nga nginindi moatükuni safane.

²¹ Nga se ninii hohoanimomboyei hohoanimoayeia? Asu se sihei hohoanimo ra didiboadofekoate-yeiyaniru nimihari semindi hefembo siheimbo didiboadofendürümboyo hohoanimoayeia? Asu se sihei hohoanimo ra didiboadon-didihindaniru siheimbo himboari hoafendühü hipoambofe hohoanimo semindi hefembo siheimbo sowana sifombo ranimboyei hohoanimoayeia?

¹ Sîhei mbusümo ana nimorehî sîsîhîmo hohoanîmo hoafî ranane yañgorî wakareandi. Ranî-moatükunî ra moai nindou Godîndî hoafî süngufekoate ana rarîhi rîhündî. Nindou mami ai afîndandî nimorehî hûramündü marandî hoafî nahurai hîmborîmayahî!

² Asu awi se sîhei fimboanei boraye. Nga awi se afîndî hohoanîmondeihî aranînde. Asu sapo nindou düdi ai sîhei mbusümo moaruwai ranî hohoanîmomayu ranahambo sîheiambeahîndî hündîhorîmînde hîmboranambo-ndîhorî.

³ Roana wandi fi-ane angunayahî, nga wandi hohoanîmo ana se-babîdîmboane engoro. Sîhefî Adükârî Sisas Kraisîndî ndürînambo ro sapo nindou sîhei mbusümo moaruwai hohoanîmomayu ranahambo papîrîhinühi tînîrîfo asahando mami ranîhü se-babîdîmbo nîmboambo hoeirîheambo nou.

⁴ Awi se mami fandîhindan-anîmbo asu ro hohoanîmonambo se babîdî fandîhundanî sîhefî Adükârî Sisasîndî ngînîndî ranambo ai akîmî sîhîrî-babîdî nüñgumbui.

⁵ Rananîmbo asu se nindou ranahambo Satanîndî warîhündîhorî ahandî moaruwai hohoanîmo ranî-sürguna ahandî fi ranai moaruwaimbo-ndîfimbuisî, nga yifiafî ranai Adükârîndî si tüküfe sîmboanî aboedambo-mbîfeyowamboane.

Korin ai nindou moaruwai ranahambo yîhîrîmbîrî-horamboane

⁶ Awi se boraye habudi ranana aboedi hamîndî hohoanîmoyopoanî! Se fîfirîhindî hoafî nda, "yis akîdou praua ambe parefeyo ana, bret munguambo ra fufudîgondîmboe."

⁷ Ranîmbo-hündambo-anîmbo asu se moaruwai hohoanîmo yis wamîndafî nahurai ra fîfirîndîhümündi pindîhindan-anîmbo asu se bret sîmboî nou aboedi hamîndî tükündahimboyei. Sapo aboedambo-femunîmbo sipsip nîmorî Krais ra hîfokoarüwuri sîhawurîmboanemo asu sîhefî God aboedambo-femunîmbo sesesîmbo si tükümefeyo.

⁸ Ranîmbo-hündambo-anîmbo sîhîrî ranî aboedambofembo si ranahambo hîhîfî-hîhîfîmbohündambo dîdîboado-ndîhumboane. Sîhîrî moaruwai hohoanîmo raguanambo-ndîhumboane Suda ai yis wamîndafî pimarîhindî nou. Sîhîrî yisikoate bret nahurai tükündahumboyefî sapo ra ai anîhondümbo hoafîmbo asu dîdîboadofe ratüpürîmbo nou-ane.

⁹ Horombo ro pas sürü papîrîhi koariheheandühi sahiya, "Se nindou nîmorehî sîsîhîmoyei-rîhündeimbî babîdî fiyimbu-ndeimboyei," masahandüri.

¹⁰ Nindou muñguambo hif̄i ndanihündə ai nimorehi sisihimoyomo-rundeimb̄i, hohoanj̄-rihindeimb̄i, hümbuhün̄yei-rihündēimb̄i asu t̄kai godimbo hohoan̄moyei-rihündēimb̄i, ranaheimbo muñguambo h̄in̄ingife-ndürimboyopoani hoaf̄imayah̄, n̄ga wan̄. Asu se nindou hif̄i ndanihündambo rahurai h̄in̄ingifendürimbo hohoan̄mondeih̄ ana, hif̄i ndan-amboani h̄in̄ingindihindi.

¹¹ N̄ga roana ranahandambo n̄imindi hoaf̄ sürü papirihandüh̄i hoaf̄mayah̄ ana, ndan̄ hoaf̄ ndanahamboyah̄ hoaf̄mayah̄: Nindou mami ranahambo se anihondümbore-randeimb̄i wandaft̄ sahündoweimb̄i ai nimorehi sisihimoyu arand-ane, hohoanj̄re arand-ane, t̄kai godimbo hohoan̄moyu arand-ane, t̄rifoefe hoaf̄yu arand-ane, asu bia sümündi haya mamikar̄i hohoan̄moyu arand-ane, se ai-babid̄ fiyimbu-ndeimboyei. N̄ga ai-babid̄ n̄imar̄ sesi sesimbo amboani kapeih̄yah̄ yowan̄ masahi.

¹² Ai nüngu-nahuraiyo ran̄i hohoan̄mo rana? Nindou düdi ai Godind̄i nindou-yei mbusümo n̄ingokoate himboran̄ amaru ranahand̄i hohoan̄mo yibobofe ra wandi ratüpürimbaiyo? Ai ra wan̄. N̄ga nindou didiyei sihei mbusümo aniboadaei ranahei hohoan̄mo yibobombırıhindamboane.

¹³ Nindou himboran̄ amarei ahei hohoan̄mo ana God ai yangır-an̄mbo yibobondea-ndürimbu. N̄ga Godind̄i hoaf̄ hoaf̄yohü yahoya, “Se-ana nindou moaruwai sihei mbusümo anüngu ranahambo yihirindihor̄,” meho.

6

Kraisind̄i nindou ana wandaft̄ ηgorümb̄o anihondümbofekoateyeimb̄i-yei himboahü pap̄-hoaf̄yupoani

¹ Asu Kraisnd̄i nindou seambeahind̄i mami ahambo hoaf̄ engoro ana, nindou ranai n̄giri Godind̄i nindou seambeahind̄i fükakiboendür̄i haya n̄gu nindou Godimbo fif̄rifekoate-ayei ahei himboahü hoaf̄ ahand̄i ra didiboadondeandi.

² Godind̄i nindou sihiri süngunambo nindou hif̄i ndanihündamboyei hohoan̄mo yibobofendürimboayef̄i ranahambo awi se moai fif̄rifhindiȳo? Anihond-ane, sapo se nindou hif̄i ndanihündambo ahei hohoan̄mo yibobofembomayeи ana, moan̄ akidou hoaf̄ yahurai tüküfeyoani n̄mboe asu ra yibobofehü fif̄rifekoate-mayeia?

³ Asu sunambeahind̄i nendi-yomond̄i hohoan̄mo sünguna sihiri yibobofemboayef̄i ra awi se moai fif̄rifhindiȳo? Asu ra adükär-ane, n̄ga ran̄mbo-hündambo an̄mbo haponda ndarihu n̄mboefambe akidou ndahurai moatükuni ra yibobondihumboane.

⁴ Asu akidou yahurai moatükunî tükündifeyoani nindou Godindî hoafî süngefekoate-mayeai aheimbo sowana hoafî ra nimboe sahümundi aheia?

⁵ Seana amoaningikoate-anei, nga anihond-ane nda, sihei mbusumo sihei wandaft mami ai fiftreandeimbî mbanüngu niniyafani Kristen apodoho ranai simborî hoafîyafandanî didiboadofepirimbohunda.

⁶ Asu ngorü Kristen ai ngorümbo papi-hoafîmbo nindou Godindî hoafî süngefekoate-mayeai aheimbo sowana nindou ranai ahandî hoafî ra didiboadofembohunda hu-marandi.

⁷ Se sihei wandaft ngorü ranahambo papi-hoafîrîhorühi simborî hoafîyei arihundi ranana awi Kraisindî hohoanîmo ana munjuna hifina hanimboanei. Asu se nimboe aheimbo himboari yangirî hifandiyondûra siheimbo moaruwaimbo-fendürîkoate-mayeia? Asu se nimboe aheimbo himboari yangirî hifandiyondûranî sihei-mayo napo hümbuhünîkoate-mayeia?

⁸ Nga asu siheihoari-yei simborî hümbuhünîyeihî simborî moaruwaimbo-firîmoyei, nga sihei Kristen wandaft-anei.

⁹⁻¹⁰ Anihondane, nga se ra fifirîhindai, nindou moaruwai hamindayei ranai ana ngiri God nginindi hifandarandi ranambe ngei. Nindou didiyei ai nimorehi sisihimo hohoanîmoyei, sanendî kabomombo didibafîyei, nimorehi nindowenihumbî simborî himindîyei, asu nindowenihî bogo fiyimbu simborî moaruwai hohoanîmoyomo, hümbuhünîyei, nindou ngorundi napo hohoanjîrîhi, bia simindei hehi moaruwai mamikari hohoanîmoyei, nindou ngorümbo tîrifofefe hoafîyei asu nindou ngorundi-mayo napo fufurîhümundi raraorîhindeimbî nindou God nginindi hifandarandi ranambe ngiri ngei.

¹¹ Horombo ana nindou bidifiri se yahurai manimboei-anei. Nga Adükari Sisas Krais asu Yifiaft Aboedî ai sihei moaruwai hohoanîmo ra popoai-mariheneandûra haponda se Godindî yangir-anei asu ahandî himboahü mbumund-anei.

Sihefi fi ana Godindî sürühoeimbî ratüpürimboane

¹² Nindou mami ai hoafînduhuya, "Roana moanî ro hohoanîmomayahî sünge nini-moatükunîyo refemboayahî ra randîheamboyahî," mbüsumbui. Yini, nga refeana radowamboyafisi, nga munjugu-moatükunî se refemboayafî ranana sihambo aboedî yangiriyopoani. Yini ranî-moatükunî ra, ro hoafîndahühîya, "Ro nini-moatükunî refemboayahî ra randîheamboyahîsi, nga asu ro ngirî nîne-moatükunî wambo hifandindandirî," asahi.

¹³ Nindou ḥgorü ai afındı sesimbo hohoanımonduhue, "Sesi ana bodombo-hündamboane, asu bodo ana sesimbo-hündamboane," ehu. Yiniṣi, ḥga asu ranı-moatükünü ana God ai bıdífiranambo si tükündifeyoanı yibobo moendı-ndeapırımbui. Nindou ranahandı fi ranana nımorehı sisihimo hohoanımo fi-yopoanı, ḥga Adükarımbı ratüpürımbı fi yangır-anı. Asu Adükarı ai fi ranahambo ratüpuriyuhü wudipoapore arandı.

¹⁴ God ai Adükarımbı yıfıhündı botımarırı ranımbı-hündambo-anımbı asu sıhefımbı amboanı ahandı ḥgınındınambo mare yahurai botındeamunımbui.

¹⁵ Se fífırıhindai, sapo sıhei fi ranana Kraisındı fi bıdífırı kameihane? Asu ro Kraisındı fi ra ndahamındı hehea nımorehımbı dıbo ho hohoanımo ranambe ḥga madıheheye? Ngırındo ranana!

¹⁶ Nindou ahandı fi ra semündü haya hu nımorehımbı dıbomborandühı ahandı fi ra nımorehı ranahandı fihi parareandı ra awi se fífırıfekoate wamboyei? Hoafı mamı ranai Bukambe yare hoafıyowohü yahoya "Nindou yimbu ahafe fi ranai mamı nahurai tükündifemboe," meho.

¹⁷ ḥga ranımbıane nindou düdi ai ahandı fi ra Adükarındı fihi parareandı ana, Adükarındı hohoanımoambe mamanafanı.

¹⁸ Nımorehı sisihimo hohoanımo ra se refepoanı. Nindou ranai amurı moaruwai hohoanımoayu ranana ahandı fi ranıfıhi pareandühıyupoanı, ḥga nımorehı sisihimoayu ranana ahandıhoarı ahandı fi ra moaruwaimbo-reandühani.

¹⁹⁻²⁰ Sıhei fi ra Yifiafi Aboedındı wor-ayo ra awi se moai fífırıhindıyo? Sapo God ai Yifiafi Aboedı masagadürü sıhei fiambe amarondürü. Sıhei fi ana sıhei yangırıyopoanı, ḥga Godınd-anı, sapo ai sıheimbo kakı adükarınambo nahurai pemımayundürü. Ranımbı-hündambo-anımbı sıhei fi ranımbı nıne-moatükünü refembo Godımbı ahınındı.

7

Nımorehı semındı hohoanımo hoafı

¹ Haponda ro pasambe hoafı sürü papımarıhandı ranahambo dıdıboardondıhe wataporımbı-ndıhandürü samboanahı. Nindou mamı ai nımorehı semındıkoate-ayu ana, ra aboedı saf-anesi.

² ḥga sıhei mbusümo nımorehı sisihimo asu nindowenihı bırabırı hohoanımo adükarı engoro ranımbı-hündambo-anımbı, mamamı nindowenihı ai nımorehümbı yangırımbıyomo-ndamboane. Asu nımorehı mamamı ai amboanı nindowenihümbı yangırımbıyiei-amboane.

³ Nindowenihi ahandi fi ranana ahandi nिmorehi ranahandi fi-ane, ŋga ranimbo-hündambo-animbo nindowenihi ai ahandi fi ra kikihemindipoani. Mare yahurai saf-ane nिmorehindi fi amboanii ahandi nindowenihi ranahand-ane, ŋga ranimbo-hündambo-animbo nिmorehi ranai-amboanii ahandi fi ra kikihemindipoani.

⁴ Nिmorehi aiana ahandi fi ra ahandihoarii hifandamboyopoani, ŋga wani. Ahandi nindowenihi ai-ani hifandamboayu. Mare yahurai-ani nindowenihi ai-amboanii ahandi fi ra ahandihoarii hifandamboyupoani, ŋga ahandi nिmorehi ai-ane hifandamboayo.

⁵ Se nिmorehühi asu anaminduhindafine hena, sिhafegoarii sिhafe fi ra simborii dibokoruri-ndamboyafe. Yini, asu se sिhafegoarii fi ranahambo bodifohu kikihemindi mburumbo Godimbo didibaf-fembohunda hoaffrandife mburina, sिhafe fi ra kikihirandife animbafe ana, i ra aboed-ane. ŋga asu sिhafe fi ra süngeunambo mamambe-ndineandi. ŋga asu se sिhafe fi ra ndofe hifandikoate-ndafeanii asu Satan ai sिhafembo rande hoeindeapirimbui.

⁶ Ndanih hoaff ndanana moai ro sिheimbo randihindisahi, ŋga sिheimbo fehefembo se yifirayei ana, randihindiasahi.

⁷ Nünguruhi ana nindou munjuambo ro nou anaminduhife asu nिmorehühife fekoate nिboadei asahi, ŋga munjuambo mamami God ai rani-poani rani-poani ŋginindi yimbumareand-ane. Ranyo nindou ŋgorü ai ŋgorü-poanimbo moatükunii semündü nindou ŋgorü ai ŋgorü-poanimbo semündü marandi.

⁸ Haponda yihoarifi hoarifi asu kai aheimbo hoafaya-handürif: Ro raweheandi nou se-amboanii moanii rarifi animboei hei ana, aboed-ane.

⁹ ŋga asu se sिhei hohoanimo ra ndofe hohoanimokoate fi sिhei ra mamikar-arihundii ana, awi se nिmorehühi asu anaminduhindahindi. Se rawehindi ranana aboedi saf-ane. Se refekoate-ayei ana, sिhei hohoanimo ranai moaruwai ratupurii hohoanimo ranimbo ŋgusüfo botindearümboe.

¹⁰ Nिmorehi nindowenihühi-yeimbi aheimboane ndanih hoaff nda randihindiasahi ranana wandi hoafyopoani, ŋga wani. Ranana Adükärindi hoaf-ane. Hoaff ra yahurai-ane: Nिmorehi ai ahandi nindowenihi ranahambo yowani hinिnginderimboe.

¹¹ Nिmorehi ai randifeyowohu ana, ai moanii nindowenihühikoate nिngombondowohu asu ahandi nindowenihi ra sowana hihirife hombondowohu. Asu nindowenihi ai ahandi nिmorehi ranahambo moei mbüsühi koandihembui, ŋga yowani.

¹² Nga nindou amuri ranaheimbo ana, royahî wandî hohoanîmonambo yanğıri rarihe hoafîmayahî, nga Adükârîndî hoafîyopoani. Nindou anîhondümbo-reandeimbî mamî ai nîmorehümbayu ana, asu nîmorehî ranai Godîmbo anîhondümbofe-koateayo ranai nindowenihî ranî-dîbo nîngombo hohoanîmondoani ana, asu nindowenihî ranai ahambo moei mbüsûhi hînîngîndeambui, nga yowanî.

¹³ Asu mare anîhondümbo-reandeimbî nîmorehî ai Godîmbo anîhondümbofe-koate nindou serîmîndoani, nindowenihî ranai nîmorehî ranî-dîbo nîngombo hohoanîmoayu ana, asu ahambo moei mbisowohü hînîngînderîmboe, nga yowanî.

¹⁴ Se ranahambo ndondîhi fîfirîndîhindî, nindou düdi Godîmbo anîhondümbofe-koate-yumbü, ai ahandî nîmorehî Godîmbo anîhondümbo-reandeimbî-mayondî fihi ahandî fi ra parareandî ana, nindou ranai Godîndî hîmboahü aboed-anî. Asu nîmorehî Godîmbo anîhondümbofe-koate-yoweimbî ai ho nindou Godîmbo anîhondümbo-marirî ranahandî fihi ahandî fi ra parareandî ana, asu nîmorehî ranai Godîndî hîmboahü aboed-ane. Asu ranî-moatükunî ra wanayo ana, nîmorî ahafe ranai Godîmbo anîhondümbofe-koate-yeimbî-yafe nîmorî nahuraindîmboe. Nga hapondanî ana ai Godîndî hîmboahü aboed-anei.

¹⁵ Nga asu, nindou ai Godîmbo anîhondümbofe-koateyu haya, ahandî anîhondümbo-reandeimbî nîmorehî ra moei yahohefembo hînîngîfembo hohoanîmoayu ana, ambesi, nga rambîreandamboane. Nga mare nîmorehî amboa mamî yahurai-ane. Yahurai moatükunî tükündîfeyoanî ana, nindowenihîyu asu nîmorehîyo Kraisîmbo anîhondümbo-reandeimbî nindou ranai nîne hohoanîmo ai hohoanîmomayeı süngu, rambürîhind-amboane, nga aheimbo moai nîni-moatükunî kîkîhamîndîndürî. Nga God ai se aboedi-aboedi fe nîmarîmbohûnda hînîngîmareandür-anî.

¹⁶ Godîmbo anîhondümbo-rîworeimbî nîmorehî se nüngundo sîhafî nindowenihî ranahambo fandîhaworanî, asu ai-amboani anîhondümbo-reandeimbî tüküfembo fîfirrowandühîyafa? Asu Godîmbo anîhondümbo-rîworeimbî nindowenihî, se nüngundo sîhafî nîmorehî ranahambo fandîhawandanî, asu ai-amboani anîhondümbo-reandeimbî tüküfembo ra fîfirîwandühîyafa?

God ai sîhefîmbo mborai mehu ranî hohoanîmo süngu nîmboefîmboane

¹⁷ Nga Adükârî Sisas ai nindoumbo munjuambo nîngombohûnda hohoanîmo yimbumareandürî. Nga

nindou ranahambo God ai Krais sowana mborai ehu ana, moanि ai mami ranि hohoanिmo yangiri süngundandи. Yahirai hohoanिmo ranिyo ro munjuambo ḥgoafihü Kraisindи nendi amarei ranaheimbo rarिhe yamundihe arिhandi.

¹⁸ Nindou mami Sudahündи ahambo fi-hoeari karu tırihau-reimbihündи ahambo God ai Krais sowanambo mborai ehu ana, asu ai ḥgiri ranि-moatükuni ra asükai koadürü-koadüründeändühi dıbonapindeandi. Asükai nindou ai ahandi fi-hoeari ra kefe tırıhefekoate-yu haya, God ai ahambo Krais sowanambo mborai ehu ana, asu ai ḥgiri ahandi fi-hoeari ra kande tırindihendi.

¹⁹ Nindou fi-hoeari kefe tırıhefe hohoanिmo-ane asu fi-hoeari kefe tırıhefekoate niŋgo hohoanिmo-ane, ranana moanane. Nga Godindи hoaf süngufe ho ranane ai moanि aboedi mbumündi hond-ayo.

²⁰ Munjuambo nindou ai nüŋgu-nahurai nindou-yei niboadeiant, God ai Krais sowana mborai ehu ana, ranihü moanि randihi mbiniňboadei-amboane.

²¹ Awi se moanि ratüpuriyei-rıhündendeimbи nimboeianиyo God ai siheimbo mborai ehua? Awi moanane, nga aboedambofembo naft enjoro ana, se rasüngundahindi.

²² Nga asu nindou ranai moanि ratüpuriyu-randeimbи nüŋguanि God ai ahambo Krais sowana mborai ehu ana, nindou ranai Godindи himboahü moanि ratüpuriyo-rakoateyurandeimb-anı. Mare yahirai-ane nindou düdi moanि ratüpuriyo-rakoate nüŋguanि, Krais ai ahambo mborai ehu ana, nindou ranai Kraisindи moanि ratüpuriyu-randeimbи nüŋgumboani.

²³ God ai siheimbo kakı adükarınambo nahurai masemündündür-anei. Nga ranımbو-hündambo-anımbо se ḥgiri nindouyafe hohoanिmo süngundowandühi moanि ratüpuriyafi-randeimbи nahuraindafi.

²⁴ Wandafı mami, mamamı se niňne-moatükuni rarihinda God ai Krais sowana mborai ehu ana, se mami ranि hohoanिmo yangır-anımbо randihindühi nimboei.

Hoarifambori asu kaisahoabedi ranahei hoafı

²⁵ Yihoarifi hoarifi ranaheimbo ro moai Adükarındi-mayo hoafı sahamındi heheambo-yahipoant, nga moanि wandi hohoanımonambo yangır-anahı ro ndarıhe hoafayahı. God ai wambo hıpoambo-reandırırhı anıhondümbo-reandırı haya ahandi ratüpuri masendırı.

²⁶ Haponda tıňırifo afındı enjoro ranımbohunda nindou ai moanि yahirai-poanımbо mbiniňguwamboane.

²⁷ Se nimorehümbayaſi ana, asu se nimorehi ranahambo moei mbisamboyaf. Awi asu se nimorehi semindikoateayaf ana, asu se nimorehimbó kokondamboyaf.

²⁸ Nga asu se nimorehi asowandif ranana moaruwai hohoanmoyopoani. Nimorehi yihoarif ranai ho nindowenih aserimindo ana, ranmoatükun ra ai moaruwai hohoanmoyowohü-yopoani. Nga nimorehi nindowenih ranai nimorehühi nindowenihühiyahindeimb ana, hif ndanihü tñirifo afind ndahümündimboyei, nga ranimbóanah yahurai moatükun ra siheimbo sowahi tükfembo ro moei asahi.

²⁹ Wandaſi mami, ro ndahurai-anahi ndarihe hohoanmoayah. Adükariindi si ra hapondan gedühiyopoani aningo. Awi hapoana hombo nindou nimorehümbi ai nimorehikoate anüngu nou yare yahurai mbününguwamboane.

³⁰ Nindou düdi arani-araniyu-randeimb, ai moan afind hohoanmokoateyu-randeimb manüngu nahuraimbiyuwamboane. Nindou düdi hihifi-hihifiyu-randeimb ai nindou hihifi-hihifikoateyu-randeimb nahuraimbiyuwamboane. Nindou düdi napo pemiyu-randeimb ai nindou napokoateyu-randeimb-mayu nahuraimbiyuwamboane.

³¹ Asu nindou hif ndanihündambo ratüpuri ratüpuriyeiriühundeimb, ai ngiri hif ndanihündambo ratüpuri ranahambo yangiri ngusüfo pandihindi. Hif haponda ndare aningo ra ngiri ndande gedühi hamindi ningo.

³² Se afind hohoanmoyo wakife ranahamboanah ro moei asahi. Anhondümbo-reandeimb nimorehikoate hoarif anüngu ana, ai Adükariindi ratüpuri ranahamboani afind hohoanmoyu arandi. Adükari ai ranahambo hihifi-hihifimbiyuwa yahuhaya.

³³ Nga asu nimorehüfimb ai nindou ana hif ndanihündambo moatükunimb afind hohoanmoyu arandi nimorehi ai ranahambo hihifi-hihifimbeyowa yahuhaya.

³⁴ Ranimbóane asu hohoanimo ahanti ranai yimbumboareandi. Nga anhondümbo-reandeimb nimorehi nindowenihkoate yihoarif-mayo ranai ana hohoanimo ahanti ranai Adükariindi ratüpuri hohoanimo ranififi yangir-ane openingondo, ai ahanti fi asu yifiafi ra Adükariindi yangiri mbintengowa yahohaya. Nga asu nimorehi nindoweniheimbi ana, ai hif ndanihündambo moatükun ranahamboane hohoanmoyo arandi, ahanti nindowenih ranahamboya ai hihifi-hihifimbiyuwa yahohaya.

35 Sîheimbo ro ranî hoafî ranahambo yowanî sahandürîhi-yahîpoanî, ñga wanî. Ro sîheimbo fehefendürimbo samboanahî hoafî ra hoafayahî. Asu rananîmbo se mbumundi hohoanîmo süngundihindühi Adükârîndî ratüpuri ranî yangîri randihindühi nîmboeianî rananîmbo, asu nîni-moatükunî ranai ñgîri sîheimbo fondamîndîndüri ñgo saheheamboanahî hoafayahî.

36 Ñga nindou ranai nîmorehî semîndîmbo dîbonîyahündo-weimbî, ranahambo ñgusüfoambe hohoanîmoayu ana, asu ai nîmorehî ranahambo semîndîmbo afîndî hohoanîmoayu ana, ra moanî sisikoate mbîsemündu-wamboane. Ranî hohoanîmo ana moaruwai hohoanîmoyopoani.

37 Ñga asu ranî hohoanîmo ranahambo ahandî ñgusüfoambe yangîri hohoanîmoyuhü, asu ahambo ranî hohoanîmo ra nîmai botîfekoate-ndowohü, ahandî hohoanîmo ranai ñgînîndî nîmarîndowohü, nîmorehî ra moanî mbînîñgo ehu ana, ra aboed-ane.

38 Nindou ranai sapo ahandî nîmorehî dîbonîmayei ra asemündu ana, aboed-anesi, ñga asu nindou düdi ai nîmorehî moanî dîbon-ayei ranahambo semîndîkoateayu ana, ra moanî aboedi hamînd-ane.

39 Nîmorehî nindowenihümbî ana nîne-hohoanîmo ai hohoanîmomayo ranî-süngu ñgîri randeandî ahandî nindowenihî ai nünguambe ana. Ñga nindowenihî ai yîfînduan-anîmbo, ai nindowenihî ñgorü semündîmbo hohoanîmoayu amboanî ai rambîfeyo-wamboane. Ñga ai Adükârimbo anîhondümbo-rireimbî yangîr-anîmbo nderîmîndo.

40 Asu ai moanî yare anîñgo ana, ai moanî mare aboedi ranîhü rande hîhîfti-hîhîfti na nîngomboe. Ranana moanî wandî hohoanîmo-ane. Ñga ro rarîhe hohoanîmoyahühi Godîndî Yifiafî ranai fiambe nîmarîmbo farîhendîri arandî asahî.

8

Tîkai godîmbo nînihondî sîhefeimbîhündî sesîmbo hoafî

¹ Haponda ro tîkai godîmbo sesî sîhefeimbîhündî ranahambo wataporîmbondîha samboanahî. Bîdîfirî ai seiya, “Roana fîfirîhundeimb-aneftî,” asei. Yînîsi, ñga fîfirîfe ranana afîndî-afîndümbî hohoanîmo botîreandühane, ñga ñgusüfo pefe hohoanîmo ranane nindou ñgorümbo ñgînîramîndî arandî.

² Nindou ranai nîne-moatükunî ra anîhondü hamîndî fîfirîheandeimb-anahî ehu ana, awi nindou ranai munju-moatükunî ra fîfirêandeimbî hamîndîyupoani.

³ Nga asu nindou didiyei ai Godimbo hohoanimoayei ana, asu God ai nindou ranaheimbo fiftreandürimboani.

⁴ Nga asu sapo nñihondi tñkai godimbo sihefeimbihundi sesi ranahambo ana ro rarihe hoafayah: Sihiri ranahambo ndorihu fiftihumboaneft, tñkai god ranana anihondü hondüyopoani, nga sisami yangir-ane. Nga God hondü ana moani mami yangiri hamind-ani anüngu ranahambo sihiri fiftihurimboaneft.

⁵⁻⁶ Asu afindi moatükuni ranahambo hoafiyehiya "god" asei ane, asu afindi moatükuni ranahambo "adükari" asei-an. Munguambo ran-moatükuni god asu adükari ra nimoamo-ane hifin-ane ra aningo ana, I ra ambemboane, nga sihiri ana mami God yangir-ani siheft Ape anüngu. Aiana munguambo moatükuni ra nimindühani asu sihiri ana ahand-aneft animboeft. Adükari aiana moani mami hamind-ani anüngu asu aiana Sisas Krais-ani. Ahandi süngeyo munguambo moatükuni ranai tükümeffeyo. Asu ahandi süngeuna sihiri amboani animboeft.

⁷ Nga nindou bidifiri ana ranahandambo hohoanimo ra moai fiftihindi. Aiana tñkai god horombodidi ranahambo süngeumarihundi. Ranimboanei asu tñkai godimbo nñihondi sihefeimbihundi ra anihondü hond-ane masei. Aiana türüfoarihu fiftihindühi-yeipoani. Ranane asu ai sesi sahüsöhü, ranahambo ahei ngusüfoambe moaruwai-aneft asei.

⁸ Anihond-ane, nga asu sesi aseso ra ngiri God sowana akimti ndemindinduri ngo. Sihiri sesi ra sesikoate-ayefi ana, ngiri Godindi himboahü moaruwai tükündähundi. Nga asu sihiri asahusifi ana, ngiri ahandi himboahü aboedi tükündähundi.

⁹ Nga asu se ran-moatükuni ranahambo hitbadihümbo. Se nne hohoanimo refemboayei ra randihindan, asu nindou düdi ai ahandi Godimbo anihondümbofe akidou safayo ranai hoeindihindanwan, asu ai-amboa refembo hohoanimoayei ana, ai moaruwai hohoanimo-ndeimboyei.

¹⁰ Nindou fiftiwandeimb se tñkai godindi wori ranambe hafi nmarifimbo sesi sowasifan, nindou Godimbo akidou yangiri anihondümbo-reandeimb-mayu ranai hoeiareanin ana, asu ai tñkai godimbo nñihondi sihefeimbihundi ra sesimbo hohoanimondümbui.

¹¹ Rananimbo asu sihaft hohoanimo ranai sihaft wandaft ahambohündambo kameih Sisas Krais yiftmayu, sapo akidou yangiri anihondümbo-reandeimb-mayu ranahambo moaruwaimbo-nderimboe!

¹² Ran süngumbo-animbo asu se sihaft wandaft ranahambo hohoanimo moaruwaimbo-rowandoan, ai ahandi ngusüfoambe nñi-moatükunyo aboediyo asu

moaruwaiyo türüfoefe hohoanimo ra moaruwaimbo-arowandi. Ranimboane asu se Kraisindi hohoanimo moaruwaimbo-marowando.

¹³ Ranimboane asu nini sesi wandi wandaft ranahambo rarerani moaruwai hohoanimo asemündu ana, ro ngori sesi ra asükainda dagadihi, wandi wandaft ai moaruwai hohoanimo-ndümbuimbohunda.

9

Por amboani Kraisindi hoafi sowandumo homo-rundeimbidi bidifiri nahurai-ani

¹ Ro nindou-yafe hohoanimo süngefekoate-anahi moani aboedi animboahi. Ro Kraisindi hoafi sahamindi ha-rihandeimbidi animboahi asu Sisas sihefti Adükari hoeimarhini. Ro Adükarindi ratupuri ratupuri mayahi süngeyo munjuambo seana anihondümbo-rihindeimbidi tükümehindi.

² Asu wambo nindou bidifiri ai Godindi hoafi semündü hu-randeimbiyupoani masei. Nga se fifirihimboanei, wandi ratupuri ranambo se anihondümbo-rihindeimbidi tükümehindi ranina ro Adükarindi hoafi sahamindi harihandeimb-anahi ranahambo nafumayo.

³ Nindou bidifiri ai wandi hohoanimo ra yiboborihinda rani hoafi ranane simbori hoafiyahanduri arihandi.

⁴ Kraisindi hoafi sahumindeft hefti-rihundeimbidi ro yihoeft ratupuri ranimbohunda sesi, sesi asu hoe simindimbido, ra ahinümbiyo?

⁵ Asu Adükarindi akahoandi-yomo, Pitayu bidifiri Kraisindi hoafi sowandumo homo-rundeimbidi-yomo ai ramefundit nou anihondümbo-reandeimbidi nimorehti-dibo hoafi semindit hoahoangombo ra ahinümbiyo?

⁶ Awi Barnabas-dibo ro yangiri yihoeft fi farihefembo kakit semindit ratupuri ratupuriyoani, asu amuri Kraisindi hoafi sowandumo homo-rundeimbidi ranai wanimbilos?

⁷ Nindou mami ai amimbofi anüngu ra ahandihoari sesi kokombo-mandifiyosi? Nindou ai nümburi hifareandit ra ahandihoari sesi yimuñgu-remindikoate-mandüyosi? Asu nindou ai burmakau moaŋguitaranti ra ahandihoari burmakau titi boboe ra simindikoate-mandüyosi?

⁸ Roana nindou-yafe hohoanimo süngeu yangiriyahipoani hoafayah. Nga ahinümbi hohoanimo amboani yahurai hoafimayo.

⁹ Nga Mosesindi ahinümbi hohoanimo ranambe sürü papirranduhi yahoya, "Burmakau ai wit hipiri fifirigendani se yowanit ahandi yafambe kikihemindipoani, bidifiri wit dedimbode yaho hefembo," meho. Asu God ai burmakaumbo yangiri hoafiyuwaits?

¹⁰ Ranana yihoeftimboyu hoafimayu. Anihond-ané, Bukambe hoafimayo ra siheftimbo rambirihinda yahohayamboy. Nindou ngorü ai nümbüri hifireandaniyó, asu ngorü ai yimunju-ramünduaniyó, ranai sapo ahafandi ratüpurayafaní ranimbohunda sesi ra bïdifiri semindimbo hohoanimo-mbeyafandamboane.

¹¹ Ro sihei mbusumo Yiffiafi Aboedindi-mayo hoari ra hifi kamarihundi, ranimbohunda se yihoeftimbo fi farihefembo bïdifiri sesi saimbo ra yowanimandiyosi?

¹² Sapo se nindou bïdifirambo sihei-mayo napo semindimbo yinti, asei ana, asu yihoeftimbo amboani afindimbo yinti, mbiseiamboane.

Ro sihei-mayo napo semindri ra naft yangorosi, nga ambe masefi. Ro semindikoate-mayefi ra, sapo Kraisindi aboedi hoafit ra naft gifepoani, sefti hoahumboyefi. Ranimboane ro tñjirifo afindri sahumindefti arihundi, nga ranimbo moanane asefti.

¹³ Se fiftihindai, nindou Godindri adükari worambe ratüpuriyomo arundi, ranai ranifihind-ane sesi sowandumo arundi. Nindou Godimbo ninhondi hifokoaru sihou-rundeimbri fondi raniwami ratüpuriyomo arundi, ranai sihefembo fondi raniwaminind-ane ninhondi bïdifiri sowandumo arundi. Awi ra se moai fiftihindiyó?

¹⁴ Mami ranisünguy, Adükari ai yahuya, "Nindou aboedi hoafit wataporimbo-arundi ranai nindou wataporimbo-arunduri ahei-mayo bïdifiri napo ahamundi fi fehefembo mbisahüpür-amboane," mehu.

¹⁵ Nga ro moai rasüngurihundi. Asu hapondaní amboani sihei-mayo napo semindimbo-yahipoani pas nda sürü parihandi, nga wanit. Ro napo semindikoate ranahambo hihifi-hihifayahit, asu ngiri ngorü nindou ai ro hihifi-hihifayahit nafti ra gündeandi. Ai rambarea-mbonana, ro yifayahit ra aboed-ane.

¹⁶ Ro Aboedi hoafit hoafindahühi ra ngiri wandi fimbo borindahühi roana aboedi hohoanimo sünguriheandeimb-anahit mbisahit, nga wanit. Sapo Aboedi hoafit hoafimbo ranana wandi ratüpurit wambo ro ngiri hñningindiheandi. Ro aboedi hoafit hoafikoate-yahit-mbonana, ro ngiri aboedi nimboahi.

¹⁷ Ro wandi hohoanimo süngu ratüpurayahit ana, ranifihit takini ndahamindimboyahit. Nga Adükari ai wambo ranit ratüpurit ra masendiramboanahit ro ratüpurayahit.

¹⁸ Asu ro ninti takini wandi ratüpurit ranimbohunda mandahamindihá? Ro takini semindimbo-mayahit aboedi hoafit hoafiya arihandi ranimbo-hündambo ranana moai

nini-moatükun i sahamindih i. Nimorehi nindowenihimbo moani hoafimbo ranahambo takin i nahurai-ane.

Por ai munjuambo nindou-yei moani ratüpuriyurandeimbimboi manüngu

¹⁹ Ro nindou ngorundi moani ratüpuriya-rihandeimbiyahipoanis i. Nga asu ro wandi hohoanmonambo Kraisindi nindou tükufembohunda nindou afindi safi semindimbo ahei moani ratüpuriya-rihandeimb i nahurai an imboah i.

²⁰ Ranimboane ro Suda-dibo nimboambo ahei hohoanimo süngeuriheand i, Suda aheimbo aboedambo-fendürimbohunda. Ahinümb i hohoanimo ra moai wambo hifandirandir i, nja nindou-yei himboahü ahinümb i hohoanimo ra süngeuriheandühi nouayah i ahinümb i hohoanimo süngeurihindeimb i aheimbo aboedambo-fendürimbohunda.

²¹ Asu Suda-yafe ndifo ahinümb i hohoanimo süngefekoate-ayei, ranaheimbo ro-amboani ahinümb i hohoanimo süngefekoate-ayah i aheimbo aboedambo-fendürimbohunda. Nja asu ro moai Godindi ahinümb i hohoanimo ana hininqir iheandi. Wan i, nja Kraisindi ahinümb i hohoanimo ana süngeuriheandühanahi.

²² Asu didiyei nginindi anhondümbofekoate-ayei, ranaheimbo semind i-ndürimbohunda ro-amboani nginindi anhondümbo-fekoate nahurai-ayah i. Ro nindou bidifiri aboedambo-fendürimbohunda nafi kokombo munjuambo nindou-yei hohoanimo süngeurihe arihandi.

²³ Ro ran i ratüpur i ra rarihe marihand i, Sisasindi aboedi hoaf i ra ngenindi tükümbifeyowa sahehea. Rananimbo ro-amboani Adükari ai aboedi hoafindi aboedi moatükun i nindou ranaheimbo saimbo napire masihend i ra ndahamindi sahehea.

Sihiri napo semindimbo pipindefomboane

²⁴ Sapo se fífirihindi napo semindimbo pipi ranambe munjuambo nindou pipiyeihanei, nja mami yaqir-animbo pipi ranahandi napo ra ndemündümbui. Nja ranimboane se-amboani napo semindimbo pipi ra tinqirifondei.

²⁵ Munjuambo nindou pipi ranambe napo semindimboaye i ana, ahei fimbo hohoanimo ra hininqir ihehi, napo semindimbo pipi ranambe tinqirifoyeihanei. Aiana awar ihoei-randeimb i napo semindimbo tinqirifoyei arihundi, nja ro awar ihoefekoateyo-randeimb i napo semindimbo tinqirifoyef i arihundi.

²⁶ Ranimboane ro nindou napo semindimbo pipiyuhü amuri himbokoate ahu nahurai-ayah i. Asu nindou fifahi

yanjoambe diboadore yangora arandı nou raweheandı, n̄ga moai mamikarı yangorıhandı, n̄ga wanı.

²⁷ N̄ga ro hohoanımoayahı süngufembo tıñırıfoyahühi wandı fi yamundihe arıhandı.

10

Ngiri sihiri Israer hohoanımomayeı süngundıhundi

¹ Wandafı mami, sihefi amoao mami ai Moses sünguhoranı, nıne-moatükunı aheimbo-so tükümfeyondürü ranahambo-anımbo hoeindıhırıhi ndondıhi hohoanımo ra türıboadıhındı. Aiana hamburı sıriwara aboeda bamarıhehindi munjuambo mburüñgai mami ranıhoarehi nımboeimbo.

² Mburiñgai-ambeyo asu sıriwara-ambeyo ra ai Mosesındı süngurıhündei-mbımboyahi hundırımayei.

³⁻⁴ Nindou munjuambo ai God sesi masendi ra sahusı asu, God hoe masendi ra sımindı marıhündı. Asu ai hoe ra sımindıdei Godındı nımoei aboedambeahındı asu nımoei ra ahei sürgu maho. Nımoei ranana Krais-ani.

⁵ N̄ga asu God ai nindou afındı aheimbo hıhıfı-hıhıfıkoate-yundırıhi, asu ranımboyo nımı wohı furıkoate-reandırıhi yıfısaftıyeihı, ahei yıfınımoko ranai moanı mamıkare kurımayo.

⁶⁻⁷ Ranı-moatükunı aheimbo tükümfeyondürü ranana sıhırı hoeifembohunda nafuimboane. Nindou bıdıfırı ai moaruwai moatükunı ra süngumarıhündı asu sısamı god ranahambo süngurıhi marıhündı, ranımboyo se-amboanı ranı-moatükunı ra yowanı ranı-süngufepoanı yaho haya yare nafui-mayo. Bukambe yare hoafıyowohü yahoya, “Nindou ai sesesiyo asu wain hoe sımindırambo nımorehı sısılımoyei marıhündı,” meho.

⁸ Sıhırı ana nımorehı sısılımoyeo, nindowenihı bırabırı hohoanımoyopoanı, nindou bıdıfırı ramehindi nou. Ranıyo mami-sımbıoanı 23,000 nindou ai yıfısaftı kurımayei.

⁹ Ranımboane asu sıhırı n̄giri Adükarı ahıambo sısındındıhırıhi, randıhırı hoeindıhırı nindou bıdıfırı ai ahıambo ramarıhorı nou. Aiana ramarıhorı ranımboyei aheimbo amoasırı ai tıkkırımarandıra yıfısaftımayei.

¹⁰ Nindou bıdıfırı ramehindi nou, sıhırı nıni-moatükunı tüküfeyeoanı hoafıyo hoangopoanı. N̄ga ranımboyo nindou bıdıfırı ranai ramehinda sünambeahındı nendı nindou hıfokoare-randeimbı ai aheimbo moaruwaimbo-mareandürü.

¹¹ Ranı-moatükunı aheimbo tükümfeyondürü ra nindou bıdıfırambo nafuimbo nahuraiyo, n̄ga ranımboyo asu ranı-moatükunı ranahambo sıhefımbo ahıni hoafombohunda

sürü papiru masihoemo. Sihiri ana ndeara bidiñiranambo si tüküfembo bidiñirühaneñi animboefi nda.

¹² Ranimboane asu nindou mami ai hoafiyuhuya, "Roana nginindi nimboambo-anahit," ehu ana, moanit ai hibadambo-animbo nüngu, nga asu ai pündümbui.

¹³ Nine refe hoeifembo moatükuni siheimbo sowahi tükümeleyondür, ranana ranit-poanimbo moatükuniyopoani, nga wanit. Siheimbo sowahi tükefeyondür ra bidiñirambo amboanit tüküfendür arandi nahurai-ane. God ai hoafiyu masihendi hohoanimo rasünguareandi ana, asu ngiri nini-moatükuni siheimbo refe hoeifembo tükefeyo ranai sihei nginindi ranahambo ngasündeandi, nga God ai siheimbo ngorü-süngunde fandihairimbui. God ai-animbo siheimbo nginindamündündürani, asu se nginindi nimboeimboyei nine-moatükuni siheimbo refe hoeifembo tüküfe simboani. Rananimbo asu ai siheimbo aboedi naft koandheira tükündahimboyei.

Sihiri ngiri God asu moaruwai nendi yibobo süngundihundi

¹⁴ Wandafi mami hondü, ranimbo-animbo se moaruwai nendambo diñibañfe ranit fikimti hopoani.

¹⁵ Se fiñihindeimb i nindou-aneisi, nga ro siheimbo hoafi nda hoafehandür, nga ro hoafayahit nda se siheihoarit türuboadihindii.

¹⁶ Adükärindi kap nda Godimbo diñibañiyahu hihifirihur mburihi simindefi arihundi ra sihefimbo Kraisindi horinambo mami hüreamuni arandi. Sapo bret bidiñiri hifitirihu arihundi ra Kraisindi fi ranifihi mami hüreamuni arandi.

¹⁷ Sapo bret mami engoro ranimbohündambo wamboane, asu nimorehi nindowenih sihiri afind-anefti, nga fi mayefi. Sapo munquambo sihiri bret mami ranahandamboane sahusifi arihundi.

¹⁸ Se Israer nindou ranaheimbo hohoanimo-ndahündür. Ranihündambo nindou ana ai Godimbo fondiwamit sesi sihefeimbindambo sahüsimb, ranai ana sapo sesi Godimbo sihefeimbabidimboyei ai mamühiyahi marihündi.

¹⁹ Se ngiri randihi hohoanimondeihiya, Ro Por tikai godimbo sesi saimbo ra anihond-ane asahi mbisei. Roana moai tikai god ranahambo anihond-ane sahi.

²⁰ Wanit, nga ro ratihe hoafayahit: Nine-moatükuni Godimbo süngufekoate nindou ai sesi asihehindi, ranana ai moaruwai nendi ranaheimbo hohoanimoyahündürhanei aheimbo asihehindi, nga Godimbo ana wanit. Ranimboaanahit ro siheimbo moaruwai nendi ranbabidimbo mami hüfembo yowanit asahandür.

²¹ Se ŋgiri Adükarindi kap ranambe ndimindei asu moaruwai nendi-yafe kapambe ndimindei ndihundi. Asu se ŋgiri Adükarindi sesi dagüdi asu moaruwai nendi-yafe sesi ra dagüdi ndihundi.

²² Awi sihiri randihundani, Adükari ai sihefimbo ŋgusüfoambe moaruwaimbo-mbireamuni sefimboyeefa? Asu sihefi ŋginindi ra ahanti ŋginindimbo ŋgasündeamboyo?

Munjuambo si aho ra Godimbo aboed-ani yahomboane

²³ Bidifiri seiya, "Munjuambo moatükunti ra sihiri randihumboane," asei. Yintsi, ŋga asu ŋgiri munjuambo moatükunti sihiri rawarihu hefti ranai sihefimbo fandihemuni. Bidifiri seiya, "Munjuambo moatükunti ra sihiri randihumboane," asei. Yintsi, ŋga asu munjuambo moatükunti sihiri rawarihundi ranai ŋgiri fandihemuna ŋginindi nimboefti.

²⁴ Nindou mami ai ŋgiri ahanti fimo yangiri hibadandi, ŋga wan. Nindou munjuambo ai ŋgorümbo fehefembo hohoanmondei.

²⁵ Munjuambo maketambe ninhondi safi sahümündeimbri ranana dagüdi, ŋga ranahambo aboedimbayo mbisei hehi afindii hohoanmondeihii düdu-düdundei wakindihimboyei.

²⁶ Ŋga Bukambe yare hoafiyowohü yahoya, "Hifti ndanane asu munju-moatükunti hifti ranififi engoro, ranane munjuambo ra Adükarindi yangir-ané," meho.

²⁷ Asu nindou mami Godimbo anihondümbofe-koateyuweimbri ai siheimbo ho ahanti worambe sesimbo hoafinduan, asu se hombo hohoanimoayei ana, nne sesi siheimbo asahündüri ra se dagüdi. Ŋga asu se ranahambo afindii hohoanmondeihü, düdu-düdundei wakindihimboyei.

²⁸ Ŋga asu nindou mami ai hoafiyundürühiya, "Sesi ndanana moaruwai nendambo sihefeimbihünd-ané," mbüsüwan ana, se sesi ra dagidimboyei, nindou ai yare hoafmayu mbisei hehi asu ŋgusüfoambe moaruwai-ané yaho hohoanmombohunda.

²⁹ Ro sihei ŋgusüfoambe moaruwai-ané yaho hohoanmombo-yahipoani. Ŋga nindou ŋgorü ai ŋgusüfoambe ranahambo moaruwai-ané mbüsümbui ranimbo hohoanimoayah.

Ro wandihoari ana sesi ra dagadimboyah, ŋga asu nindou ŋgorü ai moaruwai-ané ehu ana, ŋgiri wandi ratüpuri ra gündeandi.

30 Asu ro Godimbo hihifirihuni hehea sesi ra sahasihanit, asu nimboe nindou ngoru ai ro hihifimarihuni ranahambo moaruwai-ane ehua?

31 Ranimboane asu se sesi ra dagudi, hoe ndimindei, asu nene-moatukunit aho ra rawarihindi ra, munjuambo Godimbo adukar-ani yahombo-hundambo-animbo randihindi.

32 Se nini-moatukunit randihinduh Suda-anei, ahei ndifofanei, asu Godind nend-anei ranaheimbo hoeindihinduh moaruwai-ane mbiseimboyei.

33 Ro-amboanit munjuambo nindou ai refemboayei ranit hohoanimo-ane rarihe arihandi. Roana wandi fi ranahambo farihefembo yangirit hohoanimoyopoani rarihe arihandi, nga wanit. Roana munjuambo nindou ranaheimbo God ai

11

aboedambo-mbireanduri hohoanimo ranane ratupuriya arihandi. ¹ Se wandi hohoanimo ra sungsundihi ngei, ro Kraisindi hohoanimo sungsurihe arihandi nou.

Nimorehi ai mbiro gabudifembo hoaf-ane

2 Ro siheimbo hihifi-hihifayahanduri, sapo se munjuambo si aho ra wambo hohoanimo-yahundiruh, asu ro siheimbo yamundihearuh sihei warambe masahanduri, ra sungsurihue hei marihundambo.

3 Nga ro siheimbo ndani-moatukunit ndanimboanahi ndondihi fifirindihindi asahit ra ndahurai-ane: Krais ai munjuambo nindou-yei mbiro-ani, nindowenihit ai ahanti nimorehi ranahand mbiro-ani, asu God ai Kraisindi mbiro-ani.

4 Ranimboane nindou dudi ai nindou himboahu mbiro gabude haya, Godimbo didibafifi asu Godind hoafit hoafayu-ane ra Kraisimbo moaruwaimbo-riruh nou-ani.

5 Nga asu nimorehi mami ai ahanti mbiro ra gabudifekoate didibafife arand-ane, asu Godind hoafit hoafayo-ane ra ai ahanti anamind ranahambo moaruwaimbo-reruh nou-ane. Nimorehi ranai ana sapo amoanijig-mbeyowa sei hehi, mbiro foarihelhindeimb moani anijgo nahurai-ane.

6 Nimorehi ranai ahanti mbiro ranahambo gabudifembo wanindowohu ana, ai mbirinanji ra bodifo kikiranduh tupurimbiri-hendamboane. Nga asu nimorehi ranai ahanti mbiro ra kikijo foarihefembo amoanijigndowohu ana, asu ai mbiro ra gabudi-mbireandamboane.

7 Nga asu nindowenihit aiana ahanti mbiro ra gabudeambui. Aiana sapo Godind ndureimbi asu nginind nafuimbo

sisamî nahirai-ani. Nga asu nimorehî ahandî ra sünzungbo nindowenihî ai ndüreimbî-ndümbui.

⁸ Nga moai nindowenihî ai nimorehîndî hamîndînambo tükifiyû, nga nimorehîyo nindowenihî ranahandî hamîndînambo tükümeffeyo.

⁹ God ai moai nindowenihî ranahambo nafirûri nimorehî ranahambo fehefembohûnda, nga wanî. Nga nindowenihî ranahambo fehefembo-hündamboyô nimorehî ra nafiramarandi.

¹⁰ Rani-mayowamboane sünambeahîndî nendî ai hoeifeyoanî, nimorehî ranai Godîndî ratüpuri ratüpurayo ra nafuimbohûnda, ai ahandî mbîro ra gabudîmbîreandamboane.

¹¹ Nga Adükari-babîdi animboefî ranana nimorehî ai moai aheipoanîmbo nîboadei rihündî. Asu nindowenihî ai moai ahamundi-poanîmbo nîngomo rundî, nga wanî.

¹² Nga God ai nimorehî ranahambo nindowenihî ranahandî finambo randî nafiramaranda, nimorehî ranai tükümeffeyo. Nga asu God ai haponda nindou ranahamumbo nimorehî-yei furambe nafirapuri arandî. Asu munju-moatükuni ra Godîndî sünju-anê tüküfeearandi.

¹³ Sîheihoarî hoafî ndanahambo türüboadîhindî: Ranîmboane asu nimorehî ai ahandî mbîro ra gabudîfekoate, nindou hîmboahü Godîmbo dîdîbafe hoafî ra aboedîyo?

¹⁴ Nindou sîhefî hohoanîmonambo yañgîr-anê sîheimbo rahurai nafuiyoarandi. Nindowenihî ai mbîrînanî hoandarümbî ana, aboedi hamîndiyopoani.

¹⁵ Nga asu nimorehî ai mbîrînanî hoandarümbayo ana, ranamboanî aboedi hîmbombeyo-wamboane. Sapo ranîmoatükuni ra God ai ahandî mbîro gabudîfembohûnda masagado-anê.

¹⁶ Nga nindou mamî ai ranîmoatükuni ranahambo hoafîndu hoanguhü ana, ai ranahambo ndore tûmbîfoareand-amboane: Roanahî asu Godîndî nend-anei ro moai ñgorü hohoanîmo sünjurîhu rihundi.

Adükarîndî sesî sesîmbo

¹⁷ Nga hapoana ro sîheimbo bîdîfîri moatükuni yamundiheandûri samboanahî, nga asu se nîne-moatükuni ratüpuriyei arihündî ranahambohûnda ñgîri ro sîheimbo hîhîfi-hîhîfi-ndahandûri. Se Godîndî hoafî hîmborimbo fandîhindûhi, asu se moaruwai hohoanîmo afîndî hohoanîmoayeî ra moai nindou farîhendûri randî.

¹⁸ Sîheimbo ndanî hoafî nda boatei hoafînda samboanahî: Asu seana fandîhindûhi yikürübûyei wakîrîhi-ndühanei. Ro

ranî hoafî ra rarîhe rahurai himborimayahî, n̄ga asu ro hoafî ranahambo akidou anihondümbo-mariheandi.

¹⁹ N̄ga awi anihondü yikürübüfe hohoanimo tükümbifeyowamboane, sapo düdi sîhei mbusumo animbœi ranai Godindî hohoanimo sünguarîhindî ra ndorîhi hoeimbiri-hindamboane.

²⁰ Ranîmboanei asu se mamî fandîhindühi, asu Adükârîndî sesi ra ndofe mamî nîmarîmbo sesikoate-mayeï.

²¹ Rananei asu nindou mamamî se sesi ra sîheipoanîmbo sahümündi hehimbo, nîmai sahûsi arîhündi. Ranane asu nindou bîdifirî ai moanî wembopo nîmareianî, asu bîdifirî ai afîndî hamîndî sahûsihi, hoe sîmîndeihî, hohoanîmo mamîkararandûri arandî.

²² Awi se sesi, sesi asu hoe sîmîndî rambo ra worîkoate-wamboyei? Asu se Godindî nendî ranaheimbo moananei se-imboyei, wandafî mamî bîdifirî ranaheimbo sesi napokoate ai mamareia, amoanîngambo-arîhindûri. Ro sîheimbo nüngundîhe hoafîmandahandûr-a? Awi ro sîheimbo hîhîfi-hîhîfi-mandandûriyo? Wanî yangîr-ané.

²³⁻²⁴ Yamundihe hohoanîmo nda Adükârîndî-mayo sahamîndî heheambo-anahî, asu sîheimbo masahandûri: Ranî nîmbokoanî Sudas ai Adükârî Sisasîmbo hürütümbe nindou-yomondî warîhümariramboyu asu ai bret mamî ra semündü haya, Godîmbo hîhîfirûri mbura, hîfîtire haya, hoafîyuhü yahuya, “Bret nda wandî fisaf-ané, sîhamumbo farîhefepuri-mbohûnda. Ndani-moatükuni nda se randu ndundi, wambo hohoanîmombohûnda,” mehu.

²⁵ Ranîyu asu sesi ra sowasümo mburu, mare yare yahurai kap amboanî semündü haya, hoafîyuhü yahuya, “Kap ndanana Godindî sîmborî hoafî femîndî sîhefe moatükun-ané, asu wandî horînambo ngenîndî tükündîfemboe. Ndani-moatükuni nda se nînî-sîmboanî-yomo asîmîndîmo ra se randu ndundi wambo hohoanîmo-yondîrîmbohûnda,” mehu.

²⁶ Munjuambo si ra se bret nda sahûsi asu kap ndanambe sîmîndî arîhündi ana, Adükârî ai yîfîmayu ranahambo weindahî hoafîyei rîhündühanei. Ranî-moatükuni ra se randîhi ngeianî, asu Adükârî ai hîhîrifî mbîkusuwamboane

Nindou ai Adükârîndî sesi moaruwaimbo-areandî ana, ai hüti-anî

²⁷ Ranîmboane nindou düdi ai ndofe hohoanîmo-koadteyuhü, ai bret ra sesü, asu kap ranambe hoe sümündü arandî ana, Adükârîndî fi asu horî ra moaruwaimbo-reandühani, asu nindou ranai ahandî fi hüti-anandî.

²⁸ Nindou ai moanî ahandî fi ranahambo hohoanîmondu hoeindeandühî anîmbo, ai bret ra dedü asu kap ranambe hoe ndümündü ndandî.

²⁹ Ran-i-moatükun-i ra rahurai-ane: Nindou düdi ai Adükari-ndi fi ranahambo ndofe hohoanimo türüfoefekoateyu haya, moani sesi ra sesü, kap ranambo hoe sümündi arandı ana, ai ahandı fi ra ahandıhoar-i hüti-anandi.

³⁰ Sapo ranımbóanei nindou afındı se angünımbóyeih-i, hamındı kemindıkoate-yeih-i, asu bıdıfırı ai yıfımayei.

³¹ Asu sıhırtı sıhefıhoar-i sıheftı fi ranahambo türüfoarıhundühi, bret sahusiftı, asu hoe asımındefı ana, Godındı himboahü ıgırı hütindefı.

³² Nga asu Adükari ai sıheftı hohoanimo ranahambo türüfoare-amunühi, aboedıkoate-mayowambo sıheftı hohoanimo ıgorü-süngure arandı. Ai sıhefımbó rawareamunanimbo, asu sıhırtı ıgırı hıftı ndanıhündambo nindou rawehindı nou, ai-babıdı awarındıhehundi.

³³ Wandaftı mami, ranı-mayoamboane, asu se sesımbohunda fandıhindühi ana, awi se sesımbı mbıseimbo ra bıdıfırambo hıbadıhündürı hehimbo anımbó, mami dagüdi.

³⁴ Nindou düdi ai wembombonduhı ana, ai ahandı worambe anımbó mbısesuwamboane. Rananımbó asu se mami fandıhindühi amboantı, asu ıgırı Godındı papi-hoafı ranambe ıgei. Bıdıfırı hoafı awi engorosı, nga asükainda tükündahendüh-anımbó ranamboanı dıdıboandoñıheamboahı.

12

Yifiaftı Aboedındı-mayo ranı-poanı ranı-poanı ratüpuri moatükun-i

¹ Wandaftı mami, ranı-poanı ranı-poanı ratüpuri Yifiaftı Aboedi sai-arandı ranahambo se ndorıhi fıfırimbırıhinda samboanahı.

² Horombo se Godındı hoafı süngufekoate nımböeiambe, ranı-sımbıboanı ana munjuambo si maho ra sısamı god hoafıkoate, yıftı nahurai menjoro, ranı sowanamboyo ai sıheimbo hürıhümündi-hündürı hei marıhunda, asu ranı-süngu hei marıhündı ra se fıfırimbırıhimboanei.

³ Ranımbóanahı asu se ndanı-moatükunı ranahambo fıfırdıhindı asahı, ra ndahurai-ane. Asu Yifiaftı Aboedi ranai nindou ıgorundi fiambe amaro-ana, nindou ranai ıgırı hoafındühiya, "Sisas ai moaruwaimbo-mbıfiywamboane," mbüsü. Nga asu nindou mami ai hoafıyuhuya, "Sisas ai Adükar-ani," ehu ana, asu ai Yifiaftı Aboedındı süngu yangır-ane hoafıyu arandı.

⁴ Yifiaftı Aboedındı ratüpuri ra afınd-ane engorosı, nga asu awi Yifiaftı ranana mami ranı yangır-ane sagadüri arandı.

⁵ Adükarındı ratüpuri ra ranı-poanı ranı-poanı ratüpüranesi, ḥga asu Adükari mami ranahamboane ratüpürıyei arıhündi.

⁶ Ranı-poanı ranı-poanı ratüpuri ḥgınind-anı, ḥga God mami ranai-ani nindou muŋgu ranaheimbo ḥgınindı ra sagadüri arandi.

⁷ Yifiati Aboedı ranane ahandı-mayo ḥgınindı ra nindou mamamı ranaheimbo tüküfe arandı nindou muŋguambo farıhefe-ndürimbohunda.

⁸ Nindou ḥgorümbo Yifiati Aboedı ranai ḥgınindı sagadowohane ndofe hohoanımo wataporımbonyondürimbohunda. ḥga asu nindou ḥgorümbo mare Yifiati mami ranai ḥgınindı sagadowohane ndofe fífırife ranahambo wataporımbonyondürimbohunda.

⁹ Yifiati mami ranane nindou ḥgorümbo anıhondümböfe hohoanımo ra sagado arandi. Asu mare Yifiyatı mami ranane ai nindou ḥgorümbo nindou angünümbo-yeimbımbıdo dıdıboado-fendüri-rambo ḥgınindı ra sagado arandi.

¹⁰ Asu nindou ḥgorümbo hepünfeimbı moatükünü refembo ḥgınindı ra sagado arandi. Asu nindou ḥgorümbo Godındı hoafı hoafıyo rambo ḥgınindı ra sagado arandi. Asu ḥgorümbo ai Yifiati Aboedındı-mayoyo asu moaruwai nendıyei-mayoyo ratüpuri ra türüfoefembohunda ḥgınindı ra sagado arandi. Nindou ḥgorümbo ranı-poanımbıdo hoafı hoafımbıdo ḥgınindı ra sagado arandi. Asu ḥgorümbo ranı-poanımbıdo hoafı hıhırifoe fe hoafı ḥgınindı ra sagado arandi.

¹¹ Yifiati Aboedı mami ranane ai ranı-poanımbıdo ranı-poanımbıdo ḥgınindı ranahambo yare arandi asu ai-anı moanı ahandı hohoanımonambo yanğırı nindou mamamı ranaheimbo ḥgınindı yiboborearü arandi.

Muŋguambo sıhırı fi mami ranahandambo bıdıfir-anefı

¹² Fi ra mam-anesi, ḥga asu ḥgorü-poanı ḥgorü-poanı moatükünü ra ranıfıhi papıreamboane. Ahandı ranı-poanı ranı-poanımbıdo moatükünü afınd-anesi, ḥga fi mami ranıfıhi türemarand-anı. Krais ai rahurai-ani.

¹³ Mami ranı-süŋgumboane muŋguambo sıhırı, Suda, Suda-yafe ndıfo, moanı ratüpürıyei-rıhündimbi, asu moanı nımböeimbı nindou, sıhırı fi mami ranınambo hundürımayeffı. Asu muŋguambo sıhefımbıdo God ai Yifiati mami ra masemuni.

¹⁴ Fi ranana moanı mami moatükünınambo yanğırıyopoanı pare haya anıŋgo. Aiana afındı ranı-poanı ranı-poanı moatükünü ra papıre mburamboane fi ra mami nahurai anıŋgo.

¹⁵ Asu tñjari ai hoafñdowohüya, “Roana watñjari-yahipoani, ranimboane asu ro fi ranahandi-yahipoani,” mbisimboesi, nga sapo aiana fi mami ranahandamboane.

¹⁶ Asu himboambe ai hoafñdowohüya, “Roana himboariyahipoani, ranimboane roana fi mami ranahandiyahipoani,” mbisimboesi, nga sapo aiana fi mami ranahandamboane.

¹⁷ Asu fi munju ranai himboari ranı yangirayo ana, asu nñgunde himborimanda? Asu fi munju ranai himboambe ranı yangirayo ana, nñgunde fisñjarü kamadada?

¹⁸ Fi mami ranana ai yahuraiyopoani, nga God ai moani ahandi hohoanimonambo ranı-poani ranı-poani moatükuni ra fi mami ranifihı papımareand-ane.

¹⁹ Nga asu fi mami ranahandambo moani mami ranı yangirayo ana, asu fi ranai nahü manıñgoa?

²⁰ Fi ranai moani yare nıñgowan-ane, asu fi mami ranifihı ranı-poani ranı-poani moatükuni ranai papıre haya anıñgo.

²¹ Ranimboane asu ngori himboari ai watñjirimbo hoafñdowohüya, “Ro ngori sıhambo ndahamindihanini,” mbiso, nga wanti. Asu ngori mbıro ai tñjirimbo hoafñdowohüya, “Roana ngori sıhambo ndahamindihanini,” mbiso, nga wanti.

²² Nga awi sıhiri nahaniñyo sıhefi fi ranahambo ranana ngoriñdeimbı-yopoani asefi, ranı-moatükuni ranai fi ranifihı paiañkoate-ayo ana, asu ngori fi ranai aboedi ndonde nıñgo, nga wanti.

²³ Asu fi ranahandambo bıdifiri moatükunımbı sıhiri aboedi moatükuni-yopoani asefi, ranahamboanefi sıhiri aboedi yihuruhu arıhundi. Nga asu fi ranahandambo bıdifiri amoanıngımbü moatükuni ranahamboane aboedi dıdıboado-arıhundi.

²⁴ Fi bıdifiri aboedi ra moani hınıñgırıhu arıhundi. Nga God aiyu ahandıhoari munjuambo ranı-poani ranı-poani fi bıdifiri ra fi mami ranifihı mamambere hınıñgımareandi. Ranıyu asu fi bıdifiri ranahambo moanane asei ranahambo ai ndorıhoeimbı hınıñgire marandi.

²⁵ Fi mami ranai ngorü-poani ngorü-poanımbeyo yahuhayambo yare hınıñgıreambo-yupoani, nga fi mami bıdifiri, mami bıdifiri ranai mami hohoanımo sunju simbori farıhefirü-mbeyeia yahuhayamboyu yare hınıñgımareandi.

²⁶ Ranimboane fi ra ngorü mami bıdifiri asübüsımboayo ra, asu fi mami munju ranai-amboani asübüsıyowohane. Asu fi ra mami bıdifiri aboed-ane asei ana, asu munjuambo fi ranai-amboani aboedi hıhıfı-hıhıfıyowohane.

²⁷ Ranımbone munjuambo nindou se Kraisındı fi-anei anımboei. Asu munjuambo se ahandı fi bıdıfırı nou-ayeı.

²⁸ God ai bıdıfırambo Kraisındı nendı-mayei ranaheimbo rahurai yare hıniŋgi-marearü. Weangurühıdıdı ranai Kraisındı hoafı sowandümo homo-rundeimbi, ranıkımınındı ranai Godındı hoafı hoafıyei-rıhündedeimbi, asu ranıkımı ra yamundu-rundeimbi, asu hepünufeimbi moatükünü rarıhi-rıhündedeimbi, asu nindou aŋgünümbeı aboedırıhi-rıhündedeimbi, asu nindou farıhehi-rıhündedeimbi, asu munjuambo ratüpuri aho ra hıfandırühı-rıhündedeimbi, asu ıgorü-poanımbı hoafı hoafıyo-ramboanei ranaheimbo hıniŋgi-mareandüri.

²⁹ Awi nindou munjuambo Kraisındı hoafı sahümündi hei-rıhündedeimbi yangırıyei anımboeia? Awi munjuambo Godındı hoafı hoafıyei-rıhündedeimbi nindou yangırıyei anımboeia? Awi munjuambo yamundihi-rıhündedeimbi nindou yangırıyei anımboeia? Awi munjuambo hepünufeimbi moatükünü ratüpuriyei rıhündedeimbi yangırıyei anımbooeia?

³⁰ Asu munjuambo nindou ai aŋgünümboyeimbımbı aboedi-fendürımbı ıgınindeimbi yangırıyeia? Munjuambo nindou ai ıgorü-poanımbı hoafı ra hoafıyei-rıhündedeimbü yangırıyeia? Asu munjuambo nindou ai hoafı ra hıhırifoadıhi hoafıyei-rıhündedeimbü yangırıyeia? E! ranı-moatükünü ra ai wanı.

³¹ Se moanı aboedi hamındı moatükünü ranı yangırı semındımbı ıgusüfo pandıhindı.

Sıhırı nindou amurambo ıgusüfo pandıhumboane

Nga ro sıheimbo nahaniyo aboedi hamındı naftı aho ranahambo nafuindahandüri samboanahı.

13

¹ Asu ro nindou ranaheimbo nindou-yei hoaf-ane, asu sünambeahındı nendı-yomondı hoafı ranane ra hoafıyahandürühi, asu ro nindou ranaheimbo ıgusüfo pefekoate-ayahı ana, asu ro nümüsı fandıyoanı, moanı hoafayo hoango nahurai-ndamboyahı.

² Asu ro Godındı hoafı hoafındahandürühi, Godındı hohoanımo dıbo engoro ra munjuambo fıfırarıheand-ane, asu munjuambo fıfırifıfe ra fıfırarıheand-ane, asu ıgınındı hamındı anıhondümbo-rıheandühi asu nımöei-wafu nımaroanı hoafıyahani gorugoanını aho-ane, asu ro nindou ranaheimbo ıgusüfo pefekoate-ayahı ana, asu ro moan-anahı.

³ Ro wandi napo munjuambo masiheheandı ra napokoate-yeimbı nindou fehefendürimbo yimbondıhe, asu wandı fi ra hınıŋgi-ndıheandanı nindou ai wambo haiambe mandundırani hai tıkırında-ndırımboesi, nja asu ro ngorü nindoumbo ngsüfo pefekoate-ayahı ana, ra ngorü wambo aboedi fandıhendırı.

⁴ Ngorümbo ngsüfo pare-randeimbı ai warı hoafeandüh-reandühı farıhendürı arandı. Asu ai moai nindou ngorümbo ngsüfoambe moaruwai hohoanımoyu randı, asu ahandı simbo moai borıyu randı, asu moai ahandı simbo hıhıfı-hıhıfıyu randı.

⁵ Ai moai afındı-afındıyurandi. Asu ai moai ahandı moatükunımbı yaŋırı hohoanımo pare randı, asu moai nımeħünou ngsinındıyu randı. Asu ai moai nindou ahambı moaruwaimbo-marıhorı ranahambo hohoanımoyu randı.

⁶ Asu ngorümbo ngsüfo pare-randeimbı aiana nıne-moatükunı moaruwai-ayo ranahambo moai hıhıfı-hıhıfıyu randı, nja aiana anıhondı hohoanımo ranahamboane hıhıfı-hıhıfıyu arandı.

⁷ Ai ana munjuambo tıŋırıfo aho ra moanane yahu arandı, asu munjuambo si aho ra Godımbı anıhondümbo-rırı randühani. Munjuambo si aho ra God ai fandıhendırımbui yahuhaya, hıfandandühı asu munjuambo tıŋırıfo ra tüküfeyoanı, ai ngsinındı nüŋgumboani.

⁸ Ngorümbo ngsüfo pefe hohoanımo ra ai ngorü awarındıhoayo. Nja Godındı hoafı hoafombo hohoanımo ranana kikındamındımböe. Ranı-poanımbı hoafına hoafı hohoanımo ranana moendındımböe. Fıfırıfe hohoanımo ranana awarındıhoemboe.

⁹ Muŋgu-moatükunı aho ra moanı bıdıfırı-bıdıfırı yaŋır-anı fıfırıhumboayefi. Godındı hoafı hoafımbı ranamboanı awi moanı bıdıfırı yaŋır-anı hefi hoafıyefi arıhundi.

¹⁰ Nja sün̄gunambo nıne-moatükunı aboedi hamındı-mayo ranai tükündıfeihı anımbı, asu nıne-moatükunı moanı bıdıfırı-bıdıfırı yaŋırı hohoanımomayefi ranai awarındıhoemboe.

¹¹ Horombo ro nımorı-yahambe ranı-sımbıanı wandı hoafı, hohoanımo, fıfırıfe ranı-moatükunı ra nımorı nou rasüŋgumarıheandı. Nja hapondanı ana ro adükarı-yahühi nımoakıdıbou-yei hohoanımo ra hınıŋgi-rıheamboanahı.

¹² Haponda munjuambo moatükunı awi moai sıhırı ndorıhu fıfırıhundi, nja hoehımbıambe nahurai-anı hoeirıhu arıhundi. Nja sün̄gunambo anımbı sıhırı Godımbı ndondıhurı ahandı ngsümbıarı ra hoeindıhumboyefi. Hapondanı ana moanı bıdıfırı yaŋır-anı fıfırıarıheandı. Nja sün̄gunambo-anımbı ro ahambo

ndondihini fífirindihinimbayahı, ai wambo haponda ndore fífirareandırı nou.

¹³ Nga haponda njimi moatükunt nda, Godimbo anhondümbofe hohoanımo, Godimbo anhondümbofe hımbayondombo hohoanımo, asu nindou ngorümbo ngsüfo pefe hohoanımo ra moanı koadürümbo-koadürümbo yagodimboe. Nga njimi hohoanımo ranahandambo, ngorümbo ngsüfo pefemboane ai adükarı hamıdayo.

14

Godındı hoafı hoafınambo hohoanımo pandıhumboane

¹ Munguambo si aho ra nindou bodımondambo ngsüfo pefembo hohoanımoyo homboane. Asu se Yifiafı Aboedındı-mayo njinindi ranı semındımbı hohoanımondei ngei. Nga Godındı hoafı hoafıyorambo njinindi ranımbı se moanı ngsüfo pandıhindı.

² Nindou düdi ai ranı-poanımbı hoafınambo hoafayu ana, nindou ranaheimbo hoafıyundürühı-yupoani, nga ai Godımbı yangır-ani hoafayu. Sapo hoafı ra nindou ranai njiri fífirindihindi, nga ranana Yifiafı Aboedı-mayo ranahandı njinindınambo Godımbı yangır-ani dıbo hoafı hoafıyundo arandi.

³ Nga asu nindou düdi ai Godındı hoafı hoafayu ana, asu ai nindou ranaheimbo anhondümbofe ra njinemindındürühı farıhendürühı, asu ngsüfoambe aboedi dıdıboado-rearühıne.

⁴ Nindou düdi ranı-poanımbı hoafınambo hoafayu ana, ai ahandı fi njinemindımbı yangır-ani hoafayu. Nga asu nindou düdi ai Godındı hoafı ra hoafayu ana, asu hoafı ranai Kraisındı nendı ranaheimbo njinindamündürımboe.

⁵ Ro sıheimbo munguambo ranı-poanımbı hoafınambo hoafındı sahehea hohoanımoayahı, nga awi ro sıheimbo Godındı hoafı hoafıyo-ramboanahı hohoanımoayahı habodıhi. Nindou düdi ai ranı-poanımbı hoafınambo hoafınduanı asu nindou ngorü ai hoafı ranahambo hıhırifoefe hoafıyoanı anımbı, asu Kraisındı nendı munguambo ranaheimbo hoafı ra fandıhendürımboe. Nga nindou düdi ai Godındı hoafı weindahı hoafayu ranana ranı-poanımbı hoafınambo hoafımbı ngasündearamoane.

⁶ Wandafı mami, awi ro sıheimbo sowahi tükündäheändühi ranı-poanambo hoafınambo hoafındahandüranı ra ro njiri sıheimbo fandıheändüri. Nga ro sıheimbo God ai wambo bıdıfırı moatükunt weindahı-mareandırı hoafı, fífırıfembo moatükunt hoafı,

Godindī hoafī hoafīyorambo hoafī asu yamundiñfembo hoafī ra ndahandüran-animbo, sīheimbo fandīhehe-andürimboyahī.

⁷ Hoahoango rakoate-randeimbī moatükuntī, nümüsī, fu-funjī, mbonifaifai ranamboanī moanī mami rahurai-ane. Rani-moatükuntī muñguambo ranai mamikarī hoafīndoani ra nüngundīhi nindou ai hīmborimmandei hoafī ahandī rana?

⁸ Nindou ai yifiarimbo yīnafoaiyu-randeimbī ai ndofe yīnafoaikoate-ayu ra, asu nindou dīdai yifiarimbo napo ra dīdiboadomandea?

⁹ Moanī mare yahurai-ane, asu se rani-poanimbo hoafīnambo hoafayeī ra asu nindou amuri ai nüngundīhi sīhei hoafī fīfirī-mandīhinda? Ranana se moanīpo hoafīndamboyafī, ḥga sīhafī hoafī ranai moanī werī-yafui nou nīmoamo ḥgomboe!

¹⁰ Yīnī, muñguambo hīfī ndanīhū rani-poanī rani-poanī hoafī afīnd-ane engoro. ḥga asu moai mamamī hoafī ranai ranahandambo nīmīndī fīfirīfekoate yangoro, ḥga wanī.

¹¹ ḥga asu ro hoafī wataporayu ranahandī nīmīndī ra fīfirīfekoate-ayahī ana, nindou hoafayu ranai wandī nindou amuriñduanī asu ro-amboa ahandī nindou amuriñdamboyahī. Se rani-poanimbo hoafīnambo wataporīndeianī sīheimbo yahurai tükündīfemboe.

¹² ḥga se-amboa Yifiafī Aboedindī-mayo ḥgīnīndī ra semīndīmbo hohoanīmoyei arīhündī ranīmboane asu se Kraisindī nendī fehefembo ḥgīnīndī ra semīndīmbohündā tījīrifondei ḥgei.

¹³ Raniñboane nindou düdi ai rani-poanimbo hoafīnambo hoafīyu-randeimbī ana, ai hoafayu ranahambo Kraisindī nendī ranaheimbo hīhīrīfoefe hoafombohündā ḥgīnīndī ranahambo Godīmbo dīdibafī-mbīfiywamboane.

¹⁴ Asu ro rani-poanimbo hoafīnambo dīdibafeheandī ana, wandī yifiafī ranai-ane dīdibafefeyo, ḥga asu wandī hohoanīmo ranai ana moanī moaruwai tītanīmbo-reamboane.

¹⁵ Asu randīfeyoanī ra ro nüngumandīhea? Ro wandī yifiafī ranambo dīdibafīnda-heamboyahī, ḥga asu ro wandī hohoanīmo ranambo amboanī dīdibafīnda-heamboyahī. Ro wandī yifiafī ranambo heründā-mboyahī, ḥga asu ro wandī hohoanīmo ranambo amboanī heründamboyahī.

¹⁶ Godīmbo se sīhafī yifiafī ranambo yangīrī hīhīfarīrī ana, asu moanīndī nindou-mayeī ranai fandīfeambe ḥgīrī hoafīndeihī, “Anīhond-ane,” mbīsei se hīhīfīyafambe. Sapo se hoafayafī ranahambo ana nindou ranai moai fīfirīhindi.

¹⁷ Godīmbo hīhīñmbo dīdibafīfe sīhafī ra aboedī safanesī, ḥga ḥgīrī nindou ḥgorū ranahambo ḥgīnīndāmīndündürī.

¹⁸ Ro afindimboanahî ranî-poanîmbo hoafînambo Godîmbo hoafîya arîhandî ra sîheimbo ñgasündîheandürîmboanahî asu ranîmboanahî ro Godîmbo hîhîfarîhûnî.

¹⁹ Nga Kraisîndî nendi fandîfeambe roana, moanî nindou ai fîfîrîhindeimbî hondahüfeimbî (5) hoafî yangîri yamundiþe-ndürîmbo hohoanîmoayahî. Nga asu hoafî moanî afindî hamîndî ranî-poanîmbo hoafînambo wataporîmboyo ho ana, aboedî hamîndîyopoani.

²⁰ Wandafî mami, se nîmoakîdîbou hohoanîmoayeî nou hohoanîmo-ndeimboyei. Moaruwai hohoanîmo aho rananîmbo se nîmoakîdîbou nou hohoanîmondeihî nîmboei, nga asu sîhei hohoanîmo ranana nindou boagîri nahurai-anîmbo se nîmboei.

²¹ Ahînûmbî hohoanîmo sürü papîrandühi yahoya, "Ranîpoanîmbo hoafî hoafîumbî nindoundî yafambe sünge-ané, asu nindou amuriyei yafambe sünge-ané, rananîmbo nindou ndanaheimbo ro hoafîndahandüri-mboyahîstî, nga asu ai ñgîri wambo hîmborîndeî," mehu Adükari ai.

²² Nga ranane asu ranî-poanîmbo hoafî hoafîmbo ñgiñîndî ranai nindou Godîmbo anîhondümbofe-koate-mayei ranaheimbo nafuimbo moatükun-ané, nga asu anîhondümbo-rîhoreimbî ranaheimbo ana wanî. Nga asu Godîndî hoafî hoafîmbo ñgiñîndî ahei mbusümo ranai anîhondümbo-rîhoreimbî aheimbo nafuimbo moatükun-ané, nga Godîmbo anîhondümbofe-koate-mayei ranaheimbo ana wanî.

²³ Ranîmboane asu Kraisîndî nendi ranai mamühî fandîhindanî se ranî-poanîmbo hoafînambo hoafayei ana, asu fîfîrîfekoate-yeimbî asu anîhondümbofe-koate yeimbî ranai tükündahi sîheimbo hoeindîhindürihi, ai ana hîhindîhîhindîyeihanei mbîseimboyei.

²⁴ Nga munjuambo Godîndî hoafî ranî yangîri hoafîndeian-anîmbo, asu anîhondümbofe-koate-yumbü asu fîfîrîfekoate-yumbü ai tükündîfi-hündambo amboanî asu ai hoafî ra hîmborîndu haya moaruwai hohoanîmomayu ranîmbohündü ñgusüfoambe afîndî hohoanîmondîmbui.

²⁵ Rananîmbo asu ahandî hohoanîmo dîbo menjoro ra weindahîndeandühi, asu ai yiri yimbu pusînde nîmandümbo Godîmbo hohoanîmonduwohü hoafîndühümboya, "Awi anîhond-ané, nga God ai se-babîdî sîhei mbusümo anüngu!" mbüsümbui.

Godîmbo ratüpuri hohoanîmo ra aboedî mbîhowamboane

²⁶ Wandafî mami, asu se nüngundîhi ramandîhinda? Munjuambo se fandîfeambe, nindou ñgorü ai herü hohoanîmonduhane, ñgorü ai yamundiþerambo hohoanîmo

hohoanımonduhane, ɳorü ai God ai nini-moatükunımboyo hoafımbohunda nafuimayundoane, ɳorü ai ranı-poanımbo hoafınambo hoafımboane, asu awi asükai sapo ai hoafıyumbı hıhırife hoaf-ane, muŋgu ranı-moatükuni ra hoafımbeyei-amboane. Muŋgu-moatükuni ra Kraisındı nendi ranahembo ɳginimbiра-mindüramboane.

²⁷ Nga asu nindou bıdıfırı ai ranı-poanımbo hoafınambo hoafımbo hohoanımondeihı ana, moanı nindou yimbundafandani asu ɳgi mindımondanı yanğırı-anımbo rambırundamboane. Nga asu moanı ɳorü ai hoafındu kıkındamünduanı, ɳorü ai hoafıyu-mbırandamboane. Rananımbo asu nindou ɳorü ai nıne hoafı ɳorü ai hoafımayu ranahambo hıhırifoare hoafımbiyu wamboane.

²⁸ Nga asu nindou ɳorü ai ranı-poanımbo hoafınambo hoafınduanı ranahambo hıhırife hoafımbo nindou ranı Hü nıŋgokoate-nduanı ana, asu nindou ranai ranı hoafınambo hoafındümbui, nga moanı ai sisikoate nımandümbo-anımbo ahandı fımboane asu Godımboane ranı yanğırı hoafımbiyu-wamboane.

²⁹ Yimbu ɳgimı nindou saf-anımbo Godındı hoafı hoafımbo-mayo ra hoafımbeyo-mondamboane. Nga asu amurı bıdıfırı ai moanı nımarımombo nıne hoafı ai hoafayomo ranahambo tümbırundamboane.

³⁰ Nga asu nindou mami wataporambe amaru ahambo God ai nafuiduanı, asu nindou nüŋgumbo hoafayu ranai ahandı hoafı ra awi kıkımbıramdündı-amboane.

³¹ Ranı-süŋgumbo-anımbo nindou muŋguambo mamamı Godındı hoafı hoafındımondanı, asu nindou muŋgu amarei ranai hoafı ranahambo fıfırıhindühi ɳgi nındı mbınimboei-amboane.

³² Godındı hoafı hoafımbo ɳgi nındı sowandümdeimbi nindou ana ai moanı ranahandı ɳgi nındı ra hıfandı-mbırundamboane.

³³⁻³⁴ Sapo God ai sıhefımbo moai mamıkarıyo wakıferambo yifırıyu, nga moanı aboedi ndorıhefe nıŋgomboane yifirayu.

Kraisındı nendi muŋgu ai fandıfeambe ana, awi nımorehı ai wataporındeimboei, nga moanı sisikoate nımandei. Kraisındı nendi muŋguambo yahurai-ane rarıhi arıhündı. Nımorehı aiana ɳgırı hoafındeı sapo Mosesındı ahınümbe hoafı hoafımayo süŋgu ai moanı nindowenihı-yomondı hoarehı nımböei.

³⁵ Nımorehı ai ranı-moatükuni ranahambo fıfırıfehü türüfoefembo mbıseimbo ana, ai ahei nindowenihı ranahamumbo worambe düdumbeyahi-puramboane. Nımorehı ai Kraisındı nendi fandıfeambe botıfe hoafı ana, amoanıŋgeimb-ane.

³⁶ Awi Godindī-mayo hoafī ra sīheimbo sowahindī botīfe homboyo? Awi asu hoafī ra sīheimbo yangirī tüküfemboyo?

³⁷ Nga asu nindou mami ai rande hohoanīmonduhuya, "Ro Godindī hoafī hoafīya-rīhandeimb-anahī," ehuyo, asu "Yifiafī Aboedindī fīfirīfe masahamindīhi," ehu ana, refeaana ai fīfirīmbireand-amboane, nga Adükari ai randihindī mehu hoaf-ane nda ro sīheimbo sürü paparīhandī.

³⁸ Nga asu nindou ranī hoafī ranahambo hīmborīkoate-ayu ana, asu se njirī ahambo hīmborīnde.

³⁹ Ranīmboane wandaftī mami, Godindī hoafī hoafīmbo hohoanīmo ranahambo yangirī ngusūfo pandīhi ngei, nga asu se ranī-poanīmbo hoafīna hoafīmbo yowanī mbīseimboyei.

⁴⁰ Kraisindī nendī fandīfeambe munju-moatükunī aho ra wudīpoapondīhi ndondīhi randihindī.

15

Krais ai yifīyu hayamboyu asükaiyu botīmefiyu

¹ Wandaftī mami, haponda ro sīheimbo aboedi hoafī masahandürī ra asükāinda hohoanīmo botīndīhendürī sambōanahī. Aboedi hoafī ra se sahümündi hehimboyei asu se ranīfīhi njinindī manīboadei ranahamboanahī.

² Aboedi hoafī sīheimbo ro bokarīmari-heheandürī ranahambo njinindī kīkīhīrīhümündi anīboadei hei ana, ranambo se aboedambo-ndahimboyei. Nga refekoate-ndeianī ana, njirī fandīhendürī.

³ Ro hoafī hīmborīya heheambo masahamindīhi ra sīheimbo masahandürī ra ai aboedi adükari moatükunī hamind-ane: Krais ai sīheftī moaruwai hohoanīmo ra raguanambo-fembo-hündamboyu yifīmayu, sa po Godindī hoafī yare hoafīmaya sūngu.

⁴ Ahambo honguambe sīhehorane, asu ranambe njimī nīmbīyu mbura asükaiyu botīmefiyu, Godindī hoafī yare hoafīmaya sūngu.

⁵ Ranīyu asu ai Pitambo-so boatei tüküfi mburamboyu asu sūngunambo ahandī 12 sūngurürü-rundeimbīmbo-so tükümefiyu.

⁶ Ranīyu asükaiyu ahandī wandaftī mami 500 ngasündeandeimbī nindou ranaheimbo-so tükümefiyu. Nindou ra afīndī ana anīmboei, nga asu bīdīfīri ana yifīsafīmaya.

⁷ Ranīyu ai Semsīmbo-so tüküfi mburamboyu asu sūngunambo ahandī hoafī sowandūmo homo-rundeimbīmemo munjuambo ahamumbo-so tükümefiyu.

⁸ Raniyu asu sūjgunambo hondü wambo-so amboa tükümeiyu. Asu ro furambe saŋgorambo hapoadümboyaha wakemindı-ndırırimbo nahurai-anahı.

⁹ Kraisındı hoafı sowandümo homo-rundeimbı-yomondı mbusümo ra akıdou saf-anahı. Wambo ana Kraisındı hoafı semündü hu-randeimbı mbisei dükandıhi-ndırırimboyei sapo ro Godındı nendı ranaheimbo moaruwaimbo-marıhearü hahı ranımböhündə.

¹⁰ Nga God ai wambo moanı hıpoambo-mareandıra ranımböanahı haponda ro Kraisındı hoafı sahamındı harıhandeimbayahı. Nga asu ahандı moanı hıpoambofe hohoanımo ranai moai moanımbofeyo, nga wanı. Kraisındı hoafı sowandümo homo-rundeimbı bıdıfırı ai muŋgu moai ro ratüpürayahı nou yaru tıŋırıfeyomo. Nga roana, wandamboanı moai ratüpuriya rıhandı. Nga Godındı moanı hıpoambofe hohoanımo wandı fiambe amarondırı ranane farıhendıra ro rawarıheandı.

¹¹ Ranane hoafı ra ro hoafıyahembü hündıyo asu ai hoafıyomondeimbı hündıyo ra sapo mamı ranı hoafı ranıyo bokarı-marıhehundi ranahambo se anıhondümbo-marıhindı.

Sıhırı yıfıhündı botıfe hoafı

¹² Krais ai yıfımayua asu God ai hınguambeahındı botımarırı hoafı ra ro afındımbı hoafıyefı marıhundi. Nga asu nımböe nindou bıdıfırı sıhei mbusümo anımboei ranai hoafıyeihıya, “Nindou yıfıyoweimbı-hündı ana, nıgırı asükaindo botındıfeyo,” maseia?

¹³ Ranı hoafı ra anıhondümbayo-mbonana, God ai moai Kraisımbı hınguambeahındı botırırı.

¹⁴ Asu Krais ai yıfıhündı botıfekoate-mbeimbonana asu ro nıgırı nıñımbı hoafıyefı rıhunda asu se nıgırı nıñımoatükünımbı anıhondümbo-rıhindi.

¹⁵ Rambefı-mbonanasi, asu ro Godımbı tıkai hoafıyefı-rıhundeimbı nindou tükümbayahı. Sapo ro ahambo anıhondümbo hoafıyefühı sefiya, “God ai Kraisımbı botımarırı,” asefi. Nindou yıfıhündı botıfekoate-mbembonana, God ai nıgırı Kraisımbı yıfıhündı botırırı.

¹⁶ Nga God ai nindou yıfıyeimbıhündı ranaheimbo botıfendürıra koatembei-mbonana, asu Krais ai-amboanı yıfıhündı botımbefipoanı.

¹⁷ Nga asu God ai Kraisımbı yıfıhündı botıfikoateyu-mbonana, asu sıhei anıhondümbofe ranai sıheimbo mba-farı-hendürıpoanı. Nga seana sıhei moaruwai hohoanımo ranaianımbı kıkıhındamındındırı nıngomboe.

¹⁸ Asu anihondümbo rambefembonana, nindou didiyei Kraisimbo anihondümbo-rıhorı mburıhü yifmayei raniamboani moaruwaimboyahi.

¹⁹ Sıhırı ana Kraisimboaneft anihondümbo-rıhurühi himboayahundo. Nga asu Krais ai sıhefimbo ndanisimboani yangırı fehefemunimbo himbombayefi-mbonana, asu nindou bıdıfırı sıhefimbo hipoanımboembou-anei sahümuni.

²⁰ Hohoanımo ra yahuraiyopoani, nga wani. Nga anihondüyo Krais ai yifiyu mbura honguambeahındı God ai botımarırı. Nımbürambeahındı horombonambo sesimbo moatükünü boatei naфaramındo nahuraiyo God ai Kraisimbo boatei yifıyeimbı nindou ai yangırı botıfekoate-yeiambe ahambı botımarırı.

²¹ Nindou mamı ahandı süngu yifımbo hohoanımo tükümeleyo asu nindou mamı ai-amboani ahandı süngu yangırı botıfembo hohoanımo tükümeleyo.

²² Sapo nindou muŋgu ai ra Adamındı sırıhünd-anei yifımayu süngu yifıyei arıhündı. Nga nindou muŋguambo Kraisındı sırıhünd-anei botımeleyu süngu botıyahi arıhündı.

²³ Nga muŋguambo nindou mamamı ahei botıfeambe botındahumboyefi. Krais ai boateimayu asu ai asükaindu kuduwan-anımbo asu nindou ahandı sırımayei ra muŋgu botındahimboyei.

²⁴ Ranı-sımboan-anımbo muŋgu-moatükünü munjumboayo si ranai tükündıfemboe. Rananımbo asu Krais ai sanendi, ananı, kabomo ra hıfandı-rundeimbı, muŋguambo ratüpuri bogorımboyafu-ndeimbı, asu muŋguambo ıgınındı hıfandı-ndeimbı ranahamumbo hıfınambo-ndeapurımbui. Rananımbo asu ai ıgınındı hıfandarandı ra Ape Godındı warıwamı hıniŋgindeambui.

²⁵ Awi ranambe ana Krais ai bogorımbondüfi nüŋgu ıgumbo anımbo, asu God ai moaruwai nendı ranaheimbo hıfınambo-ndeandırı haya Kraisındı yırumbı hoarehı hıniŋgiindearumbui.

²⁶ Amuri hürütümbı ranaheimbo hıfınambo-ndeandırı ıgu-ıgumbo anımbo, asu süngunambo hondü-anımbo yifı ranahamumbo amboani hıfınambo-ndeambui.

²⁷ Godındı hoafı yare hoafıyowohü yahoya, "God ai muŋgu-moatükünü ahandı hoarehı hıniŋgimareandı," meho. Nga God ai muŋguambo moatükünü ranabeyupoani. Ranımbo-anımbo sıhırı fıfırındı-humboane, God ai muŋgu-moatükünü ra Kraisındı hoarehı hıniŋgimareand-anesı, nga asu ai moai ahandı hoarehı nüŋgu, nga wani.

²⁸ Nga muŋgu-moatükünü ra Kraisındı hoarehı yangırındoan-anımbo, asu Godındı Nımorı ranai

sapo Afındı ai munju-moatükünü ahandı hoarehi hinenjimareandi ranı-hoarehindümbui. Rananimbo asu God ai ahandıhoarı munju-moatükünü aho ranahambo bogorı hondündümbui.

²⁹ Nga asu yifeyeimbı ai botifekoate-ayei ana, asu nindou bıdıfırı aheimbohunda hımonı hundürüyei arıhundi ranai nüjgurihi-ndühıyeia? Asu yifeyeimbı ai botifekoate-ayei ana, asu nimboe nindou bıdıfırı ai aheimbo fehefedürimbohunda hımonı hundürüyei arıhunda?

³⁰ Asu yihoeftımo amboa. Ro Krasındı ratüpuri ratüpuri mayefı asu nindou bıdıfırı ai munjuambo si aho ra moaruwaimbo-rıhimuni hei arıhundi. Asu yifeyeimbı nendi ranai asükaiyo botifekoatembo-ayei ana, asu ro nimboe moanı ndarıhu anımboefa?

³¹ Wandaftı mami, munjuambo si aho ra ro yiftımo nahuraiya arıhandı. Ra anıhond-anı. Se munjuambo Sisas Krais-babıdı anıboadei ranımboanahı ro sıheimbo hıhıfı hıhıfıyahühi weindahı rarıhe hoafehandüri.

³² Efesus ngoafıhü ro nimambeahındı nıñıhondıbabıdı nahurai yifiarımayahı. Ranımbo-hündambo nindouyafe hohoanımo süngu ro nıñı-moatükünü aboedi mandahamındıha? Nga asu yifeyeimbıhundi nindou ranai asükaindei ıgırı botındahındı hoafı ra anıhondayo ana, ambesi, nga sıhırı moanı, "Sesi dagudıfı, hoe ndımındıfe raraondıhu ıgefımboane. Nga sımbu ana awi sıhırı yifındemboyeftı," hoafı mami hoafımayo süngu.

³³ Se tıkkı hoafı anıhondümbıo-ndıhimboyei. Sıhırı sıheftı wandaftı moaruwai-mayeı ranıbabıdı ahahabodefı ana, asu ai sıheftı hohoanımo aboedi ra moaruwaimbo-ndıhimunımboyei.

³⁴ Se wudiopoapondıhi hohoanımondeihı asu moaruwai hohoanımo ra rühüsafı hinenjindıhindi. Nindou bıdıfırı seana moai awi Godımbo fıtırıhorı. Ranahandambo se amoanıngımbeyei-amboane.

Fi asükaiyo boteleyo ranana ıgorü-poanımboane

³⁵ Nindou bıdıfırı ai düdündahindıhi anımboya, "Nindou yifıhundi ra nüngundıhi asükai botımandahinda? Fi ra asükaindo botındıfeyowohü nüngu-nahurai fi ndemındı haya tükündıfe manıngoa?" mbiseimboyei.

³⁶ Ranana hıhındı hoaf-anı? Se ra fıtırırowamboanafı nıñı-moatükünü hoarı hıfambe hıfı kararowandı ranai yifıkoate-nahuraiayo ana, asu ai ıgırı yaıgırı aboedi tükündıfeyo.

³⁷ Se konıyo asu nıñı mangırıyo hıfarowandı ra moai emündü düdüdü kameihı hıfırowandı, nga hoarı yaıgırı-anı hıfı kararowandı.

³⁸ Ranana asu God ai hohoanımomayu sünju düdüdü emündü napo ra ranıfihı papareandi. Ranai munju nıne-moatkunı mamamı hoarı ranaheimbo ranı-poanımbı ranı-poanımbı düdüdü, emündü ra sagadürü arandi.

³⁹ Munju-moatkunı yangırı nıngo haya hoahoango-randeimbı ranahei fisafı ana mami sımagodı yangırıyopoani, nga wanı. Nindou ai ıgorü-poanımbı fisaf-ane, nınhondı ai ıgorü-poanımbı fisaf-ane, ndu napo ai ıgorü-poanımbıane. Asu kinı ai ıgorü-poanımbıane.

⁴⁰ Sünambeahındı moatkunı fi-poanımbıane, asu hıfı ndanıhündambo fi-poanımbıane. Nga asu sünambeahındı moatkunı ranai ıgorü-poanımbı fiyomboane, asu hıfı ndanıhündambo moatkunı ranai ıgorü-poanımbı fiyomboane.

⁴¹ Hüfıhamındı ai-amboanı ahandı ranı-poanımbı fi anandı. Amoamo ai-amboanı ahandı ranı-poanımbı fi anandı. Asu mupui amboanı ranı-poanımbı fi anandı, nga asu munjuambo mupui ra bıdıfırı ai ıgorü-poanımbı fiyo asu bıdıfırı ai ıgorü-poanımbı fiyo ra hoaŋgomboane.

⁴² Moanı yahurai-anımbı nindou yıfıyeimbıhündı asükaindei botındahinda tükündıfemboe. Fi ra asamboefeyo rananımbı ai sümboyo-randeimb-ane. Nga asu fi ranai yangırambofe tükefeyo ranai ana sümbokoateyo-randeimb-ane.

⁴³ Fi asamboefeyo ranana wosıhoafırı hımboyowohü hoafendıyowohane. Nga asu fi yangırı botefeyo ranana moanı aboedı hımboyowohü ıgnındı tüküfeihane.

⁴⁴ Fi asamboefeyo ranana hıfı ndanıhündambo fi yangırı-ane. Nga asu fi botefeyo ranana sünambeahındı fi-ane.

Hıfı ndanıhündambo fi-poanımbıane, asu sünambeahındı fi-poanımbıane rehayamboane anıngı.

⁴⁵ Sapo Godındı hoafı yare hoafıyowohü yahoya, ‘Weangurühıdıdi nindou, ahandı ndürı Adam ana, nindou yangırı nıngombo tükümeifiyu,’ meho. Nga asu ıgorü Adam, Krais, aiana yangırı nıngombo yifiafi saimboyu tükümeifiyu.

⁴⁶ Yifiafi hoearambe fi ranai moai raboatei tüküfeyo, nga wanı. Nga hıfı ndanıhündambo fi ranıboatei tüküfeyoane, asu sünjunambo yifiafi fi ranai tükümeifeyo.

⁴⁷ Weangurühıdıdi Adam aiana hıfıhündıyu tükümeifiyu. Nga asu sünjugudıdi Adam ana sünambeahındı tükümeifiyanı.

⁴⁸ Hıfı ndanıhündambo nindou ana sapo nindou hıfınambo naftyumbıhündı-mayu nahurai-anei. Nga asu nindou sünambeahındı aiana sapo nindou sünambeahındı tükümeifiyu nahurai-anei.

49 Hapondani ana s̄ihiri nindou hifinambo nafiyumbi-mayu ranahandi fi-hoeari-yefomboanefi, n̄ga mare yahurai-animbo s̄ihiri nindou sunambeahindi tükümeifiu rahurai fi-hoeari-ndemboyefti.

50 Wandafit mami, hoafit nda ndahurai-mayowamboanahit hoafehandüri. Nindou hifit ndanihündambo safit hori ranifinambo tüküfimbti nindou ranai ana n̄girit God n̄ginindit hifandarandi ranambe n̄gu. Asu n̄ne-moatükunti sümboyo-randeimbti ra asu n̄girit n̄ne-moatükunti sümbokoateyo-randeimbti ra ndemündu.

51-52 Dibo hoafit mengoro nda himborindei, nindou munjuambo s̄ihiri n̄girit yifindefi. N̄ga munjuambo s̄ihiri n̄gorü-süngundahundühi animbo ranit-poanitimbo findefi hohu tükündahumboyefi. Nitmehünou, himboarit dikirihu afarihumindeti nou bidifiranambo fufunjit ai hoafitndoani simbori tükündahumboyefi. Sunambeahindi fufunjit ranai hoafitndoani animbo nindou yifyeimbihündi ranai asükaindei botindahimboyei, asu munjuambo s̄ihiri moani ranit-poanitimbo tükündahumboyefi.

53 Sümboyo-randeimbti fi ranana n̄gorü-poanitimbo findo haya sümboyokoate-randeimbti tükümbifeyo-wamboane. N̄ga asu yifityo-randeimbti fi rananimbo n̄gorü-poanitimbo findo haya yifityo-rakoate tükümbifeyo-wamboane.

54 Rananitimbo sümboyo-randeimbti fi ranai sümboyo-rakoate findoani, asu yifityo-randeimbti fi ranai yifityo-rakoate findoan-anitimbo, asu Baiborambeahindi hoafit ranai anihondü tükündifemboe. Ai yahoya, "Yifti ai awarhoeihü yangiriti koadürümbo n̄ngombo ranai harthoai tükümeffeyo!" meho.

55 "Yifti se, naha s̄ihafi harthefembo n̄gininda?

Yifti se, naha s̄ihafi n̄ginindit moaruwaimbofe ramboa?"

56 Moaruwai hohoanimo, ra yifindit moaruwaimbofe n̄ginindit nimindühane. Ahinümbti hohoanimo ra nindouyafe moaruwai hohoanimo nafuiyo arandi rananimbo asu nindou ai moaruwaimbo-ndahimboyei.

57 Sihefit Adükari Sisas Kraisindit n̄ginindinamboyu God ai sihefimbo ramareamuna yifiar-ambeahindi hamarithehundi. N̄ga ranitimbo-hündambo-anitimbo s̄ihiri Godimbo hihifindihurimboane!

58 Wandafit mami, ranimboane se akidou-amboani bübüritndeimboyei, n̄ga se moani n̄ginindit hamindit n̄boadei. Se munjuambo si ahora Adükarinindit ratüpuri tñjirifondei ndühündit, nimboe sapo ndanit-moatükunti nda se fifirihindi. Se Adükarinimbo ratüpuryayei ra n̄girit moanimbondifeyo.

16

Godindi nendi fehefembo kakī

¹ Hapondanī kakī Godindi nendi Sudia hifihü amarei ranaheimbo fehefe-ndürimbohündə gugurifembo hoafında samboanahī. Kraisindi nendi Garesia hifihü amarei aheimbo hoafimayahī nou se-amboanī rasüngundihindi.

² Muñguambo Sande aho rananimbō nindou muñguambo mamamī se kakī masahümündi ranahandī saimbo sīhei worambe bīdīfīri dīgehindi. Rananimbō süngunambo ro tükündāheandani, aheimbo kakī gugurife segudürimbo ra se njirī afuri kokopondühündi.

³ Ranīhü ro tükündāheandüh-animbō nindou se dībonimehüpuri ranai sīhei-mayo kakī gugurimarihindī ra sowandūmo houmbo koandīheheapura wandi-mayo ahamundi fimbo pas kameihī Serusarem ngoafinambo mbīhanimo-ndamboane.

⁴ Nga asu ro-amboa hohoanimo-yahanīwanī ahanīhi ana, nindou ranimemo ranai ro-dībo mbīkosomo-ndamboane.

Porindi hohoanimo

⁵ Awi ro Masedonia hifī mbusūmo nafindahe hehea sīheimbo sowahī tükündāheamboyahī, nga ro Masedonia hifinafī homboanahī hohoanimoayahī.

⁶ Awi ro moai fīfirīheandī, nga se-babidī akidou nimboahani njisihari tükefeyo ra aboedindoani mangahīyo, nüngumandahe. Se-babidī nimboa mbundīha asu ro nīnī-nafīyo hombo hohoanimoarandīri rananimbō se wambo nafī hombo mbīfarīhehindir-amboane.

⁷ Roana se-babidimbo akidou yangirī nīmarimbo ana moeisahi. Nga awi roana se-babidī gedühī nīngomboanahī hohoanimoayahī, Adükari ai rawoyafo ehu ana.

⁸ Nga awi roana, Efesus ngoafihü ndanīhü nīmandīhanī Suda-yafe adükari si Pendikos* ra tükündīfeyeoan-animbō ndamboyahī.

⁹ Nīmboe sapo God ai nīmorehi nindowenihī afindi aheimbo ahandī nindoumbofe tükufembohündə wambo fondī masendimbo wambo. Nga asu nindou afindi ai wambo ndanīhü hürütarihündirī.

¹⁰ Nga asu Timoti ai rūhi sīhei nafindüfiyuani wanī, se ndahorimindei worinīndīhoran-animbō ai se-babidī aboedi yīhimbokoate mbīnūnguwamboane. Nga ai-amboanī mare ro raweheandī nou Adükarindi ratüpuriyu-randeimb-ani.

¹¹ Nga asu nindou ngorū ai ahambo yowanī moanīndī nindou-ani mbüsümbui. Nga se ahambo moanī aboedi fandīhehoranī ngusüfoambe afure küre

* **16:8:** Pendikos ai Suda-yafe adükari si nümbürambeahindi sesi yimunju-remindimbo si-ane.

haya mbüsünuwamboane. Nga ai wandafī mami bīdīfīri babīdīmbo mbīsīnīmonda sahehea hīmboyahapurūhanahī.

¹² Haponda wandafī Aporosīndī hoaf-ane sīheimbo hoafayahī nda: Ro ahambo wandafī mami bīdīfīri-babīdī sīheimbo sūnī hoeimbīreandürī sahehea hoafīyahandowohanahī. Nga ai hombo moei yahumboani, awi hapondanambe ana. Nga awi ai nīnīsīmboanīyo hombo naftī engoro ana, ai ḥgumbui.

Bīdīfīranambo hoafī

¹³ Se hībadīhündühi anīhondümbofe hohoanīmo ḥgīnīndī kīkīhīndühümundi nīmboei. Se yīhīmbokoate moanī ḥgīnīndī nīmboei.

¹⁴ Se ratūpurīndeihī ra sīhei ḥgusüfo pefe hohoanīmo ranambo yaŋgīr-anīmbo ratūpurīndeī ḥgei.

¹⁵⁻¹⁶ Wandafī mami, sapo se Stefanas asu ahandī worambeahīndī-yei hoafī ra fīfīrīhindī. Sapo ai boateiyei Akaia hīfīhū Kraisīmbo anīhondümbo-rīhīndeimbī tükumehind. Ai Godīndī nendī ranaheimbo fehefendürīmbo ratūpurī ra refembo afīndī hohoanīmoyei arīhündī. Wandafī mami, ro haponda sīheimbo hūti-hoafayahandürī se-amboanī yahurai nindou-yomondī hoarehī nīmboei. Asu nindou düdi aibabīdī farīhoudürīhī houmbo ratūpuriyomo arundī amboanī kameihī.

¹⁷ Stefanas, Fortunatus asu Akaikus ai sīhei fondīhümbo sapo se ndanīhū sīfokoate-mayeī ranīmbo asu ai wambo sowana masīfomo-ndamboanahī hīhīfīt-hīhīfayahī.

¹⁸ Aiyomo wambo wāndī ḥgusüfoambe ndoru kūmarundīrī sapo sīheimbo ramarundürī nou. Nindou yahuraimbo-anīmbo nindou aboed-anemo mbīsefī hohoanīmo-ndefomboane.

¹⁹ Esia hīfambe Kraisīndī nendī amarei ranai sīheimbo hīhīfarīhündürī. Akwira, Prisira-anafe, asu Kraisīndī nendī ahafe worambe fandīhī nīmarei arīhündī ranai-amboanī Adükärindī ndürīnambo sīheimbo hīhīfarīhündürī.

²⁰ Asu wandafī mami munju ndanīhündambo amboanī sīheimbo hīhīfarīhündürī. Se Kristenī-yafe hohoanīmo sürgu sīmborī wakīkīhürīndeī.

²¹ Ro Por-anahī wāndī warīnambo sīheimbo hīhīfī hoafī nda sürü paparīhandī.

²² Nindou düdi ai Adükärīmbo aboedī hohoanīmo-yondokoate-ayu ana, ai moaruwaimbo-mbīfiyuwamboane. Adükari, se mborai!

²³ Adükari Sisas ai ana sīheimbo moanī hīpoambōmbīreandürī-amboane.

²⁴ Munjuwambo se Sisas Krais-babīdī anīmboei sīheimbo ro ḥgusüfo pararīheandürī.

2 Korin Pas yimbu Por ai Korin-hündambo sürü papimarandi

¹ Karıhasıhandüri, wandafi mami, ro Por-anahı sapo God ai wambo moanı ahandı yifirı süngu Sisas Kraisındı hoafı semindı ho rambohunda kafoare hınıngı-mareandırı. Ro asu sıheftı wandafı Timoti-dıbo Godındı nendı se Korin ıgoafıhü amarei-anei, asu muñguambo Akaia hıfambe amarei rananei, sıheimbo muñguambo pas nda sürü papırıho koararihehoandi.

² Sıheftı Ape God asu Adükari Sisas Krais ai sıheimbo moanı hıpoambo-ndineandürühı ıgusüfoambe afurıfe kifeimbı hohoanımo mbisabınandür-amboane.

Godımbo Por ai hıhıfımarürü

³ Awi sıhırtı Adükari Sisas Kraisındı God asu Ape ranahambo aboed-ani mbisefımboane. Ai hıpoambo-reandeimbı Ape-ani asu ıgusüfoambe afurıfe kifeimbı hohoanımo muñgu ra sai-randeimbı God-ani.

⁴ Aiani yıhoefımbo-so nıne tıñırıfo afındı tüküfeyoanı ıgusüfoambe afure küreamuni arandı. Rananımbo asu ro mandıho nındou bıdıfırı aheimbo sowahı tıñırıfo tükefeyondüri ranaheimbo hohoanımondehühı ıgusüfoambe afurındıho kündıhoa-ndürımboyeöhı sapo ro yıhoehıhoarı Godındı-mayo ıgusüfoambe afurıfe kife hohoanımo sahoamınde hohoambo nahurai wambo.

⁵ Kraisımbo sowahı tıñırıfo afındı tüküfeyoanı semündü marandı asu ranane ro-amboanı sahoamınde arıhoandi. Rahurai-ane Kraisındı ıgusüfoambe afurıfe kifimbı hohoanımo afındı ranai yıhoehımbo-so tüküfeyomuna sahoamünde arıhoandi.

⁶ Asu yıhoehımbo-so tıñırıfo afındı tükündıfeyoanı ro sıheimbo hohoanımondemboyeöhı sıhei ıgusüfoambe afurıfe kifemboane, asu rananımbo God ai sıheimbo aboedambo-ndeandürumbui. Nga asu God ai yıhoehı ıgusüfoambe afurıfembü hohoanımo kürareamuni ana, asu sıhei ıgusüfoambe afurıfendürımbo kameihane. Ranınambo ro tıñırıfo masahoamındehei nahurai se moanane sei hehi ıgınındı anımboei hei ana, God ai sıhei ıgusüfoambe hohoanımo afureküre arandı.

⁷ Ro sıheimboya se ıgınındı mbıñıboadeia sehohoa anıhondümbo-rıhorühanehı. Ranımbo-hündambo ro rarıho fırıhoamboanehı, se ro-babıdı tıñırıfo sahümündianı asu

se-amboani ḥgusüfoambe afuri fe kifimbı hohoani mo ra ro asahoami ndehi nou ndahümündimboyei.

⁸ Tijirifombü moatükuni Esia hifambe wambo tükümfendiri ranahamboanahi ro wandafi mami siheimbo hoafindahandüra se ranahambo fiftimbirihinda saheheamboanahi. Ranühi wambo tijirifo afindi hamindi tüküfendirühijo asu wandi nginindi nïngombo ratüpuri hohoanimo ra munguna hifinamareandiri. Raniyahi asu ro ñqiri yanqiri aboedi nimboahi sahehea hoanimomayahı.

⁹ Raniyahî asu ro hohoanîmoyahanî wandî fiambe tînîrifî afîndî tükümeleyowa yîfîndamboyafî masahî sapo nindou kot hîfandî-randeimbî ai hoafîyuhuya, se yîfîndamboyafî, ehu nahuraiyo tükümeleyondîri. Nga asu ranî-moatükuni yîhoefîmbo tükümeleyo ra yîhoefî fimbo hohoanîmokoate-ndehûhi, ro God yîfîhündî botire-randeimbî-mayu ranahambo yangîri-anîmbo hohoanîmo-ndefomboane.

10-11 Rani-moatükunt moaruwai ranai yîhoefimbo hîfokofemuntimbo mayoyosî, nja asu God ai yîhoefimbo ranambeahîndi aboedambo-mareamuni. Mande ai-anîmbo süngeunambo aboedambo-ndeamunîmbui. Asu se yîhoefimbo farîhehimunûhi Godimbo dîdîbafayahûndo ana, ro ahambo ngenindî anîhondümbo-rîhurûhi sefiya, "Ai yîhoefimbo aboedambo-ndeamuni nju," aseft. Rananîmbo hohoanîmo-yahümunûhi amboani asu Godimbo hîhîfî-mbîrîhor-amboane ai yîhoefimbo afarîhemuni ranîmbohunda. Ai nindou afîndîyei dîdîbafife sünqu yîhoefimbo hîpoamboreamunûhi mafarîhemuni.

Por ai hohoanimo ηgorü-sünqumareandü

¹² Ndani-moatükuni ndanahamboanahi ro hihifiti-hihifitiya arihandit Wandit hohoanimoambe yare hoafimeyondiri ro Godindi-mayo sürühoeimbti hohoanimo hohoanimoaya marihandit. Hifi ndanhündambo nindouyafe fiftififenambo wambo moai ranit hohoanimo ranai rareandira tüküfeyondiri, nga wanit. Nga Godindi-hipoambofe hohoanimo ranai wambo ramareandira asu ro nindou-yei mbusumo mbumundi hohoanimo ranisüngu yangiri mahahaboditi. Siheimbo-poanimo ro yahurai ramaritheanduri hahit.

13-14 Ro siheimbo pas sürü papırıho arıhoandı ra se hoeindihı mbundihü hoafı ra fífirindihimboyeli. Hapoana hoafı ra se akıdou yangırı fífirihindi. Nga se ro hoafayehi nda munjuambo fífirindihindühi hohoanımombeyei-amboane sehehoamboanehi. Ranıimbo Adükari ai kosıimbo

si ra tüküfeyoambe-animbo ro s̄heimbo h̄ihifi-h̄ihifinda-hoandürimboyehi mare yahurai-animbo se ȳhoehimbo h̄ihifi-h̄ihifinda-hümunimboyei.

15-16 Ro rarihe hohoanimoayahya, ai wandi hohoanimo wudipoapondihi f̄ifirindihindi sahehea horombo ro s̄heimbo sowana s̄fomboanahi masahi. Ro Masedonia h̄ifinambo hafohü kosohü s̄heimbo hoeifendürimbo asahi, asu se wambo Sudia h̄ifinambo hombo mbifari-hehindiramboane saheheamboyah hohoanimomayah. Rananimbo se wambo yimbumbo hoeindihindirühi h̄ihifi-h̄ihifimbeyei-amboane masahi.

17 Horombo ro s̄heimbo yimbumbo hoeifendüri horombo hoafirihe masiheheandiyosi, n̄ga wan̄. N̄ga ro wandi hohoanimo ngorü-süngumarheandi. Ro yimbu hohoanimo-yaheimbi-mbayahyo? Ro h̄ifi ndanihündambo nindou nou moai mami simboani wandi horombo hoafirihe masiheheandi ranahambo yini sa asu wan̄ sa rihandi, n̄ga wan̄.

18 S̄ihiri Godimbo anihondümbo-arihuri nou asu se wandi hoafit amboa anihondümbo-ndihimboyei. Munguambo hoafit ro s̄heimbo asahandüri ra yini ranane asu wan̄ ranane ra ai wan̄.

19 Ro Sairas, Timoti-babidi s̄heimbo Godindi Ni'mori Sisas Krais ranahambo hoafimehundüri, aiana yini yahu, wan̄ yahu-randeimbiyupoani. N̄ga mami hohoanimo yanqir-ani hohoanimoyu arandi.

20 N̄ga asu Godindi horombo hoafit afindi ra yanqoromboane, n̄ga ranane asu Sisas Kraisindi sünguane horombo hoafit munju ra anihondümbo tüküfe arandi. Ranane asu s̄ihiri Godindi hoafit himboriyefühi asu Sisas Kraisindi süngu hoafiyefühi, "Anihond-ane," asef God ai adükär-ani hoafimbohunda.

21 God aiani ȳhoeftimbo se-babidimbo n̄ginindi kikihiramündümuna asu s̄ihiri Krais-babidi n̄ginindi animboefti. Asu ai s̄ihefimbo ahandi ratüpürimbo amboani kafoare hininqimareamun-anefti.

22 Aiyu ai ahandihoari s̄ihefimbo diboniyumuni hininqreamuni haya asu ai Yifiaft Aboedti ra s̄ihefi hohoanimoambe hininqimareandi. Yifiaft Aboedti ranana sapo God ai s̄ihefimbo aboedambo-femunimboayo ranahambo nafuimbo-hündamboane.

Por ai moai aheimbo sowana asükai hu

23 N̄ga ro anihondümbo hoafit hoafayah nda God ai anihond-ane mbüsü n̄ginindamündümbui. N̄ga ro s̄heimbo diidi tinqirifo afindi segudüripoani saheheamboyah asu

ro hombo hoafimayahı s̄hei ngoaſi Korin̄nambo asükai s̄inikoate-mayahı.

²⁴ S̄hei anihondümbofe ranana ro hifandı-handürühıyahıpoanı, n̄ga wanı. S̄hei anihondümbofe hohoanımo ranamboanei se-amboanı s̄heihoarı n̄ginindı kikihırıhümündi anımboei. Rananehı asu ro s̄hei hihifi-hihifi hohoanımo ra botıfembohündə se-babıdimbo ratüpürüye arıhoandı.

2

¹ Ranımboyahı ro moanı wändi hohoanımonambo yangırıya, awi ro n̄gırı aheimbo sowana gadı asükainda n̄ginindıfimbı hoafındahandüranı, afındı hohoanımondei sahehea hohoanımomayahı.

² Asu ro sühühühi s̄heimbo n̄gusüfoambe afındı kifimbı hohoanımo mbasahandırı-mbonana, asu nindou mamı ai n̄gırı wambo hihifi-hihifi mbohündə farıhendırı. N̄ga se yangır-anei wambo hihifi-hihifi moatükunı randıhında hihifi-hihifayahı.

³ Seana wambo hihifi-hihifiyahündırı-rühündeimbı nindou-anei. Ranımboanahı asu ro s̄heimbo sowana s̄in s̄heimbo n̄gusüfoambe afındı kifimbı hohoanımo ra segodürımbı moei asahi. Ranımbo-hündamboyahı ro horombo s̄heimbo pas sürü papırıhi koamarıheheandı. Ro n̄ni-moatükunımboyo hihifi-hihifayahı ana, asu se-amboanı ro-babıdi ranahambo hihifi-hihifiyeihanei. Ranı moatükunımbo s̄heimbo munjuambo anihondümborıheandırımbıanahı.

⁴ Horombo s̄heimbo pas sürü papırıhi koarıheheandı s̄imboanı ana wändi n̄gusüfoambe tıñırıfo afındı nımarıwohüyo asu asübusümbı hohoanımo ranai tüküfıhiyo ro aranımbo-aranımboya wakımarıheandı. Se tıñırıfombü hohoanımo-mbeyeia sahehea pas ra sürü papırıhamboyahıpoanı. N̄ga se wambo ro s̄heimbo hohoanımo afındı hohoanımo-arıhandırı ra fifırımbırıhında saheheamboyahı parıhe koamarıheheandı.

Nindou ai s̄heimbo moaruwaimbo-mareandırı rana-hambo amboawi mbısei-amboane

⁵ Nindou ai n̄gusüfoambe afındı kifimbı hohoanımo wambo yangırıyopoanı masendırı, n̄ga s̄heimbo munjuamboyu masagadırı. Ro ranı moatükunımbo afındı hoafımbo moeisahı, n̄ga ranımboanahı moanı bıdıfırı yangırı hoafayahı.

⁶ Nindou ranahambo nindou afındı se tıñırıfombü ratüpürü masahündə ra awi rühü safı ahambo hınıngındıhorı.

⁷ Nga awi se ahanti hohoanimo moaruwai ranahambo amboawi sahündowohü asu ŋgusüfoambe afurife kifimbü hohoanimo ndahündo. Nga asu ŋgusüfoambe afindü hamindü kifimbü hohoanimo ai ahambo munjuna moaruwaimbo-nderimboe.

⁸ Ranimboane ro siheimbo hoafi nda hoafehandüri, se ahambo sihei-mayo hipoambofe ra nafuindahündoananimbo ai fiftiri-mbireandamboane.

⁹ Ro horombo pas sürü papirihü koamarü-heheandüri moani siheimbo refe hoeife-ndürimbohunda. Wandimayo hoafi se sünjurihündühi munju moatükuni ra rarihi mbarihündüyo wanimbaiyo? Nga se ahambo tijirifo masahündo.

¹⁰ Asu se nindou düdi ai siheimbo moaruwai hohoanimoayundüri ranahambo amboawi asei ana, asu ro-amboani ahambo amboawi mbisahandomboyahi. Moaruwai hohoanimo engoro ana, ranahambo ro amboawi asahi ana, Kraisindü himboahü siheimbo fehefendürimbohunda amboawi sahühanahi.

¹¹ Satan ai sihefimbo tikai hoafindimuni-mbui sahehea ramarüheandi ra. Ahanti dibohindü hohoanimo ra sapo sihiri firihumboanefi.

Troas ŋgoafihü Por ai tijirifo afindü masemündü

¹² Ro siheimbo hininqirüheiri hehea Troas ŋgoafihü Godindü hoafi hoafombohunda tükyuheandühi hoeirüheandane asu Adükari ai wambo ranihü ratüpürimbohunda aboedi hohoanimo nafuimayundüri.

¹³ Nga ro sihefimbo wandaft Taitus ranihü hoefikoate-yahühi asu ŋgusüfo afindü kürüheandühi afindü hohoanimomayahü. Raniyahü asu ro nindou ranihü amarei aheimbo hififirüharü hininqirühearü hehea, asu ro Masedonia hifinambo mahahi, nga siheimbo sowana moai asükai sühühi.

Kraisindü ŋginindinambo ro ŋgasündü-hurimboanefi

¹⁴ Nga Godimbo hififindü-hurimboane nimboe sapo aiani Krais-babidi nimboefani munjuambo si aho ra sihefimbo aboedi nafti semündümuni huhü asu nime-moatükuni ranai sihefimbo moaruwaimbo-femunimbo aho ra ŋgasündühi aboedühi tükehundi. Yihoeft ratüpuri ranahamboani God ai hoafiyuanü asu nindou ai Krais ranahambo firrarühorü. Kraisimbo firirife ranana aparümbü fisinarü yangori wakareandi nahurai-ane.

¹⁵ Sihiri amboani aparümbü fisinarü Kraisindü-mayo Godindü aboedi sesi mandife fondü waminindü aboedi tüküfe hafo arandi tüküfe haya God sowana aho nahurai-aneft. Fisinarü ranane nindou Godindü hoafi

sünguri-hindeimb-ayeı asu ahandı hoafı süngufekoate-ayeı ahei mbusümo yangorü wakareandi.

¹⁶ Nindou didiyei Godındı hoafı himborikoate anımböei aheimbo ana yiñi fisiñırı nahurai-ane. Sapo fisiñarı ranai-ane aheimbo hifokoarearü arandı. Nga asu nindou Godındı hoafı sünguri-hindeimbı aheimbo ana fisiñarı ranai yanğırı nıñgombo sagadüri arandı. Nindou munjuambo aiana ıgırı aheihoarı Godındı ratüpuri ra randıhindı.

¹⁷ Nga se fífirihimboanei, roana nindou afındı ai homo Godındı hoafı hoafıyomondühi kakı sowandumo arundi nahurai nindou-yefipoani. Nga God ai yihoefimbo ratüpuri ra masemuna asu ro moai ahandı ratüpuri ranahambo tı̄kai hoafıyefı rıhundi. Nga roana Krais-babıdı hohoanımo mami sünguri-hundühanetı asu Godındı himboarühi hoafı ra mbumundi süngu yanğırı hoafıyefı arıhu heft.

3

Sımborı hoafı femındı sıhefembo ratüpuriyomorundeimbı nindou

¹ Ro Godındı ratüpuriyefı-rıhundeimb-anefı masefi ra awi asükai yihoefıhoarı yihoefı fimbo borıyeffıhümbo se yihoefimbo aboed-anemo mbiseiya sefımbo mbaiyefıyo? Asu awi ro nindou bıdıfırı nou ai pas sürü papırıhündedeimbıhündı sıheimbo saiyoanı asu se yihoefimbo aboed-anemo yahombohunda mbayefıyo? Asu se yihoefimbo farıhefe-munımbohunda pas yahurai sürü papımboyo? Nga wanı.

² Seanei yihoehımbo nindou munju aboed-anafanı yahomunımbohunda pas nahurai-ayeı. Pas ranahambo sürü papımarıhündı ranana sıhei ıgusüfoambe-ane amaro. Munjuambo nindou ranai pas ranahambo fífırıhi hehi asu ai hoeiferambo-hündamboane.

³ Ranı-moatükuntı ra dıbohındıyopoani, nga ai yahurai-ane. Krais ahandıhoarı randı pas ra sürü papıra mbura yihoefı süngu koamarıhendi. Pas ra moai penınambo sürü papırandı, nga God yanğırı koadürümbo nüngu-randeimbı ranahandı Yıflafınambo sürü papımarandı. Asu moai God horombo ramareandı nou nımoeifihi sürü papırandı, nga nindou-yeı hohoanımoambeahıyo sürü papımarandı.

⁴ Ro ranı hoafı hoafayehı ra sapo Kraisındı süngu ro Godımbo anıhondümbo-marıhorı.

⁵ Asu ıgırı yihoefıhoarı yanğırı ana ranı ratüpuri ra randıhundi, nga ranımboane asu ro ıgırı hoafındefühuya, yihoefıhoarı rıhundi ranı ratüpuri ra ramarıhundi mbısefi. Nga Godındı ıgınındı sahumındefı hohumboanefı ratüpuriyefı arıhundi.

6 God ai ahandihoari yihoeftimbo se randumboemo mehuwa, asu ro simbori hoafii femindi sihefe ratupuri ranii nindoumboyahu animboefi. Ratupuri ranana horombo suru papiru sihoemombo-yomopoani. Nga Yifiafi Aboedindii nginindinamboyu suru papira masihendi. Ahinumbi hohoanimo suru papiru masihemo ranii-sungu ana nindou ai yifiiyei arihundi, nga Yifiafi Aboedi ana nindoumbo geduhi yangiri ningombo senduhane.

7 God ai ahinumbi hohoanimo ra nimoeifihii suru papimarandi. Nga asu raniiyo ranii-moatukuni ra Godindii-mayo himboamupuimbo-randeimbii ranii bitapire tukumefeyo. Raniiyo asu Mosesindii ngusumboari ranai himboamupuimbo-maranda asu Israerihundi ai ahandi ngusumbori ra ngiri ndondiihi hoeindihindi. Nga asu sunguna homboyu ranii-moatukuni ranai afurimarihoayo.

8 Ranimboane Yifiafi Aboedindii ratupuri ra ahinumbi hohoanimo ranahambo ngasunde haya himboamupuimbo-randeimb-an.

9 Ahinumbi hohoanimondii ratupuri ranana nindoumbo papii-hoafimboane, nga asu Godindii-mayo himboamupuimbo-randeimbii si ranii-dibo mengoro. Ranii hohoanimo ranii-sunguyu nindou ai yifiiyei arihundi. Nga asu nindoumbo Godindii himboahü mbumundi tukufembo ratupuri himboamupuimbo-randeimbii si ranii-dibo engoro ra ngasundeamboane.

10 Anihond-an, horombodidi ratupuri ranahandii himboamupuimbo-randeimbii si adukarimayosi, nga ndeara dikirifemboane. Nimboe sapo hapoana aboedi hoafindi ratupurindii himboamupuimbo-randeimbii si adukari hamind-an.

11 Ahinumbi hohoanimondii ratupuri himboamupuimbo-randeimbii si kameihii tukumefeyosi, nga moai geduhi yangoro. Nga aboedi hoafindi ratupuri koadurumbobokoadurumboboyagodomboe ranimboane asu ahandi himboamupuimbo-randeimbii si ra adukari hamindimbeyowamboane.

12 Aboedi hoafindi ratupuri ranana ngiri munjundo ranahambo ro anihondümbo-rihu hohu animboefi. Ranimboane asu ro yihimbokoate ranahambo hoafiyefi arihundi.

13 Roana Moses yare marandi nou moai yarihu riundi. Aiyyu ahandi ngusumboari ra hoearinambo gabudimareandi. Rananimbo Israerihundi ai sapo himboamupuimbo-randeimbii si ra ahandi ngusumboarambe tukumefeyo ra ngiri hoeindihinda afurinde gado.

¹⁴ Nga asu ahei hohoanimo ra moai hoeireandüri. Ranyei asu ai horombodidî hoafî femindî sîhefe ra hoeirihindühi asu ahei ŋgusüboarambe hoeari nou ranai ahei ŋgusüfoambe gabudifoareandüri haya ho-hombo haponda tükefeyo. Ai moai ranî-moatükunî ra raguanambo-rîhindi, nga wani. Krais mami ranahandi süngunambo yangir-anîmbo God ai hoeari ŋgusüfoambe gabudareandi ra raguanambo-ndeambui.

¹⁵ Horombo peyo haya ho-hombo hapondan-amboani ai Mosesindî hoafî hoeirühi marühi hei ra hoeari ranai ahei hohoanimo ranahambo gabudimareandüra asu hoafî nîmîndî ra moai fîfirihindi.

¹⁶ Nga nindou ai Adükari sowanambo hîhîriyahi ahei ana, hoeari ra Adükari ai raguanambo-ndeambui.

¹⁷ Adükari ndanai ana Yifiaf-ani. Nga asu Adükarîndî Yifiafî ranai nindou ranahandi fiambe amarondo ana, asu nindou ranai moanî aboedambo-ndüfimbui.

¹⁸ Munjuambo sîhîri ana moai sîhefîmbo nînî-moatükunî ai ŋgusüboarî gabudeamuni. Ranane asu Adükarîndî-mayo himboamupuimbo-randeimbî si ranai sîhefîmbo tapara-mîndîmunühi asu sîhîri hoehîmbo nou nindou ranai hei fihi hefi taparîhu-mîndefîmbo nou-ayefî. Rananefi munjuambo si aho ra himboamupuimbo-randeimbî si ranai adükari tüküfe howohü sîhefîmbo ŋgorü-süngureamuni hoani sîhîri Adükari anüngu nou nîmboefî arîhundi. Adükari sîhefi ranai Yifiafî wamboani ai rasüngure arandî.

4

Kraisindî hoafî sowandümo homo-rundeimbî ai hifîna nafümbî hîpîri nahurai-anemo

¹ Sapo God ai yîhoefîmbo hîpoambo-reamuni hayambo-wamboyu ratüpuri ra masemuni ro refembohunda, ranîmboane asu ro moai yiboaruko-yiboaruko-yahundühi ambe sefi hînîngîrîhundi, nga wani.

² Ranîmbo-hündamboyefî asu ro amoanîngümbî ratüpuri dîbo engoro nindou ai yaru marundi ra daboadanambo-marîhundi. Roana moai tîkai hoafî hohoanimo süngurîhu hefi rîhundi asu moai Godîndî hoafî ra ŋgorü-süngurîhu rîhundi, nga wani. Nga roana nindou ranai yîhoefî ratüpuri Godîndî himboahü ra hoeirihindühi ahei hohoanîmoambe ratüpuri ranahambo abeoed-ane mbiseiya sefîmboanefî asu hoafî hondü ra weindahî hefi hoafîyefî arîhundi.

³ Godîndî hoafî ro hoafîyefî arîhundi ranai dîbo engoro ana, sapo nindou ahandî hoafî himborîkoateyei heimbo awarîhefemboayei aheimbo-anendüri.

⁴ Nindou ranai ana hoafī ranahambo moai anihondümborihindi, sapo ahei hohoanimoambe nimbī amaro hifī ndanihündambo tīkai god nüngumbū Satan ai gabudi-foareandüri hayambo wambo. Rananei asu ai Krais sapo Godindī sisamī hondū nahurai aiyu ranahandi aboedi hoafīndī himboamupuimbo-randeimbī si ra moai hoeirihori rihundi.

⁵ Ro bokararīheheandī ra moai yīhoefī fimbo hoafīyefī rihundi, ḥga wanī. ḥga Krais ai Adükār-ani sefi hoahumboanefī asu ro ahandī sūnguyo sīhei ratüpuriyefī rihundeimbī animboefī ranahambo hoafīyefī arihundi.

⁶ Sapo God hifī sūnū nafrandambe ai hoafīyuhū yahuya, "Nimbī yare nīmaroambe si ranai simbeyo-wamboane," mehu. Asu God mamī ranani sīhefī hohoanimoambe si ramareanda afīndī hamīndī tükümeffeyo asu sīhefī ḥgusüfoambe ranai aboedi si nahurai engoro. Ro si ranahambo fīfirīhumboanefī sapo Godindī himboamupuimborandeimbī si Sisas Kraisindī ḥgusümboarambe apenīngō ranahambo.

⁷ ḥga roana sapo aboedi hoafī ḥginindī napo nahurai hifīna nafümbī hīpirambe afoero nahurai-anefī. Ranimoatükuni ra nindou ai yarīhi fīfirīhindüri ndanimoatükuni ḥginindī afīndī nda Godindī-mayoane, ḥga asu yīhoefī-mayopoanī mbisei-yambohündamboane ra.

⁸ Yīhoefīmbo afīndī tījīrifī ranai moaruwaimboreamunī, ḥga asu awi moai munjunambo moaruwaimboreamunī. Afīndī moatükuni ranai yīhoefī hohoanimo ranahambo kīkīhīramindī-munühane, ḥga asu awi yīhoefī hohoanimo ra moai munjunambo hamīndī peyo randī.

⁹ Nindou bīdīfīri ai yīhoefīmbo moaruwaimborihimuni marihündisi, ḥga asu God ai yīhoefīmbo moai hīnīngīreamuni randī. Ai yīhoefīmbo harīyahümuni marihündisi, ḥga asu ro moai moaruwaimbo-yahu rihundi.

¹⁰ Munjuambo si maho ra Sisas yīfīmayu nou yīhoefī fimbo amboanī yīfīmbo yangīri nahurai-mayefī. Ranimboane asu Kraisindī yangīri nīngō hohoanimo ra yīhoefī fiambe hoeimbīrīhind-amboane.

¹¹ Ro yangīri nīmboefūri Sisasindī ratüpuri, ratüpuriyefanī, nindou ai yīhoefīmbo hīfokoefemunīmbo sei hehi raraomarihümuni. Rananīmbo asu Sisas ai hifī ndanihü manüngu ahandī yangīri nīngō hohoanimo amboanī yīhoefī yīfīmbo fiambe weindahī tükümbīfeyowamboane.

¹² Ranane asu yīfīmbo hohoanimo ra yīhoefīmbo sowahi engoro, ḥga yangīri nīngō hohoanimo sīheimbo sowahi

engoro.

13 Godindi hoafî yahoya, "Ro anihondümbo-rîhe heheambo wamboanahî hoafayahî," meho. Mare yahurai-anne ro-amboani mamî anihondümbofe-namboanefî hoafayeffî.

14 God ai Sisasimbo yifihündi botimariî ranahambo fîfirihumboanefî. Ranimbo-hündambo-animbo asu yîhoefimbo amboani Sisas ramefiyu nou botindeamuni haya, ndemündümuni sîheimbo kameihî gafu ahandî fikimî hînîngi-ndeamuniimbui.

15 Nga asu sîheimbo farîhefe-ndürimboane munju tînjirifombü ranî-moatkunî yîhoefimbo sowahî tüküfe arandî. Süngunamboanîmbo Godindî hîpoambo hohoanîmo ranai nindou afindî ahei ngusüfoambe tükündifendürü ndandanî asu ai Godimbo afindî hîhîfîndîhorûhî ahambo aboed-ani sei mbîrîhünd-amboane.

16 Roana ranimbo hohoanîmoyeffî hoeirîhundühanefî asu ro Godindî ratüpuriimbo ra moai mbosiyeffî rîhundi. Yîhoefî fi ranai moaruwai-yowohanesi, nga asu yîhoefî ngusüfoambe hohoanîmo ranai munguambo si aho ra aboedi sîmborî tüküfeyoanî ndorîhu hohoanîmo-yefühaneftî.

17 Ranî-moatkunî ra ai ndahurai-anne: Tînjirifo yîhoefimbo sowahî tüküfe arandî ra afindî hamîndiyopoani, nga ranimbo wambo asu ngîri amitata moendindo. Nga asu süngunamboanîmbo sünambe moanî aboedi hamîndî ngoru-süngundahu koadürümbo-koadürümbo nîmandemboyeffî. Sünambe süngunambo aboedi hamîndî nîmarî ranai-anîmbo asu haponda hîfi ndanîhü tînjirifo akidou engoro ranahambo ngasündeambœ.

18 Sîhîri ana moai nîne-moatkunî himboarinambo hoeife-randeimbî moatkunî ranahamboypoano kokorîhu heftî arîhundi, nga wanî. Nga sîhîri ana nîne-moatkunî himboarinambo hoeifekoate-yeffî arîhundi ranahamboane hohoanîmo parîhu arîhundi. Sapo nîne-moatkunî sîheftî himboarinambo hoeirîhu arîhundi ranana ngîri gedühi yagodo, nga nîne-moatkunî sîhîri sîheftî himboarinambo hoeifekoate-yeffî arîhundi ranai-anîmbo gedühi koadürümbo-koadürümbo yagodimboe.

5

¹ Sîhîri fîfirihumboanefî hîfi ndanîhü dago ndanambe animboeffî ndanana kandîhoeyoanî asu ngoasümboanî ana God ai worî hondü sünambe sîhîri nîngombohunda hînîngimareandi ranambe-anîmbo nîmboemboyeffî.

Worî ranana nindou moai worimboarundi, ñga moani koadürümbo fondarimboane.

² Hapondanana sîhîri worî aboedi hamîndî sîhefimbo sünambeahîndî nou gabudi-foareamunimbo afondaro ranahamboanefî sîhîri hanjafumboyefühî hohoanimo pararîhundi.

³ Sîhîri ranî-moatükuni aboedi ra fi ranahambo gabudafoarîhundi ana, asu sîhîri ñgîri fi safî yançirî nimboefi.

⁴ Yînî, awi sîhîri haponda dago ndanambe nimboefomboanefî hanjafumboyefühî afîndî hohoanimoayefi. Asu sîhîri rawehundi ra sîhefî fi-hoeari wamîndafî ra raguanambo-fembo sefi hohumboyefipoani, ñga wanî. Ñga sîhefî fi-hoeari simborî ra sapo hoeari hondü simborî nahurai güdîfemboane. Asu rananîmbo sîhefî fi sümboyo-randeimbî ranai aboedi yançirî gedühi ningombo ra mbisemindowambo sefi hohumboanefî.

⁵ God ai ahandîhoariyu sapo sîhîri yançirî semîndî hefe ningombo ra didiboadore masihendi. Ranîyu asu ai sîhefimbo Yifiaff Aboedi ra masemuntî. Yifiaff Aboedi masemuntî ranana sapo munjua aboedi moatükuni süngeunambo God ai sîhefimbo refemunîmboayu ranahandambo weanjurühîdî bîdifîriyo.

⁶ Ranane sîhefî fiambe ñginîndî tüküfemuni arandi. Haponda sîhîri ra randîhu fîfirîndî-humboane sîhefî fi nda sîhefî worî nahurai ranambe anîmboefîsi, ñga sîhîri Adükârîndî worî ranahambo anjung-anefî anîmboefi.

⁷ Hapondanambe sîhîri moani Adükârimbo anîhondümbo-rîhurûhanefî anîmboefi. Ñga nînîmoatükuniyo hoeifembo ranahambo hohoanimo parîhundühiyefipoani anîmboefi.

⁸ Sîhefî hohoanimo ranai ñginîndî tüküfemunühane asu roana yîhoeft fi nda hîft ndanîhü hîngîfe hefembo hafo Adükârî-babidi ñgoaffi hondühi nîmarîmbo rananefî hohoanimoayefi.

⁹ Ranîmboanefî sîhîri ana ñgoaffi hondühi nimboefühîndoan-ane asu ndühi nimboefühîndoan-ane ra ro moani nîne hohoanimo Adükârî ai hohoanimoayu ra süngefembo yançirî hohoanimoayefi.

¹⁰ Munjuambo sîhîri Adükârî ai yîboboreandi simboani ra ahandî himboahü tükündahumboyefi. Rananîmbo ranî-simboani sîhîri fi ndarîhu nimboefambe aboedi ratüpuri ratüpuri mayef-ane, asu moaruwai ratüpuri mayef-ane, ranîmbo munjuambo sîhîri mamami nîne-moatükuni ramarîhundi simonjoruhî Adükârî ai ndemunümbui.

Nindou ai Kraisindî sün̄gu Godindî ȳgunindimbofe tüküfemboane

¹¹ Ranimboane roana Adükarimbo yihimboyeefüti, ahanti hoarehî nimboefüti nindou bîdifirambo hoafyeefi habodefî arîhundi ahei hohoanimo botifendürant ai Adükarimbo anihondümbo-fimbohunda. God ai yihoeftimbo ndore fîfreamunimboani. Mare yahurai-ane sihei hohoanimoambe se yihoeftimbo ndorîhi fîfirimbirihimunamboane asefti.

¹² Ro asükai siheimbo ndanî hoafi hoafayefi nda se yihoeftimbo aboed-anemo yahombo-hündamboyopoani, ñga se yihoeftimbo hihifi-hihifi-mbeyahümuna sefimboyeefi. Rananimbo asu se nindou bîdifiri-yafe hohoanimo ranahambo hihifi-hihifaye, ñga nindou-yafe hohoanimo ranahambo moai hohoanimoayei se simbori hoafimbohunda hoafayahandürti.

¹³ Nindou bîdifiri ai yihoeftimbo hihindi-hihindi-yomondühanemo masei. Ro hihindi-hihindayefi ana, Godimbo-hündamboanefti. Ñga asu haponda ro ndorîhu hohoanimoayefi ana, ra siheimbo farifefendürimbo-hündamboane.

¹⁴ Krais yihoeftimbo hipoambo-mareamuni hohoanimo ra yihoefti ratüpuri ranahambo hifandarandi. Ra yarihu fîfirihundi nindou mami ai nindou munguambo ranaheimbo sün̄guna yifimayu ranî-sün̄gunambo-animbo nindou mamamî sihîri amboani yiftefimbo nahurai-anefti.

¹⁵ Ai nindou munguambo sihefti sün̄guna yifimayu. Ranî sün̄gumbo-animbo nindou sihîri ndarîhu yangiri nimboefambe ra sihîri hohoanimomayefi sün̄gu yangiri hohoanimooyohü hoahoangopoani, ñga yowanî. Ñga sapo ai sihefti sün̄guna yifiyu mbura asükaiyu botifi mahafu ranimbo sihîri ndondîhu hohoanimondefüh-animbo hahabodefomboane.

¹⁶ Ranî-mayowamboane roana ñgiri nindou-yafe hohoanimo ra sün̄gundihundüti asu nindou ñgorundi hohoanimo türuboadihu ñgefî. Yini, horomboyefi sihîri nindou-yafe hohoanimo ra yarihu hohoanimoefüti Kraisimbo tümafoarîhuri hefisi. Ñga asu hapondanî ana sihîri moai ahambo ranî hohoanimoayahundo riundi.

¹⁷ Hîmboriyei. Nindou mami ai Krais-dibo anüngu ana, God ai nindou ranahambo simbori nindoumbondirî hinîngindirümbui. Wamîndafî hohoanimo awarîmarîhoayo, ñga asu simbori hohoanimo tüküfemboane.

¹⁸ Ran-moatükunî ranana God aiani nîmîndühîyu haya yare arandi. Horombo ana sihîri ahanti hürütümbü

nindoumboyahu manimboefiyosi, ḥga asu hapondan̄yu Krais̄ndi sūngu sihefimbo God ai aboedi-aboedi-mareamuni. Ran̄yu asu God̄ndi hürütümbü ranaheimbo far̄hefendüran̄i asu ai God-babidimbo wudi-wudifembo ratüpuri ra yihoefimbo masemuni.

¹⁹ S̄heimbo ro ndarihu hoafehundürü: God ai nindou munjuambo Krais̄ndi sūnguyu ḥgunindimbore arand̄. Asu ai moai n̄ni-moatükun̄yo moaruwai hohoan̄moyei mar̄hündi ranahambo hohoan̄moyu sihairandi, ḥga wan̄. Asu ai nindoumbo wudi-wudifembo hoaf̄ ra hoafimbo ratüpuri masemuni.

²⁰ Ran̄imboaneft̄ ro Krais̄ndi yas̄mondühindi hoaf̄ ra sahum̄indeft̄ hohu hoafayef̄. God ai ahandihoar̄yu yihoef̄ yas̄mondi sūngure haya munjuambo nindou ranaheimbo wudi-wudindahindi yahundürü arand̄. Rananeft̄ ro Krais̄ndi fond̄ sahum̄indeft̄ hohu hoafiyahu-ndürüh̄ya, "Awi se God-babid̄i hürütümbü hohoan̄mo ra h̄in̄ingir̄hi hehi asu wudi-wudiyahi," seft̄ hohu hoafiyef̄ arihundi.

²¹ Krais ai moai moaruwai hohoan̄moyu rand̄. ḥga asu God aiyu sihef̄-mayo moaruwai hohoan̄mo ra ahandi wam̄i semündü manandeandi. Ran̄yu asu Sisas ai nindou moaruwai hohoan̄moyumbü nou tükümeifiyu. Sihefimboya, ai wambo-so n̄imboeimbo wand̄ ḥginindinambo God̄ndi nindoumboyahi moani aboedi mbumundi safi mbinimboeiamboane yahuhayamboyu ai ran̄i-moatükun̄i ra ramareandi.

6

¹ Ro God-babid̄i ḥginind̄i n̄imboefombo ratüpuriyef̄ ri hundeimb̄i-anef̄ nda siheimbo hüti-hoafehundürü, "Sapo se God̄ndi-mayo h̄ipoambo hohoan̄mo masahümündi-ane, ḥga asu se ran̄i-moatükun̄i ra moani-yeimbündühümboyei," aseft̄.

² God ai yare hoafiyuhü yahuya, "Ran̄i si ham̄indi hondü ro sihei hoaf̄ himbor̄mayah̄. Asu siheimbo ro aboedambofe-ndürimboayah̄ ran̄i si tüküfeyoambe mafar̄heheandürü," mehu. Se hoaf̄ ra himbor̄iyei! God ai siheimbo fehefembo aboedi si-ane tükefeyo. Hapondanana God ai siheimbo aboedambo-fendürimbo yahumboani.

³ Roana nindou b̄idifir̄i ai yihoef̄ ratüpuri ranahambo moaruwai-ane mb̄iseimboyei seft̄ hohumboaneft̄. Asu ro ḥgiri nindou ranahei himboahü moaruwai ratüpuri randihundan̄i ai hoeindihindühi ranana moaruwai hohoan̄moane mb̄isei.

⁴ ḥga roana God̄ndi ratüpuriimbo nindoumboyahu n̄imboefombo wambo, asu munjuambo si aho ra yihoef̄

aboedi ratüpuri ranı-yanğır-anę munjuambo nindou ranaheimbo yarıhu nafuiyahundüri arıhundi. Rananeft asu roana nıne tıñırıfo yıhoefimbo-so tükefeyoane, asu afındı hohoanımo tükefeyoane, ra moanane seft hohu ńgınındı anımboefi.

⁵ Nindou ai yıhoefimbo hariyahümuni, karabusırıhimuni, asu mami afındı gugurıhi mburihü moaruwaimborıhimuni arıhündi. Asu ro gedühi ratüpuri mayefi heft ranıyefi ndofe apo, sesi, sesi raraokoateyefi arıhundi.

⁶ Asu ro sürühoeimbı hohoanımoyefühı yıhoefi Godıimbo fífırıfe ra ndorıhu kıkırıhıhumındefi arıhündi. Yifiaft Aboedındı ńgınındı ranai yıhoefi fiambe nımarowohüyo asu ro nindoumbo aboedi ndondorıhundüri arıhundi. Asu ro nindou ranaheimbo Godındı ratüpuriyefi-rıhundeimb-anefi seft hohu nafuiyefi arıhundi.

⁷ Ro Godındı ńgınındınambo nımböefomboaneft asu ahandı-mayo hoafı hondü ra hoafıyefi arıhundi. Ro mbumundi hohoanımo ra yifiarı, nımınéhoarı nou sahumındefi hohumboaneft anımboefi ranı-moatkunkı ra ranınambo yifiarıyo rambohunda.

⁸ Nindou bıdıfırı ai yıhoefimbo dıdıboado-rıhimunuhı aboed-anemo sei, asu bıdıfırı ai yıhoefimbo moaruwai-anemo sei arıhundi. Bıdıfırı ai yıhoefimbo amongonı hoafıyahümuni, ńga asu bıdıfırı ai nindou bıdıfıramboya, aiana aboedi ratüpür-anę ratüpüremo sahümuni arıhundi. Bıdıfırı ai yıhoefimboya, aiana wosıhoaforı hoafıyomorundeimb-anemo sahümunısı, ńga asu roana hoafı hondü ranı-yanğır-anę hoafıyefi arıhundi.

⁹ Ro Kraisındı hoafı sahumındefi heft-rıhundeimbı-mayefi ra nindou bıdıfırı ai moai fífırıhimuni, ńga asu afındı ai se rananemo sei hehi fífırarıhimuni. Roana nindou ndeara yıfımbo yanğırıyefisi, ńga asu awi aboedi yanğırı anımboefi. Yıhoefimbo tıñırıfo masemuniyosi, ńga asu awi ro moai moaruwaimbo-yahundi.

¹⁰ Ro afındı hohoanımoyefi arıhundiyoysi, ńga asu munjuambo si ra hıhıfı-hıhıfıyefi arıhundi. Ro nindou moaruwai safı anımboefisi, ńga awi ro munjuambo nindou ranaheimbo afındı moatkunkı aboedi sahundüri arıhundi. Ro nindou kakıkoate-ayefisi, ńga asu ro napo afındıdeimbı nahurai-ayefi.

¹¹ Wandafı mami Korinrıhundi, ro sıheimbo hoafı nda hımboahü hoafehundüri. Ro sıheimbo yıhoefi ńgusüfoambe afındı hamındı hohoanımo-ayahundüri.

¹² Roana sıheimbo hohoanımo kıkırıhıhumındefi hımboyefühı-yefıpoanı, ńga asu sımborı seanei yıhoefimbo moai yahurai hohoanımoyahümuni.

¹³ Ro haponda s̄heimbo wandi n̄imorimbo nou hoafehandür̄i: S̄hei hohoanimo ra ȳhoefimbo ȳgusüfo pandihimuni simbori ro s̄heimbo rawehundi nou.

S̄ihiri ana Godindi wor-anefi

¹⁴ Godindi hoafi anihondü-mbofekoate nindou ranibabidiimbo ana se mami ȳgeimboyei, ȳga yowan̄i. Nüngundine mbumundi hohoanimo asu hohoanimo moaruwai ra mamambemandine? Nüngundine si-ane asu n̄imb-ane ra mami manimbafea?

¹⁵ Nüngundine Krais-ani asu Satan-ani ai hohoanimo mami süngumandine? Asu nüngundine nindou ai Kraisimbo anihondümbovir̄-randeimb-ani asu nindou ai ahambo anihondümbofe-koateyu-randeimb̄ ranai hohoanimo mami süngumandine?

¹⁶ Nüngundi hu Godindi wori ra sanendi kabomo wori ranidibō mamambe-mandifepira? ȳga s̄ihiri ana God Yangiri Nüngumbü ahandi wor-anefi! God ai ahandihoari hoafiyuhü yahuya, “Ro wandi wori ra wandi nindou ranibabidi worimbondih̄i mbundihā ahei mbusümo n̄imandimboyah̄i. Rananimbo ro ahei Godindahan̄i asu ai wandi nendi-ndeimboyei,” mehu.

¹⁷ Ranimboane asu Adükari ai hoafiyuhü yahuya, “Se aheimbo h̄ininqindihindür̄i hehi sepoanimbo ȳgei n̄imandei.

ȳga asu se moaruwai hohoanimo ra randihimboyei.

ȳga rananimbo asu ro s̄heimbo wandihoari ndahamindiharü-mboyah̄i. *Aisaia*

52:11

¹⁸ Rananimbo asu ro s̄hei apembondahe n̄imboahani, asu se wandi n̄imorehi asu nindowenih̄i n̄imorimbondahi n̄imboeimboyei,” *2 Samuel 7:14* Adükari Munguambo Nḡinindih̄i Hifandandeimb̄ ai ramehu.

7

¹ Wandafi mami, Godindi-mayo hoafi ndanana sapo s̄hefimbo hoafiyu masihend-ane. Ranimayowamboane awi s̄ihiri Godimbo yihimbondefüh̄i, s̄hefi fiambe-ane asu hohoanimoambe-ane n̄ine moaruwai hohoanimo ra h̄ininqindih̄i hohu moan̄i aboedi sürühoeimb̄ yangiri hamindih̄i n̄imboefomboane.

Korinihündi ai ȳgor-süngumarihindi ranahambo Por ai hihifi-hihifimayu

² Se wambo s̄hei ȳgusüfoambe hohoanimo pandihindir̄i. Roana moai nindou ȳgorümbo moaruwai hohoanimoahando rihandi. Asu ro moai nindou ȳgorümbo moaruwai hohoanimo süngufembo yar̄ihe rihandi. Moai

ro nindou ɳgorümbo t̄kai hoafiyahandowohü asu ahandı napo kiahe hüsihadındı rıhandı.

³ Ro s̄hei wamı papifendürı hoafombohündə ndarıhe hoafiyahühiyahıpoanı, ɳga wanı. Nga horombo hoafimayahı nou s̄heimbo ɳgusüfoambe pandıhuri ɳgefombo yıfındemboyefi.

⁴ Ro s̄heimbo weindahı nda hoafehandürı. Roana s̄heimbo hıhıfı-hıhıfı nafirıhamındı-harümboanahı! Wambo-so tıñırıfo afındı tükefeyo-amboanı, asu ro s̄heimbo hohoanımo-yahandürühı, asu wandı ɳgusüfoambe hohoanımo fufurıfoa-reandıranı ranımbo ro afındı hıhıfı-hıhıfıya arıhandı.

⁵ Horombo ro s̄heimbo hıñırıfıhundürı hohu Macedonia hıfıhı heft tükümeħundı amboa ranıhı ro moai fi harıhu nı̄mareftı, ɳga wanı. Nga ranıhı ana yıhoefımbıso tıñırıfombü hohoanımo afındı ranai tüküfeyowohüyo, nindou ɳgorü-babıdı sı̄mborı hoafiyefühıyefi ɳgusüfoambe yıhımbomaramuni.

⁶ Nga awi God ai nindou düdi ai tıñırıfombü hohoanımo ahandı fiambe tüküfeyoanı aboedı fufurıfoare-randeimbani. Ranıyo ranı-sı̄mboanı God ai Taitusı̄mbo koamarıheira yıhoefımbıso sünı tükümeħiyuwa asu yıhoefı ɳgusüfoambe fufurı-mafoareamuni.

⁷ Ai yıhoefımbı sowana masunu ranımbo yangırıyefıpoanı ramehundi, ɳga se ahambo sapo ɳgusüfoambe dı̄dı̄boado-marı̄horı hoafı ra semündü sünı hoafımemun-amboyefi asu yıhoefımbı God ai ɳgusüfoambe fufurıma-foareamuni. Taitus ai yıhoefımbı hoafımemuni sapo se wambo hoeifendırühı mamı hohoanımo süngefembo afındı hohoanımomayeı asu se wambo fehefendırımbı sei hehi hohoanımoayeı habodei. Asu ranımboanahı ro hıhıfı-hıhıfayahı habodıhı.

⁸ Ro pas s̄heimbo parıhe koamarı-heheandamboyeı se moai hıhıfı-hıhıfıyeısi, ɳga asu ro moai ranımbo afındı hohoanımoyahı. Horombo ana ro afındı hohoanımoyahısi, ɳga hapondanı ana aboed-anahı. Ro fıfırıheandı, pas ra s̄heimbo afındı hohoanımo mbasagadırısi, ɳga ranana moanı bodıfoahı yangır-anı.

⁹ Haponda ro hıhıfı-hıhıfayahı se afındı hohoanımomayeı ranahambo-yahıpoanı, ɳga afındı hohoanımo ranai s̄hei hohoanımo ra aboedı ɳgorü-süngefumareandıra aboedı hohoanımoayeı ranımboanahı hıhıfı-hıhıfayahı. God ai ahandıhoarı randırı s̄heimbo afındı hohoanımo ra masagadırı, ɳga ranımboyo asu wandı-mayo hoafı ranai moai s̄heimbo moaruwaimbo-reandırı.

¹⁰ Wanî, ንጋ afindî hohoanîmo God ai sîheimbo rare-andûri arandî ranana se ንgorü-süngurîhindanî asu ai sîheimbo aboedambofe-ndürimboayu ranîmboane rare-andûri arandî. Ranîmboane se ranahambo afindî hohoanîmoyô hoangopoani. ንጋ hîfî ndanîhündambo afindî hohoanîmo ranai nindoumbo moaruwaimbore arandî.

¹¹ God ai sîheimbo afindî hohoanîmo masagadûri ranînamboyo sîheimbo aboedi hohoanîmo tükümfeyo. Afindî hohoanîmo ra sîheimbo botîmareandûra se botîyahi sîhei hoafî ra dîdîboardofembo hohoanîmomaye. Asu nindou ai moaruwai hohoanîmomayu ranahambo ንግንኑndî hoafîmayahûndo asu se Godîmbo yîhîmboyei marîhundi. Asu se wambo nîmai hoafendîrimbo hohoanîmomaye. Asu nindou moaruwai hohoanîmomayu ranahambo tînîrîfo saimbo hohoanîmoaye habodei. Ranîyo asu sîhei hohoanîmo ra yare weindahî tükümfeyo: Asu seana sîheihoarî hütiyeipoani.

¹² Ro horombo pas ra sîheimbo parîhe koamarîheheandî. ንጋ asu roana moai nindou moaruwai hohoanîmomayu asu ንgorümbô moaruwaimbo-marirî ranahambo hohoanîmo-yahahûyapoani hoafîyahî. Se yîhoefîmbo hohoanîmoehümuni habodei ra God ai sîheimbo nafuimbohûnda ro pas sîheimbo parîhe koamarîheheandî.

¹³ Ranane asu sîhei ranî hohoanîmo sünguyo yîhoefîmbo ንገሱfoambe afurîmareamuni.

Ro ንገሱfoambe afurîhu kûrîhu mamarefî yangîrîyosi, ንጋ asu ro hîhîfî-hîhîfîmayefî amboani. Sapo munquambo se Taitusîmbo hîhîfî-hîhîfî-yahündowohü dîdîboardomarîhorî ranîmboyu ai-amboani hîhîfî-hîhîfîmayu.

¹⁴ Ro Tatusîndî hîmboahü sîheimbohûnda borîmayahî asu se ahambo aboedi hohoanîmomehûndo ranîmboyei se moai wambo amoanîngîyahündirî. Roana sîheimbo moani anîhondü hoafî hondüyo hoafîyahandûri marîhandî. Ranî-süngumboyô sîheimbohûnda Taitusîmbo borîmayahî ra anîhondümayo.

¹⁵ Tatus ai sîheimbo sowahî tükümfeyuwa se yîhîmboyeihî hîhamîndarîyei ahambo masahorîmînde. Ranîyei asu munjambo se ahandî hoafî ra süngumarîhindî. Se ahambo ramarîhorî ranîmbo hohoanîmoyuhüyai ai sîheimbo afindî hohoanîmo-marandûri hu.

¹⁶ Ro fîfîrîheamboanahî se aboedi hohoanîmo ranî yangîrî süngundîhi ንgeimboyei. ንጋ ranîmboanahî ro sîheimbo hîhîfî-hîhîfî nafarîha-mîndîhandûri.

Godındı nendi fehefembohündə kakı gugurımarıhindı

¹ Wandafı mami, ro sıheimbo Godındı hıpoambo aboedı Kraisındı nendi Masedonia hıfı Hü amarei aheimbo masagadürı ranahambo hoafındahundırı sefomboaneftı.

² Aheimbo-so tıñırifo afındı tükümeleyondüra ai moaruwai napo-koate manımboeyosi, nga asu ai afındı hıhıfı-hıhıfıyeihı Godındı nendi bıdıfırı ranaheimbo farıhefe-ndürimbohündə kakı gugurımarıhindı.

³ Ranı-moatükünü ra ro fıfırıhe heheamboanahı sıheimbo weindahı nda hoafayahı. Ai kakı nüngünümibıyo saimbo ma-sei ra masehündürıyosi, nga asu ranıwamı bıdıfırı parıhi mburıhümboyei masahündürü.

⁴ Godındı nendi Sudia hıfambe amarei ranaheimbo farıhefendürimbo sei hehi ahei hohoanımonambo yangırı yıhoefımboya, se ranahambo yını yahomondan-anımbo randıhu sei hehi hoafımehümün habodei.

⁵ Horombo ro ai kakı dıgegimboei seftı hohu hohoanımomayefı. Nga asu ai moai ranı yangırı rarıhindı. Boatei ai Adükarındı yifırı ra süngufembo hohoanımomayei asu mare Godındı hohoanımonambo yıhoefı yifırı ranıamboanı süngufembo hohoanımomayei.

⁶ Horombo Taitus ai hıpoambofe hohoanımo ra sıhei mbusümo botımareandı. Ranıyefı asu ro ahambo ranı ratüpürı ra mando rando nıgafı moendındowandı seftı hohu hüti-hütimarıhuri.

⁷ Mungambo moatükünü se yarıhi arıhündı ranana aboedı hamınd-anı. Sıhei anıhondümbofe hohoanımo, sıhei sürühoeeyoweimbı hoafı, sıhei fıfırıfe, sıhei Godındı ratüpürimbo yifırı hohoanımo, asu yıhoefımbı nıgusüfo pefemuni hohoanımo, munjuambo ra aboedı saf-anı. Mandıhi yahurai hamınd-anımbo nindou fehefendürimbo kakı gugurındıhindı aseftı.

⁸ Ro sıheimboya, “Se randıhindı,” saheheambo-yahıpoanı, nıga wanı. Nıga nindou bıdıfırı ai aboedı ratüpürı ranahambo refembo sei hehi hohoanımoayeı habodei asu ro sıhei hohoanımo ra ai hohoanımoayeı nou hohoanımombayeıyo, asu nüngumbehı sahehea moanı yarıhe hoeiarıheandı.

⁹ Seana sıheftı Adükari Sisas Kraisındı hıpoambofe hohoanımo ra fıfırıhimboaneı. Aiana munju-moatükünımboyu manüngu, nıga asu sıheimbo farıhefe-ndürimbo ranımboyu ai nindou moaruwai napokoate nahurai tükümeiyu. Se munjuambo aboedı moatükünı afındıembımbeyea yahuhayamboyu asu ai nindou napokoate nou manüngu.

¹⁰ Haponda wandi hohoanimo-anə nda s̄heimbo hoafe-handüri. Ngorü h̄imbanifih̄yo se nindou fehefembo kak̄ gugurife ratüpuri bot̄marihindi. Nga asu se ran̄ ratüpuri ra refembo boatei hohoanimomaye.

¹¹ Se ratüpuri bot̄marihindi ra haponda moendindihindi. Horombo seana ratüpuri ra refembo hohoanimomayei habodei. Yahurai-an̄imbo hapondan̄ amboan̄ n̄ne kak̄ engoro ranambo ratüpuri ra moendifembo amboan̄ hohoanimondei habodei.

¹² Nindou ai n̄ne-moatükun̄ ak̄idouyo, adükariyo, nindou ̄gorümbo saimbo hohoanimoyuhü as̄hendi ra asend̄ ana, Godind̄ h̄imboahü aboed-anə. Asu kak̄ ak̄idouyoweimb̄ ai kak̄ ak̄idou asend̄ ana, Godind̄ h̄imboahü moaruwaiyopoani.

¹³ Roana se t̄iñirifo sahümündi n̄mareian̄ asu b̄idifir̄i ai aboedi mb̄imari samboyahipoani, nga se mun̄gambo mami ndor̄hi mb̄imarei samboanah̄.

¹⁴ Hapondanambe ana s̄hei-mayo afind̄ napo ra nindou b̄idifir̄i ai mbon̄imboarihümündi ranaheimbo fehefendürimbo ra aboed-anə. Ran̄imbo-an̄imbo asu se-amboa mbon̄imboarihümündi ana, asu ai afind̄ d̄igegindüh̄i amboan̄ s̄heimbo mb̄ifarīhe-hindüramboane. Ran̄ hohoanimo s̄ünguarihind-an̄imbo mun̄guambo mami ndond̄hi n̄imandeimboyei.

¹⁵ Godind̄ hoaf̄i yare hoaf̄iyowohü yahoya, "Nindou düdi ai afind̄ ses̄ asemündu ana, ai ̄gir̄i afind̄ fondan̄ d̄igendi. Nga nindou düdi ai ak̄idou ses̄ asemündu ai-an̄imbo ̄gir̄i mbon̄imbondamündu," meho.

Por ai kak̄ gugurifembohündə nindou Korin̄nambo koamarīhepurī

¹⁶ God ai Taitusimbo hohoanimo bot̄marira marihu ro hohoanimoayef̄ nou hohoanimomayua ran̄imbo ro Godimbo h̄ihifimarihün̄i. Ai-amboan̄ s̄heimbo farīhefenđürimboani hohoanimoayu.

¹⁷ Ro ahamboya, ai ho s̄heimbo fehefendürimbo yiřimayef̄si, nga ai ahandi hohoanimonomambo s̄heimbo sowana masüfu.

¹⁸ Asu rananef̄ ro ȳhoeſi wandaſi mami Taitusind̄ s̄üngu koarīhehura asühüfan̄. Mun̄guambo Kraisind̄ nend̄yei h̄imboahü nindou ndanai ana aboedi hoaf̄i hoaf̄imbo ra ndürimboani.

¹⁹ Asu ran̄ yan̄gir̄iyopoani, nga ro nindou fehefembohündə hahabodef̄i ratüpuriyef̄i arihundi, asu Kraisind̄ nend̄i ai ahambo ro-babid̄ hombo amboan̄ koamarīhehor̄. Ro ran̄ ratüpuri rawarihundi ra Godind̄ ndür̄i aboed-anə yahombohündə ro nindou fehefendürimbo hohoanimoayef̄i ra aheimbo nafuiyo-ndürimbohündə.

²⁰ Kak*i* af*ind*i mas*ihend*i ra ro h*fandimbo* ranahambo nindou ai hoaf*indei* habodeimboyei sef*imboane* ah*in*yef*üh*i nindou ra sahuri*minden*def*aheft*.

²¹ Roana aboedi mbumundi ratupuri hohoan*imo* ra Adükari*ndi* himboahü yangiri ndofe refembo hohoan*imoyefühi*-yef*ipoani*, Nga munuguambo nindou ahei himboahü kameih-ane*refembo* ase*ft*.

²² Ran*imboane* asu ro y*ihoeft* wandaf*i* nda ahafandi süngu koarar*ihehuri*. Ro ahambo af*indimbo* ratupuri ra refembohündä yar*ihuri* hoeir*ihurane*, asu ai ran*moatükun*i refembo yahuhaya *ngusüfo* pamareandi. Hapon-dan*i* ana se mbumundi ratupuri hohoan*imo* ran*i* yangiri süngumbir*ihinda* yahuhayamboani *ngin*nd*i* an*ihondümbo*-areandi. Ran*imboane* asu ai ran*i*-moatükun*i* ranahambo refembo ra *ngusüfo* parareandi.

²³ Taitus*imbo* se rand*ihori* f*fir*ind*ihori*. Aiana wand*i* wandaf*yu* haya, asu s*heimbo* far*ihefe*-ndür*irambo* ro mami*ratupuriye*-r*ihandeimb*-ani. Nga asu y*ihoeft* wandaf*i* yimbu ranahafan*imbo*-an*imbo* se rand*ih* f*fir*ind*hipiri*: Nindou yimbu aiana God*ind*i nindouyei ratupuri ratupuriyafan*i* r*in*and*ühi* asu ai ahafandi ratupuri ran*inambo* Adükari*mb* Adükarümb-ani safan*i*-r*inandeimb*-anafan*i*.

²⁴ Se ahafan*imbo* s*hei* h*ipoambofe* hohoan*imo* ra nafuindahüp*iri*. Ranan*imbo* asu Krais*ind*i nendi munuguambo ranai s*hei* h*ipoambo* hohoan*imo* asu ro s*heimbo* moan*i* bor*i* yangiri bor*iyefühi*-yef*ipoani* ra ndor*ih* f*fir*imbi*rhind*-amboane.

9

*Godind*nendambo far*ihefembo* kak*i* guguri*ndi*himboyei**

¹ God*ind*i nendambo far*ihefembo* kak*i* guguri*hi* ar*ihündi* ranahambo se f*fir*ihimboanei. Nga ran*immayowamboane* asu ro *ngiri* s*heimbo* asüka*inda* pas pand*ih* koand*ih*heandi.

² Ro f*fir*ihearümboan*ah* s*hei* hohoan*imoambe* nindou *ngorumbo* fehefembo hohoan*imoaye* i ra. Nga ran*imboyah* i ro Masedoniaye h*mboahü* s*heimbo* bor*imayahandüri*. Ro aheimbo rar*ih* hoaf*iyahandüri* sahiya, “Ngorü himban*ifih*yo wandaf*i* mami*Akaia** h*fif*ü amarei ai ran*i* ratupuri ra süngufemboane sei hehimbomayei,” masahi. Ran*iyeyi* asu se ran*i* hohoan*imo* bot*fembo* hohoan*imomayei* hoaf*i* ra himbor*iyeyi* hehi asu ran*i*-moatükun*i* ra ai-amboani refembo sei hehi *ngusüfoambe* bot*imareandüri*.

---

* **9:2:** Korin *ngoaft* ai Akaia h*fif*-ane anaingo.

³ Ro s̄heimbohündə bor̄imayahı ra hoafı yangırı tüküfembo moeisahı. Nga se farıhefe-mbohündə kaktı ra naftindıhümındı nımandei, nga ro nindou ndanahambo hoafımayahapurı. Ro ranahambo hohoanımoya hoeirıheanda mayowamboanahı asu ro wandafı mami ıngımi ndanahamumbo s̄heimbo sowana koandıheheapura dıfomboemo.

⁴ Ro anıhondümbo-rıhıumboaneftı se nıne-moatükünü sairambo ra naftıhümındı mbamarei. Asu Masedonia ai robabıdı kosımo hoeirundürarı, se naftemındı nımarıkoatendeiani, ro amoanıngı-ndemboyefı asu se-amboani amoanıngı-ndeimboyeli.

⁵ Ranımboanahı ro hohoanımoya hoeirıheanda mayoa asu wandafı mami ıngımi nda boatei s̄heimbo sowana mbıkosomonda sahehea hohoanımoayahı habodıhi. Rananımbo asu ai dıfomo s̄heimbo-so tükündafu s̄heimbo fandıhoundürü mbundu sapo se nıne-moatükünü saimbo masei ra dıdıboardondıhi dıgehindi. Rananımbo asu ai randu fıfırındumboemo ranı-moatükünü s̄hei hohoanımonambo masıhehindi, nga ro s̄hei-mayo moanı sahumündefühı-yefıpoanı.

⁶ Wandafı mami, se randıhi fıfırındıhindı: Nindou düdi ai nıni-moatükünü maŋırıyo akıdou safı hıfareandı ranai ana süngunambo ranahandambo sesı safı ra akıdou ndemündümbui. Nga asu nindou düdi ai maŋırı adükari hıfareandı ranai-anımbo sesı ranahandambo adükari hısiñdowa ndemündümbui.

⁷ Nindou munjuambo mamamı se s̄hei ıngusüfoambe hohoanımondei hoeindıhindüh-anımbo, asu se ranı-moatükünü saimbo masei ra moanı ndehindi. Nga asu nindou mami ai ahandı ıngusüfoambe moaruwaimbo-nderühı ranı-moatükünü saimbo ranahamboya, nindou ai wambo hüti-hütimarındır-amboanahı ro wändı ranı-moatükünü ra maseheandı mbüsümbui. Nga wanı. Nga God aiana nindou hıhıfı-hıhıfıyuhü moanı saimbo yangırı hohoanımoayu ranahamboani hohoanımo pararırı.

⁸ God aiana s̄heimbo munjuambo afındı aboedı moatükünü ra dagadürarı asu se aboedı moatükünü afındımeimbı-ndeimboyeli. Rananımbo munjuambo si aho ra mbonımboe-mındıkoate afındı dıgehimboyeli asu nindou farıhefembo ra afındı yagodomboe.

⁹ Godındı hoafı ranahambo yare hoafıyowohü yahoya, "Nindou düdi ai nindou napo-koate-mayeı aheimbo warambe kıkıhemındıkoate-ayu
ra nindou ahurı bubufoareandı nahurai-ani.
Ahandı mbumundi hohoanımo ranai koadürümbo-
koadürümbo yagodımboe,"

Buk Song

112:9

meho.

¹⁰ God ai sesi mangiri nindou nümbürira-randeimbi ranahambo sagado asu mamikarambo sesi sesimbo sagaduri arandi. Ranimbo-hündambo-animbo asu God ai siheimbo afindi moatükuni dagadürani asu se digehe hehi ahandi nendi ranaheimbo fandihehi-ndürimboyei. Rananimbo sihei fehefembo hohoanimo ranai afindi hamindi tükündifemboe nindou nümbürambeahindi moatükuni hifireanda afindi hisayo nou.

¹¹ God ai siheimbo afindi aboedi moatükuni dagadürani asu se muñgambo si warambe kikihemindikoate ndehimboyei. Rananimbo asu sihei-mayo kaki aheimbo asehindi yihoeft warihü ra ndahümundi hehi asu Godimbo hihift-ndihorimboyei.

¹² Se rani ratüpuri rawarihindi ra Godindi nindou ranai nine moatükuni mbonimboa-rihümundi ranahambo farihefe-ndürimbo yançiriyoani, nga ai rani-moatükuni ra hoeirihindühi Godimbo afindi hihifimbirihorambo kameihane.

¹³ Rani ratüpuri se rawarihindi ranana siheft wandafi mami ranaheimbo farihefe-ndürimboane, nga asu rananimbo rani-moatükuni ranai weindahi hamindi tükündifemboe. Rananimbo asu wandafi mami ranai randihi fitfrindi-hindühimboya, seana Kraisindi aboedi hoafi ranahambo ndorihi sünguri-hindühanei mbisahünduri-mboyei. Asu muñguambo nindou se aheimbo kaki sihei hohoanimonambo yançiri warambe kikihemindikoate asehindi ranimbo ai rarihi hoeirihindani wani asu ai Godindi nduri ranahambo aboed-ani mbisei-amboane.

¹⁴ Rananimbo Godindi hipoambo hohoanimo sihei fiambe amaro ra ai hoeimbirihind-amboane. Rananimbo asu ai siheimbo hohoanimo-ndühindürühi amboani asu ai Godimbo siheimbohunda didibafimbe-yahündowamboane.

¹⁵ God ai moani aboedi hamindi moatükuni masemuni ranahambo ngriri sihiri wudipoapondihu nimindi hoafi ra watarporimbo-ndihundi, nga ahambo hihift yançiri hihifindi-hurimboane.

10

Nindou ai Porimboya aiana Kraisindi hoafi semündü hu-randeimbi hondiyupoani masei ranaheimbo simbori hoafimayu

¹ Nindou bïdifiri ai wamboya, "Por ai ro-dibo nünguambe afure manüngu, nga ai-poanimbo nünguambe rani-simboani yançiri yihoeftimbo pasambe ngnindi hoafiyumuni marandi," asei. Ro Por-anahi haponda

wandīhoarī pas ndanambe sīheimbo Krais ramefiyu nou hīmboarī hoafendahü hīpoamborīhearühī hoafayahandürī.

² Ro sīheimbo ḥgīnīndī hoafīmbo moeisahī, ḥga se wambo amongonī hoafīndeianī ana, asu ro sīheimbo-so dügūhanī sīheimbo ḥgīnīndī hoafīndamboyahī. Ḇga nindou dīdīyei ai wamboya, aiana hīfī ndanīhündambo hohoanīmo ranane sünguare hu asei ranaheimbo-anīmbo ro yīhīmboakoate ḥgīnīndī hoafīndaha-ndürīmboyahī.

³ Ro nindou yangīr-anefīstī, Ḇga asu ro moai nindou-yafe hohoanīmo süngurīhundühi yifiarīyefī rīhundi.

⁴ Muŋguāmbo yifiarī nīmīnehoarī sahumi-ndefīmboayefī ra hīfī ndanīhündambo-yopoani. Ḇga wanī. Ḇga ranana Godīnd-mayo ḥgīnīndī yifiarī nīmīnehoar-ane. Ranana hürütümbü nindou-yafe ḥgīnīndī hīfīnambondeamboe. Ranamboane wosīhoaforī hohoanīmo ra raguanambo-arīhundi.

⁵ Asu nīne-moatükuni ai Godīmbo fīfīrifimbo-mayo ranahambo nafī gürareändī ra hīfīnambo-ndīhumboyefī. Asu muŋguāmbo sīhefī hohoanīmo kīkīhīrī-hümündehī Kraisīmbo yangīrī hohoanīmo pambīrīhinda asefī.

⁶ Se Kraisīndī hoafī ranī yangīrī süngundihi mbundīhümbo-anīmbo asu sehündī bīdīfīrī ai süngufekoate-ayei ranaheimbo tījūmbī hohoanīmo ndahu-ndürīmboyefī.

⁷ Seana nīne-moatükuni hoeiarīhindi ranahambo wudīpoapondīhi türübaadīhi hohoanīmondei. Nindou mamī ai hoafīyuhüya, roana Kraisīndī nindou hond-anahī ehu ana, awi ai rande wudīpoaponde hohoanīmonduhü ramboani ai rawefiyu nou Kraisīndī nindou-anefī mbeyahu-wamboane.

⁸ Sīhei anīhondümbofe hohoanīmo ra ḥgīnemīndī-ndürīmbo-hündamboyu Adükari ai yīhoefīmbo ndanī ratüpuri nda masemuni. Ranī-moatükuni ranana sīheimbo moaruwaimbofe-ndürīmbo-yopoani. Ḇga asu ro ndanī ratüpuri ranīmbo wandīhoarī akīdou borayahī ana, asu ranīmbo ro moai amoanīngīyahī.

⁹ Se randīhi hohoanīmondeihīya, “Por aiana ahanti pasambe hoafī ranīnambo yīhīmboaramuni,” mbīseimboyei.

¹⁰ Nindou bīdīfīrī ai randīhi hoafīndeihī anīmboya, “Porīndī-mayo pas ranana tījūmbī saf-ane. Ḇga ai sīhefī fikīmī nūngumbo ana, ai hīmboarī hoafendi saftī nūngumbo asu hoafī ahanti ra ndorīhefekoate-ane,” sei arīhundi.

¹¹ Nindou düdi yahurai hoafīyu arandi ranai ana rande ndonde hohoanīmondühi türübaodeändī. Ro angunī nīmboefīmbo pasambe hoafayef-ane, asu sīheimbo-so

ranihü nimboefimbo hoafehundür-anə, ranı moatükunı ra ngorü-poanımboyopoani, nga wanı.

¹² Roana ngori yihoeftihoari yihoefti fi ra simongorindihu hoeindihu ndihundi nindou bideftiri ai ahamundi fimbo borayomo nou. Nindou ranai ana moani ahamundi hohoanımonambo yangır-anemo ai ahamundıhoari ngorü ahandı hohoanımo ra ngoründi-mayo hohoanımo ranıfıhi simongoru hoeiru arundi. Yahurai nendı ana fiftifekoate-anemo!

¹³ Nga asu ro yihoefti fimbo ana ratüpuri yihoefti ranahambo simongori ra ngasündife hefe borıyo ho ranahambo moei aseft. Nga nıne-moatükunı ratüpuri God ai yihoeftimbo masemuni ranı simongoruhı anımbo ngeboyefi siheimbosı ratüpürimbo kameihı amboanı.

¹⁴ God ai yihoeftimbo ratüpuri masemuni ranı hoarehi se anımboei. Ranı-sımboanı ro siheimbo sowahı tüküyahundühı Kraisındı Aboedı Hoafı ra sahumındefı hohu siheimbo hoafımehudürü. Ranınambo God ai yihoeftimbo ratüpuri masemuni ranı yangırı süngumarıhundi.

¹⁵ Roana moai God ai ratüpuri nindou ngorümbo masagadürı ranahambo borıyefi hefti rıhundi, nga wanı. Nga roana sihei anıhondümbofe ranai ngoanı asu ro sihei mbusümo ratüpürimbohunda God ai ranı ratüpuri masihendi ra refeyowanı aboedı adükari tüküfembo ranahamboane anıhondümbo himboayefi.

¹⁶ Rananımbo asu ro aboedı hoafı ra ndahumındefı nindou bideftiri sihei hıftı daboadanı amarei ranaheimbo hoafında-hundürimboyefi. Asu ro ngori nindou ngorü ai ratüpürimayu ranahambo borındefı.

¹⁷ Bukambe yare hoafıyowohü yahoya, "Nindou düdi ai borımbo hohoanımoayu ana, moani Adükari ai nıne-moatükunı ramareandı ranahambo yangır-anımbo borımbiyu-wamboane," meho.

¹⁸ Nindou düdi ai sapo nıne-moatükunı ramareandı ranımbo ahandıhoari borayu ana, Godındı homboahü ndürımbüyüpoani. Nga asu Adükari ai nindou daboe ndürımb-ani ehu ana, nindou ranai ndürımb-ani.

11

Por ai se Kraisındı hoafı wosıhoaforı hoafıyomorundeimbı ahamundi hoafı himborıyo-poanı mehu

¹ Awi se wambo rarıhi hınıngırıhindırani-anımbo asu ro hıhındı hoafı hoafında. Nga se wambo hınıngırı-hindırımboanei.

² Awi ro ḥŋusüfo parar̄heandür̄i God ai s̄iheimbo ḥŋusüfo parareandür̄i hu nou. Seana moan̄i n̄imorehi yihoar̄if̄ ham̄ind̄i nindowenih̄ mami ranahambo yaŋgir̄ segodombo sei hehi d̄ibon̄yei h̄in̄iŋgar̄ihind̄i nahurai-anei. Nindowenih̄ mami ranai ana Krais ranani.

³ Sapo amoasir̄i t̄ikai hoaf̄i f̄if̄reandeimb̄i ham̄ind̄iyo haya If̄imbo t̄ikai hoaf̄imendo ranahamboanah̄i ro af̄ind̄i hohoan̄imoayah̄i. S̄iheimbo-so amboa hohoan̄imo yahurai tükünd̄fendür̄an̄i, asu s̄ihei Kraisimbo hohoan̄imo aboed̄i ḥŋusüfo pamar̄hor̄i ranai moaruwaimbo-nd̄ifemboe sahe-heamboanah̄i ro yih̄imboayah̄i.

⁴ Nindou b̄id̄if̄ir̄i ai s̄iheimbo-so tüküyafu Sisas apo ro bokar̄hehu ar̄ihundi ranahamboemopoani, ḥŋa ḥgorü-poan̄imbo Sisas ranahambo bokar̄hou rundühanemo. Asu se ḥgorü-poan̄imbo yifiaf̄i masahümündi, ḥŋa ro Yifiaf̄i Aboed̄i ranahambo hoaf̄iyef̄i ar̄ihundi yopoani masahümündi. Asu se ḥgorü-poan̄imbo aboed̄i hoaf-ané sahümündi ar̄ihundi, ḥŋa aboed̄i hoaf̄i ro s̄inef̄i hoaf̄iyahundür̄i mar̄ihundi ran̄iyopoani. Nindou b̄id̄if̄ir̄i ai ran̄i hoaf̄i ra hoaf̄iyomondür̄an̄i asu se rar̄hi h̄in̄iŋgir̄ihipuran̄i yahurai hoaf̄i ra hoaf̄iyomo arundi.

⁵ Ro s̄iheimbo hoafehandür̄i, nindou ranahamumbo Kraisind̄i hoaf̄i sowandümo homo-rundeimb̄i nindou bogoranemo asei ranahamundi hoarehi n̄imboambo-yah̄ipoani.

⁶ Yini anihond-ane, hoaf̄i hoaf̄iyorambo ra ro aboed̄i ham̄ind̄i-yah̄ipoani, ḥŋa f̄if̄ir̄ife ranana ro moai mbon̄imbor̄iham̄ind̄ihi. Munguambo moatükun̄i hohoan̄imo ro rar̄hu mar̄ihundi ra s̄iheimbo ran̄i f̄if̄ir̄ife ran̄iyo munguambo naſuiyahundür̄i mar̄ihundi.

⁷ Se f̄if̄ir̄ihindi roana s̄iheimbo Godind̄i-mayo aboed̄i hoaf̄i hoaf̄iyahandür̄i mar̄ihand̄i ran̄imbo-hünd̄a moai kak̄ napombo semind̄imbo war̄iyar̄hand̄i. Ro s̄iheimboya, ai-an̄imbo nindou aboed̄i ham̄ind̄i tükümbeyahindi sahe-hea asu wand̄i fimbo ro h̄if̄nambo-r̄iheandüh̄i h̄imboari hoafendüh̄i hoaf̄iya mar̄ihand-ane. Asu ran̄i-moatükun̄i ra n̄imboea? Refe-ana awi wand̄i hohoan̄imo ranambo ro moaruwai hohoan̄imombayah̄iyo?

⁸ Ro s̄iheimbo far̄ihefe-ndür̄imbohünd̄a Godind̄i nendi ḥgorü ḥgoaf̄ihü amarei ranai wambo kak̄ akidou sehi r̄ihünd̄a masahamind̄ihi. Ran̄imbo-hünd̄amboyah̄i ro ahei-mayo kak̄ ra moan̄i hümbuhün̄imbo fufur̄ham̄ind̄imbo nahurai-mayah̄i.

⁹ Ro se-bab̄id̄imbo ran̄ihü n̄imboahi s̄imboani ana ro kak̄-napo yahurai s̄ihefe-koate mbon̄imbo-r̄iham̄ind̄ihühi moai nindou mami s̄ihei mbusümo ahambo t̄iŋ̄ir̄ifo sahando, ḥŋa wan̄i. ḥŋa wandaf̄i mami Masedoniahünd̄i

ndanı̄hü sühüsi tükümehindi aiyei nîne napo ro sîhefembo mbonimbo-marı̄hamındı̄hi ra masehindirı̄. Horombo maho-ane, asu süngunamboane ro ńgırı̄ sîheimbo tînjırı̄fo ndahandürı̄. Nga ro ranı̄ hohoanı̄mo ra süngurī heandühanahtı̄.

¹⁰ Kraisındı̄ hoafı̄ hondü ra wändi ńgusüfoambe nîmarı̄mboane, ranane asu ro sîheimbo anı̄hondümbo hoafehandürı̄: Hohoanı̄mo ra ro süngurīhe arı̄handı̄ ranahambo borayahı̄ ra ńgırı̄ Akaia hifihü ńgorü nindou ai wändi borı̄ hoafı̄ ra kîkîndeandi.

¹¹ Nîmboe ro sîheimbo tînjırı̄fo saikoate-ayaha? Ro sîheimbo ńgusüfo pefindürı̄koate-wamboyahı̄? Nga wanı̄. God ai fîfîreamboani ro sîheimbo ńgusüfo parı̄hendürı̄ arı̄handı̄ ra.

¹² Ro haponda nîne ratüpurī rawarı̄heandı̄ ra ro moanı̄ ranı̄ yangırı̄ ratüpurī-yahühanahı̄, nindou bîdîfırı̄ ranahamumbo naft gifeprı̄mbohunda. Ai ńgomondühı̄ya, roana Por mamī ratüpurīyomo arundi yahurai-aneft ratüpurīyefı̄ arı̄hundi mbisı̄mo houmbo borındı̄mboemo sahehea.

¹³ Nindou ranai ana, Kraisındı̄ hoafı̄ sowandümo homo-rundeimbı̄ hondüyomopoani. Aiana ahamundi ratüpurīyomo arundi ranahamumbo tîkai hoafı̄yomo rundühanemo nindou amurī ranaheimboya, ai Kraisındı̄ hoafı̄ sowandümo homo-rundeimbı̄ hond-anemo sei hoafı̄mbı̄yeiya yahomo houmbo.

¹⁴ E! Asu se ahamundi hohoanı̄mo ranahambo afındı̄ hohoanı̄mo-ndeimboyei. Satan ai-amboanı̄ ahandı̄ fi ra ńgorüsüngure haya sünambeahı̄ndı̄ nendi-yomondı̄ si ranı̄mbofi haya tüküfi arandı̄.

¹⁵ Ranı̄mboane Satan ahandı̄ ratüpurīyomo-rundeimbı̄ nindou ranai nindou ahei hîmboahü aboedı̄ mbumundi ratüpurī-yomondeimbı̄ ranı̄ hoearambeyafu tüküyafunda ranahambo hepünifepoani. Nindou ranai ana süngunambo ranı̄-moatükunī ramarundi sîmongoruhı̄ asübüsü ndowandümboemo.

Por ai Godındı̄ ratüpurīmbofi nüngumbo tînjırı̄fo masemündü

¹⁶ Ro asükai hoafayahı̄: Nindou mamī ai wamboya, aiana hîhindi-hîndindiyuhani mbüsü haya hohoanı̄mondı̄mbui, nga yowanı̄. Se wambo randı̄hi hohoanı̄mombondeihı̄ ana, ambesi, nga wamboya, aiana hîhindi-hîhindi-yumbani mbisahündı̄ran-anı̄mbo asu wändi fimbo borında habodı̄mboanestı̄.

¹⁷ Ro haponda ndarı̄he hoafayahı̄ nda: Adükärındı̄ hohoanı̄mo süngu hoafı̄yambo-yahı̄poani, nga wanı̄. Nga ro moanı̄ wändihoari hîhindi-hîhindiyahühı̄yahı̄ ro rarı̄he borı̄yahühı̄ hoafayahı̄.

¹⁸ Nindou b̄idifiri ai h̄if̄i ndan̄ihündambo hohoan̄imo sūngu homondühi s̄heimbo-so homo ahamundi fimbo bor̄iyomo arundi ranan̄imbo asu ro-amboani wandi fimbo mandihe yahurai bor̄indamboyahi.

¹⁹ Seana s̄heihoar̄imboya, “Ro hohoan̄imo aboedi f̄if̄ir̄ihu-ndeimbanefi,” aseisi, ḥga ran̄imboanei se h̄ihindi-h̄ihindi-yomondeimb̄i nindou ranahamumboya, “Ambemo, ḥga moani ai ran̄i hoaf̄imbeyomo,” asei.

²⁰ Seana nindou ranai s̄heimbo moani hoafemo sūngufembo yaŋḡir-anei hohoan̄imoayei. Asu s̄heimayo napo fufemindi, ahamundi wos̄imbafori hoaf̄ ranambo s̄heimbo semündündürane, s̄heimbo moaruwaimbo-arundürane, asu ḥgusümboarambe pakarar̄ihoundür-ane, ran̄i-moatükuni ra rarundan-ane asu seana ahamumboya, ai ambemo asei.

²¹ Ran̄i-moatükuni hohoan̄imo ai rawarundi ranahambo ana awi ro ḥḡinind̄i hamind̄iyef̄ipoani.

ጀga asu nindou ḥgorü ai ahand̄i fimbo bor̄imbo ehuana, ro-amboani, awi h̄ihindi-h̄ihindi-yahühi hoafayahı, ḥga wandifimbo bor̄indamboyahi.

²² Nindou ra Hibruhündi-yomosi? ḥga ro-amboani Hibruhünd-anahisi. Asu ai Israer̄ihündi-yomosi? Asu ro-amboani Israer̄ihünd-anahisi.*

²³ Ai Kraisind̄i ratüpuriyomo-rundeimbi-yomosi? Awi ro hohoan̄imokoate nindou-anahı, ḥga roana ratüpuri ra refembo ahamumbo ḥgasündi-heapuriyomboanahı. Roana ratüpuri ra af̄ind̄i hamind̄i t̄iŋ̄ir̄ifoya, af̄indimbo karabusıyahe, af̄indimbo wambo buburundırı, raramarundır-anesi.

²⁴ Wambo hondahüfeimb̄imbo wof̄ bogor̄inambo Suda 39 amberam̄indeimb̄yo bubumarundırı.

²⁵ Romihündi ai wambo ḥḡim̄imbo n̄im̄iharınambo buburundırı. Asu mam̄imbo n̄imoeinambo-rundırı, asu ḥḡim̄imbo ro n̄imar̄iheimb̄i sip ranai h̄imonı h̄ihiri mafoareandi asu ro mam̄i si h̄imonı yaŋḡir̄ bobor̄iya wak̄imar̄iheand-ane.

²⁶ Ro af̄indimbo hahabodi marihandi ranambe ho-hoambumbo ha asu hümbuhüni nend̄i af̄ind̄i yaŋgorambe ha marihandi. Asu ranambe yaŋḡir̄yopoani, ḥga Sudahündi wandaf̄i mamayeи asu Suda-yafe nd̄ifoyei ai wambo moaruwaimbo-mar̄ihindırı. Adükari ḥgoaf̄ihüyo asu n̄imambe nindou n̄iŋ̄okoate-reändühi ranamboani ro moaruwaimbo-fembo yaŋḡir̄iya marihandi. Sirıwara

---

* **11:22:** Hibruhündi ai Abrahamind̄i ahuir̄ hond-anei. Israer̄ihündi ai Suda-yafe Godimbo hohoan̄imo sūngur̄ihi ar̄ihünd-anei.

himoyo asu t̄kai ŋgunindiyomo ranambe ro moaruwaimbo-fembo yanğırıya ha marıhand-an.

²⁷ Ro ranı-poanı ranı-poanı ratüpuri afındı safıyo ratüpuriya marıhandı. Afındımbı ro nımbokoanı gedühı moai ndorıhe apo rıhandı. Wembombo-yarıhandühı asu wändı amındasümo ranai hoe sımındımbı kıkıre-yaparıhoai marandı. Ro sesi afındı sıhefe, worı aboedambe nımarı, hoearı aboedi güdüfe raraokoate-ya marıhand-an.

²⁸ Ranı-moatükünü yanğırıyopoanı wambo-so tüküfe marandı, ŋga wanı. Muŋguambo si maho ra Godındı nindou ŋgorü ŋgoafıhü amarei ranaheimbo hıfandıyondürımbı hohoanımo ranai-amboanı tüküfeyo-anıyahı ro tıŋumbı hohoanımo sahamındı marıhandı.

²⁹ Nindou düdi ai ŋgınemındı-koate-ayu ana, asu ro amboanı ŋgınemındı-koate-anahı. Nindou ŋgorü ai rare-anda ŋgorü ai moaruwai hohoanımoayu ana, asu ro ŋgusüfo nımbıyahühı nımarı arıhandı.

³⁰ Ro borımbı asahı ana, sapo ro ŋgınemındı nıŋgokoate anımbıyahı ranahambo-anımbı borında habodımbıboyahı.

³¹ God ai God-ani asu Adükari Sısaşındı Afınd-ani ranahandı ndürü koadürümbo-koadürümbo aboed-ani seihanei. Ai wambo fífıreandırı ro tı̄kai hoafıyo rakoate anıhondümboanahı hoafayahı nda.

³² Ro Damaskus ŋgoafıhü nımarıhambe bogorı nindou ranı ŋgoafı hıfanda-randeimbı adükari bogorı Arestasındı hoarehı mamaru. Nindou ranai wambo kıkıhemındı mburımbı karabusı-fendırımbohunda ami bıdıfırı ŋgoafıginırı naftıtambe fıkımı hıniŋgi-mareapura manıŋgomı.

³³ ŋga asu wambo ŋgoafı ginırı ranambe naftı wandaftı mamı bodımondı ai basketambe wofı kürü mburu foarundırı houmbo masafaorundıra aboedambomeheandı.

12

God ai Porımbı afındı moatükünü naſuimeindo

¹ Ro borında ŋgamboyahıstı, ŋga asu ranana ŋgırı sıheimbo fandıhendi. Ambesi, ŋga hapondan-ana wambo Adükari ai yafogoadınambo nahurai muŋgu-moatükünü sünzunga weindahı tüküfemboayo weindahı-mareandırı ra sıheimbo wataporında samboanahı.

² Ro nindou mamı Krais-dıbo nüŋgumbü fífırarıhinı, ŋga 14 hımbanı maho ranambe ranahambo God ai serümündü nımoamo hondı sünambe mahafı. Ranı-moatükünü ra roana moai fífıriheandı, ŋga moanı nindou safımbayo asu yıfıafı yanğırımbayo, ŋga God aiani ra fífıreamboayo.

³ Ro fífıriheandı nindou ranai Godındı ŋgoafı sünambe moanı aboedi hamındı ranambe nımeħünou hasıfi

tüküfi mahafu. Nga asükai ranahambo amboa ro moai fiftirheandi, nindou safimbayo asu yifiafi yangirimbayo, nga God aiani ranahambo fiftreamboayu.

⁴ Raniyu asu dibonihindi moatükun i nindou ranahambo ngiri hoafindei hoafi ra ahanti himboambenambo himborimayu.

⁵ Ro nindou ranahambo-animbo borindamboyahi, nga wandi fimbo ngiri borindah. Nga wandi fi nginindiikoate-yaheimbi ranahambo yangiri wandi fimbo borindamboyahi.

⁶ Ro nini-moatükunimboyo borimbo mbasahi-mbonana, asu ro ngiri hihindi-hihindiyaheimbi nindou-anahi mbisah sapo ro raran-moatükun i ranahambo anihondümbo-animbo hoafindamboyahi. Nga wandihoari borimbo moei asahi rananimbo nindou ngiri wambo aboedani mbisahündiri. Nga ro nne ratupuri rawartheandane, asu nne hoafi hoafayah-ane, ranimbo nindou ai hoeirihindirühi wambo wudipoapondihi fifirindi-hindirimboyei.

Porindi fihit ihoari nahurai kamareri

⁷ God ai wamboya, nini ngorü-poanimbo moatükun i ai hoeimareandi ranahambo ahanti fimbo borindimbui yahuhamboyu, mami moatükun i tahoari nahurai wandi fihu futimareandiri. Ran-moatükun i ramareandi ranana Satanindi ratupuriyu-randeimb i nindou nahuraiyu wamboya, ahanti fimbo borindu hoangumbui yahuhambo hifinambo-fendirimbohunda hariyondirimbo mehu.

⁸ Adükariimbo ran-moatükun i ra fimbirihenda sahehea ro ngimimbo didibaftimeheando.

⁹ Raniyu asu ai wambo simbori yare hoafiyundirühi yahuhambo, "Wani, nga wandi-mayo hipoambofe hohoanimo ranana awi se-dibo ndear-ane, nga wandi nginindi ranana nindou hamindi kemindikoate-aye ranaheimbo so-ane tükufe arandi," mehuamboyah. Asu ro sahiya, hapondana ro hamindi kemindikoate-anahi ranahambo hihifihifindahühi borindamboyahi Adükariindi-mayo nginindi ai wambo hamindi nginemindi-ndirambohunda.

¹⁰ Ranane asu ro hamindi kemindikoate-ayah, nindou ai wambo moaruwaimbo-rihindir, tingumbi hohoanimo tükefeyondiri, nindou ai moaruwaimbo-moaruwaimbo-arihindir hei, ranahambo Kraisimbohündambo ro hihifififayah. Ro hamindi kemindikoate-ayah ana, asu rasimboani ro nginindi nimboamboanah.

Por ai Korinihündambo afindi hohoanimo-ayundürü

11 Ro ndan-i hoaf-i hoaf-mayah-i ra hihindi-hihindiyahemb-i nindou nouyah-i hoaf-mayah-i, nga wambo se ngusüfoambe botimarihi-ndiramboyah-i ran-i hoaf-i ra hoaf-mayah-i. Nga simbori se-animb-o wandi aboedi hohoanimo ranahambo hoaf-indahündiri, nga asu se moai rarihindi, ranimb-boyah-i asu wandihoari ran-i hoaf-i ra hoaf-mayah-i. Yini, anihond-anesi, roana ndorihhehendeimb-i nindou honduyahipoani, nga Kraisindi hoaf-sowandümo homo-rundeimb-i nindou "ran-i-poanimb-o" asei sihei mbusumo aningomo ranahamundi hoarehi nimboamboyahipoani.

12 Ro hohoanimoya kikihirihe heheamboyah-i Kraisindi hoaf-semind-i ho-rambo ratupuri sihei mbusumo nimboambo ran-i ratupuri ra ramarihend-i. Godindi nginindi nafuimbo ratupuri asu hepünifeimb-i moatükuni ratupuri ra sihei mbusumo ramarihend-i Kraisindi hoaf-sahamindi ha-rihandeimb-anahi sahehea nafuimayah-i.

13 Siheimbo ramarihendür-i nou-ane asu Kraisindi nendi ngorü ngoafihü amarei aheimbo amboani rariheandür-i arihandi. Ro moai siheimoya, wambo sesi-napo sehindiri sahehea siheimbo tñjirifo sahandür-i, nga wan-i. Karithasihandür-i, nga se wambo amboawi mbisahündiri ro siheimbo tñjirifo segodürükoate-mayah-i ranimb-o-hünda.

14 Hapoana ngimimboanah-i nda ro siheimbo sowana sifombo saheheamboayah-i, nga asu ro ngiri sihei-mayo napofih-i yangir-i kiarimböhunda tñjirifo-ndahandür-i. Nga roana sihei kak-i-napo semindimb-boyahipoani, nga siheimbo fehedefürimbo yangir-anahi. Raran-i moatükuni ra se fñfirihindi nimori akidibou aiana boagirambo fehedefürimbohunda ngiri sesi-napo kokoboadihi ndahümundi tükündahi dígehindi, nga wan-i. Nga simbori boagiri ai-animb-o nimorambo ran-i-moatükuni ra didiboadofe sihefemboane.

15 Siheimbo farihefe-ndürimbohündambo ana wandi-mayo napo engoro ra segudürimbo wandi fimbo kameih-i hihifi-hihifiyamboanah-i. Ro siheimbo afindimb-o ngusüfo pandihendüran-i asu se simbori wambo akidou yangir-i ngusüfo pamandihindiriy-o?

16 Anihond-ane, ro sihei-mayo kak-i-napo semindimböhunda moai siheimbo tñjirifo sahandür-i. Nga asu nindou bidifiri ai seiya, "Yinis-i, nga sihefi kak-i-napo semindimb-o-ana, ai tikarehayambo ngorü-süngundeamuni mbunda ndemündümbui," masei.

17 Nga asu nüngufemboyoa? Asu ro wandi nindou bidifiri siheimbo sowana koamarihheapuri ranai sihei-mayo napo ra moai kiafu hüsindümo.

¹⁸ Ro Taitus-imbo s̄iheimbo sowana s̄inimbohündə hoafiyahando habodihǖti asu ahanti süngu wandaft mami koamarıhehina masinu asu Taitus s̄ihei-mayo napo kifi hüsiamünduwai? Nga ra ai wan̄i. Nindou ranai ro hohoanimoayahı hohoanimo süngure hayambo ro rawariheandi ranı-süngu yare randühı̄yu? Asu ro aidibо mami hohoanimo süngurihoandühı̄ nıne-moatükunı̄ rarıhoandühı̄yehı̄.

¹⁹ Se hoafı̄ ra rarıhi hoeirihindühı̄yo yı̄hoefimboya, aiana ahamundı̄hoarı̄ aboedı̄ hoafimbohündə sürü papı̄mbarundi seimboyei? I, ra wan̄i. Ro haponda s̄iheimbo hoafehandırı̄ roana Kraisındı̄ nindou hondümboyaho nimboemboanehı̄, ranane asu ranı̄ hoafı̄ ra Godındı̄ himboahǖ s̄ihei ı̄ngusüfo ra ı̄ngininemindürimbohündamboanahı̄ rarıhe hoafehandırı̄, nga yı̄hoefı̄ fimbo hoafiyambo-yahı̄poanī.

²⁰ Ro s̄iheimbo-so tükeheändī ra asu s̄iheimbo aboedı̄ hoeifendürimbo samboanahı̄, nga asu se ı̄ngırı̄ aboedı̄ nimandei sahehea ranı̄mbo yı̄himboyahı̄. Asu simborı̄ amboanı̄ se wambo hoeindihindı̄ranı̄ nindou yahurai se hoeifembo sei hehi hohoanimoayei yahurai nı̄ngokoate ndamboyahı̄. Ro akı̄dou yı̄himboyahǖ-anahı̄ ranı̄moatükunı̄ ranahambo ro ndarıhe hoafayahı̄. S̄ihei mbusümo yifiarı̄, wandaft ı̄gorümbo hohoanimo moaruwai hohoanimoyondo, simborı̄ watı̄koafı̄, afındı̄-afındı̄ hohoanimo, tırı̄foefe hoafı̄, daboadanı̄ hoafı̄, ahanti fimbo yanğırı̄ hohoanimo, mamı̄karı̄ hohoanimo munju-moatükunı̄ ra yahurai tükündifemboe sahehea yı̄himboyahǖ hoafayahı̄.

²¹ Ro s̄iheimbo sowana dügühanī wandsı̄ God ranai wambo s̄ihei himboahǖ amoanı̄ngambo-ndeandırı̄mbui samboanahı̄ ro yı̄himboayahı̄. Asu ro nindou bı̄difırı̄ horombo moaruwai hohoanimo耶i mburı̄hümbo asu ai nı̄morehı̄ sisı̄hı̄mo, nindowenihı̄ bı̄rabırı̄ hohoanimo, ı̄ngusüfoambe botı̄fe hohoanimo ranahambo daboadanambofe-koate-mayei ranaheimbo, hoeindihendüranı̄ wanı̄ amoanı̄ngındahǖ aranı̄ndamboyahı̄. Ranahambo wambo God ai hı̄fınambo-ndeandırı̄mbui saheheamboanahı̄ akı̄dou yı̄himboayahı̄.

13

Bı̄difırı̄nambo ahı̄nī hoafı̄ asu hı̄hı̄fī hoaf-ane

¹ Haponda ndeara ı̄ngı̄mimboanahı̄ s̄iheimbo hoeifendürimbo sı̄fombo asahı̄. Bukambeahı̄ndı̄ hoafı̄ ranai yare hoafı̄yomunǖhī yahoya, “Nindou yimbuyo ı̄ngı̄mı̄yo ai anı̄hondümbo hoafı̄ndomondühı̄ya, ‘Ro hoeirı̄humboanefı̄

nindou mami ai moaruwai hohoan̄momayuwa,’ mbis̄mondan-an̄mbo, awi s̄ihir̄ ran̄ hoaf̄ ra d̄id̄boado-femboane,” meho.

² Nindou d̄id̄yei horombo moaruwai hohoan̄momayei ranaheimbo haponda asükainda hoaf̄ında samboanah̄ nindou amuri ranaheimbo kameih̄ amboani. Horombo ro yimbumbo sūhi s̄heimbo ahin̄ hoaf̄ hoaf̄yahandür̄i, n̄ga hapondan̄ amboani ro asükainda ahin̄ hoaf̄indahandür̄i samboanah̄ ro aŋgun̄ ndar̄ihe an̄mboah̄ amboani. Ro asükaiya s̄heimbo sowana asihühi ana, nindou moaruwai hohoan̄momayei ranai mami ai-amboani t̄n̄jir̄ifombü ratüpuri ra n̄gir̄i gübüsüboadea-ndürü.

³ Ran̄imboyu se rand̄ihi an̄hondümbo f̄if̄ir̄ind̄himboyei Krais ai wand̄i yafambe sūngufi haya hoaf̄indümbui se f̄if̄ir̄fembo masei. N̄ga wand̄i war̄i sūngu Krais ai sebabid̄imbo nüngumbo s̄heimbo far̄ihefendür̄imbo ana, n̄gir̄i ai mbosi-mbosindu. N̄ga asu aiana ahanti ran̄poan̄imbo n̄gin̄ind̄i adükari ra s̄heimbo nafuiyundürühani.

⁴ Yini, ra an̄hond-ane, horombo ai hamind̄i n̄gin̄inemind̄koateyu ran̄imboyomo nindou n̄imi keimb̄ kar̄hendeimb̄ifi i korundümo pamarü-wura yif̄imayu. N̄ga asu hapondan̄ ana Godind̄i n̄gin̄ind̄i adükari hamind̄i ranambo bot̄imarira asu ai yangiri bot̄ifi anüngu. Asu ro-amboani ai-d̄ibo n̄imboef̄imboanef̄ hamind̄i kemind̄koate-ayeft̄. N̄ga asu Godind̄i n̄gin̄ind̄i ranambo-an̄imbo mare ro-amboani s̄heimbohündambo ai-babidi yangiri n̄imboemboyef̄.

⁵ Se s̄heihoar̄i ro hoaf̄ ranahambo an̄hondümbo-mbar̄huyo asu wan̄-mbayef̄yo mbisei hehi hohoan̄mondei hoeind̄hind̄i. Moani s̄heihoar̄i yangir̄-an̄imbo hohoan̄imo ra rand̄ihi hohoan̄mondei hoeind̄hind̄i. Sisas Krais ai s̄hei hohoan̄moambe anüngu ra f̄if̄ihindai? Se ahambo f̄if̄ifikoate-aye ana, awi se ahambo wud̄ipoapofe an̄hondümbofe hohoan̄imo aho ra f̄if̄ifekoate-wamboanei.

⁶ Se hoaf̄indeih̄iya, ai Kraisind̄i an̄hondü ratüpuriyomo-rundeimb-anemo mbisei hohoan̄mondei sahehea ro an̄hondü f̄if̄ihemboanah̄.

⁷ God ai s̄heimbo far̄ihiran̄i asu se moaruwai hohoan̄imo sūngufekoate moani aboedi yangiri mb̄in̄imboeria sefi hohumboanef̄ ro ahambo s̄heimbo far̄ihefe-ndür̄imbohündambo d̄id̄baſiyahundo ar̄ihundi. Se ȳhoef̄imboya, aiana Kraisind̄i aboedi ratüpuriyomo-rundeimb-anemo nafuimbo ȳhoef̄i simbo hoaf̄yefüh̄-yef̄poani, n̄ga wan̄. N̄ga b̄id̄if̄i nindou ȳhoef̄imboya, “Ai Godind̄i ratüpuriyomo moai aboedi ratüpuriyomo,” asei ana, ambesi, n̄ga se aboedi hohoan̄imo ra sūngumb̄ir̄i heiya

sefimboanefi didi bafiyahu arihundi.

⁸ Roana ngori hoafi hondü ranahambo gitranambofembo moatükunti hohoanimo ana randihundi, nga hoafi hondü ranahambo yangir-anefi hohoanimo parihu hefuh rawarihu hefi.

⁹ Ro hamindi kemindikoate-yefani ana, asu se nginindi aboedi nimboeian ro ranahambo hihifi-hihifi-yefuhanefti. Asu ro siheimboya, hohoanimo moaruwai hinengirhi hehi didiboadorhi hohoanimombeyeia sefti hohu Godimbo siheimbohunda didibaftyahundühanefti.

¹⁰ Ranimboanahi ro anguni ndanihu nimboambo siheimbo pas nda sürü papiri handuh hoafayahanduri. Asu rananimbo ro siheimbo-so tükünduheanduh amboani Adükari ai wambo nginindi masendir ran hohoanimonambo siheimbo nginindi hoafimbo moei asahi. Nginindi ai wambo masendir ra siheimbo moaruwaimbo-fendürimbo-hündamboyopoani, nga siheimbo nginemindi ndürimboane. Ranimboanahi ro siheimbo pas nda sürü paparihaduri.

Bidifiranambo hihifi hoafi

¹¹ Nga karihasihanduri. Hohoanimo moaruwai hinengindhi hehi didiboadindhi hohoanimondei. Ro hoafayah ranahambo himborindeih rani-süngundihindi. Mamti hohoanimondeih aboedi sisikoate nimboei. God nindou hipoamboreanduh aboediyu-randeimb asu afurife hohoanimo sai-randeimb ai se-babidi nüngumbui.

¹² Se Godindi nendi-yafe hohoanimo süngu wandafi-wandafindeih simbori wakikihürindei-ndühundi.

¹³ Godindi nendi muñguambo ai-amboani siheimbo hihifarihünduri.

¹⁴ Sihefti Adükari Sisas Krais ai siheimbo hipoambombireandür-amboane asu God ai siheimbo ngusüfo pambireandür-amboane asu Yifiafi Aboedi ai sihei ngusüfoambe mamambe-mbireandür-amboane.

Garesia

Pas nda Por ai Garesiahündambo sürü papimarandi

¹ Ro Por-anahî. Nindou ai moai ahei hohoanîmonambo wambo Kraisîndî hoafî ndowandîfî ñgafî ndandî sei hehi kafoarîhindirî mburîhü koarîhehindirî, ñga wanî. Ñga Sisas Krais asu Ape God sapo yifîhündî botîmarirî ranî dîboyafanî wambo ahafandî hohoanîmonambo ahandî hoafî semîndî ho rambohûnda kafoare hînîngî-mareandîrî.

² Muñguambo anîhondümbo-rîhindeimbî ndanîhü robabîdîmbo anîboadei ai-amboanî Kraisîndî nendî Garesia hîfîhü amarei sîheimbo hîhîfarîhündürî.

³ God sîheftî Ape asu Adükârî Sisas Krais ai sîheimbo moani hîpoambo-ndîneandürühî asu ñgusüfo afurîfe kife hohoanîmo ra mbîsabinandür-amboane.

⁴ Sîheftî moaruwai hohoanîmo raguanambo-fembohûnda asu nîne moaruwai hohoanîmo hîfî ndanîhü engoro ranambeahîndî aboedafe-munîmbohûnda Krais ai sîheftî Ape Godîndî yifîrî sün guyu ahandî fi masagado.

⁵ Ranîmboane asu sîhîrî muñguambo si aho ra Godîmbo aboed-ani mbîseftî hohoanîmo-ndefîmboane. Ñga anîhondane.

Aboedi hoafî mami ranî yançgir-anen engoro

⁶ God ai sîheimbo Kraisîndî moani hîpoambofe sün guyu dîbonîyu-ndürühîya, wand-anei mehuyostî, ñga asu moai se gedühî hoafî ra sünjurîhindî. Ñga asu ñgorü ranîpoanîmbo aboedi hoafî ra sünjurîhindühî asu ahandî fikîmî nîngokoate-mayei. Ranîyo asu ro ranî-moatükuni ramarîhindî ranahambo mahepünaheandî!

⁷ Anîhond-ane, moai ñgorü ranî-poanîmbo aboedi hoafî yançgoro. Ñga nindou bîdîfîri ai sîhei hohoanîmo ra mamîkariyo wakîfihî asu ai Kraisîmbo aboedi hoafî ra ñgorü-sün guyu ñgorü-sünjufe wakîfembo hohoanîmoyomo arundi. Ranîmboanahî ro ndarihe hoafayahî.

⁸ Ñga ro-aneftî asu sünambeahîndî nend-ani aboedi hoafî ra hoafînduanî sapo sîheimbo heftî hoafîmayefî yahurai hoafîkoate ranî-poanîmbo fiyoweimbî hoafayu ana, nindou ranahambo God ai hai ñgoafî moaruwai ranînambo koambîrîheir-amboane.

⁹ Sîheimbo ranî hoafî ra horombo hoafîyahundüreimbânestî, ñga asükaiya ro hapondanî sîheimbo hoafehandürî: Nindou ñgorü ai ñgu sîheimbo aboedi hoafî ra, sapo horombo ro hoafîmefa se anîhondümbo-marîhindî, yahurai

hoafīkoate moanī ranī-poanīmbo hoafeyundürī ana, nindou ranahambo God ai hai ḥgoafī moaruwai ranīnambo koambīrīheir-amboane.

¹⁰ Ro ndanī hoafī hoafayahī nda, nindou wambo aboedani yahombohündamboyo? Wanī, ḥga Godīmbo yangır-anahī. Ro ranī-moatükunī ra anīhondū refembo sahehea rambarīhea-mbonana, asu ro Kraisīndī ratüpuriyārīhandeimbī nindouyahīpoani.

Por ai Godīndī hoafī semīndī horambo tükümefiyu hoafī

¹¹ Wandafī mami, awi sīheimbo randīhe hoafīndahandürī, ro sīheimbo aboedi hoafī ra ha hoafīyahandürī arīhandī ranana nindou-yafe hohoanīmonambo hoafīyopoani.

¹² Ranī-moatükunī ra nindou-yei-mayo moai sahamīndīhi asu moai nindou mami ai wambo yamundeandırī, ḥga wanī. ḥga Sisas Krais ahandīhoarī randırī ranī hoafī ra wambo weindahī-mareandırī.

¹³ Ro horombo Suda-yafe Godīmbo hohoanīmo ranī-süngu yangırī süngurīhandühī nīmboahambe ana, ro Kraisīndī nendī ranaheimbo moaruwaimbo-rīhearühī muŋgunambo awarīhefendürīmbo hohoanīmomayahī. Ranī hoafī ra se horombo hīmborīyeimb-anē.

¹⁴ Wandafī mami, Sudahündī ranahei mbusümo nindou akohoandī ro dībombo-memo ranahamumbo ḥgasündī-heapurīmboanahī. Roana moanī Suda-yafe hohoanīmo hondū ranahambo süngufembo nindou hamīndīyahī ranī-poanīmbo manīmboahī. Ranīyahī asu ro moanī yīhoefī amoao-yafe hohoanīmo ranīmbo yangırī süngufe hombo ḥgusüfo pamarīheandi.

¹⁵ ḥga asu ro nīngokoate-yahambeahīyo God ai wambo moanī hīpoambo-reandırühī ahandī ratüpuri ratüpuriṁbohündə kafoare hīnīngīmareandırī.

¹⁶ Ranīyo asu ro ahandī-mayo aboedi hoafī ra semīndī ho Suda-yafe ndīfo ranaheimbo bokarı-hefembohündə ahandī nīmorī wändī hohoanīmoambe ndore korīmafoareandırī. Ro moai nindou ḥgorümbo-so dīdīboadore hoafīmbiyundırī sahehea tüküyaheandi.

¹⁷ Asu ro moai Serusaremīnambo Kraisīndī hoafī horomboyafu sowandümo homo-rundeimbī ranahamumbo sowana ndüfosimbo hahühī. ḥga roana nīmehünou Arebia hīfīnambo yangırīyahī ha mburīha asu asükaiya Damaskus ḥgoafīna hīhīrima-rīheheandi.

¹⁸ Ranīyo asu ḥgimi hīmbanī hoane, ranī mbusümo ro Serusarem ḥgoafīnambo Pitandi-mayo bīdīfrī wataporī hīmborīmbo mahahühī. Ranīyahī asu ro ranīhü ai-dībo yimbu wik yangırī manīmboahī.

¹⁹ Ranīhü ro moai Adükärindî hoafî sowandümo homorundeimbî hoeirîheapuri, n̄ga Sems Adükärindî akîdî yangirîyu hoeimarîhini.

²⁰ Ro sîheimbo pasambe nda anîhondümboanahî hoafayahî. God ai hoafî ranahambo fîfreamboani, n̄ga ro tîkai hoafîyahühi-yahîpoani!

²¹ Ranîyahî asu sünjunambo ranîhündünda botîyahe hehea Siria, Sirisia hîfambe mahahi.

²² Asu Kraisindî nendî Sudia-yafeambe amarei ranai moai wambo ndorîhi fîfîhindirî.

²³ N̄ga nindou bîdifîri ai wambo hoafî yangirî hîmborîmayei. Bîdifîri ai hoafîyeihîya, nindou sapo ndanaiyu sîhefîmbo moaruwaimbo-reamuni marandi ranani anîhondümbofe hohoanîmo ra awarîhefembo yahuhaya hohoanîmomayu. N̄ga asu ranane haponda ai ranî hoafî ra bokarîhai arandî, masei.

²⁴ Ranîyei asu ai wandî sünjuyo Godîmbo aboed-ani masei.

2

Por ai Adükärindî hoafî sowandümo homo-rundeimbî nindou bîdifîri babîdi hohoanîmo mami sünjuarundi

¹ ¹⁴ hîmbanî sünjuna asükai hîhîriyahe Serusarem n̄goafînambo wandafî Barnabas-dîbo hahihûhiyehî Taitusîmbo fîhimari-horîmîndehî.

² Ro ranî n̄goafîna mahahühi ra God ai wambo nafuimarandîr-amboyahî mahahi. Ranîyahî ro ranîhü tüküyahe nîmboambo anîhondümbo-rîhindeimbî-yei bogorî nindoumbo anîngomo ahamumbo poanîmborîheapuri mburiha ro Suda-yafe ndîfo Godîndî hoafî hoafîya marîhandî ranahambo hoafîmehapuri. Ro nîne ratüpuri horombo ramarîheandî asu haponda rawarîheandî ranai moanî n̄go afurîndîhoemboe saheheamboyahî ramarîheandi.

³ Wandafî Taitus ai Grikîhündüyu ro-dîbo mahehi, n̄ga asu ahambo moai sîhaftî fi-hoeari ra kando tîndîhawandî yahomo houmbo hütî-hütiruri.

⁴ Tînjîrîfo tükümeffeyo ra tîkaruhou anîhondümbo-rundeimbî nahurai nindou yîhoefî mbusümo dîbo hasiyafu tüküyafo masifomo. Ai ramefundî ra sapo sîhefîmbo Krais ai Suda-yafe ahînûmbî hohoanîmo-ambeahîndî aboedambo-mareamuna asu sîhîrî Krais-babîdîmbo aboedamboyahu anîmboefî. Ranî hoafî hîhîmborîyo mburîmbo asu sîhefîmboya, ai ahînûmbî hohoanîmo ranî hoarehi mbînîboadei-amboane moanî ratüpuriyei-rîhündedeimbî nou yahomo houmboemo dîbo masifomo.

⁵ Godindi aboedi hoafi hondü ranai siheimbo-so koadürümbo mbeyangorowa sefi hohumbo wambo asu ro moai ahamundi hoafi ranı hoarehiyef. Asu Taitusimbo fi-hoeari kefe tırıhefembo ranı hoafi ahamundi-mayo ranahambo moai yin sefi, nga wanı.

⁶ Nindou bıdífırı ahamumbo ndüreimb-anemo masei. Ai bogorımbo-efundiyo wanayomoyo ra ambe. Nga Godindi himboahü nindou munquambo sımogod-anei. Nindou ranai moai nin sımborı hoafıfimbı wändi aboedi hoafi ranıfihi tırıhoafıyomo, nga wanı.

⁷ Nga ai yaru fífırımarundi God ai wambo Suda-yafe ndifo ranaheimbo aboedi hoafi ra hoafımböhündə koamarıhendırı, sapo ai Pitambo Suda ranaheimbo ahandı hoafi hoafımböhündə koamarıherü nou.

⁸ Nga sapo God ai Pitambo Suda ranaheimbo hoafi semındı ho hoafıyondürü-rambo ramarırı nou ai wambo niginındı masendi Suda-yafe ndifo ranaheimbo Kraisimbo aboedi hoafi semındı ho hoafıyo-rambohündə.

⁹ God ai ahandı aboedi hoafi hoafıyorambo ranıpoanımbo ratüpuri masendirı ra nindou ranai fífırımarundi. Ranıyomo Sems, Pita, asu Son ai bogorı nindoumboyafu nıngomombo Barnabas-dıbo yıhoehimbo warı fumafoarümuni sıhırı mamı ranı ratüpuriyefi-rihundeimb-anefi yahomo houmbo. Ranıyefi asu ro mbıro fokoakomayefi Barnabas-dıbo ro Suda-yafe ndifo-yei mbusümo ratüpuriñdehanı asu ai Suda-yei mbusümo ratüpuriñdimboemo sefi hohu.

¹⁰ Ai mamı hoafi yanğırı yıhoehimbo hoafıyomondühı yahomoya, ‘Awi se nindou moaruwai rananıkoate-mayeı ranaheimbo-anımbo farıhedefendürümbo hohoanımondafanı,’ mehomondamboyahı asu ro amboani kameihı ranahambo refembo hıhıfı-hıhıfıyahü hohoanımomaya hahı.

Por ai Andiok ngoafıhü Pitandi moaruwai hohoanımo weindahımareandi

¹¹ Pita ai Andiok ngoafıhü tükümeiyu-amboyahı asu ro ahandı himboahü niginındı hoafi mehando ahandı hıhındı hohoanımo ranahambo.

¹² Sapo ranı ngoafıhü nindou bıdífırı Sems koamarıhepurı ranai tüküfekoate-yomondambe ana, Pita ai Suda-yafe ndifo anıhondümbo-rihindeimbı ranıbabıdımbo sahüsühü nımarü marandı. Nga asu nindou ranai tükümefundamboyu ai Suda-yafe ndifo-babıdı ranıhü piyu haya moai nımarü sesü randı Sudambo yıhımborapurühı wambo.

¹³ Raniyomo asu Sudahündi wandafi mamfi bividirri ranai Pita hohoanimo momayu sūngu hohoanimomo. Ranyo asu ahamundi ranfi hohoanimo ranai Barnabasindi hohoanimo ranahambo mami karimarira ranfi-sūngumareandi.

¹⁴ Raniyahfi asu ro ahamumbo hoeirheapura aboedi hoafif anihondü menjoro ranfi-nafi sūngufe ho-rakoate-memonda, asu ro nindou munquambo ahei himboahü Pita-mbo hoafiyahandowohü sahiya, "Pita, seana Sudahünd-anafi, nga moai se Suda-yafe hohoanimo sūngurowandi, nga Suda-yafe ndifo nahurai-anafi. Nga nimboe se Suda-yafe ndifo ranaheimboya, 'Se Suda-yafe hohoanimo sūngundihindi,' asafi," sa hoafimehando.

Nindou ai Sisasimbo anihondümboarihori ana, ai nindou mbumundi hamindi nimboemboyei

¹⁵ Ro Sudahünd-anefi yihoeftimbo hoafayahimuni, sapo roana Suda-yafe sirambeahindi tükümehund-anesi. Nga roana yihoeft ndifo sirambeahindi ahinumbi hohoanimo sūngukoate-yeimbii moai tüküyahundi, nga wanii.

¹⁶ Ro rarihu fífirihumboanefti, God aiana moai nindou düdi ahinumbi hohoanimo menjoro ra sūngure huanif ranimbo nindou mbumund-ani yahu randi, nga wanii. Nga nindou moanii Sisas Kraisimbo anihondümboarihori ranaheimboani nindou mbumund-anei yahu arandi.

¹⁷ God ai Sudahündi yihoeftimbo nindou mbumund-anei mbeyahumuna sefti hohu asu ro Kraisimbo anihondümboarihuri hefuhii ahinumbi sūngukoate-yefeimbii nahurai tükümehundi nindou amuri rawehindi nou. Nga ranimboane asu ro randihu hoafindefihiya, 'Krais-ana moaruwai hohoanimo nimindihani,' mbisefti hoafimandefiyo? Ngiri randihu hoafindefi, nga wanii.

¹⁸ Ro mbumundi ningombohunda ahinumbi hohoanimo sūngufembo ra hininingirrihe mburiiha asükai hihiriyahe asahamindihii ana, ro nindoumbo moaruwai hohoanimoayahii ra nafuiya arithandi.

¹⁹ Godindi hoarehii nimarimbohunda ahinumbi hohoanimo ranahandi sūnguyo ro yifti nahurai-mayahii ranimbo-hündambo-animbo ahinumbi hohoanimo ngiri wambo hibadandiri.

²⁰ Ranane asu ro nimii keimbii karihendeimbi-fihii Krais-dibo yifiyamboanahii, nga hapondanambe ana ro moai yangiri nimboahüi wandihoari hifandirihandi, nga Kraisindi yangiri ningombo hohoanimo wandi fiambe nimarimbo wambo hifandarandiri. Ranane asu Godindi Nimori ai wambo hipoamboreandiri haya nimii keimbii karihendeimbi-fihii yiftimayu aboedambofe-ndirimbohunda ahandi nginindinambo ro yangiri animboahii.

21 Ro rarîhe hoafiyahani moai Godîndî moani hîpoambofe hohoanîmo ranahambo yîboaruko-rîheandi. Nga sîhîri Suda-yafe ahînûmbî hohoanîmo sünguarîhundi ranînambo sîhîri Godîndî hîmboahü mbumundî nîmboefî-mbonana, asu Krais sîhefîmbohunda yîfîmayu ra moanîmbore.

3

Ahînûmbî hohoanîmo süngufe asu anîhondümbofe hohoanîmo süngufe

¹ Garesiahündî seana hohoanîmokoate-anei! Nindou dîdai sîheimbo ngrü-süngumarundür-amboyei se hohoanîmokoate-ayeia? Ro sîhei hîmboahü sapo Sisas Krais ai sîhefîmbo aboedambofe-munîmbohunda nîmi keimbî karîhendeimbi-fihî yîfîmayu ra hoafîmayaha se wudipoaporîhi hîmborîmayei.

² Ro sîheimbo mamî hoafî ndanahambo dündundaheandürî samboanahî, nga se wambo ranî-moatükuni ra hoafîndahündîri. Se Yifiafî Aboedi ra nüngurîhi sahümündimboyeia? Ahînûmbî hohoanîmo engoro ra süngurîhindühi ranî-süngumbo sahümündimboyei, asu Godîndî hoafî ra anîhondümbo-rihi hehi süngurîhindühi sahümündimboyei nüngurîhimboyeia? Anîhondümbofe sünge!

³ Awi se hîhîndî hohoanîmo-yeihîyeia? Se Godîndî-mayo Yifiafî Aboedi ranahandî ngrînîndînambo pîyei hehi Kraisîmbo süngumarîhorî hei asu haponda se moani sîhei ngrînîndînambo ranî ratüpuri ra moendîmandîhiyo?

⁴ Se horombo Godîndî hoafî ranahambo semîndîmbo tînjîrifomayeи hei, nga asu tînjîriffo ra moanîmbo-mandîfeyo wanîmandîyo? Ro sîheimbo hoafehandürî ranî-moatükuni ranai ana ngrîri moanîmbondîfeyo.

⁵ Nîmboe God ai sîheimbo Yifiafî Aboedi sagadûri asu sîhei mbusümo hepünüfeimbî moatükuni ra ratüpuriyu arandî? Ra sapo se ahînûmbî hohoanîmo süngurîhindanîyo asu ahandî hoafî hîmbo-rihi anîhondümbo-rîhi hehi süngurîhindanîyo? Anîhondümbofe sünge-an.

⁶ Sapo Abraham ramefiyu ranahambo-anîmbo hohoanîmomboane. Sapo Godîndî hoafî yare hoafîyowohü yahoya, ‘Abraham ai Godîmbo anîhondümbo-rihi arîhündî ranai ana Abrahamîndî ahuirî mam-anei.’ meho.

⁷ Awi se ranahambo ndondîhi türüboadîhindî, nga sapo nindou dîdîyei ai Godîmbo anîhondümbo-rihorî arîhündî ranai ana Abrahamîndî ahuirî mam-anei.

⁸ Horombo hondü God ai Suda-yafe ndîfo ranahe-imbo fîfirîmareandürî nindou ranai ana süngeuna aboedi

hoafit ra anihondümbo-ndihimboyei ranimboane ai ranaheimbo aiana nindou mbumundi hamind-anei mbisamboyah mehu. Ranijo asu horombo God ai aboedit hoafit ra Abrahamimbo yare hoafitmayundo sapo ahanti hoafit yare hoafityowohü yahoya,

“Sihafit sünge-animbo süngeunambo ro munjuambo nindou ranaheimbo aboedit-aboeditindit-heandürimboyah,”
Stat 12:3

meho.

⁹ Sapo Abraham ai Godimbo anihondümbomarira God ai ahambo aboedit-aboedit-mariri nou-animbo asu nindou didiyei anihondümbo-arithori ranaheimbo amboani Abrahamimbo ramefiyu nou God ai aboedit-aboedit-deandürimbui.

¹⁰ Nindou didiyei hohoanimo耶iehiya, ro ahinumbi hohoanimo munju süngeunambo ana, God ai yihoeffimboya, ‘seana mbumund-anei,’ mbüsümbui asei ana, awi God ai aheimbo moaruwaimbo-ndearümbui. Nimboe sape Baibor ai yare hoafityohuya, ‘Didiyei munjuambo ahinumbi hohoanimo Bukambe engoro ra mamami amboani süngeukoate-ayei ana, God ai nindou ranaheimbo moaruwaimbo-ndearümbui,’ meho.

¹¹ Nda munjuambo fiftihimboanei ahinumbi hohoanimo süngefe ranit nimindit sünge njirit nindou ai Godindit himboahü mbumundi nüngu. Ranit-moatükunti ra sape Godindit hoafit yare hoafityowohü yahoya, ‘Nindou düdi ai Godimbo anihondümboariri ranai-animbo Godindit himboahü nindou mbumundi tükündüfi nüngumbui,’ meho.

¹² Nga asu ahinumbi hohoanimo ranai ana anihondümbofe hohoanimo ranit-dibo si mogodi-yafepoani. Sapo Baibor ai yare hoafityowohü yahoya, ‘Nindou düdi ahinumbi hohoanimo süngeare hu-animbo yangirit nüngumbui,’ meho.

¹³ Sihiri njirit munjuambo ahinumbi hohoanimo süngeundihundi, nga ranimboane asu sihiri moaruwaimbo-ndahumboyefit. Nga Krais ai sihefimbo moaruwaimbo-fembo ranambeahindit aboedambo-femunimbohunda ai moaruwaimbo-mefiyu. Sapo Godindit hoafit yare hoafityowohü yahoya, ‘Nindou daboe ahambo hifikoefembohunda kambohoani-fihit pararithori ana, ahambo God ai moaruwaimbo-ndirümbui,’ meho.

¹⁴ God ai Abrahamimbo aboedit-aboeditife hohoanimo masagado ranahandihündijo Sisas Kraisindit sünge Suda-yafe ndifo aheimbo-so amboani tükümbifeyowamboane yahuhayamboyu aboedambo-mareandürit. Sapo horombo God ai hoafitmayu sünge, sihefimboya ai

Kraisimbo anhondümbo-rihindühi asu ai Yifiafi Aboedî ra mbisahümündi-amboane yahuhayamboyu ramareandi.

Ahînümbî hohoanîmo ana God ai horombo hoafîrea-ndeimbîhündî ra ñgîri raguanambo-ndeandi

¹⁵ Wandafti mami, awi nindou sîhîri munjuambo si aho ra rarîhu arîhundi yahurai hoafînda samboanahi: Sapo nindou yimbu ai nînî-moatkunîmboyo hoafî fîfirîne mburûna ranahambo ndearî hoaf-ane ranîhüsî safandeimbî-hündî ra, asu nindou dîdai hoafî ranahambo ñgorü-süngunde asu bîdîfîri hoafî ranîfîhi taparîmanda-mündîpoantî, ñga wanî.

¹⁶ God ai Abraham asu ahanti nîmorî mami ranahafanîmbo süngunambo aboedî moatkunî tükündîfemboe yahuhaya horombo hoafîmareapîri. Asu ai moai ahuirî afîndî ranaheimbo hoafîyu, ñga wanî. Ñga ai moani ahuirî mami ranahamboyu yare hoafîyuhü yahuya, ‘sîhafî ahuirambo’ mehu. Ahuirî ranana Sisas Krais ranahamboyu yare hoafîmayu.

¹⁷ Ro hoafîmayahî ra yahurai-ane: Horombo God ai Abrahamîmbo horombo hoafîrirühi hoafî fîramündî masîhendane. Ñga asu süngunambo 430 hîmbanî ai hoanîyo ranambe, ahînümbî hohoanîmo ranai tükümfeyo. Ranîmboane asu ahînümbî hohoanîmo süngunî tükümfeyo ranai ñgîri horombo God ai hoafî fîramündî masîhendî ranahambo yîhîrînde pandeandi. Asu ñgîri horombo God ai horombo hoafîrea-ndeimbîhündî ranahambo raguanambo-ndeandi.

¹⁸ Nîne-moatkunî God ai sîhefîmbo saimbo horombo hoafîmareamuni ra ahînümbî hohoanîmo ranî nafti süngu sahumîndefî mbarîhu-mbonana, asu sîhîri sapo God ai horombo hoafîmareamuni ranî-süngu ñgîri sahumîndefî. Ñga horombo hoafî yangîri sünguyu God ai Abrahamîmbo moani aboedî-aboedîmarî.

¹⁹ Ñga asu nîmboe ahînümbî hohoanîmo ranai tüküfe menjoroa? Moaruwai hohoanîmo nîmîndî aho ranai weindahîfembo-hündamboyu ahînümbî hohoanîmo ra tükümfeyo. Ñga asu ahînümbî hohoanîmo ra horombo ranî-poanîmbo nîmori God ai Abrahamîmbo horîmbo hoafîmarîri ra tükümfeyu. Ñga asu God ai ahînümbî hohoanîmo sünambéahîndî nendî ranahamumbo hoafîmayupura asu ai Mosesîmbo hoafîmemonda asu Moses hoafî semündü hu semündü hu-randeimbî nindou ranai Sudambo hoafîmayundüri.

²⁰ Mami nindou ahandîhoari hoafîmboaiyu ana, ai ñgîri hoafî semündü hu semündü hu-randeimbîmbo hoafîndündö. God ai ahandîhoari hoafîyu marandi. Ñga God mami ai yangîriyu Abrahamîmbo horîmbo hoafîre

masagado ranimboane asu horimbo hoafit ranai ahinumbi hohoanimo ngasundeamboane.

Ahinumbi hohoanimo ranana sihefimbo Krais sowana semindimuni hombo moangui boagiri nahurai-an

²¹ Ranayo ana, asu ahinumbi hohoanimo ranai sapo horombo God ai Abrahamimbo horombo hoafimareandit ranahambo hiftnambomandeyo? Ai ra wanit. Nga ahinumbi hohoanimo sungsu God ai sihefimbo koadürü yangirinijngombo mbasemuni-mbonana, sihirri anihondümbo Godindit himboahü mbumundi nimboeft.

²² Nga asu Godindit hoafit hoafiyowohü yahoya, ‘Munjuambo nindou ranai moaruwai hohoanimondi njintindit ranit hoareh-anei,’ meho. God ai yare hoafimayu ra sapo ai yifiriyu nindou düdi Sisas Kraisimbo anihondümbo-arihorit ana, ai yangir-animbo nini-moatükunijo ai Abrahamimbo horombo hoafimaririt ra ndahümündimboyei.

²³ Kraisimbo anihondümbofe hohoanimo ranai tüküfekoateyo-ambeahiyi ahinumbi hohoanimo ranai sihefimbo tüküfe kikihiramindimuni ho-hombo anihondümbofe hohoanimo ra weindahit tükümfeyo.

²⁴ Ranit asu sihirri Krais sowana hombohunda hifandimaramuni. Sihirri ahambo anihondümbondihurüti Godindit himboahü nindou mbumundi tüküfembohunda hifandimaramuni.

²⁵ Ranimboane asu sihirri Kraisimbo anihondümbofe nafi ranana hapondanit ndanithü enjoro. Ranimboane asu njirri hapondanambe ana, ahinumbi hohoanimo ranai hibadamuni ngo.

²⁶ Sisas Kraisimbo anihondümbofe hohoanimo ranisüngumboane munjuambo se ai-babidit nimboeimbo asu Godindit nimorimboyahi animboei.

²⁷ Se didiyei Krais-babidit hundürimayeit ranimboyei asu se ahandit hohoanimo masahümündi.

²⁸ Ranimboane asu Kraisindit nendimbofe ra Sudahündanei asu ahei ndifo rananei munjuambo ra ngorü-poanimbo fiyeimbiiyeipoani. Nindou moanit ratüpurüyeimbii rananei asu moanit aboedit-poanimbo animboei rananei ai ngorüpoanimbo fiyeimbiiyeipoani. Asu nimorehit, nindowenihit ai ngorü-poanimbo fiyeimbiiyeipoani, nga wanit. Nga munjuambo se Sisas Krais babidit animboei seana mamanei.

²⁹ Asu se Kraisindit nend-ayeit ana, Abrahamindit ahuirit mamindei hehi asu se nini-moatükunimboyu God ai saimbo yahuuhaya horimbo hoafire masihendi ra ndahümündimboyei.

4

*Sisas Kraisindi sünguyefi sīhīri Godindi
nīmorimbomehundi*

¹ Nga hoafि ra ndahurai-ane: Nindou nīmori anüŋgu ana, sapo ai ahandи afındandi-mayo muŋgu-moatükunि ra ndemümdümbui. Ai muŋgu-moatükunि hībadambuisि, nga asu awi ai akidouyu-ambe ana, ngirи ai hībadandи, nga ai moanि ratüpuriyu-randeimbи nahurai nüŋgumbui.

² Nindou nīmori ranai akidouyu-ambe ana, ai moangui afındи asu hīfandи-randeimbи ranahafandи hoarehि nüŋgu ngumbo asu ai nīni-simboaniyo afındи ai ahambo hīfandimbirand-amboane mehu ranı-simboani dagadombui.

³ Mare yahurai safane sīhīri horombo nīmori akidou nahurai hīfi ndanıhündambo moatükunि ranahandи moanि ratüpuriyefeimbи manımboefti.

⁴⁻⁵ Nga asu ndeara si ra tüküfembo yangiriyoambeyo God ai ahandи Nīmori ra hīfina koamarıherü. Nīmorehि ai ahambo wakımarımindo asu ai Suda-yomondи ahınümbe hohoanımo mengoro ranı-hoarehỉ manüŋgu. Nindou dıdıyei ai ahınümbe hohoanımo ranı-hoarehỉ anımboei ranaheimbo aboedambo-fembohında God ai ahambo koamarıherü. Ranamıbo asu sīhīri Godindi nīmorimbondahu burındemboyefi.

⁶ God ai sīhefımboya, ai wandı nīmori-mbeyeiamboane yahuhayamboyu. Ranımboane asu ahandи Nīmorındи Yıfıafi sīhefı ngusüfoambe koamarıhendi, sapo Yıfıafi ranai ramareamuna sīhīri Ape, wandı Ape, sefı arıhundi.

⁷ Ranımbo-hündamboane asu se hapondanı ana nindou ngorundi moanि ratüpuriyei-rıhundeimbи nindou-yeipoanı, nga Godindi nīmor-anei. Asu se ahandи nīmorimbomehindambo-wambo ai nīni-moatükunि ahandи nīmorambo napıre masıhendi ra dagadürımbui.

⁸ Horombo maho ana awi se moai Godımbo fífırıhorı. Nga ranımboyei se God hondı nıngokoate amurı godı-mayei ranahei moanि ratüpuriyei marihündi.

⁹ Nga asu hapondanı ana se Godımbo ndorıhorı fífırıhorımboanei. Nga awi asu God ai sīheimbo fífıreadıdürımboani. Ranımboane asu se nımboe asükai hıfı ndanıhündambo moatükunि enjoro ranahambo hıhırıyahı aheia? Asu se nımboe hıfı ndanıhündambo nıngındıkoate ranahambo moanि ratüpuriyei-rıhundeimbı nıngombo hohoanımoayeia?

¹⁰ Seana Suda-yafe hohoanımo süngurıhindühı ranıpoanımbo si, amoamo, hoembo, yahımombo asu hımbanı ranahambo afındı hohoanımoyei rıhündühanei.

¹¹ Roana s̄heimbo ȳh̄imboar̄harü. Ro s̄heimbo farihefe-ndür̄imbohündə ratüpuri af̄ndi t̄n̄t̄r̄foayah̄ ra hif̄ini p̄nd̄imboe samboanah̄ hohoan̄moayah̄.

¹² Kar̄has̄handür̄i wandaft̄ mami, ro s̄heimbo hüti-hoafehandür̄i. Se awi ro ah̄in̄ümbo hohoan̄mo süngufekoate an̄imboah̄ nahuraindei. Horombo ana roamboa se ah̄in̄üm̄bi hohoan̄mo süngufekoate man̄imboei nahurai tükümeheandane. Horombo se moai wambo n̄ni-moatükun̄ moaruwai hohoan̄moyahünd̄ri, n̄ga wan̄i.

¹³ Wambo an̄günün̄ambo-marand̄ira s̄heimbo sowahi boatei sūhi aboedi hoaf̄ s̄heimbo hoaf̄mehandür̄a se f̄firar̄hind̄i.

¹⁴ Wand̄i fiambe ra moai ndoreand̄ri asu se ran̄imboyei t̄n̄t̄r̄fomaye, n̄ga asu se wambo moai daboad̄i h̄ihih̄ind̄r̄üh̄imbo ȳboaruko-r̄hind̄ri, n̄ga wan̄i. N̄ga se moani wambo masahümündi-nd̄ri God̄indi-mayo sünambeah̄indi nend̄yu asu Sisas Krais ahand̄hoar̄yu sem̄ind̄imbo nou.

¹⁵ Se ran̄-s̄imboan̄i wambohündə h̄ih̄ifi-h̄ih̄ifi maye, n̄ga haponda asu h̄ih̄ifi-h̄ih̄ifi ra nahana? Horombo se wambo fehefembo af̄ndi hohoan̄momaye. N̄ga asu se s̄hei himboar̄i ra him̄ind̄imbombe-mbonana, se wambo hürühümündi sehi.

¹⁶ Awi ro s̄heimbo aboedi hoaf̄ ra an̄ihondümbo hoafaya-handür̄i ra ro s̄hei hürütümb̄i-mbaiyah̄yo ndane?

¹⁷ Ȳni, nindou b̄id̄if̄ri ai ahamundi hohoan̄mo süngufemböhündə s̄heimbo hühümäründ̄ri hoangomosi, n̄ga aboedi hohoan̄mokoate-yomondühi ramarund̄ri. N̄ga ai ramefund̄i ra s̄heimboya, Por mam̄imbo daboad̄i h̄ihih̄ipurühi asu ȳhoef̄imbo n̄giñiñdi süngumb̄ihimuna yahomo houmboemo.

¹⁸ S̄ih̄ir̄ nindou fehefembo af̄ndi hohoan̄mondefan̄i ra aboed-an̄e. Mun̄guambo si se rand̄ihind̄i ro se-bab̄id̄imbo n̄iñgokoate-yahambe amboan̄i.

¹⁹ Wand̄i n̄imori mami, sapo n̄imoreh̄i ai n̄imori wakemind̄imbo n̄imini n̄imar̄imbo asübusimboayo yahurai-an̄e wand̄i n̄gusüfoambe asübusi amaro. Ro moani yahurai hamind-an̄imbo s̄heimbo asübusimbonda n̄ga-n̄gambo se God̄indi n̄imori Sisas Krais nahurai tükündahimboyei.

²⁰ Kar̄has̄handür̄i, haponda ro se-bab̄id̄imbo n̄iñgombo af̄ndi hohoan̄moayah̄. Awi asükai s̄heimbo afur̄ind̄i he hoaf̄indahandür̄i samboanah̄. Awi hapondanambe ana ro s̄hei hohoan̄mo ranahambo n̄gusüfo af̄ndi kürüheamboanah̄.

Hagar Sara-yafe kafoefe hoafi

²¹ Awi haponda ro nindou se didiyei ahinümbi hohoanimo engoro ranahandi hoarehi nimboefimbo asei siheimbo dündudaheändüri samboanah: Awi se ahinümbi hohoanimo ranai hoafimayo ra himborikoate-wamboyei?

²² Sapo Baiborambe yare hoafiyowohü yahoya, Abraham ai nindowenih: nimori yimbumarapiri. Ngorü nimorehi moani ratüpuriyorandeimbindiyu asu ngorü ahandi nimorehi hondündimayu.

²³ Abrahamindi nimori ra nimorehi moani ratüpuriyorandeimb: Hagarindi-mayu ranai koadürü nimori wakirihümundi arihündi süngu tükümefiyu. Nga asu nimorehi aboedi niŋgo-randeimb: Sarandi-mayu ranai God horombo hoafimareandi ranisüngu tükümefiyu.

²⁴ Hoafi ai yare hoafimayo ranahambo refe türüfoefemboane, nga kafoefe hoaf-ane ra. Nimorehi yimbu ra God ahandi nindou-babidi hoafi femindi asihefeyo yahurai-anafe. Ngorü hoafi femindi asihefeyo ranana God ai Mosesimbo ahinümbi hohoanimo masagado nahurai Sainai wafu amaro ranahand-ane. Sainai wafuwami Moses ai ahinümbi hohoanimo masemündu. Asu nindou ranai ahinümbi hohoanimo ranisüngu tükümefiyu. Ranimboane Hagar ai ahinümbi hohoanimo hoafi femindi asihefeyo nahurai-anafe.

²⁵ Hagar ai Sainai Arebia-yomondi hif wafu asu Suda-yomondi adükari ngoafi Serusarem nahurai-ane. Ranimboane asu Serusarem ngoafi ranai nindou ranisüngu amarei ranisüngu tükümefiyu. Ranimboane Hagar ai ahinümbi hohoanimo hoafi femindi asihefeyo nahurai-ane.

²⁶ Nga asu ngorü Serusarem sünambe anango ranai ana moani aboedi nimari-randeimb: ngoaf-ane. Ngoafi ranai ana anihondümbo-rühundeimb: sihefi me-ane.

²⁷ Baiborambe yare hoafiyowohü yahoya,
“Nimorehi ra seana hihifi-hihifiyaft.
Serusarem se hihifi-hihifiyaft.

Se nimori wakemindikoate nahurai-anafit.

Se heiründafühi asu hihifi-hihifindafühi hoafi pukuna hoafindaft.

Se nimori wakemindimbo simboanit asübusit afindit semindikoate-ayaft.

Se nimorehi nindowenih: hinengireandeimb: nahurai-anafit,

nga se nimorehi nindoweniheimbi aheimbo ngasündiwori hawa nimori afindeimb: ndamboyafit,”

Aisaia

54:1

meho.

²⁸ Wandafi mami, seana Aisak nou Godindi n̄imor-anei horombo Abrahamimbo horombo hoafimareandi s̄ungu.

²⁹ Nga asu n̄imori mami sapo hondi ai nindou sihefi hohoanimo s̄ungu wakimarimindo ranaiyu n̄imorehi n̄imori Yifiafi Aboedindi nginindi s̄ungu wakimarimindo ranahambo t̄njirifo masagado. Hapondani amboani mami yahurai ahinumbi hohoanimo s̄ungurihindeimbai ai anhondümbo-rihindeimbai aheimbo t̄njirifo sahündüri arihündi.

³⁰ Nga asu Baiborambe hoafi ra nüngure hoafiyowa? Ai yare hoafiyowohü yahoya, ‘N̄imorehi moani ratüpuriyorandeimbai ra ahandi n̄imori ranidibo hefoariphipiri. Nga ahandi-mayu n̄imori ranai ana ngiri afndandimayo napo n̄imorehi aboedi n̄ingo-randeimbindi-mayu ranidibo yibobondandifani,’ meho.

³¹ Wandafi mami, munju-moatükuni sihiri ranidimindihündi fífirariphundi ana, moani ratüpuriyorandeimbai n̄imorehi ranahandi n̄imoriyefipoani, nga sihiri ana n̄imorehi aboedi n̄ingoweimbindi n̄imor-aneft.

5

Sihiri aboedi animboefi yahurai yangiri nimboefimboane

¹ Sihiri aboedi n̄ingombohunda Sisas Krais ai sihefimbo ahinumbi hohoanimo-ambeahindi aboedambo-mareamuni. Ranimbo-hündamboane asu se nginindihümündi n̄imboei. Nga asu se asükaindei ahinumbi hohoanimo ranid hoarehi moani ratüpuriyei-rihündedimbai tükündahimboyei.

² Se himborindei! Ro Por-anahidi nda siheimbo ndarithe hoafehandüri. Se ahinumbi hohoanimo s̄ungufembohunda sihamundihoiri fi-hoeari ra kefe tirihefe hohoanimo s̄unguarundi ana, Sisas Krais ai ngiri sihamumbo fandihepuri, nga wanid.

³ Nindou düdi ai ahandi fi-hoeari ra kare tirarahoayu ana, awi ro ahambo ahini hoafehando: Asu se ranid hohoanimo s̄unguarandi ana, se ahinumbi hohoanimo munjuambo engoro ra kameih-animbo s̄ungunda ngafi.

⁴ Nga asu ahinumbi hohoanimo ra s̄ungufeyoaniranimbohunda God ai siheimbo mbumund-anei mbeyahua sei hehi hohoanimoayei ana, awi se Kraisimbo hininqirihorühi asu Godindi moani hi-poambofe hohoanimo ra ngiri siheimbo fandihendüri.

⁵ Nga ro Yifiafi Aboedi ranahandi nginindi-namboaneft Godimbo anhondümbo-rihurühi yiboeftimbo nindou mbumund-anei mbeyahumuni sefti hohu ranahambo himboayefi.

⁶ Nga asu nindou ai Sisas Krais diboehindi ana, fi-hoeari kefe tirihefe hohoanimo-ané asu nindou fi-hoeari kefe tirihefekoate hohoanimo-ané ranana awi moanane yahomboane. Nga anihondümbofe hohoanimo ai nindou ngorümbo ngsüfo pefe hohoanimo ranahambo botareandi ana, ran hohoanimo ra ai ndorihoeimb hamind-ané.

⁷ Se horombo ana Kraisindı hohoanimo rasüngu aboedi maheiyo! Nga asu düdi nımori ai siheimbo ranınafı ra gümareandüra asu se anihondü hohoanimo ra süngufekoate-mayeia?

⁸ God sapo siheimbo wand-anei mehu ranai moai naft güreändür. Nga wanı.

⁹ Hıbadıhümbo! Akıdou hıhındı hohoanimo ra afındı nindou-yafe hohoanimo mamıkari-ndandürimboe tapoko akıdou sesambe apaiaro ana, asu sesi muŋgu hühüti yanğırı nahuraiyohane.

¹⁰ Se Krais-dıbo manımboei-amboanahı asu ro yarıhe hohoanimoayahı, nğırı se ngorü hohoanimo ndahümündi, nga wandı hohoanimo-anımbo ndahümündi-mboyeli, asahi. Nindou düdi ai sihei hohoanimo haponda ngorü-süngu ngorüsünguarandırı ranana God ai ahambo tıñırıfo dagadombui.

¹¹ Nga wandaft mami, ro fi-hoeari kefe tirihefe hoafı ra bokarıhehe-mbarıhi hahı-mbonana, asu wambo nğırı moaruwaimbo-rundırı. Nga ro hoafı ra bokarıhehe-mbarıhi hahı-mbonana, asu ro Krais ai nımi keimbı karıhendeimbi-fıhi yıfımayu ranahambo bokarıhehe arıhandı rananımbo Suda ai nğırı ngsüfoambe yıboarukorıhindırı.

¹² Nindou dıdıyei sihei hohoanimo ra ngorü-süngu ngorüsüngu arundi ranai ana, awi ai ahamundıhoarı fi-hoeari yanğırı karu tirihemo asu tımoefı kameihı kambırupuramboane.

¹³ Wandafı mami, siheimbo ana God ai aboedambo mbınımboeia yahuhayambo sınei yahundi-reimb-anei. Haponda se aboedambo anımbeisi, nga asu se ranahambo nğırı hohoanımondeihı hıfı ndanıhündambo hohoanimo ra warındahi ndahümündi. Nga se sımborı ngsüfo pefirindeihı fandıhehindırı ndühündi.

¹⁴ Muŋguambo ahıñumbı hohoanimo engoro ra hoafı mami ranı nımindıfıh-ané türefıra-mındımboayo. Ai yare hoafıyowohü yahoya, ‘Se nindou ngorümbö ngsüfo pandowandı sapo se sıhafı fımbo rawarowandı nou,’ meho.

¹⁵ Nga asu se nımambeahındı nıñihondı burayeı nou hohoanımoyehı siheihoarı sımborı hoafürayei ana, awi se ranahambo hıbadıhümbo. Nga asu awi se siheihoarı sımborı moaruwaimbo-fırındeimboyeı.

Yifiafi Aboedindi hohoanimo asu hifi ndanihündambo hohoanimo

16 Wandì hoafì ro hoafayahì nda ndahurai-ane. Sìhei hohoanimo ra Yifiafi Aboedi ranai-animbo hifandimbìrandüri howamboane. Rananimbo asu se ñgirì horombodidi hohoanimo ñgusüfoambe amarondüri ranahandi yifiri süngundihi ñgei.

17 Awi sìhiri randihu fífirindihumboane, horombodidi hohoanimo ranai Yifiafi Aboedindi hohoanimo ra pühìyo hifinambofembo yaho haya refeyoan-ane, asu simbori Yifiafi Aboedindi hohoanimo ranai horombodidi ñgusüfoambe hohoanimo hifinambofembo hohoanimoayo. Rananafe yimbu moatükunti ranai simbori ñgìnindürefe hafe. Ranimboane nini-moatükunti se refembo sei hehi hohoanimoaye ra ñgirì randihindi.

18 Sìheimbo Yifiafi Aboedi ranai semindindüri aho ana, asu se ahinümbi hohoanimo ranahandi hoarehìyeipoani.

19-21 Horombodidi ñgusüfoambe hohoanimo ranana se fífirihimboanei. Ranì-moatükunti ra ndahurai-ane: Nimorehi sisihimo hohoanimo, nindowenihi bìrabirì hohoanimo, ñgusüfoambe moaruwai botife hohoanimo, tìkai godimbo hohoanimombo, sanendi kabomombo dìdibafife hohoanimo, yiboarukofe hohoanimo, hohoanjife hohoanimo, watikoafi hohoanimo, dibokori hohoanimo, simbori hoafì hohoanimo, yikürübürìhefe nìmarì hohoanimo, ñgorümbo ñgusüfoambe moaruwaimbofe hohoanimo, bia simindi hohoanimo, patiambe bia simindi hefe ho hohoanimo, rahurai hohoanimo aho ra. Horombo sìheimbo hoafimehandüri yahurai-ane asükaiya ahinì hoafehandüri. Muñguambo nindou ai yahurai hohoanimo sünguarìhi hei ana, ai ñgirì God ñgìnindì hifandarandi ranambe ñgei, ñga wanì.

22-23 Nga asu Yifiafi Aboedi aiana aboedi hohoanimo ndahurai ñgusüfoambe botire randühane. Ngusüfo pefe hohoanimo, hihifi-hihifi hohoanimo, ñgusüfoambe afurife kife hohoanimo, nindou ñgorü ai sìhefimbo moaruwaimborihimunanì ambirihümuni yaho hohoanimo, fehefe hohoanimo, nindou ndondofe hohoanimo, asu moani aboedi mbumundi ho hohoanimo, hininqirou safi nìngo hohoanimo, hohoanimo ndofe kife hohoanimo aho ra. Moai ahinümbi hohoanimo mam-amboani ranì hohoanimo ranambo yowanì yaho, ñga wanì.

24 Nindou dìdiyei ai Kraisindaye ana, ai ahei horombodidi ñgusüfoambe hohoanimo ra ahanti yifiri asu hohoanjife hohoanimo ranì kameihì raguanambo-marìhindane.

²⁵ Yifiafi Aboedî ranai sîhefîmbo yançiri nînço hohoanîmo masemuni. Ranîmboane asu randîhu hînîngîndîhunda Yifiafi Aboedî ai sîhefî hohoanîmo ra hîfandîmbîra howamboane.

²⁶ Awi ñgîri sîhefî fi ranahambo moani hoangîrîndîhu sîhîri borîndefî. Asu ñgîri nindou ñgorundi ñgusüfoambe moaruwaimbo-fembohûnda hohoanîmo botîndîhundi. Asu ñgîri ñgorümbo ñgusüfoambe moaruwaindefûhi hohoanîmo-mbondefî.

6

Sîhîri sîmbori farîhefirî-ndefomboane

¹ Wandafî mami, asu nindou ñgorü ai moaruwai hohoanîmo ranambo hîmondarîmîndo ana, nindou sapo dîdîyei Yifiafi Aboedîndî hohoanîmo sünjurî-hindeimbî se nindou ranahambo warî hoafendühi aboedî ndondondîhorî hînîngîndîhorî. Randîhindühi asu se sîheihoarî hîbadîhümbo, ñga asu ranî hohoanîmo ranai sîheimbo amboani rande hoeindeandûranî moaruwai hohoanîmo-ndeimboyei.

² Se nindou ñgorümbo tînjirîfo tükefeyo ra sîmbori farîhefirûnde. Ranî sünjurî-animbo asu se Kraisîndî-mayo ahînûmbî hohoanîmo engoro ra sünjundîhimboyei.

³ Nindou mami ai ndürîkoate-ani, ñga ai ro ndürümbarahi, ehu ana, nindou ranai ahandî fimbo wosîhoaforî hoafîyuhani.

⁴ Nindou mamamî sîheihoar-animbo nîne hohoanîmo ranahambo aboedîyo moaruwaiyo rawarîheandi mbîsei hehi tûrûboadîhindi. Ñga se sîhei hohoanîmo nindou ñgorundi hohoanîmo ra mamûhîndîhi yîbobondîhimboyei. Asu se sîheihoarî nînî-moatükunîyo ramarîhindi ranahambo hîhîfi-hîhîfindeimboyei.

⁵ Nîmboe nindou munjuambo mamamî ai aheihoar-animbo ahei ratüpuri ranahambo wudîpoaporîhi hîfandîmbîrîhünd-amboane.

⁶ Nindou düdi Godîndî hoafî yamunde-randeimbîmayu ahandî yamundea-ndüreimbî ahambo bîdîfirî napo mbîsahûndo-wamboane.

⁷ Awi se sîheihoarî sîhei fi ranahambo tîkai hoafîndeimboyei. Nindou dîdai-amboani ñgîri Godîmbo tîkai hoafîndundo. Nindou nînî-moatükunî mançîri nûmbür-ambe hîfareandi ana, asu sünjunambo mare hîfîmareandi yahurai-animbo asükaindu hündîhembui.

⁸ Nindou ranai nîne moaruwai hohoanîmo mançîri nahurai hîfareandi ana, yîsayu amboani sünjunambo rahurai safîndowanî hündîhembui. Ñga asu ai Yifiafi Aboedî ranahandi ñgînîndînambo aboedî hohoanîmo

hifareandi ana, asu sūngunambo ai Yifiafi Aboedī raninambo yangirī koadürümbo-koadürümbo nīngoweimbī safindowanī hündihembui.

⁹ Ranimboane awi sīhīri aboedī mbumundi hamindī ratupuri ranahambo refembo garibipoani. Sīhīri ranimbo garibikoate ranī-fihī hamindī tutüngarīhundi raninambo sūngunambo ranahandambohundi sesi ranai safindowanī aboedī hündihembui.

¹⁰ Ranimboane nīni-simboanīyo sīhīri nindou amurambo fehefendürimboayo, rasüngundi-hurimboane. Randihundühindowanī sapo wandaft mami dīdīyei Adükārimbo anihondümbo-rihoreimbī aheimbo ranī-poanimbo hamindī fandihahu-ndürimboane.

Por ai Krais yifiyuweimbī nīmī keimbī karīhendeimbī ranahambo hīhīfī-hīhīfayu

¹¹ Hoafī nda ro wandīhoari sürü paparīhandī. Se hoeindihindī ro wandīhoari sürü boagīri-boagīri pamarīheandī.

¹² Nindou bīdifīri ai sīhamumbo fi-hoeari karu tīrīhou yahomo hūti-hūtiarüpuri rananimbo Suda ai aboed-anemo mbiseiya mehomo. Nindou ranai yīhīmboyomondühi yahomoya, 'Ro Krais yīhoefīmbo nīmī keimbī karīhendeimbīfihī yīfīmayu ranahambo yangirī anihondümbo-rihundi ana, Suda ai yīhoefīmbo moaruwaimbo-ndümunimboemo,' mehomo.

¹³ Nindou ranai sapo Suda-yomondī ahīnūmbī hohoanīmo ra sowandümo-ndeimb-anemosī, ḥga asu ai moai ahamundīhoari ranī-moatükünī ra ndoru sūnguru homo rundī. ḥga aiana sīhamundi fi-hoeari ra kefe tīrīhefihu asu ranahambo borīndefo yahomo houmboanemo hohoanīmoayomo.

¹⁴ ḥga wandī fimbo ana, awi ro sīhefī Adükāri Sisas Krais ai nīmī keimbī karīhendeimbī yīfīmayu ranahambo yangir-animbo borında ḥgamboyahi. Ranī-sūnguane hīfī ndanīhündambo hohoanīmo ra wandī hohoanīmoambe moanane asahi. Ranīyahī asu ro-amboanī marīhe nindou hīfīnīndī ahei hohoanīmo ranimbohunda yīfīmayaha nindou ai wandī hohoanīmo ranahambo moanane asei.

¹⁵ Fi-hoeari kefe tīrīhefe hohoanīmo asu fi-hoeari kefe tīrīhefekoate hohoanīmo ra yīboboambo Godindī himboahü moanane. ḥga sīhefīmbo God ai simborī nindoumboreamuni hīnīngimareamuni ranane ai aboedī hamindī hondayo.

¹⁶ Nindou munjuambo ai ranī hohoanīmo engoro ra sūnguarīhi hei ranaheimbo God ai hīpoambo-reandürühī ḥgusüfo afurīfe kife hohoanīmo mbisagadür-amboane.

Asu Godindi nendi muñguambo ranaheimbo amboa mbisagadür-amboane.

¹⁷ Ndeara bïdifiranambo hoafî hoafayahî: Nindou mami ai wambo tñjümbî hohoanîmo ñgîrî ndendîrî, ñga yowanî. Nindou ai wambo harimemondîra sifo anangondîrî ranisüngunambo muñguambo fîfîrhindi ro Sisas Kraisindi yançir-anahî.

¹⁸ Wandafî mami, sîhefî Adükari Sisas Krais ai sîheimbo moani hipoambo-mbireandürimboane. Ñga anhond-ané.

Efesus Pas nda Por ai Efesusihündambo sürü papimarandi

¹ Ro Por, Sisas Kraisindî hoafî sahamindî ha-rîhandeimb-anahi. God ai ahandî hohoanîmonambo wambo ahandî hoafî semindî hombohündâ kafoare hinîngî-mareandırî. Se Efesusihündî Sisas Kraisimbo anihondümbo-rîhoreimbî sîheimbo God ai wand-anei, yahuenüngu kamafoareandür-anei.

² Sîhefî Ape God asu Adükari Sisas Krais ai sîheimbo moanî hîpoambo-ndîneändüra, asu sîhei hohoanîmo afundîhi kündîhi hehi mbîmariya samboanahî.

Kraisindî süngeyu God ai sîhefî hohoanîmoambe aboedi moatükuni masemuni

³ Sîhîri sîhefî Adükari Sisas Kraisindî God asu Ape-mayu ranahambo aboed-ani, mbîsefîmboane. Sîhîri Krais-babîdî manîmboefamboyu asu God ai sîhefî hohoanîmoambe sunambeahîndî moatükuni munju ranîmbo aboedi-aboedîreamuni arandi.

⁴ Sapo God ai hîfî, sünü naffikoateyu-ambeahîyu sîhefîmbo ahandî surûhehindeimbî nindou-yeihî asu ahandî hîmboahü hütikoate-mbeyeiya yahuhaya dîbonîmayumuni.

⁵ Horombo hondü God ai ahandî hîpoambofe sünge sîhefîmbo Sisas Kraisindî süngeyu ahandî nîmorîmbore kamafoareamuni. Ahandî-hoari yifirîmayu rasüngu ramefeyuwa asu ai hîhîfî-hîhîfîmayu.

⁶ Ai ahandî ñgusüfo parireimbî nîmorîndî sünge sîhefîmbo hîpoambo-mareamuni ranîmbo-anîmbo asu sîhîri ahandî ranî-poanîmbo hondü moanî hîpoambombefe ranahambo aboed-ane, mbîsefîmboane.

⁷⁻⁹ Krais ai yifiyuhüyü, asu ahandî horînambo sîhefî moaruwai hohoanîmo ranahambo God ai amboawiyei yahuhaya aboedambo-mareamuni ai sîhefîmbo affîndî hamindî hîpoambo-reamunühî-wambo. Nga Godîndî moanî hîpoambofe hohoanîmo ra adükari hamindî hond-ane! Horombo God ai Kraisindî warî-sünge ro randîheamboyahî mehu ra dîbo mengoroyost, nga ai dîboadore fîfîreandühî yifiriyuhü ahandî hohoanîmo ra sîhefîmbo weindahî-mareamuni.

¹⁰ God ai ahandîhoari aboedi hohoanîmo nda yare hohoanîmoyu masîhend-ane, nga rasîmboanî refembo si tükündîfeyoanî munguambo hîfînindî asu sunambeahîndî

moatükunti ra mamambe-ndeandüh-anımbo asu Krais ai bogorımbondıfi hıbadarümbui, mehu.

¹¹ Nıni-moatükunti God ai yifırıyu haya hohoanımoyu masıhendı ra yare-randa tüküfe arandı. Horombo God ai hohoanımoyu masıhendı ra hapondanı ana rasüngureandühı asu Krais-babıdı Suda yıhoefımbo ahandı nendımbore kamafoareamuni.

¹² Ranane asu Suda ro boatei Kraisımbo hıfandırıhuri manımboefi ra God ai wambo aboedi hamındı ndürü adükärümb-ani mbısei, yahuhaya kamafoareamuni.

¹³ Aboedi hoafı ndanambo-anımbo Suda-yafe ndıfo sıheimbo amboanı God ai aboedambo-ndıheändüri mboyahı mehu. Se hoafı ra hımborıyei hehi, anıhondümbo-marıhindi asu se Krais-babıdı mami anımboei. God ai horombo hoafıre masıhendı süngu sıheimbo wandanei mehu ra nafuimbohündambo ahandı Yıfıafı Aboedi masagadüri.

¹⁴ God ai sıhefımbo ahandı nouehundi ranımbo munju aboedi moatükunti horombo hoafımareamuni, nıga asu ai ndaiamunümbui. Nıga ranımboanefi sıhırı hıfandarıhundi ra fıfırıfembo-hündambo ahandı Yıfıafı Aboedi masemuni. Süngunambo ai sıhefımbo aboedi ndeamauna aboedi hamındı nıngomboayefi rasımboanı ndahumündemboefi. Ranımbo-anımbo süngunambo ai ndürümbeındühı asu ahambo aboedi hamınd-ani mbıseimboei.

Porındı Godımbo dıdibafıfe hoafı

¹⁵⁻¹⁷ Ranımboyahı asu se Adükari Sisasımbo anıhondümbo-rıhorı arıhündı, asu ahandı nendi munjuambo hıpoambo-rıhindüri arıhündı, ranı-hoafı ranahambo hımborıya hehea, sıheimbohündambo Godımbo hıhıft hoafı kıkırıhamındı hımbayahühiyahıpoanı. Nımbı-nımbısi sıheimbo hohoanımoyahühi Adükari Sisas Kraisındı God asu sıhefı Aboedi Hamındı Ape ahambo dıdibafı-yaheändühi sahiya, ‘Se aheimbo sıhafı Yıfıafı Aboedi dabadürühi, ranambo asu aheimbo dıboardırıhoeimbı hohoanımo dagadürühi, asu sıhafı hohoanımo nafui-ndafındüranı rananımbo asu sıhambo dıboardondıhi fıfındıhi-nıñımboane.

¹⁸ Ape, se aheimbo nıgusüfoambe sürühoeimbı hohoanımo dabadüranı anımbo asu se nıni-moatükünımboyo hoafımayafındürı ra ai hımboayei ranahambo fıfırımbırıhind-amboane. Ape, se sıhafı nendi ranaheimbo aboedi hamındı nıngombo dıbonıyafı hıniñgi-marıwandüri ranahambo fıfırıfembo-hündambo fandıhawandüri.

¹⁹ Asu sıhafı nıgnındı adükari hamındı anıhondümborıhi-rıhündembi nindou ranaheimbo fehefembohunda ratüpüriyo arandı ranahambo fıfırıfembo-hündambo

fandıhawandürü.' Yahrurai sıheimbohündambo Godıimbo dıdıbaftıyahe arıhandı. Asu Godındı ıgınındı ra akıdouyo, ıga adükarı saf-ane.

²⁰ Ngınındı ra sıhefıimbo ratıpurayo ra rahurai-ane, God ai ranamboyu Krais yıfıhündı botırırı haya, bogorımborırı ahandı warıhondü waranı sünambe hınıngımarira amaru.

²¹ Krais ai nımoamo saf-ani, ıga sünambeahındı moatükünü ıgınındeimbı, bogorı, ndürümbe ra muŋguambo ahandı hoareh-ane. Muŋgu-moatükünü ndürümbayo ranamboa, ahandı hoareh-ane, hapondanı asu süŋgunambo amboanı.

²² God ai muŋgu moatükünü ra Kraisındı hoarehı sıhai mbura asu ahandı nend-ayeı ranaheimbo bogorımborırı hınıngımarırı.

²³ Kraisındı nendı ra ahandı fi-ane, ıga ai ahei mbıro-ani. Ai muŋgu moatükünü nafrıramündümboani asu ahandı nendı ahambo amboanı nafrıhori-mındeimboanei.

2

Sıhırı yıfıhündı nahuraimefa God ai yangırı+mareamuni

¹ Horombo se Godındı hoafı hımborıkoate-yeihı, hohoanımo moaruwai süŋgurihi marıhündı, ranıyeı se yıfıhündı nahurai-mayei.

² Rasımboa se ndanı hıfıñındı moaruwai hohoanımo ra süŋgurihindühi, asu moaruwai nendı nımoamo sünambe amarei ahei bogorındı hoafı süŋgurihi marıhündı. Asu haponda ai Godındı hoafı hımborıkoate-yeimbı muŋgu hıfandarandürü.

³ Horombo sıhırı amboanı ai ramehindi nahurai-mayefi. Sıhırı sıhefı hıfıñındı hohoanımo süŋgurihindühi asu nıñımoatükünü sıhefı fiambe hohoanımo yifirayo ra rarıhu süŋgurihu marıhündı. Asu bodımondambo ramefeyo nou, sıhefıimbo amboa God ai ıgınındı-ndamunühi tıñırıfo mbısayamun-amboane.

⁴⁻⁵ Yıñıt, ro Godındı hoafı hımborıkoate-yefühi yıfıhündı nahurai-yefi, ıga Godındı moanı hıpoambofe ra adükarı hamınd-ane asu ai sıhefıimbo afındı ıgusüfo pareamunühi Krais-babıdı yangırı+mareamuni. Ahandı moanı hıpoambo-nambo yangırı sıhefıimbo farıhemunühi aboedambo-mareamuni.

⁶ Asu sıhefıimbo Krais-babıdı yangıreamunühi sünambe nımoamo hınıngı+mareamuna, ai-babıdıimbo bogorındı fondıhü amareftı.

⁷ Ai afındı hamındı moanı hıpoambo-reamunühi Kraisındı süŋguyo sıhefıimbo aboedı hohoanımomemuni.

Ra koadürümbo-koadürümbo sün̄gunambo nafuimbohündə Krais-babıdı ahandı fondıhü nimoamo hİN̄NGİMAREAMUNI.

⁸ Se anıhondümbo-marıhind-amboyu asu God ai ahandı hİPOAMBOFENA aboedambo-mareandüri. God ai moanı masagadür-ane sİheimbo, ḥga sİheihoarı moai ranımoatükünǖ ra rarıhindi.

⁹ God ai moai se aboedi ratüpuri ramarıhindi ranımbō hohoanımoyuhü aboedambo-reandüri. Ranımayowamboane, asu ḥgırı̄ se sİheihoarı̄ ranımbō borındei.

¹⁰ Sİhefımbō naftıramunühı̄ asu Krais-babıdı mamambereamunühı̄, aboedi hohoanımo sün̄gefembo-hündambo naftıramamun-aneñi. Horombo God ai aboedi hohoanımo ra hohoanımoyu masıhend-ane, sİhırı̄ rasün̄gefembo-hündambo.

Krais ai Suda-yei ndıfo aheimbo mamühı̄marearü

¹¹ Ranımbōane asu se ndanahambo hohoanımondei. Suda ai ahamundi warına fi-hoearı̄ karu tırıhoemo arundi. ḥga seana Suda-yafe ndıfo-anei asu moai sİhamundi fi-hoearı̄ karu tırıhoemo rundı̄. Asu Suda ai sİheimbo sisindı hoafırundürühī seiya fi-hoearı̄ kefe tırıhefe-koateyomo-rundeimb-anemo sei dükamarıhipuri.

¹² Se ndanahambo hohoanımondei. Horombo se Krais-babıdı̄ moai nı̄boadei. Se nindou amur-anei, ḥga se nindou God ai dı̄bonı̄yu hİN̄NGİMAREANDÜRI ranıyei-poantı̄. God ai Sudambo horombo hoafımareandüri rasün̄gumbo aheimbo hoafı̄ fıramündü masıhendī, ḥga sİheimbo-ana, wanı̄. Se hı̄fı̄ ndanı̄hü ana Godı̄-koate-ayeı̄ asu God sİheimbo farı̄hefe-ndürı̄mboayu moai hı̄fandühı̄ nı̄marei.

¹³ Horombo se Godı̄ndı̄ fıkımtı̄ moai nı̄mboei, ḥga haponda God ai sİheimbo, Sisas Kraisındı̄ horı̄ ranınambo, ai-babıdı̄ mamambe-mareandüra, Godı̄ndı̄ fıkımtı̄ anı̄mboei.

¹⁴ Krais ai Suda, asu Suda-yafe ndıfo mamambe-reamunühı̄, sİhefımbō wudı̄mbohündə mafarıhemunī. Horombo sı̄mborı̄ ḥgın̄ındürüyefühı̄ nı̄mboefımbō asu sı̄mborı̄ yiboaruko-fırıyefühı̄ ranı̄-moatükünǖ ra ginırı̄ nou mbusümo mapaiaro. Krais ai sı̄mborı̄ ḥgın̄ındürǖ ra mbusümo kıkı̄mareandī.

¹⁵ Suda-yafe ahı̄nümbı̄ ai yowanı̄ yahomo asu randıhindī yahomo marundi, ḥga Krais yı̄fı̄mayu ranınambo ahı̄nümbı̄ hohoanımo ra awamarıhoayo. Suda asu Suda-yafe ndıfo ai-babıdı̄ mamambefepırı̄tı̄ sepırı̄mındı̄ God sowana hombohündə, ai nı̄mıt keimbı̄ karıhendeimbıfihī yı̄fı̄mayu.

¹⁶ Ahei sı̄mborı̄ ḥgın̄ındürǖ kıkı̄fembohündə, asu yimbu mamambefepırı̄tı̄ sepırı̄mındı̄ God sowana hombohündə, ai nı̄mıt keimbı̄ karıhendeimbıfihī yı̄fı̄mayu.

¹⁷ Suda ai Godindi fikim manimböei, n̄ga Suda-yafe ndifo se ahandi fikim anguni manimböei, n̄ga Krais ai kusü yimbu ranahafembo yahuya, 'Se God-dibo wudindafineandühi asu siheihoar amboa wudindei ndihündt, mehu

¹⁸ Kraisindi s̄unguyo ro Suda, asu se Suda-yafe ndifo Godindi Yifiafi Aboedti raninambo naft masihemunambo wambo asu sihiri Ape sowana heft arihundi.

¹⁹ Ranimboane asu hapondani ana Suda-yafe ndifo se Godindi himboahü nindou ranipoanimbo asu amuriyeipoant, n̄ga moant se Godindi nindou yangir-anei asu se munjuambo ahandi fikimnindt yangir-anei.

²⁰ Se Godindi wori nahura-anei. Godindi hoafit hoafiyomo-rundeimbi, asu Kraisindi hoafit sowandumo homo-rundeimbi ai hawesafit nahurai-anemo, asu Sisas Krais ai bogimondi nahurai-ani.

²¹ Krais ai nimt munju ra mamambemareanda n̄ginindt maningo. God ai wori ra worimbo-randühani adükari tükündifewani asu Adükari ai wandi yangir-ane mbüsümbui.

²² God ai siheimbo amboa Kraisindi nendt asu Kraisbabidt mamambe-reandürüht, ahandi Yifiafi ranambe n̄marimbohündt wori ra worimboarant.

3

Por ai Suda-yafe ndifombo aboedi hoafit hoafimendüri

¹ Raneahit asu ro Por siheimbohündambo Godimbo hoafitya arihandi. Ro Sisas Kraisindi ratupuri ratupuriya, Suda-yafe ndifo siheimbo Godindi hoafit hoafimayahit, ranipo asu wambo karabusimarundir.

² Se ra himborimbeyeiyo, God ai siheimbo moani hipoamboreandürüht ahandi hipoambo hohoanimo ra nafuimbohündambo wambo ranipoani ratupuri masendir.

³ Ai hohoanimo masihendi hoafit ra horombo dibö mengoro, n̄ga haponda ai wambo hoafit ra weindahitmareandi. Horombo ro ranimbo akidou sürü papimarhandi.

⁴ N̄ga se wandi hoafit ra hoeiarihindi ana, se fiftindihimboyei, ro Kraisimbo diborihündi hoafit mengoro God weindahitmareandi ra ndorthe fiftimarheandi.

⁵ Horombo God ai ahandi dibö hohoanimo ra moai nindoumbo hoafiyundürit, n̄ga haponda ahandi Yifiafi Aboedti ranai Godindi hoafit hoafiyomo-rundeimbi, asu Kraisindi hoafit sowandumo homo-rundeimbi, ranahamumbo hohoanimo ra weindahit nafuimarapuri.

⁶ Diborihündi hoafit God ai weindahitmareandi ra ndahurai-ane: Suda-yafe ndifo amboa ahandi aboedi

hoafî anîhondümbo-arîhindî ana, ai sîhîrî Suda nahurai, Godîndî aboedî moatükünî ndahümündedeimboyei. Ai-amboa Kraisîndî fi-anei. Asu koadürü yangîrî nîngombo God ai horombo hoafîmareandi, ranamboa Sisas Kraisîndî warî-süngunde aheimbo dagadürimbui.

⁷ Ai wambo moanî hîpoambo-reandırühî, ahandî ñgînîndî sendîrî hayambo, ahandî aboedî hoafî hoafîmbohündambo ratüpuriya-rîhandeimbî kamafoare-andîrî.

⁸ Godîndî nendî-yafe mbusümo ro bîdîfîranî hamînd-anahî, ñga God ai moanî hîpoambo-reandırühî, ranîpoani ratüpuri masendîrî. Ro Suda-yafe ndîfombo God ai sîhefîmbo afîndî hamîndî dîdîboado-reamunûhî Krais masemunt ranîmbo aboedî hoafî ra hoafîyondürîmbo-hündambo ratüpuri ra masendîrî. Ñga ahandî aboedambofe hohoanîmo afîndî hamîndî wambo ñgîrî munjuambo fîfîndîhundi.

⁹ God ai munju moatükünî nafîmarandi, ñga horombo hondü peyo-haya hombo ahandî hohoanîmo ra dîbo menjoro. Ñga asu haponda wambo ahandî hohoanîmo ra weindahî nafuimbohündambo ratüpuri ra masendîrî.

¹⁰ God ai hohoanîmoyuhü yahuya, ‘Sünambeahîndî bogorîmbo-yafundelimbî asu ñgînîndeimbî ai wandî ranîpoani ranî-poantîmbo ndofe fîfirife ra fîfirî-mbirundamboane,’ yahuhaya Kraisîndî nendî-yafe warîna ranahamumbo nafuirapurûhani.

¹¹ Horombo hondü God ai hohoanîmo ra hohoanîmoyu masîhendi, ñga asu sîhefi Adükari Sisas Kraisîndî warî-sünguyu hohoanîmo ra, rasüngumareandi.

¹² Sîhîrî Kraisîmbo anîhondümbo-rîhurühî ai-babîdî amarefî ranî-süngumboane sîhîrî moanî yîhîmbokoate Godîmbo yimiyamboarîhuri.

¹³ Ranîyo asu sîheimbo hoafîyahandürühî sahea, ‘Ro sîheimbo mafarîhe-heandürâmbo asu wambo sowahi tînjîrifî afîndî tükefeyo. Ñga se ñgîrî ranîmbo ñgusüfoambe moaruwaindei, ñga ranînambo se ndüreimbi-ndeimboyei,’ asahî.

Kraisîndî hîpoambofe hohoanîmo

¹⁴ Ranîyo asu ro Apembo yirî yimbu pusîrîhe nîmarîmbo dîdîbafîyahe arîhandî.

¹⁵ Ai sünambeahîndî nendî, hîfînîndî nendî, mamîsîri munju ranahei nîmîndîh-ani.

¹⁶ Ro ahambo sîheimbohündambo dîdîbafîyahe hoafîyahühî, ‘Ape, se munju aboedî moatükünî nîmîndîh-anafî, asu sîhafî Yifiafî Aboedînambo aheimbo ñgînîndî

dabadüranî, asu ɳgusüfoambe ɳgiñindî kürühi hehi mbimarei-amboane.

¹⁷ Asu ai Kraisimbo anhondümbo-arihori rananimbo, ahei ɳgusüfoambe mbimarindür-amboane. Ai ɳgusüfo pefe hohoanimo ranambe, ɳgiñindî mbinimbœi-amboane, nimi ahari hifambe hanî ɳgiñindî aningo nou.

¹⁸ Rananimbo ai nafindihümündihî asu Kraisindî ɳgusüfo pefe ra, Godindî nendi-babidimbo munguambo, diboadondîhi fîfîrîmbi-rîhindamboane. ɳgusüfo pefe ra afindi hamindîyo hayambo, hoandari, hanî, ho asu hafomboane.

¹⁹ Yînî, ai ahandi ɳgusüfo pefe fîfîrî-mbirîhindamboane, ñga nindou ɳgiri ɳgusüfo pefe ra munju hamindî fîfîndihindi. Ai ra fîfîndihindanî, sîhafî aboedi hohoanimo aheimbo hafo tükündifemboe sîhafî ɳgusüfoambe hafo tükümeffeyo nou,' asahi.

²⁰ God ai ɳgiñind-anî. Asu nini-moatükunî sîhîri ahambo düduwehundo, asu hohoanimoayefî ra, Godindî ɳgiñindî ai ɳgasündeamboane. Ñga hapo ɳgiñindî ra sîhefî ɳgusüfoambe ratüpuriyo arandi.

²¹ Kraisindî nendi Godimbo, koadürümbo-koadürümbo aboed-anî, mbisei-amboane. Anhond-anê.

4

Kraisindî fi mam-anê

¹ Ro Adükariñdi ratüpuri sünghayahî karabusî-meheandi. God ai sîheimbo ahanti mbumundi hohoanimo sünghufembo yahuhaya mborai sînei mehundüri. Ranimboane asu ro sîheimbo hüti-hütiorîharü se Godindî mbumundi hohoanimo ra ndondîhi sünghundihi ɳgei asahi.

² Se sîheihoarî fi hifinambofe, warî hoafendühîfe asu tînjîrifîfo tükündifewani moanane yaho hohoanimo ra sünghundihi ɳgei. Asu Kristen bîdifîri ai sîheimbo tînjîrifîfo ndehindürani-wani, se moanane mbisei hehi, ranaheimbo ɳgusüfo pandîhindüri.

³ Ñga Yifiaft Aboedi ai diboadomareamuna asu sîhîri hohoanimo mami sünghufeihü wudi-wudîfe-mbohunda wofî nîniñi-moatükunî mamambere hühareandi nou. Ñga se mami yahurai hohoanimo-animbo tînjîrifondeihî sünghundihi.

⁴ Kraisindî fi mam-anê asu Godindî Yifiaft mam-anê. Asu God ai sîhefîmbo 'Mborai ro sîheimbo aboedambofendürimbo ra hîbadühi nîmandei,' mehu ranî-moatükunî mami ranahamboane hifandarîhundi.

⁵ Adükari mam-anî, Kraisimbo anhondümbofe hohoanimo mam-anê asu hundürümbo hohoanimo ra mam-anê.

⁶ Asu God mam-ani, nindou munjuambo-yei Apeani, munjuambo-yei Adükär-ani asu ai munjuambo-yei mbusümo ratüpuriyu arandit, asu munjuambo moatükunî ranit-mbusümo amaru.

⁷ Krais ai ahanti afinti haminti moanî hipoambofe hohoanîmo ra ranit-poanîmbo aboedi ratüpuri sihefimbo simogodit yimbumareamuni.

⁸ Ranahambo Godinti hoafit ai yahoya, ‘Ai ahanti hürütümbeimbo ñgasündirî mburambo, nindou yifarambe ñgasündimareapuri ai sepurimündü haya, nimamo haminti hafuhü, asu nindoumbo aboedi moatükunî masagadürit, meho.

⁹ Mami hoafit ‘ai mahafu’ ra nüngufimboyu mahafuwa? Ranane ra, ai rahurai-ane, ai moai sünambe nimamo yangiriti hafu, ñga boatei kusü mbura hifini hifambe-ambe ragu haminti amboa mahanu.

¹⁰ Nindou mahanu ra, mami ranaiyu asu sünambe nimamo haminti mahafu, munjuambo hift, sünü ranifihit nüngombo-mayo ranimbo.

¹¹ Ai ahanti hoari bidifirambo ahanti hoafit seminti ho ratüpuri ra sagapurit, bidifirambo Godinti hoafit hoafimbo ratüpuri ra sagapurit, bidifirambo ho aboedi hoafit hoafiyorambo ratüpuri asu bidifirambo ahanti nendit ranaheimbo moanguindürimbo asu yamundi-fembo ratüpuri ra masagapuri.

¹² Krais ai ahanti fi ra afinti kokoendühi asu ñgindimbeyowa yahuhaya Godinti nendambo farihefe ratüpuri ranimbo diboadofembo-hündambo ranit-poanîmbo ratüpuri ra masagadürit.

¹³ Sihiri randihu ñgefombo, Godinti nimori wudipoapondithu anihondümbo-ndihurithümbo fiftindihurühi, mami hohoanîmo süngundihumboyefi. Sihiri randihundühi, Krais nahurai diboadorit hehundeimbti hondü nimboemboyefi nimori heimbo ñginarithehindit nou.

¹⁴ Sihiri randihundant, ñgirit nimoaqidibou nahurai nimandefi. Asu nindou ai sihefimbo mamikarambo simbori yamundi-fembo tikkai hoafitndihümunanit sihiri ahei hohoanîmo ra ñgirit süngundihundi. Nindou ai tikkai hoafit süngufembo-hündambo ai hoafit nafrithi riühündühanei. Asu ahei tikkai yamundi-fembo hoafit ra ñgirit sihefimbo yamundi-himunühi werinambo nimifondamindit ho fondamindit ho arandit nahuraindefi.

¹⁵ Wanit, ñga sihiri nindoumbo ñgusüfo pandihu ñgeföh, asu anihondü hoafit hoafinda-hundürimboane. Asu sihiri Krais-babidimbo afindikokoe nahurai nindou adükari

diboadori-hehundeimb-i-ndefomboane. Nga ai sihefi mbiro-ani.

¹⁶ Mbiro ranai fi-saf muŋgu hifandarandi asu manduhari ai fi muŋgu ture-ture arandi. Asu fi-saf napo ngoruŋgoanini, ngoruŋgoanini, ahei ratupuri wudipoapondihi ratupurindeiani asu fi afindi kokoenduhuŋusüfo pefenambo ngenindu tükündifemboe.

Anihondümbo-rihindeimb-i ai simbori hohoanimo sün̄guarihindi

¹⁷ Ranimboane asu siheimbo Adükarindi sün̄gu ahini hoafayahanduri nda, se Godimbo fífirife-koateyeimb-i-yafe hohoanimo ra asükaindei sün̄gundihimboyei, nga ahei hohoanimo ra nimindu fífirife-koate-ane.

¹⁸ Asu ai ngsüfoambe diboadofe fífirife-koateyeimb-anei. Asu Godindi-mayo yangiri n̄ngombo ra ranikoate-anei. Sapo ai ngsüfo hohoanimo-koate-anei asu himboambe himbori-koate-anei.

¹⁹ Ahei moaruwai hohoanimo ranahambo amoaningi-koate hohoanimo yangiri sün̄gurih arihundi. Asu ngsüfo hihiri wakirih kürih hehi, hohoanimo moaruwai hamindu ra yahuraimbo himboyeih sün̄guarihindi.

²⁰ Nga siheimbo Kraisimbo horombo yamundi-marunduri ranana yahuraiyopoani.

²¹ Krais ranahambo hoafi himborimayeisi, nga se ahambo sün̄gurihoranı Sisasimbo anihondü aboedi hoafi ra siheimbo yamundi-marunduri.

²² Se sihei horombodidi ngsüfoambe hohoanimo ra raguanambo-fembo yamundi-marunduri. Ai siheimbo hifandiranduri marandamboyei asu se moaruwai hohoanimo sün̄gurih marihundi. Horombodidi hohoanimo ra nindoumbo tikarehaya ngsüfoambe botireanduri arandi, nga ai aheimbo awarihenduri arandi.

²³ Nga sihei ngsüfoambe ra simbori tükumbife-ndüramboane.

²⁴ Asu se simbori hohoanimo ra ndahümundi kikiboadihindi, nga hohoanimo simbori ra God ai ahandihoiri ramareanda ahandi hohoanimo yahurai tükumefeyo. Simbori hohoanimo ra sürühoeimb-i asu aboedi diboadori-hoeyoweimb-i hond-ane.

²⁵ Ranimboane asu se tikai hoafi hohoanimo ra hininingindihindi. Nga wandafi mamimbo anihondümbo yangiri hoafindei, nimboe sihiri muŋgu Kraisindi fi-anefi.

²⁶ Se ngenindindeiani hibadihümbo, nga se moaruwai hohoanimo-ndeimboyei. Se mami ngenindindei ngeimbo hüfhamindu hündamindimboe, nga yowanı.

²⁷ Se Satanimbo nafi nafindi-hehimboyei.

²⁸ Hümbuhüni nendi asükaiyo hümbuhünimbopoani, ḥga yimbukoari warinambo ratüpuri aboedi ratüpuriyo mburimbo-animbo kakti asu sesi semindi mburimbo, nindou mbonimbo-arihümündi aheimbo farihefe-ndürimboane.

²⁹ Se moaruwai hoafit hoafindeimboyei, ḥga nindou farihefe-mbohündambo asu ḥginemindürimbo aboedi hoafit yangiri hoafindeian-animbo, asu sihei hoafit ra ahei hohoanimoambe mbonimbo-arihümündi ranahambo didiaboado-ndearümböe.

³⁰ Se moaruwai hohoanimo ra refe-poani, ḥga Yifiafi Aboedi ai afindi hohoanimondomboe. God ai siheimbo dibonimayunduri asu ra nafuimbohunda Yifiafi Aboedi masagaduri. Rananimbo se wudipoaporihî fîfirihindi bîdîfranî si tüküfeyo-ambe God ai siheimbo aboedambo-ndearümbui.

³¹ Ngusüfoambe yiboarukofimbî, ḥginindi hoafümbî, paipaife hoafümbî, tîrifoefe hoafümbî, asu ngusüfoambe moaruwaimbofe hoafit munju hohoanimo moaruwai ra hininqindihindi.

³² Nga se wandafit mamimbo hipoambo-ndihindürühî asu afufurifoefimbî hohoanimo hohoanimo-ndahünduri. Bodimondi ai siheimbo moaruwai hohoanimoandeiani, asu moaruwai hohoanimo ranahambo amboawiyei mbisei God ai Kraisindi süngu sihei hohoanimo moaruwai ranahambo amboawiyei mehu nou.

5

Sihiri sihi yangirihü ḥgefimboane

¹ Se Godindî nimor-anei, asu siheimbo hohoanimo pamaranduri. Ranimboane asu se ai ahandi hohoanimoayu nahurai ra süngundihindi.

² Se ḥgusüfo pandîhi ndühündi, Krais ai sihefimbo ramareamuni nou. Siheimbo farihefe-mbohunda yifiyuhü, ahandi fi Godimbo masagado ahambo hîhîfîhîfîmbohündambo nindou sesi asu aboedi fisinarümbî moatükuni Godimbo asayo nahurai.

³ Nimorehi sisihimo, animindihoadi birabirî, ngusüfo moaruwai hohoanimo, hohoanjî hohoanimo, moaruwai hohoanimo munju ra ḥgirî sihei mbusumo nimando, nimboe se Godindî surühoeimbî nindou-anei.

⁴ Se hohoanimo-koate hoafit, amoaningümbî hoafit, asu sisindi hoafit, hoafindeimboyei. Hoafit ra refembo aboedi-yopoani, ḥga Godimbo hîhîfîmbo aboed-ane.

⁵ Se ra fîfirihindi! Nimorehi sisihimombü, anamindihoadi birabireimbî, hohoanjumbü, ḥgirî Krais God ḥginindi hifandarinandi ranambeahi ḥgei. Nga asu

hohoanimo ra t̄kai godimbo sūngufe randeimbane.

⁶ Se h̄badihümbo, ḥga nindou s̄heimbo h̄ihindi hoaf̄ ranisüngu ndahümündihündür̄ ḥgeimboyei. ḥga asu nindou Godindi hoaf̄ ranahambo ḡigirana-mboarhind̄ ana, asu God ai ranaheimbo ḥginindandür̄mbui.

⁷ ḥga se ai-babidimbo wudindeimboyei.

⁸ Horombo se n̄imbokoan̄ nahurai mamarei, ḥga asu haponda se Adükarindi n̄morimboyahi mburihümbo asu sihi aniboaidei. Rananimbo asu se sirihündi nindou rawehindi nou randihindi.

⁹ Aboedi hohoanimo, diboadofe hohoanimo, anihondümbofe hohoanimo ra si ai botimareand-ane.

¹⁰ N̄ne hohoanimo Adükari ai yifirayu ranahanambo kokondihündi.

¹¹ Nindou ai n̄imbokoan̄ hahabodei arihündi, rababidimbo se ḥgeimboyei, ḥga asu ran̄ hohoanimo ranana ḥgiri hisi aboedi hisindo, ḥga wan̄. ḥga se hohoanimo ra weindahindihindi.

¹² Nindou ranai moaruwai hohoanimo dibo ratipuraye arihündi ranahambo hoafimbo ro amoaningayahi.

¹³ Muŋguia hohoanimo ra sihi tükefeyo ranahandi n̄imindihündi ra weindahireandühane.

¹⁴ Asu hohoanimo ra weindahindifewani nindou ai ahandi n̄imindi f̄ifirindihimboyei. ḥga asu ranimboane hoaf̄ nda hoafayo,

'Nindou se apoei ra se botindahindi,

asu yifihündi hininjindihindi.

Rananimbo asu Krais ai s̄hei wami sindümbui,' meho.

¹⁵ Se s̄hei ababodei ra h̄badihümbo. Se nindou hohoanimo koate ababodei nahurai ḥgeimboyei, ḥga f̄ifirihindeimb̄ ahei rahurai ḥgei.

¹⁶ Haponda moaruwai hohoanimo engoro, ranimboane asu aboedi ratüpuri naf̄ engoro ana, asu se ra sūngundihindi.

¹⁷ Ranimboane asu se h̄ihindi-h̄ihindi-ndeimboyei, ḥga ranimboane se wudipoapondihi f̄ifindihindi hohoanimo Adükari ai ahandihoari yifirayu rasüngu.

¹⁸ Se bia hoe ndimindei hehi, mamikari hohoanimo ndeimboyei, ḥga ai s̄heimbo moaruwaimbo-ndearümböe. ḥga se Yifiafi Aboedi ai s̄heimbo hifandimbiramunamboane mbisei.

¹⁹ Se wandaf̄ mami-babidi wataporimbo-ndühündühi bukambeahindi herü asu Sisasimbo kakisaombo herü asu Yifiafi Aboedindi-mayo herü hoaf̄ raninambo wataporimbondihü ndühündi. Asu ḥgusüfoambe Adükariimbo hohoanimondeih̄ adükär-ani mbisei hehi herüna hori-horindihori ndühündi.

20 Nimb-i-nimbisi se munjua moatükun i ranahambo Ape Godimbo hihifndihori ndühundi siheft Adükari Sisas Kraisindi war-i-süngu.

Nimorehi nindowenih-i ahafe hoaf-ane nda

21 Se Kraisimbo ahin-iindeih-i ngorundi hoareh-iindei.

22 Nimorehi, se sihei nindowenih-i-yafe hoareh-iindei, se Adükariimbo rawehind-i nou.

23 Nga nimboe, nindowenih-i ai nimorehi hifandarandi, asu ahanti mbiro-ani, Krais ai ahanti nendi hifandirandi asu ahanti mbiroayu nou. Kraisindi nendi ai ahanti fi-anei, asu ai aheimbo aboedambo-reanduri-randeimb-ani.

24 Ranane asu nimorehi se nindowenih-i-yafe hoareh-iindei, Kraisindi nendi ahanti hoarehayei nou.

25 Nindowenih-i, se sihamundi nimorehi ranaheimbo ngusüfo pandunduri, Krais ai ahanti nendambo ngusüfo pareandürühimbo aheimbohündambo yifimayu nou.

26 Krais ai aheimbo Godimbo yangiri saimbohunda ramefiyu. Ai ahanti hoafnambo hoenambo nahurai ahanti nendimbo hundürümarandüra aboedi-mayei.

27 Krais ai ahanti nendambo ahanti himboahü aboedi hamindimbeleyia yahuhayambo yifimayu. Ai surühoeimbi, hüti-koateyeimbü, moaruwai hohoanimo-koate, aboedi yangiri mbidiboadia yahuhaya diboadofembohunda yifimayu.

28 Mam-i ran-i-süngumbo-animbo nindowenih-i sihamundi nimorehimbo ngusüfo pandunduri, sihamundi fimbo ngusüfo pararundi nou. Nga asu nindowenih-i ai ahanti nimorehi ngusüfo pare arandi ana, ai ahanti fimbo ngusüfo pare arandi.

29-30 Nindou ai ngiri ahanti fimbo yiboarukondeandi, nga wan-i. Nga ai ahanti fimbo diboadoreanduri, sesi moanguirandühani. Krais ai ahanti nendambo yahurai rawareandi nimboe sapo sihiri ahanti fi safi bidifiri nahurai-anefi.

31 Godind-i hoaf-i yare hoafimayo, ‘Ranane asu nindowenih-i ahanti hond-afindi hin-i ngindeapiri haya, nimorehi-dibo nimandimboyafe asu yimbu ai-anafe fi mamindamboyafe,’ meho.

32 Diborihindi hoaf-i ra ndorahoayoweimb-ane, nga ro rar-i he hohoanimoayah-i, hoaf-i ra Krais ahanti nendi-babidi ranahambo hoafimayo.

33 Nga asu sihefimbo kameih-iyo yare hoafimayo, ‘Se sihamundi nimorehimbo ngusüfo pandunduri, se mamami sihamundihoari ngusüfo pararundi nou. Nga asu mare nimorehi ai ahanti nindowenihimbo ahin-indo.

6

Nimoakidibou asu hondafindi aheimbo hoaf-anə nda

¹ Nimoakidibou, se Adükarındi hohoanimo sünzungundihindühi, sihei meape-yafe hoaf himbörindeihirə sünzungundihindi. Hohoanimo ra diboadorihoeimbi hohoanimo-anə.

²⁻³ Godindi hoaf yare hoafiyowohü yahoya, ‘Se sihei meapembo ahinindei,’ meho. Ahinümbi hoaf ra God ai weangurüh horombonambore ranı bitapire masihendi. ‘Se randihindanı rananımbo se aboedi yangiri niboadeimbo, asu hif ndanıhü gedühi nimbœimboyei,’ meho.

⁴ Nga boagiri, se sihei nimorambo nginindi himbondihehindura nimori ai ngusüfoambe nginindi-deimboyei, nga yowanı. Nga Adükarındi hoaf ra diboadondihindürüh yamundihindür.

Moani ratüpuriyei-rihündedeimbı asu hifandırıru-rundeimbı aheimbo hoaf-anə nda

⁵ Moani ratüpuriyei-rihündedeimbı, se sihei hifandırıru-rundeimbımbo ahinindeihir yihimbo sisirindahindühi ahamundi hoaf himbörindei. Moani mami aboedi hohoanimo sünzungundihindühi, ahamundi hoaf himbörindei, se Kraisindi hoaf rawehindi nou.

⁶ Ai sihei ratüpuri ranahambo aboed-anə mbisimonda mbisei hehi ahamundi himbaoahü yangiri aboedi ratüpuri-deimboyei, nga yowanı. Se Kraisindi moani ratüpuriyei-rihündedeimbı nahurai niboadeimbo nini-moatükuni God ai yifirayu ra hihifi-hihifindeihir sünzungundihindi.

⁷ Se hihifi-hihifindeihir, moani ratüpuri ra diboadondihi ratüpurinde. Se nindoumbo ratüpuryeai nahurai-yopoani, nga Adükariimbo ratüpuryeai nahurai ratüpurinde.

⁸ Se ra fiftirihindi, Adükari ai ahandi takin ratüpuriyei-rihündedeimbı asu moani ratüpuriyei-rihündedeimbı aheimbo munjuambo dagadürimbui.

⁹ Hifandırıru-rundeimbı, se sihamundi moani ratüpuriyei-rihündedeimbımbo aboedi-aboedindundüri, nga se aheimbo nginindi hoafindimboemo. Adükari ai sünambe amaru ra, sihamundi asu ahei munjuambo hifandırıra-ndüreimbaani. Asu ai moai nindou ngorümbo ngorü-poani ngorü-poani hohoanimo, nga ahandi himbaoahü mam-anei.

Anihondümbo-rihindeimbı ai Godindi ami nahurai-anei

¹⁰ Asu hapoana ro hoaf nda munjufembo samboanahi. Adükari ai nginind-ani asu ahandi nginindnambo nginindi niboadei.

¹¹ Se Godindimbo yifiarimbo napo ra ndahümündi hehimbo Satan ai siheimbo sisihimo-ndandürani njinindi nimboei.

¹² Nga asu sihiri moai nindou-babidimbo yangiri yifiariyefühi-yefipoani, nga munju moaruwai nendi sunambe amarei ra-babidimboanefi yifiarayefi. Moaruwai nendi yafe bogori, njinindi nendi, asu hifinindi moaruwai hohoanimo ra hifandundeimbü munjuambo ai-babidimbo yifiariyefi arihundi.

¹³ Ranimboane asu Godindimbo yifiarimbo napo ra ndahümündi. Rananambo asu moaruwai tükündifewani, se njinindi niboadeimbo yifiarindei ngeimbo, se harindiheli niboadeimboyei.

¹⁴ Yint, se randihhi niboadei, anihondü hohoanimo rananambo sihei botifohü retimbondi güdühindi. Asu surühoembü hohoanimo raninambo niminehoari nahurai güdühindi.

¹⁵ Godindi hoaf aboedi hoafimbo diboadondi hehi nimandei. God ai nindou-babidi wudimbo yahumboani hoaf ra su nahurai güdühindi.

¹⁶ Munjuambo moatükunt ra ndahümündi hehi Godimbo anihondümbo-fembo hohoanimo ran-amboa nimafumi nahurai ndahümündi mbundihümbo, ranimbo Satanindi yifiari hai ra pakandihehindi.

¹⁷ God ai siheimbo aboedambo-mareanduri, ranambo yifiarimbo at ra kikiboadihindi. Godindi hoafi ra Yifiafi Aboedindi nimeri nahurai-ané, se ra ndahümündi.

¹⁸ Nimbini-nimbiisi Yifiafi Aboedindi njinindinambo se didibafit-dnahindühi ranipoanimbo didibafife ranambo Godimbo düdündahindühi se fandihawamuni mbiisi ndühündi. Se njiri afurindihindi, nga nimbi-nimbiisi Godindi nendimbohündambo ahambo didibafindei.

¹⁹ Se ndandihdi didibafindahindi: God ai wambo hoafi ndendiran ro yihibokoate nimboambo ahandi diborihindi aboedi hoafi weindahi-mareandi ra hoafindamboyah.

²⁰ Ro Godindi aboedi hoafi ra hoafya-rihandeimb-anahi raniyah, asu ro ranimbo-hündambo karabus-meheandi. Nga se wambohunda Godimbo didibafindeian-animbo, ro yihibokoate aboedi hoafi ra hoafind-amboane God ai yifirayu süngu.

Bidifirana hoafi

²¹ Tikikus sihefi wandafi asu Adükärindi diboadore ratüpuriyu-randeimbü ai hoafindürimbui ro ratipurayah asu nünguriheamboyah animboah ranimbo se-amboa diboadondihi fifirindihimboyei.

²² Ranı̄mboyahı̄ ahambı̄ koarı̄hehina asüfu, ro
nınǖngu-yahumboyefī anı̄boadefī ranı̄mbo-hündambo
fı̄firındı̄himboyei. Asu ai ɳgusǖfoambe kıkı̄mo-
boadearümbui.

²³ Ape God asu Adükarī Sisas Krais ai, se muŋgu wandaftı̄
mamı̄mbo ɳgusǖfo pefe hohoanı̄mo, anı̄hondümbofe
hohoanı̄mo, ɳgusǖfoambe afurı̄fe kife hohoanı̄mo
mbı̄seneand-amboane.

²⁴ Nindou sı̄heftı̄ Adükarī Sisas Kraisı̄mbo ɳgusǖfo
parı̄horı̄ arı̄hündı̄, ranaheimbo God ai moanı̄ hı̄poambo-
mbı̄reandür-amboane.

Firipai

Pas nda Por ai Firipaihündambo sürü papimarandi

¹ Por ro Timoti-dibô Sisas Kraisindî moanî ratüpuriye-rihoandeimb-anehi. Se Godindî nendî Firipaihündî Sisas Krais-babidî aniboaadei asu anihondümbo-rihindendeimbimbo hifandi-rundeimbî asu farîhou-rundeimbî babidimbo se munjuambo karîhasîhandür-anei.

² Sihefî Ape God asu Adükari Sisas Krais ai siheimbo moanî hipoambo-ndineandürühî ŋgusüfoambe afurifimbî hohoanîmo mbisabînandür-amboane.

Por ai Godimbo hihifimaruri

³ Ro siheimbo hohoanîmo-yahandürühî-ana siheimbohunda wandi Godimbo hihifirîhünî arîhandî.

⁴ Ro siheimbo munjuambohunda munjuambo si Godimbo didibafî-yahandowohü hihifî-hihifîya arîhandî.

⁵ Horombo se Kraisimbo anihondümbo-marihorî ra heiheimbo haponda asu ro aboedi hoafî bokari-hefembohunda wambo farîhehindirî arîhündî ranimboanahî ro Godimbo hihifarîhünî.

⁶ God ai ranî-simboani piyu haya sihei ŋgusüfoambe aboedi ratüpuri ratüpuriyu humbo asu sünjunambo Sisas Krais asükaindu kuduanî ratüpuri ra moendindeambui, ro ranahambo türüfaorîhe anihondümbo-riheandi.

⁷ Ranimboane ro siheimbo yahurai hohoanîmoayahî ra aboed-ane. Ro siheimbo ŋgusüfo pararîheandürî. God ai sihefimbo moanî hipoamboa-reamunühî ratüpuri mami masemuni. Nga ro haponda karabus-ambe animboeahîyo asu horombo karabusi-fekoate-yaheandambe manimboeahîyo aboedi hoafî ranahambo anihondü nafuimbo asu nindou ŋginindi anihondümbo-fembo farîhehe arîhandî ra se wambo farîhehindirî arîhündî.

⁸ Ro siheimbo ŋgusüfoambe afindî hohoanîmoayahandürî asu ranî hohoanîmo ra Sisas Kraisindî-mayoane. Ro ranimbo anihondümboanahî hoafayahî, nga God ai wandî hoafî ra anihond-ane mbüsümbui.

⁹ Ro Godimbo didibafî-yaheandühî sahiya, sihei ŋgusüfoambe nindou ŋgorumbô ŋgusüfo pefe ra afindî hamindi tükümbifendür-amboane. Asu rananîmbo se aboedi fifirindihindühî asu sihei hohoanîmoambe ra sundîhoe-ndürimboe.

¹⁰ Rananimbo se hohoanimo yibobondihinduh aboedi hohoanimo ra fiftindihimboyei. Sëngunambo Krais kusü simboani ra se sürühehi-ndeimbì asu hütikoate-ndeimboyei.

¹¹ Sisas Kraisindì warì-süngu mbumundi hohoanimo sihei hohoanimoambe tükündifewanì asu nimorehì nindowenihì ai hoeindihinduhì Godimbo aboed-ani mbiseimboyei.

Por ai karabusimefiyu ranìyo asu nindou afìndì ai aboedi hoafì himborimayei

¹² Wandafì mami, se ra fifirimbihinda samboanahì, wambo karabusì-marundirì ra aboedi hoafì hoafìyo hombo mafarìhendi.

¹³ Ranìmboane asu munju prisman ai Rom adükari bogorì Sisarindì worì hifandimbo, asu bìdifi ri amuri amboani ai fifirihindi ro Kraisindì hoafì sënguarìhandì ranìmbo-hündamboyo wambo karabusì-marundirì.

¹⁴ Anìhondümbo-rìhindeimbì wandafì afìndì ai ro karabusì-meheandi ranìmbo hohoanimomayei. Ranìmboane asu Adükarìmbo anìhondümbo-rìhorühi ñgusüfoambe kikimìfoarìhi hehi yihimbokoate-yeihì asu Godindì hoafì wataporìmbořihü arìhündì.

¹⁵ Nga bodimondì nindou ai simborì hifinambofe-yomondühì wambo ñgusüfoambe moaruwaimbo-rundirühi Kraisindì hoafì bokarìhou arundi. Nga bodimondì ai diboadoru hohoanimo-yomondühì Kraisindì hoafì bokarìhou arundi.

¹⁶ Nga ro aboedi hoafì anìhondü nafuimbohunda animboahì ra nindou ranai yaru fifirundi. Ranìmboane asu ai wambo ñgusüfo parundirühi Kraisindì hoafì bokarìhou arundi.

¹⁷ Nga bodimondì ai ahamundi-hoarìmbo yanğıri hohoanimo-yomondühì moai diboadoru Kraisindì hoafì bokarìhou rundì. Ai hohoanimo-yomondühìya, ‘Ro randihundan-anìmbo Porìmbo karabus-ambe tìnjirifo tükümbifendo-wamboane,’ mehomo.

¹⁸ Nga ambe, moanane masahi. Aboedi hohoanimonamboyo asu moaruwai hohoanimonamboyo, ai munjuambo Kraisimbo bokarìhou arundi. Ranìmboanahì ro hihifi-hihifayahì.

Ranìmboane asu ro hihifi-hihifinda ñgamboyahì.

¹⁹ Nga asu ro yarìhe fifirihéandi sìhafi dìdibafife asu Sisas Kraisindì Yifiafìndì fehefe ranìnambo sëngunambo karabus hininqindìhe hehea tükündahemboyahì.

²⁰ Ro afìndì yifirayahì ra Kraisindì ratupurì hininqindìheanduhì amoaninqi-ndamboyahì sahehea, ñga haponda hamindì ro yihimbokoate Kraisindì hohoanimo sëngundìhe ñgamboyahì horombo yarìhe marìhandì nou.

Rananimbo ro yangiri animboahyo asu yifayahyo ra Kraisimbo aboed-ani mbiseimboyei.

²¹ Asu nimboe ro yangiri animboah? Ro yangiri animboah? ra Kraisimbo-hündamboane. Nga ro yifindahani, ra wambo aboedi saf-ane.

²² Ro yangiri animboah? ana, ranani ratupuri aboedi ratupuri-ndamboyah. Ro yifayahyo asu yangiri animboahyo nîne aboedayo ra moai fîfirîheandi, nga nahanimbai?

²³ Ranahambo ro yiboboarîhandi. Ro Krais sowanambo hafo ai-dibo nîmarimbo asahi, ra aboed-ane.

²⁴ Nga asu sîheimbo fehefendürimbo hîfi ndanîhü animboah? ranai ngasünde-amboane.

²⁵ Ro wudipoaporîhe fîfirarîheandi nda, ro ndanîhü se-babidimbo nimboambo sîhei hîhîfi-hîhîfi asu anihondümbofe ra ho-hombo afindi tüküfembohunda fandîhe-heandürimboyah.

²⁶ Ranimboane asükai sîheimbo sowahî njahani se wandi süngu Kraisimbo afindi hamindi siaondahindühi ngusüfoambe fufurîboadî-himboyei.

Firipaihundi Por-babidimbo ranî ratupurimbo tînjirifo-mbeyei-amboane

²⁷ Nga se aboedi hohoanimo yangiri süngundihi ndühundi, Kraisindi aboedi hoafî hoafimayo nou. Nga raninambo ro sîheimbo sowahî tükunda-heandühindoani wanindoani, hoafî nda randîhe himborinda samboanah. Se mami moatükunimbo yangiri hohoanimoyeihi njinindihümindi nîboadei. Asu aboedi hoafî ra anihondümbofe hohoanimo ranahandi nîmîndihane, nga se mami hohoanimo yangiri sîngurîhindühi anihondümbofe ra fehefembo tînjirifoyei arihundi ra himborinda samboanah.

²⁸ Nga se sîhei hürütümbimbo yihimbokoate ngei. Se randahindani ana, aheimbo nafuinda-hündürimboyei ai awandîhehimboyei, nga se aboedambondahi handîhehimboyei. Nga God ai ra randeambui.

²⁹ Sapo se Kraisimbo anihondümbo-rihindâ God ai Kraisimbohunda sîheimbo ndondomareandür. Se Kraisimbo anihondümbofembo yangirîyo-poani, nga asu ahambohündambo asubusî semîndimbo kapeihîyo ndondomareandür.

³⁰ Nga asu horombo ro se-babidi nimboah-ambe ro Godindî ratupuri tînjirifomayah? ra se hoeimarihindî. Nga haponda ro ahandî ratupuri tînjirifoaayah? ra se himborayei. Nga haponda se ro nahurai tînjirifoaayei.

2

Sihiri sihefihooari moananefi mbisefuh-animbo wandafti mamimbo hohoanimo-ndahunduri-mboane

¹ Krais se-babidi nüngumbo siheimbo ηgiñindı sagadüri arandi raninambo se ηgiñindı aniboaadei. Ai siheimbo ηgusüfo pareandüra se ηgusüfoambe afurıhi amarei. Se Yifiafi Aboedibabidi wudiyehi asu se nindou ηgorümbo aboedi hohoanimo耶ihı hipoambo-arıhindı.

² Ranımboane asu wambo afındı hıhıfı hıhıfımbohündambo, mami hohoanimo süngundihindühi, siheihoari sımborı ηgusüfo pefirindeihı, mami hohoanimo süngundihindı.

³ Se siheihoari yangırı hohoanımondeihı nıñondındeimboyei. Nga se sihei fi hıfinambo-ndıhindühi bodımondamboya, ai ndearı hamınd-anei mbisei.

⁴ Se sihei rananı moatükunımbo yangırı dıboadofemboane mbiseimboyei, nga bodımondi-yafe rananı moatükunı kapeihü dıboadofemboane mbisei hohoanımondei.

Krais ai ahandıhoari fi hıfinambo-mareanda God ai adükarımbomarırı

⁵ Sisas Krais ai hohoanımomayu rahurai se mandıhi süngundihindı.

⁶ Koadürümbo-koadürümbo Krais ai God-ani, nga ai moai God nahurai nıñgombo ra kıkıhamındu, nga moanı hınıñgımareandi.

⁷ Nga God nahurai nıñgombo ra ai ahandıhoari hınıñgımareandi, asu moanı ratüpuriyu-randeimbı nahurai hohoanımo masemündu. Nindoumbofi tüküfi nüngumbo, asu nindou-yafe fi wusındamündü manüngu.

⁸ Nindou ranahambo nindou nahuraiyu hoeimarıhorı, nga ahandı fi hıfinambore hayambo Godındı hoafı süngura humbo yıfımayu. Yını, nımi keimbı karıhe-ndeimbıfıhi yıfımayu.

⁹ Ranımboane asu God ai ahambo serümündü hafu nımoamo hınıñgırırıhi, asu muŋguambo ηgasündeandeimbı bogorı kamafoarırı.

¹⁰ Ranımboane asu nımoamonındı, hıfinındı, hıfı hoarehındı nendi muŋguambo ai yırımbı pusındıhi Kraisındı hoarehı nımandeimboyei.

¹¹ Asu muŋguambo ai Sisas Krais Adükarı Bogor-ani mbiseimboyei. Ranımbo-hündamboane ndüri adükärümbo-ani mbiseimboyei.

Sihiri ηgorü nindou-yafe mbusümo si nahurai-ndefomboane

¹² Ranimboane asu ŋgusüfo parheandüreimbı mami, ro se-babidimbo nimboahambe se nimbi-nimbisi wandi hoafı hımbori-yei marıhündi. Nga haponda se-babidı nimarikoate-yahambe se wandi hoafı ra süngrundıhi ŋgei. God ai sıheimbo aboedambo-mareandırı, nga ratüpürı ra moendıfembohunda se aboedi hamındı nimarimbohündambo bübürıñındahi ŋgei.

¹³ Sapo nini-moatükunıimboyu God ai yifirayu ra se yifirıyo hefe ratüpürıimbohunda farıhendırı arandı.

¹⁴ Munguambo moatkuni se ratüpürindeihı ŋgırı yi-boaruko hoafındeihıimbo sımbori-sımborındeı.

¹⁵ Ranıimbo-hündambo se moaruwai hohoanımokoate-yeimbındeihı asu Godındı aboedi sürühehindeimbı nımorı nimboeimboyei. Hıfınındı nımorehı nindowenihı ai dıboadofekoate-yeimbı moaruwai hohoanımoyeiriühundeimb-anei. Nga se aheimbo yanğırı nıngombo hoafı hoafındeianı, se ahei mbüsumo nıboadeimbo sindeimboyei mupui nımbokoanı siayo nahurai.

¹⁶ Se rahurai randıhindanı, aheimbo yanğırı nıngombo hoafı hoafındeianı, Krais ai asükai kuduani, rasıimboanı ro sıhembohündambo hıhıfı-hıhıfındahühi hoafındamboyahı, 'Ro moanı hoangırıhe tıñırıfo-yahühiyahıpoanı.'

¹⁷ Se Godıimbo anıhondümbo-rıhorühi ratüpuriyei arıhündı ranıimbo God ai hıhıfı-hıhıfıfayu se ahambo sesı sıhefembo nahurai-ane. Wambo hıfokoarahindırı ana, ra ro se-babidı Godıimbo sesı sıhefembo nahuraindıimboe asu se-babidimbo hıhıfı-hıhıfındamboyahı.

¹⁸ Ranınambo asu se-amboanı ranahambo ro-dıbo hıhıfı-hıhıfındeı.

Timotindi hoaf-ane

¹⁹ Adükari Sisas ai yifirayu ana, ŋgırı amıtata Timoti sıheimbo sowanambo koandıhehina düdü sahehea hohoanımoayahı. Rananıimbo asu ai asükai düdü sıheimbohündambo wambo hoafınduanı, ro ŋgusüfoambe hıhıfı-hıhıfındamboyahı.

²⁰ Nindou ŋgorü moai rahurai nüngu, nga Timoti yanğırani ro mami hohoanımo süngruarıhoandı. Sıheimbo farıhefendırıimbo ai afındı hohoanımoayu.

²¹ Bodımondi ai aheihoarıimbo yanğırı hohoanımoyei arıhündı, nga Sisas Kraisındı ratüpürıimbo moai hohoanımoyei.

²² Nga se yarıhi fıfırıhindı, Timoti ai nindou aboed-ani. Aboedi hoafı hoafıimbo wambo mafarıhendırı, nımorı ai rananı moatkuni ratüpürıimbo afındambo afarıheirü nou.

²³ Ranimboane asu nini-moatükun i tüküfemboayo ra nüngundihe fiftindihe mbundihambo-animbo, nimai koandihelinan i siheimbo sowanambo mbüsunuwa asahi.

²⁴ Ro türüfoarihe anihondümbo-riheandi Adükari ai yifirayu ana, ngiri amitata ro-amboani siheimbo sowana diidihi.

Epafroditusindi hoaf-ane

²⁵ Epafroditusimbo siheimbo sowanambo koehefiwa sinimbio hohoanimoayah. Ai sihefti wandaf-ani, nga ai ami nahurai wandi mami ratüpuriyu-randeimb-ani. Wambo farihefe-ndirimbo sei hehi, koamarihehora wambo sunimbio mafarihendiri.

²⁶ Siheimbo hoeifembo afindi hohoanimoayu. Se ahambu angünimbomayu hoafi himborimaye ranahambo fifire hayambo asu siheimbo afindi hohoanimo-mayunduri.

²⁷ Anihond-ane, horombo angünimboyuhü ndearambo akimi hamindi yifimbo yanqirimayu. Nga asu God ai ahambu hipoamboriruh diboardomarira asu aboedimefiyu. God ai moai ahambu yanqirihipoamboriri, nga wan. Nga ai wambo amboani hipoambo-mareandiri, nimboe ro afindi hohoanimomayah, nga asu ai yifimbei-mbonana, ro afindi hamindi hohoanimoya.

²⁸ Ranimboanah ahambu koehefimbo afindi hamindi hohoanimoayah rananimbio se asükai hoeindihoruh hihifihifindeimboyei. Rananimbio asu ro siheimbo afindi hohoanimokoate-ndamboane.

²⁹ Ranimboane asu se hihifi-hihifinambo Epafroditus ndahorimindei Adükariimbo anihondümbo-rihoreimb i ai anihondümbo-rihindeimb i asahorimindei nou. Se yahurai nindoumbo ndüreimb-anemo mbisei.

³⁰ Ai Kraisindi ratüpur i ratüpuriyuhü ndeara akimi hamindi yifiyuane, nga ai moai ahandi fimbo ndorihefe ningombo hohoanimoyu. Nga wan. Se wambo fehfendirimbo masei, nga ngirindei. Nga sihei-mayo fehfe ra wambo saimbohunda ahandi angün i ra karefarihoei hayambo ahandi ratüpur i ratüpurimayu.

3

Nindou didiyei Kraisimbo anihondümbo-arihori ana, ai mbumundi hamind-anei

¹ Wandafi mami, hoafi nda moendifembohunda randihe hoafinda samboanah. Se Adükari-babidi animboei asu ranahambo se hihifi-hihifindei. Ranimboanah asükai siheimbo sürü papimbo ro moai yiboarukoyah, nga ro siheimbo fandihe-heandürimboyah.

² Nindou afoendi yafori nahirai ratupuri moaruwai ratupuriyomo-rundeimbì ahamumbo se hibadihümbo. Ranì nindou ai huti-hütirundürühi hoafiyomondühiya, ‘Sihiri munjuambo Suda rarìhi arihundi süngu sihefi fi-hoeari kandihu tindihéhumboane,’ mehomondürü.

³⁻⁴ Nga Kraisimbo anihondümbo-röhuri arihundi sihiri Godindi mamişiri hond-anefi. Nimboe sihiri ahanti Yifiafianambo ahambo hihifti-hihiftimbo kakisaorihurühi asu Sisas Kraisimbo nduri adükareimbaní seft arihundi.

Nindou düdi ahanti fimbo moatükunimbo yangiri türüfoare anihondümbo-areandi ranahambo ro ñgasundi hinimboanahi.

⁵ Wambo me ai wakimara-mindindiri ra 8 siyo hayamboyoane, wandi fi-hoeari karu tirimari-hoemondiri. Nga asu ro Israerihündi Bensaminindi srambeahind-anahi. Ro Hibruhünd-anahi asu wandi meape amboa Hibruhünd-anafe. Nga ro ndorihe Farisi-yafe ahinümbi hohoanimo ra süngurihe marihì hahi.

⁶ Ro ahinümbi hohoanimo süngufembo huti-hütiya habodiühiyahì asu Kraisindi nendi aheimbo moaruwaimbo marheändürü. Nindou ai Suda-yafe ahinümbi hohoanimo ranahambo hohoanimo耶 asu wandi hohoanimo ranahambo yibobomarihindi ranahambo ro hütikoate-yahi.

⁷ Horombo ranì-moatükuni ra wambo ndorihayo-weimbì hondü hamindi-mayo, ñga asu haponda Kraisindi süngumbo ranì-moatükuni ra moanane asahi.

⁸ Roana Suda-yafe moatükuni ranahambo moanane yahombo yangiriyahipoani, ñga wanti. Nga munjuambo moatükuni ranahambo moanane asahi Sisas Krais wandi Adükärimbo fífirari-hinimbohunda. Ranì-moatükun-ane ai afindi hamindi hondayo, ñga asu munjuambo aboedi moatükuni hifi ndanihünd-ambo ranana ai yafisühumi nahirai-ane. Roana Kraisimbo yangir-anahi süngumbo hohoanimoayahì, ñga asu bídifirì amuri moatükuni ranana hininqi-marheändi, ñga asu rananimbo ro Kraisimbo yangiri kikihisafindihümboyahì.

⁹ Ro ahinümbi hohoanimo sünguarheandi ana, wambo mbumund-ani mbiseiani, ra moanane, asahi. Nga ro Kraisimbo anihondümbo-ariheandi ana, God ai wambo mbumund-ani mbusuani, ra aboed-ane.

¹⁰ Ro Kraisimbo ndondihini fífirindihini samboanahi. Ai yifühindi botimefiyu, ranì ñginindì ra fífirindihina samboanahi. Krais ai tñjirifo masemündua asu ro-amboani waboadihinimbo tñjirifo ndahamindi samboanahi. Ai hohoanimoju mbura, yifimayu nou, ro-amboa ranì süngundahea samboanahi.

¹¹ Ro ranī-süngundihe heheambo-anīmbo ro-amboani
yifihündi botindaheamboyahī sahehea-mboanahī
hohoanīmoayahī.

Por ai tüküfembo-yowamī tüküfembohündā pīpīmayu hu

¹² Ro Kraisindi hohoanīmo moai muñguambo
sünguriheandī asu nafīrihamindīhi, nga wanī. Ranīmbo-
hündā awi ro tīnīrifooayahī munjumboyowamī tüküfīhi
takini semindimbohündā. Nga ranīmbo-hündamboyu Krais
ai wambo wand-ani, mehu.

¹³ Nga wandaft mami, ro hohoanīmoayahī, moai awi
munjumbo tüküyaheandī, nga ro mami moatükunī yangī-
ane süngurihe arīhandī. Wandī horombodidī hohoanīmo
ra moanane asahi, asu süngunambo Krais nahurai
ndorīhoeimbī nīngombo ranī hohoanīmo tīnīrifooayahī.

¹⁴ Ro munjumboyowamī tüküfembo hūti-hūtiayahī
napo semindimbohündambo nahurai. God ai Kraisindī
wari-sünguyu wambo hoafīmeindīri sünambe God-dībo
nīngombohündā ra napo nahurai-ane.

¹⁵ Sīhīri dīdīyefī hohoanīmo njiñindī kükühī-
foarīhundeimbayefī ana, sīhīri amboa hohoanīmo
yahurai randīhu hohoanīmo-ndefomboane. Nga
bīdīfīri se hohoanīmo ra mami süngufekoate-ayeī
ana, God ai sīheimbo ranī hohoanīmo ranahambo
korīboadeandürumbui.

¹⁶ Nga sīhīri aboedi hohoanīmo sahumīndefī-mboanefī
ranī hohoanīmo ra kīkīhisafī-ndīhumīndefīmboane.

¹⁷ Wandaft mami, se muñguambo wandī hohoanīmo
ndani-süngundihindī. Sīheimbo aboedi hohoanīmo
nafuimari-hundüri. Nindou ai ranī hohoanīmo rasüngurihi
arīhündi ranaheimbo dīboardondīhi hoeindīhindüri
mbundīhū-mboanīmbo, se-amboa rasüngundihi ndühündi.

¹⁸ Horombo sīheimbo afīndimbo hoafīmehandüri, nga
haponda aranī hīmboahombo-rīhamindīhūhi hoafayahī.
Nindou afīndī ai moaruwai hohoanīmo süngurihi arīhündi
asu ranīnambo Krais nīmī keimbī karīhe-ndeimbīfīhi
yīfīmayu ranahambo daboadī hīhīrima-rīhündi.

¹⁹ Süngunambo nindou ranai ana awarındī-hehimboyei.
Nīnī-moatükunī ai yifirayei ranī-moatükunīmbo yangī-
hohoanīmoyei arīhündi ra ahei god nahurai-ane. Ahei
amoanīngümbī hohoanīmo ranahambo borīyei rīhündühi
asu hīfīnīndī moatükunī ranahambo yangī- hohoanīmoyei
arīhündi.

²⁰ Nga sīheft ngoafī hondü ana sünambe-ane. Adükari
Sisas Krais sīheftmbo aboedamboreamuni-randeimbī ai
sünambeahindī kosīmboayu ra hīfandarīhündi.

²¹ Ahandi ḥgınindinambo ai mungu-moatükunि ra ahandi hoarehindimboe. Asu mamि ranि ḥgınindinambo ai sihefi fi moaruwai fiyoweimbì ra hihiri-boadeanda asu ahandi ranि poanimbì fiayu nahurai tükündahu-mboyefi.

4

Hihifi-hihifindeihì wudindeihì aboedi hohoanimo sūngundihindì

¹ Ranimbøane asu se Adükari-dibo ani boadei ra se ḥgınindihümündi niboadei. Ngusüfo parihéandüreimbì, ro siheimbo afindì hohoanimoayahì. Siheimbo ro hihifi-hihifiyahuhì asu ḥgusüfoambe yibidafoa-ríheandi.

² Yuodia-ane asu Sindiki-ane, sihafembo huti-hoafayahì, se Adükari-dibo animbafe, ḥga se wudi-wudindafineandi.

³ ḥga se ro-dibo ratüpuriyafi-randeimb-anafì sihambo hoafayahaniñi, "Nimorehi yimbu ra fandihawapiri," masahi. Kremen asu wandì mami ratüpuriyei-ríhündelimbì babidi nimorehi yimbu ai tñjirifo-mayafe aboedi hoafì hoafimbohunda. Horombo God ai ahei nduri munju koadürümbo yañgiri nñgombo bukambe sürü papimarandi.

⁴ Se Adükari-dibo amarei, ḥga rananimbø munjuambo si hihifi-hihifindei. Asükai hoafayahì, se hihifi-hihifindei.

⁵ Nindou bodimondì sihei himboari hoafendi hohoanimo hoeimbirihind-amboane. ḥga ḥgiri amitata Adükari ai kudu.

⁶ Se ḥgiri nini-moatükunimbø afindì hohoanimondei. ḥga nini-moatükunì siheimbo fehefembohündambo se Godimbo hihifindihorihü dìdibafì-ndahindo.

⁷ Rananimbo asu se Krais-dibo nìmandeimbo Godindi afurife hohoanimo ranai sihei hohoanimoambe asu ḥgusüfoambe ra ḥgindambo. Afurife hohoanimo ra nindou ai ḥgiri aboedi fifindihindì.

⁸ ḥga wandì bidifiranì hoaf-ane nda: Aboedi hohoanimo asu hohoanimo ranahambo nindou aboed-ane sei arihundi ranahambo se hohoanimondei ndühundi. Hohoanimo ra anihond-ane, ndondofeimb-ane, diboadorihoeimb-ane, sürühoeimb-ane, aboedi saf-ane asu hohoanimo ranahambo aboed-ane asei, ranì hohoanimo ranahambo nimbì-nimbisi se hohoanimondei.

⁹ Ro wataporimbo-marihandì asu yamundi-marihanduri ra se fifirihimboane asu nini-moatükuniyo ro ramarihéandi ranahambo himborimayeiyò asu hoeimarihindiyò munjuambo ra se sūngundihi ndühundi. Se randihindani, God afurife hohoanimo saimuni-randeimbì ai se-babidi nìmandümbui.

Ahei-mayo fehefe ranahambo Por ai hihifimaranduri

¹⁰ Haponda se asükaiyei wambo hohoan+moyehi mafar+hehindiri. Ran+moanah+ Adükari+d+bo h+hif+ hif+fayah+. Horombo se wambo far+hefe-ndir+mbo sei mar+hind+, nga nüngundihi mafandihehindiri.

¹¹ Ro moai ranani+ moatükun+mbo mbon+mbo- r+hamind+ hehea hoaf+yah+, nga wan+. Nga ro f+f+heamboanah+ n+n+moatükun+ wambo tükefeyo ranahambo ro moai af+ind+ hohoan+moyah+.

¹² Ngorü-simboa ro napo mbon+mbo-r+hamind+, asu ngorü-simboa napo af+ndeimb+ya ran+moatükun+ ranahambo ngori+ af+ind+ hohoan+mondah+. N+n+moatükun+ tükefeyo ranahambo ro moai af+ind+ hohoan+moyah+, nga aboedi n+mar+ ar+hand+ ra ro f+f+heand+. Ro sahas+ heheambo nahurai-mbayah+yo wembopo nahurai-mbayah+yo, af+ind+mbayo akidoumbayo ran+moatükun+mbo wanjei-ane asahi.

¹³ Krais ai wambo ngnind+ masendira, asu ranina ro munju moatükun+ ra rand+heamboyah+.

¹⁴ Nga wambo moaruwai tükümfeyoa, se mafar+hehindiri+ ra aboed-ane.

¹⁵ Firipaihundi+ se-amboa yar+hi aboedi f+f+ihindi+ horombo ro peya hehea, Godind+ aboedi hoaf+ ra bokari- hefembohunda, Masedonia hif+ h+in+j+mar+heandi. Rasimboa Kraisind+ nendi ngorü ngoafihundi+ wambo moai far+hehindiri+, nga se yangiri+ far+hehindiri+ hehi wambo kak+ masehindiri.

¹⁶ Ro Tesaronaikahü n+mar+hambe b+difiri+ moatükun+ mbon+mbo-mar+hamind+ha, rasimboan+ se yahunümb+mb+ far+hehindiri+ mar+hind+.

¹⁷ Ro moai s+hei-mayo napo semind+mb+ yangiri+ hohoan+moyah+, nga wan+. Nga se wambo mafar+hehindiri+ ranahambo God ai s+heimbo aboed+mb+reandür+amboane asahi.

¹⁸ S+hei-mayo mungua-moatükun+ masahamind+hi. Ra akidouyopoani, nga adükär-ane. Epafruditus s+hei-mayo moatükun+ semündü sun+ wambo masendira, ranane asu ro af+ind+ engoro. S+hei-mayo moatükun+ wambo masehindiri+ ra Godimbo aboedi f+is+jarü moatükun+ saimbo nahurai-ane. Ran+ hohoan+mo ranahambo God ai aboed-ane yahu haya hif+ hif+fayu.

¹⁹ Se n+n+moatükun+ mbon+mbo-r+humundi+ ra wand+ God ai ahand+ napo af+ndeimb+ saf-ane ra Kraisind+ sungu s+heimbo dagadür+mbui.

²⁰ S+hefi Ape Godimbo koadürümbo-koadürümbo aboed-ani mb+sefomboane. An+hond-ane.

Hif+ hoaf+

²¹ Godindi nendi Krais Sisas-babidi aniboadei aheimbo hihifarihündüri. Bodimondi wandafti mami ro-babidi amarei, siheimbo amboani hihifarihündüri.

²² Godindi nendi ndanithü amarei siheimbo hihifarihündüri. Romi-yafe bogori adükari Sisarindi worambe ratüpuriyei-rihündembi ai-amboani siheimbo hihifarihündüri.

²³ Adükari Sisas Krais ai siheimbo moani hipoambombireandür-amboane.

Korosi Pas nda Por ai Korosihündambo sürü papimarandi

¹ Ro Por Sisas Kraisindì hoafì sahamindì ha-rìhandeimb-anahi. God ai ahanti hohoanìmonambo wambo Kraisindì hoafì semindì hombohunda kafoare hìnìngì-mareandiri.

² Wandì wandaftì, Timoti dìboanehi pas nda sürü papirìho Godindì nendi Sisasimbo anìhondümbo-rìhoreimbì Korosi ñgoafìhü amarei sìheimbo koararìhehoandi. Sìheftì Ape God ai sìheimbo moani hìpoambo-ndearühi ñgusüfoambe afurìfe kifimbì hohoanìmo mbìsagadür-amboane.

God ai Korosi nendambo anìhondümbofe hohoanìmo botìmareandüri

³ Yìhoehtì dìdibafìfe hoafì ranambe sìheimbohunda munjuambo si Godimbo sìheftì Adükari Sisas Kraisindì afìndì ranahambo hìhifirìhorìhü hoafìyahoando rìhoandüh-anehtì.

⁴ Se Sisasimbo anìhondümbo-rìhorühi asu Godindì nendi amuri anìmboei aheimbo ñgusüfo parìhi marìhundi hoafì ra ro hìmborìmayehì ranìmboyehtì ro Godimbo hìhifìmarìhori.

⁵ Nìmboe sapo se anìhondü hoafì asu aboedi hoafì ranai tüküfeyoanì aboedi moatükunì God ai sünambe masìhendi ranahambo hìmborìyei hehi semindìmbohunda anìhondümborìhi nìmoamo hìmboyei arìhundi. Asu ranana sìhei hìpoambofe asu ñgusüfo pefe hohoanìmo ranahandì nìmìndìhane.

⁶ Munjuambo hìföhü ai bokamarìhoemo ranìyo nìmorehi nindowenihì afìndì anìhondümbo-rìhindühi sìnjumarìhindì asu ranìyo ahei hohoanìmo ra aboedi tükümfeyo sìheimbo rawareandi nou. Aboedi hoafì ra weaŋgurühi sìheimbo sowahi tükümfeyoa hìmborìyeihì asu ranìmbo Godindì moani hìpoambofe hohoanìmo ra anìhondümbo fìfirìmarìhindi.

⁷ Epafras ai Godindì-mayo moani hìpoambofe hohoanìmo hoafì ra yamundi-mareandürì ra se fìfirìhimboanei. Nindou ranai ro-dìbo Sisasindì ratüpüriyefì-rìhundeimb-ani asu ai yìhoehimbo farìhemuni arandi ahambo ñgusüfo pamarìhori.

⁸ Yìfiafì Aboedi ranai sìheimbo nindou ñgorümbo ñgusüfo pefe hohoanìmo masagadürì ra Epafras ai yìhoehimbo wataporìmbo-marandi.

God ai Korosimbo ḥgınimbı-ramündürü yahuhaya Por ai dıdibafımefindo

⁹ Ranımbı-hündamboyehi ro sıheimbo hımborıye hohoa munjuambo si ra sıheimbohunda Godımbı dıdibafıye arıhoandi. Ranıyehi ro Godımboya ai Yifiaftı Aboedındı-mayo aboedi fífırıfe dagadüranı asu se nıni-moatükunı ai yifirayu ra fífırı-mbırıhindı se hohoa dıdibafı-yahoando arıhoandi.

¹⁰ Ranımbı-hündambo-anımbı asu se Adükarındı nendi nahurai hahabodeihü asu nıni hohoanımo se rawarıhindı ra hıhıfı-hıhıfındımbı. Rananımbı asu se nımbıeimbo ahandı-mayo aboedi ratüpuri ranı yanrıfı süngrundıhi ndühündı asu sıhei Godımbı fífırıfe ra ḥgombo adükarındımbı.

¹¹ Ro rarıho dıdibafı-yahoandühi sehıya: God ai sıheimbo ahandı hepünüfeimbı ḥgınındınambo ḥgusüfoambe ḥgınamındürü-mboane. Rananımbı asu ḥgınındı nımbıeimbo munjuambo tıñırıfo ranahambo moanane mbıseihü hıhıfı-hıhıfındeihı Godımbı hıhıfındıhorı asehi.

¹² Ai sıheimbo ramareändüra se aboedi hohoanımo süngrundıhi arıhündı ranımbıane asu aboedi moatükunı semındımbı dıbonıyu masıhendürü ranınambo süngunambo ndahümündımbı. Rananımbı Godındı nendi munjuambo si God hıfandırandı ranıfıhi anımböei ranı-babıdı ranı-moatükunı ra se ndahümündımbı. Ranahambo se Godımbı hıhıfındıhorı.

¹³ God aiyu sıhefımbı nımbı nımarıwanıpoedı hırumündümuni tüküfi aboedambo ahandı nımorı mami ranahandı ḥgınındı hıfandırand-ambe hıñıngı-mareamuni.

¹⁴ Ahandı sünzuguyefi sıhıri aboedambo tüküyahundühi sıhefı moaruwai hohoanımo ranahambo amboawienei mehumuni.

Sisas asu ahandı ratüpuri hohoanımo

¹⁵ Godındı nımorı Krais-ana sapo God hoeifekoate-ayefı yahurai sisamı hamınd-ani. Aiana weanguruhı hondı tüküfi haya asu munjuambo moatükunı God ai nañımarandı ra ai ḥgasündıfe nımındıhani.

¹⁶ Ahandı sünzuguyo God ai munju moatükunı nımoamo sünambı asu hıfıni ra nañımarandı. Ai hoeifeimbı asu hoeifekoateimbı moatükunı ḥgınındı munjuambo nañımarandı. Ranıyu munju moatükunı ra ahandı sünzu ahambohunda nañımarandı.

¹⁷ Ranıyu Sisas Krais ai boatei munju moatükunı tüküfe koate-yoambe manüngu asu ranı-moatükunı ranai ahandı ḥgınındınambo aboedi tüküfe engoro.

¹⁸ Ranimboane asu ai ahanti nendi-yafe fi ranahambo mbiruyuhü asu fi ranahambo yangiri ningombo nimindihayu. Ai boatei weanguruhı tükümefiyu asu munju moatükuni ranahambo bogori ningombohunda ai boatei yifthündi botimefiyu.

¹⁹ God ai ahanti munguambo yangiri ningombo hohoanimo asu ıginindi ra ahanti Nımorındi fiambe mbımarowamboane mehu.

²⁰ Munju moatükuni hıfı ndanıhunda asu sünambeahındı ra Godımbo hürütimb-anei, ıga ahanti nımorındı sünguyu ai mungua moatükuni ra ai randeambui asu God-babıdı wudındeimboyei. Ranımboyo Sisasındı horı ranai nımi keimbı karıhendeimbı fıhi kamefoenda asu God ai sıhefı hürütimbü hohoanimo ra hıfinambo-mareandı.

²¹ Horombo ana God ai angunı manüngu asu se angunı manımboei. Ranıyei asu se ahambo hohoanimoambe hürütümarihorı. Sapo se moaruwai hohoanimo ra süngurıhindühı wambo.

²² Nıga asu Sisas ai nımi keimbı karıhe-ndeimbıfıhi yifthyuhü ranı-süngunamboyu God ai-dıbo ningombo mamambe-mareandırı. Sıheimboya, ai wambo sowana sühüsühımbı asu ai aboedi sürühehindeimbı nımboeimbo moaruwai hohoanimo ra nımarıkoate-mbeyondırı yahuuhayamboyu ramareandı.

²³ Se anıhondümbofe hohoanimo ranınambo kıkıhısaftıhımdı moanı ıginındı anımboei ana, ranı-moatükuni sıheimbo tükündıfemboe. Nıga moaruwai ratüpuri hohoanimo ranai sıheimbo hühündeiranı asu se aboedi hoafı himborıyei hehi anıhondümbo-marıhindi ra hınıngındıhimboyei. Ro Por aboedi hoafı ranahandı ratüpuriyararıhandeimb-anahi asu hıfı ndanıhü nindou munjuambo ranaheimbo ranı hoafı ra hoafıya marıhandı.

Por ai Korosimbo mafarıhendürı

²⁴ Haponda ro sıheimbo farıhefendürühı nıne tıñırıfo ra wandı finambofe semındımbı hıhıfı-hıhıfeheandi. Roana Kraisındı nendi ahanti fi nouayo ranımbo fehefembo samboanahi. Kraisındı asübüsı ahanti nendi ranaheimbo farıhefembo ra awi mbengori. Asübüsı ra ro semındımbıoyaahı nda Sisasındı asübüsı ranı-dıbo sımongorındıhea samboanahi.

²⁵ God ai ahantihoarı kamafoareandır-amboyahı ro Kraisındı nendi-yafe ratüpuriyo-rambo sıheimbo farıhefe-ndürımbohunda tükümeheandi. Ranımbohündambo-anımbo asu ro Godındı hoafı engoro ra munju wataporımbı-ndıhamboyahı.

²⁶ Muŋguambo si maho ra horombo ana hoafī ra muŋguambo nindou ranahei hīmboahü dībo menjoroyo. Nga hapondanī ana Godīndī nendī ranahei hīmboahü weindahī hamīndī tüküfemboane.

²⁷ God ai hoafī dībo enjoro ra Suda-yafe ndīfo ranaheimbo naſuimbo yahumboani. Hoafī dībo hamīndī menjoro, nga God ai weindahīmareandī ra ndahurai-ane: Sisas ai sebabīdī manüŋgu-wamboanei asu se ahambō hīfandarīhorī. Nīmboe ai sīheimbo semīndīndürī hafo ai-babīdī aboedī napo ahandī-mayo sūnambe enjoro ra semīndīmbohündā.

²⁸ Roana Sisasīndī aboedī hoafī ra muŋguambo nindou mamamī ranaheimbo hoafīyefī-rīhundeimb-anefī. Rananefī ro nindou muŋguambo ranaheimbo wudīpoaporīhu yamundīrīhurǖh ahīnī hoafīyefī arīhundi. Asu ro aboedī hamīndī fīfīrifēnambo yamundīhundürī arīhundi sapo ai ḥgīnīndī hamīndī sūŋgurīhindeimbī tükündahindanī asu ro Godīmbo sowana semīndīndürī hombohündā.

²⁹ Ranīmbo-hündamboane asu ro Adükārīndī ḥgīnīndīnambo tīŋjamboyahǖh ratüpurayahī. Krais aiyu ranī ḥgīnīndī ra wandī fiambe hīnīŋgi-mareandīrī.

2

Ai ḥgīnīndī anīhondūmbo-ndīhindǖhī tīkai hoafī yīhīri-mbīrīhind-amboane

¹ Ro sīheimbo yarīhi fīfīrimbīrīhinda samboanahī afīndī hamīndī tīŋjīrīfoayahī se-anei adükārī ḥgoafī Raodisiahünd-anei asu Godīndī nendī wandī ḥgusümboarī hoeifekoate-mayeī-anei fehefembohündā.

² Ahei hohoanīmo ra ḥgīnīndī tükīndīfehümbo ḥgusüfo pefirīndeihī aboedī hohoanīmo sahümündihümbo asu ranī hohoanīmo ranai ahei anīhondūmbofe hohoanīmo ranahambo ḥgīnīmbīramīndīndürā samboanahī. Asu Godīndī dībo hoafī horombo menjoro ranamboanī ai fīfīrimbīrīhinda samboanahī. Nga Krais-ani ai ahandīhoarī hoafī ranahambo nīmīndīhayu.

³ Godīndī muŋguambo fīfīrīfe asu hohoanīmo ra Krais ahandī hohoanīmoambe tüküfemboane ḥgīnīndī napo arambe tükefeyo nou.

⁴ Nindou ḥgorū ai sīheimbo sisīndī hoafīnambo tīkai hoafīnda-hündürīmboyei saheheamboanahī hoafī nda sīheimbo hoafayahī.

⁵ Ro se-babīdīmbo nīmboambo-yahīpoanī, nga wandī hohoanīmo ana se-babīdīmboane enjoro. Rananahī ro se Kraisīmbo anīhondūmbo-rīhorǖh aboedī ḥgīnīndī

nimboeimbo ratüpuraye ranahambo fífirihē hehea hīhīfī-hīhīfayahī.

Sihiri Krais-babidi niboadefüh-animbo yangiri ningo hondü ra ndahumindef-mboane

⁶ Nga asu se Sisas Kraisimbo yihoeffi Adükär-ani seihü masahorimindei ranimboane asu se ai-babidi nimboei ngei.

⁷ Rananimbo se ahanti nginindinambo nimboei sapo nim ahar hifambe hanihü nginindi aningo-ane asu wor kambohoan i nginindiwami nginindi afondaro nahurai nimboei. Ro siheimbo aboedi hoafi yamundarihunduri ran yangiri anihondümbo-nidhindü i nginindi nimboeimbo asu se Godimbo hihifindihori ndühundi.

⁸ Asu se randihindü hibadihümbo. Nga nindou ngorü ai siheimbo hoafi nimindi fífirifekoate hoafinambo tikkai hoafindandürumbui. Yahurai nindou-ana ahamundi amoao-yomondi-mayo asu moaruwai nendi hifandirundeimb-yomondi-mayo hohoanimo masemündu, nga ai moai Adükärindi hohoanimo süngureandi. Nga wan.

⁹ Munguambo yangiri nıngombo hohoanimo Godindi-mayo ranana Kraisindi fiambe tüküfemboane.

¹⁰ Krais ai munju-moatükuni nginindeimb ranahei mbiro-ani. Se Kraisind-anei, ranimboyu God ai siheimbo yangiri nıngombo hohoanimo masagadüra sihei fiambe tüküfemboane.

¹¹ Se Krais-dibo animboadei ranimbo-hündamboy se fi-hoeari kefetirihefe hohoanimo hondü sünguarihindi. Ran-moatükuni ranana fi-hoearinidi-yopoani, nga wan. Nga ran-moatükuni ranana Kraisindi sünguyo sihefi yaboateihundi ngusüfoambe hohoanimo ra raguanambo-fembohunda ramarihindi fi-hoeari kefe tirihefe nou. Ran-moatükuni ranana Kraisindi-mayo fi-hoeari kefe tirihefe hohoanimo hond-ane.

¹² Se hundüraye ana, se Krais-babidi hifambe masamboerei nahurai-ane, asu se ai-babidi botimehindi. Se Godindi nginindi Sisasimbo botimariri ranahambo anihondümbo-marihinda ranimbo God ai siheimbo botimareanduri.

¹³ Horombo ana se moaruwai hohoanimo süngumarühi hei. Ranyei asu se yaboateihundi hohoanimo ra moai raguanambo-rihindi, nga asu ranai siheimbo hifokoamareanduri noumehindi. Nga asu siheimbo God ai ahanti hipoambona Kraisindifihi yangiri nıngombo hohoanimo ranambo botireanduri pamareanduri. Ranyu asu ai ranisimboani sihei moaruwai hohoanimo mamaronduri ra raguanambo-mareanduri.

¹⁴ Ranīyo munguambo ahīnūmbī hohoanīmo ranai sīhefīmbo papi-hoafīreamuni mbura sīhefī moaruwai hohoanīmo ra weindahi-mareandi. Nīne hohoanīmo moaruwai ratūpurīyefī marīhundi ranana papi-hoafī sürü pefe sīhefewa engoro, nīga asu God ai ranī-moatükunī ra nīmī keimbī karīhe-ndeimbīfīhi pare tīkoramündühi munju moendīmareandi.

¹⁵ Ranīyu God ai moaruwai nendi, asu nīgīnīndī bogorīmboyafu-ndeimbī hīfīnambo-mareapuri. Nīmī keimbī karīhendeimbīfīhi God ai munguambo nindouyafe hīmboahü nafuimayu Krais ai ahamumbo nīgasündī-mareapura asu ai nīgīnīndīkoate-memo.

Sīhīri Krais-babīdī yīfīmayefī

¹⁶ Ranīmbo-hündamboane nindou nīgorü ai nīgīrī sīheimbo papi-hoafīndandürī sesi sesi, hoe sīmīndī, adūkarī rotumbo si asu sīmborī amoamofīhi rotumbo asu moanī nīgoafīmbo nīmarīmbo si ahīnūmbī ranīmbo.

¹⁷ Horombo ahīnūmbī hohoanīmo ranana nīnī-moatükunīyo sūngunambo tüküfemboayo ranahambo sīsamī nahurai-ane, nīga haponda Krais-ani ai anīhondü hamīndī hondayu.

¹⁸ Se hībadīhümbo nindou mamī ai sīheimbo papi-hoafīndandürāni anīmbo se nīgīrī Godīndī takīnī ndahümündi. Ai tīkarehaya ahei ndürī hīfīnambo-mareandi, nīga asu sūnambeahīndī nendi ranaheimbo adūkar-anei sei hehi ahei nīgusūfo ranaheimbo parīhi arīhündī ranī hohoanīmo ranahambo hīhīfī-hīhīfīyei arīhündī. Nindou ranai nīnī-moatükunī yafogoadīnambo nahurai hoeirīhi hehi ranahambo afīndī wataporīmbo-arīhündī ahei-hoarī ndüreimb-anefī asei. Nīga ai nindouyafe hohoanīmo yanğīrī sūngurīhindühi fīfīrīhundeimb-anefī asei.

¹⁹ Rananei asu nindou ranai Krais mbīro hondü ranahambo moai ndorīhi kīkīhīrīhomīnde. Kraisīndī nendi ai ahandī fi-ane asu Krais ai mandūharī fisafī ranai tūre-tūre ra haya fi afīndī tükefeyo God ai ramareandambo wambo.

²⁰⁻²¹ Seana Krais-babīdī yīfīyei mburīhü asu ranī-sīmboanī hīfī ndanīhündī hohoanīmo moaruwai ra ndeara hīnīnīgī-marīhind-ane. Nīga asu nīmboeyei haponda se nindou hīfī ndanīhündambo hahabudi arīhündī nahurai tükehinda? Asu nīmboeyei se munjuambo hīfīnīndī hohoanīmo ndahurai meñgoro ranī-hoarehī anīmboei ra sapo yare hoafīyowohüya, ‘Ranī-moatükunī ra refepoanī, ranī-moatükunī ra sesipoanī, ranī moatükunī ra sündīfepoanī,’ yaho arandī.

²² Se munju moatükunti ra randihinda moendindimbœ. Nindou aiyomo ranit hohoanimo ra moani ahamundi hohoanimonambo yangiri hohoanimoyomo houmbo sihefimbo yamundi marumunti.

²³ Anihond-ane, ranit hohoanimo raniramuni sihefimbo nginindi hohoanimo botreamunani asu sihiri sunambeahindi nendambo didibafiyahunduh sihefi hohoanimo ranahambo hifnambo-reamunuh asu sihefi fi ranahambo asubus semunti marandi. Ranimboyo asu sihefi himboahü ana ranit-moatükunti ra ai aboedi mbumundi hamindi himbomayo. Ngä asu ranit-moatükunti ranana moaruwai hohoanimo sihefi ngusüfoambe botife ranahambo ngiri hifnambo-ndeandi, ngä wanit.

3

God ai Krais-babidi botimareamuni

¹ God ai Krais-babidi sihefimbo botreamunimboani. Ranimbo-hündambo-animbo asu nini-moatükunti hohoanimo nimamo sunambe engoro ranahambo yangiri hohoanimondei. Nimamo ranihü ana Krais ai munjuambo moatükunti ranahambo bogorimbofi Godindti warit honduni nimarumboani.

² Munjuambo si aho ra se sunambeahindi moatükuntimbo yangir-animbo hohoanimo pandihindi, ngä hifinindi moatükunti raniyopoani.

³ Seana Krais-babidi yifimayei, ranimbo-wambo asu sihei koadürü yangiri ningombo hohoanimo ranai-ana dibombengori Krais-dibo Godindti fikimi, ngä awi moai weindahit yangoro.

⁴ Krais-ana sihei yangiri ningombo hohoanimo ranahambo nimindihani. Sünjunambo ai weindahit tükifiyu-ambe-animbo asu se ai-babidi Godindti nginindi himboamupuimbo-randeimb engoro ra ndahümundi hehimbo ranihü weindahit tükündahimboyei.

Se simbori hohoanimo sahümündi-mboanei

⁵ Ranimboane se sihei hohoanimoambe hifi ndanihündambo hohoanimo amaronduri ra raguanambo ndihindi. Ro hoafehanduri moaruwai hohoanimo nda ndahurai-ane: Nimorehi sisihimo hohoanimo, nindowenih birabiri hohoanimo, ngusüfo botireandeimb moaruwai hohoanimo asu nindou ngorundi napo hohoanife hohoanimo. Hohoanife hohoanimo ranana tikai godimbo süngefe hohoanimoane.

⁶ Nindou düdi ai Godindti hoafit himborikoate ranit-moatükunti hohoanimo sunguareandt ana, asu God ai nindou ranahambo nginindindürüh moaruwaimbo-ndirumbui.

⁷ Horombo se-amboan-i nindou ran-i-babid-i nimboeimbo munjuambo moaruwai hohoan-i-mo ra sünzungumarihünd-an.

⁸ Nga haponda se hohoan-i-mo nda munjuambo hin-iñgiñdihind-i: Nginind-i hohoan-i-mo, watikoaf-i hohoan-i-mo, nindou ñgorümbo moaruwaimbofe hohoan-i-mo, amongon-i hoaf-i, munjuambo moaruwai hoaf-i ranana se munju hin-iñgiñdihind-i.

⁹ Se mamam-i sîmbori tîkai hoafür-i-ndeimboyei sapo ndeara yaboateihünd-i moaruwai hohoan-i-mo ra sîhei ñgusüfoambe-ahind-i hin-iñgi-rîhimboanei.

¹⁰ Nga asu hapondan-ana se sîmbori nindou tüküyahimboanei. God aiyu ahand-ihoar-i nindou sîmbori ra nafîmarandi. Raniyu asu ai sîheimbo hohoan-i-mo sîmbori sîmborireandür-i hin-iñgi-reandür-i arandi se God munjuambo moatükun-i nafîra-randeimb-i ranahambo dîboadofe fîfîrifimbohunda.

¹¹ Ran-i-mboane asu Godind-i sîmbori hohoan-i-mo sünju sîhîr-i ahand-i himboahü mam-aneft-i. Suda asu Suda-yafe ndifo ran-i-poan-i-mboyopoani, nindou fi-hoeari kefe tîr-ihefeimb-i asu nindou fi-hoeari kefe tîr-ihefe-koateimb-i ran-i-poan-i-mboyopoani. Ndifo asu nîmambeahind-i burîyeimb-i nindou, kak-i semind-i koate ratüpuriyomo-rundeimb-i nindou asu nindou moan-i aboed-i nîngomondeimb-i ra ran-i-poan-i-mboyopoani. Nga Krais ai yañgiri adükari moatükun-ani asu munjuambo sîhef-i fiambe amarumuni.

¹² God ai sîheimbo wand-anei yahu hin-iñgi-ma-reandür-i amboani, asu se ahand-i nindoumboyahi manîmboei-amboanei asu ai sîheimbo munjuambo si ñgusüfo pareandür-i arandi. Ran-i-mboane asu se hohoan-i-mo ndahurai ndahümündi: Hîpoambofe hohoan-i-mo, nindou dîd-i boadi-fe hohoan-i-mo, afurîfe hohoan-i-mo, war-i hoafeandühîfe hohoan-i-mo, sîmbori hoaf-i koate hohoan-i-mo. Ran-i-hohoan-i-mo ra se sünzungund-ihi ndühündi.

¹³ Nindou ñgorü ai sîheimbo moaruwaimbo-areandür-i ana, asu se amboawi mbîsei. Nindou ñgorü ai ñgorümbo moaruwaimboarir-i ana, nindou ranai ñgîri ahambô sîmbori hoaf-iñdu. Sisas Krais ai sîhei hohoan-i-mo moaruwai ranahambo amboawi mehu nahurai-an-i-mbo asu se-amboan-i ran-i-sünzungumbo nindou ranaheimbo amboawi mbîsei.

¹⁴ Amuri hohoan-i-mo munju ra ranahambo kapeih-i ñgusüfo pefir-iñdei. Ranane ñgusüfo pefe hohoan-i-mo ra munjuambo mamambere hin-iñgi-reanda ñginind-i an-iñgo.

¹⁵ Sisas Kraisind-i-mayo ñgusüfoambe afurîfimb-i hohoan-i-mo masemuni ranai sîhei ñgusüfo ranahambo

ndore hifandimbirandür-amboane. Se fi mami nahurainaei asu God ai siheimbo afurife küfimbì hohoanimondeiyahuuhaya mborai mehundürt. Asu se Godimbo hihifindihori ndühündi.

¹⁶ Kraisindi hoafi ra sihei hohoanimoambe ngingindimbi marindür-amboane. Se siheihoari ndondihi fiftirindihindüti simbori yamundi firindei. Se Herü Bukambeahindi herü, Sisasimbo kakisaombo herü asu Yifiafi Aboedindi-mayo herü ra heründehi sihei hohoanimoambe Godimbo hihifindihori.

¹⁷ Rananimbo asu se munju moatkunì hoafi hoafayeiane asu nìne ratupuri ratupurayei-ane ra Sisas Adükari yifirayu sìngu ratupurindei. Krais ai siheimbo mafarihendüri ranimbo-hündambo se Ape Godimbo hihifindihori.

Nimorehi nindowenihì asu ahei nìmorì ranaheimbo hoafi

¹⁸ Nimorehi se, sihei nindowenihì ranahamundi hoarehi nimboei. Ranì hohoanimo ranane Godindi himboahü aboedi haminday.

¹⁹ Nindowenihì se-amboani, nimorehi sihamundi ranaheimbo nìgusüfo pandundürüti sisikoate ndowandumondüri nìngomo.

²⁰ Nìmorì se-amboani munqua moatkunì sihei boagiri ai hoafayeai ahei hoarehi nìboadei. God ai ranì hohoanimo ranahamboani hihifi-hihifayu.

²¹ Asu afindi se-amboani sihamundi nìmorì ranaheimbo randuwuranì asu ai ngingindin-ningindindeihì digoridigorindahimboyei.

Ratupurayei-rihündedeimbì asu hifandu-rundeimbì-yafe hoafi

²² Ratupurayei-rihündedeimbì se sihei hifandündüri-rundeimbì ahamundi hoafi ranì-yanğiri sìngundihindi. Se ahamundi himboahü yanğiri ai hoeirundüti aboedanei mbisimonda mbisei hehi ratupuri aboedi ratupurideimboyei. Nga se Adükariimbo yihimbondeih-animbo asu sihei hohoanimo ra ratupuri aboedi ranahambo yanğiri hohoanimo pandihindi.

²³ Se nìne ratupuri ratupurayei ra ndondihi ratupurindei. Sapo se munju ratupuri ratupurayei ra Adükariimbohunda ratupurayei, nga nindou-yeiyopoani.

²⁴ Se fifirihimboanei, sìngunambo ana Adükari ai siheimbo takini dagadürimbui. Ai nini-moatkunìyo siheimbo segudürimboayu ra napire sihaiamboani. Se Kraisindi ratupuriyo-rambohunda nimboei. Aiana sihei Adükär-ani.

²⁵ Nindou ai moaruwai hohoanimoayei ana, asu God ai aheimbo simbori moaruwaimbo-ndearümbui. Nga

God ai nimorehi nindowenihi-yafe hohoanimo ra mami simogoduh yibobore randuhani.

4

¹ Ratupuri hifandundeimb bogor se-amboani sihamundi ratupuriyei-rihundeimb nindou ranaheimbo aboedi ndondunduri hibadunduri. Se fifirumboanemo, Bogori sihamund ranai-amboani sunambe mbamarü.

² Godimbo didibafifendombo hohoanimo ra se ndondihi kikihindihümündi. Se didibafifembo ra ndondihi hohoanmondeih Godimbo hihifindihor.

³ Se yihoeftimbo kameih Godimbo didibafifndahindowan asu ai yihoeftimbo nafi nafuinduan ro Kraisindi hoaf weindahi bokarindi-hehumboane. Hoaf ranahandamboy wambo karabusambe hinijngimarihindiri.

⁴ Se didibafifndahindan-animbo asu ro Sisasindi-mayo hoaf ra ndondihe turiiboadihe hoafindahani weindah tükümbifeyo-wamboane God ai ranahambo hohoanimoayu sünju.

⁵ Se nindou Godimbo süngefekoate-yeimb babidi nimboeimbo ndondihi hohoanmondeih aboedi hohoanimo süngrundihindi ahei himboahü. Se munjuambo si hibadithündühi Kraisindi hohoanimo nafuindahünduri.

⁶ Munjuambo si se aboedi hoaf yanqir hoafindei. Yahurai hoaf ranimboanei nindou ai himborimbo yifiraye. Rananimbo se nindou-yafe düdufe hoaf ra simbori hoafimbo wudindih fifirindih hoafindeimboyei.

Por ai Tikikus Onesimusimbo Korosinambo koamarihepiri

⁷ Tikikus ai siheimbo munqua ratupuri ro ratupurimayah ranahambo hoafindündürimbu. Nindou ndanana aboedi anihondümbo Adükarindi ratupuri ratupuriyu-randeimban asu ro-dibo sihefi ratupuriyefi-rihundeimb wandaf-ani.

⁸ Ranimboanah ro ahambo siheimbo sowana koararihehini, ai sin ro nne ratupuri ratupurayefi ranimbo hoafyo-ndürimbohunda. Raninambo sihei ngusüfo nginindamindi-ndürimboe.

⁹ Onesimus amboan ai-dibo koararihehini. Ai sehünd-ani asu sihefi aboedi hamind wandaf-ani. Ai-animbo siheimbo nne-moatükunt ndanihü tüküfe arandi ranahambo wata-porimbo-ndinarnümbayafan.

Por ai Korosimbo karihasihandüri ehündüri

¹⁰ Aristarkus ro-dibo karabusambe anüngu ai-amboani siheimbo hihifaranduri. Mak, Barnabasindi assandi, ranai-amboani siheimbo hihifaranduri. Ai siheimbo sowana düduwan ana, ahambo se ndahorimindei sapo ro siheimbo hoafmayahanduri ranimbohunda.

¹¹ Sisas Sastus sahündo-rīhündedeimbī ai-amboanī sīheimbo hīhīfarandüri. Ai yaŋgīrī Sudahünd-anemo ro-babidī God ḥgīnīndī hīfandarandi ranahambo ratüpurīmayefī. Aiyomo wambo aboedi hamīndī mafarihoudürī.

¹² Epafras sehündī ai Sisas Kraisindī ratüpuriyu-randeimb-ani sīheimbo hīhīfarandüri. Munguambo si aho ra aiani sīheimbo ḥgīnīndī nūngumbo sīheimbohündā Godimbo dīdībafīfi arandī. Ai sīheimboya, nindou hondū nīmboeimbo sīhei hohoanīmo ranai God hohoanīmoayu ra fīfīhindühi ḥgīnīndī mbīnīboadeia yahuhayamboani Godimbo dīdībafīfi arandī.

¹³ Ro yārīhe sīheimbo hoafayahandüri, Raodisia-hündī, Hiroporisī-hündī ai sīheimbo farīhefe-ndürimbohündā afīndī ratüpuri tīŋīrīfoyei arīhündī.

¹⁴ Ruk yīhoefī dokta asu Dimas ai-amboanī sīheimbo hīhīfarinandüri.

¹⁵ Wandī hīhīfi hoafī nda se wandafī mamī Raodisia adükari ḥgoafīhū amarei aheimbo hoafīndahündüri. Nimfa asu Kraisindī nendī ahändī worambe fandīhīrīhündedeimbī ranaheimbo yīhoefī-mayo hīfīfi hoafī nda hoafīndahündüri.

¹⁶ Pas nda se hoeindīhi mbundīhümbo-anīmbo asu nindou Raodisia ḥgoafīhū amarei aheimbo sowana koandīhehinda ai-amboanī hoeimbīrīhind-amboane. Asu se-amboanī wandī-mayo pas Raodisia-hündambo koamarīheheandī ra hoeindīhindi.

¹⁷ Nga asu se Arkipusīmbo randīhi hoafīndahündowohū anīmboya, ‘Sapo ratüpuri Adükarindī-mayo masowandīfi ranahambo se hībadambo anīmbo ndondo ratüpuriñdaft,’ mbīsahündō.

¹⁸ Ro Por-anahī wändī warīnambo sīheimbo hīhīfi hoafī nda sürü paparīhandī. Se wambo hohoanīmo-ndahündürī, nga ro karabusambe-anahī anīmboahī. Nga Godindī moani hīpoambofe hohoanīmo ra sīheimbo sowahī mbeyāŋgorowamboane, nga karīhasīhandüri.

1 Tesaronaika

Pas mamî Por ai Tesaronaika-hündambo sürü papîmarandi

¹ Ro Por, Sairas, Timoti-anefî, Kraisîndî nendi Tesaronaikahü amarei sîheimbo pas nda sürü paparîhundi. Se Ape God asu Adükari Sisas Krais-yafand-anei. God ai sîheimbo hîpoambo-reandürûhi, afurîfe hohoanîmo mbisagadür-amboane.

² Muñguambo si sîheimbohündambo Godîmbo dîdîbafî-yahundürûhi hîhîfî-rîhurûhanefî.

³ Se anîhondümbo-rîhindühi aboedi ratüpuri ratüpuriyeihî, ñgusüfo parîhindühi tînjîrifoyeihî, asu Adükari Sisas Krais ai kosomboayu ranîmbo hîmboyeihî ñgînîndî nîmboei arîhundi. Ranîmbo ro hohoanîmoyefühi, nîmbî-nîmbîsi sîheimbohündambo sîhefî Ape Godîmbo hîhîfirîhurûhi dîdîbafîyefî arîhundi.

⁴⁻⁵ Wandafî mami, yihoefî hoafî aboedi nda hoafî yançîrîyopoani sîheimbo tükefeyo, ñga ñgînîndînambo tükümeffeyo-ane. Yifiafî Aboedî ai mafarîhemuna aboedi hoafî ra hoafîmayefî, asu ranîmboane se ñgînîndî anîhondümbo-marîhindi. God ai sîheimbo ñgusüfo pareandürûhi, ahandîhoarî sîheimbo kamafoareandüri, ra ro yarîhu fîfîrîhu mburîhu hîhîfarîhuri. Sîhei mbüsumo nîmboefombo sîheimbo fehefe-ndürîmbohunda hohoanîmomayefî, ra se fîfîrîhindi.

⁶ Se Godîndî hoafî masahümündia hohoanîmo afîndî tükümeffeyondürîstî, ñga Yifiafî Aboedî ai mafarîhendüra hîhîfî-hîhîfîmayei. Se yihoefî hohoanîmo asu Adükârîndî hohoanîmo ra dîboadorîhi sünjurîhi marîhundi.

⁷ Ranîyo asu se Masedonia hîfîhundi, Akaia hîfîhundi anîhondümbo-rîhindeimbî ranaheimbo aboedi hohoanîmo nafuimehündüra asu ai ranî-sünjurîhindi.

⁸ Sehündî Adükârîndî hoafî ra fufuñayomo rahurai maho. Masedonia Akaia hîfî yançîrîyopoani, ñga muñgu hîfî se Godîmbo anîhondümbo-marîhorî hoafî ra maho. Ranane asu ro asükaindefî ranîmbo ñgîrî aheimbo hoafîndefî.

⁹ Ñga aheihoarî ranahambo fîfîrîhindühi hoafîyei arîhundi nahurai: Ro sîheimbo sowana tükümehunda Godîndî hoafî sahümündi hehi, tîkai god hînîñgîrîhi hehi, anîhondü God ai yançîrî nüñgumbî ranahambo sünjurîhindi ranîmbo wataporîyei arîhundi.

¹⁰ Asu God ranani ai ahandî nîmorî Sisas yîfîhundi botîmariri sünambeahîndî kosomboayu ranîmbo se

hifandarihori. Sisas ai Godindi hürütümbi yibobofe si ra tükündifemboe sihefimbo ranambeahindi aboedamboreamuni arandi.

2

Por ai Tesaronaikahü ratüpurimayu ranahambo hoafimayu

¹ Wandaft mami, horombo ro siheimbo sowanambo masineft rasimboani yahoefi ratüpur moai moani tüküfeyo, nga ra se fiftihindi.

² Horombo Firipai ngoafihü yahoefimbo moaruwaimborihimunuh asu yahoefimbo amoanıngümbi hoaf hoafmayei, ra se fiftihindi. Asu bidifirai ai yahoefimbo gümärhimunis, nga ro Godimbo anihondümbo-rihuruh, yihimbokoate aboedi hoaf siheimbo bokamari-hehunduri.

³ Siheimbo moai mamikarambo hoaf hoafyahunduri, asu moai moaruwai hohoanmoyefuh wosihoafori hoafyahunduri, nga wan.

⁴ Nga God ai yahoefimbo yare hoeireamuna mayoa aboedanemo yahuhaya, ranimbo yahoefimbo anihondümboreamunuh aboedi hoaf hoafimbo ratüpur ra mase-muni. Asu nindou yahoefimbo siaombeyahümunambo sefi hohumbo-yefipoani aboedi hoaf hoafayefi, nga God ai siaombüfyuwa sefi hohumboaneft hoafiyefi arihundi. Godani ahandihorai yahoefi ngusüfo yare hore arandi.

⁵ Asu yahoefi hoaf ra ngorü-süngufe hoafyo, ngorüsüngufe hoafyo-ramboyefipoani, se ra fiftihindi. Asu ro yahoefi hohoanit hohoanimo ra gabudihunduh moai hoafiyefi, nga God ai ranimbo fiftireandi.

⁶ Nindou bidifirai asu se, yahoefimbo aboedi mbumundanemo mbiseiya sefi hohumbo-yefipoani, nga wan.

Ro Kraisindi hoaf sahumindeft heft-rihundeimb-anefi, nga se yahoefimbo afarihelimun ra aboed-anesi.

⁷ Nga sebabidi mamarefti ra wari hoafenduh diboadomarihunduri, hondi ai nimorimbo diboadarihinduri nou.

⁸ Ro siheimbo afindimbo ngusüfo parihundürüh aboedi hoaf hoafiyondürimbo hihifi-hihifimayefi. Raniyangiriyopoani, nga fehefe-ndürimbohündambo amboani hohoanmomayefi. Sapo se ngeunind hondü-mayelambo.

⁹ Wandaft mami, ro afindit tñjirifomayefi ra se fiftihindi. Siheimbo aboedi hoaf bokari-hehundürüh se yahoefimbo sesimbuimb saimbo ra tñjirifo-ndahimboyei sefi hohu ranimboyefi asu nimbi-nimbisi afindit tñjirifomayefi yahoefihoar fehefembohunda.

¹⁰ Horombo anihondümbo-rihindemb̄i babid̄i n̄imboefambe, ro moai moaruwai hohoanimo süngurihundi, n̄ga mbumundi hohoanimo süngurihi marihundi rananefi hütikoate-ayefi. Ranimbo se Godimbo f̄firihori.

¹¹ Af̄ind̄i ai ahandi n̄mori d̄idiboadoorir̄ nou-ane, ro siheimbo mamam̄i rarihunduri marihundi, ra se f̄firihindi.

¹² Ro sihei n̄gusüfoambe kikim̄ifoari-hundürühi, n̄gusüfoambe botirihundürühi hütihoaſimehunduri. N̄ga se Godind̄i hoaf̄i süngundihihordan̄i, God ai siheimbo aboed-anei mbüsündüra sefi hohumboanefi hoaf̄i ra hoaf̄imehunduri. N̄ga God-ani siheimbo ahandi simbamindi hamindi n̄ginind̄i hifandirrand-ambe kefoefembohündambo kamafoareanduri.

Ai Godimbo anihondümbo-rihindühi taborihehi n̄boadei arihundi

¹³ Ro horombo Godind̄i hoaf̄i hoaf̄imayefa se nindouyafe hoaf̄i yanğırıyo, n̄ga Godind̄i-mayo hoaf-ane sei hehi masahümündi ranimbo ro muŋguambo si Godimbo hififirihuri arihundi. N̄ga anihond-ane, hoaf̄i ra Godind̄i hoaf-ane. Se anihondümbo-rihindemb̄i hoaf̄i ra sihei n̄gusüfoambe amaronduri ranai n̄ginind̄i ratüpuriyo arandi.

¹⁴ Wandaf̄i mami, Godind̄i nend̄i Sudia hifthü amarei se ahei hohoanimo süngurihi arihundi. N̄ga sihei n̄goaf̄ihundi siheimbo moaruwaimbo-marihinduri, Sudahundi ai aheimbo moaruwaimbo-marihinduri nou.

¹⁵ Sudahundi ai Godind̄i hoaf̄i hoaf̄iyomo-rundeimb̄i asu Adükari Sisas ahamumbo hifokoa-marihipuri, asu yihoeſimbo hemafaorihimuni. Raniyu God ai aheimbo n̄ginind̄i-marandüra asu ai nindou muŋguambo hürütarihünduri.

¹⁶ God ai Suda-yafe ndifombo aboedambo-fendürimbo moei asei ranimboane asu ai yihoeſimbo Godind̄i hoaf̄i bokari-hefendürimbo gümarihimuni. Raninambo ahei moaruwai hohoanimo af̄ind̄i tükümfeyowa haponda Godind̄i hürütü ranaheimbo tüküfendürimboane.

Por ai Tesaronaikahundi ndüfosimbo asükai hihirife hombo mehu

¹⁷ Wandaf̄i mami, Suda ai gümarihimuna asu moai akidou gabusümo se-babidi n̄marefi, n̄ga siheimbo af̄ind̄i hohoanimoayefi. Yihoeſi n̄gusüfo ana se-babidimboane, n̄ga roana fi safi yanğır-anefi. Raniyu asu siheimbo hohoanimoayefi n̄ni-naf̄indahu n̄gef̄i hoeindihunduri sefi hohu hütihütiaſefi.

¹⁸ S̄heimbo sowanambo ndüfōsimbo h̄ih̄irife hombo masefi, ḷga Por ro yimbumbo-mbaiyah̄yo, ḷgim̄imbo-mbaiyah̄yo s̄heimbo sowana s̄in̄imbo masah̄, ḷga Satan ai ȳhoefimbo gümareamuni.

¹⁹ Adükari S̄isas ai kuduan̄, ras̄imboani n̄ini-moatükun̄imbo an̄hondümbo-nd̄ihundühi h̄ibad̄imand̄ihunda? Se ro-bab̄idi n̄imarefambe ra. Dabohündambo h̄ih̄if-h̄ih̄if mandefa? S̄heimbohündambo. Ȳhoefi ratüpuri ra aboed-anə nafuimbohündambo ro aboedi n̄ini-moatükun̄ mandahum̄indefa? S̄heimbo.

²⁰ N̄ga s̄heimbohündambo h̄ih̄if-h̄ih̄if fayefi asu ndürimba-neft.

3

Por ai Timotimbo koamarīheira hu ahei ḷgusüfo kikim̄i-mafoareandüri

¹⁻² Asu s̄heimbo af̄indi hohoan̄moyefühi s̄hei hoaf̄ f̄fir̄fembo-hündambo ḷgir̄ gedühi ham̄indi h̄ibad̄ihundi, ḷga ro yimbu Atens ḷgoaf̄ihu n̄imarimbo sehühi, Timoti s̄heimbo sowana koar̄hefiyuani hombo masehi. Timoti ai s̄hefi wandaf-ani, asu ai Kraisind̄i hoaf̄ aboedi hoaf̄yu randühi, Godind̄i ratüpuriyu-randeimb-ani. S̄heimbo kikim̄i-foe-fendürühi, asu ḷginem̄indi-ndürimbo koamarīhehora masunu.

³ Tiñirifo s̄heimbo tükündifewani se ḷgir̄ kikirifindei, ḷga se s̄heihoari f̄fir̄ihindi God ai s̄hefimbo tiñirifo ra yifir̄mayu sūngumbo.

⁴ Ȳni, horombo ro se-bab̄idi n̄imboefambe yarihu hoaf̄yahu-ndüräh̄ya, 'S̄hefimbo tiñirifo tükündifemboe,' masefi ra tükümeffeyo.

⁵ Ran̄i sūngumboyo asu ro moai gedühi h̄ifand̄ihandi, ḷga asu Timoti koamarīhehina masunu ra ro s̄hei an̄hondümbofe f̄fir̄ife-ndürimbohündambo. S̄isih̄imor̄e hoeire-randeimb̄i ai s̄heimbo sisih̄imonde hoeindeandüran̄i asu ȳhoefi ratüpuri s̄hei mbusumo ra wanind̄imboe sefi hohu moei-asefi.

Timoti ai Kraisind̄i nendi Tesaronaika ḷgoaf̄ihu aboed-anəi mehua Por ai h̄ih̄if-h̄ih̄if mayu

⁶ N̄ga haponda Timoti ai h̄ih̄irifi sūnūmboani s̄heimbo sowahid̄idi ran̄iyu ai se an̄hondümbof̄hi asu ḷgusüfo par̄hi ar̄ihundi ranahambo hoaf̄ semündü masunu. Ai yare hoaf̄yuhü yahuya, muŋguambo si se ȳhoefimbo hohoan̄moyeh̄i ȳhoefimbo hoeifembo af̄indi hohoan̄momayeи ro s̄heimbo ramehundi nou.

⁷ Wandafi mami, moaruwai moatükuni asu tññirifo yñhoefimbo tükümeleyo, nja se aboedi anihondümbo-marihindi ra ro himboriyeyifühi ranf hoafi yñhoefimbo kikimima-foareamunti.

⁸ Nga se Adükari-babidi njinindi maniboadei ranimboane asu ro aboedi safi amarefi.

⁹ Siheti Godindı himboahü siheimbohündambo afındı hihifi-hihifarihunduri ranimboanefi asu hihifi-hihifi rana-hambo ro Godimbo afindimbo hihifimarihuri.

¹⁰ Nimb-nimbisi siheimbo hoeifembohündambo Godimbo didibafiyahu arihundi. Asu sihei anihondümbofe ra mbonimbo-ndihümündian, ro ranimbohunda fandihahu-ndürimboyefi.

Por ai aheimbo sowana hombo ahafanimbo fehefepiri-mbohunda Godimbo didibafimefyu

¹¹ Sihef Ape asu God ahandihoari sihef Adükari Sisas ai siheimbo sowana naft ndondineamunani digimboane.

¹² Asu Adükari ai siheimbo fandihendürani sihei ngsüfo pefe hohoanimo adükari mbithowamboane. Ranimboane asu se apodoho-apodoho asu munjuambo nindou aheimbo afındı ngsüfo pandihinduri ndühundi, ro siheimbo ngsüfo pararihunduri nou.

¹³ Rananimbo ai sihei ngsüfoambe kikimi-mbifoareandür-amboane asu süngunambo-animbo sihef Adükari Sisas ahandi nendi-babidi kuduan, rasimboani se sihef Ape Godindı himboahü sürühehindeimbı hütikoate niboadeimboyei.

4

Hohoanimo God ai yifirayu ra süngundhi ndühundi

¹ Wandafi mami, hohoanimo God ai yifirayu ra siheimbo yamundi-ma-rihunduri asu se ra süngurihı arihundi. Adükari Sisasindı süngu siheimbo njinemindürimbo se hohoanimo aboedi safi ranf-süngundhi ngei aseft.

² Sisasindı dibafi hoafi ro horombo siheimbo hoafimayefi ra se fífirarihindi.

³ God ai yare hohoanimo yuhü, se diboadondihehi niboadeimbo, nimorehi sisihimo, animindihaoandi birabiri, ranf hohoanimo hiningindihı hehi niboadei, mehu.

⁴ Se mamam nindou munjuambo ai nimorehühindafunduh, nimorehimbo aboedi hohoanimo-ndimondürüh diboadondüwuri.

⁵ Nindou Godimbo fífirifekoate-yeimbı, Suda-yafe ndifo ai nimorehimbo ngsüfoambe hohoanirundürüh nimorehi

sisihimoyomo marundi. Nga se ahamundi hohoanimo rasüngundu hohoanimondimboemo.

⁶ Se wandafi mamimbo moaruwaimbo-ndüpürühi ahamundi nimorehi sisihimo-ndümboemo. Nga nindou ai rawareandi ana, God ai ahampo simbori tinqirifo dagadombui. Nga horombo siheimbo ranahambo ro ahini hoafimehunduri.

⁷ Nga God ai moaruwai hohoanimo süngefembo yahumboyupoani sihefimbo hoafmemunti, nga surühoeimbı hohoanimo süngefembo yahumboyu hoafmemunti.

⁸ Ranimboane asu nindou ai hoafit ranahambo daboadanambo-ndihindant, nindoumboyopoanti, nga God Yifiafi Aboedti sai-randeimbimbo anithorit daboadanambo-arthorit.

⁹ Wandafi mamimbo ngusüfo pefe hohoanimo ranana ro ngiri siheimbo pas ndanambe sürü papindihundi. Sapo God ai siheimbo hohoanimo ra yamundi-mareanduri.

¹⁰ Yinti, Masedonia hift munjuambo, apodoho mami ranihu munjuambo se ngusüfo pandihinduri. Nga wandafi, se yandithi süngrundithi ngei sefti hohumboanefi ro siheimbo hüti-hütiafefi.

¹¹ Se yandithi diboadondithi hohoanimondeihit, afufuriboadithi hohoanimondeihit, siheihorimbo yangirit diboadondithi hibadithundi. Moanti nimandeimboyei, nga yimbokoari warinambo ratüpurindei, horombo siheimbo yarihu hoafimehunduri nou.

¹² Rananimbo se ngiri ngoründifihi kündarei. Ranimboane asu Godindi hoafit süngefekoate-yeimbı ranai yandithi hondihinduranit, siheimbo ahinindeimboyei.

Sisasimbo anihondümbo-rihindeimbiyifihündibotife aheimbo hoaf-ane nda

¹³ Wandafi mami, Godindi hoafit sünjurihindeimbiyiftsafimayei ranimbo fiftimbirihindi sefti hohumboanefi. Se ranaheimbo astndi hohoanimo-ndeimboyei nindou ai anihondümbofe-koate ramehindit nou.

¹⁴ Nga Sisas yifiyu mbura, asükai botmefiyu ra anihondümbo-arihundi. Ranimboane asu ndan-amboani anihondümbo-arihundi. Sisasimbo anihondümbo-rihindeimbiyiftimayei ra God ai aheimbo ndemündündür haya, Sisas-babidimbo kodeimboyei.

¹⁵ Nga Adükariindi-mayo hoafit siheimbo hoafayefinduri ra ndahurai-ane: Adükari ai asükai kuduani, yangirit aniboadefi sihirit Sisasimbo anihondümbo-rihindeimbiyiftimayei ranaheimbo ngiri ngasündihunduri hohu gagifti, nga wanit.

¹⁶ Nga ranisih Adükari ai ahandihoori sunü hininqinde haya kudumbui. Rasimboan-animbo ai pukuna hoafinduan, sunambeahindi nendi bogori ai minginduan, asu Godindi fufunji ai hoafindimboe. Nga Sisasimbo anihondümbo-rihindeimbı horombo yifimaye ranai boatei botindahimboyei.

¹⁷ Nga süngrini sihiri yangiri aniboadefi ai-babidi Godindi nginindinambo sunambe mamambe-ndeamuni hayambo-animbo, Adükari babidi mamühindahu, asu koadürümbo-koadürümbo ai-babidimbö nmandeimboyefti.

¹⁸ Nga hoaf raninambo ngusüfoambe kikimi-foefirindei.

5

Adükari ai kudumbui ranimbo-hündambo sihiri diboadondihehu nmandefomboane

¹ Wandaft mami, nini-sihyo nini-simboanyo ranimoatükuni tükündifemboe ranahambo ro ngiri siheimbo hoaf sürü papindihundi.

² Sihiri ngiri ranisimboani fifindihundi. Nga Adükari ai kususimboani ra moani nimai tükündifemboe, nimboambo hümbuhuni nendi tükayafundi nou, se siheihoari ranahambo aboedi fifirihindi.

³ Nindou ai hoafindehiya, ‘Aboedi hoafühane,’ asu ‘Hapoana aboedi amarefti,’ rambiseian, ranisimboananimbo moaruwai moatükuni aheimbo moaruwaimbo-ndearümboe, nimorehi ai nimori wakemindimbö nimai tangfüri arandi nou. Nga ai ngiri ranahambo taborindihindü bündahindi.

⁴ Nga wandaft mami, seana nimbokoani moai nimarei, nga ranimboanimbö Sisas kususimboani se ngiri hepünindahindi hümbuhuni nendi tüküfewani nindou ai hepünehindi nou.

⁵ Nga se ra munju nimbokoani hahabudei-rihündelimbeyeipoani, nga sirihü hahabudei-rihündelimb-anei.

⁶ Ranimboane sihiri ngiri apoeffi bodimondi ai rawehindi nou, nga sihiri ana hibadihundü munju ranahambo diboadondihu hohoanimo-ndefomboane.

⁷ Nga yapombohimbombü ai nimboambo apoeihanei asu simindei-rihündelimbı ai nimboambo simindei hehi afindiafindiyei riühündühanei.

⁸ Sihiri sirihüdidi nindou-anefti, ranimboane asu sirihü hahabodeföhü diboadondihu hibadindi-humboane. Sihiri anihondümbo ngusüfo pefe hohoanimo ra güdihumboane niminehoari agüdundi nou. God ai sihefimbö aboedambofe-munimboayu rasimboan-animbo ranimbo himbonedefomboane, rananimbö randihundan,

sihefimbo ngosangoni-ndimboe kapa at nginindi ami yifiarimbohunda kikafoarundi nou.

⁹ God ai sihefimbo nginindi yimunimbo moai kafoareamunt, nga wan. Nga sihefimbo ana sihefi Adukari Sisas Krais aboedambofe-munimbohundambo kamafoareamunane.

¹⁰ Sisas ai sihefimbo fehefe-munimbohundambo yifimayu. Rananimbo asu sihiri yangiri niboadefuhayo asu yifindefuhayo ai-babidi nimboemboyefi.

¹¹ Ranimboane asu se siheihoari simbori kikimifoefirindeih, aboedi hoafinambo fehefirindei, ra se rawarihindi nou.

Bidifiranimbo Hoafi

¹² Wandafi mami, ro hoafi nda hoafehunduri, nindou ai sebabidi Godindi ratupuri ratupuriyomorundeimb ranahamumbo diboadondihipuri. Ai siheimbo hifandimbohundambo Adukari ai kamafoareapura, siheimbo aboedi hohoanimo sijgufembo hoafiyomonduri arundi.

¹³ Ahamundi ratupurimbo hohoanimondeih, se ahinideih hohoanimon dahipuri. Se wandafi mambabidi simbori-simbori wudindei.

¹⁴ Wandafi mami, ro siheimbo hoafehunduri nda, nindou ai yiboaruko-yiboarukondeian, aheimbo ahini hoafindahinduri. Nindou ahinieyi-rihundeimb kikimiboadihinduri. Nindou ai Godindi hoafi akidou yangiri sijgundihindani ranaheimbo fandihehinduri asu nindou munjuambo war hoafenduhindihinduri.

¹⁵ Se hibadihundi nindou bidifiri ai siheimbo moaruwaimbo-ndihinduran, asu aheimbo simbori moaruwaimbo-ndihinduriyemboyei. Nga wan. Munjuambo si siheihoari simbori fehefirindeih, asu nindou munjuambo fandihehinduri.

¹⁶ Munjuambo si hihifi-hihifindeg nduhundi.

¹⁷ Munjuambo si Godimbo didibafindei nduhundi.

¹⁸ Nini-moatükuni tükümandife ranahambo se Godimbo hihifindihori. Sapo se Sisas Kraisind-anei asu God mungra refemboane mehu.

¹⁹ Se Yifiafi Aboedi hai nou dikirindihimboyei.

²⁰ Nindou Godindi-mayo hoafi hoafindeian, se hoafi ranahambo moanane mbisemboyei.

²¹ Nga munju-moatükuni ra randihi hoeindihinda aboedoindoan ana, ranahambo kikihisafindihümundi.

²² Nga moaruwaindoan ana, ranahambo bündahindi.

²³ God ai afurife hohoanimo ra nimindihani. Ai ahandihori siheimbo munjunambo didiboadombireandür-amboane asu se sürühehindeimb

nimboeimboyei. Nga s̄hei ḥagusüfo, yifiafi, fi ra hifandimbirand-amboane rananimbo asu s̄heft Adükari Sisas Krais kuduani, se hütipoani, nga aboedi mbumündi hamindi nimboeimboyei asefi.

²⁴ Nga God ai randeambui nimboe sapo ai anhondümbo mamani s̄heimbo wand-anei mehundüri.

²⁵ Wandafi mam̄i, se ȳhoefimbo-hündambo Godimbo d̄idibafindei.

²⁶ Se apodoho-apodoho munjuambo se ȳhoefimbo-hündambo karıhasıhandüri mbisei.

²⁷ Adükarindi ḥiginindi süngu ro hoafehandüri nda: Se pas nda munjuambo apodoho-apodohombo hoeindihî hehi hoafindei.

²⁸ S̄heft Adükari Sisas Krais s̄heimbo hipoambo-mbireandür-amboane.

2 Tesaronaika

Pas yimbu Por ai Tesaronaika-hündambo sürü papimarandi

¹ Por, Sairas, Timoti, ro pas nda Kraisindì nendi Tesaronaika-hündì sîheimbo sürü paparîhundi. Se sîhefì Ape God asu Adükari Sisas Krais-yafand-anei.

² Ape God asu Adükari Sisas Krais ai moanî hîpoambombirîneandür-amboane asu se ңgusüfoambe afundîhi kündîhi nîmandei.

Por ai Godîmbo hîhifarûri

³ Wandaft mami, munquambo si sîheimbohündambo Godîmbo hîhifindihuri ndîhumboyef. Ra aboed-ane, nîmboe sapo sîhei anîhondümbofe hohoanîmo adükari tüküfe arandî asu sîheihoari sîmborî hîpoambofirîyeihî hei asu ranî hohoanîmo afindî tüküfe arandî.

⁴ Ranahambohûnda ңgorü ңgoafî, ңgorü ңgoafî Kraisindì nendi sîheimbo aboed-anei asei. Sîhei hürütümbî moaruwaimbo-marîhindüra sîheimbo tînjîrifò tükümeffeyo. Nga se ranahambo moanane sei hehi Godîmbo anîhondümbo-rîhindühî ңgiñindî anîboadei. Ranahambo ro Kraisindì nendambo sîheimbo hoafîyahundûri arîhundi.

God ai sîheimbo mbumundi hohoanîmo sünge yiboboreandühani

⁵ God ai ahanti mbumundi yibobofe hohoanîmo ndahurai nafuiaramuni. Se God ңgiñindî hîfandîrandî ranahambo ratüpuriyei arîhundi ranîmboane asu nindou ai sîheimbo moaruwaimbo-marîhindürt. Asu rananîmbo God ai sîheimbo ahanti ңgiñindî hîfandîrandî ranambe nîngombo ra nafindamündi-ndürîmbui.

⁶ Nindou sîheimbo moaruwaimbo-marîhindürt ranahembo God ai mbumundi hohoanîmo süngeundeandühî sîmborî moaruwaimbo-ndearümbui.

⁷ Se tînjîrifò masahümundi ra God ai moendînde mbunda asu sîheimbo ai-babidî aboedî nîmarîmbohûnda fandîherümbui. Adükari Sisas ai hai kameihî ahanti sunambeahindi nendi ңgiñindî-babidîmbo sünü hînîngînde weindahî kuduanî rasîmboanî God ai fandîhemunümbui.

⁸ Nindou ai Godîmbo fîfîrifekoate-ayei asu Adükari Sisas Kraisindì aboedî hoafî süngefekoate-ayei ranaheimbo tînjîrifò dagadürîmbui.

⁹ God ai aheimbo sîmborî moaruwaimbo-ndeiranî ai Adükarinî hîmboamupuimbo-randeimbî ңgiñindî-kîmi

ŋgiri nimandei asu ai koadürümbo-koadürümbo moaruwai nimandeimboyei.

¹⁰ Adükari Sisas ai kuduanı ahandı nendı munGU ahambo aboed-ani mbisemboyei rasimboanı ra tükündifemboe. Asu munGUambo nindou ahambo anihondümbo-arıhorı ranai ranahambo hepünindahimboyei. Se-amboa randıhimboyei anihondü hoafı siheimbo hoafımayefı ra se anihondümbo-marıhindı wambo.

¹¹ Ranımbı hohoanımoyefühı siheimbohündambo Godımbı dıdıbafıyefühı sefıya, ‘Ape God, se aheimbo sihafı hohoanımo süngufembo hoafı-mayafındırı asu se dıboardondo-wandüranı rasüngumbırıhind-amboane. Aheimbo ŋgınındı dabadüran-anımbı aboedı hohoanımo ai süngufembo asei rasüngumbırıhind-amboane. Asu ai Kraisımbı anihondümbo-rıhoruhı ahandı ratüpuri munGUmbırıhind-amboane,’ aseftı.

¹² Rananımbı se Adükari Sisas Kraisımbı aboed-ani mbisei, ŋga ai-amboa siheimbo aboed-anei mbüsümbui. God asu Sisas Krais siheimbo moaı hıpoambo-ndıneandürühı rambırıneandür-amboane.

2

Godındı hohoanımo daboadanambore-randeimbı ai weindahı tükündifimbui

¹ Wandafı mami, sihefi Adükari Sisas Krais asükai kudümbui asu sihefımbı ai-babıdı mamambendeamunımbui ranahambo ro siheimbo hoafayefı.

² Nindou ai hoafındühıya, ‘Adükarındı si tüküfemboane asu Adükari ai kusümboani,’ mbusuani se ŋgiri afındı hohoanımondeihı, ŋgusüfoambe hepünindahindi. Ranı hoafı ra nindou ŋgorü ai Godındı hoafı hoafıyu-randeimbı nahrı hoafıyumbo-mbeiyo, asu nindou ŋgorü ai ahandıhoarı hohoanımoyu haya hoafıyumbo-mbeiyo, asu nindou ŋgorü ai yahuhaya, ‘Por, Sairas, Timoti ai yaru hoafımemo,’ yahumbo-mbeiyo?

³ Se nindoumbo hımboana wandıhündurani siheimbo tıkai hoafındeimboyei. Awi Adükarındı si ra ŋgiri moanı hoangınde tükündifeyo. Ŋga boatei nindou afındı Godındı hoafı moaruwaimbo-ndıhindühı getündıhehimboyei. Asu moaruwai hohoanımoyumbü ahambo God ai moaruwaimbo-ndearümbui ranai weindahı tükündifiyuanı asu süngunambo-anımbı Krais ai kudümbui.

⁴ Moaruwai hohoanımoyumbü ra ai munGUambo moatükunı ranahambo nindou ai hohoanımo-yahündowohü dükarıhi god sei-arıhundi ranahambo ai hürütündarümbui. Ranı-moatükunımbı ‘moanane’ mbüsühı ahandı fimbo

yangiri adükär-ane mbüsümbui. Ai Godindi worambe nimandümbo, 'Ro God-anahit,' mbüsümbui.

⁵ Hoafit horombo ro siheimbo sowahi nimboahambayahit hoafitmayahit ra se mitanirihümündi-ai?

⁶ Ranit-moatükuni ai moaruwai hohoanimo-yumbündi nafit gürareandi ra se fifirihindi. Ahandi nafit gündeandanit njombo-animbo nini-simboaniyo God ai yirifayu ranisimboan-animbo ai weindahit tükündifimbui.

⁷ Awi getürühoeimbti hohoanimo haponda dibo ratüpurityo arandi. Ngä nindou ai moaruwai hohoanimo-yumbündi nafit gürareandi ana, God ai ahambo nderümünduanit asu ai nafit gifekoate-nduanit ra-simboani munju moatükuni ngirit dibo yagodo.

⁸ Asu moaruwai hohoanimo-yumbü ai weindahit tükündifimbui. Asu Adükari Sisas ai kuduanit ai moaruwai hohoanimo-yumbümbo ahandi yafuinambo hifokoandiruhit asu ahanti himboamupuimbo-randeimbti ranambo moaruwaimbo-ndirümbui.

⁹ Satan ai moaruwai hohoanimo-yumbümbo nginindit dagadombui asu nindou ranai nginindit tükündifi haya nginindit moatükuni asu hepünfeimbti moatükuni tikai ratüpurindümbui.

¹⁰ Nindou ai awarihefemboaye ranaheimbo moaruwai hohoanimondühimbo tikai hoafitndürümbui. Ngä nindou ranai awandihelimboyei nimboe sapo ai anihondü hohoanimo ranahambo ngirit yifirindei asu God ai ngirit aheimbo aboedambondearü.

¹¹ Ranimboane asu God ai ahei hohoanimo ngorüsüngundeandanit rananimbo ai tikai hoafit ra anihondümbo-ndihimboyei.

¹² Ranimboane asu nindou munju ai anihondü hoafit anihondümbofe-koate-yeihit hohoanimo moaruwai ranahambo yifiraye ranaheimbo God ai ahanti yibobofe-ambe moaruwaimbo-ndearümbui.

God ai siheimbo kamafoareandüri wambo aboedambo-ndearümbui

¹³ Wandafit mami, Adükari ai siheimbo ngusüfo pareandüri arandi. God ai weanjuruhit hondü siheimbo aboedambo-fendürimbo kamafoareandüri. Ranimboanefi siheimbohündambo Godimbo hihifirihuri arihundi. Ai siheimbo Yifiafit Aboedi masagadüri ranimbo-hündamboane asu se Godindi yangir-anei asu se anihondü hoafit anihondümbo-marihindi. Ranit-süngumbo-animbo God ai aboedambo-ndearümbui.

¹⁴ Ai siheft Adükari Sisas Kraisindi siheimbo himboamupuimbo-randeimbti sürühoeimbti moatükuni

ranambefendürimbo yahumboani. Ro s̄heimbo hoaf̄aboed̄ nda hoaf̄mayef̄ ran̄nambo God ai s̄heimbo mborai mehu.

¹⁵ Ran̄imboane asu, wandaf̄ mami, se n̄ḡin̄ind̄ihümündi n̄iboadei. Godind̄ hoaf̄ munju s̄heimbo yafambenambo, pas̄nambo yamundarihundür̄ ra se k̄ik̄ihind̄ihümündi.

¹⁶ S̄hef̄ Adükari Sisas Krais asu Ape God ai s̄hef̄imbo n̄gusüfo parineamunüh̄ moan̄ n̄gusüfoambe k̄ik̄imi-mafoarineamuna s̄ih̄ri ahambo anhondümbo-rihuruh̄ hifandarihuri.

¹⁷ N̄ga God ai s̄hei n̄gusüfo k̄ik̄imi-boadeandürüh̄ n̄ḡin̄ind̄ mb̄isagadür-amboane ran̄imboane asu se hohoan̄imo aboed̄ süngundihindüh̄ hoaf̄ aboed̄ hoaf̄indeimboyei.

3

Ȳhoef̄imbo far̄hefe-mun̄imbohündambo se Godimbo d̄id̄ibaf̄indei

¹ Wandaf̄ mami, nda ndeara b̄id̄if̄ran̄imbo hoaf-anē. Ȳhoef̄imbo far̄hefe-mun̄imbohündambo se Godimbo d̄id̄ibaf̄indei ndühündi. Ranan̄imbo Godimbo hoaf̄ ra n̄mehünou n̄gorü n̄goaf̄, n̄gorü n̄goaf̄ mb̄ishowamboane asu ahandi hoaf̄imbo aboed-anē mb̄isei-amboane s̄hei mbusümo ramefeyo nou.

² Ȳhoef̄imbo far̄hefe-mun̄imbohündambo Godimbo d̄id̄ibaf̄indei ndühündi ranan̄imbo asu nindou moaruwai hohoan̄imoyomo-rundeimb̄ ai n̄ḡir̄i ȳhoef̄imbo k̄ik̄ihindämündimuni. N̄imboe sapo af̄ind̄i nindou moai anhondümbo-rihind̄i.

³ N̄ga Adükari ai hohoan̄imo hondü aboed-anē yare arandi. Ran̄imboane asu ai s̄heimbo n̄ḡin̄ind̄ dagadürüh̄ hibadandüran̄i Satan ai n̄ḡir̄i s̄heimbo moaruwaimbondearü.

⁴ Adükari ai ramareamuna ro f̄if̄rihundi nda: Hoaf̄ s̄heimbo hoaf̄mayef̄ ra hapo se rasüngurhi arihündi, n̄ga asu süngunambo amboa randihimboyei.

⁵ Adükari ai s̄heimbo aboed̄ hohoan̄imo sagadüran̄i ran̄imboane asu Ape Godind̄ nindoumbo n̄gusüfo pefe hohoan̄imo ra f̄if̄indihindi asu se ahandi n̄ḡin̄indinambo t̄n̄j̄ir̄ifo ranahambo moanane mb̄isei hehi n̄ḡin̄ind̄i n̄imboeimboyei Krais ramefiyu nou.

N̄moreh̄i nindowenih̄ muŋgu ai ratüpuri-mbeyei-amboane

⁶ Wandaf̄ mami, s̄hef̄ Adükari Sisas Kraisind̄ n̄ḡin̄ind̄ süŋgu ro s̄heimbo randihindi asef̄. Muŋguambo wandaſ̄

ŋorü ai ratüpuričoate-yeihî hohoanîmo sîheimbo yamundîma-rîhundürî ra süngefekoate-yeianî se ahei fikîmi papûhi-ndahimboyei.

⁷ Se yîhoefî hohoanîmo nda süngrundihindi. Yîhoefî ratüpuričimbo se fîfirihindi asu ro se-babîdi nîmarefîmbo moai yiboaruko-yiboarukoyefî.

⁸ Sesî se masehimuni ra pemimayefî. Se yîhoefîmbohunda tînjîriffo-ndahimboyei sefi hohu sîrîhü nîmboambo ro ratüpuričimbo tînjîrifomayefî.

⁹ Sîhei-mayo sesî ndahumi-ndemboyefîsi, ñga asu moai sahumîndefî. Ñga sîheimbo aboedi ratüpuri nafuindefanî asu se aboedi hohoanîmo ra süngeumbihinda sefi hohumboyefî sesî semîndikoate tînjîrifomayefî.

¹⁰ Ñga se-babîdi nîmboefîmbo ro sefiya, 'Nindou ratüpuričoateyuani ñgîri sesî ndemündu,' masefi.

¹¹ Ñga ro hîmborîmayefî ra semayeи bodîmondi moanî ratüpuričoate nîmarei mburîhümbo ñgorundi ratüpuri sefe farîhefendürîmbo hoafîyei arîhundi.

¹² Nindou ra aboedi hohoanîmo süngefembo sefi hoahu Adükari Sisas Kraisîndî sünge hoafîyahundürîya, 'Se sîheihoari sesî semîndîmbo-hündambo moanî ratüpuri yangîri ratüpuričdei,' asefî.

¹³ Wandafî mami, se aboedi hohoanîmo süngefembo ra yiboaruko-yiboaruko-ndeimboyei.

¹⁴ Hoafî pas ndanambe sürü papîmarîhundi nda nindou ai rasüngefekoate-ndeianî ranaheimbo se türüboadîhi fîfirîndî-hindürûhi ai-babîdi wudîndeimboyei, ñga yowanî. Rananîmbo asu ai amoanîŋgi-mbeyei-amboane.

¹⁵ Ñga se yandîhi hohoanîmo-ndeihîya, 'Yîhoefî hürütümb-anei,' mbîsemboyei, ñga yîhoefî wandaf-anei mbîsei hehimbo aheimbo ahînîndahündürtî.

Bîdîfirânî hoafî

¹⁶ Adükari ai afurîfe hohoanîmo ra nîmîndih-anî. Munjuambo si munjuambo moatükunî tükündîfeyeoanî ai sîheimbo mbîfarîhendür-amboane asu ñgusüfoambe afundîhi kündîhi hehi nîmandei. Adükari ai munjuambo se-babîdi mbînüngeuwamboane.

¹⁷ Ro Por-anahî sîheimbo karîhasîhandürî asahî hoafî ra wandîhoarî sürü paparîhandî ro wandî pas munju sürü papîmarîhandî nou.

¹⁸ Sîhefî Adükari Sisas Krais sîheimbo munjuambo hîpoambo-mbîreandür-amboane.

1 Timoti

Pas mami Por ai Timotimbo sürü papimarandi

¹ Ro Por Sisas Kraisindî hoafî sahamindî ha-rîhandeimb-anahi. God sîhefîmbo aboedamboreamuni-randeimbî asu Sisas Krais ranahambo anihondümbo-rîhurûhî hîmboayefî aiyafani wambo hoafî semindî hombohunda kafoarîne hîningi-marîneandiri.

² Timoti, wandî süngumboyo se anihondümbo-mariwori asu se wandî nîmorî hondü nahurai-anafî. Pas nda sîhambo sürü papîrîhi koararîheheandî. Ape God asu ahandî nîmorî Sisas Krais ai sîhambo moanî hîpoambondîne hohoanîmo-ndinanîhü ñgusüfoambe afurîfe kûfimbî hohoanîmo mbisabînanîn-amboane.

Tîkai yamundîfe hoafî ra raguanambo-ndîhumboane

³ Ro Masedonia hîfina hahûhî asu sîhambo Efesus ñgoafîhü mbînîmbafa sahehea hoafîmehanînî ranane asükai haponda sîhambo hoafehanînî. Se ranîhü nîmbafîmbo nindou bîdîfîri ai tîkai hoafî süngufe hohoanîmo yamundarundi ra yowanî mbisafîpurî saheheamboyahî hoafîmehanînî.

⁴ Rananîmbo se hoafîndafî-ndürani ai ñgîri tîkai hoafîndeî asu ahei hürütühoafî, ahuirîhoandî ndürîmbo türüfoefe ho wataporî hohoanîmo ra mbisîhehindamboane. Ngâ yahurai yamundîfe hoafî ana sîmborî hoafî tüküfe arandi, ngâ asu ranî hohoanîmo ranai ana ñgîri aheimbo Godîmbo anihondümbofihi ahandî ratüpuri fîfîrifembo-hündâ fandîhendûri, ngâ wanî. Ngâ anihondümbofe hohoanîmo yangîri randeamboe.

⁵ Ro ñgusüfo pefe hohoanîmo botifembohunda hoafî ra hoafayahanînî. Ngusüfoambe sürühoeimbî hohoanîmo, Godîndî hîmboahü hüti-koateimbî hohoanîmo asu anihondümbofe hohoanîmo munjguambo ra ñgusüfo pefe hohoanîmo nîmîndîh-anê.

⁶ Asu nindou bîdîfîri ana hohoanîmo ranahambo munjuna daboadanamborîhi hehimboanei, asu hîhîndî wataporî ranahambo yangîri hohoanîmoyei hei arîhündî.

⁷ Aiana Godîndî ahînûmbî hohoanîmo ranahamboanemo yamundîhu-rîhundeimbî-ndefîmbo mehomô. Ngâ ai ahamundi hoafî ranahandî nîmîndîhündî asu ai rananî moatükunîmbo anihondümboanefî hoafayefî mehomô ra moai fîfirundi.

⁸ Sihiri yarihu fífirihundi God ai nindou-yafe hohoanimo díboadofembo-hündambo ahanti ahinümbi hohoanimo hininqimareandi. Asu nindou ai ahinümbi hohoanimo ranahandi ratupuri hondü rawarihindi ana, ra aboed-ane.

⁹ Nga sihiri ndanahambo ndondihu yandihu fífirindihumboane: God ai nindou aboedi ranaheimbo-yopoani ahinümbi hohoanimo hininqimareandi, nga wanti. Ndani-moatükuni ranana nindou ai ahinümbi hohoanimo gogonimbırıhehi-ndeimbı, bogorımboyafu-ndeimbımbo hifinambo-rıhipureimbı, Godımbo daboadanambo-rıhoreimbı, moaruwai hohoanimo süngurıhi-ndeimbı, Godındı hohoanimo ana ambe sei-rıhündeimbı, hifı ndanıhunda hohoanimo süngufemboane seimbı, boagırambo hifikoarihindüri-rıhündeimbı asu nindou hifikoari-hindeimbı munjuambo ranaheimbo God ai ahinümbi hohoanimo hininqi-mareandi.

¹⁰ Asu nimorehi sisihımo-yeimbı, nindowenihı bogo moaruwai hohoanımoyomo-rundeimbı, nindoumbo hümbühünıyomo sowandümo homo kakı fihımbo koarıhou-rundeimbı, tıkai hoafıyei-rıhündeimbı, asu moani hoangırıhi hehi nımoamo nda sei-rıhündeimbı, yamundıfe hoafı aboedi ranahambo daboadı hıhırhindeimbı, nindou munjuambo ranaheimbo God ai ahinümbi hohoanimo ra hininqi-mareandi. Nga ahinümbi hohoanimo ndanana ranı-moatükuni, asu amuri moaruwai hohoanimo aho ranai aboedi hohoanimo ranahambo gabudeamboembo-hündamboane.

¹¹ Hoafı hondü ranana aboedi hoafı God ai wandi warıhü masendı ranı-dıbo sımagod-ane. Hoafı aboedi ranahambo aboed-ane asei asu God ai hıhıfı-hıhıfı hohoanimo nımındıhayu ra hoafımemuni.

Por Godımbo hıhıfarürü

¹² Sıhefı Adükari Sisas Krais ai wambo hohoanımo-yundırühı, wändı ratupuri nda wudıpoaponde randeambui yahu haya, wambo ahanti-mayo nıginındı ra masendıramboanahı, asu ro ranahambo hıhıfarıhünı.

¹³ Yını, ro horombo ahambo hoafıyahandowohü tırıfoarıhinühı moaruwaimbo-rıhinühı ahambo hürütümarihünı, nga ro ahambo anıhondümbofi asu fífirıfekoate manımboaha ranımboyu ai wambo hıpoambo-mareandırı.

¹⁴ Adükari ranai wambo hıpoambo-mareandıramboyahi, ro Sisas Krais-dıbo anımboahi. Ranıyu wambo anıhondümbofe asu hıpoambofe hohoanimo afındı masendırı.

¹⁵ Hoafî nda anihondü hond-ané asu munju ai anihondümbo-mbirihind-amboane. Sisas Krais ai moaruwai hohoanımoyefembü sıhefimbo aboedambo-femunımbo makusu, n̄ga moaruwai hohoanımoyei-rıhündelimbı ranaheimbo munjuambo n̄gasündi-heandürimboanahı.

¹⁶ N̄ga Sisas Krais ai moaruwai hohoanımoyeimbı himboana wamarandırı hu ra nafuimbohunda n̄gasündihearü hehea moaruwai hohoanımoya-rıhändelimbı wambo boatei hıpoambo-mareandırı. Nindou dıdıyei Kraisımbo anihondümbo-ndıhoranı asu süngunambo koadürümbo-koadürümbo yangırı nıngombo semındımboayei ranaheimbo ro sisamı nahurai-anahı.

¹⁷ Aiana Bogorı adükari hondü koadürümbo-koadürümbo nüngumboani. Aiana yıfıkoateyu-randeimb-ani, asu ahambo nindou ai hoeife-koateyu-randeimb-ani. Ai mami God hondayu asu ahambo ndırı adükärümbe-ani asu ai koadürümbo-koadürümbo bogorı hond-ani mbısefımboane, n̄ga anihond-ané.

Timoti ai n̄gınındı nüngumbo yifiarımbiyu-wamboane

¹⁸⁻¹⁹ Timoti, se wandı nımorı nahurai-anafı. Horombo Godındı hoafı hoafıyu-randeimbı ai sıhambo nıni-moatükuntı süngunambo refemboayafı ranahambo hoafımayu asu ro hoafı ranahambo hohoanımoya hehea, haponda se randowandı asahanını. Se hoafı ra n̄gınındı kıkıhındandıfı nımbafımbo-anımbo asu sıhafı n̄gusüfoambe hütikoate-ndafühı anihondümbo-ndıworühı moaruwai hohoanımo dıbo yifiarımbohunda tıñırıfondafı. Nindou bıdıfırı ahei n̄gusüfoambe ra moaruwai-ane asei, n̄ga ranahambo raguanambo-marıhindı ranımboanei asu ahei anihondümbofe hohoanımo ra mahanondırı sip ho nımoefihi tırımondeandühı hımonı ahano nou.

²⁰ Nindou yimbu yahurai-anafanı ahafandı ndırı Himeneus, Areksander ahafanımbo ro Satanındı warıhümarıheapırı. Nindou yimbu ai randafıneandühı karını asu ai Godımbo tırıfoefe hoafıkoate-mbeyafanda sahehea.

2

Godımbo dıdıbafıfe hohoanımo

¹ Boatei se anihondümbo-rıhindeimbı aheimbo hoafındafındürühı anımboya, se nindou munjuambo fehefe-ndürimbohunda Godımbo dıdıbafı-ndahindowohü hıhıfındıhorı, mbısaftı.

² Adükari bogorımbo-yafundeimbı, asu munjuambo gafman ranahambo-hündambo Godımbo hoafımbeyafındowamboane sıhırı aboedi nımarımbohunda. Rananımbo

asu sīhīri Godindī hohoanimo süngundīhu nindoumbo hohoanimondefi njefimboane.

³ Sīhīri hoafī yahurai hoafayef-animbo ra aboed-ane asu God sīhefimbo aboedamboreamuni-randeimbī ai ranahambo yifirayu.

⁴ Ai nindou munjuambo aboedambo-ndīheandürühī asu anīhondū hoafī ra fīfirīmbīrīhindā yahumboani.

⁵ God mam-ani asu hoafī semündū hu semündū huarandeimbī nindou mam-ani. Aiani God asu nindoumbo sowana hoafī semündū hu semündū hu arandi. Nindou ra Krais Sisas-ani.

⁶ Ai munjuambo nindou aboedambofe-ndürimbohündā ahändī fi Godimbo masagado. Nīni-simboanīyo God ai yifirīmayu ra ai nindou aboedambo-fendürimbo yahumboani sīhefimbo nafuimböhündā Krais ai ahändī fi masagado.

⁷ God aiyu ahändīhoarī ranī hoafī ra semīndī ho Sudayafe ndīfombo bokarīhefe-ndürühī yamundīfe-ndürimbo kafolare hīnīngī-mareandīri. Ranahambo ro tīkarīheambo-yahīpoanī, nīga anīhondümboanahī hoafayahī. Rananīmbo Sudayafe ndīfo ai Kraisimbo anīhondümbo-rīhorühī asu anīhondū hohoanimo fīfirīmbīrīhind-amboane.

⁸ Munjuambo nindowenihī nīgoafī-nīgoafī ranīhündā ai warī botırundühī dīdībafīmbemonda sahehea hohoanimoayahī. Ai sürühoeimbī nīngomombo asu simborī hoafīkoate-ndīmondühī Godimbo dīdībafīndafundi.

Nīmorehī-yei hoaf-ane

⁹ Nīmorehī ai hoeari ndorīhoayo-weimbī güdühindühī afīnd-afīndīkoate asu ahei fi hīfīnambo-ndīhindi. Ai ahei mbīrīnanī dīdīboadofe yihuru asu gorīnambo nafīrundeimbīhündī ranambo fi yihuru-ane asu hoeari kakī adükariñihi semīndümbī yihuru-ane ra moeisahi.

¹⁰ Nīga nīmorehī ai Godindī hoafī süngumbo seimbo ana, ai ratüpuri aboedi ratüpürimbeysi-amboane ranane nīmorehī-yei yihuru hondayo.

¹¹ Nīmorehī ai hīfandī-rundeimbī-yomondī hoarehīndeihī sisīkoate nīmandeimbo Godindī hoafī hīmborīmbeyei-amboane.

¹² Ro nīgīri hīnīngī-ndīheandürā nindowenihambo hībadühüpuri asu Godindī hoafī yamundīhipuri ndühündī, nīga wanī. Nīga nīmorehī ana moanī sisīkoate nīmarīmbo Godindī hoafī hīmborīmbo yançır-anei.

¹³ Nīmboe sapo God ai Adamimbo boatei nafīrūri mburamboyu, asükaiyu süngunambo Ifīmbo nafīmarandi.

¹⁴ Nīga asu Adam ai moai tīkai hoafī ranahambo anīhondümbo-reandi, nīga wanī. Nīmorehī aiyo tīkai

hoaf† ranahambo an†hondümbo-mareand† ranⁱyo asu ai moaruwai hohoan†momayo.

¹⁵ Nga n†moreh† ana n†mor† wakemind† ratüpuri ratüpuri†mbeyei-amboane. Asu ai yar†hindü† Godimbo muñguambo si aho ra an†hondümbo-r†horü†, nindoumbo hipoambofe hohoan†mo ra süngurihündü†, sürühoeimb† hohoan†moyeih† asu ahei fi hifinambo-ar†hindi† ana, God ai aheimbo aboedambo-ndearümbui.

3

Kraisind† nendambo hifand†-rundeimb†-yomond† hoaf†

¹ Hoaf† nda t†kaiyopoani†, nga an†hond-ane: Nindou düdi ai Kraisind† nend† aheimbo hifandiyondürimbo hohoan†moayu ana, asu ai ratüpuri aboed† ranahambo yifiriyu hayamboani.

² Hifandirandür†-randeimb† nindou b†diffr† ai ahand† moaruwai hohoan†mo n†mar†koate-ayo ranahambo türüfoefe hoeifekoate-mbⁱyei-amboane. Asu moani n†moreh† mami semündüm^b-an†imbo mbününju-wamboane. Nindou ranai ahand† fi d†iboadore hifandimb†rand-amboane asu ndore nünguan† nindou ai ahambo aboed-ani mbⁱsei-amboane. Asu nindou ahand† worⁱna tükehindi† ra ndore hifandimb†randür-amboane. Asu ai aboed† yamundea-ndeimb^bmbiyu-wamboane.

³ Asu ai nga†ri bia afind† ndümündü asu ai nga†ri harimbo hohoan†mondu, nga hⁱmboari hoafendü† sⁱmbori hoaf†koate nindoumbiyu-wamboane. Asu aiana nga†ri kak† afind† semindimb†o hohoan†mondu.

⁴ Ai ahand† aborüd† ranaheimbo d†diboadedo-ndearü† asu n†moakidibou ai ahambo ahin†yeih† ahand† hoaf† hⁱmborⁱyeih† süngumbirihind-amboane.

⁵ Nindou ranai ahand† aborüd† ranaheimbo d†diboadofekoate-ayu ana, asu ai nüngunde Kraisind† nend† ranaheimbo hibadimandandüraq.

⁶ An†hondümbo-reandeimb† nindou sⁱmbori aiana n†mai hifand†-randeimb^bmbofe-poanis†, nga ai ahand† fimo borindu asu God ai ahambo Satan†imbo ramariri nou t†njirⁱfo dagadombui.

⁷ Nga nindou düdi Godind† hoaf† hⁱmborⁱkoate-maye ahei mbusumo aboed† mbumundi anüngu ai-an†imbo hifandirandedeimb^bmbofi mbⁱmaru-amboane. Nga asu nindou ranai ahei hⁱmboahü mbumundi nⁱngokoate-ayu ana, asu nindou ranai yⁱboaruko-ndⁱhoran† asu Satanind† andürambe keboembui.

Kraisind† nend†-yei ratüpuriyomo-rundeimb†-yomond† hoaf†

⁸ Mamı yahurai-ane Kraisındı nendi-yafe ratüpuriyomo-rundeimbı amboanı ai ahamundi ratüpuri ranahambo ndondu hohoanımo-mbemondamboane. Nindou ranai ńgırı afındı bia ndımındımo asu ńgırı nümüsı nou moaruwai hoafındımo aboedı hoafındımo ndundi. Asu ai ńgırı nindou bıdífırı-yeimayo kakı semındırambo hohoanımondımo.

⁹ Rananımbı asu ai Godındı hımbıboahü hütikoate-yomondühi anıhondümbofe hohoanımo dıbo menjoro God ai sıhefımbı nafuimayu ranahambo kıkıhisafı-mbırundımund-amboane.

¹⁰ Weanjurühı ahamundi hohoanımo ranahambo yandu hoeindundanı, asu ranı hohoanımo aboedı mbumundi ńgoan-anımbı asu se ahamumbo ratüpuriyomo-rundeimbımbıbo-ndüpürı hınıngı-mbırupur-amboane.

¹¹ Mamı yahurai-ane nımorehı amboanı ai ahei ratüpuri ranahambo ndondıhi hohoanımombeysi-amboane. Ai ńgorümbo daboadanı hoafındeimboyei. Ai ahei fi hıfınambo-ndıhindühi anıhondümbo ratüpürımbeyei-amboane.

¹² Ratüpuriyomo-rundeimbı aiana nımorehı mamı yangırı sowandumondeimbı-mbemond-amboane. Asu ai ahamundi aborüdi ranaheimbo ndondundürı hıfandımbırundür-amboane.

¹³ Ratüpuriyomo-rundeimbı ai aboedı ratüpuri ratüpuremo ana, nindou ranahamundi ndüri aboedı yagodımböe. Rananımbı ai ahamundi Sisas Kraisımbı anıhondümbofe ranahambo hoafımbıbo yıhımbokoate-ndımböemo.

Godındı hohoanımo nımındıhündı hoafi

¹⁴ Timoti, ro sıhambo sowana nımehünou sıńımbı afındı hohoanımo-ayahahı, ńga asu ndanı moatükunımbı pas nda sürü paparıhandı.

¹⁵ Ranımbıboanahı asu ro nımai sıńıkoate-ndahanı ana, asu se hoafı nda hoeindo hawa aboedı hohoanımo Godındı nendi sıhırı sıńıgefıboayo ra fífırındo-wamboyaftı. Ranı nindou sıhırı ana yangırı koadürümbo nüngumbü Godındı nendi fandıhi arıhündı ranaheimbo kambohoanı nahurai anıhondümbofe hohoanımo ra ńgınemındı-ndürımböaneftı.

Kraisımbı herü

¹⁶ Sıhırı ndondıhu fífırındıhumboane, ńga Godındı nımındı hoafı hohoanımo ra ndorıhoeimbı hamınd-ane. God ai dıbo-hoafı weindahımareandı ra ndahurai-ane. Nindou nımorımböofi tükümeiyuwa hoeimarıhorı.

Yifiaftı Aboedı ai nafuimayo ahandı hohoanımo mbumund-ane.

Sünambeahındı nendi ai hoeimarüwuri.

Ahambohünda Suda-yafe ndifoambo hoafî bokamarîhoemo.
 Hîfînîndî nîmorehî nindowenihî ai ahambo anîhondümbo-
 marîhorî.
 God ai sünambe serümündü mahafu.

4

Tîkai hoafümbî nendî-yafe hoafî

¹ Yifiafi Aboedî ranai wudipoapore hoafîyowohü yahoya: Süngeunambo ana nindou bîdîfîrî ai anîhondümbofe hohoanîmo ra hîningî-ndîhimboyei. Asu ai tîkai hoafümbî sanendî kabomo ranahei yafambehündî hîmborîndeihî asu ranahei yamundi-fe hoafî ranahambo süngeundühimboyei, meho.

² Yamundi-fe hoafî ra tîkai hoafîyomo-rundeimbî-yomondî-mayo hoaf-ane. Ahamundi ñgusüfoambe hohoanîmo ra mamîkarî-ndapurûh-anîmbo asu ahamundi moaruwai hohoanîmo ranahambo ñgîrî amoanîngî-ndîmo ndundi.

³ Ranî nindou ranai nîmorehî semîndîkoate hohoanîmo asu bîdîfîrî sesî wehîsaombo hohoanîmo ra refemboane mbîseimboemo. Nga nindou dîdîyei ahambo anîhondümbo-ârîhorî asu hoafî hondü fîfirarîhindî ranai sesî sahüsîhî asu ahambo hîhîfîmbohünda God ai sesî ra naftîmarand-ane.

⁴ Nga asu munjuambo moatükuntî God ai naftîmarandî ra aboed-ane. Nga se ranî-moatükuntî ranahambo moaruwai-ane mbîseimboyei, nga Godîmbo hîhîfarihorî ana, ndahümündi.

⁵ Nga asu Godîndî hoafî sünge sîhefî dîdîbafîfe hoafî rasüngeunambo munjuambo sesî ra Godîndî yançîrî tükündîfemboe.

Timoti ai Sisasîndî ratüpuriimbo aboedî mbünürünguwamboane

⁶ Asu se ndanî hoafî ra wandafî mamî ranaheimbo hoafayafîndürî ana, asu se Sisas Kraisîndî ratüpuriyafî-randeimbî aboedî safî nîmboamboyafî. Anîhondümbofe hoafî asu yamundi-fe hoafî aboedî ra se süngearo hafî ranî-sünge se ñginîndî nîmandîmboyaftî.

⁷ Asu se hîhîndî wataporî moaruwai ranahambo ana daboadanambo-ndowandi. Nga se Godîndî hohoanîmo ranahambo yançîr-anîmbo yamundi-yamundi-ndowandi.

⁸ Sîhefî fi yamundi-yamundi-fe hohoanîmo ndanana moanî akîdou fandîhemunîmboe. Nga asu Godîndî hohoanîmo süngefembo yamundi-yamundi-fe ra sîhefîmbo afîndî safî fandîhemunîmboe. Ranî-moatükuntî anîmbo yançîrî anîmboefî ndanî-sîmboanî fandîhemunî asu süngeunambo koadürümbo-koadürümbo yançîrî nîngombo

semindimbo ranisimboani amboani fandihemuni raraondamboe.

⁹ Hoafit ra anihondü hamind-ane, nga munguambo ra anihondümbo-mbirihind-amboane.

¹⁰ Godindi hohoanimo süngefembo ra ratüpuriyefüh Hüti-hütia耶ft. Sapo ro yangiri nüngumbü Godimbo anihondümbo-röhurüh ihmboayefi. Nga nindou didiyei ahambo anihondümbo-arihori ranaheimbo aboedambo-reandüreimb-ani.

¹¹ Nga se nindou ranaheimbo hoafit ra dabadürüh Yamundowandüri arandi rananimbo sünzungumbirihind-amboane.

¹² Ahei ihmboahü ana se nindou akohoand-anafit, nga asu ai sihamboya aiana nindou yangir-ani mbisahüninimboyei, nga wanit. Nga se nindou aboedi mbumundi hamindinimbafan-animbo, asu anihondümbo-röhindeimbai sihafit hoafit, ningo, hipoambofe hohoanimo, anihondümbofe hohoanimo asu sürühoeimbii hohoanimo ra sihambo hoeirihinini hehimbo sünzungumbirihind-amboane.

¹³ Ro tüküfeckoate-yahambe nindou ihmboahü Godindi hoafit hoeindo wataporimbo-ndandüh, kikimtboadowanndürüh asu ahandi hoafit Yamundowandüri ndandi.

¹⁴ Horombo hifandirundeimbii sihambo warit wamini nanduninan God ai ahandi hoafit hoafityu-randeimbindi hoafit-sünge sihambo ranipoani ratüpurit masaganini. Nga se ratüpurit ra mbosindamboyaifi.

¹⁵ Munjuambo ratüpurit ranahambo sihambo hoafimayahit ra se ndondo hibadandit ratüpurit aboedi ra tüküfembohunda tñirifondaft. Rananimbo asu munjuambo nindou-yei ihmboahü sihafit hohoanimo ra aboedi tükümbifeyowamboane.

¹⁶ Se nindou aheimbo Yamundaro-wandürane, asu sihafit hohoanimo ranane ranahambo ndondo hibadandi. Se yaro nginindi nimbafi. Se radowandüh ana, se-anafit asu sihafit hoafit himboriyeyembii ra munjuambo aboedambo-ndahimboyei.

5

Ngorü nindoumbo didiboadofe hoafit

¹ Se boagiri nindoumbo nginindi hoafindamboyaifi, nga sihafit apembo hininingrou safi didiboado-ariwori nouanimbo asu ahamumbo amboani radowapuri. Asu akohoandambo amboani sihafit akidambo rawarowori nou rando didiboado-ndowapuri.

² Se nimorehi boagirambo amboani didiboado-ndowandüri sihafit me hondü rawarowandi nou. Asu se yihoarif-amborimbo didiboado-ndowandüri

sürühoeyoweimbı hohoanımo sün̄gu sı̄hafı̄ rehı̄ hondümbo rawarowandı̄ nou.

Nı̄morehı̄ kaisahoabediyei hoafı̄

³ Se nı̄morehı̄ kaisahoabedi ranaheimbo aheiamboa hamındı̄ nı̄boadeia ndondondı̄worü.

⁴ Nga asu nı̄morehı̄ ranai nı̄moreimbi-ndowohü ahuirı̄hoandeimbı̄-ndowanı̄ ana, nı̄morı̄ ai boatei ahei hondı̄ asu asarı̄ ranaheimbo mbı̄farı̄he-hindür-ı̄amboane. Ranı̄ hohoanımo ra Godı̄ndı̄ hohoanımo sün̄gufe-ane, nga yamundowandırı̄. Asu ai nı̄morehı̄ ranahambo ndondı̄hi hı̄badı̄hündǖhi horombo moanguimarandırı̄ ranı̄sün̄gumbo sı̄mborı̄ amboanı̄ mbı̄farı̄he-hindamboane. Ranı̄ hohoanımo ranı̄mbo-ani God ai yifirayu.

⁵ Nı̄morehı̄ ranai nindowenihambo dı̄gerī haya ai-yanrı̄ı̄ hamındı̄ nı̄ngombo ana, ai Godı̄mbo hı̄badırı̄hü nı̄mbı̄-nı̄mbısı̄ ahambo fehefe ranahambo dı̄dı̄bafı̄ndo pı̄ndo nda nı̄gomboe.

⁶ Nga nı̄morehı̄ kai ai moanı̄ ahandı̄ fimbo yanrı̄ı̄ hohoanımoyo sün̄gure arandı̄ ana, nı̄morehı̄ ra yı̄fı̄yombo nahurai-ane.

⁷ Se anı̄hondümbo-rı̄hindeimbı̄ ranaheimbo ranı̄ hohoanımo ra randı̄hindı̄ mbı̄safan-anı̄mbo asu ai ranahambo sün̄gundǖhi ngeianı̄ asu nindou nı̄gırı̄ı̄ aheimbo moaruwai hoafı̄ndahündırı̄.

⁸ Nindou düdi ai ahandı̄ mamı̄sırı̄ı̄ asu ahandı̄ fıkı̄mını̄ndı̄ ranaheimbo-poanı̄mbo dı̄dı̄boado-fendürı̄koate-ayu ana, nindou ranai anı̄hondümbofe hohoanımo ranahambo daboadı̄ hı̄hı̄reamboani. Nga nindou ranai anı̄hondümbofe-koateyeimbı̄ ranaheimbo nı̄gasündearü haya ai moaruwai hamındı̄ nǖngumbui.

⁹ Kaisahoabedi ai 60 hı̄mbanı̄ nı̄gasündeardeimbı̄ nindowenihı̄ mamı̄ yanrı̄ı̄ serı̄mın̄doweweimbı̄ ranahambo aboedı̄ hohoanımo sün̄gureandeimb-ane asei nı̄morehı̄ yahurai yanrı̄ı̄-anı̄mbo kaisahoabedi-yafe fehefembo bukambe ndırı̄ pefendürı̄mboane.

¹⁰ Ai aboedı̄ hohoanımoyo-randeimb-ane mbı̄sei-amboane. Ranı̄-ratüpurī aboedı̄ yahuraimboanahı̄ hoafayahı̄ ai ahandı̄ nı̄morı̄ ndore hı̄fandı̄mbı̄randamboane asu nindou semı̄ndı̄ worı̄nambo-mbı̄reandamboane, anı̄hondümbo-rı̄hindeimbı̄-yafe tı̄ñarı̄ popoaimbı̄rhend-amboane, nindou tı̄ñırı̄fo tükündı̄feyoanı̄ mbı̄farı̄hendür-ı̄amboane asu muñguambo aboedı̄ ratüpurī aho ra rambı̄reand-amboane.

¹¹ Nga se kaisahoabedi akı̄dou nı̄morı̄ safı̄ aheimbo fehefembohündambo ahei ndırı̄ pandowa-ndürı̄mboaya. Ai hoafı̄ndeihı̄ anı̄mboya, ‘Ro Kraisı̄ndı̄ ratüpürı̄mboanefı̄’ mbı̄sei hehi, asu ahei fimbo yanrı̄ı̄ hohoanımondeihı̄

anamindı ngorü semündümbo mbisei hehi Kraisindi ratüpuri ra hiniŋgi-ndihimboyei.

¹² Asu sapo ai nini-moatükuniyo horombo hoafiyehi randihumboyefi masei ra refekoate-ayeai ana, ai hütindeimboyei.

¹³ Asu ai ngorü hohoanimo yariki arihundi ra ratüpuri-koate-ndeih i moani worini-worinindeimboyei. Asu ratüpuri-koate yanğıri-poani, nga ai bodimondambo hahabodeih daboadanı tehündihündür asu bıdıfırı-yafe moatükunt ranahambo sefe fehfendür nini-moatükunt ai hoafikoate-mbomayo ra wataporımborihü arihundi.

¹⁴ Ranıimboane kaisahoabedi akıdou nimori safi aiana asükai anamindihü-mbeyahind-amboane asahi. Rananıimbo nimori wakındihümündi mbundihümbo asu ahei worı ra hıbadihundi. Randahindan-anımbo nindou ai nıgırı ahei moaruwai hohoanimo hoeindihindüh asu moaruwai hoafındeı.

¹⁵ Nga nimorehi bıdıfırı ana ai daboadı hıhıriyahi hehimbo asu Satanindı süngu heimboanei.

¹⁶ Nimorehi anıhondümbo-reandeimbı, nimorehi kai mami ahandı worambe ai-dıbombo anıngo ana, nimorehi ranai ndonde hıbadandı. Sapo nimorehi kai ranahambo ana anıhondümbo-rıhindeimbı ai nıgırı ahambo hıbadındihundi ranıimbo-hunda. Nga nimorehi kai dıdıyei nindou ngorü ai-amboanı hıfandıyondürı-koate-ayeai ranaheimbo-anımbo anıhondümbo-rıhindeimbı ai hıbandı-hündürıimboyei.

Hıfandı-rundeimbı nindou ai aboedı ratüpuri-ndımonda ndondıhu hıbadıhu-purıimboane

¹⁷ Asu hıfandı-rundeimbı ai aboedı hıfandarundi ranı-süngumbo ahamumbo aboed-anemo mbısaüpürüh-anımbo aboedı mbıfari-hehipurıimboane. Godındı hoafı hoafiyomo asu yamunu-rundeimbı ahamumbo ranı-poanımbo hamındı mbıfari-hehipuramboane.

¹⁸ Sapo nindou ahandı ratüpuri ranahambo kakı saimbo ranahambo-hündambo Godındı hoafı yare hoafiyowohü yahoya, ‘Burmakau ai wit hıpırı fıfırıhendühi asu safı dedımboe sei hehi yafambe kıkıhındı-hümındimboyei,’ meho.* Asu ngorü hoafı yahoya, ‘Nindou ratüpuriyu-randeimbı ranai ratüpuri ranı-süngunambo kakı ndemündümbui,’ meho.

* **5:18:** Por ai hohoanımoyuhü yahuya, Anıhondümbo-rıhindeimbı ai ahei hıfandı-rundeimbımbı kakı-napo mbıfari-he-hipur-amboane, mehu. Ranı-hoafıra weindahı-fembohündı ai Baiborambeahındı hoafı hoafımayu. 1 Korin 9:8-12, İo 25:4, Ruk 10.7

¹⁹ Nindou mami ai hifandi-randeimb̄i ranahambo papi-hoafndürəni ana, se ahanti hoaf̄ himbori-ndamboyaf̄. Nga yimbuyafan̄ asu n̄gimiyomo ai hoafndimondan-animbo himborindaf̄.

²⁰ Asu hifandiru-rundeimb̄i nindou b̄idifir̄i ai moaruwai hohoanimo-ndimondan̄i ana, se ranahamumbo hifandiru-rundeimb̄i-yomondi himboahü hoafndafihü d̄idiboadon-dowapur-animbo asu hifandiru-rundeimb̄i b̄idifir̄i ai amboan̄i yihimbo-mbeyomondamboane.

Timoti ai ahanti hohoanimo ranahambo ndonde hibadandi

²¹ Ro God, Sisas Krais asu God kafoareapureimb̄i sunambeahindi nendi ahamundi himboahü sihambo hoafayahanini, se randowandi masahi mami yahurai hohoanimo-animbo munjuambo nindou ndondo sūngundandi.

²² Nga se yowan̄i nindou Godindi ratupuri ratupurimbohunda kafoefi hinijifimbo ra nimehünou wari ahanti wami nadowamboyaf̄. Se Godindi himboahü mbumundi n̄ngombo hibadambo, nga ngorü ai moaruwai hohoanimoayu ra se ai-dibo mamambe-ndafamboyaf̄. Nga se suruhoeimb̄i nimbafe ngori.

²³ Se hoe yangiri ndimindimboyaf̄, nga akidou wain hoe amboani sihafi fur̄ asu angunti sowandif̄i arandi ra farihefe-ninimbohunda ndimindif̄i.

²⁴ Asu nindou bidifir̄i-yei moaruwai hohoanimo ra aheimbo yibobofekoate-yuambe weindahı adükari tüküfe arandi. Asu nindou bodimondi-yei ai dibombaoane engoro, nga sūngunambo weindahı tükündifemboe.

²⁵ Mami yahurai-ane aboedi hohoanimo amboani weindahı tüküfe engoro. Asu bidifir̄i aboedi hohoanimo nimehünou weindahı tüküfekoate-ayo ra ngori munjuambo dibō yagodo.

6

¹ Munjuambo anhondümbo-rihindeimb̄i ngorü nindou-yei moant ratupuriyei-rihündendeimb̄imbo-yahi animboei ai ahei hifandirunduri-rundeimb̄i nindou ranahamumbo ahinindeih̄i ahamundi hoareihimbeyei-amboane. Rananimbo nindou ai ngori Godindi nduri asu sihefi yamundi fe hohoanimo ranahambo moaruwai hoafndu.

² Nga ratupuriyei-rihündendeimb̄i-yei hifandirunduri-rundeimb̄i ranai anhondümbo-rundeimb̄i aiyomo ana, ai yowan̄i randihi hohoanimondeih̄i, ‘Ro mami apodoho nahurai-aneft̄, nga ro ngori ahamundi hoaf̄ himborindaf̄,’ mbisei, nga wan̄i. Nga ai randihi

hohoanımondeihı anımboya, ‘Nindou ndanahamumbo aboedi fehefembohunda ratüpürayefi nda ai anıhondümbo-rundeimbı-memondamboaneftı ro ahamumbo hohoanımo pararıhupuri,’ mbısei. Se nımorehi nindowenihı aheimbo aboedi hohoanımo ra yamundowandürühı asu rasüñgufembo ıngusüfo botındowandürü.

³ Sıheftı Adükarı Sıas Kraisındı hoafı ai sıhefımbı Godındı hohoanımo süngefembo yamundeamuni arandı. Asu nindou ıgorü ai yamundıfe hoafı ra hınıñgire haya ranı-poanımbı hoafı yamundareandırı ana, nindou ranai ahandı hohoanımo ranahambo yanğır-ani afındı hohoanımoyuhü hoafı himborıkoate-ayu.

⁴⁻⁵ Aiana fífırıfe-koate nindou nahurai-anemo. Nga ai nıni akıdouumbo ndürü asu nıni kaboadıhumbo yaho hefe hoafınambo sımborı-sımborımbı-anemo mamıkarı hohoanımoemo. Ranı hohoanımo ranı-süngefumboane ndanı hohoanımo tüküfe arandı: Nindou ıgorümbo moaruwaimbofi, sımborı-sımborı, tırıfoefi hoafı, ıngusüfoambe nımbıyo asu hoafınambo sımborı-sımborı, muñguambo hohoanımo ra tüküfe arandı. Nindou rasüñguru arundi ana, ahamundi hohoanımo ra mamıkarı-rapurühı moai akıdou amboanı hoafı hondü ra wudipoaporu fífırundi. Ai Godımbı süngefembo hohoanımo ana aboedi napo semındı naftımbai yahomo houmboanemo.

⁶ Anıhond-ane, sıhırı Godındı hohoanımo süngevarıhundi ana, asu nıni-moatükünü God ai sıhefımbı semuni arandı ranahambo hıhıfı-hıhıfıyefühı aboedi napo nahurai sahumındefı arıhundi.

⁷ Sıhırı fífırıhumboaneftı, sıhefımbı sıheftı boagırı ai wakırı-hümündimuni sımboranı moai nıni-moatükünü sahumındefı hoahumbo-yefıpoanı tükümehundi. Ranı süngefumboane asükai yıfayefi amboanı ıgırı nıni-moatükünü ndahumındefı ıgefı.

⁸ Nga sesi hoearı napo sıhefımbı engoro ana, ra ndear-ane mbısefımbıoane.

⁹ Nga nindou ai kaki-napo afındı semındımbı ho-hoanımoayeı ana, nınihondı andürambe pırayo nahurai randahimboyeı. Ai afındı moaruwai moatükünü refembo ho-hoanımo-ndeimboyeı asu ranı hohoanımo rananımbı aheimbo mamıkarı-ndandürımbıoe. Ranı süngefumbo-anımbı ai moaruwaimbo-ndahimboyeı.

¹⁰ Kakımbı hohoanımo pefe ana moaruwai hohoanımo afındı ranahandı nımındıh-ane. Nindou bıdifırı ai kaki afındı semındımbı hohoanımoyeihı anıhondümbofe hohoanımo hınıñgı-rıhindühi afındı hamındı tıñırıfo masahümündi.

¹¹ Nga Timoti, Godindi nindou-anafit, nga se ranifohohoanimo ranahambo feboawandi. Nga se mbumundi hohoanimo, Godimbo sijngufe hohoanimo, ngusüfo pefe hohoanimo, tijirifo tüküfeyoant moanane yaho nginindi njengombo hohoanimo, asu himboari hoafendühi hohoanimo munjuambo ra se sijngundandi.

¹² Nindou Kraisimbo anihondü-mboariri ana, sapo nindou napo semindimbohunda pipayomo nahurai-ane. Ranimbo-hündamboane se aboedi pipindafit ngafimbo yangirri koadürü-koadürümbo njengombo ra ndowandifi. Se nimorehi nindowenihimbo sihamfi anihondümbofe hohoanimo ranahambo hoafimayafinduri ranimbo God ai sihambo hoafiyumboani yangirri koadürümbo njengo ranisemindimbohunda.

¹³ God ai munjuambo moatkunimbo yangirri njengo sai arandi asu Sisas Krais ai Pondius Pairatindi himboahü nüngumbo anihondümbo fifirifoare hoafimayu ahafandi himboahü sihamboya ndahurai radowandi asahi.

¹⁴ Sihambo refembo hoafimayo ra hütikoate-ndafihü wudipoapondo yando ngafit Adükari Sisas Krais ai kuduanirananimbo asu ngirri hoafit yagodo.

¹⁵ Ai weindahit tüküfemboayu ra God ai ahambo tüküfembo hoafimayu ranifüngu tükündifimbui. God aiana aboedi yangirri nüngumbani asu ai mamani munju-moatkunihifandarandi. Aiana munjuambo bogori nindou-yei bogori hondani asu hifandi-rundeimbi-yomondi Adükari hondani.

¹⁶ Ai mami yangirrani yififyo-rakoate-ayu. Aiana si afindipeyoani ranifihani anüngu, nga ranifikimi nindou mami ai-amboani ngirri ngu. Nga asu nindou mami ai-amboani moai horirri asu ngirri hondirri. Ranimboane munjuambo si sihiri ahambo hohoanimo-ndihurani ai munjuambo nginindeimbi-mbiyu-wamboane, nga anihond-ane.

¹⁷ Nindou hifit ndanihündambo napo afindeimbi ranahembo hoafindafinduri ai yowanit borindeimboyei. Ai nimehünou moaruwaiyo-randeimbi napo ranahambo ngirri anihondümbo-ndihindi, nga yowanit. Nga God ai sihefimbo hihifi-hihifimbohunda aboedi moatkunisaimuni arandi ranahambo animbo anihondümbo-ndihurimboane.

¹⁸ Napo afindeimbi ai aboedi hohoanimonduhü aboedi ratüpuri afindeimbimbiyu-wamboane asu sairandeimbimbiyu-wamboane.

¹⁹ Ai rasünguarihindi ana, aheimbo sijngunambo farihefembo napo gugurihindühi nahurai-ane aiana sijngunambo yangirri njengo hondü ra ndahümündimboyei.

²⁰ Timoti, se God ratüpuri sihambo masendi ra

wudipoapondo hibadandi. Munjuambo nimindi fiftife-koate hoaf ranahambo daboadanambo-ndowandi. Nindou bidifiri ai tkarhi hehi hoafyeih seiya, ‘Hoaf nda nimindi fifireandeimb hoaf-ane,’ mbiseimboyei, nga se hoaf ranahambo himbori-ndamboyafi.

²¹ Nindou bidifiri ai ran hoaf ran-süngurihindüh anhondümbofe hohoanmo ra hiningga-r ihmboanei.

Godindi moani hipoambofe hohoanimo ai se-dibo mbeyangoro-wamboane.

2 Timoti Pas yimbu Por ai Timotimbo sürü papımarandı

Por ai Timotimbo pas sürüü papımarandi

¹ Ro Por-anahî. God ai ahandîhoarı Sisas Kraisındı hoafı semındı horambo kamafoareandırı. God ai wambo nindou Sisas Kraisımbı anıhondümbo-rıhindı yangırı koadürü ningoweweimbı saimbo horombo hoafımareandi ranahambo wataporımboyo-rambohunda koamarıhendırı.

2 Timoti, se wandi n̄mori hondü nahurai-anaf̄, ro
s̄hambo pas nda sürü papar̄handi. Ape God asu s̄hefi
Adükari Sisas Krais ai s̄hambo aboedi hohoan̄mo-
nd̄inan̄n̄üh̄ h̄ipoambo-nd̄nean̄na ḥ̄ngusüfoambe afure
kümbearo-amboqne.

Sihiri yowanî aboedi hoafi hoafimbo amoanîngî yopoani

³ Ro Godindı hımboahü hüti-koate ahandı ratüpuri ratüpuriya arıhandı wandı amoao mami amboanı ranı- sünghuarıhindı nou. Ro sırihü asu nımbokoanı sıhambo hohoanımo-yahanınönü Godımbı hıhıfirıhünüğü dıdıbafı- yaheando arıhandı.

⁴ Asu se wambohündə aranımayafı ranımbó hohoanımoyahanınühı ro sıhambo hoeifeninımbó afındı hohoanımoayahı. Ro asükai hoeindıheanınühı rananımbó hıhıfı-hıhıfı-ndamboyahı.

⁵ Ro sīhafī Kraisimbo anīhondümbofe hondü ranahambo asükai hohoanimoayahtı. Sīhafī asarı Rois asu sīhafī me Yunis ai weyançurühı anīhondümborıne marinandı, nıga ro yarıhe anīhondümbo-arıheandı sīhafī anīhondümbofe hohoanimo amboa ahafe nahurai-ane.

6 Ranimbo-hündamboane sīhafī hohoanimo botarīheanīni. Ro wändi warī sīhafī mbirowami manandīheandī ra God ai sīhambo ranī-poanīmbo ḥgīnīndī masaganīni. Rananimbo sīhafī ḥgīnīndī ranai hai pīpirowanda ahoro nahuraimbeyowa sahehea.

⁷ Sapo God ai s̄ihefimbo Yifiafi masemunī ra yihimbo saiyamunī-randeimb̄-yopoanī, n̄ga wan̄i. Yifiafi ranana s̄ihefimbo n̄gi nemindimunan̄ nindou n̄gorümbo n̄gusüfo pefe asu s̄ihefi hohoan̄mo ndofe hifandimboyo hohoan̄mo ra masemunī.

⁸ Ranımbó-hündamboane se sıhefi Adükarındı hoafi hoafımbó amoanıngı-ndamboyafa. Asu se wambo amoanıngı-ndamboyafı, nga ro ahandı ratüpuri-mbohündə karabusı-meheand-ane. Nga se Godındı-mayo ngenindı

raninambo Aboedî hoafî bokarî-hefembohunda ro-dîbo tînjîrifondemboane. God ai ranimbo-hündamboyo ñgiñindî sayamuni arandi.

⁹ Asu ai aboedamboreamuni mbura ahandî surûhoeimbî nindoumbore kafoare hînîngîmareamuni. Ai ramare-andî ra sîhîrî aboedî hohoanîmo-mayefamboyopoani, ñga wanî. Nga ranana horombo hondü God ai hîfti sünü nafî-koateyu-ambeyo Kraisindî sünju aboedî hohoanîmo-memuna ahandî nindoumboyahu tükümehundi.

¹⁰ Nga asu hapondanî ana Sisas Krais sîhefîmbo aboedambo-reamuneimbî ranai ndeara weindahî tükufimboani. Asu ahandî ratüpuri sünju Godindî nindoumbo aboedî hohoanîmo amboani weindahî tükufemboane. Sisas Krais ai yifindî ñgiñindî hîfînambo-mareanda yifî ai ñgiñindîkoate-ane. Asu ahandî aboedî hoafî raninambo munjuambo nindou ai yifîkoate yançirî koadürümbo-koadürümbo nîngombo ra weindahî-mareandi.

¹¹ Ai wambo kamafoareandîri aboedî hoafî wata-porîmboyo, Kraisindî hoafî semindî ho, asu nindoumbo Godindî hohoanîmo yamundi-fe raraombohunda.

¹² Ro tînjîrifofa asahamîndîhi aboedî hoafî hoafîya arîhandî ranimbo-hündâ, ñga ranahambo ro moai amoanîngîyahî. Sapo ro Nindou anîhondümbo-arîhini ahambo fîfirîhini. Asu ro fîfirîheandî ai wambo ranî ratüpuri masendî ra hîbada ñgumbo Sisasindî adükari si ra tükündîfemboe.

¹³ Ro yamundi-marîheandî hîmborîmayafî ra aboedî sisami nahurai-ane asu se mami yahurai nindoumbo yamundowandûri ndandî. Ranimboane se Sisas Kraisimbo anîhondümbo-ndîworûhi ñgusûfo pandoworûhi asu ranî hoafî yamundo ndandî.

¹⁴ God ai aboedî hoafî sîhafî warîhumareandî ra aboedî moatükun-ane, ñga se wudîpoapondo hîbadandî. Yifiafî Aboedî sîhefî fiambe amaro ranai fandîhenînimboe ranî ratüpuri ra hîfandîmbohunda.

¹⁵ Se fîfîrowandî munjuambo nindou Esia hîfîhündî ai wambo hînîngî-marîhindîri. Asu Figerus weimbo Hemo-genes amboani hînîngî-marîneandîri.

¹⁶ Ro dîdîbafeheandî Adükari ai Onesiforus ahandî aborüdi babîdîmbo hîpoambo-mbîreandür-amboane. Ai wambo karabusambe-ani yahu amoanîngîkoate sünî hoeireandîri randanî ñgusûfo aboedî kürîhe mamarîhi.

¹⁷ Ai süfumbo Romohü wambo tînjîrifoyuhü kokorandîrimbo asu sünguna hoeimareandîri.

¹⁸ Ro dîdîbafeheandî Adükari ai Godindî yibobofe si tükufe sîmboani hîpoambo-mbîrir-amboane. Se fîfîrowandî Onesiforus ai ro Efesusîhü karabusîyahe

nimarīhambe wambo fehefe-ndirīmbohunda afīndī ratūpuri ratūpuriyu marandi.

2

Timoti ai Kraisindī ratūpuri wudipoaponde ratūpurimbiyu-wamboane

¹ Asu wandī nīmorī Timoti, munguambo si Sisasindī-mayo aboedī hohoanīmo ranai sīhambo ḥgīnīmbī-ramīndīnīn-amboane.

² Asu yamundīfe hoafī ro nindou afīndī-yei hīmboahü wataporīmbo-marīhandī ra se hīmborīmayafī. Ranī hoafī ra nindou Godindī hoafī anīhondümbo kīkīhī-ründīmondeimbī ahamundī warīhündowapurī. Rananīmbo asu ai asükai nindou bīdīfīrambo yamundi-mbīrundür-amboane.

³ Se Sisas Krisindī ami aboedī nahuraimbondafa nīmbafī. Rananīmbo se ro-dībo tījīrīfo ra ndahoamīnde-mboane.

⁴ Se ami-yomondī ratūpuri fīfīrowandī, sapo ai amim-boyafu ratūpurayomo ra ḥgīrī ḥgorū ratūpuri ndowandümo, ḥga wanī. Aiana moanī ami ratūpuri ranī yanġīrī ratūpuri-nīmondanī ahamundī bogorī ai ahamundī ratūpuri ranahambo aboed-ane mbeyahua mbīsīmo hou ranī yanġīrī ratūpuri-nīmboemo.

⁵ Asu nindou ai napo semīndīmbo pīpī ranambe pīpayu ana, pīpī ranahandī ahīnī ra sūngundeandi. Ai ra sūngufekoate-ayu ana, ai pīpīmayu ranahambo napo semīndīmboayu amboanī ḥgīrī ndemündū.

⁶ Nindou nūmbürambe manġīrī hīfīreandūhī tījīrīfoayu ai-boatei bīdīfīrī sesī ra yimunjuri-mbīramündū-wamboane.

⁷ Hoafī nda ro hoafīmayahīmbo se hohoanīmondaftī, ḥga Adükari ai sīhafī hohoanīmoambe horīndea-nīnīmbui. Asu rananīmbo se hoafī ranahandī nīmīndī ra wudīpoapondo fīfīndo-wamboyafī.

⁸ Se hohoanīmondaftī fīfīndoandī Sisas Krais yīfīhündī botīmefiyu ranana Defit, Israeri-yafe adükari bogorīndī sīrambeahīnd-ani. Ranīmboane aboedi hoafī ro wata-porīmbo-arīhandī ranahambo hoafayahī.

⁹ Ro aboedi hoafī hoafīya marīhandī ranīmboyo nindou ai wambo moaruwai nindou-ani yahomo houmbo mamīkarambo tījīrīfo saundīrī mburümbo karabusī-marundīrī. ḥga Godindī hoafī ranana ḥgīrī karabusīndīfeyo.

¹⁰ Ranīmbo-hündamboane ro hohoanīmo ḥgīnīndī kürīheandūhī munguambo tījīrīfo ra asahamīndīhī nindou God ai wand-anei yahundüreimbī ranaheimbo

fehefe-ndürimbohündə. Ranımbaanahı ai-amboanı Sisas Krais ai aheimbo aboedambo-ndeandüra ai-dıbo koadürümbo-koadürümbo himboamupuimbo-randeimbı kapeihü mbınımboeia sahehea hohoanımoayahı.

¹¹ Sıhırı hoafı nda anıhondümbo-ndıhumboane: Sıhırı ai-dıbo yıfayefı ana,

asükai sıhırı ai-dıbo yangırı nımboemboyefı.

¹² Sıhırı ai-dıbo tıñırıfo asahumındefı ana, asu sıhırı ai-babıdımbo bogorımbondahu hıbadıhumboyefı.

Ngə asu sıhırı ahambo daboadı hıhırarıhuri ana, ai sıhefımbo daboadı hıhırndı-ndeamunümbui.

¹³ Sıhırı ahambo süngefımbo hoafıyefı mburıhumbo asu süngefekoate-ayefı anası,

asu aiana ahandı hoafımayu ra sünģundeambui.

Aiana ıgırı ahandı hohoanımo ra ıgorü-sünģundeandı, ıga wanı.

Timoti ai Godındı ratüpuriyombo tıñırıfombiyu-wamboane

¹⁴ Se nımorehı nindowenihı ranaheimbo ranı hoafı ranahambo hoafındafındırı nda ıgafı. Asu Godındı himboahü se aheimbo ahıni hoafındafındırı ai ıgırı hıfıñındı moatükünü ranahambo hoafınambo sımbori-sımborındeı. Ranı-moatükünü ranana nindoumbo famandıheiri-poanı, ıga nindou himborayei ranaheimbo moaruwaimbo-ndearümböe.

¹⁵ Se Godındı ratüpuriyo-randeimbı nindoumbofe tüküfembo tıñırıfondafı, rananımbo God ai sıhafı ratüpuri ra aboed-ane yahombohündə. Rananımbo se Godındı ratüpuriyafı-randeimbı amoanııngıkoate-ndafühı ahandı hoafı wudıpoapondo yamundo-wandürimboyafı.

¹⁶ Se Godındı hohoanımo süngefekoate hoafı ranı-fıkımı ıgamboyafı, ıga yowanı. Sapo hoafı moaruwai ranai ana nindoumbo Godındı süngefıfe anıgunı ndemındındırı ıgomboe.

¹⁷ Sapo hoafı ranana masımei moaruwai hamındı adükarı tükefeyo nahurai-ane, ıga rananımbo nindoumbo moaruwaimbo-ndeamboe. Sapo Himeneus weimbo Firetus rawefıne marinandı nou.

¹⁸ Nindou rahurai aiana hoafı hondü ra hıniıgırıneambo anafandı, sapo ai hoafıyafandühı safanıya, ‘Sıhırı ana yıfıhündı botımayahundane, ranımbao wambo asu ıgırı sünǵuna yıfıhündı botındahundı,’ safanı arınanıdı. Ranane hoafı ranai bodımondı-yafe Godımbao anıhondümbofe hohoanımo ra moaruwaimbo-reandürı arandı.

¹⁹ God ai Kraisındı nendı ıginemındımbao-hündə Krais kambohoanı nahurai mafondırı. Kambohoanı ranıfıhi

sürü nda apenin̄go: ‘Adükari ai ahandi nendambo ndore fiftrea-ndürimboani.’ Asu ɔgorü sürü amboani nda ‘Munjuambo nindou ai seiya, “Ro Adükariñd-anefi,” asei ranai ana moaruwai hohoanimo ranahambo daboadi hihiri-mbirihind-amboane.’

²⁰ Adükari worambe gor asu sirfa raninambo hipiri nafrüh masihehind. Gor sirfa raninambo yangiri-yopoani, ɔga nim asu hif raninambo amboani naftimarihünd. Ranı-moatükuni ra bidefirı ranı-poanambo ratüpuriimboyo asu bidefirı mamikarambo moatükuni ratüpuriimboyo.

²¹ Ranıimboane nindou düdi ai ranı mamikarambo hohoanimo ra hinjingireandühi Godindi himboahü aboedayu ana, ai ranı-poanıimbo ratüpuriimbo hipiri nahurai nüngumbui. Ai Adükariñdi yangiri nünguhü asu ahambo fandıheirüh aboedi ratüpuriimbo yangiri naftramind nı̄ngo marand-an.

²² ɔga ranıimboane se nindou hoarifambori-yafe moaruwai hohoanimo ranahambo feboawandi. ɔga se mbumundi hohoanimo, Godimbo anıhondümbofe hohoanimo, ɔgusüfo pefe hohoanimo, ɔgusüfo afurife kife hohoanimo, ranı hohoanimo-anıimbo ndowandif. Nindou dı̄diyei Godindi himboahü sürühehi-ndeimbıyei asu Adükariñdi ndürinambo dı̄dibafıyahi arıhünd ai sebabidimbo ranı hohoanimo süngrundihindi.

²³ Asu se nindou ɔgusüfo hohoanımokoate hoafı ɔgorüsüngu ɔgorü-süngu-rı̄hundeimbı ranahei fıkımi ɔgamboyafi, ɔga yowanı. ɔga se fifrowandı hoafı yahurai ranana hoafınambo sı̄mbori-sı̄mbori tükufe randühane.

²⁴ Asu Adükariñdi ratüpuriyu-randeimbı ana ɔgırı hoafınambo sı̄mbori-sı̄mborındu, ɔga wanı. ɔga ai nindou munjuambo afure hohoanımoyuhü ndore yamunde-randeimbıyu haya himboari-yanğıri hifandı-randeimbımbiyu-wamboane.

²⁵ Adükariñdi ratüpuriyu-randeimbı ai himboari hoafendinduhü, nindou mamı hohoanimo süngefekoateyeimbı ranaheimbo yamundeandüri. Rananıimbo God ai ahei ɔgusüfoambe hihirareandüri ana, anıhondü yamundıfe hoafı ra himborı-ndeimboyei.

²⁶ Nindou yahurai ranana Satan ai aheimbo ahanti andürämbe masemündündüri ahanti hoafı süngefembohunda. ɔga ai hoafı hondü ra fifırarıhindı ana, Satanındı andüri ra hinjingirıhi moanambüh aboedambo tükündahimboyei.

Bidifiranambo si tüküfeyoambe ana nindou ai moaruwai hohoanimo-ndeimboyei

¹ Se fífirihindi bídifiranambo si akimí tüküfembo-yoambe ana tñjirifo afindí tükündifemboe.

² Nimbœ sapo nindou ai ahei fimbo yangiri hohoanimo mondeihî, kakimbo yangiri hohoanimo pandihimboyei. Ai ahei fimbo yangiri borindeihî asu ñgorü nindoumbo hohoanimo-koatendeihî nindou bodimondambo tñrifofefe hoafindeihî, ñgirî ahei boagirî-yei hoafî himborindei ndühundi. Ngirî nindou ranaheimbo hîhifindihündürî asu ai Godindí hohoanimo súngufekoatendeimboyei.

³ Ai ñgirî nindou bodimondambo hohoanimondei asu ñgirî nindoumbo amboawiyei mbisei. Nga ai daboadani nindou ñgorümbo amoñgoni hoafindeimboyei, asu ñgirî ahei fi wudipoapondîhi hibadîhündî, nga ai hipoambofe-koatendeihî nîne aboedayo ra moaruwaimbo-ndîhimboyei.

⁴ Asu ai ahei ñgunindambo amboanî hohoanimo-koatendeihî moaruwai moatükuni randihimboyei. Ai hohoanimooyo hoeifekoate ratüpuri-ndeimboyei. Ai hohoanimo-ndeihîya, roana bogori nindou-anefî mbisei hehi Godimbo hohoanimokoate hifî ndanhündambo hîhifî-hîhifî hohoanimo yangiri hohoanimo-ndeimboyei.

⁵ Ai Godindí hoafî ra fi yangiri súngundi-himboyei, nga ahandî ñginindî adükari engoro ra ñgirî fífirindihindi. Se nindou yahurai ranahei fikimî ho-poani, nga yowani.

⁶ Nindou yahurai aiana nimorehi hîhindi hohoanimo yeimbî moaruwai hohoanimo耶 arîhündî ranahei worînambo ho ahei hohoanimo ñgorü-súngufe hifandimbo ranimboane naftî kokoarundi. Moaruwai hohoanimo ai ahei ñgusüfambe botireandûra ranî hohoanimo ra refembo hohoanimo耶 arîhündî.

⁷ Asu nimorehi ranai simborî yamundife sahümündi arîhündî, nga ai ñgirî Godindí anîhondü hohoanimo ra fífirindihindi.

⁸ Horombo Sanes weimbo Sambres ai Mosesindí hoafî daboadî hîhirima-rîneandî ranî-súngumboane hapondani amboanî anîhondü hoafî ranahambo daboadî hîhirarundi. Ranane ahamundi hohoanimo ranai mamikari-yomondühî asu ahamundi Godimbo hohoanimo ra moanane.

⁹ Nga ahei ranî hohoanimo ra ñgirî adükari tükündifeyo, nga wanî. Munguambo nindou ai hoeindihindanî ahamundi hohoanimo ai mamikari-ndapurimboe sapo horombo Sanes weimbo Sambres ramefîneandî nou.

Timoti ai Godindí hoafî ñginindî kîkîhimbî-ramünduwamboane

¹⁰ Nga seana wandi yamundi, hahabodi marihandi asu wandi hoahoango ranahandi nimindri ra fifirrowanduhi sungsamarowandi. Ro Godimbo anihondümbo-rihinühi ngorü nindoumbo afurhe hohoanimo-yahanduri asu nindoumbo ıgusüfo parıheandürühı tıñırıfo tüküfeyowanı moanane sa ıgınındı nimboa marihandi ra se fifirrowandi.

¹¹ Sapo ro Andiok, Aikoniam asu Ristra ıgoafihü nindou ai wambo moaruwaimbo-rihindırühı asübüs i masehündri ra se fifirrowandi. Ro ranı ıgoafihü tıñırıfo masahamindihıyosi, nga Adükari ai famarıhendıra aboedambo anımboahi.

¹² Anihond-anı, muñguambo nindou Sisas Krais i dıbo nimboadeimbo Godındı hohoanimo sungsuarıhindı ana, nindou ai aheimbo moaruwaimbo-ndıhindürımboyei.

¹³ Nga nindou moaruwai Godındı hoafı fi yangırı sungsurundeimbı ahamundi hohoanimo ranai ıgo-ıgombo moaruwai hamindindımboe. Ai nindou bıdıfırı-yei hohoanimo mamıkarı-rundürüh-anemo, nga asu ahamundi hohoanimo amboanı mamıkararapuri.

¹⁴ Ro sıhambo hoafehanını, se hoafı himborıyafı mbura anihondümbo-arowandi ranı yangırı sungsundo ıgafı. Hoafı ra anihond-anı, sapo nindou düdi sıhambo yamundi-marıhınını ranaheimbo wudıpoaporo fifirrowanduri.

¹⁵ Asu se fifirrowandi sapo se nimori akıdouyafambe hafımbı sıhambo hohoanimo aboedi saimbo Godındı hohoanimo paiaroweimbı buk ranı-boatei fifırımarowandi. Buk rananımbı hohoanimo aboedi daganınanı Sisas Kraisımbı anihondümbo-ndıworanı asu God ai sıhambo aboedambo-ndeanınmıbui.

¹⁶ God ahanti bukambe hoafı ra weindahı-mareandi. Asu yamundi-fembo, moaruwai hohoanimo nafüimbo, hohoanimo dıdıboado-fembo asu mbumundi hohoanimo sungsufembo yamundi-fe-mbohündambo hoafı ra aboed-anı.

¹⁷ Rananımbı nindou dıdiyei Godındı hohoanimo sungsuarıhindı ranai aboedi ratüpuri ratüpuri-mbohunda ndorıhi fifırıhimboanei.

4

Timoti ai Godındı hoafı hoafımbı ıgınındı mbıñürğu-wamboane

¹ Sisas Krais ai weindahı kuduani asu ahanti ıgınındı hıfandarandi ra tükündıfeyoanı ai yangırı nıboadeimbi asu yıfıyeimbı ra yıbobonbearımbui. Ahanti asu Godındı himboahü ndanahambo sıhambo ahıni hoafehanını.

² Se aboedi hoafı ra bokarıhefembo ıgınındı nimbafi. Nindou ai himborındeianıyo asu wanındoanıyo ra se bokandıhao ndandi. Nindou ai ahei hohoanimo moaruwai hoeifembohunda hoafındafındürü. Ai moaruwai

hohoanimo-ndeiani se ḥiginiñdi hoafindafinduri. Ahei ḥigusüfoambe kikimo-boadowanduri. Hininqirou hoafindafindürühi wudipoapondo yamundowanduri.

³ Himboriyafi, sūngunambo ana nindou ai hoaf hondü ranahambo himborikoate-ndeimboyei. Rananimbo ai nindou afindi aheimbo yamundi-fe-ndürimbo kokondihüpuriimboyei nini hoafyo ai himborimbo hohoanimoyeimbira yamundi-fe-ndirümbohunda.

⁴ Rananimbo hoaf hondü ra hininqindihhi hehi moani hoaf yangiri ra sūngundihimboyei.

⁵ Nga se munquambo si wudipoapondo hohoanimondafit se tinqirifo ndowandifi asu nindoumbo aboedi hoaf ra wataporimbo-ndanduri. Asu Godindif ratupurit ra se anihondümbo hamindif ratupurindafit.

Por yifimbo akim-anı

⁶ Wandı yangiri ningo ra Godimbo sesi saimbo nahurai-anı, nga ndeara wandı yifimbo ra akim-anı.

⁷ Ro aboedi hamindif yifiarıya, yangiri ningo semindimbo ra pipimayahı ranane ro pipi moendifemboyo-wamı tüküyheandühı wandı Godimbo anihondümbofe ra kikihari-hamindihı.

⁸ Hapoana napo pipambe horombofe hefe semindimbo ranai yangorı hifandarandi. Napo ranana ndahurai-anı. Adükari ai wambo mbumundi nindou mbüsümbui. Adükari ai mbumundi hohoanimo sūngu nindou yibobore arandi sapo ahandi adükari yibobofe si ra tükündifeyoanı napo ra wambo ndendirimbui. Ai wambo yangiriyopoani ascendiri, nga nindou munquambo didyei ahambo weindahi tükündifiyuanı hoeifimbo himboyeihı amarei ranaheimbo amboa.

Timoti ai nimehünou Porimbo sowana mbüsunu-wamboane

⁹ Se wambo sowana nimehünou sinimbo tinqirifondafit.

¹⁰ Demas ai hifihündi hohoanimo sūngufembo afindi hohoanimoyuhü wambo hininqireandiri haya Tesaronaika ngoafnambo mahu. Kresens ai Garasia hifina mahu asu Taitus ai Darmesia hifinambo mahu.

¹¹ Asu Ruk mami yangir-ani ro-dıbo anüŋgu, ranimbo-animbo dügüfihü Mak ndowarındifi dügüfi. Rananimbo ai wandı ratupurit ra farihendiri haya ratupurimbiywamboane.

¹² Nga Titikusimbo ana Efesusnambo koamarıhehina mahu.

¹³ Asu se asühüfi ana, wandı ḥigisihari hoeari warı hoandarı Troas ngoafihü Karpusindi worambe masıheheandı ra

ndowandifit dügüfi, asu buk amboan i kapeih i. Sapo buk nînhondi hoearinambo naftiyoweimb i-mayo ra.

¹⁴ Areksander napo bras kapanambo nafira-randeimb i ai wambo afind i moaruwaimbo-mareandir i. Ranimbo-hunda sünjunambo Adükari ai simbori ahamb o moaruwaimbo-mbifirir-amboane.

¹⁵ Nga se-amboan i nindou ranahambo-animbo hibadambo. Nga ai-ani yihoeffi hoaf i hifinambore arandi.

¹⁶ Weanjuruh i ro kotambe simbori hoaf i mayah i ra moai nindou d idai-amboan i farikhendir i, nga muñguambo nindou ai hinijng i-marinhindir i. Nga God ai aheimbo amboawiyei mbeyahuamboane.

¹⁷ Asu Adükari ai ro-dibombo nüngumbo nginindi masendira ro aboedi hoaf i ra Suda-yafe ndifo ranaheimbo didiboadondihe wataporimbo-ndihamboyah i. Ranijo God ai wambo nimambeahind i nînhondi raion yahamonind i hümarihendir i.*

¹⁸ Mami ranisüngumboane Adükari ai wambo nindou moaruwaimbo-fembo hohoanimoaye i ranambeahind i aboedambo-ndeandirimbui. Rananimbo ai sunambe nginindi hifandarandi ranambe aboedambo ndemündündir i gafumbui. Koadürümbo-koadürümbo ahamb o aboed-ani mbisefimboane.

¹⁹ Asu se wandi hihifi hoaf i Prisira weimbo Akwirambo asu Onesiforusind i worambeahind i aheimbo hoafindaf i.

²⁰ Erastus ai Korin ngoafihü awi mbanüng u. Trofimus ai angünimbomayua Muretus ngoafihü hinijngimarihini.

²¹ Asu se wambo sowanambo sifombo tijirifondaf i ngisihari tüküfeckoate-yoambe. Yuburus, Pudens, Rinus, Kodia asu muñguambo anhondümbo-rihindieimb i ai sihambo hihifi hoaf i koarar i hehinin i.

²² Adükari ai se-dibo mb inüng u-wamboane. Nga asu ahandi moan i hipoambofe ai se-dibo mbeyanjoro-wamboane.

---

* **4:17:** Nda kafoefe hoaf-ane. Raion ai nindou bidifiri mbura arandi. Kafoefe hoaf i nimind i ra Porimbo tijirifo tükümfeyowa yifimbo yançir i mayu, nga God ai ahamb o mafar i heira aboedambomefiyu.

Taitus Pas Por ai Taitusimbo sürü papimarandi

¹ Ro Por Godindi ratüpuriya asu Sisas Kraisindi hoaf sahamindi ha-rihandeimb-anahi. God ai nindoumbo wand-anei yahu-ndüreimb ranahei anhondümbofe ra nginemindi-ndürimbo asu Godindi mbumundi hohoanimo fiftirife süngefembohunda kafoare hininqi-mareandür-an.

² Anhondümbofe asu fiftirife ranahandi nimindi ra yangiri koadürü-koadürümbo ningombo ranahambo himboayefi ranane. Horombo hif nafikoate-yuambe God tikkai hoafkoateyu-randeimb ranahambo horombo hoafmareandi.

³ God ai yifirimayu rasimboani ai ahandi hoaf ra weindah-mareandi. God sihefimbo aboedambo-reamuni-randeimb ai randowandi yahuhü wandi warühü hoaf ra masihenda ro ahandi hoaf-süngeu randowandi bokarhehe arihandi.

⁴ Taitus, ro sihambo pas nda sürü paparihandi. Sihehi mamindihundi anhondümbofe hohoanimo raninambo wandi nimori nahurai-anafi. Nga Ape God asu Sisas Krais aboedambore-randeimb ai moani hipoambofe asu ngusüfo afurife kife hohoanimo mbisabinaninan-amboane.

Taitusindi ratüpur Krit airanihü

⁵ Bidifir ratüpur moendife-koate aningo ra moendife asu munjuambo adükari ngoafihü anhondümbo-rihindeimb hifandimb nindou kafoefe hininqi-fembohunda horombo hoafmayah süngeu ro sihambo airan Krit ranihü hininqi-marheanini.

⁶ Hifandি-randeimb nindou ranai nindou-yei himboahü mbumundi haya nimoreh mameimbndu. Asu ahandi nimori amboani Kraisimbo anhondümbo-mbirihindamboane, nga ai yowan boagiri-yei hoaf amboani himborikoate-ndeimboyei.

⁷ Se fifrowandi, anhondümbo-rihindeimb hifandি-randeimb ai Godindi ratüpuriyu-randeimb-ani. Ranimboane asu ahandi hoahoango ra aboedimbeyowamboane. Ai ngiri moaruwai hohoanimo ahei himboahü randeanda hoeindihindi asu ngiri afind-afindindu. Asu ai ngiri ngusüfoambe nimai hüfndu. Asu ngiri bia ndümündü haya afind-afindindu ndandi. Ai ngiri nindou harindu asu ngiri kak napombo semindimb hohoanmondu ndandi, nga yowan.

⁸ Ai nindou ɳgorü ɳgoafihündi ahei ranaheimbo worinambo-mbi'reandür-amboane, ɳga asu ai aboedi hohoanimo ranı yanğırı hohoanimondühi sɪŋgumbireand-amboane. ɳga ai aboedi diboadorihoei nüŋgumbo Godindi hohoanimo ranı yanğırı hifandimbirand-amboane. Asu ai ahanti fi munju ra wudipoapore hifandimbirand-amboane.

⁹ ɳga asu ai anihondü hoafı yamundi-maruwuri ra kikihı-mbiramündu-wamboane. Rananimbo asu ai nindou bıdıfırambo yamundi-ndeandürühı, ahei ɳgusifoambe kikimımbı-foareandür-amboane. Asu yamundi-fe hoafı aboedi rananimbo nindou ai anihondü yamundi-fe hoafı mbaharıhehindı ranaheimbo ai ndore hoafımbiyundür-amboane. Rananimbo asu ahei moaruwai hohoanimo ra yarıhi hoeimbırıhind-amboane.

Krit nindou ai afındı tikai hoafımb-anei

¹⁰ Yını, nindou afındı ai hoafı mbahıbadı-rıhoun-deimbı anıngomo, ɳga moanı hoafı yanır-anemo, asu nindou aheimbo tıkaruhou wosıhoafı hoafıyomo-rundeimb-anemo. Nindou afındı ai rawarundi ra ai Suda-anemo, nindou fihoearı karu tırıhoemo-ndeimbı-yomondı mamısır-anemo.

¹¹ Nindou yahurai ai hohoanimo yamundarundi ra sıhırı ɳgırı randıhundi. Ranane asu nindou bıdıfırı mami worambeahındı, ranaheimbo ɳgusüfo mami'kararundürı kakı semındımböhunda. Ranımbıane se nindou yahurai-yafe yafambe ra kikihındapundi.

¹² Horombo Kritihündi fífıreandeimbı ahanti'hoarı hoafıyuhü yahuya, 'Kritihündi aiana tıkai hoafıyei arıhündi. Ai nımambeahındı nıñihondı moaruwai nahurai ratüpürımbı yıboarukoyeihı afındı sahüsü arıhündi,' mehu.

¹³ Ranı hoafı ra anihond-ane. Ranımbıane se aheimbo ɳgınındı aboedi hoafındafındırı. Rananimbo asu Adükariımbı anihondümbofe ra ɳgınındımbeyo-wamboane.

¹⁴ Rananimbo Suda-yafe hürütühı hoafı yanğırı asu nindou ai hoafı hondümbo daboadı hıhırarıhindı ranahei ahını hoafı ranahambo ɳgırı hohoanimoidei.

¹⁵ Nindou dıdıyei ahei hohoanimo sürühoeimbayo ana, asu ranaheimbo muŋguambo moatükünü sürühoeimb-ane. ɳga asu nindou ai moaruwai hohoanimoayeı ra moai Kraisımbı anihondümbo-rıhindi, ranaheimbo muŋguambo moatükünü sürühoeimbı-yopoani. ɳga ahei hohoanimo ɳgusüfoambe afoero ranamboanı moaruwai-ane.

¹⁶ Yafambe yanğırı ai yarıhi hoafıyeihı, 'Ro Godımbı fıtırıhini,' asei. ɳga asu ahei hohoanimo yarıhi nafuiyeihı Godımbı daboadı hıhırıhorühanei. God ai aheimbo moai

wudireandüri. Ai hoafî kîkîhîrî-hindühanei, ñga ai ñgîrî aboedî hohoanîmo randîhindî.

2

Hoafî nda nîmorehî nindowenihî boagîrambo hoaf-ané

¹ Nga Tatus, se ndorîhoeimbî hohoanîmo ranî-süngu nîmorehî nindowenihîmbo yamundowandüri.

² Nindowenihî boagîrî ranahamumbo hohoanîmo nda süngufembo yamundowapuri. Ai ahamundîhoarî ndondu hîbadundühi, ñginîndî-hamîndî anîhondümbobondundi. Ai ñgusüfo parundühi asu tînjîrîfo tükündîfeyeoani moanane mbîsîmo ñginîndî mbînîñgomond-amboane.

³ Mare yahurai-anîmbo nîmorehî boagîrimbo amboani yamundowandüri. Ai aboedî sürûhoeimbî yançîrî nîboadeihî asu daboadani amoñgonîmbo hoafîndeimboyei. Asu aheimbo ñginîndî hamîndî bia ra hîbadarümböe, ñga yowanî. Nga ai aboedî hohoanîmo süngufembo ra yamundiñmbîrîhind-amboane.

⁴ Asu nîmorehî ñgusüfo kîkîhîrî-hindeimbî ranaheimbo yamundiñfe-ndürîmboane aboedî hohoanîmo ndahurai: Ai ahei nindowenihambo ñgusüfo pandîhipuri, asu ahei nîmorambo amboani mamî yahurai ñgusüfo pambîrîhindür-amboane.

⁵ Asu ai ahei hohoanîmo ra wudîpoaporîhi hîfandîrîhündühi, mbumundi mbînîboadei-amboane. Asu ahei worî ra dîboadorîhindühi hîfandî-mbîrîhünd-amboane. Asu munquambo aboedî mbîfarîhehindür-amboane. Rananimbo asu ahei nindowenihî-yafe hoarehî mbînîboadei-amboane. Ai ranî hohoanîmo ra munqua süngumbîrîhünd-amboane. Rananimbo nindou ai ñgîrî Godîndî yamundiñfe hoafî ranahambo tîrîboandîhi hoafîndeî.

Hoafî nda hoarîfamborîmbo hoaf-ané

⁶ Mamî yahurai se hoafîndafîpurî, nindou akîdou hoarîfamborî-yomondeimbî ranahamumbo, ñga ai amboani ahamundi hohoanîmo ra ahamundîhoarî wudîpoaporu hîfandîmbîrîhünd-amboane.

⁷ Hohoanîmo munquambo se rawarowandi ra, se amboani aboedî nafuimbo nîmbafanî nindou ai sîhambo horîhinînîhü süngu-mbîrîhinîn-amboane. Nindou yamundiñfe ratüpuri ra anîhondümbo hondü ndondo yamundowandi.

⁸ Asu se anîhondümbo yançîrî hoafîndafî ndandi. Rananimbo nindou ai ñgîrî sîhambo moaruwai-ani mbîsei.

Ngā rananimbō sīhefimbo ḥgīnindarīhūmuni ai amoanīngi-ndeimboyei sapo sīhefimbo moaruwai hoafimboayeи ra nīni-moatükuni moaruwai moai rarīhundi.

Hoafi nda moani ratüpurīyei-rihündedeimbimbo hoaf-ane

⁹ Se moani ratüpurīyei-rihündedeimbimbi yando yamundowandürühī hoafindafinduri munjuambo moatükuni ai ahei bogorī ranahandi hoarehimbeyei-amboane. Asu ai dīboardondīhi aboedi ratüpurī ratüpurimbeleyei-amboane. Rananimbo ahei bogorī ranai 'aboed-ane' mbeyahomondür-amboane. Asu ai ḥgīrī ahei bogorī ranahamumbo moaruwai hoafi sīmborī hoafindahüpuri.

¹⁰ Asu ai ahamundi-mayo napo bīdifirī moani ndahümündimboyei, ngā yowanī. Rananimbo bogorī ai aheimbo anīhondümbo-ndundürimboemo. Raninambo asu ahei ratüpurī munjuambo raninambo sīheft God aboedambo-reamuneimbī ahanti yamundi fe hoafi ranahambo nindou ai aboed-ane mbiseimboyei.

Sīhīri aboedi nīboadefombo Kraisimbo hibadihurimboane

¹¹ Sīhīri fīfirīhundi, nīmorehī nindowenihī munju aboedambofe-ndürimbohunda Godindī moani hīpoambofe weindahī tükümfeyo.

¹² God ai sīhefimbo moani hīpoambo-mareamuni hohoanimo ranai-ane sīhefimbo yamundireamuni arandi. Godimbo daboadi hīhīri fe hohoanimo asu munjuambo hīfīnindī hohoanimo moaruwai ra hīnīngi-fembohunda yamundi-mareamuni. Sīhīri wudīpoapondīhu hohoanimo-ndefomboane, ndasīmboani mbumundi hahabodefūhi asu Godindī hohoanimo sīngundi-humboane.

¹³ Sīhīri yarīhundani anīhondümbo-ndīhundühi, sīheft God asu Aboedamboreamuni-randeimbī Sisas Krais ai hīmboamupuimbo-randeimbī dībofe weindahī tüküfemboayu ranahambo hīhīfi-hīhīfiyefūhi hīfandarīhundi.

¹⁴ Sisas ai sīhefimbo munjuambo moaruwai hohoanimo-ambeahindi aboedambofe-munīmbo yīfīmayu ahanti yangirī sürühoeimbī nindou nīngombohunda. Nindou ranai aboedi hohoanimo yangirī süngufembo hohoanimondei ndühundi.

¹⁵ Hoafi ra yamundowandürī ndandi. Aheimbo ḥgīnemindürimbo asu moaruwai hohoanimo hīnīngi-fembohunda ḥgīnindīhundo hoafindafinduri ndandi. Ngā asu sīhambo nindou ai nindou yangir-ani mbiseimboyei.

3

Sihiri aboedi hohoanimo ranahambo nginindi niboadefimboane

¹ Se nimorehi nindowenihambo ngusüfoambe botindowandür ndandan-animbo, ai gafman asu gafmani-yafe ratüpuriyomo-rundeimb-i-yafe hoarehiyeih ahamundi hoaf-süngurihindühi nafindühümündi nimandeimbo aboedi ratüpuri ratüpuriimbeyei-amboane.

² Nga asu ai ngir-i nindou ngorümbo moaruwai hoafindei. Asu ai ngir-i yifiarindei, nga ai wudi-wudindeih nindou-yafe himboahü ahei fi hifnambo-ndihindi.

³ Nga se fifirowandi, horombo sihiri amboani ngusüfokoate-yefi, hoaf-himborikoate-yefi asu Satan ai sihefimbo tikai hoafmemuni. Sihiri afindi moatükuni moaruwai hohoanimo ngusüfoambe botirea-ndeimb-i, ran-hoarehü manimbaoefi. Sihiri nindou moaruwaimbofe hohoanimo süngurihu asu napo hohoanirihu marhundi. Asu sihefihor-i amboani simbori nginindür-yefi rhundüh manboadefi.

⁴ Nga asu God Aboedamboreamuni-randeimb-i ai sihefimbo hohoanimo-yumunüh hiipoambo-mareamuni ra weindah tükümeffeyo.

⁵ Sihiri moai aboedi hohoanimoyefan-yupoani ai sihefimbo aboedambo-mareamuni, nga want. Nga ahanti hiipoambofe ranamboyu sihefimbo aboedambo-mareamuni. Ai sihefimbo popoai-marhemuna, sihiri nimori aboedi tükümehunda asu Yifiafi Aboedi ai sihefimbo simbori yangiri aboedi niengombo masemuni.

⁶ Sisas Krais Aboedamboreamuni-randeimb-i ahanti sünguyo God ai sihefimbo Yifiafi Aboedi afindi masemuni.

⁷ Kraisindi hiipoambo ra sihefimbo mbumundi nindou yaho dükamareamuni. Ranimboane asu yangiri koadürü-koadürümbo niengombohunda sihefimbo kamafoareamuni. Ranahambo anhondümbo-ndihundüh hibadihu nimboefimboane.

⁸ Ran Yamundiye ra anhond-ane. Nga se ranahambo hoafindafan-i nindou aboedi fifirimbirihind-amboane samboanah hoafayah. Rananimbo asu Godimbo anhondümbo-rihindeimb-i ai aboedi hohoanimo süngufembo tinjirifombeyei-amboane. Ran-moatükuni aboed-ane asu munquambio nindou fandhe-ndürimboe.

⁹ Nga asu mamikarambo hihindi hoaf ra ai düdu-düduyei wakirih-i-rhündühi, amoao mami-yei ndürimbo wata-porimborüh, asu nginindiyehi Mosesind-i-mayo ahinümbi hohoanimo ranahambo hoafna simbori-simborayei, nga ranahambo se ngasündowandi. Nga sihiri fifirihundi

ranana ḥgiri s̄hefimbo fandihemuni asu ai ḥgiri sesi aboedi hisindo.

¹⁰ Nindou yikürübü-reandeimb̄ ahambo mamimboyo yimbumboyō ahini hoafindafindo. Nḡa ai hoaf̄ h̄imborikoatenduan̄, se ahambo daboadi h̄ihindiwori.

¹¹ Se f̄ifirwand̄, nindou yahurai ra ai naf̄ aboedi h̄ininqirundühi moaruwai hohoan̄moyomo arundi. Asu ahamundi moaruwai hohoan̄mo ranai ahamumbo pap̄ hoaf̄marapuri.

Bidifiranambo hoaf̄

¹² Sünjunambo Artemasiyu asu Tikikusiyu s̄hambo sowana koandihe-hinimboyahi, nḡa se wambo sowana Nikoporis ḥgoaf̄nambo s̄fombo t̄n̄rifondaf̄. Nḡa se f̄ifirwand̄, ḥgisihari tükifeyo-ambe ro Nikoporis Hü nimboamboanah̄ masah̄ ra.

¹³ Se ahinümb̄ f̄ifirundeimb̄ Sinas weimbo Aporosi yimbu ahafan̄imbo naf̄ ho ra wudindo fandihawapira ai ḥgiri nini-moatükunimbo mbon̄imbo-ndandifani.

¹⁴ S̄hef̄ nindou ai aboedi ratüpuri raniwami n̄boadeimbo ra f̄ifirimbirihind-amboane. Asu nindou mbon̄imbo-arihümündi, ranaheimbo mbifarhe-hindür-amboane, asu ai h̄if̄ ndanihü ḥgiri moani nimboei.

¹⁵ Munjuambo n̄morehi nindowenih̄ ro-babidi aniboaidei nda ai s̄hambo h̄ihifarihünint̄. Anihondümbo-rihindeimb̄ ai ȳhoefimbo hohoan̄mo-ayahümuni ranaheimbo h̄ihifindandüri. Nḡa moani h̄ipoambo hohoan̄mo ra munjuambo se-babidi mbeyangorowamboane.

Firemon Pas Por ai Firemonimbo sürü papimarandi

¹ Firemon, sīhambo pas nda ro Por-anahī sürü papimarandi sīhefī wandafī Timoti dībo. Ro Sisas Kraisindī ratūpurī sūngunambo karabusīyahe nīmboamboanahī asu yīhoefī wandafī se ro-babīdī mami ratūpurī ratūpurīyefī-rīhundeimb-anahī.

² Asu ro sīhefī rehī Afia-ane asu sīhefī wandafī Arkipas ai ro-babīdī ami nahurai Kraisindī ratūpurī ratūpurīyefī-rīhundeimb-anī asu Kraisindī nendī sīhaftī worambe fandīhi-rīhundeimbī ranaheimbo amboani pas nda sürü paparimandī.

³ Ape God Adükari Sisas Krais-dībo ai sīheimbo moani hīpoambofe hohoanīmo asu ȱgusüfo afurīfe kifeimbī hohoanīmo ra mbīsabīnandür-amboane.

Firemon ai Adükarimbo ȱgusüfo parirühi anihondümbo-rirühani

⁴⁻⁵ Se Adükarimbo ȱgusüfo pariworühi anihondümbo-rīwori arandī asu Godindī nendī ranaheimbo amboani ȱgusüfo parowandürī arandī hoafī ra hīmboriyahühanahī. Ranimboanahī munjuambo si ro Godimbo dīdībafīyahühi ra sīhambo hohoanīmo-yahanīnūhi dükarīheanīnūhanahī asu ranimbohündā ro wandi God ranahambo dīdībafīyahando arīhandī.

⁶ Se ro-babīdī anihondümbofe-rambo anīmbafi. Ranimboanahī asu ro Godimbo dīdībafīyahando arīhandī sīhaftī anihondümbofe ranai randeandanī aboedi sīhaftī hohoanīmoambe tükumbīfeyo sahehea. Sīhīri Krais-babīdī anīmboefī asu ranīnambo ahandī-mayo munjuambo aboedi moatükuni sīhīri masahumīndefī ra se ndondo türuboadowandī sahehea dīdībafīyahando arīhandī.

⁷ Karīhasī wandafī, se Godindī nendī ranaheimbo ȱgusüfo parowandürī arandī ranimboane asu aheimbo ȱgusüfoambe ȱginīra-mīndindürī arandī. Asu ranīnambo afīndī hīhīfi-hīhfīyahühi wandi ȱgusüfoambe afure akiaro.

*Firemon ai Onesimusimbo wandafimboriri
mbīserümandu-wamboane*

⁸⁻⁹ Se mami moatükuni rambīrowanda saheheamboanahī. Ro sīhambo Kraisindī sūngu radowandī radowandīndamboyahī ra yīhīmbokoate-anahīstī, ȱga ȱgusüfo pefe hohoanīmo ranī-sūngu sīhambo düduweheanīnī. Sapo ro Por boagīrī-yamboanahī asu ro Kraisindī fondühī ahandī

hoafि semindi hombo-hündamboanahि, ḥga haponda ro karabusि-yaheamboanahि. ḥga asu ro sihambo ḥgusüfo parihceaninühi wamboanahỉ hiniŋgirou safi ndarihé hoaf्यahaninи.

¹⁰ Ro sihambo ndarihé düduweheaninи Onesimusimbo-hündambo. Aiana wandi nimir hond-anı Kraisindı sünguna. Ro karabusiyahe nimboambo Kraisimbo anihondümbo-fembo yamundi marihin-anı.

¹¹ Horombo ana ai moai mamimbo amboani sihambo aboedi fariheninи raranı ratüpuri ra, ḥga hapondan-ambe ana ai se-anafi asu ro-anahỉ sihehimbo aboedi nininи ratüpuri fandihemunümbui.

¹² Haponda ro ahambo sihambo sowana hihirihinи koararihelinи asu ai wandi ḥgusüfoahünd-anı.

¹³ Ro aboedi hoafि ra sahamindi hahabodihane ranihümbo wambo ndanihü karabusि-marundıra animboanahỉ. Ranimboyahi asu ro Onesimusimbo ndanihü kikihindühü-mindihani asu ai sihaft fondihü wambo mbifarihendıra sahehea hohoanimoayahı.

¹⁴ Asu awi ro sihambo wambo farihefe-ndirimbo hüti-hütiyoninimbo ana moeisahи, ḥga moani wambo se radowandi mbisafan-animbo randihemboayahı. Se sihaft hohoanimonambo refemboanahỉ radowandi asahi. Ranimbo ana, ro ḥgirri nini-moatükuni ninüngundıheandi, ḥga nda wambo se radowandi mbisafan-animbo randihemboayahı.

¹⁵ Ai sihambo akidou hiniŋgi-mareaninи, ḥga awi refeanası asükai se ndowarindifanı ai se-dibo gedühi mbinüngu-wamboane.

¹⁶ Ai se-dibo moani ratüpuriyu-randeimbı-yupoani, ḥga ḥgusüfo pariworeimbı wandaſimbıyu-wamboane. ḥga ra aboedi safane. Se yahurai ahambo ndowarindifı. Ro ahambo ḥgusüfo pararihini, ḥga sihambo ai moani ratüpuriyu-randeimbı asu Kriasindı süngu sihaft wandaſi kapeih-ani. Rananimbo se ahambo afındı safi ḥgusüfo pandıworı.

¹⁷ ḥga asu wambo se sihaft wandaſ-anahỉ asafındırı ana, asu mare yahurai-safi ahambo amboani wandi wandaſi mbisafindowohü hühindıworı.

¹⁸ Asu ai sihambo moaruwai hohoanimo-yuninühi sihaft-mayo bıdıfırı moatükuni moani asemündu ana, se süngunambo ranı-moatükuni ranahambo wandi ndürı pando mbunda hoafındafındırı.

¹⁹ Ro Por wandı warınambo simborı saimbo moatükuni sürü parihé asihheandı. Ro-animbo sihaft nıne-moatükuni ai ramareandi ranimbo sihambo hihirindıhe

ndahanİNİMBOYAHİ. Nga se wandi sÜNGUYAFİ anİHONDÜMBOROWANDEIMBİ tüküme foandı ranı-nambo se sİMBORİ wambo saimbo-aiyafı ranana sİHAFİ fi nİNGO hohoanımo rananesi, nga asu ro ngırı ranahambo sİHAMBO wataporı-mbondıhanıni.

²⁰ Nga wandafı, sİHİRİ Adükari-babıdı anİMBOEHİ ranıMBOANE asu se wambo hİHİFİ-hİHİFİNDAFİNDIRİ. SİHİRİ yİBODO KRAISİNDİ nindou-anehı, nga ranıMBOHÜNDÄ se wandi ngusüFOAMBE ndondo kündowandürühİ OnesimusıMBO wandaftı mbıSAFİNDOWOHÜ hÜHİNDİWORİ.

²¹ Se wandi hoafı hİMBORİ-NDAMBOYAFI sahehea anİHONDÜMBO-RİHEANİNÜHİ pas nda sürü paparıhanıni. Ro haponda sİHAMBO ranı hohoanımo ra randowandı sahehea düduweheanıni. Ranı hohoanımo ra ngasundo hawa asu aboedi adükari hamındı ranı-poanıMBO randoamboyafı sahehea fİFİRİ-heamboanahı.

²² Awi ro sİHAMBO mami hoafı ngorü hoafındahanıni samboanahı. Asu se randowandühİ wambo sİHAFİ WORAMBE fondı nafındıhao hİNİNGİNDOWANDI. Nga ro fİFİRİ-heamboanahı God ai sİHEI dİDİBAFİFE ra hİMBORİNDU haya asu wambo sİHEIMBO sowana koandıhendırı yahumboani.

HİHİFİ HOAFİ BİDİFİRİ

²³ Epafras ai ro-dıbo Sisas KRAISİNDİ hoafı sÜNGUNAMBO karabusıyahı ndanıhü anıMBOEHİ ai sİHAMBO hİHİFARANıNI.

²⁴ Wandı KRAISİNDİ ratüpuriyefi-rİHUNDEIMBİ Mak, Aristakus, Dimas asu Ruk ai-amboanı sİHAMBO hİHİFARUNıNI.

²⁵ Adükari Sisas KRAISİNDİ-mayo moanı hİPOAMBOFE hohoanımo ranai sİHEI ngusüFOAMBE mbıMARONDÜR-AMBOANE.

Hibru Hibruhündi anıhondümbo-rıhindeimbımbo pas sürü papımarandı

God ai ahandi nımorındi süngu sıhefimbo hoafımayu

¹ Horombo God ai afındımbo afındı moatkunı süngure haya sıhefi amoao mami ranaheimbo ahandı hoafı hoafıyomo-rundeimbı-yomondı yafambe süngure haya hoafıyundürı marandı.

² Nga asu hapondanı bıdífiranı si ndanambe-ane God ai ahandı Nımorındı yafambe süngure haya hoafıyumunımboani. Nımorındı sünguyu God ai munjuambo moatkunı sünü hıftı ra naftımarandı. Ranıyu asu ai Nımorımboya, ai munjuambo moatkunı ra ahandı yanğırımbeyo-wamboane yahuhaya kafoarırı hıningımarırı.

³ Ranani asu Nımorı ranai God ahandı si adükari ranambe himboamupui-randeimb-ani. Ranani asu ai Afındandı fi wusındamündümbo nou anüngu. Ranane asu ahandı hoafındı ıgınındı ranambo munju moatkunı ra kıkıhamındı anııgo. Ranane asu sıhefi moaruwai hohoanımo foafodembo ratüpüri ra moendire haya süngunambo hafu Bogorı Hondundi warı hondü waranı bogorı hondümbofi mamaru.

Nımorı ai sünambeahındı nendı ıgasündeamboani

⁴ Godındı Nımorı ai adükarımbofi tüküfiyuane asu sünambeahındı nendı ai ranı hoarehı tükümfundi. Mami yare ra nou-ane Ape God ai ahambo ‘Wandı Nımorı’ yahu dükarirühi adükari ndüri ra sagadowohü asu sünambeahındı nendambo ndüri akıdou masagapuri.

⁵ Nga God ai mami-sıımboanı moai sünambeahındı nendı ranahamumbo mamımbo amboanı hoafıyuhuya, “Hapo ro sahea, ‘Seana wandı nımor-anafı,

Buk Song 2:7

ıgın haponda ro sıhafı Apembo-yaheamboanahı,” ,
asahi,

yahu. Asu asükai moai sünambeahındı nendı mamımbo yahuya,
“Ro ahandı afındındamboyahı,
ıgın asu ai-amboanı wandı nımorındımbui,” 2 Samuel
7:14
yahu.

⁶ Nga ndeara ai ahandī amongo n̄imori mamī hifīna koafœfimbo yahuhaya hohoanīmoyuhü n̄imarümbo, asu ai mamī yare hoafiyuhü yahuya,

“Mun̄guambo sūnambeahindī nendī ranī amboanī moanī ahambō yan̄gir-an̄imbo hohoanīmo-ndīmondowohü,
‘Ai yan̄gir-ani adükarayu,’ mb̄is̄imo,”   *Io 32:43*

mehu.

⁷ Hoafī nda ndahuraiyo ai sūnambeahindī nendambo yare hoafiyuhü yahuya,

“Aiana sūnambeahindī nendambo werī nahurai nafrapurihi,
asu ahandī ratüpuriyomo-rundeimbī ranahamumbo
hai imami nahurai nafrapuri-randeimb-anemo,” *Buk Song 104:4*

mehu.

⁸ Nga ahandī N̄imori ranahambo God ai yare hoafiyuhü yahuya,

“O God, sīhafī ḥgīnīndī hifandarandī ranana koadürümbo-koadürümbo hohane,
Se sīhafī nendī ranaheimbo mbumundi hohoanīmo sūngu anandi hifandīrandürī arandī.

⁹ Seana nīne-moatükuni mbumundayo ranahambo yafo-horowandühanafti,
ŋga asu nīne-moatükuni farifarümbayo ranahambo yīboaruko-rowandühanafti.

Ran̄imbo-hündamboyo sīhafī God ranai Adükarīmbore dīboniyuninī hīnīngimareanīna hīhīfi-hīhīfayafī, sapo sīhafī wandafti mamimbo yahurai hīhīfi-hīhīfi segopurīkoate-a,”   *Buk Song 45:6-7*

mehu.

¹⁰ Ai asükaiyu N̄imorīmbo yare hoafiyuhü yahuya,

“O Adükarī, horombo bīdīfīranī hondū se hīfi nafrā mbura asu sīhafī warinambo nīmoamo sūnū ra nafrāmarandi.

¹¹ Ranī-moatükuni ranai ana awandīhoemboe,
ŋga seana moanī rando yahurai yan̄girī nīmboamboyafī.

Ranī-moatükuni ranai ana mun̄guambo sapo hoearī rawefeyo nou yahurai won̄imbīndīmboe.

¹² Asu se warambeimbī hoearī momondefeyo nou rando ranī-moatükuni ra momondo-wamboyafī.

Asu se randowandanī ranī-moatükuni ranai nindou hoearī ŋgorū güdeandanī ŋgorū hīmboayu nou randifemboe.

Asu seana ŋgīrī ŋgorūpoanī findafī,
ŋga moanī koadürümbo-koadürümbo yahurai yan̄girī nīmbarifīmboanafī,”   *Buk Song 102:25-27*

mehu.

13 Nga God ai moai sünambeahindi nendambo mamimbo amboan i yare hoafiyuhuya,

“Wandi war i hondü warani se nimarifi,

nga rananimbo asu süngunambo sihafi hürütümbe
nindou ranaheimbo sihafi yirümbo hoarehi
hiningindihéandürani,
asu se yir i pühindaf i nimandifi,”

Buk Song 110:1

yahu.

14 Sünambeahindi nendi ra asu ninemoa? Aiana Godind i diborihindi nend-anemo. Aiana Godind i ratupuri ratupuriyomo-rundeimb i yanqir-anemo, asu ai koamar ihepur-anemo sapo nindou aboedambofe-ndürimboayu ranaheimbo far ihefe-ndürimbohunda.

2

Nindoumbo aboedambofe ranana adükari hamind-ane

¹ Ranimboane awi sihiri moan i n i ne hoaf i himborimayef i ra nginindi safi kikihindi-humindefi hohu ranahambo süngundi-humboane. Rananimbo asu sihiri ngiri ran i-moatükunt i ranahambo gübüsüboadi-hundühi funindiheshundi.

² Horombo God ai sünambeahindi nendi-yomond i yafambe süngure ahinumb i hoaf i hoafiyumbühünd i nginindi mengoro ranahambo anihondümbo-femboane. Nga asu nindou düdi ai süngufekoate-ayu-ane asu himborikoate-ayu-ane ranana nindou ranai ninemoa tükunt i moaruwai ramareandi smogodühi tñjirifombü hohoanimo masahümündi.

³ Ranimbo-hündambo-animbo asu adükari hamind i aboedambofe-mayo ra sihiri himborindefühi gitranamboefeyo ana, ra asu nüngundihi mafeboehua? Sapo Adükari ai ahand ihoariyu aboedambofe hohoanimo ranahambo weanjuruh i hondü wataporimbo-marand-ane. Ran iyo asu nindou didiyei himbori-mayei ranai ranana y ihoefimbo anihond-anesi masei.

⁴ Mami yare God ai ahand i aboedambofe hohoanimo anihond-anesi yaho hoaf i ra ahei fihi t ure haya adükari nginindi moatükunt i, asu hepünüfeimb i moatükunt i afindi ranambo ahei hoaf i ra anihond-ane yahu na fuimemuni. Ran iyu asükaiyu Yifiafi Aboedind i ran i-poanimbo ran i-poanimbo nginindi ra moan i ahand i hohoanimonambo yanqiri naframündi yibobo-mareanduri. Asu ranimbo-hündambo-animbo sihiri gitranambofepoani, nga himborayeh i ra kikihisafi-yimindimboane.

Aboedambofe-rambo Nindou bogori

⁵ Sımborı nı̄ngo hohoanı̄mo tüküfemboayo ranahambo wataporı̄mbo-arı̄hundi ra God ai moai sünambeahındı̄ nendı̄ bogorı̄mbofe hı̄fandīyo nı̄ngombo dı̄bonı̄yu hı̄nı̄ngı̄reapuri, ı̄ga wanı̄. Nga nindoumboyu ramareandı̄.

⁶ Refembo-mayoyosi, ı̄ga asu Godı̄ndı̄ bukambe ı̄gorükimı̄ yare hoafı̄yowohü yahoya,

“Nindou ai sı̄hafı̄ hı̄mboahü nı̄nea,
asu God se ranaheimbo hohoanı̄moyafai?

Nindou nı̄morı̄ ranai nı̄nī-moatükunī-mayei-amboyafı̄
se ranaheimbo dı̄dı̄boado-rowandürı̄ hafarand-a?

⁷ Sapo se nindou aheimbo moanı̄ bodı̄fombo sünambeahındı̄
nendı̄ ranai nı̄moamo-yomondanı̄
asu aheimbo ranī-hoarehı̄ rowandürı̄ hı̄nı̄ngı̄-
marowandür-anesī.

Nga asu se ahambo ı̄gını̄ndı̄ sabado hawa ai adükarı̄
hamı̄ndı̄ hond-ani safı̄ndo hawa,
ai munju moatükunī ranahambo bogorı̄mbofi
mbünı̄ngu-wamboane,

⁸ Se nindou ranaheimbo munju moatükunī ra ahei
hoarehı̄mbeyo-wamboane safı̄ hawa hı̄nı̄ngı̄-
marowandür-anı̄,” *Buk Song*
8:4-6

meho. Ai ranī-moatükunī rareandühı̄ munjuambo
moatükunī engoro ra nindou hoarehı̄ hı̄nı̄ngı̄-mareandür-
anı̄. Nga asu moai hapondanambe ana hoeirı̄hunda nindou
ai munjuambo moatükunī engoro ra hı̄fandīhündı̄, ı̄ga
wanı̄.

⁹ Nga sı̄hırı̄ Sisası̄mbo hoeirı̄huri! Bodı̄fomboyu God
ai ahambo sünambeahındı̄ nendı̄-yomondı̄ hoarehı̄
hı̄nı̄ngı̄marırı̄. Asu ahandı̄ moanı̄ hı̄poambofe hohoanı̄mo
ranī-sǖngunambo munjuambo nindou ranaheimbo sǖnguna
yı̄fı̄mbiyu yahuhaya. Haponda sı̄hırı̄ hoeirı̄hura Sisas
anǖngu God ai ahambo hı̄mboamupui-randeimbı̄ ı̄gını̄ndı̄
sagado hayambo ai adükarı̄ hamı̄ndı̄ hond-ani ehundo sapo
ai asübusı̄ ranı̄fı̄hī yı̄fı̄mayu ranı̄mbo-hündambo wambo.

¹⁰ God aiana munju moatükunī ra nı̄mındı̄h-ani asu ai
munjuambo moatükunī ra nafı̄maranda tükümefeyo. Ai
ahandı̄ nı̄morı̄ afı̄ndı̄ ranaheimbo semündündürı̄ hafo
aboedambo-fendürı̄mbo asu ahandı̄ hı̄mboamupuimbo-
randeimbı̄ ranambo yı̄bobofe-ndürı̄mbo mehu.
Ranı̄mboane asu God ai Sisası̄mbo asübusı̄ sǖnguyo
ahambo boatei hondü ndore nafı̄rümündı̄ hı̄nı̄ngı̄marırı̄.
Ranı̄mboyu asu Sisas ai-anı̄mbo nindou aboedambofe-
rambohündambo horombofe bogor-ani. God ai ranı̄
moatükunī ramareandı̄ ra moanı̄ mbumundı̄ hamı̄nd-anı̄.

11 Sapo Nindoumbo sürühoeimbı hohoanımo sagadüri-randeimbı ranani asu nindou sürühehindeimbı-mayei rananei muñguambo aiana Afındı mamı ranahandı nımorı yangır-anei. Ranımbı-hündambo wamboane asu Sisas ai ıŋırı aheimbo wandı akohoand-anei yahundürimbo amoanıŋı-ndu.

12 Asükaiyu ai hoafıyuhü yahuya,

“God, Ro wandı akohoandı ranaheimbo sıhafı ratüpuri ranahambo wataporımbı-ndıhandürimboyahı.”

Muñgu afındı fandıfe-ambe ro sıhambo kakısaondı-hanıñühı God adükar-ani mbısahanıñı-mboyahı,”
Buk Song 22:22

mehu.

13 Asükaiyu ai yare hoafıyuhü yahuya,

“Ro ahambo yaŋırı ıŋusüfo pandıhinühı anıhondümbo-ndıhını ıŋamboyahı,” *Aisaia 8:17*

mehu. Asükaiyu yare hoafıyuhü yahuya,

“Ro ndanımbırahı God ai wambo muñguambo nımorı masendırı ranı-babıdımbı,” *Aisaia 8:18*

mehu.

14 Sapo nımorı ranai nindou fimboyahi nımböei-ambe asu Sisas ai-amboanı mamı yare ai ramehindi nahurai tüküfi nindoumbofi haya manıñgu. Hıfı ndanıhü ahandı yıfı süñgu sapo Satan yıfıyo-rambo hohoanımo nımındıhü anıñgu ranahambo raguanambo-ndıhını yahuhayamboyu tükümeiyu.

15 Nindou yıfımbı yıhımboyei habodei marıhündı. Muñguambo si maho ra ai hıfı ndanıhü nımböei-ambe ra yıfımbı yıhımbombo ranai kıkıhısaflı-ramındındırı manıñgo. Ranı-süñgumboyu Sisas ai hıfı ndanıhü yıfımayu aheimbo yıfı yıhımbombo ranambeahındı aboedambofe-ndürimbohunda.

16 Sıhırı ranı-moatükünü ra fífırıhundi, Sisas ai moai sünambeahındı nendı farıhendırı randı, ıga Abrahamındı ahuirı mamı farıhendırı arandı.

17 Mamı ranı-süñgumboyu asu ai-amboanı ahandı wandafı mamı ramehindi nou muñguambo moatükünü ra ahandı fi amboa mamı yare yahurai tükümefeyo. Ranıyu ai hıpoambore-randeimbı asu ndore hohoanımoyu Godımbı sai-randeimbı bogorı adükarımböfe tüküfembohündambo nindoumbofi tükümeiyu. Ai ramefeyu ra sapo nindou ahei moaruwai hohoanımoyei arıhündı ranahambo ahandı horınambo gogorıhefe-ndürimbo-hündamboyu.

18 Ranımbı-hündambo-anımbı asu nindou daboe nıne moaruwai hohoanımo refe hoeifembo moatükünü

tükefendüri ranaheimbo fandihendürimbui sapo ahambo amboan i ran i moatükun i ra tükümfendowa tiñirifo ra marore hayambo wambo.

3

Sisas ai Mosesimbo ñgasündirimboani

¹ Ranimbo-hündambo-animbo sürühoeimb i wandafti mami, siheimbo amboan i God ai wand-anei mehundüranei. Awi se sapo Sisasimbo diboadondihi hohoanimoidei. Ai Godind i hoaf i semind i ho-randeimb i asu Godimbo sihai-randeimb i adükari bogor-ani. Sihi ri ahambo anihondümbori hu mburi hu wataporimbori hu arihundi.

² God ai ahanti ratüpurimbo-hünd a Sisas ahambo kafuarir i hiniñgi marir-ani. Ranani asu Sisas ai Godind i ratüpur i moan i ndore ratüpur iyu-randeimbayu. Sapo Moses ai Godind i worimboyahi maniboadei nendi-babidimbo moan i ndore ratüpur iyu marandi nou-ani.

³ Sisas aiana Mosesind i nduri ranahambo ñgasundeandeimb-ani, sapo nindou wori worimboarandi ranai ndürümbiyuwuh i asu worimbomarandi wori ranai moan-ane.

⁴ Awi sapo munjuambo wori ra nindou mami ai worimbondandan i animbo fondarimboesi. Nga awi munjuambo moatükun i ranamboan i God ai yançiranimbo naframboani.

⁵ Moses ai Godind i ratüpur iyu-randeimb i nindouyu haya moan i ndore Godind i nendi munjuambo ranaheimbo hifandimaranduri hu. Ramareandi rananimbo-animbo asu God ai niñi-moatükunimboyu süngunambo wataporimboayu ranahambo nafuranduri marandi.

⁶ Nga Krais ranai-ani Godind i Niñor iyu haya moan i ndore Godind i wori nahurai-mayei ranaheimbo hifandaranduri. Nga ñginind i niñgo hohoanimo ranahambo kikihisaf i -rithumindifuh i hihif i -hif i yefuh i Adükari ranahambo himboayef i ana, asu sihi ri ahanti wori nahurai-ayef i .

Godind i nendi aheimbo har i hefe niñari hohoanimoane

⁷ Ranimbo-hündambo-animbo asu sihi ri Yifiafi Aboedi hoaf i -memunimbo türuboadi-humboane. Ai yare hoaf i yowohü yahoya,

“Asu haponda se Godind i yafambehünd i hoaf i himborindeih i ana,

⁸ se ñgir i himbo-sihi mondihehind i , sapo sihei amoao mami horombo ai wos i hoaf i hoanimoeyeh i

wandi hoaf i mbahir i hehi marihundi nou.

Nim̄i wohi furikoate-reandühi nimboei-ambe ai himborikoateyeih̄i

wambo moan̄i yarihi sisindir̄ihi hoeimari-hindir̄i.

⁹ Ran̄ih̄i ai nimboeimbo ro n̄ine ŋgin̄indi moatükun̄i
40 himban̄imbo ratüpuri-mayah̄i mun̄guambo ra
hoeimari-hindiyosi.

Nga wambo sisindir̄i-hindir̄ihi ai n̄ungu-nahurai-yuke
masahündir̄i.

¹⁰ Ran̄iyah̄i asu ro nindou wandi ratüpuri hoeimar̄ihindi
ranahaimbo ŋgin̄indi-r̄iharuh̄i hoaf̄iya-handürüh̄i
sah̄iya,

'Aiana mun̄guambo si ra ro hohoan̄imoayah̄i s̄unguri-
hindühi-yeipoani,

nga ai wandi hoaf̄iyaheimb̄i ra yiboaruko-
r̄ihindahanei,' masah̄i.

¹¹ Ran̄imboyah̄i asu ro ŋgin̄indi-r̄ihandürüh̄i dabari-
yaheandühi sah̄iya,

'Nindou ranai sapo ro aheimbo har̄ihefe nimarimbo
hif̄i masahandür̄i ranambe ŋgiri ŋgei,' masah̄i," *Buk Song 95:7-11*

mehu.

¹² Wandaf̄i mami, se h̄ibad̄ihümbo. Nga sihei mbusümo
nindou mami ai ahanti ŋgusüfoambe hohoan̄imo moaruwai
tükündifendowohü an̄hondümbofe-koatendeih̄i asu ai sapo
God yangiri koadürümbo n̄unguwemb̄i-mayu ranahambo
hiniŋgindir̄i haya hohoan̄imo ran̄i s̄ungundüfimbui.

¹³ Nga sapo God ai si ranahambo hoaf̄iyuhü, 'Hapo,'
mehu ra awi niŋgomboane. Nga ranan̄imbo asu haponda
ndefeambe se siheihoar̄i mun̄guambo si aho ran̄ifih̄i
simbor̄i far̄ihefiründei ŋgei. Nga h̄ibad̄ihümbo nindou
mami seambeah̄indi ai ahambo hohoan̄imo moaruwai
tükündifendowohü t̄kai hoaf̄indindoani asu ai hoaf̄
himborikoate-ndühimbo mam̄ikari hohoan̄imondümbui.

¹⁴ Sapo horombo b̄idifir̄i si hoani Krais̄imbo ŋgin̄indi
an̄hondümbo-mar̄ihuri hefi nou yahurai hefi-hefimbo
s̄ungunambo b̄idifirani yifayef̄i ana, sih̄iri Krais̄indi
ŋgunindimbo-ndahumboyef̄i.

¹⁵ Nga asu se ran̄i hoaf̄i himborimayeи ra mitan̄indü-
hümündimboyei, sapo ai yare hoaf̄iyowohü yahoya,

"Haponda se Godindi yafambehündi hoaf̄i himborindeih̄i
ana,

se himbo-siromo-ndihehindi sapo horombo sihei
amoao mami ai Godindi hoaf̄i himborikoate-yeih̄i
mbahimari-hehindi nou," *Buk Song 95:7-8*

meho.

¹⁶ Nindou d̄idiyei sapo Godindi yafambehündi
hoaf̄i himboriyei hehi asu ran̄i-moatükun̄i ranahambo

süngufekoate mbahimari-hehində? Nindou munju ranai ana sapo Moses ai Isip hifambeahində semündündüri mahu ranı-yei ramehindi.

¹⁷ Nindou daboe God ai 40 himbanimbo niginindimararü hu-a? Ai ramefiyu ana nindou sapo moaruwai ho-hoanımoyei hei asu ai nımi wohi furıkoate-reandühı yifisafımayei ranaheimboyu niginindimarandürı.

¹⁸ Asu nindou daboe God ai dabarıfihı horombo hoafı hoafıyuhuya,

“Ai ngerı ro aheimbo harıhefe nımarımbo hifı masahandürı ranambe ngei,”

mehu-a? Sapo nindou ahandı hoafı yiboaruko-rıhindühı mbahimari-hehində ranaheimboyu yare hoafımayundürı.

¹⁹ Ranımbo-anımbo awi sıhırı hoeindıhumboane. Sapo ai Godındı hoafı anıhondümbofe-koatemayei ranımbo-hündambo wambo-anımbo asu ai ngerı harıhefe nımarımbo hifı God hınıngeımareandı ranambe ngei.

4

Godındı nendi-yei harıhefe nımarımbo

¹ Nga God ai aheimboya, ai harıhefe nımarımbo ranambe ngeimboyei yahuuhaya horombo hoafımareandı ra yaŋgorombo-wambo sıhırı ranı-moatükünü ranahambo wataporımbo-marandı ra ndahumındemboyefi. Awı sıhırı ranahambo ndondıhu hıbadıhumboane, nga nindou mami ai harıhefe nımarımbo moatükünü ranambe hokoate-ndu haya bodıboembui.

² Nga sıhırı amboanı Godındı aboedı hoafı ra himborıyefı-mboanefi, sapo amoao mami-mayei ai yarıhi himborımayei nou. Ai hoafı ra himborımayeyosi, nga asu ai ranahambo anıhondümbofe-koateyeihı süngufekoate-mayei ranımbo-wamboyo moai ndoreandürı.

³ Nindou sıhırı hoafı ranahambo anıhondümbo-rıhundeimbı ana, harıhefe nımarımbo ranambe hefi-rıhundeimb-aneftı. Sapo ranı-moatükünü ranahambo God ai yare hoafıyuhü yahuya,

“Ro ranaheimbo niginindi-yahandürühı dabarı-yaheandühı sahıya,

‘Ai ngerı sapo ro aheimbo harıhefe nımarımbo hifı segudürümbo-mayahı ranambe tükündahindi,’ masahı,”

Buk Song 95:11

mehu. Ai Moses nüngu-ambe ranı hoafı ra hoafımayu. Nga horombo ai munjuambo moatükünü nafrıramündı mbura ahandı ratüpüri ra munjumayo.

⁴ Nga Baiborambe ngoründühi rühi 7 si ranahambo sapo yare hoafiyowohü yahoya,

“God ai ratüpuriyu humbo 7 si ran-i-simboaniyu war-i hare mamaru,”

Stat 2:2

meho.

⁵ Mare mami ran-i-moatkun-i ranahambo asükaiyu yare hoafiyuhü yahuya, “Nindou ranai ngiri sapo wandi har-ihefe ni-marimbo hif ranambe ngei,” mehu.

⁶ Israer nindou ranai weanguruhü hoafit aboedi ranahambo himborimayei aiana moai har-ihefe ni-marimbo hif ranambe hei sapo ai ran-i-moatkun-i God ai hoafimayu ranahambo an-hondümbofe-koatemayei ranimbo-wambo. Nga asu nindou amuri-mayei aiana ranambe ngeimboyei.

⁷ Ranimbo-hündamboyo asu sünjunambo God ai asükaiyu ngorü si ra hininqi-mareandit, sapo si ranahambo dükareandühi “ndan-i si” mehu ra. Godindi hoafit mbahirihüfe si afindi himban-i ra ho-anne ran-i mbusümo Defitindi yafambe sünjure haya God ai hoafiyuhü yahuya,

“Asu haponda se Godindi yafambehündi hoafit himborindeihü ana, se ngiri himbosihomondihehindi,”

Buk Song

95:7-8

mehu.

⁸ Nga asu Sosua ai nindou ranaheimbo sapo God ai har-ihefe ni-marimbo hif ra horombo hoafimayu mbasagadürümbonana, asu God ai ngiri asükaiyu sünjuna ngorü si tüküfemboayo ranahambo wataporimborandi.

⁹ Ra rawefeyo nou-anne asu Godindi nendi ranaheimbo amboan-i har-ihefe ni-mar-i si ra awi mbaninqonduri sapo God 7 sihi war-i hare mamaru nou.

¹⁰ Nindou düdi ai sapo Godindi har-ihefe ni-marimbo hif ranambe ahu ana, nindou ranai ahantihoari ratüpuri moendire haya ni-marümboani sapo God ai-amboan-i munju moatkun-i nafira humbo war-i hare mamaru nou.

¹¹ Ranimbo-hündambo-animbo awi sihiri amboan-i ran-i har-ihefe ni-marimbo moatkun-i hif ranambe tüküfembo hüti-hütindefimboane. Rananimbo asu nindou mami ai-amboan-i ngiri sihiri ranambeahi tüküfembo gübüsi-boadeamuni sapo nindou ai aheahoari Godindi hoafit ranahambo süngefekoate-yeihü bodimefoehindi nou.

¹² Godindi hoafit ranane yangiri ni-njombo nginindi ratüpuri ratüpuriyohü aningo. Aiana yihimindi hamindiyo hayamboane asu pisao yiboboan-i yihiundi-yoweimb-i ranahambo ngasündeamboane. Godindi hoafit ranai ana ragu safambe kefoendühü sapo yifiafi asu yangiri ni-njombo ho-hoanimo ahafe mamambe-marineandi, hamindi türilandambe asu efu ni-maro-ambe amboan-i ragu keboembroe.

Ranane asu ai nindou-yafe ḥgusüfoambe hohoanimo ragu amaro ranahambo türüfoare arandi.

¹³ Ngirri nini-moatükuni Godindi himboahü dibonapindife yagodo. Nindou munju God ai naftimarandi ranai ana ahanti himboahü weindahı yançır-an. Nga God ai sünjunambo sihefı hohoanimo munju yibobondeambui.

Sisas ai sihefı Godimbo saimbo bogorı adükari-anı

¹⁴ Sihefı Godimbo sai-randeimbı bogorı adükari Sisas, Godindi Nımorı, ranai sapo God amaru ranambe nımoamo mahafu. Nga awi sihiri ranımbo-anımbo nini-moatükunımboyo anıhondümbo-rıhunduhı weindahı wataporımborıhu arıhundi ranahambo ḥgınındı-safı kıkıhındı-humındefımboane.

¹⁵ Sihiri sihefıhoarı ana moaruwai hohoanimo ranahambo hıfınambofembo ḥgınındı-yefıpoani. Nga asu sihefı Godimbo sai-randeimbı nindou ranai ana sapo nindou sihefımbo hıpoambofemuni-koatemayu ra nahuraiyupoani, nga wanı. Nga ranı-moatükuni ra yahuraine, nindou ranai-amboanı sihiri rawehundi nou afındı mamıkarambo moatükuni ranai yare hoeimarerıyosi, nga ai moai moaruwai hohoanımoyu.

¹⁶ Ranımboane awi sihiri moanı mbıro-koate God moanı hıpoambore-randeimbı hıfanda nımaruwani ahambo sowana ḥgefımboane. Ranambe anımbo sihiri amboawiyei yaho hohoanimo asu moanı hıpoambore arandi ra sihefımbo fehefembohunda ndahumündemboyefı sapo sihiri semındımbo hohoanımoayefı amboanı.

5

Sihefı Godimbo sai-randeimbı bogorı adükari Sisas ai-anımbo aboedambo-ndeamunuımbui

¹ Munjuambo Godimbo sai-randeimbı bogorı adükari nindou ana sapo nindou-yei mbusümonındı God ai kafoarırı hıniŋgi-marır-anı. Ranani asu nindou ranai munjuambo nindou ranahei moaruwai hohoanimo ranımbohunda Godimbo moanı saimbo asu ahambo nınihondı hıfokoefe sihefembo-hündamboane kafoarırı hıniŋgi-marırı.

² Ranane asu nindou ai fırıfekoate-yeihı mamıkariyei arıhundi ranaheimbo himboarı hoafenduhı hıbadarümbui, sapo nindou-mayeı ranai-amboanı aheikoarı ḥgınındı nıŋgokoate-yeihı-wambo.

³ Ranımbo-wambo ai Godimbo nıne-moatükuni hıfokoare sihenda horı pırayo ra ḥgırı nindou dıdıyeı moaruwai hohoanımomayeı ranaheimbo-hündambo yançırı randeandı. Nga ai-amboanı ahanti moaruwai hohoanimo ranımbo-hündambo kameihı rareandühani.

⁴ Godimbo sai-randeimbi bogori adükarimbofe ndürümbei moatükun-ane asu adükarii ratüpurii ra n̄giri nindou mamii ai ahandihoari ranimboondahe nimboambo mbusu, n̄ga wani. N̄ga moani God ahambo kafoaririmboani rani ratüpurimbohünda sapo Aronimbo boatei Godimbo sai-randeimbimboriri kafoariri h̄in̄nḡimariri nou.

⁵ Mamii yare yahuraiyo, Krais aiana Godimbo saimbo ra bogorimbofe adükarii ndürümbeiyo n̄ngombo-mayu ra ahandihoari moai bogorimbofi n̄ngu, n̄ga wani. N̄ga Godiyu ahandi ndüri adükarii sagadowohü hoafyundüh yahuya,

“Seana wandi nimor-anafi,
n̄ga haponda ro s̄ihafi Apembo-yaheamboanahi,” *Buk Song 5:7*

mehundo.

⁶ Asu God ai asükaiyu yare hoafiyuhü yahuya,
“Awi seana wambo sairambo bogorimbo-ndafo rando
ndühümeambo nimboamboyafi
sapo Merkisedek referambohünda manüngu ranifihi
tündo hawambo,” *Buk Song 110:4*

mehundo.

⁷ Sisas ai hifi ndanihü yançiri n̄nguambe Godimbo
sapo ahambo yifihündi aboedambofimbo-mayu ranahambo
ai moani pukuna hoafiyuhü aranihimboahi hümoariyuhü
diđibafiyundüh hoafiyundo marandi. Sisas ai himboari
hoafendiyu haya Godindi hoarehi n̄ngumbo-wambo God ai
ahandi hoafi ra himborimayundo.

⁸ Sisas ai Godindi N̄moriyusi, n̄ga n̄nii-moatükuni t̄njirifo
afindi ahambo tükümfendo ra ahambo yamundiiwani
asu ai Godindi hoafi ra s̄üngufe hombo-hündamboyo
tükümfendo.

⁹ Raniyu asu ai t̄njirifo moatükunii ra ndeara yare
nafamündi mbura rananimbo asu ai nindou diđiyei
ahandi hoafi s̄üngurihi arihündi ranaheimbo koadürümbo
aboedambo-fendürimbo nimindihifi tükümfeyu.

¹⁰ Raniyu asu God ai ahambo fi sai-rambohünda Sisasimbo
bogori adükarimborii h̄in̄nḡimariri sapo Merkisedek
rasüngure marandi ranifihi türē haya.

Se Godimbo anihondümbofe ho ra h̄in̄nḡife-poani

¹¹ Rani hoafi ranahambo s̄iheimbo wataporimboyo-ndürimbo ra afind-ane engorosii, n̄ga s̄iheimbo wataporimboyo-ndürimbo ra awi akidou t̄njumbi saf-ane,
sapo se n̄mai hohoanimo ra puremindii-koateyei arihündi ranimbo.

¹² Afindimbo maho ra se Godindi hoafit yamundi-felandeimbti nijgombomayo-aneisi. Nga awi nindou ngoru ai-animbo Godindi hoafit boakori fifirife ra asukai siheimbo yamundi-mbirihindur-amboane. Se njinindi sesi sesimboaye rananeisi, nga asu awi nindou ngoru ai siheimbo titi yangir-animbo dagaduriimbui.

¹³ Nindou dudi ai titi yangiri simindimboayu ana, ai nimoakidou nou-ani, nga asu ai aboedi mbumundi hohoanimo aho ranahambo yamundi-fe ra moai türüfoareandi.

¹⁴ Sapo njinindi sesi ranana nindou adükariimboehindi ranahei ses-ane. Nindou yahurai ana ahei hohoanimo ra ndorih korifoarighi arihundi-wambo asu ai nene-moatükuni aboedayo-ane asu nene-moatükuni moaruwaiyo ranane ranimoatükuni ranahambo türboadighi fífindihimboyei.

6

Godimbo anihondümbofe ranahambo silihri kikihisafindihu-mündefimboane

¹⁻² Awi ranimbo-animbo silihri njinindi yamundi-fe hoafit ranisowana sühündahundüh-animbo asu Kristeniyafe raboakorit hoafit yamundi-fembo enjoro ra daboadanambo-ndihumboane. Sihiri njiri kambohoanit ranit yangiri fondihu asukaindefi fíndihedu fondihu ndihundi. Asukaindefi njiri silihri ranahambo wataporimbondihu ngefti, nga ranana sapo nda: Ndorihefe-koate ratupuri daboadanambofe, Godimbo anihondümbofe, ranipoanimbo himoni hundürü hohoanimo, nindou-yeiwami warit nandife hohoanimo, nindou yifihundi asukaiyo botife hohoanimo asu Godindi nendi yibobofe hohoanimo ranisimboanit God yibobondeandanit asu bídifiriti ai koadürümbo yangiri nimboeimboyei asu bídifirimbo God ai tñjirifo dagaduriimbui. Ranit hoafit yamundi-fe yangiri njiri hihirindefi keboehu ndihundi, nga wanti. Nga sapo nindou boagiri-yafe yamundi-fe hoafit rananimbo himborindefuhisünzungundihu ngeftimboane.

³ God ai sihefimbo refembo hininingareamuni ana, silihri randihumboane.

⁴ Nindou bídifiriti ai Godindi sürühoeimbi hohoanimo ranambe nimboei, asu sunambeahindi moanit saimbo moatükuni ra ai yarighi hoeirihindi asu Yifiafi Aboedi ra ai-amboanit sahümundi manimboei. Asu nindou ranairarihindeimbti ai ahei anihondümbofe ho ra randihi hininingindithi hehi, asu asukaindei nüngundithi hihirindahi Kraisimbo anihondümbo-mandithora?

⁵ Sapo ai Godindi hoafit aboedi hamind-ayo ranahambo fífirihindi ai yarighi hoeirihimboane-wambo. Asu ai

Godindī aboedī si sūngunambo tüküfemboayo ranahandī n̄ḡin̄ndī ra hoeir̄himboanei.

⁶ Asu ai ahei Kraisimbo anihondümbofe hohoanimo ra moanī yarīhi h̄in̄n̄garīhindi ana, ai n̄ḡiri asükai h̄ih̄irindahi anihondümbondihindi, n̄ga wani. Ranimoatükunī ra refekoate-ayo ana, n̄ḡiri randifeyo sapo ai ahei-hoari asükaiyei Godindī N̄imori ranahambo n̄imī keimbi karihe-ndeimbifihī nindou h̄imboahü h̄ifokoarīhorī pamarīhorī noumayo-wambo.

⁷ Hoe ranai h̄ifī rani-wamī afindimbo peyoani asu h̄ifī ranai hoe ra semindühī nindou nümbürī-marīhündī ranahei nümbürī ranambe sesi aboedī tükefeyo ana, God ai ranimoatükunī ranahambo aboedī dīdīboadore huhani.

⁸ N̄ga asu h̄ifī rani-wamī nümbürī ranai wohafī napo furiyowohü wohī ai furayo ana, n̄ḡiri aboedindo. Ranimbo-animbo asu rani-moatükunī ranahambo God ai moaruwaimbo-ndeanda asu sūnguna hai-nambo t̄k̄r̄indandanī awarindīhoemboe.

⁹ N̄ga wandafī mami, ro hoafī afindī t̄njumbī ndahurai hoafayefī ra awi s̄heimboanefī hoafayefī, n̄ga ro s̄heimbo rani-moatükunī ranimbo-hündā fīfīrīhundürī-mboanefī. Se n̄ḡiri randīhi nindou amurī ramehindī nou moaruwaimbo-ndahindī, n̄ga wani. N̄ga awi s̄heimbo God ai aboedī dīdīboado-n-dearümbui sapo ai s̄heimbo aboedambofenđürimboayu ranimbo-hündambo.

¹⁰ God aiana nindou hohoanimo m̄itanıramündi-randeimbıyupoani. Ranıyu-animbo asu ai n̄ine ratüpuri se ratüpuryayi-ane asu Godimbo n̄gusüfo parīhorühi ahandī nendī ranenheimbo farıhehi marīhünd-ane asu hapondanī amboanī yarīhi arīhünd-ane ranahambo n̄ḡiri m̄itanındamündündürī, n̄ga wani.

¹¹ Ȳhoefī adükqarī hohoanimo s̄heimbo ranana ndahurai-ane. Roana s̄heimboya, awi se mun̄guambo moanī rani-ratüpuri yangır-animbo randīhi ratüpurindeī n̄geimbo bīdīfranī hondü rananimbo asu se n̄in̄imboyei h̄imboayei ranai anihondü tükümbife-ndüramboane.

¹² Se rani ratüpuri sūngufe ho ȳboaruko-ȳboaruko ranimboanefī ro moei-asefi. N̄ga se sapo nindou bīdīfrī Godimbo anihondümbo-rīhorī mburıhümbo-mayei sapo Ape ai n̄in̄moatükunīyo segodürimbo horombo hoafımareandī ra asahümündi nou randahindī sefomboanefī hohoanimoayefī.

Sıhıri Godindī horombo hoafī ra anihondümbo-ndihümboane

¹³ Horombo God ai Abrahamimbo horombo-hoafırirühi ai anihondümbo-randıheamboyahı yahu dabarımefiyu. Ahambo moai n̄in̄moatükunī n̄gasündeambō nahurai

yanjoro ranambo dabari-fe-mbohündə, ḥga wanı. ḥga ranıyu asu ai moanı ahandı ndürı ranıfıhi yanjırı dabari-fıhi hoafımayu.

¹⁴ God ai yare hoafıyuhü yahuya,
“Anıhondümboanahı ro sıhambo aboedi-aboedi-ndıheanınımboyahı asu sıhafı ahuirı mamı afındı tükündahimboyei,”

Stat 22:17

mehu.

¹⁵ Ranıyu asu Abraham ai ranı-moatükünü ranahambo hımbayuhü nüngu-ane God ai ahamboya, aboedi-aboedi-ndıheanınımboyahı yahuhaya horombo-hoafımarırtı.

¹⁶ Nindou mamı ai dabarıfembo yahumbo ra sapo nindou ḥgorü düdi ai ahambo ḥgasındırı haya ranahandı ndürınambo dabarındı-fiyuan-anımbo asu ahandı hoafı ra ḥgınemındımbo nıni-moatükünü sımborı hoafı mbusümo engoro ranahambo wanındımboe.

¹⁷ Nindou sapo dıdıyei ai God aheimbo aboedi dıdıboado-fendürımbo ahandı nımorımbo horombo-hoafımareandı ra ḥgırı ḥgorü süngundiheandı yahuhaya ranımbo weindahı-reandühıyu ahandı horombo-hoafı ranahambo ḥgınamündühı dabarımefiyu.

¹⁸ Ahandı dabari-fe-ane asu horombo-hoafıfe-ane yimbu moatükünü ranana ḥgırı ḥgorü-ḥgorundo. Asu ranı-moatükünü ranahambo God ai yare hoafımayu ra ḥgırı tıkandeambo rambüsü, ḥga ranımbo-anımbo sıhefı ḥgusüfo ndondeamunımboe. Ranımboane nindou sıhırı dıdıyeftı Godındı fıkımı aboedamboyahu nımboefeimbı sıhırı ana ranı-moatükünü ra anıhondı hondı tükündıfemboe mbıseftı hohu God ai sıhefımbo horombonambore ranı-moatükünımbo hımbombo masıhemuni ranıfıhi ḥgınındı kıkıhındı-humındefı nımboeffı-mboane.

¹⁹ Ranı-moatükünü ranahambo hımbombo hohoanımo ranana sıhefı nıngo hohoanımo ranambeahı nımoei fürifürıkoate ḥgınındı amaro nahurai-ane. Ranı-moatükünü ranana aboedambore-randeimbıyo haya ranı-hoarehı nımboefembo ḥgırı fürifürındefı. Hohoanımo ranambo-anımbo God nımaru-ambe ḥgemboyefı sapo Godımbo sai-randeimbı bogorı adükarı ai yipuri hoearı ranı hundünı kefuai ser worı safambe hamındı ragu hüfu-arandı nou.

²⁰ Sıhefombohündə Sisas ai Godımbo saimbohündə bogorı adükarımbofi haya God nımaruambe ai-boatei kefuai mahüfu. Sapo Merkisedek ai sai-randeimbı bogorımbo-mefiyu ranıfıhi türehaya ai koadürümbo-koadürümbo anüngu.

Merkisedek ai ndürümb-anı

¹ Merkisedek ranai ana adükari እጋፍ Saremi-yafe bogorì adükari nindou sao Godindì ndüri nimoamo hondayo ranahambo sai-randeimb-ani. Abraham ai yifiarinipoedi bogorì adükari nindou yimbuyimbu-yomondì ami titaboarifoaru hou raninipoedi mahüfuwa Merkisedek ai nafinì hoeirirì haya ahambo Godimbohunda aboedaboedimariri.

² Asu Abraham ai yifiarinipoedi napo semündü masüfu ra mami 10 yibobore mbura mami bïdifiri Merkisedekimbo masagado. Ndüri ‘Merkisedek’ ranana ‘Mbumundi ho-hoanmoyumbü bogorì adükari’ yaho-randeimb-ani. Sapo ai Saremi-yafe bogorì adükari nindou-ayu, ranimboane ahandì ndüri ranamboani ‘ηgusüfo afurife küfeimbì bogorì adükari’ yaho arandi.

³ Merkisedekindì hond-afindi, ahandì amoao, ai tükümeiyu asu ai yifimayu hoafì ra moai akidou amboani yangorowanì fîfîrifeyo. Merkisedek ranai ana sao Godindì Nîmorì moanì yahurai nou koadürümbo Godimbo sairandeimbì anüngu.

⁴ Awi se Merkisedek ranahambo hoeindihori nüngunahurai ndürümbì adükariyu tükümeiyu ra. Sapo sihefi adükari amoao hondü Abraham ai napo yifiarinipoedi semündü haya ranahambo mami 10 yibobore haya ahambo mami bïdifiri masagado ra.

⁵ Rifaindi ahuirì-mamì ranai ana Godimbo sihou-rundeimb-anemo. Ranìyomo asu nindou ranai yangiranimbo Israeri-yeimayo mami 10 bïdifiri napo ra mami bïdifiri sowandumo mburundamboane yaho ahinümbì hoafì yare mengoro. Sapo Godimbo sihou-rundeimbì ranai-amboani Israerihündì-yomo asu Israer ai-amboani Abrahamindì ahuirì mami-yeisì, እንደ Godimbo sihou-rundeimbì ai ahei-mayo napo mami bïdifiri sowandumo marundi.

⁶ እንደ asu Merkisedek ana Rifaindi ahuirì mamambeahindì-yupoani. እንደ asu ai Abrahamindì-mayo napo mami bïdifiri ra semündü mburambo asu ahambo aboediboedimariri sao nindou Godindì-mayo horombo hoafì semündümbü-mayu ranahambo.

⁷ Awi sihiri ranahambo fîfîrhumboanefì sao nindou düdi ai እንግሮምቦ aboediboedimariri ranai ana ndüri እንገናindì adükärümbyu-wamboane asu aboediboedimariri ranai ahandì hoareh-ani.

⁸ Rifaihündì aiana Israeri-yeimayo napo bïdifiri sowandumo marundi ra nindou yifiyomo marundi. እንደ Merkisedek aiana nindou-yeimayo napo mami bïdifiri

mamî bîdîfîri semündü marandî, ñga ai yançîri nüngumbü nou-ani sapo Baibor ai yare hoafîmayo nou. Ranane asu sîhîri yarîhu fîfirarîhundi Merkisedek ai Abrahamîmbo ñgasündîmarirî.

⁹ Moanî hoafîmbo randîhu hoafînedefîmboane. Rifaïndî ahuirî mamî ai Israeri-yeimayo napo 10 mamî bîdîfîri sowandümo marund-anesi, ñga horombo Merkisedek ai Abrahamîndî-mayo bîdîfîri napo masemündu rasîmboani Rifaïndî ahuirî mamî aho ra ranahaimbo kameihî randî masemündu.

¹⁰ Ranîmbo Merkisedek ranai Abraham ranahambo nafîni hoeiriranî Rifai ai tüküfeckoate-yuambe ahandî amoao Abraham ranahandî fiambe mamaru. Ranî-moatükuni ra moanî hoafomboane. Ranane asu sîhîri yarîhu fîfirarîhundi Merkisedek ai Rifaïmbo amboani ñgasündîmarirî.

Godîmbo sai-randeimbî bogori sîmbori ai Rifaïndî ahuirî mamî-memo ranahamundi fondî kosîmarîhendi

¹¹ Rifaïndî sîrambeahîndî yançîri Godîmbo sai-randeimbî bogori ra tüküyafu marundi. Moses ai ahînûmbî hohoanîmo ra nindou Israerîhundi ranaheimbo masagadüri, ñga Rifaïndî ahuirî mamî ranai hîfandîmaru homo. Rifai mamî-yomondî Godîmbo saimbo ratüpuri ra nindoumbo ndombarîhoai-imbonana, asu ñgiîri ñgorü-poanîmbo Godîmbo saimbo bogorîmbofe moatükuni ra tüküfeyo. Ñga ñgorü-poanîmbo Godîmbo saimbo moatükuni ra Merkisedekîndî Godîmbo saimbo hohoanîmo ranîfîhi türe hayamboyo, ñga Aron Rifiandi ahuirî ahandîfîhi türe hayamboyopoani.

¹² Asu Godîmbo saimbo bogorîmbofe moatükuni ranai ñgorü süngefeyo ana, asu ahînûmbî hohoanîmo ranamboani ñgorü süngeumbîfeyo-wamboane.

¹³ Sîheft Adükari sapo ahamboane ndanî hoafî nda hoafayo, Aiana nindou ñgorü sîrambeahîndîyu, ñga asu Aroniîndî sîrambeahîndî-yupoani. Moai ahandî sîrambeahîndî ana Godîmbo sai-randeimbî bogori ratüpuri ra nindou mamî ai-amboani semündu, ñga wanî.

¹⁴ Aiana nindou Suda-mayu sîrambeahîndîyu tükümefiyu. Ñga asu Moses ai moai ranî sîri ranahambo dükare hoafîyu Godîmbo sai-randeimbî bogori nindou tüküfembo, ñga wanî. Ranî-moatükuni ra sapo ndorîhu fîfirîhumboanefî.

Sisas ana Godîmbo sai-randeimbî bogori adükari koadüriumbo nüngumb-ani Merkisedek nahurai

¹⁵ Sîhîri dîboadorîhu hoeirîhumboanefî ñgorü sîmbori Godîmbo sai-randeimbî bogori Merkisedek ramefiyu nahurai tükümefiyu asu ai Rifaïndî sîrambeahîndî sîhou-rundeimbî ranahamumbo ñgasündî-mareapuri.

¹⁶ Ai Godimbo sai-randeimbı bogorımbomefiyu ra moai Rifaindi ahuirı yangır-anımbı ratüpuriyo ramboane yaho ahınümbı hoafı menjoro ranı-sıngu süngurandı, nga wanı. Nga aiana awarıhefekoate yangırı nüngumb-ani ranımbıane asu ai ngasündeandeimbı bogorı sai-randeimbı tükümefiyu.

¹⁷ Nga Baibor ai yare hoafıyowohü yahoya,
“Seana Godimbo sai-randeimbı bogorı koadürümbo-
koadürümbo nımbıamboyafı
Merkisedek ramefiyu ranıfihi tündo hawambo,” *Buk Song 110:4*

meho.

¹⁸ Horombodıdı ahınümbı hohoanımo ranana gıgıranımbıofemboane sapo ranı-moatükuni ranai aboedi ndorıhefekoate asu sıhefımbı fehefemuni-koatemayowambo.

¹⁹ Nga ahınümbı hohoanımo menjoro ranai ana nıgırı nıni-moatükuni aboedi ndemındı ndondeandi. Nga hapon-danı ana sımborı moatükuni horombodıdı moatükuni ranahambo ngasündareandi. Ranı-moatükuni hımbıoyefı ranambo sıhırı God sowanambo akımtı ngemboyeftı.

²⁰ Asu God ai Sisasımbı ahambo sai-randeimbı-mborirühı moai moanı hıńıngırirı, nga dabarıfihiyu hıńıngımarırı. Nindou bodımondı yaru Godımbı sıhou-rundeimbımbıyafundeimbı ana moai yahurai dabarı yangorowa tüküyafu rundı.

²¹ Nga Godındı dabarı sünguyu Sisas ai ahambo sai-randeimbı tükümefiyu. Ranı-sımboranı God ai yare ahambo hoafıyundowohü yahuya,

“Adükari ai anıhondümbo hondü dabarıfımbıani,
nja asu ai nıgırı ranı-moatükuni ra hıhırınde ngorü süngundeandi.

Nga seana Godımbı sao-randeimbı koadürümbo nımbıamboyafı,” *Buk Song 110:4*

mehu.

²² Dabarı ranımbı-hündambo wamboyo sımborı hoafı femındı sıhefe moatükuni-mayo ranahambo Sisas ai hoafıyuhuya, ranı-moatükuni ra anıhondü tükündıfemboe, mehu. Ranımbıane hoafı femındı sıhefe ra Mosesındı ahınümbı ranahambo ngasündeamboane.

²³ Ranı-moatükuni ra yahurai-ane: Horombo ana Godımbı sai-randeimbı bogorı nindou ra afındı tüküyafu marundane, nja asu ai yıfıyomo rundühı wambo moai ahamundi ranı ratüpuri ra gedühı härämındı ho randı, nja wanı.

²⁴ Nga Sisas ana moanि koadürümbo nǖngumbo wambo asu ahandि Godimbo sai-randeimbि ratüpuri ra ḥgirि nindou ḥgorü ai kosindihai ratüpuriñdu, ḥga wanि.

²⁵ Ranimbo-wambo-animbo hapondan-ane asu sün̄gunambo mun̄guambo si aho ranane ra nindou didiyei God sowana Sisasindि sün̄guyahi ahei ranaheimbo mun̄guambo aboedambo-ndearümbui. Sapo ai koadürümbo nǖngumbo aheimbo farihefe-ndürimbohunda didibafiyu arandि.

Sisas Godimbo sai-randeimbि bogori adükari ai-animbo sihefimbo fandihemunümbui

²⁶ Sapo Godimbo sai-randeimbि bogori adükari ndahurai sihefimbo fandihemunümbui. Aiana moanि aboedi surǖhoeimbि hamindि hond-ani. Ahandि fiambe ana moai se hütiyafि yaho hoafि hohoanimo n̄marondo. Aiana moaruwai hohoanimo耶imbi ranaheimbo nindou n̄mboeia ai moanि ranि-poanि hondüyу haya sün̄nambe n̄moamo hond-ani anǖngu. Nindou yahurai-animbo sihefimbo fehemunimboani.

²⁷ Aiana bodimondi Godimbo sihou-rundeimbि bogori adükari nindou yahuraiyupoani. Aiana n̄imbि- n̄imbisi moai ahandि fimböhündambo boatei Godimbo n̄n̄hondi hifokoare sihai mbura asu sün̄guna nindou amuri ranahei moaruwai hohoanimo ranahambo yare randi, ḥga wanि. Nga aiana moanि mamimbo yanğiri randi ramareandi moanि koadürümbo ai ahandि fimbo Godimbo sihefembo sapo n̄n̄hondi hifokoarefeyo nou refih.

²⁸ Ahinümbि hohoanimo meñgoro ranaiyo nindou ndoyimindikoate-memo ranahamumbo Godimbo sai-randeimbि bogori adükariimbo hininqireapurि arandि. Nga asu Godindi ahinümbि hohoanimo ra sagadoambe ahandи dabariye ranamboyو N̄morimbo yariri hininqimariri. Ranayo asu ranि-moatükunि ranai ahandи N̄morि koadürümbo ndorihoeimbि ranahambo yare hininqimareri. Sapo N̄mori koadürümbo mun̄gunambo ndorihoei nǖngumbü-mayu ranahambo.

8

Sisas ai sihefi Godimbo sai-randeimbि bogori adükar-ani

¹ Ranि-moatükunि ranahandи n̄mindi hondü hoafि ro wataporimbo-arihundi ranana sihefi moanि yahurai Godimbo sai-randeimbि bogori adükari ai sün̄nambe God Bogori Hondü-mayu ranahandи hanqifoani amaru.

² Ranambe-ani aiana Godimbo sai-randeimbि bogori adükari ratüpuri ranani ratüpuriyuhü moanि surǖhoeimbि

fondi ranambe anüngu. Fondi ra sapo Godimbo hoafiyorambo ser wori hondü Adükari ai mafondeandi ranambe, nga nindou ai wori ra moai fondundi.

³ Muñguambo nindou dídemo sapo Godimbo sihou-rundeimbí bogorí adükari níngomo arundi ra Godimbo moani saimbo moatükuni sihefembo asu nínhondí hífokofeyoani horí kefoefe-rambohündambo aníngomo. Ranimbo-hündambo-animbo sihefi Godimbo sai-randeimbí bogorí adükari ranai-amboani níni-moatükuníyo ra awi Godimbo mbisihend-amboane.

⁴ Sisas ranai hífi ndaníhü mbanüngu-mbonana, ai ngeríti Godimbo sai-randeimbimbo nüngu, sapo nindou bídifirí ai Suda-yei ahinümbí hohoanimo raní-süngumbo Godimbo moani saimbo moatükuni sihou-arundi nindou ranai maníngomo-ndambo wambo.

⁵ Moani sürühoeimbí fondi ranambe Godimbo sihou-rundeimbí ratüpuri yaru arundi fondi ranana moani safi hondü sünambeahí engoro ranahandambo sisamane. Moses ai sapo sisami moatükuni ser wori-mayo ra fondifembo yahuhaya-mboyuambe God ai ahambo hoafiyundohü yahuya,

“Se raní-moatükuni ra randowandühí ana, sapo hífi wafuambe muñguambo moatükuni refembo safi hondü sisamiríthe nafuimehaniní rananimbo raní-süngundo worimbondandi,” *Kisim Bek 25:40*

mehundo.

⁶ Nga haponda Sisas ai Godimbo sai-randeimbí bogorí adükari ratüpuri ranífihi ture haya ratüpuryu hu ranana amuri-yomondi ratüpuri ngasündeandeimbí hond-ane. Sapo hoafi femindi aboedi safi sihefembo moatükuni Godindi nendi asu God-mayu ranahei mbusumo didiboadomareandi ranana moani aboedi mbumundi hamindi hond-ane. Raní-moatükuni ra sapo aboedi hamindi hondü horombo hoafiimbihündi süngu wambo.

Simbori hoafi femindi sihefe ai horombodidi ranahambo ngasündeameboane

⁷ Horombo weangurühididi hoafi femindi sihefe-mayo ra moani aboedi ndombarihoai-mbonana, asu ngeríti sünguni ngorü tükümfeyo ranai tüküfeyo, nga ranana waníyo.

⁸ Nga asu God ai ahandi nendi ranaheimbo papí-hoafi randürühí yahuya,

“Adükari ai yahuya, Awi sünguna ro Israerihündi asu Sudahündi raní-babidimbo simbori hoafi femindi sihefemboayahí raní si ra tükündifemboe.

⁹ Ranî hoafî femîndî sîhefe moatükunî ranana ɳgîrî sapo
ahî amoao mamî-babîdîmbo Isip hîfambeahîndî
koakoma-rîhandürî hahî
ranî-sîmboanî hoafî fîrîhamîndî masîheheandî
nahurai-yopoanî, ɳga wanî.

Nindou ranai wandi hoafî femîndî sîhefe ra ndofe
süñgufekoate-mayei-amboyahî
asu ro-amboanî aheimbo moanî yarîhe
hînîngîmarîhearü, Adükari ramehu.

¹⁰ Awi süñgunambo ana Israerîhündî babîdîmbo ndanî
hoafî femîndî sîhefe ndandîhe ndahurai-anîmbo
randîheamboyahî.

Ro wandi-mayo ahînûmbî hohoanîmo ahei ho-
hoanîmoambe hînîngîndîheandühi
asu ahei ɳgusüfo fiyü sürü papîndîhi
hînîngîndîheamboyahî.

Ro ahei God-ndamboyahî
asu ai wandi nendî-ndeimboyei.

¹¹ Nindou mamî ai-amboanî ɳgîrî ahandî mamî ɳgoafîhündî
nindou-mayu ranahambo yamundeandürî
asu ahandî sîrambeahîndî nindou ranaheimbo
hoafîndundürûhi,
'Se Adükari fîfîrîndîhorî,' mbusu.

Nîmboe munjuambo nindou ai ndürîmbayei asu ndürî-
koateayezi
aiana wambo fîfîrîndî-hindîrîmboyei.

¹² Ro hîpoambondî-handürûhi ahei moaruwai hohoanîmo
ranîmbo amboawiyei mbîsa hînîngîndîhearûhi,
asu ahei mamîkarî hohoanîmo ranahambo moanî
mîtanîndî-hamîndî-handürîmboyahî," Jeremaia
31:31-34

mehu.

¹³ God ai sîmborî hoafî femîndî sîhefe ranahambo
sîmbor-ane yahu wataporîmbo-randühiyu asu hoafî
ranambo ai weanjurûhîdî-mayo ranahambo munjuna
wamîndafîmbo-mareandî. Asu nîne-moatükunî sapo
ai wamîndafîyowohü sümboayo ranana ɳgîrî amîtata
awarîndîhoeyo.

9

*Hîfî ndanîhündambo Godîmbo hîfokoefe saimbo ho-
hoanîmo*

¹ Weanjurûhîdî hoafî femîndî sîhefeimbî-mayo ranai
ana ranî-poanîmbo Godîmbo dîdîbafîfe hohoanîmo asu
nindou nafîyoweimbî-hündî surûhoeimbî fondî Godîmbo
dîdîbafîfe-rambo ranî amboanî meñgoro-ane.

² Weaŋgurüh̄i sapo sūrūhoeimb̄i fond̄ ser wor̄ ra yimbumbobe pap̄iyeoweimb̄iyo mafondaro. Weindan̄ pap̄ ranambe ana ram nind̄fembo fond̄ niŋgo asu yibad̄ bret ran̄-wam̄ Godim̄bo sihefeimb̄-hünd̄i niŋgo marandi.

³ Ai hoeari yipuriimb̄or̄ihi kūmarihindi asu hoeari ran̄ daboadan̄ fond̄ mam̄ maniŋgo ranahambo moani sūrūhoeimb̄i fond-anē yahomo marundi.

⁴ Wor̄ ran̄ safambe, ran̄-poan̄imbo fisiŋjir̄iyo-randeimb̄i Godim̄bo mand̄ife fond̄ gorinambo naſirundeimb̄iyo asu hoaf̄ fem̄ind̄ sihefe-rambo bokis ran̄-kameih̄ manimbafe. Bokis ranahambo gorinambo gabud̄foefimb̄iyo haya asu ranambe gor h̄ip̄ir̄i yaŋgoro-anē asu ranambe mana* foaru nindundeimb̄iyo maniŋgo. Aronind̄ niŋmi-niŋmi horombo andüfur̄iyeoweimb̄i-mayo asu horombo niŋmoei yimbufih̄ God ai hoaf̄ fem̄ind̄ sihefe sürü pap̄imaran̄i ranai bokis ranambe amboan̄ mengoro.

⁵ Bokis ran̄-wam̄ mbanendeimb̄i sūnambeahindi nendi sisam̄ yimbu mapaiar̄ifan̄ Godind̄ h̄imboamupui-randeimb̄i ra ahafand̄ mbusümo mengoro. Ran̄-wam̄ God ai moaruwai hohoan̄imo ranahambo amboawiyei yahu arand̄ ran̄-wam̄ mbanend̄ ŋgurine hena niŋmarifan̄ marinandi. Nga hapondan̄ ana ŋgir̄i ran̄-moatükun̄ ranahambo muŋguna gedühi ham̄ind̄ watapor̄-mbond̄ihu ngefi.

⁶ Muŋguambo moatükun̄ ra naſirundümo kurarundi ana, Godim̄bo sihou-rundeimb̄i ranai muŋguambo si aho ra ai ahamundi ratüpuriimb̄o hohoan̄imo-yomondühi sapo weindan̄ pap̄imayo ranambe kefoau tüküyafu marundi.

⁷ Nga wor̄ safambe pap̄i hondü ranambe ana Godim̄bo sai-randeimb̄i bogor̄ adükari ranai yaŋgir̄iyu kefuai tüküfi marandi mam̄imbo yaŋgir̄i muŋguambo h̄imban̄ maho ra. Refih̄ ai moai moan̄ war̄ yaŋgir̄i hüfu rand̄, n̄ga niŋihond̄i hor̄ Godim̄bo sihefembo sapo ai moaruwai hohoan̄imoyu marandambo asu nindou ai moan̄ hohoan̄imokoate moaruwai hohoan̄imoyei marihünd̄i ranaheimbohünda kameih̄ semündü hayamboyu hüfu marandi.

⁸ Muŋguambo ran̄ ratüpuri ran̄imbo Yifiafi Aboed̄i ranai yare naſuiramunühi yahoya, weaŋgurüh̄i Godim̄bo sairambo ser wor̄ ranai fondarowan̄i ana, Sürūhoeimb̄i Honduras Fond̄ sūnambe wor̄ safambe hombo naſi ra weindahife-koatemayo.

⁹ Niŋindihindi ra ranane nda. Muŋguambo ran̄ ratüpuri ser wor̄ ranana sisam̄ nahurai hapondanambe ranahamboane naſuiayomuni. Niŋihond̄i hor̄

* **9:4:** Mana ra sesi God ai Israerihündambo niŋi wof̄ furikoate-reandühi masagadür̄i ranane.

Godimbohündə raraofe asihefeyo ana, ḥgırı nindou didiyei Godimbo hohoanımombo sei-arıhündə ranahei ḥgusüfo ranai ndondıhoayondürü.

¹⁰ Nga saimbo moatükünǖ ra sesimbo moatükünǖ, sımındımbı moatükünǖ, mamıkarambo fi popoaifoefembo moatükünǖ ranana moanı̄ fi-hoearı̄ moanambuhü ranahandı̄ ratüpurī hohoanımo yangır-anę. Nga asu ranı̄-moatükünǖ ra sünğundıhī ḥgeianı̄ Godındı̄ sımborı̄ hohoanımo tükündıfemboe yahumboani

¹¹ Krais hapondanambe tüküfimboani, ḥga aiana munjuambo aboedī moatükünǖ haponda tükümfeyo ndanahambohündə Godimbo sai-rambo bogorı̄ adükarı̄mbofī tüküfimboani. Godimbo saimbo ser worı̄ hondü sapo horombodı̄dı̄-mayo ranahambo ḥgasündeandeimbı̄-mayo. Ranı̄ ser worı̄ ranana nindou ai worı̄mbo-rumbo-yomopoanī. Asu ranı̄-moatükünǖ ranai hı̄fı̄nı̄ nafı̄yombo-yopoanī, ḥga wanı̄.

¹² Krais ai moai meme horı̄ asu burmakau horı̄ ra semündü haya Godimbo saimbohündambo kefuai hüfu, ḥga wanı̄. Nga asu aiana ahandı̄ horı̄ ranı̄-randı̄ semündü hayambo Godimbohündə sehefembo God nı̄maruambe Safambe Hondü mamımbo yangırı̄yu kefuai mahüfu sı̄hefı̄mbo koadürümbo-koadürümbo nı̄ngombo aboedambofe-munı̄mbohündə.

¹³ Nga nindou bı̄dı̄fı̄rī ai Godındı̄ hı̄mboahü moaruwai fiayeı̄ ana, asu Godimbo sı̄hou-rundeimbı̄ bogorı̄ ranai meme horı̄, burmakau anamındı̄ horı̄, asu burmakau yıkı̄mındı̄ weindambo mandı̄fimbı̄-hündı̄ hasufı̄ ranı̄ amboanī ahei-wamı̄ bubumafoarunda, asu ranı̄-moatükünǖ ranambo nindou ahei moaruwai fī ra Godındı̄ hı̄mboahü aboedī tükümehindı̄.

¹⁴ Nga Kraisındı̄ horı̄ ana ranı̄-moatükünǖ hohoanımo ranahambo ḥgasündeandeimbı̄-ane. Sapo Kraisındı̄ fiambe ana moai moaruwai hohoanımo ra akı̄dou-amboanı̄ nı̄maro, ḥga wanı̄. Asu sapo Yı̄fı̄aft koadürümbo-koadürümbo nı̄maro-wembü ranahandı̄ ḥgınındı̄-namboyı̄ Krais ahandı̄ fi nı̄ngombo hohoanımo ra Godimbohündə nı̄nı̄hondı̄ hı̄fokoefe asihefeyo nou yare hı̄fokoare ması̄hendo. Ranı̄mboane ahandı̄ horı̄ ranai ḥgırı̄ sı̄hefı̄ fī moanambuhı̄ ranı̄ yangırı̄ popoaindı̄hendlı̄, ḥga wanı̄. Nga aiana sapo sı̄hefı̄ hohoanımo moaruwai ḥgusüfoambe popoai-marı̄hemuna asu sı̄hı̄rı̄ horombodı̄dı̄ fehefekoate ahı̄nı̄mbı̄ hohoanımo moai sünğurı̄hundī. Ranı̄mboanı̄mbo asu sı̄hı̄rı̄ God yangırı̄ nǖnguweimbı̄ ahandı̄ ratüpurī aboedī ranı̄ yangırı̄ ratüpurī-ndemboyeftı̄.

Kraisındı horı ranai sımborı hoafı femındı sıhefe ranahambo ɳgınimaramındı

¹⁵ Ranıimbo-hündambo Krais mamı ranaiyu sımborı hoafı femındı sıhefembo moatükünǖ ra dıdıboadore semündü tüküfi weindahı̄-mareandı̄. Rananıimbo asu nindou daboe dıbonı̄yu-ndüreimbī koadürümbo-koadürümbo yangoroweimbī aboedı̄ moatükünǖ ahei ape ai nı̄morı̄mbo segodürǖmbo horombo hoafı̄mareandırı̄ ra ndahümündimboyei. Ndanī-moatükünǖ ra yare yahurai tükümbı̄feyo-wamboane. Sapo Sisas ai yı̄fı̄yuhü nindou moaruwai mamīkarı̄ hohoanı̄momayei ranambeahı̄ndı̄ aboedambo-mareandırı̄ ai weaŋgurühı̄dı̄dı̄ hoafı̄ femındı̄ sıhefe ra yangoro-ambe ramarı̄hindı̄mbo-hünda.

¹⁶ Nindou düdi ai süŋgunambo yı̄fı̄ndamboyahı̄ yahuhaya, asu ahandı̄ napo ra nindou ɳgorü ai mbı̄semündu-wamboane yahuhaya, pepafı̄hı̄ sürü pare ası̄hendi ranana sapo nı̄nı̄-moatükünǖmboyo hoafı̄ femındı̄ ası̄hefeyo nahurai-anı̄. Nindou ranahandı̄ nı̄morı̄ ai hoafı̄ femındı̄ sıhefe hoafı̄ ra süngure huhü afındandı̄-mayo napo ra asemündu ana, nindou bı̄dı̄fırı̄ ai hoafı̄ndeihı̄ya, nindou ranai yı̄fı̄mayu mbı̄sei.

¹⁷ Nindou ranai ranı̄-moatükünǖ sı̄hendeimbı̄-hündı̄ süŋgunambo ai yı̄fayu rananı̄mbo ranı̄-moatükünǖ ranai mamı̄ anı̄hondümbo tükündı̄femboe. ɳga asu nindou ranai yare hoafı̄ fı̄ramündı̄ sı̄hai mbura awi yı̄fı̄koate yanğırı̄ anüŋgu ana, ahandı̄ hoafı̄ femındı̄ sıhefe moatükünǖ ranai moanı̄ yare yangoromboane.

¹⁸ Ranıimbo-hündamboyo weaŋgurühı̄dı̄dı̄ hoafı̄ femındı̄ sıhefe ranai amboanı̄ horı̄nambo yanğırı̄-ane ranı̄ hoafı̄ ranahambo ɳgınemındı̄mbo-hünda yaru marundī.

¹⁹ Weaŋgurühı̄ Moses ai munjuambo nindou ranaheimbo God ai nindoumbo ranı̄-moatükünǖ yanğırı̄-anı̄mbo süŋgundı̄hündı̄ yahuhaya ahı̄nümbē hohoanı̄mo hoafı̄ sürü papı̄re ması̄hendī ranahambo wataporı̄mbo-marandı̄. Ranı̄yu asu ai burmakau anamı̄ndı̄ndambo horı̄ memendambo horı̄ ra semündü hı̄monı̄ foŋgoefi mbura hisip nı̄mı̄ düdü dı̄dareimbı̄yo asu hamburı̄ sipsı̄pındı̄ nı̄nendı̄ bı̄dı̄fırı̄yo ranı̄-moatükünǖ ranambo ahı̄nümbē Bukī-mayo ranı̄wamı̄ füsı̄hai-füsı̄haimarandı̄ nindou munjuambo ranahei wamı̄ kameihı̄.

²⁰ Ranı̄yu ai hoafı̄yuhü yahuya,

“Horī ndanamboanı̄mbo sapo God ai hoafı̄ fı̄ramündı̄ sı̄hendǖhı̄ ranı̄-moatükünǖ ra randı̄hi süŋgundı̄hündı̄ yahuhaya hoafı̄mendırı̄ ranahambo ɳgını̄ndamı̄ndı̄mboe,” *Kisim Bek 24:20*
mehu.

21 Mam̄i yare ramareandi yahuraiyu Moses ranai hor̄i ra semündü haya, hoaf̄i fem̄indi s̄ihefe ser wor̄i asu mun̄gu moatükuni ranambe yaŋgorowan̄i Godimbo d̄idibaf̄ifeframbo moatükuni-mayo raniwam̄i kameih̄i füs̄ihai-füs̄ihaimarandi.

22 Anihond-ane, sapo ahinümb̄i hohoan̄imo ranai hoaf̄iyowohü yahoya, "Mun̄guambo moatükuni ranana hor̄inambo yaŋgir̄i-an̄imbo popoaindihendan̄i asu asükai aboedindimboe," meho. Asu hor̄i peyohü popoaihefe-koate ana, God ai ŋḡir̄i amboawi mbüsü nindou-yei hohoan̄imo moaruwai ranahambo.

Kraisindi yif̄i ana moaruwai hohoan̄imo awarihoendühane

23 Hif̄indi rotu ser worindı moatükuni ra sisami nahuraine, ŋga anihondü hamindı moatükuni sünambe engoro. Ranimbo-hündambo-an̄imbo mun̄guambo hif̄inindı moatükuni ra hor̄inambo popoaihefe ranambo aboedi tükufemboane. Nga sünambeahindı hondü moatükuni engoro ranai ŋgasündeandeimb̄i hor̄i raninambo yaŋgir̄i aboedi tükümb̄ifeoyo-wamboane.

24 Sünambe anihondü hamindı engoro ranahandı sisami nindou ai sürühoeimb̄i fondı naſ̄iru h̄in̄iŋgi-marundi ranambe ana moai Krais ai kefuai hu, ŋga wan̄i. Nga sapo sünambe fondı hondü-mayo ranambeahiyu ai Godindı himboahü s̄ihefimbo-hündambo kameih̄i tükufimbo ranambeahiyu ai kefuai hüfu anüŋgu.

25 Suda-yomondı Godimbo sai-randeimb̄i bogor̄i adükari ranai ana ser wor̄i moan̄i safambe hondü ranambeahiyu ranipoan̄i hor̄i semündü haya moan̄i mam̄imbo yaŋgir̄i himban̄i mam̄i-mam̄i randuh̄i kefuai hüfu marandi. Nga Krais-ana ai moai ahandı fi ra Godimbo saimbo afindimbo kefuai hüfu randı, ŋga wan̄i.

26 Ran̄i-moatükuni ra rambarea-mbonana, Krais ranai t̄iŋir̄ifo afindimbo semündü ra hu-humbo God ai hif̄i, sünü asu mun̄gu moatükuni ra naſ̄irand-ambe amboani tüküfi, ŋga wan̄i. Nga asu moan̄i ai mam̄imbo yaŋgir̄i hamindı mun̄guambo si aho ranahambo kameih̄i tükufemboane ndeara b̄idif̄iranambo si ranai tükufembo yaŋgir̄iyo-ambe. Moaruwai hohoan̄imondı ŋḡinindı engoro ra Krais ai ahandıhoar̄i Godimbo s̄ihefimbohündə yif̄iyowohü awarihefembo-hündamboyu tükümeifiyu.

27 Mun̄guambo nindou moan̄i mam̄imbo-an̄imbo awi yif̄iyo mbürümbo asu süngunambo God ai yibobondeambui.

28 Mam̄i yare yahuraiyo Krais amboani ahandı fi ra Godimbo s̄ihefembohündə moan̄i mam̄imbo yaŋgir̄i nindou

afındı ranahei moaruwai hohoanımo ra raguanambo-fembohunda yifimayu. Asükaiyu ai tükefiyu ra moaruwai hohoanımo ranahambo gogorıhefembo yifimboyupoanı, nıga nindou dıdıyei ahambo tükümbıfiyu sei hehi hımbaoyei hei ranaheimbo aboedambo-fendürımbo-anımba tükündüfimbui.

10

Krais ai mamıimbo yangırı yifimayu

¹ Suda-yeimayo ahınümbe hohoanımo ranana sapo nıne-moatükuni aboedi süngunambo tüküfemboayo ranahandı-mayo sısamı yifiafi nahurai-ane. Asu nindou ai ahınümbe hohoanımo süngurıhi-rühündeimbı munjuambo hımbanı aho ra ahei moaruwai hohoanımo ranahambo-hündambo Godımbı nıñıhondı hıfokoarıhi sıhehi arıhündı. Nga ranı hohoanımo ıgırı nindou Ape sowana hei arıhündı ranaheimbo munjuna aboedambo-ndeandürtı.

² Nga ahınümbe hohoanımo süngu nindou-yei moaruwai hohoanımo ranahambo raguanambo-reandüra ai aboedi sürühehindeimbı tükümbehi-mbonana, asu ai ıgırı moaruwai hohoanımo ranahambo hütiyefi sei hehi hei rıhündı. Rambefı-mbonana, asu munjuambo Godımbı nıñıhondı hıfokoefe hohoanımo ra rühısaftı hınińgırıhısı.

³ Nga asu Godımbı hıfokoefe sıhefe hohoanımo ra munjuambo hımbanı yarıhi pıyei arıhü hei ahei moaruwai hohoanımo ranahambo hohoanımo korıfoefenđürımbohunda.

⁴ Nga burmakau hor-ane asu meme hor-ane ranı-moatükuni ranai ana awi ıgırı moaruwai hohoanımo ranahambo raguanambo-ndeandı.

⁵ Ranımbı-hündı Krais ai ndeara hıfına kosımbı yahumbo ai Godımbı hoafıyundühi yahuya,

“God, seana sıhambohunda nıñıhondı hıfokoefe sıhefe moatükuni ranımbı ana se moai yifırıyafı,

nıga se wandı fi-safı ranırandı refembohunda yaro masahawandi.

⁶ Seana nıñıhondı sıhambohunda munjuambo mandıfeimbane,

asu moaruwai hohoanımo raguanambo-fembohunda nıgorü-poanı sıhambo sıhefembo moatükuni ranımbı ana moai hıhıfı-hıhıfıyafı randı.

⁷ Ranıyahı asu ro yarıhe hoafıyahühiya, ‘O God, yınıyahı ro nda.’

Sapo sürü paru masıhoemo buk ranambe wambohunda yare hoafımayo.

Moani sīhafī hohoanimoayafti ranī-sūngufembo-hündə ro
ndeara kosamboanahī,” *Buk Song 40:6-8*

mehu.

⁸ Weāngurühī ai yare hoafiyuhü yahuya, “Seana moai yi-firiyafī randī sīhambohündə nīnīhondī hīfokoefti sīhefe asu mandīfe arandī moaruwai hohoanimo raguanambofembo ranīmbo ana,” mehu. Ahīnūmbī hohoanimo ra yangorowanī ranī-sūngumbo nīnīhondī Godīmbo hīfokoefti sīhefe hohoanimo ra yarīhi arīhündi yahu Krais ai hoafīmayu.

⁹ Asükai ai yare hoafiyuhü yahuya, “O God, yinīyahī ro nda. Ro sapo se hohoanimoayafti sūngu yaŋgīrī sūngufihī refemboanahī ndanīmboahī,” mehu. God ai muŋguambo wamīndafī Godīmbo sai-rambo moatükuni ra gīgīranambo-reandühəni, asu Kraisindī fi Godīmbo saimbo moatükuni ranahandī fondīhü sīmbori kīkafoareandi.

¹⁰ Sapo Sisas Krais ai God ro hohoanimoayahī sūngu yaŋgīrī rambīreandamboane mehu ranī-sūngure haya asu ai moani ahändi fi ra mamīmbo yaŋgīrī muŋguambo si aho ranīmbo kameihī Godīmbo masīhendo. Rananīmbo asu sīhīrī moaruwai hohoanimo ranambeahīndi aboedi surūhehundeimbī anīmboefti.

¹¹ Suda-yomondī Godīmbo sai-randeimbī bogorī mamī ranai ahändi Godīmbo nīnīhondī mandīfe sīhefembo ratūpurī ra muŋguambo si ratūpuriyuhü moani mamī ranīmoatükuni ratūpurī yaŋgīrīyu rarao ra hu marandi. Ngā asu ranī-moatükuni ratūpurī ranai ana awi ŋgīrī moaruwai hohoanimo ranahambo raguanambo-ndeandi.

¹² Ngā asu Krais-ana moani ai mamīmbo yaŋgīrīyu yīfīyuhü ahändi fi ra Godīmbo masīhendo muŋguambo si moaruwai hohoanimo ra raguanambofembo-hündə. Ranani asu ai haponda Godīndī warī hondū waranī amaru.

¹³ Ranīhü ai Godīmboya, ai wandī hürütümbī nindou ra wandī yirīmbo hoarehī hīnīŋgīmbīreandi yahuhaya hīfanda amaru.

¹⁴ Ai moani mamīmbo yaŋgīrī yīfīyuhü Godīmbo fi ahändi ra sīhendühī asu ranīnambo ai nindou ranaheimbo moaruwai hohoanimo ranambeahīndi surūhendürī hīnīŋgī-mareandüra ai koadürümbo-koadürümbo ndorīhehi anīmboei.

¹⁵ Yifiafti Aboedi ranai-amboanī ranahambo anīhond-anē meho. Ngā ai Baibor-ambeahī weāngurühī hoafīyowohü yahoya,

¹⁶ “Haponda awi sūngunambo-anīmbo Israer nindou babīdīmbo,
ndanī hoafī femīndī sīhefe ndandīhe ndahurai-anīmbo randīheamboyahī,” Adükari ra mehu.

“Ro wandi-mayo hohoanimo ahei hohoanimoambe
hiniŋgiinditheandühi
asu ahei ŋusüfofihi sürü papindih i hiniŋgi-
nditheamboyah i,” Jeremaia
31:33

mehu.

¹⁷ Ran iyu ai niŋofi hoafiyuhü yahuya,
“Ro ahei moaruwai hohoanimomayei-ane

asu moaruwai hamind i moatükun i hondü yar ihi arihundi
ranahambo amboawiyei mbisah i ŋgir i gedambo ho-
hoanimondah i,” Jeremaia
31:34

mehu.

¹⁸ Asu munju rani-moatükun i hohoanimo ranahambo am-
boawiyei ehu ana, asu moaruwai hohoanimo raguanam-
bofembo Godimbo niŋhond i hifokoefe sihefe hohoanimo
ranai ŋgir i asukaindo tükünd i fe ndandi.

¹⁹ Nga ranimbo-hündambo-animbo wandaf i mami, awi
Godimbo sihefe bogori adükari ai moani Sürühoeimb i
Hondü Fond i ranambe kefuai hu arand i nou sihiri am-
boani moani himbokoate God niŋmaruambe Sisasindi hor i
sünzungbo keboehu ŋgemboyef i.

²⁰ Sihiri ranambe keboehu ŋgemboyef i simbor i
nafti rani-sünju. Sisas yiſiyuhü yai hoeari Godind i
nafitambehü mapen i ngo rani mbusumo nafti hifombo
yanjiri niŋgoweimb i nafti ra sübüd i mar i hendi.

²¹ Ranimboane hapondan i ana sihiri Godimbo Sai-
randeimb i Bogori Adükari Godind i wor i sünambé ranam-
beahindi nindou hifanda-randeimb i bogori anüngu. Ranai
Sisas-ani.

²² Sapo aiyu ahanti horina sihefimbo moaruwai
hohoanimo sihef i ŋusüfoambe ranahambo sihiri hüti-
anef i yar ihu arihundi sefti-r i hundeimb i amaro ra popoai-
mar i hemuni. Asu surühoeoyeweimb i hoenambo amboani
kameih i sihef i fi hundürümaramuni. Ranimbo-hündambo-
animbo sihef i ŋusüfoambe moaruwai t i kai hohoanimo
amaro ra raguanambond ihu mbund ihu asu sihiri moani
anihondümbofe hohoanimo rani yanjiri ndahumündef i
hohu God sowana akim i sühündahu ŋgefimboane.

²³ God ai aboedi moatükun i sünzungambo sihefimbo
saimunimboayu ranahambo horombo hoafimareandi.
Ranimbo sihiri hoafiyef i arihundi ranahambo awi ŋginind i
nimboefimbo himbondefimboane. Awi ahampo sihiri
randeambui mbisef i anihondümbo-ndihumboane sapo God
ai hoafiyumbühundi ai randeambuimbo-hündambo wambo.

²⁴ Awi sihiri mamam i wandaf i mami ranahaimbo ho-
hoanimo-nedefimboane. Asu nindou ai simbor i fehefe

asu ɳgusüfo pefe hohoanimo ra ahei hohoanimoambe botindihumboane.

²⁵ Awı s̄īh̄ir̄i ana wandaft̄ mami-babid̄ mamǖhi fandife hohoanimo ra refe h̄in̄iŋgi fipoani rǖhi sapo nindou amuri b̄id̄if̄iri raweahi ar̄ihündi nou, ɳga wan̄i. Nga se hoeir̄ihimboanei b̄id̄if̄iran̄i si ra ndeara ak̄imane. Nga ranimbo-hündambo-animbo asu s̄īh̄ir̄i nindou bod̄imondi ranahei ɳgusüfoambe hohoanimo ɳḡin̄emindi-ndürimbohündi t̄īn̄ir̄ifondefi ɳgefimboane.

Godindi N̄imori ranahambo daboada nambo-fipoani

²⁶ Asu s̄īh̄ir̄i Kraisindimayo an̄ihondü hoaf̄i ra f̄if̄ir̄ihu mbur̄ihu, moani s̄ihef̄i hohoanimonambo yangir̄i hefuhinda, raninambo moaruwai hohoanimo rani-sǖngu peahu ahef̄i ana, moai ɳgorü-poanimbo h̄ifokoefe Godimbo s̄ihefeyoani asu ranambo hohoanimo ra raguanambofembo yangoromunt̄, ɳga wan̄i.

²⁷ Nga sapo Godindi ȳibobofemunimbo si tükündifeyowohü nindou Godindi hürütümbi ranaheimbo ɳḡin̄indi hamind̄i hai ranambo t̄ik̄ir̄indandürimboe ranahambo ȳih̄imboyefǖh̄i h̄imboayef̄i ran̄i yangir̄-ane engoro.

²⁸ Nindou düdi ai ah̄inümbi hohoanimo Moses masendi ra h̄imboriyowohü sǖngufekoate-ayu ana, nindou yimbuyafan̄i asu ɳḡimiyomo ai rani-moatükun̄i ra ai ramareandi sei hoaf̄yeian̄i moani amboawi yaho-koate h̄ifokoar̄hi mar̄ihündi.

²⁹ Asu nindou düdi ai Godindi N̄imorimbo daboadi h̄īhirarir̄i ana, se ranahambo nǖngurihi hohoanimo-yeih̄yeia? Nindou ranai ana awi afind̄i t̄īn̄ir̄ifo saf-animbo ndemündümbui. Kraisindimayo hori ranambo Godindi hoaf̄i femind̄i s̄ihefe ranahambo ndomar̄ihend̄i. Hor̄i mami ranamboyo nindou ranahambo hohoanimoambe sur̄iher̄i h̄in̄iŋgi marer-anesi. Nga asu nindou ranai hoaf̄i femind̄i s̄ihefe hor̄i-mayo ranahamboya, ran̄i-moatükun̄i ana moan-ane, ɳga ndor̄hoeimb̄i moatükun̄i hamind̄iyopoani yahumbü nindou-ani. Ranani asu ai Yifiafi moani h̄ipoambore-randeimb̄i ranahambo moaruwai-mboareandi.

³⁰ Sapo s̄īh̄ir̄i f̄if̄ir̄ihundi Adükari ai yare hoaf̄iyuhü yahuya,

“Nindou moaruwai hohoanimo yeian̄i rani-sǖngumbo s̄imbori t̄īn̄ir̄ifo sai ana, wandi ratüpür-ane.

Ro s̄imbori t̄īn̄ir̄ifo ndeheamboyah̄i,” *Io 32:35*
mehu. Asükaiyu ai n̄iŋofi ɳgorü hoaf̄iyuhü yahuya,

“Adükari ai ahandihhaar-animbo ahandi nendi ra ȳibobonbearümbui,” *Io 32:36*

mehu.

³¹ Yangirî koadürümbo nüngumbü God ai nindou kikîhemindimbo ra yihimbombü moatükun-ane.

Anihondümbofe hohoanimo ra ḡinindi kikihindi humindeft-mboane

³² Sapo ranî-moatükuni sîheimbo-so horombombo tükümfeyondürî ranahambo se hohoanîmondei! Godindi-mayo si aboedi sîheimbo boakîfoa-reandürorambe ranî mbusümo maho ra sapo se tînjirîfo afindi tükümfendüra awi tînjirîfo ranambe hüti-hütimayeи hei-ane.

³³ Se ranî-sîmboani nîmboei-ambe ana ḡoambo nindou bîdîfîri ai sîheimbo nindou hîmboahü moaruwaimbo-rîhindürühî tînjirîfombü hohoanîmo masahündüri. Asu se ḡoambo nindou ai tînjirîfo asahümündi ranî-babidimbo-yahindühî se ahei mbusümo nîmboeimbo ai tînjirîfoayeи ra farîhehi-ndürühanei.

³⁴ Ranîyei asu se nindou karabusambe nîmboeimbo tînjirîfoayeи nou se-amboani ai-babidimbo tînjirîfomayeи. Asu nindou bîdîfîri ai sîhei napo ra ḡoambo fufurühümündi hündüranî asu se ranîmbo hîhîfi-hîhîfiyeihî aheimboya, ‘I ambîrîhündi ana,’ sei hehi warî hürühümündi-anî ai sahümündi marîhündi. Se ranî-moatükuni ranahambo ramarîhindi ra, sapo sîhei aboedi moatükuni hondü koadürümbo-koadürümbo yangoromboayo ra fîfîrîhi hehimbo-wambo.

³⁵ Ranîmbo-hündambo awi se sîhei ḡinindi hamindi anihondümbofe ho moatükuni-mayo ra warî-hündühümündimboyeи, ḡa yowanî. Ngâ nîmboe ranî-moatükuni ranahambo takîn-anîmbo God ai aboedi adükari moatükuni ro ndeheamboyahî mehu ra ai ndembui.

³⁶ Ranîmbo-hündambo-anîmbo God ai nîne-moatükuni saimbo horombo hoafîmareandi ra semindimbohunda awi se moani sapo God ai nîne hohoanîmo hohoanîmoayu ranî-süngu yangirî hîmboarînambo hîbadîhümbo ratüpurindei.

³⁷ Sapo Baiborambe God ai yare hoafîyuhü yahuya, “Awi gedamboyo-poani, ḡa nindou sapo tüküfembo-mayu ranai tükündifimbui.

Ai ḡirî gedambo hîhînîngîndeandi.

³⁸ Ro hohoanîmoayahî ranî-süngu yangirî rarîhindeimbî nindou wandi,
awi ai wambo anihondümbo-rîhindürühî mbînîmboei-amboane.

Ngâ asu nindou düdi bîdîfîri ai wambo anihondümbofe ranahambo sisrefiyu ana,
asu ro ḡirî nindou ranahambo wudîndîhini,” *Habakuk 2:3-4*

mehu.

39 Nga asu s̄ihir̄i ana Godimbo anihondümbofe hohoanimo ranahambo sis̄iriyahundühi awar̄ihehundeimb̄ nindou-yefipoani, nga wan̄i. Nga awi s̄ihir̄i ana Godimbo anihondümbofe hefuh̄i aboedambo-yahundeimb̄ nindou-aneft̄.

11

Anihondümbofe hohoanimo nimindi hoaf-anē

¹ Sapo anihondümbofe hohoanimo ranana n̄in̄moatükunimboyō himboayef̄i ra tükündifemboe ranahambo s̄ihir̄i d̄idiboador̄ihu f̄if̄ir̄ihundi. Ran̄moatükun̄ ranana s̄ihir̄i nḡir̄i s̄ihef̄i himboarinambo hoeindihundi, nga moan̄i hohoanimonambo yanḡir̄an̄imbo ran̄i-moatükun̄ ra anihondü mbeñgori mbisemboyef̄i. Hohoanimo ra anihondümbofe hohoanimoane.

² Horombo amoao ahei anihondümbofe hohoanimo ran̄imbo-hündambo God ai aheimboya, nindou aboedi mbumund-anei mehundür̄i.

³ S̄ihef̄i anihondüfe hohoanimo-mbohündambo f̄if̄ir̄ihumboayef̄i sapo God ai hoaf̄iyuhü ahanti hoaf̄nambo sün̄i h̄ift̄i ra naft̄marandi ranahambo. Nga ran̄i-moatükun̄ ra naft̄maranda himboarinambo hoeiar̄ihundi ai moan̄i hoeifekoate moatükun̄nambo randi ramareandi.

Aber, Enok asu Noa ai Godimbo anihondümbo-marüwuri

⁴ Aber ahanti anihondümbofe hohoanimo-mbohündambo ai Godimbohündi n̄in̄hondi h̄ifokoare mamandeandi. Ai ramareandi ra Ken ai ramareandi ranahambo ngasünde haya Godindi himboahü moan̄i aboedi hamindiy. Asu ahanti anihondümbofe hohoanimo-mbohündambo God ai ahamboya, aiana nindou moan̄i mbumundit̄ hamindani mehu hoaf̄i ra Aber ahambo maho. Ran̄iyu asu God ai n̄ine-moatükun̄ Aber ai ahambo masagado ra h̄ihif̄i-h̄ihif̄iyu marandi. Aber ai yif̄imayus̄i, nga awi ahanti anihondümbofe hohoanimo ran̄i-süngumbo hoaf̄i yare hoaf̄yo ara ho.

⁵ Enok ahanti anihondümbofe hohoanimo-mbohündi God ai ahambo n̄imoamo maserümünduwā asu ai yif̄i-koate gedühi manüngu. God ai maserümündi-wambo asu nindou d̄idai moai ahambo hoeiriri. God ai Enok ahambo semündi hafokoate-yuambe ran̄i-simboan̄i ahambo hoaf̄iyuhüya, 'Ro hohoanimoayah̄i ran̄i-süngu yanḡir̄i süngumara hu,' mehundo.

⁶ Nga nindou Godimbo anihondümbofe-koate-ayu ana, asu ahambo God ai nḡir̄i siaondifiyu. Nga nindou düdi ai Godindi fikimi sühüfembo hohoanimoayu ana, God ai

anüngu ranahambo anihondümbo-mbireand-amboane. Sapo God ai nindou düdi ahambo hüti-hütiyuhü kokoaruri ranahambo takin segodombo ranahambo kameih anihondümbo-mbireand-amboane.

⁷ Noa ahanti anihondümbofe hohoanimo-mbohunda God ai nime-moatükuni sünguna refeyowan tüküfemboayo ra Noa ai hoeifekoate-yuambe ranahambo ahin hoafirürühya rani-moatükuni tükündifemboe mehu. Raniyu ai Godindi hoaf ra himboriyu mbura, moani ai hoafimayu süngu sip afindi ra naftimarandi ai ahanti aborüdi-babidi ranambe kefoehi nimareimbo aboedamehindi-mayo ra. Raniyu asu ahanti anihondümbofe hohoanimo-mbohunda God ai ahamoya seana nindou mbumund-anaf mehundo. Ranisüngu nindou munjuambo ahambo anihondümbo-arihori ranahambo refemboayu nou. Ranimbo-hündamboyu asu Noa ai munjuambo nindou ndanit hifihündi ranaheimbo nindou moaruwai-anei yaho nafuiyombo nou ramareandi.

Abrahamindi hoaf-ane

⁸ Abraham ahanti anihondümbofe hohoanimo-mbohunda God ai ahambo hidibori naftin hifi ngorü segodimbo koehefimbo mehu ra himborimayu. Ai ahanti hifi hondü hiniqire haya moani fiftifekoate nahanaftimbayah nda ahahit yahuaya sirimbirrowohü mahu.

⁹ Ahanti anihondümbofe hohoanimo-mbohunda God ai ahambo hifi ngorü ndahandomboyahit yahu horombo hoafimayu ranit hifambe hidibo-hidiborihoei manüngu. Raniyu ai hifi ranithü ser worambe manüngu sapo Aisak ahanti nimori, asu Sekob Aisakindi nimori marine mami ranit hifi God ai sünguna dagapiranit nijgomboayafan nou. Nga ahafanimbo amboani God ai rani-moatükuni segopirrimbohunda horombo hoafimareapiri.

¹⁰ Abraham ai ser worambe manüngu, nga ngoafit adükari koadürümbo-koadürümbo nijgoweimb God ai ahantihoarit naftimbo hohoanimoyu mbura naftimarandi ra hoeifemboyu himbomayu hu.

¹¹ Sara Abrahamindi nimorehit ahanti anihondümbofe hohoanimo-mbohunda ai ahantihoarit amboani purusi nimori-koate nijgo ho-hombo boagiri-mayoyosi, nga asu God ai ahambo njinindit masagado nimori wakemindimbo. Raniyu asu Sara ai yare hohoanimoyowohuya, God ai nimori wakindandimboyafit yahu horombo hoafimayu ra ai anihondümboyu hoafimayu, nga ai rani-süngundeambui, yahohaya hohoanimomayo.

¹² Raniyu asu Abraham ai ndeara boagiriyüuhü yifimbo yangirimayusit, nga asu ai afindi nimori burayo

ranaher amoao-mayu. N̄imori nindou mami yangiri ranahandambo-hündi burayo ra moan̄ afindi tüküfeih̄yo sapo mupui sünambe engorü asu gudikikiri tapuiyowa kikifekoate engorü yahurai tükümeffeyo, God ai ahambo horombo hoafimeindo nou.

¹³ Nindou munju ranai Godimbo anhondümbo-rihor̄ heimbo sünguna yifimaye. Ai ndani hifihu nimboeiambe awi moai sapo God ai aheimbo aboedi moatükuni segodürimbo horombo hoafimayu ra sahümündi, n̄ga wan̄. N̄ga moan̄ ai angun̄ nimboeimbo himboari-nambo yangiri hoeirihindühi hihifi-hihifi maye. Ran̄yei ai weindah̄ yar̄hi hoafieyi seiya, ‘Ro ndani hifihu nimboefani ro n̄gorü hifihündi hidibori nindou nou-aneft̄, moan̄ bodifombo ndani hifihu animboefi,’ masei.

¹⁴ Nindou ai yar̄hi yahurai hoafaye ana, sihiri randihu hohoanimo-ndefihüya, aiana ahei hif hondü aboedi hamind̄ ran̄ hoeifembo seimboanei yar̄hi yahurai hoafaye mbisefimboane.

¹⁵ Nindou ranai ahei hifihu weangurühi nimboei mburihi ra hininqirih̄ hehi n̄goründühi nimboembo weangurühidid̄ hif ranahambo hohoanimo pambarihimbonana, awi ai koadürana hihiriyahi hei.

¹⁶ Wan̄, n̄ga ai sapo hif sünambe engoro hif ndan̄hi n̄gasündareandi ran̄ hifnamboyei hombo sei-hehi hohoanimomaye. Ran̄imbo-hündambo-animbo asu Godimbo ai sihefeti God-ani seimbo ra God ai n̄gir̄i aheimbo amoaninqindunduri sapo hif ranifih̄ aheimbo ngoaf̄ adükari naft̄a hininqi-mareandambo wambo.

¹⁷ Abraham ahanti anhondümbofe hohoanimo-mböhünda God ai ahambo yari hoeimariri ranambo asu ai ahanti n̄imori Aisak ra Godimbohünda hifokoeft̄ sihefimbo hohoanimomayu. Abraham ranahamboyu God ai n̄in̄-moatükunimboyu ahambo refimboayu ranahambo horombo hoafimarira fifirimareandi. N̄ga asu Abraham ai ahanti n̄imori mami hamind̄-mayu ranahambo Godimbohünda hifokoeft̄ sihefimbo hohoanimomayu.

¹⁸ Sapo God ai Abrahamimbo Aisak ranahamboyu horombo hoafirirühi yahuya “Aisak ranahandambo-hündanimbo sihafi amoao mami afindi ra yagodimboe sa horombo hoafimariheanint̄,” mehuyos̄, n̄ga asu ai ahanti n̄imorimbo hifokoeft̄ sihefimbo hohoanimomayu.

¹⁹ Abraham ai yare hohoanimo-yuhüya, Aisak ai yifayu ana, God ai yifihündi botindirümbui yahuhaya hohoanimomayu. N̄ga moan̄ hoafimbo randihu hoafindefihüya, Abraham ai ahanti n̄imori yifihündi nou

hihiri maserümündu mbisefimboane.

Aisak, Sekop asu Sosepi-yomondi hoaf-ané

²⁰ Aisak ahanti anihondümbofe hohoanimo-mbohunda ai ahanti nimori yimbu Sekop Isombo aboedi didiboado-mareapiri. Ai hoafi raninambo nini-moatükunyo ahafanimbo sünguna tüküfemboayo ranahambo hoafimayupiri.

²¹ Sekop ahanti anihondümbofe hohoanimo-mbohunda ai ndeara yifimbo yangiri-yuambe Sosepindi nimori yimbu ranahafanimbo aboedi-aboedimareapiri. Ai ahanti niminimi wafu raniwami kikihamündü amofihu Godimbo seana Adükari aboedi hamind-anafi yahuhaya hihifimaruri.

²² Sosep ahanti anihondümbofe hohoanimo-mbohunda asu ai ndeara yifimbo yangiri-yuambe hoafiyuhuya, süngunambo Israer ai Isip hifi hinengindhi hehi ngoru hifina ngeimboyei mehu. Asu ai yifindua ahanti hamind ranahambo nüngundhi-nüngundhi-mandihündi yahuhaya hoafimayundi.

Mosesindi hoaf-ané

²³ Mosesindi hond-afindi ahafe anihondümbofe hohoanimo-mbohunda ai ahafe nimori Moses ra wakirindife mburina aboedi hamindimayu ranimboane asu nindou adükari bogor Isip hifi hifandarandi ranahandi ahinumbi hohoanimo ranahambo yihimbokoate njimi amoamo weindahifikoate sowarindife manimbafe. Sapo nindou adükari bogorindi ahinumbi ranane nda: Suda-yafe nindowenih nimori munju hifokoambirihind-amboane.

²⁴ Moses ahanti anihondümbofe hohoanimo-mbohunda ai adükariyu mbura se wambo ana Isip-yafe nindou adükari bogorindi nimori Ferondi nimor-ani mbisahü-ndirimboyei yahuhaya hohoanmomayu.

²⁵ Moses ai apo Godindi nendambo ngoru nindou ai moaruwai-moaruwaimbo-marhindura afindi tijirifoaye ranbabidimbo yahurai refemboyu hohoanmomayu. Nga asu ai moai bodifombo moaruwai hohoanimo sünju hihifi-hihifimbo hohoanmoyu.

²⁶ Krais ranahambohunda Mosesimbo amoaninggaumbi hoafi hoafi-yahündowanai ai munjuambo kak, hoeari, njinindi moatükuni napo Isip hifihü enjoro ranahambo njasündeamboayo yahuhaya hohoanmomayu. Ranju ai süngunambo God ai ahambo tijirifomayu ranitakinabo aboedi moatükuni segodimbo-mayu ranimbo himboapomayu.

²⁷ Moses ahanti anihondümbofe hohoanimo-mbohündü asu ai Isip hifi hininjire haya Isipihündü nindou bogorindi njinindi ranahambo yihimbokoate mahu. Nindou Godimbo hoeifikoate-mayu ra Moses ai hohoanimonambo yangiri hoeimarir ranimboyu njinindi yangiri manüngu hu.

²⁸ Ahanti anihondümbofe hohoanimo-mbohündü nindou aheimbo Pasofa si ra botimareandi. Si ranifihi sipsip hifokoaru mburümbo yipurifi hori kukihoemonda, God ai sunambeahindi nendi amoongo nimori hifokoe-fembohündü koamaricherü ranai Israer nindou ranahei fikimi akimi hokoate-mbiyuwa yahuhaya se ranimmoatükunt ra yaru mehupur.

Israer afindi ai Godimbo anihondümbo-marihorı

²⁹ Israer nindou ahei anihondümbofe hohoanimo-mbohündü ai Hamburi Siriwara bamaruhehindü moani hifi yangiri süngu nou. Isipihündü nindou ai randihu baduhehu yahomo houmbo raweafundane, hoe ranai koadürü-koadüreanduh titiporiko-mareapura yifisafimemo.

³⁰ Israerihündü ahei anihondümbofe hohoanimo-mbohündü Godindi njinindinambo Seriko ngoafiyafe giniri ra tiboai pindimboe sei hehi giniri ranahambo 7 ambe-ramindeimbimbo wakiyeyi wakimarinhinda tütfioai pimayo.

³¹ Rahap nimorehi nindowenih birabiriyorandeimb ahanti anihondümbofe hohoanimo-mbohündü ai Israerihündü nindou yimbu ngoafi kosemindimbohündü samongorimbo tükümefineanda aboedi hihifi-hihifina worinimareapiri. Ranimbo-hündamboyo ahambo moai hifokoarundi nindou Godimbo anihondü-mbofekoateyeimb hifokoako-mafoarunduri ranambe.

Godimbo anihondümbo-rihoreimb ranaheimbo tijirifo tükümefeyonduri

³² Awi ro nin hoafi ngorü sheimbo hoafimandah njaha? Si moai geduhi ningo ro Gideon, Barak, Samson, Septa, Defit asu nindou munju Godindi hoafi hoafiyomo-rundeimb memo ranahamumbo hoafiyombo, nja wan.

³³ Nindou ranai ahamundi anihondümbofe hohoanimo-mbohündü ndifo nindou-babidimbo yiifari-yomombo asu ai hamarihoemo. Bidifiri ai mbumundi hohoanimonambo yangiri nindoumbo hifandimarapuri asu ai ninimmoatükunimboyu God ai saimbo horombo hoafimareapuri ra masowandümo. Raniyomo bidifiri ai adükari nimambeahi ninhondi ahanti nduri raion ranahandi yafambe tapiru kikihimaründümo.

³⁴ Bidiñiri ai yiñimbo sisireandeimb̄i hai ñgiñindi-hamindi ahamundi hürütümb̄i püpimaranda mahoro ra dikiru mamandundi asu bidiñiri aboedambomefund̄ ranambeahindi ahamumbo pisaonambo hifokoeferurimbo mehomo. Nindou ranimemo ai hamindi kemindikoate-memosi, ñga asu süngeunambo ai hamindi ñgiñimaründümo. Ai yifiarambe moan̄ titaboari-hoemondühiyomo asu ai ndifo nindou-yomondi harindifo nendi ranahamumbo wamafandüpuri.

³⁵ Niñoreh̄i bidiñiri ahei anñhondümbofe hohoaniñmomböhünda ahei fikimñndi yifiyomondeimb̄ yangiriya fu marunda sahüpürümündi marihündi. Bidiñiri ai karabusambe Godimbo daboadanambo-arihori ana, aboeda ñgeimboyei, ñga ai moei masei ranimboanei asu nindou ñgorü ai ahei fi moaruwaimbo-marihindüra asu yifimaye. Nindou ranai aboedambofe yiboarukombo süngeunambo yifiyei mburihü yifihündi botiyahi yangiri aboedi niñgombo-mayo ra hohoaniñmoyeih̄i aboedambofembo yiboarukomaye.

³⁶ Asu bidiñirambo hoafinambo moaruwaimborundüri asu bubumarundüri asu bidiñirambo seninambo hüputüpu-rihoudüri karabusambe hininjimarundüri.

³⁷ Bidiñirambo niñmoeinambo pütiyomondüh̄i bubumarundüra yifimaye. Bidiñirimbo sonambo yimbu kikirundüri sihoudüri asu bidiñirambo pisaonambo hifokoarundüri sihoudüri marundi. Bidiñiri ai aheimbo moaruwai-moaruwaimbo-rihindürühi tñjirifo masahündüra moan̄ napo-koate sipsip hoeari, meme hoeari ran̄ yangiri güdühi sahümündi hehi hahabodei wakimarihindü.

³⁸ Sapo ai nindou aboedi hamindiyei, ñga asu nindou hif̄i ranihündambo ai aboedi hamindi-yeipoani! Nindou ranai niñmi wohi furikoate-yowohü, hif̄i wafuan̄ hihiryei wakirihindühi, niñmoei ambisambe hif̄i ambisambe ranambe niñmboei marihündi.

³⁹ Sapo nindou munjuambo ranai Godimbo anñhondümbo-marihori ranimbo-wambo God ai nindou aboed-anei mehu, ñga asu ai God niñi moatükunimboyo segondürimboane yahu horombo hoafimareandi ra awi moai sahümündi.

⁴⁰ God ai sünjuambo sihefimbo munju semunimboayu aboedi moatükuni hondü ra ndore sihai hayambo wamboyu asu nindou ranai boatei semindikoate-maye. God ahanti hohoaniñmo ana yahurai-ane, sihefimbo munju ramarea-muna aboedi simongori-humindedefimboaneft̄.

12

Awi sīhīri Sisasimbo yangiri himboari pandihurühi anihondümbo-ndihurimboane

¹ Nga asu awi sīhīri nüngumandahua? Sīhefombo ana nindou afindı ranai wakırıhimunühi nīne-moatükünü anihondümbofe ramarıhindı ranınambo sīhefimbo anihondümbofe hohoanımo naftuimarıhümuni. Ranımbohündambo-anımbo awi sīhīri sīhefıhoarı nīne-moatükünü sīhefimbo naftı gürareamuni ranane, moaruwai hohoanımo nıginındı hamındı kıkıhi safaramındımunı ranane ra yıhırinındıhu hohu, nıgusüfo nıginındı foandıhu hohu, sīhefimbo hombo God ai naftı hıniñgımareamuni rasüñgu nıgefimboane.

² Awi sīhīri Sisasimbo yangır-anımbo himboarı pandihuri nıgefimboane. Ai sīhefı anihondümbofe hohoanımo nımındıhani asu ai sīhefı anihondümbofe hohoanımo rasüñgunambo naftındamundi hıniñgindeamunuumbui. Ai nīne-moatükünü tıñırıfo ahambo sowahı tükümeffendo ranahambo awi ro nımi keimbı karıhendeimbihi yıfımboanahı, nıga i ambe ranımoatükünü ra hıniñgındıhea yahu, nıga wanı. Nıga hıhıfıhıhıfı afındı ai sıñgunambo semındımboayu ranahambo hohoanımoyuhü ai amoanıngımbı moatükünımbo moanane yahuhü nıginındı yare manüñgu. Ranani asu ai haponda God munju hıfanda-randeimbı ahandı nımarıfondı ahandı warı hondı waranı amaru.

God ai sīhefimbo tıñırıfo asemuni ranana sīhefimbo dıdıboado-femunımboani

³ Awi se Sisasimbo randıhi hohoanımo-ndahündö, sapo nindou moaruwai hohoanımoyeimbı ranai yıboarukorıhorühi moaruwaimbo-moaruwaimbo-marıhora moanane yahuhaya nıginındı manüñgu. Ranımbohündambo-anımbo asu se-amboanı yahurai nımboei, nıga se ranı-moatükünü sīheimbo tükündıfeyoanı nıgusüfoambe garıbındahindühi rühi randıhi hıniñgı-ndıhimboyei.

⁴ Se moaruwai hohoanımo ranahambo raguanambobembo sei hehi ranı-babıdımbo hüti-hütileyihaneisi, nıga awi moai moaruwai hohoanımombo yıfiarıyeihı sīhei horı ai pıyo, Sisasındı horı ramefeyo nou.

⁵ Awi sīheimbo God ai ahandı nımorı nou nıgusüfoambe kıkımıfoefeimbı hoafı wataporımbo-marandırı ra se mıtanırıhümündıai? Sapo Ai yare hoafıyuhü yahuya, "Wandı nımorı, Adükarı ai sīheimboya ai dıdıboadondıhi hohoanımo-mbeyeia mbüsü haya nıgorü sıñgunde randearanı se ahambo himborı yangırı himborındahündö.

Asu ai sîheimbo dîdîboadi-fembohûnda nînimboyo se
tînjîriffo dagadûrani,
ŋgusüfo nîmbîndeimboyei.

⁶ Sapo Adükari ai nindou mamî ŋgusüfo parareandî ana,
dîdîboadore arandî.

Asu nindou mamî asemündu ana,
ahambo wandî nîmorani yahuhü aboedambohûnda
pakarîherü arandî,” *Sindaun 3:11-12*

mehu.

⁷ Sîheimbo dîdîboadofe-ndürîmbohûnda God ai
pakari-hefendürîmbo mbüsûwanî ahandî nîmorî nou,
se moanî ŋgînîndî nîmboei. Ranahandambo hündî
se tînjîriffo asahümündi ana, ranî-moatükuntî ra God
ai ahandî nîmorîmbole-andûri haya rareandürühâni.
Hîfi ndanîhündambo boagîrti ai nîmorîmbo dîdîboado-
fimbohûnda moai pakarîherü randîyo?

⁸ Nîneafî nîmorî sîhambo Ape ai ahandî nîmorîmbo
noureanîni pakarîhefenîni-koateayu ana, awi se
boagîreimbî nîmorî hondüyafî-poantî, ŋga se boagîrti-koate
naffînîndî nîmor-anafî.

⁹ Sapo sîhefti ape hîfi ndanîhündambo-memo ai sîhîrti
mamîkarî hohoanîmoyefanî pakarîhoumunanî ana, I
aboed-anestî, ŋga ambîrîmuni sefûhanefî. Ranî sünzungbo-
anîmbo sünambeahîndî Ape ranahandî hoarehî safîndefühî
ahandî hoafî sünzungundîhu-mboane, ŋga rananîmbo yançîrti
nîboademboyefî.

¹⁰ Hîfi ndanîhündambo ape sîhefti ranai ana moanî
ahamundi hohoanîmo sünzungbo yinîhoar-amboanemo
pakararîhoumuni. Nga God aiana sîheftimbo farîhefembo ai
ro sürühehea-ndeimbayahî yahurai tükümbeahind-amboane
yahuhayamboani rawareamuni.

¹¹ Ape ai pakararîhemuni sîheftimbo aboedambo-
hündambo ranî-sîmboanî ana sîhîrti ŋgusüfo nîmbîyefühî
ŋgîrti hîhîfti-hîhîfindefî. Nga asu sünzungambo pakarîmarî-
houmuni ranahandambo dîdîboado-rîhehu hohumbohûndî
ana, ranî takînîhündî mbumundi aboedi hohoanîmo
tükufe-arandî. Asu ranîmbo-hündamboane moanî ŋgusüfo
aboedi kife nîmarî hohoanîmo ra tüküfeyowohane.

*Sîhîrti fîrifîrti-koate ŋgînîndî hamîndî tütüngîndühu hohu
nîmboefimboane*

¹² Ranîmbo-anîmbo sîhei warî ra afurîndeiranî wanî,
se moanî hamîndî tütüngîndühündühi sîhei tînjari ra
hoafîndeiranî mandüharî ŋgînîndî dîdîboadondîhi
nîmboei.

¹³ Se nafisüngu yangiri ngei, nga himborani pindahimboyei. Nafi aboedi ra sünzungundihindan tijari hoafit-koate niginindindimboe.

¹⁴ Se muñguambo nindou ranibabidimbo moani ngsüfo afurife kifeimb hohoanimo asu sürühefimb hohoanimo ranisüngu yangiri sünzungundihündühi tijirifondeihimboei. Ranib hohoanimo süngefue ho ranib-koate ana, nindou mam amboan ngori Adükarimbo hoeindir.

¹⁵ Se awi hibadihümbo. Seambeah nindou mam ai Godindimbo-mayo moani hipoambofe hohoanimo aboedi ranahambo bodiboadedambui. Asu seambeah nindou mam ai hühütimb nimi aningo nou tükefiyu ana, siheimbo tijirifo dagadüra asu se moaruwai hohoanimo sünzungundihimboyei.

¹⁶ Nindou mam ai seambeahind nimorehimbo hohoanimo nindowenihimbo hohoanimo yangiri ngsüfo pandih ngeimboyei. Nindou mam ai seambeahind Godimbo daboadi hihirindirümbui, sa po horombo Iso ai ahandi akidand-mayo sesi akidou yangiri sesimbo yahumbo Godindimbo-mayo amongo nimori ai semindimbo-mayo ra akidi-dibo sisemefineand nou randifimbui.

¹⁷ Se ra fifirhi, akidi ai masemünduambo süngeunambo Iso ai aranimboaho hümoariyuhü asu nini-sünzungundihhea yehuenüngu hohoanimoyuhü kokora wakimareandis, ngei asu ai moai ranib-moatükunt ra semündu.

Sihiri anihondümbo-rihundeimb Godindi ngoafit hondühi tükyahu-mboanefti

¹⁸⁻¹⁹ Se God sowana hombo hohoanimondeih awi moai Israer ramehindi nou Sainai wafu tükyahi hoeirih asu sundihindi. Wafuambe ranihü imami kikrandeimb hai, mut kambinj kikrandeimb nimb, asu hoewer nimoamondi-hoafiyowohü fufunj ai hoafiyowohü Godindi hoafit sünambeahind tüküfehümbo-mayo yahurai awi moai siheimbo amboan tüküfeyondürt, ngei wan. Nindou ranai ranib hoafit tükümefeyo ra himboriyei hehi hoafiyehi seiya, "Ro ngori asüka indefit ngorü hoafit himborindefit," masei.

²⁰ Hoafit ranai yare yahurai tüküfeyowohü yahoya, "Nindouyo ninhondiyo Sainai Wafu ra war parareand ana, nimoeinambo pitiyo hifokofemboane," meho ra himboriyei hehi ngori ro rasüngundihundi sei hehimbo.

²¹ Ranib-moatükunt ai hoeimarihindi ra moani yihimbo sisireandeimb-mayo wamboyu Moses ai yare hoafiyuhü yahuya, "Ro awi hihamindarib-yahühi yihimbo sisireheandit," mehu.

²² Seana moai Sainai Wafu yahuraihü tükyahindi, ngei seana God koadürümbo nünguweimb ngoafit adükari Saion Wafu raniwamib tükyahimboanei. Ranib ngoafit adükari

ranana Serusarem-ane, ኃጋ ሙንጂ ነንጂ ቅድመ ማቅረብ ከሚታወቁ የሚከተሉት ጥሩ በፊት ተከተል፡፡

²³ Seana Godindī mun̄guambo amōgo n̄imori-yei h̄ihif-
h̄ihifümbi fandifeambe tüküyahimboanei. Nindou ranahei
ana ndür̄t ra sünambe par̄hi s̄ihehindā mbenjor̄t. Seana
sapo God nindou mun̄guambo ȳbobore-randeimb̄t rana-
hambo, asu nindou aboed̄t mbumundiyeimb̄t God ai ahe-
imbo naft̄ramünd̄t h̄in̄nḡt-mareandür̄t ahei yifiaf̄t rana-
hambo sowah̄t tüküyahimboanei.

²⁴ Sisas aiyu God-babidimbo s̄imbori hoaf̄ femindi sihefe ranahambo yipupuikiki manüngu ahambo-so amboan tüküyahimboanei. Ahandı horı aboedambo-fembohündə tütinjarımayo ranana Aberındı horı ıgasünde hayambo sapo Sisasındı horı ana s̄imbori hoaf̄ femindi sihefembo-hündamboyo, ıga Aberındı horı ana s̄imbori mbıro hoafimbo-hündamboyo. Seana munju ranahambo-so tüküyahimboanei.

Sihiri hibadi humbo

25 Ranimbó-hündambo-animbó awi se híbadihümbo. Godai hoafnduaní se ahanti hoafí himborimbó yiboaruko-yiboaruko-ndeimboyei. Horombo nindou Godindi-mayo hoafí hífi ndaníhü himborimbó yiboaruko-yiboarukoyei marihundi ranimbóyei ai moai aboedambo fefohindi. Sapo yahurai-ane sünambeahindi hoafí hoafayo ranahambo sihiri daboadanambo-arihundi ana, nüngundihu asu aboedambo mafeboehu-a? Ngirí randihundi.

²⁶ Rani-simboani ahanti hoafinambo hifi nda hifhemayo. Nga asu hapondanimbo ai yare horombo hoafireanduh i yahuya,

“Awi asükainda mamimbó njirí hifí yangirí hifihendo,
    ŋga sünü kameih-animbó randifemboe,”   Hagai 2:6
mehu.

²⁷ Hoafi 'Awi asükainda mamimbó' ranana yahurai-ané: Níne-moatükuní God ai horombo nafímarandí rafe hifíhenambo raguanambo-areandí ana, ngoríti ningo, nga awandíhoemboe. Nga asu níne-moatükuní hifíhenambo refe hoeifekoate-aiyo ana, ranai níngomboe.

²⁹ Sapo s̄ihefi God aiana ŋḡinind̄ hamind̄ hai munju moatükunt̄ sesi arand̄ nahurai-wambo.

13

Hohoanimo ranane God ai yifrayu

¹ Wandafi mami, hohoanimondeih i se simbori ngsüfo pefiründeñ ngei.

² Hidibori nindou tükündahindan i siheimbo-so semündündür i worinifendürimbo hohoanimonde. Nindou bidifiri ai rarihindüh iyei sunambeahindi nendi ai tüküme funda fiftirife-puri koate moani sahüpürümündi worinima-rihipuri.

³ Nindou karabusiyahi animbœi sapo se-amboani ai-babidimbo karabusiyahi animbœi nou ranaheimbo hohoanimo-ndahündür i. Nindou ai tñjirifoyeiani asu se-amboani ai-babidimbo tñjirifoayei nou aheimbo hohoanimo-ndahündür i.

⁴ Ni morehühi anamindüh ife hohoanimo ranana aboed-ane. Nga ni morehi nindowenih ranai ahafe fi ranahambo simbori anhondümbo-feründaféhü ndorine hifandi-mbirinand-amboane. Nindou didiyomo ni morehi sisihimoyomo asu ni morehi ai anamindihoandi birabirayei ana, ranaheimbo God ai yibobo-ndearümbui.

⁵ Kakimbo ngsüfo pandihi ngeimboyei, nga se ranahambo hohoan-i-ndühümboyei. Niñi-moatükuniyo se masihehindi ranimbo I ndear-ane nda mbisei. Sapo God ai yare hoafiyuhü yahuya,

“Ro siheimbo ngiri hinenigindihearü,

asu ro ngiri siheimbo daboadi hihirindihearü,” *Io 36:1* mehu.

⁶ Ranimbo-hündambo-animbo sihiri himbo-koate hoafindeñ hüya,

“Adükari ai wambo farihendiri-randeimb-ani ranimbo wambo ro ngiri yihibondah i.

Nindou ai wambo niñi-moatükun i nüngumandundira?”

Buk Song 118:6-7

mbisefimboane, Bukambe ai hoafayo nou.

Nindou horombo bogorimboya fu maningomo ranahamundi hohoanimo süngundi humboane

⁷ Horombo sihei bogorimbo-yafundeimb i nindou Godindi hoafi wataporimbo-marundür i ranahamumbo hohoanimonde. Horombo ai yaru maningomo ranimbo-animbo se hohoanimonde. Ai yarumboemo maningomo mbisei hehi ahamundi anhondümbofe ra yahurai-ane mbisei süngundi hind i.

⁸ Sisas Krais aiana ngiri ngorü hohoanimo du, nga mami ran i yançiri horombo maho hapondan-ambe asu süngunambo aho ra ai mami ran i yançiri nüngumboani.

⁹ Ranimboane asu se awi ranit-poanimbō wosihoafori yamundi fe hohoanimo ranai sihei aboedi ndofe yamundi fe ho hohoanimo ranambe tükufeyowanit asu se ngorü nafti süngundahimboyei. Godindi moani hipoambofe hohoanimo sihefti ngusüfoambe nginemindi ra aboedi safane, nga sesi wehimbori hori-horife ho hohoanimo raninambo sihiri ngiri nginindidi ndahumindefti. Nindou didyei ai ranit hohoanimo ranahambo sünguarahi hei aheimbo hohoanimo ranai moai farihendürt.

¹⁰ Sihefe fondi hininqirihu-mboanefi. Nga Godimbo sihou-rundeimbī Suda-yomondi ser wori ranambe ratupuriyomo-rundeimbī aiana sihefti sesi mandife fondiwamindidi nini-moatükuni amboani ngiri dowadümo.

¹¹ Godimbo sihai-randeimbī adükari bogori ai God nimaru-ambe ahambo nintihondi hifokoebe sihefembo-hündä moaruwai hohoanimo süngunambo hori sowandümo kefoau arundi. Nga amurit fi safi ranana giniri hundün mandu arundi.

¹² Ranit süngumboyu Sisas amboani ahanti horinambo nindou ranahei moaruwai hohoanimo popoai-hefembohündä Serusarem giniri hundün yifimbo tiniriifo adükari masemündu.

¹³ Ranimbo-hündambo-animbo awi sihiri ahambo-so giniri naftambe hundün ngefti ranihu amoaninqambo-maruwuri nou ai-babidi yahurai-nedefimboane.

¹⁴ Nga hifi ndanihu moai sihefimbo koadürümbo ninqoweimbī ngoafit adükari naingo, nga wanit. Nga sihiri koadürümbo ninqoweimbī ngoafit adükari aboedi süngunambo tükufembo ranimboanefi himboayefi.

¹⁵ Ranimbo-animbo sihiri Sisasindti süngu hoafindefithüya, ‘God ai aboed-ani,’ mbisefimboane munjuambo si aho ra ahambo nintihondi sihefe rawefeyo nou. Ranane sihiri sihefti yafambe ra Godimbo ndahundowohü ranambo weindahit hoafindefithüya, ‘Ai yithoef-ani,’ nda mbisefomboane.

¹⁶ Aboedi hohoanimo süngufe ratupuriyowohü nindou mbonimbō-rühümündimbi fehefe hohoanimo ra se mitanindii-hümündidi hininqi-ndihimboyei. Sapo ranit moatükuni ra Godimbo sihefembo moatükuni nou-ane asu God ai ranimbo hithifti-hithiftiyuhani.

God ai sihefimbo randeamuna aboedi nimboemboyefi

¹⁷ Sihei bogori nindoumboyafu aninqomo ranai siheimbo farihefe-ndürimbo yahomomboanemo hohoanimoemo. Rananemo ai sihei hohoanimo munjuambo si aho ra ai harihefe nimarikoate hifandu homo arundi. Rananimbo süngunambo ai Godimbo nini-moatükuni

ratüpuriyo ramarundi ranimbo hoafindimmo-ndomboemo. Se ahamundi hoafit himbordindeihimbo ahamundi hoarehindeian-animbo, asu ai moani hihifit-hihifindimondühi aboedi randumboemo. Nga asu wanayo ana, ai afindit hohoanimo monambo ratupuri-ndimboemo. Ranana asu ngirit siheimbo ranit hohoanimo ranai fandiherrit. Ranimbo-hundambo-animbo se moani ahamundi hoafit ai hoafemo ra himborindeihit rasungundihindi.

¹⁸ Se Godimbo yihoefimbohunda didibafindei ngei. Ro fiftihundi ro mbumundi hohoanimo hohoanimoayefi ra, nga moani munjuambo si aho ra sapo mbumundi hohoanmomayo ranit yangirit sungsundihu sefimboanefi.

¹⁹ God ai siheimbo sowana hapondanambe wambo hihire koambirihendir-amboane samboanahit se Godimbo didibafindei sahehea düduarit handuri habodithi.

²⁰ God ai ngusüfoambe afurife kifeimbti hohoanimo nimindihani ranai sihefti Adükari Sisas ranahambo yifihundi yangirit botimariri. Rananimbo asu Sisas ai sipsip hifandandeimbti nou sihefimbo hifandamuneimbti bogorimboomefiyu. Ahandi horinamboane koadürümbo yangorombo hoafit femindit sihefe ra ngintiramindit arandi.

²¹ Munjuambo aboedi moatükuni sapo se semindimboayeira God ai mbisagadür-amboane ahandi hohoanimo sungsufehümbo ratupuri-mbohunda. Sisas Kraisindit sungsuanimbo sihefti ngusüfoambe ratupurimbiyu-wamboane nime-moatükuni aboediywani ai hihifit-hihifefiyu ranahambo. Sisas Kraisimbo ahandi ndürit adükqr-anembisefi-mboane koadürümbo-koadürümbo, nga anihondane.

Bidifiranambo hoafi

²² Wandafi mami, awi ro siheimbo hoafipoa-yahanduri habodithi. Nga siheimbo ngusüfoambe ngineminditndürimbo-hundambo hoafit hoafehanduri ndanahambo himboarinambo yangirit hitbadühindühi himborindei. Siheimbo ro pas nda sürü papimarit handi ra awi hoandar hamindiyopoant, nga want.

²³ Sihefti wandafi, Timoti, ai karabus-ambeahindi hininqimaruwura tükümefiyu ranahambo fiftimbirihorisamboanahit hoafehanduri. Asu ai nime mai wambo-so tükefiyu ana, ro siheimbo hoeifendürimbo asükai tükeheandi ra ai-dibo tükündahoa boyehi.

²⁴ Sihei bogorit nindou munjuambo ranahamumboane asu Godindit nendi munjuambo yihoefi-mayo hihifit hoafit nda hoafindahündürit. Itari hifihundi ai siheimbo hitifarit hündürit.

²⁵ Godindit moani hitipoambo hohoanimo siheimbo munjuambo mbifarit händür-amboane.

Sems Pas Sems ai sürü papimarandi

Pas nda Sems sürü papimarand-anē

¹ Ro Sems-anahí God asu Adükarií Sisas Krais-yafandi ratüpuriya-ríhandeimbí. Sudahundií 12 mamisirí Sisasimbo anihondümbo-ríhindeimbí síhei ngoafí hondühundi bukürühehi mburuhí hifí ngoründühi aniboadei, síheimboanahí pas nda sürü paparíhandürií. Nga karíhasi-handür-anei.

Tiñirifombü moatükuni ranai síhei anihondümbofe hohoanimo ranahambo ngenemindi-ndürimboane

² Wandafí mamií, tiñirifombü moatükuni síheimbo tüküfeyoaní se ranimbo randíhi hohoanimonde: Ranimbo-animbo asu ro hihifí-hifindamboyahií.

³ Nga se yaríhi fífíhindí, rananí moatükuni ra síhei anihondümbofe hohoanimo ranahambo refe hoeifembo-hündamboane tükefeyo. Raní moatükuni ranana se ngenindí nimboeimbo níne tiñirifo tükefeyo ranahambo moan-ané mbiseiya yahomboane tükefeyondürií.

⁴ Se ngenindí niboadei ngeimbo-animbo asu se dídiboadoníhehi nimboeimbo asu se ngenirí Godindí hohoanimo mbonimbo-ndihümundi.

Nindou ai dídiboad-o-ríhefimbí hohoanimo ra mbonimboaramündu ana, Godimbo dídibafimbifiyuwamboane

⁵ Sehundií mamií dídiboad-o-ríhefimbí fífíre ra mbonimboaramündu ana, asu ranimbo-hündambo Godimbo dídibafí-femboane, nga ai ahambo dagadombui. Ai afindí sendeimb-ani, nga nindou dídivei ahambo dídibafyei arihundií ranaheimbo munguambo ngenind-koate sagadüri arandií.

⁶ Nga nindou ra Godimbo dídibafífihií ndaiambui yahu anihondümbo-mbireand-amboane, nga anihondü-mandai mbüsümbui. Nga nindou yimbu hohoanimooyu arandi ai wofí nímí werinambo semindí ho semindí ho arandi nahurai-ani.

⁷ Nindou yahurai God ai ahandí hoafí himborindühi ngenirí ngorü-moatükuni ahambo dagado.

⁸ Ai yimbu hohoanimooyu arandií, nga hohoanimo munju ahandí wofí nímí nahurai siho siho arandií.

⁹ Wandafí napokoateimb-ayu ranai hihifí-hifimbifiyuwamboane, nimboe Godindí himboahí aiana ndüreimbindümbui.

¹⁰ Asu nindou napo afindeimbayu ranai hihifi-hihifimbiyu-wamboane, ḥga hifinambo-ndirümbui. Nindou ranai ana sapo wohi ahuri yaparayo nou mande yahurai ranai-amboa yifindümbui.

¹¹ Sapo hüfhamindi afindi pare kikasowohü ana, wohi ranai yapariyo randühi ahandi ahuri ranai yapariyo hifokoefoendühi asu ahandi yihuru aboedi himbo-mayo ranai-amboani moaruwai-mbofehane. Mare yahurai-animbo nindou sapo napo afindeimb-i-mayu ranai-amboani ahandi ratupuri afindi ra ratupurinduhü ranambe yifindümbui.

Nindoumbo refe hoeifembo moatükun-ane

¹² Nindou düdi ai ḥginindi n̄ngombo nine t̄n̄rifo ahambo refe hoeifembo tüküfeyoan i ai hihifi-hihifimbiyu-wamboane. ḥga nindou ranai refe hoeifembo moatükuni ranahambo titaboir-foareandeimb-i ana, ai koadürümbo yangiri n̄ngombo hohoanimo ra sapo takini nahurai ndemündümbui God horombo hoafimayu sün̄gu. ‘Nindou wambo ḥgusüfo pararhindir ranaheimbo ra ndahandür-mboyahi, mehu.

¹³ Moaruwai hohoanimo-hündambo mam̄ moatükuni ai ḥgusüfoambe botinderan, nindou mam̄ ranai ḥgiř hoafinduhüya, ‘God ai ran-i-moatükuni ra ramareand-ane,’ mbüsü, ḥga wan. ḥga God ai-amboani ḥgiř nindou ḥgorümbo moaruwai hohoanimo-mbohünda n̄nendeandi.

¹⁴ ḥga nindou ranahandı fiambe hohoanimo amarondo ranane ai moaruwai hohoanimo-mbohünda ḥgusüfo botirer i serimindi hohü asu hohoanj hohoanimo-yu arandi.

¹⁵ Ranane asu ahandi hohoanj hohoanimo ranai nimorehi ranümbi aningo nahurai-ane. Ran-i-sün̄gu nimorehi ai nimori wakarimindo nahurai moaruwai hohoanimo ra tükefeyo. Asu moaruwai hohoanimo ai afindi tüküfendowohü yif hohoanimo tüküfe-arandi.

¹⁶ Wandafi mami, hibadihümbo. Hohoanimo moaruwai ra siheimbo wosihoafori hoafinda-ndürimboe.

¹⁷ Munjuambo aboedi asu ndorihoeimbi sai-randeimb-i moatükuni ra sunambeahindi makoso-ane. Ape munjuambo si nimindihani ranai ana ran-i-moatükuni ra sihefimbo hifina koamafoareandi. Aiana ahandihoiri ḥgiř hihirinde si nahuraindu asu hihirinde nimbi nahuraindu ndandı, ḥga wan. ḥgiř ahandi hohoanimo ra ḥgorü sün̄gunde ḥgorü sün̄gunde ndandı, ḥga mami hamind-ane hohoanimo-yu.

¹⁸ Ai moan i ahandi hohoanimo yangiri sün̄gu ahandi anihondü hoafinambo ramareanda sihir i ahandi nimori tükümehundi. God ai yare hohoanimo-yuhüya, ‘Nindou ranai

sapo ro munjuambo moatükunti nafimarihandi ranahe-imbo weanjurühidi srimboyahi mbidiboadeli-amboane,' mehu.

Sihiri Godindi hoafi himborindefi mburihumbo rasüngundi-humboane

¹⁹ Wandaft mami, se ndanahambo dildiboadi-ndihi fiftirindihindi. Munjuambo se nimehünou hoafi ra himborimbo-hündambo nafindühümündi nimboei. Nga asu se awi nimai hoafimbo botindahi nginindi hoaffindeimboyei.

²⁰ Nga nindou-yei nginindi hohoanimo ranai ana Godindi aboedi mbumundi hohoanimo ranahambo moai weindahre randi, nga wanit.

²¹ Ranimbo-hündambo-animbo munjuambo moaruwai hamindi hohoanimo sihei ngusüfoambe afindi tüküfendür arandi ra raguanambo-ndihindi. Nga asu se siheihoari himboari hoafendühi dígegindühi asu God ai sihei ngusüfoambe hoafi mafoareandi ra ndahümündi, nga sapo hoafi ranai-animbo siheimbo aboedambo-ndearümböe.

²² Asu se hoafi ranahambo himbori yangiri himborindeimboyei, nga wanit. Nga se ranahambo himborindeihis asu süngufe amboani süngundihi ngei. Asu se moani himbori yangiri himborayei ana, se sihei fimbo wosiohafori hoafiri-hündühanei.

²³ Nindou mami ai Godindi hoafi ra moani himbori yangiri himboriyu haya asu rasüngufe-koate-ayu ana, ai ahanti ngusümboari hoehimbo-ambe hoeiareandi nou-ani.

²⁴ Ai ahanti ngusümboari ra türüfoare haya asu süngunambo nimai ahanti ngusümboari ra nüngu-nahuraiyo hoeimareandi ranimbo mitanamündühani.

²⁵ Nga sapo ahinümbi hohoanimo nindoumbo aboedambofembo rawareandi ranai ana mbumundi hamind-ane. Nindou düdi ai ranit hohoanimo ranahandi nimindi ra ndore türüfoareändühi ranahambo süngure huhü, ai himboriyuhü mitanemindi-koate-ayu ana, nindou ranahandi hoahoango munjuambo ra God ai dildiboadodirümbui.

²⁶ Nindou mami ai rande hohoanimonduhüya, roana Godindi hohoanimo süngurihe-rıhandeimb-anahı, yahuhü asu ai ahanti yafambe ra ndofe kikihemindi-koate-ayu ana, nindou ranai ahanti fimbo wosiohafori hoafiyuhani. Ranana ahanti Godimbo süngufe hohoanimo ra moani fimboane.

²⁷ Godimbo süngufe hohoanimo ra sihefi Apendi himboahü mbumundi asu hütikoate ndahurai-ane: Asühi nimori asu nimorehi kai ranaheimbo tıñırifo tükündifeyoani sihefi daboadanit kikindihu

hündihumindefi-mboane. Asu hibadihumbo, hifi ndanihündambo hohoanimo ranai sihefi ngsüfoambe mamikari-ndeamunimboe.

2

Sihiri munjuambo nindou ranaheimbo mami simogodi hohoanimo yangiri hohoanimomboane

¹ Wandafi mami, se sihefi Adükari Sisas Krais sapo himboamupuimbo-randeimbimayu ranahambo anihondümbofe ra kikih-i-ndühümündih ana, se ngorü nindoumbo ngorü süngundih hohoanimondeih asu ngorü nindoumbo ngorü süngundih hohoanimo-ndeimboyei.

² Se Godimbo hohoanimombo fandihindan nindou mami gor misinj warambe kikifoare mbura aboedi hoeareümbi siheimbo sowanambo nguani asu nindou napokoateyuweimbi hoeari hiri hiriyoweimbi güdeandeimbai kameih nguani, se ahafanimbo mami simogodi hohoanimo-ndahüpiri.

³ Se nindou hoeari aboedümbi-mayu ranahambo hoafinda-hündowohü animboya, 'Karihasi, se nimari fondi aboedi ran-wami nimariifi,' mbiseimboyei, nga nindou napo-koateyuweimbi ranahambo hoafinda-hündowohü animboya, 'Awi se rühi nimbafti,' mbisei asu 'Se ro nimarihi-kimi worifondühi nimariifi,' mbiseian, ran hohoanimo ana moaruwai-ane.

⁴ Se ran hohoanimo yarihi hohoanimoayei ana, asu se nindou ngorümbö yibobore-randeimbimboyahi hehi moani sihei moaruwai hohoanimo mamarondüri-mayo rananimbo yangir-anei nindou ranaheimbo ran yibobofeyei arihundi.

⁵ Wandafi mami, awi se nda himborindei! Nindou didiyei ai nindou-yei himboahü napo-koateyeimbı ranaheimbo ana God ai aheimbo ahei anihondümbofe hohoanimo nafamündümboani. Ranimboane nindou napombayeи nahurai-anei yahuhaya dibonimayundüri. Nga nindou Godimbo ngsüfo pararihori ana, ranai God ngsindih ifandarandi ranambe nboadeimboyei ai horombo hoafimareandi süngu.

⁶ Nga se nindou napo-koateyeimbı ranaheimbo amoaninggaamo-bo-rihindüri arihundi. Nindou napo afindeimbı ranai siheimbo tijirifo afindih sahündürüh asu ai siheimbo papi-hoafi sowana kiahi hürühümündi-hündüri hei arihundi ra awi se fifirihindai?

⁷ Sisas Kraisindih ndüri aboedi safnambo siheimbo dükarihindüri Kristen-anei masei, nga napo afindeimbı ai ndüri ranahambo sisindih hoafirih arihundi.

⁸ God ai sīhefī adükari bogor-ani asu ranahandi-mayo ahinümbi hohoanimo ra se ranī-sūnguarīhindi ana, ra aboed-ane. Ahinümbi hohoanimo ra Baiborambe yare hoafiyowohü yahoya, ‘Sīhafī wandañimbo ḥagusüfo pandowandī sīhafī fimbo ḥagusüfo parowandī nou,’ meho.

⁹ Ngā se nindou bodimondambo dīdīboado-ndīhindühi asu bodimondambo koararīhündürī ana, asu se moaruwai hohoanimo-yeihanei. Rananimbo sīheimbo ahinümbi hohoanimo ai hoafī mbahirīhehindeimb-anei mbisi-haya papī-hoafīndandürīmboe.

¹⁰ Nindou düdi ai Godindī ahinümbi hohoanimo munjuambo sūngure arandī, ngā mami yanġiri mbahirarīhendī ranana ai hüti-ani. Ai nindou munjuambo ahinümbi hohoanimo mbahirarīhendī nahurai-ani.

¹¹ Ngā God Baiborambe hoafiyuhü yahuya, ‘Se nīmorehī nindowenihümbi himindipoani,’ meho. Asükaiyu hoafiyuhü yahuya, ‘Se nindou hifokoepepoani,’ meho. Se nīmorehī nindowenihümbi himindikoate-yafühī asu nindoumbo hifokoararowandī ana, rananimbo se ahinümbi mbahirīhoefeimbī tükündafaoamboyafi.

¹² Godindī ahinümbi hohoanimo nindou ranaheimbo aboedambo koarīhündürī arandī asu ai aboedi hei arīhündī. God ai ahandī ahinümbi hohoanimo rananimbo nindou ranaheimbo yibobo-ndearumbui. Ranī-mayowamboane se ranī-moatükunī randīhi asu hoafīndeī ndühündī ahinümbi hohoanimo ranī sīmogodühi.

¹³ God ai nindoumbo yibobondeandühi ḥejirī sapo nindou amboawiyei yaho hohoanimokoate-mayu ranahambo simborī amboawi mbüsündō, ngā wanī. Ngā nindou düdi ai amboawi hoafümbi-mayu rananimbo ahandī amboawi yaho hohoanimo ranai Godindī yibobofe ranambeahindī awi aboedambo-ndīfimbui.

Anīhondümbofe hohoanimo ra aboedi hohoanimo ratüpuriñihī pefekoate-ayo ana, ḥejirī aboedindo

¹⁴ Wandañi mami, nindou mami ai hoafīnduhüya ‘Roana Godimbo anīhondümbo-rīheandeimb-anahī’ ehu, ngā moai dīdīboadore hohoanimoyu randī. Nindou ra moan-ane anīhondümbo-areandī, ngā ahandī ranī anīhondümbofe hohoanimo ranai aboedambo-manderīyo? Ngā wanī.

¹⁵⁻¹⁶ Sisasimbo anīhondümbo-rīhindeimbī wandañi ḥenorū hoeari-koateyoweimbī asu sesi-koateyoweimbī nīñgoani se yaro hoafiyafī-ndowohüya, ‘Karīhasī, se aboedi nīmbafī. Se hoeari güdowanda sīhafī fi hüfīndowanī asu sesi dowadifī,’ asafīndo ana, ahambo ranī-moatükunī ra segodokoate-yafühī yaro hoafayafīndo ra ahambo nūñgunde mafandīhera?

¹⁷ Anihondümbofe hohoanimo ranı amboanı mare yahurai-ane. Anihondümbofe hohoanimo ranai aboedi ratüpuri-koate ranamboa moan-ane.

¹⁸ Nga asu nindou ıgorü ai yare hoafıyuhuya, 'Nindou ıgorü ai anihondümbore-randeimb-ani, asu nindou ıgorü ai aboedi ratüpuriyu-randeimb-ani,' ehu. Nga asu ro randıhe hoafındahüh-anımboya, 'Se anihondümbo-roandeimb-anafi, ıga aboedi ratüpuri ratüpuri-koateayafı ana, nüngundo wambo sıhafı anihondümbofe ra nafuimandafa? Nga ro Godındı ratüpuri ratüpuri-ndamboyahı, ıga ranambo ro sıhambo wandı anihondümbofe nafuinda-hanınımboyahı, asahi.'

¹⁹ Se moanı mami God ranı yangırı anüngu ranahambo anihondümbo-rıhorımboanei. I, ranı-moatükunıra aboed-anesi, ıga moaruwai nendı amboanı ahambo yarıhorı anihondümbo-rıhorı mburıhü asu ai yıhımboyeihı hıhamındarayeı.

²⁰ Hohoanimo-koate nindou-anafi! Anihondümbofe hohoanimo ra aboedi ratüpuri ratüpuri-koateayo ana, ra moan-ane. Se ra fífırowandai? Awi sıhambo ro nafuindi-hanınımboyahı.

²¹ Nüngureamboyu sıhefı amoao Abraham ai Godındı himboahü nindou moanı aboedi mbumundi hamındı manüngu-a? Ai Godındı hoafı süngureandühı fondıwamı ahandı nımorı Aisak ranahambo Godımböhündə hıfıkoarırı maserügudo ranımboyu God ai ahambo seana nindou mbumund-anafi mehundo, ranı ratüpuri aboedi ahandı ranımbo wambo.

²² Se ranımbo dıdıboardondo hohoanımondaftı. Sapo Abrahamındı anihondümbofe ra ahandı aboedi ratüpuri hohoanimo ranı-dıboyo mamambere haya ratüpuri mayo ho. Ahandı anihondümbofe hohoanimo ra ahandı aboedi ratüpuri ranı-sünguyu moanı aboedi hamındı tükümfeyo.

²³ Baibor-ambe yare hoafıyowohü yahoya, 'Abraham ai Godımbı anihondümbo-marırı ranımboyu asu ahandı anihondümbofe hohoanimo ranımbohündə God ai ahambo nindou mbumundi hamınd-anafi mehundo,' meho. Asu 'Abraham ai Godındı ıgunind-ani masahündö,' meho. God ai yare hoafımayu Abraham ramareandı ranımbo wambo, ıga ranınambo süngunambo hoafı ranahandı nımındı weindahı tükümfeyo.

²⁴ Randıhi se fífındıhindı, nindou ai ahandı aboedi ratüpuri hohoanimo ranınambo-anımbo God ai ahamboya, 'se nindou aboedi mbumund-anafi' mbüsümbui, ıga ahandı anihondümbofe hohoanimo ranımbo yangırı ıgırı rande hoafındu.

²⁵ Sapo Rahap, nindowenihı bırabırıyo-randeimbı

nimorehı amboanı yahurai ramefeyo-ane. Ai Israerıhündı türüfoarıne fıfırıne-rınandeimbı nindou yimbu ai ahambo-so tükümefineanda sepırımındı worınireapırı haya se-dıbo ngorı nafı aboedambo-ndafıneandı yahohaya mafarıhepırı. Nimorehı ai aboedi ratüpuri ra ramareanda asu God ai ahambo se nindou aboedi mbumund-anafı mehundo.

²⁶ Nıga asu sapo nindou fi ranambe yifiafiı nımarıkoate-ayo ana, yıfıyomboane. Mare yahurai-ane anıhondümbofe amboanı. Anıhondümbofe hohoanımo ranai yaıngorowanı asu aboedi ratüpuri ranai yaıngorıkoate-ayo ana, ranai-amboanı yıfıyomboane.

3

Hibadıhumbo hoafındefimboane

¹ Wandafı mamiı, awi se-ambeahindı afindı safı hoafı yamundiıfe-rambo nindoumbo-ndafu tükündafumboemo. Awi se randu fıfırındundi nindou hoafı yamundiıhu-rihundeimbı sıhefımbo-anımbo God ai tıribıoadе yıbobo-ndeamunımbui.

² Muınguambo nindou sıhiriı ngorı mbumundi hohoanımo maho ranı-sıngu yaıngiriı ngefiı, nıga wanı. Nıga asu nindou mamiı ai niıne hoafı hoafayu ranambe moaniı mbumundi hohoanımo aho ranı-sıngu hoafayu ana, nindou ranai moaniı ndorıhoei haya asu ahандı muınguambo fi ranahambo ndore hıfıfanda huhani.

³ Hos ai moanı sıhiriı hohoanımoayefı ranı-sıngu yaıngiriı sıngufembohunda sıhiriı ain bıdifırı ahандı yafambehı safoarıhu hınıngiı-rıhundühanefı. Rananımbo asu hosindi yafambe akidou-anesı, nıga rananımbo sıhiriı ahандı fi munjua ndahumındeftı ngemboyeifiı.

⁴ Asu sip ranahambo amboanı se tıribıoadıhindı. Ai adükariı moatükunı hamindıyo hayambo werı afindınambo ragore-ragore randühaneesiı, nıga moanı akidou moatükunı ahандı ndürı rada ranambo sip ranahambo koakoranda sapo sip semündü hu-randeimbı ai homboyu nafı howohane.

⁵ Mare sapo sıhefı teifı ran-amboanı yahurai-ane. Teifı ra akidou moatükun-anesı, nıga asu ai muınguambo afindı moatükunı ranahambo wataporımbo-randühı boriyowohane.

Se fıfırıhindı, hai akidou ahoru ra hombo porıhoai haya adükariı niımı napo hai tıkırandühane.

⁶ Sapo sıhefı teifı ranamboanı mare hai yahurai safane. Aiana moaruwai wosıhoaforı hohoanımo ranahandı nıgusüfoambe tüküra pire hayamboane asu sıhei muınguambo

fi ranahambo moaruwaimbo-reamboayo. Ranane asu ai s̄ihef̄i fi ranahambo hai hüfü nou t̄iñırıhendǖi asu s̄ihei fi ranai moaruwai hohoanı̄moyo arandı̄. Hai ranana sapo koadürümbo horoweimb̄i hai ranı̄nı̄-poedane tüküfe arandı̄.

⁷ Nindou ai munjuambo moatükunı̄ hif̄inı̄ ahahabodei ranı̄yo, n̄ı̄mambeahı̄ndı̄ n̄ı̄nı̄hondı̄, ndu, amoasırı̄ asu s̄ı̄warambeahı̄ndı̄ buriyeimb̄i ra yamundı̄hindǖi hifandǖi marı̄hündı̄. Hapondanı̄ amboanı̄ ranı̄-moatükunı̄ ra randı̄himboyei.

⁸ Nga nindou mamı̄ ai-amboanı̄ moai teif̄i ana hifandandǖi kikihı̄ramündü randı̄, nga wanı̄. Nga teif̄i ranai moanı̄ yare aimbo kiarı̄mboane moaruwai hoafı̄yo arandı̄. Ranı̄-moatükunı̄ ranai ana hühütimbü moatükunı̄ nindou moaruwaimbore-randeimb-anę.

⁹ Teif̄i ranamboanef̄i s̄ı̄hı̄ri Ape adükărı̄mbo aboed-ani sef̄i arı̄hundı̄sı̄, nga nindou God ai nahurai naftı̄marandı̄, ranaheimbo s̄ı̄hı̄ri s̄ihef̄i teif̄inambo moaruwai hoafı̄yef̄i arı̄hundı̄.

¹⁰ Sapo yafambe mamı̄ ranı̄ naftı̄-ane Godı̄mbo aboedı̄fe hoafı̄ tüküfe asu nindou ı̄gorümbo moaruwaimbofe hoafı̄ tüküfe arandı̄. Wandafı̄ mamı̄, ranı̄-moatükunı̄ ranana awi se randı̄femboe, nga yowanı̄!

¹¹ Apoarındı̄horı̄ hoe mamı̄ tükefeyo ranahandambo-hündı̄ ı̄gırı̄ aboedı̄ aparümb̄i pı̄ndo asu hühütimbü pı̄ndo ndanı̄, nga wanı̄.

¹² Wandafı̄ mamı̄, hoandasüfo n̄ı̄mındı̄ ranı̄-fihi ı̄gırı̄ hanı̄gırı̄ hisı̄ndo asu hı̄ngoroho n̄ı̄mındı̄ ranı̄fihi ı̄gırı̄ hoandasüfo ranai kündaro, nga wanı̄. Mare yahurai-ane s̄ı̄ri apı̄yoweimb̄i hoe apoari tükefeyo ranahandambo ı̄gırı̄ aboedı̄ apı̄yoweimb̄i tükündı̄feyo, nga wanı̄.

Aboedı̄ hohoanı̄mo ana Godı̄ndı̄-mayo-ane

¹³ S̄ihei mbusümo se-ambeahı̄ndı̄ nindou düdi dı̄dı̄boadore fı̄firı̄fe hohoanı̄moeimbayu-a? Asu nindou yahurai afufurı̄boadeandǖi aboedı̄ hohoanı̄mo s̄ı̄ngumbı̄reand-amboane, nga ranı̄-nambo ahandı̄ dı̄dı̄boado-rı̄hefimb̄i fı̄firı̄fe ra nafuindümbui.

¹⁴ Nga asu se s̄ihei ı̄ngusüfoambe nindou ı̄gorümbo moaruwaimbofe hohoanı̄mo, ı̄gını̄ndı̄-ı̄gını̄ndı̄ hohoanı̄mo, asu yı̄boarukofembo hohoanı̄mo ra n̄ı̄mandı̄ndüranı̄ ana, asu se ı̄gırı̄ s̄ihei fı̄firı̄fe ranahambo borı̄ndeı̄. Asu anı̄hondü hoafı̄ ranahambo ndahümündi pındı̄hi hehi tı̄kai hoafı̄ndeimboyei.

¹⁵ Yahurai fı̄firı̄fe hohoanı̄mo ranana Godı̄ndı̄-mayo s̄ı̄nambeahı̄ndı̄ kosı̄mboyo-poantı̄, nga hif̄i ndanı̄hündambo yanı̄gırı̄-ane. Nindou-yafe moaruwai hohoanı̄mo ranahambo Satan ai hifandarandı̄.

¹⁶ Nga nahanühiyo nindou ɳgorümbo moaruwaimbofe hohoanimo asu yiboarukofembo hohoanimo enjoro ana, ranihü ana ndofe nimirokoate hohoanimo asu mamikar hohoanimo süngufe ranamboani mare yangorimboane.

¹⁷ Nga sapo didiiboado-rıhefimbı hohoanimo sunambeahindi akoso ranane nda: Weanjurühi surühoeimbı hohoanimo, munguambo wudi hohoanimo, himboari hoafendühi hohoanimo, nindou ɳgorümbo himborimbo hohoanimo, afındı hipoambo hohoanimo, aboedı ratüpürimbo hohoanimo, simogodühi hohoanimo asu anihondü hondü hohoanimo. Hohoanimo ranane Godındı-mayo makoso-ayo.

¹⁸ Afurifembü hohoanimo ra sesi moatükuni hoari nahurai-ane. Sıhırı afurifembü hohoanimo hifindıhundanı mbumundi hohoanimo tükündıfemboe.

4

Nindou düdi ai hifinindi hohoanimo süngufembo hohoanimoayu ana, ai Godındı hürüütümb-anı

¹ Dagüdambo tüküfemboyo sıhei mbusümo simborı hoafı hohoanimo asu yifiarı-yifiarı hohoanimo rana? Sıhei hohoanı hohoanimo ranai ɳgusüfoambe nimirimbo ai sıhei fiambe simborı-simborayei.

² Se nini-moatükunıyo semindimbo sei hehi hohoanimo-yeihaneisi, nga asu se ranı-moatükuni ra moai sahümündi rıhundi ranımboane asu se nindou hifokoeimbı sei arıhundi. Se nini-moatükunımboyo hohoanı-rıhindühaneisi, nga asu se moai sahümündi, ranımboane asu se ɳgiñindi-ɳgiñindiyeihı yifiarıyei arıhundi. Se nini-moatükunımboyo semindimbo hohoanimoayei ra se ɳgiri ndahümündi, nimboe se moai Godımbo ranı-moatükuni ranımbo ndawamuni sei hehi didibafıyahindi.

³ Se nini-moatükunıyo semindimbo didibafı-yahindanı semindikoate-ayeı ra sapo se moanı mamikar hı didibafımehindi ranımboane. Se semindikoate-ayeı ra, sapo sıhei fi hıhıfı-hıhıfımbohündambo ranı-moatükuni semindimboyo hohoanımomayeı.

⁴ Se anamindıhoandı bırabırıyeimbı nahurai-aneı! Nindou düdi ai hıft ndanıhündambo nindou-yafe-mayo hohoanimo ranahambo süngufembo hohoanimoayu ana, asu ai Godımbo yiboaruko-rirühani. Awi se moai ranahambo fıfırıhindıyo? Nindou düdi ai hıft ndanıhündambo hohoanımoyeimbı nindou ranahei ɳgunindayu ana, asu ai Godımbo hürüütürü-reimbı nindou-ani.

⁵ Baibor-ambe yare hoafıyowohü yahoya, ‘Yifiafı God ai sıhefı fiambe hıniŋgi-mareandı ranai ahandıhoarı yanğırı

yîhoefimbo hifandimbo yahomboane,’ meho. Awi se ranimoatükunt ranahamboya sisindi moatükun-anseimboyei?

⁶ Nga God ai afindi moani hipoambo-ramunuh sihefimbo farihemuni arandi. Baibor-ambe yare hoafiyowohu yahoya, ‘God ai nindou afindi afindiyeimbimbo koare-andürüh asu nindou himboari afurihi-ndeimbimbo moani hipoambo-randürüh farihendürü arandi,’ meho.

⁷ Ranimbo-hündambo-animbo awi se afufuri-boadihindüh Godindi hoarehi nimandei. Satanimbo koandhorani asu ai siheimbo hininqirrearü haya fiboembui.

⁸ Se God sowana akimi sühündahindan-animbo asu ai amboani siheimbo so akimi sühündüfimbui. Moaruwai hohoanimoyeiri-hündimbi nindou sihei ngusüfoambe surühoeimb tükümbifeyo-wamboane. Sihei ngusüfo ra ndorih kürühindüh yimbu hohoanimoye arihündi ra rühi randih hininqirihindi.

⁹ Se moaruwai hohoanimomaye ranahambo afindi hohoanimondeih aranindeih sirindei ngei. Asu sihei tikifümbi hohoanimo maho ra hininqindih hehi aranimbo hohoanimo sünge-ndihindüh hihifi-hihif hohoanimomaye ra hininqi-ndihindüh afindi hohoanimondei.

¹⁰ Se Adükärindi hoarehi yangiri nimboeimbo-animbo ahanti hohoanimoayu sünge süngundihündan-animbo asu ai siheimbo ndemündündüri botindearümbui.

Sihiri wandafindambo papifi-poani

¹¹ Wandafi mami, se siheihoari simbori tirifoefiri-ndeimboyei. Nindou düdi ai ahanti wandaft-mayu ranahambo tirifoariruh asu yiboboariri ana, asu nindou ranai sapo ahinümbi hohoanimo menjoro ranahambo tirifoareandüh yibobore-reandühani. Nga asu raranimbo nindou ranai ahinümbi hohoanimo ranahambo süngure-randeimb nindouyupoani, nga ai ranahambo türüfoareandüh yibobore-randeimb-ani.

¹² Mami ai yangir-ani ahinümbi hohoanimo saimbo ra nimindihiyu haya asu ai yangir-ani fífire yibobore-randeimbayu. Ai yangiri animbo nine nindou ranaheimbo aboedambonde asu moaruwaimbo-ndeandür ndambui. Nga asu se ra nindou didiyafit sihafti wandaft-mayu ranahambo yahurai yiboboro aranda?

Sihiri afindi afindimbo-yopoani

¹³ Awi se haponda himboriyei, wambo nindou didiyei sapo yarhi hoafiyehiya, ‘Hapo sümbu ana, ngorü ngoafit adükärina ngefit mami himban gedühi kak semindi ratüpuri ratüpurindefühi, kakti ndahumindefi ndihumboane,’ sei arihündi.

¹⁴ Awi se moai fífirihindi s̄hei fi ranahambo sümbu n̄ini-moatükuni tüküfe-ndürimboayo ra! S̄hei n̄ingo ranana sapo mburüngai siambe moanı wosıhoafırımbı peyo mbura asu hüfıhamındı-yowohü awararıhoayo nahurai-anendürı.

¹⁵ Se hoafımbıayoaei ana, ndanı süngundıhi hehimbo-anımbı hoafındeı: Adükari ai ahandıhoarı yare hohoanımoayu ana, ra randıhu nımbıoeftımbı nıne ratüpuri aho ra ndanı süngundıhu ranı-süngundıhu ndıhumboyefi, mbısei.

¹⁶ Nga asu se afınd-afındıdeihı s̄heihoarı borıyei arıhündı. Borıyo hoango hohoanımo ranana sapo moaruwai hamındı hohoanımomayo-ane.

¹⁷ Se wudi poapondıhi hohoanımondeı. Nindou düdi ai aboedı ratüpuri hohoanımo fífıreandı, nga refekoate-ayu ana, nindou ranai moaruwai hohoanımoayu.

5

Napo afındıembı-yomondı hoaf-ane

¹ Asu napo afındıembı se! Awi hımborıyei! Nıni-moatükuni tıñırıfo afındı s̄heimbo tüküfemboayo ranahambo-anımbı se afındı hohoanımondeihı aranıhoenambo nımbıoeimbo hasıheindeı.

² S̄hei ngıñındı napo afındı ranai ana sümboyomboane. Ranane asu s̄hei hoearı napo ranamboanı kıdaboarı taparıhümboane.

³ S̄hei ngıñındı napo sapo gor sirfa ranana samiyomboane. Sami ranai s̄hei kakı napo taparımarandı nou-anımbı asu s̄hei fi ranamboanı süngunambo sümbondühı sapo hainambo tıñırı arandı nou. Ngırı amıtata bıdıfıranambo si tükündıfeyo, nga se ngıñındı napombo yaŋırı hohoanımoyeihı gugurarıhındı.

⁴ E! Awi se nda ndorıhi hımborı-yei! Nindou bıdıfırı ai s̄hei nümbürambe wohı tüpurımayei, nga asu se moai aheimbo ranı takını kakı ndorıhi sahündürı, nga se bıdıfırı dıbo masahümündi. Rananei asu nindou ranai s̄hei nümbürambe ratüpürıyeihı sesi s̄hei yımunguri marıhündı ranai kakı semındımbı hoafımayei habudi. Asu ahei hoafı ranai Adükari muŋguambo hıfanda-randeimbı ahandı hımbaoahü tükümfeyowa hımborımayu.

⁵ Se hıfı ndanıhü nımböei-ambe ana, se aboedı moatükuni ra s̄heimbo tüküfeyonduranı sahümündi hehi ranımbı hıfı-hıfıyeihı manımböei-ane. Se afındı sahüsü arıhündı rananımbı se worındı moatei nou fi safındeianı ndearı yıfımbı akımı tıfındahimboyelı.

⁶ Seana ndorihoeimbi nindou ai siheimbo hari sowanambo-fendürikoate-ayei ranaheimbo papi hoafirihündüri hehi hifokoarii-hindüri arihündi.

Sihefimbo nimbori tükündifeyoani awi sihiri moan-ane mbisei Adükarimbo himbonedefimboane

⁷ Ranimboane wandaf mamii, se sihei ŋgusüfoambe ra ŋginindi ndondihi kikihindühümundi hehimbo-animbo ninii-moatükuni tinjirifoy tükündifeyoani ra moan-ane mbiseihü asu awi se Adükarii tüküfemboayu ranahambo himbondeihi nimboei. Se apo nindou nümbürira mbura ai awi sesi aboedi nümbüri ranambe tükündifemboe yahu haya ai himboayu hu ranahambo hoeindihorii. Ai moani hifanda huani hoeyo yahimoyo randuhi sesi ranai nümbüri ranambe tüküfeyoani asu ai sesi ra asemündu.

⁸ Ranii-süngumbo-animbo awi se-amboani moan-ane mbisei hehimbo himbondei. Adükarindi tüküfembo si ra ndeara akim-ane ranimboane asu awi se sihei hohoanimo ra ŋginindi safi kikihindü-hümundi.

⁹ Wandaf mamii, se siheihoari simbori momori hoafüründehi ŋipondei habudimboyei. Nga hibadihümbo, God ai siheimbo yibobo-ndearumbui. Nindou yibobofembo si ranana ndeara tüküfembo akimi naftira-mindimboane.

¹⁰ Wandaf mamii, horombo Godindi hoafi hoafiyomorundeimbi ai Adükarindi ndürinambo wataporimbo-marundi ranimbo awi se türifoadihindi. Nindou bïdïfiri ai ahamumbo tinjirifo masahüpura ai awi moan-ane yahomo houmbo maningomo. Tinjirifo yahurai-ambe maningomo nou-animbo asu se-amboani randihi ai ramefundi nou nimboeimbo süngundihi ŋgei.

¹¹ Se fiffirihindi, nindou didiyei ai ŋgusüfoambe kikimifoarihinduhi nne tinjirifo tüküfeyoani awi moan-ane sembi ana, ai ndorihoeimb-ane sefi arihundi. Se Sopindi hoafi apo ai ŋgusüfo ndore kikimifoare mbura nne tinjirifo afindi ahambo-so tüküfeyowa ai awi moan-ane yahu haya maningu ranahambo himboriyahundo. Ranyu asu süngunambo Adükarii ai ahambo mafarîheiri, ranamboani se fiffirihindi. Nga Adükarii aiana muñguambo si aho ra sihefimbo hipoambo-reamunühani.

Sihiri hoafiyowohü Ape nimoamo amaru ra yaho-poani

¹² Nga wandaf mamii, hohoanimo nda adükar-ane, nga se ra süngundihindi. Se sunambeahindi ndüri asu hifindi ndüri asu ŋgorü moatükunindi ndüri ŋgiri dükandihi anihondümbo dabarındahindi. Se hoafiyehi, yini, asei moani yini mbisei. Asu hoafiyehi, wani asei moani wani

mbisei. Rananimbo asu se sünguna ḥgiri Godindi yibobofe sihi papi-hoafife ran so tükündahindi.

Nindou mbumundi Godimbo didibafife ana ḥginindane

¹³ Nindou se-yeimb ḥgorü ai tñjirifoayuyo? Ai Godimbo didibafimbiyu-wamboane. Asu nindou ḥgorü ai hihififihifayuyo? Ai Godimbo-animbo heirünambo moani kakisaombürür-amboane.

¹⁴ Nindou se-yeimb ḥgorü ai angünümboayuyo? Ai ranifih ana sapo Kraisindi nendi hifandiru-rundeimb ranahamumbo-animbo hoafinduan asu ai ahandifih werinambo Adükariindi ndürinambo Godimbo didibafimbeyomo-ndamboane.

¹⁵ Nindou ranai Godimbo anhondümbo-rüwurühi ro didibafehundi nda God ai himborindimbui yahomo houmbo didibafefundi ana, asu Adükari ai nindou ranahambo angünümbehündi didiboado-ndirühi botindirümbui. Asu nindou ranai moaruwai hohoanimoayu ana, God ai ahandi moaruwai hohoanimo ranahambo amboawi mbüsümbui.

¹⁶ Ranimbo-animbo asu se sihei moaruwai hohoanimo wandaft mami-yei himboahü weindahfirindei ndühündi. Asu God ai siheimbo didiboadofe-ndürimbohunda ahambo simbori didibafifiründe. Nindou mbumundi hamindiyumbü ranahandi Godimbo didibafife ana, ḥginindi hamindyo haya nindou farihai-randeimb-ane.

¹⁷ Eraisa ana nindou moani mami sihiri nahuraiyu manüngu. Nindou ranai hoekoate-mbayu yehuenüngumbo Godimbo ḥginindi hamindi didibafimefiyuwa ḥgimi himban asu 6 amoamombo hoekoate-mayo.

¹⁸ Raniyu asu sünjunambo Godimbo hoe koandhoefi yahuuhaya didibaf-mefiyuwa sünambeahindi hoe ranai peyowohü asu sesi-napo ranai hoenambo aboedi momorimayo hif ranifih.

Nindou ai Godindi hohoanimo hininqindeambui hoaf-ane

¹⁹ Wandafi mami, nindou se-yeimb anhondü hohoanimo süngefue ho ra hininqire haya moaruwai hohoanimoayu ana, asu nindou ḥgorü ai ahambo aboedi hohoanimo ran sowana serümündü hihindüfi düduan, ai aboedi hohoanimondümbui.

²⁰ Nga se yarifi fífirihindi, nindou ḥgorü ai sapo nindou moaruwai hohoanimo yumbü ranahambo moaruwai hohoanimo ranambeahindi hürarümündü ana, nindou ranahambo aboedambo-rirühani, nga asu ḥgiri munjuna yifindu. Ran hohoanimo ran-sünzungumbo-animbo God ai moaruwai hohoanimo afindi gogorindhaimbui.

1 Pita

Pas mam̄i Pita ai sürü pap̄imarandi

¹ Kar̄hasi-handüri, ro Pita Sisasindi hoaf̄i sahamind̄i har̄handeimb-anahi. Godind̄i nendi se h̄if̄i hondü h̄in̄ingir̄ihi hehi nou, Pontus, Garesia, Kapadosia, Esia, asu Bitinia h̄if̄i ran̄ihü bur̄iyei wakar̄hind̄i, s̄heimbo pas nda sürü papar̄handi.

² Ape God ai horombo hondü f̄if̄reandühi s̄heimbo ahambohünda d̄ibon̄mayundüra Yifiafi Aboedi ai Godimbohünda kafoareandüri h̄in̄ingi-mareandüri. Se Sisas Kraisindi hoaf̄i süngurihünda asu ahanti horina s̄heimbo popoaiyondürimbo-hündamboyo God ai d̄ibon̄mayundüri.

God ai s̄heimbo moan̄i h̄ipoambo-ndeandürüh̄i ηgusüfo afurife kifeimb̄i hohoan̄imo ra afind̄i safi mb̄isagadüramboane.

Yangiri n̄ingombo hohoan̄imo

³ Awi s̄ih̄iri s̄ihef̄ Adükari Sisas Kraisindi God asu Apeayu ranahambo aboed-ani mb̄isefimboane. Ai ahanti h̄ipoambofe hohoan̄imo afind̄i ran̄i-süngunambo s̄ihefimbo yangiri n̄ingo hohoan̄imo masemuni. Sisasimbo yif̄ihündi bot̄imariri, ran̄imbo-hündambo-an̄imbo s̄ih̄iri amboan̄i rand̄ihu tükündahumboyeft̄ seft̄ hohumboanef̄ asu s̄ih̄iri ranahambo himboayef̄.

⁴ Asu s̄ih̄iri ahanti n̄imor-aneft̄, ran̄imbo-hündambo-an̄imbo God ai yangiri n̄ingombo hohoan̄imo engoro ra ndemunimbu s̄ih̄iri ranahambo amboa himboayef̄. Ran̄moatükunt̄ ra sürühoeimb̄ hamind̄iyo hayamboane ηgiri sümbondo asu moend̄indo. Muŋgu moatükunt̄ ra God ai s̄ihefimbohünda sünambe kikihiramündü n̄imarümbowambo.

⁵ Se ahambo an̄hondümbo-r̄ihori arihündi, ran̄imboane asu ai s̄heimbo ahanti ηgiñind̄inambo gure h̄ibadandüra ηgombo asu b̄idifiranambo si tükündifemboe. Ra-simboan̄imbo ai s̄heimbo aboedambofe-ndürimboayu ra weindah̄i-ndifemboe.

⁶⁻⁷ Ranahambo h̄ihifi-h̄ihifiyeihaneist̄, ηga asu se hapondan̄i akidou h̄in̄ingife mam̄ikarambo t̄in̄ir̄ifo s̄heimbo sowahi tüküfehane. Ηga ran̄i t̄in̄ir̄ifo moatükuninambo God ai s̄hei an̄hondümbofe hohoan̄imo ranahambo refe hoeifendürimbo yahumboani, gor haiambe mandu hoeiarundi nou. Gor ai hepünimbü moatükunane, ηga ai moend̄indimboe. Ηga s̄hei an̄hondümbofe

hohoaniṁmo gorimbo ḷgasünde amboane. Ranimboane asu sün̄gunambo Sisas Krais ai weindahî tüküfiyu-ambe-animbo God ai siheimboya aboed-anei mbüsündürühî himboamupuimbo-randeimbî dagadüranî asu se ndürümhi hamindî-ndeimboyei.

⁸ Asu se moai awi ahambō hoeirīhorūhi-yeipoani, ḥga se ahambō afīndī hohoanīmoyahündi arīhündi. Hapondanī ana ahambō se hoeirīhorūhi-yeipoani, ḥga asu se ahambō ḥgusüfo parīhorī arīhündi. Ndānī hīhīfī-hīhīfī ndanana hīfī ndanīhündambo-yopoani, ḥga nūngundīhu ranahambo hoafīndefī sefti, ḥq wagabeahīndī moatükun-qne.

⁹ Se Godimbó anihondümbo-arıhorı ranımbóane asu ai
sıhei yangırı nıngombo aboedambo-reandürı arandı rana-
hambo se hıhıfı-hıhıfayei.

¹⁰ God ai nindou aboedambo-fembo horombo ahandi hoafî hoafîyomo-rundeimbî aiyomo wudipoaporu türüfoaru marundi. Ai God sîheimbo aboedambo-ndearümbui ranahambo hoafîmemo.

¹¹ Kraisindî Yifiaft ai ahamundi fiambe nîmarimboyo horombo boatei yahoya, "Süngunambo Krais ai tînjîriþo ho-hoanîmo ndemündü mbundambo asu ndûri adükârümþi-ndümbui," mehopurî. Ranîyomo ai ranî-moatükunî ra nînî-simboanî nüñgu-nahurai tükümandîfe yahomo houmbo ranahambo tûmaru hoaqomo.

¹² God ai ahamumbo nafuimepuri, ḥga asu ahandiaboedambofe-munimbó hohoanimo ra ahamundiimbo fehefepurimbo-yopoani, ḥga hoafí ra siheimbofarifhefe-ndürimbo-hündamboane. Nga aboedi hoafíra hoafí sowandümo homo-rundeimbi ai haponda siheimbo masabundürí ranahamboane hoafímemo. God ai sünambeahindi Yifiafi Aboedi koamarihenda kosowühíyo asu raní ḥgiñindinambo ai aboedi hoafí ra siheimbo hoafímemo. Raní-moatükunt ranahamboanemo sünambeahindi nendi ranai-amboani fífrindihu yahomo houmbo hohoanimoemo.

God ai sihefimbo sürühehindeimbı mbınimboei yahum-boanı

13 Ranimboane haponda se diboado-ndühümündi nimelei. Rananimbo Sisas ai süngunambo weindahü tüküföhümbo ranisimboanı God ai aboedambofe-ndürimbo ranahambo se munguambo anihondümbo-ndihindühi himbondei.

¹⁴ Dibafı hoafı himboriğyeimbı nımorı nahurai Godındı hoafı himborındeı. Horombo ahandı-mayo hohoanımo ra sıhei fıkımı yanqorıkoate-yoambe wamboyei asu se sıhei

ŋgusüfoambe hohoanimo moaruwai tüküfe-randeimbı hohoanimo ra sün̄gurıhi-marıhündi. Nga awi hapondan-ana ranı hohoanimo ra se sün̄gundihi-mboyei.

¹⁵ Nga se aboedi sürühehindeimbı hamındınde, God sıheimbo dıbonı-mayundüri ranai aboedi sürühoeimbı hamındayu nou.

¹⁶ Sapo Godındı hoafı hoafıyo Hü yahoya,
“Roana sürühoeimbı hamındı hond-anahi ranıimbo asu se sürühehindeimbı hamındınde,” Wok Pris 11:44-45
meho.

¹⁷ Asu Ape ai mamı hohoanimo sün̄gu-anı mamamı nindou yıboboreamunı arandı. Asu se ahambo Ape seihü dıdıbaftıyahindo arıhündi ana, asu se ndıfo nindou hıftı ndanıhü nıboadei-ambe Godıimbo hohoanimo-ndahündi sisırı-sısırındahindü hıbadıhümbo hahabodei.

¹⁸ Horombo sıhei amoaoysi-mayo ndorıhefekoate hohoanimo ranı-sün̄gu mahahabodei-anei. Nga hapondan-ana sıheimbo ranambeahındı aboedambo-mareändüri. Nga se fıfırıhindı, God ai moai awarıhefimbı moatükunı gor asu sirfa nahurai ranınambo aboedambo-reändüri, nga wanı.

¹⁹ Nga ai Kraisındı horı aboedi ıgasündeandeimbı ranamboyu aboedambo-mareändüri. Krais aiana hohoanimo moaruwai-koateimbı sipsip nımorı nını moaruwai moatükunı nımarıkoate aboedi hamındayo nahurai-ani.*

²⁰ God ai hıftı nda nafı-koate-yuambe boateiyu ai Kraisıimbo dıbonıyu hıniŋgi marıri sıheimbo yıfımböhündə. Nga ho-hombo hapo bıdıfıranı-mboyu-ambe sıheimbo farıhefe-ndırımböhündə ranai weindahı hıftı ndanıhü tükümeifiy.

²¹ Ahambo ranıimbo-hündamboanei Godıimbo anıhondümbo-arıhorı. God ai Sisas ranahambo yıfıhündi botırırı haya bogorımborırı hıniŋgi marıri. Ranıimboanei se Godıimbo anıhondümbo-rıhorühı hımboayei.

Sıhırı wandafındambo ıgusüfo pefimboane

²² Seana Godındı hoafı hondü ranı hohoanimo sün̄gurıhindü ranıimboanei asu sıhei ıgusüfoambe hohoanimo aboedi mbumundi ranai tükümfeyondüri. Ranıimbo-anıimbo se wandafı mamıimbo anıhondümbo hondü ıgusüfo pandıhindüri. Ranı hohoanimo rananıimbo se kıkıhi-safındühümündi nımboeimbı sıhei ıgusüfoambe sürühoeimbı hohoanimo ranambo afındı sımborı ıgusüfo pefirınde.

---

* **1:19:** Sipsip yahurai hamındı horombo Sudahündi ai hıfokoaru marundi ahei hohoanimo moaruwai gogorı-hefembohündə.

23 Godindī hoafī sesi hoari aboedī nahurai-ane, ḥga se raninambo simborī yangiri nīngombo tükümehindi. Hoari ra yifimbo nimindihiyopoani, ḥga yangiri nīngombo nimindühane. Hoari ra Godindī hoaf-ane, ḥga ai yangiri gedühi nīnjo ḥgomboe.

24-25 Yini, ḥga Godindī hoafī hoafīyowohü yahoya, 'Nindou munjuambo aiana nenewohi nahuraiyei hehimboanei,

asu ahei yihuru napo, munjuambo moatükunī ranana nenewohi ahuri nahurai-anendüri.

Ranane nenewohi ranai yapataparīyo pütapīyohane,

ṅga asu Adükarindī hoaf-ana koadürümbo-koadürümbo yare yangoromboane,' *Aisaia 40:6-8*

meho. Nga ndanī hoafī ranana sapo sīheimbo aboedī hoafī hoafīmemondüri ranane.

2

Adükari ana nīmoei aboedī yangiri nīngoweimbī engoro nahurai-ani

1 Ranimboane asu hapo-ana se mami karambo moaruwai hohoanimo, munjuambo tīkai hoafī, yimbu hohoanimo sūngufe ho, nindou ḥgorümbo moaruwai hohoanimo asu ḥgorümbo munjuambo daboadanī moaruwai hoafī hohoanimo ranamboani se moanī hīnīngindihindi.

2 Se simborī tükümehindi ranane asu se Yifiafī Aboedindī-mayo hoafī surūhoeimbī ranahambo wembombondei, nīmori warīhündi tītī simindimbo rawehindi nou. Ranimbo-animbo hoafī ranī ḥgīnīndīnambo sīhei Godimbo sūngufe hohoanimo ra nīmori horarīhehindi noundowanī, aboedambo-ndearümbui.

3 Nga asu Godindī hoafī ai yahoya, 'Se Adükarindī hohoanimo yarīhi hoeirīhinda-mayoa aparümb-ane asei,' meho.

4 Adükari aiana yangiri nīngombo worimbombo kambohoanī nahurai-ani. Ahambo nindou ai moaruwai-ani sei hehi worimbombo kambohoanī moaruwai asīhehindi nou yarīhorī masīhehorī, ḥga God ai ahambo aboedī hamindani yahu haya hoeirirühi maserümündu. Ranimayu ranahambo sowana se sūhusi arīhündi.

5 Se-amboanī yangiri worimbobo kambohoanī nīmī nahurai-anei, ḥga God ai sīhei-mayo fi kambohoanī nīmī nahurai ranambo dīdībafīfe worī ra mamambe-fendüri worimbombohündambo yahumboani hohoanimoayu. Worī ranambe se Godimbo sīhei-rīhündimbi surūhehindeimbī mbumundi hondü anīmboei. Asu Yifiafī Aboedindī sūngu sīhei fimbo Godimbo sīhefe moatükunī nahurai ndahündomboyei Sudahündi sīhefembo sipsip hīfīkoaru

ahambo sīhou-arundi nou. Kraisindi sūnguyo God ai sīhefe hohoanimo ra yifirayu.

⁶ Krais ranahambo Godindi hoafī hoafīyowohü yahoya,
“E, hoeirīhi, ro aboedī hamindi worī kambohoani

Saion ḥgoafīhü kamafoarīheandi.

Nga nindou düdi ai kambohoani ranahambo anīhondümbo-
ariri ana,

ai ḥgirī ḥgusüfo nimbīndeī,”

Aisaia 28:16

meho.

⁷ Ranimbōane nindou se Adükārimbo anīhondümbo-
rīhoreimbī sīhei hohoanimoambe ai hepünfeimbī
moatükuni hamind-anī. Nga nindou ai ahambo
anīhondümbofe-koateyeimbī ranaheimbo Godindi hoafī
ra yare hoafīyowohü yahoya,

‘Sapo nindou worimboru-rundeimbī kambohoani
hoeirunda mayoa masihoundī

ranana aboedī hamindi hond-anī,’ Buk Song 118:22

meho.

⁸ Asu ḥgorū bīdīfranī Godindi hoafī hoafīyowohü yahoya,
‘Kambohoani rananimbō nindou ranaheimbo
bendeandüranī

ai bübürendeihī pīndeimboei,’ Aisaia 8:14

meho. Ai Godindi hoafī sūngufekoate-yei arīhündī, nga
ranimbōyei ai bürühümündi mahei God horombo ho-
hoanimomayu sūngu.

⁹ Nga sīheimbo ana God ai dībonimendüra se ahanti
mamisir-anei asu God adükari bogorimbo sesi sīhehi-
rīhündedeimbī animboei. Asu se sürühehindeimbī-anei asu
ahanti yangiri nend-anei. Se nindou hīmboahü Adükari ai
aboedī hamindi moatükuni ratüpuriyu aranti ranimbō wat-
aporimbo-mbirīhündamboane yahu haya dīboniyu hīnīngi-
mareandürī. Ai yu sīheimbo hoafīyuhü yahuya, se nimbī
nīmaro-ambeahindi hīnīngirīhi hehi wandī si aboedī safī
nīngowanī tüküyahī sīnei, mehu.

¹⁰ Horombo se Godindi nindou-yeipoanī, nga hapondanī
ana se Godindi nindou tüküyahimboanei animboei.
Horombo-ana God ai moai sīheimbo hīpoambo-reandürī
randī, nga hapondan-ana ai sīheimbo hīpoambo-
reandürimboani.

¹¹ Wandafī mami, seana nindou ḥgorū ḥgoafīhündīyei
hehimbo, asu hei hīfī ndanīhü burīyei wakarīhindī
nahirai-anei. Nga sīhei ḥgoafī hondū ana sūnambe-
ane anaŋgondürī. Ranimbō-hündamboane ro sīheimbo
hoafehandürī nda: Hīfī ndanīhündā hohoanimo ranī
fikīmi wakindahimboei, nga ranahambo bündahindī.
Nga hohoanimo ra nindou-yei fiambe yangiri nīngombo
ranībabīdi yifariyei rīhündühane.

¹² Nga seana nindou Godimbo anihondümbofe-koateyeimbi ranahei himboahü aboedi hohoanimo yangiri süngundihindi. Rananimbo asu ai siheimboya, aiana moaruwai hohoanimo sünguri-hindürühanei mbisahindüranwani, asu ai sihei aboedi ratüpuri hohoanimo ranahambo ndandihi hoeindi-hindanwani God ai nindou yibobofe si tükündifeyoani ai Godimbo aboed-ani mbiseimboyei.

Se bogori nindou-yomondi hoarehindei

¹³⁻¹⁴ Adükariimbo-hündambo munjuambo boboagori siheimbo hibadündürimbo aningomo ahamundi hoarehi yangiri nimboei. Gafman adükari bogori ai gafman nindou bodimondambo hiningga-mareapuri. Ai ningombo nindou düdi ai moaruwai hohoanimoayei ranaheimbo tijirifo segodürimbohunda asu nindou ai aboedi hohoanimoayei ranaheimbo aboed-anei hoafombohunda hiningga-mareapur-anemo.

¹⁵ Nga God ai siheimboya, se moani aboedi hohoanimo süngundühi ngeiani, asu se nindou ngusüfo-koate bïdifiri ai siheimbo nîne-hoafi moaruwai hoafinda-hündürani, ranaheimbo aboedi hohoanimo ranambo ahei yafambehü kikihindi-hümündihündüri.

¹⁶ Se nindou ngor-ai siheimbo hifandiyondüri-koate nahurai nimboei. Nga se njiri nindou ngor-ai hifandiyomuni-koateanefi mbisei hehi moaruwai hohoanimondei. Nga seana Godindi moani ratüpuriyei-rihundeimbi nahurai hamindi hond-animbo nimboei.

¹⁷ Seana nindou munjuambo ahinindahündüri. Anihondümbo-rihindeimbi ranaheimbo hohoanimo-nahündüri. Se Godimbo yihimbondihori asu gafmanindi adükari bogorimbo ahinindahundo.

Sihiri Sisasindi hohoanimo yangiri süngundihundühi tijümbi hohoanimondahumi-ndefimboane

¹⁸ Moani ratüpuriyei-rihundeimbi, seana nindou ai siheimbo hifandarandüri ranahambo ahinindeihi ahandi hoarehindei. Nindou siheimbo aboed-anemo asu ngenindi hoafikoate-yomo rundeimb-anemo ranahamumbo hoareihimbo yangiriyeopoani, nga ngenindi hoafiyomo-rundeimbi, ranahamundi hoarehi amboani nimboei.

¹⁹ Se Godimbo yangiri hohoanimo-yahündowohü heiani, asu nindou ai siheimbo tijümbi hohoanimo ra moani sahündürani asu se rani hohoanimo ranahambo moanane sei hehi animboei ana, God ai ranahambo aboed-ane rananasi mbüsümbui.

²⁰ Nga se moaruwai hohoanimo moyeianit, asu nindou ranai siheimbo ranit-sungumbo hariyahundurani, asu se ranahambo moan-ane asei ana, asu ngoru nindou ai hohoanimo ranahambo ngirit aboed-ane mbusu. Nga se aboedi hohoanimo ranit-sungu sunguri-hinduhimbo heiani, asu nindou ranai siheimbo ranit-sungu hariyahu-ndurani, asu se ranahambo moan-ane sei hehi animboei ana, God ai siheimbo hihifit-hihifindumbui.

²¹ Nga God ai siheimbo ranit tuyumbi hohoanimo ndahumundi yahuhayamboyu kafoare hininjigi-mareanduri. Ranimboyu Krais amboa tijirifo masemundi siheimbo farihefe-ndurimbohunda. Ranimboyu ai anumi nahurai siheimoya ai-amboa yariti hoeirihinduhit ranit-sungumbirihinda yahu haya yare masihendi.

²² Nga ai moai nitnit-moatukunimbo moaruwai hohoanimo ratupuri ra sungureandi asu nindou mamit ai-amboani moai himboriyuwani tikai hoafit ahanti yahamo tukufeyo, nga wani. *Aisaia 53:9*

²³ Nindou ai ahambo moaruwaimbo-fimbo hoafit hoafit-meyomondowa ranimbo ai moai ahamumbo simbori moaruwaimbo-fepuri hoafit hoafityu. Nindou ai ahambo asibusi afindi sabudowanit ai moai simbori moaruwaimbo-ndiheapurimboyahi yahu, nga wani. God ai mbumundi yibobore-randeimbti-wamboane ranimboane asu Krais ai ahambo anihondumbo-riruhit ahanti fi Godindi warambe ninendimareandi.

²⁴ Aiyu ahanti hoari sihefti moaruwai hohoanimo ra ahanti finambore semündü hu nitnit keimbii karthe-ndeimbifiti yiftimayu. Sihiri moaruwai hohoanimo ra hininjife hefe, asu mbumundi hohoanimo ranit yangriti sungufembohunda ai yiftimayu. Nindou ai ahanti fi ra moaruwaimbo-marundi, nga asu ranityo sihiri aboedi tükümehundi.

²⁵ Nga horombo-yei se sipsip moani mamikariti buriyei wakimaritindi nahurai-maye, nga asu hapondan-ana se sipsip hifanda-randeimbti sowahit hihiriyahi ahei nahurai masinei.

3

Anihondumbo-rihindeimbti-yei hohoanimo

¹⁻² Moani ratupuriyei-rihundeimbti ai ahei hifandiranduri-randeimbinti hoarehit aniboadei nou nitmorehit se amboanit sihei nindowenihit ranahamundi hoarehit nitmboei. Rananimbo asu nindowenihit bidifiri Godindi hoafit sungufekoate-yomondeimbti ranai, nitmorehit sihei Godimbo ahini hohoanimo asu mbumundi hohoanimo ra hoeindiwuri houmbo ai-amboani Godindi hoafit anihondumbo-ndümboemo. Se ranit-moatukunit ranahambo

hoafīkoate-ayeı amboanı, ai anıhondümbo-ndumboemo sapo sıhei hohoanımo aboedı yangırı-wambo.

³ Asu nımorehı se fi-hoearı sıhei moanambuhü ranı yangırı aboedı yihurunambo yihuru-ndıhümboyeı, ro aboedı himbondefo mbısei hehi. Sapo se sıhei mbırınanı dıdıboado-arıhind-anı, mısını yihuruayeı-anı asu hoearı se ndorıhoeimbi yihuruyeı arıhündı ranane. Se ranımbı yangırı hohoanımo-ndeimboyeı.

⁴ Nga sıhei ıgusüfoambe hohoanımo ranahambo-anımbı randıhi yihurundıhündı. Rananımbı asu yihuru wagabe ragu amaro ranai ana ıgırı awandıhoayo. Ranı hohoanımo ranana sapo dıdıboadofe hohoanımoyohü, hımbıbarı hoafendı nıngombo ratüpuri hohoanımo-anı. Nga ranı hohoanımo-anı Godındı hımbıbahü aboedı hamıdayo.

⁵ Sapo horombo hondı Godımbı ıgusüfo parıhoreimbı nımorehı ai Godımbı anıhondümbo-rıhorühı hıfandırıhorı marıhündı ayeı yahurai yarıhi yihuruyeıhi asu ahei nindowenihı-yomondı hoarehı manımböei.

⁶ Mamiyahurai Sara ai ahandı nindowenihı Abrahamımbı yangırı süngeurırıhü nindou bogorı yahondo marandı. Nga hapo-ana se aboedı hohoanımo ra süngeurıhindühi nıni-moatükunımbı yıhımbokoate-ayeı ana, se ahandı nımorehı nımorı nahurai-anı.

⁷ Mami, ranı-süngeumbo-anımbı nindowenihı se-amboanı sıhamundi nımorehı ranı-babıdımbı nıngombo ai ıgınındıyeipoanı mbısimo houmbo ndondu hohoanımondındırı. Se aheimbo ahınındımondırı, nga asu ai-amboanı se-babıdı God yangırı koadürümbo nıngombo hohoanımo semunımbayu ra ndahümündımböyeı. Se rawarundi ana, ıgırı nıni-moatükunı se Godımbı dıdıbafefundı ranahambo mbusümo kıkındeandı.

Nindou bodomondambo aboedı hohoanımo-ndefımbıboane

⁸ Haponda ro wändı hoafı moendındıhea samboanahi. Muŋguambo se moanı mami ranı-süngeufimbı hohoanımo yangırı hohoanımondeı asu sımborı hohoanımurındeı. Asu apodoho nahurai sımborı ıgusüfo pefirındeıhi sımborı hıpoambo-fırındeı asu sıhei fi hıfınambo-ndıhindi.

⁹ Se nindou bodımondi ai sıheimbo moaruwaimbo-ndıhindüranı, asu se aheimbo hıhındıhi moaruwaimbo-ndıhindürımböyeı. Asu ai sıheimbo hoafı moaruwai hoafında-hündüranı, se aheimbo hoafı moaruwai ra hıhındıhi hoafında-hündürümboyeı, nga wanı. Nga ai sıheimbo randıhindüranı ana, asu se Godımbı dıdıbafındahindo aheimbo aboedı-aboedıfemböhunda, nga sapo God ai sıheimboya mborai yahu aboedı-aboedıfendürımbı kafoare hıníŋgi-mareandırı.

¹⁰ Nga,
 'Nindou düdi ai hihifi-hihifiyuhü
 aboedî gedühi ningombo hohoanîmonduhü ana,
 asu ai moaruwai hoafî hohoanîmo
 asu tîkai hoafî hohoanîmo ra hinîngî-mbîreand-
 amboane.
¹¹ Asu ai moaruwai hohoanîmo ra hinîngînde mbunda,
 aboedî hohoanîmo ra süngeu-mbîreand-amboane.
 Ai nindou munju-babidîmbo aboedî-aboedîfe
 nîmarîmbohûnda tînîrifoyeihî
 mami ranî hohoanîmo yangîri süngeu-
 mbîrîhündamboane.'

Buk Song

34:12-16

¹² Nga Adükari aiana mbumundi nindou ranaheimbo, ahandî hîmboarîna hîmboa-pareandürühî asu ahandî hîmbona ahei dîdîbaftîfe hoafî ra hîmborîyu arandî. Nga nindou ai moaruwai hohoanîmoayei, Adükari ai ranaheimbo refepoanî yahuenüngumbo-wambo.

Sihiri aboedî hohoanîmoayefî ranîmbohûnda tînîrifofe-ndefîmboane

¹³ Asu se aboedî hohoanîmo ranahambo hüti-hütiyeihî süngeurihi arîhündî ana, siheimbo nindou dîdai moaruwaimbo-mandîhindüra?

¹⁴ Nga se aboedî mbumurîhoeimbî hohoanîmo ra süngeurihi heianî, ranîmbo-hündambo nindou ai siheimbo moaruwaimbo-fendürîmboayei ana, asu se hihifi-hihifînde. Nga se aheimbo yîhîmboyopoanî asu afîndî hohoanîmoyopoanî.

¹⁵ Nga sihei hohoanîmo ranînambo-anîmbo Kraisîmbo ahînîndeihî Adükar-ani mbîsei hehi hohoanîmondhûndo. Asu nindou düdi ai fîfîrifîfe hoafîmbo siheimbo dûdudahindürühî, 'Nîmboe Kristen se ranahambo anîhondümbo-rîhindühi hîmboayei,' mbîsahündüranî, asu se sîmboři aheimbo ranî-moatükuni ranahambo dîboardondîhi hoafîndahündürî. Nga asu se aheimbo aboedî hohoanîmo-ndahündürühî hinîngîrou-safî anîmbo hoafîndahündürî.

¹⁶ Sihei hohoanîmo ra hütikoate Godîndî hîmboahü aboedî yangîrimbeyo-wamboane. Rananîmbo asu se Kraisîmbo süngeufe hohoanîmo aboedî ra süngeurihindî ranîmbo nindou ai siheimbo tîrifofe hoafî hoafîndahündürî mbundîhü asu randîhi hîmbondei-anîwanî ahei hoafî ranahambo amoanîngî-ndeimboyei.

¹⁷ Aboedî hahabodianî ranahambo tînîrifofe tükefeyo ana, aboed-ane, God ai ranîmbo yifirîyu. Nga asu moaruwai hohoanîmo ra süngeurihündanî, tînîrifofe tükefeyo, ranane moaruwai safayo.

Krais ai s̄ihefimbo aboedambo-femunimbohündə yifiyu mbura botimefiyu

¹⁸ S̄ihefimbo God sowanambo semindimuni hafombohündamboyu mbumundi hamindi-mayu ranai nindou moaruwai-mayei ahei fondihümbo mamimbo yangirri yifimayu. Nindou ahanti fi ra hifokoa-marurüyosi, n̄ga asu God ai ahanti yifiafī ranahambo yangirri botimariri.

¹⁹ Rasimboanı raniyu ai yifiafī haya hu yifiafī n̄goafihü yifiafī karabusambe animboei ranaheimbo ahanti hoafī ra wataporimbo-mararü.

²⁰ Yifiafī ranana sapo Noa ai sip nafirandambe asu God ai moani sisikoate nindoumbo hifanda nünguambe, nindou ranai Godindi hoafī süngufekoate-mayei ahei yifiafimboyu hu wataporimbo-mararü. Nindou b̄idifiri 8 yangirri sip ranambe hoenambo aboedambo-mehindi.

²¹ Hoe ra hundürüyeimbī ranahambo sisam-ane asu raninambo se aboedamboyahi arihündi. Hundürüyeimbī hoe ranana s̄hei fi afisaho ra popoaifoe-femboyopoani. N̄ga hundürüyeimbī hoe ranana se Godindi hoafī süngufembohündə ai-dibo hoafī femindi masihefeyo hoafane. Sisas Krais ai yifihündi botimefiyu raninamboyei se aboedamboyahi arihündi.

²² Asu ai sünambé hafu Godindi warihondanı bogorimbofi amaru. Ranane asu sünambeahındi nendi, ndür adükärümbe, asu n̄ginındi adükari hohoanımombü munjuambo ranai ahanti hoarehi anıngomo.

4

Moaruwai hohoanımo horombo süngumarıhindı ra hininjindihindı

¹ Krais ai s̄ihefimbohündə ahanti fiambe asübusi afındi masemündu. Ranı süngumbo-anımbo se-amboanı ai ramefiyu nou randihindan-anımbo ranı hohoanımo ranai s̄heimbo n̄ginında-mündürimboe. N̄ga nindou düdi ai Kraisimbohündə ahanti fiambe asübusi yahurai asemündu ana, moaruwai hohoanımo ranahambo sünguarandi ranambe moai hu.

² Se hifī ndanlıhü fi-hoeari kapeihü nimboei-ambe s̄hei horimboldidi hohoanımo süngufe-poanı, n̄ga God yifirayu ra süngundihindı.

³ Horombo se ndeara afındimbo ndifo nindou ai Godimbo anihondümbofe-koateyeimbī ahei hohoanımo ranı-süngumarıhi hei-ane. Sapo se ndanı-moatükuni ndanlıyo süngumarıhündi: Nımorehı s̄isihımo hohoanımo, nindowenihı bırabıreimbī hohoanımo, moaruwai moatükuni ranahambo n̄gusüfo pefehümbo hohoanıfe

hohoanimo, bia simindı hefe mamikari hohoanimo, afındı sesesimbo sihi moaruwai hamindı hohoanimo, asu bia simindı moaruwai hohoanimo patimbo ho hohoanimo asu sisamı god tikaimbo didibafife amoanıngimbo hohoanimo ranı hohoanimo ra horombo se sünjurühü marıhündi.

⁴ Nga haponda anihondümbofe-koate nindou ranai aibabidı se hokoate-yeihı, moaruwai hamindı hondü hohoanimo menjoro ra süngefekoate-yeianı, asu ai ranahambo ndarıhi hoeirihinda mayoa, sıheimbo tırıfoarıhi hoafehündüri.

⁵ Nga sünjunambo-anımbo sao God ranahandı himboahü ai moaruwai moatükunı ratüpürımayei ra dıboardondıhi hoafı-mbeyahündo-wamboane. God ranai ana ai-ani nindou yangırı nimboeimb-anei asu yıfıyeimb-anei ahei hoafı ra himborımbohündı himboayu.

⁶ Ranımboane asu aboedı hoafı ra yıfıyeimbı aheimbo bokarıhefemboane. Ai yıfımayei nindou moaruwai hohoanımoayeı ra yıfıyeı arıhündı nou ahei moaruwai hohoanımo ranı-sünjumbo. Nga aboedı hoafı ranaheimbo bokarıhefemboane ai yıfıafı nıngombo yangırı koadürümbı nıngombohündı God rawefiyu nou.

⁷ Muñguambo moatükunı muñgumbo-ayo ranı si ra ndeara akım-ane. Ranımboane asu se sıhei fi ra sıheihoarı hıbadıhımbı, ndondıhi hohoanımondeı kıkıhındıhindühımbı Godımbı dıdibafı-n dahindo.

⁸ Anihondümbo-rıhindeimbi sıheihoarı sımborı ıgusüfo pefirindeihı, ranı hohoanımo aboedı se moanı ıgınındı kıkıhi-safındıhımbı. Rananımbo nindou ai ıgorümbo ıgusüfo parareandı ana, ahandı moaruwai hohoanımo ranahambo amboawi mbüsümbui.

⁹ Nindou ai sıhei worına ıgeianı, aboedı wataporımbondıhündürühı, moanı sısikoate sesı moatükunıyo, fondıyo, ra sımborı seiründeı.

¹⁰ God ai sıheimbo ra sıhafı warıhü ranı-moatükunı wudımbeyo-wamboane yahu haya masıhend-ane. God ai sıheimbo moanı hıpoambo-reandırıühı mamamı ranı-poanı ranı-poanı ratüpuri yimbumareandırı se nindou bıdıfırı babıdı sımborı fehefirindeı yahumbo. Sapo nindou mami ıgoründı ratüpuriyuanı, ra ndore hıfandarandı yahurai hamınd-anımbo randıhındı.

¹¹ Nindou ıgorü ai bokarıhai arandı ana, ai God hoafımayu nahurai bokarı-mbırıhend-amboane. Nindou ıgorü ai bıdıfırambo farıhendırı arandı sao God ai ranı ıgınındı masagado ranınambo-anımbo bıdıfırambo mbıfarıhendür-amboane. Rananımbo Sıtas Kraisındı warı-sünju asu Godımbı adıkar-ani mbıseimboyelı. Koadürümbı God ai ndüreimbı asu ıgınındıdeimb-ani. Nga

anihondü-ane.

Kristen-i yafe asübüs-i sem-i ndi hohoani-mo

¹² Wandafi mami, gor refe hoeifembohündə hai-ambe mandu hoeiarundi nou, s̄heimbo sowah-i asübüs-i afindı tükefeyo ranahambo se hepün-i nda-himboyei. Se ranahamboya ran-i-poani-mbo moatükun-ane tükefeyo mbisei hehimbo hepün-i nda-himboyei.

¹³ Krais ai asübüs-i masemündü, n̄ga se-amboa aibabidimbo masahümündü asu ranambo se hihif-i-hihif-i nde. Rananimbo asu sünguna ahanti n̄gin-i ndi moatükuni weindah-i tükefeyo-ambe sihei n̄gusüfoambe hihif-i-hihif-i afindı tükündifemboe.

¹⁴ Kraisimbohündambo wambo se nindou amuri ai s̄heimbo n̄ne hoaf-i moaruwai hoafehündüri ranimbo hihif-i-hihif-i nde. N̄ga sapo sihei fiambe Godindı-mayo hepünifeimbı Yifiafi amaro ranimbo-hündə.

¹⁵ Hifokoe fembö hohoani-mo, hümbuhün-i hohoani-mo, moaruwai hohoani-mo ratüpuri, n̄gorundi ratüpuri sehefehefe hohoani-mo, ranimbo-hündambo asübüs-i asahümündi ana, ra moaruwai-ane.

¹⁶ N̄ga asu se Kristen-ayeı ranimbohündə asübüsümbe moatükuni ra s̄heimbo sowah-i tükündifeyoani, ranahambo amoan-i n̄gi-ndeimboyei, n̄ga se Godimbo hihif-i ndi hori sapo se Kristen ndürimbo-aneimbohündə.

¹⁷ N̄ga God ai ahanti s̄iri yibobofemboayu ran-i si ra ndeara tüküfemboane. Asu ai ahanti s̄iri s̄heimbo boatei yibobobareandüri ana, asu nindou Godindı-mayo aboedi hoaf-i anihondümbofe-koate-mayei ranaheimbo t̄n̄jirifo afindı safi tükündifemboe.

¹⁸ N̄ga ranimbo Godindı hoaf-i yare hoafiyowohü yahoya, 'Nindou sürühehindeimbı ai aboedambofe ra t̄n̄jümbayo ana,

asu nindou Godimbo hohoani-mokoate asu
moaruwai hohoani-mombo süngur-i hindeimbı ra
nüngumandahia?' *Sindaun 11:31*

meho.

¹⁹ Ranimbo-hündamboane asu God ai ahanti hohoani-monambo nindou b̄idiftri ai t̄n̄jirifombü hohoani-mo asahümündi ana, nindou ranai moani aboedi mbumundi yangiri ngehümbo asu ahei fi ra God nafira-randeimbı ahambo yangirindahündö. N̄ne ai horombo hoafiyu masihendi ra randeambui.

5

Hifandırundeimbı seana Godindı sipsip ra hibadündüri

¹ Ranimboanah-i haponda ro sihei hifandırıru-rundeimbı ahamumbo hoafindahapur-i samboanah-i. Ro-amboanı

hifandirih-i-rihandeimb-anahi. Ro wandi himboari-namboyo Sisasimbo hoeirihina ai asubus i ra masemündu. Ngir i amitata God ai Krais adükari hamind-ani weindah i nafindu, nga ro-amboa ai-dibo aboedi nimboamboyah i.

² God ai nindou sihamundi warihümareandür i ranaheimbo ndondu hibadundür i. Sapo sipsip hifandir-i-randeimb i nindou sipsip hifandarandür i nou, sihamundihoari hohoan i mondi mo houmbo randundi God ai yifirayu nou. Nindou ngorü ai sihamumbo huti-huti nou reandürimbo-yupoani. Asu se kak i semindimbo ratupurimbo hohoan i mo-ndimboemo, nja sihamundi hohoan i monambo fandihaudür i.

³ Asu se nindou God ai sihamundi wariwami hininingimarearü ranaheimbo ngenind i hibadundürimboemo, nja wan i. Se aboedi ratupuri yangiri animbo ranaheimbo nafundi-monduran i ai ran i-süngumbirihind-amboane.

⁴ Ranan i mbo asu sipsip hifandira-randeimb i hondü Krais ai weindah i tükündüfih i ran i-simboani se ramarundi ran imbohünda aboedi hamind i koadürümbo-koadürümbo n i ngombo takin i ndowandümboemo.

⁵ Ran i süngumbo-animbo asu akohoand i nindou se boagiri nindou-yomond i hoarehi n i ngomo. Ranan i mbo mun guambo se siheihoari fi hifinambofe hefe wandaf i mamimbo fandihehindür i. Sapo,

'God aiana nindou ahei fimbo boriyeian i,
ranaheimbo hifinambo-reandürühani,
nja asu nindou did i yei ai aheihoari fi hifinambo-
rihindieimb i

aheimbo ana did i boado-reandürühani.' *Sindaun 3:34*

⁶ Se siheihoari hifinambond i hi hehi Godind i ngenind i hamind i war i hoarehi ran i hü nimboei. Ranan i mbo asu ai ahand i hoari n i ni-simboani yu hohoan i moayu ran i-simboani siheimbo ndürimbaniei mbüsümbui.

⁷ God ai siheimbo afind i hohoan i mo-yundürühani, nja se sihei ngsusüfoambe afind i hohoan i mo amarondür i ra ahand i war i hü d i gehindi.

⁸ Se hohoan i mondei kikihindihindühi ndond i hi hibadihundi. Nga Satan ai sihei hürütimb-ani asu siheimbo moaruwaimbo-fendürimbo yahumboani amoasiri ai n i ni hond i mbüfe sesimbo yaho haya hoahoango wakareandi nou.

⁹ Se an i hondümbofe hohoan i mo aboedi ran i yangiri kikihindü-hümundi nimboeimbo-animbo asu Satan günd i horühi raguanambo-nd i horühi moan i ngenind i hamind i nimboei. Se rand i hi fifir i ndihindühi hohoan i mondei, sihei wandaf i mami mun guambo hif i

ranihü amarei ai-amboani se tñjirifo asahümündi nou yarhi sahümündihanei.

¹⁰ Nga God ai nindou hipoambofe hohoanimo ra nimindihani. Aiyu se Krais-babidi niñgombo ahanti ñginindi si aboedi koadürümbo niñgoweimbira semindimbohunda dñboniyu hñinigimareanduri. Asu se moani bodifombo nindou-yafe tñjirifo ra ndahümündi mbundühü asu sñgunambo-animbo asükaindu ai ahantihoari siheimbo wuduwudi-ndeandürüh ñginamündündüra ñginindi nimboemboyei.

¹¹ Ahambo sowahi ana munguambo ñginindi ra koadürümbo-koadürümbo mbeñgori. Nga anihond-ane.

¹² Pas nda Sairas ai farihendiri hayambo sürü papimaran-damboanah hoafyahit, ñga wandaf nda ro anihondümbo-rñhinimboanah. Asu hoaf pas ndanambe ra Godindi moani hipoambofe hohoanimo hondü ranahambo anihondümbo hoafimbohunda sürü paparihandi. Nga moani hipoambofe ranahambo ndondihi kikihindi-hümündi nimboei.

¹³ Anihondümbo-rñhindeimbri nindou Babiron* ñgoafihundi sapo God ai ahanti hoaf sñgufembohunda se-babidi hñinigimarearü ai-amboani siheimbo hñifarihünduri. Raniyu asu wandi nimori Mak amboani siheimbo hñifaranduri.

¹⁴ Kristen-i-yafe hohoanimonambo se simbori wakikihürindei ndühundi.

Munjumbo se Krais-babidi nimboeimbo sihei ñgusüfoambe afurifimbri hohoanimo mbimarind-amboane.

---

* **5:13:** Nda kafoefe hoaf-ane, ñga ahanti nimindi moai fñfirihundi. Nindou bñdñfir hohoanimoyeihya, Rom-ane asei, ñga bñdñfir hohoanimoyeihya munguambo Kristen ai ahei hñfñ hñinigirih hehi nimboei wakarihindi horimbo Suda ai Babiron ñgoafihü asu hñfhü mamarei nou, asei.

2 Pita

Pas yimbu Pita ai sürüpapimarandi

¹ Karıhasıhandüri, ro Saimon Pita Sisas Kraisındı moanı ratüpuriya-rihandembı asu ahandı hoafı sahamındı harıhandeimb-anahı. Sıhefı God asu aboedambo-reamuni-randeimbı Sisas Kraisındı sürühoeimbı hohoanımo süngu God ai anıhondümbofe hohoanımo aboedi-saft ro hohoanımoayefı yahurai sıheimbo masagadürü.

² Se God asu Adükari Sisas anıhondümbo fífirıhi-pırimboanei ranımbo-anımbo ai hıpoambo-ndınearühı ıngusüfoambe afurıfe kife hohoanımo afındımbo mbısapıinandür-amboane.

God ai sıhefımbowand-anei mehu

³ Krais ai Godındı ıgınındeimb-ani, asu ranınambo ahandı hohoanımo yanğırı süngufembohündə ai sıhefımbı munğu moatkunı masemuni. Sıhırı ahambo fífirarıhurı ranınambo ai sıhefımbı ahandı-mayo fífırıfe aboedi mase-muni. Ai sıhefımbı hoafıyumunuńı yahuya, ‘Se sınei wändı hımbıampuimbo-randeimbı asu sürühoeimbı hohoanımo sahümündi,’ mehumuni.

⁴ Ranımboyu sıhefımbı aboedi adükari hamındı fehefembo moatkunı ra masemuni sapo horombo ai sıhefımboya ndahandürımboyahı mehu. Ranınamboyei se ıngusüfoambe moaruwai botıfimbı hohoanımo hıfı ndanıhündambo sıhefımbı munğu ra moaruwaimbo-reamuni marandi ranahambo aboedambo-ndahimboyei asu se Godındı hohoanımo ndahümündi-mboyeli.

⁵ Ranımbo-hündambo-anımbo asu se tıñırıfondeihı sıhei aboedi hohoanımo ra anıhondümbofe ranıfıh-anımbo pandıhindi. Sıhei aboedi hohoanımo ranıfıh-anımbo Godımbo fífırıfe ra pandıhindi.

⁶ Godımbo fífırıfe ranıfıh-anımbo sıhei fimbo dıboadofe hıfandı hohoanımo pandıhindi. Sıhei fimbo dıboadofe hıfandımbo hohoanımo ranıfıh-anımbo ıgınındı nıngombo hohoanımo ra pandıhindi. Sıhei ıgınındı nıngombo hohoanımo ranıfıh-anımbo God hohoanımoayu hohoanımo süngufe ra pandıhindi.

⁷ Sıhei God hohoanımoayu süngufe hohoanımo ranıfıh-anımbo wandafı mami-babıdı aboedi nıango hohoanımo ra pandıhindi asu ranıfıh-anımbo hıpoambofe hohoanımo ra pandıhindi.

⁸ Rananımbo asu ranı hohoanımo ranai sıhei fiambe nımandı ıngombo adükari tükefeyondürü ana, asu sıhei

Adükari Sisas Kraisimbo fífirife ra ḥgiri moani rande yagodo, ḥga want. Ḇga ranana s̄hei Adükariimbo fífirife ranai aboedi nimi afindī hisaiyo nou yahurai rande hisindimboe.

⁹ Ḇga asu nindou ai sapo munjuambo rani-moatükun hohoanimo ra ahanti fiambé nimarikoate-ndoani ana, nindou ranai nini-moatükunyo anguni engoro ra hoeifekoate-ayu ana, himboatihari nahurai-ani. Aiana sapo horombo moaruwai hohoanimoyu marandi ra God ai raguanambo-mareando ranahambo hohoanimo mitanira-mündümboani.

¹⁰ Ranimboane wandafti mami, God ai s̄heimbo wambo sowana s̄nei yahuhaya hoafiyundürühi ai wandanei mehundür-anei. Ranimbo-hündambo-animbo asu ai s̄heimbo anhondümbo hoafimayundüri ranimbo nafuimbohunda süngundühündühi hüti-hütindei. Se rawarihindi ana, ḥgiri se anhondümbofe hohoanimo hininqindihindi.

¹¹ Rananimbo s̄heimbo s̄hefti Adükari asu aboedambo-reamuneimb̄i Sisas Kraisindi ḥginindi hifandarandi koadürümbo-koadürümbo yanorambo ranambe hafombo nafti yagodondürimboe.

¹² Yini, munju-moatükun horombo hoafimayah̄i ra se hohoanimoyei fífirih̄i hehi ḥginindi nimboeimbo süngurihü-ndühaneisi. Ḇga awi ro s̄heimbo nimbi-nimbi-si hoafindaha-ndürimboyah̄i se rani hohoanimo ra hohoanimoyei-mbirühündamboane mbisaheheha.

¹³⁻¹⁴ Ro fífirih̄e-amboanah̄i ḥgiri amitata ro fi yangiri animboah̄i nda hininqindihēandi. Sapo rani-moatükun ranimboyu s̄hefti Adükari Sisas Krais ai fífirē hoafimayundir̄i. Ḇga awi ro ndarih̄e yangiri nimboahambe-animbo s̄hei hohoanimo ra botifendüri rambo-hündambo munjuambo si ra asükai hoafindamboyah̄i. Ro hohoanimoayah̄i ranana aboed-ane.

¹⁵ Ranimboanah̄i asu ro haponda s̄heimbo hoafiyondürimbo hüti-hütia ya habodih̄i. Rananimbo asu sünguna ro yifinda hehea ḥgahanamboan asu munjuambo hoaf̄ ranahambo hohoanimombeiya saheheamboanah̄i ro hüti-hütiyahühi hoafehandüri.

Kraisimbo sowahi Godindi ḥginindi menjoro ra hoeimarihundi.

¹⁶ S̄hefti Adükari Sisas Krais asükaiyo ḥginindi kapeihü kosimboayu hoaf̄ ra ro ndorih̄e wataporimbo-marihandüri ra ropoanimbo hohoanimoyef̄ hohu hoafiyefüh̄-yefipoani. Ḇga yihoef̄ himboarınambo ahanti ḥginindi himboamupiimb̄i moatükun hoeimarihuri.

¹⁷ Ape God airüri ahambo ndüri adükari sagadowohü asu si adükari aboedt ahanti-mayo ra sagadowan ro ranihü manimboefi. God ai adükari himboamupuimb sünambé si ranifhi nimirümbo ai yare hoafiyuhü yahuya, "Nindou ranana wandi nimir-aní, nga moani ro ngusüfo parihineimb-aní. Ahamboane ro wambo ngusüfoambe siaoweheandt," mehu.

¹⁸ Ro Sisas Krais-babidt wafuambe nimboef-ane God hoafmayu raní hoafit ra sünambeahindt makosowa himborimayefi.

¹⁹ Ranimboanefi ro Godindt hoafit hoafiyomo-rundeimb ahamundi hoafit ra nginindt anihondümbo-arihundt, nga se-amboaní raní hoafit ranahambo yaríhi anihondümbo-arihindt ana, aboedt saf-ane. Ahamundi hoafit ranana ram nimbi nimirowaní aningo nahurai-ane. Ram ra siyo homboyowaní si hoafambe Kraisindt si botibotit nahurai sihei ngusüfoambe tükündifemboe.

²⁰ Nga asu se ranahambo wudipoapondihi fífirindt hehimbo-animbo. Nindou mami ai ngiri ahanti hohoanimonambo yanqirit Godindt hoafit hoafiyomo-rundeimb-yomondt hoafit Baibor-ambe engoro ranahambo fífinde hoafindu.

²¹ Ai nimboe, horombo nindou mami ai moai Godindt hoafit engoro ra ahanti hohoanimonambo yanqirit hoafiyu, nga waní. Yifiaft Aboedt ranaiyo nindou bidifirambo hohoanimo botireapurani God ai hoafit masagapurit ranimbo hoafit weindahit hoafiyomo marundi.

2

Godindt hoafit tikai-hoafiyomo-rundeimb

¹ Nga horombo Godindt hoafit tikai-hoafiyomo-rundeimb nindou Israeri-yei mbusümo tükümfundi. Yahurai-animbo nindou tikai-hoafit yamundu-rundeimb sihei mbusümo amboaní tükündafumboemo. Nindou ranai dibó tükündafu nıngomombo munguambo ranipoanimbo tikai-hoafit siheimbo moaruwaimbo-fendürimbo yamundi-ndundürimboemo. Nindou ranahamumbo Adükari ai moaruwai hohoanimo-ambeahindt hihire masepurimündüyost, nga asu ai Adükari ranahambo amboaní daboadit hihirimaruwur-ane. Ai ramefundt ranimboemo asu ai ahamundihoarit nmai moaruwaimbonafumboemo.

² Asu nindou anihondümbo-rihindt afintd ranai tikai yamundu-rundeimb ahamundi moaruwai hamindt hohoanimo ra süngundihümboeyi. Asu ai rawarihindt

ranimbohunda nindou amuri burayei ranai hoafit hondü naft engoro ranahambo moaruwai hoafitndeimboyei.

³ Ndani nindou ndanai sapo hohoanjit hohoanimoymomo-rundeimb-wambo ai siheimbo tikai-hoafit hoafitndeimbo. Horombo hondüyo God ai ahamumbo papit-hoafit hoafitmayupuri, nga ai moai munjguyo. Hoafit ai hoafityu masihendi ahamumbo moaruwaimbo-fipurimbo ra adükari tükufemboane himboyopuruh aningo.

⁴ Sünambeahindi nendi bidentalri ai yaru moaruwai hohoanimo-memoyosi, nga asu God ai moai ahamumbo ambemo yahu hininingireapuri, nga wanit. Ai ahamumbo ngoafit moaruwai nimbi afinti nimaro-ambe karabusire hininingimareapuri asu ai adükari tijirifo saimbo si tükufembohunda hifandarundi.

⁵ Horombo hondü ai moai hifinindi nindou munjuambo ranaheimbo ambeyei yahu, nga wanit. Nga ai hoe afinti koamarihenda ranambo Godimbo hohoanimokoate nindou ranai moaruwaimbo-mehindi. Nga Noa ana sürühoeimb-hohoanimo bokarihai-randeimb asu God ai ahambo nindou 7-babidi aboedambo-mareanduri.

⁶ Nga ngoafit yimbu Sodom, Gomora ranahafembo moaruwaimbo-ndiheapirimboyah yahuhaya, hainambo ramareapi tra hai tikirrapirimbo munjuambo moatükuni hasüft yangirri menjoro. Ranimboane nindou Godimbo daboadi hihirihoreimb ana, horombo ranit-moatükuni tükumefeyo nindoumbo ra nafuimbo nahuraiyo tükumefeyo.

⁷ Rot nindou sapo mbumundi hamindiyu asu God ai ranahambo mafaritheir. Rot aiyu nindou moaruwai hohoanimoymebi ranaheimbo ranimbo ngusüfo nimbitmayu.

⁸ Nindou aboedi ranai ahamundi mbusumo nüngumboyu asu ai moaruwai nindou ahamundi-mayo ahinümbi hohoanimo süngufekoate hohoanimo hoafit himboriyu asu hoeire marandi. Raninambo munjuambo si maho ra ahandi mbumundi ngusüfo asüriri marandi.

⁹ Nga asu nene-moatükuni Godindi hohoanimo süngurihindeimb aheimbo refendürimbo yahohaya sisam-aranduri ana, God ai aheimbo ranambeahindi hürifefendürimbo fífreamboani. Nga Adükari ai nindou moaruwai hohoanimoymebi ranaheimbo karabusifendürimbo sünguna yibobofembo si tükefeyo ranihü aheimbo moaruwaimbo-fendürimbo fífreamboani.

¹⁰ Ranisimboan-animbo nindou bidentalri sapo Godindi nginindi yiboaruko-marihindu ranai moaruwaimbo-feimb hamindu hohoanimo ahei ngusüfoambe botfembo ranisüngurih marihundi aheimbo moaruwaimbo-ndearümbui.

Tikai yamundu-rundeimb nindou aiana

hîmboambekoate nindou-anemo asu ai ahamundi-poanîmbo hohoanîmo ranî-süngu yangîri süngumarundi. Ranîyomo ai bogorî hîfandi-rundeimbî ahamumbo tîrîfoefe hoafîmbo kîkîrifîfekoate-memo. Nindou hîmboambekoate-yeimbî asu afîndî-afîndeimbîyomo ai nindou sünambe amarîmo ahamumbo tîrîfoefe hoafîmbo yîhîmbokoate-memo.

¹¹ Sünambeahîndî nendi ranai nindou tîkai hoafî yamundu-rundeimbî ahamumbo ñgasündüpuri houmbo ñgînîndî adükari hamîndanemosi, ñga asu ai moai sîmborî tîrîfoarüpürühi Adükarîndî hîmboahü papi-hoafîrüpuri.

¹² Ngâ tîkai yamundu-rundeimbî ai nînîhondî-yei hohoanîmo nahurai sünguarundi. Ahamumbo hîfokoefe mandîfe sesîmbo yangîri nahurai anîngomo nindou ra asu nîne-moatükuni ai fîfîrifekoate-memo ranahambo moani türüfaaru hoafîyomo marundi. Asu nindou nînîhondî naru arundi nou God ai ahamumbo hîfîkoâ-ndeapurîmbui.

¹³ Asu ai moaruwai hohoanîmo süngumarundi ranîmbohündambo ai tînjîrîfo asükai ndowandümboemo. Ai nindou bîdîfirambo tînjîrîfo masabudûri ranî-sünguyo asu ai-amboa tînjîrîfo ndowandümboemo. Aiana sîrîhü sesesiyomo asu bia sîmîndîmo rarao arundi ranahambo hîhîfî-hîhîfîmbai yahomomboanemo. Rananemo ai sebabîdî sowasümondühi amarîmo, ñga se ranahambo amoanîngayei. Ngâ moaruwai tîkai hohoanîmo ai yifîriyomo houmbo ramarundi ranahambo hîhîfî-hîhîfîyomondühi amarîmo.

¹⁴ Aiana amuri hîmbombo-yomopoant, ñga moaruwai hohoanîmo ra ratüpuri mbohunda nîmorehîmbo sowanamboane hîmboari pararundi. Aiana ñgîri moaruwai hohoanîmo ra hînîngîndundi, ñga wanî. Rananemo asu ai nindou bîdîfirî anîhondümbofe hohoanîmo akîdou yangîri kîkîhîru-ndümondeimbî ahamumbo moaruwai hohoanîmo ra rambîrunda yahomo houmbo hûharupuri. Aiana nindou ñgorundi napo hohoanîfembo hohoanîmo ra ndeara yamundumboanemo. Ngâ God ai nindou ranahamumbo moaruwaimbo-ndeapurîmbui.

¹⁵ Ai sapo aboedî hohoanîmo nafî hondü menjoro ranahambo daboadî hîhîrîmarundi ranîmboanemo asu ai mamîkarîyomo wakarundi. Nindou aiana Beorîndî nîmori Baram ai moaruwai hohoanîmomayu ahandî hohoanîmo ra süngumarundi. Baram aiana ro moaruwai hohoanîmondahan-anîmbo kakî ranai tükündîfemboe yahuuhaya yare hohoanîmomayu.

¹⁶ Ahandî nînîhondî moaŋgui-randeimbî-hündî ahandî ndûri doŋgi ai hoafîkoateimbane, ñga nindou hoafî nahurai hoafîmayo. Ai Godîndî hoafî hoafîyu-randeimbî Baram

moaruwai hohoanimoayu ranahambo ranisüngufepoani yahohaya hoafimendo. Raniso asu dongi ai ahandi ngusüfokoate hohoanimo ra kikihiimarimindo.

¹⁷ Tíkai yamundu-rundeimbí ndanana sapo apoarindihori hoe nginareandi nahurai-anemo. Asu aiana mburüngai hoewerinambo kikiramindi pireandaní aho yahurai-anemo. God ai ahamumbo nimbi afindi moaruwai nimarowaní koaríhefepurimbo diboniyu hinengi-reapurimboani.*

¹⁸ Nindou ndanai-ana ngusüfokoate hoafi hoafiyomondühí niñondiyimondühí boriyomo wakarundi. Rananemo asu ai nindou bodimondambo findi moaruwai hohoanimo aho ranahambo ngusüfoambe botife hohoanimo ra süngu-mbirihinda yahomo houmbo yirümoarundürí hoangomo. Ai nindou sapo haponda moaruwai hohoanimoyomo-rundeimbí ahamundi fikimi mafefoehindi ranaheimbo ahamundi moaruwai hohoanimo ranambe mbíheiya yahomo houmbo hohoanimoyomo arundi.

¹⁹ Rananemo tíkai yamundu-rundeimbí ranai horombo hoafiyomondühíya, 'Se yihoefi hohoanimo sünguarihindi ana, aboedambo ngeimboyei,' mehomo. Nga asu ai-amboani níne-moatkuní ahamumbo moaruwaimbo-ndeapurimboe ranahandi moani ratupuriyomo-rundeimbí nindou nahurai níngomomboanemo. Ranimoatkuní ra ndahurai-ané: Níne-moatkuní nindou ranahambo hifandariri ana, ahandi moani ratupuriyu-randeimbí nindou-ani.

²⁰ E! ra anihond-ane, nindou ai sihefi Adükari Sisas Krais sihefimbo aboedambofe-munimboayu ranahambo fífirihori. Asu ranimbo-hündä ai fefoehindühí hífi ndanihündä moaruwai hohoanimondi nginindi ranambeahindi aboedambo-mehindi. Nga asu asükai ai moaruwai hohoanimo ra sünguarihindi ana, asükai hihiriyahi karabusehindü nahurai-ané: Weanguruhí ai anihondümbofe-koate-yeiambe moaruwai hohoanimo ra süngurihindühí nindou moaruwai manimboei. Asükaiyei sünguna ai hihiriyahi hei ranifihí apaiarei ana, moaruwai hamindi hondü nimboimboyei.

²¹ Refe ana, awi ai aboedi hohoanimo nafti aho ranisüngufekoate-mbeimbonana, ranana ranaheimbo moaruwai-ane. Nga nindou ai aboedi hohoanimo nafti aho ranisüngu süngurihi hehimbo süngunambo Godindi ahinümbi hoafi ranaheimbo yamundi marundüra

---

* **2:17:** Yimbu moatkuní ra hoekoate-anafe asu ai ngiri hoenambo nindou fandiheneandi. Yahurai-ane tíkai yamundu-rundeimbí ahamundi hoafi nimindi-koate-ane, ranane asu ngiri nindou fandihendürü.

masahümündi ranahambo daboadanambo-arihindi ana, ranaheimbo moaruwai hamindihond-an.

²² Ahei hohoanimo ra kafoefe hoafit nahurai-ane: ‘Yafori ai nini-moatükunyo kimbomayo ra asükaiyo hihirife ho sesi arandi.’ Asu ngorü yahurai-ane: ‘Nindou ai moatei hundürarandi ana, moatei ai hihirindife asükai ngo hüburukoambe foerimboe.’

3

Adükari ai kudiümbui.

¹ Ngusüföhündi wandafti, haponda siheimbo yimbumboanahit pas nda sürü paparifandit. Pas yimbu ranambe siheimbo sapo ranit hoafimayo ra asükai hohoanimo purihümündihit mbumundi hohoanimo botimbirihindi sahehambo sürü papimarihandi.

² Hoafit ra Godindit hoafit hoafiyomo-rundeimbisürühoemo-ndeimbis horombo hoafimemo. Asu sihefti Adükari aboedambo-reamuneimbis ahanti hoafit sowandümo homo-rundeimbis-yomondit sünge hoafimayu ranimboanahit asükaiyei hohoanimo pumbirihümündia sahehea hohoanimoayahit.

³ Se ndanit boatei fifirindithi hehimbo-animbo: Biđifiranambo si tüküfeyo-ambe-animbo nindou ai tükündahi hehi ahei moaruwai hohoanimo ngusüföambe botindeiranit ra süngrundithimboyei.

⁴ Rananimbo ai randithi tifirofefe hoafindeih-animboya, ‘Sapo kosombo horombo hoafimareandit, nga nahi-a? Horombo amoao mami ai yiftsafiyei heimbo hapondanambe amboanit munju moatükunit God naftimarandit ra moanit horombo maningo nou yare yahurai yangirit aningo ho,’ mbiseimboyei.

⁵ Ai ndanit-moatükunit horombo tükümfeyo ranahambo hohoanimo-yowohümbo fifrifembo-yeipoanit, nga wanit. Horombo hondü God ai hoafiyuhü hifti sünü naftira hininingimareandit. Ai hifti hoe yibobomareanda hifti ranai hoe mbusümo tükümfeyo.

⁶ Asu süngeunambo hoe ranai hohoambu afindit tüküfhümbo hifti wamindafimayo ra moaruwaimbomareandit.

⁷ Hoafit mami ranit sünü asu hifti haponda tükümfeyo ranamboanit hai koarifefeyowa sünü hifti ra tikirimbohunda hoafimayoa ranimbo himboyowohü aningo. Sünü hifti nda sapo nindou didiyei ai Godimbo daboadit hihirimarihorit ranaheimbo God ai yibobofendürimbo moaruwaimbo-fembo si tükufemboayo ranahamboane ai hininingimareanda himboyowohü aningo.

⁸ Se sapo mami moatükunि ndani-animbo se hohoanimo mitanindü-hümündimboyei. Adükariindi hohoanimonambo ana si mami ra 1,000 himbanि nahurai-ane, ḥga asu 1,000 himbanि ra mare mami si nahurai-ane.

⁹ Adükari ranai sapo horombo hoafि hoafimayu ranimbo ratüpürimbo ra afureandühiyupoani. Bidifiri nindou afurifembo hohoanimoayo nou refihiyupoani. ḥga aiana nindou mami ai-amboani awarifefembo ana, moei yahuhü nindou munguamboya se ḥgorü sūngurihi hohoanimoyei yahumboani hohoanimoayu.

Sünü hifi nda awandihuemboe

¹⁰ Adükari ai kosimbo si ana sapo hümbuhünि nindou hümbuhünimbo ahu yahurai-animbo tükündifemboe. Ranisimboani sünü ranai nimoamondihoafि nahurai paindowohümbo awandihuemboe. Rananimbo munju akidou hamindi moatükunि raninambo God ai sünü hifi naftimarandi ranai hai tikirindandanि munjundimboe. Rananimbo asu hifi amboani munju moatükunि ranifihи engoro ranai kameihü hai tikirindamboe.

¹¹ Ranimoatükunि ranai rande awandihuemboe. ḥga se ranahambo nüngumandahu mbisei hohoanimondei. Ranimbo-hündambo-animbo se Godindi yangir-anefti mbiseihü ranı yangiri sūngundihi ndühündi.

¹² Ranı hohoanimonambo-animbo se Godindi si tükufemboayo ra himbondei. Rananimbo asu se si tükufemboayo ranahambo nımai-nımaindihindühi ḥgiñindı ratüpürindei. Ranı si tükufe simboan-animbo sünü ranai hai tikirindandühi munjundimboe. Asu rananimbo munguambo sünambe akidou hamindi moatükunि ra kameihü hüfü afındıyo Hümbo hoe nahurai tükündifemboe.

¹³ ḥga God ai sünü hifi simbori naftimbo horombo hoafiyumboani, ḥga simbori hifi ranifih-animbo moani mbumundi hohoanimo yangiri yagodimboe. Ranimoatükunि ranahamboanefi sìhiri tükumbifeyowa sefi hohu himboayefi.

Sìhiri hibadihumbo Adükariimbo himbonedefimboane

¹⁴ Wandafi mami, ranimoatükunि ranahambo se himboyeihanei. Ranimbo-hündambo-animbo se Godindi himboahü sürühoeimbı hondü nıngombohunda asu aibabidi wudi-wudimbohunda hüti-hütindei.

¹⁵ Sìhefti Adükari ai sìheimbo aboedambo-fendürimbo yahuhaya himboyu-ndürühani asu ai sìheimbo hìninqirou-hìninqirouarandüri ranimbo randihı hohoanimondei. God ai sìhefti wandafi Porimbo fífirife aboedi masagadowa asu

ai-amboanı hoafı ra mare ndahurai sıheimbo pasambe sürü
papıra koamarıhendürü.

¹⁶ Yını, ahandı-mayo munjuambo pas ranambe ai ndanı moatükuni ranahamboyu hoafıyu marandi. Ahandı-mayo hoafı pas ranambe bıdífırı ana asu akıdou tıñımaramuni. Nindou bıdífırı fífırıfe ıgınındı nıngokoate-ayeı hoafı raniyo asu Baibor-ambeahındı hoafı kameihı mamiıkari-marıhündı. Ranıimbo-hündambo-anımbo ai awandı-hehimboyeı.

¹⁷ Wandafı mami, se fífırıhimboanei nıne-moatükuni sapo sünguna tüküfemboayo ra. Ranıimbo-hündambo-anımbo se sıhei fimbo hıbadıhümbo. Nga asu hoafı mbahıbadı-hoemondeimbı nindou-yomondı hıhındı hohoanımo ranai sıheimbo hühündeirani se anıhondümbofe ıgınındı hıniıngındıhimboyeı.

¹⁸ Nga seana sıhefı Adükarı asu aboedambo-reamuneimbı Sisas Krais ahandı hıpoambofe hohoanımo nda afındısaftı ndahümündihı, asu se ahambo adükarı hamındı ndondıhorı fífırındıhorı ıgei. Aiana hapondan-ane asu süngunamboane ra ndürümbı-mbiyuwamboane. Anıhond-ane.

1 Son Pas mami Son ai sürü papimarandi

Yangiri ninggaombo hoafi

¹ Yangiri ninggaombo hoafi ranahambo siheimbo sürü paparihundi. Horombo hondü ai mengoro, nga ro ahambo himboriyefi yihoefti himboarinambo hoeirihu mburihu sundihu marihundi.

² Yangiri ninggaombo ra weindahı tükümeleyo, nga hoeirihu hohu anihondümboanefi hoafiyefi hümbo siheimbo bokararıhehundi. Horombo ai Afındı-dıbo manüngu, nga yihoeftımbı sowahı weindahı tükümeleyi.

³ Se ro-babıdı wudımbohündambo nıne-moatükünü ro hoeirihu himboriyefi marihundi ra siheimbo bokararıhehundi. Nga ro Ape God asu ahandı Nımorı Sisas Krais ai-babıdımbo wudıyefi arıhundi.

⁴ Sıhırı afındı safı hıhifi-hıhifinde sefi hohu hoafi nda sürü paparihundi.

Sıhırı sıhi ıgefeimbıane

⁵ Hoafi ra Kraisındı-mayo hoaf-ane himboriyefeimbıhundi siheimbo rarıhu bokarıhehunduhı sefıya, 'God ai si nahurai-ani, nga moai ahambo sowahı nımbı nımaro,' asefi.

⁶ Sıhırı hoafiyefi hüya, 'Roana ai-dıbo wudayefi,' sefi hohu asu nımbokoanı hefi arıhundi ana, sıhırı tıkarıhu hohumboanefi hoafiyefi arıhundi, nga anihondü hohoanımo moai sünjurıhundi.

⁷ Nga sıhırı sırıhü ahefi ana, ai sırıhü amaru nou sıhırı Kristen wandafı mami-babıdı wudıyefi arıhundi asu ahandı Nımorı Sisasındı horı sıhefi hohoanımo moaruwai munju gogorıhairanda sıhırı aboedıyefi arıhundi.

⁸ Sıhırı hoafiyefi hüya, 'Ro moai moaruwai hohoanımoyefi,' asefi ana, sıhefihoarı tıkarıhu hohumboanefi asu anihondü hoafi sıhefi ıgusüfoambe moai nımaro.

⁹ God ai dıdıboado-rıhoeimb-ani asu ai refembo ehu ana, randeambui ranımbıane asu sıhırı sıhefi hohoanımo moaruwai ranahambo weindahı hoafındefanı ai sıhefi hohoanımo moaruwai ra gogorındıhembui asu rananımbı sıhırı aboedındemboyefi.

¹⁰ God ai hoafiyuhü yahuya, 'Nindou munjuambo hohoanımo moaruwaimb-anei,' mehu, nga asu sıhırı hoafiyefi hüya, 'Roana moai moaruwai hohoanımoyefi rıhundi,' asefi ana, sıhırı rarıhu hoafiyefi hüya, 'God ai

tikare-hayamboani,’ sefuhanefti. Nga ahanti hoafit ra moai sihefti ngusüfoambe nimaro.

2

Krais ai sihefimbo fehefemunimboani

¹ Wandit nimoakidibou, se moaruwai hohoanimo-nendeimboyei sahehea-mboanahit sürü nda paparit handi. Nga sihiri gorü ai moaruwai hohoanimo-monduanit sihefimbo farihefe-mbohunda God-dibo sihefti mbüsumo Sisas Krais ai ditiboadoreandeimbimbofi nüngumboani.

² Nga aiyu sihefti moaruwai hohoanimo gogorimarihenda asu sihiri God-dibo wudayefit. Nga moaruwai hohoanimo ra sihefti yangiriyopoani, nga munjuambo nindou-yafe-ane.

³ Sihiri Godindit ahinümbi hohoanimo süngrundihundühit rananimbo randihu diboadindihu fiftirindit-humboyefit, ro ahambo fiftirihinti.

⁴ Nga nindou mami ai hoafiyuhuya, ‘Ro Godimbo fiftirihinti,’ ehu ana, asu Godindit ahinümbi hohoanimo moai sünzureandit, nindou ra tikare-hayamboani, nga anihondü hoafit ahanti ngusüfoambe moai nimaro.

⁵ Nindou mami ahanti hoafit süngharandi ranai ana Godimbo ngusüfohüri-reimbi hamind-ani. Rananimbo randihu diboadondihu fiftirindit-humboyefit, sihiri Godbabidimboanefti.

⁶ Nindou mami ai hoafiyuhuya, ‘Roana God dibo-anehit,’ mbüsuanit nindou ranai Sisas ramefiyuu nou refimboani.

Nindou ahanti wandati mamimbo ngusüfo parareanduri ana, ai sirihü hu arandi

⁷ Wandati mami, ahinümbi hohoanimo siheimbo sürü paparit handi nda simboriyo-poani, nga wamindaf-aner horombo hondü se himbori-yei mburithü masahümundi.

⁸ Nga ahinümbi hohoanimo ra asükaiya siheimbo simbori simborihe sürü paparit handi. Krais ai hohoanimo ra sünzure marandi asu se amboa süngrühi marihündit, ranimboane asu hohoanimo ra anihond-ane sefi fiftirarit hondü. Nga asu nimbi munquihimbo si anihondü sirihuai aningo.

⁹ Nindou mami ai hoafiyuhuya, ‘Ro sirihü animboahit,’ yahuhü ai ahanti wandati ngorumbo yiboaruko-areandit ana, nindou ranai awi nimbokoan-ani anüngu.

¹⁰ Nindou ahanti wandati mamimbo ngusüfo parareanduri ana, nindou ranai sirih-ani anüngu, nga ngiriti ngorumootükunti ahambo randeranit pündu.

¹¹ Nga nindou ai ahanti wandati ngorumbo yiboaruko-areandit ana, nindou ranai nimbokoan-ani anüngu. Asu

ahandı hımbarambe nımbı nımarımbo-wambo ai nafı bıbai-bıbaindümbui.

¹² Nımoakıdıbou, Sisasındı sünguyo God ai sıhei moaruwai hohoanımo gogori-marıhendi. Ranımbaanahı hoafı nda sıheimbo sürü paparıhandı.

¹³ Boagırı, Nindou nda horombo hondü nüŋgu humbo haponda anüŋgu ndanahambo se fífiruwuri, ranımbaanahı sıhamumbo hoafı nda sürü paparıhandı.

Akohoandı, se hamarıhoemonda Satan ai amomefiyu, ranamboaanahı sıhamumbo hoafı nda sürü paparıhandı.

Nımorı, se Ape God fífirıhorı, ranımbaanahı sıheimbo hoafı nda sürü paparıhandı.

¹⁴ Boagırı, Nindou nda horombo hondü nüŋgu humbo haponda anüŋgu ndanahambo se fífiruwuri. Ranımbaanahı sıhamumbo hoafı nda sürü paparıhandı.

Akohoandı, se ıgınınd-anemo asu Godındı hoafı sıhamundi ıgusüfoambe amaro, ıga ranıyo se hamarıhoemonda Satan ai amomefiyu, ranımbaanahı sıhamumbo hoafı nda sürü paparıhandı.

Ngırı sıhıri hıfınındı moatükunımbı hohoanımondefı

¹⁵ Se hıfınındı moatükünü asu hıfınındı hohoanımo ranahambo ıgırı hohoanımondei. Nindou ai hıfınındı moatükünü asu hohoanımo ranahambo hohoanımoayei ana, ai moai Godımbı hohoanımoyei.

¹⁶ Hıfınındı hohoanımo-ane nda: Moaruwai hohoanımo ıgusüfoambe botıfe hohoanımo, hohoanımo hohoanımo asu borı hohoanımo. Hohoanımo ra Godındı-mayopoanı, ıga hıfınındı hohoanımo-ane.

¹⁷ Hıfınındı hohoanımo asu hıfınındı ıgusüfoambe botıfe hohoanımo amboa ra mungundımböe, ıga nindou ai Godındı hoafı süngurıhi arıhündı ai gedühı koadürümbo-koadürümbo nımboeimboyei.

Kraisındı hürütümbı tüküfımbı

¹⁸ O, nımoakıdıbou, hapoana ndeara bıdífıranambo si akım-ane. Horombo se hoafı rarıhi hımborımayei, Kraisındı hürütümbı düdümbui masei, ıga hapoana Kraisındı hürütümbı afındı tüküyahimboanei. Rananımbı asu hapoana ndeara bıdífıranambo si akım-ane ra fífırıhundi.

¹⁹ Kraisındı hürütümbı ai sıhırihündı-yomopoanı, ıga ranımbaanemo hıniŋgi-rumunımbøemo. ıga ai sıhırihündımbøemo-mbonana, sıhıri mami koadürümbo nıboadeftı. ıga sıhırihündı hıniŋgi-rumunımbøaanemo ranamboanefı wudipoaporıhu fífırıhundi nindou munğu ranai sıhırihündı-yomopoanı.

20 Sisas ai s̄heimbo Yifiati Aboedi masagadüra ranimboane asu se munju anihondü fifirarihindi.

21 Se anihondü ra fifirihindi, n̄ga se fifirife koate-anei saheheambo-yahipoani sürü paparihandi, n̄ga wan̄. Se yarihi fifirarihindi t̄kai hohoanimo n̄giri anihondü hohoanimo ran̄ nimindihü tükündifeyo. Se ra fifirarihindi, ranimboanahi s̄heimbo sürü paparihandi.

22 Nindou ai hoafyeih̄, ‘Sisas ai Kraisiyupoani,’ asei ana, ranai t̄kai hoafümb-anei. Nindou rananei God arimbint̄mbo daboadi h̄ihirihipiri arihündi asu Kraisind̄ hürütümbaye.

23 Nindou ra Nimorimbo daboadi h̄ihirihori arihündi ranana God ai ahei afindiyupoani. N̄ga nindou ai Sisas Nimori ranahambo anihondümbo-arihori rananimbo God ai-amboa ahei afind-ani.

Godindi Yifiati s̄heimbo anihondümbo fifirareamuni

24 Hoafit̄ ra horombo se himboriyeimb-ane se kikihisafi-ndihümundi. Se hoafit̄ ra kikihisafit̄-ndihümündiani Sisas arimbint̄ ai s̄heimbo kikihisafit̄-ndinandüri-mboyafani.

25 Ai anihondümbo horombo-nambore hoafiyuhü yahuya, ‘Ro randiheanda se yangiri gedühi n̄boadeimboyei,’ mehu.

26 Nindou ai se t̄kai hoafit̄ ranahambo anihondümbo-fembo mehomo ranahamumbo s̄heimbo sürü paparihandi.

27 N̄ga se Kraisind̄-mayo Yifiati Aboedi sahümundi hehimbo s̄heimbo sowah̄ anijgo, ranimboane asu moai didai-amboani s̄heimbo yamundearü, n̄ga wan̄. Yifiati Aboedi ai munjuambo moatükun̄ yamundearü arand̄ asu ahanti yamundiye ra t̄kaipoani, n̄ga anihond-ane. Ranimboane se Krais ranahambo kikihisafa-ndihorimindei Yifiati Aboedi ai yamundimarearü nou.

28 Yint̄, nimokidibou, se ai-babidi n̄boadeimboanei. Ranimboane ai weindah̄ tüküfi simboani rananimbo s̄ihiri yihimbokoate n̄boademboyef̄, n̄ga ahanti himboahü n̄giri amoanijgi-ndef̄.

29 God ai diboadorihoeimb-ani ra se fifirarihindi, ranimboane asu se rarhi fifirarihindi, nindou diboadore hohoanimoayu ranai Godindi nimor-ani.

3

Haponda s̄ihiri Godindi nimor-aneft̄

1 E awi, Ape ai s̄heimbo n̄gusüfo pareandüri-mboani. Ranane asu ai s̄heimbo wandi nimor-anei, ehu. N̄ga anihond-ane, s̄ihiri ahanti nimor-aneft̄. Ranimboane asu hifinindi nindou ai s̄ihiri Godindi nimor-ayef̄ ra moai fifirihimuni, Godimbo fifirifi-koate-wambo.

² O wandafि mami, haponda sihiri Godindи nимoraneft. Nga sунgunambo-animbo нүңgundиhu mamandefи ra moai fifirihundi. Nga ra diboadorиhu fifirarihundi, Krais ai tükündifiyuani, sihiri ahambo diboadondihuri hoeindihuruh-animbo asu sihiri Krais nahurai-ndemboyeft.

³ Muñguambo ai ranimbo hohoanimo耶ihi Sisasimbo hifandarihorи ranai ahei hohoanimo diboadorиhi arihundi Sisasindi hohoanimo aboedayo nou.

⁴ Nindou ai hohoanimo moaruwaiyu arandi ra Godindи ahinumbi hohoanimombo moaruwaimbo-reanduhani. Hohoanimo moaruwai ra ahinumbi hohoanimombo moaruwaimbo-reanduhani.

⁵ Se rarihи fifirarihindi Krais ai moaruwai hohoanimo ra gogorihefembo yahumboyu tükümeiyu, nga ahambo sowahi moai hohoanimo moaruwai yañgoro.

⁶ Nindou Sisas-dibo anüngu ranai moai hohoanimo moaruwai hohoanimoyu randi. Nga nindou moaruwai hohoanimoyu arandi, ranai ana Sisasimbo moai horiri asu moai fifirirи rarao randi.

⁷ O nimoakidibou, hibadümbo, nga nindou mami siheimbo tikai hoafindümbui. Nindou didiboadore hohoanimoayu ranai didiboadore-rihoeimb-ani Sisas didiboadore-rihoeimbayu nou.

⁸ Nindou moaruwai hohoanimoyu arandi ranai Satanindi nimir-ani. Sapo horombo hondü ranisungure hayamboani humbo haponda Satan ai moaruwai hohoanimo ra sунgure arandi. Ranimboyu asu Godindи Nimir ai Satanindi ratupuri moaruwai ranahambo raguanambo-fembo weindahи tükümeiyu.

⁹ Nindou ai Godindи nimir-ayu ranai moai moaruwai hohoanimoyu randi, nga ai God dibo-ani ranimboane ai ngiri moaruwai hohoanimo sунgundeandi, nga wan. Ai Godindи nimir-ani.

¹⁰ Naha fifindi-humboane düdi Godindи nimir-ayu, düdi Satanindi nimir-ayu? Randihu fifindi-humboane. Nindou ai mamikarи hohoanimonduani ai Godindи-yupoani. Asu nindou ai ahandi wandafि mamiimbo ngusüfo pefekoate-ayu ana, ranai-amboa Godindи-yupoani.

Wandafि mamiimbo simborи ngusüfo pefendürimbo hohoanimo

¹¹ Horombo hondü se hoafи rarihи himborimayeи, sihefihorи simborи ngusüfo pefiri-ndefimboane.

¹² Sihiri Ken ramefiyu nahurai ngiri nimirboef. Ai Satanindi nimir-ani, nga ahandi akidambo hifokoamariri. Nimirboe hifokoamariri? Ahandi hohoanimo moaruwai-ane,

ŋga ahandı akıdandı hohoanımo aboed-ane ranımboyu asu ahambo hıfokoamarırı.

¹³ Wandaftı mamı, hıfıñındı nindou ai sıheimbo yıboaruko-ndıhindüranı se ıgırı ranahambo hepünındahindi.

¹⁴ Sıhırtı sıhefıhoarı sımborı ıgusüfo pefirıyefı arıhundi ranımboane asu sıhırtı rarıhu fífırarıhundi sıhırtı yıfımbo hohoanımo ra hıñıngı-marıhundi, ıgaa yaŋırı nıŋgombo hohoanımo süŋguarıhundi. Nindou ai ahandı wandaftı mamımbo ıgusüfo pefekoate-ayu-anımbo ranai awi yıfımbo hohoanımo süŋgureandühani.

¹⁵ Nindou ai ahandı wandaftı mamımbo yıboarukore arandı ranai hıfokoare-randeimbı nahurai-ani. ıgaa se fífırarıhindi hıfokoare-randeimbı ai ıgırı yaŋırı gedühi nüŋgu.

¹⁶ Sıas ası sıhefımbo farıhefe-munımbo yıfımayu, ıgaa asu ranınambo ıgusüfo pefe hohoanımo fífırimarıhundi. Sıhırtı amboa ranı-süŋgundahumboane wandaftı mamımbo fehefe-ndürımbohündambo yıfımboane.

¹⁷ Nindou mamı ai napombüyü, ıgaa wandaftı mamı hondıranı ai wanınduanı ana, asu ai wandaftı mamımbo ıgusüfo pefekoate-ayu ana, Godındı-mayo ıgusüfo pefe hohoanımo ra ahandı ıgusüfoambe moai nımaro, ıgaa wanı.

¹⁸ Wandı nımoakıdıbou, sıhırtı ıgırı wandaftı mamımbo hoafı yaŋırı ıgusüfo pandıhundırı, ıgaa sıhırtı aheimbo anıhondümbo hondı fandıhehu-ndürımboane.

Sıhırtı Godındı hımboahü ıgırı yıhombondefı

¹⁹ Sıhırtı ıgorü nindoumbo ıgusüfo pandıhundanı rananımbo anıhondı hohoanımo süŋguri-hundühaneftı ra fífırarıhundi, ıgaa ranımboane ası Godındı hımboahü sıhefı ıgusüfoambe afundıhu hohu nıboademboyefı.

²⁰ Ası sıhefı ıgusüfoambe yıboaruko-ndıhimunani, ambe! Sıhırtı rarıhu fífırarıhundi God ai adükar-ani, ıgaa sıhefı ıgusüfoambe adükariyopoani. ıgaa ası God ai muŋgu fífırareandı ra.

²¹ O Wandaftı mamı, sıhefı ıgusüfoambe sıhefımbo yıboarukofe-koateyeianı, sıhırtı Godındı hımboahü moai yıhımboyefı.

²² Sıhırtı ahandı ahınümbı hohoanımo ası ai hohoanımoayu ranahambo süŋgundi-hundanı anımbo ası rananı moatükünü sıhırtı Godımbo düdündahundoanı ai sıhefımbo ndayamunümbui.

²³ Ahandı ahınümbı hohoanımo nda: ahandı Nımorı Sıas Krais ranahambo anıhondümbo-ndıhindühı ası sıhefıhoarı sımborı ıgusüfo pefindürindei Sıas sıhefımbo hoafımayu süŋgu.

²⁴ Nindou mami ai Godindi ahinümbi hohoanimo sūnguareandi ana, ai God-dibō nīmandimbui asu God ai-dibō nīmandimbui. God ai ahanti Yifiafi masemuni ranimbōane asu sīhiri rarihu fīfirarihundi God ai sīhefimbō sowahi amaru.

4

Godindi Yifiafi Aboed-ane asu bīdifiri yifiafi moaruwai-anei

¹ O wandafi mami, Godindi hoafi tīkai hoafiyomo rundeimbi afindi hifini ahoahoangomo. Nga nindou sīheimbo hoafindomondüh, ‘Ro Godindi Yifiafūmb-anah,’ mbisimondani, se munjuambo ra anihondümbo ndihimboyei. Nga se yifiafi munju ranahambo randihi hondihindüh Godindi-mayoyo asu hifinindyo ra randihi fīfirindihindi.

² Se Godindi Yifiafi Aboedri randihi fīfirindihimboyei ra: Nindou ai hoafiyuhü, ‘Sisas Krais ai nindouumbomefiyu,’ mbusuani ana, nindou ranai Godindi Yifiafi Aboedümb-ani.

³ Nga nindou ai hoafiyuhü Sisas ai moai nindouumbofiyu mbusuani ana, nindou ranai Godindi Yifiafi Aboedümb-yupoani, nga moaruwai nendeimb-ani. Nindou ra Sisasindi hürütümb-ani se hīmboriyeianti ai düdümbui masei, nga sünümboani.

⁴ O nīmoakidibou, se Godind-anei, nga Godindi Yifiafi Aboedri sīhei fiambe amaro ranai hifinind nendi moaruwai ranaheimbo ngasunda-reandür, nga se ranaheimbo harihelimboanei.

⁵ Nindou ranai hifinind-anei, nga ranimbōane ahei hoafi ra hifinind-ayo. Nga hifinind nindou munju ai ahei hoafi ra hīmboriyei arihundi.

⁶ Nga sīhiri Godind-anefti asu nindou ai Godimbō fīfirarihori ranai sīhefti hoafi hīmboriyei arihundi. Nga nindou ai Godindi-yeipoani ranai ngiri sīhefti hoafi hīmborindei. Rananimbō sīhiri anihondü Yifiafi ranane, tīkai yifiafi ranane ra fīfirind-humboane.

God ai ngusüfo pefe hohoanimo nīmīndih-ani

⁷ O wandafi mami, God ai ngusüfo pefe hohoanimo nīmīndih-ani asu sīhiri wandafi mamimbō ngusüfo pandihu-ndürimbōane. Nindou ai ngusüfo pare arandi rananimbō ai Godindi nīmor-ani asu ai Godimbō fīfirarir.

⁸ God ai ngusüfo pare-randeimb-ani asu nindou ai wandafi mami ngusüfo pefekoate-aye ranai moai Godimbō fīfirihori.

⁹ God ai Nīmor mamümb-ani, nga asu raniyu sīhiri yangiri gedühi nīngombohündambo Nīmor ra

koamarīheiri. Ranimboyou asu God ai sīhefimbo ahanti
ngusüfo pefe ra weindahī nafuimaramuni.

¹⁰ Nga ngusüfo pefe ra rahurai-ane. Moai sīhīri
Godimbo ngusüfo parihuri, nga God ai sīhefimbo ngusüfo
pareamunuhī sīhefī moaruwai hohoanimo ra gogori-
hefembohündambo ahanti Nīmorī hīfīna koamarīheira
kusū yīfīmayu.

¹¹ O wandafī mami, God ai sīhefimbo afīndī ngusüfo
parareamuni ranimboane asu sīhīri amboa sīmborī
ngusüfo pefirī-ndefimboane.

¹² Nindou mami ai-amboani moai Godimbo horiri. Nga
sīhīri sīmborī ngusüfo pefirayefī ana, rananimbo God ai
sīhīri-babīdī anüngu asu ahanti ngusüfo pefe hohoanimo
sīhefimbo adükari hamīndī tüküfemboane.

¹³ God ai ahanti Yifiafi Aboedī sīhefimbo masemuni
ranahambo fīfirarīhundi ana, God ai sīhīri-babīdī anüngu
asu sīhīri ai-babīdī aniboadefī.

¹⁴ Ape God ai hīfīnīndī nindou farīhefe-mbohündambo
ahanti Nīmorī koamarīheira makusu. Ra ro hoeirīhu
hoahumboanefī bokarīhehu arīhundi.

¹⁵ Nindou ai weindahī hoafīyuhū, ‘Sisas ai Godīndī Nīmor-
ani,’ ehu ana, God ai nindou ra-dībo nüngumboani asu
nindou ranai God-dībo nüngumboani.

¹⁶ Asu God ai sīhefimbo ngusüfo parareamuni ra
fīfirīhu mburīhu anīhondümbo-arīhundi. God ai ngusüfo
pefe nīmīndīh-anī. Nindou ai ngusüfo pefe hohoanimo
sünguareandī ana, ai God-dībo anüngu asu God ai-dībo
anüngu.

¹⁷ Godīndī ngusüfo pefe hohoanimo ra sīhefimbo adükari
hamīndī tükefembo nahurai-ane: Sīhīri dīboardondīhu
ngusüfo pandīhundanī anīmbo sīhīrī Sisas hīfīnī manüngu
nahurai nīmboemboyeftī. Ranimboane asu God ai
muŋguambo nindou yībobonde-andüranī rasīmboani ngīrī
yīhīmbondefī.

¹⁸ Ngorümbo ngusüfo parīhi-rīhündēimbī ai ngīrī
yīhīmbondefī. Ngusüfo pefe hohoanimo ra adükari hamīndī
tükündīfeyoani yīhīmbo ra raguanimbo-ndīfemboe.
Yīhīmbo hohoanimo nīmīndīh-anī ra: God ai nindou-
yafe hohoanimo moaruwai ranahambo ranī tīnīrīfo
dagadürīmbui. Nindou ai yīhīmboyei arīhundi ranaheimbo
Godīndī ngusüfo pefe hohoanimo moai adükari hamīndī
tüküfeyo.

¹⁹ God ai-boatei sīhefimbo ngusüfo pamareamuni
ranimboanefī asu sīhīri ahambo ngusüfo pararīhuri.

²⁰ Nindou mami ai hoafīyuhū, ‘Ro Godimbo ngusüfo
pararīhini,’ yahuhū asu ahanti wandafī mamīmbo

yıboaruko-areandı ana, nindou ranai tı̄kai hoafimb-anı. Nindou ranai nindou hoeireandürühı ranaheimbo ı̄ngusüfo pefekoate-ayu ana, asu God hoeifeckoate-ayu ranahambo ı̄ngırı̄ ı̄ngusüfo pandırı̄. Nga nindou ahandı wandaftı mamı̄mbo hoeireandürühı ranaheimbo ı̄ngusüfo pefekoate-ayu, asu nǖngunde God hoeifeckoate ranahambo ı̄ngusüfo pamandira?

²¹ Hohoanı̄mo nda sı̄hırı̄ Kraisındı̄-mayo masahumı̄ndefı̄ ra, nindou ai Godı̄mbo ı̄ngusüfo pararırı̄ ranai ahandı wandaftı mamı̄mbo-amboa ı̄ngusüfo pambı̄rea-ndüramboane.

5

Anı̄hondümbo-rı̄hindeimbı̄ ai hı̄fınındı̄ hohoanı̄mo pǖhı̄yei afoası̄hindi

¹ Nindou munju Sisas ai Krais-ani sei anı̄hondümbo-arı̄hindi ranai Godı̄ndı̄ nı̄mor-anei. Nga nindou munju Afı̄ndambo hohoanı̄moayeı̄ ra asu Nı̄morı̄mbo amboa hohoanı̄mo-yeihanei.

² Sı̄hırı̄ Godı̄mbo hohoanı̄moyefühı̄ asu ahandı ahı̄nümbı̄ hohoanı̄mo sǖnguarı̄hundi ana, ndarı̄hu sı̄hırı̄ fı̄firarı̄hundi: Sı̄hırı̄ Godı̄ndı̄ nı̄mor-aneftı̄.

³ Godı̄ndı̄ ahı̄nümbı̄ hohoanı̄mo sǖnguarı̄hundi ana, ahambo ı̄ngusüfo parı̄hurī arı̄hundi, nga ahandı ahı̄nümbı̄ hohoanı̄mo sǖngufembo tı̄ñümbeı̄yopoanı̄.

⁴ Munju Godı̄ndı̄ nı̄mor-ayeı̄ ranai hı̄fınındı̄ hohoanı̄mo ra pǖhı̄yei foası̄hindühanei. Godı̄mbo anı̄hondümbo-rı̄hurı̄mboaneftı̄ ranı̄mboane hı̄fınındı̄ hohoanı̄mo moaruwai ra pǖhı̄yeftı̄ foası̄humboaneftı̄.

⁵ Nga dı̄diyeı̄ hı̄fınındı̄ hohoanı̄mo ra pǖhı̄yei afoası̄hindi? Nindou ai Sisası̄mbo Godı̄ndı̄ Nı̄mor-ani seihü anı̄hondümbo-arı̄horı̄ ranai hı̄fınındı̄ hohoanı̄mo ra pǖhı̄yei foası̄hindühanei.

Sisas ai ahandı̄ Nı̄mor-ani ra God ai nafuimaramunı̄

⁶ Sisas Krais ai kusü hoenambo hundürüyü asu nı̄mı̄ keimbı̄ karı̄he-ndeimbı̄fihī ahandı horı̄ peyowohü asu ai yı̄fı̄mayu. Nga ai kusü hoenambo hundürümbo yangırı̄yupoanı̄, nga ahandı horı̄ peyowohü asu ai yı̄fı̄mayu. Godı̄ndı̄ Yı̄fı̄afı̄ anı̄hondümbo ranı̄ hoafı̄ ra anı̄hond-ane yaho nafuiarandı̄.

⁷ Nga ı̄ngı̄mı̄ ai anı̄hondümbo hondü hoafı̄mayei.

⁸ Godı̄ndı̄ Yı̄fı̄afı̄ Aboedı̄, hoe, horı̄, ı̄ngı̄mı̄ ranai hoafı̄ hoafı̄mayei, nga ahei hoafı̄ ra mamane.

⁹ Nindou ai anı̄hondümbo hoafı̄ hoafayomo ana, ahamundi hoafı̄ anı̄hondümbo-ndı̄humboyefı̄. Nga Godı̄ndı̄

anıhondü hoafî ra nindou-yafe hoafî ńgasünde-andühane. Nga God ai hoafî ra ahandî Nımorımbo-hündambo anıhondümbo hoafîmayu.

¹⁰ Nindou ai Godındî Nımorımbo anıhondümboarırit rananımbo ai ńgusüfoambe yare fífirareandî Sisas ai Godındî Nımor-ani. Nga nindou ai Godındî hoafî anıhondümbofe-koate-ayu ana, Godındî anıhondü hoafî ahandî Nımorımbo hoafîmayu ra moai anıhondümboreandî. Ranana ai Godımboya, ‘Ai tıkai hoafîyu-randeimbani,’ yahu arandî.

¹¹ Godındî anıhondü hoafî nda: God ai sıhefımbo ramareamuna sıhırı gedühi yangırı ńboademboyefî. Nga yangırı nıngombo ra Godındî Nımorı ai nımındıh-ani.

¹² Nindou Godındî Nımorı-dıbo anüngu ai gedühi yangırı nüngumbui. Nga nindou ai Godındî Nımorı-dıbo nıngokoate-ayu anımbo, ai gedühi yangırı nıngokoateندümbui.

Sıhırı yangırı gedühi ńboademboyefî ra fífirındıhumboane

¹³ Se Godındî Nımorımbo anıhondümborıhorırhündedeimb-anei, sıheimbo hoafî nda sürü paparıhandî. Se gedühi yangırı ńboadeimboyei ra fífirımbı-rıhindı sahehea sürü paparıhandî.

¹⁴ Rananı moatkunı God yifirayu ranımbo ahambo dündündıhuranı sıhefi hoafî hımborındımbui. Nga ra fífirarıhundi rananımbo asu ahambo hoafımbo moai yıhımborıhuri rıhundi.

¹⁵ Nga ahambo dündündıhuranı sıhefi hoafî hımborındımbui ra fífirarıhundi. Rananımbo rananı moatkunı refembo ahambo dündündıhuranı sıhefımbo randeambui ra fífirarıhundi.

¹⁶ Bıdıfırı hohoanımo moaruwai nindou mami ai randeandanı rananımbo ai awandıhoembui. Nga bıdıfırı hohoanımo moaruwai nindou rawareandî ana, ńgırı awandıhoayu. Kristen ńgorü ai hohoanımo moaruwai rawareandî ana, asu ńgorü Kristen ahambo hoeindiranıwanı ai ahambohündambo Godımbo dıdbafındımbui. Rananımbo asu God ai ahambo fandıheiranı yangırı nüngumbui. Nga awarıhoeimbı hohoanımo moaruwai sapo horombo hoafımayahı ranahambo Godımbo dıdbafıfembo moai hoafıyahı.

¹⁷ Muñguambo hohoanımo dıdıboadofe-koateayo ra ai hohoanımo moaruwai-ane, nga bıdıfırı hohoanımo moaruwai nindou ai rawareandî rananımbo ńgırı ai awandıhoayo.

¹⁸ Sıhırı ndarıhu fífirarıhundi: Godındî nımorı ai moai hohoanımo moaruwai süngurıhi rıhundi, nga wantı. Nga Godındî Nımorı Sisas ai aheimbo hıfandandırı arandî, nga Satan ai ńgırı aheimbo kündıfi hündamündündürı.

¹⁹ Nga s̄ih̄iri ndar̄ihu f̄ifirar̄ihundi: S̄ih̄iri Godind̄i n̄imor-anef̄t, n̄ga Satan ai h̄ifin̄indi nindou munju h̄ifand̄randür̄ arandi.

²⁰ Asu s̄ih̄iri ndar̄ihu f̄ifirar̄ihundi: Godind̄i N̄imori kusü anihondü God ranahambo f̄ifirifimbohunda s̄ihef̄imbo yamunde h̄in̄ingire-amunimboani. N̄ga s̄ih̄iri God ar̄imbini Sisas Krais-babid̄imbo an̄imboef̄t. Ai God hond-ani asu koadürümbo-koadürümbo yangir̄i n̄in̄gombo n̄imind̄ih-ani.

²¹ O n̄imoakid̄ibou, se t̄ikai god̄imbo hohoan̄imo-mboyopoani. Kar̄has̄handür̄i.

2 Son Pas yimbu Son ai sürü papımarandı

¹ Meao, sīhambo God ai ahandīhoarī kamafoareanīnī ranīmbo anīhandī ro aborüdī sīheimbo kameihī hīfandīrīhandeimbī nindou-anahī pas nda sürü pararīhandī. Sīheimbo anīhondümbo ḥngusüfo pararīheandürī ra ro yaŋgīrī-yahīpoani, ḥnga munju anīhondū hoafī fīfīrīhindeimbī ranai amboa sīheimbo ḥngusüfo pararīhindürī.

² Sīhīrī anīhondū hoafī ra anīhondümbo-arīhundi, ḥnga koadürümbo-koadürümbo anīhondümbo-ndīhumboyefī ranīmboaanahī sīheimbo ḥngusüfo pararīheandürī.

³ God arīmbīnī Sisas Krais sīhefīmbo ḥngusüfo parīneamunühī, rananīmbo sīhīrī ḥngusüfoambe afundīhu kündīhu hoahu nīmandefühī anīhondū hoafī anīhondümbondīhu asu ḥgorümbo ḥngusüfo pandīhundürīmboyefī.

⁴ Sīhafī nīmorī bīdīfīrī anīhondū hohoanīmo sūŋgurīhi arīhundi sīhefī Ape God sīhefīmbo hoafīmayu nou, ranīmbo hīmborīya heheamboaanahī hīhīfī-hīhīfayahī.

⁵ O Meao, ro se nda randowandī saheheamboaanahī hoafīyahühi, ‘Sīhefī-hoarī sīmbori ḥngusüfo pefiri-ndefīmboane,’ asahī. Hohoanīmo ra sīhambo sürü pararīhandī nda sīmbori moatükunīyopoani, ḥnga horombo hondū masahumīndef-ane.

⁶ Sīhīrī yahurai wandaftī mamīmbo ḥngusüfo pandīhundürīmboane ranane Godīndī hoafī sūŋgufeayo. Horombo hondū se Godīndī hohoanīmo ra masahümündi, ‘Se ḥgorümbo ḥngusüfo pandīhindürī.’

Sīhīrī Kraisīndī hoafī ra ḥngīrī hīnīŋgīndīhundi

⁷ Tīkai hoafümbī afīndī hīfī ndanīhū hahabodei wakarīhindī. Ḫga ai ḥngīrī weindahī hoafīndeihī, ‘Sisas Krais ai nindoumbo-mefiyu,’ mbīsei. Nindou ranai tīkarīhi hehimboanei, ḥnga asu Kraisīndī hürütümb-anei.

⁸ Se hībadīhümbo. Rani-moatükuntī se Godīndī warambeahīndī semīndīmbo sei hehimbo ranīmbohündā ratüpuri-mayeī ra se hībadīhümbo, ḥnga hīnīŋgi-ndīhimboyei. Ḫga tīŋgīrīfondefühī Godīndī-mayo takīnī aboedī ra yīhoefī ratüpuri-mbohündā ndahumī-ndefīmboane.

⁹ Nga nindou mamı ai Kraisındı hoafı ragu pire haya ɳorü hohoanımo süŋgure arandı ranai ana God ai ɳgı̄rı̄ aidı̄bo nı̄mandu. Nindou ai Sisasındı hoafı süŋgure arandanımbı̄ God arı̄mbı̄nı̄ Sisas-dı̄bo nindou ranahambo sowahı̄ nı̄mboamboyafanı̄.

¹⁰ Nga nindou mamı sı̄heimbo sowahı̄ tükündı̄fihümbo yamundıfe hoafı̄ ra hoafı̄koate-nduanı̄ ana, se nindou ranahambo ɳgı̄rı̄ hı̄hı̄fı̄ndı̄horühı̄ worını̄ndı̄horı̄, nga wantı̄.

¹¹ Nindou ai ahambo hı̄hı̄farürı̄ ana, nindou ranai ahambo ahandı̄ moaruwai hohoanımo ranahambo farı̄heirühani.

Bı̄difırana hoafı̄

¹² Ro sı̄heimbo hoafı̄ afındı̄ hoafı̄mbo saheheamboyahı̄, nga pepafı̄hı̄ sürü pefembo moeisahı̄. Nga ro sı̄heimbo sowanambo sı̄nı̄ wataporı̄mbo saheheamboyahı̄ sı̄hı̄rı̄ hı̄hı̄fı̄-hı̄hı̄fı̄mbohündə.

¹³ Sı̄hafı̄ akı̄dı̄ God ai ahandı̄hoarı̄ kamafoareandı̄ ahandı̄ nı̄morı̄ ai sı̄hambo hı̄hı̄farı̄hünı̄nı̄. Karı̄hası̄.

3 Son Pas ንግም ሽን ai sürü papimarandi

¹ Ro anihondümbo-rihindeimbi hifandirri-handeimb-anahi, wandi wandafi Gaius, sihambo pas nda sürü paparihandi. Sihambo anihondümbo ንግስüfo parariheanini.

² O wandafi, sihambohündambo Godimbo didibafayahi. Sihafi ንግስüfo didiboado-rihoeimb-ani, ንga sihafi ranani moatükunii ra yahurai didiboado-ndihoayowa se aboedi mbimarifa sahehea ranahambo Godimbo hoafiyahüi didibafayahi.

³ Wandafi mamii, horombo bidifiri ai wambo sowahi tükyäfu hoafiyomondüi yahomoya, ‘Hapoana Gaius ai anihondü hohoanimo süngure arandi horombo rasüngumareandi nou,’ mehomo-ndamboyahi ranahambo afindi hihifi-hihifimayahi.

⁴ Wandi nimori ai anihondü hohoanimo süngurihi arihündi rani hoafi ra himborayahi ana, ro afindi safi hihifi-hihifiya arihandi.

Gaius ai aboedi didiboadorihoei ratüpuriyu arandi

⁵ O wandafi, se wandafi mamimbo didiboadoro farihawandüri arandi. ንga asu se wandafi mamii ndifoambo amboa farihawapuri arandi.

⁶ Nindou rotumbo tükyähi-rihündeimbi-yafe himboahü hoafiyomondüi yahomoya, ‘Gaius ai yihoeftmbo ንግስüfo pareamunüi mafarihemuni,’ mehomo. Se ahamumbo naft ንግିnambo wari ንଗିନିrowapuri arandi God ai refi arandi nou. Se rawarowandi ana, aboed-ane.

⁷ Ai Sisasimbohunda hoangomo arundii, ንga nindou ai anihondümbofe-koateyeimbi ahei-mayo nini-moatükuni moai sowandümo.

⁸ Nindou yahurai sihirii fehefepurimboane asu rananimo sihirii ai-babidi Godindi anihondü hoafi fandihehuri-mboyefi.

Diotrefes ai hohoanimo moaruwai süngumareandi

⁹ Horombo ro Kraisindi nendii ranaheimbo pas sürü parihi koamarihhehandi. ንga Diotrefes ai ahei bogorimbondahe nimboambo yahu haya yihoeft hoafi moai himboriyu.

¹⁰ Ranimboane asu ro didi tükündäheändüi ahandi ratüpurii ranahambo hoafindi-handomboyahi. Ai yihoeftmbo-hündambo moaruwai hoafi wataporiyu wakire

arandı. Ranı ratüpuri yangırıyopoani, ḥga ai sapo wandaftı mamımbı hımbokaboako-marapuri. ḥga nindou ai nindou ranahambo worınıfimbo hohoanımondeianı, Diotrefes ai aheimbo yowanı yahu arandı, ḥga ḥgırı ro-babıdı rotundiımo yahupuri arandı.

Demitrius ai hohoanımo aboedi süngure arandi

¹¹ O wandaftı, se ḥgırı hohoanımo moaruwai süngundowandi. ḥga hohoanımo aboedi süngundowandi. Nindou ai aboedi hohoanımo süngundeandanı ana, ai Godındı nımor-ani. ḥga nindou ai hohoanımo moaruwai süngundeandanı ana, ai Godımbı hoeifeckoate-ani.

¹² Muŋgu ai Demitriusımbı aboed-ani asei. ḥga ra anıhond-ane muŋgu ai fífırıhindı. Ro-amboa ahambo anıhondümbo hoafıyahühi aboed-ani asahı, ḥga wändı hoafı anıhond-ane ra se fífırıwandı.

Bıdıfıranı hoafı

¹³ Sıhambo ro afındı hoafı hoafımbı samboanahı, ḥga pepafıhı sürü pefembo moeisahı.

¹⁴ Awi hıbadandırı, ḥga se-dıbo wataporımbohündə sıhambo sowana sınımbı samboanahı.

¹⁵ Se ḥgusüfoambe afundo kündo hawa nımbafı. Wandaftı mamı ai sıhambo hıhıfarıhüninı. Yıhoefı wandaftı mamımbı mamamındandürühı hıhıfındandürı.

Sud Pas Sud ai sürü papimarandi

¹ Karıhasıhandüri, ro Sud Sisas Kraisindı ratüpuriyarihandeimbı, Semsindı akıd-anahı. Ape God ai sıheimbo mborai yahundürühı ɳgusüfo pamareandür-anei asu Sisas Krais ai hifandımarandüra se ɳgınındı anımboei sıheimbo pas nda sürü paparıhandı.

² Nga Ape God ai sıheimbo hipoambofe hohoanımo, ɳgusüfo afurıfe kife hohoanımo asu ɳgusüfo pefe hohoanımo afındı mbısagadür-amboane.

Tıkai hoafı yamunu-rundeimbı nindou

³ Wandafı mami, horombo God ai sapo sıhefımbı muŋguambo aboedambo-mareamunı ranahambo sıheimbo pasambe hoafındahandüri saheheamboyahı. Nga awi hapondanı ana sıheimbo pas nda sürü papırıhandüri sıhırı anıhondümbofe hohoanımo masahumındefı ra tıkaruhou yamunu-rundeimbı ai tükümfunda wambo ɳgusüfoambe botımareandıra se ranahambo gifembohunda ɳgınındıhamındıhandüri samboanahı. God ai mamımbı yangırıyu ahandı nendı ranaheimbo anıhondümbofe hohoanımo masagadürı.

⁴ Nga nindou Godımbı hohoanımo-koateyomo-rundeimbı ai sıhefı mbusümo dıbo hasiyafu tüküyafu sıfomomboanemo. Rananemo asu ai Godındı-mayo moanı hipoambofe hohoanımo ra hıhıru ɳgorü sünguru hoafıyomo arundi ahamundi moaruwai hamındı hohoanımo ra gabudıfe-mbohunda. Rananemo ai sıhefı Bogorı Adükarı Sisas Krais ranahambo yıboaruko-ruwurühü daboadı hıhırimarıwurü. Horombo hondı Baibor yahoya, ‘Nindou ranai süngunambo asübüsı ndowandümboemo,’ meho.

⁵ Awi se ndanı hoafı ndanahambo ndorıhi fífırıhımboaneistı, nga awi ro sıheimbo namühı hoafındahandüri samboanahı. Adükarı ai Israerımbı aboedambo-mareandüri Isip hıfambeahındı, nga ai süngunambo nindou ahandı hohoanımo anıhondümbofe-koate-mayeia asu ai aheimbo moaruwaimbo-mareandüri.

⁶ Horombo sünambeahındı nendı ai God ratüpuri ahamumbo masagapuri ra moei yahomo hou hifandıkoate hıníŋgi-marundi. Nga ai moanı ɳgoafı hıníŋgi-marundamboyu, asu God ai ahamumbo sen ɳgınındınambo hüputüpu-rapurümündı mbura nımbı nımarowambe ragu papi-hoafıyupurımbı-hündı hıníŋgi-mareapuri.

Asu God ai ahamumbo tñjirifo saimbohündä ai Godindi yibobofembo si ranahambo hifandundühi amarimo.

⁷ Yahurai-ane horombo nindou Sodom asu Gomorahündi asu njoafî akimî ranî fikimî adaburo ranihündambo nindou amboani sünambeahindî nendi ramefundî nou yarîhi hohoanîmomaye-i-ane. Ranîyu asu God ai aheimbo hai koadürümbo horî-randeimbî ranambe hînîngi-mareandüra asübusî afîndî masahümündi. Nga aheimbo yandihu hondihundüri mbundihumbo anîmbo asu sîhîri amboani yahurai refepoantî, nga ranahambo ndondihu türüboadi-humboane.

⁸ Mamî ranî-sünégumboane nindou ranai-amboani nîne-moatükuni yafogoadinambo nahurai tüküfeyoani ranahambo süngeurihindühi moaruwai hamindî nindou tükümehindi. Rananei ai Godindî ngenindî ranahambo daboadi hîhîrîhindühi hîmboamupuimborandembî sünambeahindî nendi ranahamumbo tîrifoefe hoafiyahüpuri arîhündi.

⁹ Horombo sünambeahindî nendi-yomondî bogori, ahandî ndüri Maiker, ai moai ramarîhindi nou rareandi. Nga ai Satan-dîbo Mosesindi fi ra didi manderümündi safani hena simborî hoafiyafandühü ai moai Satanîmbo tîrifoorirî papî-hoafîrûri. Nga ai yare hoafiyuhü yahuya, ‘Adükari ai-anîmbo sîhambo moaruwai watikoafî-mbiyunin-amboane!’ mehundo.

¹⁰ Nga nindou ranana nîmîndî ra fîfirîfekoate wamboanei ranahambo ai tîrifoorîhi hoafîyei arîhündi. Asu ai nînihondî nahurai hohoanîmo fîfirîfe-koate-anei nînî-moatükuniyo hohoanîmoambe tükefeyo ra süngeurîhi arîhündi. Ranane asu ahei ranî hohoanîmo ranai aheimbo moaruwaimbo-reandüri arândi.

¹¹ Hîpoanîmboebou-anei, nga aiana asübusî afîndî ndahümündimboyei! Aiana sapo horombo Ken hohoanîmomayu hohoanîmo-ane süngeurîhi arîhündi. Aiana horombo Baram tîkare-haya ramefiyu nou ai kakî semîndîmbo-hündambo yangirî ratüpuriyei arîhündi. Kora ramefiyu nou ai Godîmbo süngefekoate-mayei-amboani asu ai aheimbo moaruwaimbo-reandürîmboani.*

¹² Se mamî fandîhi nîmarimbo nindou ngorümbo aboedî hohoanîmo-yondorambo sesesi-yeihî nîmarian-anemo asu nindou ranai sebabidî nîmarîmondühi ahamundihoarî sowasümondühi nindou bîdîfirambo saikoate-memo. Ahamundi hohoanîmo ra sîhei fandîhi arîhündi ra

* **1:11:** Ken ai ahandî akidambo ngenindiyuhü hîfîkoamariri (Stat 4). Baram ai kakî semîndîmbohündi Israerîmbo moaruwaimboe hoafî hoafîmayu, nga God ai moai ahandî hoafî hîmboriyyu. (Namba 22-24, Io 23:4-5). Kora ai Mosesîmbo daboadi hîhîrîmariri ranîmboane asu God ai ahambo hîfîkoamariri. (Namba 16).

moaruwaimboru arundi asu ai didibudümbi moatükuni nahurai-anemo. Rananemo asu ahamundi fimbo yanğır-anemo aiana hohoanımöyomo hoaŋgomo arundi. Aiana sapo mburüŋgai werinambo kikamindi pireandanı hoe-koate moani goagu aho yahurai hamındi nend-anemo. Aiana sapo nimi hısi sımboanı hısi-koate anıŋgo nahurai-anemo. Asu ngoambo nimi sapo nindou ai ahasıharı kibodırıhinda emündü pefoai haya yaparı anıŋgo nahurai-anemo.

¹³ Ahamundi amoanıŋgumbi ratüpuri ra sapo hohoambu afındi howohü wutipuiarı semindi ho momoehoani koararıhendi yahurai-anemo. Horombo God ai sapo mupui hoahoango-randeimbimbo nımbi nımarowambe ranıhü koadürümbo nımandıfı ndandı yahuhaya hınıŋgımareandı yahurai-anemo.

Nindou ranai tıŋrıfo moaruwai ndowandümboemo

¹⁴ Enok ai Adam nüŋgu-ambeahındı 7 amoaoombofi tüküfi manüŋgu. Ai nindou ranahamumbo horombo hondü hoafıyuhü yahuya, “Hoeirıhi! Adükari ai ahандı sünambeahındı nendi afındı tausen engoro ranıbabıdımbı kudümbui munjuambo yıbobofe-mbohündambo.

¹⁵ God ai nindou munjuambo ‘se hütiyei,’ mbüsü haya ahambo fífırıfe-koate-ayeı ranaheimbo tıŋrıfo dagadürımbui. Sapo ai Godımbı hohoanımokoate moaruwai hamındı moatükuni ratüpuri sünğurihündühi asu ai Godımbı moaruwai hamındı hoafı hoafıyeı marıhündı ranımbıoane ranaheimbo tıŋrıfo dagadürımbui,” mehu.

¹⁶ Nindou ranai ana nıñinımbı ra ai yıboaruko hoafıyomo wakırundühi nindou ngoundi-wamı papıfe hoafı afındeimb-anemo. Aiana ahamundi moaruwai hohoanımo menjoro ranıyanğır-ane sünğuru homo arundi. Aiana ahamundi fimbo borıyomo arundi asu nindou bıdıfıramboya, ai yıhoefı hohoanımo ranısünğumbırıhinda yahomomboanemo aheimbo hoafı nafırundırı arundi.

Se hıbadıhümbo sıhei anıhondümbofe hohoanımo ra kikihindühümündi

¹⁷ Se wandı ngusuföhünd-aneı, se sapo nıne hoafı sıheimbo sıhefi Adükari Sisas Kraisındı hoafı sowandumo homo-rundeimbı ai horombo hoafımemondırı ranahamumbo hohoanımondeı.

¹⁸ Ai sıheimbo yaru hoafıyomondühüya, “Bıdıfıranambo si tüküfeyo-ambe ana, tırıfoaru hoafıyomo-rundeimbı tükündafumboemo asu ai ahamundi Godımbı fífırıfe-koate hohoanı sünğundu ndumboemo,” mehomondırı.

¹⁹ Nindou ranai hifinindi hohoanimo sünguru asu yikürübüru-rundeimb-anemo. Yifiafi Aboedî ranai moai ahamundi ñgusüfoambe nimiropuri, ñga wanî.

²⁰ Ngâ wandafî mami, sihei anihondümbofe hohoanimo ra Godindî yangir-ane asu se ñginindi anihondümbofembohunda simborî farîhefirindei. Sapo Yifiafi Aboedîndimayo ñginindi raninambo-anîmbo Godîmbo didibafindei ndühündi.

²¹ Godindî ñgusüfo pefe hohoanimo ranambe nimboei ñgei. Se sihefi Adükari Sisas Krais ranai ahanti hipoambo hohoanimo ranambo yangiri koadürümbo-koadürümbo niñgombo ra ndemunîmbui mbisei hehi himbondeihî nimboei.

²² Nindou didiyei ai ndofe anihondümbofe-koate moani mbusümondühi nimboei wakarîhindî ranaheimbo hipoambo-ndihindüri.

²³ Biñifirî nindou aiana hai ñgoafîna ho nafini aniboadei, ñga se nimai aheimbo ranambeahindi kündahi hündühümündi-hündüri aboedühi pindihindüri. Nindou biñifirî ahei ñgusüfoambe botifembo moaruwai hohoanimo aheimbo hifandirandüri arandi. Ngâ se aheimbo moani yiñimbondeihî hipoambo-ndihindüri. Hibadîhündi, ñga ahei moaruwai hohoanimo raninambo se moaruwai tükündahimboei.

Godîmbo hihifi hoafi

²⁴ Siñiri God mami yangiri ahambo aboed-ani mbisefîmboane. Ai-anîmbo siheimbo kikihindamündü nün̄guani asu se ñgiri anihondümbofe hohoanimo hinîngîndihindî. Ai-anîmbo siheimbo ndemündündüri gafu didiboadonde ahanti himboamupuimbo-randeimbî himboahü ranambe hüti-koate hihifi-hihifi kapeihu hinîngî-ndearümbui.

²⁵ God ai sihefîmbo aboedambo-reamuni-randeimb-ani. Sihefi Sisas Kraisindi sünguyu Godîmbo hoafîyeihî seiya, "God ai adükari ndüreimb-ani, adükari bogor-ani, ñginindi adükareimb-ani asu munjuambo moatükunî hifandandeimb-ani," mbiseiamboane. Munjuambo si horombo maho ai yahurai manün̄gu-ane asu hapondanambe asu süngunambo amboani ai moani yahurai koadürümbo-koadürümbo nün̄gumbui. Anihond-ane.

Dibohind Hoafi Weindahifembo

Hoaf-ané

Hoafi God ai Sonimbó weindahimareandi

Boatei hoafi

¹ Hoafi nda dibo mengoro-ane, nja Sisas Krais ai weindahimareandi. God ai ahanti ratupuriyei-rihundeimb ranaheimbo nini-moatükunt nimehinhou tükufemboayo na fuimbiyunduri yahuhaya Sisas Kraisimbó nafuimayundo. Ranimoatükunt ra sünambeahindi nendi ai Kraisindi ratupuriyu-randeimb Son, wambo sowana koartheira kusü weindahimareandi.

² Raníyo asu Son ro nini-moatükunyo hoeimarheandi ranahambo anihondümbo hoafimayah. Ranimoatükunt ra Godindi hoafimayo-wamboyo asu Sisas Krais ai ranahambo anihondümbo hoafimayu.

³ Nindou ai nini-moatükunt sünguna tükufemboayo hoafi nda nindou bídifiri-yei hímboahü ritimira arand aiana hihifi-hihifimbiyu-wamboane. Asu nindou didiyei ai ndan hoafi sürü papimarandi ranahambo hímbori-yei hehi sünguarihindi ai hihifi-hihifimbeyei-amboane. Nini-moatükunyo tükufemboayo si ra njirí amitata tükündifeyo.

Kraisindi nendi 7-ñgoafümbi amarei aheimboane hoafi nda

⁴ Ro Son-anahi nda, ro 7-ñgoafümbi Kraisindi nendi Esia hifambe amarei siheimbo sürü nda paparihandi.

God haponda anüngu, horombo hondü manüngu, asu süngunambo nijgomboayu ranani, asu yifiafi 7 ranai ahanti adükari bogorind nimirfondi hanjifoan amarei, asu Sisas Krais aiane siheimbo moan hipoambondhindürühi njusüfoambe afurife kifimb hohoanimo mbisahü-ndürämboane.

⁵ Sisas Krais-ana ai ndore anihondümbo weindahif hoafiyu-randeimb-ani. Ai boatei yifihundi botifi haya, asu ai munjuambo moatükunt hif ndanihü bogorimboryahi nionouaye ranahei adükari bogor-ani. Sapo Sisas aiyu sihefimbo moan hipoambore-reamunüh ahanti hori ranambo moaruwai-ambeahindi aboedambo-mareamuni.

⁶ Raníyo sihefimbo, God ahanti afind ranahandififi dídbafife-rambohunda adükari bogorimbore hinjig mareamuni. Sisas Krais aiana nduri adükärumbindu haya

koadürümbo-koadürümbo ŋginindimbiyu-wamboane. Nga anihond-ane!

⁷ Awi se himboriyei! Ai ŋgiriri amitata mburüngai bitapinde haya kudu.

Nga asu munjuambo nindou ai hoeindii-horimboyei.

Asu yifarinambo wafusimaründümo nindou amboa hoeindü-wurimboemo.

Asu ahambo sünguna munjua hifinindi siri amboa arani-hoafindeimboyei.

Yini, ndani-moatükuni ra tükündifemboe. Nga anihond-ane.

⁸ God Adükari ai hoafiyuhü yahuya, “Roanahi horombodidiya asu sünjudidiya arihandi. Roanahi haponda animboahi, horombo manimboahi asu sünguna nimboamboyah. Asu ro ŋginindi hamindi hond-anahit,” mehu.

Son ai Kraisimbo hoeimariri

⁹ Ro sihei wandafi Son-anahit. Ro se-babidimbo nijgombo asübusi Sisas-dibo asahümundi ra semindi mburümbo God ŋginindi hifandarandi ranambe nijgomboanahit. Sihiiri munjuambo nine tijirifo afindi tükefeyo ra mami hinijirou nimboefimbo sahumindefüh-anefi. Ro Godindi hoafit asu hoafit Sisas weindahi-mareandi ra bokamaruheheandamboyei wambo hemafaari-hindira asu ro ha airan Patmos-wamit manimboahit.

¹⁰ Adükardin si ra tüküfehiyo asu Yifiati Aboedi wandi fiambe ŋginindi tüküfehiyo asu wandi daboadani himboriyahane nindou mami hoafimayu ra fufunj nahurai pukuna hoafimayu.

¹¹ Ai yare hoafiyuhü yahuya, “Nini-moatükuniyo hoeiarowandit ra se bukambe sürü papinda mbunda ⁷ ngoafümbi Kraisindi nendi amarei aheimbo sowana koandihoefti. Ngoafit ranana Efesus, Smerna, Pergamam, Taiataira, Sardis, Firadefia asu Raodisia-anei,” mehu.

¹² Raniyahit asu nindou düdi wambo hoafimayu ranahambo hoeifimbo sahehea, hihiriyahane hoeirheandane gorinambo nafümbi ram nindife fondi ⁷ ranai manijgomonda hoeimaríheapuri.

¹³ Raniyohit asu nindou mami ram nindife fondi ranibusumo manüngu. Aiana Nindou Hondü nahuraiyu. Raniyu ai hoandari hoeari güdeandani hanit tijari gabudimafoareandamboyu asu gorinambo nafümbi ret nahurai ahanti misindi-hamindihü hühire haya manüngu.

¹⁴ Ahanti mbiro asu mbirinanji ana kayahit ninendi kifohayo asu sunu kifohit nahurai hamindimayo. Raniyohit asu ahanti himboari ranai hai imami nahuraimayo.

¹⁵ Ahandı tıjari ana ain hai adükarambe mandife mburiṁbo himboamupuimbo-arandı rahurai hamındıyo makiaro. Ranıyo asu ro ahandı hoafı ra himborıyahani sapo hoe hohoambuyo haya aho nahurai fumayo.

¹⁶ Asu ai mupui 7 ra warıhondü waranı waramberamündü haya manüngu. Asu ami-yomondı pisao ra yıboboanı yihümındıyo-weimbı yihümındı hamındı ranai ahandı yahamonındı moanambühı tükife mbumarandi. Asu ahandı ıgusümboarı ranana sapo hüfıñimbo hüfıhamındı si boakafoareandi nahurai hamındı simayo.

¹⁷ Ranıyahı hoeirıhinıhında asu ahandı yırıkımı yıfı nahurai pımayahi. Ranıyu asu ai ahandı warı-hondü warı ra wandıwamı nande mbura hoafıyuhü yahuya, “Awi se yıhimbo-ndamboyafı. Roana weanguruhı-dıdı honduya asu süngu-dıdı honduya-rıhandeimb-anahi.

¹⁸ Asu ro yangırı nda anımboahı. Horombo yıfımayahısı, ıga se himboyaftı, roana haponda yangırı koadürümbo-koadürümbo anımboahı. Ran-anahı asu ro Yıfıyo-ramboane asu yifiafı ıgoafı yipuri ra hıfandarıhandı.

¹⁹ Ranımboane awi nıne-moatükunı hoeimarowandı asu haponda tükefeyo-ane asu sünguna tüküfemboayo ra se sürü papındandı.

²⁰ Sapo se hoeimarowandı mupui 7 asu gorınambo nafümbı ram nindıfe fondı 7 wandı warı-hondü waranı ranana dıbohındı hoafı menjoro-ane. Ranahandı nımındı ra ndahurai-ane: Mupui 7 ranana Kraisındı nendı-yei sünambeahındı nendı 7-anemo. Ram nımındı 7 ranana Kraisınd nendı 7-anei,” mehu.

2

Kraisındı nendı Efesus ıgoafıhü amarei aheimbo hoafı aho

¹ Nindou ranai hoafıyuhü yahuya, “Sünambeahındı nendı Kraisındı nendımbo Efesus ıgoafıhü hıfandarandırı ranahambo sürü papındandı.

Nindou mamı ai mupui 7 ahandı warı-hondü waranı semündü haya gorınambo nafümbı ram nindıfe fondı 7 ranı mbusümo hoahoangu wakımareandi ai hoafıyuhü yahuya,

² ‘Se munjuambo moatükunı wambohunda ratüpürüyei arıhındı ra ro fıfırıhea-mboanahı. Asu ambe yaho yıboaruko-yıboarukofıhi hıningıfekoate tıñırıfoyeihı ratüpürüyei arıhındı. Seana moai nindou moaruwai ranaheimbo sıhei mbusümo nıngombo yıfirıyei. Nindou ai hoafıyomondühıya, “Ro-amboa Kraisındı hoafı sahumındefı hefi-rıhundeimb-aneftı,” mehomo, ıga

anīhondü ana wanī, se ranahamumbo yiboborī-hipurūhi fīfirīhindī ra ai tīkai hoafūmbī nindou yangīr-anemo.

³ Nga seana ambe sei hehi ngīnīndī nīmboeimbo asu wandī sūngu tīnjīrīfo ra sahūmündi hehi tīnjīrīfoyeihī moai wambo sūngufembo ra hīnīngīrīhindī.

⁴ Nga sīhafī hoafī akīdou engoro. Se weāngurūhi wambo ḥīgusūfo pamarowandīrī, ḥīga haponda hīnīngīmarowandīrī.

⁵ Se aboedi hohoanīmo hīnīngīfekoate-yafambe manīmbafī ra nahurai hohoanīmondaftī. Nga asu hapondanī ana se moaruwai hohoanīmo hīnīngīro hawa horombo weāngurūhi sūngumarowandī nou sūngundandī. Asu se sīhafī hohoanīmo ra ḥīgorū-sūngufekoate-ayafī ana, asu ro tükündāhe sīhambo tīnjīrīfo ndahanīnhū sīhafī ram nindīfe fondī ra raguanambo-ndīheamboyahī.

⁶ Awi aboedi hohoanīmo ranana sīhafī fiambe nīmarīmboane: Asu ranane Nikorasīndī sīrīhündī nindou ranahei hohoanīmo ranahambo yīboarukoro hafī arandī. Ro-amboanī ahei hohoanīmo ranahambo ana yīboarukorīheandūhanahī.

⁷ Nindou ai hīmboambe-mbīndūhī ana, awi ai moani hīmbo yangīrī kūmbīreandamboane, sapo Godīndī Yifiafī Aboedi ranai Kraisīndī nendambo hoafendürī ranahambo! Nindou ai yīfiariyu taborarihoayu ana, nīmī nindoumbo yangīrī senda nīmboei-rīhündēimbī ranahandambo sesi yīmai mbīsaha, ndemündūmbui. Nīmī ranana Godīndī nūmbūrambe-ane anīngō,’ ” mehu.

Kraisīndī nendī Smerna ḥīgoafīhū amarei aheimbo hoafī aho

⁸ Nindou ranai hoafīyuhū yahuya, “Sūnambeahīndī nendī Kraisīndī nendambo Smerna ḥīgoafīhū hīfandarandürī ahambo sürü papīndandī.

Nindou düdi ai weāngurūhīdīdī asu sūngudīdī yīfīyu haya asükai yangīrī anīngū, ai ndare hoafīyuhū yahuya,

⁹ ‘Ro fīfirīheandī sīhei tīnjīrīfo afīndī asu napokoate-ayeī ra, ḥīga se munguna napo afīndeimbī hond-anei! Ro fīfirīheandī nindou bodīmondī ai sīheimbo hoafī moaruwai hoafīmehündürī ra. Ai hoafīyeihī seiya, “Roana Sudahünd-anei,” masei, ḥīga aiana Suda hondüyeipoanī. Aiana Satānīndī nendī yangīr-anei.

¹⁰ Nīne asūbusī ndeara akīmī hamīndī sīheimbo tūkūfemboayo ranahambo se yowanī yīhīmboypoanoī. Hīmborīyei! Satan ai bīdīfīrī sīheimbo refe hoeifendürīmbohündambo karabusī-ndearūmbui. Asu 10 si se afīndī tīnjīrīfo-ndeimboyei. Nga se anīhondūmbondīhi ḥīgeimbo

yifaye amboani ro yangiri nengombo hohoanimo ngenindri napo nahurai ndahanduriimboyahi.

¹¹ Nindou ai himboambembinduh ana, awi ai moani himbo yangiri kumbireand-amboane sapo Yifiafi Aboedi ranai Kraisindri nendambo hoafayonduri ranahambo. Nindou didiyei yifiariyei taborihehi-rihundeimb aheimbo ana ngeniri asukaiyo yifimboayo ranambo moaruwaimbondeanduri,’ mehu.

Kraisindri nendi Pergamum ngoafihü amarei aheimbo hoafi aho

¹² Nindou ranai hoafi yuhü yahuya, “Sünambeahindi nendi Kraisindri nendambo Pergamum ngoafihü hifandaranduri ahambo sürü papindandi:

Nindou mami ami-yomondi pisao yiboboani yihümündimbi masemündu ranai ndare hoafi yuhü yahuya,

¹³ ‘Ro nahi se nimboei arihundi ra fifirihé-amboanahi. Ngoafi ra sapo Satan ai ahanti ngenindri hifandarandi ranihü. Nga seana, wandi nduri ranahambo kikihisafirandifimbo-anaf. Horombo Antipas ai wandi nduri ranahambo weindahire-randeimb manüngu asu moani wandi hoafi rani yangiri hamindi süngeumare hu. Ranijo asu sapo Satan ai nimaru ngoafihü ranihü sihei mbusumo ahambo hifokoamarhora yifimayusi, nga rani-simboani se moai sihei anhondümbofe ra dibonapirihindi.

¹⁴ Nga awi ro siheimbo hoafiyonduriimbo hoafi akidou mbegori. Awii sehundi bidifiri aiana Beramindi hohoanimo ra ngenindri kikihiri-hümündimboanei. Ai Berakimbo yamundimarira asu Berak ai Israerimbo moaruwai hohoanimo nafuimendura süngeurihinduh tikai godimbo sesi sihefeimbihundi sahusi marihundi. Asu nindowenihai ai nimorehi sisihmoyomo asu nimorehi ai nindowenihai birabiriyeli marihundi.

¹⁵ Rahurai sehundi nindou amboa bidifiri Nikorasindri yamundife süngeurihirihundeimb-anei.

¹⁶ Ranimbo-hündambo-animbo awi sihei moaruwai hohoanimo hinengindih hehi aboedi hohoanimo süngeundihindi. Asu se refekoate-aye ana, ro nimehünou siheimbo-so dügümbo rani-babidimbo wandi yahamo pisao yihümindi tüküfe aningo ranambo yifiari-ndamboyahi.

¹⁷ Nindou ai himboambembinduh ana, awi ai moani himbo yangiri kumbireand-amboane sapo Yifiafi Aboedi ranai Kraisindri nendambo hoafenduri ranahambo. Nindou düdi ai yifiari ra titaboara-foareandi ana, nindou ranahambo sünambeahindi sesi bidifiri, ahanti nduri mana, dibo engoro ra ndahandomboyahi. Asükainda ro nimoei

kifohi nduri simbori peningowembi ahambo ndahandomboyahi. Nimoei kifohi ranifihi nduri apaiaro ra nindou mami ai-amboani ngiri fifirindeandi, nga nindou sapo dudi nduri asemündu ranai yangir-animbo fifirindeambui,’ ” mehu.

Kraisindi nendi Taiataira ngoafihü amarei aheimbo hoafi aho

¹⁸ Nindou ranai hoafiyuhü yahuya, “Sünambeahindi nendi Kraisindi nendambo Taiataira ngoafihü hifandaranduri ahambo sürü papindandit:

Godindit nimori, nindou dudi ai ahanti himboari hai imami nahurai asu ahanti tijari ain hai adükarambe mandife mburimbó himboamupuimbo-arandi nahurai, ai ndare hoafiyuhü yahuya,

¹⁹ ‘Se nini-moatükuniyo ratüpuriyafi arandi ra ro fifirheamboanahi. Sihafit hipoambofe hohoanimo, anihondümbofe hohoanimo, fehefe hohoanimo, asu sihambo tijirifo tüküfeyoani moan-ane yahoofe ningo hohoanimo ra ro fifirheandi. Se horombo ratüpurimayafi ranahambo ngasünde haya haponda afindit hamindit ratüpur-ayafi ranahambo ro fifirheandi.

²⁰ Nga ro sihambo ndanahambo hoafi akidou engoro. Asu se Seseberimbó nimesi safuhit hininqimarowanda tikai yamundiye ra yamunde wakimareandi. Ai hoafiyohü yahooya, ‘Roana Godindit hoafi hoafiya-rihandeimb-anahi,’ meho. Nga ai wandi ratüpuriyeye-rihündedeimbimbo tikare-haya yamundimareandura nimorehit sisihimoyei asu nindowenihit birabiriyeyei asu tikai godimbo sesi sihefeimbihündit sahusi marihündit.

²¹ Rananimbó ahanti moaruwai hamindit hohoanimo ra hininqire haya hihirife aboedit hohoanmombe sahehea afindit si rarihe hininqimari-heandiyosi, nga asu ai ahanti ranit hohoanimo ra daboadanambo-fembo moei meho.

²² Awi nimorehit ranahambo ro tijirifo semindirambo fondit ranit wami pindihemboyahi! Asu nindou didiyomo ai-babidi nimorehit sisihimoyomo marundit amboa hitit ndanihunda moaruwai hohoanimo ra hininqife-koateayomo ana, afindit hamindit tijirifo ndowandümboemo.

²³ Ro ahambo sünjurithi-ndeimbimbo amboa hifokoako-boadihearümboyahi. Rananimbó asu munguambo Kraisindi nendi ai wambo animoya, Nindou aiana ngusüfoambe asu hohoanimo ambe türüfoare fifireandeimb-ani. Asu mamiti nindou se moaruwai hohoanmomaye ranahambo simbori tijirifo ndahanduriimboyahi.

²⁴ Taiataira ɳgoafihündi seana moai ahanti yamundife rani sünjurithi ri'hündi. Asu ro fífirihéandi, seana moai Satanindi hoafit díbohindii hohoanimo asei ra fífirihindi. Ro hoafehandüri, siheimbo ɳgorü tñjirifo ra ɳgirí siheiwaní ana nandihéandüri.

²⁵ Nga se munjuambo hohoanimo masahümündi ra ɳginindikikihiisafit ndühümündi nimböei ɳgeian-animbo ro tükündaheamboane.

²⁶ Nindou düdi ai yifarifyu humbo titaboarifoare haya asu ro hohoanimoayahi rani-sünju yangiri sünjura humbo bídifiranimbö ana, nindou ranahambo ɳginindin dahandomboyahiwandi Ape wambo masendi nou. Rananimbö asu nindou ranai munjuambo nindou hifit ndanihü animboei ranaheimbo hibadarümbui.

²⁷ Ai ɳginindihamindinüngumbo yikamuninambo hibadarümbui.

Asu rananimbo aheimbo harindundurani hípiri hífinambo nafumbi nahurai boborindeambui. *Buk Song 2:9*

²⁸ Asu ai ɳgasündi-mareandindüri rani nafuimbohunda ro ahambo botibotindahandomboyahiwandi.

²⁹ Nindou ai himboambembünduhü ana, awi ai moani himbo yangiri kümibreand-amboane, sa po Yifiafi Aboediranai Kraisindi nendambo hoafendüri ranahambo! ” mehu.

3

Kraisindi nendisardis ɳgoafihü amarei ranaheimbo hoafi aho

¹ Nindou ra asükaiyu hoafiyuhü yahuya, “Sünambeahindinendikraisindi nendambo Sardis ɳgoafihü hifandarandüri ahambo sürü papindandi:

Nindou mamti ai yifiafi 7 asu mupui 7 semünduweimbimayu ai ndare hoafiyuhü yahuya, ‘Ro sihambo se nîne ratüpurit rawarowandi ranahambo fífirihéandi. Nindou ai hoafiyehi seiya, “Seana yangiri animbafi,” maseisit, nga anihondü ana se munjuna yifiyafit-mboanafit.

² Se himboari birihoefit! Sihafti anihondümbofe hohoanimo ra moendikoate-yoambe ɳginindinimbafimbo kikihiisafit-ndandifti. Nga ro hoeirihéandanit se nînmoatükuniyo rawarowandi ranana wandi Godindihimboahü awi aboedi ndorihoeimbihamindiyopoani.

³ Se nînmoatükuniyo himboriyafit mbura asu masowandifti ra mitaninda-ndimboyafit. Nga himborindafit mbunda asu sihafti moaruwai hohoanimo ra hinjirindo hawa asu aboedi hohanimo süngrundowandi. Se himboari birihoefit hawa hibadandi, nga ro sihambo sowahi

hümbühünüm̄bi nindou nahurai tükündaha-he-amboyah̄ asu se ̄nḡir̄i ro tükifemboayah̄ ra f̄ifir̄indowandi.

⁴ Nga asu Sardis ̄ngoafihü nindou bodimondi ahei hoeari ranana aboedi afisahoyokoate-ane. Asu rananimb̄o robabid̄i hahabodeihü sapo ai aboedi hamind̄i wambo kifoh̄i hoeari gudihimboyei.

⁵ Nindou düdi ai ̄nḡinind̄i semündü haya yifiar̄yu hutitaboara-foareand̄i animb̄o ai nahurai kifoh̄i hoeari güdeambui. Asu ro ̄nḡir̄i yanḡir̄i n̄iñgombo bukambe ndür̄i sürü papimarandi ranambeahind̄i gogorind̄i-heheandi. Nga ro wandi ape asu ahandi nendi-yomondi himboahü hoafindahühi animb̄oya, ‘Wand-anei,’ mb̄isamboyah̄.

⁶ Nindou ai himboambe-mbindühi ana, awi ai moani himbo yanḡir̄i kümbireand-amboane, sapo Yifiaf̄i Aboedi ranai Kraisind̄i nendambo hoafendür̄i ranahambo,’ ” mehu.

Kraisind̄i nendi Firadefia ̄ngoafihü amarei ranaheimbo hoaf̄i aho

⁷ Nindou ra asükaiyu hoafiyuhü yahuya, “Sünambeahind̄i nendi Kraisind̄i nendambo Firadefia ̄ngoafihü hifandarandür̄i ahambo sürü papindand̄i:

Hoaf̄i ndanana sapo nindou düdi sürühoeimb̄i hondüyü haya anhondümbo hoafiyu-randeimb-ani. Aiana Adükari Bogori Defitind̄i-mayo ki semündümboani yipuri ra sübüdihenda asu nindou mamai-amboani ̄nḡir̄i asükaindu pandeandi. Asu ai parareand̄i ra ̄nḡir̄i ̄nḡoru ai sübüdihendi.

⁸ Ro se n̄ine-ratüpuri ratüpuriyaf̄i arand̄i ra f̄ifir̄iheamboanah̄i. Asu se ndür̄ikoate-ayaf̄i ra f̄ifir̄iheand̄i, nga ro n̄ini-moatükuni mboyo yamundi-mar̄heanin̄i ra se süngeurandihü asu wandi ndür̄i dükefembo moai amoani ̄nḡiyaf̄i.

⁹ Ran̄i nindou Satanind̄i rotu worambe mamarei ranai seiya, ‘Roana Sudahünd-aneft̄,’ maseist̄, nga aiana anhondü Suda-yeipoan. Aiana t̄ikai hoafümb̄i nindou yanḡir-anei. Ro yandihherani sihaf̄i himboahü tükündahi sihaf̄i yirikimi yirümbo pusindihimboyei, asu ro sihambo hohoanimb̄o ayahin̄in̄i ra ai f̄ifindihimboyei.

¹⁰ Ro sihambo sahiya, ‘T̄iñirifo sihambo tükindifeyoani se moan-ane mb̄isaf̄i ̄nḡinind̄i n̄imbaft̄,’ masahi. Asu se hoaf̄i ra süngeumarowandi. Ranimbo-hündamboanimb̄o asu ro sihambo hibadihinanin̄i-mboyah̄ t̄iñirifo nindou munjuambo ndan̄i hifihündi ranaheimbo refe hoeifendür̄imbo si tükefeyo ran̄i-simboani ra ̄nḡir̄i sihambo tükündifenin̄i.

¹¹ Ngiri amitata ro sihambo sowana tükünduheandi. Anhondümbofe hohoanimo se kikiharandifi ra awi hinjingindo-wamboyaf. Nga kikihindandifan-animbo asu nindou bodimondi ai sihafi aboedi harihefimb takinti mayo ra raguanambofe-koatembeyei-amboane.

¹² Nindou düdi sapo yifiariyu titaboari-foareandeimb-mayu ranahambo ana ro wandi Godindi wori ranambe kambohoani-mbondihini fondihi hinjingi-ndihinimboyahi. Asu ai ngiri wori ra hinjinginde haya weindan tükündifiyu. Asu ro-ahandifihi wandi Godindi nduri pandihe asu wandi Godindi ngoaf adükari simbor Serusarem ranahandi nduri amboani pandiheamboyahi. Sapo rani ngoafi ranai animbo sunambeahindi hifina wandi God sowahindi kodomboe. Rananimbo asu ro-amboani wandi simbori nduri nindou ahandifihi pandihe hinjingi-ndiheamboyahi.

¹³ Nindou ai himboambe-mbinduh ana, awi ai himbo-yanjiri kümbireand-amboane, sapo Godindi Yifiaf Aboedi ranai Kraisindi nendambo hoafenduri ranahambo,’ mehu.

Kraisindi nendi Raodisia ngoafihü amarei aheimbo hoafi aho

¹⁴ Nindou ra asükaiyu hoafiyuhu yahuya, ‘Sunambeahindi nendi Kraisindi nendambo Raodisia ngoafihü hifandaranduri ahambo sürü papindand:

Anhondümbo hoafiyu-randeimb ai munquambo God naftimarandi ranahandi nimindi ra ndare hoafiyuhu yahuya,

¹⁵ ‘Se nne-ratupuri ratupurayafi ra fifirihenini-mboanah. Asu awi se moai wambo daboadi hihirowandiri asu moai ngusüfo parowandiri. Awi se wambo daboadi hihirimbaro-wandiryo asu ngusüfo pambarowandiryo saheheamboyahi. Nga se wambo akidou yanjiri anhondümbo-rowandiri arandi.

¹⁶ Ranimbo-hündambo-animbo asu awi ro sihambo daboadi hihirindi-heaninimboyahi.

¹⁷ Nindou se raro hoafiyafuh safiya, ‘Roana kak afindeimb nindouya hehea napo afindeimb-anah. Ranimbo-wambo asu ro moai mami moatükuni napo amboani mbonimbori-hamindih, asafi. Nga wan. Se moai nindou wudi njngoyafi. Seana nindou moaruwai hamindiyafi himboatihariyafi hawa moani nindou safi yanjir-anafi.

¹⁸ Awi ro sihambo dibafindiheanini samboanah. Se napo afindeimb hondü tükufembohunda wandi-mayo gor hondü nda pemindafi. Asu sihafi amoanijgumbi safi yanjiri fi ranahambo gabudifembohunda kifohi hoeari amboani pemindafi. Se himboatihar-ayafi ranimbo-hündambo se

himboari aboedi asükaiyo himboarimbohunda himboari marasin bidifiri pemindafi.

¹⁹ Nindou daboe ro hohoanimo-ayahanduri ranaheimbo ana moaruwaimborihe hoafeyahanduruh asu aheimbo didiboadorihanduruh-anahi. Ranimayo-wamboane awi se afindi hohoanimondafuh moaruwai hohoanimo ra hinjingindo mbunda aboedi hohoanimomayo ra ndowandifit sungsunda nqafi.

²⁰ Awi se himboriyafit! Ro yipuri-kimi nimboambo pirako-pirako-arihandi. Nga asu nindou dudi ai ro pirako-pirako-arihandi ra himboriyuhu wambo yipuri subudarihendiri ana, ro ahanti worambe keboehe ai-dibo sesi dagadihani asu ai-amboa ro-dibo nimandu dedumbui.

²¹ Ro yifiariya titaboari-mafoareandi nindouya heheamboanah asu hapondani ro wandi Apendi nimarifondi raniwami amarihi. Nga nindou dudi ai-amboan yifiariyu titabofoarea-ndeimb-ayu ana, asu ro-dibo yini mbisaha wandi adukari bogorindi nimari-fondi raniwami nimandumbui.

²² Nindou ai himboambe-mbinduh ana, awi ai himbo yangiri kumbireand-amboane, sapo Godindi Yifiafit Aboedi ranai Kraisindi nendambo hoafenduri ranahambo,’ ” mehu.

4

Godimbo sunambe heirunambo hihifi-hihifiyeih kakisaarishori

¹ Raniyah ranisimboani hamindit ro yafogoadinambo nahurai sunambe yipuri ranai subudirihoi mengorowa hoeimariheandi. Ranayo asu himboriyahane wambo hoafit mami horombo fufunj nahurai hoafimendiri ranai hoafiyondiruh yahoya, “Awi, se nduhi suhufan-animbo ro sihambo nine-moatkunyo sungsunambo tukufemboayo ranahambo hoafindahanin,” mehondiri.

² Nimehunou Godindi Yifiafit Aboedi ranai wandi fiambefeyowohuyo asu adukari bogorindi nimarifondi sunambe hoeirihinandan, raniwami nindou mami didimbei ranai mamaru.

³ Nindou adukari bogorindi nimarifondi raniwami mamaru ahanti nqusumboari ana yangirasufo asu hamburi sospa asu hamburi konirian kak afindi fihi semindimbo nimoei nahuraiyowohu tukife maningo. Refeyowohuyo asu foforahoeimi ranai bogorindi nimarifondi ranahambo wakyo ture haya, yangirasufo emerar nimoei nahurai himboarambe forihaoayoweimb maningo wa hoeimarihandit.

⁴ Adükari bogorindi nimirfondi ranahambo 24 adükari bogorindi nimir fondi bidental ranai wakijo ture haya burimayo. Ranijo asu fondi raniwami 24 boagiri-memo ranai kifohi hoeari yihuruyomo houmbo gorinambo nafumbi at kibodirifoaru mburu ninoumomo.

⁵ Adükari bogorindi nimir-fondi ranambeahindi waburusu ranai bire hinjigireanduhijo, nimoamonindi hoaf ranai moani pukuna pai kameih kikimarandi. Ranijo asu adükari bogorindi fondi-mayo ran foani sijari hai 7 ranai yiyowohu burimayo. Sijari hai maningomo ranana Godindi yifiaf 7-yomo burimayomo.

⁶ Asu asukaiyo fondi hanjifoani ra mami moatukuni siriwara suruhoeeweimbri grasinambo nahurai naftyoweimbri menjoro.

Adükari bogorindi nimir-fondi rani-mbusumonduh asu himbori-kimi ra yangiri njngombu moatukuni himboari hanjifoani asu daboadani gabudifa-reandeimbri ranai ninoumayei.

⁷ Weanjurihuditdi yangiri njngombu moatukuni-mayo ranai adükari pusi ahanti nduri raion nahuraiyo. Ranikiminindi yimbu noufimbri yangiri njngombu moatukuni ranai burmakau nahuraiyo. Ngoru rani-kimi ngimi noufimbri yangiri njngombu moatukuni-mayo ranai ahanti ngusumboari ra nindou nahuraiyo. Asu bidifiran yimbuyimbu noufimbri yangiri njngombu moatukuni-mayo ranai meso botirhoai ho-randeimbri nahuraiyo.

⁸ Yimbuyimbu yangiri njngombu moatukuni mamami ranai 6 mbanendeimbriyei ninoumayei. Aheifihi wagabe ragu asu moanambuh ra himboarinambo yangiriyo gabudifa-reanduri haya mamarei. Asu ai nimbi-nimbisi ra moai heiru kikiruhumundi, nga heiru hoafina kumerei. Ai rarihi heirueih seiya:

“Adükari God Moani Adükari hondü,
Ai Suruhoeimbri hondü, Suruhoeimbri hondü, Suruhoeimbri hond-anı.

Ai horombo maningu, haponda aningu asu sunguna njngomboayu,”

sei heirueih kakisaorihori marihundi.

⁹ Yimbuyimbu yangiri njngombu moatukuni ai nindou koadurumbo-koadurumbo yangiri nunguweimbri bogorindi nimirfondi-wamı mamaru ahambo heirunambo kakisaorihori arithundi.

¹⁰ Ai refembo hohoanimo-yomonduh ana, sapo bogor nindou 24-memo ranai nindou ai adükari bogorindi nimirfondi wamı mamaru ranahandi hanjifoani yiriyimbu pusirunduh piyomo mamarimo. Ai heirunambo

koadürümbo-koadürümbo nünjumbü-mayu ranahambo kakisaomaruri. Raniyomo nimirfondi ranı hanjifoani ahamundi adükari bogorindi at ra pirindowohü yaru heirüyomondühya,

¹¹ “Ythoefi Adükari asu God!

Awi seana ndüri adükarümbi asu nginindi moatükuni semindimbó ra adükari hamindi hond-anafit.

Se-randi munjuambo moatükunt engoro ra sihaft ho-hoanimo sünju nafimaranidi,”
mehomo.

5

Godindi hoafi nimiharifihi ngamondifeimbis asu sipsip nimorindi hoaf-ané

¹ Ranijo asu adükari bogorindi nimirfondi raniwami nindou maramu ranahandi warihondü warani ro hoeirihendanii pepa hoandari mami nimiharifihi ngamondifeimbis ahandi ndüri skror ai mengoro. Asu pepa-mayo ranifihi yiboboani sürü papiyoweimbis mayowa, asu ranahambo nimi hori nahurai 7-nambo himondiyimindi masihefeyo.

² Asu ro hoeirihenda sunambeahindi nendi nginindi hondü ranai hoafiyuhü yahuya, “Nindou düdi aboedi mbumundi ndorihoeimbaiyu ai pepa nimiharifihi ngamondifeimbis-mayo ranahambo nimi hori raninambo himondimemindo ra kikinde fufudigai haya pepa ra ngurimandeanda?” mehu.

³ Nga asu nindou sunambeahindiyu, hisinindi, hifambeahindi ragupoediyu mami ai-amboani ngiri pepa-mayo ranahambo ngurinde hoeinde asu ragu wagabe himbondu, nga wani.

⁴ Pepa nimiharifihi ngamondifeimbis-mayo ranahambo nguri-ngurife asu wagabe ragu samongori-foefembo-mayo nindou mami ai nijgokoate-mayuwa hoeifekoate-mayefi. Ranimboanahi ro moani afindimbó aranimboaho ngusümboari himboari-mayah.

⁵ Raniyu asu nindou boagiri-mayu ranai wambo hoafiyundırühü yahuya, “E! Se aranindamboyaf! Se himboyaf! Raion Suda sirambeahindi sei-arihündi sapo Defitindi amoao adükari-mayu ranai awi yifiariyu titabofoare-randeimbani. Ranimboane asu ai-animbó nimi horinambo himondimemindo 7 ra kikinde haya pepa nimiharifihi ngamondifeimbis-mayo ra nguri-ngurindeambui,” mehu.

Son ai Sipsip Nimori hoeimariri

⁶ Asu ro hoeirⁱheandani Adükari bogorindi nimirfondi-mayo ranⁱ mbusümondühi Sipsip Nⁱmori ra manüngu. Ranⁱyo asu ahamb^o yimbuyimbu yangiri nⁱngoweimbⁱ moatükuni-mayeⁱ ranⁱyo asu boagiri nindo-memo ranai Sipsip Nⁱmori ranahambo wakiyomo t^ür^ü houmbo maniⁱngomo. Refeyowohüyo asu Sipsip Nⁱmori ranai hifokofe sihefembo himboyohaya menjoro. Sipsip Nⁱmori ranai 7 daburüdümb^üyo asu 7 himboarümb^üyo. Asu ai ra Godindⁱ 7-yifiafi-yei sa^o munjuambo hifina koamarihendüra makosei.

⁷ Sipsip Nⁱmori ranai ho adükari bogorindi nimirfondi-wamⁱ nindou mamaru ranahandi warihondü waranipoedi sa^o pepa nimiharifihi ⁱngamondife masihefeyo ra kosimaramando.

⁸ Sipsip Nⁱmori ranai ramareandamboyo asu sa^o yimbuyimbu yangiri nⁱngoweimbⁱ moatükuni-mayeⁱ ranⁱyei asu 24 boagiri-memo ranai munjuambo ahanti hangifoani yiriyimbu pusirⁱhi mamarei. Munjuambo mamami boagiri-memo ranai fand^üyo-rambo moatükuni hap ra fufuründümo asu gorinambo naⁱfyoweimbⁱ dis warambemaründümo ranambe fisijarümbⁱ moatükuni foafusimbüyo. Ranana Godindⁱ yangiri nindou-yei didibafife ranⁱyo.

⁹ Asu ai yaru heirü sⁱmbori heirüyomondühi yahomoya, "Seana nindou moanⁱ aboedi hamind-anafi.

Pepa nimiharifihi ⁱngamondifeimbⁱ semindⁱ hefe asu nimi horinambo himondiyimindi masihefeyo ra kikife ⁱnguri-ⁱngurifembohunda se ⁱnginindayaf!
Nimboe sa^o sihambo hifokoama-rihinina yifimayaf,
ranimbohunda asu sihaft hori ranambo munjuambo siri,

munjuambo hoafimbü, munjuambo hifihundi
asu munjuambo fi ra

Godimbo-hunda hihiro masowandif-ndüri.

¹⁰ Asu se aheimbo Godimbo sesi sai-rambohunda nindou adükari bogorimbo-rowandürühⁱ hinⁱngimamrowandürⁱ
ahanti ratüpuri ratüpuriyo-rambohunda.

Asu aiana munjua hifⁱ hibadihümboyei,"
yahomo heirümayomo.

¹¹ Ranⁱyo asükaiya himboyahane sunambeahindⁱ nendi afindⁱ tapuiyoanⁱ tausenⁱyo mirionⁱyo-randeimbⁱ-yomondⁱ yafambe himborimayahⁱ. Asu ai sa^o Adükari bogorindi nimirfondi ranahambo, yimbuyimbu yangiri nⁱngoweimbⁱ moatükuni-mayo, asu boagiri nindou-memo ranaheimbo munjuambo wakiyomo t^ür^ü houmbo maniⁱngomo.

¹² Ranⁱyomo asu ai pukuna heirüyomondühi yahomoya,

“Sapo Sipsip N̄imori h̄ifokoamefiyu ranai ana nindou aboedi hamind-an.

Asu ai h̄ifandimb̄o ḥḡinind̄i,
munguambo aboedi moatükunt̄,
aboedi f̄if̄irife,
ḥḡinind̄i ra mb̄isemündu-amboane.

Asu munguambo nindou ranahambo
ndürüm̄bi adükar-anī mb̄isei-wamboane,
ahambo h̄ihif̄i-h̄ihif̄imb̄ir̄-hor̄imboane,
asu ahambo h̄ihif̄imb̄ir̄-hor̄imboane,”

yahomo houmbo heirüm̄ayomo.

¹³ Ran̄yo h̄imboriyahane, munguambo moatükunt̄ sūnambe engoro, h̄if̄i ndanihü engoro, h̄ifambe ragu hoarehi engoro, asu munguambo moatükunt̄ s̄ir̄wara-ambe engoro ranai rarihi heirüyeih̄ seiya,

“Nindou sapo ahanti adükar̄ bogorind̄ n̄imarifond̄-wam̄ amaru

asu Sipsip N̄imori amboani ranahafanimbo
munguambo ai h̄ihif̄imb̄ir̄ihü-p̄iramboane
adükar̄ ndüreimb-anafani mb̄iseyei-amboane
ahafanimbo h̄ihif̄i-h̄ihif̄imb̄eyei-amboane
asu ai ḥḡinind̄i mb̄isowandifand-amboane,”

masei.

¹⁴ Asu yimbuyimbu yangiri n̄ingoweimb̄ moatükunt̄ ai rarihi simbor̄ hoaf̄yeih̄ seiya, ‘Anhond-anest̄’, masei. Ran̄yomo asu nindou boagiri-memo ranai yiriymbu pusiru n̄imarimombo heirünambo ahafanimbo kak̄saorup̄rüh̄ aboed-anafani mehomop̄ri.

6

Sipsip N̄imori ai n̄imi hor̄ ra k̄iboakimarihend̄i

¹ Asu ro hoeiriheandane, Sipsip N̄imori ranai sapo n̄imi hor̄ masihefeyo 7 ranahandambo mami k̄iboakimareandi. Asu ro h̄imboriyahane, sapo yangiri n̄ingoweimb̄ moatükunt̄ yimbuyimbu-maye ranahandambo mami ai pukuna n̄imoamondihoaf̄ nou yare wambo hoaf̄yowohü yahoya, “Se sühüf̄!” meho.

² Ran̄yah̄ asu h̄imboyahane hos k̄ifohi ranahambo hoeimar̄heand̄! Nindou hos semündü hu-randeimb̄i ranai yifiahond̄ semündü-haya mamaru ranahambo adükar̄ bogorind̄ at masagado. Ai yifiar̄yu t̄taboari-foare-randeimb̄ani asu ai yifiar̄yo t̄taboari-foefembohünd̄ asükai h̄ihirifi mahu.

³ Ran̄yu asu Sipsip N̄imori ai yimbu noufimb̄i n̄imi hor̄ ra k̄iboakimareandi. Asu ro h̄imboriyahane,

yimbu noufimbì yangirì nìngoweimbì moatükunì ranai hoafìyowohü yahoya, "Se sühüfi!" meho.

⁴ Ranìyo asu hos hamburì ranai tükufe masìno. God ai hos semündü hu-randeimbì nindou-mayu ranahambo ñgìnìndì masagado. Ñgìnìndì ra aboedi nìngombo hohoanìmo raguanambofhì asu yifiarì hohoanìmo sìhefeyoani yifiariyowohü sìmbori hifokoefirü-mbohündà ñgìnìnd-ané. Ahambo ami-yomondì pisao adükari masagado.

⁵ Ranìyu asu Sipsip Nìmorì ai ñgìmì noufimbì nìmì horì ra kìboakìmareandi. Asu ro hìmborìyahane, ñgìmì noufimbì yangirì nìngoweimbì moatükunì-mayo ranai hoafìyowohü yahoya, "Se sühüfi!" meho. Ranìyo asu ro hìmboyahane, nìmbandì hos ranai manìngó. Hos semündü hu-randeimbì ranai nìmbori sìmongorì-ferambo waramberamündü haya manüngu.

⁶ Asu ro hìmborìyahane, yangirì nìngoweimbì moatükunì yimbuyimbu mamarei ahei mbùsumo hoafì mamì rahurai yare hoafìyowohü yahoya, "Sesi mbonìmbo-marundümo. Mamì kirogram wit ra ten kinafihì yìbobondowandi. Asu bari ñgìmì kirogram ra ten kinafihì yìbobondowandi.* Nga asu se mandìfe wer-ané asu wain ranana moaruwaimbongowamboyaftì," meho.

⁷ Ranìyu asu Sipsip Nìmorì ranai yimbuyimbu noufimbì nìmì horì ra kìboakìmareandi. Ro hìmborìyahane, yimbuyimbu noufimbì yangirì nìngoweimbì moatükunì ranai hoafìyohü yahoya, "Se sühüfi!" meho.

⁸ Ranìyo asu hìmboyahane, anjüsü futìreandeimbì hos ra manìngó. Nindou hos semündü hu-randeimbì ranìwamì mamaru ahandì ndürì ranana Yìfeimb-ané. Asu Yifiafì Ngooafì ahandì sünju maho. Nindou hìfìhü anìmboei ranaheimbo yimbuyimbu-mbore yìbobomareandi. Mamì bìdífìri ranaheimbo yifiari, wembo, anġünü asu nìmambeahìndì nìñihondì moaruwai ranambo hifokoefe-ndürìmbohündàmbo God ai ahafanìmbo ñgìnìndì masagapiri.

⁹ Sipsip Nìmorì-mayu ranai hondahüfimbì nìmì horì kìboakìmareandi. Ranìyahì asu ro hoeirìheandane, nìñihondì hifokoefe mandìfembo fondì-mayo ranì-hoarehì yifiafì yangirì anìboadei ra hoemarìheandi. Sapo nindou ra Godìndì hoafì wataporìmborìhü asu anìhondümbo ahandì hoafì ranahambo hoafìyei marìhündì ranìmbohündà hifokoa-marìhindürìyei yifiafì ranìyei.

* **6:6:** Kakì ra ranì sesì pemìmbohündà adükari hamìnd-ané. Adükari yifiarìmbo sìmboanì nindou ai sesì sìmogodühi rahurai kakì ranìfihì pemìyei arìhündì.

¹⁰ Ran̄yei asu ai puküna rar̄hi hoaf̄yeih̄ seiya, “Moani adükari hamind̄ bogor̄, sur̄hoeimb̄yaf̄ hawa asu an̄hond-anaf̄! Ro n̄yngunimb̄imbo h̄ibadima-nd̄ihundi se nindou h̄if̄hü amarei ranaheimbo ȳbobondo-wandürüh̄ t̄n̄j̄r̄ifo madabadür̄i sapo ȳhoef̄imbo h̄ifokoamar̄himuni ranambohünd̄amboa?” sei düdumehindi.

¹¹ Ran̄yo asu mamam̄i aheimbo hoandar̄ hoear̄ k̄ifohi yimburundürüh̄ awi ak̄idou gedühi saf̄ n̄imandei yahomo houmbo hoaf̄yomondühi yahomoya, “Asu s̄ün̄gunambo-an̄imbo s̄hei mami ratüpuriyei-r̄ihündeimb̄i nindou-anei asu wandaf̄-mam̄i ranaheimbo h̄ifokoa-mbürühindür̄amboane, sapo s̄heimbo h̄ifokoa-mar̄hindür̄i nou,” mehomo.

¹² Ran̄yu asu Sipsip N̄imori-mayu ranai n̄imi hor̄ 6 ra k̄iboak̄mareandi. Ran̄yo asu ro h̄imboyahane, adükari h̄if̄he ranai tüküfeyowohüyo, hüf̄hamind̄ ranai n̄imbokoan̄i nahurai n̄imbiran̄i-mareandi. Asu amoamo ranai moani mun̄gunambo hor̄ nahurai hambur̄mayu.

¹³ Ran̄yo asu mupui ranai h̄if̄ini f̄ir̄badiȳifoai pütap̄imayo sapo hanḡiri wer̄inambo nahurai fimbomoranda h̄ifokoakoayo nou.

¹⁴ Asu s̄ün̄u ranai awar̄hoaihueyo sapo n̄imihariifihi n̄in̄i moatükuni ḥgamondefeyo nou. Asu mungambo h̄if̄ wafu asu airan ran̄i-poan̄imbo ranai n̄imar̄fond̄ihindi ran̄hünd̄ambo f̄ir̄boadihoei haya ho marandi.

¹⁵ Ran̄yo asu h̄if̄in̄indi bogor̄ nindou, gafman h̄ifandi-rundeimb̄i ami-yomond̄i bogor̄, napo af̄indeimb̄i, ḥgin̄indi h̄ifandi-rundeimb̄i, moani ratüpuriyei-r̄ihündeimb̄i, kak̄i sem̄ind̄imbohünd̄a ratüpuriyei-r̄ihündeimb̄i nindou mun̄guambo ranai n̄imoei ambeambe asu hoŋgu hoarehi d̄ibonap̄imehindi.

¹⁶ Ran̄yei asu ai h̄if̄ wafu, n̄imoei ȳt̄ifo ranaheimbo rar̄hi hoaf̄yeih̄ seiya, “Ȳhoef̄ wam̄i se piyei gabudihimunan-an̄imbo asu nindou sapo ahand̄ n̄imar̄fond̄wam̄i amaru ranai hoeifekoate-yumunüh̄ asu Sipsip N̄imori ranai ḥgin̄indi-yomuni koate-mbiyumun-amboane.

¹⁷ Ahafand̄i ḥgin̄indi-yowohü nindou d̄id̄yei ai moaruwai hohoan̄imomayei ranaheimbo t̄n̄j̄r̄ifo saimbo si ra ndeara tükufemboanesi, ḥga asu nindou d̄idai ranahambo moanane mambusa?” masei.

¹ Muñguambo ranī-moatükunī ranai refehayambo-yoane, asu ro hoeirī-heandane, sūnambeahīndī nendī yimbuyimbu ranai hīft muñguambo yimbuyimbu ranī himboranī-kīmī waranīründümō manīngomo. Ranīyomo asu yimbuyimbu werī ra kīkīhīründümō warambe manīngomo. Rananīmbo asu werī ranai ŋgīrī māmī ai-amboanī hīft ranīh-anē, sīriwara ambe-anē, hoe-anē asu nīmī ranīwam-anē ra ŋgīrī werīndo yahomo houmbo.

²⁻³ Ranīyahī asu ro hoeirīhinane, sūnambeahīndī nendī māmī ranai hūfīhamīndī süfuanīpoedī God yangīrī nūngumbündī-mayo sürü pare-randeimbī semündü haya masūfu. Asu ranīyu sūnambeahīndī nendī yimbuyimbu-memo sa po God ŋgīnīndī masagapura hīft asu sīriwara moaruwai-mbofembo-memo ranahamumbo pukūna mīngīyu hoafīyuhü yahuya, "Awi se hīft, sīriwara, asu nīmī napo ranahambo nīmai yowanī moaruwaimbo-fepoani. Ngā yīhoefī Godīndī ratüpuriyei-rīhündēimbī ranaheimbo ahei gīribodi hamīndīwamī sürü pare-randeimbīnambo pandīhundan-anīmbo, se ranī moatükunī moaruwaimbo-ndundī," mehu.

⁴ Nindou ranaheifihī sürü apaiaro ra hīmboyahane, 144,000-mayo. Nindou ranai ana 12 māmīsīrī Israerīhündī-yei asu ai mamāmī māmīsīrī ranambeahīndī 12,000-yei.

⁵ Sudandī sīrambeahīndī 12,000,

Rubenīndī 12,000,

Gadīndī 12,000,

⁶ Asandī 12,000,

Naptarindī 12,000,

Manasendī 12,000,

⁷ Simionīndī 12,000,

Rifaindī 12,000,

Isakarīndī 12,000,

⁸ Seburunīndī 12,000,

Sosepīndī 12,000

asu Bensaminīndī 12,000.

Ranī nindou ranaheimboyo God ai wand-anei yahu sürü pamareandi.

Nindou Afīndī ai Godīmbo hohoanīmoyeihī aboed-ani sei arīhündī

⁹ Ranī-moatükunī ranai refehayambo-yoane, asu asükaiya hoeirīheandane, nindou afīndī hamīndī ranai manīmboei asu ranaheimbo ŋgīrī mamai amboa tapuindürī. Nindou ranai ana muñguambo hīftīhündī, muñguambo sīrī, muñguambo fi-hoeari, asu muñguambo hoafīmbī-yei manīmboei. Ai Godīndī nīmarīfondī Sipsip Nīmorī-mayu ranahandī haŋīfoani-yei kīfohi hoeari yihuruyei mburīhū

asu hihifi-hihifiyeihî mbeyemü waramberihümündi hehi burimayei.

¹⁰ Ai pukuna hoafiyehî seiya,
“Yihoeffî God ai adükari bogorindi nimir-fondiwamî amaru
asu Sipsip Nimir-dibo yihoeffimbo aboedambo-
rîneamuni arinandi,”

masei.

11 Sünambeahindi nendi munguambo ai bogori nindou-
yomo asu yangiri nongoweimbî moatükuni yimbuyimbu-
mayaie ranîyei ai Godindi nimir-fondi ranahambo wakirîhi
hehi burimayei. Ranîyei asu ai Godindi nimir-fondi ranî
hangifoani pütapîyei amoyareimbo Godimbo hohoanîmo-
rîhoruhî aboed-ani masahundo.

12 Ai seiya,

“Anihond-ane!

Yihoeffî God ranahambo hoafiyefthüya,

‘Ai himboamupui-randeimbi,
aboedi fîfîreandeimbi,
nduri adükärumbî,
asu hifandimbo ngînindeimb-ani.

Koadürümbo koadürümbo ahambo hihifindihuruhî aboed-
ani,’ mbisefimboane,”

masei.

13 Ranîyo asu boagiri mamî ai wambo hoafiyundiruhî
yahuya, “Nindou dîdiyei hoandari hoeari kîfohi ra
gûdimarîhinda? Ai nahani-poedîyeia?” mehu.

14 Ro sîmborî hoafiyahindowohü sahiya, “Ape, se
fîfirarowandi,” masahi.

Ai yahuya, “Nindou ranai tînjîrîfoyo asu asübüsî afindi
ranambeahindi aboedambo tükümehindi.

Ai Sipsip Nimirindi horambe ahei hoandari hoeari
boboemari-hunda kîfohimayo.

15 Ranîmbo-hündamboane, ai Godindi nimir-fondi
hangifoani anîmboei.

Ai ahanti worambe nîmbi-nîmbisi ratüpuriyei
arîhundi.

16 Ai ngiri asükaindei wembombondei asu amîndaniño-
mpondei.

Hüfîhamîndi ranai ngiri aheimbo tagindanduri,
asu hüfü amboa ngiri tagindanduri.

17 Nîmboe sapo sipsip nîmorî adükari bogorindi nimir-
fondi mbusümonduhî anüngu

ai ahei hifandranduri-randeimbi-ndümbui.

Ai aheimbo ndemündünduri ngu yangiri nîngombo hoe
sowahî tükündahimboyei.

Asu God ai ahei himboar-ambeahindi aranîhimboaho
gedüherümbui,”

mehu.

8

Sipsip N̄imori ai 7 noufimb̄ n̄im̄ hor̄ ra k̄iboak̄imareandi

¹ Sipsip N̄imori ai 7 noufimb̄ n̄im̄ hor̄ ra k̄iboak̄imareanda asu bodifoahü sünambe n̄im̄ emündü boefoaimbo nahuraimayo.

² Ran̄yo asu sünambeah̄indi nendi 7 God̄indi han̄gifoon̄ manīngomo ranai fufunj̄ 7 ra waran̄-maründümonda hoeimar̄heapur̄.

³ Asu sünambeah̄indi nendi ηgorü ranai God̄imbo f̄is̄in̄jarü aboedeimb̄ mandife hasihoni ran̄-k̄imi tüküfi manüngu. Ai gor h̄ip̄ir̄ ranambe f̄is̄in̄jarümb̄ moatükun̄ foerümb̄ warambemaramünduwa ahambo f̄is̄in̄jarümb̄ moatükun̄ af̄indi ra masabudo. Ai God̄imbo ran̄-moatükun̄ ahandi nendi mun̄gu ranahei d̄idibaf̄ife hoaf̄ ra-kapeihu s̄ihembohünda masabudo. Aiana gorinambo nafeimb̄ hasihoni God̄indi n̄imari-fondi fik̄imi an̄ingo ran̄wami digembui.

⁴ Ran̄yo asu f̄is̄in̄jarümb̄ moatükun̄ hai t̄ik̄ir̄imarandi-mayo hasiheimi ranai God̄indi nendi-yafe d̄idibaf̄ife ran̄ bitapire haya sünambeah̄indi nendi ranahandi warambeah̄indi God̄indi han̄gifoon̄ mahafo.

⁵ Ran̄yu asu sünambeah̄indi nendi-mayu ranai f̄is̄in̄jarümb̄ moatükun̄ h̄ip̄ir̄ ra semündü haya God̄imbo sesi mandife hasihoni-mayo ran̄waminīndi hai s̄iramündi foare mbura h̄if̄ini pimareandi. Asu ran̄-simboani n̄imoamondi-hoaf̄iyohü, fu af̄indi-af̄indiyyohü, wabüsür̄iyohü h̄if̄ihemayo.

⁶ Ran̄yomo asu sünambeah̄indi nendi 7 fufunj̄ waramberündüm manīngomo ranai ndeara fufunj̄imbo yahomo houmbo-memo.

⁷ Sünambeah̄indi nendi mam̄ noufimb̄-mayu ranai ahandi fufunj̄ ra fufunj̄mayuwa asu hoewer̄ ranai hoe ηgis̄ihari ηgiñindi n̄imoei nahurai pütap̄iyowohüyo asu hai ranai hor̄ bitapire haya h̄if̄ ran̄wami p̄imayo. Ran̄yo asu ranambo h̄if̄ mam̄ ηgiñimi b̄idif̄iri, n̄im̄ mam̄ ηgiñimi b̄idif̄iri asu mun̄guambo mamam̄ woh̄ yaŋḡiri ra hai t̄ik̄ir̄imarandi.

⁸ Ran̄yu asu yimbu noufimb̄ sünambeah̄indi nendi-mayu ranai ahandi fufunj̄ ra fufunj̄mayu. Asu mam̄ moatükun̄ moan̄ adük̄ari ham̄indi hai t̄ik̄irandeimb̄ n̄imoei wafu h̄imboyoweimb̄ ra s̄ir̄wara-ambe pifeyoan̄ mahano. Ran̄yo asu s̄ir̄wara mam̄ ηgiñimi b̄idif̄iri ranai hor̄imbofe tükümefeyo.

⁹ Ranīyo asu yangiri nīngoweimbī moatükunī mamī ngīmī bīdīfīrī-mayo sīriwara-ambe ranai yīfīsafīyowohū asu sip mamī ngīmī bīdīfīrī sīriwara-ambe hei arīhündī ranai ranīmoatükunī ranambo nīmborī mafoareandi.

¹⁰ Ranīyu asu ngīmī noufimbī sūnambeahīndī nendī ranai ahāndī fufunjī fufunjīmayu. Ranīyo mupui mamī adūkarī ranai sīñarī hai nahurai yiyowohū sūnambeahīndī fīrefoai hoe asu apoarīndīhorī hoe ngīmī bīdīfīrī ranambe pīmayo.

¹¹ Mupui ranahandī ndürī ranana Hühütimbī Moatükunīyo. Hoe ngīmī bīdīfīrī ranai hühütimbü tükümfeyowa nindou afīndī ranai sīmīndeihündā yīfīmayei sapo ai hühütimbü wambo.

¹² Asu yimbuyimbu noufimbī sūnambeahīndī nendī ranai ahāndī fufunjī fufunjīmayu. Asu hūfīhamīndī ngīmīndambo, bīdīfīrī amoamo ngīmīndambo, bīdīfīrī mupui ranaheimbo harīmendüra asu ahei si ranai ngīmīndambo bīdīfīrī nīmbīranjī-mareandi. Ranīyo asu ranī-sīmboani ngīmīndambo bīdīfīrī siyo asu ngīmīndambo bīdīfīrī nīmbī ra si akīdou amboa tüküfekoate-mayo.

¹³ Ranīyo asu ro hīmborayahane ndusīkorī nīmoamo youyu wakīmareandi ai pukūna hoafīyuhū yahuya, “Hīpoanīmboembou-anei, hīpoanīmboembou-anei, hīpoanīmboembou-anei, nindou hīfīnī anīmboei se! Sūnambeahīndī nendī ngīmī ranai ahamundi fufunjī ranambo fufunjīndīmondani, moaruwaimbofe moatükunī afīndī tükündīfemboe,” mehu.

9

Hondahüfimbī noufimbī sūnambeahīndī nendī ai fufunjīmayu

¹ Hondahüfimbī noufimbī sūnambeahīndī nendī-mayu ranai fufunjīmayuwa mupui ranai sūnambeahīndī hīfīna fīrefoai pīmayowa hoeimarīheandi. Ranīyo asu ahambo hīfambe akīmī kaikoate raguhondū hanūmbīmaya ranahandī yipuri sübūdīrīhefembo ki masemündū.

² Mupui ranai ki ranambo hīfambe-mayo ranahandī yipuri ra sübūdī-marīhendamboyo, asu hasīheimī afīndī tükümfeyo hai adūkarī hīfambe horombo nahurai. Hasīheimī tükümfeyo ranīnambo hūfīhamīndī asu sūnū ranahambo gabudi-mafoareanda nīmbī mamaro.

³ Ranīyo asu wohī-yītīhī ranai hasīheimī ra hīnīngīrīhi hehi hīfīnī pütāpīmayei. Asu ai hīfīnīndī ngīnīndī aheimbo masagadüra arūhūpoahündī nahurai nindoumbo kiarīmbohündā tükümehindī.

⁴ “Se wohi, nimi asu amuri moatükun iyangiri hifini burayo ranahambo ana moaruwaimbo-ndihimboyei. Nga moani sapo nindou daboe ahei gribodi hamindi-wami God ai wand-anei yahombo moatükun ipefekoate-mayei ranaheimbo-animbo moaruwaimbo-ndihinduri,” meho.

⁵ Wohi-yitihi ana nindou ranaheimbo hifokoeftenürimbo hoaf ra moai yangoro, nga moani aheimbo hondahüfimb amoamo animbo afindi hamindi asübusi ndahünduri yaho hoafmayonduri. Nga afindi hamindi asübusümb ana sapo arühüpoahundi kiaroan iasübusayo nou-animbo rambifeyowamboane.

⁶ Hondahüfimb amoamo ranambe nindou ranai yifimbo yifirindei-mboyeisi, nga asu ai ngiri yifindei. Ai yifimbo hohoanimo-ndeimboyeisi, nga asu yifti ranai aheimbo gübüşüboaadearümboe.

⁷ Wohi-yitihi ranai ana, sapo hos yifiarimbo hombo sei hehimbo rawehindi nou-mayei. Ahei mbiroambe ana sapo adükari bogorindi at gorinambo nafümbi nahurai-ane amaronduri. Ranane asu ahei ngusümboari ranana nindouyafe nahurai-ane.

⁸ Ahei mbiranaj ranana nimorehi-yei mbiranaj nahurai hoandariyo hayamboane asu yahafi ana adükari pusi raion ahantiyahafi nahurai-anenduri.

⁹ Ahei misindi ranana aini-nambo nafümbi niminehoari nahurai-anenduri gabudifo-reamboayo. Asu fihoafi ahei mbanendinambo ranana sapo nimarifondi hosifih nafiyo kifeyoani kife hüramindi haya yifiarimbo füsühoasümbi ahei yahurai-ane.

¹⁰ Wohi-yitihi ndinindinambo kiarei arihundi ranana sapo arühüpoahundi nahurai-anei. Asu ahei ndinind raninambo nindoumbo hondahüfimb amoamo asübusi sehi arihundi.

¹¹ Ran moatükun aheimbo ana sünambeahindi nendi bogorimbofi hayamboani hifandaranduri. Sünambeahindi nendi ranai ana sapo hifambe akimi kaikoate ragu hamindi hanweimb ranahambo hifandandeimb nindouani. Ahanti nduri Hibru-yafe hoafnambo ana Abadon-ani. Asu Grik-yafe hoafnambo ana Aporion-ani. Hoafi ahanti nimindi ra moaruwaimbore-randeimb-ani.

¹² Weanguruhididi tñjirifo afindi ranai ana ndeara munjumayo. Nga asu sünguna awi yimbu afindi tñjirifo amboani tükündafine-amboyafe.

¹³ Sünambeahindi nendi 6 noufimb mayu ranai fufunj mayuwamboyo, asu gorinambo nafümbi sesi mandife hasihoni yimbuyimbu daburüdümbi Godindi hanjifoani

manimboei ranambeahindi hoafit ranai tükümfeyowa himborimayahit.

¹⁴ Sünambeahindi nendi 6 noufimbifufunjeimbü-mayu ranahambo hoafit ranai yare hoafiyondowohü yahoya, "Sünambeahind nendi yimbuyimbu adükari hoe ahanti ndürü Yufretis kimi karabusiyafu aningomo ranahamumbo koandihawapura mbihomond-amboane," mehondo.

¹⁵ Ranayo asu sünambeahindi nendi yimbuyimbu-memo ranahamumbo karabus-ambeahindi aboeda koamarihoupura mahomo. Ai ndeara hapondani, ndani si, ndani amoamo, ndani himbanififi nindou ngimindambo bidifiri ranaheimbo hifokoeftürümbohunda nafründümo houmbo hifandu maningomo.

¹⁶ Ami ai hos raniwam nindou-memo ranana tapuiyoan yimbu handret mirion-ane (200,000,000) mehomonda ro himborimayahit.

¹⁷ Ranayahit asu ro yafogoadinambo nahurai hos raneyei asu nindou hos sowandümo homo-rundeimbira hoeimarheandi. Ahamundi niminehoari misindihü magüdundi ra hai imami nahurai hambur-mayo, nimbandi asüdabo, asu anisühi safi nahurai mapaiaro. Hos-yei mbiro ranana adükari pusi raionindi mbiro nahuraiyo. Ranayo asu ahei yahamonindi hai, hasiheimi, asu nimoei sarfa imamiayo nahurai ranai tüküfe haya maho hoango.

¹⁸ Ranayo asu ngimmoatükuni hai, hasiheimi, asu nimoei sarfa imamiayo nahurai hos-yei yahamo tükümfeyo ranambo nimorehi nindowenihit ngimindambo bidifiri-mayo ra moaruwaimbo-mareanduri.

¹⁹ Hos ranahei nginindi referambo moatükuni ranana ahei yahamo asu sendani ane amaronduri. Ahei sendi ranana amoasiri mbiro nahuraiyonduri hayamboane asu raninambo nindou moaruwaimbo-rihinduri arihundi.

²⁰ Nimorehi nindowenihit bidifiri moaruwai hamindi moatükuni ranambo hifokofendüra yifkoate-mayei ai awi moai ahei hohoanimo ngorü-süngurihindi. Asu moai tikai god sisami ahei warina nafimarihundi ranahambo daboadanambo-rihinduri. Asu ai moai moaruwai nendi hift ndanithunda ranaheimbo ngusüfo pefe hohoanimo ra hininingirihindi. Asu tikai sisami god aheihoari gor, sirfa, bras, nimoei, nimi bidifiri raninambo nafimarihunda himboariyo, hoafit himboriyo, asu hoahoango-rakoate-mayei ranahambo amboa ai moai ngusüfo pefihümbo hohoanimo ra hininingirihindi.

²¹ Asu nindou ranimayei ranai sapo ai nindou hifokoariki, tibagiriki, nimorehi sisihimo, nindowenihit birabiriyei asu hümbuhüniyei marihundi ranahambo

amboanî ai moai hînîngîrîhindühi aboedi hohoanîmo sünjgurîhindi, ñga wanî.

10

Sünambeahîndî nendî mamî ai Sonîmbo buk masagadowa masesu

¹ Ranîyahî asu ro hoeirîhinane, sünambeahîndî nendî ñginîndî mamî ranai sünambe tüküfi haya makusu. Ai mburûngainambo gabudîfoarerî haya asu ahandî mbîro wafusîfoahü foforahoeimî ranai wakiyo tûmarerî. Ahandî ñgusümboarî ana hüfîhamîndî nahuraiyo asu ahandî tînjari yimbu ana hai nahuraiyo.

² Ai ahandî warambe buk akidou skror* ra, ñgure waramberamündü hayamboyu. Ranîyu ahandî warîhondü tînjari ra sîriwara-ambe türeandî asu kadüdî tînjari ra hîfîwami tûmareandi.

³ Asu ai puküna hamîndî raion hoafayô nou hoafîmayu. Ai hoafîyu hayamboyu-ane asu nîmoamondî-hoafî 7-ambe ramîndeimbîmbo hoafîmayu.

⁴ Nîmoamondî-hoafî ranai hoafîmayuwa ranî-sîmboanî ro ndeara ahei hoafî ra sürü papîmbo yançîrimayahî. Ñga asu sünambeahîndî hoafî mamî ranai hoafîyohü yahoya, "Nîmoamondî-hoafî 7 hoafîmayo ra se weindahîndo-wamboyaftî, ñga dîbonapi-ndowandi. Asu se bukîfîhi hoafî ra sürü papîndamboyaftî," mehondîri.

⁵⁻⁶ Ranîyu sünambeahîndî nendî sîriwara-ambe tînjari türe asu hîfîhü türe maranda hoeimarîhini-mayu ranai sünambe ahandî warîhondü warî nîmoamore mbura God koadürümbo-koadürümbo anüngu ahandî ndürinambo anîhondümbo hoafîmayu. Ai sünü, hîfî, sîriwara asu munju moatükuni ranambe engoro ra nafîmarandi. Sünambeahîndî nendî ai hoafîyuhü yahuya, "Ndeara God ai munju-moatükuni moendîfemboayu si ra mungumbo yahomboane, ñga asu ñgîrî ai gedühi hîbada ñgu.

⁷ Ñga asu 7 noufimbî sünambeahîndî nendî-mayu ranai ahandî fufunjî fufunjînduan-anîmbo, asu God ai ahandî hohoanîmoyu dîbo masîhendi ra moendi-ndeambui. Ranî-moatükuni ranahamboyu ai ahandî ratüpuriyomo-rundeimbî asu hoafî hoafîyîmo-rundeimbî-memo ranahamumbo wataporîmbo-marapuri," mehu.

⁸ Sünambeahîndî hoafî ro horombo hoafîmayowa hîmbori-marîhamîndîhi ranai asükaiyo hoafîyondîrûhi yahoya, "Se ñgafî buk akidou skror sünambeahîndî nendî

* **10:2:** Skror ra pepa hoandarî nîmîharîfîhi ñgamondîfeimb-ane.

tinjari siriwara-ambe türe asu hifihü türe haya anüngu ranahandi wariwami boare anango ra ndowandifit," meho.

⁹ Raniyahit asu ro sunambeahindi nendi-mayu ranahambo sowana ha buk akidou ra mbisenda sahehea düdumeheando. Raniyu asu simbori wambo hoafiyundiruhit yahuya, "Se buk akidou ra ndowandifit mbunda dowadifit. Ranit-moatükunit ra sihafit bodoambe didihamindimboe. Ngat asu sihafit yafambehü ana efu hoe nahurai aboedit aparindimboe," mehundirit.

¹⁰ Raniyahit asu ro ahandi warambeahindi buk akidou-mayo ra sahamindi hehe sahasihane, ranit-moatükunit ranai efu hoe nou wandi yafambehü aboedit aparimayo. Ngat asu sahasi hininingirih heheamboyahane asu wandi bodoambe didihamimayo.

¹¹ Raniyu asu wambo yare hoafiyundiruhit yahuya, "Asükaindifi se munjuambo srihündi, hifihündi hoafit asu bogorit nindou afindit ranaheimbo ninti-moatükunit tükufemboayo ra wataporimbondandi," mehundirit.

11

Yimbu nindou ai hoafit bokamarit-heneandi

¹ Raniyu asu wambo simongorife-rambo nimihari nimindi nahurai sendirit mbura hoafiyuhü yahuya, "Nimihari ranambo ngafit Godindit worit asu ahambo sesi mandife hasihonit ra simongorit-ndowandit. Asu nindou didiyeti worit ranambe amarei ranaheimbo tapuindafindirit.

² Ngat asu Godindit worit ranahandambo papit weindani aningo ranana yowanit se simongorit-ndowamboyafit. Ranana sapo nindou Suda-yafe ndifo ranaheimbo hininingimefeyo-ane. Ranit nindou ranai-animbio Godindit ngoafit adükari ranahambo 42 amoamombo pühindei kikimiboadi-himboyei.

³ Rananimbio asu ro nindou koanditheheapira afindit hohoanimo-yomombo hoeart güdüne hena wandi hoafiyahembit hoafit hoafombohunda kodamboyafanit. Rananimbio ai Godindit hoafit ra wataporimbondinamboyafanit 1,260 si aho ranambe," mehundirit.

⁴ Nindou yimbu ranai ana sapo orif nimi yimbu asu ram hai yimbu munjuambo hifit ranahei Adükari anüngu ranahandi hangifoan-ane animbafanit.

⁵ Nindou yimbu ranahafanimbio düdi ai moaruwaimbofepirimbio ehu ana, asu ahafandit yahamo-nafit hai ranai tükündifehü ranit-moatükunit ranambo ahafanimbio moaruwaimbofe-pirimbio nindou ranaheimbo hai tikirinda-ndürimboe.

⁶ Ai ɳgiñindi sowandifanimbo-anafani Godindi hoafi bokarihefembo simboani sunambeahindi hoe kosawa kikihemindimbo ra. Asukai ai ɳgiñindi sowandifanimbo-anafani hoe ra hori nahuraimbofe tükufembo amboa. Asu hifinindi nendi aheimbo moaruwai moatükuni refeyoani moaruwaimbo-fendürimbo amboa ahafandi hohoanimo sürgu refembo asafani ra randineamboyafani.

⁷ Godindi hoafi ra ndeara wataporimborini moendineandan-animbo nimambeahindi ninihondi hifambe akimi kai-koateimbri ranambeahindi tükufe arandi ranai ai-babidimbo yifarindimboe. Ai ahafanimbo ɳgasundeapiri haya hifokoa-ndeapirimboe.

⁸ Asu ahafandi yifi-nimoko ranai ɳgoafi ranahandi bogori nafti yagodimboyafani, sapo ahafandi Adükari nimti keimbi karihendeimbri-fihri tüküründümo pamarüwuri houmbo hifokoarüwürühi. Adükari ɳgoafi ranahambo kafoefe hoafi ranana Sodom asu Isipiyo.

⁹ Munjua hifihundi nindou, mamami siri, mamami hoafümbi asu mamami fi-hoeari ai ɳgiñiyo mbura ɳgorü sinambo hombo hüfunimboyo ahafandi yifi-nimoko ra hibudundihü-pirimboyeis, ɳga asu ɳgiri hifi kandihipiri.

¹⁰ Hifi ndanihadambo nindou ai hihifi-hihifi-ndeimboyei sapo nindou yimbu ai yifimefandi ranahambo. Ai sesesi-ndeihri hihifi-hihifi-ndeihri asu aboedi napo simbori saindeimboyei nindou yimbu Godindi hoafi hoafiyafani-rinandeimbri ai nindou ranaheimbo afindi hamindi tñjirifo masabinanduri ranimbo.

¹¹ ɳgiñiyo mbura ɳgorü sinambo hombo hüfunimboyo yangiri nñgombo yafui ra God ai koamafoareanda kosí ahafandi fiambemefeyowa ai botimefineanda, asu nindou munjuambo ai ndarihi hoeirhipira mayowa yihimbomayezi.

¹² Ranayo asu Godindi hoafi hoafiyafani-rinandeimbri ai himbori-yafandane, sunambeahindi hoafi mami pukuna ahafanimbo hoafiyopirühi yahoya, "Mborai ndühi sühüfan," meho. Ahafanimbo hifokoa-marhipiri ai himboapoyeiane, asu ai mburiñgai bitapirine hena sunambe mahahüfan.

¹³ Asu ranisimboani hamindi hifihe afindi ranai tüküfehueyo, adükari ɳgoafi ranahambo mami bidifiri birefoai pütapiyowohü asu 9 bidifiri nñgohüyo 7,000 nimorehi nindowenihri ra hifokoa-mafoareanduri. Nindou bodimondi yangiri manboadei ai yihimboyeihri God sunambe amaru ranahambo adükär-ani masei.

¹⁴ Yimbu noufimbri tñjirifo ranana ndeara munjuyomboane, ɳga se himboriyei ɳgiñi noufimbri tñjirifo ranai ndeara akimi tükufembo yahomboane.

Sünambeahindi nendi 7 noufimb i ai fufuŋimayu

¹⁵ Ranayo asu sünambeahindi nendi 7 noufimb i ai fu-funjimayu. Ranayo asu sünambeah i nindou afindi hoaf i ranai puküna hoaf iyeih i seiya,

"Ng in indi sem indi hefe muŋgu a hifi ra hifandimbo ana
s ihefi Adükari
asu nindou s ihefimbo aboedambofe-muni imbo
kamafoarir i Krais ahafand-ane,
asu ai-animbo koadürümbo-koadürümbo hibadambui,"
masei

¹⁶ Raniyomo Godindi hangifoani 24 boagiri nindou ahamundi nimari-fondiwami mamarimo ranai hifin i yiri-yimbu pusiru mbiro pütap i yomo mburu Godimbo aboed-ani mehomo. Ai hoaf i yomondüh i yahomoya,

¹⁷ "Adükari, se God muŋgu ambo ng in indeimb-anafi.

Seana haponda animbaft i,
horombo manimbaft i!

Sihafi ng in indi ra sowandif i hawa

asu muŋgu ambo hifi piyaf i hawa hifandara hafi
ranahambo sihambo ro hihifar i huni ni.

¹⁸ Hifi ndan i hünd a nindou ai ng in indi mayei

sapo sihafi ng in indi imbo si ra tükümfeyowa,
asu yif iyeimb i nindou aheimbo yibobo-fendürimbo si
ranamboa tükümfeyowa.

Sihafi ratüpuriyomo-rundeimb i,

sihafi hoaf i hoaf i yomo-rundeimb i asu

sihafi muŋgu ambo nindou akidouyo adükariyo sapo
sihambo yihimbo ar i hün in i
ranahaimbo aboedi moatükun i saimbo si ra
tüküfemboane.

Ng a asu nindou di d iyei hifi moaruwaimbo-mar i hind i
ranahaimbo moaruwaimbo-fendürimbo si ran i amboa
ndeara tüküfemboane,"

mehomo.

¹⁹ Sünambeah i Godindi wor i ranahand i yipuri ra
sübüd i hoeöhü asu ahand i nendimbo hoaf i f i ramündü
mas i hendi bokis ra weindah i mayowa hoeimar i hind i.
Ran iyo wabürüs iyo wakireandüh i asu fuyowohüyo
nimaoamon i ndi hoaf i ai pai kapeihü kik i randüh iyo asu
hifi he tüküfehü k i fo h i nimoei nahurai pütap i mayo.

12

Son ai nimoreh i asu amoasiri adükari hoeimareap i ri

¹ Ran iyo asu sünambe moan i ran i poan i mbo moatükun i ranai tükümfeyo. Ran i moatükun i ranana nimoreh i mam i ranaiyo. Ai hüf i ham i ndi hoear i mbore güde hayamboy o asu amoamo ahand i yirüfoend i hoareh i pare mbura, 12 mupui

atimbore ahanti mbiroambe kikifoare hayamboyo tukife maniango.

² Nimorehi ranai ranumbiyo hayamboyo asu nimori wakemindimbo asubusi ranai ahambo tukumefe ndowa asubusimbo hoafit karihoaimarandi.

³ Ramefeyowamboyo asu moanit ranit-poanimbmo moatükunti ngorü ranai sünambe tükümfeyo. Ranit-moatükunti ramefeyo ranana moanit adükari hamindit amoasirit hamburiyu 7 mbiroweimbti, asu 10 daburüdümbyu haya ahanti mbiro mamamit ranitwamit at 7 kibodirifoare hayamboyu tüküfi manüngu.

⁴ Ahanti sendit ranambo ngeimi bidifitri mupui kifihürämündi huhüyu asu sünambeahindi hifina firibadi-mafoareandi. Raniyu asu amoasirit ranai nimorehit-mayo ranahanti fikimi manüngu nimori ra wakindamindoani mbundithe dagadi yahuhaya.

⁵ Raniyu asu nimorehi ranai nindowenihit nimori wakimarimindo. Nindowenihit nimori ranai-animbmo adükariimbondifi haya munjuambo hifthundi nendi ranaheimbo ain nimihari ndemündü haya hibadarümbui. Nimorehi ranai nimori ra wakimaramindo-amboyo asu nimori ra kosiründümo houmbo God asu ahanti nimari-fondit sowana mahafomo.

⁶ Raniyu asu nimorehi ranai fefoai haya nimi wohi furikoate-reanduhit maho. Sapo God ai ahambo 1,260 si ranambe nijgownit hifandimboane yahuhaya ngoafit ditiboadore hinijgimareandi raninambo.

⁷⁻⁸ Raniyu asu yifiari ranai sünambe pomarit hoaiyo. Raniyu sünambeahindi nendi bogorit Maiker ai ahanti sünambeahindi nendi-memo ranit-babidimbo amoasirit afintidi-mayu ranit-babidi yifiarimemo. Asu amoasirit ai asükaiyu ahanti nendi-babidimbo hihiriyafu yifiarimemo. Nga amoasirit adükari-mayu ranahambo yifarambe ngasünduwuri houmbo, asu ahanti nendi-babidimbo sünambe gedühit nijgombo yowanit yahomo hemafoarupuri.

⁹ Raniyomo Godindit sünambeahindi nendi-memo ranai amoasirit afintidi-mayu ranahambo sowarindümo hifina pimarüwuri. Amoasirit ranai ana horombodidi hondüyü haya ahamboya, "Satan hiftit ndanithunda nindou papit-hoafira-randeimb-ani," masei. Ai hifinindit nindou munjuambo tikai hoafiyu-randeimb-ani. Raniyu ahambo ahanti sünambeahindi nendi-memo ranit-babidimbo sünambeahindi hifina hemafoarupuri.

¹⁰ Raniyu asu ro himboriyahane sünambeahit hoafit ranai pukuna yare hoafiyowohü yahoya,

"Hapo-ana God ai s̄ihefimbo aboedambofe-munimbo ra
ndeara tüküfemboane.

Hapo-ana nindou God ai d̄iboniyu h̄in̄inḡmarir̄ rana-
hambo bogor-ani yahu nafuiyumboani!

Sapo nindou düdi ai Godind̄i h̄imboahü nüngumbo
s̄ihefi wandafi mami n̄imbi-n̄imbisi papi-hoafirandüri
arandi
ranahambo sünambeahind̄i h̄ihairündümo
masafoarüwuri.

11 S̄ihefi wandafi-mami ana Sipsip N̄imorind̄i hori
asu ahandi hoafi anihondümbo wataporimborihü
marihündi
raninamboyei ai amoasiri-dibō yifiariyei tabori-
marihehindi.

Nindou ranimayei ranai ahei fimbo hohoanimo-koate
asu hoafi anihondümbo wataporimbo-marihündi
raninamboyei amoasiri-dibō yifiariyei tabori-
marihehindi.

Nindou ranimayei ranai yifimbo yihimbokoate-mayei.

12 Ranimbo-hündambo-animbo sünü asu sünambeahind̄i
nend-anemo
se h̄ihifi-h̄ihifind̄mo!

Nḡa h̄if asu sıriwara se h̄ipoanimboembou-anafe.

Satan ai ndeara ranihü kusümbo wambo asu ahambo
ŋgusüfo asürirühane.

Ai ranihü n̄ingombo ra gedühiyopoani,
ŋ̄ga bodifo-ane ranimbo f̄ifreamboani,"

meho.

13 Amoasiri adükari-mayu ranai ahambo h̄ifina
hemafoarüwuri ra ndare hoeireandan̄ mayoamboyu
asu sapo n̄imorehi nindowenih̄ n̄imori wakimarimindo
ranahambo pare wamara hu.

14 Nḡa asu n̄imorehi ranahambo meso mbanendi
nahurai masahündi. Mbanendi yimbu ranambo-animbo ai
nindou n̄ingokoate-reandühi amoasiri adükari ranahambo
didimombo dibuai haya ŋgomboe. Asu ranihü ŋgo
n̄ingowan-animbo ŋgiyi h̄imbaniȳo haya 6 amoamo
ahambo h̄ibadihündühi sesi ndahündomboyei.

15 Raniȳo asu n̄imorehi ranahamboya hohoambu
ranambo semind̄i mb̄ihowamboane yahuhaya amoasiri
ahandi yahamonind̄i hohoambu kamafoareandi.

16 Ai ramareandiyosi, nḡa asu h̄if ranai n̄imorehi
ranahambo mafarihendi. H̄if ranai yafadü boamareanda
amoasirind̄i yahamonind̄i hoe tükümfeyo ra
sir̄mafoareandi.

17-18 Raniȳo asu amoasiri adükari ranai yare hoeireanda
mayowa n̄imorehi ranahambo ŋgiñind̄imarandi. Asu ai

nimorehi-mayo ranahandi ahuirihoadi-mayei, sapo nindou didiyei Godindi ahinumbi hoafit asu Sisasindi hoafit sungsurihi-rihundeimbti, ranaheimbo sowana ai-babidimbo yifiarimbo yahuhaya mahu.

13

¹ Raniyu asu amoasiri adukari ranai siriwara gudi pimaramindo raniwami maningu

Nimambeahindi ninihondi yimbu tükümefineandi

Raniyah asu ro hoeirheanda moaruwai himboyoweimbti ninihondi mami ranai siriwara-ambeahindi tüküfe masifo. Ranmoatükunti ra 10 daburüdümbüyo haya asu 7 mbiroweimbüyo. Daburüdü mamami ra adukari bogori nindoundi at nahurai n noumaya. Asu ahandi mbiro mamami raniwami sürü papimayo, ranana Godimbo tirfoefi hoafit.

² Ninhondi tüküfeyowa hoeimarheandi-mayo ranai ana adukari pusi titborandeimbti repat nahuraiyo. Ahandi tijari ra adukari ninihondi bea nahuraiyo. Asu yafambe ahandi ra mare raionindi nahuraiyo. Ranahambo amoasiri adukari-mayu ranai ahandi-mayo nginindi, asu adukari bogorindi nimari-fondi asu adukari bogor moatükunti ra masagado.

³ Ninhondi-mayo ranahandi mbiro ngorü ranana moani pisaonambo-marundi ra yifimbo-mbuimbiyosi, nga asu ahandi masimei mamaro ranana dikirimfeyo. Munjuambo hifinindi nindou ranai ranmoatükunti ramefeyo ranahambo hepünahi hehi asu ahambo sungsamarihü hei.

⁴ Raniyeyi asu munjuambo hifinindi nindou ranai amoasiri adukari-mayu ranahambo hohoanimo parihinduh seiya, adukarani sapo aiyu ninihondi-mayo ranahambo hifandimbohunda nginindi masagado. Asu ai ninihondi-mayo ranahambo amboani hohoanimo parihinduh seiya, "Dudi nimambeahindi ninihondi ndahuraiayua? Asu didai ninihondi ndanahambo ngu pande haya yifiarimanda?" masei.

⁵ Raniyu asu God ai ninihondi ranahambo yare hininqimareanda hoafit afinti-afintiyo wakireanduh Godimbo tirfoareruh hoafimendo. Raniyu asu ai ahambo ranmoatükunti ra refembo 42 amoamo yanqiri hininqimareandi.

⁶ Raniyu asu ranmoatükunti-mayo ranai Godimbo, ahandi nimarifondi asu ahandi nendit sunambe amarei ranaheimbo amboa tirfoefi hoafiyu marandi.

⁷ Ranayo ahambo God ai hīnīngimareanda ahandī nendī-babīdīmbo yifiari-mayeia asu ai yifiari ra tītaboari-mafoareandi. Asu ai munqua sīrī, hīfīhündī, hoafeimbī, fi-hoeari ranaheimbo hīfāndīyondürī hombo, randowandī mehundo.

⁸ Rananiṁbo nindou munguambo hīfī ndanīhū anīmboei ranai nīmambeahīndī nīnīhondī-mayo ranahambo ḥgusūfō pandīhimboyei. God hīfī sūnū nafīkoate-yuambe Sipsip Nnīmorī hīfokoamarūwūri ranahandī koadürümbo-koadürümbo yanġīri nīnīgombo buk ranambe ndürī papīmareandi. Ranambe ahei ndürī pefekoate-mayei ranai ana nīmambeahīndī nīnīhondī ranahambo ḥgusūfō pandīhimboyei.

⁹ Nindou dīdīyei ai hīmboambembaye ana, hoafī nda hīmboīndeī.

¹⁰ Nindou dīdīyei sapo aheimbo mbuimündīndürī karabusī-fendürīmbo-mayei ranaheimbo mbuimündīndürī karabusīfe-ndürīmboane. Asu nindou düdi ai sapo pisao yihūmīndī-mayo ranambo hīfokoeftimboani meho, ranana pisao yihūmīndī ranambo hīfokoeftimboani. Yahurai moatükuntī tükündīfeyoanī ana, asu Godīndī nendī ai ahei anīhondūmbofe hohoanīmo ra kīkīhīsafī-rīhūmūndī hehi mbīnīmboei-amboane, meho.

¹¹ Ranayo asu ro hoeirīheandane, moaruwai hīmboyoweimbī nīnīhondī ḥgorū ai hīfambeahīndī tükīfe masīfo. Ranī-moatükuntī ra Sipsip Nīmorīndī daburüdü nahurai yimbu ahandī mbīrowamī hīnīngīreapīri hayamboyo, ḥga ai adükāri amoasīri nahurai hoafīmayo.

¹² Ai adükāri hamīndī ḥgīnīndī weāngurūhīdīdī nīnīhondīndī-mayo semīndī hayamboane asu haponda ahandī fondahū ai ranī-sūngure arandī. Ai hīfī asu nindou ranīwamī anīmboei ranaheimbo weāngurūhīdīdī nīnīhondī masīmei afīndeimbī yīfīmbo yanġīri-mayo ranahambo ḥgusūfō pefembohūnda hüti-hüti-marandürī.

¹³ Yimbu noufimbī nīmambeahīndī nīnīhondī ranai adükāri hamīndī hepūnīfeimbī moatükuntī ramareandi. Ai nindou munguambo ahei hīmboahū ramareanda hai ranai sūnambeahīndī tükīfe haya hīfīna makoso.

¹⁴ God ai yīnī mehua nindou ranaheimbo tīkai hoafīyondürūhī weāngurūhīdīdī nīnīhondī ranahandī hīmboahū hepūnīfeimbī moatükuntī ramareandi. Yimbu noufimbī nīnīhondī-mayo ranai nindou ranaheimbo yahoya, sapo horombo nīnīhondī pisaonambo hitīmaranda masīmeimbū-mayo, ḥga ai haponda yanġīri anīnōgo ranahandī sīsamī nafīndīhū mbundīhū asu ahambo hohoanīmo-mbeahūndo-wamboane, meho.

¹⁵ God ai yini mehua yimbu noufimbì ranai weaŋgurühididi nɪnɪhondi sisamì ranahambo yangiri nɪŋgombo yafui masagado. Rananimbì asu sisamì ranai wataporiyohümbo nindou didiyei ahambo ŋgusüfo pefekoate-ayei ranaheimbo hifokoa-ndeandüra yifimbìyei-amboane, meho.

¹⁶ Nindou munguambo akidou, adükari, napo afindeimbì, napo-koateimbü, moani ratüpuriyei riħundeimbì asu kak semindimbo ratüpuriyei riħundeimbì ranaheimbo ahei warihondü waranì asu ahei għiribodi hamindì wamì sürü pefendürimbo hüti-hüti-marandüri.

¹⁷ Nindou mami ai-amboa ŋgiri kaknambo pemindu asu ŋgiri kakifihimbo ndendi, ŋga nindou düdi ahandifhi sürü apenjgo rani yangiri animbì randaambui. Süru ranana nɪnɪhondi ahandi ndür-ané asu namba ranahandi ndür-ané.

¹⁸ Ndanana aboed fiftireandeimbayu ana, ai nɪnɪhondi ranahandi ndürü nɪmindi ra tapuimbiyu-wamboane. Sapo sürü ranana nindoundi ndürü sūngunamboane. Ranahandi namba sürü ranana 666-ané.

14

Sipsip N̄imorindì nindou ai simbori heirü heiraye

¹ Ro asükaiya hoeirheand-ané 144,000 nindou ai Saion n̄imoei wafu-ambe Sipsip N̄imori-babidimbo manimböei. Sipsip N̄imori asu ahandi afindandit ndürü ra ahei għiribodi hamindifhi papimarandi.

² Ranijo ro himboriyahani sūnambe hoe amündürü fuwayo asu nimoamondi-hoafì nahuraimayo. Ranijo asu ro himboriyahani gita fandunda hoafayo nahurai hoafimayo.

³ Nindou ranai Godindì n̄imari-fondi hanġifoant, yimbuyimbu yangiri nɪŋgoweimbì asu boagħi nindou-yomondi himboahü simbori heirü mami heirūmäyei. Nindou 144,000 God ai hifit ndanħundambo nindou-yafe mbusümonindi masemündündür rani yangir-animbì heirü ra fiftirindhimboyei.

⁴ Nindou ranana moai n̄imoreħi dibombo apomo, ŋga moani suruhoeimbì hamind-anemo. Munguambo hifit nahi Sipsip N̄imori ai huwan nindou ranai ahambo sūnguruwuri homo arundi. God ai nindou ranahamumbo hifit ndanħundambo-yomondi mbusümonindi maniŋgomonda masepurimündu. Ahamumbo boatei ndeara sepurimündümboani Sipsip N̄imori asu God ahafandi yangiri nɪŋgombohunda.

⁵ Ai moai t̄ikai hoafiyomo-rundi, ḷga aiana hüti-koate-anemo.

Sünambeahindi nendi ḷgimi ai hoafi wataporimbo-marundi

⁶ Ro hoeirihinan̄yo sünambeahindi nendi ḷgorü ai nimoamo youyu wakimareandi. Ai yangiri koadürü koadürümbo n̄ingombo hoafi nindou munjuambo aheimbo wataporiyondürimbo semündü hayamboyu. Munjuambo hifthündi, munjuambo fihoeareimb̄i, munjuambo mamisiri, munjuambo mami hoafeimb̄i ranaheimbo munjuambo wataporimboyondürimbo semündi hayamboyu.

⁷ Ai pukünambo yare hoafiyuhü yahuya, “God ai nindouyei hohoan̄mo yibobofembo si ra ndeara tükfemboane, ḷga asu ranimbo-hündambo an̄imbo yihimbondeih̄ ahambo aboed-ani mbisefimboane. Aiyu sünü, hifi, siriwara, asu feamongo hoe nafimarandi ranimbo-hündambo-an̄imbo ḷgusüfo pandihori,” mehu.

⁸ Yimbu noufimb̄i sünambeahindi nendi ai weangurühididi ramefiyu ahanti sünju ai yahuya, “Adükari ḷgoafi Babiron ana moaruwaimbo-mefeyo. Anhondane! Munjunambo moaruwaimbo-mefeyo. Adükari ḷgoafi Babiron ramareandüra nimorehi sisihimo asu nindowenih̄ bırabırıyei marihündi. Ai ḷginind̄i wain hoe sagadüran̄i simindei hehi hihindi hohoan̄moayei nahurai-ayei ranimbo God ai ḷginind̄i-ndandürümbui,” mehu.

⁹⁻¹⁰ Asükai sünambeahindi nendi ḷgorü ai ḷgorü yimbu ramefineandi nou ramefiyu. Ai pukuna hoafiyuhü yahuya, “Nindou dıdyei ai n̄imambeahindi n̄inhhondi asu ahanti sisam̄ ranahambo ḷgusüfo pararihindi ana, ahei gırıbodi hamindifih̄ asu warihondü waran̄i sürü apaiaro ana, ai ranı-poanımb̄o wain hoe mbisimindei-amboane. Waini hoe ranana Godind̄i hürüt-anę. God ai ḷgiri ḷginind̄i wain ra hoe-ambe kandeandi, ḷga wanı. Ai ahanti hürütü ra moaruwai-mbofe hoe simind̄i hıpiri ranambe kande dagadüran̄i ndimindeimboyei. Asu nindou n̄inhhondimbo ḷgusüfo parıhi arıhündi, sünambeahindi aboedi hamind̄i nindou asu Sipsip Nımorı ahamundi himboahü, ranaheimbo hai asu sarfa n̄moei hai hüfü hondü ranınambo tıñırifo afındi mbisagadür-amboane.

¹¹ Hai ranahandambo hasıheim̄ aheimbo tıñırifo asagadırı ranai koadürümbo-koadürümbo gafomboe. Sapo nindou n̄inhhondi asu ahanti sisam̄ ranahambo ḷgusüfo pamarihindi, asu ahanti ndürı sürü masahümündi ranana ḷgiri fi handıhi n̄mandei,” mehu.

¹² Ranimbo-hündambo Godindi nendi ai ahanti hoafi himbori-yei sünjurihindühi asu Sisasimbo anihondümbo-arihor hei ai aboedamboyahi ḥgintndi mbintimboei-amboane.

¹³ Ro himboriyaha sünambe yafambe mamai ai hoafiyohü yahoya, "Se sürü nda papirandi: Haponda asu sünguna nindou didiyei Adükariidibö aniboadei ranai yifayei ana, ai hihifi-hihifimbeyei-amboane," meho. Yifiafi Aboedi ai-amboani yahoya, "Anihond-an. Sapo ai ratüpuri afinditinjirifomaye ra hinjirih hehi moani war handhi nimandeimboyei ranimbo-hündä. Asu ai ḥgiri moani ḥgei, ḥga aboedi hohoanimo ai ramarihindi ra-kapeihu ḥgeimboyei," meho

Hifi ndanihündambo sesi yimungu-remindimbo si

¹⁴ Asükai ro himboyahind-amboyo mburiñgai kifohiwami nindou mamai Nindou Hondü nahurai mamaruwa hoeimarinhini. Ai adükari bogorindi at gorinambo naftyoweimbimbi-mbirro-ambe kikifoare sarif yihimindisemündü haya mamaru.

¹⁵ Asu sünambeahindi nendi ḥgorü ai Godindi worambeahindi tüküfi sünü nindou mburiñgai-wamimamaru ranahambo pukuna miñgiyu hoafiyuhü yahuya, "Sihafi sarif ndowandif hawa sesi hifinindis ra yimungurindandif, ḥga ndeara sesi ra yimungurimbo si-an," mehundo.

¹⁶ Ranayo nindou sapo mburiñgai-wamimamaru ranai ahanti sarif semündü haya sesi hifinindis ranis yimunguremindimbo mahantu.

¹⁷ Asükai sünambeahindi nendi ḥgorü ai Godindi wori ra hinjirire haya tüküfi masunu. Ai-amboani sarif semündü hayamboyu.

¹⁸ Asükai sünambeahindi nendi ḥgorü hai hifandirarandeimbimayu ranai Godimbo sesi mandife siheferambo hasihoni-mayo ra hinjirire haya masufu. Ai sünambeahindi nendi ḥgorü-mayu sarif yihimindissemündü ranahambo pukuna hoafiyuhü yahuya, "Sihafi sarif yihimindis ndowandif hawa wain hisi ra hifitirindandif mamini digawandi, ḥga ndeara wof hisi ra süfiyomboane," mehundo.

¹⁹ Sünambeahindi nendi ranai sarif semündü haya amofi hanü wain hisi ra hifitiramündi mamintire masihendi. Wain hisi-mayo ra Godindi hürütumbi nimoei hiperi wain hisi nduniyo boboe semindimbo-mayo ranambe pütimefiyu.

²⁰ Asu ai wain hisi-mayo ra adükari ḥgoafi himborani tüküyafu homo hiperi-mayo ranambe ndünirund-anayo hori

ranai 300 kiromita nahurai maho. Asu hori tüküfe maho, ra nindou s̄imongori-feyoani ḥagusümboarühi nahurai mahafo.

15

Bidifiranambo t̄iŋirifo

¹ Ro sūnambe hoeiriheandane, ranī-poanīmbo moaruwai hamīndi hepünīfeimbī moatükuni tükīmefeyo. Sūnambeahīndi nendi 7 ranai nindoumbo moaruwaimbofembo moaruwai hamīndi moatükuni 7 sowandūmo mamarīmo. Ranī-moatükuni ranai munjuayo ana, Godīndi hürütü ndeara b̄idifiranamboane, ḥga asu ḥgīri asükai yahurai tükündifeyo.

² Ranīyo asu ro karasīnambo nafūmbī nahurai s̄irīwara-ambe hai bitapīre tükūmefeyowa hoeimarīheandi. Nindou yifiarambe ḥgīnīndi nīmboeimbo nīmambeahīndi nīnīhondi, ahanti sīsamī, asu ahanti ndūrī namba ranahambo hīfīnambo-marīhondi. Ai ahei gita God masagadūri ra fufurīhümundi hehi karasīnambo nafūmbī nahurai s̄irīwara ranī-kīmī manīmboei.

³ Asu Moses, Godīndi ratūpurī ratūpurīyu-randeimbī asu Sipsip Nīmorī-mayu ahafandi heirū ndahurai heirūmayei.

“Adūkarī, seana God munjuambo ḥgīnīndi nīmīndīh-anafī.

Se hepünīfeimbī moatükuni ratūpurīyafī-randeimbī-anafī.

Se munjua nindou-yafe bogorī adūkar-anafī.

Sīhafī hohoanīmo mbumundi hondüyo haya anīhondü hamīnd-anafī.

⁴ Adūkarī, munjuambo nindou sīhambo ahīnīndeihī sīhafī ndūrī ranahambo aboed-ani mbīseimboyei.

Seana sūrūhoeimbī hamīnd-anafī.

Munjua nindou sīhambo sowana dīdei ḥagusūfo pandīhi-nīnīmboyei.

Sapo sīhafī mbumundi ratūpurī ramarowandi ra fufurīhümundi hehi karasīnambo nafūmbī nahurai s̄irīwara ranī-kīmī manīmboei,”

masei.

⁵ Asükaiya sūnambe hīmboyahündamboyo Godīmbo hoafī femīndi sīhefe worī ranahandī ahīnūmbī worī safambe ra sübüdī-marīhoayowa hoeimarīheandi.

⁶ Asu sūnambeahīndi nendi 7-memo ranai nindoumbo moaruwaimbo-fembo moatükuni 7 masowandūmo. Ai hoeari aboedi afīsaho-koate hīmboarambe forīhoeimbī güdu mburu asu gorīnambo nafūmbī ret ahamundi mīsīndīhü hühīru hīnīngīru hou serīworī safambe tüküyafu māsīnīmo.

⁷ Asu yimbuyimbu yaŋīri naŋōweimbī moatükuni-ndambo mamī ranai sūnambeahīndi nendi 7 ahamumbo

gorinambo nafiyoweimbì dis 7 masagapuri. Ranìmoatükuntì masagapuri ranana Godìndì koadürükoadürümbo yañgorì-randeimbì hürütü foeroweimbì disìyo.

⁸ Godìndì himboamupuimbo-randeimbì asu ñgìñindì ranahandi hasiheimi ranai ahanti worambe gure haya menjoro. Asu ñgiri nindou mami amboani ahanti wori ranambe kebuendì, ñga wanì. Ai hibadihündanì sünambeahìndì nendi ranai nindou moaruwaimbofe moatükuntì ra moendi-ndundan-animbò keboehimboei.

16

Sünambeahìndì nendi 7 ai Godìndì hürütü 7 hipirambe foeroweimbì kamafoarundi

¹ Ranìyo asu ro himboriyahaniyo Godìndì wori ranambeahìndì hoafi mami sünambeahìndì nendi 7-memo ahamumbo pukuna hoafiyowohü yahoya, "Se ñgommo Godìndì hürütü 7-disambe afoero ra hifthü kaboadundi," meho.

² Ranìyu asu mami noufimbì sünambeahìndì nendi-mayu ranai hu ahanti dis Godìndì hürütü foafusümbì ra kamafoareandi. Ranìyo nindou sapo yañgiri niñgoweimbì moatükuntì ranahandi sisamimbò ñgusüfo pamarihindi, asu ahanti sürü ahei giriþbodi hamindifihì pariþhindeimbì mayei, asu ranaheifihì moaruwai hamindì asübusümbì masimei tükümfeyondürü.

³ Ranìyu asu yimbu noufimbì sünambeahìndì nendi-mayu ranai ahanti dis ra hu siriwara-ambe kamafoareandi. Ranìyo asu hoe ranai nindou yifiyoanì yiwihoe nahurai tüküfeyowohüyo asu munjuambo yañgiri niñgoweimbì moatükuntì siriwara-ambeahìndì ranai yifi-safimayo.

⁴ Ranìyu asu ñgimi noufimbì sünambeahìndì nendi-mayu ranai ahanti dis ra hu hoe asu apoarindihorì forþhoayoambe kamafoareandi. Ranìyo munjuambo hoe ranai horì nahurai tükümfeyo.

⁵ Ranìyo asu ro himboriyahane, sünambeahìndì nendi munjuambo hoe ranahambo hifandandeimbì-mayu ranai yare hoafiyuhü yahuya,

"O God, seana aboedi hamind-anafi,

Haponda se animbafi asu horombo manimbaf-ane.

Tiñirifo yibobofe se hifina kafoaro arandi ra mbumund-ane.

⁶ Nindou didìyei ai sihafi nindou ranaheimbo

asu sihafi hoafi hoafiyomo-rundeimbìmbo hifokoamarihindürü ranaheimbo horì kamefoendi ra aheimbo simindimbohunda masabadürü.

Se ranī-moatükuni aheimbo ramarīwändürī ra sapo
ai nīnī-moatükunīyo ramarīhind ranī sīmogodūhī-
mboane,”

mehu.

⁷ Ranīyahī asu asükai hīmborīyahane, Godīmbo sesi mandīfe sīhefe hasīhonī ranambeahīndī hoafī māmī hoafīyohū yahoya, “Yīnī, Adūkārī God, seana Muñguambo Ngīnīndeimb-anafī. Se nindou ranaheimbo pāpī-hoafarandürī ranana ai moanī anīhondū hondüyo hayambo asu mbumundi saf-ane,” meho.

⁸ Ranīyu asu yimbuyimbu noufimbī sūnambeahīndī nendī-mayu ranai ahāndī dis hūfīhamīndī-wamī kamafoareandi. Ranīyu God ai hūfīhamīndī ngīnīndī masagado nindou hīfīnī ranaheimbo hai nahurai tīkīrīyo-ndürīmbohūnda.

⁹ Nindou ranaheimbo ngīnīndī hamīndī hūfū ranai tagīrī-marandürāmboyei asu ai seiya, “God ndan-ani munguna moatükuni moaruwaimbofembo ngīnīndī ra hīfandarandi,” sei hehi ahāndī ndürī moaruwaimbo-marīhindi. Nga asu nindou ranai moai ahei moaruwai hohoanīmo ra hīnīngīrīhindūhī Godīmbo aboed-ani sei, nga wantī.

¹⁰ Ranīyu asu hondahūfimbī noufimbī sūnambeahīndī nendī-mayu ranai ahāndī dis ra nīmambeahīndī nīnīhondī adūkārī bogorīndī nīmarī-fondī ranīwamī kamafoareandi. Ranīyo asu nindou muñguambo nīnīhondī hīfandīrandī ranīwamī nīmbī piywöhüyo asu ai asūbusī afīndī sahümündihī ahei teifī kīkīmarīhündī.

¹¹ Ranīyei asu aheimbo asūbusī afīndī tūkfendürūhī masīmei nīnoumendürāmbo Godīmbo moaruwai-moaruwaimbo-marīhorī. Nga asu ai moai ahei moaruwai hohoanīmo sūngufe ra hīnīngīrīhindī.

¹² Ranīyu asu 6 noufimbī sūnambeahīndī nendī-mayu ranai ahāndī dis ra hoe adūkārī Yufretisi-mayo ranambe kamafoareandi. Ranīyo asu hoe ranai ngīnīreandürīyo bogorī nindou hūfīhamīndī süfuanī-poedi sīfombo-memo ranahamumbo naftī ra meñgoro.

¹³ Ranīyahī asu ro hoeirīheandane, moaruwai nendī ngīmī ranai koaikoai nahurai adūkārī amoasīri, nīmambeahīndī nīnīhondī, asu Godīndī hoafī tīkai hoafīyu-randeimbī ranahei yahamo-naftī tūkumehindi.

¹⁴ Aiana moaruwai nendī hepūnīfeimbī hamīndī moatükuni rarīhi arīhündī rananei. Moaruwai nendī ranai ana bogorī nindou hīfī hīfandu-rundeimbīmbo sowana hei arīhündī. Sapo bogorī nindou ranahamundi ami mamambefepura God Muñguambo Adūkārī Ngīnīndī hīfandīrandī ranahandī bīdīfranī sihī yifiarīmbohūnda.

¹⁵ Adükari ai yahuya, “Awi se himboriyei! Ro hümbuhünümbi nindou nahurai tükündahaemboyahi! Nga nindou düdi ai apokoate yangiri nimarümbo ahanti hoeari ra wudipoapore hifandarandi ana, hihifi-hihifimbiywamboane. Sapo rananimbó ai ngiri nindou afindi himboahü safi yangiri hoahoanguhü ahanti fimbo amoaningindu,” mehu.

¹⁶ Raniyomo asu moaruwai nendi ngimi-mayei ranai bogori nindou-memo ranahamumbo hifi mami Hibruyafe hoafinambo Armagedon ranihü mamühifepurimbo sahüpürümundi mahei.

¹⁷ Raniyu asu 7 noufimbé sünambeahindi nendi mayu ranai ahanti dis hipiri ra nimaramo sünambe kamafoareandi. Raniyu asu hoafi mami ranai pukuna Godindi munjuambo moatükuni hifandijo nimarimbo fondi raniwamindi hoafiyowohü yahoya, “Munju moatükuni ra ndeara munjuyomboane,” meho.

¹⁸ Raniyu asu wabürüs afindi ranai bire hinjingirera wakireandühijo asu nimoamondí hoafi ranai pai kameihí kikrandühijo hifihe afindi ranai moani moaruwai hamindi tükümefeyo. God ai nindou nafirandambe ana hifihe ranai moai yahurai tüküfeyo, nga haponda tükümefeyo ranana moani moaruwai hamindijo.

¹⁹ Raniyu asu adükari hamindi ngoafi ranai ngimimbore bumareandi. Raniyu asu munjuambo hifiyei adükari ngoafi madaburo-mayo raní amboa moaruwaimbo-mareandi. Sapo God ai Babiron ngoafi amboa moaruwaimbo-mareandi. Sapo God ai Babiron ngoafi ranahambo hohoanimo puramündühiju asu ai ahambo ahanti-mayo kap ranambe wain hoe ra simindimbó masagado. Waini hoe ranana sapo God ahanti nginindi hamindi hürütu raniyu.

²⁰ Raniyu asu munjuambo airan ranai dibonapi-foendühijo, asu nimoei wafu ranamboani moai hoeirihindi.

²¹ Asu nginindi ngisihari ais nimoei nahurai sünambeahindi 50 kirogram nimboreimbé ranai nindouyeiwamí pütapiyowohü ranaheimbo moaruwaimbo-mareanduri. Ranimbóyei asu nindou ranai seiya, “Ro nimboeyefi moaruwaimbo-ehundi,” sei hehi Godimbo moaruwai-moaruwaimbo-maríhorí.

17

Nindowenihíbirabiriyorandeimbénimorehi

¹ Raniyu asu sünambeahindi nendi mami sapo dis 7 fufurundümo-ndeimbé-memo ranambeahindi-mayu ranai

wambo-so kusü hoafiyundırühı yahuya, "Awi se mborai sînîf-anîmbo nîmorehî nindowenihî bîrabîrîyo-randeimbî bogorî-mayo ranahambo tînjîrîfo adükâri tükefendo ra na-fundahanîni-mboyahi. Nîmorehî ranai ana ñgoafî adükâri hoe harî afoafuso ranî-kimane anîingo.

² Muñguambo hîfî ranîhündâ adükâri bogorî nindou ranai nîmorehî ranî babîdî moaruwai hohoanîmomemo. Ranîyei asu hîfî ndanîhündâ nindou ranai-amboa nîmorehî ranî-babîdî moaruwai hohoanîmo ra süngumarundi. Ranîmboymo asu nindou ranai ñgusûfo mamîkari-marapuri ai nindou wain hoe sîmîndî hefe rawehindi nou," mehu.

³ Ranîyahî asu Yifiafî Aboedî ranai wambo fiambe farîfe ñgiñîma-ramîndîndîra asu sünambeahîndî nendi-mayu ranai wambo semündündîri haya nîmi wohî furîkoate-reandühî mahu. Ranîhü tükîyaheandühî hoeirîheandane, nîmorehî mamî ranai nîmambeahîndî nînhondî hamburî ranîwami mamaro. Nînhondî-mayo ranahandîfihi ana ndûri afîndî sürü papîyo hînîngîfeyoane manîngo. Ndûri ranana Godîmbo moaruwaimbofe hoafîyo papîmayo. Nînhondî-mayo ranai 7 mbîroweimbîyo haya asu 10 daburûdümbüyo.

⁴ Nîmorehî ranai ana bogorî-yafe asüdabombü asu hamburî hoearı güde mbura, ranî-poanîmbo yihuruyo haya gor asu nîmoei kakî afîndî-fihi semîndîweimbi-nambo naftîyoweimbî, foefembo moatükuni yihururamîndî hayamboyo manîngo. Gorînambo naftîyoweimbî kap ranambe moaruwai moatükuni ai anamîndîhoandi bîrabîrî-mayo ranahandî afîsaho foafusoweimbî semîndî haya manîngo, saço ai anamîndîhoandi bîrabîrî-mayo rambo-hündâ.

⁵ Nîmorehî ranahandî gîrîbodi hamîndîfihi moanî ranî-poanîmbo dîbohîndî ndûri sürü paru hînîngîmarundi ranai yare hoafîyowohü yahoya,

**'DÎBOHÜNDÎ HOAFF BABIRON NGOAFF ADÜKARI
NINDOWENIHÎ BIRABIRIYEIMBI NÎMOREHÎ ASU
MUNGUAMBO MOARUWAI HOHOANîMO HONDÜ HİFİ
NDANİHÜNDAMBO ENGORO RANAHEI HOND-ANE',**

meho.

⁶ Nîmorehî ranaivo Godîndî nendi-yei asu Sisasîmbo anîhondümbo süngurihoreimbî hîfokoarearü marandî ranahei-mayo horî ra sîmîndî haya mamîkari-mayowa ro hoei-marîheandi.

Ranîyahî asu ro ranî-moatükuni ranahambo hepünaheandühî afîndî hohoanîmo-mayahî.

⁷ Ranîyu asu sünambeahîndî nendi ranai düdufindîrühî yahuya, "Se nîmboe hepünefoandühî afîndî ho-

hoanimoayaafa? Awi ro sihambo nimambeahindi ninihondi asu nimorehi ranahambo semindi ho arandi ranahafe dibohindi hoafi nimindi ra hoafindahanini-mboyahi. Nimambeahindi ninihondi ranana apo 7 mbiro-weimbivo haya asu 10 daburudumbi-mayo-ane.

⁸ Nimambeahindi ninihondimbo yangiri maningowa hoeimarowand-anesi, nga asu hapondanana wan. Ai ndeara apo hifambe akimi kaikoate moani raguhamindi hanweimbvi ranambeahindi tukufembo yangir-ane. Nga asu ngir amitata ahambo moaruwaimbo-fembohunda dibonapindifeyo. God ai hifi sunu nafrand-ambe nindou didiyei koadurumbo-koadurumbo yangiri nboadeimboyei ranahei nduri ra bukambe suru papimarandi. Nindou hifint animboei ranahei nduri buk ranambe pefe sihefekoate-mayo ranai-animbo randhi nimambeahindi ninihondi ranahambo hoeindhindani-wani hepuniendahimboyei. Ran-moatukun ra horombo yangiri maningoyosi, nga hapondan-ana moai ninggo, nga asu sungenambo asukaindo tukundifemboe.

⁹ Ndani hoafi ndanana nindou dudi ai ffireandeimbimayu ranahamboane: Mbiro 7 ranahandi sisami ranana hifi wafuyo asu nimorehi-mayo ranai raniwami nimari arandi. Asu ran-moatukun ra adukari bogori nindou 7 amboan-anemo.

¹⁰ Ranane asu hondahuyaafundeimbvi (5) adukari bogori nindou yifmemoo-anemo mam ai mbamaru asu ngoru ai awi moai bogorimbofi tukufiyu. Tukufekoate-mayu ranai tukindifiyuwanai ai moani akidou bodifohu yangiri nungumbui.

¹¹ Sapo nimambeahindi ninihondi horombo maningoyosi, nga asu hapondani ana moai ninggo. Ai-animbo ahandihoari ranana 8 noufimbvi bogorimbo-ndifemboesi, nga asu aiana apo ninihondi 7 ranambeahind-ane. Nga asu ahambo ana sungenambo God ai moaruwaimbondearumbui.

¹² Sapo 10 daburudumbi hoeimarowand ranana 10 adukari bogori nindou-yomo asu ai awi moai munguambo moatukun hifandivo hombo ra piyomo houmbo hifandundi. Nga ahamumbo amboani God ai nginindi dagapurimbui. Bodifohu nimambeahindi ninihondi-mayo ra-babidimbo adukari bogori nindoumbondafu hifandu ninggomboemo.

¹³ Bogori nindou ranahamundi ratupuri hohoanimo ranana moani mam-ane. Rananemo ai ahamundi nginindi asu nduri adukari ra nimambeahindi ninihondi ranahambo masabudo.

¹⁴ Ai Sipsip N̄imori ran̄-babidimbo yifiari-ndimboemo. Nḡa asu Sipsip N̄imori ai yifiari ra taborindi-hoembui. Aiana adükari-yomondi adükari-ani asu adükari bogori-yomondi adükari bogor-ani. Asu ahandi nendi ranaheimboya mborai mehundüra tükimehinda wand-anei yahu kafoare h̄in̄ngi-mareandüra ahandi hoaf̄i sün̄guarihindanimbo yifiari ra taborindi-hehimboyei,” mehu.

¹⁵ Sünambeahindi nendi ai asükaiyu wambo hoaf̄iyundırüh̄i yahuya, “Nindowenih̄ b̄irabiriyorandeimb̄ n̄imoreh̄i n̄imarümb̄i hoe se hoeimarowandi ranana nindou-anei. Ai mun̄gua h̄if̄ihünd̄i, mun̄gua fihoeari, mun̄gua mamam̄i hoafümb̄i asu mun̄gua nindou af̄indi mafandihindi ran̄yei.

¹⁶ Se 10 daburüdümb̄i n̄imambeahindi n̄in̄hondi hoeimarowandi ai-animbo n̄imoreh̄i ranahambo yiboaruko-ndihindühi ahandi n̄ine napo ahambo sowahi engoro ra mbiriboadi-hindühi hoeari h̄iriboadi-hindoani asu safi yangiri n̄imandimboe. Rananimbo asu ai ahandi fisafi ra dagüdindowohü hai-ambe mun̄guna mandihimboyei.

¹⁷ Ran̄-moatükuni ra God ahandihoariyu ahamundi ngusüfoambe refembo hohoanimo masagapuri ran̄yo asu ahamundi-mayo nḡin̄indi ra n̄imambeahindi n̄in̄hondi ranahambo masabudo. Ai mun̄gua h̄if̄i ra h̄ibadiyo hombo God ai ahandi hoaf̄imayu sün̄gu mun̄gua moatükuni anhondü tüküfemboayo ran̄ si tüküfe s̄imboan̄.

¹⁸ N̄imoreh̄i se hoeimarowandi ranana adükari ngoaf̄i sapo h̄if̄in̄indi adükari bogor̄ nindou ranahamumbo h̄ifandapur̄ arandi ran̄yo,” mehu.

18

God ai Babiron NGOAF̄I Adükari ra moaruwaimbo-mareandi

¹ Ran̄-moatükuni ranai refehayamboyoane, sünambeahindi nendi nḡoru ranai sünambeahindi tüküfi makusuwa hoeimarihinti. Ai nḡin̄indi hamindi hondüyü haya asu ahandi nḡin̄indi hamindi si ranambo mun̄guambo h̄if̄i ra si boak̄ma-foareandi.

² Asu ai pukuna hoaf̄iyuhü yahuya,
“Adükari NGOAF̄I Babiron ai h̄if̄in̄ p̄imayo! Ai h̄if̄in̄ p̄imayo!

Ai moaruwai nendi ranahei NGOAF-an̄.
Ran̄-poan̄imbo ran̄-poan̄imbo moaruwai ndu ranai-
amboan̄ ran̄hü amarei.

³ N̄imoreh̄i Babiron ran̄-babidimbo mun̄guambo nindou
ranai moaruwai hohoan̄momemo
nindou ai wain hoe s̄im̄indimo houmbo mam̄kar̄ ho-
hoan̄momemo nou.

Munjuambo adükari bogorî nindou hîfî ndanîhündambo amboani ai-dîbo moaruwai hohoanîmomemo.

Asu kakî semîndî ratûpurî ratûpurîyomo-rundeimbî nindou amboani ahandî-mayo moaruwai hamîndî hohoanîmo ranîfihîndî kakî afîndî sowandümo houmbo kakî afîndeimbî nindou tükümefundî,”

mehu.

⁴ Ranîyo asu hoafî mami sünambeahîndî makosowa himborîyahane, ai yare hoafîyowohü yahoya,

“Wandî nindou se ngoafî ranambeahîndî aboedühî tüküyahi!

Se ai moaruwai hohoanîmoayo ranîsüngu-ndîhimboyei, ñga yowanî.

Asu se ai tînjîrifî asemîndo ranambe-ndahimboyei, ñga yowanî!

⁵ Ahandî moaruwai hohoanîmo ratûpurîmaya ra nîmoamo sünü ñgasünde-amboane.

Ranane asu God ai nîmorehi ranahandî moaruwai hamîndî hohoanîmo ranahambo moai mîtanîramündu.

⁶ Ai sîheimbo ramareandûrî ranî-sîmogodühî sîmborî se ahambo randîhindî.

Nîmorehi ranai sapo munjuambo moatükunî moaruwai ramareandî ranî-sîmogodühî nandîhi ndahundo.

Nîmorehi ranai sîheimbo wain hoe ra ñgînîndî hamîndî kare masagadürîmbo

asu se ahambo wain yimbumbore ñgînîndî hamîndî kandîhi ndahundo.

⁷ Nîmorehi ranai ahandî borîyohü asu napo afîndeimbîmaya ranî-sîmogodühî

ahambo asübûsî afîndî ndahündooñi aranîmbeyowamboane.

Ai ahandî fi ranîmbo borîyohü yahoya,

‘Roana adükari bogorîmbo-yaheamboanahî nda amarîhi!

Ro ñgîrî aranîndahî, ñga wanî,’ meho.

⁸ Ranîmbo-hündambo-anîmbo awi ñgorü-sîmboanî ana ahambo moaruwai hamîndî moatükunî,

masîmei, aranî-hoafî, sesî-koate nîmarî, munjuambo ranî-moatükunî ranambo nîkonda dîgemboe.

Asu hai ahambo tîkîrîndamboe

sapo Adükari God ai-anîmbo ahambo yîbobondeambui ai ñgînîndî hamînd-anî.

⁹ Hîfî ndanîhündambo adükari bogorî nindou-memo ranai nîmorehi ranî-babîdîmbo nîmorehi sîsîhîmoyomondühî ai moanî moaruwai hamîndî afîndî sowandümo manîngomo. Ranîmbo-hündambo-anîmbo adükari bogorî

nindou ranai nimorehi ranahambo hai tı̄kırı̄randühi ranahandi hası̄heimi ahafo ranahambo hoeindundanıwanı aranındı̄mondühi ı̄ngusüföhü warı purükındümboemo.

¹⁰ Nindou ranai angunı safı ahanti fıkı̄mi nı̄ngokoate nı̄ngomboemo sapo ai asübüsı ranambefembo yı̄hı̄mbombo. Asu ai hoafı̄ndomondühi anı̄mboya,

‘Hipoanı̄mboembou-ane! Hipoanı̄mboemou-ane!

Babiron ı̄goafı̄ adükari ra!

Se ı̄goafı̄ adükari hamı̄ndı̄-yafı̄ hawa asu ı̄gınındı̄ hamı̄ndanafı̄!

Nı̄mehinou God ai sı̄hambo tı̄jırı̄fo saganı̄nı̄mboani,’ mehomo.

¹¹ Hı̄fi ndanı̄hündambo nindou kakı̄ semındı̄mbo ratüpurī ratüpurīyomo-rundeimbı̄-memo ranai-amboanı̄ ahambo aranındı̄mboemo sapo nindou ahamundi napo ra semındı̄mbo wanı̄mewambo.

¹² Sapo ahamundi napo ranana ini nda: gor, sirfa, nı̄moei kakı̄ adükari hamı̄ndı̄fı̄hī semündümbı̄, aboedī hamı̄ndı̄ yamaŋı̄, kı̄fohī hoearı̄ ı̄gınındı̄ aboedī, ranı̄-poanı̄mbo hoearı̄ hamburi, sirika ı̄gınındı̄ hoearı̄. Asu ranı̄-poanı̄ nı̄mı̄ fısınarı̄aboedümbı̄, munjuambo aboedī moatkunı̄ erefan yahafınambo naſı̄yo-weimbı̄hündi, munju moatkunı̄ nı̄mı̄ kakı̄ afındı̄fı̄hī pemı̄yo-weimbı̄hündı̄nambo naſı̄yo-weimbı̄hündi. Asu ı̄gınındı̄ kapa bras, ain asu nı̄moei aboedī sürü-sürüyo-weimbı̄nambo naſı̄yo-weimbı̄hündi.

¹³ Asu bı̄dífırı̄ napo yahurai. Sesı̄ fısınarı̄umbı̄ moatkunı̄ sinamon, kosendı̄ mbai, fısınarı̄umbı̄ mbı̄mbı̄rai, wowondümbı̄ moatkunı̄ aboedī fısınarı̄umbı̄, sanda, wain, sesı̄mbo wer, kı̄fohī praua asu nı̄mbandı̄ praua, burmakau, sipsip, hos, ahanti nı̄marı̄fondı̄ kameihı̄, nindou kakı̄-koate ratüpurīyomo-ndeimbı̄ asu nindou yifiarambe sowandı̄mo-ndüreimbı̄ munjuambo moatkunı̄ ra ı̄gırı̄ asükai pemı̄ndomo.

¹⁴ Kakı̄ semındı̄mbo ratüpurīyomo-rundeimbı̄ ranai nimorehı̄mbo hoafı̄yomondowohü yahomoya, ‘Munju aboedī moatkunı̄ se sı̄hoefı̄ hawa wand-ane masafı̄ ranana ndeara sı̄hambo hı̄nı̄ngı̄reanı̄nı̄ haya dı̄bonapı̄-mefeyo. Asu munjuambo aboedī sesı̄ kakı̄ afındı̄fı̄hī semündümbı̄ asu munjuambo yihuruyı̄mındı̄ napo aboedī sı̄hafı̄ menjoromayo ranamboanı̄ ndeara sı̄hambo hı̄nı̄ngı̄reanı̄nı̄ haya awarı̄marı̄hoayo. Asu munjuambo ranı̄-moatkunı̄ ra ı̄gırı̄ se yahurai asükaindaftı̄ hoeindowandı̄,’ mehomo.

¹⁵ Sapo kakı̄ semındı̄ ratüpurī ratüpurīyomo-rundeimbı̄ ai adükarī ı̄goafı̄ ranı̄hü nı̄ngombo ranı̄-fı̄hındı̄ kakı̄ afındı̄deimbı̄-memo ranai ı̄goafı̄ ra angunı̄ safı̄ nı̄ngomboemo

ai afindit tñjirifo asemindo ranambefembo yihimbombo wambo.

¹⁶ Nga asu aiana araniyomondühi afindit ho hoanimomemo. Ai randu hoafitndimondühi animboya,

“Hipoanimboembou-ane! Hipoanimboembou-ane!

Adükari ngoafit ra.

Horombo ai kifohit hoeari aboedi, ranipoanimbo hoeari hamburit yihururamindit,

asu gor, nimoei ranambo nafiyoweimbti moatükunti, aboedi hamindit yamanit yihururamindit raraorahayambo maningomayo-ane!

¹⁷ Asu nimehünou munjuambo aboedi nginindit moatükunti ra awarimarihendit!”

mbisimboemo.

Munjuambo sip sowandümo homo-rundeimbti, nindou sipambe fareahi ngorü ngoafinti hei-rihündedeimbti, sipambe nimarimombo, sip ranahambo hifandiru homo-rundeimbti asu nindou dídemo siriwara-ambe kaki semindit ratüpuri ratupuriyomo-rundeimbti nindou munjuambo ai Babiron ngoafit ranitkimi nimingo-koate angunitsafit manimböei.

¹⁸ Rananimbo asu ai Babiron ranahambo hai imaminambo tikiirrandühi hasiheimi ahafo ranahambo hoeirihindanit mayowa hasihei-mayei. ‘Moai ngorü ngoafit adükari Babiron yahurai naingo!’ masei.

¹⁹ Ai ahei mbirrowamit düdübüdit pütiyahindühi aranihimboahoyeihit seiya,

“Hipoanimboembou-ane! Hipoanimboembou-ane! Babiron ngoafit adükari! Moaruwai hamindit ahambo tükitemefeyo.

Nindou dídemo ai sip sihounedeimbti-memo ranai siriwara-ambe sowandümo homondühi kaki afindeimbti nindoumbo-yafu tükumefundi ngoafit ranahandit kaki afindit ranambo!

Asu munjuambo moatükunti afindit ahandit ra awarimarihoayo,’ masei.

²⁰ God ai Babiron ranahambo moaruwaimbo-mareandit ranimböane

asu sünü se-anafit, Godindit nindou se-anei, Kraisindit hoafit

sowandümo homo-rundeimbti nindou-anemo, Godindit hoafit hoafiyomo-rundeimb-anemo munjuambo se hihift-hihiftndeit.

God ai ahambo tñjirifo masagado sapo simbori siheimbo ramareandürit sünj gumbo,”

meho.

²¹ Raniyu sūnambeahindi nendi-mayu ranai wit nokoyerambo nahurai afindikokoe nimoei semündü botire haya siriwara-ambe pireandühì hoafiyuhü yahuya,

“Ndahurai-animbo Babiron ngoafì adükari ranamboani pukuna pindifeyowanì gadowohümbo ñgirì asükaindo hoeindihindi.

²² Babiron se, nindou gita fandu, heiründe, mboni faifaindimo asu inafoaindimo rarao-ndundanì sìhafì mbusumo ñgirì nindou ai asükaindei himborindei ndühundi!

Rani-poanimbo ratüpuriyomo-rundeimbì ai sìhafì mbusumo ranì ratüpuriindimo ndunda ñgirì asükaindo hoeindifeyo.

Asu wit nikombo nimoei ranai ñgirì asükaindo sìhafì mbusumo wit nikondandühì hoafindowanì himborindei ndühundi.

²³ Asu sìhafì mbusumo ñgirì asükaindo ram hai ranai sindoanì hoeindifeyo.

Sìhafì mbusumo nindouwenihì ai nimorehi semindimboayu-ane asu nimorehi ai nindouwenihì semindimboayo-ane hoafì ra ñgirì asükai tükündifeyowanì himborindo ndandi.

Sìhafì kakì semindimbo ratüpuri ratüpuriyomo-rundeimbì nindou ranai ana munjuambo hifì ranahambo ñgasündu houmbo ndeara moanì ñginindì hamindì hond-anemo.

Ngà asu se sìhafì tìbagì ñginindì ranamboyafì munjuambo hifihundi nindou ranaheimbo woshoaforì hoafì mayafinduri!

²⁴ Godindi hoafì hoafiyomo-rundeimbì-yomondì horì asu Godindi nindou ranahei horì ranai Babiron ngoafì ranihü menjoro.

Yintì, sapo nindou aheimbo ai hifì ndanihü hifokoamareanduri ranahei horìyo ngoafì ranihü menjoro,”

mehu.

19

Babiron ngoafì ranai moaruwaimbo-mefeyowa nindou ai ranimbo hihifi-hihifimaye

¹ Ro nindou afindi sūnambeahì hoafì pukuna kamarìhehindà himborimayahì. Ai rarihi hoafiyehi seiya, “God ai sìhefimbo aboedambo-reamuneimb-ani.

Nduri adükari asu munjuambo ñginindì ranana sìhefì God ranahandi yangir-ane!

² God ai anihondü asu mbumundi hohoanimo sünjure nindouumbo yibobore arandi.

Nindowenihî bîrabîryo-randeimbü ranai munguambo nindou ranaheimbo ahanti nindowenihî bîrabîri hoanimo ranambo moaruwaimbo-mareandüri.

God ai nimorehi ranahambo simbori tijirifo masagado nimboe ai Godindi ratupuriyomo-rundeimbü nindou hifokoamaripuri ranimbo-hunda,”

masei.

³ Asükaiyei ai pukuna hoafyeihî seiya,
“Godimbo adükar-ani yahomboane!

Hai Babiron ngoafî adükari ranahambo tikirarandi ranahandambo hasheimi ranai moani yare koadürümbo-koadürümbo ahafo,”

masei.

⁴ Ranijo 24 boagiri asu yangiri nijgoweimbü moatükuni ranai hifini pütapiyei nimareimbo God sapo ahanti adükari bogori nimarifondi raniwami amaru ranahambo hohoanimo yahündowohü ngusüfo pamarihori. Ai rarîhi hoafyeihî seiya,

“Godimbo adükar-ani yahomboane! Nga anihondü-ane!”
masei.

⁵ Ranijo asu adükari bogorindi fondi-mayo ranambeahindi hoafî ranai tüküfeyowohü yahoya,

“Munjuambo nindou, Godindi ratupuriyei-rihündedeimbü se sihefti God ranahambo aboed-ani mbisei.

Moani nindou-anei asu ndüreimb-anei se munjuambo ahambbo aboed-ani mbisei,”

meho.

Sipsip Nimori ai nimorehühifhi sesi afindi tükümefeyo

⁶ Raniyahi asu nindou afindi fandambo yangorombo hoafî afindi tüküfembo nahurai himborimayahî. Ranî-moatükuni ranai ana sapo hoe amündürî yigüdayo nahurai himboyo asu nimoamondî hoafî mbuayo nahuraiyo tükümefeyo. Ro himboriyaha ai rarîhi hoafyeihî seiya,

“Godimbo adükar-ani yahomboane!

Sapo Adükari God sihefti ai munjuambo njinindi ra hifandarandi!

⁷ Haponda awi sihiri hihifi-hihifindefuhî adükar-ani mbisefimboane.

Sapo Sipsip Nimori ranai nimorehi semindimboayu ranî si ra ndeara tüküfemboane.

Asu ahanti nimorirehi ranai ndeara naframî-ndimboane amaro.

⁸ God ai nimorehi ranahambo moani aboedi hamindi hoeari himboarambe forihoaiweimbü güdüfembohunda sagadomboani,”

masei. (Sapo hoeari aboedi ranana Godindi nendi mbumundi ratupuri hohoanimoayei ranahandi sisami nahurai-ané.)

⁹ Raniyu asu sünambeahindi nendi mami ai hoafiyundırühı yahuya, "Se ra sürü papirandühı anımboya, Sipsip Nımorı ai nımorehı semündühı sesi afındı sesesi-mayei ranambe God ai nindou ranaheimbo se dügusi mehündürü ranai ana hıhıfı-hıhıfıimbeiyeli-amboane." Asükaiyu yare hoafiyundırühı yahuya, "Ndani hoafi ndanana Godindi anıhondü hoafi hond-ané," mehu.

¹⁰ Raniyahı asu ro ahambo hohoanimo-mbohunda yiri yimbu pusırıhe mamarıhi. Nga ai hoafiyundırühı yahuya, "Refepoani! Ro-amboani se asu sıhafı wandaftı babıdıimbo sıhırı Sisasındı-mayo hoafi anıhondümbo-rıhundeimb-anefi. Nga se Godıimbo yangır-anımbo hohoanimo pandıwori. Hoafi Sisas weindahi-mareandı ranai nindou ngenindı sagapuri arandı Godindi hoafi hoafımbohunda," mehu.

Nindou kıfohı hosı-wamı mamaru

¹¹ Raniyoo asu ro himboyahane, sünambe yipuri ranai sübüdıhoai yangorowohüyo hos kıfohı ranai manıngowa hoeimarıheandı. Hos semündü hu-randeimbı nindou ranıwamı mamaru ranahandi ndürü ra yahurai-ané: 'Ratupuri ndore hıfanda-randeimb-ani'. Asu, 'Anıhondü hohoanimo süngure-randeimb-ani'. Sapo ai nindou ranaheimbo yıbobofe asu yifiarı hohoanimo ra ai moanı mbumundi hohoanimo menjoro ranı-süngu-anı rawareandi.

¹² Ahandı himboarı ana hai nahuraiyowohüyo asu adükarı bogorı nindou-yafe at afındı ahandı mbıroambe nınoumayo. Ahandıfıhı ndürü sürü pefe hıningıfeyowa mapaiaro ranahambo nindou amurı ai moai fıfırıfeyo, nga moanı ahandıhoarı yangır-ani fıfıreamboayu.

¹³ Ai hoandarı hoeari magüdeandı ranana hor-ambe foefe himındümbyıyo magüdeandı. Ahandı ndürü ranana, 'Godindi Hoaf-ané.'

¹⁴ Raniyomo asu sünambeahindi ami ranai kıfohı hoeari moanı aboedi hamındı ra fiyü yihururündımo houmbo kıfohı hosı-wamı nınouyomo houmbo ahambo süngumarürü homo.

¹⁵ Muñguambo hıfı ranaheimbo hıfınambo-fendürıimbo ami-yomondı pisao nahurai yihümındı hamındı ahandı yahamonafı tükufe mbumarandi. Ai ain nıminımi ranambo-anımbo muñguambo hıfı ranahambo hıbadambui. Rananımbo asu ai wain hoe boboe ra wain boboembo fondı ranambe tıñarınambo bubutükündambui. Ranı-moatükunı

ranana sapo God munjuambo ḥg̫in̫indi h̫fandandeimb̫-mayu ranahandi muŋguna moaruwai ham̫indi ḥg̫in̫indi hohoan̫imo ranane.

¹⁶ Ahandi hoandari hoeari-mayo ranifihiyo asu ḥgehuri-fih̫iyo ndüri ra sürü pefe h̫in̫iŋifeyoani mapaiaro. Ndüri ranai yare hoafiyowohü yahoya, "Bogor̫ nindou-yomondi Bogor̫ asu adükari nindou-yomondi Adükar-ani," meho.

¹⁷ Raniyah̫ asu h̫imboyahündə sünambeahindi nendi ranai hüf̫ham̫indi fihi botifi manüŋguwa hoeimarihini. Raniyu asu ai ndu sünü wafusifohü youmemo ranahumumbo puküna hoafiyupurühi yahuya, "Godindi adükari sesesi ndanifihi mborai sifomo fandu mamüh̫yafu!"

¹⁸ Mborai sifomo adükari bogor̫ nindou-yafe safi, ami bogor̫-yomondi safi, ḥg̫in̫indi nindou-yomondi safi, hos safi, asu hos sowandumo homo-rundeimb̫-yomondi safi, ra munjuambo sowasümo. Munjuambo nindou-yafe safi, moani ratüpuriyomo-rundeimb̫ nindou-yomondi-mayo asu kaki semindi ratüpuriyo-rundeimb̫-yomondi-mayo, adükari nindou asu akidou nindou-yomondi-mayo safi ra munjuambo sowasümo," mehu.

¹⁹ Raniyah̫ asu h̫imboyahündə, n̫imambeahindi n̫in̫hondi asu adükari bogor̫ nindou h̫ifi ndanihündə ahei amiyomo ranai fandu guguri-marunda hoeimar̫heandi. Nindou sapo k̫fohi hos̫-mayo raniwami n̫imarümbo semündü ahu ranani asu ahandi ami rananemo ranibabidimbo yifiarimbo ranai fandu guguri-marundi.

²⁰ N̫imambeahindi n̫in̫hondi-mayo asu Godindi hoaf̫ t̫kai hoafiyu-randeimb̫ nindou-mayu ranidib̫ ai munjuambo t̫kai hepün̫feimb̫ moatükun̫ rarine-marinandi raniyimbumbo mbumaripündümo. Nindou n̫imambeahindi n̫in̫hondi-mayo ranahandi h̫imboahü hepün̫feimb̫ moatükun̫ rarerandühi asu ran̫ hohoan̫imo süŋguyu ai nindou ranahaimbo wos̫hoafor̫ hoafiyundüri marandi. Raniyei asu ai n̫imambeahindi n̫in̫hondi-mayo ranahandi ndüri sahümündihi asu ai sisami ranahambo hohoan̫imo par̫hi mar̫hündi. Ranimboyo asu n̫imambeahindi n̫in̫hondi-mayo raniyu asu Godindi hoaf̫ t̫kai hoafiyu-randeimb̫-mayu raniyu ahafanimbo yangiri n̫imbafanda sowapündümo wafusür̫ho hai sarfa n̫moeinambo t̫kira-randeimb̫-mayo ranambe pimarupiri.

²¹ Raniyu asu nindou sapo k̫fohi hos̫-wami n̫imarümbo ahandi yahamo pisao yihümindi tüküfe mbumarandi ranambo ami bodimondi ranahamumbo h̫fokoako-mafoareapurt̫. Raniyu asu munjuambo ndu ranai ahamundi safi sahüsimbo bodo tükimehindi.

20

Satan ai 1,000 h̄imban̄ karabusambe manǖngu

¹ Ran̄yah̄i asu ro n̄imboa h̄imboyahündi sünambeah̄indi nendi mam̄i ranai sünambeah̄indi tüküfi haya sapo h̄if̄ ambe ndih̄i ragu hoeife-koateyo-randeimb̄i ranahand̄i yipur̄ ki asu sen n̄imboreimb̄i waramberamündü makusüwa hoeimar̄ihint̄.

² Ran̄yu asu ai amoasir̄i af̄ndi ranahambo mbu-maramündü. Amoasir̄i ranai ana sapo horombodid̄i hondü-mayo-ane. Ai sapo munguambo nindou ranaheimbo pap̄i-hoaf̄randüri hoan̄gu-randeimb̄i Satan-ani. Ran̄yu asu sünambeah̄indi nendi-mayu ranai ahambo seninambo hüputüpüriherü mbura 1,000 h̄imban̄ h̄in̄inḡimariri.

³ Ran̄yu ai ahambo h̄ifambe ragu han̄weimbi-mayo ranambe pirira mahanu. Naf̄itambe pare mbura kinambo kik̄ire pap̄iramündi yowan̄imbo h̄in̄inḡimareandi. Ranan̄imbo ai munguambo h̄if̄hündi ranaheimbo ηḡir̄i wos̄hoafori hoaf̄indundüri. Ahambo refi h̄in̄inḡifiyuan̄ nüngumbo 1,000 h̄imban̄ mun̄guyo-ambe-an̄imbo tükündüfi akidou yanḡir̄i nüngumbui.

⁴ Ran̄yo asu bogor̄i nindou-yafe n̄imariimbo fondi ranai burimayowa hoeimar̄heandi. Fondi ran̄iwami mamarimo-memo ranahamumbo yiboboferambo ηḡin̄ind̄i masagapuri. Asu asükai sapo nindou Sisasimbo asu God̄indi hoaf̄i ranahambo an̄hondümbo wataporimborihü mar̄ihündi ran̄imbo mbiro kibodir̄i-marandüri ranahei yifiafi hoeimar̄heandi. Asu aiana n̄imambeah̄indi n̄in̄hond̄i-mayo ranahambo ahanti sisami kameih̄i moai ηgusüfo parihindi. Ahei ḡir̄ibodi hamindühi asu warihü n̄imambeah̄indi n̄in̄hondind̄i ndür̄i moai paiaro, ηga wanti. Ai yanḡir̄i tükyah̄i bogor̄i nindoumboyahi Krais-babidi mun̄gu-moatükuni 1,000 h̄imbanambe h̄ifand̄imar̄hündi.

⁵ Nindou amuri yifimayei ana moai yanḡiramboyahi tükyahind̄i, ηga ai randih̄i yif̄i yagodei ηgeimbo 1,000 h̄imban̄ mun̄guyo-ambe-an̄imbo tükündahimboyei. Ranana weangurüh̄i yifihündi botife-ane.

⁶ Nindou d̄id̄yei ai sapo weangurüh̄i yif̄iyeimb̄i botife si ranambe botiyahinndeimb̄i ana ai h̄ih̄if̄-h̄ih̄if̄imbeyei-amboane. Ai God̄indi yanḡir-anei. Asükai yimbu noufimb̄i yif̄i ranai ana ηḡir̄i nindou ranaheimbo h̄if̄inambo-ndearü. Ai God̄imbo asu Kraisimbo d̄id̄ibaf̄ife-rambo nindoumbondahi n̄imboeimboyei. Ranan̄imbo ai Krais-babidimbo n̄imboeimbo 1,000 h̄imban̄ aho ranambe mun̄gu moatükuni ra h̄ibadihümboyei.

Satan ai mun̄guna moaruwai-mboefiyu

⁷ Süngunambo 1,000 himbanî ra munjuyu-ambe-anîmbo Satanîndî karabus worî yipuri ranai sübûdîgoedoanî asu ai moanambühî tükündüfimbui.

⁸ Asu rananîmbo ai munjuambo hîfîhü nindou burîyei wakarîhindî ranaheimbo wosîhoaforî hoafîyondürimbo hoahoangu wakîndeambui. Hîfî ra ahandî ndûri Gok asu Magok-ane. Rananîmbo Satan ai aheimbo munjuambo yifarîmbohûnda ndemündündürî mamühî gugurûndearümbui. Nindou afîndî safî ranai ana moani sîrîwara hoe-kîmtî gudikîkîrî nahurai anîboadei.

⁹ Ranîyei asu ai munjuambo hîfî ranihü hei Godîndî nindou ser worambe anîboadei asu adûkarî ñgoafî God ai ho-hoanîmoyu wakîmareandî ranaheimbo waki-marîhindürî. Ranîyo asu sünambeahîndî hai ranai kosîwohüyo nindou ranaheimbo hainambo tîkîrîmarandürî.

¹⁰ Satan ai nindou ranaheimbo wosîhoaforî hoafîmayundürî ranîmboyu asu God ai ahambo wafusûrîho hai sarfa nîmoeifihi mahoro ranambe pirira mahanu. Nîmambeahîndî nînîhondî asu Godîndî hoafî tîkai hoafîyu-randeimbî nindou amboanî haiambe manîmbafanî. Rananîmbo ai munjuambo nîmbî si aho ra koadürümbo-koadürümbo asübûsîmbondîmo pîndîmondu ñgomboemo.

Yîbobofo si tükümeffeyo

¹¹ Ranîyo asu himboyahûnda adûkarî bogorîndî nîmarî-fondî kîfohi ranai nîñgowohüyo asu ranîwamî nindou mamî ai mamaruwa hoeimarîhîni. Ranîyo asu ai nîmaru-ambe ra hîfî sünü ranai awarîhoeħüyo asu moai asükaiyo hoeifeyo.

¹² Ranîyahî asu himboyahûnda yîfîyeimbî nindou ndüreimbî asu ndürü-koateimbî ranai bogorîndî nîmarî-fondî hangîfoanî burîmayeiya hoeimarîheandürî. Ranîyo asu buk bîdîfîri ranai boare haya kurûmayo. Asu yangîri nîñgombo buk amboanî boare haya menjoro. Ranîyo asu yîfîyeimbî nindou burîmayeî ranaheimbo nîne-moatükuni ramarîhinda sapo buk kurûmayo ranambe sürü pefemarandî ranî sîmogodühî aheimbo papî-hoafî ranai tükümeffeyondürî.

¹³ Ranîyo asu munjuambo sîrîwara-ambe yîfîyei yangoreimbî ranaheimbo sîrîwara ai hînîngî-mareandürî. Yîfîyo-rambo hohoanîmo asu yifiafî ñgoafî ranambe yîfîyeimbî nindou kîkîhîrîhümundi anîmboei ranaheimbo munju hînîngî-mareandürî. Ranîyo asu nindou nîmarî-fondî-wamî mamaru ranai nîne-moatükuni ai ramarîhindî ranî-sîmogodühî aheimbo papî-hoafîmarandürî.

¹⁴ Ranîyo Yîfîyo-rambo asu Yifiafî Ngoafî ranahafembo haiambe pimareapîra mahanîfe. Wafusûroho haiambe

ranana sapo asükaiyo yimbombofe yifimbo moatükuni ranane.

¹⁵ Nindou didiyei ahei ndüri sapo yangiri nijongo buki-mayo ranambe paiari-koate-ayo ana, nindou ranaheimbo wafusüroho hai mahoro ranambe pimareandüra mahanei.

21

Hifi sünü simbori tükimefeyo

¹ Ranı-moatükuni ranai refehaya-mboyowane, asu himboyahunda sünü hifi simbori ranai tükumefeyowa hoeimarheandi. Weanguruhı sünü tüküfe hifi tüküfe-marandi ranai awarhoeihuyo asu sıriwara amboanı foer-koate-mayo.

² Asu himboyahunda Godindi ngoafi simbori Serusarem ranai, sapo nimorehi anamindühifembo ahandi anamindi ranı-sowahi homboyaho haya rawefeyo nou yahurai refehaya God sowahindı tüküfe makosowa hoeimarheandi.

³ Bogorindi nımarı-fondı-mayo ranambeahındı hoafı pukuna hoafımayowa himborımayahi. Yare hoafıyowohü yahoya, “Himborıyei! Godindi worı hapoana nindoubabıdımbo anango! God ai nindou-babıdımbo nünguhü asu ahandi nendi-ndeimboyei. God ai ahandıhoarı nindou ranıbabıdımbo anüngu anımbo asu ai ahei Godı-ndümbui.

⁴ Ai nindou ranahei himboarambeahındı aranı-himboaho gedüherümbui. Rananımbo yifimbo hohoanımo, asubusı, aranı asu ıgusüfo afındı kife hohoanımo ra ıgırı tükündıfeyo. Sapo ranana horombodıdı moatükuni awarıhoaimb-anę,” meho.

⁵ Ranıyo asu nindou fondı ranıwamı mamaru ranai hoafıyuhü yahuya “Haponda ro munjuambo moatükuni simbori rarıheandühahanahi,” mehu. Asükai hoafıyundırühı yahuya, “Ndani hoafı ranahambo se sürü papındandı. Sapo hoafı nda ai anıhondü hamınd-ane, ıga anıhondümbo-ndıhindı,” mehu.

⁶ Ranıyu hoafıyundırühı yahuya, “Munjuambo moatükuni ai tükufemboane! Roana horombonıpoed-anahi asu süngunıpoed-anahi, sapo weanguruhıdıdanahi asu bıdifırانıdıd-anahi. Nindou düdi ai amındanıjomboayu ana, nindou ranahambo ro yangiri nıngoweimbı harıhoe forıhoeimbı nindou ranahambo moanı ndahandoanı ndümündümbui asu kakınambo semındı-koate ndahandomboyahı.

⁷ Nindou düdi ai yifarambeahındı titaboarıfoare harıhoei tükefiyu ana, ai wandı-mayo moanı sai moatükuni ra ndemündümbui. Rananımbo asu ro ahandi Godı-ndahanı ai wandı nımorındümbui.

⁸ Nga asu nindou didei yihimbo-sisiriyahi-rihundeimbı, anihondümbofe-koateyei rihundeimbı, moaruwai hamındı ratüpuriyei rihundeimbı, nindou hifokoarıhi-rihundeimbı, nimorehı sisihimoyomo-rundeimbı, nindowenihı birabiriyeyei rihundeimbı, tıbagırı-rundeimbı, tıkai godıimbo hohoanımo parıhi-rihundeimbı, wosıhoafırı hoafıyei rihundeimbı ahei ningofondı ranana, wafusüroho hai asu hai sarfa nimoei apoarambe ahoro ranıhü yagodımboe. Ranana yimbu-noufimbı yifımbo moatükuntı-ane,” mehu.

Simborı Serusarem ngoafı

⁹ Sünambeahındı nendı dis 7 waramberündımo-ndeimbı ranahandambo mami-mayu ranai wambo-so Godındı hürüütü moendıfembohında moaruwai hamındı moatükuntı foafusüfiyanı tüküfimbı-mayo ra semündü haya makusu. Ai hoafıyundırıhı yahuya, “Se sınıf-anımbo ro nimorehı anamındıhıfembo anıngı Sipsip Nımorındı nimoreh ra nafuinda-hanıñımboyahı,” mehundırı.

¹⁰ Ranıyo asu wandı fiambe Yifiafı Aboedı ranai ngoafındı tüküfendirıhıyahı asu sünambeahındı nendı ranai wambo semündündırı hıfı wafu nimooamo hamındı ranıwamı mahafu. Ranıyu asu ai wambo Serusarem ngoafı adükarı sünambe God sowahındı makoso ranahambo nafui-mayundırı.

¹¹ Ranıyo asu Godındı himboamupuimbo-randeimbı ranai si boakımafoareandi. Asu ngoafı ranai sapo sürühoeimbı sospa nimoei kaki afındıfıhı semındımbo rahuraiyo moanı himboarambe forıforıhoeimbı hamındı-mayo.

¹² Ngoafı adükarı ranai papı nimooamo hamındıyo 12 nafıtambe kemindi hıningımeffeyo. Ranıyo asu 12 sünambeahındı nendı ranai nafıtambe ranahambo waranı-ründümo houmbo hıfandımarundi. Nafıtambe ranıfıhı Israer-yafe 12 sırı ranahei ndürü ra papımayo.

¹³ Nafıtambe ranai gorugoanıntı-gorugoanınire burımayo. Ngımi ranai hüfıhamındı süfuani ningomo, ngımi himboranı ningomo, ngımi ranai rahanıntı himboranı ningomo asu ngımi hüfıhamındı hafuanı ningomo marundi.

¹⁴ Adükarı ngoafı ranahandı papı ranana 12 ngoafındı nimoeinambo ndihı ragu samboefimbıyo. Ranıyo asu mammı ranıwamı Sipsip Nımorındı hoafı sowandumo homorundeimbı 12-yomondı ndürü ranai papımayo.

¹⁵ Sapo sünambeahındı nendı horombo wambo wataporımbo-marandırı-mayu ranai gorınambo naffıyoweimbı-hündı simonjorife nimiharı ranambo adükarı ngoafı nafıtambe asu papı ra simonjorı-fembohında semündü haya manüñgu.

¹⁶ Adükari ngoafī ranana muñguambo hīmborī ra moanī sīmogodapo hamīndīyo. Ranīyu asu sūnambeahīndī nendī ranai sīmongorī nīmīharī masemündu ranambo sīmongoreandane, ngoafī afīndī-kokoeaiyo ahāndī ra 2,200 kiromita tükümfeyo. Ranīyo asu ahāndī sīmongorī hoandarī mahafo, hīmborī yimbu mahafe ranai moanī sīmogodapo hoandarī-mayo.

¹⁷ Asu pāpī nīmoamo ranahambo amboanī sīmongoreandane, māmī 65 mita tükümfeyo. Ranī sīmongorī ranana moanī nindou sīmongoru-rundeimbīyo sūnambeahīndī nendī-mayu ranai sīmongorīmareandi.

¹⁸ Ngoafī ranahandī pāpī ranana hamburī asu yanġīrī saspa nīmoeinambo pāpiyoweimbīyo. Nga ngoafī ranana moanī gor surūhoembī yanġīr-anē naftīyoweimbīyo manaŋgo.

¹⁹ Adükari ngoafī ranana hīfīnī ndihī God ai muñguambo mamīkarambo nīmoei kakī afīndīfīhī semündūmbī-namboyo kore hīnīngīmareandi. Weangurūhī korīmefeyo ranana hamburī asu yanġīrī saspa nīmoeiyo, ranī-kīmī asūdābombū sapāia nīmoeiyo, ranī-kīmī kīfōhī aget nīmoeiyo, ranī-kīmī yanġīrasūfō emerar nīmoeiyo.

²⁰ Asu ranī-kīmī hamburī kīkīre kīfōhī kīkīre-randeimbī sadonikis nīmoeiyo. Ranī-kīmī konirian nīmoeiyo, ranī-kīmī krisorait nīmoeiyo, asu ranī-kīmī īgorū-poanīmbo yanġīrasūfō berir nīmoeiyo, ranī-kīmī anjüsühīsafūmbī topas nīmoeiyo, ranī-kīmī krisopres nīmoeiyo yanġīrasūfōyo anjüsühīsafūmbīyo-randeimbī. Asu ranī-kīmī asūdābombū haiasin nīmoeiyo, bīdīfīranambo ana hamburī ametis nīmoeiyo.

²¹ Nafītambe 12 ranana sapo 12 kīfōhī mbīsīhondīyo. Muñguambo yipuri nafītambe ra mbīsīhondī māmī-namboyo naftīyo hīnīngīmefeyo. Ngoafī ranahandī muñguambo naftī ranana gor hondūnambo naftīyoweimbīyo hayamboyo hoehīmbo nahurai-mayo.

²² Ro moai Godīmbo hohoanīmoyondo-rambo worī fondarowa hoeirīheandi. Sapo Adükari God Muñguambo Ngīnīndembī-mayu ranai-yu asu Sipsip Nīmorī ai ngoafī ranahandī Godīmbo hohoanīmoyo-rambo worīmefanī.

²³ Ngoafī ranīwamī hūfīhamīndī amoamo ahafandī si ra īgīrī boakīboadīneandi sapo Godīndī hīmboamupuimbo-randeimbī si ranai ngoafī ranīwamī boakīmafoareandi ranīmbo-wambo. Asu Sipsip Nīmorī ranai-ani ngoafī ranahandī ram hai nou-ayu.

²⁴ Rananīmbo muñguambo hīfīhündī ranai ngoafī ranahandī si ranī-sūŋgu īgeihü, asu muñguambo hīfīhündī bo-

gori ranai ahamundi ngingindi napo ra ranihü ndowandümo tükündafumboemo.

²⁵ Munguambo si aho ra naftambe ranai ngiri pande ninggo, nga sübudihoai yagodi ngomboe. Sapo ranisimboani ana ngiri nimbi ranai yagodo.

²⁶ Asu ngoafi adükari ranambe munguambo hifihündiyafe yihuru asu aboedi napo nginindi ra ndemündündüri keboemboe.

²⁷ Nga nne-moatükuni moaruwai-ayo, asu yikoarifo ho-hoanimo-yandeimbis asu woshoafori hoafyo-yandeimbis, munguambo ranana ngiri ngoafi ranambe keboehi ngei. Sapo Sipsip Nimorindi koadürümbo nengombo buki-mayo ranambe ahei nduri pamareanduri ai-yanigirianimbokeboehi ngusimboyei.

22

Yangiri nengombo hoe asu nimis

¹⁻² Raniyu asu sünambeahindi nendi-mayu ranai hoe afindi yangiri nengombo nimindi ra wambo nafuimayundi. Hoe ra himboarambe mupui fori wakireandeimb-ane. Hoe ranana sapo God asu Sipsip Nimori ranahafandi nimari-fondi-mayo ranambeahindi tükufe hayamboyo ngoafi naft bogori ranis mbusümondu mafoero ho. Asu hoe ranis himbori-kimi yangiri nengombo nimis ranai ngorügoanini-ngorügoanini burimayo. Nimi ranai mamis himbanambe 12 hisiyowohü asu moanis mamamis amoamo hisiyo arandi. Asu nimis ranahandis emündü ranana munguambo hifihündi ranaheimbo aboedambofenduri ramboane.

³ Asu nne-moatükuni God ai ranahambo moaruwai-ane ehu ranana ngiri ngoafi ranambe yagodo. Nga God asu Sipsip Nimori ahafandi adükari bogorindi nimari-fondi ranis yangiri yagodoani asu Godindi ratüpuriyei rihängeimbi ai ahambo hohoanimondeihis ngusüfo pandihorimboyei.

⁴ Rananimbo asu ahanti ngusümboari hoeindihimboyei asu ahanti nduri ra ahei giribodi hamindifihi sürü pande hininingindeambui.

⁵ Asu rananimbo ngiri nimbi asükaindo tükündifeyo. Ranimbo-animbo ngiri ram asu hüfhamindi ranai si boakiboadeandi. Sapo Adükari God ai-animbo ahei sindumbui. Asu nindou ranai adükari bogori nindoumbondahi koadürümbo-koadürümbo hibadühi ngeimboyei.

Sisas ai ngiri amitata kudu

⁶ Raniyu sünambeahindi nendi ai hoafiyundırühı yahuya, "Ndani hoafı ndanana anihond-ane, nga anihondümbo-mbirihindamboane. Nga Adükari God, sapo ahanti hoafı hoafiyomo rundeimbı ranahamumbo ahanti Yifiafı masagapurı ranai ahanti sünambeahindi nendi ranahamumbo koamarıhepuri. Asu ai sapo Godindi ratüpuri ratüpuriyei-rihürdeimbı ranaheimbo nini-moatükuni nimai hamindi tükümandife ranahamobo nafuimbohunda koamarıhepuri," mehu.

⁷ Sisas ai hoafiyuhü yahuya, "Awi hımbori-yei! Ro njirı amitata tükündäheändi. Nindou düdi ai buk ranambe süngunambo tükifembo hoafı sürü papı-mayo ranahambo hımboriyeihı süngurıhi ri-hürdeimbı-mayeı ranai ana hıhıfı-hıhıfımbeyei-amboane!" mehu.

⁸ Ro Son rani-moatükuni ra hımboriya hoeiriheamboanahi. Asu ro rani-moatükuni ra hımboriya hoeirihe raraorıhi heheambo sünambeahindi nendi wambo nafui-mayundırı ranahandi yiri-kımı piya nimarimbo ndeara ahambo hohoanımo-yondowohü njusüfo pefimbo yangırımayahi.

⁹ Nga asu ai wambo hoafiyundırühı yahuya, "Yowanı, se refepoani! Roana sapo sıhafı mamı ratüpuriye rhoandeimbı wandaf-anahi. Asu roana sapo sıhafı apodoho wandafı-mamı Godindi hoafı hoafiyomo-rundeimbı-memo rananemo asu munjuambo nindou buk ndanambe hoafı engoro ranahambo hımboriyei mburıhü rani-süngurıhindeimbı ranahei wandaf-anahi. Nga Godıimbo-anımbo hohoanımo-ndafındowohü njusüfo pandıwori," mehu.

¹⁰ Asükoi hoafiyundırühı yahuya, "Godindi süngunambo tükifembo buk ndanambe apaiaro ra se yowanı dıbonapıfehi gabudıfe-poani. God ai munjuambo rani-moatükuni ranahambo refemboayu ra ndeara akımi tükifembo yangır-ane.

¹¹ Ranımboane asu moaruwai hohoanımoyu-randeimbı ranai moanı moaruwai hohoanımo ranı-süngu-mbıreand-amboane. Asu moaruwai hamindi hohoanımoyu-randeimbı ranai moaruwai hamindi hohoanımo süngu-mbıreand-amboane. Asu mbumundi hohoanımoyu-randeimbı ranai mbumundi hohoanımo süngu-mbıreand-amboane. Süruhoeimbı hohoanımo süngureandeimbı ranai süruhoeimbı hohoanımo süngu-mbıreand-amboane," mehu.

¹² Sisas ai yare hoafiyuhü yahuya, "Awi se hımbori-yei! Ro njirı amitata tükündäheändi! Ro takını moatükuni ndahamindi tükündähe-amboyahi. Rananımbo düdi ai

nini-moatükuniyo ramareandi ranisimogodühi ndeheamboyah.

¹³ Roana horombonipoed-anah asu süngunipoed-anah. Ro weaŋgurühidid-anah asu bɪdɪfɪranidid-anah. Roana weaŋgurühidid hondyüu asu süjudid honduyařihandeimb-anah.

¹⁴ Nindou didiyei ahei hoeari-mayo ra boboerihünda aboedi simbori afisaho-koate tüküfeimb-mayei ranai ana hihif-hihifimbeyei-amboane. Aiana sapo yanqir nɪŋgoweimb nimi-mayo ranahandı hisi ra moani himbo-koate dagüdihi asu adükari ngoaf giniri yipuri naftambe-mayo ranis naf keboehimboyei.

¹⁵ Nga asu moaruwai hamindı hohoanmoyeimb nindou, tibagiru rundeimb, nimorehi sisihimoyomorundeimb asu nindowenihı birabiriyeyi riħundeimb, nindou hifokoarahi-riħundeimb, tikai godimbo süngurihi-riħundeimb, nindou wosħoafori hoafyei riħundeimb, ranai ana ngiri adükari ngoaf naftambe-mayo ranis naf keboehi ngusi, nga ai moanambuhu nimboeimboyei.

¹⁶ Ro Sisas-anah nda, wandi sunambeahindı nendı ranahamumbo koarari-heheapuri muŋguambo moatükuni ranahambo wandi nendı ranaheimbo wataporimbo-yondürimbohünda. Roana sapo Defitindı amoao-mamı ranahei sirħund-anah tükuyahe animboah. Asu roana botibot siambeahindı mupui-anah, mehu.

¹⁷ Yifiafi Aboedi ai Sipsip Nimorehı ranis-dib bo hoafyafeħħu safeya, "Se mborai siniħt," masafe. Nindou düdi himborinduhu ana, hoafinduhu animboya, "Se mborai siniħt," mbusu. Nindou düdi ai amindaninqombonduhu ana, mbüsunu-wamboane. Nindou ai hoe simindimbo ho-hoanmoyayu ana, ai sunu yanqir nɪŋgoweimb hoe ra moani mbüsümndu-wamboane.

Son ai nindou buk ndanambeahindı hoaf himborayei ranaheimbo ahin hoafimayundi

¹⁸ Muŋguambo nindou ai Godindı hoaf sapo buk ndanambe engoro ranahambo himborayei ranaheimbo ahin hoaf nda ro Son-anah asahanduri. Nindou düdi ai ahandı hoaf Godindı-mayo hoaf ranifih pare haya hoafayu ana, God ai ahambo ninen moaruwai moatükuni ai buk ndanambe refembo hoafimayu ra ahambo randeambui.

¹⁹ Asu nindou düdi ai bɪdɪfɪri hoaf buk ndanambe raguanambo-areandi ana, God ai nindou ranahambo randiranis asu ngiri sapo yanqir nɪŋgombo nimi hisi-mayo ra dedu. Asu ngiri Godindı adükari ngoaf buk nda ranahambo wataporimbo-marandi ranambe nüngu.

²⁰ Nindou munju moatükunî ranahambo anihondümbo hoafmayu ai hoafiyuhüya, “Ro ɳgîrî amitata tükündäheandî,” mehu.

Anihond-ane. Adükari Sisas, se mborai.

²¹ Adükari Sisas ai sîheimbo munjuambo moani hipoambo-mbireandürämboane.